FLORES EXEMPLOR



FLORVM EXEMPLORVM,

SIVE

CATECHISMI HISTORIALIS,

AVCTORE

R. P. ANTONIO DAVROVLTIO,

E SOCIETATE IESV,

PARS II.

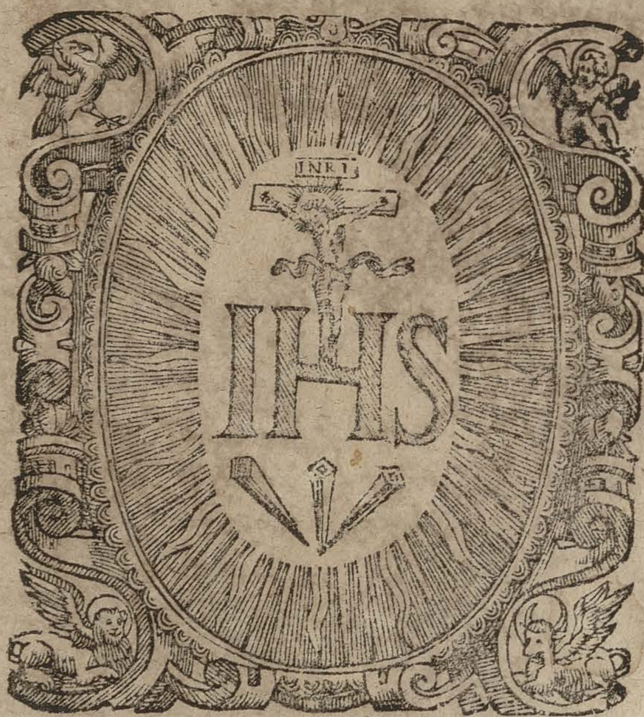
IN QVA

CAPVT III.

De Charitate & Decalogo.

CAPVT IV.

De Quinque Præceptis Ecclesiæ.



COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus IOANNIS KINCKII, ſub Monocerote.

ANNO M.DC.XXIX.



B



quam v
partem v
vniuersa
sacro nu
monime
uantes,
runt: ve
tati suæ s
strius pa
vt contra
consectat
Hi
comprob
lolatræ,
adcensi,
naciter
& schis
loribus a
Hin
nomine
periurio,
Deo solu



BENEVOLO LECTORI TYPOGRAPHVS S.

EN tibi, Christiane Lector, alterum Exemplorum Catechisticorum Tomum, qui cum geminis primariis Capitibus ; vno, de Charitate & Decalogo: altero, de Quinque Ecclesiæ præceptis, pertexatur: & illud quidẽ in centenos & tricenos; hoc autem in duo-tricenos Titulos, diffundatur: tum certe nusquam vberior Exemplorum, in omnem vitæ bene & religiose instituendæ partem vtilissimorum, copia, sese vltro offerre, merito censeatur. Quid enim vniuersa prope sacrarum litterarum series: quid Hagiographi, quid Vates sacro numine instigati, scriptis suis, aliud : quid Historiarum omnis generis monimenta proponunt : quam vel eos homines, qui Dei eiusque legum seruantes, & humanæ societatis amici, certissima suæ pietatis præmia reportarunt: vel refractarii, & à Dei, hominumque charitate alieni, debita impietati suæ supplicia luerunt? Cuimodi quidem docendi rationem, pius & industrius pater, huius Florilegii Auctor, passim obseruasse facile deprehendatur: vt contraria, & exempla, & euenta, pro re nata, contrariis opponantur: & consectaria adfiniaue subiungantur. λόγου χάριν.

Hinc soli Deo adorationis cultus tribuendus præcipitur, & exemplis comprobatur: inde, ab hominibus & rebus creatis remouetur: præterea, Idololatræ, Magi, Diuini, Deo aduersarii & inuisi, & maligni spiritus clientelæ adcensi, traducuntur. Atque adeo, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν Hæretici, qui in fide pertinaciter errant : & Apostatæ, qui nuntium contestatæ religioni remittunt: & schismatici, qui ab Ecclesiæ concordia deficiunt, suis per apta exempla coloribus depinguntur.

Hinc Dei nomen temere vsurpari vetatur, & admirabilem inesse vim in nomine Iesu demonstratur: inde multa de iureiurando, qua fas, qua nefas: de periurio, de fide seruata, aut secus : de blasphemia & exsecratione : de votis Deo soluẽdis, & quandoq; retractãdis, præclare & historica serie disserũtur.

Et quia secundum Deum Opt. Max. Angelis, fidis eius in cœlo ministris, & hominum custodibus: & Sanctis eius amicis, in Cœlitum numerum è terra receptis, veneratio quædam & inferioris notæ cultus debetur: omnia penè, quæ eodem, vtramque in partem, pertinent, copiose pertractantur.

Hinc dies Sabbati cum pietate & sanctimonia transigendus præscribitur: inde, eiusdem profane violati pœnæ recensentur.

Et ne singulis immorer, atque in ipso limine, tibi, Lector, fastidium istiusmodi prolixitate procreem: hanc dirigendorum Exemplorum rationem & Antithesin ceu digito demonstrasse suffecerit. Tu fruere, & vale.



FLORVM

FLORVM EXEMPLORVM,

SIVE

CATECHISMI HISTORIALIS

CAPVT TERTIVM,

DE CHARITATE ET DECALOGO.

Charitas virtus est diuinitus infusa, qua Deus propter se diligitur, proximus propter Deum, vel in Deo.

TIT. I. De ingenti Christi Domini charitate erga suos, & quam studiose vigilet, vt succurrat omni tempore.

---

oan.13.1.

IESVS *iam transiturus ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.*

OMNIVM exemplorum magnitudinem superat eiusdem Christi Domini affectus pientissimus, qui adeo genus humanum dilexit, (erat enim & ipse homo, licet Θεάνθρωπος) vt famem sitim, æstũ, frigora, peregrinandi, docendi, prędicandi labores tulerit; conuicia adhæc & probra; & demum ne crucis quidẽ patibulum expauit, acerbissimum genus mortis, vt per hæc infelix homo, qui culpa sua ruerat, in integrũ restitueretur. Benigni, & munifici Principis est aurum & argẽtum spargere populo: sed pro suis vitam fundere, non solum munifici est, sed beneuolentissimi.

EXEMP. I. *De Christi Domini in homines amore & beneuolentia.*

ionys. epi. d Demophilum, apud ar. to. 1. an. 9.16.17.

arpi Cretensis imprecatio.

HVIVS ineffabilis Christi dilectionis illustre documentum esse potest, quod sanctus Dionysius Areopagita suo tempore accidisse scribit: Carpus vir sanctus infideli cuidam, qui alium à fide abduxerat, dira precatus fuerat, vt amborum vitam Deus turbine aliquo & fulmine aliquo prorsus extingueret. Hæc precatus, repente se vidisse referebat, domum, in qua consistebat, primum vehementer agitari, ac demũ à summo culmine per medium diuidi, & quendam ante se ingentis luminis rogum, eumque (videbatur enim iam sub dio esse locus) à cœlo ad se vsque deferri. Cœlum vero istud patere conspiciebat, eiusque cardini Iesum insidere, innumeris illi humana specie adstantibus Angelis: Et ista quidem vidisse, cum superne aspiceret, & se esse admiratum memorabat. Vbi vero ad inferiora deflexit obtutus Carpus, ipsum quoque solum instar vasti ac tenebrosi cuiusdam profundi discissum se vidisse ait, atque viros illos, quibus mala imprecatus fuerat, ante se ad os illius profundæ voraginis stare trementes ac miserabiles, & qui ipsa pedum suorum labilitate iam mergendi viderentur. Porro ab inferiori parte voraginis serpentes cernebat emergere; qui circa illorum pedes ita instabiles ac nutantes, interdum quidem in globum colligi & grauari vna atque pertrahere; interdum vero dentibus, & caudis, ore, gutture, linguis, ac toto corporis motu, vim immensi pauoris viderentur incutere, vt qui modis omnibus deorsum illos præcipitare moliretur. Fuisse autem & viros quosdam in medio, qui contra eos vna cum serpentibus impetum facerent, exagitantes vna & impellentes atque ferientes. Videbantur autem illi lapsui proximi, partim vi, partim etiam inuiti, partim etiam sponte, cum à malo sensim & cogerentur simul & inducerentur. Referebat autem Carpus, dum inferiora aspiceret, se fuisse delectatũ, atque superiora neglexisse, grauiter autem & indigne ferentem, quod illi nondum cecidissent; & cum sæpius eo desiderii ferretur impetu, eosq; ipse niteretur impellere, semperque frustra moliretur molestissime:

Visio ad arguendam nimiam Carpi seueritatem demonstrata.

ſtiſſime tuliſſe, & contra eos imprecatum eſſe. Cum ecce vix tandem reuocatis ad ſuprema luminibus vidit cœlum ſicut prius aſpexerat, IESVMQVE miſerarum quod fiebat, de cœleſti illa ſede conſurgentem ad eos vſque deſcendere, & porrigere clementiſſimam manum, Angelosque vna opem ferentes aliunde alium tenuiſſe viros; ac dixiſſe IESVM Carpo ſtanti porrecta adhuc manu; Iam percute aduerſum me: paratus enim ſum etiam iterum pro ſaluandis hominibus pati; gratum mihi iſtud eſt, dum non alii homines peccent. Tu autem inſpice, an tibi vtile ſit, hanc iſtius profundi & cum ſerpentibus manſionem, Dei ac bonorum clementiumque Angelorum præferre conſortio. Hæc ſunt quæ audita vera eſſe credo.

Chriſti Domini amor & clementia in peccatores.

II. *Chriſtum Dominum pro ſua erga peccatores charitate paratum eſſe denuo pro iis mori.*

Lud. Bloſius Monil. ſpirit. c. I.

Sanctiſſima, Deoque chariſſima virgo Gertrudis ſiue Trutha, aliquando diuinitus edocta fuit, quod homo attendens imaginem Crucifixi, in corde ſuo æſtimare debeat ipſum Ieſum Chriſtum ſibi blanda voce dicere: En vides, quomodo cauſa tui amoris pependerim in cruce nudus, deſpectus, totoq; corpore vulneratus, ac per ſingula membra diſtetus. Et adhuc tanto charitatis dulcore cor meum erga te afficitur, vt ſi ſaluti tuæ expediret, aliterque æternam fœlicitatem conſequi non poſſes, vellem pro te ſolo tolerare omnia, quæ toleraui pro toto mundo.

III. *Quanto amore proſequatur Chriſtus Dominus animam rationalem, S. Brigitta declarat.*

Idem ibid.

Chriſtus, audiente in ſpiritu ſancta Brigitta, ait: Ego ſum charitas ſumma: Nam omnia quæ ab æterno feci, ex charitate feci, & quæcumque facio atque in futurum faciam, ſimiliter ex mea charitate procedunt, procedentque. Dilectio mea erga hominem modo æque grandis atque incomprehenſibilis eſt, ſicut erat tempore paſſionis, quando per mortem meam ex nimia charitate liberaui omnes electos. Et ſi fieri poſſet, vt toties morerer quot ſunt animæ in inferno, ego promptiſſima voluntate & perfectiſſima charitate corpus meum traderem, eandemque paſſionem & mortem pro qualibet anima ſuſtinerē, quam ſuſtinui pro omnibus. Hæc Chriſtus. Ecce quam tenere atque ardenter diligit Deus animā rationalem, & quam vehementer deſiderat quemlibet hominem peruenire ad cæleſtem beatitudinem. Sed ipſe Dominus creauit hominē nobiliter ad imaginem ac ſimilitudinē ſuam, dans ei rationem, & arbitrii voluntatiſq; libertatem, vt ſi vellet Deo obedire & ſeruire, reciperet in cœlo præmium æternū: ſi vero nollet, reciperet in inferno ſupplicium nunquam finiendum. Et hæc eſt iuſtitia. Qui autē peccando Deum contempſit, eique non obediuit, ſi ex charitate per veram pœnitentiam reuertatur ad Deum, quantumcunq; multa & grauia ſint peccata eius recipietur à Domino, & non peribit, modo perſeueret in bono, & hæc eſt miſericordia.

IV. *Vt Chriſtus Dei filius pro ſua in nos dilectione, non ceſſet pro peccatoribus apud Patrem ſuum interpellare.*

Idem ibid.

Quum aliquando ſancta virgo Gertrudis recogitaret apud ſe, quidnam inter illa quæ à Domino didicerat, poſſet vtilius manifeſtari hominibus, Dominus ſeſe cogitationibus eius ingerens, reſpondit: Vtiliſſimum foret homines ſcire, & in memoria ſemper habere, quod ego virginis filius pro ſalute eorū aſto ante Deum Patrem: & quandocunque ipſi ex humana fragilitate delinquunt corde ſuo, offero pro eis Deo Patri cor meum immaculatum in emēdationem: quando vero offendunt opere, exhibeo manus meas perforatas; & ita in quibuſcunque delinquunt, ſtatim innocentia mea placo Patrem, vt illi pœnitentes facilem ſemper obtineant veniam peccatorum.

Charitas Chriſti Domini erga peccatores.

V. *Chriſtus pro ſui diuini amoris erga nos affluentia, totum ſe cordibus noſtris effundit.*

Raimund. Capuan. in vita eius apud Sur. 29. Apr.

Catharina Senenſis die quadam vehementiſſimi amoris Chriſti Domini ſponſi ſui vulnere ſauciata, inſtanter ab eo petiit, vt à ſe cor ſuum & propriam voluntatem radicitus euelleret, quo omnibus in rebus ſine vlla tergiuerſatione ſe illi obſequentem atque morigeram præberet. Videbatur autem illic ſic oranti in viſione venire Chriſtus, & latus ſiniſtrum aperire, ablatoque corde recedere. Quod cum eius confeſſarius parui faceret, eamq; parum ſanæ mentis eſſe crederet, ecce illi quadam die è ſacello eccleſiæ exire volenti, cum multa luce Chriſtus apparuit in manu ferens cor quoddam rubicundum & illuſtre, propiuſque accedens, illud in ſiniſtrum virginis latus impoſuit, dicens: Ecce filia mea, habes pro corde tuo cor meum, clauſoque latere receſſit. Sed ne putaretur hoc inane phantaſma, illo in loco cicatrix permanſit, quæ à ſociis eius frequenter viſa eſt. Quid autem ex hac adeo ſtupenda cordis mutatione fuerit conſecutum, facile quiſque poterit diuinare. Non enim rerum omnium conditor hac mirabili ratione tamdiu apud ſe cor illius retinere voluit, niſi vt illud ardentiſſimo amore, & gratiarum omniumaffluentia repleret. Cuius rei eadem ſancta virgo certiſſima teſtis eſt, quæ incredibilem charitatis ardorem in corde ſuo ſentiebat, prorſus vt diceret, tantam in anima ſua puritatis & humilitatis renouationem exiſtere, vt ad ætatem quatuor vel quinque annorum ſe rediiſſe putaret.

Catharinæ Senenſi cor ſuum dedit Chriſtus.

VI. *Vt Deus ab amicis ſuis impendentia mala per ſe repellat.*

Nicephor. hiſt. Eccl. lib. 14. cap. 4. & 38.

Amoris quoq; diuini indicium non exiguum eſt, cum Deus amicos ſuos in periculis defendit. Theodoſius Imperator Chriſtianiſſimus, Deo charus, cū multi atque adeo innumerabiles barbari excurrerent, & Imperatori atque Romanis negotium faceſſerent, ipſe ſicuti facere ſolebat, ad Deum confugiebat, diuinum muſicumque Dauidem æmulatus, quod in illius velut promi cōdi poteſtate bella eſſe

Theodoſius Deo charus.

ſciret:

sciret: & quod illum certum haberet curatorem, cōdignos spe bona percepit fructus. Roilas siquidem Scytharum Dux, ingenti Nomadum exercitu coacto, & Istro transito, Thraciam vastauit, & ad vrbē quoq; imperantem venit, subito primo clamore atque impetu, sicuti ipse putabat, eam direpturus atq; excisurus. Verum Deus cœlitus Imperatorem propugnans, violento tonitru & fulmine demisso, non modo ipsum vstulatum in cineres redegit, sed innumeras quoq; copias eius concidit. Et postquā sæua pestis exercitum eius inuasit, crudeliter est eum depasta. Quidquid vero ex eo superfuit, id cœlesti igne concrematum. Atq; ita in timorem magnū barbari deciderunt, non tam quod contra generosam & fortem gentem Romanorum ad manus conserēdas ire ausi essent, quam quod Deo adiuuante, illos trophæa statuere, victoriamq; reportare deprehendissent. Idem etiam aduersus Persas fecit. Quum enim prædatoria illorum manus, pace repudiata, de repente finitimos aggrederetur populos, neq; auxilia aliqua, quæ oppressis opem ferrent, adessent, ducibus copiisq; militaribus aliis bellis occupatis, imbre vehementissimo & grandine maxima Deus illos persequens, progredi vltra passus non est; equosq; eorum ita pedicis cohibuit, vt diebus viginti totidē stadia cursu perficere non possent, quoad vsq; exercitus congregatus fortiter hostibus restitit.

[Margin: Roilas Scytha cum copiis fulmine cœlesti extinctus.]

[Margin: Persarum in fines Roman. excursio imbribus & grandine inhibita.]

VII. *Deum addere vires & robur principibus pro sui nominis gloria pugnantibus.*

[Margin: *Bernard. Rosprol. lib. 1. de actionibus Alfons. cap. 16.*]

Alfonsus primus Lusitanorum Rex sanctissimus cum in castris esset aduersus innumeram, multitudinem Saracenorū, audiuit à viro religioso, & sexaginta sex annorum probatæ solitudinis, Dominum nostrum Iesum Christum certa quadā hora postridie sese in eius conspectum daturum, ab eoq; auditurum ipsum de victoris ac potestate sua gratissima nuncia, præsto tantum esset, cum vocaretur. Paruit Rex, & quę secuta sunt, ipse postea sic manu sua scripsit: Egressus extra castra vidi à parte dextera versus orientem micantem radium, & paulatim splendor crescebat in maius, & dum oculos ad illam partem efficaciter pono, ecce in ipso radio clariore Sole, signum crucis aspicio, & Iesum Christum in eo crucifixum, & ex vna, & ex altera parte multitudinem iuuenum candidissimorum, quos sanctos Angelos esse credo. Quam visionem dum video, deposito ense & scuto, & depositis vestibus, & calceamētis, pronus in terram me proiicio, lacrymisq; abunde missis, cœpi rogare pro confortatione meorum vasallorum; dixique nihil turbatus: Quid tu ad me Domine? credenti enim fidem vis augere? melius est vt te videant infideles, & credant quam ego, qui à fonte baptismatis te Deum verū, filium Virginis & Patris æterni agnoui, & agnosco. Erat autem crux miræ magnitudinis, & eleuata à terra quasi decem cubitis. Dominus suaui vocis sono, quam indignæ aures meæ susceperunt, dixit mihi: Nō vt fidem tuam augerem, hoc modo apparui tibi, sed vt roborarem cor tuum in hoc conflictu, & initia regni tui supra firmā petram stabilirem. Confide, Alfonse, non solum hoc certamen vinces, sed omnia alia, in quibus contra inimicos Crucis pugnaueris. Quæ felicissimo exitu confirmata sunt omnia. Scripta autem sunt hæc anno Domini 1152, 3. Cal. Nou. & adhuc in celeberrimo monasterio Cisterciensium à S. Bernardo instituto, & ab ipso Alfonso Rege liberalissime fundato (monasterium de Alcobaz dicitur) asseruatur diploma regium, sigillo Regis, Episcoporū & Principum Regni præclare obsignatum. Ex qua historia illud perspicuum est, Christum Dominum roborasse Regis animum contra Saracenos, eiusq; fidem ac pietatem approbasse.

[Margin: Christi in cruce apparitio.]

[Margin: Regna diuinitus stabiliuntur.]

VIII. *Christum Dominum seruorum suorum necessitatibus & periculis adesse.*

[Margin: *Robert. Monach. de Christian. Princip. bello contra Turcas, lib. 7.*]

In bello Christianorū Principum contra Turcas, nisi superna pietas humano auxilio destitutis prouidisset, de ciuibus Antiochenis nullus superfuisset. Cum iam de vita diffiderent, omniaq; eis mortem intentarent, placuit Deo saluatori Regi regum Iesu Christo, vt quædā sacerdoti suo, Podiensi Episcopo, aperiret, dum quadā nocte in ecclesia suæ castæ Genitricis dormiret. Erant autem cum eo ipsa virgo & Maria mater, & B. Petrus Apostolus, cui primatū ouium suarum dedit ipse Dominus. Cui ait: Agnoscis me? Cui sacerdos. Non, tu quis es, Domine? Tūc in capite Saluatoris crux cœpit apparere. Cui iterum Dominus: Iam-ne agnoscis me: Iterum sacerdos respondit: Non aliter agnosco te, nisi quia crucem in capite tuo video, sicut in imaginibus, quæ sunt in honore Domini nostri Iesu Christi, videre soleo Et Dominus ad eum: Ecce ego ipse sum. Sacerdos vero vt audiuit, quod Dominus est, statim prosternebat se ad pedes eius, suppliciter obsecrans, vt suis Christianis subueniret, fame & hostium oppressione laborantibus. Cui ait: Non tibi videtur, quod bene eos adiuuerim hucusq; quia illis & Nicæam tradidi ciuitatem, & omnia quæ eis superuenere bella, vincere feci. In Antiochię obsidione eorum miseriæ condolui: nunc vero ad extremum, ciuitatis ingressum tribui: omnes tribulationes & impedimenta, quæ passi sunt, ideo euenire permisi, quoniam multa nefanda sunt operati cum Christianis mulieribus & Paganis, quæ valde displicent in oculis meis. Adhæc mater misericordiæ Dei piissima virgo, & B. Petrus, ceciderunt ad pedes eius, rogantes, vt populi sui misereretur. Adiecit autem B. Apostolus precationi suæ, & ait: Domine, gratias tibi ago, quoniam Ecclesiam meam in potestate seruorum tuorum dedisti, cum propter malitiam inhabitantium in ea tot annorum curriculis eam ingenuorum immunditiis sordidari permiseris. Inde cum incolis lætantur sancti Angeli & cōsortes mei Apostoli tui. Tunc Dominus ait sacerdoti suo: Vade, & dic populo meo, vt reuertatur ad me, & ego reuertar ad eum; & infra quinque dies mittam eis sufficiens auxilium:

[Margin: Apparitio Christi cū B. Virgine & B. Petro.]

[Margin: Tribulationes seruorū Dei vnde aliquando.]

[Margin: Sancti intercedunt pro nobis.]

[Margin: Benignitas Christi in suos]

auxilium: Interim quotidie cantet hoc respõsoriũ; Congregati sunt inimici nostri, & gloriantur in virtute sua, totum cum versu. Hac ita visione completa, venerabilis presbyter somno excitatus surrexit, expansisque manibus orauit prout Spiritus sanctus dabat eloqui illi. Inde eadem die, hora tertia immediate, ad Principes exercitus perrexit; inuenitq; eos sursum ante castellum præliantes contra inimicos & mouentes inuicem bellum. Quibus conuocatis, læto & hilari vultu dixit: O belligeratores Regis æterni, annuncio vobis ex parte Saluatoris nostri gaudium & exultationem: suam enim per me transmittit benedictionem, & si ei obedieritis, consequemini & gratiam. Tunc omnibus attente audientibus & vndique confluentibus, omnem seriatim exposuit visionem. Qua exposita, subiecit & ait: Si huic non creditis visioni, falsamque suspicamini, faciam vobis quod libuerit experimentum quod vera est: & si mendax inueniar, omni iniuria afficite corpus meum. Tunc Episcopus Podiensis iussit afferri crucem, & sanctum Euangelium, vt coram cunctis iuraret hoc verum esse. Quod ita factum est.

Tit. II. De charitate in Deum.

Matth. 22.

Legisperito interroganti de mandato magno legis, respondit Dominus: Diliges Dominum Deum tuum, &c.

Luc. 7.

Magdalenæ remittuntur peccata multa, quoniam dilexit multum.

Ioan. 21.

Petrus respondit Domino sæpius roganti, Amas me? Domine, tu scis quia amo te.

Actor. 11.

Paulus Tarsensis prophetico oraculo edoctus fore, vt si Hierosolymam proficisceretur, multo infensius exciperetur, ob Christi amorem, ire non dubitauit, dignus vel hoc charitatis exemplo, qui plus viderit, quam fas sit homini loqui.

Exemp. I. *Vt D. Augustinus Deum Opt. Max. præ rebus omnibus creatis amauerit.*

D. August. in Psal. 145. & in Meditatio.

Diuus Augustinus rebus diuinis post conuersionem totus inhærẽs, ita ad animam suam loquitur, vt ad Dei amorem illam excitet: Quid tibi, inquit, placet in sæculo? Quid est ꝙ vis amare? Quocumque corporis sensibus conuerteris, occurrit tibi cœlum, occurrit tibi terra. Quod amas in terra, terrenũ est: Quod amas & in cœlo isto visibili corporeũ est. Vtrobiq; amas, & vtrobiq; laudas? Quomodo laudandus est ille, qui fecit ista quæ laudas? Iam ergo diu occupata vixisti, & desideriorum diuersitate verberata, portas plagas sauciata, diuisa per amores multos, vbique inquieta, nusquam secura. Collige te ad teipsum; quicquid tibi foris placebat, quære quem habet authorem. Nihil melius in terra verbi gratia, quam hoc & illud, aurum, argentum, animalia, arbores, amœnitates; totam terram cogita. Quid melius in cœlo, sole, luna, syderibus? Totum cœlum cogita: Omnia ista simul bona valde, quia fecit Deus omnia bona valde. Vndiq; pulchritudo operis tibi commendat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorem. Non ita occuperis in eo quod factum est, vt recedas ab illo qui fecit. Hæc enim, quibus occuparis, sub te fecit, quia sub seipso te fecit. Si hærebis superiori, calcabis inferiora: si autem recedas à superiore, ista tibi in supplicium conuertentur. Scis ergo occultorum cognitor Deus (ait idem August. in Meditat.) quoniam cœlo, terra, & omnibus, quæ in ea sunt, tu mihi acceptior, tu mihi amabilior es: diligo enim te super cœlum & terram, &c. omnia, quæ in eis sunt: imo amore nominis tui, quæ transitoria sunt, procul dubio amanda non sunt. Amo te, Deus meus, amore magno, magisq; te amare cupio. Da mihi, vt amem te semper quantum volo, quantum debeo, vt tu solus sis tota & omnis meditatio mea. Te mediter per dies sine cessatione: te sentiam per soporem in nocte: te alloquatur spiritus meus: tecum fabuletur mens mea. Felices, qui nihil aliud diligunt, nihil quærunt, nihil etiam cogitare didicerũt. Felices, quorum spes tu solus es, & omne opus cordis eorum oratio. Et alibi: Immensus es, Domine, & ideo sine mensura debes amari & laudari ab iis, quos tuo pretioso sanguine redemisti. Amator hominum benignissime, clementissime Domine, & æquissime Iudex, cui omne iudicium dedit Pater; discernis hoc rectum & iustum esse, vt filii huius sæculi, noctis & tenebrarum, præstantiori desiderio, virtute atque studio diligant, & quærant perituras diuitias, & fugitiuos honores, quã nos serui tui diligamus te Deum nostrum, per quem facti & redempti sumus? Si enim homo hominem tanta diligit dilectione, vt alter alterum vix patiatur abesse: si sponsa sponso tanto mentis conglutinatur ardore, vt præ magnitudine amoris nulla perfrui valeat requie, chari sui absentiam non sine magno mœrore ferens: qua dilectione, quo studio, quo feruore anima, quam sponsasti tibi fide & miserationibus, debet diligere te Deum verum, & pulchrum sponsum, qui nos sic amasti & saluasti? qui pro nobis tot, tanta & talia fecisti?

D. Augustini amor in Deum.

Deus quantopere amandus.

II. *Vt Iosaphat Indorum Rex regnum purpuram & cætera præ Christi amore deseruerit.*

D. Ioan. Damascenus in hist. de SS. Barlaam & Iosaphat cap. 37.

Generosus ille vir Iosaphat, Auennir Regis Indorum filius, post patris obitum ex aula egressus, exterius veste regia, interius cilicio, quod Barlaam ipsi dono dederat, ornatus, prima nocte in pauperis cuiusdam domunculam diuertẽs, vestem regiam, qua indutus erat, abiicit, postremumq; illud beneficium egenti tribuit. Cumque ad hunc modum, tum illius, tum multorum aliorum pauperum precibus Dei auxilium sibi acciuisset, eiusque gratia & præsidio, tanquam salutis vestimẽto ac lætitiæ pallio sese induisset, ad solitariam vitam excessit, nõ panem, non aquam, non quidquam aliud gerens indumentum præter illud cilicium. Etenim singulari quodam desiderio, ac diuino immortalis Regis Christi amore

Iosaphat pro Dei amore omnia abiicit.

saucius,

ſaucius, toto animo in id quod amabat, incumbebat, totus extra ſe raptus, ac diuinitus immutatus, Cant. 8. Deique charitate omni ex parte correptus. *Fortis enim*, inquit ille, *ſicut mors dilectio*. Tantam videlicet ipſe ex diuino amore temulentiam contraxerat, tantaque ſiti æſtuabat, inſtar videlicet illius, qui dicebat: Psal. 41. *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarũ, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum*. & vt anima illa, quæ dicebat: Cant. 2. *Charitate vulnerata ſum*. Ac rurſum: *Oſtende mihi faciem tuam, & fac me audire vocem tuam: vox enim tua dulcis, & facies tua decora*. Hunc ignem cum præclarus etiam, ac corpore quidem nobilis, cæterum longe nobiliore ac magis regio animo præditus vir in ſeipſo accepiſſet, terrena omnia prorſus aſpernatur, omnes corporis voluptates proculcat, opes & gloriam, atq; humanos honores pro nihilo ducit, diadema & purpuram abiicit, aranearum telis viliora exiſtimans, atq; ad omnia dura & acerba monaſticę vitæ ſtudia prompto animo ſe tradit, illud Pſalmiſtę clamans: Psal. 61. *Adhæſit anima mea poſt te*, ô Chriſte, *ſuſcipiat me dextera tua*. Cumq; ad hunc modum, oculis à tergo minime contortis in intimam ſolitudinem ſe contuliſſet, atq; caducarum rerum confuſionem, tanquam moleſtiſſimam quandam ſarcinam, & catenam excuſſiſſet, ſpiritu lætabatur, coniectisque in Chriſtum, cuius deſiderio ardebat, oculis, ad eum tanquam ad præſentem, atq; ipſius vocem audientem clamabat, eumq; alloquebatur his verbis: Ne iam, quæſo, ô Domine, oculus meus huiuſce vitæ bona videat; nec præſens vanitas mentem meam à ſuſcepto itinere abſtrahat. Verum, Domine mi, oculos meos ſpiritualibus lachrymis imple, greſſusque meos dirige, famulumq; tuum Barlaam mihi commonſtra, eum, inquam, per quem mihi ſalus parta eſt, oſtende: vt ſolitariæ ac monaſticæ vitæ ſinceritatem per ipſum addiſcam, &c. Nec deſiit progredi, donec ad Barlaam pertingeret.

Criſti amor difficilis quæque fuerat.

III. *De puella ab amore carnali ad Chriſti amorem ipſo Chriſto mediante iniecta.*

Thom. Cantip. lib. 2. Apum, cap. 57. 24.

Erat puella quædam in Brabantiæ partibus inter proceres generoſa, quæ in amorẽ cuiuſdam iuuenis per multos annos miro dæmonum ſtimulabatur inſultu. Hæc enim cum mihi frequenter cum multis lacrymis in confeſſione diabolicas inſidias aperiret, conſului vt ſummopere caueret, ne nutu aut verbo iuueni tentationis occaſio præberetur: & paruit illa diligenter, vt monui. Cumq; adeo grauiter tentaretur, vt ſomni cibiq; perderet appetitum, accidit nocte quadam, vt tanto dæmonum agitaretur impulſu, quod ſuperueniente aurora ſurgere cogitaret, & clam adire iuuenem, qui in vicinia morabatur. Nec mora, vbi ſurgens oculos aperuit, vidit Chriſtum quaſi plagis recentibus crucifixum, leni ſermone dicentem ſibi lingua patria: *Tu me dois aymer, ie ſuis tres beau; bon & doux, noble & loyal*. Quod nos Latine coloratis verbis exponimus: Me diligas, qui ſum formoſus; bonus, dulcis & generoſus. Vnde verſus:

Dilige formoſum, dulcemq; bonum generoſum.

Christus cur diligendus.

Hæc vt dixit, repente diſparuit, & puellam in omni pace & gaudio & gratiarum actione, ab omni tẽtatione liberrimam dereliquit. Bene & veridice de ſe Chriſtus aſſeruit. Diligendus eſt enim præ omnib⁹; quia *ſpecioſus forma præ filiis hominum*; & ſicut *ſplendore gloriæ & figura ſubſtantiæ patris*. Psal. 44. Hebr. 1. Contra de homine dicitur: *Omnis caro fœnum*. Diligendus eſt, quia bonus, à quo omne bonum; Contra de hominibus: *Nemo bonus, niſi ſolus Deus*. Isai. 40. Luc 18. Diligendus eſt etiam quia dulcis, cuius labia fauus diſtillans. Cantic. 4. *Miſericordia enim eius ſuper omnia opera eius*. Psal. 144. Contra, de homine Salomon quærit: *Nequius oculo quid creatum eſt?* Eccleſ. 31. qui tamẽ eſt lucerna corporis noſtri. Matth. 6. Diligendus eſt etiam, quia generoſus, quem *Deus Pater conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſæcula*. Hebr. 1. Contra de hominibus Malachias dicit: *Nunquid non Pater vnus omnium noſtrum?* Malach. 2. Quare deſpicit vnuſquiſq; proximum ſuum? merito ergo puellæ iuuenem diligenti Chriſtus per hæc verba concluſit, & ſe potius diligendum, formoſum, bonum, dulcem & generoſum comprobauit.

IV. *Pœnarum acerbitate non potuiſſe à Dei charitate ſeparari verum eius ſeruum.*

Simeon Metaphraſtes narrat, glorioſum martyrẽ Seuerianum, contemptis omnibus mundi opibus & in egenos erogatis, tanto in Deum amore exarſiſſe, vt flagrante graui perſecutione ſponte ſe obtulerit Ethnicis iudicibus, qui in Chriſtianos ſæuiebant, exiſtimans id diuinæ voluntati magis eſſe conſentaneum. (In vita eius apud Sur. tom. 1. ex Metaphr.) Quare & crudis neruis mox corpus eius dilacerarunt, deinde trahi appenſum ferreis laniarunt vngulis, os ſaxis contudere, dentes euulſere. Hinc è ligno depoſitum deducunt in altum murũ, duobusque lapidibus maximis collo & pedibus eius alligatis fune cinctum è muro demittunt, vt lapidũ pondere diuulſis membris violenter abrumperet animã. Verum ſanctus ille mentẽ ſic habebat in Deo fixam, vt hæc aliaque tormenta, quibus per aliquot dies fuit excarnificatus, ne puncto quidẽ temporis eum à voluntate diuina ſepararint: imo gaudebat & exultabat in illis, quia ſciebat id diuinæ placere maieſtati. Vnde & in acerbiſſimis cruciatibus fatebatur nullum ſe malum reformidare, niſi ſolum peccatum; tormenta autẽ ſe ſummopere amare, eo quod coniunctiſſimum ipſum redderent Chriſto. Agnoſcens quoq; hanc voluntatis ſuæ rectitudinẽ eſſe à Chriſto, gratias ei agebat dicens cum Pſalmiſta: Gratias ago Domine, quod *docuiſti me ad prælium, & poſuiſti vt arcum brachia mea*. Psal. 17.

V. *Eſſe lacrymandum videre huius ſæculi homines plus affici ad vanitates, quam pios ad cultum Dei.*

Pampo, homo illiteratus, adhortante Athanaſio Epiſcopo, ex eremo Alexandriam venit. Cum autẽ ibi mulierem theatricam vidiſſet, illacrymabatur. (Socr lib. 4. hiſt Eccleſ. c. 23. Trip. 8 cap. 1.) Rogantibus qui aderant, quam ob rem lacrymatus eſſet? Duo, inquit, me mouerunt; vnum mulieris huius perditio; alterum, quod tantum ego diligẽtiæ

non impendo, vt Deo placeam, quantum illa vt hominibus obſcœnis placeat.

VI. *Amorem Dei ſine cunctatione eſſe complectendum.*

Ioan. Iun. Dominic. in Scala cœli.

Ioannes Iunior in libro, qui inſcribitur Scala cœli, ſcribit, quod Pariſiis fuit ſcholaris quidam, qui de terra longinqua veniẽs, ingreſſus eſt ſcholas Theologiæ cuiuſdam Magiſtri, qui legebat Matthæum. Cumque prima die, qua eius ſcholas intrauit, legeretur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. ille ſubito ſurrexit: & dum inciperet recedere, cunctis admirantibus, & interrogaretur à Magiſtro, quid eſſet ſibi dictum vel factum, quare dimitteret ſcholas, Nihil, reſpondit ille: ſed antequã plus audiam, iſtud volo opere complere. Et egreſſus religionem intrauit.

VII. *B. Mechtildis ob amorem quo Ieſum Chriſtum proſequebatur, ad vitam beatam moriens euocatur.*

Lud. Bloſius in Append. ad Monile ſpirit. c. 4.

Mechtildis virgo, Comitis cuiuſdam in Germania filia, Chriſti ſponſa ab ineunte ætate, cum iam in mortis agone conſtituta eſſet, nihil aliud dicebat, quam hæc verba: Ieſu bone, Ieſu bone; quæ aſſidue replicabat, apertiſſime demonſtrans, illum reuera cordi ſuo intime eſſe impreſſum, cuius nomen inter acerbos mortis dolores tam ſuauiter ruminabat, & tam crebro pronunciabat. Inſtante autem hora, qua migratura erat ex hoc mundo, Dominus ſummæ maieſtatis Ieſus eam lumine diuinitatis ſuæ totam illuſtrans, ſuaui blandaq; voce inuitauit his verbis: *Veni benedicta Patris mei, poſſide paratum tibi regnum à conſtitutione mundi.* Tunc nimirum ipſe Dominus commonefecit eam doni illius excellentiſſimi, quo ante aliquos annos (cum eadem verba ad Miſſam cantarẽtur) donauerat illi cor ſuum in pignus amoris. Igitur beata anima in ipſum cor Ieſu ſuauiſſimũ admiſſa, ſempiternæ gloriæ gaudiisque cœleſtibus fœliciter fuit ſociata.

Matth. 25.

TIT. III. De charitate erga proximum.

Geneſ. 18. *Magnæ dilectionis indicium in proximum oſtendit Abraham, dum ſolicite orauit Dominum, vt Sodomitis parceret & Loth liberaret.*

Exod. 32. *Tantam dilectionem erga proximos ſibi ſubditos habebat Moyſes, vt orans Dominum, diceret: Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro, quem ſcripſiſti.*

1. *Reg. 18.* *Anima Ionathæ colligata eſt animæ Dauid, & dilexit eum quaſi animam ſuam.*

Tob. 1. *Tobias ſenior multis operæ charitatis exhibebat, ideo multi diligebant eum. Vnde cum iuſſus eſſet occidi à Rege, latuit & inuentus non fuit.*

Rom. 9. *Incredibili prorſus erga proximos Paulus afficiebatur charitate, quando pro ipſis anathema fieri optabat.*

EXEMP. I. *Quantopere D. Io. Euangeliſta charitatem proximi ſuis diſcipulis commendarit.*

D. Hieron. lib. 3. comm. in ep. ad Gal. cap. 6. ſub finem.

BEatus Ioannes Euangeliſta, cum Epheſi moraretur vſque ad vltimam ſenectutem, & vix inter diſcipulorum manus ad Eccleſiam deferretur, nec poſſet in plura vocem verba contexere, niſi aliud per ſingulas ſolebat proferre collectas, niſi hoc: Filioli, diligite alterutrum. Tandem diſcipuli & fratres qui aderant, tædio affecti, quod eadem ſemper audirent, dixerunt: Magiſter, quare hoc ſemper loqueris? Qui reſpondit dignam Ioanne ſententiam: Quia præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit.

Charitas fraterna obſeruata ſufficit ad ſalutem.

II. *De charitate D. Ioan. Chryſoſtomi in proximum.*

Homilia in Acta.

D. Io. Chryſoſtomus de ſeipſo ſic ſcribit: Vellem, ſi fieri poſſet, veſtris oculis oſtendere, quam in vos habeo charitatẽ. Nihil eſt enim mihi vobis iucundius, & deſiderabilius, ne hæc ipſa quidem lux: Millies enim optarem ipſe eſſe cæcus, ſi per hoc liceret veſtras animas conuertere, adeo ipſa luce mihi eſt veſtra ſalus iucundior. Quid enim me iuuant ſolares radii, quando quæ propter vos accipitur animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc eſt bona, quando apparet in lætitia. Et paulo poſt: Implete gaudium meum, liceat vobis ſalutem aſſequi, me autem propter vos reddere rationem: vobis dari ſalutem, me vero accuſari, quod meum munus non impleuerim. Non enim curo, vt per me ſalui ſitis, ſed vt ſalui ſitis quacunq; ratione.

III. *De ardente Pachomij Abbatis charitate erga proximum.*

Ex Sim. Metaphr. Sur. in eius vit. 14. Maij.

Tanta fuit Pachomii erga proximum charitas, vt cum vidiſſet meliores homines in vicinis locis, dum paſcerent pecora, non adire Eccleſiam, & communione & doctrina, quæ dabatur Sabbatho & Dominico, priuari, iniit conſilium Picerii Teutyrorum Epiſcopi, vt in vico eorũ iam pene deſerto erigeretur Eccleſia, ad quam conuenirent, & myſteria diuina perciperent. Qua conſtructa, cum non eſſet presbyter qui ſacra myſteria perageret, interim Pachomius ipſe cum fratribus ad horam conuentus Eccleſiæ occurrebat diuinas ipſis prælecturus ſcripturas: In legendo veró tantam præ ſe ferebat pietatem & reuerentiam, oculos quoq; tam mentis quam corporis ita habebat compoſitos, vt videntes eum populi, non hominem, ſed Dei Angelum crederent. Vnde plures eius inſtitutione ab errore conuerſi ſunt: Tãto enim proximi tenebatur amore, vt ſi quando vidiſſet aliquos diaboli fraude deceptos, eosque non verum Deum colere, ſed vanis ſimulachris inſeruire, ſuper eorum perditione valde ingemiſceret, & vberes pro eorum ſalute lachrymas funderet.

Pachomii charitas in proximum.

IV. *De zelo animarum S. Cæſarii Epiſcopi Arelatenſis.*

Apud Sur. 27. Aug. Baron. tom. 6. ann.

Cum die quadã S. Cæſarius eſſet ad altare, animaduertit quoſdam, lecto Euangelio, ex Eccleſia egredi, quod ſancti viri conciones auſcultare initio detrectarent. Mox igitur aduolat, appellat his vocibus populũ: Quid facitis filii? Quid ita foras abſceditis mala perſuaſione ſubuerſi? State pro animab. veſtris ad accipienda verba adhortationis noſtræ, eaq; auſcul-

Cæſarii charitas ergo ſuos.

ausculta te soliciti. Non licebit id vobis in illo tremendo iudicii die, moneo, clamo, atque contestor. Ne sitis, obsecro, vel surdi, vel profugi: Auditis oris mei buccinã, perinde ac animas vestras suo mucrone Satan iugularit. Non ego taciturnitatis arguar. Hac de causa sæpissime ostia, lectis Euangeliis, occludi iussit; donec propitio Deo ipsi gratularentur, ea coercitione se profecisse, qui solebant esse fugitiui.

V. *Serapion se vendidit mimis vt eos Christo lucrifaceret.*

Theodoret in hist. SS. PP. 83.

Serapion Sindonites, qui præter sindonem nihil vnquam induebat, cum quendam accepisset exercitatorem, qui cum eo luderet, se in quadam vrbe gentilibus vendidit histrionibus viginti nummis. Tamdiu autem permãsit & seruiuit Mimis, qui eum emerant, donec eos fecit Christianos, & eos auulsit à theatro, præter panem & aquam nihil sumens, neque præ meditatione scripturarum ore silens. Longo autem tempore primus compunctus est mimus; deinde mima: deinde vniuersa eorum familia. Dictum est autem quod quo tempore eum ignorabãt, lauabat pedes amborum. Ambo ergo baptizati à theatro recesserunt: & cum ad vitam honestam & piam processissent, virum valde reuerebantur Ei itaque dicunt: Adesdum frater; nos te liberabimus, quandoquidem ipse nos liberasti à turpi seruitute. Dicit ergo eis; Quandoquidem Deus est operatus, & salua facta est vestra anima, vobis dicam mysterium actus: Ego animæ vestræ misertus, cum essem liber exercitator, genere Ægyptius, ea de causa meipsum vendidi, vt vos seruarem. Quoniam autẽ hoc fecit Deus, & per meam humilitatem salua euasit anima vestra, accipite aurum vestrum, & etiam aliis opem feram. Illi aũt cum multum rogassent & affirmassent, dicendo; Te tanquam patrem & dominum habebimus, solum mane nobiscum, non potuerunt ei persuadere. Tunc dicit ei: Da aurum pauperib. nam id nobis fuit causa salutis. Sed saltem post annum nos inuisas, & sic ab iis abiit in Græciam; & cum venisset in loca Lacedæmonis, audiuit quendã ex primis ciuitatis esse Manichæum simul cum tota domo, alioqui virum bonum. Ei rursus seipsum vẽdidit in primo actu. Et cum intra duos annos ipsum abduxisset ab hæresi, & eius vxorem, adduxit eos ad Ecclesiam. Tunc eum amantes, non amplius habebant tanquam seruum, sed tanquam germanum fratrem & patrem, & Deum laudabant.

Serapionis charitas erga proximum.

Charitatis merces.

Iterum vendit se Manichæo vt ab errore reduceret.

VI. *De cura reducendi fratrem peccantem ab iniquitate per charitatem.*

In Prato spirit. c. 97.

Huius charitatis illustre admodum est exemplũ apud Sophronium: Duo, inquit, eremitæ iurauerant sibi inuicem, ne altera ab altero vnquam separaretur. Vnus postea tentatus, in sæculum redire voluit, & libidini indulgere. Sequitur alter, vt saltem perpetrato peccato ad eremum eum reduceret, & è lupanari prodeuntem complectitur, obsecrans vt secum in eremum redeat. Illo nihilominus in peccato persistente, manet etiam in eadẽ ciuitate alter, quotidie manibus laborans, & luxurianti socio laboris sui fructum quotidie largiens, ipsemet ieiunans, & pro salute fratris seipsum affligens. Hac tanta charitate compunctus tandem alter flagitiosam vitam deserit, & ad eremum cum fratre reuertitur.

Charitas fratris reducentis fratrem è loco meretricio.

VII. *Quid ex charitate egerit B. P. Ignatius Societ. institutor, vt hominem à peccato auerteret.*

Pet. Ribadeneira lib. 5 de vita eius c. 2.

Huic affine est quod de B. P. N. Ignatio scribit auctor vitæ eius: Lutetiæ, cum quidam pellicis amore nefario teneretur, neque ab illo Ignatius hominem posset vlla omnino ratione diuellere, aliquando resciuit, illum extra oppidum iturum: eo fortasse, vbi turpes eius deliciæ erant. Ignatius igitur in lacum frigidissimum viæ, qua transitus erat, adiacentem, sese coniicit: corporeque gelidis aquis immerso, capite tantum extans, ad illum iam appropinquantem: Perge, inquit, miser, perge ad tuas fœtidissimas voluptates; impendentem capiti tuo ruinam non vides? instantem pestem non perhorrescis? Hic ego pro te tamdiu me macerabo, donec iustissimum Dei furorem in te paratum auertam. Exterritus homo: & hoc tam insigni charitatis exemplo perculsus, resilit, pedem refert, familiaritatem illam scelere copulatam statim discindit. Dicebat se, si quid ad animarum salutem pertineret, paratissimum esse, nudis pedibus, cornibusque onustum, per plateas incedere; nullum denique recusare habitum, aut ridiculum, ac probrosum vestimenti genus, quod esse vtile hominibus posset.

Charitas B. P. N. Ignatii erga peccatores.

VIII. *Qua ratione B. Ignatius Loiola adhuc studiosus virginum monasterium ad frugem meliorem reduxerit.*

Petr. Maff. lib. 3. c. 4.

Idem Ignatius in Societate instituenda nihil spectauit aliud, nisi vt errantes animos ad rectum salutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cum in Grammaticæ studio versaretur, eodemque tempore, animorum quoque salutem acerrime procuraret, virginum quoddam collegium, cuius nomen cõsulto reticeo, soluta admodum disciplina, corruptisque moribus, ad veterem sanctimoniam ac sobrietatem omni studio reuocare nitebatur: suadebatque illis præcipue frequentem vsum sacræ confessionis & Eucharistiæ. Quam ad rem, temporibus illis insolitã, quo facilius eas adduceret, præire ipsemet illis palam decreuit, adhibito ad id Moyse Puialto sacerdote, quo ipse ad confessiones vtebatur, spectatæ virtutis ac sanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum subinde sumpsisset, fœminis ex odæo spectantibus, tam præclaro exemplo & assiduis hortationibus incitatæ, pleræque ad salutem pœnitentiam officiumq; traductæ sunt. Quod nefarii quidam amatores vbi sensere, aditumque sibi ad optata flagitia magis in dies obseptum videre; in extremam efferati rabiem, Ignatium & Puialtum ex insidiis adoriri cõstituunt: ac die quodam è templo redeuntem vtrumque fustibus ita male acceperunt, vt Puialtus paulo post è vulnerum dolore sit mor-

Charitas B. P. Ignatii erga proximum.

tuus: Ignatius vero dies aliquot in lecto iacuerit, sed vix dum receptis viribus, nec alterius nece, nec suo malo perterritus, ad instituta charitatis officia rediit alacer. Cumque eum vulgo monerent, ac per Deum obtestarentur amici, ne denuo in capitis discrimen daret sese: Quid mihi optatius, inquit ille, quam pro Christo Domino, meisque proximis emori?

IX. *De admirabili Catharinæ Senensis charitate erga peccatores.*

Th. Boz. lib. 7. de signis Eccl. c. 5. ex Surio in Vita eius to. 2.

Catharinæ Senensis, charitas in signis erga peccatores.

Sancta Catharina Senensis ita exarsit zelo salutis animarum, vt dixerit: Tanta est animarum dignitas & pulchritudo, vt ad eas lucrandas nullus par labor esse possit. Idque gloriosissimis factis à se in hūc finem gestis, maximisq; laboribus periculisq; susceptis ita esse vt dicebat ostendit: Cum videret illa maximam impendere Ecclesiæ calamitatē ob multorum peccata, ardentissime Deum rogauit, vt eorum scelerum pœnas in se transferret, reis ignosceret, imminentemque calamitatem auerteret. Addita ob id dirissimis cruciatibus, quibus atrocissime per multum tempus est conflictata. Huiusmodi porro erant tormenta illa vt quiuis millies mori potius elegisset, quam subiici illis.

X. *Quanta charitate fuerit inflammata Christina: mirabilis pro flagitiosis hominibus.*

Sur. to. 3. Iun. 23. & Boz. sup.

Charitatis ardor S. Christinæ in proximum.

Eodem quoque charitatis ardore incensa fuit mirabilis illa Christina, cuius meminit Iacobus Vitriacensis in vita Mariæ Oegniacensis. Narrant vero ipsam pro flagitiosioribus quibusque adiisse vltro pœnas acerbissimas ac dirissimas, in quibus nonnisi diuino miraculo persistebat: conticiebat enim se in ardentissimos clibanos ignem vomentes, & flammis candentes in iisque miris cruciatibus afflictata diutissime consistebat: per spinas acutissimas se conuolutabat, in niues glaciemque altissimam sese abdebat, & ibi longissimum tempus morabatur. In rotas, quæ aquis circumuoluerentur, se dabat contorquendam, miserrimeque vexandam. Neque tamen pars vlla corpori deeedebat reseruata in maiores vsque pœnas.

XI. *Aliud simile de Catharina Raconisia.*

Th. Boz. supra ex Francisco Mirandula.

Huiusmodi etiam fuit nostra fere ætate Catharina Raconisia, cuius gesta memoriæ mandauit Ioannes Franciscus Picus Mirandulæ Comes, vir magnę doctrinæ & iudicii. Habitauit autem virgo hæc in ædibus principis illius. Tradit itaque eam sibi vltro cruciamenta incredibilia à Deo poposcisse, quibus diuinæ iustitiæ per merita Christi satisfieret pro reis ac scelestis, quo conuerterentur ad Deum præ cunctis amandum.

XII. *De charitate Amonis, viri sanctissimi erga peccatores.*

Doroth. Abb. doctrina 5. tom. 2.

Viri sancti cum patientia & charitate fratrem trahunt, neque ipsum calcibus impetunt, aut odio insectantur, sed veluti mater, quæ deformem filium peperit, non eum spernit, quia deformis est, sed materno amore, beneuolentia & mansuetudine ornatum reddit, & quicquid gratum nouerit, facit: Sic illi peccatorem semper suscipiunt, ornant, tuentur, protegunt, vt tandem eum reuocent & erigant, neq; altius ab eo lædatur; ipsi vero magis in Christi charitate proficiant. Ita sane fecit Amon sanctissimus, cū ad eum venissent fratres, ira & furore pleni, quod mulierem in cella monachi deprehendissent: quantum enim mansuetudinis & charitatis in eo iudicio anima illa sancta præ se tulit? Nam vbi cognouit mulierem sub dolio latere, statim super illud sedit, iussitque fratres cellam vniuersam quærere Quicū nihil inuenissent, dixit ad eos: Parcat vobis Deus, illosque pene confusos præmonitosque, ne facile crederent aduersus proximum, dimisit: Fratrem autem illud ad tempus correxit erexitque: illis enim explosis omnibus, solius manum tenens, curam tui habe, frater, dixit. Qui statim oratione compunctus resipuit, & benignitate & clementia patris sanatus est.

Amonis charitas erga peccatores.

Charitas operit peccata aliena.

XIII. *De puella Alexandrina, quæ ob charitatis beneficium meruit fidei lumine donari.* vide sup. cap. 1. tit. 1. n. 5.

TIT. IV. De insigni quorundam in proximum charitate.

Abdemelech Æthiops, vir eunuchus ex charitate sollicitat apud Regem Sedechiam, vt de carcere liberaretur Ieremias Propheta.

Ieremiæ 38.

EXEMP. I. *De Symmachi Papæ charitate erga pauperes & Episcopos exules.*

Anastas. Platina Symm. cū 1. an. 504.

ANno Domini quingētesimo quarto eluxit eximia Romani Pontificis Symmachi 1. fraterna charitas: Pauperibus imprimis ad basilicas Petri & Pauli habitacula extruxit, curauitq; ne quid eis deesset quod ad victum pertineret: amator enim pauperum fuit; & omni anno Episcopis ac ceteris Clericis in Africa vel Sardinia propter Catholicam fidem exulantibus, pecunias & vestes subministrabat.

II. *De charitate Acacii Amidensis Episcopi, qui ex sacris ecclesiæ vasis nummis factis, Persarum captiuos redemit.*

Niceph. Cal. hist. eccl. lib. 14 c. 1. Socr. l. 7.

Summæ fuit Persis admirationi insignis Acacii Amidensis Episcopi charitas in captiuos; cuius factū sic describit Nicephorus: Erat, inquit, in ciuitate Amidensi Episcopus Acacius nomine, quem tum facinus pulchrum illustriorem omnibus atque clariorem reddidit. Quum etenim exercitus Romanus Azazena regione vastata, supra septem millia Persarum cepissent, eosque nullo modo Persæ redimere vellent, atque illi fame paulatim afflicti interirent, eaq; res non parum molestię Regi adferret: Acacius ea re cognita, non ita prætermittendam censuit, sed qui sub eo erat, clero coacto: Deus, inquit, noster, filioli,

filioli, neque discis indiget, neque pocula curat; egestati enim minime obnoxius, non edit, neque bibit. Cum igitur multa sint ecclesiæ eius donaria, aurea quidem plurima, multa etiam argentea, quæ benignitate & liberalitate eorum, quæ se ad eam contulerunt, parauit, vtendum censeo ad Persas captiuos redimendos, & famelicos alendos. Hæc atque alia hisce similia loquutus, statim diuina illa donaria conflauit, atque ex eis æstimationem militibus, quæ eis visa fuerat, persoluit & captiuos recepit: deinde alimentis eos abunde refectos, viatico etiam prosecutus, ad Regem suum misit. Id Episcopi factum plurimum Persarum Regem ad consternationem adegit, quod Romanis vtrumque hoc studio esset, vt simul & bello & benefactis egregie vincerent. Dicitur vero Persam etiam desiderium cepisse viri eius videndi, vt eius & conspectu frueretur, & colloquio dignaretur. Idque sic Imperatoris Theosii iussu factum esse fama obtinet.

Ornamenta Ecclesiæ distrahit Acacius, vt hostes captiuos redimeret.

III. *De Leonis Abbatis charitate, qui se in seruum vendidit, vt fratres suos monachos captiuos redimeret.*

Sophro. prat. spirit c. 112. apud Bar. to. an. 586.

Temporibus Imperii Tiberii fidelissimi Cæsaris, ascendimus Oasim, vidimusq; magnum illic in diuinis rebus monachum, genere quidem Cappadocẽ, nomine autem Leonem. De hoc multi multa digna admiratione narrabant nobis. Nos autem ad illius pertingentes familiare colloquium, magnumq; experimentum capientes sancti huius viri, magnifice ædificati sumus, & maxime in humilitate eius, & silentio, & nuditate rerum omnium, & charitate quam ad omnes habuit. Dicebat ergo semper venerabilis senex: Credite mihi filii, quia regnare habeo: Nos autem dicebamus ei; Crede nobis, Abba vero, quia nullus ex Capadocia vnquam regnauit; imporunam ergo habes istam cogitationem. Ille vero rursus dicebat. Veraciter, filii, regnare habeo. Nemo autem poterat eum ab hac cogitatione remouere. Cum autem venisset Mazizes (barbarorum Dux) & vniuersam prouinciam illam deuastasset ac diripuisset; venerũt & in Oasum, & monachos quidem plures occiderunt, plurimosque captiuos duxerunt; inter quos acceperunt & Abbatem Ioannem (fuerat autem hic lector magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ) & ad Abbatem Eustachium Romanum, & Abbatem Theodorum Cilicem (erant autem tres infirmantes.) Cum ergo vincti fuissent, ait Abbas Ioannes barbaris: Ducite me in ciuitatem, & faciam vt Episcopus det pro nobis numismata vigintiquatuor. Accepit ergo illum vnus ex barbaris, & duxit prope ciuitatem. Ingressusque est Abbas Ioannes ad Episcopum: Inuentus est autem in vrbe & Abbas Leo, & alii quidam Patrum, atque ideo tenti non fuerant. Ingressus igitur Abbas Ioannes cœpit orare Episcopum, vt barbaro numismata daret. Episcopus autem non plura quam octo numismata habere inuentus est. Voluerunt ergo dare barbaro octo numismata, & noluit accipere, dicens: Aut viginti quatuor numismata præbete mihi, aut monachum date. Coacti sunt qui erant in ciuitate rursum Abbatem Ioannem dare barbaro flentem & eiulantem. Adduxit autem illum in sua tabernacula barbarus. Post tres autem dies sumptis octo numismatib. Abbas Leo in eremum exiit, vbi erant barbari, orauitq; illos, dicens: Accipite me cum octo numismatibus, & tres illos dimittite, qui infirmi sunt, neque pergere per eremum possunt: Nam interficietis eos, & detrimentum patiemini: ego vero sanus sum, seruiam vobis. Tunc barbari acceperunt Abbatem Leonem & octo numismata, & dimiserunt illos tres. Abiit ergo Abbas Leo vsque ad quendam locum; & cum præ debilitate pergere vltra non posset, barbari decollauerunt eum: impleuitque Abbas Leo scripturam dicentem: *Vt ponat animam suam quis pro amicis suis, maiorem hac dilectionem nemo habet.* Tunc nos quoq; cognouimus quidnam esset, quod dixerat: Quia regnare habeo: Veraciter enim regnauit, quia posuit animam suam pro amicis suis.

Barbarorũ grassatio in S. Monachos.

Ingens charitas Leonis Abbatis.

Ioan. 15.

IV. *Seipsum periculo mortis exponit alius Abbas, vt adolescentem è Saracenorum manibus liberaret.*

Idem ibid. cap. 155.

Huic opportune adiicimus, quæ itidem paulo post, imperante Mauritio, rursum barbarum incursione contigisse idem auctor tradit his verbis: Dicebat & hoc nobis de Abbate Nicolao Abbas Ioannes: Narrauit, inquit, senex, quia imperante fidelissimo Imperatore Mauritio, quando Namanes Saracenorum nationis Dux prædam egit; cum circumirem ego per Arnonem & Aidonem, aspicio Saracenos tres habentes secum vnum adolescentem valde formosum annorum ferme viginti vinctum atq; captiuum. Vt ergo vidit me adolescens, flere cœpit, & orare, vt ab eis illum acciperem. Ego autem Saracenos rogare cœpi, vt dimitterent eum. Vnus autem illorum sermone respondit Græco, & ait: Non dimittemus eum. Et ego rursum illis dixi: Accipite me & hunc dimittite, quia fatigationem non sustinet. Ait mihi & ipse rursum: Non dimittemus eum. Dixit eis tertio: Vel pretium pro illo non accipitis? Date mihi illum, & quicquid petieritis, ego afferam vobis. Respondit: Non possumus tibi dare illum: sacerdoti enim nostro promisimus, quia si quid pulchrum ceperimus, offeremus illud ei, vt ipsum in sacrificium offerat; sed vade iam; nam si moram feceris, caput tuum in terram proiiciam. Tunc prostratus ego humi dixi: Saluator noster Christe Deus, saluum fac seruum tuum. Et continuo tres Saraceni dæmonio repleti euaginatis gladiis seipsos conciderunt. Assumensq; ego adolescentem, in speluncã refoui illum: qui noluit discedere à me, sed renuncians sæculo, cum septem annos implesset in habitu monastico, requieuit: erat enim genere Tyrius.

Ioannis Abbatis feruor erga proximum.

V. *De ingenti charitate Parochianorum erga suum Pastorem.*

Nioeph. Callist. Eccl. hist. lib. 3. c. 28.

Dionysium Ecclesiæ Alexandrinæ post Heraclam ad munus Episcopale prouectũ diuino nutu & prouidentia, multorum vtilitatis & ædificationis gratia, cœptis conatibusq; persecutorum superiorem ostẽdit Deus: Primum namque qui ad eum inquirendũ missi fuerant, cœcitate afflicti, quamuis domi is esset, aduentumq; eorum expectaret, studio tamen & conatu suo potiti non sunt. Deinde aũt cum sua spõte se illis, rebus omnibus domi suæ per eos direptis, vt se abducerent, obtulisset, & quinam id factum fratribus in nuptiis noctu peruigilantib. renuntiasset, illico confertim vno impetu omnes consurgentes celeri cursu cum iubilo & vociferatione cõtinua ad locum eum contenderunt. Atq; ibi custodibus in fugam versis, Dionysium crassiore linea veste indutum, & in lecto non strato repositum exurgere, & se quamprimum sequi coegerunt. At ille ad pedes eorũ prouolutus, obsecrat, vt vel abirent, seque ibi relinquerent, vel caput eius milites, qui eum captum abduxissent, auferre paterentur. Quem illi quamuis multa orantem atque obtestantem ne audire quidẽ sustinuerunt, sed manibus pedibusque protractum, & clitellarum instar asino nudo impositum in Episcopalem domunculam reduxerunt.

Exemplum insignis ouium in Pastorem amoris.

VI. *Ex chari ate certant inter se de martyrio miles & Theodora puella Antiochena.*

D. Ambr. li. 2. de Virgin. sub finem to. 4.

Charitate inter se contenderunt apud Antiochiam Theodora virgo & quidam miles. Illa ob Christi confessionem ab infidelibus in prostibulum truditur: miles vero eam primus adiens, persuadet vt mutatis secum indumentis virili habitu euadens, virginitatem intactam conseruet. Cumq; ipse cum muliebri veste deprehensus pro virgine ad supplicium traheretur, non sustinuit illa, vt cuius ope pudicitia tutata fuerat, ei necis causa fieret: palam proclamat se esse ei pœnæ addictam, non ipsum è contra ille, se iudicis sententia damnatum, non illam. Diu certarunt, vterq; alterum sua morte redimere cupientes. At vero quoniam Christum confitentibus mori viuere erat, Deo disponente, ambo simul capitis obtruncatione gloriosum martyrium peregerunt, ne eos tyranni gladius separaret, quos iunxerat amor Christi. *Vide Ambros. loco cit.*

Theodora & miles charitate certantes capite plectuntur.

TIT. V. De dilectione inimicorum.

Genes. 45. *Ioseph ostendit se di igere fratres suos, qui eum vendiderant, cum ipsis dixit: Nolite pauere, neque vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus, &c. osculatusque est Ioseph omnes fratres suos, & plorauit super singulos.*

Iudic. 21. 3. *Filii Israel li et à Beniaminitis læsi non desierunt propterea eorum excidium vlulatu magno deflere, dicentes: Quare Domine Deus Israel factum est hoc malum in populo tuo, vt hodie vna tribus auferretur ex nobis?* & tribum illam extinctam instaurarunt.

Dauid Rex inimici seruo cibum præbet. 1. Reg. 30.

Idem ostendit se diligere inimicum in planctu Saul. 2. Reg. 1.

Elisæus Propheta inimicos ad capiendos se missos non tantum amauit, sed mensam eis apponi præcepit, refectosque abire illæsos permisit. 4. Reg. 6.

Cum cepissent Israelitæ ducenta millia mulierum, & puerorum è Iudæa, vestitos atque refectos ad propria remiserunt. 2. Paral.

Tantam dilectionem vult Dominus ad proximos nos habere, vt dixerit: Diligite inimicos vestros, &c. Matth. 5

EXEMP. I. *De Guillelmo Pictauensi Episcopo, qui apud Greg. VII. orauit pro suis persecutoribus.*

Apud Baron. tom. 11. Annal. ad an. 1074. 4.

IN Synodo Romana, quam celebrauit Gregorius VII. anno Domini 1074. Guillelmus Episcopus Bellouacensis dignum præbuit Christianæ charitatis & Episcopalis modestiæ specimen, vt qui grauissima passus à suis tam Clericis quam Laicis, quorum causa iidem excommunicati fuissent, tantum abest, vt aduersus eos conquestus sit, vt etiam pro eis Pontificem rogarit, & absolutionem ab eodem Pontifice ab excommunicatione impetrarit.

II. *Vitam animæ optat Gregor. Nazianz. heretico, qui vitam corporalem sibi auferre conspirauerat.*

Greg. Presbyter in vita Greg. Ep. apud Sur. Maij.

Adolescens quidam pedes beati Gregorii Nazianzeni aliquando manibus suis comprimens, cum lacrymis & lamentationib. sceleris sui veniam supplex ab eo postulabat. Gregorio vero sciscitãte, quid sibi hoc sermone vellet, nihil responsi dabat, sed tantum lugebat, ac veniam petebat. Tum quidam ex iis, qui astabant, dixit: Hic est ille carnifex tuus, Pater qui à nonnullis subornatus, ferrum tibi in præcordia defixurus erat, nisi Christus perspicue tibi auxilio fuisset. Quod autem ad eorum voluntatem attinebat, facinus perpetratum est: proinde nunc ad pedes tibi procumbens clamat, suscepti sceleris pœnitudine affectus. Confestim ille, vt pater æquus, adolescentem ita alloquitur: Propitius tibi Christus sit, iuuenis charissime, tibique ipse ignoscat, qui me quoque seruauit. Hoc solum ad facinoris excusationem & purgationem à te peto, vt hæresim execreris, meusq; fias, atque ad Deum accedas, ipsique sinceram & voluntariam seruitutem seruias. Cuius tam lenis responsi cum certior facta esset ciuitas, ardentiori erga eum amore incensa est.

D. Greg. Nazian. charitas erga inim.

III. *De Simeone Anachoreta, qui accusatorem diuinitus à dæmone arreptum liberat.*

Adam historiograp. apud Baron. in Cardinal. to. 11 Annal. Eccl. Dom. 10 6. 7. 8.

Cum insignis ille sanctitate vir genere Armenus nomine Simeon, vitæ anachoreticæ cunabula exercuisset in Palæstina, inde diuino monitu orationis studio Romam peregrinus expetiit. Cumque multa Sanctorum corpora circumeundo visitaret, quem nullus in orando labor vix aliquãdo superaret, tandẽ vnus ex clero nequitiæ ac superbiæ furore plen⁹, Simeonem virum sanctum & catholicum, omnibus

in Synodo residentibus, ore polluto infamauit hæreticum; & vt eum morti traderet, & ad necandum eum populum concitaret, talia aduersus virum Dei verba ore polluto declarabat, dicens: Nonne, inquit, omnes videtis, in visu, & in incessu, & totius corporis gestu hominem hunc prauum & impostorem hæretice agere? Peritus igitur ille Clericus zelo (vt præ se ferebat) Catholicæ fidei, in eum exclamans: Insurgamus ergo in eum, & vt cæteri contremiscant, aut lapidibus obruamus, aut viuum igne comburamus. Hæc flagitiosus aiebat, & eius flagitio plures adiuncti sunt, vnanimiter conspirantes, qui instigante diabolo, virum sanctum, iustum & pium toto conamine occidere moliebantur. Qua de re Romanus Pontifex cum vniuerso Episcoporum collegio turbatur, & quibus indiciis hoc vere cognosci potuisset, sciscitabatur. Aderat tunc ibi quidam religiosus & reuerendus Episcopus, qui ab Armeniæ finibus peregre Romam petens consilio & sapientia præditus, reuerentia sanctitatis habebatur egregius, qui Dominum Papam humiliter adiens, his dulcedinis verbis illum exhortabatur, dicēs: Tua, beate Pater iubente auctoritate furor populi conquiescat, & quis vir ille sit vel cuius professionis, seu qualiter Catholicam fidem excolit, me percontante, tua paternitas recognoscat. Cuius sapienti consilio reuerendus Papa (Benedictus VIII.) credidit, eoq; iubente seditio populi conquieuit. Tum vero Episcopus Simeonem aggreditur, & lingua Armenica ita eum alloquitur: Quis es? vnde es? Dic ergo frater monache: & si Catholicæ fidei cultum tenes, per me his omnibus innotescat. Ad hanc vocem seruus Dei respondens, Catholicæ & Apostolicæ fidei perfectionem in confitendo perdocuit. Quod cum Episcopus audisset, famulum videlicet Dei plenum fide & sanctitate veraciter agnosceret, magno repletus gaudio, pro reuerentia sanctitatis, eius pedibus se prostrauit humilitatis obsequio: & protinus Papæ, ac omnibus qui aderant, virum Dei veræ fidei esse professorem, sanctum & iustum, æternæ Trinitatis cultorem, Dei omnipotentis adoratorem, palam omnibus declarauit. Sed quia Deus omnipotens vltionum Dominus est, qui nihil, quod iniuste culpatur, abire permittit, & impiorum nequitiam vlciscendo consumit, Clericum, qui ad necandum seruum Dei populum concitauerat, eadem hora spiritus malignus arripuit, ac pro illata seruo Dei contumelia diutissime volutando vexauit. Videntes autem Rom. Pontifex, ac totus Clerus, vniuersusque populus tanta Dei magnalia, & mirifica opera, eleuatis in cœlum manibus simul cum clamoribus, omnipotenti Deo laudes & gratias referebant, qui non permisisset suum seruum innocentem perimi sub iniquorum præiudicio, nec accusatorem eius abire sine vindictæ præmio. Tunc Christi seruus cernens persuasum Clericum ab vltore spiritu crudeliter tormentari, memor Euangelici dicti, quo dicitur: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos*; compatitur miserrimo Clerico. Eleuata itaque super eum manu, signum Crucis, increpando dæmonem, edidit: moxque malignus spiritus per os vexati turpiter exclamans, vlulando euanuit. Eadem vero hora liberatus ab hoste Clericus, pedibus viri Dei Simeonis prouolutus corruit, ac ingenti gemitu diutissime plorans, se reum, se culpabilem multum accusans, de perpetrato scelere veniam postulauit.

[Margin: ...ecundum ...ciem non ...t iudicanum. — ...neonis ...es exploratur. — ...io in cō...nsilio ...diuini... emissa. — ...tth. 5. — Bonum pro malo redditum.]

IV. *Quomodo S. Sabinus Venustianum Arianum persecutorem ex inimico amicum fecerit.*

Venustianus Tusciæ Præses, Sabinum Assisii Episcopum, cum duobus Diaconis, Exuperantio & Marcello, ob Christianitatem comprehendi iussserat, & in carcerem trudi. Hos ambos diuersis pœnis excruciatos interfecit; illi vero vtramque abscidit manum. Mox ipse graui oculorum dolore vexatus, ab eodem remedium poposcit, cui iam tot intulerat mala. Atque ille veluti beneficiis obstrictus, & nulla affectus iniuria, libenter accessit, diligenter orauit, efficaciter sanauit, sanando insuper hominem, ex infideli Christianū fecit. Maius bonum pro malo reddere non potuit, quam vt inimicum suum diligendo Deum amicum faceret, & eum pro Christo ad patientiam suppliciorum animaret, à quo ipse pertulerat supplicia.

[Margin: *Ex Metaphr. Sur. 3. Martij.* — S. Sabinus persecutorem sanat & conuertit.]

V. *Mela Episcopus Catholicus, inimicos suos hospitio atque etiam conuiuio excipit.*

De Mela Episcopo illud memoriæ proditum est. Cum de Ecclesiis ὁμοούσια consubstantialis fidei defensores exigerentur, atque eo qui ipsum quoq; eiicerent, aduenissent, repererunt eum veluti seruorū extremum Ecclesiæ lucernis adornandis hilariter incumbentem. Lucernarum enim lineos funiculos in manibus habebat, veste simul & cingulo sordidatus. Atq; cum illi Episcopum requirerent, indicaturum se eis illum respondit, eosq; in domum Episcopalem duxit: atque vbi is de via fessis mensa apposita, pro rerum tenuium copia cibum dedisset, atque edentibus ministrasset, sublata mensa manus lauit; & seipsum eis indicauit. Illi vero admirati, causam aduentus sui cum ostendissent, remittere ei se exilium, propter reuerentiā eius, dixerunt. Quod postea quam accepisset, eis respondit, non idem se, quod alii consentientes sibi Episcopi fecissent, commissurum esse, vt inuitus solum exilii causa verteret, sed sua sponte in exilium iturum.

[Margin: *Nicephor. Callist. lib. 11. hist. Eccl. cap. 38.* — Hospitalitatis Episcopalis exemplum.]

VI. *De charitate Principum Christianorum erga hostes religionis Christianæ.*

Carolus Magnus Imper. qui innumeros populos bello sibi subigebat, non solum Saracenos versus Orientē, sed etiam Paganos idololatras in regionibus Occidentis, omnes diligebat, atq; ad fidē Christi trahere nitebatur. Sed conuerti nolentes occidebat; quia melius eis erat occidi, quam in infidelitate manen-

[Margin: *Dionys. Carthus. lib. 3. de vita & reg. Princip. c. 42.*]

manendo peccata augere. Simili modo fecit Ogerus nobilissimus Dux Danorum. Porro talis præcipue fuit optimus ille Theodosius Imperator, qui partes Orientis & Occidentis pacifice possidebat, clemens & misericors, hostibus à se victis tam benignus erat, vt pro virtutum suarum cumulo & perfectione, etiam à barbaris & incredulis amaretur: & multæ gentium nationes bonitatem eius cernentes, ipso hortante, ad Christum conuersæ sint.

Clementia Caroli Magni, & Theodosii Imperat.

VII. *De pietate & clementia Alexandri Patriarchæ Hierosolymitani in domesticum furem.*

Sophron. prat. spirit. cap. 34.

Alium habuit ciuitas ipsa Dei Patriarcham, Alexandrum nomine, adeo pium & misericordem, vt cum illi quidā ex notariis suis furatus esset aurum, & metu perterritus fugiens in Thebaidem Ægypti incidisset vagus, & errās in latrones, abductus fuisset ab eis captiuus ad extremas Ægypti partes, hoc comperto, diuus Alexander redemerit eum vinctū ac captiuum octoginta quinq; numismatibus. Quo reuerso ita pie, misericorditerq; vsus est, vt quidam ex vrbis habitatoribus dixerit aliquando: Nihil esse vtilius, quam in Alexandrum peccare.

VIII. *De insignibus P. N. Ignatii charitate in contubernalem quendam suum.*

Petr. Ribad. lib. 5. de vita eius cap. 2. Petr. Maff. lib. 3. cap. 4.

Lutetiæ contubernalis quidam Ignatii Loiolæ fuit, qui commissa sibi pecunia Ignatium defraudauit, & in eas angustias hominem coniecit, vt magno studiorum suorum incommodo, quotidie mendicare cogeretur. Huic igitur pecuniæ fraudatori gratiam hunc in modum Ignatius retulit. In Hispaniam ille Lutetia decedēs, dum opportunam Rhotomagi nauigationē expectat, in morbum periculosum incidit. Qui vsque adeo mitem Ignatium, ac singulari præditum charitate esse intelligebat, vt ad illum de sua aduersa valetudine amice scriberet, & quasi esset beneficio à se aliquo affectus, opem ab illo sibi, auxiliumq; postularet. Oblatam occasionem Ignatii charitas auide arripuit, vt libenter se impenderet, ac superimpenderetur ipse pro anima illius, & carbones ignis non quidem vindictæ, sed diuinæ charitatis in caput eius congereret. Rhotomagum quærendi, iuuandiq; hominis caussa confestim ire statuit, & magna spiritus alacritate, ac robore animi, tridui iter nudis pedibus, atq; ita ieiunus percurrit, vt ne aquam quidem gustaret. Rhotomagi debilitatum hominem offendit; iacentem erigit; confirmatumque iam, ad primos suos illos socios in Hispaniam cum litteris commendatitiis mittit, infidelitatem suam detestantem: admirantem Ignatii charitatem: gratias Deo agentem, quod in terris is vir esset, sibique eum ostendisset, qui beneficiis maleficia vlcisceretur, officio cum offensa certaret.

Beneficium pro maleficio repēdit Ignatius.

IX. *De eiusdem Ignatij charitate erga proximum insigni responso manifestata.*

Idem Ribad. ibid.

Romæ anno 1546. Religiosus quidam eruditus, ex amico inimicus factus, inuidia extimulante grauiter in Ignatium exarsit; qui etiam iactare cœpit omnes nostræ Societatis homines, à Perpiniano Hispalim vsque igni se traditurum: idq; Ignatio, qui suis verbis nunciaret, misit. Cui Ignatius per eundem scripto ita respondit: Tu quidem, quotquot nostri in Hispania sunt, cremādos te curaturum dicis: ego vero id dico, & opto, vt & tu charitate flagres, & amici tui, ac necessarii: non solum qui in Hispania, sed qui in vniuerso orbe terrarum sunt, Spiritus sancti igne inflammantur, & ardeant: vt perfectionis culmen adepti, diuinam gloriam augeant magis, & illustrent. Quod si quid contra me, bone pater, habes; iudices Romæ sunt, Gubernator, & Vicarius, qui nunc summi Pontificis imperio res nostras cognoscunt; vt sententiam de illis ferant; ad illos referas, quæso, antequam sententiam pronuncient, vt ego, si quid debeo, solus exoluam, & corpore meo potius satisfaciam (quod mihi quidem erit iucundissimum) quam alii, qui in Hispania sunt, nulla sua culpa pœnas indebitas pendant.

Insigne charitatis responsum.

X. *Vt Christina martyr, in Italia venefico vitam, quam ipsi eripere per serpentes moliebatur, precando restituerit.*

In vita eius apud Sur. tom. 4.

De S. Christina, quomodo amorem amore prouocarit, & hoc exemplum pro coronide subiiciam. Virgo ista & martyr pro fide ac veritate horrendos admodum constanter perpessa est cruciatus. Cum autē etiam serpentes in eam missæ fuissent, sed mordere omnino nollent; veneficum, à quo ad mordendum irritabantur, inuadentes, rabidis ictibus multaque veneni vi statim interimunt. At Christina sui ipsa carnificis vicem dolens, Christum precata, & serpentes in fugam conuertit, & ab eis peremptum ad vitam reuocauit: & eundem iam credentem ad certam beatitudinis spem erexit. En quo lucraremur animas, quam gloriosa quotidie compararemus nobis trophæa, si spiritum Christi & Sanctorum sequentes, qui vnus est, de spiritu nostro sublimi remitteremus, & charitati insudaremus.

Christinæ Italæ insignis charitas in proximum ipsi nocentem.

TIT. VI. De amore erga patriam & res externas.

Iosue heros fortissimus pro populo suo dimicat, & necatis vno & triginta Regibus, vrbes eorum sorte diuisit. — *Iosue.*

Gedeon Manassæus, electis tantum trecentis viris, populum Israëliticum à Madianitis liberat. — *Iudic. c. 7.*

Iudas, & Machabæi omnes quanta virtute pro patria certarint, ex 1. Machabæorum libro, aliis patet. — *1. Machab.*

EXEMP. I. *De Zenone Imp. qui patriæ quietem imperio præposuit.*

Bapt. Fu. lib. 5. c. 6.

ZEno Imperator Constantinopolitanus, cum apud Chalcedonem bellum gereret, vt accepit à Verina socru, fratrem Basiliscum Imperatorem esse

crea-

creatum, etsi permulti, vt Constantinopolim rediret, hortarentur, spe data armis in imperium reditu- rum (quia ea res permultis in vrbe molesta acciderat, qui sumpturos se pro eo arma pollicebantur) patriæ charitate motus, cuius quietem imperio potiorem ducebat, respondit, nolle, vt sui gratia inter ciues arma mouerentur, atque vt omnes suspicione liberaret, in Isauriam se recepit. Vnde haud multo post depulso Basilisco, populus eum reuocauit, atque imperio restituit. Rarum profecto exemplum, & cuius memoria celebretur dignum, pluris patriæ quietem quam imperium facere, quod à multis etiam vitæ præpositum fuit.

Zeno Imp. quietem patriæ imperio præfert.

II. *De gestis Francisci Danduli, vt patriam à summi Pontificis censura liberaret.*

Sabell. lib. 8. exemplor. c. 1.

Extat & in hoc genere Francisci Dāduli exemplum ad posteros memorabile; quippe qui, vt patriam ab ignominiosa Pontificis censura vindicaret, diu humiliter prostratus iacuit ad Clementis Rom. Pontificis mensam catenis vinctus: sed patria cum eo mutua pietate certauit, suumque ciuem tanto sublimius extulit, quanto ille abiectius se & contemptibilius gessit.

III. *De rara admodum quorundam Caletensium in suos conciues charitate.*

Iac. Meyer. Annal. Flan. lib. 13.

His adiiciendam duxi historiam de singulari Caletensium in suos pietate, quam referunt Flandrorum Annales. Anno Dom. M.CCC.XLVII. Eduardus Anglorum Rex ita anguste cōclusit Calesiam, vt præ fame, non modo equis, sed etiam canibus, muribus, felibus & arborum corticibus miseram vitam tolerarent. Eam autem frustra conatus est liberare Philippus Francorum Rex. Non poterat facile adiri Eduardus nisi à mari, & à ponte, quem Millanum vocant, & vtrobiq; præsidium habebat. A Flandria transitus clausus erat, reliqui aditus seipsos per paludes suas tutabantur. Post Gallorum recessum, cum Eduardus perdere ferro & igni minaretur obsessos ob longinquam obsidionem (consederat enim ibi fere per annum) & maximos sumptus, flexus tandem procerum suorum precibus, has illis imponebat conditiones. Sex præcipui totius oppidi ad supplicium producerentur, si reliquam multitudinem saluam vellent, alioquin omnes ferro perituros. His in oppidum nunciatis, fletus & eiulatus ortus incredibilis, adeo vt nec ipse Præfectus Ioannes lacrymas teneret. Conuocato Senatu vt consuleretur qui forent producendi, cæteris cunctantibus, Eustathius à Fano Petri, oppidi totius facile princeps surgit, seque pro misera multitudine deuouit, ne tam multi pereant, dicens, se certo scire inuenturum suam mercedem apud Deum. Huic se iungit Ioannes ab Ariaco. Surgit & Iacobus à Wissanto vir locupletissimus dicitque se velle adiungi suis duobus cognatis pro ciuium salute. Idem facit Petrus à Wissanto Iacobi Germanus, aliique nonnulli. Hi laqueos collo, claues oppidi manu gestantes in amictu interiori, capita pedesque nudi ad pœnas producti necari à Rege iubentur. Intercedit vehementer nobilitas, ne victoriam crudelitate macularet, fœdum fore exemplum, & haud dubie in se aliquando versurum: dignos esse vita, qui tanta charitate ad liberandos communes ciues se offerrent, orare suppliciter pro illorum salute. At ille pertinaciter preces omnes reiicere. Tum Philippa Regina vterum gestans ac partui propinqua, patria Hannoniensis, Belgarumque amans, honesta ac pia matrona cum lachrymis ad regis se proiicit pedes: *Domine*, inquit, *postquam huc domo euocata ad te veni, nihil abs te quicquam petii: nunc autem propter amorem Iesu Christi dona mihi istos sex homines.* Ad hæc Eduardus non tenens vltra lachrymas (vnice enim eam dilexit) Vellem, inquit, non adesses: habe eos, & hinc facessant ex meo conspectu. Regina acceptos ciues in ædes suas introduxit, ablatis laqueis prandio refecit, singulisque senos nobiles aureos donauit, & liberos dimisit.

Ciuium in conciues charitas.

Philippæ Reginæ Angliæ misericordia.

TIT. VII. De proximo recte ædificando, seu de bono exemplo aliis dando.

Cum populus Israeliticus Iordanis alueum transire deberet, et terram promissionis ingrederetur, omnium primi transierunt Sacerdotes, quos reliquus populus secutus est ita ex Dei voluntate præcipiente Iosue: merito Sacerdotes terrorem populo excutere debuerunt, ne vndis irruentibus suffocarentur. Ios. c. 4.

Ad prædicationem Ionæ Prophetæ primus pœnitentiam egit Rex Niniuæ, qui suo exemplo vniuersum populum ad pœnitentiam faciendam induxit, & ab ira Dei liberauit. Ionæ 3.

Regulus Christi miraculo ac beneficio ad credendum inductus, non solum credidit ipse, sed & domus eius tota, eius auctoritate & exemplo commota. Ioan. 4.

EXEMP. I. *Christianæ charitatis exemplo permotus Pacomius gentilis fidem amplectitur Christianam.*

Metaphr. 14. Maii: Apud Bar tom. 3. Annal. an. Do. 316. 28.

PAcomius cum gentilis adhuc in Cōstantini Magni exercitu militaret annum vigesimum agens, & deficiente victu, fame omnes enecti essent, cum suis appulit in quoddam Thebarum oppidum. Vespere autem cum ciues vidissent eos in satis tuta esse custodia, & de eis audissent viri Christiani & misericordes, attulerunt eis omnia quæ erant ad vsum necessaria, & valde magnum eis præbuere solatium, cum essent in maxima afflictione. Cum Pacomius vidisset, quod ab eis factū fuerat, & hoc valde esset miratus, didicit ab eis qui vna cum eo erant, Christianos erga omnes quidem, præcipue autem erga hospites esse benignos & misericordes. Rogante autem eo, quidnam esset appellatio Christianorum, dicebant: Sunt homines pii, & Deum colentes, credentes in nomen vnigeniti Filii Dei sui Iesu Christi: & omnibus benefacientes, sperant ab eo mercedem

Christiani qui dicti.

remunerationis. Ipſis autem hæc ei dicentibus, mẽte illuminatus, fidem Chriſtianorum admiratus, & metu Dei corde inflammatus, & ſpiritu exultans, cum parum ſeceſſiſſet, & apud ſe fuiſſet; manus ſuas in cœlum extendit, & dixit: Domine Deus, qui feciſti cœlum & terram, ſi reſpiciens reſpexeris humilitatem meam, & mihi tuæ diuinitatis dederis cognitionem, & me liberaueris ex hac afflictione; tibi ſeruiam omnes dies vitæ meæ, & conuenienter tuis præceptis vitam inſtituam. Cum ergo eſſet precatus, & ſic Deo pollicitus, vno die poſtea egreſſus è cuſtodia cum iis qui cum ipſo erant, & nauem ingreſſus, nauigauit ex illo oppido. Interea autẽ dum in aliena regione verſaretur, ſi quando eum carnis voluptates, aut rerum aliquarum mundanarum vexarent cupiditates, valde auerſabatur, precum memor, per quas mente illuminatus Chriſtum fuit profeſſus, & eius, qui in ipſum extitit, diuinæ gratiæ aduentus.

Charitatis exemplo Chriſtianus fit Pacomius.

II. *Albanus adhuc ethnicus, hoſpitis, quem ſecreto ſuſceperat, exemplo Chriſtianus ac martyr efficitur.*

Lib.1. Eccleſ. hiſtor gentis Ann.c.7.

Albanus paganus in Anglia quo pacto Chriſtianus euaſerit.

Huic conſonat, quod ſcribit Beda de S. Albano, qui paganus adhuc, cum perfidorum Principum mandata aduerſum Chriſtianos ſæuirent, clericum quendam perſecutores fugientem hoſpitio recepit. Quem dum orationibus continuis ac vigiliis diu noctuque ſtudere conſpiceret, ſubito diuina gratia reſpectus exemplum fidei ac pietatis illius cœpit æmulari, ac ſalutaribus eius exhortationib⁹ paulatim edoctus, relictis idololatriæ tenebris, Chriſtianus integro ex corde factus eſt. Cumq; præfatus clericus aliquot diebus apud eum hoſpitaretur, peruenit ad aures nefandi Principis, confeſſorem Chriſti, cui necdum fuerat locus martyrii deputatus, penes Albanum latere. Qui cum ad tugurium martyris perueniſſet, mox ſe Sanctus Albanus pro hoſpite ac magiſtro ſuo ipſius habitu, id eſt, caracalla, qua veſtiebatur indutus, militibus exhibuit atque ad iudicem vinctus perductus eſt. Contigit autem iudicem ea hora, qua ad eum Albanus adducebatur, aris aſſiſtere. Cumque vidiſſet Albanum, mox ira ſuccenſus nimia, quod ſe illi vltro, pro hoſpite quem ſuſceperat militibus offerre ac diſcrimini dare præſumpſiſſet, ad ſimulacra dæmonum, quibus aſſiſtebat, eum iuſſit pertrahi: Quia rebellem, inquiens, ac ſacrilegum celare, quam militibus reddere maluiſti, vt contemptor Diuûm, meritam blaſphemiæ ſuę pœnam lueret, quæcunq; illi debebantur ſupplicia, tu ſoluere habes, ſi à cultu noſtræ religionis diſcedere tentas. At Sanctus Albanus, qui ſe vltro perſecutoribus fidei Chriſtianum eſſe prodiderat, nequaquam minas Principis metuit, ſed accinctus armis militiæ ſpiritualis palam ſe iuſſis illius parere nolle pronunciauit, &c. Qui cum tormentis afficeretur acerrimis, patienter hæc pro Domino, imo gaudenter ferebat. At vbi iudex illum tormentis ſuperari, vel à cultu Chriſtianæ religionis reuocari non poſſe perſenſit, capite eum plecti iuſſit.

III. *De Conſtantino puero Iudæo alterius exemplo ad Chriſti fidem perducto.*

Ex Menæo Græcorum 26. Decemb Iacob. Gretſ lib.5. de Cruce, cap.43.

Conſtantinus Iudæus diuinitus elementa Chriſtiana diſcit.

Cruce miracula facit puer.

De puero Iudęo, qui poſtea baptizatus Conſtantini nomen tulit, hæc Græcorum Menæum: Cum matrem ſuam, neſcio quo euntem ſequeretur, vidit hominem Chriſtianum, qui dum in terræ ſcrobem quandam prolaberetur, ſignum crucis ori imprimebat, cuius puer ſecutus exemplum, & ipſe deinceps crucem ſubinde efformabat, ſacraq; tandem Chriſtiana amplexus, ardenti fide proſecutus eſt. Cum puella illum Hebræa (pudoris extorquendi cauſa) inuaderet, illam ſigno crucis repente exanimauit, rurſumq; poſtea in vitam reuocauit. Hic cum præfecto monaſterii ſtatum vitæ ſuæ exponeret, iubet ille proferri crucem, & ab eo ſalutari: cuius cum beatus iſte pedem oſculo libaret, tota fronte & brachiis veneranda crux ſeſe in ſancti pueri verticem ſubmittens characterem crucis capiti indelebilem impreſſit, quem per omnem poſtea vitam ſeruauit. Dignus ergo baptiſmatis gratia iudicatus, ſacris Chriſtianis eſt initiatus, & Conſtantinus dictus.

IV. *De Afra meretrice S Narciſſi Epiſcopi exemplo cum aliis tribus conuerſa.*

Ex hiſtoria S. Afræ apud Laur. Sur. 5 Auguſti. Zachar. Lip

Narciſſus Epiſcopus cum ſæuiente in Chriſtianos perſecutione cum Felice Diacono ſub Auguſtam Vindelicorum veniſſet profugus, & ad Afram meretricem forte diuertiſſet, illa exiſtimans viros, honeſtate conſpicuos, nõ niſi turpitudinis ſtudio eo deflexiſſe, ilico cœna opipare inſtructa, fuco meretricio de more ornata, ad flagitioſos actus ſeſe compoſuit. Porro Antiſtes cum ad ſumendum cibum acceſſiſſet & primum toto corpore, vultu, oculiſq; ad orationem ſe componeret, illa, cuius omnis orandi conſuetudo nõ modo ignota, ſed ne viſa quidem eſſet; inſolita viri pietate ſtupefacta, inquiſiuit quis eſſet; Cumq; Chriſtianorum eum Epiſcopum eſſe cognouiſſet, mox ſalutari pudore ſuffuſa, & pariter timore correpta, ad eius ſe pedes abiecit: ac impudicitiæ ſuæ labem confeſſa eſt. Cui Narciſſus verbis protinus leniſſimis Chriſti Ieſu bonitatem explicuit, hortatusq; vt impudico & flagitioſo vitæ genere relicto, cum Chriſto in gratiam rediret, haud difficulter effecit vt prioris vitæ pertæſa ad matrem ſuam, Hilariam nomine, abiret, eidemque & Narciſſi monita, & animi ſui propoſitum aperiret. Porro Hilaria, audita Narciſſi Epiſcopi fama, ilico cum filia in Chriſti amorem exarſit, & ſe ſuaque omnia Antiſtiti permittens, ſacro baptiſmate veteris vitæ delictis rite expiatis, Chriſtiana ſacra ſuſcepit: & Afra cum tribus puellis, Digna, Eutropia & Eunomia ab infelici dæmonis ſeruitute ad Chriſti ſtipendia tranſiuit.

Afra meretrix Epiſcopi exemplo ad meliorẽ frugem cõuerſa.

V. *Quam vtile ac frugiferum ſit aliis bono exemplo eſſe.*

Grego-

Euseb. hist. eccl. lib. 11. cap. 9.

Gregorius apud Nazianzum oppidum in locum patris Episcopus subrogatus hereticorum turbinem fideliter tulit. Reddita vero pace, Cõstantinopolim ad Ecclesiam docendam venire exhortatus, non abnuit. Vbi breui tempore tantum ad emendandũ populum vetustis hereticorum infectum venenis proficit, vt primum Christiani sibi fieri viderentur; & nouellam lucem aspicere, cum religionis Doctor multa quidem verbis, plura tamen doceret exemplis: nec viderent ab eo discipulis aliquid imperari, quod non prius ipse fecisset.

Exempli boni- vtilitas.

TIT. VIII. De bonorum commercio & consuetudine.

Gen 30. *Laban propter præsentiam Iacob generi sui, cuius seruitio quatuordecim annis fuit vsus, mirum in modum ditatus fuit.*

Gen. 39. *Propter Ioseph, qui seruiebat Potiphari Ægyptio equitum magistro, benedixit Dominus eius domui.*

4. Reg. 3. *Propter Iosaphat Regem Iuda Deum colentem, Elisæus Propheta impetrauit dari aquas exercitui, in quo erant duo alij mali Reges.*

Tob. 2. 4. *Homines Deum timentes solum volebat habere Tobias in conuiuio: & id ipsum docuit filium suum.*

Matth. 26. *Quamdiu Petrus fuit cum Apostolis, fixus & securus mansit: at vbi fuit in atrio calefaciens se, Dominum negare cœpit.*

Act. 27. *In naufragio facto ad Melitam insulam in mari Adriatico homines multi seruati sunt propter Paulum, qui vna, licet vinctus, vehebatur.*

EXEMP. I. *Diuus Martinus ex B. Hilarij commercio pius fit, & ad gradus sacerdotales idoneus.*

Seuer. Sulp. vita eius.

MArtinus, relicta militia, S. Hilarium Pictauæ ciuitatis Episcopum expetiit, & aliquandiu apud eum, spectata eruditione & pietate virum, cõmoratus est. Hilarius autem hominis ingenio & religione delectatus, ... eum sibi implicaret, Diaconatus officio & diuino ... ministerio conatus est, sed cum ille indignum se clamitans sæpius resisteret, Episcopus intelligens eum infima quæq; præ humilitate sectari, & officia illa, in quibus iniuria quidam locus esse videretur, appetere, exorcistã eum ordinauit. Quam ille ordinationem minime repudiauit.

II. *Hilarion pauco admodum tempore cum B. Antonio Eremita commoratus; eius viuendi ritum insequitur.*

Hieron. vita eius c. 1.

Hilarion ortus Tabathæ in Palæstina ex parentibus infidelibus, Alexandriam missus studiorũ causa, ibi morum & ingenii laude floruit: ac Iesu Christi suscepta religione, in fide & charitate mirabiliter profecit. Cum autem Antonii nomẽ in Ægypto celeberrimum esset, eius videndi studio in solitudinẽ contendit: apud quem duobus mensibus omnem eius vitæ rationem didicit. Domũ reuersus mortuis parentibus, facultates suas pauperib. dilargitus est, necdum quintumdecimum annum egressus rediit in solitudinem: vbi extructa exigua casa, quæ vix ipsum caperet, humi cubabat. Nec vero saccum, quo semel amictus est, vnquam aut lauit, aut mutauit, cum superuacaneum esse diceret, munditias in cilicio quærere.

III. *Ex congressu D. Bernardi aliquot adolescentes nobiles facti sunt monachi.*

In vita S. Bern. lib. 1. cap. 11.

Diuertit aliquando nobilium cohors militũ Clarauallem, vt B. Bernardũ Abbatem viderent. Prope autem erat sacrum Quadragesimę tempus: Et illi omnes fere iuuenes, dediti militiæ sæculari, circumibant quærentes execrabiles illas nũdinas, quas vulgo tornetas, id est, altercationes & pugnas vocant. Cœpit itaque ab eis petere, paucos illos, qui ante Quadragesimam supererant, dies, ne armis interim vterentur. Quibus obstinato animo eius acquiescere monitis renuentibus: Confido, ait, in Domino, quoniam ipse mihi dabit inducias, quas negatis. Et accersito fratre, iubet eis cereuisiam propinari, benedicens eam, & dicens, vt potionem biberent animarum. Biberũt ergo pariter, quidam tamen inuiti præ amore sæculi, metuentes eum, quem postea experti sunt, diuinæ virtutis effectum: Vt enim egressi sunt fores monasterii, mutuis sese cœperunt inflammare sermonibus, quia cor eorũ erat ardens in eis. Inspirante ergo Deo, & currere velociter verbo eius, eadem hora reuersi, & conuersi à vitiis suis, spirituali militiæ dextras dederunt. Quorum quidam adhuc militant Deo: quidam vero regnant cum eo, vinculis carnis absoluti.

D. Bernardi societate ad pietatẽ alliciuntur aliquot adolescentes

IV. *Adolescens improbus ex consuetudine cum viris religiosis ac Deum timentibus fit probus.*

Petr. Maf. lib. 2. Vitæ Ignatij, c. 23.

Adolescens quidam egregiis naturæ adiumentis, è Septentrionali plaga Romam aduenerat, non modo Lutheriana tabe infectus ipse, verum etiam mire cupidus eiusdem longe lateque vulgandæ. Is cum ex occasione sese hominum cœtus insereret, verbisque venenatis clericorum vitam ac mores summam in inuidiam vocaret primum, deinde abductis à sacerdotum reuerentia mentibus, praua dogmata sensim instillare quotidie pergeret; patefacta re, iussu magistratuum comprehenditur. Qui cum & ipsi per se, & sacræ Theologiæ magistris adhibitis, illum ab opinionum insania reuocare frustra conati essent; ne quid intentatum relinquerent, ætatem & ingenium miserati, prius quam in eum lege ageretur, accersito Ignatio rem totã exponũt: quoniam ipsorum neque adhortationes, neque minæ proficiant; habeat illum aliquandiu apud se, videat etiam atq; etiam, vt errantem ouiculam ad Ecclesiæ caulas aliqua ratione traducat. Ille clementer acceptũ hæreticum domum adducit; neq; vero sapientes Iudices frustrata spes est. Siquidẽ adolescens ab Ignatio sociisque

Adolescentis peruicacia.

iiſque amiciſſime habitus, eorum dictis & factis, inſtitutis accurate obſeruãdis paulatim affici, atq; immutari Dei beneficio eſt cœptus: quam antea reſpuerat medicinam, libentius indies accipere: ac demum perſeuerantibus Patrum officiis, & diligẽtiſſima curatione, eo proceſſit res, vt euulſis letalium dogmatum fibris priorem pertinaciam gemebundus agnoſceret: nec ante à ſalutari incœpto deſtitit, quam voluntaria abiuratione deteſtatus errores, ingenti bonorum tum admiratione, tum gaudio, cum Eccleſia ſancta in gratiam rediit. Is deinde, quærentibus viris grauibus, cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicaciſſime reſtitiſſet, Ignatii denique & Patrum hoſpitio & conſuetudine vinci ſe paſſus eſſet; ſine cunctatione reſpõdit, ſe illorum non tam diſputationibus argumentiſque (licet in eo quoque valerent plurimum) quam ſpectatæ ſanctitati virtutique ceſſiſſe: quod ita apud ſe prope neceſſario ſtatuiſſet, à tam incorruptis moribus, à tanta pace atq; concordia, à tam bonis operibus rectam in Deum fidem abeſſe nullo modo poſſe. Quæ res documento eſſe poteſt hominibus noſtris; licet ad conuertendas ad Chriſtum animas ingenii ac doctrinæ pręſidia requirantur, tamen conſpecta vitæ morumque innocentia, plus multo quam literis aut concertationibus profici.

Conſortio bono adoleſcens peruicax ad frugem bonam redit.

TIT. IX. De pernicioſæ ſocietatis fuga.

Gen 13. 15.17 18. *Quamdiu Abraham cum peruerſis hominibus, in Vr Chaldæorum vixit, non legitur Deus ei apparuiſſe: at poſtquam inde exiuit, diuinis apparitionibus ſæpe fuit illuſtratus.*

Gen. 33. *Noluit Iacob cum malo fratre Eſau ambulare, licet placaſſet eum muneribus, & ille ſatis inſtaret, & ſigna dilectionis oſtenderet.*

1. Reg. 15. *Cum Samuel Propheta Regi Sauli regni amiſſionem propter inobedientiam prædixiſſet, ab eo diſceſſit, ſatis indicans non eſſe verſandum cum eo, quem Deus deſeruiſſet.*

1. Reg 19. *Saul Rex inter Prophetas prophetauit: inter improbos vero improbe egit.*

2. Paral. 25. *Amaſias Iudæorum Rex, centum argenti talentis centum millia Iſraelitarum conduxerat: ſed Propheta eum monuit, vt eos dimitteret; impios enim eſſe, & infelices fore.*

EXEMP. I. *Periculoſum eſſe verſari cum Iudæis.*

Sermone 17. de Cal. Ian. DIuus Ambroſius ſermone de Calẽdis Ianuariis, Iudæorum conſortia prohibens, ſic ait: Nõ ſolum gentilium, ſed Iudæorum cõſortia vitare debemus, quorum etiam confabulatio eſt magna pollutio. Hi etenim arte inſinuant ſe hominibus, domos penetrant, ingrediuntur prætoria, aures iudicum & publica inquietant, & ideo magis præualent quo magis ſunt impudentes.

II. *Quam ſint pernicioſa improborum conſortia Auguſtinus ipſe deterior aliquando factus declarat.*

Ex Auguſt. lib. 2. Conf. c. 3. 9. & 1

Qui aperte noxii ſunt, ſua ſe ſponte produnt: prima etenim fronte libertatẽ, imo licentiam, aut potius impudentiam flagitiorum oſtendunt, ſeque & alios ad turpitudinem excitant. Huius generis erant, qui ſe Auguſtino adoleſcenti adiunxerant, quos ipſe, de ſe loquens cõmemorat his verbis: Præceps ibam tãta cæcitate, vt inter coætaneos meos puderet me minoris dedecoris, quam audiebam eos iactãtes flagitia ſua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes eſſent, & libebat facere non ſolum libidine facti, verum etiam laudis. Quid dignum eſt vituperatione niſi vitium? Ego, ne vituperarer, vitioſior fiebam, & vbi non ſuberat quo admiſſo æquarer perditis, fingebam me feciſſe quæ nõ feceram, ne viderer abiectior quo eram innocentior, & ne vilior haberer quo eram caſtior. Ecce cum quibus comitibus iter agebam platearum Babyloniæ, & volutabar in cœno eius, tanquam in cinamomis & vnguentis pretioſis. Et in vmbilico eius quo tenacius hærerem, calcabat me inimicus inuiſibilis, & ſeducebat me, quia ego ſeductilis eram &c. O nimis inimica amicitia, ſeductio mentis inueſtigabilis ex ludo & ioco nocẽdi auiditas, & alieni damni appetitus, nulla lucri mei, nulla vlciſcendi libidine: ſed cum dicitur, Eamus, faciamus, & pudet non eſſe impudentem. Quis aperit tortuoſiſſimam iſtam & implicatiſſimã nodoſitatem? Fœda eſt, nolo in eam intendere, nolo eam videre. Te volo iuſtitia & innocentia, pulchra & decora honeſtis luminibus & inſatiabili ſatietate. Quies eſt apud te valde, & vita imperturbabilis. Qui intrat in te, intrat in gaudium Domini ſui, & non timebit, & habebit ſe optime in optimo. Defluxi abs te ego & erraui Deus meus, nimis deuius à ſtabilitate tua in adoleſcentia, & factus ſum mihi regio egeſtatis.

Auguſtin[...] improbo[...] conſorti[...] improbu[...] imo iis i[...] probior [...]

III. *Prauorum ſocietate Auguſtinus adhuc adoleſcens ad peccandum ſe allectum fatetur.*

D. Aug. Confeſſ. c[...] & 9.

Idem Auguſtinus in eodem libro Confeſſionum fatetur ſe non fuiſſe pellectum ad furtum pomorũ, niſi vt placeret ſociis. Quem fructum, inquit, habui miſer aliquando in iis, quæ nunc recolens erubeſco, maxime in illo furto: in quo ipſum furtum amaui, nihil aliud, cum & ipſum eſſet nihil, & eo ipſo ego miſerior? Et tamen ſolus id non feciſſem, ſic recordor animum tunc meum, ſolus omnino id nõ feciſſem. Ergo amaui ibi etiam conſortium eorum, cum quibus id feci. *Et infra.* Ecce eſt coram te Deus meus viua recordatio animæ meæ. Solus non facerem furtum illud, in quo libebat id quod furabar, ſed quia furabar, quod me ſolum facere prorſus non liberet, nec facerem. O nimis iniqua amicitia, ſeductio mentis inueſtigabilis ex ludo & ioco nocẽdi auiditas, & alieni damni appetitus, nulla lucri mei, nulla vlciſcendi libidine. Sed cum dicitur: Eamus, faciamus, & pudet non eſſe impudentem. Quis aperit tor-

Auguſti[...] prauoru[...] ſocietat[...] furtum [...] citur.

xit tortuosissimam illam & implicatissimam nodositatem? Fœda est, nolo in eam intendere, nolo eam videre.

IV. *Nebridius nobilis adolescens inter aulicos non mutatus, ab aula tamen exit, ne mutaretur.*

.Hieron. m.1.ep 9. ue est ad lunam.

Mirũ dictũ est, quod de Nebridio scribit D. Hieronymus. Is in adolescentia nutritus in palatio, contubernalis, & condiscipulus Augustorum, quorum mensæ ministrat orbis, & terræ ac maria seruiũt, inter rerum omnium abundãtiam, in primo ętatis flore tantæ verecundiæ fuit, vt virginalem pudorẽ vinceret, & leuẽ quidem in se obscœni rumoris fabulã daret. Deinde purpuratorum propinquus, socius, consobrinus; iisdemque cum Ambobus studiis eruditus, (quæ res etiam externorum mentes sibi cõciliat) non est inflatus superbia: nec cæteros homines adducta fronte contempsit: sed cunctis amabilis, ipsos principes amabat vt fratres: venerabatur vt dominos: & in illorum salute salutẽ suam positam fatebatur. Ministros autem eorum, & vniuersum ordinem palatii, quo regalis frequẽtatur ambitio, sic sibi charitate sociarat, vt qui merito inferiores erant, officiis se pares, arbitrarẽtur. Difficile factu est gloriam virtute superare: & ab his diligi, quos præcedas. Oblitus itaq; dignitatis suæ, omne consortium cum Monachis & Clericis postea habuit. Quis enim fornacem Regis Babylonii sine adustione ingressus est? Cuius adolescentis Ægyptia domina pallium non tenuit? Quæ vxor Eunuchi nullos creat liberos voluptate transacta?

ebridii obilis ado scentis udes.

V. *Quanta cautela quorundam nobilium exemplo illecebrosa sint vitanda consortia.*

uilielm. lde an. .1. de stilus adolescentia c. 4.

Laudabilis est ac memoria dignus ęterna hac nostra tempestate clarissimi Principis animus, qui cum adolescentiam militando exerceret, à quodam ex suis, omnia prompta esse & parata ostendente, inuitari se ad dedecus sensit. Quare tam vehementer exarsit zelo honoris Dei & proximi, vt verbum redderet nullum, tantum responsi loco, familiari illi suo, quæ proxima erat porta, ex tempore ostendit: iussoque egredi, clausit repente cubiculũ, & deinceps seuere cauit, ne inuitator ille in suum vnquam cõspectum admitteretur. Fuerunt & alii, qui ætate adhuc tenera, cum magis aliorum consuetudine, quam sua voluntate, in mediis se hostibus versari intelligerẽt, iamq; ipsum vitium pro oculis viderent, tanto repẽte huius infamiæ odio sunt inflammati, vt nulla mora, suis ipsi cupiditatibus fortiter prostratis, conculcatisque in ipso periculi momento, perpetuæ castitatis votum Deo dicarent. Faciebat scilicet bonus Deus vt ex teterrimis spinis pulcherrimas colligerent rosas; & ex veneno turpitudinis, aduersus eandem antidotum sibi conficerent.

onsortia cebrosa gienda.

VI. *Christianorum vita praua quantum obsit Euangelio disseminando apud gentes barbaras.*

De Sinensium conuersione dum scribit Maffeius ait. Nihil tam ipsis ad Christum conuertendis obstitit, quam Christianorum vita praua. Elato quidem supercilio Sinæ reliquas omnes gentes præ se contemnunt; rudes, inertes, barbaras putant. De suis tãtum ipsi rebus magnifice ac gloriose non sentiunt modo, sed prędicant. Nostris tamen hominibus tribuere nonnihil vidẽtur: quippe Sinas vtroque oculo præditos aiunt, Europæos altero, cęteros neutro. In hosce mores & instituta Christi disciplinam inserere, quantæ sit molis, quilibet non imperitus rerũ existimator facile iudicauerit. Obstant regia edicta & difficultas introitus. Obstat regionis ferocitas & libidinum illecebræ, & cætera malorum irritamenta; & quo nihil cœlesti philosophiæ inimicius est, fastus & superbia, & suarum omnium rerum amor quidam infinitus. Accedit educatio puerilis, & fabulæ, & opinionum hausta cum ipso lacte peruersitas. Verum nihil plane maiori est impedimento, quam nostratium Christianorũ, quos Ethnicis prælucere ad omnem iustitiam & castitatem oportuerat, tanto nomini ac professioni minime cõsentanea quotidianæ vitæ documenta. Neq; enim tantã spectata paucorum innocentia & virtus adstruit Euãgelio fidem, quantam insignis multorum, & notissimi fere cuiusque, auaritia & improbitas adimit.

Petr. Maffeius lib. 6. hist. Indic.

Christianorum vita mala obest Euangelio in Sina Indiæ prouincia.

VII. *Aliud eiusdem argumenti exemplum apud Brasilienses.*

Brasiliam nostri attigere ineunte Aprili mẽse, anno post Christum natum M. D. XLIX. cum ante duos circiter mẽses Olisipone soluissent. Erat laboriosa omnino Prouincia, & multis difficultatib. implicata; obstabat inscitia linguæ, quanquam haud ita copiosæ nec variæ, ab omni tamen Europæo sermone plane abhorrentis. Obstabant etiam ingenia moresque incolarum; quod super quotidianas cædes, ac finitima bella, & inexpiabile vlciscendi certamen, dapesque diras, in crapulam quoque ac Venerem prolecti, magis in dies obtunderent aciem mentis, & flagitiorum cœno quicquid erat indolis bonæ demergerent. Accedebat indomitum ac late patens malum, & quo valentius nihil aditum atque iter obsepserit Euangelio, veterum Christianorum, indigna tali nomine ac professione, licentia procacitasq;, cum anxia cupiditate sordibusque coniuncta, vt eorum aduentus in barbarorum vicos, viteq; consuetudo, cum grauiter cunctos offenderet, tum ingentem nomini Christiano inuidiam infamiamque conflaret.

Idem Maffeius ibid. lib. 15.

Vitæ prauæ consuetudo veterum Christianorum Euangelii fructum impedit.

VIII. *In quæ pericula vita sese coniiciat, qui praua sequitur consortia.*

Adolescens, qui nostram colebat Societatem, malecautus iniit amicitiam cum Græculo Mago, & cum Clerico Apostata, qui non vnum, sed plures ordines deseruerat, curiositate potius, quam auaritia ductus, thesauri effodiendi causa, cum iis ꝑpe Puteolos

Ex Annal. Societ. anno 1592. sub Prouinc. Neapolit.

tec os cryptam, aut verius cuniculos quosdam ingreditur. Vbi perueniunt ad imum locum, momento temporis faces, laterna, atq; vniuersa lumina extinguuntur; & Apostata exclamans, Heu, concidit mortuus. Perterritus adolescens, perterritus Mag., studiis disparibus, ille confugit ad S. Barbaram, quã præcipuam patronam colebat, procidit in genua precibus, pœnitentia, promissis precatur propitios cœlites: hic ad incantationes conuertitur, aduocat dæmones, cum sæpius verberato silice, neque scintillam ignis eo tempore impetrare posset ab iis paulo post liberalissimis futuris, Deum diuosq; maledictis execrandis onerat. Ille foras euadit incolumis, animam confessione purgat, melioremque vitam instituit; satis superque doctus quid ab improbis sit expectandum.

Pericula sequentium praua consortia.

IX. *Vt Gordiana, puella pia, puellarum secularium commercio à pietate fuerit abstracta.*

Greg. 4. Dialog. c. 16. & hom. 38. in Euang.

Gordiana Gregorii Magni amita, vt ipse deplorat in libro Dialogorũ, licet sanctissimo sororũ suarum, Tharsillæ & Æmilianæ exemplo frueretur, tamen quia plus æquo gaudebat puellarum laicarum, & huic mundo addictarum consuetudine, à morte sororum misere seducta est.

De decem præceptis Decalogi, quæ officia charitatis complectuntur.

PRIMVM PRÆCEPTVM.

Exod. 20. Leuit. 19.

Ego sum Dominus Deus tuus, non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi sculptile vt adores illud.

TIT. X. De Deo colendo, adorando & inuocando.

1. Reg. 1. *Elcana pater Samuelis, ascendebat de ciuitate sua statutis diebus, vt adoraret & sacrificaret Domino.*

1. Paral. 15. *Dauid Rex solicite cultum Dei in cantoribus & sacerdotibus auctum studuit.*

Tob. 1. *Cum filii Israel omnes confluerent ad vitulos aureos, Tobias eorum consortium fugiens, ad templum Domini in Hierusalem ibat adoraturus Dominum Deum.*

Daniel. 3. *Nabuchodonosor Rex viso miraculo de tribus pueris illæsis è fornace ignis, Deum adorat.*

Daniel. 6. *Darius quoq; Babyloniorum Rex cum vidisset Danielem eductum è lacu leonum illæsum, Deum adorat, & adorandum decernit.*

Matth. 2. *Magi tres Bethlehem ab Oriente venientes, & Christum Dominum cum paupercula matre inuenientes, eum humiliter adorauerunt, mysticas ei munerum species offerentes.*

Matth. 8. *Cum descendisset Iesus de monte, leprosus veniens, genu flexo adorauit eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare.*

EXEMP. I. *Vt Clodoueus Francorum Rex, dum sacro fonte tingeretur, ad Christum adorandum fuerit à B. Remigio instigatus.*

Io. Trith. 1. Compend. Annal. 1. 8. & 41. Idem lib. origine Francorum.

B. Remigius Archiepiscop. Rhemensis, cum Clodoueum Francorum Regem, primum ex Regibus Franciæ conuersum ad Christum post superatos Alemannos baptizare deberet, coram procerum frequentia, deponenti ornamenta regalia, & ad sacrum se lauacrum humilianti, cunctis audientibus dixit: Mitis depone colla Sicamber; adora, quod incendisti; incende, quod adorasti: hoc est, Christum adora, cuius Ecclesias incendisti paganus; incende idola, quæ tunc adorasti.

II. *Solum verum Deum colendum & adorandum palam profitetur Chrysogonus.*

Ex gestis Anastasiæ ... uar. Rom. 14. Nou.

Chrysogonus, Diocletiano Imperatore, Romæ inclusus in carcere, ibi biennium S. Anastasiæ facultatibus vixit. Sed cum Imperator Diocletianus Dalmata, obscuro loco natus, Romam scripsisset, vt reliquis Christianis, qui in vinculis essent, interfectis, Chrysogonus Aquileiam ad se mitteretur, eo perductus est. Cui Imperator; Accersiui, inquit, te, Chrysogone, vt honoribus augeam, si modo induxeris animum Deos colere. At ille: Ego eum, qui vere est Deus, mente & oratione veneror, deos autem, qui nihil sunt nisi dæmonum simulacra, odi & execror. Quo responso excandescens Imperator, ad aquas Gradatas eum securi percuti iubet.

Celebre & vere Christianum dictum.

III. *Deos ethnicorum, quia dæmonia sunt, non licet adorare.*

Ado in Martyrol. 3. S...

Romæ sub Adriano Imperatore, Seraphia, virgo Antiochena; cũ in domo Sabinæ præclarissimæ fœminæ apud vrbem commaneret, rapta ab officio Præsidis exhibita est in conspectu ipsius. Cui ille Sacrifica diis immortalibus, quibus sacrificant Domini Imperatores. Beata Seraphia respondit: Timeo & colo omnipotentem Deum, qui fecit cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt. Nam dii, quos iubes adorare, non sunt dii, sed sunt dæmonia, & ideo non licet mihi eos adorare, quia Christiana sum. Rursum Præses; Sacrifica diis, inquit, ne morte plectaris: Cui Virgo: Non facio voluntatem patris tui Satanæ, quia Christiana sum.

Dii gentium dæmonia sunt.

TIT. XI. Adorationem Deo debitam non esse hominibus tribuendam.

Iudith. 3. *Nabuchodonosor Rex Assyriorum pro Deo coli voluit.*

Esther. c. 3. *Aman Amalechita apud Regem Persarum tanta fuit auctoritatis, vt à Rege secundus esset, eique omnes proceres assurgerent; solus Mardochæus adorationis honorem Deo conuenientem arbitratus, eum adorare noluit.*

Dan. 3. *Alius Nabuchodonosor etiam Rex statuam sibi erectam adorari iussit.*

Sacerdos

...f.14.

Sacerdos & populus de Lystris videntes Paulum & Barnabam, deos eos esse credentes, voluerunt ipsis sacrificare: quod illi prohibuerunt.

...c.12.

Herodes Agrippa Rex Iudaeorum, de quo in Actis Apostolorum, qui diuum Iacobum fratrem Ioannis occidit, sedens pro tribunali regio cultu vestitus, concionabatur ad populum: Quo acclamante, Dei voces & non hominis, statim percussus est ab Angelo, eo quod non dedisset honorem Deo, sed sibi tribueret; & consumptus à vermibus expirauit.

EXEMP. I. *Simon Magus apud Romanos tanquam Deus haberi & coli voluit.*

...il, Hie- ...ym. ...b. de ...archia Catech.

SImon Magus cum esset Romæ, posteaquam ab Apostolis reiectus est, & Græcam Selinen quandam meretricem circumducens, ore nefando prim⁹ ausus est dicere seipsum esse Deum qui in monte Sina tanquam pater apparuit: ac deinde apud Iudæos non in carne, sed in imagine tanquam Christus Iesus visus est: atque postea tanquam Spiritum sanctum à Christo mittendum, se esse promissum: Et ita seduxerat ciuitatem Romanã, vt Claudius statuam illi erexerit cum ea inscriptione in lingua Romana; Simoni Deo sancto.

...e, me- ...x Simo ...Magi.

II *Diocletianus vt Deus vult adorari, & vt frater solis & lunæ haberi.*

...Sigo. ...e Oc. ...ai ...io, an. 297. ...eph. li. 10 &

Diocletianus Imper. post triumphum de Persis actum, hanc tantam felicitatem, tamque prosperum fortunæ obsequium capere animo nõ potuit; siquidem moderatione prorsus in superbiam versa eo vsque insolẽtiæ prodiit, vt se posthac, mortalitatis oblitus, tanquam Deum adorari voluerit. Nam proiicere se homines humi venerabundos, atq; osculum pedibus figere pati cœpit, & gemmas vestib⁹ calceisque inseruit; cum ante ipsum omnes Imperatores consulari tantum salutatione cõtenti fuissent, & solam chlamydẽ purpuream priuato habitui adiecissent. Is autem, vt ait Nicephorus, diuinis expetitus plagis, toto primum corpore, tumorem ingentem concepit: quo deinde varie disrupto, lenre ita emarcuit, vt blasphema eius, & impia lingua, quæ iniquitatem in altum euomuerat, intra fauces ipsas vermium vim proferret, qui ex ore illius prorepentes fœtore pessimo locum habitationis omnem replebant. Postremo autem more canis quam maxime latrans, sceleratam & nefariam cum violentia quadam exhalauit animam.

...etiani ...utia ...ilis.

Dio- i da.

III. *Iulianus Apostata moriens diuinos affectabat honores.*

...az. Iuli- ...hor. ...yt. ...s. ...ann. 3.

Quomodo Iulianus Imperator in extrema pugna cum Persis diuinitus percussus iam moriturus diuinos conatus sit sibi asciscere honores, Gregor. Nazianzen narrat, sic dicens: Sed ne hoc quidem prætereundum est, quod præter alia multa maximum perditæ illius amentiæ argumentũ habet. In fluminis ripa iacebat, grauiter ex vulnere ægrotans. Cum autem permultos eorũ, qui ante ipsius ætatem gloria floruerant, vt humana conditione maiores cẽserentur, artibus quibusdam ex hominum oculis sese sustulisse, eamque ob causam pro diis habitos fuisse sciret; eiusdem gloriæ cupiditate captus, simulq; tali mortis genere interire propter temeritatis ignominiam erubescens, quid molitur? quid facit? (neque enim simul cum vita improbitas extinguitur) in profluentem corpus proiicere conatur, ad eamque rem nonnullorum, quos maxime fidos, arcanorumque conscios habuerat, opera vtebatur. Quod nisi quispiam ex eunuchis Imperatoris hanc rem persentiẽs, scelerisq; odio & execratione aliis prodens, huic conatui obstitisset; nouus vtique alius ex calamitate Deus vecordibus hominibus extitisset.

Iulianus Imp. diuini honoris cupidus.

IV. *Cosrhoes Pers. Rex diuinitatem sibi arrogans ab Heraclio Imp. egregie humiliatur vt homo.*

Anno tertio Heraclii Imp. qui fuit LXI. à Cæsare Augusto, permittẽte Deo flagellari populum suum per sæuitiam paganorum, Cosrohes Persarum Rex, omnia fere regna terrarum suo imperio subiugauit. Ierusalem veniens à sepulchro Domini territus rediit, sed tamen partem Crucis sanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, asportauit. Volẽs coli ab omnibus vt Deus, currum ex auro inter subtiles etiam & occultos ductus, quasi Deus, desuper aquam infundebat, & in specu subterraneo equi quadrigas trahentes in circuitu, vt quasi currum mouerent & tonitru simularent. Filio igitur suo regno tradito, in tali fano profanus residet, & iuxta se Crucem Domini collocans, appellari se ab omnibus Deum volebat, & sicut legitur in libro de naturali officio, ipse Cosrhoes in throno residens, tanquam pater lignum Crucis à dextris posuit loco Filii, & gallum a sinistris loco Spiritus sancti; se vero Patrem iussit nominari. Tunc Heraclius Imp. exercitum copiosum collegit, & contra filium Cosrhois iuxta Danubium fluuium dimicaturus aduenit. Tandem vtrisque principibus placuit, vt ipsi super pontem lapideum confligerent, & qui victor existeret, ipse sine damno vtriusque exercitus imperium vsurparet. Decretum etiam exiit, vt quicunq; principẽ suum iuuare præsumeret, cruribus & brachiis abscissis, continuo in flumine mergeretur. Et Heraclius totũ se Deo obtulit, & sanctæ Cruci se deuotione, qua potuit, cõmendauit. Ambobus itaq; in conflictu durantibus, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitũ suo imperio subiugauit, adeo vt vniuersus populus Cosrhoæ fidei Christianæ se subdiderit, & sacrũ baptisma susceperit. Cosrhoes autem ignorabat exitum belli, quia cum omnibus odio esset, id à nemine ei intimabatur. Heracli⁹ improuiso ad eum peruenit, & in throno aureo eum sedere reperiens, eidem dixit: Quia lignum sanctæ Crucis secundum modũ tuum honorasti, si baptismum & fidem Christi susceperis, adhuc vitam & regnum à pacis obsidibus obtinebis: sin vero implere contempseris,

Siffrid. Presbyter lib. 1. Epitomes an. Domini 612. Baron. tom. 8. an. 614.

Crux à Cosrhoe capta in Persiden ducitur.

Cosrhoes Persarum Rex vult coli vt De⁹.

Duello Heraclius filiũ Cosrhois superat.

gladio

gladio meo te feriam, & caput tuum præcidam. Cũ ille acquiescere nollet, extracto gladio protinus eum decollauit.

TIT. XII. De obedientia Deo præstanda, ac de inobedientium pœna.

Gen.17. *Abraham iussus se circumcidere, eadem die & se, & Ismaelem filium suum & omnes vernaculos suos circumcidit.*

Gen.12. *Iussus Isaac filium suum immolare, filium vnicum quem diligebat statim ipsa nocte, inconsulta vxore nemini re communicata filium excitat, ignem accepit, & ligna filij hum ris imponit.*

Gen.6 & 7. *Noe fecit omnia, quæ præcepit ei Deus, ideo à diluuio seruatus est.*

Gen.19. *Loth admonitus vt à subuersione vrb um cum suis fugeret ipse quidem dicto obediens discrimen euasit: at generi eius cum vxore obedire nolentes, cum Sodomitis perierunt.*

Num.21. *Moyses propter vnam inobedientiam apud aquas contradictionis, quia non statim obediuit Deo, petram percutiens, ab ingressu terræ promissionis exclusus est.*

Exod.7. & seq. *Pharao Ægyptiorum Rex quoties Domino immorigerum se præbuit, toties nouo flagelli genere vapulauit.*

1.Reg.15. *Saul quoque Iudæorum Rex, quia maiorem sacrificij quam obedientiæ rationem habuit, factum est vt regno priuaretur.*

3.Reg.13. *Iadon Propheta, propterea quod Domino non obediuit & Pseudoprophetæ credidit, à leone interfectus est.*

4.Reg.23. *Iosias nolens acquiescere Regi Nechao Dei voluntatem nuncianti vulneratus interiit.*

2.Paral.17. & 18. *Iosaphat Rex quamdiu in viis Dauidis Regis ambulauit, & diuinam legem seuere obseruauit, magnis honoribus affectus, amplissimisq; facultatibus cumulatus est: at vbi Dei immemor fuit, tunc derelictus ab eo, multis bellorum difficultatibus implicatur.*

Iona 1.2.&3 *Ionas Propheta à Domino missus ad prædicandum Niniuitis, eo quod inobediens fuerit, commoto mari è naui proiectus est, & à pisce deuoratus.*

Math.25. Ioan.10. *Petrus Apostolus, quia tantum renuebat à Christo Domino sibi lauari pedes suos, & quidem ex reuerentia; ob illam paruam inobedientiam mox audiuit: Nisi lauero te, non habebis partem mecum.*

TIT. XIII. De idololatria, Magia, & incantationibus primo Dei præcepto aduersantibus.

4 Reg.17. *Decem tribubus in Assyriam abductis, ab ipsis Assyriis terra filiorum Israel habitabatur. Quum autem illæ idola colerent, ritu gentis suæ, egressi de montibus leones interficiebant eos; nec prius illa cessauit internecio, quam misso Leuita Israelita, verus Deus cultu legitimo denuo ibi coleretur.*

Ezechias ob fractas statuas, & simulacra comminuta in magnum honoris gradum diuinitus elatus, & rebus secundis illustrem nominis gloriam ac ingentes opes consecutus legitur. 2. Paral.

Iosias rex ore Prophetico nasciturus dicitur, qui idololatriam Ieroboam esset exterminaturus. 3.Reg.13

EXEMP. I. *De horrenda pueri innocentis immolatione ad venerationem idoli Moloch.*

IDolum Moloch, quod ex ære, cupro vel orichalco conflabatur, intus concauũ erat; intra cuius cõcauitatem magnus accendebatur ignis: cumq; orichalcum penitus incanduisset, pater idolo immolaturus accedebat, ardentibusq; idoli manibus filium imponebat, qui in candenti ære exurebatur ac totus liquefiebat. Interea sacerdotes campanis, cymbalis & cornibus ingentem edebant clangorem, ne parẽtes puerum offerentes eius clamorem audirent, & cõpaterentur, sed magis gauderent credentes puerũ sine dolore ad feliciorem vitam pertransisse: quod ne fieret sub graui cõminatione Deus prohibuerat. Nicolaus Lyran. in Iere. & Ezechie.

II. *De Astarot idolo, quod olim colebant Indi tanquam Deum, obmutescente ad præsentiam Bartholomæi Apost.*

Bartholomæus Apostolus, assumpto secum Euãgelii volumine, ad Indos profectus vt gentem profundissimis peccatorum & ignorantiæ tenebris inuolutam luce veritatis illustraret, & e diaboli seruitute in veram Christi libertatem vindicaret, templũ quoddam ingressus, inuenit ibi idolũ (incolæ Astarot nuncupabant) quod homines quouis morbo afflictatos se curaturũ profitebatur. Sed ô fallaciam dæmonis, qui cęcis mortalibus persuadebat se curationem adhibere, eos a se in morbos & varias calamitates leuius agitabat: quo facto miseri se ingẽti beneficio affectos putabant. Primo autem Bartholomæi aduentu, simulachrum, aut potius dęmon, qui in eo latebat, nec responsa dare, nec afflictis vllo modo consulere poterat. Igitur cum indies maior ægrorũ multitudo in templum curationis causa conflueret, neq; tamen eorum quisquam optatum remedium inueniret, nefarii Sacerdotes pleni confusione ad proximũ inde oppidum abire coacti sunt, vt à Deo, qui ibi colebatur, tanti silentii causam quærerent. Respondit Beritus, hoc enim illi Deo nomen erat, eam ob causam Astarotum penitus silere, quod Bartholomæus Dei Apostolus præsens esset. Cumque illi, quisnã is esset; & qua ex re eũ internoscere possent, rogarent, respondit, eum verum Dei amicum esse, eamq; ob causam in eam venisse prouinciã, vt omnia deorũ nomina euerteret. Illi, his auditis, relicto idolo, magna diligẽtia Apostolum inquirere cœperũt. Cumq; hinc inde certis distincti manipulis discurrerent, forte quidam dæmonio obsessus magno cum eiulatu clamare cœpit, se Bartholomæi precib. mirum in modum cruciari. Quo audito, Apostolus dæmoni silentium verbo imposuit, & dicto citius ab homine

In Vita ...

Dii gen... dæmo...

Beritu... idolu...

homine expulit, & quod idola dæmonum eſſent ſimulacra edocuit.

III. *De virtute cœleſti aſtante D. Martino euertenti fanum dæmonum.*

[I]n vita B. [M]artini lib. cap. 12.

Sulpitius Seuerus Bituricenſis Archiepiſ. ad hanc rem huiuſmodi refert miraculum. In vico, inquit, cui Leproſum nomẽ eſt, cum B. Martinus templum opulentiſſimum ſuperſtitione religionis voluiſſet euertere, reſtitit ei multitudo Gentilium, adeo vt non abſq; iniuria ſit repulſus. Itaq; ſeceſſit ad proxima loca, ibiq; per triduum cilicio tectus & cinere, ieiunans ſemper atq; orans, precabatur à Domino, vt quia templum illud euertere humana manu non potuiſſet, virtus illud diuina dirueret. Tum ſubito ei duo Angeli haſtati atq; ſcutati inſtar militiæ cœleſtis ſe obtulerunt dicentes, miſſos ſe à Domino, vt ruſticam multitudinem fugarẽt, præſidiumq; Martino ferrent, ne quis, dum templum dirueretur, obſiſteret: rediret ergo, & opus cœptum deuotus impleret. Ita regreſſus ad vicum, inſpectantibus Gentilium turbis, & quieſcentibus, dum profanam ædem vſque ad fundamentum dirueret, aras omnes atque ſimulacra redegit in puluerem. Quo viſo, ruſtici cũ ſe intelligerent diuino nutu obſtupefactos atq; perterritos, ne Epiſcopo repugnarent, omnes fere in Ieſum Dominum crediderunt, clamantes palam & confitentes, Deum Martini colendum, & idola negligenda, quæ ſibi adeſſe non poſſent.

[A]ngeli iu[ua]nt B. [M]artin. ad [di]ruendum [fa]num idolorum.

IV. *De idololatris, qui nolentes idolorum delubrum euerti, diuinam patiuntur vltionem.*

[In vita] Iona Ab[bat]e Baron. [A]nnal. tom. [8] ann. 626

Tempore Honorii Papæ anno Domini 626. Monachus, Moroueus nomine, ad Terdonem vrbem à beato patre Attala directus, ad quandam villam ſupra Ypram fluuium ſitam peruenit: vbi fanum inter arbores poſitum videns, allatum ignem ſuppoſuit, lignorumq; congeriem in modum pyræ coaceruauit. Quod vidẽtes cultores fani, Moroueum apprehenſum, diuq; fuſtibus cæſum, & ictibus colliſum, in fluuium demergere conantur; ſed Monachum vnda recipere nolebat, quanquam ille commode pro tali cauſa mori paratus eſſet. Cumq; cernerent non poſſe demergi quem Domini miſeratio cuſtodiret, proſternunt ſuper vndas Moroueum, maceriamque lapidum deſuper coaceruant, vt immane pondus corpus eius ſubmitteret vndis; relictoq;, vt ipſi rebantur, cadauere, ad metatus reuertuntur. Quibus abeuntibus, Moroueus nihil mali ſentiens, incolumis à fluuio ſurgit, ac diſruptis nexibus Terdonam ingreditur: & peracto negotio ſuo ad monaſterium repedat. Continuo diuina vltione proſequente, omnes, qui ad opus illud patrandum crudeles ſe exhibuerant, diuerſis pœnis afflicti ſunt. Alios namq; cæcitas, alios ignis vrit, alios contractio publica, alios omnium membrorum debilitas inuaſit, diuerſiq; diuerſa percepere tormenta; quorum tamen aliqui ad Bobienſe monaſterium ſe deduci rogauerunt, & poſtulata iam venia, per pœnitentiæ medicamenta illatas pœnas euaſerunt, reliqui omnes in eadem vltione mortui ſunt.

[M]aroueus [in]cendit fanum idolorum.

[Id]ololatræ [ru]ſtici di[ui]nam pa[tiu]ntur vl[tio]nem.

V. *Quomodo fideles ab idololatris miraculo cereorum ſint diſtincti.*

In vita S. Seuerini apud Sur. & Baron. tom. 6. 473.

Eugipius in vita S. Seuerini profert miraculum, quo apud Rugos Chriſtiani ab idololatris diſtincti ſunt: In caſtellum, inquit, cui vocabulum erat Cucullis, deuotionibus accolarum vir ſanctus aduenerat aduocatus, vbi factum grãde miraculum nequeo reticere. Pars plebis in quodam loco nefandis ſacrificiis inhærebat. Quo ſacrilegio comperto vir Dei Seuerinus multis plebem ſermonibus allocutus ieiunium triduanũ per presbyteros loci perſuaſit indici: ac per ſingulas domos cereos offerri præcepit; quos propria manu vniuſcuiuſq; parietibus affixit Eccleſiæ. Tunc pſalterio ex more decurſo, ad horam ſacrificii presbyteros ac diaconos vir Dei hortatus eſt, tota cordis alacritate communem Dominum deprecati, quatenus ad ſacrilegos diſcernẽdos lumen ſuæ cognitionis oſtenderet. Itaq; cum multa largiſſimis fletibus, cum eis fixis genibus deprecaretur, pars maxima cereorum, quos fideles attulerant, ſubito eſt accenſa diuinitus: reliqui vero eorum, qui prædictis ſacrilegiis infecti fuerant, volenteſque latere negauerant, inaccenſi permanſerunt. Tunc ergo qui eos poſuerunt, diuino declarati examine, protinus acclamantes, ſecreta pectoris ſatisfactionibus prodiderunt, & ſuorum teſtimonio cereorum manifeſta confeſſione conuicti propria ſacrilegia teſtabantur. Quo declaratum eſt, qui fuerint filii lucis, quive tenebrarum: & illud Apoſtoli iis aptari potuerit: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* *Epheſ. 5.*

Cereis diuinitus accenſis diſtinguuntur fideles ab infidelibus.

VI. *De idololatria Honorij Imperatoris iuſſu penitus proſtrata.*

D. Auguſt. lib. 18 de ciuit. Dei, cap. vlt.

Anno Chriſti Domini trecenteſimo nonageſimo nono, ſequẽti ſcilicet ab eo, qui Gentilium deorum reſponſis fatalis prædictus erat, vt Chriſtiana religio penitus exciſa deficeret, Dei prouidẽtia factum eſt, vt deorum templorum & in eis conſiſtentium idolorum facta fuerit vbique proſtratio ac demolitio, contra vero Chriſtianæ religionis res magna creuerint acceſſione. Idque diſertis verbis Sanctus Auguſtinus affirmat, dum ait: Sequenti anno, Conſule Manlio Theodoro, quando iam ſecundum illud oraculum dæmonum, aut figmẽtum hominum, nulla eſſe debuit Chriſtiana religio; quid per alias terrarum partes factum ſit, non fuit neceſſe perquirere. Interim, quod ſcimus, in ciuitate notiſſima & eminentiſſima Carthagine Africæ, Gaudentius & Iouius Comites Imperatoris Honorii, quartodecimo Kalendas Aprilis, falſorum deorum templa euerterunt, & ſimulacra fregerunt. Ex quo vſque ad hoc tempus per triginta ferme annos, quis non videat quantum creuerit cultus nominis Chriſti, præſertim poſteaquam multi eorum Chriſtiani facti ſunt, qui tanquam vera illa diuinatione reuocabantur à fide, eamq; completo eodem annorum numero inanem irridendamque viderunt.

Idololatria euerſa.

VI. *De idololatria nouis Imp. Honorij legibus exagitata & prohibita.*

L.19.de Pagan.C.Theodos.an.Dom. 408.

Idem Honorius idolorum cultum hac ſanctione prohibuit: Templorum, inquit, detrahantur annonæ, expenſis deuotiſſimorum militum profuturæ. Simulacra, ſi qua etiam nunc in templis faniſq; conſiſtunt, & quæ alicubi ritu vel acceperint vel accipiunt Paganorum, ſuis ſedibus euellantur: cum hoc repetita ſciamus ſæpius ſanctione decretum. Ædificia ipſa templorum, quæ in ciuitatibus, vel in oppidis, vel extra oppida ſunt, ad vſum publicum vindicentur. Aræ locis omnibus deſtruantur: omniaque templa in poſſeſſionibus noſtris ad vſus accommodos transferantur; domini deſtruere cogantur. Non liceat omnino in honorem ſacrilegi ritus funeſtioribus locis exercere conuiuia, vel quicquam ſolemnitatis agitare. Epiſcopis quoq; locorum hæc ipſa prohibendi Eccleſiaſticæ manus tribuimus facultatem. Iudices autem viginti librarum auri pœna conſtringimus, & pari forma Officia eorum, ſi hæc eorum fuerint diſſimulatione neglecta.

Idololatria reſtituta aboleri iubetur.

TIT. XIV. De diuinationibus Deo inuiſis.

4.Reg.1.

Ochoziæ Regi, ob conſultum Beelzebub Accaronenſis Dei oraculum, mortem prædixit Elias.

1.Reg 28.

Saul abſtulit magos & ariolos de terra, & interfecit eos, qui pythones habebant in ventre. Verum coarctatus deinde ab hoſtibus, pythoniſſam conſuluit, poſtridieque eius diei in peccatis ſuis mortuus, ſeipſum gladio ſuo peremit.

Actor.19.

Multi ex iis, qui curioſa ſectati ſunt, ſuper magica, attulerunt libros ſuos, & combuſſerunt coram omnibus.

EXEMP. I. *Zeno Imp diuinatori fidem adhibens viros aliquot bonos necari curat, ſucceſſorem ſuum ſe ſublaturum ſperans.*

Niceph. Calliſt.lib. 6. hiſt. Eccleſ.c. 24.

ZEno Imperator finem vitæ ſibi appropinquare videns, ex iis qui futura prædicere æſtimantur, Maurianum quendam, quiſnam poſt eum (liberos enim ex lumbis ſuis procreatos non habebat) imperaturus eſſet, conſuluit. Qui reſpondiſſe dicitur, ex Silentiariis aliquem, non imperium modo, ſed & vxorem eius recepturum eſſe. Zeno autem quod Pelagium deſignari putabat, eum, atque inſuper alios etiam nihil commeritos necari curauit: & morbo comitiali correptus, quod vim eius non ferret, animam egit, Pelagii nomen in ore habens.

II. *Per necromantiam inquirit Valens Imp quis ſucceſſor eius futurus ſit.*

Socrat lib.1. Eccleſ hiſtor. c.19. Soz l. cap.15.apu Baron.to.4 ann.370.

Valentis Imperatoris temporibus, anno videlicet trecenteſimo ſeptuageſimo, dæmon quidam peſſimus abuſus eſt Imperatoris crudelitate: Perſuaſit enim (inquit Socrates) curioſis quibuſdam, per necromantiam inquirere, quis poſt Valentem eſſet imperaturus; quibus magica vſis incantatione dæmon non manifeſta, ſed pro more ſuo obliqua reſpondit, quatuor illis literas oſtendens θ, & ε, & ο, & δ, ac dicens, ex his fore initium nominis ei, qui poſt Valentem eſſet imperaturus. Eſſe autem illi coniunctionem. Rumor hac de re venit ad aures Imperatoris. Non enim Deo permiſit, vt futura ſciret, & quod videretur faceret is, qui omnia recte gubernat, ſed rectis Chriſtianiſmi mandatis, quorum ſe zelum habere putabat, multos perdidit, quos tyrannidem inuaſurus ſuſpicabatur. Occidebantur itaq; Theodori, & Theodoti, & Theodoſii, & Theoduli, & quotquot conſimilia iſtis habebant nomina; inter quos & Theodoſiolus quidam vir generoſus ex nobili Hiſpaniæ proſapia deſcendens occiſus eſt. Multi autem imminentis periculi metu nomina ſua mutarunt, negatis illis quæ parentes impoſuerant, eo quod periculis eſſent obnoxia, & ipſe Valens miſere periit.

Necromantia multos perdit Valens Imperator.

III. *Per aſtrologiam ſeipſum regno priuat Muleaſſes Tunetanus Rex.*

Laur. Su[...] in commentario rerum in orbe gestarum ad an. 1544.

Muleaſſes Tunetanorum Rex fuit ſuperſtitioni Mahumetanæ addictus, & aſtrorum maximus obſeruator. Quæ res ei certiſſimum attulit exitium. Viſum enim ipſi fuit ex fatali, vt putabat, aſtrorum influxu, amittendi regni, & diræ mortis cladem ſibi impendere. Eo primum nomine diſceſſit ex Africa, ſed eo ipſo diſceſſu cladem, quam euitare voluit, in ſuas ceruices acciuit. Atque vtinam Chriſtiani tandem diſcerent vaniſſimam eam eſſe, quæ ex aſtris petitur, rerum futurarum, imo & ſuperſtitioſam, atque ideo illicitam diuinationem. Scilicet liberũ hominis arbitrium Deus aſtris ſubiacere voluit, quæ in hominum miniſteria condita ſunt? An non ſcriptura euidentiſſime dixit: *Iuxta vias gentium nolite diſcedere, & à ſignis cœli nolite metuere, quæ timēt gentes, quia leges populorum vana ſunt.* In hos ſuperſtitioſæ diuinationis obſeruatores acriter inuehitur D. Auguſt.lib.2.de doctrina Chriſtiana, cap.21.22.& 23.

Contra aſtrologorum vanitatem.

Ierem. 10

IV. *De Comitiſſa matre Ferrandi Flandri ab ariolis decepta.*

Robert. Gaguinus lib. de geſtis Francorum, & alius Anonymus ſcriptor illius ſæculi m. 5. in Bibliot. Vict.

Cum de Ferrandi Flandrenſis fortuna mater eius, quæ Portugala erat, ariolos & diuinatores conſuleret, inſequens reſponſum habuerat: Rex in prœlio cadet, pedibus hominum atque equorum calcatus, nec ſepelietur; Ferrandus vero a Pariſienſib⁹ iucundiſſime excipietur. Quo oraculo ſtolida mulier decepta, ſecus ac ſperabat pro regni diademate filius carcerem accepit: Nam in bello contra Philippum Auguſtum Francorum Regem captus Pariſios deducitur, & in turre, quam Luparam vocant, includitur, anno Dominicæ pietatis ducenteſimo vndecimo ſupra milleſimum.

Ferrandus pro diademate carcerē accepit.

V. *Ariolum consulens vir Burdegalensis horrendis spectris à cœpto opere deterretur.*

Ex Annalib. Societ. an. 1583.

Recentius atque horribilius illud est, quod ante paucos annos in Aquitania contigit: Burdegalæ quadrima cuidam rustico filia erat, quam vnicam vnice diligebat. Ea cum in morbum incidisset, macieque in dies conficeretur, parens omnibus ante remediis frustra tentatis ariolum consulit. Is ad certam diem reuerti iubet: paret ille, & vt adsit ad condictum diem iter ingressus, ecce tibi inter syluam, & patentes campos tanto horrore perfunditur, vt suimet miraretur: sed salutari Crucis signo fit repente tranquillior. Cum longius progrederetur, ecce nouus horror antecedente maior, clamoresque ciere cum vellet, vocem amisit. Ergo institutum iter deserens, domum rediit: in reditu dum pontem traiicit, ea denuo consecuta est animi corporisque turbatio, vt nec vocem vllam edere, nec signum Crucis sibi posset imprimere, humoque excitatus, suspensus sibi videbatur in aere. Cum ad se rediisset, omnia quaque se verteret, formidabat: ac subinde à sinistro latere, vnde ei spectra quædam obiiciebantur, retorquebat aspectum: nec ante terroribus factus est finis, quam suum animum expurgarit.

rioli mini ne consu- endi.

VI. *Quod non sit facile standum Astrologorum prognosticationi.*

x Annal. Niceta Choniata lib. 1. e imperio Isacii Imp.

Constantinus Stethatus, vir bonus & suauis, Astrologorum suæ ætatis facile princeps, ad Branæ Alexii viri seditiosi castra vocatus, ex artis suæ obseruatione prædixisse fertur; vt quo die cum hoste Conrado Cæsare Montisferrati Marchione, qui Isacii partes sustinebat, congrederetur, vinceret, vrbem ingrederetur, & magno cum splendore triumpharet. At nec Branæ ipsi, vt sperabatur, commodauit; nec seipsum conseruauit, quo minus ferro interiret: ipse enim occubuit hasta in inguine vulneratus; nimirum scrupulo aliquo minutissimo deceptus in tentorio manserat hostem ingruentem non timens, Branas vero telo in Conradum hostem sine galea pugnantem directo, non lethalem ictum intulit, sed eius humero tantum perstricto, telum è manibus amisit. Conradus itaque hastam suam vtraq; manu prehensam ita in Branæ maxilla defigit; vt oborta vertigine equo præcipitaretur, à satellitibus Conradi confoderetur. Eo bello hunc exitum sortito Imperator conuiuio instructo, omnes aulæ portas aperuit, vt victor à quibusuis conspiceretur; & cum manus epulis admoturus esset, ferculum haud sane decorum, & ludicrum parum elegans, Branæ caput inferri iubet, quod hianti rictu & clausis oculis humi abiectum, huc atque illuc globi instar agitabatur, & iaculis traiiciebatur. Deinde coniugi quoque eius in palatio inclusæ oblatū est. Quæ rogata, num sciret cuius esset? Oculis in miserabile illud & inexpectatum spectaculum coniectis; Noui, inquit, & me miseram iudico, erat enim modesta mulier, & decoram matronis taciturnitatem maximi faciebat. Quare à patruo Manuele matronale decus, & familiæ suæ ornamentum appellabatur.

ranas vincitur Astrologo leuiter credens.

VII. *De quodam alio per astrologiam decepto ac de infelici eius interitu.*

Io. Picus Mirandula aduersus Astrologos li. 2. c. 2.

Mutauit vir quidam magnus mihi notus, inquit, Ioannes Mirandula, vitæ rationem factam ex hoc consilio prioris fortunæ iactura non mediocri, astrologica maxime spe commonitus, quod in noua professione magnas felicitates cœlesti fauore esset consecuturus. At vero in ea cum aduersam quotidie magis fortunam experiretur, solitus erat dicere à Marte se deceptum, nolens illud dicere, quod erat verius, ab astrologica vanitate se deceptum. Idem paulò post obiit morte etiam valde miserabili, quam nec à cœlo ipse præuiderat: parabat enim multa & magna moliebatur, vt qui sibi adhuc longos viuendi fines constituisset.

Astrologia deceptus misere obiit.

VIII. *De felici eorum successu qui astrologiam superstitiosam contemnunt.*

Idem ibid.

Longe feliciores, qui ista superstitione reiecta, vel sola electione & prudentia ducibus vtuntur, vel in Deo spem omnem figunt. Quis enim nostra ætate, scribit idem auctor, fortunatior Francisco Sfortia? qui militari felicitate amplum sibi & florentissimum Insubrium parauit imperium, & posteris auctum confirmatumque reliquit? Cui tamen semper Astrologi omnes, vel odio fuere, vel contemptui, nedum eos in suis rebus aut bellicis aut domesticis consiliarios adhiberet.

IX. *Solos Astrologos ab aula sua arcebat Alphonsus Rex Aragonum.*

Æn. Sylu. li. 4. de Alphons. c. 3.

Quæsitum est inter nonnullos me audiente, cum in omne hominum genus Alphonsus liberalem ac munificum se ostenderit, cur solos Astrologos præteriret? neque enim huius scientiæ præceptores, sicut aliarum disciplinarum magistros in eius curia obseruari videmus. Tunc vnus, qui magis scire videbatur; Sydera, inquit, stultos regunt impelluntque: sapientes vero astris imperat. Stultos ergo principes honorare astrologos consequens est, non sapientes, inter quos nomen suum Alphonsus obtinet.

TIT. XV. De maleficiis & incantationibus magicis.

Coram Moyse & Aarone confundebantur magi & malefici in Ægypto: virga enim Aaron deuorauit virgas eorum. Quin & ipsi vlceribus percussi coram Moyse stare non poterant. *Exod. 7. & 6.*

Manasses Rex obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum magos & incantatores, idcirco vinctus catenis & compedibus Babylonem ductus est. Qui facta pœnitentia rediit in regnum. *2. Para. 33.*

EXEMP. I. *L. Valerianus Imp. per magos seductus, & ad nefanda sacra delapsus, fit acerrimus Christianorum persecutor.*

Niceph Call. hist. Eccl. li. 6 c. 10. Euseb. 7. c. 9 an. 207.

L. Valerianus Christianorum fautor eximius.

VAlerianus Imperator post Gallum imperio suscepto primum clemens & bonus visus est, atque erga homines Dei beneuolus atque benignus. Neque enim alius quisquam, qui ante eum fuerant Imperatorum, in illos propensior humaniorque fuit, ne illi quidem qui manifesto Christianismum complexi: adeo se ab initio mitem & placidū nobis praebuit. Tota namque domus eius diuini numinis cultoribus plena erat, eaque prorsus nihil aliud quam Dei ecclesia esse videbatur. Sed magorum Ægyptiorum sectæ princeps & doctor, imposturas & præstigias magicas docens, ei persuadet, vt sanctos viros non tantum domo sua exigat, & quam longissime repellat, sed ferro quoque tollat, vt qui artibus incantationibusque illorum obstarent, & resisterent. Restabant enim adhuc, qui perniciosorum pestiferorumque dęmonum actiones visas tantum aut auditas reprimerent. Talibus igitur consultoribus vsus Christum confitentes crudelissime persequutus est; & ad sceleratissima sacra animum adiiciens impias obtulit victimas, pueros miseros occidens, infelicium parentum liberos inhumanissime sacrificans, recens edita viscera diuidens, & creaturas Dei in minutissimas partes concidens. Atque his rebus felicem se & beatum fore est opinatus. Quapropter & Ecclesiæ hostis factus est, & indignum se benignitate Dei effecit.

A magis Ægyptius seductus fit Christianorum hostis.

II. *De magia & necromantia Iuliani Apostatæ post mortem eius in publicum producta.*

Theod. li. 3. Eccl. hist. cap. vlt & penult. Nicephor. l. 10. cap. 35.

Post cædem Iuliani Apostatæ impiæ eius patuere incantationum præstigiæ: nam Carræ vrbs etiam num retinet impietatis illius reliquias. Hac transiens stultus ille, Edessam enim ad sinistram ornatam pietate reliquerat, ingressus in templum impiæ religionis & peractis ibi quibusdam cum sociis abominationis, seras & signum imposuit ianuæ, reliquitque custodes fani milites aliquot, quibus mandatum erat, ne quem introire, antequam reuerteretur ipse, finerent: sed nunciata morte eius, & succedente pio regno impietati, introgressi admirandam Imperatoris fortitudinem & sapientiam conspiciunt: vident enim muliercculam suspensam capillis, amputatis manibus, cuius perfecto aluo fugitiuus ille fortasse de hepate Persicam cognouerat victoriam. Multa etiam capita & corpora hominum iugulatorum in cistis, in puteis & in locis secretioribus Imperatoriæ aulæ Antiochiæ sunt reperta. Antiocheni vero cognita illius cæde publicis epulis & festis indulgebāt: neque in ecclesiis solum, atque ad martyrum monumenta choreas agebant, sed in theatris prædicabant crucis victoriam, & vaticinia illius cachinnis prosequebantur. Ponam etiam eorum vocem admiratione dignam: Vbi sunt vaticinia tua ô stulte Maxime? Vicit Deus & Christus eius. Maximus enim erat illis temporibus professor quidem philosophiæ, reuera autem magus, & qui prædicere se futura posse gloriaretur.

Incantationes Iuliani Imp.

Scomma Antiochenorum in Maximum magum.

III. *In rebus aduersis ad magos confugere non esse consultum.*

Chro. Genbrardi li. circa an Christi 7..

Pergamenses à Saracenis obsessi circa annum Domini septingentesimum trigesimum à magis persuadentur, vt mulierem grauidam inciderent, & ex fœtu eius octo dexteras manicas cruore tingerent. At propterea non sunt potiti victoria, sed iusto Dei iudicio victi interfectique sunt sub Theodosio.

IV. *Maleficia sanctis viris non posse nocere sancti Ambrosii Episcopi Mediolan. exemplo docetur.*

Paulin in vita S. Amb.

Mortua Iustina Imperatrice, quidam Aruspex Innocentius nomine, non opere, in causa maleficiorum cum à iudice torqueretur, aliud quam interrogaretur fateri cœpit. Clamabat enim, ab Angelo maiora tormenta sibi adhiberi, eo qui custodiret Ambrosium, quoniam temporibus Iustinæ ad excitanda odia populorum in Episcopum, cacumen tecti Ecclesiæ conscendens, medio noctis sacrificauerit: sed quanto instantius & solicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem Catholicam & Domini sacerdotem conualescebat. Misisse etiam se & dæmones, qui illum internecarent, fatebatur: sed dæmones renunciasse, se non solum ad ipsum appropinquare minime posse, verum etiam nec ad fores domus, in qua manebat Episcopus: quia ignis insuperabilis omne illud ædificium communiter, vt etiam longe positi vrerentur; atque ita cessasse artes suas, quibus aduersus Domini sacerdotem se aliquid posse arbitrabatur.

Aruspici nequitia in Ambrosi.

Dæmon sanctis [no]cere nequ[e]unt.

V. *De muliere arte magica delusa à dæmonibus post dira tormenta ad aera cum clamoribus horrendis rapta.*

Vinc. spec. hist. li. 25 26. Olaus Magnus. Vpsalens. Archi. Suetia & Gothia primat. lib. 3 hist Gentib.

Mulier quædam apud Bertheliam Angliæ villam auguratrix & malefica, cum quadam die cōuiuaretur, cornicula, quam habebat in deliciis, vocalius solito nescio quid cornicata est. Quo audito, cultellus dominæ de manu excidit, simul & vultus expalluit: & ingemiscens diutissime ait: Hodie ad vltimū sulcum peruenit aratrum meum: hodie audiam & accipiam grande incommodum. Adhuc ea loquente venit ad eam nuncius, dicens: Hodie mortuus est filius tuus, & tota familia tua subita morte interiit. Quo audito, continuo dolore saucia decubuit, vocarique præcepit superstites liberos, monachum & monacham; quibus singultiendo ait: Ego miserabili quodam fato meo dęmoniacis artibus semper inseruiui; ego vitiorum meorum sentina, & illecebrarū magistra fui, & sperabam tātum in religione vestra, & à meipsa desperaui. Nunc ergo quia scio me dæmones habituram exactores in pœna, quos habui suasores in culpa; rogo vos per materna viscera, vt mea tentetis alleuiare tormenta; nam de anima sententiam

Malefica mulieris desperat. confessio.

tentiam damnationis non reuocabitis. Corpus ergo meum insuite in corio ceruino, & includite in lapideo sarcophago, & operculum ferro & plumbo cōstringite; & lapidem ipsum tribus magnis catenis circundate. Si tribus noctibus ita secure iacuero, quarta die infodietis me in humo; quanquam verear ne terra nolit in me recipere pro maleficiis meis. Psalmicines quinquaginta sint noctibus; & Missæ cantentur pro me tot diebus. Factum igitur est vt præceperat, & nihil valuit. Primis enim duab. noctibus, cum chori Clericorum psalmos canerent circa corpus, singuli dæmones ostium ecclesiæ immani obice clausum leui negotio confringentes, duas extremas catenas diruperunt: media vero, quæ operosius elaborata erat, illibata durauit. Tertia nocte circa galli cantum, strepitu aduenientium hostium, omne monasterium visum est à fundamentis moueri: vnus nempe vultu ceteris terribilior & statura celsior ianuas maiori vi concessas in fragmenta deiecit: & arroganti gestu accessit ad sarcophagum; inclamatoque nomine, vt surgeret, imperauit. Qua respondente, Nequeo, præ vinculis. Solueris, inquit, & malo tuo: statimque catena, quæ ceterorum ferociam eluserat, nullo conamine vt stupam dirupit, operculumque tumbæ pede depulit, & apprehensa manu palam omnibus, ab ecclesia extraxit ad fores, vbi paratus erat equus niger superbe hinniens, vncis ferreis per totum prætuberantibus, super quem misera illa mulier imposita ab oculis intuentium cum toto sodalitio disparuit. Audiebantur tamen clamores per quatuor fere milliaria miserabiles suppetias deprecantis.

[D]æmonum [p]otentia.

[M]alefica à [dæ]monibus [ra]pta.

VI. *De duobus maleficis horrendo mortis supplicio affectis.*

[Ba]pt. Fulgos. [li.]9.c.2.

Carolus VII. Gallorum Rex, principem Ægidium de Raxa Gallici regni Mariscallum furcis appensum, atque igne assum, fœda morte affecit, quod magicæ arti deditus, centum ac viginti tum prægnantium mulierum, tum infantium corpora occiderat. Mulier quoque rusticana Abbatisuillensis viua combusta fuit, quia infantes peremerat, & sale conditos in cibum adhibuerat: omnes crudelitatis transgressa terminos, dum in eam sæuiret ætatem, quæ etiam feras interdum mites inuenit.

[Ven]agorum [pœ]na ciui-[lis].

VII. *[I]ustinus Imperator magicas incantationes passus: diuino præsidio liberatur.*

De hac curatione Iustini minoris ita Gregorius narrat agens de clauis quibus Christus in Cruce crucifixus est, deque freno Constātini, in quo ex illis vnus connexus fuit: Magnam, inquit, afferunt virtutem esse huius freni: quod ambigi nequaquā potest. Quod Iustinus Imperator publice expertus est, ac suis omnibus patefecit: illusus enim à quodā mago propter pecuniam, emissas sibi à dæmonis vmbra intolerabiles per duarum curricula noctium sustinuit insidias: sed dum tertia nocte frenum capiti collocasset, locū insidiandi inimicus vltra non habuit, repertumque auctorem insidiarum gladio perculit.

[Ch]ron. de [gl]oria mar[tyr.] li.1.c.6. [an.]565.

[C]ontra ma[gic]as laruas [re]medium.

VIII. *De Friderico Duce Austriæ à magicis præstigiis per signum S. Crucis liberato.*

In Chron. Hirsaug.

Narratio extat de Lupoldo Duce Austriæ apud Trithemium digna memoratu: Anno Domini millesimo trecensimo vicesimo tertio, Fridericus Dux Austriæ, qui contra Ludouicum Bauarum Imperator delectus erat, inter Oeringam & Moludorfam magno prælio victus, & Ludouico traditus, qui in arcem munitam eum asseruandum misit. Magus interim quidam Lupoldo fratri eius in Austria promisit, se sua arte Fridericum incolumem educturum vnius horæ spatio, si digna sibi merces numeraretur. Dux liberaliter promisit. Ergo dæmon ad Fridericum ablegatus auolat in Bauariam, formaque peregrini assumpta, custodiam ingreditur, inquiens: Si ex captiuitate liberari vis, hunc equum ascende, & te in Austriam ad fratrem tuum Lupoldum incolumem perducam. Cui Dux: Quis es tu? Ad quem ille: Noli interrogare, quis sim? quia nihil ad rem: sed ascende hunc equum, quem tibi exhibeo. Hic, cum Ducem, alioquin audacissimum, horror inuasisset, & signo se sanctæ crucis muniuisset; spiritus cum nigro equo disparuit, & vacuus ad mittentem reuersus est. A quo increpatus, quod non adduxisset captiuum, ordinem rei gestæ narrauit.

Magicis præstigiis quibus armis obsistendum.

IX. *Maleficiis non sanatur matrona à dæmonio vexata, imo à legione dæmonum possidetur.*

D. Gregor. lib. 1. Dial. cap. 10.

Matrona quædam nobilis in vicinis partibus Tusciæ ob carnis vitium à dæmone fuit correpta: cumque antiquus ille hostis eam vexatione continua vehementer attereret, propinqui eam carnaliter amantes, & amando prosequentes, ad obtinendum salutis remedium maleficis tradiderunt, vt eius animam funditus extinguerent: cuius carni magicis artibus ad tempus prodesse conarentur. Ducta est itaque ad fluuium, atque in aquam mersa, ibiq; diutius incantationibus agere malefici moliebantur, vt is qui eam inuaserat diabolus, exiret. Sed miro omnipotentis Dei iudicio dum arte peruersa vnus ab ea repellitur, in eam subito legio intrauit. Cœpit ex hoc illa tot motibus agitari, tot vocibus clamoribusq; perstrepere, quot spiritibus tenebatur. Tunc inito consilio parentes eius suæ perfidiæ culpam fatentes, hanc ad venerabilem virum Fortunatum Tudertinæ ciuitatis Episcopum deduxerunt, eique reliquerunt. Qua ille suscepta multis se diebus ac noctibus in orationem dedit, tantoque annisu precibus incubuit, quanto & in vno corpore contra se assistere legionis aciem inuenit. Quam post non multos dies ita sanam atque incolumem reddidit, ac si in ea ius proprium diabolus nunquam habuisset.

Fortunatus matronam à legione dæmonum liberat.

X. *Miserè perit adolescens puellam perdite amans, & per necromantiam ea frui cupiens.*

Lib. 2. sua Epitomes an. Dom.

Sifridus presbyter Misnensis adfert historiam quæ huc referri potest. Anno millesimo ducentesimo sexagesimo, studiosus quidam misere deperibat

1160. apud F. Pet. Thy. de locis infe-stis part. 1. c. 19. n. 16.

puellam: cum alia ratione non possit, ipsius sibi copiam fieri per Necromanticum, data pecuniæ summa, cupit. Hic se adolescentemque circulo includit, seuerissime, ne eundem egrediatur, imperans. Mox ad coniurationes conuerso, plurima se species phantasmatum offert; tādem ipsa quoque, quæ quærebatur, imago puellæ. Hic adolescens, libidine victus, præcepti immemor manū extendit, amatam apprehensurus; sed maximo suo malo; siquidem à spiritu nequam parieti illisus miseram exhalauit animam.

TIT. XVI. Hæreticum hominem maligno spiritu subesse, contra primū præceptum, per quod fideles Deo subsunt.

Hæresis est error quidam in fide cum pertinacia.

EXEMP. I. *Hæreticum hominem defendit dæmon etiam post mortem.*

Gabriel Prateol. de vitis hæret. lib. 8. n. 16. ex Bern. Lutzenb.

Vide quid hypocrisis efficiat.

IN historiis Fratrum Prædicatorum legitur (vt habet Bernardus Lutzemburgus in Catalogo hæreticorum) in Episcopatu Brixiensi virum quendam fuisse tanta sanctitate & vitæ puritate, vt plerisq; videbatur, vt alter Ioannes Baptista ab illis haberetur, adeo quidē vt eius nominis fama & celebritate plerique omnes eius prouincię allecti, ad eum, velut ad sanctum Dei hominem gregatim confluerent; qui tamen hæretica prauitate infectus erat: sed qua hæresi, & quo tempore id acciderit, subticet Bernardus. Cum aūt ille vita functus, & honorificę sepulturæ demandatus esset, post aliquot tempus fidei inquisitor per testes fideles examine diligenti peracto, reperit illum fuisse hæreticum: ideoq; de consilio Episcopi & aliorum prudentium virorum sancitum est, vt eius cadauer effoderetur, & ossa igne cremarentur. Populo itaque circumstante, eius ossa in ignem coniecta sunt, quæ mox dæmones ex eodem igne in aerem attollentes, ea suspensa super ignem tenebant, non tamen illi videbantur. Ex quo effectum, vt populus exclamaret, Episcopum cum suis esse necandum, qui inuidia moti, sanctum Dei virum exurere præsumpsissent, id Deo nolente neque permittente. Qua re exterritum Episcopum, sui bono animo esse deprecati sunt, in hæc verba prorumpentes: Domine Episcope, ne vlla re frangaris, quęsumus, quandoquidem hic pro fidei tutione adsumus, sed ad sacrum peragendum te potius præpara: visuri experientia ipsa, num Deus aliquod miraculum super hac re exhibiturus sit, ne fides in discrimen veniat ac periclitetur. Missa ea fuit de beata Virgine: cumque corpus Dominicum sursum ab Episcopo leuaretur, dæmones in aere exclamare auditi sunt in hunc modum: O Guido de Lacha, te hucusque, quantum potuimus defendimus, sed amplius non possumus, quia maior nobis adest; moxque in ignem ossa ciciderunt & combusta sunt, & fides ab omnibus exaltata. Ex quo diaboli dolus facili negotio perpendi potest, qui hæreticum hominem etiam defunctum defendit, quo plures animas decipiat.

Hæretici ossa effossa & combusta.

Dæmonis fraus.

Sacramenti Eucharistię efficacia.

II. *De falso dæmonum apparatu Christi & Sanctorum confessum mentiente, quo hæretici deluduntur.*

Tho. Cantiprat. lib. 2. Apum. c. 57. p. 23. Idem refert S. Antonin. in Chron. 3. tit. 23. lib. 1.

Anno ab incarnatione Domini M.CC.XXXI. prædicante in Teuthonia Magistro Conrado contra hæreticos, & ab eisdem felici morte perempto, hæreticus quidam (vt ab eodem Conrado accepi) seductus à dæmonibus fratrem quendam ordinis Prædicatorum ad hæresim inuitabat. Quem cum videret instantissime renitentem, dixit Fratri: Pertinax es valde in fide tua, nec tamen de hac, nisi per scripta quædam, aliquid certius inspexisti: Credere autem si velles dictis meis, Christum tibi & matrem eius, & sanctos oculata fide monstrarem. Mox ille illusionem dæmonum suspicatus, volens tamē probare quid esset: Non immerito, inquit, tibi tunc crederem, si promissa duceres ad effectum. Gauisus hæreticus diem fratri statuit. Frater vero pixidem cum Sacramento corporis Christi clam secum sub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hęreticus in specu cuiusdā montis in amplum valde palatium, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, vbi in inferiorem partem palatii peruenerunt, viderunt thronos positos quasi ex auro purissimo, in quibus sedebat rex fulgore corusco circumdatus, & iuxta eum regina sereno vultu pulcherrima, & ex vtraque parte sedilia, in quibus seniores, quasi patriarchæ, velut Apostoli, astante permaxima multitudine angelorum, & hi omnes luce siderea coruscantes, vt nihil minus quam dæmones putarentur. Hos mox vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus stetit, sed tanto spectaculo vehementer obstupuit, & mox ad eum conuersus hæreticus: Quare, inquit, Dei Filium intuens, non adoras: Pronus accedens adora, quem vides, & ab ore eius fidei nostræ secreta suscipies. Tunc frater accedens propius, extraxit pixidem & obtulit reginæ in solio sedenti, dicens: Si regina es mater Christi, ecce filius tuus, quem si susceperis, te velut matrem Dei recognoscam. Cum hac protinus voce totum illud phantasticum euanescit, & adnihilato fulgore tantæ tenebræ densuerunt, vt vix Frater cum doctore suo ad montis exitum regredi potuerint. Conuersus ergo hæreticus ad fidem rediit, & miram dæmonis astutiam stupefactus expauit.

Confessio dæmonum ad præsentiam Sacramenti Eucharistiæ dispersu[m].

III. *Maximilian. I. Imp. videt dæmonem Martini Lutheri humeris insidentem, ac turbas se mortuo in imperio minitantem.*

Tilm. Bredemb. S. T. D. li. 9. Collat. sac. 4

Cum Maximilianus Imp. felicis recordationis eius nominis primus, Augustæ Vindelicorum Anno 1518. Imperialia Comitia, eademque vltima suæ Maiest. instituisset, ac patentibus valuis, vt moris est, pranderet, ingressus est cum multis aliis triclinium prandentis Imperat. Martinus Lutherus. Maximilian.

[margin: laximil. np. videt emonem humeris utheri.]

lian. Imper. visum Lutherum cum exactius paulo & diutius intueretur, tandem Baronem ex familia Schenk de Erpach Maiest. suæ aulicum & pincernã alloquitur his verbis: Vade, & aspicias Monachum cucullo vestitum à vertice capitis, vsque ad plantam pedis, & à planta pedis vsque ad verticem capitis diligentissime, & quod videris referto. Baro Imperatori interroganti respondit, se Monachum cucullo vestitum vidisse, quid vero pectori & animo eius insedisset, videre non potuisse, imperator rursus iisdem, quibus antea, verbis mandat Baroni Monachũ denuo collustrare. Baro, etiamsi iterata vice adiret, refert, se nihilo plus quam antea videre posse. Imperator, phrasi sibi familiari regerebat: Amore boni Dei, fac quæ iubeo. Baro obtemperans, vadensq; & rediens, eundem sermonem Imperatori (vti supra dictum) interroganti repetiit. Subiungit protinus Imp. Si tu nihil vidisti, nec vides, dicã tibi quid ego videam. Video cacodæmonem forma corporea humeris istius Monachi incubantem; & te quidem superstite, me vero defuncto, iste Monachus turbas, calamitates & miserias grauissimas in imperio suscitabit. Hæc verba ex ore D. Maximiliani audiuit quidam præcipuus Germaniæ Princeps secularis, cuius nomen consulto præterimus, qui eo ipso tempore mensæ Imperatoris cum aliis Principibus, Comitibus, Baronibus & nobilibus adstitit. Iste vero Princeps hæc veraciter contigisse filio suo retulit. Qui filius, Princeps & hæres hæc omnia & singula duobus Principum Electorum Consiliariis primariis fide dignis recensuit, quem vtrumq; probe nouimus: alter vero illorum adhuc superstes hæc & voce & scripto nobis communicauit.

[margin: æmon ıtheri meris inet.]

IV. *Quid Fulbertus Episcopus de discipulo suo Berengario Andegauensi moriturus senserit.*

[margin: *Vilhelm. Malmesbur. de gest. Ang. lib. 3. Bred. lib. 7. cap. 41. Baron. tom. 11. ann. 1028*]

Non absimile est huic, ꝙ refert Wilhelmus Malmesburiensis de Berengario, quod cum in extremis positum Episcopum Carnotensem Fulbertum multi visitarent, & ædium capacitas vix confluentibus sufficeret, ille inter oppositas cateruas oculo longe conspicatus Berengarium, nisu quo valuit expellendum indicauit, protestatus, immanem dæmonem prope ipsum consistere, multosq; ad eum sequendũ blandiente manu, & illico anhelitu corrumpere.

[margin: bert. notens. sc. Begarium riturus llat.]

V. *Nouem matronis nobilibus hæreticis horrendo miraculo ostendit B. Dominicus, cui Domino seruiant.*

[margin: *Theodoricus de Appoldia lib. 1. vita S. Dominici c. 9.*]

Cum beatissimus Pater Dominicus primus Ordinis Prædicatorii institutor, in Tolosæ partibus apud Castrum, quod fanum Iouis vocant, prædicaret, & aliquando fidem Catholicam egregie adstruens, hæreticorum perfidiam multis rationibus confutasset, absoluta concione, more solito in Ecclesia precandi causa remansit. Et ecce nouem matronæ nobiles ex illo castro veniunt, intrant templum, & ad pedes eius procidentes dicunt: Serue Dei, adiuua nos: si vera sunt, quæ hodie pro concione dixisti, iampridem necesse est, vt spiritus erroris mẽtes nostras excæcarit: nam istis, quos tu hæreticos vocas, nos homines bonos appellam⁹, vsq; in præsens credidimus & adhæsimus toto corde: nunc vero prorsus animis fluctuamus. Serue Dei, adiuua nos, & ora Deum tuum, vt notam nobis faciat fidem suam, in qua viuamus, moriamur & saluæ fiamus. Tum vir Dei stans, & aliquãdiu intra se orans, paulo post dixit ad eas: Constantes estote, & expectate intrepidæ. Confido enim in Domino Deo meo, quod ille, qui neminem vult perire, iam declarabit vobis, cuiusmodi Domino hactenus adhæseritis. Moxq; viderunt è medio sui felem teterrimum prosilire, canis magnitudine, crassis oculis & igneis, lingua oblonga, lata, sanguinolenta, & vsq; ad vmbilicũ producta, cauda breui & in sublime erecta, ita vt loci eius turpitudinem, quocunq; se verteret, hominum oculis ostenderet, fœtore intolerabili inde exhalante. Cumq; apud matronas illas sese hora vna huc illucq; agitasset, ad restim, quæ à campana pendebat, insiliens, & per eam sursum scandens, tandem disparuit, fœda post se vestigia relinquens. Conuersus autem Dominicus ad matronas, nimium territas consolabatur, dicens: En ex eo quod coram oculis vestris, Deo volente apparuit, potestis animaduertere, qualis sit ille, cui hucusq; seruiistis. At illæ gratias Deo agentes ad fidem Catholicam integerrime sese receperunt, & quædam ex iis apud sorores de Pruliano religionis habitum induerunt.

[margin: Hæreticorum dominus est dæmon.]

[margin: Matronæ ab hæresi resipiscunt.]

VI. *Quod hæretici à spiritu mendacij suam Scripturæ sacræ interpretationem accipiant.*

[margin: *Ex Titelmano Heshusio contra Caluinum & Bezam. Io. Dauid de occasione arrepta neglecta.*]

De Huldrico Zuinglio refertur, quod cum Andreæ Carolstadii eius præceptoris insulsa interpretatio non placeret, quam super illis Domini verbis dabat: *Hoc est corpus meum*, quod scilicet hic assidet mensæ, ipse nouam de Eucharistia sectans sententiã, (quam se in Bataui cuiusdam Epistola reperisse fatebatur) interpretabatur, hoc est, id est, hoc significat. Quod prodigiosum commentum exemplis è Scriptura petitis cum nec sibi, nec auditoribus persuadere posset, narrat sibi in somno visum adesse monitorem (ater fuerit an albus, inquit in subsidio de Eucharistia, nõ memini) qui diceret: Quin, ignaue, respondes quod scribitur Exod. cap. 12. Est enim phase, hoc est transitus; Sic spiritui nocturno erroris cum digna sui elusione inhærent, qui spiritui claræ veritatis & veræ fidei nuncium remiserunt.

TIT. XVII. De fugiendis hæreticis.

EXEMP. I. *Ioannes Euangelista Ebionem & hæreticos omnes suo exemplo vitandos docuit.*

[margin: *Epiphanius hær. 30. Baron. Christi ann. 74.*]

SAnctus Iohannes Apostolus prædicans in Asia mirabile opus fecisse narratur ad veritatis delineationem; Cum enim vitam degeret admirãdam,

& di-

& dignitatem veritatis ipſius decentem, & penitus non lauaretur, coactus eſt à Spiritu ſancto progredi vſque ad balneum: Et cum comites ipſum ſequentes mirarentur, venit ad ipſum balneum: & vbi perueniſſet ad eum qui lauantium veſtes ſuſcipere ſolet, interrogauit: Quis eſt intus in balneo? At oleariꝰ ſeruandis veſtibus inſeruiēs (in gymnaſiis enim hoc officium eſt aliquorum, quotidiani alimenti acquirendi gratia) ad Iohannem dixit: Ebion intus eſt; Iohannes vero ſtatim intelligens Spiritus ſancti ductum, ob quam cauſam impuliſſet ipſum vſq; ad balneum venire, memoriæ videlicet gratia, vt relinqueret nobis veritatis argumentum, qui ſint ſerui Chriſti, & Apoſtoli, ac filii eiuſdē veritatis; qui vero vaſa diaboli & portæ inferni, non valentes contra petram, & ædificatam ſuper ipſam ſanctam Dei Ecclesiam, ſtatim vbi ſe turbaſſet, & leuiter fleuiſſet, vt omnes audirent in teſtimonium ac declarationem impollutæ veritatis doctrinæ: Feſtinate, inquit, egrediamur hinc, ne cadat balneum, & pereamus cū Ebione, qui intus eſt in balneo, propter ipſius impietatem. Et nemo miretur de eo quod audit, Iohānem cum Ebione cōgreſſum eſſe: Multo enim tempore beatus Iohannes in vita permanſit, & vſque ad Traiani regnum durauit.

Fuga hæreticorū primum remedium contra hæreſin.

Cerintho adſcribunt Iren. Euſeb. & alii.

D. Ioan. Apoſtolus Ebionis hæretici præſentiā fugit.

II. *Epheſii quam fuerint ab hæreticis auerſi.*

Euſeb. ep. 14.

S. Ignatius martyr, S. Ioannis Apoſtoli diſcipulus plurimum Epheſios laudat, quod hæreticis quibuſdam peregrinantibus, ac tranſitum per vrbem petentibus denegaſſent.

III. *S. Polycarpus Marcionis hæretici ceu diaboli præſentiam vitat.*

Euſeb. Cæſar. lib. 4. hiſtor. Eccleſ. cap. 14 ann. Chriſti 167. ex Ireneo lib. 3. cōtra hæreſ.

Sub ann. Domin. milleſimum ſexageſimum ſeptimum, qui eſt primus Aniceti Rom. Eccleſiæ Pontificis, Polycarpus eiuſdem diui Iohannis Apoſtoli etiam diſcipulus, & ab eo Smyrnæ Epiſcopus ordinatus, adhuc in viuis exiſtens Romā venit, vbi multos Marcionis & Valentini ſuaſione hæretica prauitate deceptos ad Eccleſiam Dei reduxit, dum vnam ac ſolam eam veritatem, quam ab Apoſtolis acceperat, quam etiam Eccleſia tradidit, prædicauit. Marcioni vero in eius conſpectum venienti, dicentique ac roganti; Noſce nos, amabo. Noui equidem, reſpondit Polycarpus, primogenitum ſatanæ. Tanta fuit Apoſtolis & eorum diſcipulis religio, illis vel verbo communicandi, qui veritatem corrumpebāt, ſicut & Paulus dixit: Hæreticum hominem, &c.

Hæretici primogeniti diaboli.

IV. *Eunomium Epiſcop. hæreticum abhorrent Samoſateni.*

Theodoret. lib 4. hiſtor. Eccleſ. c. 12. 13 Baron. tom. 4. ann Dom. 370.

Valens imperio ſuſcepto, vxoris ſuę oratione delinitus Arianus factus, veritatis inimicus, adminiſtrationis ſplendorem nihil reueritus, Euſebium Epiſcopum Samoſatenum in Thraciam exulatum miſit. Ad quem venit Imperatoris miniſter exilii litteras adferens crepuſculo veſpertino. Tum ille & ſilere & diſſimulare cauſam aduentus ſui eum iubet: nam ſi cognouerit multitudo à prima inſtitutione diuino furore prædita, in flumen te, inquit, demerget, & à me poſtea exigetur pœna mortis tuæ. Cum autē Ariana factio, ſpoliato grege optimo omnium paſtore, Eunomium quendam in locum ipſius ſubmiſiſſent, nemo omnium, qui vrbem incolerent, nō in paupertate degentes, non ſuperbi diuitiis, nō ſeruus, opifex, agricola, hortulanus; denique neq; vir, neq; mulier, iuuenis aut ſenex, in cœtum Eccleſiaſticum conuenit. Itaq; ille ſolus erat, cum nemo eū vel aſpiceret, vel alloqueretur: & ſic tradunt eum magna vſum fuiſſe moderatione, cuius rei argumētum dicam. Voluerat aliquando lauare, & ſerui occluſerant oſtium balnei, neq; admittebant quenquam. Tum ille, multitudine foris aſtante viſa, pandi fores, & communi vti balneo audacter iubet. Idē & ingreſſam illam ante oculos ſuos cum videret aſtantem, inuitabat vt calidis aquis ſecum frui vellent, ſed illi cum ſilentio aſtabant. Quod cum veneratione ſui fieri crederet, ſurgēs ſtatim abiit, ibi hæretica abominatione aquas etiam cōtactas rati, ipſas quidem in cloacas emiſere. Quo cognito Præſul relicta vrbe diſceſſit, infeſtam colere vrbem ſtolidi & admodum dementis eſſe exiſtimans. Eo deſerente Samoſata, ſubmiſerūt in locum eius Lucium lupum & inſidiatorem gregis. Ipſæ interea oues quamuis paſtore ſpoliatæ officia tamen paſtoris exequebantur: nam Apoſtolicam doctrinam ſeruabant incorruptam. De odio autem vniuerſorum erga illum, altera hæc narratio facile edocebit. Ludebant pila in foro pueri delectationis gratia: per forum autē illo iter faciente, accidit vt vni elapſa pila per aſini ipſius pedes volueretur: tum exclamauerunt pueri, contaminatam eſſe pilam arbitrantes. At ipſe, re animaduerſa, iubet vnum ex ſequentium numero reſiſtere & recognoſcere quid facerēt; ibi pueri, igne accenſo, traiecere per flammas pilam, ita credentes illam luſtrari.

Hæreticorum commercia fugiunt.

Pueri Samoſatenſes etiam exſecrantur ... cium E[piſ]c. Arianum.

V. *Vt D. Athanaſius & Alexandrini hæreticos ſint auerſati.*

D. Athanaſ. in Epiſt. ad Solit.

D. Athanaſius ſanctiſſimus Eccleſiæ Cathol. Doctor, & Dux inuictiſſimus, grauiſſima ab Arianis incommoda paſſus eſt, multisq; perſecutionum procellis & tempeſtatibus agitatus, quod nunquam induci poterit, vt cum illis ſocietatem iniret. Idemque ſcribit, Alexandrinos maluiſſe acerbiorem vitam inter pericula traducere, & à peccatis non abſolutos è viuis exire, quam in obeundis ſacris myſteriis miniſterio Arianorum Sacerdotum vti. Quorum etiam nonnullos, cum eadem cauſa verberibus cæderentur, hæc dixiſſe: Vos certe poteſtis nos pro veſtro arbitratu flagris cædere, at immortalis Deus iudex erit.

VI. *In nulla re diuina cum hæreticis conſentiendum.*

Sozom. lib. Eccleſ. lib. cap. 33.

Marcellus quoque Ancyræ Epiſcopus grauiſſima quæque ab iiſdem Arianis perpeſſus eſt, quod neque eorum decretis conſentires, neque de Ario in

Ecclesiam admittendo concederet, neque consecrationi templi Hierosolymis à Constantino sumptuose ædificati interesse vellet; ne hac occasione cum eis communicasse videretur.

VII. *Eusebius Vercellensis Episc. mori malebat, quam ab hæretico cibum sumere.*

Ex Actis Eu... eb. Vercell. Baron. to. 3. Annal. 356.

S. Eusebius Vercellensis Antistes durissima quæque ab Imperatore Constantio hæretico pertulit, tandemque exilio mulctatus est. Is statuit apud se fame potius perire, quam ab Ariano Episcopo cibum accipere; qui hac occasione cupiebat in vulgus spargere, sanctissimum illum ac Catholicum Episcopum eius fidei consensisse, vt hoc mendacio multos in fraudem erroremque impelleret.

VIII. *Hæretici non modo à Catholicis, sed ab ipsismet hæreticis, vtpote Macedoniani à Nouatianis, contemnuntur.*

...crat. li.2. ...st. Ecc. c.38.

...ommunionem ab hæreticis ...n esse fugiendam.

Macedonius pneumatomachianorum princeps, Spiritus sancti hostis, quippe qui eius diuinitatem inficiabatur, in Catholicos execrabilia perpetrauit, quod de eius manu sacram communionem Corporis Domini suscipere detrectarent, irritatus. Testatur enim Socrates, se à longæuissimo Auxanonte audiuisse, quod dum hic Macedonius Episcopatum apprehendisset, innumera mala illis inflixit, qui sibi consentire nolebant. Et non solum eos qui Ecclesiæ accensebantur, exagitauit, sed & Nouatianos, sciens & illos doctrinam homousianam approbare. Exagitabantur itaque & illi, intolerabilia passi. Et Episcopus quidem illorum nomine Agelius aufugit, multi vero religione insignes comprehensi contumeliose tractabantur, eo quod cum illo communicare nolebant, & postquam contumeliose tractati essent, violenter eos viros ad ministeriorum communionem cogebant. Ligno siquidem ora eorum aperiebant, & ministeria illis imponebant. Illi vero quum hoc paterentur, supplicium hoc aliis pœnis grauius esse putabant. Deinde mulieres ac paruulos simul raptos initiari compellebāt. Si quisquam detrectabat, vel alias contradicebat, mox plagæ, & post plagas vincula & carceres, & alia tormenta sequebantur. Vbera mulierum communicare nolentium cistæ iniecta absciderunt; aliis muliérculis partes easdem corporis partim ferro, partim admotis ouis extreme feruentibus combusserunt.

...acedonia Nouatia...s ad communionē ...mpellūt.

...rudelitas ...ereticorū ...mulieres ...hristia...s.

IX. *Cum hæreticis in suis Synodis nulla ratione Catholicis esse communicandum.*

...zo. lib. 2. ...t. Ecc e... ...st. 25.

...æreticorum Synodis Catholicis haud ...eunda.

Cum vir Dei Paphnutius ex Ægypti partibus Episcopus, Maximum Hierosolymitanum Episcopum simplicitate quadam animi ignarum quid ageret, inter hæreticos versari & considere vidisset, ad eum accessit, & manu apprehensum his verbis admonuit: Non patiar Episcopum adeo venerandum, in cathedra pestilentiæ sedere; & cum impuris hæreticis ne verbo quidem communicare.

X. *Abstinendum esse à colloquio, & consuetudine hæreticorum diuus Antonius Eremita.*

De S. Antonio eremita quoad fugam hæreticorum, ita scribit Athanasius: Manichæis, aut aliis hæreticis nunquam saltem amicabilia verba largitus est, denuncians talium amicitiam atque sermones perditionem esse animarum. Sic etiam detestabatur Arianos, vt omnibus diceret, ne quidem iuxta eos esse accedendum. Et ipse Antonius iam moriturus; Hæreticorum, inquit, & Schismaticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini. Scitis ipsi quod nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis vnquam fuerit.

D. Athanas. in vita eius.

D. Antonius hæreticorum osor maximus.

XI. *Ladislaus Vngarorum Rex Catho. hæreticum hominem salutare vix dignatur.*

Ladislaus Vngariæ ac Bohemiæ Rex, cum ei in Pragensis vrbis introitu Magister Rokiczanus Hussitarum antesignanus Archiepiscopatum Pragensem ambiens, cum suis officii gratia in conspectum prodiret, Regemque salutaret, eum valde frigide resalutauit: At occurrente postea ex arce Pragensi Sacerdotum cœtu cum sanctis reliquiis, ipsos Sacerdotes hilari ore affatus est, reliquias vero etiam veneratus & osculatus.

Dubrau. lib. 29.

XII. *De infirmo qui multis hæreticis ipsum conuenientibus, solius pastoris Cath. vocem & verba capere potuit.*

Prope Delphos pastor Catholicus sacræ Theol. Licentiatus, vocatus ad quendam ægrotum inuenit isthic congregatos complures hæreticos, rogatur vt ægrotum suo colloquio recreet & consoletur. Ille ad decumbentem propius accedens monet vt in fide ac religione parentum & maiorum suorum perseueret, ab ea non deflectat, sed in eius confessione moriatur, serioque proponat, si per DEI gratiam eousque conualescat, Catholico ritu peccatorum suorum exomologesin facere. Paulo post infirmus nonnihil releuatus, & ad se reuersus, rogat, quisnam ex omnibus circumstantibus ille sit, qui ad se eiusmodi verba locutus esset: solam enim illius vocem & verba se intellexisse, cæterorum vero neminem quid vellent, vel dicerent, capere potuisse.

Bredemb. Collat sac. lib. 7. c. 49.

XIII. *Quomodo mortui cum hæreticis communicare refugiant.*

Quod non solum viui, sed mortui quoque Catholici hæreticorum consortium fugiant, simili exemplo constat: Narrauit nobis Abbas Basilius presbyter Bicatiorum, dicens: Cum essem Theopoli apud Patriarcham Antiochenum Gregorium, venit ab Hierosolymis Abbas Cosmas eunuchus Lauræ Pharan, vir singularis religionis & fidei, rectorumque dogmatum valde tenax & zelator, ac diuinarum scripturarum scientia non mediocriter instructus. Cum ergo fuisset ibi senex dies non paucos defunctus est. Et iussit Patriarcha pretiosas illius

Io. Mosch. Euir prat. spiritu. c. 40.

reliquias in monasterio suo sepeliri, vbi & positus erat quidam Episcopus. Die igitur quadam profectus sum vt salutarem sepulchrum senis. Erat autem supra sepulchrum eius iacens homo quidam pauper eleemosynam petens ab ingredientibus in templum. Cum ergo me conspexisset pauper tertio prostratum, & seni orationem facientem, dicit mihi: Abba, magnus profecto erat senex ille, quem sepelistis hic ante duos menses. Tunc ego ad illum: Vnde hoc tu nosti? Qui respondit: Vere, domine Abba, ego paralyticus fui annis duodecim, & per ipsum curauit me Deus; & quoties in tribulatione sum, venit ad me consolationem afferens, mihiq; refrigerium præstat. Ex qua die illum sepelistis, vsque ad horam hanc, audio illum singulis noctibus clamantem, ac dicentem ad Episcopum: Noli me tangere, hæretice, & ne appropinques mihi, inimice sanctæ Dei Catholicæ Ecclesiæ. Hoc ego audiens ab eo qui sanatus fuerat, perrexi, & omnia ex ordine Patriarchæ retuli, orabamq; ipsum sanctissimum Patriarcham, vt sumptum ex eo loco corpus senis in sepulchro alio conderemus. Tunc ait Abbas Patriarcha: Mihi crede, fili, nihil ab hæretico læditur Abbas Cosmas, sed hoc tantum factum est, vt senis virtus, zelusque fidei nobis innotesceret, qualis semper fuerit qualisve etiam sit post carnis occubitum, vtque Episcopi nobis proderetur opinio, ne illum arbitraremur Orthodoxum fuisse atque Catholicum.

Miraculũ.

Nec in vita nec in morte cum hæreticis cõmunicandum.

Abbas mortuus hæreticũ fugit.

TIT. XVIII. De hæreticorum pœnis.

Exod. 32. — *Moyses triginta millia hominum, qui ab vnius Dei fide recesserant per vituli adorationem, vno die occidit.*

3. Reg. 18. — *Elias Dei Propheta omnes Prophetas Baal etiam interfecit.*

Ex libro Dan. c. 6. D. August. epist. 146. ad Donatist. — *Nabuchodonosor Rex Babylonis miraculo salutis triũ puerorum commotus atq; mutatus, pro veritate contra errorem edictum proposuit, quicunq; blasphemarent Deum Sidrac, Misac & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in dispersionem: & non vultis, vt tale aliquid contra vos iubeant Imperatores Christiani?*

1. Machab. 2. — *Mathathias Iudæum quendam idolis sacrificantem morte mulctauit.*

Actor. 13. — *D. Paulus Magum quendam, qui Proconsulem à fide impedire conabatur, cæcitate percussit.*

EXEMP. I. *Arius excommunicatur, & à Constantino Imperatore in exilium mittitur.*

Sozom. lib. 1. hist. Eccles. c. 21. ann. 325.

Arius excõmunicatus & proscriptus.

POstquam Concilium Nicænũ tum Arium, tum suæ opinionis fautores pariter abdicasset, decreuit ne Alexãdriam rediret; quin etiam & verba, quibus eius explicabatur opinio, & librum, quem de ea ediderat, inscripseratque Thaliam, legi vetuit. At vero Constantinus Imperator non Arium solum, ac ipsi adhærẽtes exilio mulctauit, & si quod syngramma illorum inueniretur, igni tradi iussit, ne vel ipsius vel dogmatis quod introduxerat, monumentum aliquod superesset. Quod si quis tale quid abscondisse deprehenderetur, & non confestim productum combureret, mortem ac capitis supplicium mulctæ loco statuit. Quin etiam Epistolas ad ciuitates singulatim scriptas misit, quibus Arium, eiusque fautores damnabat.

Arii scripta iure igne damnata.

II. *De hæretico tempore S. Eligii erroris condemnato, & in exilium ablegato.*

Audoen. in vita S. Eligii cap. 34. Surius 1. Decemb. & Baron. tom. 8. ann. 650.

Temporibus Martini Papæ II. & Constantii Imper. anno videlicet Christi Domini 650. quidam hæreticus pulsus à partibus transmarinis in Gallias venit, moxque se conferens ad ciuitatem, quæ olim Hedua, nunc Augustodunum vocatur, cœpit tam caute, quam fraudulenter sua nefanda dogmata prodere. Quod cum in palatio ad aures Eligii Nouiocomensis Episcopi peruenisset, cœpit vigilanter (vti semper in eiusmodi rebus solicitus erat) cum Audoeno & cæteris Catholicis viris tractare, quemadmodum hanc pestem palam omnibus manifestam denegarent; nec destitit Episcopos commonere & optimates, quousq; iussu Principis Sacerdotale Concilium apud vrbem Aurelianensem congregaretur. Vbi eo, quem diximus, hæretico in medium deducto, conabantur eum docti quiq; diuersis modis interpellare, sed nullo poterant genere concludere: tanta quippe dicendi arte obiectis quæstionibus occurrebat, vt vbi maxime putaretur cõstrictus teneri, ibi ceu anguis lubricus quibusdam foraminibus dilapsus, eorum se fronti opponeret. Cumque nullo modo à quoque posset concludi aut superari, extitit quidam è nostris pia Dei prouidentia doctissimus Episcopus nomine Saluius, qui ita ei in omnibus obuiauit, vt ingens ea causa nostris fieret gaudium & expectatio: omnes enim eius versutias & artes, quas ille nunc occulere, nunc etiam dissimulare conabatur, frequenti disputatione palam funditus detexit, sicque aduersus eum omnium Episcoporum sententia prolata, & per singulas ciuitates super eius nomine decretis constitutis, cum ea qua par erat ignominia & dedecore è finibus Galliæ damnatus est.

Hæreticus victus & condemnatus.

Hæreticorum pœna exilium.

III. *Ex vrbibus Catholicorum pellendos esse hæreticos ipso facto declarat Arcadius Imp.*

Metaphr. in vita eius, & tom. 1. operũ eius ann. 40

D. Ioannes Chrysostomus Episcopus Constantinopolitanus hac ratione hæreticos Arianos ex vrbe Arcadii Imper. mandato pelli curauit. Opportunum enim ipse tempus nactus, quando Imperator venit ad sacrum, festo eum ad id vocante, (erat enim dies Epiphaniorum) cum sic ipsum compellauit: Dic mihi, ô Imperator, si quis huic pulchræ & pretiosæ (ostendens coronam quam habebat in capite) quosdam abiectos & obscuros lapides inseruisset, videretur hoc tibi esse tolerandum, & non tanquam vniuersa per illos afficeretur contumelia,

Hæretici ex vrbibus Cath. pellendi.

ægre tulisses? Cum is autem veritatis sermoni annuisset; Quid vero, inquit, non existimas vniuersorum Regem irasci, si in pia ciuitate, quæ omnino recte se habet, pars quæ male sentit, sinatur habitare; cum oporteat vel ab illis exigere, vt conuertantur, vel si perseuerant, protinus expellere? Hæc cum audisset Imperator, non distulit, nec est cunctatus, sed primos eorum statim accersiit; & ex iis scire voluit, num in animum inducerent à fugienda desistere opinione, minatus exilium & bonorum suorum priuationem iis, qui non parerent. Cum autem vidisset eos esse immedicabiles, minas deduxit ad effectum & iussit eos expelli è ciuitate. Hoc effecit, vt nonnulli errorem dediscentes se rectæ adiungerent opinioni. Addit autem ad hæc Marcus Diaconus, Arcadium Imperatorem, cum intellexisset complures suorum vel in aula militantium, vel magistratibus fungentium esse hæreticos, sed eosdem è magistratibus pulsos, pecuniaque mulctatos penitus reiecisse.

Mar. Diacon. in Actis Porphyrii Ep. Gazens.

IV. *Septingentæ virgines Ariana labe conspersæ vrbe Alexandrina eiiciuntur.*

Epiphan. hæresi 69.

Arius in vrbe Alexandrina necessitudine contubernii & ficta pietatis simulatione septingentas virgines voto castitatis Deo obstrictas circumuenit & hæreticæ impietatis veneno infecit; quæ ne puellas alias societate sua contaminarent, cum Ario, vt testis est Epiphanius, è ciuitate sunt eiectæ.

V. *Robertus Gallorum Rex tredecim hæreticos ad messem perductos confestim iubet eradicari & exuri, ne, si diutius siuisset illæsos, regnum vna cum religione perdidissent.*

Glaber li. 3. cap. 8. apud Bar. to. 11. 1017. 4.

Anno Domini millesimo decimo septimo cum à pluribus omni sagacitate elaboratum fuisset, qualiter duo hæretici Manichæi deposita mentis perfidia, veram & vniuersalem reciperent fidem, atq; illi omnimodis se facere denegarẽt; dictum est eis, quoniam nisi celerius ad sanam fidei mentem redeant, Roberti Regis Francorum iussu, & vniuersæ plebis consensu, igne essent protinus cremãdi. At illi male in sua confisi vesania, nihil pertimescere se iactantes, seque euasuros ab igne illæsos promittentes, quia potius meliora sibi suadentib. spernendo illudebãt. Cernens quoque Rex & vniuersi, qui aderant, minus posse illos reuocari ab insania, iussit accendi nõ longe à ciuitate ignem permaximum, vt vel eo forte territi, à sua malignitate desinerent. Ad quem cum ducerentur, rabida adacti dementia se omnimodis hoc velle proclamabant, ac sese vltro ad ignem trahentibus inferebant. Quibus ad vltimum numero tredecim igni traditis, cũ iam cœpissent acrius aduri, cœperunt voce qua poterant ex eodem igne clamare, se pessime deceptos arte diabolica, nuper de vniuersorum Deo ac Domino male sensisse, & ob hanc ab eisdem illatam ei blasphemiam, illos temporali, atque æterna vltione torqueri. His vero plures è circumstantibus auditis, humanitatis pietate permoti accedentes, vt vel semiuiuos ab igne eriperent, minime valuerunt, quoniam vindice flamma consumente illos, continuo in * puluerem fuerunt redacti. Si qui vero postmodum huius peruersitatis sectatores fuerunt reperti, simili vltionis vindicta vbique fuerunt perditi. Propterea venerabilis Catholicæ fidei cultus, extirpata insanientium pessimorum vesania, vbique terrarum clarior emicuit.

Ignis alia hæreticorum pœna.

Zizania ad messem perducta seliguntur & exuruntur.

* Cinerem.

VI. *De quodam hæretico à fele in partes discerpto, & ab eo ad tumulum vsque vexato.*

Luc. Tuden. Episc li. 3. aduers. Albigens. c. 14. m s.

Quia diuersimode hæretici impugnare non cessant Ecclesiam, & misericors Dominus eandem clementer de illorum insidiis dignatur eripere, & ad pugnandum contra eos pro fide Catholica etiam muta prouocat elementa: & inimicis suis reddit etiam in præsenti terribilem vltionem ad laudem Christi nominis, & hæreticorum exterminium, quædam quæ narrante Helia, successore beatissimi patris Francisci, didici, tradere dignum duxi. In ciuitate Lombardiæ, quæ vulgo Lode dicitur, quidam ignotus hæreticus in quodam hospitali chronica ægritudine grauiter laborabat. Cumque videret eum custos ipsius hospitalis quasi in vltimis laborare, cœpit eum blande monere, vt vocato presbytero loqueretur cum eo more pœnitentium, & corporis & sanguinis DOMINI sanctissimum acciperet sacramentum. Cui respondens hæreticus cum quibusdam quasi suspiriis, dixit: Et quis dabit mihi corpus CHRISTI, vt adorem & accipiam? Hospitalis dixit ei: Vocabo presbyterum sacellanum, & deferet corpus Domini. Respondens hæreticus dixit: Hu, presbyter non deferet corpus Dominicum, sed panem tostum. Post hæc cœpit hæreticus idem quasi furere, & blasphemare ineffabile sanctissimum Sacramentum. Et ecce quidam catus mansuetissimus & domesticus subito prosiliit in hæreticum, & guttur & labia blasphemi hæretici cœpit dentibus & vnguibus lacerare, ita quod vix Hospitalis potuit catum ab hæretico remouere. Tunc cuncti qui aderant intelligentes quod miraculose catus propter blasphemias in hæreticum insurgebat, dixerunt illi: Agnosce, miser, iudicium Dei, & Ecclesiæ veritatem, & noli blasphemare Sacramentum, in quo salus nostra consistit. Vide, quoniam catus pugnat propter veritatem. Qui respondit: Catus ille rabie fertur, & non potest quiescere. Dixerunt ei; Nihil in se mali patitur catus, & nisi tu blasphemaueris, in quiete solita permanebit. Tacuit hæreticus, & catus, vt consueuerat, erat quietus. Transactis tandem aliquantis horis, adfuit presbyter, & hortabatur eum accipere pœnitentiam, & Sacramentum corporis Christi in remissionem peccatorum. Hæreticus autem cœpit

Horrenda Sacramentarii blasphemia.

Felis insurgit in hæreticum.

Felis discerpit hæreticum.

blasphemare, & in presbyterum spuere. Sed catus in eum prosiliens in virtute qua poterat, hęreticum laniabat, & in tantum illi molestiam intulit, quod ferè peruenit vsq; ad articulum mortis. Volebat presbyter amouere catum, sed ciues qui conuenerant, vt viderent miraculum, minime permittebant. Tamen amotus fuit catus, & in quadam area inclusus, ne ipsum penitus interficeret. Hæreticus autem persistens in blasphemia sua funditus expirauit; & extra ciuitatem longe à cœmiterio fidelium sepultus. Post

Hęreticum persequitur felis ad tumulum vsque.

hæc extrahentes catum de area, cum ad locum accederet, vbi iacuerat ægrotus hæreticus, & eum nō inueniret, cœpit voces emittere, & huc illucque diuertere ad quærendum ipsum: cumque ad locum veniret, vbi sepultus erat, cœpit suis vnguibus terram fodere, & tamdiu, multis videntibus, in cœpto labore perstitit, donec mortuus est. Quid agis rationabilis creatura? Quare pigritaris religio Christiana? Ecce brutum animal ob vindicādas iniurias Catholicæ fidei, se opponit vsque ad mortem, pro quo non est mortuus Christus, nec ab eo remunerari sperat in patria beatorum; & homo ad similitudinē Dei factus, cui Deus subiecit omnia sub pedib⁹ eius, qui est pretio magno sanguinis eius redemptus; & credit in cœlesti patria spiritibus Angelicis sociari, audit conuicia, quibus nomen filii Dei & fides Catholica blasphematur, & tolerat patienter: sponsa Christi, scilicet sancta Ecclesia turpiter denudatur, & non est filius de tot millibus, qui vindicet iniuriam matris? Redarguit catus segnitiem filiorum, & desidiam nobilium reprehendit. Ite ad catum pigri & desides Christiani, & considerate vias eius, qualiter vsque ad mortem suo seruiat Creatori; qui māsuetus est & lenis fidelibus, asper est & quasi rabidus contra hæreticum, & etiam ei mortuo nō indulget.

Sap.16. v.24

Videtur congruere huic facto quod diuina scriptura dicit Deo. Creatura, inquit, tibi factori deseruiēs exardescit in tormētum aduersus iniustos, & leuior fiat ad benefaciendum pro his qui in te confidunt.

VII. *De hæreticis in Burgundia combustis, & eorundem cineribus in bufones conuersis.*

Idem ibidem cap.15.

Narrante quoque eodem prædicto fratre Helia venerabili viro, didici, quod cum quidam hæretici in Burgundiæ partibus sui erroris semina spargerent virulenta, & S. prædicationis, fratres Prædicatores, & fratres Minores contra eosdem hæreticos viriliter decertarent gladio ancipiti verbi Dei, eorū praua dogmata infatigabiliter concidentes, tandem à iudice regionis capti sunt, & vt digni erant, flammarum ignib⁹ traditi, vt maligni auctores cum suo scelere, ad terrorem cæterorum hominum, finirentur.

Hæretici flammis addicti.

Cumq; suppositis lignorum copiis vehementer æstuarent incendia, subito miræ magnitudinis bufo, qui alio nomine vocatur crapaldus, adfuit, & nullo cogente, se vltro mediis flammis contulit. Corruerat in ignem vnus hæreticorum, qui eorum Episcopus dicebatur, resupinus, & dictus bufo super faciem eius sedit, & videntibus cunctis qui aderant, linguā eius comedit. Sequenti autem die totum eiusdem hæretici corpus, ossibus exceptis, versum est in fœtidos bufones, ita vt non possent præ multitudine nimia numerari. Videntes itaque indigenæ miraculum glorificabant Deum, & laudabant eum in Prædicatoribus suis, qui de horrore tam immundæ pollutionis eos dignatus est misericorditer liberare.

Corpus cō
busti hær
tici in bu
fones co
uersum.

Recte omnipotens Deus per immundissima & turpissima animalia, quam turpissima & immundissima hæreticorum sint dogmata, voluit demonstrare, vt omnes homines hæreticum tanquam crapaldum toxicum studeant euitare: Sicut enim inter omnia quadrupedia bufo turpior iudicatur, ita hæretica prauitas omnibus aliis sectis est deterior & sordidior. Iustificauit hæretica cæcitas Iudaicam perfidiam, mundificauit pollutione sua insaniam Mahometi, & luxuria sua abluit Sodomā & Gomorrham. Quidquid enim pessimum est in enormitate scelerum, sanctissimum est habitō respectu ad turpitudinem & ignominiam hæreticæ prauitatis. Proinde Christianus tam indicibile malum effugiat, quod cunctorum scelerum crimen transcendit.

Hæretici per bufones designati.

VIII. *Filium Catholicum pro patre hæretico morte digno non esse supplicio afficiendum.*

Idem ibi[dem] cap.16.

Eodem quoque tempore in partibus Tolosanis quidam senex rebus mundi locuples, & Catholicæ fidei bonis pauperrimus, cū iam grauatus senio, & corporis ægritudine mortem sibi propinquam cerneret, cuidā viro Catholico filio suo contulit omnia quæ habebat, & se miserrime hæreticis tradidit abrenuncians Catholicam fidem, quam promiserat in baptismo, & se per ministrum Satanæ hæreticæ subdidit prauitati. Perlatum est hoc Catholicis iudicibus, qui ad domum senis perditissimi accesserunt, monentes vt dictus senex regrederetur ad cultum Catholicæ veritatis. Sed, dicto sene in sua nequitia persistente, & in religionē fidei Christianæ blasphemias congerente, iudices eum flammis tradere censuerunt. Quæ vt prædictus filius eius vidit, turbatus est valde, & cœpit vehementer condolere patri, & instare penes iudices, vt omnem substantiam eius acciperent, & insuper, eum loco patris comburerent, & indulgerent seni, fortassis illico morituro senio & ægritudine compellente.

Hæretic[us] flammis destinat[us].

Mirabantur valde iudices, & non credebant his, quæ à filio dicebantur, obiicientes, quod Catholicus pro hæretico, & adolescens pulcherrimus pro sene morbido se morti exponere non deberet. Qui respondens dicebat illis: Valde doleo, quia senex proruit in errorem, sed pater meus esse non desiit; & quia Dominus patrem honorare præcepit, non pro hæretico, sed pro patre volo mori. Adiudicatum est igitur illius petitioni animi: & adolescens ad locum incendii ducebatur, qui omnē publica voce anathematizabat hæresim,

Filius pr
patre m
paratus.

Matth.1[5] v.4.

& fidem

& fidem Catholicam fatebatur, & Dominum Iesum Christum atque Dei genetricem Mariam Virginem cum omnibus Sanctis adesse sibi in auxilium precabatur. Aderant tunc quidam de Minoribus fratribus, qui vehementer redarguebant iudices, dicentes: non debere catholicum filium taliter pro hæretico patre mori, & detinebant adolescentem, ne mitteretur in ignem. Cum hæc agerentur, subito de ipsa flamma, videntibus cunctis, qui aderant, quasi ignea sagitta prosiliit, & vsque ad lectum hæretici senis peruenit, & execrabilis senis carnes adurendo visibilis flamma combussit. Insonuit clamor cunctorum concurrentium, & simul cum iudicibus glorificabant Dominum Iesum Christum, qui tam euidenti miraculo liberauit adolescentem Catholicũ, & digna pœna percussit senem nefandissimum. Pugnat pro fide Catholica ignis insensibilis, & segnitiem redarguit hominum, qui totis viribus ad defensionem veritatis Catholicæ non consurgunt.

[...]is pro fi[de] Catholi[ca] pugnat.

IX. *Sectarii sectarios extremo supplicio etiam affici curant.*

Laurentius Surius Carthusianus, vir pius, breui suo Commentario rerum in orbe gestarum de Serueto ita refert: Geneuæ Caluinus Seruetum Hispanum, valde impie de sacrosancta Trinitate sentientem, extremo curat affici supplicio. Mirum hoc erat; non solum quod Caluinus nihilo esset eo melior, sed etiam quod isti Euangelici nolunt morte affici hæreticos. Porro vero Caluinus suum hoc factum vsque adeo illustre esse voluit, vt quamuis ea de causa ab aliis sectariis fuisset reprehensus, totam historiam scripto euulgato comprehenderit, quo ostendit licitum esse hæreticos mortis supplicio afficere.

[Sur]ius in [su]o Com[men]tario [rerum i]n orbe [...] Dom.

[Cal]uinus [Ser]uetum [supp]licio [affic]it.

X. *Seuero hæretico multi dissidii auctori linguam exscindi iubet Iustinus Imper.*

Antiochiæ Seuerus hæreticus, Flauiani successor, qui thronum per tyrannidem occupabat, plurimum in Chalcedonensem synodum inuehebatur. Is cum ita animatus esset quotidie (vt ita dicam) anathemati synodum eam subiecit; potissimum vero in eis, quæ Enthronisticæ siue Synodales dicuntur, epistolis, quas ad loci cuiuslibet Patriarchas mittebat Vnde per eos, qui eas recipiebant, nugamenta multa aduersus Ecclesiam sunt inducta, & populus in innumerabiles opiniones diuisus. Sed enim Iustinus, Imperator fidelissimus, primo imperii sui anno Seuerum commeritas petulantis verborum lubricitatis pœnas pendere, linguamque eius radicitus exscindere iussit. Ei rei, sicuti de eo fama percrebuit, Irenæus præfuit militarium ordinum Antiochiæ Dux. Quod sane verum esse litteris suis Seuerus ipse confirmat, Irenæum videlicet pœnam sibi eam tumultus concitati gratia molitum esse: ad amicos enim quosdam Antiochenos scribens, exilium suum fugamque commemorat, & quamplurima in Irenæum scommata & conuicia iacit, propterea quod diligentius ille custodibus dispositis hominem, ne ex vrbe Antiochena profugeret, seruarit.

[Nice]ph. Call. [lib.] 17. histor. [Eccl]es. c. 2.

[Seu]ero lin[gua a] Iustino [Imper]nte ex[sc]ditur.

TIT. XIX. De pœnis communicantium, commorantium, aut etiam fauentium hæreticis.

Prohibuerat Deus sæpe per Moysen, ne Israëlitæ cum gentibus & idololatris communicarent, aut connubia inirent, ne eorum commercio corrumperentur. Exod 34. Leuit. 18. Deut. 7.

Salomon sapientissimus communicans alienigenis factus est in reprobum sensum. 3 Reg. 11.

Cum Samaritæ Dominum, simul & vanos ac inanes Deos coluissent, statim Deus immisit in eos leones, & ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei cœli & terræ. 4. Reg. 17.

EXEMP. I. *S. Martini gemitus, eo quod cum aliquot Episcopis Ithacianæ partis spe eorum salutis communicasset, ab Angelo approbantur.*

D. Martinus Turonensis Episcopus Treuiros, vbi Maximus Imperator tunc agebat, profect⁹ cum aliquot Episcopis, qui Ithacio Episcopo hæretico & excommunicato adhærebant, communionem iniit, satius existimans ad horam cedere, quam his non consulere, quorum ceruicibus gladius imminebat. Verumtamen summa vi Episcopis nitentibus, vt communionem subscriptione firmaret, extorqueri non potuit. Postero die inde se proripiens, cum reuertens in via mœstus ingemisceret, se vel ad horam noxiæ communioni fuisse permixtum, haud longe à vico, cui nomen est Audethanna, qua vastas solitudines syluarum secreta patiuntur, progressus paululum comitibus, ille subsedit, causam doloris ac facti accusante ac defendente inuicem cogitatione peruoluens. Astitit ei repente Angelus: Merito, inquit, Martine, compungeris; sed aliter exire nequisti. Repara virtutem, resume constantiam, ne iam non periculum gloriæ, sed salutis incurreris. Itaque ab isto tempore satis cauit cum illa Ithacianæ partis communione misceri. Cæterum cum quosdam ex energumenis tardius quam solebat & gratia minore curaret, subinde nobis cum lacrymis fatebatur, se propter communionis illius malum, cui se vel puncto temporis, necessitate non spiritu miscuisset, detrimentum sentire virtutis.

Seuer. Sulp. lib. 3. dialog. B. Mart. c. 15 ann. Dom. 386.

II. *De funesta morte Florentii Episcop. Cathol. ob iniuriam cum Arianis communicationem.*

Anno Domini 359. habitum est Arimini Concilium Ariminense, cui interfuit Florentius Episcop⁹ Catho-

Ex Marcell. Baron.

to. 3. Annal. an. Dom. 359.

Catholicus. Cuius impietati licet minime subscripsisset, inquit Marcellinus, tamen quia Arianis communicasset, cum in conuentu plebis sederet in throno suo, repente diuina virtute in terram elisus est, ac palpitans foras sublatus; at cum vires iterum resumpsisset, in thronum regressus eadem quoque passus est, & rursus foras ductus, ac tertio denique idipsum obstinare pertentans, tertio elisus, ora distorquens, misere animam exhalauit.

Florentii Episc. dirũ supplicium.

III. *De Natalio egregio Christi confessore, qui pecunia persuasus, vt Theodotianorum hæresi præesset, in somnis ea de causa egregie vapulat.*

Euseb. lib 5. hist. Eccl. c. 28. Niceph. 4. c. 21.

Tempore Zepherini summi Pontificis, circa decimum annum imperii Seueri, Natalius quidam cõfessor factus seductus fuit ab Asclepiodoto, & alio quodam Theodoro mensario, qui ambo discipuli fuerunt Theodori coriarii, qui quoniam sententiæ huius, imo potius dementiæ, auctor erat primus, quod Christus nudus esset homo, à Victore tunc Romano Episcopo à communione separatus fuit. Persuasus autem fuerat Natalius, vt accepto salario hæresis huius vocaretur Episcopus, ita vt denarios centum quinquaginta menstruo tempore acciperet. Illis itaque coniunctus per visiones commonefiebat à Domino. Misericors enim Deus ac Dominus noster Iesus Christus nolebat passionum suarum martyrem extra Ecclesiam cõstitutum perire. Quoniam vero negligentius visionibus attendebat, inescatus videlicet primatus apud eos honore & turpi quæstu, quo plurimi pereunt, tandem ab Angelis flagellatus est, ac tota nocte haud modice verberatus, ita vt cum mane surrexisset, induto sacco ac lacrymis ante Zepherinum Episcopum procideret, & pedibus aduolueretur, non clericorum modo, sed & plebis, & ipsam ecclesiam ad commiserandum procliuium lacrymis defluentib. per misericordem Christum obtestaretur, ac multis precibus vsus, ostensis etiam plagarum, quas passus fuerat, vibicibus, vix tandem ad communionem reciperetur.

Natalius confessor cur ab Angelis flagellatus.

Insigne resipiscentiæ exemplum.

IV. *De mala morte Monachi habitare volentis in cella Euagrii hæretici.*

Io Mosch. Euir. Prati spir. c. 177.

Dicebat Abbas Ioannes Cilix: Commorantibus nobis in Nouo Alexandriæ, venit ad nos Ægyptius monachus, narrauitque nobis dicens: Ad monasterium cellularum frater ex loginqua regionẽ peruenit, volens ibi habitare, prostratusq; presbytero, orabat vt in Euagrii cella moraretur. Presbyter autẽ dicebat, non posse eum illic habitare recedensque Presbyter ait fratri: Fili, dæmon acerrimus illic habitat: qui enim seduxit Euagrium & à vera fide remouit, immisitq; illi sceletata dogmata, ille non permittit aliquem ibi morari. Frater autem persistebat, dicens: Profecto, si hic maneo, in illa moraturus sum. Tunc Presbyter coactus dixit ei; Iudicio tuo vade, & eam accipe. Sedit igitur frater in cellula vna hebdomata; veniẽte Dominico die perrexit ad sanctam ecclesiam. Videns autem illum Presbyter, cõsolatus est: solicitus enim pro illo erat. Veniente autem alio die Dominico nõ venit ad ecclesiam: Cumque illum non videret Presbyter, misit duos fratres, vt viderent cur non venisset ad ecclesiam. Qui venientes ad cellulam inuenerunt fratrem iniecto fune seipsum suffocasse.

Hæreticis cohabitare valde periculosum.

V. *Valentinianus Iunior suasu matris ad Arianismum declinans à Maximo monetur, sed non acquiescens bello terretur & fugatur.*

Theod. Ecclesiast. lib. 5. c. Carol. li. 9. de imp.

Valentinianus Iunior à Iustina matre deceptus Arianis fauit. Quod vbi resciuit Maximus tyrannus, eum per litteras hortatus est, vt bellum aduersus pietatem omitteret, neue proderet paternam pietatem, addidit & billi minas, nisi pareret. Quin etiam orationem re ipsa confirmauit, coactumque exercitum Mediolanum versus duxit, vbi degebat Valentinianus: Qui cognito aduentu illius in Illyricum fuga se contulit, doctus experientia, quem sibi fructum materna consilia attulissent. Theodosius vero laudatissimus, vbi didicisset, quæ Imperator fecisset, & quæ scripsisset, tyrannus, misit litteras fugato adolescenti, quibus illi mirum esse negabat oportere, si cum Imperatore timiditas, vires vero cum tyranno copularentur: Pietati enim Legislatorem pietatis fauere.

VI. *Leo Imper. etsi religiosus & maxime pius visus fuerit, quia tamen hæreticis adhæsit, ideo minoris fit.*

Baro. to. Annal. 474. 2.

Leo Imperator inter optimos plane fuisset adnumerandus Principes, nisi suorum propinquorum sordibus aspersus fuisset, eosque in aulam introduxisset. Tametsi enim omni prorsus caruisset hæreticæ prauitatis contagio, tamen quod haud prudens ipsos non cauit hæreticos, quibuscum indulgentius egit, dum Basilisco Verinæ coniugis germano pepercit, & Zenonem inexploratum adhuc sibi hominem haud probe de Catholica religione sentientem cooptauit sibi generum & administratorem imperii, propterea à posteris minus laudari meruit, quod nequissimis adeo hominibus strauerit ad capessendum imperium viam, nempe Zenoni, qui sublato è medio Leonis filio creatus Augustus successit: & Basilisco, qui & ipse hæreticus, post multa scelera in tyrannum tandem erupit.

Leoni Imp. la[…] vnde [...]nuta.

VII. *Wenceslaus Bohemorum Rex ob concessam hæreticis libertatem vita regnoque priuatur.*

Æn. Sy[…] hist. Bo[…] li. 35. 36[…]

Cum Wenceslaus duodecimus Bohemiæ Rex, falsa politici status ratione delusus, hæreticis potestatem agendi quę vellent concessisset, regnum eius tantis dissensionibus perturbatum est, fuerit vt necessario ad arma, etiamsi tarde, recurrendum, vt se regnumque tueretur. Verum ab omnibus suis desertus vitam simul atque regnum amisit.

VIII. Bo-

VIII. *Boleſlaus Rex Poloniæ politicam libertatem Pruſſis ſuo ſuorumq; damno concedit.*

Boleſlaus Poloniæ Princeps Pruſſis permiſit, vt à Chriſtiana fide, quam admiſerant, deficientes, ad priſtinam idololatriam redirent: idque fecit tũ pretioſis muneribus, quæ ab eis accepit, delinitus: tum, quia Pruſſi pollicebantur ſe in fide eius permanſuros. Sed quam parum feliciter illi ceſſerit hæc politica permiſſio, diligenter notatum ab iis, qui Polonicam hiſtoriam ſcripſerunt. Nam Pruſſi ſublatis animis in illum arma ſumpſerunt, eius exercitum fuderunt atq; profligarunt, magna ſtrage facta præcipuæ Poloniæ nobilitatis. Multis præterea aliis calamitatibus in ſuo regno afflictatus eſt Boleſlaus, vt illius peccati pœnas perſolueret.

IX. *De Agilulpho Duce, qui præpoſtero pacis ſtudio libertatem Arianis & Orthodoxis concedens meritas luit pœnas.*

Agilulphus ſiue Giſulphus Longobardorum Dux quod cauſa cõſeruandæ pacis in ſua ditione Catholicos & Arianos quemque ſuis legibus ac ritibus viuere permiſiſſet, cum ſuis prælio ſuperatus ac cæſus eſt à Caiano Auarorum Rege, qui Forum Iulium vaſtauit; & Romildam Giſulphi coniugem, quæ ſpẽ coniugii ſecuta vrbem hoſti tradiderat, probro affectam ac conſtupratam palo per pudenda adacta defixit: Deus enim, qui fidele ac ſincerum obſequium ſibi à Regibus exhiberi vult, Principes hoc tam acerbo Giſulphi ſupplicio cautiores effici voluit. Non enim ſine cauſa per Moyſen ita ſuos alloquitur: *Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.*

X. *De Memelino Aphrorum Rege, qui Albigenſibus auxilium præbens bello perit.*

Cum Albigenſes hæretici bello à Catholicis ſub ductu Comitis à Monteforti premerẽtur anno Domini 1213. præter Tarraconenſium Regem, qui in eo bello corruit, etiam ad ſuppetias ſibi ferẽdas Memelinum potentiſſimum Aphrorum Regem de Marioch inuitauerant; qui ſane cum tam incredibili tamque inaudita copiarum multitudine ex Aphrica in Hiſpanias appulit, vt totam Europam ſe obtinere poſſe ſperaret. Adeo quidem, vt Innocentio Papæ ſe ſuos equos in porticu Eccleſiæ D. Petri ſtabulaturum, & in eius faſtigio vexillum ſuum fixurum minitabundus mandaret. Quod profecto maxima ex parte impletum tradunt hiſtorici; ſed tandem eius exercitu pene omnino à Catholicis profligato, cum ipſe in Siciliam tranſiſſet, ex dolore deperditæ victoriæ mortuus eſt, & præcipuum ipſius vexillum in bello captum Innocentio tranſmiſſum eſt, & in prædicta Eccleſia ad Chriſti gloriam erectum.

TIT. XX. Libros hæreticorum iure eſſe prohibendos, & omnino abolendos.

EXEMP. I. *Sub pœna mortis Conſtantinus Imper. iubet exuri hæreticorum libros.*

Conſtantinus, Maximus Auguſtus, in Epiſtola de Ario & ſcriptis eius ad Epiſcopos & populũ ſic habet: Malignos & impios Arius imitatus, dignũ eſt, vt illorum quoq; ſuſcipiat vltionem: Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promeruit inuenire mercedem & talem, per quam in poſterum eſſet opprobrium; & plurima compleretur infamia: & nunc placuit Arium & cõſectatores eius vocari Porphyrianos, vt quorũ mores imitati ſunt, eorum vocabulo perfruantur. Super hæc autem, ſi qua conſcriptio ab Ario facta reperitur, igni tradatur, vt non ſolum praua eius doctrina depereat, ſed neque vlla eius poſſint remanere commenta. Hoc etiam præcipio: Si quis conſcriptiones Arii celaſſe comperitur, & non repente proferens igne cõſumpſerit, ſupplicio ſubiacebit: mox enim vt in hoc fuerit captus, capitalem ſuſcipiet vltionem.

Tripartit. hiſtor. Eccleſ. lib. 1. c. 15. Librorum hæreticorũ abolitio alterum remedium contra hæreſim. Conſtantini edictum de libris hæret. exurendis.

II. *Theodoſius Imp. quam ſeuere Eunomianorum hæreticorum libros cremari iuſſerit.*

Pari ſeueritate prohibiti ſunt libri Eunomiani: Codices ſane eorum ſcelerum omnium doctrinam ac materiam continẽtes, inquit Theodoſius Imper. ſumma ſagacitate mox quæri ac prodi exſerta auctoritate mandamus, ſub aſpectibus indicantium mox cremandos. Ex quibus, ſi qui forte aliquid, qualibet occaſione vel fraude, occultaſſe, nec prodidiſſe conuincitur, ſciat ſe velut noxiorum codicum, & maleficii crimine conſcriptorum retentorem capite eſſe plectendum.

Lib. 16. C. Theod. leg. 16 Lex Theodoſii de cremandis hær. libris.

III. *Manichæorum libros prohibet, flammisq; addicit Leo Magnus Pontifex.*

De libris Manichæorum interdictis & proſcriptis, hæc D. Proſper: Hoc tempore, inquit, plurimos Manichæos intra vrbem latere diligẽtia Papæ Leonis innotuit, qui eos de ſecretis ſuis erutos, & oculis totius Eccleſiæ publicatos, omnem dogmatis ſui turpitudinem & damnare fecit & prodere, incenſis eorum codicibus, quorum magnæ moles fuerunt interceptæ. Quæ cura viro ſancto diuinitus, vt apparet, inſpirata, non ſolum Romanæ vrbi, ſed etiam vniuerſo orbi plurimum profuit: ſiquidem confeſſionibus in Vrbe captorum, qui Doctores eorum, qui Epiſcopi, quive Presbyteri, in quibus Prouinciis vel ciuitatibus degerent patefactum eſt; multique Orientalium partium Sacerdotes induſtriam Apoſtolici Rectoris imitati ſunt.

D. Proſper. in Chronico. Manichæorum libri flammis addicti.

IV. *Thalmud Iudæorum incendi iubent summi Pontifices Romani.*

Sixt. Senens. li.2. Biblio. & Iac. Gret. ser. lib.1. de iure prohibendi lib. malos. c.16.

Cum libri Thalmudici, non solum contumelias & blasphemias in Christum multas & execrabiles, verumetiam sanctiones & præcepta plurima, contra ipsam, quam Iudæi proficentur, legem Moysis, & contra omne ius gentium, atque omnia naturæ decreta, contineant, visum est summis Pontificibus, aliisque Christianæ Reipub. Principibus, inquit Sixtus Senensis, vt tam nefariæ doctrinæ lectio atque vsus omnibus Iudæis, qui sub ditione Christianorum viuunt, interdiceretur, & omnes libri Thalmudici toto Christianorum orbe ignibus traderentur: quod etiam sæpe factum esse nonnulli fide digni scriptores testantur: inter quos Bernardus Lutzemburgius in Catalogo hæreticorum, lib. 2. refert, Gregorium Pontificem eius nominis nonum, anno Domini M. CC. XXX. omnia Thalmudica volumina flammis adiudicasse: atque idem iterum fecisse Innocẽtium Papam eius nominis quartum anno salutis nostræ M. CC. XLIV. Rursus cum eadem volumina à Iudæis instaurata fuissent, & auxilio artis impressoriæ in infinitum pene numerum propagata, Iulius Papa tertius nouo edicto promulgato inquiri iussit, & anno M.D.LII. cum festa Tabernaculorum à Iudæis Septembri mense celebrarentur, per omnes Italiæ vrbes exuri Paulus Papa IV. vna cum sacrosancto Romanæ inquisitionis senatu, M.D.LIX. rursum idem fieri iussit, & Thalmudicos libros inter scripta ab Ecclesia Catholica damnata annumerari voluit.

Iudæorum Thalmud flammis adiudicatum.

V. *De repentina morte Archiep qui contra decretum Regis combustionem malorum librorum impediuerat.*

Tho. Brabant. Apum lib.1. c.3. p.7.

Vidi ipse Archiepiscoporum in Galliæ partibus, virum litteratum & nobilem, circa quem talis vindicta nutu Dei contigit. Deuotissimus in Principibus Rex Franciæ Ludouicus, anno circiter ab incarnatione Domini M. CC. XXXIX. instigante Fratre Henrico dicto de Colonia ordinis Prædicatorum, prædicatore peroptimo, sub pœna mortis congregari fecit Parisiis nefandissimum librum Iudæorum, qui Thalmud dicitur: in quo inauditæ hæreses, & blasphemiæ contra Christum, & matrem eius locis plurimis erant scriptæ. Huius itaque libri diuersa exemplaria ad comburendum Parisios allata sunt. Flentes ergo Iudæi adierunt Archipræsulem; qui Regis consiliarius summus erat, & pecuniam ei pro conseruatione librorum innumerabilem obtulerunt. Qua corruptus Regem adiit, & ad voluntatem suam iuuenilem animum mox inuertit. Redditis ergo libris, Iudæi solennem diem agi constituunt omni anno, sed in vanum, aliud spiritu Dei ordinante. Reuoluto enim anno, die certo & ipso loco, quo libri execrabiles redditi sunt Iudæis, hoc est, in Vincenniis prope Parisios, dictus Archiepiscopus ad consultationem Regis veniens diro viscerum dolore correptus est, & eadem die cum eiulatu maximo vitæ finem accepit. Fugit autem Rex de loco cum tota familia, nimium veritus, ne cum Archiepiscopo diuinitus feriretur. Nec multo post, vt prius, instigante dicto Fratre Henrico, Iudæorũ libri congregati sunt sub mortis pœna, & in maxima multitudine sunt combusti. Nota autem lector, quod omnes Orientales Iudæi hæreticos & excõmunicatos reputant hos Iudæos qui contra legem Moysi & Prophetas, hunc librum, qui Thalmud dicitur, recipiunt & conscribunt, & tamen Archipræsul legis Christi talem defendebat, quod illi cessit in malum.

Archiep. pecunia corrumpitur.

Mors repentina Archiep.

Thalm[...] Iudæo[...] combu[...]

VI. *Alcoranum, aliosque Mahumetanæ superstitionis flammis tradit Franciscus Ximenes.*

Aluarus G[...] mecius [...] de Reb[...] stis Fr. [...] apud G[...] ser. lib. 1[...]

Nec silentio prætereundum insigne factum Francisci Ximenis Archiepiscopi Toletani; qui Mahometanæ perfidiæ exstirpandæ in regno Granatensi, aliisque Hispaniæ locis intentus, in id quoque diligenter incubuit, vt libri, quibus superstitio illa tradebatur abolerentur. Alfaquinis ergo (sic Mauri sacrorum Antistites nominant) ad omnia obsequia eo tempore exhibenda promptis, inquit Aluarus Gomecius, Alchoranos, id est, suæ superstitionis grauissimos libros, & omnes cuiuscumque auctoris & generis essent, Mahumetanæ impietatis codices facile sine edicto, aut vi, vt in publicum adducerentur, impetrauit. Quinque millia voluminum sunt ferme congregata, quæ variis vmbilicis, Punica arte & opere distincta, auro etiam & argento exornata, non oculos modo, sed animos quoque spectantium rapiebant. Multi eis se donari à Ximenio petierunt, sed nemini quidquam concessum est: ignibus omnia, publica in pyra, ad vnum exusta præterquam aliquot ad rem medicam pertinentia, cuius gens illa non sine magno profectu studiosissima semper fuit, quæ propter saluberrimæ artis dignitatem ex incendio illo liberata in Bibliotheca Complutensi nunc seruantur.

Mahumetanæ i[...] tatis lib[...] Vulca[...] diti.

VII. *A libris Wiclephi hæretici florentissimo Bohemiæ regno pestem & exitium venisse.*

Æneas [...] lib. de O[...] ne Boh[...] rum c. [...] Gab. Pr[...] to. [...] in Elen[...] hær. lib. [...] Conc. C[...] stantien[...]

Sub Wenceslao Bohemiæ Rege perfida Hussitarum insania ortum habuit. Rexerant scholam Pragensem vsque in ea tempora Teutones, id molestissimum Bohemis fuit, &c. Ex quibus vir quidam nobilis ex domo, quam Putridipiscis vocant, apud Oxoniam Angliæ ciuitatem studens cum Ioannis Wiclephi libros offendisset, quibus de realibus vniuersalibus titulus inscribitur, magnopere illis oblectatus, exemplaria secum attulit; inter quæ de Iure ciuili, deque diuino, de Ecclesia, de diuersis quæstionibus contra clerum, pleraque volumina, veluti pretiosum thesaurum patriæ suæ intulit imbutus iam ipse Wiclephitarum veneno, & ad nocendum paratus, tum quod erat familiæ suæ cognomen, putidum piscem, id est fœtidum virus in ciues suos euomuit. Commodauit autem scripta

Libror[...] hæreti[...] pernic[...]

quæ

...ssitarum ...go vnde.

quæ attulerat, his potissime, qui Teutonicorũ odio tenebantur. Inter quos omnes Ioannes eminuit obscuro loco natus, ex villa Hus, quod anserem significat, cognomen tum mutuatus. Hic auide admodum doctrinam Wiclephitarum arripuit. Et in concionibus suis multa de libris Wiclephi in mediũ attulit, asserens in eis omnem veritatem contineri, adiiciensq; crebro inter prædicandum, se postquã ex hac luce migraret, in ea loca proficisci cupere, ad quæ Wiclephi anima peruenisset.

VIII. *Doctrinam hæreticorum fœtorem reddere intolerabilem.*

...neon Me-...phrast. in ...a S. Pa-...mij apud ...rium 14. Maij.

...ori hære-...orum vitandi.

Lectione librorum hæreticorum tetrum fœtorẽ animo afflari, adeo verum est, vt sancti viri hãc graueolentiam aliquando ipsis etiam corporeis sensibus perceperint. Illustre huius rei exemplum suppeditat nobis vita S. Pachomii, qui cum Anachoretas quosdam Origenis hæresi infectos hospitio accepisset, & vna cum illis de diuinis literis sermocinari cœpisset, fœtor intolerabilis exstitit. Illis digressis, Pachomius volẽs scire causam tetri illius odoris, Deũ orauit; & statim cognouit, quod erãt dogmata impuritatis, quæ ex eorum anima emissa tantam adferebant molestiam; & non cunctatus, viros est persecutus. Quos cum esset assecutus, dixit eis: Volo vnum verbum ex vobis sciscitari. Illi vero dixerũt; Dic. Origenis, qui dicitur, vos opera legitis? Illi vero cum hoc audissent, negarunt, dicentes: Nequaquam. Sanctus autem dixit: Ecce testor vobis coram Deo, quod omnis homo, qui legit Origenem, & suscipit eius dogmata, descendet in profundum inferorum, & eius hæreditas erunt tenebræ exteriores. Ego autem sum vobis protestatus id, quod est, à Domino mihi significatum, & sum innocens, vos videbitis. Ecce audiuistis veritatem. Si autem mihi credideritis, volentes vere Deum esse vobis propitium, accipite omnes libros Origenis, & proiicite in fluuium.

IX. *B. Virginem Deiparam non consistere vbi libri hæreticorum sunt.*

Mosch. ...ir. Prat. ...c. 46. ...d Baron. ...5. An- ...ad ann. 429. 23.

...sio Cyri- Abbatis.

Quantum damni sibi procreet, qui libros hæreticos domi suæ retinet, hoc exemplo elucescit. Ita igitur Ioan. Moschus in prato spirituali: Accessimus ad Abbatem Cyriacum presbyterum Lauræ Calamonis iuxta Sanctam Iordanem, narrauitque nobis, dicens: Die quadam vidi per somnium mulierem honesta facie, purpura indutam; & cum ea viros duos, & ipsos venerando habitu, & aspectu præclaro. Arbitratus autem sum mulierem illam esse Dominam nostram sanctam Dei genitricem, eosque qui cum ea erant, duos viros, sanctum Ioannem Baptistam, & Sanctum Iohannem Theologum & Euangelistam. Egressusque de cellula orabam illam, vt ingrederetur. Quæ non consensit. Permansi ergo diutius orans, & obsecrans, ac dicens: Ne, quæso, auertatur humilis factus confusus, & alia plurima huiusmodi. Illa igitur, vt me vidit instare precibus, eamdemque postulationem iterare, seuerius mihi respondit, dicens: Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis vt ingrediar? Et his dictis abscessit. Euigilans autem ego affligi cœpi, & cogitabam, num aliquod in mente peccatum contra illam admisissem, neque enim erat alius aliquis in cella mea, nisi ego solus. Diutius igitur meipsum discutiens, nihil inueni, quod in illam peccassem. Cum vero vidissem me nimio mœrore absorberi, surgens accepi librum, vt legerem, quo per huiusmodi lectionem dolorem vna cogitationesque repellerem. Librum autem ipsum acceperam mutuo à beato Hesychio presbytero Hierosolymitanæ Ecclesiæ, euoluensque librum, inueni duos impii Nestorii libros in fine voluminis scriptos. Moxque agnoui hunc esse sanctæ Dominæ nostræ Dei genitricis, semperque Virginis Mariæ inimicum. Tunc surgens abii, librumq; illi qui mihi eum accõmodauerat, reddidi, dicẽs illi, Accipe librum tuum, frater; neque enim ex eo tantum vtilitatis cepi, quãtum detrimenti. Cum vero ille detrimẽti ipsius causam sciscitaretur, omnem illi rei ordinem retuli. Qui zelo Dei succensus, protinus duos illos Nestorii libros ex volumine præcidit eosque igni tradidit, dicens: Non manebit in cella mea Dominæ nostræ, sanctæ Dei genitricis semperq; virginis Mariæ inimicus.

Libros hæreticorum domi retinẽs magnũ sibi creat damnum.

B. Maria Nestorii libros detestatur.

Hæreticorum libri cõburendi.

X. *Ab hæreticorum librorum lectione omnibus præcipue adolescentibus abstinendum.*

Stanislaus Rescius de vita Stanisl. Hosii lib. 1. c. 5.

Memorabile huius rei exemplum scribit Stanislaus Rescius, in vita Magni Hosii Cardinalis adhuc adolescentis, & in Academia Cracouiensi studiorum gratia tum agentis: si quos ipse pestilentes eius generis libros, qui per Lutheranæ factionis administros, ad perniciem hominum comparandam spargebantur, conquirere & habere potuisset, Vulcano omnes illico corrigendos offerebat. Cum igitur Hosius; etiam adolescentulus Cracouiæ literis operam daret, Fabianus Cema adolescens nobili loco & familia in Prussia natus, & Hosio domestica familiaritate coniunctissimus, qui non æque, vtile, a rebus nouis abhorrebat, & blasphemos Lutheranæ factionis libellos, Germanica præsertim lingua scripros, non grauatim lectitabat, in acutam aliquando febrim incidit. Cuius vicem cum Hosius doleret, officium consolantium & libenter & studiose præstabat, ac sæpe ad lectulum decumbentis assidebat. Quodam ergo die sub capite iacentis quendam libellum aspicit, quem cum in manu accepisset, & hæreticum esse cognouisset; Hæc est, inquit, ista febris, quæ te adeo grauiter excruciat. Tu malum hoc ipse tibi sciens & volens accersis, dum istas pestes non solum in animum, sed in lectulum tuum recipis. Quamobrem si febrem à corpore tuo cupis propulsatam, prius ab animo tuo blasphemiarum studium, & omnem hæreticorum col

Febris causa lectio librorum hæreticorũ

luuiem à tua consuetudine quam citissime remoue: nec dubites, quin te statim febris acerbitas deserat, & corporis sanitas remota peste consequatur: ac ita libellum flammis vltricibus obiecit. Postridie vero cum ad visitandum amicum reuersus esset, à febri relictum illo ipso tempore inuenit, quo libellum ignibus exurendum tradiderat.

II. *De reuelatione Dionysio Ep. Alexandrino cœlitus facta propter hæreticorum librorum lectionem.*

Eusebius Cæsarien. li. 7. hist. Eccl. c. 6.

Dionysius Alexandrinus cœlesti oraculo iussus est hæreticorum libros legere, & eodem quoque testimonio idoneus ad hoc præstãdum iudicatus est. De quo sic Eusebius ex ipso Dionysio, tertia Epistola de baptismate, quam dedit ad Philemonem presbyterum Romanum: Equidem tametsi hæreticorum libros & traditiones perlegebam, & meum ipsius animum ad tempus scelestissimis eorum opinionibus quodammodo inquinari videbar; hoc tamen ab illis capiebam commodi, vt non modo eos interiore animi mei cogitatione condemnarem ac refellerem, sed multo vehementius in posterum detestarer. Ac cum quidam ex numero presbyterorũ me vetaret deterreretque à legendo, ne turpi prauitatis & peruersæ eorum doctrinæ cœno contaminarer (meam enim mentem errorum labe pollui asseruit) cumque vera, meo quidem iudicio, diceret visio quædam cœlitus ad me demissa me confirmauit; & vox ad aures delapsa manifesto præcepit ad hunc modum: Omnes libros, quos sumis in manus, euolue sedulo. Nam satis habes virium & firmitatis ad quæque tum conuincenda, tum exploranda Atque hæc causa erat, cur in initio ad fidem Christi vocatus fueris. Visionem vtpote sic consentientem voci Apostolicæ, sic ad potentiores dicenti. Omnia probate, & quod bonum est, tenete, lubens equidẽ approbaui. Hunc ego canonem ac typum à Beato Heracla Papa nostro accepi. Ab hæreticis n. venientes, licet ab Ecclesia defecerint, imo non defecerunt, sed cum illa se egisse putarunt, proditos vero, quod ad quendam aliena docentem accesserint, ab Ecclesia pepulit, nec admisit, ne orantes quidem, nisi publice cuncta, quæ audissent ab aduersariis exposuissent, ac tum demum collegit eos, non petens vt denuo baptizentur: Etenim iam antea Spiritum S. fuerant ab eo consecuti, &c.

Quorum sit libros hær. lustrare.

Vox à Dionys. Alex. cœlitus audita.

1. Thess. 5.

TIT. XXI. De Apostatis à religione Christiana, ac de eorundem pœnis.

EXEMP. I. *Vt Iulianus Imperator Christianitatem ritu solenni abdicarit.*

Georg. Nazian. oratione 1. in Iulian. Prudent. per steph. hymno 10. Baron. to. 4. ann. ...

IVlianus Imperator, vt scribit Greg. Nazianzenus, ex abdicatione Christiani cultus imperium auspicatus est, cum scilicet S. Baptismum, quod ante viginti annos religione Christiana initiatus susceperat, abstergere à se & abolere penitus conatus est. Hæc autem narrantur his verbis: Vix n. imperii hæreditatem adire occeperat, cum impietatem palam libereque profitetur, perinde atque hoc nomine erubescens, quod Christianus aliquando fuisset, ac ea de causa Christianis succensens, quibus nominis societate iunctus fuerat. Atque hinc quidem facinora sua auspicatur, quemadmodum narrant qui ipsius arcanis gloriantur. (Proh superi, in quos sermones incurrere cogor!) impuro & nefario sanguine lauacrum extergit, initiationi nostræ execrabilem initiationem opponens: sus videlicet in cœno prouoluta (vt est in prouerbio) manusque suas profanat, vt nimirum eas ab incruento illo sacrificio, per quod nos Christo, ipsiusque passionibus & diuinitati cõmunicamus, elueret ac expurgaret. Hæc Gregorius de Apostasia illius solenniter facta, cum sanguine victimarũ putauit deleri potuisse signaculum, quod sacrum baptisma impresserat, & eodem manus illas abluere, quibus sacram Eucharistiam, ori eam admoturus, acceperat; moris enim fuisse in Ecclesia olim, vt communicantes manibus sumerent a Sacerdote oblatam Eucharistiam, eamque ori suo admouerent, ex historiis manifestum est. Hic autem in bello contra Persas gesto occisus fuit, & communi etiam caruit sepultura, eodem Greg. teste in laudibus Athanasii.

Iulianus Imp. v... ctus su... stata.

Iulian... statæ ...

II. *De horrenda Thallæi Apostatæ morte.*

Sophr... Spirit. c. ...

Fuit quidam Thessalonicæ Archiepiscopus Thallæus nomine. Hic neq; Deum timens, neque paratam retributionem expauescens, conculcansq; Christianum dogma, ac Sacerdotalem honorem & dignitatem spernens, inuentus est pro pastore lupus: abnegans quippe sanctam & consubstantialem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctũ, idola infelix adorabat. Quem ii, qui tunc Ecclesiis præerant communi decreto damnarunt, ac de sede sua deturbarunt. Pauco post tempore nequam ille omni scelere, & impietate plenus, voluit ad Sacerdotalem dignitatem remeare. Quia ergo iuxta sapientissimum Salomonem, omnia obediunt auro, reuocatus est in regionem suam: erat enim Constantinopoli. Sed omnipotens Deus Ecclesiam suam non despexit: Cum enim quadam die ille processurus esset cum superbo ornatu, vt ad Imperatores pergeret, Sacerdotiumque decretis illorum iterum resumeret, pupugit illum venter, vt pergeret ad necessaria naturæ: Cum vero secretum locum ingressus esset exonerandi ventris causa, mansissetque intus duas iam vel tres horas, neque reuerteretur ad suos, ingressi sunt quidam ex his, qui illi assistebant, vt illum iam debere ingredi monerent, inuenerunt que infelicem illum capite deorsum vbi egerebantur stercora, demersum, pedibusque sursum erectis. Erigentes autem illum, inuenerunt exstinctum horribili, & æterna morte.

Thallæi Apostatæ mors horrenda.

III. He-

III. *Heronis ex Episcopo Apostata mors miseranda.*

...iceph.lib. ...hist. Eccl. ...9.

Heronem illum Thebis Ægyptiis ortum, qui Episcopus creatus casu quodam ad Græcam superstitionem defecerat, subito putrida inuasit ægritudo, quę totum illius corpus depasta abominationem eũ omnibus reddidit. Quapropter rebus omnibus desperatis, in viam est proiect⁹, nullam prorsus à quopiam miserationem consequutus. Christiani namque perinde atque piaculum omnibus modis eum sunt auersati: Græci autem hactenus tantum eum, quod se errori & fraudi eorum subiecisset, agnouerunt: & Heron quidem acerbissime & miserrime ita vita excessit.

...orbus ...allicus ...eronis.

IV. *Aliud eiusdem argumenti.*

...m Nice- ...r.ibid.

Alius item Theotecnus scilicet quidam, & ipse, à nostra ad Græcam religionẽ prolapsus, carne eius omni putrida carie cõsumpta, vermium materia factus est; & oculis illorum morsibus amissis, moriens per insaniam, quæ eum corripuit, sua sibi deutibus conscissa atque deuorata lingua, è grauibus tormẽtis ad longe deteriores maioresque cruciatus migrauit. Sed & alii insuper talia quoq; ausi condigna sceleribus suis tulere supplicia.

...heotecni ...postatæ ...ors hor...nda.

V. *De Luciani Epicurei Apostata à fide Catholica desci centis punitione.*

Suida ...ro tom.2. ...nal. ann. ...risti 171.

Quæ de Luciano Samosateno à Suida literis cõmendata sunt, simul attexere oportunũ est: sic enim ait: Lucianus Samosatenus cognomẽto, blasphemus siue maledicus, atq; inauspicatus, ac potius impius, quod in Dialogis diuina oracula pro ridiculis inducit, fertur sub Traiano & ante eum fuisse. Initio cõcionator Antiochiæ fuit. Quæ res cum male cessisset, se ad scribendum contulit, scripsitq; infinita. Interiisse fertur à canibus, cum rabiem suam cõtra veritatẽ exercuisset. Nam in peregrini veste perstringit Christianismum, & ipsi Christo maledicit homo sceleratus. Itaq; furoris sui & in hac vita iustas pœnas dedit, & in futura æterni ignis cum satana hæreditatem cernet. Hæc Suidas. Quod vero ait Antiochiæ fuisse concionatorem, inde complures existimãt fuisse religione Christianum, sed à fide apostatã in eandem esse furiose grassatum. Sane ex eius scriptis dignoscitur res Christianas apprime calluisse.

...ciani A...statæ ...ors infe...

TIT. XXII. De Schismaticorum pœnis.

EXEMP. I. *De Græcorum clade ob separationem ab Ecclesia Romana factam.*

...bert. Bel...m.li.2. de ...risto c.30.

GRæci postquam schisma fecerunt in Ecclesia, & se ab eius vnione segregarunt, docentes Spiritũ sanctum à Patre quidem, nõ etiam à Filio procedere, retrorsum semper eorum negotia abierunt. Nam vsque ad tempus schismatis ita floruit Græcia viris doctis & sanctis, vt omnia Concilia generalia apud eos celebrata sint: post schisma autẽ per annos fere DCCC. nullum habuerunt Concilium, nullum virum sanctum miraculis clarum, paucissimos homines doctos. Latini vero hoc eodem tempore habuerunt duodecim Cõcilia generalia, & innumera particularia. Item singulis ætatibus viros miraculis clarissimos, nouos Ordines religiosorum, plurimos ho mines doctos. Præterea hoc tempore fides Latinorum propagata est accessione Indorũ Orientalium & noui orbis in Occidẽte: fides vero Græcorum minuitur in dies Græci in Cõciliis conuicti ad nostrã fidem cõuersi sunt quater aut quinquies, & fortassis etiam sæpius, & semper ad vomitum suum reuertuntur: Latini semper in disputationibus superiores in eadem fide & doctrina permanserunt Deniq; apud Latinos regna & imperia potentissima adhuc florent ; Imperium autem Græcorum per Turcas Christi hostes euersum ac destructum est penitus, ipsiq; omnes in miserrima seruitute degere, grauissimumq; iugum captiuitatis perferre coguntur Ac vt intelligant causam exitii sui esse pertinaciam in errore de processione Spiritus sancti, in ipsis feriis Spiritus S. capta fuit Cõstantinopolis à Turcis, Imperator occisus, & imperium omnino extinctum. Nam, vt probat Gerardus Mercator in sua Chronolog. ann. M.CCCC.LII die 28. Maii indixit Mahumetes exercitui suo vltimam oppugnationem, & sequenti die Constantinopolim cepit. Illo autem anno Pentecoste fuit 28. Maii, vt planum est ex aureo numero, & litera Dominicali, vnde festa mobilia inuestigantur. Erat autem aureus numerus 9. & litera Dominicalis A. Itaque multi comparant Ecclesiam Græcam regno Samariæ, quod separauit se à vero templo, & tandem in captiuitatem perpetuam abductum est.

Græcorum clades ob schisma ab Ecclesia Rom. factũ.

II. *De mirabili interitu Episcopi Patauiensis schismatici.*

Quodnam diuinæ vindictæ iudicium factũ sit in Patauiensem Episcopum schismaticum, qui Catholico eius loci Episcopo pulso fuerat ab Imp. Hẽrico III. etiam schismatico turpiter subrogatus, sic accipe ab eiusdẽ temporis accuratissimo scriptore, qui ait: Eodem quoque tempore quidam schismaticus, qui Patauiensem Episcopatum viuente adhuc legitimo Pastore iamdudũ inuasit, de hac vita discedẽs, certissimum suæ damnationis exẽplum reliquis schismaticis reliquit. Cum enim iam in extremis iaceret, seque ad æternam damnationem iamiam abiturum non dubitaret, apparuit ei eiusdẽ Ecclesiæ Episcopus, vt tanto euidentius culpã sciret, quam apud inferos luere deberet. Rogauit tamen eum, vt ei culpã indulgeret ipsumq; ab excõmunicatione solueret: Rogat quoq; circumstãtes, vt eum de episcopatu eueherent, nec eum in episcopatu sepelirẽt. Sed hæc

Baron. Annal. Eccl. to. 11. an. 1087. 20. ex Bertholdo Constantiens. illius temporis scriptore.

verba aſtantibus, quaſi deliramenta videbãtur. Ipſe autem ſanę mentis proteſtatus, itidem rogitare non ceſſauit, ſed incaſſum: Nam ante eccleſiaſticam abſolutionem morte præuentus eſt. Nonnulli tamen, qui tam periculoſæ morti eiuſdem ſchiſmatici aderant, compuncti ſunt, qui & poſtea ad legitimum Paſtorem redeuntes veniam & abſolutionem conſecuti ſunt.

III. *Vt Diuus Bernardus Willelmum Aquitaniæ Ducem ſchiſmaticum ad ſummi Pontifi is obedientiam reduxerit.*

Ex Bern. Boneuall. in vita S. Bernar. lib. 2. cap. 6. Bar tom. 12. an. Christi 1135. 3. 4. 5.

Audiens vir venerabilis Ganfredus Carnotenſis Epiſcop⁹ cui à Papa Innocentio II. Aquitaniæ legatio cõmendata erat, quæ ibi à Schiſmaticis aduerſus Catholicos geſta eſſent, vehemẽter indoluit, & ſuccurrendum periclitãti Eccleſiæ, poſtpoſitis aliis negotiis, ſine vlla dubitatione decreuit. Abbatẽ igitur Claraualleſem S. Bernardũ petit & obſecrat, vt ad tanta mala eliminanda ſuccurrat. Aſſenſit vir Dei, & ſimul eo proficiſcuntur, & Willelmum Comitem ſchiſmatis auctorem rationibus iſtis adeunt: Quod Eccleſia vna eſt, & quidquid extra eam eſt, quaſi extra arcã, iudicio Dei neceſſe eſt interire & dilui; adducta quoq; exempla Dathan & Abiron, quos reatu ſchiſmatis terra viuos abſorbuit: nec tanto malo Dei vindictam aliquando defuiſſe, monſtratum. His auditis, Comes ex parte ſano vſus cõſilio, reſpondit ſe in obedientiam Innocentii Papæ dare cõſenſum, ſed in reſtitutionem Epiſcoporũ quos de ſedibus expulerat, nulla ratione induci, quoniam implacabiliter eum offenderant, & iurauerat, ſe eorum pacem nullo tempore ſuſcepturum. Diu per internuncios protractus eſt ſermo, & dum viciſſim verbis ſe mutuo occupant, vir Dei efficaciora arma corripiens, ad altare ſanctũ oblaturus & ſupplicaturus accedit. Peractis igitur conſecrationibus, & pace data & diffuſa in populum, vir Dei non ſe agens vt hominem, Corpus Domini ſuper patenam ponit, & ſecũ tollit, atq; ignea facie, & flammeis oculis, non ſupplicans, ſed minax foras egreditur, & verbis terribilibus aggreditur Ducem. Rogauimus te, inquit, & ſpreuiſti nos. Supplicauit tibi in altero, quem iam tecum habuimus conuentu ſeruorum Dei ante te adunata multitudo contempſiſti: Ecce ad te proceſſit Filius Virginis, qui eſt Caput & Dominus Eccleſiæ, quam tu perſequeris. Adeſt Iudex tuus, in cuius nomine *Omne genu curuatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum.* Adeſt Iudex tuus, in cuius manus illa tua anima deueniet. Nunquid & ipſum ſpernes? Nunquid & ipſum, ſicut ſeruos eius contemnes? Lacrymabantur vniuerſi qui aderant, & orationibus intẽti præſtolabantur exitum rei: & omnium ſuſpenſa expectatio neſcio quid diuinum fieri cœlitus expectabat. Vidẽs Comes Abbatem in ſpiritu vehementi procedentẽ, & ſacratiſſimum Domini corpus ferentem in manibus, expauit & diriguit, membriſq; tremebũdis metu, & diſſolutis, quaſi amẽs ſolo prouoluitur. Eleuatus à militibus, rurſum in faciem ruit, nec quippiam alicui loquens, aut intendens in aliquem, ſaliuis per barbam defluentibus, cũ profundis efflans gemitibus, epilepticus videbatur. Tum vir Dei ad eum propius accedit, & pede pulſans accliuem ſurgere iubet, & ſtare ſupra pedes, & Dei audire ſententiam. Præſens eſt, inquit, Pictauienſis Epiſcopus, quẽ ab Eccleſia ſua expuliſti, vade & recõciliare ei, & in oſculo ſancto pacis cum eo iungito fœdera, & ipſe ad ſedem ſuam eum reducito, & ſatisfaciens Deo redde pro contumelia gloriam, & in vniuerſo principatu ſuo diuiſos & diſcordes ad charitatis reuocat vnitatem. Subdere Innocentio Papæ, & ſicut ei vniuerſa obedit Eccleſia, tu quoque electo à Deo tanto pare Pontifici. Audiens hæc Comes auctoritate Spiritus ſancti, & ſanctorum Sacramentorum præſentia victus, nec audebat reſpõdere, nec poterat, ſed ſtatim occurrit, & in pacis oſculo recepit Epiſcopum & eadem qua eum adiurauerat manu, cũ totius exultatione ciuitatis ad propriam ſedem reduxit. Sed & deinceps Abbas cum Comite iam familiarius & ſuauius loquẽs paterne eũ monuit ne ad tam impios & tam temerarios auſus vltra exurgeret, ne Dei patiẽtiam tantis irritaret flagitiis, ne pacem factam in aliquo violaret.

Sacramenti Eucharistię vis.

Philipp. 2.

Schiſm... quam ... uiter ſe... per à D... punitu...

Willel... Dux A... taniæ ... maticu... Eccleſi... reſtitu...

Præceptum II. Decalogi,

Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum.

Exod. 2... Leuit. 1... Leuit. 2...

TIT. XXIII. De nomine Ieſu Chriſti.

Puellam quandam habentem ſpiritum Pythonem, quæ quæſtum magnum dominis ſuis diu n ndo præſtabat, Paulus habuit obuiam, & dolens ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora.

Act. 16.

EXEMP. I. *Vt Spiridon Epiſcop. Trimithuntinus, vir ſanctus ſed ſimplex, ac differendi rudis, Sophiſtam in nomine Chriſti confutarit.*

Sozom. ... c. 1. Ruff... lib. 1. Euſeb. l... c. 3. Nice... li. 8. cap... Cedren ... Zonar. t... Naut. t... gene . 11. ... to. 3. ad ... Do. 325.

ANno Chriſti Domini trecenteſimo vigeſimo quinto, ad Nicænam Synodum non ſolum cõfluxerunt Epiſcopi Catholici per litteras accerſiti: ſed ex Philoſophis pleriq; qui apud gentiles pro Sapientibus habebantur, diſputationibus in hoc Cõcilio agitatis dedita opera interfuerunt. Quorũ nõnulli, quęnam tandem eſſet Chriſtiana doctrina, admodum ſcire auebant: alii odio in Chriſtianos propterea animati & inflammati, quod ſuperſtitioſa Gentilium religio nuper antiquari cœpta erat, quæſtionem de fide Chriſtiana propoſitam ad inanem quandam verborum concertationem deduxerunt; adeo vt ipſi inter ſe digladiari, & ſecum pugnare viderentur. Fertur igitur, quod cum quidam illorum prę inſolenti dicendi arrogantia ſe inaniter iactaret,

Philoſo... infidele... profeſſi... Chriſti... improb...

& Sa-

[co]nsilio [d]isputant. [S]piridon Episc. simplex & grãlæuus.

& Sacerdotes petulanter irrideret, senex quidam ex illustrium Confessorum numero superbiam eius nõ tulit. Qui tametsi ineptæ subtilitatis & præstigiarũ penitus expers erat, tamen cum eo disputare cœpit. At cum hæc res petulantibus (qui confessorem hominem esse simplicem cognoscebant) risum moueret quidẽ, at modestis iniiceret timorem, qui veriti sunt, ne cũ viro dicendi perito cõgressus haberetur pro ludibrio: tamen cum facultas (cui, cum talis & tam prouectæ ætatis esset, pudor erat resistere) data esset libere quæ vellet loquendi: In nomine Iesu Christi, inquit, Philosophe, audito. Vnus est Deus cœli, terræ, & omnium rerum tam oculis subiectarum, quam eorũ aciem fugientium opifex: qui hæc omnia & virtute Verbi fabricatus est, & sacrato Spiritus S. afflatu stabiliuit. Quare hoc verbum, inquit, quod nos Filium Dei nũcupamus, misertum humani erroris & belluinæ viuendi rationis, ex Virgine nasci, cum hominibus vna versari, proq; iisdẽ mortem oppetere voluit. Est quoq; iterum vẽturus, de iis rebus, quas quisque gesserit in vita, dicturus sententiam. Ista ita se habere sine vlla alia curiosa indagatione pro certo credimus. Noli ergo in his, quę fide dumtaxat recte intelliguntur, curiose refutandis, laborem frustra consumere, quęrereve, qui ista fieri, aut non fieri possint. Quod si credis, mihi quidem sciscitanti responde. Quibus obstupefactus Philosophus: Credo, inquit, & gratiis illi actis, quod ipsum deuicisset, non solum eadem cum sene ipse sentire, verum etiam consilium dare cœpit illis, qui perinde erga fidem Christianam, atq; ipse ante, affecti erant, vt iam doctrinæ Christianæ assentirentur: atq; iusiurandum adiecit, se nõ modo non sine numine diuino mutatum esse, sed etiam vi ac virtute quadam inexplicabili ad Christianam fidem conuersum.

[A]rgutum [S]ophistam [r]efutat pau[c]issimis [v]erbis.

[S]ophista [c]onuictus [a]d religio[n]em Chri[st]ianam ad[d]ucitur.

II. *Alexander Episc. Constantinopolit. in nomine Iesu Christi philosophum mutum reddit.*

[So]zom. li. 1. [c.] 7. Tripar[t. li.] 2. c. 4. Ni[ceph.] li. 8. c. [..] Cedren. [ap]ud Ioan. [Zo]nar. to. 3. [An]nalium [Ba]ro. tom. 3. [an.] Do. 325. [..].

Fertur item miraculum huic non dissimile ab Alexandro Episcopo Ecclesiæ Constãtinopolitanæ editũ. Nam cum Constantinus forte Byzantium aduenit, accesserunt ad eum quidã philosophi, criminique illi dedere, quod haud rectam religionem coleret, quodque res diuinas mutare, nonnunquam cultum contra instituta cum maiorum suorum, tum Principum omniũ, qui vel Græcis, vel Romanis omni memoria sæculorum præfuissent, in rempublicam introducere studeret. Rogauere item, vt cum Alexandro Episcopo de doctrina Christiana disputarent. Alexander igitur in eo exercitationis genere haudquaquam exquisite versatus, fortassis etiam vitæ bonitate fretus (erat enim vir per honesta & spectata vita) Imperatoris iussu in differendi certamen cum illis descendit. Philosophis autem in vnum coactis, cum omnes disputare cuperent, postulauit Alexander, vt vnum quem vellent, ad disputandum deligerent, cæteriq; præsentes audirent cum silẽtio. Itaque cum vnus disputandi onus suscepisset: tum Alexander: In nomine Iesu Christi, inquit, præcipio tibi, ne loquare. Quod vt primum dixerat, homo e uestigio, obstructo ore, conticuit. An nõ igitur maius miraculum merito cẽsendum est, loquelam homini, eique Philosopho tam facile adimere, atq; lapidem manu per verbum quoddam prolatum diuidere? quod a quibusdam de Iuliano Chaldæo gloriose iactatum audiui.

Alexander Ep. philosophum acutissi. in virtute Christi mutum reddit.

III. *Sanctus Remigius quomodo Christi virtute Arianum Catholicis insultantem conuicerit & conuerterit.*

Hincmar. in vita S. Remigii apud Surium to 1. Baro. to. 6. an. Do. 514. 19. 20.

Anno Christi Domini quingentesimo decimoquarto habita est per sanctum Remigium Episcopum Rhemensem Synodus Gallicana, in quam cõuenerũt Episcopi Galliæ ac diuersarum Prouinciarum. Erant autem Gallicanæ regiones ob Gothos Arianos, qui ibi regnarant, nõnihil hæresis eius labe conspersæ: quamobrem sanctissimi Episcopi in illud præcipue incubuerunt, vt fidem Catholicam ab ea contagione liberam conseruarent. Coacto igitur Rhemis sacro Patrum conuentu, accidit, vt inter filios Dei, (vt est in Iob) & Sathan quoque assistere præsumpserit, nimirum Arianus Episcopus, qui tanquam nouus Goliath, exprobrans agminibus Dei viuentis, prouocansque eos ad singulare certamen, strenuus perfidiæ propugnator, superbiaque inflatus, Catholicis omnibus insultabat. Sed exsurrexit ex aduerso, non iuuenis rursus adspectu, vt David, sed veneranda canicie sanctissimus senex Apostolicus vir Remigius, eiusque factum compressit, atque victum ad Christi fidem perduxit. Id autẽ quomodo factum sit, Hincmarus in actis ipsius Sancti Remigii describit, his verbis: Ei Synodo Arianus quidam hæreticus, acerrimus disputator, & dialecticis propositionibus ac conclusionibus cõfisus, & inde nimis elatus intererat. Ingrediente autem Sancto Remigio Episcoporum Concilium, à multitudine Patrũ exspectantium, assurgentibus omnibus reuerenter, sicut Angelus Dei suscipitur. Superbus autem hæreticus, & male de viro Dei sentiens dedignatus est ei assurgere. Qui protinus cum Sanctus Remigius ante eum transiit, ita obmutuit, vt nec verbum quidem vllũ effari potuerit. Magnum plane miraculum, garrulam linguam & petulantem, quæ Dei filium iugiter blasphemarat, solo transitu compressisse, vinculis inuisibilibus obligasse, atque intra dentium claustra arcto carcere obserasse. Qui igitur Apostolica legatione vice fungitur Petri, instar Petri, vmbræ transitu curat infirmum, vinciendum tamen antea tanquam phreneticum ligaminibus. At quomodo id acciderit, audi quod subdit: Exspectantibus (inquit) omnibus, vt post allocutionem sancti Remigii hæreticus ille aliquid diceret; nihil potuit loqui: sed ad vestigia Sancti viri pronus cadens, nutibus veniam petiit: Cui sanctus dixit:

Synodus Gallicana.

Iob. c. 1.

1. Reg. 1.

Apud Sur. tom. 1.

Arianus insultans Catholicis cõuincitur & conuertitur.

Stupẽdum miraculum.

Arianus Catholicã fidem confitetur.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, vere Filii Dei viui, si ita de eo recte sentis, loquere: & de illo sicut Catholica credit Ecclesia, crede & confitere. Ad cuius vocem ante superbus hæreticus, humilis iam & Catholicus Catholicam fidem, de Sancta & inseparabili Trinitate, & de Christi incarnatione Catholice confessus est, & in eadem confessionis suæ fide se permansurum professus est, sicque animo per infidelitatem perdito, & corporali voce propter superbiam condemnato, virtute diuina Sanctus Remigius & animæ & corporis reddidit sanitatem: cunctis qui aderant, seu hæc audituri erant, Sacerdotibus patenter ostendens, de male sentiendo peccante in Christum, qui per humanitatem proximus & frater nobis fieri dignatus est, quomodo erga peccantes in se vel in Ecclesiam, atque rebelles, & erga post recognoscentes, & pœnitentes debeant agere.

IV. *Iesu Christi inuocato nomine Clodouæus Francorum Rex superat Alamannos, & ipse tum conuertitur.*

Greg. Turon. de gest. Franc lib. 2 c. 30. Baro. tom. 6. an. Do. 499.

Regina Clotildis fœmina Christiana, Clodouæi Francorum Regis coniux, non cessabat prædicare, vt Deum verũ cognosceret, & idola negligeret: sed nullo modo ad hæc credenda commoueri poterat; donec tandem bellum contra Alamannos commoueretur, in quo compulsus est ex necessitate quod prius voluntate negauerat. Factum est autẽ, vt confligente vtroque exercitu vehementer cæderentur, atque exercitus Clodouæi valde ad internecionem ruere cœpit. Quod ille videns, eleuatis in cœlum oculis, compunctus corde, commotus in lachrymis ait: Iesu Christe, quem Clotildis prædicat Filium Dei viui, qui dare auxilium laborantibus, victoriamque in te sperantibus tribuere diceris, tuæ opis gloriã deuotus efflagito: vt si mihi victoriam super hos hostes indulseris, & expertus fuero illam virtutem, quam de te populus tuo nomini dicatus probasse se prædicat: credam tibi, & in nomine tuo baptizer. Inuocaui enim Deos meos, sed (vt experior) elongati sunt ab auxilio meo: vnde credo illos nullius potestatis esse præditos, qui sibi obedientibus non succurrunt. Te nunc inuoco, & tibi credere desidero tantum vt eruar ab aduersariis meis. Cum autem hęc diceret, Alamanni terga vertentes in fugam labi cœperunt. Cumque regem suum cernerent interemptum, Clodouæi se ditionibus subdunt, dicẽtes: Ne amplius, quæsumus, pereat populus, iam tui sumus. At ille prohibito bello, contractoq; populo, cum pace regressus narrauit Reginæ, qualiter per inuocationem nominis Christi victoriam meruerit obtinere.

Iesu Christi nomen inuocat Clodouæus Rex in discrimine.

V. *Iesu Christi virtute cæcus illuminatur pro conuersione Dionysii Areopagitæ.*

Hilduin. in Areopag. apud Sur. di 9. Oct. & [Ba]ron. to. 1. A[n.] Do. 52. 11. licet non omnia hæc illo probentur.

Cum Beatus Paulus Apostolus ad fidem Christi capessendam perduxisset Apollinem quendam, nobilissimum pariter & eruditissimũ Atheniensem ciuem, eaque occasione eum in Areopago sisti iussisset, ibi hos sermones cum Dionysio habuisse testatur Hilduinus, sic dicens: Dionysium specialiter cœpit interrogare Paulus, quid coleret, & quibus numinibus in tã spatioso, & venerabili loco seruiret. Cui respondet Dionysius: Deos quos coluerunt parentes nostri, quorum virtute & solertia mater terra continetur: hos colimus & adoramus, Aras quas vides, Martis, & Herculis, Mercurii & Priapi nomine & honore sacræ sunt. Dũ vero Paulus singula altaria & simulacra falsorum Deorũ perlustrasset, inter cæteras aras reperit altare vnum, cui erat titulus superscriptus: Deo Ignoto: Et conuersus ad eum Paulus, interrogauit illum, dicens: Quis est ille Deus incognitus: Ad quẽ ipse Dionysi⁹: Adhuc, inquit, non est ipse Deus demõstratus inter Deos, sed est incognitus nobis, & sæculo futuro venturus. Ipse est enim Deus, qui regnaturus est in cœlo & in terra, & regnum eius non accipiet finem. Subiungens itaque Paulus, ait: Homo ne erit, an spiritus: Respõdens Dionysius, dixit: Verus Deus, & verus homo, & ipse renouaturus est mundum; sed adhuc incognitus est hominibus, quoniam apud Deum in cęlo eius conuersatio est. Et ait Paulus: Illum Deum prædico vobis, quem incognitum appellatis: Natus enim ex Maria Virgine, passus sub Pontio Pilato, pro salute humana mortuus resurrexit, cœlosq; adscendens, sedet ad dexteram Dei Patris, verus Deus & verus homo, per quem facta sunt omnia: & venturus est in fine sæculi iudex omnium quæ geruntur. Qui notus est iam in Iudæa Deus, & magnum in Israel, & sanctum nomen eius. Quamobrẽ quem incognitum vsque nunc habuistis, modo cognoscite, quia ipse est Deus solus & præter eum nõ est alter: qui nos de morte, sanguinis sui pretio, reduxit ad vitam: qui cœlum & terram, hominem scilicet & Angelos, invnitate regni sui coniunxit, qui mortificat iustus, qui viuificat pios: qui claudit, & nemo aperit, aperit & nemo claudit. Hæc & alia plura Paulo prædicante, & templa singula perlustrante, commendando IESVM CHRISTVM, DEI filium DEVM verum esse, quæ amica curiositate Athenienses propter ipsam nouitatem officiosissime acceptabant: Dionysius veram doctrinam, & dogma salutis audiens & nihil esse idola, quibus seruiebat, imo magis dæmonia, quam Deos esse cognoscens; Sanctum vero Spiritum, & verba vitalia in Pauli doctrina euidentissime sentiens, diuino lumine corde tactus, eidem Paulo cessit, & ab illo expetijt, quatenus pro illo ipsius Dei, quem prædicabat, misericordiam precaretur, & illius cultor verus, & suus mereretur esse discipulus. Postero autem die, cum Paulus ageret iter cæcus quidam cœpit eum obsecrationis vocibus compellare. Sanctus autem Apostolus Crucis signum clausis à natiuitate eius oculis imposuit, dicens: Christus Dominus, & magister,

Pauli cu[m] Dionysi[o] Areopag[ita] colloqu[ium].

Paulus A[the]nis p[ræ]dicat.

Psal. 75.

Iesus Ch[ri]stus De[i] filius D[eus] verus.

Paulus A[the]nis cæ[cum] illumina[t].

gister noster, qui oculis imposuit lutum cœci nati, & lumen restituit ei, ipse te potentia sua illuminet. Quem mox videntem his est verbis affatus: Vade, inquiens, ad Dionysium, & dic ei, quia Paulus seruus IESV CHRISTI ad te me misit, vt memor sponsionis tuæ ad eum venire non differas, quo baptismum salutis accipiens, ab omnibus possis absolui nexibus delictorum. Is autem, qui lumen receperat, obedienter verba iubentis impleuit, & ad Dionysium properans, Pauli ea verba per ordinem renunciauit. Dionysius vero electionis gratia iam præuentus, vt secum respexit non ante habitis luminibus contuentem, ait ad eum: Esne tu ille, quem cœcum natum cuncti cognouerunt affines? Cui ille respondit: Ego nempe sum, cui cœco nato hactenus sol non luxit: sed ipse Paulus, cuius tibi defero mandata salubria, Iesu Christi magistri sui inuocati virtute, sanitatis mihi lumen indulsit. Qui protinus surgens cum omni domo, & Damari vxore sua (quam vt sumeret more terrenæ nobilitatis, propter amorem suscipiendæ charæ sobolis, eum sui coegere parentes) ad mandata properat Sancti Pauli credensque fideliter, & abnegatis erroribus Paganorum, sacri est baptismatis vnda respersus; ac sic demum se tradidit eius magisterio plenius imbuendum: inque Sanctæ Trinitatis fide, & incarnationis, passionis, & resurrectionis Domini nostri, seu cunctis arcanis Ecclesiasticæ sanctitatis affatim vt comes eius inseparabilis, quocunq; gressum moueret, à beato Paulo per triennium est institutus, Thessalonica, magistro obsequendo reuertens, ab eodem Beato Paulo Apostolo Atheniensium est ordinatus Antistes: ac deinde, ipso iubente, Christi Euangelium prædicauit, eandemque ciuitatem, & maximam partem patriæ ad fidem veritatis conuertit.

[D]amaris v[x]or Diony[s]i conuer[ti]tur.

[D]ionysius [p]er trienni[u]m à Paulo [in]stituitur.

VI. *Ad inuocationem nominis Christi infans ægrotus à vitæ periculo liberatur.*

Iberi gens barbara & bellicosa, Christiani facti sunt Constantino Romanum imperium administrante. Habitat autem hæc natio in interiore Armeniæ parte, ad Septemtrionem, & Euxinum versus: sunt autem Iberorum in Hispania coloni. Præiit eis in religione colenda captiua quædam mulier: quæ cum alias semper pudice casteque vixerat, tum captiua quoque nihil de pietate sanctioreque instituto remisit. Nam diu noctuq; pietatis exercitia exhibebat, ieiuniis plurimum vacabat, continueque precationibus insistebat. Itaque barbari nouo vitæ instituto viso, eam admirari, & quanam de causa hoc sic faceret, percunctari. Illa porro candide, & simpliciter, sic Christum filium Dei coli oportere dicebat. Tum barbari & nomine & religione eius, qui sic coleretur, audito, obstupuerunt. Interea accidit, vt regis filius etiamnum infans, grauiter ægrotaret, & mater patrio quodam more ad alias eum mitteret mulieres, quo facilius remedium mali reperiri posset. Vt autem puer à nutrice circumlatus est, neque meliuscule habuit, tandem etiam ad captiuam illam est deportatus. Quæ in multorum præsentia, nihil sane ex materia aliqua compositi remedii admouit, neque enim se quidquam eiusmodi scire affirmauit: sed puero in linteolo, quod ei è pilis contextum erat, iam lacerum, reposito, simplicem ei fecit medicinã, nomine Christi super eo inuocato. Et ecce qui in ea erat expectatione vt protinus moreretur, quamprimum precatio facta est, liber à periculo fuit.

[N]iceph. li. 8. [Hi]st. Eccl. c. [34]. Socra. li. [1. c.] 16. [Th]eod lib 1. [c. 23]. Ruff. 1. [c. 1]0.

[F]emina [ca]ptiua [Ch]ristum [annu]nciat.

[M]iraculum [Do]minici fa[cere] non possunt.

Per inuocationem nom. Iesu puer depilatus sanitati restituitur.

VII. *Christi nomen Antiochiensium foribus inscriptum eos à terræmotu liberat.*

Anno à Christo nato quingentesimo vigesimooctauo, qui tertius numeratur à priori terræmotu Antiocheno, rursus grauioribus impulsibus eadem ciuitas agitata dire admodum concuti cœpit. Cum igitur eo modo ciuitas concuteretur, recenti memoria præteritorum malorum penitus consternati, ad vnicum illud, quod tantum sibi superesse sentiunt, diuinum confugiunt patrocinium. Quid autem eisdem necessitas pietatis magistra suaserit, sic habet Nicephorus de his breuiter agens: Vnusquisque ciuium Christi nomen pro foribus inscribens eo modo terræmotum dispulit; cum Deus religioso cuidam homini oraculo hęc verba foribus inscribere præcepisset; *Christus nobiscum, state.*

Euagr. lib 4. c. 6. Niceph. lib. 17. c. 3. Baro. tom. 7. an. 528. 22.

Terræmotus vi nominis Iesu cessat.

VIII. *Puer Ethnicus in piscinam lapsus inuocato nomine Iesu à periculo liberatur.*

Legitur in literis Indicis Patrum Societatis, quod Ethnicus puer in amplissimam piscinam decidit, & natandi ignarus tantum non mergebatur. Lusitanus puerum conspicatus cum aliter opem ferre nõ posset admonere cœpit, vt nomen Iesu inuocaret; Fecit & in nomine Iesu ab vndis ingentibus emersit: quod sanctum nomen ita illius animo inhæsit, cum sciat eius virtute tantum periculum euasisse se, vt nisi Iesus cum vocaretur, nunquam respondere vellet; & pia eiusdem Iesu clementia baptismatis paulo post aqua perfusus est.

Ex lit. Indicis an. 1560.

Iesu nomẽ puerum ab vndis liberat.

IX. *Iesu nominis virtute eripitur puer à dæmonum potestate.*

In Silesia quidam nobilis cum inuitasset conuiuas, & hora conuiuii iam instante, & apparatu facto spe frustratus esset excusantibus se conuiuis, cur non comparerent, prorupit iratus in hæc verba: Veniant igitur omnes dæmones, si nullus hominum mecum esse potest. His dictis domo egreditur in templum, vbi Ecclesiæ Pastor concionem habebat, & vt iracundiam concoquat, auscultat aliquamdiu: dum vero in templo moratur, veniunt equites in aream domus magni & nigri, & iubent seruo domus, vt dominum suum aduocet, eiq; significet adesse hospites. Seruus consternatus abit in templũ & indicat hæc Domino suo, qui nescius consilii Pastorem consulit. Pastor abrumpens concionem hoc consi-

P. Mar. Delrio to. 2. disquis. magic. li. 3. par 1. q. 7 ex quodam Germano li. 1. de Lamiis ca. de malitia diaboli.

consilium dat, vt tota familia domo exeat; quod cum fieret, & famuli ac ancillæ properarent, forte obliti infantem in cunis iacentem & dormientem, secum non auferunt. Dæmones incipiunt comessari & vociferari, prospicereque per fenestras formis vrsorũ, luporum, felium & hominum, & monstrare pocula vino plena, assaturas, & pisces, hæc vicini, nobilis, Pastor, & alii cum viderent; Ah, inquit pater, vbi infans meus? Vix cum hæc dixisset, vnus è dæmonibus vlnis suis infantem ad fenestras gestat quasi monstraturus parentibus. Nobilis prorsus consternatus & solicitus de incolumitate infantis, fidum habens seruum, quem interrogat; Quæso, tu dic, quid agam? Seruus; Domine, inquit, commendabo & committam vitam meam Deo meo, & in nomine Domini ingrediar, & vt infantem auferam, auxilio, & beneficio Dei videbo. Bene, inquit nobilis; Deus tecum sit, & iuuet te animumq; tibi confirmet. Seruus accepta benedictione à Pastore, & reliquis, ingreditur, & ante cõclaue, in quo erant dæmones cõgregati, procidit in genua, & se Deo commẽdat, & hoc animo aperuit ianuam, & videt dæmones horribili specie sedentes, stantes, obambulantes, & serpentes, & vno impetu accurrentes ad se, & vociferãtes: Hui, hui, tu quid hic tibi? Ille sudans, & tamen diuinitus confirmatus, alloquitur dæmonẽ, qui infantem gestabat: Tu, inquit, mihi infantem trade; Nequaquam, respondet iste; iam meus iste est infans: dic Domino tuo, vt veniat, & accipiat infantẽ. Cui seruus: Ego fungor iam officio meæ vocationis in quã me Deus collocauit, & scio quidquid in hoc officio facio, id Deo gratũ esse. Quare ratione mei officii, & auxilio nomine & virtute Iesu Christi aufero abs te infantẽ, & patri eius restituo, atq; ita ipse apprehendit infantem & brachiis suis amplexus est: isti nihil aliud respondent nisi vociferantes: Hui nebulo, Hui nebulo, relinque infantem, relinque, alioqui te discerpemus: ille nihil curans minas diabolicas, abit incolumis, & incolumem infantem patri nobili reddidit. Dæmones postea, aliquot diebus elapsis, euanuerunt, vt in ædes denuo migrare cum tota familia nobilis potuerit.

Seruus nominis Dei virtute armatus in dæmonum turbam irruit.

Benedictionis Pastoralis virtus.

Vis nominis Iesu cõtra dæmones.

X. *De S. Wolfgango Ratisp. Ep. qui exundans flumen in nomine Domini pertransijt.*

Ex Lamb. Chron. Baro. to. 10. Annal. Eccl. ad ann. Christi 978. 1.

Anno Redemptoris nongentesimo septuagesimo octauo, quo Otto II. Imperator offensionem passus à Lothario Francorum Rege, eum Parisios vsque persequeretur, quid insequentes hostes pati contigerit, ab auctore accipe, qui tunc viuebat, & eiusdem Sancti intimus erat: Cum (inquit) Otto secundus Imperator ob illatam ipsi iniuriam Franciam hostili animo & manu ingressus Lutetiam vsque peruenisset, in reditu, ad fluuium quẽdam peruenere, cuius aquæ intumuerant, ita vt multi illic mergerentur. Vbi autem beatus Antistes cum suis eo peruenit, tum præsenti periculo commotus, suspexit in cœlum, & tum sibi, tum suis bene precatus atque benedicens, iussit suos incunctanter transire flumen. Sed illis adhuc cunctantibus, & Francis interim à tergo acriter instantibus, ille primus in nomine Domini, quod in eius semper versabatur ore fluuium ingressus suos animauit. Nec quisquam eorum vllum expertus est periculum. Tunc vero omnes id admirantes, præ gaudio in Dei laudes eruperunt. Sed vir humillimus, ne id in publicum efferrent, obnixe eos rogauit: Porro ea pars exercitus quæ insequebatur Ottonem, apud flumen periit, inquit Aimonius.

Nominis Iesu virtus.

Lib. 5. c. 14.

XI. *Nomen Iesu Romæ quantopere à diuo Bernardino exaltatum.*

In vita e apud Sur. 20 Maii

Dum S. Bernardinus in ampla quadam ciuitate de rebus diuinis concionem ad populum haberet, homines adeo illius sermonibus permoti sunt, vt tesseras tabulasq; lusorias, quarum magnus erat ibidem abusus, flammis absumerẽt. Quare indignatus faber, qui ex iis haud mediocre sibi lucrum acquirebat, ad beatum virum accessit, eiq; conquestus est, se iam ad inopiam esse redactum. Sciscitante Bernardino, num aliud calleret artificium, illoque negante, Bernardinus circino circulum expressit, in eoque solem depinxit, & in medio solis, sacrosanctum nomen Iesu, cuius, vt par erat, præcipuus fuit venerator & cultor, imo, vt quidam affirmant, Romæ tam luculenter sublimiterque de illo dulcissimo nomine concionatus est, vt quidam eius verba non capientes, hæresim ei impingere voluerint; At postera die, illo concionante, vt superioris concionis veritas miraculo indicaretur, nomen Iesu, in eiusmodi forma, qualem eum pinxisse diximus, miro splendore coruscans supra illum apparuit. Hãc igitur effigiem iussit illum fabrum deinceps sua arte imitari, ex qua pauper ad diuitias haud mediocres peruenit. Et hæc est causa, cur S. Bernardinus solem in manu gestans depingi soleat.

D. Bernardinus ignis nominis Iesu cultor.

XII. *Dæmon Ignatium terrere conatus Iesu nomine inuocato repellitur.*

Petr. Rib. deneira li. de vita ei c. 9.

Dormiẽtem Ignatium strangulare diabolum voluisse Romæ Anno Dom 1541. audiui. Guttur enim quasi manu iniecta stringere, præfocareq; conatus est, tam fortiter, vt nullo conatu posset Ignatius Iesu sanctissimum nomen inuocare. Sed cũ neruos animi corporisq; omnes quantum maxime posset, intenderet, vim vi repellens, in suauissimam tandem vocem erupit, Iesumq; clamauit, qua voce diaboli conatus repulsus est. Porro ex contentione Ignatius (quod postea vidimus atq; animaduertimus) per dies aliquot raucus omnino ac sine voce fuit.

* *
*

TIT. XXIV. De licito iuramenti vsu.

(…uramentũ …uid sit.) *Iuramentum est inuocatio diuini testimonii, in dicti alicuius confirmationem.*

(…poc. 10.) *Angelus leuauit manum in cœlum, & iurauit per viuentem in secula seculorum.*

(…om. 1.) *D. Paulus sic iurauit: Testis est mihi conscientia mea, hoc dico coram Deo.*

EXEMP. I. *Ad firmandam inter homines pacem, & ad tollenda dissidia recte præstari iuramentum.*

(…phons. à …stro lib. 8. …uers. hæres. …rb. Iura…ntum ex …Concil. …nst. sess. 8. 20.)

CONCILIUM Constantiense sessione octaua damnauit quadraginta quinque assertiones Iohan. Wiclef, inter quas quadragesimo tertio loco ponitur hæc de iuramento, quæ ait: Iuramenta illicita sunt, quę fiunt ad roborandum humanos contract᾽, & commercia ciuilia. Quæ sententia simul cum aliis vna super omnes dicta censura damnata est. Et idem Concilium sess. 20. decernit, vt ad confirmationem pacti initi inter Regem Romanorum & Regem Aragonum pro schismate tollendo, iuramentũ ab omnibus peteretur, & omnes postmodũ in Concilio existentes à maximo vsque ad minimum iurarunt.

II. *De Imperatorum ac Regum iureiurando quando inauguratur.*

(…Pontifi… …Romano.)

In libro qui Pontificale Romanum inscribitur, formula est iurisiurandi, quo se Imperatores & Reges die quo corona donantur, obstringunt. Et Regum quidem sic se habet: Ego N. Deo annuente futurus Rex N. profiteor & promitto coram Deo & Angelis eius, deinceps legem, iustitiam, & pacem Ecclesiæ Dei, populoq; mihi subiecto, pro posse & nosse facere atque seruare, condigno misericordiæ Dei respectu, sicut in concilio fidelium meorum melius potero inuenire. Pontificibus quoque Ecclesiarum Dei condignum & canonicum honorem exhibere, atque ea quæ ab Imperatoribus & Regibus Ecclesiis collata & reddita sunt, inuiolabiliter obseruare: Abbatibus, Comitibus, & vasallis meis congruum honorem, secundum consilium fidelium meorum, præstare. Ita me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia Dei.

(…amenti …mula …ncipum …ristia…rum.)

III. *De Caroli Magni iurisiurandi formula, quam præstitit dum imperio inuestiretur.*

(…. 4. de …no Italiæ.)

Carolus Sigonius formulam refert iurisiurandi, quo Carolus Magnus, dum à Leone tertio coronã imperji accepit, hunc in modum se obstrinxit: In nomine Christi spondeo atq; polliceor ego N. Imperator coram Deo & B. Petro Apostolo, me protectorem ac defensorem fore huius S. Romanę Ecclesiæ, in omnibus vtilitatibus, quatenus diuino fultus fuero adiutorio, prout sciero poteroque.

IV. *Iuramentum Roberti Ducis Apuliæ de persoluendo annuo summo Pontifici canone.*

Extat adhuc Roberti Ducis iuramentum descriptum in Vaticano codice, qui inscribitur liber censuum, quod hic ad probandam liciti iuramẽti fidem adiiciendum duxi: sic enim se habet: Ego Robertus Dei gratia & sancti Petri Dux Apuliæ & Calabriæ & vtroq; subueniente, futurus Siciliæ Rex ad confirmationem traditionis, & ad recognitionẽ fidelitatis, de omni terra, quam ego proprie sub dominio meo teneo, & quam adhuc vlli Vltramontanorum vnquam concessi vt teneat: promitto me annualiter pro vnoquoq; iugo boum pensionem scilicet duodecim denarios Papiensis monetæ persoluturum B. Petro, & tibi Domino meo Nicolao Papę, & omnibus successoribus tuis, aut tuis, aut tuorum successorum nuntiis. Huius autem pensionariæ redditionis erit semper terminus finito vno anno, S. Resurrectionis die Dominico. Sub hac conditione huius persoluendæ pensionis obligo me, & omnes meos, siue hæredes, siue successores tibi Domino meo Nicolao Papæ, & successoribus tuis. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia.

(*Apud Baron. tom. 11. Annal. Eccles. ann. Christi* 1059. 70.)

(Iuramentũ præstat Richardus Dux de soluendo canone.)

V. *Belli Duces, Gubernatores, ac etiam Magistratus iuramento addicti ad tuendam fidem Cathol.*

Olim Principes Christiani suos belli Duces, Gubernatores, ac Magistratus ad tuendæ Catholicæ religionis iuramentum adigebant. Cuius formula hæc erat: Iuro ego per Deum omnipotentem, & filium eius vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum sanctum, & gloriosam Dei genitricem & perpetuo Virginem Mariam, & quatuor Euangelia, quæ in manibus meis teneo, & per sanctos Archangelos Michaelem & Gabrielem, puram conscientiam, germanumq; seruitium me seruaturum sacratissimis nostris Dominis; & quod cũ sanctissima Dei Catholica & Apostolica Ecclesia communionem habeo; neque ei vlla vnquam re aut modo aduersabor, neq; quantum in me erit, alicui alii permittam. Quod si hæc non obseruauero, omnibus incommodis ero expositus, tam hic, quam in futuro sæculo, in horrendo iudicio magni Domini Dei & Seruatoris nostri Christi Iesu, habeboque partem cum Iuda, & lepram Giezi, & tremorem Cain; vltra hoc, quod etiam pœnis lege Imperatorũ comprehensis ero obnoxius.

(*Nouell. Constit.* 8.)

(Fidem Cathol. tueri qui teneantur.)

VI. *Sacramento astringuntur milites ad perseuerandum in bello vsque ad mortem.*

Cum Zoe Imperatrix exercitum contra Bulgaros mitteret, missus est primarius Sacerdos palatii cum venerandis lignis sanctæ Crucis, quos omnes in genua procumbere iubebat, iurare se vsque ad mortem perseueraturos.

(*Georg. Cedren in Constant. Leonis fi. io.*)

VII. *Iuramentum licite præstitum perpetuo esse conseruandum.*

Æneas Sylu. lib. 4. Com. in dicta Alphonsi, c. 41.

Iurasse Fridericum Imp. nunquam comperi, nisi cum in ciuitate Aquensi apud Belgas, & cum Romę coronatus fuit: idque iuramentum constantissime tenuit. Cum enim iureiurando promisisset, quæ bona possideret Imperium, nullatenus alienaturum, & modo hoc, modo illud ex eo expeteretur, maluit auarus negando, quam concedendo periurus videri. Eamq; ob causam petenti Porsio Marcioni Estensi ducatum Mutinæ & Regii tamdiu restitit, donec monstratum est, eundem ducatum, qui sub annuo tributo concederetur, lucri magis quam alienationis speciem habere, præsertim cum Mutina ac Regium in potestate sua non essent.

Iuramentũ legitimum nullatenus violãdum.

TIT. XXV. De illicito iuramenti vsu.

EXEMP. I. *Per Crucem iurare absq; debitis circumstantiis illicitum esse.*

Sophron. in Prat. spir. c. 116.

IVramentum licite fit, quando cũ debitis circumstantiis vsurpatur: illicite vero, cum illud sine causa suscipitur. Extat huius rei exemplũ apud Sophronium: Cum quidam inter duos fratres pacem componere vellet, rogatu alterius respõdit alter; Reconciliari nequeo, quia iuraui per crucem vltra illi non reconciliari. Quo audito, ait pacificator, Iuramentũ tuum talem habet vim, ac si dixisses; Per pretiosam crucem tuam, Christe, non obseruabo mandata tua, sed inimici tui diaboli voluntatem faciam.

Iuramentũ iniquum retractandum.

II. *Non esse seruanda, quæ temere iureiurando definita fuerunt.*

Sophronius Prat spir. c. 2. 6.

Cum essem semel in sancta ciuitate, venit ad me vir quidam fidelis, & dixit mihi: Quia quædam indignatio oborta est inter me, & fratrem meum: & ille non vult reconciliari mihi, alloquere illum, & ad reconciliationem exhortare. Quod ego libentissime suscipiens, conueni fratrem illius, locutusque cum illo sum ea, quæ ad charitatem, & concordiam pertinere videbantur, visusque est interim obtemperare mihi. Postmodum vero dixit ad me: Reconciliari nequeo, quia iuraui per crucem vltra illi non reconciliari. Quo audito, subridens aio ad illum: Iuramentum tuum talem habet vim, ac si dixisses: Per pretiosam crucem tuam Christe, non obseruabo mandata tua, sed inimici tui diaboli voluntatem faciam. Non solum enim non debemus ea seruare quæ à nobis pessime definita fuerint, sed etiam maxime pœnitentiam agere, & affligi in his, quæ contra nostram salutem male definimus. Nam si Herodes pœnitentiam egisset, neque iusiurandum, quod stulte emiserat, seruasset, nunquam profecto maximum illud scelus admisisset, vt præcursorem Christi decollaret. Quod quidẽ ipsius Basilii sententia confirmatur, quam de Euangelio sumpsit, quando voluit Dominus lauare pedes beati Apostoli Petri, cum ille primo pertinaciter obsistens postea sententiam mutauit.

Temere iurata non definienda, sed pœnitẽtia delenda.

III. *Præstare proscribi, quam in fauorem Principis impij iurare.*

Victor V… cens. lib. … persecuti… Vandal… pud Bar… tom. 6. … 484.

Hunericus Gothorum & Alanorum Rex, Ecclesiæ Christianæ hostis infensissimus, iubet cunctos Episcopos qui Carthagine fuerant cõgregati, quorum iam Ecclesias, domos, & substantiã ceperat, in hospitiis, quibus erant, expoliari, & expoliatos foras muros propelli: non animal, non seruus, nõ mutanda quę ferebant vestimẽta, penitus dimittuntur: addens adhuc, vt nullus quempiã illorum hospitio reciperet, aut alimoniam præstaret: qui autẽ hoc miserationis causa facere tentasset, cum vniuersa domo sua incendio cremaretur. Dum ergo gementes in circuitu murorum nudo sub aëre iacerent, factũ est vt Rex impius in piscinas exisset. Cui vniuersi occurrere maluerunt, dicentes: Vt quid taliter affligimur? pro quibus malis forte commissis ita perpetimur? Si ad disputationem congregati sumus, quare expoliati? quare traducimur? quare differimur, & sine Ecclesiis & domibus nostris foras ciuitatẽ fame & nuditate laborãtes, mediis stercoribus volutamur? Quos ille toruis oculis aspiciens, priusquam suggestionem eorum audisset, iussit super eos cum sessoribus equos dimitti, vt tali violentia possent nõ solum conteri, verum etiam necari. Quorũ tunc multi contriti sunt, & præcipue senes & infirmi. Tunc deinde iubentur ad quendam locum, qui dicitur Ædes Memoriæ, illi viri Dei occurrere, fraudem sibi nescientes aptatam. Vbi cum venissent, charta eis offenditur inuoluta: diciturque illis ista subtilitate serpentis; Dominus noster Rex Hunericus, licet doleat quod fueritis contemptores, & adhuc eius voluntati obedire tardetis, vt eius efficiamini religionis, cuius est ipse: nunc tamen bonum de vobis cogitauit. Si iuraueritis ita vt quod ista charta continet, faciatis, dimittit vos Ecclesiis & domibus vestris. Ad quod vniuersi Episcopi respõderunt: Semper dicimus, & diximus, & dicturi sumus Christiani sumus, Episcopi sumus. Apostolicam fidem vnam & veram tenemus. Factoque post confessionem fidei silentio modico, illi qui à Rege fuerant destinati festinabant extorquere Episcopis Sacramentum. Tunc beati viri Hortulanus, & Florentinianus Episcopi pro omnibus & cum omnibus dixerunt: Nunquid animalia nos irrationabilia sumus, vt nescientes quid charta contineat, facile aut temere iuremus? Accelerauerunt quoque illi à Rege destinati scripturæ eius propalare tenorem, qui huiusmodi sermonibus fuerat coloratus. Sic enim calumniosa series continebat. Iurate, si post obitum Domini nostri Regis eius filium Hildericum desideratis esse Regẽ: vel si nullus vestrum ad regiones transmarinas Epistolas diriget: quia si Sacramẽtum huius rei dederitis, restituet vos Ecclesiis vestris.

Huner… Regis c… delitas.

Hæret… rũ vers…

Episco… Catho… stans fi…

Iurare i… uorem … pii Prin… pis nul… modo li… tum.

Cogita-

Cogitauit tunc multorum pia simplicitas etiam cõtra prohibitionem diuinam sacramentum dare, ne Dei populus in posterum diceret, quod vitio sacerdotum, qui iurare noluerunt, non fuerint ecclesiæ restitutæ. Alii quoq; astutiores Episcopi sentientes dolum fraudis, nequaquam iurare voluerunt, dicẽtes, prohibitum fuisse euangelica auctoritate, ipso Domino dicente: Non iurabis in toto, &c. Quibus ministri Regis: Secedant in parte (inquiunt) qui iurare disponunt. Qui cum secederent, a Notariis scribentibus, quis quid diceret, & ex qua ciuitate fuisset, exceptum est. Similiter factum est de illis, qui minime iurauerunt: statimque pars vtraque custodiis mancipatur. Post vero fraus, quæ celabatur, apparuit. Iurantibus dictum est: Quare contra præceptum Euangelii iurare voluistis? Iussit Rex, vt ciuitates atque ecclesias vestras nunquam videatis; sed relegati, colonatus iure ad excolendum agros accipiatis: ita tamen vt non psallatis, neque oretis, aut ad legendum codicem in manibus gestetis; non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Similiter non iurantibus ait: Quia regnum filii Domini nostri non optatis, idcirco iurare noluistis; ob quam causam iussi estis in Corsicanam insulam relegari, vt ligna profutura nauibus dominicis incidatis.

cclesiasti- munia cerdoti- s ab Hu- rico inhi- ta.

isc. Ca- olicorum ilium.

IV. *Qui sine iusta causa eum prouocat ad iurandum quem scit falso iuraturum, grauiter peccat.*

Aug. ser. I. Sanctis.

Aliquid dicam, inquit D. Augustinus, quod nunquam dixi charitati vestræ in hoc populo, quod cõtigit in hac ecclesia. Fuit hic homo quidam simplex, innocens, bene fidelis, à multis vestris, id est, Hipponensibus, imo ab omnib. cognitus Tutuslymenus vocatus. Tutuslymenum quis vestrum non nouit qui estis ciues? Ab illo audiui quod dico. Nescio quis negauit ei, vel quod ei debebatur: & hominis fidei se commisit. Commotus prouocauit eum ad iusiurandum. Iurauit ille, iste perdidit: sed isto perdente ille penitus periit. Dicebat ergo iste Tutuslymenus homo grauis & fidelis, ipsa nocte exhibitum se fuisse ad iudicem, & cum magno impetu & terrore se peruenisse ad præsidentem excelsum quendam & admirabilem virum, cui parebat officium similiter excelsorum: istum fuisse perturbatum, retro reuocari, & interrogatum fuisse his verbis: Quare prouocasti hominem ad iurationem, quem sciebas falsum esse iuraturum? Respondit ille, Negauit mihi rẽ meam. Responsum est illi: Et nonne melius erat, vt rem tuam quam exigebas perderes, quam animam hominis istius falsa iuratione perimeres? Prostratus iussus est cædi. Cæsus est tam grauiter vt in dorso euigilantis vestigia plagarum apparerent. Sed dictum est illi, posteaquam emendatus est: Parcitur innocentiæ tuæ, de cætero caue ne facias. Fecit ille quidẽ magnum peccatum, & emendatus est. Sed multo grauius peccatum faciet, qui post istum meum sermonem, & istam meam admonitionem, & exhortationem tale quid fecerit. Cauete à falsa iuratione, cauete à temeraria iuratione. Ab his duobus malis securissime cauebitis, si consuetudinem iurandi à vobis abstuleritis.

emplum er pro- catione urandũ um.

V. *De duobus nomen Dei in vanum frequenter vsurpantibus, morbo elephantiaco turpiter deformatis.*

Ex Sim. Metaphrast. Zacha. Lippeloo 14. Febr.

Eorum qui ab immundis vexabantur spiritibus, ingens quotidie ad D. Auxentium Abbatem confluebat multitudo, ex quibus plurimi sanctissimis eius precibus sunt curati. Die quodam venerunt ad eum duo morbo elephantiaco turpiter deformati, vt sanitatem ab eo perciperent. Quibus vir sanctus: Nostis, inquit, ô Fratres, qua de causa ira Dei in vos desæuiat. Vos frequenter leuissimis de causis sacrosanctum illius nomen sumitis, iuratis ac peieratis, ideoque iusto illius iudicio præsens hæc calamitas vos premit. Sed iam tandem peccatum vestrum agnoscite, & ad mentem redite, vt sanitatem consequamini. Hæc cum dixisset, omnes ad precandum hortatus est, & ipse flexis genibus, & ingenti lacrymarum vi profusa, tandem surgens oleo sancto à vertice ad pedes vsque eos inunxit, & sanos atq; incolumes à se dimisit.

Lepra percutiuntur duo vane iurantes.

VI. *Temere iurans monitus à puero postea abstinet.*

Ex litt. annu. Societ. an. 1584. in Pro. Lusit.

Olysippone Catechismus in maximo puerorum virorumq; grege, non in templis tantum, sed in vicis triuiisque traditur: quanta cum vtilitate, vel puerorum educatio testatur. Ex his vnus, cum audisset virum iam ætate prouectum iusiurandum temere vsurpantem, propere accurrit flexisque genibus; Per Deum, inquit, ne posthac iurato: nec enim istud leue peccatum est. Vir rubore suffusus abeuntem reuocat puerum, & quod ei nomen esset, & quibus natus parentibus sciscitatur, cum ea puer nihil referre dixisset, Non tu, inquit, puer es, sed Dei angelus, qui tam salutare dedisti consilium: atque sic habeto, me non commissurum in posterum, vt mihi excidat iusiurandum.

TIT. XXVI. De periurio.

Periurium est iuramentum, quo scienter falsum iuratur.

Periurium quid?

EXEMP. I. *De vltione diuina quorundam peierare volentium ad altare B. Virginis.*

Greg. Turon. lib. 1. mirac. c. 10.

IN vrbe Turonica est ecclesia S. Mariæ virginis, ac Ioannis Baptistæ nomini consecrata, in qua periuris vltio diuina apparuit: Quidam enim cum ad periurandum in hanc Ecclesiam fuisset ingressus, vbi manus ante altare stans sursum extulit, vt sacramentum mendax proferret, statim resupinus ruens ita caput in pauimentum collisit, vt vix vel viuens

Periurii diuina vltio.

erigi potuisset. Ad se autem reuersus, dolum periurii, quod occultabat, publice patefecit. Vidimus & nos quosdam de Turonicis in loco eodem periurasse, qui ita diuino iudicio condemnati sunt, vt in ipsius anni curriculo finirentur à sæculo.

II. *De Fure periurium parante, qui in instanti compunctus culpam agnouit.*

Greg. Tur. lib. 8. hist. Franc. c 16.

Iurandi cõsuetudo olim ad reliquias Sanctorum.

Huic non absimile narrat idem Gregorius lib. 8. histor. Francorum de quodam, qui plerunq; in furtis diuersisque sceleribus commixtus, peierare consueuerat, & cum aliquando à quibusdam pro furto argueretur, ait: Ibo ad basilicam B. Martini, & sacramentis me exuens, innocens reddar. Quo ingrediente, elapsa securi de manu eius, ad ostium ruit, graui cordis dolore percussus; confessusque est miser verbis propriis, quæ venerat excusare periuriis.

III. *De incendario peierante igni sacro cælitus percusso.*

Idem ibid.

Alius simili modo (vt idem scribit) cum de incendiis domus vicini sui argueretur, ait: Vadam ad templum S. Martini, & fide data insons rediturus ero ab hoc crimine; manifestum erat enim hunc domum illam incendio concremasse: abiens autem ad sacramẽta danda, conuersus ad eum, dixit ei: Quantum vicinorum tuorum dictat assertio, non eris innocens ab hoc scelere, sed tamen Deus vbique & virtus eius ipsa est forinsecus. Tamen si ita te vana fiducia cepit, quod Deus vel sancti eius in periuriis non vlciscantur, ecce templum sanctum è contra, iura vt libet: nam calcare limen sacrum non permitteris. At ille eleuatis manibus, ait: Per omnipotentem Deum, & virtutem B. Martini antistitis eius, quia hoc incendium non admisi; datis itaque sacramentis, dum recederet, visum est ei quasi ab igne circumdari. Et statim ruens in terram clamare cœpit, se à beato antistite vehementer exuri; aiebat enim miser: Testor Deum, quia ego vidi ignem de cœlo cadere, qui me circundans validis vaporibus conflat. Et dum hæc diceret, spiritum exhalauit. Multis hæc causa documentum fuit, ne in hoc loco vlterius auderent peierare.

Periurus incendiarius igne cœlesti exuritur.

IV. *De alia vltione cœlesti in quendam Audomaropoli peierare nitentem.*

In vita eius apud Sur. c. 6. Septem 9. ex Felchar. Berainiensi & Breuiario eiusdem loci & Vincent. in Spec. lib. 2. c. 109.

Post felicem obitum S. Audomari Episcopi Morinensis, casu quodam duo inter se conuenere, alter simplici & aperto, alter vafro & versuto ingenio. Rogabat fraudentus simplicem, vt argenti solidum mutuo sibi det: iureiurando affirmat se bona fide redditurum. Homo simplex, pietate ductus facit quod ille petit; cum spopondisset ad certum diem se persoluturum: iam dies aderat, commonefacit hominem, vt reddat debitum. Ille tanquam præter ius fasque reddere iussus, quod non deberet, stomachatur, bonum virum toruis oculis intuetur, & multa comminiscens, ait se nescire quid velit: sed ne teruncium quidem ab illo vnquam recepisse. Respondet alter: Eamus ergo ad venerandum Audomari patris sepulcrum, & si per eum nostræ regionis procuratorem non dubitaueris iurare verum esse, quod nequiter fingis, immunis eris à solidi persolutione. Eunt pariter ad sacrum Audomari corpus, & cum non longe abessent, dicit creditor debitori: Cur ipsum quiescentis patris turbabimus loculum? Deus iustus iudex vbiq; est, & solus implet omnia, nec virtus B. Audomari intra sepulcrum inclusa est. Hoc ergo in loco quo nunc sumus, illius sancti patris nomen testificare, & mihi eris satisfactum. Ille miser semper æstuantis auaritiæ cæcatus libidine, verso ad sacrum templum vultu, & cœlum sublatis manibus, dum vult commotis labris periurio se obstringere, confestim corruit, & ad extrema perducitur. Oculi crepantes suis mouentur locis, nerui mẽbrorum omnium dissoluuntur, spiritus per immensos extortus cruciatus tertio die excedit è corpore

Debitor [...] trem cre[...] torem d[...] dere con[...] tendit.

Periuru[...] crepant [...] oculis [...] ruit, & [...] tio die [...] tum ex[...] lat.

V. *De peierante duplici pœna diuinitus castigato.*

Greg. T[...] de glori[...] tyr. c. 53.

Causa quædam extiterat, vt Fedamius Eunomi quondam Auerni presbyteri filius Canillonensem vrbem adiret, idemque apud Basilicam S. Martyris Marcelli hospitalem habebat, ab Abbate loci victus stipendia capiens: ipse enim quæ loquor exposuit: Inter duos, inquit, viros orta fuit contentio: hisque litigantibus, in hoc lis ipsa subiit, vt eam sacramento dirimerent: Ingressiq; basilicam sancti martyris, eleuatis homo manibus ad perierandum, cum nomen sancti voluisset ore patulo nominare, hæsit vox in faucibus, nec lingua poterat ad officium reflecti. Sed ne hoc quidem parum videretur ad beati athletæ gloriam: ipse enim eleuatis manibus quasi æneus totus irriguit. Tunc oratio facta pro eo absolui diaboli arte vinctum obtinuit: ipse quoque post absolutionem sermone proprio opus suum cõfessus est: quæ negligenter egeret emendauit.

Periur[...] vox hæ[...] ac totu[...] riguit.

VI. *De horrenda morte cuiusdam periuri ad reliquias S. Saluii.*

Vincen[...] hist. l 2[...] c. 24.

Tempore quo corpus S. Saluii apud Valencianas reuelatum est Carolo Magno, duæ sorores cuiusdam Ducis Francorum ad Regem venerunt conquerentes de fratre suo, quod hæreditatem suam eis auferret. Conuentus super hoc à Rege respondit se nihil eis auferre. Rex autem fecit eum iurare super corpus sancti Saluii, quod nihil sororibus suis deberet ex his quæ petebant. Qui cum iurasset lætus, statim medius crepuit, & per secretum alui stercora proruperunt, & exiuit sanguis ex oculis eius, & auribus, & ore, & naribus, & post duas horas vitam finiuit.

VII. *De periuro diuinitus combusto, & in cineres resoluto.*

Ex ipso [...]

Recentius est, sed horrendius, quod subnectam

Anno

...ographo Gallice excuso Atrebati anno 1061. cū approb. D. Guill. lmi Gazei Pastoris S. Magdalenæ & Can. Atriensis.

Anno Do.1599.die 29.mensis Nouemb. qui incidit eo anno in diem lunæ, quidam nomine Antonius de Haeck vulgo Cruck, redemptor vectigalium publicorum in iurisdictione & districtu oppidi (vt vocāt) Gerardimōtium, in Flandria imperiali, eo venit, diuersatusq; est in hospitio, cui insigne Nauis aurea, in platea qua itur ad Abbatiam, vt cum aliis sociis suis, redemptoribus item vectigalium, aut si magis, publicanis rationes subduceret. Quod cum faceret, exorta est quæstio inter eos de quadā pecuniæ summa, quam socii ipsius affirmabāt fuisse Antonio rite persolutam à probis quibusdam & fide dignis viris; quod idem Antonius etiam adhibito iuramento negans, optabat se ab illo igne, qui tum in cubiculo ardebat, absumi posse, si quidquam vnquam recepisset. Socii nihilominus nihil de iure suo remittentes, contrariū asserebant, sibi persuadentes, Antonium splendide mentiri, ducti opinione, quam habebant de bona fide & integritate eorum, qui se talem summam Antonio persoluisse dicebant, qui (vt iam dictum est) non modo ab ipsis, sed & ab omnib. aliis, probi fideque digni habebantur. Quibus tamen non commotus Antonius perstitit in negatione, & iuramento, quo se flammis & diabolo deuouebat, si quem vnquam sociorū in tali negotio defraudasset. Quod cū viderēt socii, iusiurandū tamen detulere, quod quidem Antonius, postposito omni timore Domini, suscepit etiam ex tempore præstandum. Socii enim quidam perfidum hominis ingenium admirari cœpere, & obfirmatum in malo animum execrari; tamen vt tota rei veritas patefieret, vocari iusserunt duos Scabinos, in quorum manib. & conspectu, nulla habita ratione salutis animæ, & tremendi Dei iudicii, idem Antonius peierauit. Cum autem aduesperasceret, solutus est cœtus, omnesque dimissi quisque quo visum est se recepit, parati sequenti die rationes conficere, remansitq; Antonius in eodē hospitio, vt ibi proxima nocte recumberet. Quapropter lectum sibi sterni iussit. & fascem in camino accendi, ipse se calefaciens ante ignem scabello insidebat auersus; atq; ita reliquit eum hospes, nullum incendii periculum vidēs, consumpto iam pene fasce, priusquam è cubiculo exiret: instabat tūc vndecima noctis hora. Nocturnus vigil illac iter faciens ex fenestris insolitum lumen & splendorē in cubiculo Antonii aduertit, ignorans quid hoc sibi vellet. Et quia nullum instabat incendii periculum, processit vlterius, nolens hospiti negotium facessere, totamq; viciniam intempestiuo noctis tempore excitare, existimās peregrinos homines esse religionis ergo Adrianopolim appulsos, qui se ibi calefacerent. Mox tamē audita vndecima redit ad hospitium de industria, exploraturus, num à splendore illo nimio aliquod immineret incendii periculum; cumq; desiisse videret; securus recessit. Hac ipsa noctis hora soror Antonii, quæ in pago Roulartio quarta miliaris parte Gerardimontibus distante habitabat operabatur adhuc, & linum summa colo ad nendum aptabat, & ecce subito flāma ignis proruit in cremathram, id est, instrumentum illud ferreum cauatumque, è quo suspendūtur ollæ, lebetes, & similia, quæ ad culinæ vsum spectāt indeq; in linum & stuppam se iniecit. Quo euentu omnino attonita, tentauit magna aquæ copia ignem extinguere; cui opprimēdo & extinguendo vix ipsa satis erat. Nocte item huius infelicis interitus, Pastor defuncti Antonii ex horribili cuiusdā canis circa ostium sui cubiculi latratu de eiulatione multum fuit perterrit⁹, vt quasi capilli capitis in altum viderētur insurgere. Postera die illucescente aurora, tristis valde & dolens maritū suum ad Antonium misit Gerardimontes siue Adrianopolim; quo veniens, ipsumq; Antonium adhuc decumbentē, vt putabat, reperiens, hora integra expectauit, donec surgeret. Sed cum hora efflueret, neque tamen Antonium è cubiculo exeuntē videret, cœpit fores cubiculi pulsare, & inclamare, vt Antonium à somno excitaret, se esse leuirum ipsius dicens; & habere quod ipsi renunciaret: Cumque nullum prorsus haberet respōsum, fores cubiculi ab hospite reserari iussit: Quibus reseratis Antonium ipsum etiam cum vestibus exustum inueniunt, præter tibialia, fasciasque crurales, quæ omnino illæsa, & intacta remanserunt, cum interiori tibiarum parte, quæ fasciis astringebatur; sedes etiam ipsa cui præcedenti nocte matula stannea superposita fuerat, combusta, matula vero liquefacta erat: scabellum autem cui insidentem reliquerat hospes Antonium, pene igne absumptum. Rumor famaque tam horrendi casus totam cito cōpleuit vrbem. Vidisses hinc inde popularium accurrentes turmas, totumque hospitium inconditis clamoribus strepituque replentes præ desiderio visendi adeo funestum, tristeque spectaculum. Aurum argentumque, quod penes se habebat periurus, ex parte intactum illæsumq; remansit: vniuersa pecunia in manus magistratus deposita. Cranium ipsum capitis combustum, cranio alterius cuiusuis simile inuentum est, præterquam quod tactum mox resolutum est in cineres, qui cum reliquis concremati corporis cineribus in cœmeterio D. Adriani, in loco abiectiori iussu Curionis conditi fuere, antegressa tamen inquisitione vitæ, morumque dicti Antonii. Huius rei fama cum ad aures Principum Belgii Alberti & Elisabethæ Archiducum Austriæ Bruxellas venisset, miserunt Gerardimontes siue ad S. Adrianum, vt vulgus loquitur, qui totum rei euentum perscrutaretur, atque ita rem se habere cognouerūt, vti antea narrauimus. Historia vero mirabilis, de cuius successu euidenter patet, periurium Deo maxime odiosum & inuisum esse, vt & eos, qui sibi ipsis male precantur, siue in anima: error adhuc nostra tempestate satis vulgaris. Placet diuinæ bonitati, ita mediante sua gratia, eorum qui hanc legent audientve historiam, indurata corda emollire, vt in posterum ab huiusmodi mendacii periuriique crimine, aliisque maledictionibus imprecationibusque sibi caueant.

...eriurium Antonii vectigalium redempto...s.

...rori eius... Antonii quid tū ...iderit.

Pastori eiusdem loci quid etiam contigerit.

Periurus diuinitus cōburitur.

Spectaculum horrendum.

VIII. *Quidam impius mendaciter iurans statim sentit linguam sibi ligatam.*

Greg Turon. lib. de glor. confess. c. 29.

Deierantis lingua obriguit.

Quidam eloquium emeruit hoc modo: hic etenim vt cruda operatur rusticitas populorum, iuramentum mendax in ecclesia protulit: mox rigente lingua mutus effectus est, ita vt non vocis humanæ, sed bidentis mugitum simulare videretur. Adueniens autem ad S. Dretemonii Episcopi tumulum prosternitur ad orationem, sensitque vt postea adserebat tanquam si aliquis guttur eius tangeret: quod vt credo virtus erat Dominici confessoris. Egressusque, presbyterum qui aderat nutu deprecabatur, vt signum crucis faucibus clausis imponeret. Quod cum presbyter fecisset, iterum prosternitur ad orationem: protinusque eleuatus vocis officio redditо, omnia quæ pertulerat proprio patefecit eloquio.

IX. *De vltione diuina in Elfredum Principem peierantem.*

Vincent. lib. 24. c. 63.

Elfredus, qui conspirationis contra Elstanum Angliæ regem princeps habebatur, dum Romæ ad altare sancti Petri, præsente Ioanne Pontifice, sui purgandi gratia iurare cogeretur, corruit, & post triduum mortuus est.

X. *De horribili pœna Michaelis Imp. ob falsum iuramentum.*

Io. Cuspinia. in Michaele cubic. ex Zonara.

Michael Imp. ob periurium sacro morbo corripitur.

Michael cubicularius cum Zoe Regina Romani Argyropoli vxore stupri commercium habebat. Imperator ad se vocato Michaele de amore reginæ interrogauit. Qui omnia inficiatus iuramento per sacra interposito fidem fecit, diris se ac execrationibus deuouens, vt regem falleret. Qui cum illi fidem haberet, aliorum sermones calumnias putabat. Ob quam deierationem fertur Michael morbo sacro correptus, qui vsque ad eius mortem durauit. Per circuitus enim quosdam animo linquebatur, cum oculorum conuersione violentoque corporis motu in terram decidens; at reuersus pristinos sensus recuperabat. Quinimo posteaquam imperium per Zoen adeptus est, domi plerumque latitans custodiam quorundam habuit, qui vela circumquaque, cum signa perturbatæ mentis adessent, obducebant: ne astantes patientem morbum viderent. Itaque tandem cœnobio se inclusit.

XI. *De Comite periuro buccellæ panis esu suffocato.*

Polydorus Vergil. li. 8. hist. Angl.

Goduinus Cantianorum Comes, Anglis mortuo Canuto III. Alfredum Etheldredi Regis exulis F. reuocantibus, ipsius virtutes formidans, calumniis circumuenit, per insidias in itinere necauit, auctorque fuit Anglis Eduardum III. Alfredi fratrem ad regnum vocandi. Eduardus Goduini scelus in fratrem commissum condonauit, eius filiam Editham vxorem accepit, & perduellionis reum in integrum restituit. Verum Goduinus nullo consilio effugere potuit meritum supplicium. Accidit vt Haraldus filius, qui Regium poculum miscebat, Eduardo prandenti daret bibere. Is forte vno pede offenso pene lapsus, auxilio alterius pedis sese a casu recepit, stetitq; vino nequaquã effuso. Tum pater, qui cũ rege discũbebat: Nunc, inquit, frater fratrẽ iuuit. Ad hanc vocem etsi per iocum emissam Eduardus turbatus animo (nam in mentẽ ei venit subito interitus Alfredi fratris) in Goduinũ conuersus ait: Sic mihi meus frater auxilio esset, si per te licuisset. Tum homo facinorosus iram Regis veritus, cœpit sese excusare, diuinumq; numen ad innocentiam declarandũ iusiurandum adiiciendo, perinde quasi cũ ignaro ageret, appellare, dicens: Si vnquam, rex, quicquam in necẽ fratris tui, aut in te machinatus sum, precor vt Dei nutu istud panis frustũ me illico strangulet. Quæ vbi dixerat, sumpto pane, subito præclusis faucib. suffocatus est: ac ita patricidium morte compensauit.

Bucella panis interimitur falsum iurans.

XII. *De muliere periura mox contagio percussa, & ad Crucem facta sana.*

Ex lit. Soc. an 1581.

Residentia Coulanensis Indiæ Orientalis.

Mulier peierans tali afficitur.

Recens nostri temporis exemplum est, quod accidit anno 1581. in India orientali in residentia Coulanensi; & habetur hoc modo: Res accidit in iis partibus permira, quæ incolis multo maior in S. Crucis signum pietas, cultusq; iniectus est; Cum enim mulier quædam ex mancipiis ad Crucem iuratura accessisset, teterrimum sibi morbum imprecata, ni res ita se haberet, postero die periura eo ipso morbo corripitur, atque à domino, qui morbi contagionẽ metuebat, domo eiicitur. Itaque cum ab omnibus deserta esset, iudex misericordia motus mulierem ad Crucis imaginem deducit, monetque, vt periurii veniam petat; pusillum etiam pulueris, qui ad imam Crucem iacebat, illius collo suspẽdit. Mirum dictu: tertia die facta est sana mulier.

TIT. XXVII. De fide seu promissione alteri etiam hosti facta, non frangenda.

Iosue cum Principibus fidem Gabaonitis infidelibus et iam fraudulentis non violauit, sed vita salua ad altaris ministerium eos astrinxit. Ios. c. 9.

Sed Saul quia iisdem Gabaonitis, quibus iurauerant filii Israel, iusiurandum violauit, omnis eius familia, excepto Miphiboseth, suspensa est sub Rege Dauid quando ob eam perfidiam fames triennis immissa fuit super terram. 2. Reg. 21.

Sedechias Nabuchodonosori ethnico iuramentum dederat, se in ipsius dominatione permansurum, sed vbi defecit, & ad Ægypti Regem transfugit, vastatum est eius regnum, maxime autem Vrbs sancta & Deo dilecta. Hier. 37. & 39.

EXEMP. I. *De fuga & nece paganorum fidem violantium insigne miraculum.*

Ex Annal. Franc. Ba...

ANno Domini septingentesimo septuagesimo sexto Saxones iterum Carolo Magno rebellarunt,

ron.tom.9. Annal. Eccl. ad an. Dom. 776.4.

Saxones Carolo M. rebelles.

runt, ruptis Sacramentis & obsidibus promissis mẽtitis, & Eresburgum castrũ per mala ingenia & iniqua placita capientes, Francos expulerunt, & castrũ destruxerunt. Similiter voluerunt facere de Sigisburdo castello: sed dum per placita Francos, qui intus erant, non potuissent illudere, sicut fecerant alias de Eresburgo, præparauerunt pugnas & machinas vt castrum vi caperent; Deoque volente, petrarias, quas parauerunt, in suo, plus damno senserunt, quã illi de castello. Item præparauerunt clitas ad debellandum per virtutem castrum; sed Dei virtus superauit illorum virtutem. Quadam autem die cũ bellum præpararent aduersus Francos, qui ipsum castrum custodiebant, apparuit manifesto * gloria Dei supra Ecclesiam, quæ est infra ipsum castrum, vidẽtibus cunctis tam à foris, quam etiam deintus; ex quibus multi manent adhuc, qui dicunt vidisse se instar duorum scutorum colore rubeo flammantiũ, & agitantium super ipsam Ecclesiam. Cum hoc signum vidissent Pagani, qui à foris erant, statim confusi sunt, & magno timore perterriti fugere cœperunt ad castra, & omnis multitudo eorum fugam arripiens, alii ab aliis inuicem interficiebantur, & qui retro respiciebant propter pauorem ab antecedentibus lanceis confodiebantur, & diuersos ictus inter se perpessi sunt omnes, & diuina vltione * vindicati. At quantum super eos Dei virtus propter salutem Christianorum operata est nullus narrare potest, & quanto plus illi pauore perterriti sunt, tanto magis Christiani confortati omnipotentem Deum laudabant, qui dignatus est ostendere potentiam suam super seruos suos. Ita Francis viriliter resistentibus, Saxones nihil præualuerunt, & Franci persecuti eos interfecerunt vsque ad flumen Lippiam, & cum victoria reuersi sunt.

* gladius.

[...]ngens miraculum de [...]ga & nece [S]axonum.

* iudicati.

[Sa]xones profligantur ac [pr]opriis armis interimuntur.

II. *De fide hosti data seruata à Ioanne Galliæ Rege.*

[Po]lydor. Vir[gil.] hist Ang. [lib.]10. Iac. [M]eyer li. 17. [A]nnal. Flãd.

Ioannes Galliæ Rex, ab Eduardo Walliæ Principe Regis Angliæ filio ac hærede captus, data fide in Galliam rediit, ad ea paranda quæ ex pactione debebat: quæ cum perficere non posset, in Angliam reuertitur: vt pactis staret; breuiq; morbo oppressus è vita excessit.

III. *De Guidone Flandriæ Comite, qui maluit in carcere mori, quam fidem hosti datam violare.*

[...]gos lib.6. [I]ac. Meyer [l]ib. 10. hi[st]. Flandr.

Guido Flandriæ Comes bellum mouens in Philippum Pulchrum Galliæ Regem, ab eo captus est; eaq; conditione in Flandriam dimissus, vt in fidem Regis alienatos Belgas reduceret, interposito iureiurando, rediturum se, nisi eos permoueret. Rediit, carceri se restituit, in eoque paulo post mortuus est vitæ commodo fidei religionem anteponens.

IV. *Marcus Gutterius septem annis in arce ab hoste obsessus mori paratior fuit, quam fidem Præfecto datam violare.*

[Pe]t. Ribade[nei]ra lib.2. de Principe Christiano cap.16.

Non minus admirationis peperit constans fides Marci Gutterii arcis Aguilariæ nomine Didaci Lopetii Præfecti, quam Alphonsi Legionensis Regis copiis ac militibus cinctam septem annos strenue propugnauit. Cæterum cum, mortuis præsidiariis militibus, ipse etiam inedia & fame conficeretur, arcis clauibus collo appensis, humique iacens, integra fide mori cupiebat: Verum hostes in arcem ingressi, Marcum exanimem ac prope fame enectũm reperientes adhibitis remediis curarunt. At postquã ad se rediit, ingemuit, quod in defensione præsidii se mori prohibuissent, vt datam fidem integre seruasse videretur.

Marci Gutterii constans promissio

V. *Almenor Rex Toletanus fidem Alphonso VI. datam inuiolabiliter seruat.*

Io. Chron. Cider si ap. Pet. Ribadeneiram lib.2. de Principe cap.15.

Quid dicam de Asmenore Mauro Toletano Rege? quanta cum humanitate Regem Alphonsum sextum à fratre Sanctio ad se fugientem excepit? Qua fide conseruauit, & magorum consiliis restitit, qui ad necem Alphonso inferendam hortabantur, quod eum Toletanæ ciuitatis euersorem fore diuinarent? Quanta etiam constantia & fidelitate non modo liberum abire permisit, sed etiam muneribus auxit, postquam cognouit hæreditario iure Sanctii regna ad Alphõsum peruenisse. Quæ omnia præstitit Arabs, vt promissa seruaret ei, qui tanta fiducia eius se fidei potestatiq; tradidisset.

Fidem datã inuiolabiliter Princeps seruare debet.

VI. *De fidelitate ab eodem Alphonso VI. eidem Almenori suo tempore integre reddita.*

Pet. Ribadeneira lib.2. de Principe cap.16.

Ille ipse Alphonsus sextus, cui Maurus tam constantem fidem præstiterat, fidelitatis, qua in eum ipsum vsus est, quem tam benignum in se fauentemque senserat, exemplum præbet. Cum enim in Oliæ oppidulo in eius potestatem Maurus venisset, id in primis curauit, vt iurisiurãdi, in quod adegerat, cum in eius esset arbitrio, se religione solueret: quo facto de integro renouatam amicitiam nouo Sacramento firmauit, & in fide data integre incorrupteq; perstitit. Quę ideo fecit, vt ostenderet, se non duci promissi pœnitentia; sed ad Regiam spectare dignitatem, id vt præstaret generosa quadam & spontanea mentis inductione, non coactus, aut iuramento alligatus.

Fidei alteri datæ & seruatæ merces.

TIT. XXVII. PARS ALTERA; De fide hosti non seruata.

EXEMP. I. *De Hunnis perfidia nota accusatis à Persarum Rege morte mulctatis.*

Ioan. Zon. 3. p. Annal. Constanti. in Iustino.

IVstinus Imperator cum bellum contra Persas gereret, Hunnos gentem bellicosam armorum socios sibi adiungere cupiens, auxilium ab eorum Rege petiit; qui, acceptis stipendiis, & muneribus ab Imperatore submissis, opem promisit: Sed cum a

Persa

Persa etiam Hunnorum Rex ad amicitiam societatemque coeundam, & arma communiter inferenda inuitaretur, ad illum adiit, spe maioris commodi incitatus. Hoc vbi comperit Iustinus, Persarum Regē de re tota certiorem factum, ne barbari promisso fideret, commonefecit. Persa veritate facti diligenter inuestigata, compertaque, Regem, eiusque milites interfici iussit; illum, vt hominem perfidiosissimum; istos, vt socios, consociosq; periurii.

Hunnorū Rex cum suis ob perfidiam occiditur.

II. *Vladislaus Hungarorum Rex ob fœdus cum Turca Amurathe violatum cum suis fugatur & trucidatur.*

Antonius Bonfinius lib. 26. de rebus Hungar. dec. 3. & Chron generał. Hisp. par. 4.

Compositis inter Regem Vladislaum & Amurathem Turcarum Imperatorem rebus omnibus, Rex Hungariæ violato fœdere, prior in Turcam bellum mouit, initoque prœlio, Turca, cum suos in pugna non sine magna cæde fugari conspicaretur, ad expianda fidei violatæ piacula, ad vlciscendam Christianorum perfidiam, & ad vindicandum ius rescissæ pacis, depromptum è sinu codicem initi sanctissime fœderis explicat, intentisque in cœlum oculis: *Hæc sunt*, inquit, *Iesu Christe fœdera, quæ Christiani tui mecum percussere, per nomen tuum sancte iurarunt, datamque sub nomine tuo fidem violarunt, perfidi Deum suum abnegarunt: nunc Christe, si Deus es, (vt aiunt) & nos hallucinamur, tuas measq; iniurias, te quæso, vlciscere: his, qui sanctum tuum nomen nondum agnouere, violatæ fidei pœnas ostende.* Vix hæc dixerat, qui vltimum in se impetum expectabat, cum præliū, quod anceps, ac dubium diu fuerat, inclinare cœpit: nam camelorum onerariorum interuentu à cæde ad prædam Hungari animos conuerterant. Tandem trucidato Rege Vladislao, Hungari in fugam coniecti nobilem victoriam Amurathi reliquerunt.

Pax inter Vladislaum Poloniæ & Hungariæ Regem, & Amurathē decennio sancita.

Fides à principe data inuiolabiliter seruanda.

III. *De Perose Rege Persarum cæso in bello ob violatam cum aduersario fidem.*

Niceph. Call. lib. 16. histor. Ecclesi. c. 36. Procop. lib. 1. de bello Persico.

Peroses Rex Persarum, Nepthalitis Hunnis bello illato, inglorius in regnum suum rediit. In angustiis enim quibusdam, vbi eos persequebatur, agmine eorum conferto circumuentus, & exitu earum omni præsidio clauso ab eis captus est. Itaque ad necessitatem eam redactus pacem ab illis petiit. Nephtalitarum autem Dux non prius conditiones pacis admisit, quam Peroses corpore inclinato adorationis ei honorem præstitit, & sponsione vna cum iuramento interposito confirmauit, nunquā se Nephtalitis bellum illaturum esse. Et ille vel inuitus rem eam, quæ præter rationem esset, temporis necessitate adactus fecit, & cum dedecore maximo domum reuersus est. Postea vero ignominiam eam non ferens, contra iurisiurandi religionem, cum exercitu contra eos profectus est. Et cum illi rursum insidias ei struxissent, propter iusiurandum violatum cæsus est.

Vindicta in Perosem ob fidem violatam.

IV. *De Aistulpho Longobardorum Regē ob violatum iusiurandum misere mortuo.*

Carol. Sig. lib. 3. de reg. Italia.

Aistulphus Longobardorum Rex inito regni sui pacem cum Zacharia Pontifice Romano, deinde cum eiusdem successore Stephano II. innouatam iuramento confirmat: sed, quoniam ambitio & imperii latius propagandi cupiditas tantum iuris in animis Principum habet: iureiurando per summum facinus contempto, & exarchatu Rauennate in suā potestatem redacto, Romam armis lacessere cœpit, vt eam, si posset, suę ditioni adiungeret: cumq; multis frustra tentatis, ad fidem seruandam induci placarique nō potuisset, sanctissimus Pontifex Stephanus ad Deum supplex confugit, vt orationibus & lachrymis obtineret, quod ab impio rege impetrare non poterat. Mandat ergo iurisiurandi ab illo præstiti formulam tabulis exceptam ad crucem præalitam affigi: ipse vero cum populi Romani Cleri instructo agmine in solenni publicæ supplicationis pompa nudis pedibus incedens, multis Antistitum comitantibus, Seruatoris imaginem miraculis illustrem humeris gestabat. Tam religiosas preces sic exaudiit Deus, vt armis Pipini Gallię Regis coactus Aistulphus reddiderit Ecclesiæ quicquid per vim abstulerat, & non multo post miserandum in modum è viuis excesserit, excussus & ab equo præceps lapsus, vel (vt alii narrant) ab apro dilaniatus.

Ambitio[n] pœna.

Orationi[s] vis.

Supplica[tio] solennis.

Iuramen[ti] violati p[œ]na.

V. *Ludouicus Princeps Prouinciæ in perfidiæ pœnam oculis ac regno priuatur.*

Carol. Sig. lib. 6. de r[eg.] Italia.

Ludouicus Bosonis filius, ortus ex Caroli Magni stirpe, regnabat in Prouincia. Hic à quibusdam Italiæ principibus Berengarii infensis solicitatus, & potissimum Adelberto Berengario genero, spe Italici regni illectus montes transcendit, initoque prælio in eas angustias à potentissimo hoste redactus est, vt eius potestati se traderet. Eum Berengar. ex Italia excedere cupientem, pro sua clementia liberum atque incolumem in patriam redire permisit, iureiurando tamen adactum, se Italicis rebus temperaturum, nec deinceps arma moturum. Sed Ludouicus iurisiurandi immemor, & clementiæ ac benignitatis, qua in eum vsus fuerat Berengarius, oblitus, deceptus cupiditate regnandi, & vana quadam spe, quam ex Primatibus Italiæ quidam ostentabāt, delusus, in Italiam reuertitur, & post varios incerti Martis euentus, cum esset Veronæ, in hostis manus iterum incidit; à quo in perfidiæ, & ingrati animi pœnam, non oculis tantum erutis, sed vsurpato per iniuriam regno priuatus est.

Fœderi violati [pœ]na grau[is].

VI. *De internecione Danorum in Anglia ob violatam fidem.*

Matth. West-[mo]nasterie[n]s. apud B[ion]. tom. 11. [an.] 1012.

Anno Domini millesimo duodecimo; Huna quidam Regis Angliæ Ethelredi militiæ princeps, vir strenuus & bellicosus, qui sub Rege regni negotia disponenda susceperat, videns Danorum insolentiam, qui iam post pacem factam per totam

Angliam

Angliam adeo ſuperbiendo inualuerant, quod vxores virorum nobilium & filias vi opprimere, & vbique ludibrio tradere præſumpſerant, acceſſit perturbatus ad regem, & querelam ſuper his diſpoſuit luctuoſam. Tunc Rex non mediocriter commotus, eiuſdem Hunæ conſilio miſit litteras ad omnes regni fines, mandans nationibus ſingulis & vniuerſis, vt ſub vna die in Feſto ſancti Brictii Epiſcopi omnes Dani per Angliam conſtituti furtiuo impetu morti traderentur, vt ſimul & ſemel de oppreſſione Danica omne genus liberaretur Anglorum. Sicq; Dani, qui firmo fœdere paulo ante vtrimque iurato cum Anglis pacifice habitare debuerant, opprobrioſe nimis ſunt perempti, mulieres cum liberis ad domorum poſtes alliſæ miſerabiliter animas effuderunt. Cum igitur huius decreti ſententia apud vrbẽ Londonienſem abſque miſericordia exequeretur, fugerunt multi Danorum ad quandam Eccleſiam in ciuitate, vbi omnes ſine pietate ipſis adſtantes altaribus ſunt perempti.

…iraultio Danos …fidem …olatam.

VII. *Capitanei principi ſuo fidem falſificantes grauiter plectuntur.*

…rat. lib. 4. …t. Eccl. c. 5.

Cum Procopius Tyrannus à Conſtantinopoli, Valenti Imperatori ad confligendum paratus occurreret, audito hoc, Valens relicta Antiochia, cum illo prope Nacoliam Phrygiæ ciuitatem conflixit: & prima quidem pugna inferior, paulo tamen poſt Procopium viuum cepit, traditum ſibi à Ducibus illius Agelone & Domario; quos etiam nouis ſuppliciis ſubiecit, & illos quidem, ſpretis iuramentis, quæ ipſis iurauerat, ferris diſſectos occidit: de tyrãno vero haſce pœnas ſumpſit: Duas arbores locis inter ſe vicinas deflexit, & cuique alterum tyranni crus alligauit, ac deinde arbores in ſuam quamque ſtationem redire erigique permiſit. Illæ erectæ Procopium diſcerpſerunt, atq; ita tyrannus in duas partes ſectus interiit.

…rfidorum …ena.

VIII. *Cui vitæ periculo ſeſe expoſuerit Petrus Anſurius ob fidem datam minime præſtitam.*

…ronicon …erale …ſp. p. 4.

Æquum non eſt, vt Petrum Anſurium equitem Caſtellanum, fortitudine ac generis antiquitate inſignem virum ſilentio prætereeam. Hic cum præfectus eſſet quibuſdam Caſtellani regni præſidiis & arcibus, & in Vrracæ Reginæ Caſtellę, Alphonſique Aragonum Regis eius viri verba iuraſſet, vtrique ſe caſtella munitionesq; conſeruaturum, orto poſtea inter Regem Reginamq; diſſidio, exiſtimauit ſuum eſſe, arces & loca munita Reginæ, ad quam iure pertinebant, reſtituere. Et quia non poterat Alphonſo, cui ſimul iurauerat, arces tradere, laqueo in collo iniecto Regem adiit, & procerum turba ſpectante ſupplex orauit, vt Sacramenti non tam ſponte, quam neceſſitate quadam violati à ſe pœnas repoſceret.

TIT. XXVIII. De Blaſphemia.

Blaſphemia eſt maledicentia contra Deum, vel Sanctos eius, ex malo voluntatis affectu. — Blaſphemia quid ſit?

Eius generis exemplo eſt filius mulieris Iſraëlitidis, qui præcepto Domini lapidatus eſt, quod nomen eius blaſphemauerit. — Leuit. 24.

Holofernes indignatus, quod Achior potentiam Dei cœli commendaſſet, dixit: Quia propheta ſti quod gens Iſraël defendatur à Deo ſuo, oſtendam tibi quod non eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor, cum percuſſerimus omnes quaſi hominem vnum. — Iudith. 6.

Verum poſtea per vnius fœminæ manum caput eius amputatur. — Iudith. 13.

Blaſphemus & ſuperbus Antiochus inſanabili & inuiſibili plaga percuſſus eſt. — 2. Machab. 9

Sic & Iudæi ſæpius blaſphemas voces in filium Dei euomuerunt. — Matth. 26. & 27.

Latro improbus cruci affixus etiam blaſphemabat, cum diceret: Si filius Dei es, ſalua temetipſum & nos. — Luc. 23.

Propter blaſphemiam D. Paulus Alexandrum & Hymenæum dæmoni torquendos permiſit. — 1. Tim. 1.

EXEMP. I. *De Olympio Ariano in S. Trinitatem blaſphemo diuinitus percuſſo.*

ANno Domini quadringenteſimo nonageſimo quarto, octauo Calendas Ianuar. res admiranda, terribilis, & ſingularis, qua aures audientium obſtupebant, euenit. Olympius quidam nomine, cum Euthymius Arianæ factionis defenſor curſorem ſaltantem citaret in balneis Palatii Heleniani, accedens ad eum qui præmolliebat, & quoſdam qui lauabantur ὁμοουσίῳ, hoc eſt eiuſdem ſubſtantiæ de Filio dici comprobantes conſpicatus, iſtiuſmodi eos verbis compellauit. Quid enim eſt (inquiens) Trinitas? aut quo nõ in pariete inſcripta eſt? Membriſque corporis neceſſariis apprehenſis: Ecce (inquit) & ego Trinitatem habeo. Quare, qui illic aderant, commoti illum erant interfecturi; ſed in valli ambitu prohibiti ſunt à quodam magno ſanctorum Apoſtolorum presbytero, viro admirando, Deique ſtudioſo, qui ſic eos allocutus eſt: Iuſtitiæ non latet oculum cuncta ſpectantis & punientis. Cum igitur hominis veneratione quieuiſſent, ſurrexit Olympius blaſphemus ille Arianus, & calidarum aquarum balneo lotus (vt fit) ad illud quod frigidas continebat ingreditur (ſuſcipit enim aquas è terra medium venerandi altaris ſanctæ ædis Stephano Protomartyri dicatæ, quam Aurelianus inter veteres præcipuis dignitatibus illuſtris ædificauit, ex quo diuinis aquam ſpectaculis fieri dignam exiſtimo.) In hoc ille cum deſcendiſſet, confeſtim egreſſus eſt, clamans: Miſeremini. Et carnes ſuas vngulis dilanians ab oſſibus diuellebat. Hunc illi qui circum aderant comprehenſum linteo obuoluerunt, & præ frigo-

Ioan. Damaſcen. de Imagin. Orat. 3. Plat in vita Athanaſ. 2. Ado in Chro. ætat. 6. Io. Vaſæus ad ann. Domin. 499 Baron. tom 6 ad an. 493.

Hc r ænda blaſphemia Olympii in S. Trinitatem.

Olympius hæreticus Arianus blaſphemu dat pœna…s

frigore animo deficientem reclinarunt. Rogantibus autem, quidnam illi contigisset? respondit Olympius: Hominem vidi candidis indutum vestimentis, qui super Nerophorum incidens tres mihi calidæ siclas infudit: Ne maledixeris, inquiens. Qui igitur erant illi necessitudine coniuncti, sublatum in aliud balneum, quod Arianorum hærebat Ecclesiæ, gestarunt. Verum cum ex linteo vellent illum eximere, omnes illius carnes dilacerauerunt; atque ita moriens animam efflauit. Quæ quidem res per totum fere peruagata regnum est. Prodiderunt autem quidam; Olympium, cui id contigerat, quodã tempore ab eorum, qui filium Homousium, hoc est, eiusdem essentiæ cum Patre fatebantur, cœtu ad Arii partes defecisse.

Dira vltio in Olympium Arianũ.

II. *De suprema Iuliani Apostata letifere casi in Christũ blasphemia.*

Ex Niceph. Callist lib. 10. hist. Eccl. c. 25. Histor. Tripart. lib. 9. hist Eccles. c. 25.

Iulianus Imperator, Apostata, in bello, quod contra Persas gerebat, grauiter vulneratus, cum è vulnere caua manu sanguinem hausisset, atque eum in cœlum veluti Christum conspiciens coniecisset, perinde atq; causam cædis suæ in eum referret, ita vociferatus dicitur: Vicisti, Galilæe, vicisti. Atq; ille idem sic se habens & sanguine diffluens, diserte; Saturare Nazarene, exclamauit.

Blasphemia Iuliani in Christum.

III. *De Anthemio in Christum Dominum blasphemo à dæmone correpto.*

In vita S. Io. Chrysost. ap. Surium 17. Ianuar. ex Metaphr.

Cum Anthemius quidam, qui non parui quidẽ nominis fuit propter studium eloquentiæ, gentilis autem religione, alioquin linguæ nimis & sibi nimium indulgens, Beato Ioanni Chrysostomo Archiepiscop. Constantinopol. religionis diuersitatem obtruderet, ipsi sic respondit sanctus vir: Quod dicis me esse dissimili vobis religione, erubescerem, si viderer tacere, ducens hoc esse pudendum; ego enim Deos neq; noui, nec me eos vnquam esse adoraturum profiteor. Absit vt adeo desipiam, & sit mihi lingua tam temeraria; sed vnus mihi Deus est Christus, qui cognoscitur in Patre & Spiritu, qui & omnia ab initio produxit ex nihilo, & nunc ineffabili ea virtute continet, & annuos nobis fructus suppeditat, & manum aperiens omne animal implet benedictione. Sed non Christus, dixit interpellans Anthemius, producit hos fructus annuos, sed elementa mundi suis temporibus producunt, deorum prouidentia. Nondum finem acceperat eius sermo, cum à maligno spiritu possessus, & terræ allisus, misere iacebat rugiens; lacrymarum & timoris simul causa iis, qui aderant, peruertens quidem oculos, stridens autem dentibus, spumam vero ex ore turpissime expuens.

Anthemiũ blasphemũ inuadit dæmon.

IV. *Vt dignas vindicta diuina pœnas exegerit ab eis, qui contra Dei matrem blasphemam ausi sunt mouere linguam.*

Niceph. Call. l b. 18 histor. Eccles. c. 33.

Græci quidam siue Gentiles in cuiusdam domo conuiuantes, & vino sese inuitantes, post prandium simul atque satis adbiberant, blasphemare & conuiciis proscindere Verbi matrem cœpere: postremũ hoc compotationi adhibentes studium, vt quæcunque aliquis eorum excogitare posset absurda atque indigna, per ea ridens œconomiæ & dispensationis salutis nostræ mysterio illuderet. Impietas ea postquam innotuit, illi quidem condignas petulantis linguæ pœnas dedere: ædium autem, in quibus cõfidentes graui, blasphemiæ indulserant, Dominus à sacris nostris non alienus, tum quidem, quod res ita tulerit, periculum effugit. Non multo vero post, noctu ei dormienti in somnis Dei genitrix astitit, cui diligentius: Ecquid se, quænam esset, nosset, percunctanti: postquam ipse, nosse se eam professus est: illa ei contumeliarum indignitatem in memoriam reuocauit. Tum ille miser supplex illi esse, veniamq; delicti petere, & ne tam cito morte plecteretur, sed tempus ei pœnitentiæ relinqueretur, orare. Illa daturum se hoc ei, neq; in præsentia ipsum ita morte pœnas luiturum promittere: vimine autem, quod manu gestare videbatur, genua eius circumcirca veluti exarans circumscribere. At ille somno discusso, membra ea quæ vimine notata fuerant, statim ab reliquo corpore disrupta inuenit, recenti sanguine profluente: Et in publicum productus iustum omnibus iudicium promulgauit. Qui vero id audierunt, laudes Deo, propter tam inopinatum miraculum, cantarunt. Matrem itidem Dei celebrarunt, quæ ita semper Christianorum genus tueretur, quæq; nouo quodam modo affectionem erga nos suam, quamuis præter naturam eius sit, vt quenquam puniat, vi quadam adacta ostenderet, vt scilicet religio nobis stabilis & firma esset.

Blasphem[ia] in Dei m[a]trem diu[i]nitus fin[i]& humani[tus] vindicat[a].

Alieni p[ec]cati cõsc[ii] etiam pl[e]ctitur.

V. *De Leone viro sæuissimo, Sanctos Dei blasphemante, surdo & muto effecto.*

Greg. Tu[ron.] lib. 4. hist[.] Franc. ca[p.]

Leo quidam Pictauiensis, qui nominis sui tanquam leo erat in omni cupiditate sæuissimus, fertur quadam vice dixisse, quod Martinus & Martialis confessores Domini, nihil fisci viribus vtile reliquissent. Sed statim percussus à virtute Confessorum, surdus & mutus effectus, amens est mortuus: venit enim miser ad basilicam Sancti Martini Turonos, celebrauitque vigilias, dedit munera, sed non eum respexit virtus consueta: cum ipsa enim qua venerat infirmitate, regressus est.

Leo bla[s]phemar[ns] in sanct[os] obsurdu[it].

VI. *De blasphemis lepra percussis.*

D. Anto[n.] p. sua sum[mæ] tit 8 c. 7. [§.] 3. Vinc. [in] spec. histo[r.] Nicol. Bo[er.] decis. 301[.] Pet. Dam[ian.] epist. 17. l[ib.] ad Desid[er.] Abbatem[.]

D. Antonius in sua summa hoc ponit exemplum: Duo amici & compatres, in Bononiæ partibus, cum discumberent in conuiuio, allatus est gallus cum pulmento; vnus eorum arrepto gladio in frusta dissecuit, tritumque piper cum liquamine perfudit, quo facto alter ait; Profecto compater, sic explicuisti gallum istũ, vt S. Petrus, si vellet, reintegrare non posset. Cui alter subintulit; Plane, non modo si Sanctus Petrus, sed si Christus imperaret, gallus iste in perpetuum non resurgeret. Ad hanc vocem repente gallus viuus coopertus plumis exiliuit, alas percussit & cecinit, & plumas excussit, totumq; liquamen

Blaſphemus in S.Pe rum lepra percutitur.

ſuper eos, qui veſcebantur, aſperſit. Illico ſacrilegi blaſphemi in aſperſione piperis lepra percuſſi ſunt, quæ plaga lepræ in poſteris eorum hæreditaria remanſit, vſque in finem.

VII. *De blaſphemia fabri inſigni admodum miraculo caſtigata.*

Vincent. Maynard. in vita S. Antonini apud Sur. to. 3. Simon Maiolus colloq. 19.

Fabri blaſphemia miraculo detegitur.

Cum idem ſanctus vir Archiep. Florentinus intellexiſſet, in fornacibus, quæ ſunt in Apennino, ferrum, velut quidpiam liquidum fluere, ſpectaturus eo aliquando ſe contulit, ſociatus aliquot comitib. Ibique accidit res plane memoranda, Faber ipſorum aduentu permotus ad iracundiam, quod diceret eos ſibi eſſe incommodo, vſq; ad blaſphema verba proruperat, qua ex re ingens prodiit miraculum: Ferrum enim, quod ab igne velut aqua defluere conſueuerat cœpit velut congelaſcere, ac nullis ignib. nullis follibus; totius noctis interuallo, incendi, ac fluere: caſſum itaque laborem faber animaduertens Archiepiſcopum adiit veniam poſtulans, ſibique etiam benedici rogitans; mox vt homini benedixit Archiepiſcopus, reddita eſt ferro priſtina vis, vt incenſum etiam liquidum pro more defluxerit, velut ad ſolis radios glacies.

VIII. *De capite cuiuſdam blaſphemi lapide tormentario mirabiliter concuſſo.*

Tripart lib. 10 Eccl. hiſt. c. 28. an. 411.

Cum Gororanes Perſarum Rex triginta iam diebus vndique ciuitatem obſediſſet, & multa machinamenta conſtruxiſſet ad eam expugnandam, ſolus Eunomius iſtius loci Epiſcopus reſtitit, & impetum moliminis eorum machinaſque deſtruxit. Vnus autem partis hoſtilis vir dum conſuete blaſphemaret, & Rapſacis atque Sennacherib verba profunderet, & cum væſania minaretur, ſacrum ſe concrematurum templum; ille vir ſanctiſſimus non ferens huius inſauiam, iuſſit baliam poni iuxta propugnaculum, quæ Apoſtoli Thomæ habebat vocabulum, & maximo in eam lapide coaptato. In nomine, inquit, eius qui eſt blaſphematus, lapidem tenſo arcu dimittite. Tum lapis emiſſus veniens vſque ad faciem nefandiſſime blaſphemantis vultum eius valde corrupit, caput contriuit, cerebrumq; in terram diſperſit. Hoc cum dux exercitus cognouiſſet, qui ſe ciuitatem capturum eſſe minabatur, ſiluit, & rebus ipſis victum ſe eſſe profeſſus eſt, & metuens quæſiuit pacem.

Miles blaſphemans ſceleris pœnas luit.

IX. *De puero quinquenni Deum blaſphemare aſſueſcente à dæmone è ſinu patris abrepto.*

D. Greg. 4. Dial. c. 18.

Ad hanc rem terribile quoque & valde formidãdum adducit exemplum diuus Gregorius de quodam puero quinquenni, qui à parentibus ſuis ciuibus Romanis in deliciis bene nutritus conſuerat pro minimo Deum blaſphemare. Et ſuperueniente peſte in vrbe, ille puer inter brachia patris eum tenentis interfectus eſt, qui primo cœpit clamare, Obſta pater, obſta pater. Qui clamans declinauit faciem, vt ſe ab eis in ſinu patris abſconderet. Quem cum ille trementem requireret, quid videret, puer adiunxit dicens: Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixiſſet, maieſtatis nomẽ protinus blaſphemauit, & inter ea verba vltimum exhalauit ſpiritum: vt enim omnipotens Deus oſtenderet, pro quo reatu talibus fuiſſet traditus executorib. vnde viuentem pater ſuus noluit corrigere, hoc morientem permiſit iterare; vt qui diu per diuinitatis patientiam blaſphemus vixerat, quandoque per diuinitatis iudicium blaſphemaret & moreretur, quatenus reatum ſuum pater eius agnoſceret, qui paruuli filii animam negligens, non paruulum peccatorem gehennæ ignibus nutriſſet.

Puer quinquennis maieſtatem Dei blaſphemans à dæmonibus aufertur.

X. *Famulum blaſphemas voces eructantem dæmon contendit abripere.*

D. Wilh. Lindan. Ep. Ruremond. lib. de fugiend. idolis cap. 12. & Ind. l. 7. c. 35. an. Do. 1571. 27. Decemb.

Anno à natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, tempore Wilhelmi Naſſouii Aurangiæ principis contigit, quendam ruſticanæ villæ in Merum vico parochiæ Harten iuxta Ruremundam famulum apud Medardum Meiſter Henrichs commorantem, die ſabbathi ante Dominicam Eſto mihi, proficiſci vna cum equis & vehiculo ad montem Odiliæ, myricam aduehendi cauſa, & in reditu vehiculum frangi. Quod dum reficeret, Petrus famulus, quadam victus impatientia in blaſphemas erupit voces, ruſticis plebique imperitæ, proh dolor, familiares: eique tum apparuit eques nigro, hinnienti atque ſpumanti vectus caballo, dicens: Adoleſcens, relinque tuum vehiculum, & veni mecum vna cum Goeſiis verſus Franciam: ego ſum præfectus duarum cohortium equitum tu mihi bene inſeruies, ego ſatis pecuniarum, & bonorum habeo. Cui Petrus reſpondit, quod non, & ſe debere proficiſci domum, & animaduertens equum vnum tãtum habere aurẽ, ſignauit ſe ſigno crucis, & ſtatim euanuit prædictus vir vna cum equo. Et poſtquam Petrus vlterius progreſſus fuiſſet, apparuit iterum eques. Sed Petrus reſpondit, ſe debere eſſe domi ſub veſperam, quod cum ſociis aliquo eſſet vocatus, ſignando ſe iterum ſigno crucis. Cum aũt illi ſimul eſſent audiuerunt quendã ſibilantem, ad cuius ſibilum Petrus etiam ſibilauit, & appropinquans Petro dixit ei: Conſcende retro dorſum equi mei. Cui Petrus, Ego bene ibo. Veneruntitaq; ad ædes Medardi, vbi Petrus iuſſu equitis tubam inflãs, & rogatus à duobus ſociis, qui præceſſerant, cur tubam inflaſſet, reſpondit: Debeo conuocare equites, quia ſtatim debemus diſcedere; & mox detruſus eſt Petrus in lacum ibi exiſtentẽ, ex quo prædicti adoleſcentes eum retraxerunt, & in equili ſuper manipulum ſtramineum collocarunt, prope lectum duorum adoleſcentum, vnde ſpiritus per paruulum admodum foramen eum in aera abduxit, & ſuper arborem pirum collocauit: & cum duo adoleſcentes eum quærerent, rogauit eum ſpiritus; Cui vis adhærere? Volo reſpondit, adhærere Domino Deo, & huic arbori, & tunc deſeruit eum ſpiritus, multos arboris ramos frangendo.

Famulum blaſphemũ abducit dæmon.

XI. *Supplicio extremo blaſphemos adiudicat Iuſtinianus Imperator.*

In Auth. coll. 6. tit. 5. vt nō luxurientur. & lib. 2 nouell. tit 29.

Iuſtinianus Imperator iurantem per Dei aliquod membrum, aut per capillos, aut Deum blaſphemantes, vltimo ſupplicio damnat.

XII. *Blaſphemos cauterio ignito mulctandos vult Lud. Franc. Rex.*

D. Anton. 3. p. Chron. tit. 19. cap. 94. Pau. Æmil. lib. 7. hiſt. Franc.

Beatus Ludouicus Franciæ Rex fieri iuſſit edictum contra blaſphemantes nomen Domini, vel Virginis glorioſæ, adiiciens pœnam igniti cauterii in fronte tranſgreſſoris imprimendi. Et cum ſemel quidam ſecundum ſæculum generoſus in hoc vitium lapſus fuiſſet, denunciatus in iudicio, multique pro eo apud Regem intercederent, vt pœna illa in alteram commutaretur, attenta nobilitate eius, nequaquam acquieuit, dicens: Ego pro gratia reputarem mihi, vt tale ſignum in fronte mea poneretur, dummodo tantum ſcelus de regno meo extirparetur.

XIII. *De pœna blaſphemis & artificibus voluptariis à Philippo Gallorum Rege irrogata.*

Theatr. vitæ hum. vol. 13. lib. 3 ex Roberto Gaguino lib. 7. & aliis.

Philippi Auguſti Francorum Regis viuo patre coronati primum edictum fuit aduerſus blaſphemos, nomen Chriſti contumelioſe probroſeque in teſtimonium, & cuiuſuis minutiſſimæ rei aſſertionem adducentes, quo cenſuit in flumen citra moram mergendos. Secundum fuit aduerſus tibicines, hiſtriones, paraſitos, & id genus voluptuarios artifices, quibus interdixit aula.

XIV. *Qua ratione Canones puniri iubeant blaſphemos.*

§. 1. c. ſi quis per capillum.

His haud parum conſonus eſt Canon, qui habetur 22. vbi ſic legitur: Si quis per capillum Dei vel caput iurauerit, vel alio modo blaſphemia contra Deum vſus fuerit, ſi in ordine eccleſiaſtico eſt, deponatur: ſi laicus, anathematizetur. Et in Authenticis. Tit. Vt luxurietur contra naturam. Nemo iuret per membra Dei, aut capillos, aut alio modo Deum blaſphemet: his enim delictis, & fames, & terræ motus, & peſtilentiæ fiunt. Præcipimus igitur tales comprehendi, atque vltimis ſubdi ſuppliciis.

Coll. 6. ff. Omnibus hominibus.

XV. *Blaſphemiæ crimen perturbati regni cauſam eſſe.*

Nic. Boerius deciſ. 301. ex glo. in prœem prag. ſan. ff. l. 9. col. 3.

Roberto Francorum Regi filio Hugonis Capet, aliquando in ciuitate Aurelianenſi pro pace & Regni ſui tranquillitate oranti Chriſtus apparuit, & reſponſum fecit, quod pacem in regno non haberet ſuo, donec blaſphemias & crimina notoria extirpaſſet. Nec mirum, hoc enim procedere videtur ex odio ad Deum: odium autem Dei peccatorum maximum eſt.

Odium Dei quantum crimen.

XVI. *Blaſphemiam calumnia longe eſſe grauiorem.*

Theatr. vitæ hum. volum. 13. l. 4.

Anno ſalutis 1569. duo præſidiarii milites apud Argentinenſes in vincula coniecti, alter in Deum blaſphemans, alter in Præfectum cohortis iniurius. Pro illo, ob ſpectatam fortitudinem, optimi quique intercedebant; pro hoc vero nulli. Senatus prudentiſſimus indignum ratus, violatorem Dei meliore conditione eſſe, quam calumniatorē hominis, cauſæ cognitione iis, quibus oportuit, demandata, vbi blaſphemiam horrendam, licet ab ebrio & emotæ mentis homine, admiſſam cognouit, plus diuinæ maieſtati, quam humanæ gratiæ & interceſſioni tribuendum ratus, ſupplicio capitali, extracta per ceruicem lingua, blaſphemum affecit.

Simile fe[...] habet Io. Nider. l[...] Formic. [...] 3.

XVII. *Quomodo Boarus miles iniuncta ſibi pœnitentia blaſphemare dedidicerit.*

Io. Nider. [...] 4. Formic. cap. 3.

Fuit meo tempore quidam miles in armis vtriuſque hominis valde tritus Boarus nomine, qui in iuuentute nutritus fuerat in cuiuſdam Comitis curia, vbi blaſphemare ita fuit conſuetum, vt in omni dicto pene verbum blaſphemiam notans emitteretur à cæteris nobilibus; quæ corruptela, puto, gentem Teuthonicam intrauit, ex malo intellectu vnius articuli hæreſis Waldenſium, qui eſt, quod in nullo caſu iurare licet. In lingua autem Teutonica, quæ in propriis vocabulis multum deficit, idem & vnum vocabulum habet, iurare & blaſphemare. Et vt nullus notaretur eſſe Waldenſis, ex leuitate mimorum & prauitate euenit, vt blaſphemia in verbis, per Chriſti membra vera vel conficta, honeſta vel verecunda, nimis aſſueta ſit in ore multorum. Habitum huius peſſimi vitii poſtquam miles ſe didicit habere, ſæpius conſcientia ductus firmiter animo ſtatuit dediſcere & abnegare. Et cum diu ſecum pugnaſſet, præcipitio tamen linguæ lubricæ, & vitio inolito victus frequenter ſubiacebat. Petiuit igitur à ſacerdote ſuo confeſſore, vt ſibi pœnitentiam aliquam contra tale vitium iniungeret, vt eandem faciens per Dei adiutorium vitium eradicare valeret. Cui confeſſor ſatis facilem iniunxit, quæ vitium quidem in modico amputauit, ſed ad radicem nequaquam deuenit. Quod videns Chriſti tyro ſibi ipſi hanc iniungit, vt quotieſcunque blaſphemia os ſuum exiret, tot diebus à carnibus abſtinere vellet. Et ne ex inaduertentia aliqua inulta maneret blaſphemia, famulis diſtricte præcepit, vt vices & quotas notarent blaſphemiarum, & eaſdem domi non celarent. Quas notans Dominus, licet in curia tunc moram traheret cuiuſdam Principis, qui eſt Electorum vnus ſacri imperii, tamen fere dimidio anno aliquando ex impoſita ſibi pœnitentia carnes non guſtauit; qua vexatus eſt, abſtinentia ita per diuinam gratiam vitium blaſphemiæ radicitus eruit, vt tempore, quo poſtea viri notitiam habui, ne minimum verbum ab ore eius audiuerim, quod præteritum facinus notare valeret.

German[...] vnde mo[...] iurandi [...] blaſphem[...]di.

Remedi[um] contra b[la]ſphemia[m].

XVIII. *Duo Auguſtenſes blaſphemi qua ratione ab eo vitio diſſueti.*

Idem ibid.

Audiui à viro quodam conſtanti alio (ſi bene memoriæ occurrit) de ciuitate Auguſtenſi, qui ſimili habituatus vitio ſibi pœnam talem indixit, vt quoties

ties blasphemiam pronunciaret, statim vel eadem die propriis manibus guttam sanguinis graphio, siue stylo ferreo mediante extrahere vellet. Fecit igitur, & sanatus est. Alius item videns se ad blasphemias assuetum, vouit, quotiescunque blasphemiam diceret, vel Dei nomen irreuerenter nominaret, eadem die permanere se, sine dispensatione, à vini vsu promisit, quo seruato, à crimine liberatus est, & à consuetudine mala.

TIT. XXIX. De iis, qui se ipsos, aliaue diris & execrationibus deuouent.

EXEMP. I. *Puella ira commota, ac in nomine diaboli cibum sumens, mox ab eo possidetur.*

[...]b. 5. Fori[...]carii.

IRritam non esse solere in huiusmodi execrationẽ docent aperte quæ subiungam exempla. Ioannes Nider hoc in primis commemorat. Tempore, quo in Vniuersitate Coloniensi sacræ Theologiæ studio ascriptus fui, quædam virgo quindecim vel sedecim annorum, moribus secundum sæculum satis composita, in domo cuiusdam suę consanguineæ nutriebatur extra domum parentum. Cumque cognatæ suæ scyphum satis vilem terreum quendam à casu fregisset, cognata ira replebatur in lapsus negligentiam & in ream virginem. Quæ virgo tãto hoc molestius tulit, quanto vasculum vilius extitit. In iram ergo commota virgo, hora sumendi cibum nec cõedere, nec ad mensam præ ira se præsentare voluit. Cuius cognata ait: Oportet vt comedas. At virgo apud se (vt mihi postea & exorcistæ retulit suo) huiuscemodi verba submurmurando dicebat: Si me oportet edere, in nomine diaboli fiat. Sic mensam accessit, benedictionem mensæ, quam bene sciebat, dicere neglexit, & in primo morcello, vt optabat, muscam ori illatam sensit: quam cum nulla arte eiicere valeret, deglutiuit, & immediate obsessa fuit: Semper tamen vsum rationis bonum habuit, licet sæpe satis vexaretur à dæmone. Cum autem in domum parentum cum magna mœstitia reduceretur, & diutissime nullus reperiretur, qui liberare posset, tandem quidam frater nostri ordinis, nunc Magister Gotfridus Schusel sacræ Theologiæ professor calamitati parentum, & puellæ compatiens, se in eius exorcisatione intromisit pacto tali præuio; vt si liberaretur, nihil terreni exorcistæ daretur, sed puella in castitate solita, si vellet, libere, & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus missam, obtulit obsessa oblationem consuetam, in eadem adfuit per totam, & in nullo vexari videbatur. Finitoque officio, post satis diuinum exorcismi actum, membris omnibus virginei corporis pæne præcontusis exiit dæmon, & ita virgo deinceps Domino in castitate seruiuit.

[...]mon in[...]dit puel[...]n iratam [...]diris se [...]uouen[...]n.

[...]orcis[...]s puellæ [...]monia-

II. *Inuocati dæmones in ira mox præsto sunt, & mira faciunt.*

[...]Martin.

In Silesia quidam nobilis cũ inuitasset conuiuas, & hora conuiuii iam instãte, apparatu facto, spe frustratus esset, excusantib. se conuiuis, cur non comparerent, prorupit iratus in hæc verba; Veniant igitur omnes dæmones, si nullus hominum mecum esse potest. His dictis domo egreditur in templũ, vbi pastor ecclesię concionẽ habebat; &, vt iracundiã concoquat, auscultat aliquandiu; dum vero in templo moratur, veniunt equites in aream domus magni & nigri, & iubent seruum domus, vt Dominum suum aduocet, eiq; significet, adesse hospites. Seruus consternatus abit in templum, & indicat hæc Domino suo, qui nescius consilii pastorem cõsulit. Pastor abrumpens concionẽ hoc consilium dat; vt tota familia domo exeat. Quod cum fieret, & famuli ac ancillæ properarent, forte obliti infantẽ in cunis iacentem & dormientem secum non auferunt. Dæmones incipiunt comessari & vociferari, prospicereq; per fenestras formis vrsorum, luporum, felium & hominum, & monstrare pocula vino repleta, assaturas & pisces. Hæc vicini, nobilis, pastor, & alii cũ viderent, Ah, inquit pater, vbi infans meus? Vix cũ hæc dixisset, vnus ex dęmonibus vlnis suis infantem ad fenestras gestat, quasi monstraturus parentibus. Nobilis prorsus consternatus & solicitus de incolumitate infantis, fidum habens seruum, quem interrogat; Quæso, tu dic, quid agam? Seruus, Domine, inquit, cõmendabo & committam vitã meam Deo meo, & in nomine Domini ingrediar, & vt infantẽ auferã, auxilio & beneficio Dei videbo. Bene, inquit nobilis; Deus tecum sit, & iuuet te, animumque tibi confirmet. Seruus, accepta benedictione à Pastore & reliquis, ingreditur, & ante conclaue, in quo erant dæmones congregati, procidit in genua, & se Deo cõmendat, & hoc animo aperit ianuam, & videt dæmones horribili specie sedentes, stantes, obambulantes, serpentes, & vno impetu accurrentes ad se, & vociferantes, Hui, hui, tu quid hic tibi? Ille sudans, & tamen diuinitus cõfirmatus, alloquitur dæmonẽ, qui infantem gestabat. Tu, inquit, mihi infantẽ trade. Nequaquam, respondit iste, iam meus iste est infans, dic Domino tuo vt veniat, & accipiat infantẽ. Cui seruus; Ego fungor iam officio meę vocationis, in qua Deus me collocauit, & scio quicquid in hoc officio facio, id Deo gratum esse. Quare ratione officii mei, & auxilio, nomine & virtute Iesu Christi aufero abs te infantem, & patri eius restituo. Atque ita ipse apprehendit infantem, & brachiis suis amplexus est. Isti nihil aliud respondent, nisi vociferantes: Hui nebulo, hui nebulo, relinque infantem, relinque, alioqui te discerpemus. Ille nihil curans minas diabolicas abiit & incolumem infantem patri nobili reddidit. Dæmones postea, aliquot diebus elapsis, euanuerunt, vt in ædes denuo migrare cum tota familia nobilis potuerit.

Delrio to. 2. Disq. mag'c. l. 3. q. 7. sect. 1. ex Germ. li. C. lib. 1. de la-mius cap. de malitia dæmonis.

Inuocatio dæmonum quam noxia.

Dæmonũ forma varia.

Serui fidelitas.

III. *Puella nobilis diris se deuouens ipso nuptiarum die à duobus dæmonibus aufertur.*

Aliud non absimile iungo. In Saxonia virgo opulenta formoso iuueni, at tenuioris fortunæ, ma-

Idem ibid.

trimonium promisit. Hic quid futurum præuidens,
illam prædiuitem, & sexus ratione mutabilem, fidē
vix seruaturam esse puellæ respondit. Illa contra di-
ris se execrari his verbis cœpit ; Si alteri quam tibi
nupsero, tunc me diabolus in nuptiis illis abripiat.
Quid fit? post interuallum aliquod mutat animum,
nubit alteri, priore sponso spreto: qui eam semel at-
que iterum promissi, diræque imprecationis admo-
nuit. Sed illa posthabitis his omnibus, nuptias cum
altero sponso, relicto priore, celebrat. Ipso die nu-
ptiali, cognatis, amicis, & conuiuis hilaribus, sponsa,
vigilante conscientia, redditur tristior solito. Tandē
diaboli duo sub specie duorum equitum in ędes nu-
ptiales adueniunt, excipiuntur; adducuntur mensæ;
hisque remotis, choreę, vniq; ex his sponsa, honoris
causa, tanquam peregrino adiungitur: cum qua bis
saltauit, & tandem eam è conspectu parentum & a-
micorum, summo cum gemitu & lamentatione per
ostium in altum sustulit. Altero die parentes & ami-
ci mœsti sponsam quærunt, vt delapsam forte sepe-
lirent: sed ecce iidem socii occurrunt, vestes & aurū
referentes, additis iis verbis: Non in has res, sed in
sponsam à Deo nobis fuit potestas concessa.

Puella dæmonibus se deuouens viua ab iis aufertur.

IV. *Adolescens inter ludendum peierans ac diris se deuo-
uens mox horribili spectro terretur.*

Franciscus Bencius in Annal. Societ. ann. 1586 de rebus Collegii Vercellensis P. Io. Bonif. lib. 4 hist. Virgin. c. 9.

Anno Christi Domini millesimo quingentesimo
octogesimo sexto Vercellis in Italia insaniebat qui-
dam iuuenis amore aleæ & ludi. Quodam die ve-
speri cum haberet domi collusores, orta est, vt sæpe
fit, inter eos contentio. Cum hic peierans audacius
veluti liti finiendę; Ne viuam, inquit, inuadat in me
malus dæmon, ni hoc ita se habet: visus iecisse ful-
men: eodem vestigio temporis totū cubiculum in-
tremuit, & tetra vmbra ante oculos videntium ob-
errans circum parietes apparuit; metu ille exanima-
tus in terram cadit; vbi primum ad se rediit, multo
magis pauidus & vecors conscientia veniam à Deo
eiusq; Matre suppliciter petit, votoque se obstringit
curandi sacri in proximum diem B. Nicolai Tolen-
tinatis, pedestrique itineris religionis causa ad Va-
ralli montem suscipiendi. Nihilo secius fuliginosa
volitat effigies circum cubiculum, & lucernam co-
natur extinguere: at socii terribili spectro crucem
ligneam quacunq; ferretur opponere. Ab hora alte-
ra noctis ad diluculum vsque formidolosa durauit
pugna. Ita aleatores, renouātes subinde oleo infuso,
ne deficeret, lumen, æquauerunt nocti, in lucemq;
tulerunt non ludum, sed timorem; tum vero, audito
matutino signo Angelicæ salutationis, nocturnum
monstrum, quod caua sub imagine omnes terruerat
inimico offensum sono procul nebulis obscurum in
suas tenebras recessit, consternatorum magis ocu-
los, quam animos relinquens. Ad nos illico iuuenis
exanguis & attonitus, nec satis securus sibi vi-
sus, non ante miseram mentem metu,
quam peccatorum vinculis
absoluit.

Spectro horribili vexatur aleator.

TIT. XXX. De votis Deo factis adimplendis.

*Votum est alicuius boni cum deliberatione
facta promissio.*

Votum q[...]

*Iacob ad Labanem auunculum suum profectus, post
ostensam sibi à Domino Deo visionem, votum vouit dicēs:
Si fuerit Dominus mecum & custodierit me, &c.* Genes. 28

*Arad Rex pugnās contra filios Israel ducebat inde præ-
dam. At illi voto se Domino obligantes vicerunt eum, &
vrbes hostium subuerterunt.* Nu. c. 21

*Orauit Anna Dominum flens abunde, & votum vo-
uit dicens: Domine exercituum, si dederis mihi sexum vi-
rilem, dabo eum Domino.* 1. Reg. 1

*Asa Rex Iuda, ea quæ vouerat pater suus, obtulit in
domum Domini, argentum, aurum, vasorumque diuer-
sam supellectilem.* 2. Paral.

*Rex Artaxerxes præcepit Esdræ, & populo, vt ferrent
munera Domino Deo Israel, quæ vouerat.* 3. Esdr. c.

*Omnis populus post victoriam venit in Ierusalem ad-
orare Dominum, & obtulerunt omnes holocausta, vota
& promissiones suas.* Iudith 6.

*Viri qui erant in naui, vbi fuit Ionas Propheta, timue-
runt valde, & immolarunt hostias Domino, & voue-
runt vota.* Ionæ c. 8

*Heliodorus volens ærarium spoliare, & deposita de
templo auferre, fuit virtute diuina grauiter flagellatus.
Deinde sanatus per orationem Oniæ, hostia Deo oblata,
& votis magnis promissis rediit ad Regem.* 2. Mach

EXEMP. I. *Clodoueus I. Francorum Rex Christianus vo-
to nuncupato de suscipienda Christiana religione ho-
stes prosternit.*

Io. Trith[...] origine [...]corum [...] tin. li. 3. [...] nal. Boi[...]

CLodoueus Francorum Rex bellum cum Ger-
manis habuit. Factum est autem, vt confligen-
te vtroq; exercitu Franci vehementer cæsi valde in-
ciperent deficere. Quod vbi Rex Clodoueus anim-
aduertit, eleuatis oculis in cœlum, cū lacrymis ora-
uit dicens: Domine Iesu Christe, quem vxor mea
prædicat esse filium Dei, si dederis mihi victoriam
de hostibus meis, in te credam, & baptisma in tuo
nomine suscipiam. Cumque hæc orans diceret Ale-
manni mox conuertuntur in fugam, qui vbi Regem
suum viderunt occisum à Francis, Clodoueo se sub-
iiciunt omnes, dicentes: Ne amplius persequaris
populum, oramus, iam tui sumus, & tibi fideliter
perpetuo seruiemus. At ille bello prohibito Ale-
mannos in deditionem accepit, & tributum eis-
dem imposuit.

II. *De monasterio construendo votum emittit Rodulphus
ante victoriam, ac ea parta construi iubet.*

Cuspini[...] Cæsarib[...] man. in [...]dulph.

Consueuerat Rodulphus Romanorum Rex sem-
per sexta feria, quæ dies est Veneris, passioni Christi
dicatus, cum hoste manus conserere: Nam sanctam
crucem

crucem religiosissime venerabatur. Votum itaque Deo fecit, si victoria potiretur, sese in honorem S. Crucis nouum fundaturum atq; extructurum cœnobium. Ordinatis itaque aciebus cum Sueuis, Stiriis, Carinthiis, Hungaris & Cumanis, Ottocarum aggreditur: primumque castris exuit, dein in fugam vertit: postremo à Styrio quodam nobili, cui Rex fratrem prius inique decollauerat, inter confertissimas acies est miserabiliter occisus, ac omnibus rebus spoliatus, nudus in Latha oppidum Austriæ delatus, vbi expirauit anno salutis nostræ millesimo ducentesimo septuagesimo nono. Sunt in exercitu Ottocari quatuordecim millia virorum desiderati, præter captiuos. Rex votum soluit victoria potitus, ac in Tulna Austriæ oppido cœnobium monialium (quod hodie durat) extrui in honorem S. Crucis fecit, donariisq; ac censibus dotauit, an. Christi 1280.

III. *Votum Deo factum dum completur, suum sortitur effectum.*

...bert. in ...ron.

...nonia ... propul-

Henricus quoque Rex Romanorum, Hungaris Franciam, Alsatiam, Alemanniam, Saxoniamq; depopulantibus, vouit Deo pro adipiscenda victoria se hæresim simoniacam de regno suo eradicaturum, eosq; ad internecionem pæne deleuit.

IV. *Osuuius Rex filiam Deo cum monasterio vouet, si victoria contra hostes potiatur.*

...a lib. 3. ... Gentis ...gl. cap. 24

Osuuius Northanimbrorum Rex, cum acerbas & intolerabiles pateretur irruptiones à Panda Merciorum Rege, qui fratrem eius occiderat, ad vltimũ necessitate cogente, promisit se ei innumera, & maiora quam credi potest, ornamenta regia, vel donaria in pretium pacis largiturum, dummodo ille domum rediret, & prouincias regni eius vsque ad internecionem vastare desineret. Cumque Rex perfidus nullatenus precibus illius assensum præberet, qui totam eius gentem à paruo vsque ad magnum delere, atque exterminare decreuerat, respexit ille ad diuinæ auxilium pietatis, quo ab impietate barbarica posset eripi: votoque se obligans, Si paganus, inquit, nescit accipere nostra donaria, offeremus ei, qui nouit, Domino Deo nostro. Vouit ergo, quod si victor existeret, filiam suam Domino sacra virginitate dicandam offerret, simulque duodecim possessiones prædiorum ad cõstruenda monasteria donaret, & sic cum paucissimo exercitu se certamini dedit. Deniq; fertur, quod tricies maiorem pagani habuerint exercitũ: siquidem ipsi triginta legiones ducibus nobilissimis instructas in bello habuere. Quibus Osuuius Rex cum Alchfrido filio, perparuum, vt dixi, habens exercitum, sed Christo duce confisus accurrit. Inito ergo certamine fugati sunt & cæsi pagani duces Regis triginta, & qui ad auxiliũ venerant pene omnes interfecti. Tunc Rex Osuuius, iuxta quod Domino vouerat, pro collata victoria gratias Deo referens dedit filiam suam Elfledam, quæ vix dum vnus anni ætatem impleuerat,

...tũ Osu- ... Regis ...ilia Deo ...secran-

...a in gra- ...ũ actio- ...n pro vi- ...ria ab ...uio Re. ...Deo of ...ur.

perpetua ei virginitate consecrandam, donatis insuper duodecim possessiunculis terrarum, in quibus ablato studio militiæ terrestris, ad exercendam militiam cœlestem, supplicandumq; pro pace gentis eius æterna, deuotioni sedulæ monachorum locus facultasq; suppeteret, &c.

V. *Votum Basilij Imp. de suscipiendo monachi habitu, si Bulgaros vincat.*

Baron tom. 10. Annal. ad ann. Domin. 886. 8. ex Curopal. & aliis.

De Basilio Imperatore hic attexendum ex Aquitanica historia è Pithœi Bibliotheca in lucem prodita, quod sic se habet: Anno octingẽtesimo octuagesimo sexto, rebellantes Bulgari Græciam nimis exasperauerunt, & Basilius Imp. super eos nimis irritatus, voto se obligauit Domino; monachum fieri, si Græcis eos subderet, & per annos quindecim cum hoste super eos laborans, ad vltimum Regibus eorum prostratis Samuele & Aaron, omnem terram eorum obtinuit, & fortissimas ciuitates confregit, & Græcos animi præsidia contra eos vbiq; ordinauit, populumque Bulgarorum maxima ex parte in Græciam captiuauit; & sicut voto promiserat, habitum monasticum Græca figura indutus in reliquum est, omni vitæ suæ tempore à concubitu & carnibus abstinẽs, & imperiali schemate extrinsecus circumdabatur.

VI. *Childebertus Rex Galliæ votum Deo templum post victoriam erigendum curat.*

Ex act. S. Auiti Sur. tom. 3. die 17. Iunii.

Childeberti Regis vota pia.

Anno Domini quingentesimo quadragesimosecundo, Rex Childebertus inclytus Francorum Princeps comparato exercitu Hispanias suo addere imperio volebat. Audita vero S. Auiti fama, & quia sepulchrum eius exigui parietes vallarent: cœlesti Regi integra deuotione votum nuncupauit, si incolumis in regnum suum sancti viri intercessione reuerteretur, amplissimam se super eius monumẽtum basilicam conditurum. Itaq; in itinere multa quidem ab hostibus perpessus est; sed quoties ei structæ essent insidiæ, toties sancti viri intercessione ab impendentibus periculis liberatus est, atque ita sospes & triumphans rediit in regnum suum. Tunc vero insignem ædem, vt erat pollicitus, in loco supradicto extruendam curauit. Rursus idem Rex antequã Hispanias ingrederetur, ad sanctum virum Eusichiũ Eremitam senem venit. Cumque ei quinquaginta aureos obtulisset, ait senex: Quid mihi ista profers? aliis, qui ea pauperibus largiãtur, attribue; mihi autem hæc necessaria non sunt, sufficit mihi vt pro meis peccatis Dominum merear deprecari. Et adiecit: Vade, & victoriam obtinebis, & quod volueris, ages. Tunc Rex aurum pauperibus erogans vouit, vt si eum Dominus cum sua gratia de itinere illo reduceret, in honorem Dei basilicam eo loco ædificaret, in quo senis membra quiescerent; quod postea adimpleuit.

Childeber. Rex templum erigit S. Auito ex voto nuncupato.

Turon. de gl. confess. c. 82.

VII. *Res Deo vel Sanctis voto consecratas non debere paruo pretio redimi.*

Cum

Greg.Turon. Vinc.l.22.c. 13. Crantz in Suecia lib.3. cap.16.

Cum Clodoueus Rex Alaricum Visigothorum Regem prostrauisset, ac persoluendi voti causa equum, quo victor insedisset, B. Martino Turonis obtulisset, actum est ne equus Ecclesiæ relinqueretur, sed Regi, & Ecclesiæ commodius futurum, si pecunia redimeretur. Clodoueus igitur centum aureos solidos obtulit: equus paruo se æstimari animaduertens, immobilis extitit, neque reduci se passus est. Cum autem Clodoueus pretium duplicasset, quasi æquiori se pretio æstimatum equus nouisset, in viam se dedit, & reduci passus est.

VIII. *Corrigitur, qui fraude retinuit caballum, quem vouerat.*

Walfridus Strabus lib. 2. vitæ S. Galli cap 6. apud Sur. tom.5.

Votum in morbo factum implendum. Miraculum pro voto persoluendo.

Simillimum ei, quod Clodoueo accidit, contigit postea sub Pipino Gallorum Rege: Nam quidam, nomine Willimarus graui infirmitate depressus voto promisit oblaturum se equum Ecclesiæ B. Galli confessoris. Incolumitate recepta, voti immemor non persoluit; verum forte fortuna, cum Birthlonē virum nobilem comitaretur eques, ad B. Galli Ecclesiam peruenere. Recedentibus omnibus, equus Willimari substitit, neq; à foribus Ecclesiæ vllis conatibus auelli potuit. Pudore tandem ductus Willimarus, dilatæque voti satisfactionis compunctus, astantibus omnibus rem aperuit, atq; ita equum Ecclesiæ obtulit.

IX. *Voto diuo Thomæ Aquinati nuncupato hydropica & prægnans liberatur mulier.*

D. Anton.3. p.Chron. tit. 23.c.7.§.13.

Domina Maria vxor D. Arnoldi, neptis summi Pontificis ex sorore, cum apud Auenionem esset prægnans, necnon & hydropica, & à medicis desperata, adeo vt indulgentiam in articulo mortis plenariam per Episcopum Lugdunensem, tanquam breui moritura, consecuta esset, confessarius eius ei suasit, vt ad B. Thomam, de cuius canonizatione tunc agebatur, conciperet deuotionem, seq; ei deuoueret pro beneficio sanitatis impetrando. Quod cum fecisset, sequenti nocte vigilans vidit perspicue prope lectum consistere S. Thomam in habitu Prædicatorum sibi miti voce dicentem: Vis tu curari? At illa existimans illum esse quendam Episcopum sibi notum, quæsiuit, num venisset confirmaturus indulgētias, quas procurauerat Ep. Lugdun. Cui S. Thomas: Ego non sum talis Episcopus, sed frater Thomas de Aquino, cui te deuouisti; & addidit: Comple votum tuum & sanaberis. Illo disparente nunciauit matri visionem. Vouent igitur mater cum filia, quod in singulos annos in Natiuitate Domini mittent cereum sex librarum ad viciniorem Conuētum Ordinis, & fratrem vnum vestient, quem magis indigentem videbunt. Mane facto, corpus eius detumuit, nec tamen votum subito compleuit. Vnde nocte sequenti apparens iterum B. Thomas, dure arguit, quod nondum votum compleuisset. Quod cum citissime fecisset, perfectam sanitatem accepit.

X. *Votum de non edendo animato, violatum qui punitum.*

Theodor. hist. Relig sa cap.26.

Scribit Theodoretus in historia religiosa sanctorum Patrum, quendam Ismaëlitam non obscuro loco natum, ex iis, qui in nomen salutare Domini Christi crediderant, Deo votum fecisse, diuino viro Simeone teste, quod deinceps abstineret ab esu cuiusuis animati. Hoc promissum nescio quomodo quodam tempore transgressus occisam auem ausus est comedere. Cum Deus autem per increpationem eum ad conuersionem voluisset deducere, & suum famulum honorare, qui fuerat testis promissi, quod is fuerat transgressus, mutata est in lapidis naturam caro auis, adeo vt nec si vellet quidem deinceps eo vesci posset. Quomodo enim potuisset, cum lapiduisset, quod ad cibum sumptum fuerat corpus? Hoc admirando & incredibili spectaculo obstupefactus barbarus ad sanctum venit quam celerrime, quod erat occultum peccatum in lucem proferens, & suam transgressionem omnibus enuncians, & delicti à Deo petens veniam, & sancti auxilium inuocans, vt omnipotentibus suis precibus ipsum peccati vinculum exolueret. Multi autem id videre miraculum, qui auis partem ex osse & lapide constantem viderunt in eius pectore.

Auis car mutata lapidis n turam.

XI. *In periculis vtile est voto sese Deo obstringere.*

In vita e apud Sur 9. Maij charias pelor.

Cum in Gregorio Nazianzeno simul cum ætate incredibilis literarum amor cresceret, primum Cæsaream profectus est, vbi cum præstantissimis quibusque consuetudine habita doctrinam haud exiguam collegit. Inde in Palæstinā migrauit, vt optimam dicendi facultatem addisceret. Hinc Alexandriam perrexit, vt multiplicē prudentiæ thesaurum ex variis hominum morib' rebusq; colligeret. Qua in vrbe cum plurimum vtilitatis percepisset, doctissimas illas Athenas inuisere cupiens, incommodo tempore mari se commisit. Itaque coorta repente tempestate summum vitæ periculum vectores subierunt; prorsus vt venti in apertam nauis perniciem conspirare viderentur. Ibi vero cu.n alii omnes corporis mortem deflerent, Gregorius de animæ exitio atque internecione solicitus vestem lacerabat, tantisq; clamoribus & querelis vectores omnes exterrebat, vt nemo esset, qui non omni suiipsius cura abiecta, illius luctui sese socium adiungeret. Nondum enim sacris aquis à primi parentis delicto, quod in omnes deriuatur, expiatus erat Itaq; vt præsens animæ periculum euaderet, post lachrymas & preces multiplices ardenti pietate fusas voro se obstrinxit, fore, si saluus euaderet, & ad regenerationis lauacrū perueniret, vt se perpetua seruitute Deo consecraret. Hoc votum protinus optata serenitas consecuta est, tantaque tranquillitas, vt ipse non modo Gregorius per insperatam ex tempestate salutem, Dei manifeste misericordiam, sed & ii qui variis multifidisque erroribus tenebantur, vnius ac summi Dei

Votũ G Nazian pericul maris.

poten-

potentiam intelligerent, ſeſeque pari cum Gregorio alacritate ad Christi fidem cultumque reciperent.

XII. *Vota cum adiecta conditione olim etiam fuiſſe in vſu, & poſt euentum conditionis impleta.*

Cum bellum gererent Romani cum Mauritanis, victique fugarentur à Barbaris, ac plurimi illorum paſſim cæderentur, militem quendam vnus ex Barbaris nactus, haſtam, vt illum feriret, vibrare cœpit. Quod ille cum cerneret, orare Deum cœpit, ac dicere: Domine Deus, qui apparuiſti ancillæ Teclæ, & eripuiſti eam de iniquorum manibus, libera & me de hac neceſſitate, & ſalua ex hac acerba morte, mox ibo in eremum, & agam vitam ſolitariam. Cõuerſus autem neminem ex Barbaris vidit. Itaq; continuo venit ad hanc Lauram Cupatha. Manſeratque iam in ſpelunca, Dei ſe protegente gratia, annos trigintaquinque.

(...hron. ...t. ſpirit. ...o.) (...ota olim ...ditionata) (...nuerſio ...litis miraculoſa.)

Tit. XXXI. De Votis, & iuramentis iniquis minime implendis.

(...eg. 25.) *Laudatur Dauid Rex, quod ad preces Abigail vxoris Nabal, non occiderit Nabal, ſicut in iracundia iurauerat ſe facturum.*

(...eg. 14.) *Peccauit autem Saul temere & inconſulto vouendo, neminem virorum, qui ſecum erant, aliquid guſtare debere, niſi prius confeciſſet omnes hoſtes.*

(...dic. c. 11.) *Iephthe pugnaturus contra filios Ammon votum vouit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunq; primus fuerit egreſſus de foribus domus meæ, mihiq; occurrerit, eum holocauſtum offeram Domino. Vnde poſtea flens, filiam, quæ prima ei occurrit, immolare coactus eſt.*

(...Mach 9.) *Poſtquam percuſſus fuit à Deo Antiochus grauiſſima & inſanabili plaga, pollicitus eſt Iudæis templo Hieroſolymitano mirabilia ſe facturum. Sed nihil ei profuit, quia non ex deuotione ſed ex timore vouebat.*

(...A. c. 23.) *Crudele votum & impium fecerunt illi Iudæi, qui accedentes ad principes Sacerdotum dixerunt: Deuotione deuouimus nos nihil guſtaturos, donec occidamus Paulum.*

Exemp. I. *Votum impium eſſe retractandum miraculo confirmatur.*

(...rol. Sigo. ...i. Regni ...lia ann. ...o. 571. ex ...ulo diaco ... de geſt. ...ngobardo ...li 2. c. 13.)

Alboinus Rex I. Italiæ, rebus proſpere adminiſtratis, Ticinum inde interiore cura obſeſſum poſt tertium demum, quam obſideri cœptum erat, annum peruenit in poteſtatem. Populum ſe trucidaturum, iratus Alboinus, ſi vrbem caperet, concepto voto iurarat. Id ne poſt victoriæ compos efficeret, triſte omen oculis oblatum admonuit. Ingrediente ferociter vrbem, equus eius in limine portæ procubuit, neq; aut calcaribus, aut verberibus vllis poterat excitari. Qua re animaduerſa, vnus è Lõgobardis dixit: Reuoca, Domine, votum, quo te obſtrinxiſti, populum hunc, ſi vrbe potireris, peſſumdaturum, & vrbẽ ingredieris: Nam vere Chriſtianus in hac vrbe reſidet populus. Tum Alboinus; Atqui ciuibus, inquit, veniam me daturum, ſi audientes dicto fuerint, ſpondeo. Atqui his dictis repente equus eius magna cum omnium admiratione ſurrexit.

(Votum impium retractandum miraculo declaratum)

II. *Alachis Dux Tridentinus voti iniqui pœnas luit.*

Alagiſus vel Alachis Dux Tridentinus, Longobardus, cum præfectum Boiorum Graphionem, qui Piſoniũ & cætera Caſtella Atheſinæ vallis pro prætore adminiſtrabat, tumultuoſo prælio ſuperaſſet, Regi ſuo Cuniperto vel Berthárico rebellat. Cumq; Sacerdotem regiis armis indutum, quem Regem eſſe putarat, pugna occidiſſet, & ſpoliatũ galea raſura Sacerdotem fuiſſe proderet, votum nuncupauit, ſi victoria potiretur, ſalacibus myſtis fibulã ſe impoſiturum, genitalibuſque Sacerdotum puteum impleturum. Sed voti impii pœnas dedit: Caput enim eius fuit amputatum, & crura ſucciſa ſunt.

(*Lib. 3. Ann. Boiorum. Paul. Diaco. li. 5 de geſtis Longob. c 15. & ſeq.*) (Voti impii vindicta.)

III. *Diis nuncupat Iulianus Imp. ſe Chriſtianos homines ipſis immolaturum, à Perſis victor rediturus.*

De impio Iuliani Imperatoris voto ita ſcribit S. Ioannes Chryſoſtomus: Contra Perſas bellum ſuſcepturus, tanto cum faſtu cum diſceſſiſſet, ac ſi omnem barbarorum gẽtem delaturus eſſet; identidẽ nobis comminabatur, cum diceret, omnes ſe poſt à Perſis reditum funditus perditurum. Hoc n. bellum ſibi eſſe Perſico grauius, atque adeo oportere, mitiore illo confecto, tunc demum ad id quod maius foret, deſcendere. Et hæc quidem annunciabant qui illi à conſiliis erant. Porro votiua victima (inquit Gregorius Nazianzenus) quam magna, quamque eximia? ô Chriſte, & Verbum, & paſſionis impaſſibilis totiuſq; Orbis myſterium! Vniuerſam Chriſtianorum gentem dæmonibus ſiſtere, ſi propoſiti compos exiſteret. Iam vero ad eorum cædem (vt ait Oroſius) theatrum Hieroſolymis ædificari iuſſerat, vt ibi eſſet ipſorum carnificina, vnde religio huiuſmodi videretur eſſe progreſſa. Hæc ſcientes Chriſtiani, inſit Nazianzenus, omnibus humanis auxiliis deſtituti, Deum, in quem tantum vnica ſpes collocata erat, aſſiduis precibus interpellabant, vigiliis atque ieiuniis, aliiſque pietatis officiis vrgebant importune vt deſtinato neci omni populo Chriſtiano, Chriſtianæque religioni funditus eruendæ, quam citiſſime ſuppetias ferret: nec deſtiterunt, quouſque Deus eos audiuit.

(*D. Io. Chryſ. aduerſ gentes Greg. Nazia. orat. 2. in Iulianum Oroſ 7. c. 30. Baro. to. 4. an. 363.*) (Votum ſceleratum Iuliani de immolandis Chriſtianis diis Gentiũ) (Chriſtianorum ad Deum perfugium cõtra Iulian.)

De Angelis.

Tit. XXXII. De Angelorum creatione, miſſione ſeu apparitione, eorumque erga Deum obſequio.

Angeli tres apparuerunt Abrahæ in valle Mambre, & erga eum familiariter admodum ſe geſſerunt. Gen. 18.

Gen.21. *Angelus Domini vocauit Abraham, & prohibuit, ne filium immolaret, & magna ipsi propter obedientiam promisit.*

Gen.28. *Fugiens Iacob Esau fratrem suum, vidit Angelos ascendentes & descendentes per scalam.*

Tob.5. *Angelus Raphael in veste & ornatu splendido apparuit Tobiæ, quem duxit & reduxit.*

Ezech.c.9. *Angelus apparuit Ezechieli indutus lineis, & atramentarium scriptoris habens in lumbis.*

Daniel 10. & 11. *Reuelata sunt Danieli multa & magna mysteria, per ministerium Angelorum.*

Luc.c.1. *Ad annunciandam conceptionem D. Io. Baptistæ, apparuit Angelus Domini Gabriel Zachariæ.*

Ibid. *Ad B. Virginem Mariam missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Dauid, conceptionem Saluatoris nostri nunciaturus. Is autem erat, si D. Aug. credimus facie rutilanti, veste coruscante, ingressu mirabili, & aspectu terribili.*

Aug. de nat. dom. ser.14.

Luc.2. *Nato Domino Angelus Domini stetit iuxta pastores, & facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis exercitus laudantium, &c.*

Luc.22. *Post recessum tentatoris à Christo Domino, ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei.*

Luc.24. *Angeli post gloriosam Christi Domini resurrectionem apparuerunt mulieribus in veste fulgenti.*

Actor.1. *Cum Apostoli intuerentur Christum ascendentem in cœlum, astiterunt duo viri, id est, duo Angeli in vestibus albis qui, &c.*

Apoc.12. *Michael Archangelus cum toto bonorum Angelorum exercitu, suo se e Creatori subiecit, & zelo gloriæ eius impulsus se fastuoso illi serpenti opposuit; & proinde in summam dignitatem euectus mirifice honoratur.*

EXEMP. I. *Angelos in cœlis canentes audit S. Venantius Abbas.*

Ex Greg. Turonensi de vita Patrum Laur. Sur 13. Oct.

CVm B. Venantius Abbas de basilicis sanctorum die Dominica, expleta oratione, reuerteretur, super bacillum sustentatus in medio confessoris atrio, erectis auribus, oculisq; ad cœlum diutissime attentis, stetit immobilis: Deinde motus à loco, cœpit dare gemitus, ac suspiria longa producere: interrogatusq; à suis, quid hoc esset, aut si aliquid diuinum fuisset intuitus, respondit: Væ nobis inertibus & pigris: Ecce iam in cœlo missarum solennia expediuntur, & nos segnes, nec inchoare cœpimus huius mysterii Sacramentũ. Vere, inquit, dico vobis, quod ego audiui voces Angelorum in cœlis, Sanctus, in laudem Domini proclamantes, & dicto citius in monasterio Missarum solemnia iussit expleri.

B. Venantius audit Angelos canentes Sanctus.

II. *De Angelo qui in congregatione seniorum Psalmos visus est cantare.*

Ex 3. part. Vit pp. c.17.

Abstinentia monachorum.

Cum in primordiis fidei, pauci quidã, sed probatissimi viri monachorum nomine cẽserentur, quiq; iam normam viuendi à successoribus Apostolorum susceperant, secedentes in secretiora suburbiorum loca agebant vitam tanto abstinentiæ rigore districtam, vt omnibus stupori esset tam ardua conuersationis eorum perfectio: hi ergo venerabiles Patres peruigili cura posteris cõsulentes, qui modus quotidiano cultui per vniuersum Fraternitatis corpus decerni deberet, omnes in vnum locum cõueniunt, vt hæreditatem pietatis, ac pacis successoribus suis absolutam ab omni dispensationis lite transmitterent: verentes, ne qua in quotidianis solemnitatib. inter viros eiusdem culturæ dissonantia vel varietas exorta quandoq; in posterum erroris noxii germen emitteret Cumq; pro suo vnusquisq; feruore diuerso modo Psalmorum numerum institueret, & alii quinquagenos, alii sexagenos Psalmos nõnulli vero (neque hoc quidem contenti numero) transcendere eum debere censerent, essetque inter eos pro religionis regula pia contentio, ita vt tempus vespertinæ solennitatis sacratissimæ quæstioni succederet: repente vnus in medio eorũ Psalmos Domino cantaturus exurgit, cumq; admirantibus cunctis vndecim Psalmos, orationum interiectione distinctos, cõtiguis versibus, parali pronunciatione cantasset, duodecimũ sub Alleluia responsione consummans, ab vniuersorũ oculis repente subtractus quæstioni pariter & cæremoniis finẽ imposuit. Ex hinc Sancti, qui aderant, seniores intelligentes Angelico magisterio congregationibus fratrum generalem Canonem non sine dispensatione Domini constitutum, decreuerunt hunc numerum, tam in vespertinis, quam in nocturnis vigiliis custodire.

Psalmi [...] decim i[...] officio [...] uino ex[...] stituto [...] geli can[...]

III. *Angeli Deum timentibus assistunt.*

Frater Rogerius Ordinis S. Francisci religiosus, vitæ sanctitate, & Angelica conuersatione conspicuus, humilitatis virtute præcipue ornatus, summus deinde vanæ gloriæ osor, tanta fide & amore ad Deum tendebat, vt mox subortã satageret cordis munditiam habere, frequẽter Sacerdotis pedibus voluebatur, omne verbum otiosum diligenter fugiebat, pollebat insuper cognitione rerum diuinarũ. Dum semel in officio diuino psalleret, vbi deuentum fuit ad versum illum; *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum*, per splendorem maximum ad instar Lunæ super caput eius descendit. Cumque à suo confessario rogaretur, quid id sibi vellet, spirituali quodam gaudio ebrius respondit, fuisse Angelum Domini.

Francisc[...] Gonzaga[...] origine S[...] raph. Re[...] gionis pa[...] in Prou[...] S Ludou[...]

Psal. 33.

IV. *Ob exhibitum Diuo Michaeli honorem B. Franciscus in corpore Christi vulnera percipit.*

¶ Biennio antequam Angelicus vir Franciscus spiritum cœlo redderet, diuina prouidentia duce perductus est in locum excelsum seorsim, qui dicitur mons Aluernæ, vbi cum iuxta solitum morem quadragesimam ad honorem S. Archangeli Michaelis ieiunare cœpisset, supernæ contemplationis dulcedine abundantius solito superfusus, ac Seraphicis desideriorum ardoribus succensus, quodam mane circa festum Exaltationis sanctæ Crucis dum oraret in latere montis, vidit Seraph. vnum sex alas habentem, tam ignitas quam splendidas, de cœlorum sub-

D. Bona[...] vita S. Fr[...] cisci c. 13

Ieiuniu[...] 40. dier[...] in hon[...] S. Mich[...] lis à B. F[...] cisco ob[...] seruatum

limita-

limitate descendere. Cumq; volatu celerrimo peruenisset ad aeris locũ viro Dei propinquũ apparuit inter alas effigies hominis crucifixi in modum crucis manus & pedes extensos habentis, & cruci affixos. Duæ alæ super caput ipsius eleuabantur, duæ ad volandum extendebantur; duæ vero totum velabant corpus. Hoc videns vehemẽter obstupuit, mistumq; mœrore gaudium cor eius incurrit, lætabatur quidem in gratioso aspectu, quo à Christo sub specie Seraph. cernebat se conspici: sed crucis affixio compassiui doloris gladio ipsius animam pertransibat. Admirabatur quamplurimum in tam inscrutabilis visionis aspectu, sciens quod passionis infirmitas cum immortalitate spiritus Seraphici nullatenus conueniret. Intellexit tandẽ ex hoc, Domino reuelante, ꝙ ideo huiusmodi visio sic diuina prouidentia suis fuerat præsentata conspectibus, vt amicus Christi prænosceret se non per Martyrium carnis, sed per incẽdium mentis, totum in Christi crucifixi similitudinem transformandum. Disparens igitur visio mirabilem in corde ipsius reliquit ardorẽ: sed in carne non minus mirabilem signorum impressit effigiem; statim namq; in manibus eius & pedib. apparere cœperunt signa clauorum, quemadmodum paulo ante in effigie illa viri crucifixi conspexerat. Manus enim & pedes in ipso medio clauis confixæ videbantur, clauorum capitibus in interiori parte manuum & superiori pedum apparentib. & eorum acuminibus existentib ab aduerso, erantque clauorum capita in manibus & pedibus rotunda & nigra, ipsa verò acumina oblonga, retorta, & quasi repercussa, quæ de ipsa carne surgentia carnem reliquam excedebant. Dextrum quoque latus quasi lancea transfixum, rubra cicatrice obductum erat, quod sæpe sanguinem sacrum effundens tunicam & femoralia respergebat.

hristus rucifixus .Francisco pparet.

Francisci orpori Christi vulnera im- ressa.

V. *Quam pulchra & formosa sit creatura Angelica.*

S. Francisca Romana, quæ annis ab hinc amplius centũ quinquaginta plena sanctitate, plena gloria, plena miraculis decessit, iamque Romano inscripta martyrologio, hoc præter cætera maximo à Deo donata fuerat munere, vt secum haberet duos ex numero cœlestium: alterum ex Archangelorũ choro, qui nũquam ab ea discederet; atq; insuper alium ex quarto beatorum spirituum ordine, qui non ita quidem assidue, frequenter se tamẽ illi ostenderet. Hos sæpe præsentib. aliis, sed nihil videntibus, hac fere specie intuebatur. Vestes erant candore plerumque niueo, aliquando cerulæo; rarius purpureo colore: alter impressa semper in crucis modum brachia pectori apprimebat; alter ex auro tres palmæ ramulos dextra præferebat, vterq; quamuis vicini essent virgini (& prior ille semper dextrum claudebat latus) in cœlum defixos habebat oculos. Vtriq; promissa & aurea cæsaries: vtriq; ea claritas vultus, vt præ altero sol ipse minus aliquando luceret; præ altero, nubeculæ instar obscuræ esse videretur.

Guielm. Baldesan. l. 2. stimuli virt. adolescentiæ c. 2.

S. Francisca vidit Angelos pulcherrimos.

VI. *De errore & punitione Hermanni Rissuich Batavi, quoad creationem Angelorum.*

Inter errores, in quos Hermannus Rissuich homo Batauus, siue (vt vulgari vocabulo vtar) Hollandrinus, hic vnus est, quo asserebat, Angelos, siue bonos, siue malos, à Deo non esse creatos. Tandem cum pœnitentia duceretur, & palinodiam caneret, misericordiam cum aliquali iustitia consecutus est, perpetuo carceri damnatus, anno Domini millesimo quingentesimo secundo. Verum cum postmodum carceres euasisset, in priorem dementiam relapsus est, & multa etiam peiora quam prius effutiuit Propter quod iterum captus ann. Dom. M.D.XII. per inquisitores prauitatis hæreticæ damnatus curiæ seculari traditur, & ex eius mandato combustus est.

F. Alfonsus à Castro Minoritali 2. aduersus hæreses verbo Angelus.

Herman. Russuich error de Angelis & punitio.

VII. *De Dauide Georgio, qui negans esse Angelos ac diuinitatem sibi arrogans, se mortalem & veluti porcum experitur.*

Dauid Georgius Batauus Delphis natus, vernaculo idiomate cõtentus, arte pingendi vitri vitæ stipendia sectabatur Hic mentitus est, quod etiã horret intellectus, nempe se esse Christum, verumque Messiam, ac charissimum patris filium, natum non ex carne, sed Spiritu sancto, qui semper secreto loco mansisset absconditus, iam autem Dauidi totus infusus. Angelos ignorabat, &c. Cumq; hæc clam, palamque apud Batauos buccinaretur, timore in fugã conuersus Basileæ cum suis sequacib. sedem fixit, vbi magnificas domos, vnam intra mœnia, alteram extra comparauit, nominisq; mutatione se incognitum reddidit; nam nomen illi iam erat Ioannes Bruck, qui longe dissitos venenatis literis dementauit, quib. adesse coram nequiuit. Cum autem semel cõcionaretur in angulo domatis se restauratum regnum Israel, vnus suorum exurgens in mediũ blasphemiæ eum arguit, sicque parum declinare cœpit, potissimum cum vtraque domus fulmine tacta corruisset. Itaq; doloris gladio sauciata misera coniunx diem clausit extremum: ille qui se immortalem iactarat paulo post in cinerem, vnde sumptus erat, est reuersus an. Domini 1556. 8. Cal. Septembr. & honorifice sepultus Post anni circulum, puerorum vociferantium clamor insonuit, non Dauida, sed eius loco tumuli penetrabilib. porcum esse inclusum; cadauer autem reliquiarum vice seruandum: sed magistratus puerorum vocib. consternatus, ac præmissa maturi consilii indagine edoctus, corpus exhumatum cum libris Teutonicis & supellectile, post secundum mortis eius annum Vulcano tradidit.

Matthias Felisius ord. Mino. dist 2. Instit. Christ. Elucid. c 7. an. 1556.

Dauidis Georgii superbia & ignorantia.

Vltio diuina in Dauidem Georgium blasphemum.

TIT. XXXIII. De cultu & inuocatione Angelorum.

Mulieres ad monumentum auxilium Angelorum implorarunt, eosque honorarunt.

Matth. 26.

Apoc. c. 22. 6. 7. 8. 9.

Cum diuus Ioannes Euangelista audiuisset & vidisset Angelum, quem mi, erat Dominus Deus ad ostendendum seruus suis, quæ oporteret fieri cito, cecidit ad pedes Angeli vt adoraret: Cui dixit Angelus, Vide ne feceris conseruus enim tuus sum: &c. Deum adora. Vbi non prohibentur honorari & inuocari Angeli, sed adorari.

Exemp. I. *Quomodo velit Deus Angelos honorari.*

Ado Viennensis in Martyrol. 19. Septemb. & Breuiarium Romã 8 die Maij.

Tempore Bonifacii Pontificis Maximi in Apulia ad radices Gargani montis, quem locum incolunt Sipontini, Archangeli Michaelis fuit illustris apparitio. Factum est enim, vt ex gregib. armentorum Gargani cuiusdam Taurus longe discederet, quem diu conquisitum in aditu speluncæ hærentem inuenerunt. Cum vero quidã ex illis, vt taurum cõfigeret, sagittam emisisset, retorta sagitta in ipsum recidit sagittarium; quæ res cum præsentes, ac deinceps cæteros tanto timore affecisset, vt ad eam speluncã propius accedere nemo auderet; Sipontini Episcopum consulunt, qui indicto trium dierum ieiunio & oratione, rem à Deo respondit quæri oportere. Post triduum Michael Archangelus Episcopũ monet in sua tutela esse eum locũ, eoq; indicio demonstrasse, velle ibi cultum Deo in sui, & Angelorũ memoriam adhiberi. Quare Episcopus vna cum ciuibus ad eam speluncam ire pergit. Quam cum in templi cuiusdam similitudinem cõformatam vidissent, locum illum diuinis officiis celebrare cœperunt; qui multis postea miraculis illustratus est: nec ita multo post Bonifacius Papa Romæ in summo Circo sancti Michaelis ecclesiam dedicauit 3. Calẽdas Octobris; quo die etiam omnium Angelorum memoriam Ecclesia celebrat. Constat quoq; fuisse olim frequentissimam ex ea causa ad montem Garganum peregrinationem: nam (vt cætera prætereamus) narrat Petrus Damianus scriptorum integerrimus, Othonem Imp. Romam ad montem Garganum nudis pedibus perrexisse, idque monitu S. Romualdi, vt crimen paulo ante commissum ea corporis afflictatione expiaret.

Triduanũ ieiunium cum oratione.

Ecclesia in honorem S. Michaelis à Bonifacio extructa.

Peregrinationis ad Ecclesiam S. Michaelis vtilitas.

II. *Angeli certo loco petunt sibi ab hominibus honorem exhiberi.*

Chronicon Sigeberti ad an. Do. 709.

Childeberto Monarchiam regni Francorum tenente, Archangelus Michael apparens Audberto Abrincatensi Episcopo, monuit semel atq; iterũ, vt in loco maris, qui propter eminentiam sui tumba vocatur, fundaret ecclesiam in memoriam sui volentis talem venerationem exhiberi sibi in pelago, qualis sibi exhiberetur in monte Gargano. Interim taurus à leone furtim raptus in illo loco religatur. Vnde Episcopus tertio admonitus, vt in illo loco fundamẽtum iaceret, vbi taurum religatum inueniret, & sicut eum terram pedibus protriuisse videret; sic Ecclesiæ ambitum duceret, ecclesiam in honore S. Michaelis constituit; & ex illo tempore, sicut in monte Gargano, ita etiam in illo loco, quod modo dicitur periculo maris, veneratio Archangeli frequentari cœpit.

III. *Cur Iustinianus Imp. Ecclesias in Angelorum, aliorumq; Sanctorum honorem erexit.*

Ex Pro... de bello V... dal. lib. 1... ro to. 7. ... nal. an. ...

Templ. honore... S. Mich... à Iustin... erecta.

Iustinianus Imp. haud ignarus, quam vtile sit Sãctorum ope inniti bello, Sanctis Martyribus diuersis in locis templa construxit aliaq; erigenda proposuit: itemque reditibus annuis locupletauit, necnon militiæ cælestis sũmo Principi Michaeli pluribus in locis erexit ecclesias; probe sciens, si talem tantumque ducem sibi conciliaret; qui rebelles Angelos cientes in cœlo prælium superasset, certam securamq; posse de vincendis Wandalis habere fiduciam; sed & præter omnia maximam omnium ex eo spẽ concepit & aluit, quod sanctissimæ Matris studiosissimus cultor eandem summis frequentauit honoribus, obsequiisque demeruit, cum vbiq; locorum apud Barbaras etiam nationes in eius memoriam Basilicas summa impensa construxit.

IV. *Quomodo b. Franciscus Assisias sanctos Angelos venerabatur.*

D. Bona... in vita S. Francisci...

Angelicis spiritibus ardentibus igne mirifico ad excedendum in Deum, & electorũ animas inflammandas inseparabilis erat amoris vinculo copulat' B. Franciscus Assisias, & ob deuotionem ipsorum ab assumptione Virginis gloriosæ quadraginta diebus ieiunans orationi iugiter insistebat. Beato autem Michaeli Archangelo, eo quod animarum repræsentandarum haberet officium, spirituali erat amore deuotior, propter feruidum, quem habebat zelum ad salutem omnium saluandorum.

S. Franc... erga An... los sanc... amor & ... uerentia

V. *Ab inuocatione Angelorum contendit nos dæmon deterrere.*

P. Martin... Delrio to. ... disquisit. m... gic. l. 6. c. ... 3. q. 3. ex ep... Iaponic. a... 1555.

Bungi in Iapone anno 1555. familia fuit, quam iã à centum annis dæmones infestabant, & molestia in posteros quasi hæreditaria transibat Paterfamil. opes omnes placandis Idolis insumpserat, potius auctum iis quam cessauit malum. Triginta annorum filium dæmon occupauit, ita vt nec patrem, nec matrem agnosceret: nec quindecim dieb. quiequam cibi sumeret: sub horum finem, Patrum Societatis vnus eum accessit, iussitq; vt D. Michaelem nominaret. Dum diuum nominat, vehementi tremore cœpit concuti, & varios motus membrorum edere, ita vt circumstantibus terrori fuerit. Inuocãte verò Patre Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, subito à dæmone liber extitit. Huius soror paucis post diebus molestiis dœmonis agitata est, qui etiam in ea loquebatur. Certis temporibus Patris nostri concionibus auditis Christianam fidem suscipere voluit: Cum vero sacro fonti esset admouenda, conareturque principio se sacro signo crucis munire, tremere vehementer ac concuti cœpit. Pater preces fundebat assidue & sollicite; ipsa vero sacrum Iesu nomen, & D. Michaelis proferre nitebatur,

S.Michaelis inuocationem nō fert dæmō.

tur, ſed magis ipſam tunc dæmon irritauit, obſtringendo os & comprimendo. Tandem vero in cātum prorumpens exclamat: Si Idola Xacam & Amidam ſectarum Iaponenſium auctores reiicimus, nullus ſupereſt qui idolari debeat, aliaque huc præſtantia protulit; nec eſſe quod in iis reprehēdere quiſquam poſſet. Quadam die, immeritis Chriſtianis præſentibus, Pater ſacrum fecit, cui quoq; intererat dæmoniaca; quo finito rogat, qui valeret? Optime, ait. Iuſſa vero D. Michaëlis nomen pronunciare, tremere, ac dentes ſtringere cœpit, & dæmon ſe velle exire dixit; ſed quoniam iam à tot annis ea familia pro hoſpitio vteretur, non libenter migrare. Iubet iterū Pater S. Michaëlis nomen proferre; reſpondit illa, id permoleſtum eſſe, & lacrymas fundens & conquerens: Quo, inquit, me vertam? Chriſtiani itaq; omnes in orationes corruunt, dumq; ſatis diu orāt, dæmon occupatam hactenus prædam deſeruit: Ipſa vero ſubito potum petiit; Admonita, vt Ieſum & Mariam inuocaret, tanta ſuauitate vtrumq; protulit nomen, vt Angeli vocem viderentur ſibi audire.

VI. *De P. Petro Fabro, qui in acceſſu quorumlibet locorum, Angelos eorum locorum ſalute impertiebat.*

…anciſcus Sales Ep. …neuenſis …ello gallico quem …ſit de vitæ inſtituenda c.16.

P. Petrus Faber primus ſacerdos, primus verbi diuini præco, ſacræq; Theologiæ in Societate Ieſu profeſſor, ac adeo primus B. P. Ignatii eiuſdem Societatis parentis & conditoris fidus admodum comes, cum ex Germania, vbi gloriæ æterni Numinis amplificandæ non in caſſum inſudaſſet, diſcederet, perque Geneuenſem Diœceſim, natale ſolum viam faceret, iucundo identidē ſermone vſurpabat, quod traiectis quam plurimis hæreticorum finibus, miram animi hauſerit iucunditatem, propterea quod quamcunq; permeans parœciam, tutelares earum Angelos ſalutaſſet, quos ſibi fuiſſe propitios perſenſerat, ſiue ad declinandas hæreticorum inſidias, ac dolos fallaces, ſiue ad reddendas plurimorum animas leniores, & ſalutaris doctrinæ percipiendæ capaciores. Atque illud tanto cum feruore iterabat, vt quædam primaria mulier, florentibus tum adhuc annis, cum ex eius ore audiuiſſet, iam à quadriennio, hoc eſt, ſexaginta annis poſt magno animi ſenſu frequens repeteret.

TIT. XXXIV. De cuſtodia & directione Angelorum.

…od. c. 13.

Angelus Domini, qui præcedebat caſtra Iſraël, quando recedebat populus de Ægypto, ſtetit inter caſtra Ægyptiorum & caſtra Iſraël: vnde in Exod. Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via & introducat ad locum quem præparaui.

…ic. 6.

Apparens Gedeoni Angelus Domini confortauit eum, & animauit ad liberationem populi.

3 …eg. 19.

Fugientem Eliam à facie Iezabel peſſima Regina Angelus Domini confortauit, & ſobrio cibo eum refecit.

Tob. 5.

Raphael Archangelus cum Tobia iuniore è domo patris egreſſus promiſit ſe fidelem eius comitem toto itinere futurum, ſaluumq; ad locum deſtinatum perducturum.

Tob. 6.

Idem Tobias cum perueniſſet ad fluuium Tigris, & in eo vellet lauare pedes ſuos, inſiliit in eum piſcis immanis ad eum deuorandum; ſed Angelus Raphael eum defendit, & ab eo periculo liberauit, voluitq; vt fel eius acciperet ad reſtituendam parenti cæco ſanitatem.

EXEMP. I. *Angelos bonos locorum ſacrorum eſſe defenſores & cuſtodes exemplo manifeſtatur.*

Ado Viennen. in Chro. ætat. 6. ſub an. Do. 774.

Angeli Eccleſiarum cuſtodes.

ANno incarnationis Domini ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quarto pius Rex Carolus in Italiam profectus eſt, atque dum ibi eſſet, Saxones ad præſidia Francorum cum exercitu exeuntes, obſidenteſq; quoddam caſtellum Buriaburg, quandam eccleſiam concremare à foris à caſtello voluerunt, quam ſacrauerat beatus Bonifacius martyr. Subito autem apparuerunt duo iuuenes miræ claritatis & candoris, videntibus tam Chriſtianis quam paganis, qui ipſam eccleſiam defendere videbantur. Horum aſpectu terribili perterriti Saxones in fugam verſi ſunt, ſicque caſtrum illud ab obſidione liberatum.

II. *De Angelo Domini viſo pro foribus templi Conſtantinopol. ſtare ad prohibendum ingreſſum militibus aduerſus Ioan. Chryſoſt. miſſis.*

In vita Io. Chryſ. Greg. Arch. Alexand. ſcripta græce, & per Godefridum Tilman. Carthu. Pariſ. latinitate donata.

Angeli cuſtodiunt templa.

Cum Eudoxia Auguſta repeteret ſuum Paulacium Ducem exercitus, quem Io. Chryſoſtomus in eccleſia detinebat, & ſuorum ſecretariorum relatu audiſſet, quod non abſolueretur, niſi ipſa remitteret ad viduam Callitropem quinquaginta aurea numiſmata per Paulacium ab ea vi extorta, illa indignatione & excandeſcentia animi oppleta eadem hora iubet Centuriones duos eo proficiſci vna cum ducentis militibus, cum mandatis edicens eis, vt ingreſſi Eccleſiam iniecta manu illinc Paulacium abriperent, & è manu Epiſcopi auellerent, abſolutumque reducerent domum. Illi cum ad limen vſque perueniſſent veſtibuli eccleſiæ, ac voluiſſent ingredi, viderunt Angelum Domini pro foribus veſtibuli ſtantem, manu ſua rhomphæam tenentem manu è vagina exertam, eoſq; abarcentem ab ingreſſu veſtibuli. Contemplati igitur eiuſmodi ſpectaculum, vehementi timore correpti, & ad Imperatricem reuerſi, cum tremore quæ vidiſſent ei renunciarunt, ſimul & quonam pacto aduerſum eos ipſam diſtrinxiſſet rhomphæam. Hæc cum inaudiſſet Imperatrix, exterrita eſt, & mentis perturbatione conſternata vna cum ſtupore, ne ſic tamen præconceptum aduerſus Ioannem ab animo profligauit.

III. *Altarium conſecratorum Angelos quoque curam habere hoc exemplo declaratur.*

Ioan. Moſc. Euirat. prat. ſpirit. cap. 10.

Abbas Barnabas aſcenderat ex ſpelunca ſua ad monaſterium turrium, & cum fuiſſet ibi aliquantu-

Angeli altarium custodes.

lum temporis, quidam alius Anachoreta abiit ad speluncam ipsius, ingressusque vidit Angelum Dei stantem super altare, quod fecerat senior, atque sacrauerat; aitque ad Angelum: Quid hic agis? Cui Angelus ille; Ex quo sanctificata sunt ista, à Deo ipso mihi credita sunt.

IV. *Piis pro fide certantibus Angelos ad ministerium præsto esse, eosq; comitari.*

Ex Act. S. Marcelli apud Sur. 29. Decemb. Baron 6. ann. 469.283.

Cum Patricius, siue Patriciolus Asparis filius, adhuc Arianus, designatus esset Cæsar, ob eam causam magnæ turbæ Constantinopoli fuerunt excitatæ: Aspar enim, & filii Ardaburius & Patricius, & tota domus, Arii insaniam mirum in modum amplectebantur. Cum itaq; Constantinopolitani omnes essent pleni tumultu, cōmuniter conuenerunt, & ducibus Geladio & Marcello, viro sanctissimo, monasterii Acœmetarum Archimandrita, venerunt ad Hippodromum, vt ab inhonesto & indigno hoc cœpto arcerent Imperatorem Leonem XIII. Qui ipse quidē ad hoc erat prompto & alacri animo, sed cedebat tempori Asparis & Ardaburii. Cum ergo sic paratus esset Christi exercitus, eis quoq; Deus ostēdit Ducem, & tantum interesse inter sanctum Marcellum Acœmetarum Abbatem, & alios sacerdotes atq; Pontifices, quantum inter exercitus Ducem & Imperatorem, atq; adeo, si velis, inter militē & Ducem. Hoc fuit euidens signum: Nā inter ambulandum videbant ii, qui digni erant ea videre, iuuenem quidem statura maximum, forma autem pulcherrimum, & zona cinctum aurea, aspectu quidem tam candidum, vt niuem videretur superare, tam lucidū autem, vt luce coruscaret. Læna erat tunica, eaque niue candidior. Eum ergo videbant à sinistris simul cum magno Marcello ambulantem veluti quendam satellitem, simul terribilem, & manum veluti supponentem sustinuisse senem, & cum maxima reuerentia non desiisse ei inseruire.

Angelus comitatur S. Marcellū.

V. *De peregrino in via à sancto Raphaele Archangelo à prædonibus liberato.*

Ex Catal. Sanctorum Petri de natal. lib. 4. ca. 141.

Raphaeli Archangelo duplex officium attribuitur, viæ vnum, medicinæ alterum: est enim hic Angelus & dux itinerantibus, & medicus morbo laborantibus: nam non solum Tobiam iuniorem in via conduxit, & sanum custodiuit, ac cōiugatum, diuitiisque plenum ad ædes paternas reduxit; sed etiam Tobiam seniorem excœcatum illuminauit. Quod autem hic Angelus, dux & custos viæ itinerantibus existat, patet hoc miraculo. Dum enim quidam Aurelianensis ad S. Iacobum peregrinaretur, Angelo Raphaeli, quem in deuotione habebat, quem ducē & custodem audierat, se specialiter commendauit. Cum autem in via errasset, & appropinquās syluæ prædones superuenientes conspiceret, festinare cœpit iter, vt eos euaderet. Et cum aliquantulum præcessisset, quidam se sibi quasi comitem viæ coniunxit, & causam tantæ festinationis quæsiuit. Cui cum causam exposuisset, & hostes se insequentes ostendisset, ille eum hortari cœpit ne timeret: quia ipsam sine læsione ad rectam viam reduceret. Et cum hoc loqueretur, superuenerant ad fluuium; Cumque ille nec pontem, nec nauem ad transeundum conspiceret, nec viam trāsuadandi sciret, adhuc magis timuit, & se à comite deceptum putauit: Ecce, cum prædonibus irruentibus omni destitutus auxilio se Angeli Raphaeli commendasset, subito ex alia parte fluminis cum socio se translatum vidit, & hostes circa flumen mirantes demisit, subitoque ei comes ille disparuit: sicq; viam prosecutus est. Cum autem iterum rediens ad locum illum appropinquans in eosdem hostes irruere dubitaret: graui sopore subito depressus sub arbore dormitauit. Cui insomnis comes ille, qui eum trans flumen euexerat, apparuit: seq; esse Raphaelem Archangelum, cui se commendaret, asseruit, qui eum in via custodierat, & vsq; ad domum saluum ducere intendebat. Euigilans ille se ad vnam diætam prope ciuitatem suam reperit, & saluus rediens Beato Archangelo gratias egit.

S. Raphael Archangelus peregrinantes custodit.

VI. *Ab Angelo monetur Bertharius Rex vt ad patriam redeat.*

Regino l. Paul. Di lib. 5. c. 3 bel. li. 8. c.

Bertharius Longobardorum Rex pulsus regno à Grimoaldo in Britāniam nauigare constituit. Cumque nauim ingressus in altum ferretur, vox à littore audita est: Reuertatur Bertharius in patriam suam, quia tertius est dies hodie, quod Grimoaldus Rex mortuus est. Qui naui ad littus retroacta, cum neminem ibi videret, vocem eam fuisse Angeli recte suspicatus est. Statim itaque reuersus regnum Longobardorum obtinuit.

VII. *De Angelo Domini, qui exercitum Christianorum in terra sancta in inuio errantem ad locum securum deduxit.*

Guillelm. Tyr lib. 12. apud ro. to. 12 1144. 11

An. Dom. 1144. cum exercitus Christianorum insidiis circumuentus, & in extremas angustias coniectus ab obsidendo Bostro metropoli Arabum recederet, duce cœlesti nuntio incolumes omnes ad propria redierūt. Cum ergo, vt scribit Tyrius, in ineuitabilia incidissent discrimina, & errarent omnes in inuio & nō in via, & angustiis locorum interclusi essent, ab ingruentibus hostibus cędendi, nec haberent ducem, qui agmina præiret, & locorū, per quæ transituri erant, haberet peritiam, ecce subito cohortes pręcedens miles quidam ignotus, albi sessor equi, rubei coloris vexillum baiulans, lorica indutus curtis vsque ad cubitos manicis, antecedebat exercitum. Hic tanquam Angelus Domini exercitum viarum sequens compendia, & ad aquas prius incognitas congruis & commodis stationibus castra metari ducebat. Qui illis deductis Hierosolymam vsque, illo admirabili perfunctus ministerio ab omnium mox euanuit oculis.

Angelu præced exercit Christianorum via erra tem.

VIII. *De Angelo à Deo misso, quibus Dominicum comitaretur ac duceret in via.*

Cum

...vita eius ...r Fr.Theo-...ricum de ...ppoldia ...ominican. ...c.6.apud ...r.10.4.

Cum S.Dominicus aliquando ad S.Sabinam profecturus esset, vt consolaretur filios suos, Priorissa & Sorores loci, vnde abibat, nitebantur eum retinere, quod iam fere media nox esset, nec consultum videretur, vt inde abiret. Sed ille non acquieuit, dicens: Dominum plane velle, vt eat ad Fratres, eumque missurum cum ipsis Angelum suum. Itaque assumpto Fratre Tancredo, qui erat Prior siue Præfectus Fratrum, abscessit: Ecce ad portam iuuenis elegantissimus adest, manu virgam tenens, tanquam ad iter accinctus, illosque antecedit. Tum vir sanctus socios Fratres inter se & illum voluit ingredi: ipse tertio loco sequebatur. Vbi ad Fratrum portam ventum est, eam diligenter seris obfirmatam cernunt. Mox iuuenis viæ dux ad quandam portæ eius partem se applicans eam aperit, primusque ipse ingreditur; sequuntur Fratres; demum post illos intrat vir sanctus. Sed iuuene rursus egresso, porta clausa inuenta est. Scìscitante autem ex Beato viro F.Tancredo, quis ille iuuenis fuisset, S. Dominicus respondit: Angelus Dei fuit, ab illo nobis custodiendis delegatus. Inde cum in Ecclesiam nocturnas preces cum Fratribus persoluturi, intrarent, Patres mirabantur, quinam ianuis clausis eis aditus patuisset.

...gelus B. ...minicũ ...mitatur ...n via di-...it.

IX. *Sancto Benedicto iter facienti viam ostendunt Angeli.*

...bert.ad ...o.529.

S.Benedictus cum de loco, cui Sublacus vocabulum erat, ad montem Cassinum transmigraret, ad omne bonum duo ei Angeli occurrebant, viam, qua ire deberet, præmonstrantes.

X. *De sororibus ab Angelo ductis, & ex hoc miro gaudio perfusis.*

...Can-...lib.2. ...m c.54.

Elizabeth de Grauia apud Niuellam in Brabantia virgo deuotissima fuit. Hæc cum socia deuota & bona de Niuella in Leulos ad duo fere miliaria properabat, & contigit eis in via, quod deuia sunt secutæ. Paufactæ ergo propter siluam proximam flere cœperunt. Quibus flentibus vehementer subito iuuenis apparuit coram eis. Erat autem iuuenis, vt mihi earundem vna narrauit, crine crispo & croceo, alba indutus tunica, & albo pariter collobio superducto. Salutatis autem illis, ab eis, quo pergerent, inquisiuit. Respondentibus vero illis; In Leulos ire vellemus: Si viam sciret, inquirunt; & ille: Scio, inquit, me sequimini. Illo igitur cum silentio præcedente, sequuntur & illæ: nec fuit aliqua earũ, quæ aliquid loqui poterat præ nimio mẽtis gaudio vel stupore. At vbi properantes viderunt villam, subito in ictu oculi ductorem iuuenem perdiderũt. Quæ mox prostratæ in terram amare cœperunt flere, quod ductori tanto nihil amplius sunt locutæ. Ad cor autem post lacrymas redeuntes, Deum magnifice collaudarunt, & sæpius dulce factum ad memoriam reducentes, exinde in spirituali vita tali solatio profecerunt.

...Virgi-...deuiæ ...Angelo ...dedu-...ur.

XI. *De angelo, qui duobus è societate Iesu iter fa ientibus prandium dedit.*

Ex litte is annuis Insularum Philippicarum residentia Dulacensi an. 1591. P. Martin. Perez.

Cum duo è nostris iter facerent per solũ arenosum sub meridiem nimio ęstu Solis tosti, & ab omni cibi vel potus commeatu deserti: vbi Domino Deo suam afflictionem cõmendassent, ecce improuiso & tempore alienissimo homo quidam humi in sabulo sedens, & quod ad mores attinet, perhumanus & modestus, se offert. Præbet haud grauate famelicis & sitibundis recentes è canistro fructus Quos cum libenter acciperent, non solum magnam inde capiebat voluptatem, sed etiam singulari quodam affectu inuitabat, vt iis vescerentur, quandoquidem essent ipsorum. Hoc communiti prandiolo progressi sunt, quod alioquin ægre potuissent, longius, Deoque immensas egerunt gratias, quod in tanta necessitate ipsis subuenisset; postea perpendentes omnes huius facti circunstãtias, vt loci, quo homo repertus est cum fructibus: numquam enim vllus Indus in tanto ardore Solis, solus consueuit se in viam dare; deinde quod, licet ignotus, tanta humanitate & liberalitate fructus illos communicasset, prorsus in eam persuasionem venerunt, fuisse Angelum Dei. Certe argumentum fuit singularis Dei prouidentiæ, fideque dignum est, Deum hoc modo bonitatem suam illis demonstrare voluisse, ideo, quod dicti duo Patres in loco quodam, vnde illo die digressi erant, cum ingenti fructu spirituali operam suam locassent.

Angelus seruos Dei pascit. Prouidentia diuina.

XII. *De duobus fratribus prædicatoribus, cum anxij essent de prandio, ab Angelo confortatis.*

Tho. Cantipr lib.2. Apum c.54. p.1.

Consimile duobus Fratribus ordinis Prædicatorũ (vt super Fratrem Henricum de Colonia Prædicatorem elegantissimum inter Fratres indubitabili relatione didicimus) contigit in partibus Galliarũ, illo ordine nouiter inchoato. Gradientibus namq; duobus Fratribus Prædicatoribus ieiuniorum tempore, ante pascha, cum iam instaret tempus prandii, hora nona, & secum quæreret, quis fidelium eos ad refectionem reciperet in terra rara hominibus, & ignota, subito affuit iuxta eos vir elegantis formæ, & habitus peregrini, dicens: Quid confertis inter vos fratres mei? Illis autem verecundantibus dicere quid dixissent, ait eis: Modicæ fidei, de hoc inter vos dubii quærebatis, quis vos ad refectionem reciperet in terra rara hominibus & ignota. Christo credite veritati, qui non hæsitantibus & in se confidentibus repromisit, dicens: *Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.* Credidistis in hoc Christo, vt temporalia ista pro illo dimitteretis, & paupertate regnum sæculi quæreretis, & nunc de Christo diffiditis, vt vos sine refectione dimittat, & non quasi filios pascat? Absit, & hoc vobis signum. Transibitis campum istum, & in valle quadam villam paruulã inuenietis. Illic intretis Ecclesiam, inuitabit vos presbyter affectu magno, sed superueniet miles, qui vos violẽter auferet sacerdoti

Angelus carpit religiosos de victu conquerentes. *Matth. 6.*

Et cum

Confidentibus in Deum nihil vnquã deest.

Et cum vos deducet, persona loci, qui aliter patro-
nus dicitur, maximis precibus à milite obtinebit
vos & ambos inuitatores vestros, militem scilicet &
presbyterum, vobiscum largissimis ferculis repara
bit. Confidite ergo in Deum, & fratres Ordinis ve-
stri exemplo isto confidere faciatis. Hęc vt dixit, re-
pente disparuit. Illi autem per ordinem, vt iis præ-
dixerat, omnia reperiunt, & reuertentes Parisios
dicto Fratri Henrico de Colonia & Fratribus qui-
busdam aliis, quæ sibi contigerant, retulerunt. Et
notandum, quod non solum Christus, sed & nobis
in mensa eius angeli ministrabunt. Vnde ipse Chri-
stus suos confortans dixit: *Ec ego dispono vobis, sicut* (Luc 22.)
disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis su-
per mensam meam in regno meo.

XIII. *De familiaritate Ioan. Carreræ ad Societatem conuersi cum Angelo tutelari.*

Ex Annal. Soc 1551. lib. 13.

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo
primo, Societatis Iesu albo inscribi supplicabat Io-
annes Carrera, puer ille quidem, necdum per æta-
tem satis aptus ad Marthæ labores; cæterum senili
prudentia & grauitate maturus: quem cum tam te-
nerum ad Societatem recipere Strada non auderet,
contra tamen ardentissimum animaduerteret, in pe-
tendoque pœne morosum, vt eum cohiberet, & ab
sese abigeret; Geram, inquit, tibi morem, si quæ po-
stridie pro concione dixero, reddes omnia. Ioan-
nes conditione accepta, postero die Stradam dili-
genter audit; dein post epulas ad eum redit, vt con-
cione fideliter reddita, promissa reposcat. Dat illi
operam Strada, & eodem sentit ordine, iisdemque
pœne verbis omnia, quibus ipse concionem habue-
rat, ab eo reddi cuius admiratus ingenium præstan-
temque memoriam; Esto, inquit, bono animo fili,
nunc demum intelligo, sic decretum & constitutũ
à Deo, vt socium te nobis adiungas: cito quod po-
stulas, impetrabis: datisque ea de re ad Prouincia-
lem literis, adolescentis postulationi concessit. Qui
cum se voti compotem factum vidit, totum se con-
tulit ad exercitationem, disciplinamque virtutum.
Multus erat in adhibendis Deo precibus, multus in
colendis cum pœnitentia, tum pietatis officiis; prę-
cipue vero erga sanctissimam Dei Matrem, tutela-
remq; Angelum suum inflammato studio rapieba-
tur. Quo cum tanto erat, & tam familiari coniun-
ctus vsu, vt velut intimo cum amico, sua cõsilia ser-
monesque conferret, sæpe ad eum de suis rebus du-
biis arduisq; referret, sæpe interrogaret exquireret-
que consilium; vicissimque ei Angelus ad omnia,
notis hisque vsitatisque vocibus respondet. Deni-
que in eam sancti Angeli familiaritatem, venerat, vt
ab eo quotidie horis antelucanis ad orationem ex-
citaretur è somno: quanquam hanc aliquando con-
suetudinem Angelus intermisit, quod excitatus ab
se mane Ioannes languore ac lassitudine victus non
è cubili protinus surrexisset. Sed si hæc culpa fuit,
certe perdies plurimos, occultãte se Angelo, pœnas

Familiaritas Ioann. Carreræ nouitii cũ Angelo tutelari.

dedit. Cuius præsentiæ desiderio multis ad Deum
placandum precibus ac ieiuniis adhibitis, vix tandẽ
aliquando, quod amiserat, recuperauit. Namque
eum Deus multo post pro sua eximia suauitate quã-
plurimis cœlestium voluptatum blanditiis atq; in-
usitatis inter precandum iucunditatibus delinitum
ita est consolatus, vt quod abstulerat, etiam redde-
ret, excitatorem suum custodem Angelũ; qui quo-
tidianæ precationis, vt antea consueuerat, matuti-
nis temporibus admoneret, & quo cum simul agere,
& sermocinari liceret. Receptum in pristinam fami-
liaritatem Angelus monuit, idcirco suam se occul-
tasse præsentiam, quod ad orationem se suscitantem
non protinus audisset; Deumq; ab eo pœnas voluis-
se repetere, vt documentum ei esset in posterum, ne
in surgendo moras necteret.

TIT. XXXV. De doctrina hominibus ab Angelis data.

Tobias Angeli Raphaelis consilio exenterat piscem, vn- (Tob. 6.)
de medicamina to it.

Angelus Raphael ducens iuniorem Tobiam, per viam (Ibid.)
optima consilia illi suggerebat, instruebatque sigillatim,
qua ratione matrimonium inire deberet, non hominum
carnalium more, sed cum sancto Dei timore, & crebra
oratione.

Angelus Domini hortatur Philippum, vt Eunuchum (Act. c. 8.)
Candacis Reginæ catechiset, &c.

EXEMP. I. *De Siluestro Pontifice II. ab Angelo monito quem Ducem è duobus regio diademate cohonestare debeat.*

Cartuit Episc. in vita S. St Reg. c. 7 pud Sur. die 20. & Baro 10. an. 1000. 1

ANno Domini millesimo, Meisca Polonorum
Dux Christianam complexus fidem Legatos
suos Romã miserat, vt Pontificis Siluestri II. bene-
dictionem, & regium ipsi titulum impetrarent. As-
senserat quidem Pontifex, & iam coronam egregio
opere confici curauerat, quam ei mitteret, sua be-
nedictione adiuncta. Sed quia nouit Dominus, qui
sunt eius, qui etiam duobus Apostolis propositis
Matthiam socio suo prætulit, & cum Apostolis an-
numerandum curauit: illa corona Stephanum Vn-
garorum Regem ornari voluit, postea felicius gloria
sempiterna coronandum, Nocte enim eius diei,
quo statuerat Pontifex coronam Polonorũ Princi-
pi dare perferendam, apparuit ei Angelus Domini,
dixitque ad eum: Noueris, cras, hora diei prima,
ignotæ gentis nuntios ad te venturos suo Duci co-
ronam Regiam & Apostolicæ benedictionis mun⁹
abs te expetituros: eam ergo coronam, quam parare
iussisti, illis incunctanter tribue, ad ipsorum Ducem
eam asportaturis; nec dubites illi eam cum Regni
gloria pro vitæ eius meritis deberi. Itaque crastina
luce,

luce, ea hora qua prædictum erat, Præsul Astricus ad Pontificem venit, demandatumque sibi officium prudenter exequens, sanctique Ducis res gestas ordine referẽs, à Sede Apostolica Regni coronam petiit, ostendens dignum esse Ducem eo honore & dignitate, quippe qui diuina fretus ope multos sibi populos subiugasset, multosq; infideles sua potentia ad Christum conuertisset. Iis auditis mire exhilaratus Pontifex, precibus illius libenter annuit, crucemq; ante Regem seu Apostolatus insigne gestandam adiunxit: Ego, inquiens, sum Apostolicus: At ille merito Christi Apostolus dici potest, cuius opera tantum populum sibi Christus requisiuit. Atque ea causa, quemadmodum diuina gratia ipsum docebit Ecclesias Dei vna cum populo nostra vice ei ordinandas relinquimus. Omnibus impetratis quæ postularat, Antistes Astricus ad suos lætus reuertitur, illud secum ferens, cuius causa iter illud emensus erat. Allatis vero Apostolicæ benedictionis literis cum corona & cruce, Præsules cum Clero, Comites cũ populo in laudes Dei prorumpunt, & Deo dilectus Stephanus Princeps vngitur in Regem, & diademate Regio feliciter coronatur.

tephanus Vngarorũ Rex inspiratione diina coronam Duci olonorũ reparatam Syluest. ont. obtiet. rucẽ prærendi an se more ontificis eniam obnet Stehan⁹ Rex.

II. *Angeli monitu Melanius eligitur Episcopus, & ad concionandum mittitur.*

Cum die quadam S. Stephanus Pontifex Maximus & martyr celebraret, & ei Melanius ministraret, Angelus Domini à dextris altaris extitit, quem vterque illorum vidit. Qui & Melanio finita missa baculum dedit, & eum vrbi Rothomagensi à Deo electum Episcopum nunciauit, & vt illuc ad prædicandum accederet, mandauit, Christumq; ipsi ductorem futurum promisit; statimq; disparuit. Melanius ergo continuo accepta benedictione à Pontifice discessit, & Christum itineris ducem habuit. Veniens autem Antisiodorum, inuenit hominem, qui casu bipenni pedes in duas partes diuiserat. Quẽ baculo, quem ab Angelo acceperat, tetigit, & ipsum sine mora sanauit: Veniens autem Rothomagum prædicationis officio fideliter institit, & miraculis clarens fere totum populum ad Christum conuertit.

t de Nalib lib. 9. t. Sanct. 3.

ngeli nũo Melani⁹ l prædicãm mittir. othomanses conrsi.

III. *Diuo Ambrosio concionanti verba ministrat Angelus.*

Cum D. Ambrosius Episcopus Mediolanensis Auxentium Episcopus Arian. cæterosque Arianos prouocasset, vt se differentem in Ecclesia conuenirent, euenit tunc, inquit Paulinus, vt quidam vir de hæresi Arianorum, acerrimus nimium disputator, & durus, atq; inconuertibilis ad fidem Catholicam, ac Ecclesiam se conferret. Is constitutus in Ecclesia, tractante Episcopo, vidit (vt ipse postmodum loquebatur) Angelum ad aures Episcopi tractantis loquentem, vt verba Angeli populo Episcopus renunciare videretur. Quo viso conuersus, fidem quam expugnabat, cœpit ipse defendere.

ulin. in ta eius ap. aron. tom. ann. 448.
.Ambros. oncionan Angelus erba ministrat.

IV. *Ab Angelo Dei ad martyrium impellitur Laurianus.*

Laurianus Hispalensis Archiepiscopus vir sanctissimus, cum Hispali diuino cultui diligentissime seruiret, & Christianos ad augendam fidem Catholicam animaret, Rex Hispaniæ tempore illius, nomine Totila, exitium ei parabat. Quamobrem Laurianus per quietem Angelum ita sibi dicentem audiuit: Surge, Lauriane, & ab hac vrbe statim discedas: Nam ciuitas hæc propter hostium Christianæ religionis tyrannidem sæuissima longissimaque peste vexabitur; & Hispania tota septem annos nullis irrigabitur pluuiis, & flumina fere omnia deficient. Quo audito Laurianus surgens Romam statim profectus est, vbi sanctissimus vir innumeris miraculis cognoscitur. Mox autem ab eodem Angelo monitus, vt in Hispaniam rediret, quia pro fide Christi martyrium pati eum oporteret. Reuertens itaq; in itinere à Totila regis satellitibus capite obtruncatur. Quod quidem caput manib⁹ suis accepit. Quod cum satellites vidissent, metu perterriti ad fidem Christi conuersi, & baptismatis oleo peruncti, caput Lauriani flentes Hispalim detulerunt, & cum Regi omnia, quæ viderant, retulissent, Rex Christi nomẽ quoq; assumpsit.

Lucius Marioneus Siculus lib. 5. de rebus Hisp.
Angelus Domini quid Lauriano.
Laurianus martyr caput suum abscissum gestat.

V. *De sancta Golinduch ad fidem Angli beneficio conuersa.*

Sancta Golinduch martyr, post consumptum in matrimonio triennium per extasin extra seipsam rapta, ab Angelo, diuino dispensationis salutis nostræ mysterio est initiata, proindeq; magis Persicis, vnde progenita erat, multisq; verberibus & tormẽtis, quæ omnia superauit, expetita, miracula infinita & prodigia mirifica edidit: identidem Angelo, qui dux eius fuit, ad eam veniente, & vt leniter & facile omnia perferret, curante.

Niceph lib. 18. cap. 25. Euang lib 6. cap. 20. ex Steph. Ep. Hierapolitano.

VI. *A quo ipsi quoque Angeli doceantur.*

Solus ipse est vniuersorum Deus, qui nequit doceri, quandoquidem & ipse per se est, & ante se non habet alium; alia autem omnia doceri possunt, quoniam sunt & facta, & creata. Atque primi quidem ordines magistram habent summam Trinitatem: Secundi autem discunt à primis: Tertii à secundis, & sic deinceps, & per ordinem vsque ad extremos; qui enim præstantiores sunt honore & virtute, docent eos qui sunt inferiores cognitione. Qui ergo existimant se non egere magistris, aut non parent iis qui docent in charitate, laborant morbo ignorationis, quæ est mater arrogantiæ.

Pallad in Hist. Lausiaca in proœmio. D. Dionys. toto lib. de cœlesti Hierarchia
Angelorum ordines quibus dicant.

TIT. XXXVI. De auxilio Angelorum in bello pro defensione Catholicorum.

Exod c.7. *Michael Archangelus pro Dei populo in Ægypto pugnauit, quando per multa signa & miracula è Pharaonis seruitute liberatus est.*

Exod. c.14. *Cum Pharaonis exercitus Israëlem de Ægypto exeuntem persequeretur, Angelus qui præcedebat castra Israel, conuertens se, venit & stetit inter castra Ægyptiorum & castra Israel, & toto quidem noctis tempore ita Israelem tuebatur ab Ægyptiis, vt ad se inuicem accedere non valerent.*

Num.22. *Stetit Angelus Domini in via contra Balaam, qui sedebat super asinam, &c.*

4.Reg.c.6. *Multa Angelorum legiones Prophetam Elisæum cingunt, quare orat Dominum, vt oculi quoq; pueri sui aperiantur, vt & illi, quantis essent circundati copiis, videre liceret.*

4.Reg.19. *Stupendum quoq; auxilium fuit, ac vere militare præsidium, quando vnus Angelus nocte vna in propugnationem ciuitatis sanctæ Hierusalem percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinq; millia.*

Iudith.c.13. *Iudith Angelo duce & superbum vicit Holofernem, eiusque defectis ceruicibus totum confudit exercitum: & salua atq; intacta cum spoliis ac triumpho reuersa est.*

2.Mach.10. *Eo prælio, quo Iudas Machabæus Timotheũ vicit quinque in equis ornati aureis armis apparuere, è quibus duo Machabæum defendebant: tres autem alij ante primam aciem acriter hostes inuadebant.*

2.Mach.11. *Alio item prælio, quo Iudæi contra Lysiam dimicarũt, procedere in aëre viderunt duos equites insignes, quorum præsidio ferocis Lysiæ exercitus prostratus est.*

Deut.vlt. Iud.epist. *Post mortem Moysi, cum callidus dæmon conaretur populum Dei ratione sacri eius corporis inducere in idololatriam, Archangelus Michael zelo honoris diuini ardens & salutis populi, valide se illi opposuit, eumque in fugam coniecit.*

Antichristus à S.Michaele expugnabitur. *Deinde in consummatione sæculi fortissimus hic Archangelus apparebit ad bellum cum Antichristo ineundum, qui confictis miraculis fideles peruertere conabitur, vt Ecclesiam Dei aduersus terribilem illam persecutionẽ tueatur.*

EXEMP. I. *S. Michael Argonautis aduersus Amycum pugnantibus opitulatur, victoriamq; ei obtinet.*

Niceph. Call. lib.7 histor. Eccl.c.50.

IN eo loco, qui Sosthenium dicitur, Ecclesias duas Archangelo Michaeli extruxit Constantin. Imp. in quibus splendide exornandis ad Imperialem magnificentiam nihil omisit. Mihi vero molestum non fuerit, earum structurarum causam inserere, & vnde loco isti Sosthenii nomen sit impositum. Memoriæ namq; proditum est, Argonautas Græcorum, cum ad eum quoque locum peruenissent, prædari atque diripere eam regionem cœpisse: & ab Amyco, qui ibi rerum tum potiebatur, in fugam versos, palantes in quendam nemorosum, & incultum, propter densitatem arborum, locum profugisse, ibique eis latentibus, virtutem cœlitus aduenisse, viri specie, alas veluti aquilæ in humeris habentis, victoriamq; aduersus Amycum oraculo denunciasse. Illos porro id secutos cum illo conflixisse, victoriam reportasse, ipsum vna cum sociis suis concidisse. Atque vt gratiam ei referrent, fanum eos & statuam, ea, qua eis apparuerat forma, in loco eo excitasse; nomenq; regioni Sosthenium indidisse, quod scilicet robore ibi accepto salui euasissent. Eam statuam laudatissimus Princeps Constantinus cum in eam oram necessaria de causa diuertens vidisset, familiaribus comitibusque suis rem talem exposuit; regionemque eam cum stupore admiratus, ibi mansit. Somni porro capiendi tempore assistens illi visio statuæ eius similitudine: Ego, inquit, * sic sum Michael archidux Domini Sabbaoth virtutum, Christianorum fidei tutor, qui tibi contra impios tyrannos belligeranti, fideli & germano illius ministro, auxiliaria arma contuli. Itaque è somno excitatus regionem eam pulcherrime excoluit, & ara imperiali, magnificaq; manu & liberalitate in parte Orientali constructa, celeberrimum id templum ciuibus simul & aduenis reddidit. Maxime tamen sacram eam ædem apparitionibus suis illustrauit Archangelus. Nullus enim graui quopiam casu, aut ineluctabili periculo, aut ægritudine incognita, morbo denique incurabili circumuentus, qui ibi Deum orans implorauerit, non facile opem aut auxilium inuenit. Et certo satis creditur, diuum Michaelem Archangelum apparere ibi solitum, salutiferum eum efficere locum, cuius rei gratia ab antiquis etiam Michaelium est vocatus.

Archang. Michael Argonau. succurrit.

* οὕτως.

S.Micha. Consta. no M.ap. ret.

Templa. honore. S.Mich. lis erect.

II. *De Lesco Polonorum Principe, qui paruo numero, sed Michaelis Archangeli ope, multos Lituanos prosternit.*

Martin. Cromer. lib.10. hist.Polon.

Narrat Cromerus lib.10. histor. Lescum Polonorum Principem cum parua manu insequutum multa Lituanorum millia, qui Poloniam diuexabant; cumque ex labore itineris paululum requieuisset, Michael Archangelus illi adstitit, & suum illi auxilium promisit, ac de victoria certum reddidit, qui victor rediens eidem Angelo Lublini templum extruxit.

Victoria Michael. ope.

III. *Vt Angeli Constantinopolitanis victoriam contra Persas denunciarint, a ea potiri curauerint.*

Socrates Scholastic. lib.7. hist. Eccl c.18. Niceph. C. lib.14.c.2.

Mortuo Isdigerde Persarum rege, qui Christianos in Persia haudquaquam persequutus fuerat, filius illius Baratanes nomine in regno succedit. Hic à Magis persuasus Christianos grauiter exagitauit, variisque Persicis suppliciis ac tormentis subiecit. Itaque Christiani qui in Persia erant necessitate pressi ad Romanos confugiunt, orantque ne ipsorum auxilium implorantes contemnant. Atticus Episc.

piscopus supplicantes cupide suscepit, ac totus in eo erat, vt pro viribus ipsis succurreret, & Imperatori Theodosio quæ gererentur significauit. Accidit autem vt ob aliam quoque causam Romani Persis redderentur infensi: auri siquidem fossores mercede à Romanis conductos Persæ restituere nolebant, & Romanorum negociatorũ merces abstulerant. Itaque ad hanc offensam etiam fuga illa Christianorum ad Romanos accessit. Etenim Persarum Rex confestim missis Legatis profugos repetebat. Romani vero eos nullo modo tradebant qui ad ipsos confugerant, quos non solum tanquam supplices seruare volebant, sed etiam ad ferendum omnia pro Christianismo parati erant. Quocirca bellum etiam cum Persis gerere malebant, quam Christianos periclitantes deserere. Diruptis itaque ob hãc causam fœderibus graue bellum excitatum est. Itaq; Theodos. Roman. Imp. partem exercitus primum misit, cui præfuit Dux Ardaburius. Hic per regiones Armeniorum expeditione in Persiam facta, vnam ex illis Prouinciis Azizenam dictam, vastat. Occurrit antem illi Narsæus Dux Regis Persarum exercitu Persico, factaque congressione victus fuga labitur, sciens commodum fore, vt per Mesopotamiam in regionem Romanorum nullo præsidio munitam ex improuiso irrueret, & hoc pacto vindictam de Romanis sumeret. Verum Rom. Ducem Narsæi consilium non latebat. Vastata itaque Azazena quam velocissime ad Mesopotamiam & ipse mouit. Ob eam causam Narsæus, quamuis multis copiis instructus, in Rom. tamen regionem irruere non potuit. Venit itaque Nisibin, quæ ciuitas in confiniis est, ad Persas pertinens. Hinc Ardaburio significat, velle se ex pacto cum ipso confligere, vt & locum & diem consultationi deligeret Ardaburius vero iis qui ad se venerant, Narsæo, inquit, dicite; Romani Imperatores, non quando tu vis, pugnant. Cum autem Persam totis viribus bellum instruere sciret, totam belli spem in Deum coniecit, ac simul maximum exercitum bello destinauit. Quoniam vero fidem in Deum habebat Imp. euestigio beneficentiam illius est cõsequutus, quod ex eo factum est manifestum.

…omano- …m chari- …s erga …ristianos …ofugos.

Cum Constantinopolitani anxii essent, & dubium belli euentum hæsitabundi expectarent, Angeli Dei circa Bithyniam iis, qui Constantinopolim necessitatis suæ gratia proficiscebantur, apparentes nunciare iusserunt, vt bono animo essent, & precarentur Deoque fiderent, victuros esse Romanos, ac simul addiderunt, esse se belli huius dispensatores à Deo missos. Hoc audito, non solum ciuitas confirmata est, sed & milites confidentiores facti. Quibus promissis exitus etiam respõdit. Nam Romani Persas in ciuitate Nisibenorum conclusos obsederunt, & occiderunt. Alamundaro, Isidigerdi arma tulerat auxiliaria: at tantum subito Deus incussit terrorem, vt Romanorum copias in ipsos derepente irruisse existimarent, atque cum inter seipsos tumultuarentur, & non haberent quo aufugerent, ipsi se armatos in fluuium Euphratem præcipitarunt; in quo homines circiter centum millia submersi sunt.

…geli Con …tinopo- …nis vi- …riam nũ- …nt.

…plica- …nes belli …npore …victo-

IV. *De Archangelo Gabriele in auxilium Elesbaan Christianissimi Regis Æthiopum occurrente.*

Iustinus Imp. audita Homeritarum Christianorum strage per Dunaan Regem tyrannum Apostatam Hebræum quam dirissime perpetrata, per Alexandrinum Catholicorum Antistitem Elesbaan Regem Æthiopum virum Christianissimum ad vltionem parandam excitauit. Elesbaan omnium, quæ facta fuerant, conscius, cum validum collegisset exercitum, per continentem misit quindecim millia Æthiopum ad Homeritidis partes magis Occidentales, ipse vero per mare classem ducebat, vt sic hostes coercerent. Rex autem cum iam esset nauigaturus, venit in templum, ad cuius fores regia veste aliisque insignibus Imperii depositis, ingressus est quidem priuato habitu; stans autem ex aduerso aræ, cum Deum multum orasset, & sanctum monachũ consuluisset, benedictione ab eo accepta, abiit lætus, & cum iussisset exercitui, ne ferrent viaticum plus quam viginti dierum, nauigauit. Sed neque negligens fuit Rex Homeritarum: validum enim inducens exercitum, venit in eum locum, in quem expectabatur venturus Rex Æthiopum. Dolosæ porro artes Dunaan irritæ redduntur: nam quidam milites Elesbaan ex insperato incidunt in hostes, quos omnes occiderunt, præter tyranni cognatum, qui milites ad ciuitatem Phare duxit, in qua erat Regia Dunaan, à quibus fuit spoliata, & Regina capta Reliqua vero pars militum Christianorum, quæ summa rerum necessariarum inopia laborabat in mari, & ab hoste irruente valde premebatnr, longa supplicatione facta & sacra communione sumpta cum lacrymis Domini inuocat auxilium. Ipse autem eos audiuit, & statim vox quædam fuit de cœlo audita, quæ dicebat: Gabriel, Gabriel, Gabriel. Confidentes itaque Æthiopes cum descendissent de nauibus, & manus conseruissent cum hostibus, eos fuderunt, & omnes interfecerunt, etiam Regem ipsum catena vinctum. Vide fuse apud Baron.

Ex actis Aretha martyr. Bar. to. 7. an. 523. 25.

Pietas Regis Æthiopum in expeditione paranda.

Victoria Gabrielis] Archangeli ope obtenta.

V. *Angelus Dei visus pugnare pro Francis.*

Anno Domini sexcentesimo primo, qui numeratur quintus Regum Francorum Theodeberti atque Theodorici fratrum, conflatum est ciuile bellum inter eos atque Clotharium filium Regis Chilperici, hæredem vero Guntherami, magnaque facta vtrinque cæde, cessit tandem victoria Theodoberto atque Theodorico, fugiente Clothario. In qua pugna ait Aimonius, Angelus Domini astans euaginatum visus est tenuisse gladium.

Aimonius de gestis Franc. li. 3 c 87. & 88. Bar. 8. an. 601. 30.

VI. *Vences'aus Rex Bohemiæ in singulari certamine ab Angelis protegitur.*

Luitprand. li. 2 hist. ca. 14. Boz. li. 5. de sign. c. 1.

Tradit Luitprandus Venceslaum Bohemiæ Regem occurrisse in finibus Duci Carinensi, qui fines regni huius vastabat, eiq; obtulisse singulare certamen, vt multorum cædibus parceret. Vbi ventum est ad manus, Angeli apparuere, qui Venceslaum protegentes arma ministrabant. Quo viso Dux petiit veniam, eaque obtenta discessit.

VII. *Alphonsus Congensium Rex iam recens ad Christum conuersus, ope Angelorum victoriam obtinet contra fratrem pro regno pugnantem.*

Hier Osor. Episc. Siluen. lib. 3. hist. Th. Boz. li. 5. de sig. c. 1.

Angeli pugnant pro Alphonso Congensium Rege Christiano.

Congense regnum anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto Lusitanorum classibus est exploratum. Cumque Christo Rex nomen dedisset vna cum multis suorum, victoriam mirabiliter de quibusdam rebellibus vexillo crucis educto in prælium reportauit Ioanni nomen huic Regi fuit. Eo defuncto filius natu maior Alphonsus sequebatur, minor erat omnino alienus: quocirca in certamen acquirendi regni venerunt. Innumeri, qui nondum Christum colebant, natu minorem sequebantur, & maximas copias aduersus alterum paucis stipatum militibus conficiebant. Ventum tandem ad pugnam. Vix initum prælium, Christi hostes in fugam se protinus subito pauore correpti dederunt. Dux exercitus hostilis captus palam confessus est, se magnam militum copiam in equis insidentem, & crucibus insignitam tantaque luce splendentem, vt oculos omnium perstringeret, in prælio conspexisse eius metu perterritum cum suis se fugæ commisisse.

VIII. *Angelos bonos paratos esse ad iuuandos Dei seruos ab hostibus impugnatos.*

Ex vitis Patr. Plat. l. 3 de bon Stat. relig c. 18.

Angeli Dei in auxilium nostrum mittuntur.

Beato Moysi Abbati quodam tempore tam vehementem intulit impugnationem fornicationis dæmon vt quietus in cella sua nequiret diutius permanere. Contulit se itaq; ad sanctum Abbatem Isidorum, ac violentiam insultus huius acerrimi magna cum animi mœstitudine narrauit. Cumque è scripturis sanctis Abbas Isidorus testimonia proferens eum consolaretur, eumque, vt in suam cellulã reuerteretur, rogaret; isque vt id faceret non posset induci, tunc illum Abbas Isidorus ad suæ mansiunculæ superiora perduxit, eiq; dixit: Respice ad Occidentem, & vide: Vidit autem versus illam mundi plagam innumerabilem dæmonum multitudinem vehementer cum furore perturbari, & quasi ad prælium præparatos in conflictum turmatim ruere & pugnare. Dixit ei iterum Abbas Isidorus: Respice ad Orientem. Cumq; eam in partem attentius oculos coniiceret, vidit innumerabilem sanctorum Angelorum frequentiam, splendentemq; super lumen solis cœlestium virtutum. Ait tum ei Abbas Isidorus: Ecce, quos in Occidente vidisti, illi ipsi sunt, qui etiam Sanctos Dei impugnant. Quos vero versus Orientem cõspexisti, hi sunt, quos in adiutorium seruis suis mittit Dominus exercituum Deus. Cognosce igitur, quod plures nobiscum sunt, quam cum illis, sicut dixit Elisæus Propheta. Vt & S. Ioannes ait, Quia maior est, qui in nobis est, quam qui in hoc mundo. His auditis confortatus in Domino sanctus Abbas Moysis reuersus est ad cellulam suam, gratias agens, & glorificans Domini Iesu Christi potentiam & bonitatem. *4. Reg. 6.*

IX. *Vt Gainas barbarus Constantinopolim inuadere contendens, ter ab Angelis sit repulsus.*

Tripart. hist. Ec. l. & Socra. 6. c. 5.

Angeli tatum custodes.

Gainas latium per. incendere conantes Angelis repellitur.

Cum Gainas genere Scythicus magister militũ, Arianus, studio tyrannico vehementer elatus, adipisci desideraret imperium, qui pridem de sua fide apud beatam martyrem Ephemiam in Chalcedone Imperatori Arcadio promisisset, diuersa consilia reuoluebat, & in sua intentione semper instabat: Cũque per diem nihil in vrbe Constantinopolitana agere potuisset, machinatus est vt nocte barbaros mitteret, qui palatium concremarent. Tunc vero aperte monstratum est, quomodo Deus custodiat ciuitatem. Missis enim ab eo barbaris ad incendium atque prædas, Angelorum turba apparuit armatorũ ingentia corpora habentium. Illi vero putantes esse milites, abscesserunt. Cumque hoc Gainæ fuisset nunciatum, incredibile visum est; nouerat enim omnem exercitum per ciuitates constitutum. Quapropter denuo sequenti nocte alios destinauit. Cũque idem ei renunciatum fuisset, denuo enim Angeli eandem visionem ostendebant; nouissime ipse egressus cum multitudine, miraculi sumpsit experimentum, arbitratus reuera, quod per diem quidem lateret exercitus, noctu vero pro eius custodia poneretur. Et ita quum intra vrbem nihil posset implere, egressus est Thraciam, & aperte hostilem monstrauit intentionem.

TIT. XXXVII. Angelos è carcere, aliisque vitæ incommodis & periculis mortales eripere.

Venerunt duo Angeli ad Lothum, percusserunt incolas cæcitate, & piam quasi violentiam inferentes cum mane è periculo ciuitatis eduxerunt. *Gen. 19.*

Raphael Angelus, qui fuit dux Tobiæ iunioris, eum à deuoratione piscis eripuit, vxorem eius à dæmonio liberauit. *Tob. 5.*

Idem Angelus dæmonem, ne Tobiam, velut omnes alios mulieris maritos occideret, comprehensum alligauit in deserto Ægypti. *Tob. 8.*

Angelus Domini in ardente fornace inter rapidissimos flammæ ardores conseruat Sidrach, Misach, & Abdenago. *Dan. 3.*

Danielem Prophetam in foueam leonum coniectum ab eorum sæuitia Angelus Domini liberat. *Dan. 10 12.*

Angelus Domini apparuit Ioseph post adorationem magorum, eique dixit Surge, & accipe puerum tuum, & fuge in Ægyptum. *Matth. 2*

Angelus Domini noctu aperiens ianuam carceris eduxit inde Apostolos Act.5.

Petrum quoque Apostolum è carcere Herodis catenis vinctum liberat. Act.12.

EXEMP. I. *De tribus Regibus à subdola Herodis machinatione per Angelum prouide ereptis.*

Matth. 2.

CVm tres magi ex Oriente adorandi Deum causa venissent, muneribus oblatis, dextreque admodum eum salutassent, & vt filium Dei, & regum omnium Regem honorassent: in ipso diuersorio sibi pernoctandum esse statuerunt, tanquam familiarem cum eo consuetudinem studiose ambientes, & eximium quiddam ipsis (sicuti dicebat) conciliare studentes. Sed enim ea ipsa nocte Angelus qui dux viæ eorum fuerat, illos oraculo admonuit, vt Herodis inuidi congressum fugerent. Ita factum, vt per aliam viam reuerterentur in Regionem suam, videlicet vt quam celerrime in Persarum regionem doctores & nuncii tantæ rei venirent: & præterea vt Tyranni inhiberetur furor, simulq; vt ipse conatum se esse, quæ perfici non possent, intelligeret.

Magi tres per Angelum è manibus Herodis eripiuntur.

II. *De Apollonio monacho & sociis per Angelum è carcere liberatis.*

Euagr. in Vit. Pat. in Apollon. Baron. to. 4. ad an. Christi 360.

Vexatam fuisse Ægyptum Iuliani persecutione Apollonii Sanctissimi Monachi acta fidem inter alia faciunt: in quibus cum multa de eo præclare gesta narrentur, quæ hoc potissimum tempore Iuliani ipsum pati contigerit, his verbis descripta ab Euagrio referuntur. Hic cum audisset, Iuliani, vt supra diximus, temporibus, Fratrem quendã ad militiam comprehensum detineri in carcere (cogebat impius clericos & monachos militare) in carcere venit ad eum consolandi gratia, vt moneret eum in necessitate tenere cõstantiam, atq; imminentia contẽnere ac deridere pericula. Tempus enim ait, certaminis adest, in quo fidelium mentes tentationibus probandæ sint & noscendæ. Cumque his & aliis verbis adhortaretur animum Adolescentis, superuenit Cẽturio, & indignatus, cur introire ausus esset claues intrinsecus carceri imposuit: ipsum quoque, & oẽs qui cum eo venerant pariter conclusit, quo scilicet etiam ipsi similiter ad militiæ detinerẽtur officium: constituens quoque custodes quam plurimos abscessit. Medio autem noctis adstare visus est Angelus ingenti luce resplendens, & obstupefactis perterritisq; custodib. carceris claustra patefecit. Tunc vero ipsi custodes aduoluti ad pedes Sanctorum rogabant eos discedere, dicentes, melius sibi esse mori pro his, quam diuinæ virtuti obsistere, quæ eorũ curam gerebat. Mane vero etiam ipse Centurio cũ principalibus viris festinus ad carcerem venit, rogans vt discederent omnes, qui teneri videbuntur. Dicebat enim, domum suam terræmotu magno cõcidisse, & electos quosque famulorum suorum peremisse. Sancti vero his auditis, hymnum Deo laudesque cecinerunt, & regressi ad eremum erant in vnum positi, secundum Apostolorum exemplum, *habentes cor vnum & animam vnam.* Act.4.

Angelus liberat Apollonium & socios è carcere.

III. *Vt S. Suuitbertus in carcerem missus ab Angelo fuerit liberatus.*

B. Marcellinus presbyter in vita S. Suuitberti cap. 8 apud Sur. to 2. 1. Martii.

S. Suuitbertus gloriosus Christi sacerdos & Episcopus, vnus ex duodecim, qui à S. Præsule Egberto salutis animarum sitientissimo, ex Anglia in Germaniam missi fuerunt ad prædicandam fidem Catholicam, venit cum duobus aliis in grandem vicum, dictum Duerstat; qui vicus refertus fuit cæremoniis ornatusq; diuersis idolorum templis, duob. distans militaribus à Traiecto ad Orientem. Vbi dum prædicaret Christum verum Deum, qui vitam æternam in se credentibus daret, admonens, vt simulacrorum vanos & inanes contemnerent cultus; eo quod idola, quæ pro diis colebant, repleta essent dæmoniis, & nihil salutis habere, nec suis cultoribus auxilium conferre posse affirmaret: statim à paganis & idolorum sacerdotib. capitur, & grauiter verberatur clamantibus & dicentibus: Blasphemator iste nostram prophanat legem: deos nostros omnipotentes dæmonia affirmat, populum seducit, crucifixum solum Deum verum audacter prædicat, & nisi occidatur aut effugetur, cultus Deorum nostrorum euacuabitur, & paternæ traditiones exterminabuntur. His dictis, clamore omnium tenetur, & in carcerẽ mittitur, vt altera die occulte trucidaretur: Non enim palam audebant ipsum occidere, quoniam vicus erat sub ditione Christianorum Francorum. Duo alii eius socii dolentes & flentes sequebantur eum vsque ad carcerem. Quod cernens sanctus Suuitbertus, læto ore consolando, hortabatur eos constanter stare pro fide Christi, nec mortem timere pati pro Christo. Eadem vero nocte circa galli cantum S. Suuitberto orante, ecce venit Angelus Domini cum magna claritate in carcerem, dicens ei: Noli timere serue Dei: quia Dominus tecum est: & videntibus & stupentibus custodibus carceris, liberauit ipsum, præcipiens, vt constanter Christum paganis vbique euangelizaret. Quo facto, Angelus Domini æthera petiit. Ipse vero ad socios veniens, gaudenter flectẽs genua, & ipsi secum, gratias deuotissime Deo retulit de Angelica visitatione & consolatione. Pagani vero, & præcipue sacerdotes idolorum, altera die audientes liberationem illius, vacillare cœperunt de impotentia idolorum, laudantes virtutem Christi. Ipse vero altera die constantissime prædicans, multos in stuporem vertit, & ad Christum conuertit, & nemo iniecit manus in eum. Quo ministerio peracto, cum Traiectum cum sociis peruenisset, omnia per Angelum patrata secum in Duerstat confratribus enarrauit. Qui vnanimi voce flentes præ gaudio, benedixerunt Deum.

Idolorum cultus contemnendus.

S. Suuitbert. per Angelum educitur è custodia.

IV. *Vt Angeli subsidio, & Corporis Domini præsentia ex alto præcipitio ereptus sit Imp. Maximilianus.*

Ex Stephano Vigl. io in Hercule Prodicio Iacob. Gretfer. Societ. l. 2. de S. Cruce ca. 19.

Maximiliani Imp. præcipitium infaustum.

Sereniſſimus ille Princeps Auſtriacus Maximilianus I. poſtea Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, dum per præruptas rupes Oenipontanas aliquando iuuenili ardore rupicapras & ibices inſequeretur, eo loci euaſit, vnde nec referre pedem, nec vlterius progredi poſſet, niſi in præcipitium. Stabat attonitus in abrupto loco infelix ille Princeps, (vt ſcribit Pighius ex communi eius regionis incolarũ fama & narratione) temeritatem ſuam culpans ipſe famis diræ longa tabe, vel morte violenta vitam inibi finiturus: ſtupebat animus, horror & tremor artus occupauerant, & obuerſabatur vbique triſtiſſima mortis imago, nec funes aliaque inſtrumenta, quibus extraheretur è periculo, ad ipſum aliunde protendi poterant, nec ſemita quæpiam lapicidarũ labore menſtruo parari. Stabant gregatim hinc inde comites ac miniſtri, conſilii prorſus inopes, dominumque ſuum miſerum à longe nõ ſine lacrymis proſpectant quem iuuare non poterant. Ipſe autem, cum iam noctes atque dies integros in tam afflicto ſtatu continue permaneret, nec vlla ſalutis ſpes reſidua videretur eſſe, mortalis huius vitæ cupidinem pius princeps abiicere, & qua ratione tutius beatioris vitæ cœleſtem in locum tranſire poſſet, cogitare cœpit. Appellat magna voce ſuos, iubetque, vt quã primum ſacerdotes ſacroſanctam Dominici corporis Euchariſtiam adferrent, & è viciniore loco quo poſſent ſibi monſtrarent, vt quando corpus cibo reficere non daretur, ſaltem oculos à longe mentemque immortali viatico, quantum concederetur, nonnihil muniret, Deumq; Saluatorem ſuum præſentem adoratione poſtrema reconciliare ſibi poſſet. Satisfactum tum pio Principis deſiderio quam diligentiſſime. Sed luctus interea magnus per vniuerſam prouinciam ſpargitur: Deplorabant parentes ſortem infelicem vnici & dilecti filii. Cum iam ope humana deſtitutus Maximilianus in ſcopulo, cura fragilis vitæ prorſus abiecta, nulla alia re quam immortalitatis, Deique Saluatoris ſui contemplatione ſemet occuparet, audit non procul à ſe ſtrepitum, circumſpicienſque videt arreptare per rupis coſtas iuuenem quendam ignotum, habitu ruſticum, dimouere ingentia ſaxa & callem parare. Qui cum ad ipſum acceſſiſſet, porrecta dextera: Macte, inquit, animo virtuteque tua, Princeps, viuit & adeſt, qui te ſeruare poteſt: depone metum inanem, & me ſequere, confeſtim te in tutiora loca traducam. Vti ſol per denſas nubes clarior emergit; ita mox anxii pectoris angore deterſo ſerenior redit animus, confidenterque ducem ſequitur, paulo poſt in patentiore via poſitus, ſemet ex mortis faucibus ereptum videt. Poſtero die, cum læto patris edicto promulgato dux ille vbique terrarum quæreretur, quo præmio merito poſſet honorari, nec diu quæſitus inueniretur, cognitum pariter & vulgo creditum eſt, Angelum cuſtodem fuiſſe à Deo miſſum, vt adoleſcentem Principem ad maxima Reipublicæ Chriſtianæ commoda, & ad Auſtriacæ domus incrementum grande, ab immatura morte ſeruaret. Quam opinionem poſtea res ab ipſo præclare geſtæ plurimum confirmarunt. Ad rei memoriam pius Princeps ſemitam lapicidarum labore muniri, & in eodem periculi ſui loco Crucifixi Saluatoris noſtri imaginem conſpicuam è via poni curauit.

Spirituali Euchariſtiæ manducatione reficitur Maximilian.

Angeli ope è præcipitio eripitur Maximilian. Imp.

V. *Indos Occidentales ante aduentum Chriſtianorum præmonet Angelus breui ab errore liberandos.*

Ex Petr. Mart. in h… Ind. Th. B… li. 5. de Sig… Eccl. c. 2. t…

Chriſtia[…] niſmus i[…] India Oc[…] dentali f[…] turus ab […] gelo præ[…] nunciatu[…]

Illud ſilentio prætereundum non eſt, quod ante aduentum Chriſtianorum in Indias Occidentales accidiſſe inibi ab indigenis eſt narratũ. Erat in more poſitum, vt hominum pluribus anni temporibus multa millia diis impie ſacrificarentur; ex his quidã cum duceretur ad aram vicem ſuam deplorans, oculis in cœlum ſæpius conuerſis, opem diuinam tacitus implorabat. Tum iuuenis pulcherrimus illi adſtitit in alba veſte, nunciauitque breui fore, vt finis propediem ſacrificiis impiis imponeretur, venturoſque eo barbatos homines (iis namque in locis nulla viris barba) qui ea de medio tollerent, veritatem diuini cultus adducentes. Retulit hoc ille, neq; multo poſt ad ea loca Hiſpani peruenere.

VI. *Angeli ſubſidio mulier cum duobus pueris à naufragio liberatur.*

Simon Ma… lus Epiſc. … tuarienſis Dierum C… nicul. Colloq. 13.

Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto accidit, quod nobis compertum eſt veridicorum virorum teſtimonio, in vrbe Aſtenſi, cũ ingens fluuius Tanarus à multitudine nauigio traiiceretur, demerſa in medio naui, omnes etiam nautas, ac reliquos, qui natandi peritia valerent, fuiſſe aquis obrutos, & extinctos. Viſum autem tum eſt hoc miraculum: Erat multitudini admixta mulier inops, quæ flumen traiicere inſtituerat, colligendorum lignorum cauſa, vt ſuæ liberorumque inopiæ ſuccurreret. In nauigio igitur illo poſita puerum triennem dextera tenebat, lactantem alium læua in ſinu fouebat: demerſa naue ipſa cum vtroque filio trans flumen deuecta eſt incolumis. Illi non fuere adiumento brachia, vt nataret liberius, detentis filiis magna cura. Ita fit, vt Angelorum ope incolumes tranſuectos fuiſſe hos omnes fateantur: Quin putarim, niſi mulier adeo ſolertem curam filiorum infantium, magis quam ſui habuiſſet, illorum memor, ſui prorſus oblita, quod veræ charitatis eſt opus, non fuiſſe eo periculo emerſuram.

Angeli duos pue[…] ros ſubm[…] ſionis pe[…] culo eximunt.

TIT. XXXVIII. Angelos conſolari in rebus aduerſis, morbos & vulnera curare.

Angelus oſtendit Agar ancillæ Saræ fontem ſcaturientem, cuius ſolatio & ipſa & eius filius Iſmael à proximo mortis periculo fuit conſeruata. Geneſ. 21.

Apparens Gedeoni Angelus Domini confortauit eum, & animauit eum ad liberationem populi. Iudic. 6.

Tobiæ seniori cœco visum restituit Raphael Archangelus. (…b.11.)

Christo Domino oranti in horto post cœnam accessit Angelus confortans eum. (…c.22.)

Diuum Paulum in mari consolatur Angelus Domini, & omnes qui cum eo erant in naui inter tempestates conseruat. (…Act.27.)

EXEMP. I. *Ioachimus & Anna sterilitatis nota iniusti, ab ea immunes fore ab Angelo monentur.*

…Breuiario …m. Concil. Trid. 26. …i. Baron. …1. in ap…atis.

IOachimum & Annam in iustitia, pace, gaudio, & charitate maritali perseuerantes vnus tãtum dolor sterilitatis angebat, nulla prole post annum matrimonii vigesimum procreata, quod turpe & infamiæ loco inter Iudæos erat. Ioachimus igitur, cum in festo encœniorum Hierosolymam adorandi gratia venisset, velletque supplex ad altare Dei munus offerre, repulsus est ab Isacare sacerdote cum ignominia, quasi indignus esset ob longam sterilitatem, qui more patrum & fœcundorũ hominum ad eum locum accederet. Qua repulsa mœstissimus Ioachimus, nec ferens præ pudore suorum ciuium conspectum, ad caulas secessit, & cum pastoribus commorans assiduis precibus à Deo contendebat, vt eam à se ignominiam depelleret. Angelus autem Domini Ioachimo se ostendit, & bono animo esse iubens, preces eius auditas esse à Deo renunciauit: filiamq; procreandam, quæ Saræ & Rachelis prolem mysterii magnitudine superaret. Tali ergo spe erectus lætusq; Ioachimus, domum repetens vxori obuiauit; quæ cum ei quoq; apparuisset Angelus, eademque nunciasset, plena spe & gaudio ad marito congratulandum properabat. Salutant igitur se inter secum maxima lætitia; & visa, Deique promissum conferentes, domum reuertuntur. Concepit Anna, & Mariam peperit, cuius ortus felicissimo sterilitatis macula deleta parentes compotes facti longissimi desiderii.

(…gelus …cinatur …chimo …eserto …m Ma…)

II. *Angelus Domini apparet S Gallo Epis. Aruernensi, eumq; tempore luis consolatur.*

…g. Turon. …histor …ac. c. 5. & …ita S. …i apud …tom. 4. …on. tom. …m. 565.

Anno Dom. quingentesimo sexagesimo quinto, cum lues illa, quam inguinariam vocant, in diuersas regiones desæuiret, & maxime tunc Arelatensem prouinciam depopularetur, Sanctus Gallus Aruernensis Episcopus non tantum pro se, quantum pro populo suo trepidus erat. Cumque die noctuq; pro populo deprecaretur, vt veniens plebem suam vastari non cerneret: per visum noctis apparuit ei Angelus Domini, qui tam cæsariem, quam vestem in similitudinem niuis candidam efferebat; & ait ad eum: Bene enim facis, ô Sacerdos, quod sic Dominum pro populo tuo supplicas: exaudita est enim oratio tua, & ecce eris cum populo tuo ab hac infirmitate liberatus: nullusque te viuente, in regione ista ab hac strage deperiet: nunc autem ne timeas, post octo vero annos time. Vnde manifestum fuit, transactis his annis eum è sæculo discessurum. Expergefactus autem, & Deo gratias pro hac consolatione agens, quod eum per cœlestem nuncium confortare dignatus est, Rogationes illas instituit, vt media Quadragesima psallendo ad Basilicam B. Iuliani martyris itinere pedestri venirent: sunt enim in hoc itinere quasi stadia trecenta sexaginta. Tunc etiam in subita contemplatione parietes vel domorum vel Ecclesiarum signari videbantur; vnde à rusticis hæc inscriptio Thau vocabatur. Cum autẽ regiones alias (vt diximus) lues ista consumeret, ad ciuitatem Aruernam, S. Galli intercedente oratione, non attigit. Vnde hanc non paruam censeo gratiã, qui hoc meruit, vt pastor positus oues suas deuorari, defendente Domino, non videret. Ita Gregorius, qui libro de gloria martyrum scribit, post annos octo Cantinum Episcopum S. Gallo successisse. *Lib. 2. c. 5.*

(…gelus …solatur S…allum …pore …is.)

III. *Angeli consilio Cuthbertus tumore, quo genu laborabat, liberatur.*

S. Cuthbertus adhuc puer, quoniam sedulo corde retinebat, quæ per hominẽ acceperat hortamenta, etiam Angelico visu & affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu correptum illius cœpit acri tumore grossescere: ita vt neruis in poplite contractis, pedem primo à terra suspensum claudicans portaret, dehinc ingrauescente molestia, omni pæne priuaretur incessu. Qui die quadam deportatus foras à ministris, atq; sub dio recumbens, vidit repente venientem de longe equitem albis indutũ vestimentis, & honorabilem vultu: sed & equum, cui insidebat, incomparandi decoris. Qui cum adueniens mansueto illum salutaret alloquio, addidit quasi per iocum inquirere, si aliquod tali hospiti vellet præbere obsequiũ. At ille: Iam, inquit, promptissime tuis cuperem deuotus adstare obsequiis, si non, exigentibus culpis, huius compede languoris retinerer. Diu namque est, quod molestia genu tumentis oppressus, nulla cuiuslibet medicorum industria possum sanari. Qui desiliens equo ac genu languidum diligentius considerans: Coque, inquit, triticeam in lacte farinam, & hac confectione calida tumorem superunge, & sanaberis: Et his dictis, ascendens equum, abiit. Ille iussis obtemperãs, post dies paucos sanatus est: agnouitq; Angelum fuisse, qui hæc sibi monita dedisset, mittẽte illo, qui quondam Raphaelem Archangelum ad sacrandos Tobiæ visus destinare dignatus est Quod si cui videtur incredibile, Angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabæorum, in qua Angeli in equis & ad Iudæ Machabæi, & ad ipsius templi defensionem aduenisse memorantur.

Ex venerab. Bedæ presbyter. tom. 3. operum eius. Sur. 20. Martij, c. 1. vitæ S. Cuthberti.

Angeli cõsilio à morbo liberatur Cuthbertus puer.

Tob. 11.

2. Mach. 2. & 10.

IV. *Nouicius Ordinis S. Dominici morbo caduco vexatus, implens præcepta à Raphaele Archangelo data statim sanatur & conualescit.*

Petr. de Natalib. lib. 4. Catal. Sanct. c. 141.

Circa annum Domini 1315. iuuenis egregius Ordinem Prædicatorum ingressus est in conuentum

tum Deirbeiæ insulæ Anglicanæ, qui morbo caduco laborabat; sed tamen hoc fratribus non reuelauit. Adeo autem ipsa ægritudine opprimebatur, vt sæpius in terram cadens trium horarum circiter spatio detineretur. Quare completo anno noluit à fratribus ad professionem admitti, qui nihilominus ei fauentes ad conuentum Letistriæ ablegant: vbi dum dicto morbo multum more solito vexaretur: quidã è fratribus sortem eius miserans, (cui Richardus de MonteFincto nomen erat) pro ipso ad Deum preces fundit. Cui dormienti Raphael Angelus apparuit: eique dixit, quod si frater ille voueret se continenter victurum, & per totam vitam feria secunda in honorem Angelorum ieiunaturum, pristinam sanitatem reciperet; addens insuper, se à Domino Deo eius sanandi causa missum esse, & Raphaelem Archangelum nominari. Quæ percepta illico frater ille Nouitio laboranti defert, qui, vbi votum emisit, eadem die sanitatem adeptus est & conualuit, viso scilicet Angelo, qui ipsum eleuauit, ac perfecte sanum nunciauit, admonens vt promissa adimpleret; quæ si omitteret, illico in morbum incideret, statimque ille sanatus est; & ex illo die morbum minime passus, qui postmodum vota professionis enuncians, inde bonus & pius, gratusque omnibus Religionis fratribus euasit.

Ieiunii in honorem Angelorũ feria secunda seruati vtilitas.

Raphael Archangel. sanitatis procurator.

V. *Tormentis Theoderi martyris adstat Angelus, eumq; confortat & sanitati restituit.*

In vita eius apud Surium tom. 1. 7. Februarii.

Cum S. Theodorus Dux exercitus in nomine Trinitatis draconem infensissimum interfecisset, & Imperatoris Licinii Deos ex auro & argento conflatos confregisset, atque pauperibus distribuisset, (qua ratione plurimi Christo nomina dabant) Imperator eum accersitum omnibus inimicorum phalangibus ridendum exposuit. Beatus autem Theodorus dixit ei: Fremis, ô Imperator, sed ego rugio; tu stertis, at ego exilio. Tu cum Deo pugnas, at ego de Deo dissero. Tu blasphemas, ego vero Deum hymnis laudo. Tu colis Deos mortuos, ego vero Deum viuum. Tu Seraphin; ego vero eum, qui est super Seraphim. Tu Apollinem; ego vero Deum semper viuentem. Tu es carbo Thracius, ego vero princeps Romanus. Tu Licinius ventilator, ego vero Theodorus donum Dei. Quamobrem ne ægre feras, ô Imperator, neque calcitres; hæc enim faciens, tuos ostendis cruciatus. Asini enim & muli tenes figuram. Tunc multa ira plenus Licinius iussit exui martyrem, & eum extendi à quatuor, & boum neruis ei plagas inferri, sexcentas super dorsum, & quingentas super ventrem: & postea iubet globis plumbeis immisericorditer eius verberare tendinẽ. Deinde ferreis vngulis lacerari eius carnes, & lampadibus ignis vstulari eius vlcera, & acutis testis radi concretum sanguinem. Post hæc autem omnia, iubet eum tuto teneri in custodia, & eius pedes illigari compedibus, & eum sic manere quinque dies, neque gustare quidpiam. Cum autem fuissent impleti quinque dies, iussit crucẽ deferri in basilicam, & duci sanctum, & cruci affigi. Lictores vero cum sanctum adduxissent martyrem, ligno affixerunt ei manus & pedes, & fibulam vnam fixerunt in occultis eius partibus vsque ad partes superiores. Excogitatum quoq; fuit aliud deterius. Iussi enim pueri iaculari in eius oculos, & tela euellebant cum pupillis. Alii autem secretas partes eius testiculorum ense secabant per obliquum. Arbitratus autem impius Licinius eum esse mortuum, reliquit in ligno pendentem. Circa primam vero vigiliam noctis adstans Angelus Domini soluit eum ab illo instrumento, & reddidit eum sanum corpore, sicut prius, & eum salutauit, & dixit: Gaudeas & corroboreris in sapientia & gratia Domini nostri Iesu Christi. Ecce enim tecum est Dominus Deus; & cur dixisti: Recessisti à me? Consumma ergo cursum tuæ decertationis, & venies ad Dominum nostrum Iesum Christum, accipiens coronam immortalitatis. Hæc cum martyri dixisset Angelus, ab eo recessit: Sanctus autem martyr Christi Theodorus effectus sanus Domino suo agebat gratias, & cœpit psallere: Exaltabo te Deus meus rex meus & benedicam nomen tuum in sæculum & in sæculum sæculi.

Crucifigitur Theodorus.

VI. *In martyrio vulneratus Constantius Episcopus ab Angelo Dei animatus curatur.*

In vita apud Su[rium] Ianuar[ii]

Cum B. Constantium Perusinæ ciuitatis Episcopum Danabi in tormentis à quibusdam Marci Imperatoris militibus ei inflictis vires iam deficerent, ad Deum toto corde conuersus; Suscipe iam, orabat spiritum meum, Domine, requiescat in te, qui pro te, teipso iuuante, omni tempore laborauit. Vixdum pias hasce voces emiserat, cum ecce præsto est ei Angelus Domini, afflictum his verbis confortans: Noli timere, Constanti, ego sum Angelus Dei: misit me Christus, vt plagis tuis curationem adhibeam, ac deinceps tibi adsim in omnibus viis tuis: & illico omnis plaga curata est. Tunc ille Angelico solatio recreatus, Gratias tibi ago, ait, Domine Iesu Christe, qui per Angelum tuum me in angustiis positum confortasti, & curasti vulnera mea, nunc vero scio, te quidem nunquam deserere sperantes in te.

Cõstan[tius] Episc. ab [An]gelo cu[ra]tur.

VII. *S. Christina dirissime in carcere cæsa, inde in lacum proiecta, Angeli præsidio sanata liberatur.*

Ado T[om.] in ma[rty]log. 9. C[al.] Aug.

Sancta Christina in Deum credens Deos aureos Vrbani patris sui præfecti contriuit, & pauperibus distribuit. Ob hoc iubente patre, alapis afflicta, verberibus dilaniata, ferro onusta, in carcerẽ coniecta est. Post hoc cum diutissime & crudelissime dilaniaretur, de carnibus suis patri in faciem proiecit. Cumque alligata rotæ, igni supposito, & fuso desuper oleo torreretur, erumpens flamma mille gentiles interfecit. Iterum carceri tradita, Angelo visitante sanata est, & refecta. Deinde cum magno saxi pondere in lacum Vulsinum iactata, Angelico præsidio liberata est.

Tit.

TIT. XXXIX. Angelos castitatis esse amantissimos.

EXEMP. I. *S. Thomas Aquinas castitatis lilio ab Angelis decoratur.*

[In] vita eius [ap]ud Sur. to. [1.] Martij 7.

INter varias artes, quibus vsi sunt parentes Thomæ Aquinatis ad eum vel inuitum à Religionis proposito reuocandum, mulierem venusta specie, omni nefanda libidine contaminatam, quæ pudicissimo adolescenti suis lenociniis laqueum iniiciat, inuitant. Illa lucri cupiditate facile allecta, Thomã aggreditur, verbisque lasciuis eius animum pulsat. At ille sentiens se impuris illecebris nonnihil moueri, inuocato nomine Iesu, & Virginis matris, arrepto è foco titione procacem impudentemq; fœminam à se abegit. Deinde clauso ostio, eodem titione crucis figuram in pariete depinxit; prostratusque in terram multis lacrymis Dominum, vt perpetuæ cõtinentiæ & integritatis donum largiri dignaretur, deprecatus est. Vix leui correptus somno erat, cum duo eximio splendore fulgentes Angeli adesse visi sunt, qui cingulo renes eius stringentes omnem impuræ libidinis motum abstulerunt.

II. *De Ammo monacho ob castitatis amorem ab Angelo vltra flumen translato.*

[Soc]rates hist. [ec]cles. lib. 4. [c.] 3.

Fertur Ammum virum pium, qui propter castitatem à coniuge sponte seiunctus, ac deinde monasticam vitam eius consensu amplexus erat, nunquã sese vidisse nudum, eo quod monacho vel suum ipsius corpus nudum videre inconueniens diceret; & cum aliquando fluuius ipsi transeundus esset, ac vestem exuere detrectaret, & ad Deum orasset, vt ita sibi transire daretur, ne propositum infringeret, ab Angelo fuisse ad alteram fluuii ripam translatum.

III. *S. Serenus Abbas miro modo castitatis donum ab Angelis accepit.*

[Ca]ssian Col[l]. 7. quæ est [1.] Abb. Sere[ni] c. 2.

Refert Cassianus in Collationibus Patrum, Collat. prima de Sereno Abbate: Hic, inquit, pro interna cordis atq; animæ castitate nocturnis diurnisq; precibus, ieiuniis quoque ac vigiliis infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ tandem per diuinam gratiam in se extinxisse percepit. Deinde maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remediis à Deo petiit, vt interioris hominis castitas in corpus redundaret Dei dono. Postremo autem veniens ad eum Angelus in visione nocturna, eiusq; velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis strumam de eius visceribus euellens, ac proiiciens, suisq; omnia, vt fuerant, locis intestina restituens: Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuã corporis puritatem, iuxta votum quod poposcisti: & ne ipso quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atq; lactentibus excitatur vlterius pulsabatur.

IV. *De adolescente Eusebio à scorto per Angelos in integritate præseruato.*

S. Anton. Arch. Flo. 2. p. hist. tit. 10. c. 1. §. 2.

Eusebius Vercellensis, temporibus Diocletiani & Maximiani, adhuc Catechumenus, paruus cum parentibus Romã venit, & ab Eusebio Papa baptisma & nomen accepit. Papa vero Eusebius ab Angelo, antequam eum baptizaret, qualis & quãtus vir existeret instructus est: & quo eum nomine vocitaret. In ipso eius baptismo manus Angelicæ visæ sunt, quæ eum de sacro fonte leuauerunt. Virgo semper mansit, nullamq; fœminam post baptismum, nec etiam matrem, osculando tetigit, non despiciendo matrem, sed culpam fugiendo. Cum autem quædã matrona nobilis & pulchritudine capta vellet eius adire cubiculum, tota nocte plateas vrbis circuiuit, & ad eius cubiculum custodientibus Angelis peruenire non potuit: vnde in crastinum compuncta ad pedes eius prouoluitur, & veniam petens quod cogitauerat crimen fatetur.

Angeli baptizatorum patrini.

Angeli castitatis custodes.

V. *Angeli beneficio Equitius Abbas continens efficitur.*

D. Gregor. lib. 1. Dialog. c. 4.

De Beato Equitio Abbate narrat S. Gregorius: Hunc inquit, cum iuuentutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipsum suę tentationis angustiæ ad orationis studium solertiorem fecerunt. Cumq; hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam assistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visioni apparuit, quod omnem motum ex genitalibus membris eis abscinderet, ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris ante præerat, ita cœpit postmodum etiam fœminis præesse; nec tamen discipulos admonere cessabat, ne se eius exemplo in hac re facile crederent, & casuri non tentarent donum quod non accepissent.

VI. *Angelorum opera Elias Rector 300. virginum ab incontinentiæ illecebris liberatur.*

Pallad. in [h]i[s]tor. Lausiac. cap. 35.

Heraclides in libro suo, quem Paradisum nominat, meminit cuiusdam Patris Eliæ nomine. Hic misericordia motus trecentas fœminas in monasteriũ collegit, & regere cœpit. Transacto autem biennio iam triginta quinque annos circiter habens vitæ tentatus à carne in Eremum fugit, vbi biduo ieiunus orans ad Deum, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vespere igitur somnus ei irrepsit, & tres Angelos ibi ad se venire vidit, quibus quęrentibus, cur à monasterio virginũ fugisset; nec ille præ verecundia respondere auderet, dixerunt Angeli: Si liberaberis, num redibis curam fœminarum gerendo? Respondit ille: Quam libens. Tunc illi iuramentum ab Elia recipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula testes eius visus est abscindere, non quod ita vere esset, sed quia ita esse videbatur. Quærentibusque an ne remedium sentiret,

tiret, respondit ille, se plurimum exoneratum; vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per quadraginta annos, quibus superuixit, nec pristinæ tentationis scintillam sensit.

VII. *De Theophila à stupro in lupanari per Angelum liberata.*

D Basil in tract. de virginit. apud Baron. tom 2 ann. 301.

Hic opportune adiecisse oportuit, quæ S. Basilius scribit in commentario illo, cuius est titulus: De vera Virginitate; Cum ferueret, inquit, persecutionis Diocletiani & Maximiani Impp. immanitas in sacras virgines Deo dicatas, electæ virgines propter sponsi fidem ad illudendum impiis hominibus traditæ corporibus inuiolatæ perdurarunt: eo scilicet, cuius gratia id perferebant, impiorum conatus ab earum carne irritos arguente, & integra eorum corpora non sine prodigio & virtute custodiente. Inter eas autem tanquam inter claras & lucidas stellas, vna mirandum in modum resplendebat instar lunæ, & pulchritudine & genere & virtute aliis præstans. Ea vero vocabatur Theophila; hoc autem longe melius res ipsa ostendit; Cum enim illa esset vultu adeo formosa, traheretur autem à lictoribus, & iam ad probri & contumeliæ officinam violenter introduceretur, manus simul & oculos in cœlum tollens, & miserabiliter aspiciens, Mi Iesu, dixit, meus amor, mea lux, meus spiritus, meus custos castitatis & vitæ, vide eam quæ est tibi desponsata. Vide, ô sponse, in quem nulla cadit reprehensio, & festina: quoniam non est tempus precandi, ne pactum conuentum fallam, ne prodas me bestiis, ne lupi tuam pecudem lanient. Serua sponse sponsam, meam conserua castitatem fons castitatis: vt tuum quoq; nomen nunc maxime glorificetur, quod intelligenter glorificatur ab Angelis.

Theophila virgo in prostibulum trahitur.

Hæc illa quidem orauit cum lacrymis; effectum autem Deus reddidit. Sed est adhibendus animus narrationi. Introducitur virgo ad prostibulum. Illa vero etiam in tali loco & tempore non est oblita eorum quæ oportuit. Sed protinus reiiciens id quod habebat in sinu (id autē erat sacrosanctum Euangelium) aperuit, & dat operam lectioni. Vnus vero ex intemperantibus œstro insano percitus ad eam ingreditur, qui aliquantisper quidem eam audiuit legentem. Cum autē iam prope esset, à maximo metu inuaditur, & tremore valde agitatur, & humi procumbit mortuus; & sic iacebat ad pedes Theophilæ non spirans. Multæ horæ præterierant; & cum aliis visum esset, quoniam non exibat, eum non posse satiari virgine: vbi alius quoque ingreditur, ipse quoque iam prope stans, lucis quidem, quæ verbis exprimi non potest, fulgore illustratur: deinde eum à luce tenebræ excipiunt, & obtutu orbatus, quærebat abiens, non amplius virginem, sed quemadmodum citra offensionem exiret extra fores. Cum autem multi quidē talia passi essent, & nonnulli etiam magis horribilia, nulli fuit amplius cordi ingredi. Sed etsi quis ingrediebatur, non ingrediebatur capt⁹ amore, sed solum volens scire ea quæ facta fuerant. Postquam autem ingressi sunt complures, vident ea, quę & ad videndum erant terribilia, & ad dicendum aliis maxime admirabilia: puellam quidem honeste sedentem, & libro incumbentē: adolescentem autem quendam prope eam stantem lucem quidem ineffabili, pulchritudine vero incredibili, veluti quædam tela fulguris emittentem ex oculis. Hæc postquam viderunt, & metu obriguerunt, & vix tandem; Quis est sicut Christianorum Deus? exclamauerunt; & simul non ferentes spectaculum, recte secum agi putabant si fugerent, & celeritate maxima domo exibant, omnes quidem obliti libidinis, nonnulli autem etiam ipsa impietate abiurata.

Prodigium de virgine in prostibulo saluata.

Theophila diuinitus liberata.

Angelus custodit Theophil[am]

VIII. *Ab Angelo monetur B. Ermelindis virgo loco fugere, ne in raptorum manus incideret.*

In vita eius apud Sur. [to.] 4.

Beata virgo Ermelindis soli Deo vacare cupiens, relicta domo paterna, rebusq; parentum postpositis, venit ad quandam villam, cui præerant duo germani fratres, qui nondum matrimonia contraxerant, sed vanitatibus sæculi atq; illecebris inseruiebant. Ibi venerabilis virgo aliquamdiu commorata est, hunc locum sibi à Deo præparatum æstimans, assidue Domino Deo vacabat. At non defuit ei tentatio inimici: Duo enim illi adolescentes in concupiscentiam eius exardescētes, de ea noctu rapienda cogitabāt, quo tempore solita erat venire ad Ecclesiam, sed non est sapientia, non est prudentia, *non est consilium contra Dominum:* Nam ea ipsa nocte qua rapienda erat, meruit Angelicam vocem audire se monentem ex nomine: Recede, inquiens, virgo recede, & virginitatem, quam Deo consecrasti, inuiolatam custodi. Quæ valde perterrita, obediens iussioni iter cœpit. Cumq; Spiritu S. duceretur, Angelus Domini ei secundo apparuit, & viam quam ceperat ne desereret, imperauit. Venies, inquit Angelus, in villam, quam Meldricem nuncupabis, ibi namque præparauit tibi Dominus locum ad perficiendū desiderii tui votum. Peruenit igitur venerabilis Virgo in locum, quem prædixerat ei Angelus; ibique parsimonia miræ abstinentiæ diu viuens geminæ dilectionis in se continebat mandatum.

Prouerb. 2[1].

Ermelin[dis] ab Angel[o] monetu[r] virginita[tem] custodia[re]

TIT. XL. Angelos bonos esse improborum hominum reprehensores.

Angelus Domini increpauit filios Israel, qui iurauerant amicitiam cum habitatoribus terræ Canaan, memorans beneficia eis à Deo collata. Iudic. 6.

Numerato populo ad mandatum Dauid, misit Dominus pestilentiam in Israel, cumq; extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem, vt disperderet eam, videns Dauid Angelum cædentem populum, ait: Ego sum, qui peccaui. 4 Reg. 24

Herodis insolentia etiam ab Angelo aperte fuit castigata: dum enim voces Dei, Deique gloriam populo acclaman- Actor. 12.

acclamante præsumpsit, confestim percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expirauit.

EXEMP. I. *Angelos esse veluti iustitiæ diuinæ apparitores ac mortis prænuncios.*

[R]egino in [C]hron. li. 1. [P]aul. Diac. [li]b 6 c. 5 a[p]ud Bar. 8. [A]nn. an. 680

ANno Domini sexcentesimo octuagesimo, mẽse Iulio, post Lunæ eclipsin, pestis ingens vastauit Romam, & alias nonnullas Italiæ ciuitates: tantaque fuit multitudo morientium, vt etiam parentes cum filiis, atque fratres cum sororibus, bini per feretra positi apud vrbem Romam in sepulchra deducerentur. Tunc visibiliter multis apparuit, quia bonus & malus Angelus noctu per ciuitatem pergerent, & ex iussu boni Angeli malus Angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quotiens de venabulo ostium cuiuscunque domus percussisset, tot de eadem domo die sequenti homines interirẽt. Tunc per reuelationem cuidam dictum est, quod pestis ipsa prius non quiesceret, quam in Basilica, quæ B. Petri ad vincula dicitur, S. Sebastiani martyris altarium poneretur. Factumque est, & delatis ad vrbem Romam B. Sebastiani martyris reliquiis, mox vt in iam dicta basilica altarium constitutum est, pestis ipsa quieuit.

II. *De exercitu Heraclii Imp. ab Angelo percusso.*

[O]tto Phry[si]ngensis lib. c. 9.

Heraclius Imperator postremo imperii sui anno, cum contra Agarenos ex portis Caspiis eduxisset copias, de gente sæuissima, quam Alexander Magnus ob immanitatem sui, super mare Caspium inclusisse dicitur, Angelus Domini quinquaginta duo millia de exercitu eius concidit. Quæ res tantum mœrorem ei fecit, vt ex dolore extingueretur.

III. *Vt Natalius confessor Christi ab Angelis vapularit, quod ab hæreticis se corrumpi permiserit.*

[E]useb. Cæsa[ri]en. hist. Ecc. [li]. 5. c. 28. Ni[ce]ph. lib. 4. c. [..]. Bar. to. 2. [a]. 207. 2. 3.

[N]atalius [c]onfessor [a]b hæreticis [d]eceptus [eo]rum fit [e]pisc. con[d]uctitius. [A]b Angelis [v]apulat & [..]ur.

Confessor quidam erat apud nos Natalius nomine, nostra adhuc confessus memoria. Hic deceptus aliquando ab Asclepiodoro quodam & Theodoro collectariis, (qui ambo discipuli erant Theodori Coriarii, illius, qui primus pro hac stulta assertione ab Ecclesiæ societate depulsus est à Victore tunc vrbis Romæ Episcopo) adquieuit, vt accepto ab eis salario, Episcopus illius hæresis nominaretur certa pactione, id est, centum quinquaginta denariis mẽstruæ præstationis. Quique Natalius cum se in hoc deceptus locasset, frequenter admonebatur in somnis à Domino, quia misericors Deus & Dominus noster Iesus Christus, nolebat martyrem suum, qui sibi in multis passionibus testis extiterat, de Ecclesia perdere. Sed cum negligentius susciperet visiones, primatus amore, & turpis lucri deuictus illecebra, ad vltimum à sanctis Angelis per totam noctem verberatus, & pœnis grauibus excruciatus, mane consurgens, cilicio se induit, & cinere cõspergit, ac multis lacrymis errorem suum deflens, ante pedes Zepherini Episcopi prosternit, & vestigiis omnium non modo clericorum, sed etiam laicorum, multa cũ lamentatione prouolutus, in lacrymas & miserationes omnem prouocauit ecclesiam, vt indulgentiam sibi à Christo continuis & iugib. pro ipso precib. implorarent, ostendendo simul in conspectu omnium liuores corporis eius & cicatrices, quas pro nominis ipsius cõfessione susceperat. Vix aliquando in communionem ecclesiastici corporis reuocatus est.

Insigne resipiscentiæ exemplum.

IV. *De temeraria Prætextatæ fœminæ Romanæ præsumptione ab Angelo castigata.*

D. Hier. epist. 7 ad Lætam. apud Bar. to. 2. an. 382.

Prætextata nobilissima quondam fœmina, iubẽte viro Hymetio, qui patruus Eustochii virginis fuit, habitum eius cultumq; mutauit: & neglectum crinem mundano more texuit sibi, vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce tibi eadẽ nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum, terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne ausa es viri imperium præferre Christo; tu caput virginis Dei, tuis sacrilegis attrectare manibus? quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciata quid feceris; & finito mense quinto, ad inferna duceris; sin autem perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt; & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Sic vlciscitur Christus violatores templi sui, sic gemmas & pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quod insultare velim calamitatibus infelicium; sed vt moneam, cum quanto metu, & cautione seruare debeas, quod Deo spopondisti.

TIT. XLI. De beneficio Angelorum bonorum erga infirmos & morientes.

Angeli Mariæ Deiparæ animam migrantem è corpore excipiunt.

EXEMP. I. *S. Michael Archangelus cum B. V. & S. Petro visitat Arnulphum Suessionensem Episc. moribundum.*

Lisiardus in vita S. Arnulphi apud Bar to. 11. an. 1087. 25. & Sur. 15. Augusti to. 4.

ANno Domini millesimo octuagesimo septimo ex hac vita decessit Arnulphus Suessionis Episcopus decimo octauo Cal. Sept. vigesima die postquam discubuit, qua tum erat feria sexta sub noctis medio: cella, in qua iacebat, mirabili tremore & horribili fragore tertio concussa est, ita vt à fundamentis euerti videretur, & monachi cum famulis, qui apud illum excubabant, intolerabili percussi timore cellæque ruinam formidantes aufugere percuperent. At illos vir Dei verbis consolans hortabatur, vt se quieti darent, certe nihil ipsos incommodi esse passuros. Ait autem ad eum Eudrolphus presbyter: Domine mi, terra contremiscit, cella colliditur, ostium à me iam tertio obseratum patescit, turbarum murmure locus circumsonat, & quomodo

nam inter tot terrores nos poſſumus ſomnum capere? Reſpondit vir Dei: Ne paueas, dilecte frater; ſunt enim hęc omnia diuinæ maieſtatis ſigna; porro poſt paulum dicam tibi, quæ vis cellam quaſſauerit, & hunc terræmotum effecerit. Proximo inde Sabatho ſentiens mortem imminere, dixit fratribus: Parate iam funeri neceſſaria, nam ſub noctis initium diſcedam, vt mihi Dominus, cui pro virib. ſeruire conatus ſum, heſterna nocte reuelauit, cum ille terrę motus & aeris concuſſu fragorem cellæ excitaret. Sub prima enim quaſſatione B. Petrus Apoſtolus ad me venit, ſignificans mihi peccata remiſſa, & vitæ ianuam patere: aderat beatorum frequens cætus laudes diuinas continenter modulantium; ſub altera quaſſatione cũ multis Angelicis ſpiritib. S. Michael me inuiſit, pollicens ſe duce me ad beatam vitam ingreſſurũ. Tertia quaſſatione adfuit Domina noſtra, veræ miſericordiæ mater, multis ſtipata ſanctarum virginum agminibus: benigniſſima me voce certiorem efficiens de anima mea inter Aſſumptionis eius gaudia in cœlum tranferenda.

Peccata remiſſa indicat S. Petrus.

S. Michael & Deipara virgo cœlũ Arnulpho pollicentur.

II. *S. Michael Archangelus adeſt S. Wilfrido Epiſcopo morituro.*

Beda lib. 5. hiſt. Anglicana ca. 20. apud Baro. an. 705. to. 8. 9.

Cum S. Wilfridus Archiepiſc. Eboracenſis Roma in Britanniam remeans, in Galliarum partes deueniſſet, tactus eſt infirmitate repentina, & ea creſcente, adeo preſſus, vt neque equo vehi poſſet, ſed manibus miniſtrorum portaretur in grabato. Sic delatus in ciuitatem Meldum Galliæ, quatuor dieb. ac noctibus, quaſi mortuus iacebat, habitu tãtum pertenui quia viueret demonſtrans. Cumque ita ſine cibo & potu, ſine voce & auditu quatriduo perſeueraret, quinta demum illuceſcente die, quaſi de graui experrectus ſomno, exurgens reſedit, apertiſque oculis vidit circa ſe choros pſallentium ſimul, & flentium fratrum, ac modicum ſuſpirans interrogauit, vbi eſſet Acca presbyter: qui ſtatim vocatus, intrauit, & videns eum melius habentem, ac loqui iam valentem, flexis genib. gratias agit Deo, cum omnibus qui aderant fratribus. Et cum parum conſediſſent, ac de ſupernis iudiciis trepidi aliquantulum fabulari cœpiſſent, iuſſit cæteros Põtifex ad horam egredi, & ad Accam presbyterum ita loqui exorſus eſt: Viſio mihi modo tremenda apparuit, quam te audire ac ſilentio tegere volo, donec ſciam, quid de me fieri velit Deus. Aſtitit mihi quidam candido præclarus habitu, dicens: ſe Michaelem eſſe Archãgelum: & ob hoc, inquit, miſſus ſum, vt te à morte reuocem: donauit enim tibi Dominus vitam per orationes ac lacrymas diſcipulorum & fratrum tuorum, & per interceſſionem beatæ genitricis ſemperque Virginis Mariæ. Quapropter dico tibi, quia modo quidem ab infirmitate hac ſeruaberis, ſed paratus eſto, quia poſt quadriennium reuertens viſitabo te. In patriam vero perueniens, maximam poſſeſſionũ tuarum, quæ tibi ablatæ ſun[t], portion[e]m recipies, atque in pace tranquilla vitam ter[mi]nabis.

Wilfrido Ep. ægrotanti vitam nunciat S. Michael, & poſtea mortem.

III. *De Angelis qui auditi ſunt ſacra verba canere in tranſitu Siſnandi Ep.*

Chronicon Io. Vaſæi an. 920.

Anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo ſecundũ hiſtoriam Compoſtellanam, fato conceſſit Siſnandus quartus Epiſcop. Compoſtellanus, cuius tanta fuit fama ſanctitatis, vt Ioan. Papa, opinor, decimus, per litteras & tabellarium proprium ſe precib. ipſius commendauerit. Mortuus eſt autem ſenio confectus. In cuius obitu voces auditæ ſunt Angelorum canentium: Veni electe Dei; &, Intra gaudium Domini tui.

Angelorũ concentu in obitu Epiſcopi.

IV. *Angeli boni aduerſus malignos ſpiritus defendunt B. Antonium ad cœlos tendentem.*

D. Athan. in eius vita.

De Antonio magno commemorat Athanaſius quodam die circiter horam nonam ab Angelis in ſublime raptum: cui cum occurſantes dæmones ſumma vi obſiſterẽt, quæſiſſe Angelos, quid in eum iuris haberent? tum illis Antonii errata ab initio vitæ enumerare exorſis, impoſitum eſſe à bonis Angelis ſilentium, cum dicerent, non eſſe renouandã eorum mentionem, quæ in ſæculo commiſiſſet, antequam monachus fieret: quod ſi ab eo tempore aliquid haberent, id eis licere proferre. Hæc vero cũ nulla inuenire potuiſſent, ceſſiſſe demum inuitos, liberumque iter ad cœlum præbuiſſe.

Angeli B. Antonio occurrun[t].

V. *De Epiſcopo, quod nec pati, nec mori vellet, per Angelum reprehenſo.*

D. Cyprian. ſerm. 4. de mortalitat. Bar. to. 2. Chriſti 2[...]

Cum quidam, inquit D. Cyprianus, Epiſcopus Carthaginenſis, de collegis & conſacerdotibus noſtris, iam infirmitate defeſſus & de appropinquante morte ſollicitus, commeatum ſibi precaretur, adſtitit deprecanti, & iam pæne morienti iuuenis honore & maieſtate venerabilis, ſtatura excelſus & clarus aſpectu, & quem aſſiſtentem ſibi vix poſſet humanus aſpectus oculis carnalibus intueri, niſi quod talem videre poterat de ſæculo receſſurus. Atque ille ſine quadam animi & vocis indignatione infremuit, & dixit: Pati timetis, exire non vultis, quid faciam vobis?

Angeli [mo]rientibus adſunt.

VI. *Animam Germani Epiſcopi ab Angelis in cœlum efferri videt S. Benedictus.*

Baro. to. 7. an. 520. 7. ex Greg. Dialog. li. 2. c.

Quodam tempore Seruandus Diaconus & Abbas eius monaſterii, quod in Campaniæ partib. à Liberio quodam Patricio fuerat conſtructum, ad S. Benedictum viſitationis gratia ex more venire cõſueuerat, eius quoque monaſterium frequentabat, vt quia idem quoq; vir doctrinam gratiæ cœleſtis influebat, dulcia ſibi inuicem vitæ verba transfunderent, & ſuauem cibum cœleſtis patriæ, quem adhuc perfecte gaudendo non poterant, ſaltem ſuſpirando guſtarent. Cumque hora quietis exigeret, in cuiuſdam turris ſuperioribus venerabilis Benedictus, in eius quoq; inferiorib. ſe Seruandus Diaconus collocauit; quo videlicet in loco inferiora ad ſuperiora peruius continuabat aſcenſus: ante eandem vero turrim largius erat habitaculum, in quo vtriuſque diſci-

discipuli quiescebant; cumque vir Dei Benedictus quiescentib. adhuc fratribus, instans vigiliis nocturnæ orationis tempora præuenisset, ad fenestrã stans & omnipotentem Deum deprecans, subito intempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, vt diem vinceret lux illa quę in tenebris radiasset: mira autem res in hac speculatione secuta est: quia (sicut post ipse narrauit) omnis etiam mundus, velut sub vno solis radio collectus ante oculos eius adductus est. Cui Venerabilis Pater dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphæra ignea ab Angelis in cœlum ferri. Tunc tanti sibi testem adhiberi volens miraculi, Seruandum Diaconum iterato bis, terque eius nomine cum clamoris magnitudine vocauit. Cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, aspexit, respexit, partemque iam lucis exiguam vidit. Cui tamen hoc obstupescenti miraculum vir Dei per ordinem, quæ fuerant gesta, narrauit: statimque in Cassinum Castrum viro religioso Theoprobo mandauit, vt ad Capuanam vrbem sub eadem nocte se transmitteret & quid de Germano Episcopo ageretur, cognosceret, & iudicaret: factũque est, & Reuerendissimum Virum Germanum Episcopum is, qui missus fuerat, iam defunctum reperit. Et requirens subtiliter, cognouit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini, eius cognouit ascensum.

rmani puani a- na ab An is in cœ- n effer-

VII. *Quomodo Angeli audit sint altercari in transitu Radegundis Reginæ.*

13. *Aug.* *Greg.* *de gloria* *Conf. cap.* *Baro.* *an.* 37.

Serenissima Regina Radegundis, vbi vltimos vitæ limites attigit sanctum eius corpusculum, longa pro Christi amore ducens martyria, & multiplices perpessum cruciatus, omnes Sanctimoniales lugentes & flentes eius lectulo assistebant, eiulantesque ac duris pugnis ac lapidibus pectora verberantes voces ad cœlum dabant, clamantes & dicentes: Domine, ne permittas nos tam graui damno affici: lumen nostrum tollis à nobis: cur nos in tenebris relinquis? Væ nobis quia peccauimus, afflictum est in dolore cor nostrum, Flemus & plangimus quod te diutius, vita nostra, habere non meruimus: eo ipso mane, quo nobis tantum mali accidit, vna voce, vno planctu, vno clamore cœlos penetrante, lapicidæ, qui in monte operabantur, in aere audierunt loquentes, & vnum quidem dicentem cæteris: Quid facitis dimittite eam adhuc: hæ enim voces ad nostras vsq; aures pertingunt: Angeli vero eam ducentes, responderunt: Quid iterum faciemus? eam iam paradisus recipit, vt glorietur cum Domino.

geli ex- unt S. legun- animã.

VIII. *De Hilda Abbatissa anima ad cœlestia Angelorum subsidio deducta.*

Beda lib. 4. *hist. Angl.* *cap. 22. apud* *Bar. n to. 8.* *an. 680.*

Anno Christi Domini 680. magni nominis fœmina regalis stemmatis religiosissima, sancta Hilda Abbatissa 15 Calend Decembr. ex hac vita migrauit in cælum, vbi viginti tres annos in monastica vita transegisset. Qua autem nocte decessit, Dominus Deus obitum ipsius in alio longius posito monasterio, quod ipsa eodem anno construxerat, & appellatur Hacanes, manifesta visione reuelare dignatus est. Erat in eo monasterio quædam sanctimonialis fœmina, nomine Bega, quæ triginta & amplius annos, dedicata Domino virginitate, in monachica conuersatione seruiebat. Hæc tum in dormitorio sororum pausans audiuit subito in aere notum campanæ sonum, quo ad orationes excitari vel conuocari solebant, cum quis eorum de sæculo fuisset euocatus: apertisque, vt sibi videbatur, oculis aspexit detecto domus culmine, fusam desuper lucem omnia repleuisse; cui videlicet luci cum sola ita intẽderet, vidit animam præfatæ Dei famulæ in ipsa luce, comitantibus ac ducentib. eam Angelis, ad cœlum ferri. Cumque somno excussa videret cæteras pausantes circa se sorores, intellexit vel in somnio vel in visione mentis ostensum sibi esse quod viderat: statimque exurgens nimio timore perterrita cucurrit ad virginem, quæ tunc monasterio Abbatissæ vice præfuit, cui nomen erat Frigit: fletuque ac lacrymis multum perfusa, ac suspiria longa trahens, nunciauit matrem illarum omnium Hildam Abbatissam iam migrasse de sæculo, & se aspectante, cum luce immensa, ducib. Angelis, ad æterna limina lucis, & supernorũ consortia ciuium ascendisse. Quod cum illa audisset, suscitauit cunctas sorores, & in ecclesiam conuocatas orationibus ac psalmis pro anima matris operam dare monuit. Quod cum residuo noctis tempore diligenter agerent, venerunt primo diluculo fratres, qui eius obitum nunciarent, à loco vbi defuncta est. At illi respondentes dixerunt, se prius eadem cognouisse: & cum exponerent per ordinem, quomodo hæc vel quando didicissent, iuuentum est, eadem hora transitum eius illis ostensum esse per visionem, qua illam referebant exisse de mundo, pulchraq; rerum concordia procuratum est diuinitus, vt cum illi exitum eius de hac vita viderent, tunc istæ introitum eius in perpetuam animarum vitam cognoscerent. Distant autem inter se monasteria hæc tredecim ferme millibus passuum.

Obitus S. Hildæ Abbatissæ.

Visio diuinitus ostensa de anima S. Hildæ Abbatissæ.

Nota orationem pro defunctis.

IX. *De nouicio, qui sub mortem Angelorum præsentia recreatus.*

Hiero Plat. *li. 1. de bono* *stat. Relig.* *cap. 31.*

Gulielmus Elfinsthonius patria Scotus, sanguine & ingenio & virtute admodum nobilis, cum pæne adolescens nondum integro mense, postquam in Societatem nostram admissus esset, in lethalem febrim incidisset, incredibilem semper alacritatem & verbis, & vultu, & factis ipsis præ se tulit, cũ satiari non posset gratiis Deo agendis, quod in religione moraretur. Extremo autem ferme spiritu, cũ fratres in cubiculum confertim introeuntes videret, in hanc ipsum vocẽ erupit: O gloriosam, inquit, mor-

Angelorũ præſentia moribundus recreatur nouicius.

cem tot Angelorum agminibus conſtipatam. Quin
iam ingenti atque inſolito elatus gaudio ; Non vi-
detis, inquit, non videtis Angelos? ſimulque Ange-
lum ſuum cuſtodem compellans , aliquandiu cum
eo ita loquutus eſt , quaſi eum oculis aſpiceret, à
quo ſibi deinde denunciatum narrauit, ſe per purga-
torii quidem loca tranſiturum, ſed celerrime euo-
laturum. Quærente autem neſcic quo, qua ſpecie,
& qua forma is Angelus eſſet, adoleſcentem quen-
dam, qui tum aderat, indicauit, cui ſimillimum eſſe
dixit: Mox etiam dulcedine quadam; mixtoque fer-
uore ita completa eſt eius anima, vt corpus ipſum,
licet grauitate morbi, & mortis propinquitate fra-
ctum, aliquandiu tamen inſolitis moribus ſuper le-
ctulum quaſi exiliens, & geſtiens agitaretur, cum o-
mnium admiratione, qui nunquam ſimile aliquid
viderant. Simul etiam oculos retro poſt ceruical cũ
magna quadam exultatione reflectens , ac neſcio
quæ, quæ à nullo percipi potuere , ſubmurmurans,
indicabat, ſe aliquid ibi ſpectare , quo maiorem in
modum oblectaretur. Inter quæ gaudia repente
conſiſtens, tanquam placidiſſimo ſomno conſopi-
tus ſpiritum exhalauit.

X. *Hymnus, Te Deum laudamus, ab Angelis canitur in obitu religioſæ.*

Franciſc. Gonzaga 3. p.de orig. Sera hica relig in Prouin. Concept. Conuent. 3.

In obitu Catharinæ Mantiquiæ religioſæ deuo-
tiſſimæ, Hymnus ille à ſacris Eccleſiæ Doctoribus
Ambroſio & Auguſtino compoſitus, Te Deum lau-
damus, vſque ad verſum; Te ergo quæſumus, famu-
lis tuis ſubueni, ab Angelis, ſororibus fere omnibus
id audientibus, concentus fuit.

TIT. XLII. De eccleſiis in honorem Angelorum erectis.

EXEMP. I. *De eccleſia in montis tumba ab Autberto Epiſcopo S. Michaelis inſtigatione erecta.*

Sigebert. in Chron ad an.do. 709. Petr. de Natali lib. 9. Catalog. Sanct. c. 71.

CHildeberto Monarchiam regni Francorum te-
nente Archangelus Michael apparens Autber-
to Abricatenſi Epiſcopo , monuit ſemel & iterum,
vt in loco maris, qui propter eminentiam ſui tumba
vocatur, fundaret Eccleſiam in memoriam ſui vo-
lentis talem venerationem exhiberi ſibi in pelago,
qualis exhibetur in monte Gargano. Interim taurus
à Leone furtim raptus in illo loco religatur. Vnde
Epiſcopus tertio admonitus , vt illo in loco funda-
mentum iaceret, vbi taurum religatum inueniret,
& ſicut eum terram pedibus protriuiſſe videret, ſic
eccleſiæ ambitum duceret. Eccleſiam itaque in ho-
norem ſancti Michaelis conſtituit, & ex illo tempo-
re ſicut in monte Gargano, ita etiam in illo loco, qui
modo dicitur in periculo maris, veneratio Archan-
geli frequentari cœpit. Duæ autem rupes ibidem e-
rant, (addit Petrus Equilinus) quæ humanitus inde
moueri non poterant, quæ & officium impediebãt.
Sed Michael cuidam viro apparuit , præcipiens vt
ipſas rupes inde amoueret : qui tam facile eas mo-
uit, vt nihil ponderis habere viderentur : ſicque ec-
cleſia in honorem Archangeli Michaelis conſtitui-
tur; in qua eccleſia partem pallii , quod in monte
Gargano Angelus poſuit, & partem marmoris, ſu-
pra quod ſtetit detulerunt incolæ nauigio ad eum
locum accedentes. Cum vero ibidem aquæ penu-
riam incolæ paterentur, monitu Angeli foramen in
ſaxo fecerunt, & inde aquarum copia vſque in præ-
ſens largius manauit. Hæc autem apparitio cele-
bratur 17. Calen. Nouembr. Cum autem quodam
anno copioſa turba ad eccleſiam pergeret, contigit
mulierem prægnantem ac partui vicinam eodem ex
pietate congredi : & ecce magno impetu vnda re-
diit, & omnis turba timore concuſſa ad littus fugit:
ſola autem mulier grauida fugere non potuit, ſed à
marinis fluctibus capta eſt. At Michael eidem inter
vndas adſtitit, qui illæſam ſeruauit. In medio pelagi
filiam parturiuit, quem in vlnis ſuſcipiens lactauit,
& Angelo duce cum puero ad littus ſalua & inco-
lumis rediit.

Eccleſia i[n] honorem S. Micha[elis] conſtruc[ta].

II. *De eccleſia in honorem ſancti Michaelis Romæ extructa à Bonifacio II.*

Ado in [Mar]tyrologi[o] Sept. Ba[ro.] 7. an. 53[...]

Non multo poſt ab apparitione facta ſancto Mi-
chaeli in monte Gargano ſub Gelaſio Papa Romæ,
venerabilis Bonifacius etiam Pontifex ſummus ec-
cleſiam eiuſdem ſancti Michaelis nomine conſtru-
ctam dedicauit , in ſummitate Circi cryptatim mi-
ro opere altiſſime porrectam. Vnde & idem locus in
ſummitate ſua continens eccleſiam , inter nubes ſi-
tus vocatur.

S. Mich[aelis] Eccleſi[a Ro]mæ con[ſtru]cta.

III. *De baſilicis à Iuſtiniano Imperatore in S. Michaelis Archangeli, & aliorum Sanctorum honorem erectis.*

Ex Proc[op.] li 1. de be[llo] Wanda[l.] Baro. to. [...] Ann ad[...] 532.

Iuſtinianus Imperator in bello Wandalico San-
ctorum ope innixus ſanctis martyrib. diuerſis in lo-
cis templa conſtruxit, aliaque erigenda propoſuit,
itemque reditib. annuis locupletauit, nec non mili-
tiæ cæleſti ſummo Principi Michaeli plurib. etiam
in locis eccleſias erexit; probe ſciens , ſi talem tan-
tumque Ducem ſibi conciliaret, qui rebelles Ange-
los cientes in cœlo prælium ſuperaſſet , certam ſe-
curamque poſſe de vincendis Wandalis habere fi-
duciam. Sed & præter omnia maximam omnium
ex eo ſpem concepit & aluit, quod ſanctiſſimæ Dei
genitricis Mariæ ſtudioſiſſimus cultor, eandẽ ſum-
mis frequentauit honoribus , obſequiiſque deme-
ruit, cum vbique locorum apud barbaras etiam na-
tiones in memoriam eius baſilicas ſumma impenſa
confluxit. Eſt de his omnibus locuples teſtis ipſe
Procopius lib. 1. de bello Wandal.

Sanctor[um] ope nit[i]tur Iuſt[inia]nus Im[p.] Eccleſi[as] Iuſtini[anus] Sanctis [eri]ctæ.

IV. *De templis S. Michaelis deformatis à Iuſtiniano Imperatore reſtauratis.*

Procop. C[æ]ſarienſ. li[...]

De duobus illis templis ſancti Michaelis à Con-
ſtantino Imperatore apud Conſtantinopolim ere-
ctis, & Iuſtiniano Imperat. reparatis , ſic ſcribit
Pro-

Procopius Cæſarienſis: Littus vtrumque ad Conſtantinopolim ſingulari pulchritudine exornauit Iuſtinianus. Templa duo Archangelo Michaeli, alterum ex aduerſo alteri ad fretum conſtructa fuere. Alterum in regione, quæ dicitur ἀνάπλους, hoc eſt, tranſitus, ſiue traiectus, in parte dextra Euxinum pontum nauigare incipienti. Alterum autem in littore huic oppoſito. Quem locum veteres προόχθους, hoc eſt, promontorium, propterea opinor, quod longius à littore in fretum procurrit, appellarunt. Hæc ipſa templa Imperator Iuſtinianus vi temporis deformata denuo ex ipſis fundamentis reſtituit, ſtructura admiranda.

V. *De infelici Pſeudo-Alexij interitu ob violatum ab eo S. Michaelis in Conis templum.*

Metaphr. antiquo ...orum ...ologio Septemb. ...n. tom. ...nal. an. ...in. 60.

Hiſtoriæ de Michaelis manifeſtatione Conis facta res geſta ex antiquioribus monumentis deſcripta extat apud Metaphraſtem. Magna quidem Dei prouidentia factum eſſe apparet, vt in cubilibus (quod ait Iſaias) vbi dracones habitabant, Angelorum Princeps Michael miraculorum operatione refulgens, illic congruo coleretur honore; nimirum vt Coloſſenſes in primis Sanctiſſimæ Trinitati, ſecundum inſtitutionem Catholicam, primum omnium illi decentem ac proprium cultum impartirentur; ac deinde Angelos, quo deceret, proſequerentur honore. Cæterum quas pœnas dederit Pſeudo-Alexius Iconoclaſta, qui auſus eſt violare eam ſancti Michaelis Eccleſiam in Conis, ſcribit eiuſdem vrbis ciuis * Nicetas Coniata. Cum enim ipſe Harmala reuerſus poſt largiorem compotationem dormiret, à ſacerdote quodam ſuo gladio iugulatur. Ac is quidem ſuorum ſcelerum has pœnas dedit, tum quod Perſas contra Romanos incitauit, & ex his ipſis quotquot ad eum confluxerant, populorum ſuorum ſanguine contaminauit: tum quod homo deteſtandus Conis meis celebre templum Michaelis Archiducis cœleſtium copiarum violauit, Perſis in ſanctiſſimum Dei tabernaculum introductis: nec ſpectare dubitauit pernicies humani generis Chriſti & ſanctorum imagines calculis varii coloris expreſſas aboleri & ſacros poſtes ſecuribus & celtibus reuelli & ſacroſanctam menſam prophanari, & humi abiici.

...l. 3. An... ...Iſaaci ...li im-

...ichaë... ...emplū ...Conis à ... profa... ...n.

VI. *De nomine & forma templi erigendi ab Angelo Iuſtiniano Imperatori pronunctiata.*

...Cronico ...Con... ...nopoli. ...rius ...nius.

Magnam Eccleſiam, videlicet S. Sophiam, Conſtantinopoli ſimulacris gentilium prius conſecratam Magnus Conſtantinus extruxit. Structura autem illa vſque ad Imperium Theodoſii Magni durauit. Illius vero tempore, cum ſecunda Synodus Conſtantinopoli haberetur, Ariani ad ſeditionem excitati tectum illius Eccleſiæ exuſſerunt, ſub Patriarchatu ſanctiſſimi Nectarii; Sedecim autem exacti ſunt anni, quibus S. Sophia tecto caruit. Imperator vero Theodoſius Rufinum magiſtrum operi præficiens, tectum fornicibus ad cylindri formam factis renouauit, & ita permanſit vſq; ad Imperium Iuſtiniani. Quinto autem anno eius imperii poſt illam ſtragem, in qua triginta quinq; hominum millia in hippodromo interficiebantur, huic Imperatori Deus mentem dedit, vt templum, quale ab Adamo non fuit, neq; fiet, ædificaret. Iubet itaq; Imperator ex omnibus regionibus orbis coaceruari materias ſeptem annis cum dimidio. Anno vero XII. Imperii Iuſtiniani templum à fundamentis euerſum eſt, & omnem materiam ſeorſim depoſuit, nullo enim modo ea opus habebat, quia multo meliorem coaceruauerat. Incepit igitur emere domos contiguas: ac primum cuiuſdam viduæ Annæ nuncupatæ; quæ cum recuſaret Imperatori vendere, dixit: Etiamſi quingentas libras nummûm mihi attuleris, eam tamen non tibi tradam. Imp. vero cum multos ex proceribus ſuis miſiſſet, vt blanditiis mulierem demulcerent, nihil impetrauit. Ipſe autem mulierem accedens obnixe rogabat, vt ſuam domū venderet. Illa cum vidiſſet Imperatorem, accidit ſupplex ad pedes eius, dicens: Domine Imp. nihil quidem oportet me pro ædium pretio à te capere: volo enim in partem ſumptuum huius templi venire, vt & ego in die iudicii habeam mercedē, & poſt mortem meam ſepeliar prope ædes meas. Sed antequam inciperet, Eutychio Patriarcha accerſito pro ſtructura Eccleſiæ precatus eſt. Imperator propriis manibus calcem cum tegula accipiens fundamenti initium poſuit. Erant operariorum magiſtri numero centum, centum mercenarios ad manum habentes: ſimul decem millia operariorum: quorum quinque millia, à dextera, quinque à ſiniſtra parte inceperunt. Magno autem ſtudio contendebant, vt quam celerrime opus abſoluerent. Templi vero formam Angelos per ſomnium Imperatori ob oculos poſuit. Cum autem inter operandum opifices aliquādo ad prandium iuiſſent, vnus ex magiſtris Ignatius nomine, reliquit ibi filium ſuum, vt omnia inſtrumenta opificum obſeruaret. Erat puer annorum circiter quatuordecim. Puerum vero ſedentem quidā candida veſte indutus compellauit, Eunuchus videlicet è palatio miſſus, dicens: Qua de cauſa fabricatores opus Dei celerrime non perfecerunt; ſed eo relicto omnes ad comedendum abierunt? Dicit puer: Primo quoque tempore, mi Domine, aderunt. Iterum ille ait: Abi cito, voca eos. Puero metuente ne aliqua inſtrumenta perirent, Angelus apparens cū iureiurando adoleſcenti dixit: Abi, loquere cum illis; nam ego hinc non recedam, donec redieris. Teſtor S. Sophiam, quæ eſt ſermo Dei, nunc ædificari cœptam. Tale igitur iuramentum puer audiens deſcendit, & inuenit patrem ſuum Ignatium, cui hæc omnia explicauit. Pater autem eum ad Imperatorē duxit, qui tunc prandebat. Qui, his auditis, omnes Eunuchos ad ſe vocauit. Cumque neminem ex iis puer agnoſceret, intellexit Imperator Angelum Domini fuiſſe. Cæterum iuramentū, quod puer retulerat, obſeruabat, & quod albatus eſſet, qui cum adoleſcen-

Templum magnificent. erigit Imp. Iuſtinian.

Bonorum operum merces.

Templi S. Sophiæ ſtructura.

Forma templi ab Angelo propoſita.

Angelus templum Sophiæ nominat.

lescente loquebatur, & maxillæ eius ignem emitterent, quodque mutabilis esset aspectus eius. Imper. vero valde lætatus, Deum, qui quod suo opere oblectaretur, celebrauit. Ex eo tempore nominatum fuit templum S. Sophiæ, tametsi Imper. dispiceret, quomodo templum nominaret. Cum vero Imp. à multis iustis & virtute præditis consilium petiisset, dicebant, non oportere puerum eo reuerti. Si enim reuertatur, Angelus custos ex loco abibit. Horum ergo consilio paruit. Cum enim puerum ditasset, misit illum, vt in Insulis vitam traduceret. Angelus itaque iuxta suum iuramentum vsque in hodiernum diem locum tuetur. Sacerdos autem pro structura Ecclesiæ precatus est, ac ibidem reliquias Sanctorum imposuit.

Angelus est templi custos.

TIT. XLIII. Angelos solari animas in purgatorio.

EXEMP. I. *Anima Regis cuiusdam purgatoriis pœnis destinata à cacodæmone vexatur, sed ab Angelo Dei consolatur.*

Lud. Blos. Monil. spir. cap. 13 §. 2.

SAncti quoque Angeli, vt beata Mechthildis ait, animabus in purgatorio detentis lumen cognitionis, subsidiumque, & solamen præstant. Vnde sancta Brigitta vidit animam cuiusdam Regis, qui male quidem vixerat, sed in vltimo vitæ articulo gratia Dei præuentus ita apud se cogitauerat: Væ mihi, quia nimis audacter semper offendi Creatorem meum. Vtinam mihi concederetur saltem vna horula, in qua possem integre conuerti ad Dominum, & ei gratias agere pro beneficiis ipsius. Magis me angunt peccata, quæ contra Deum commisi, quã dolor, quem in carne mea sentio. Etiamsi nunquam ad cœlum peruenturus essem, vellem tamen benignissimo Creatori & redemptori meo seruire. Hinc Christus iudex ait ad diabolum, & Angelum animæ custodem: Tu diabole turbabis hanc animã; sed tu Angele meus consolaberis eam, donec ad claritatem gloriæ perducatur. Ipsi quoq; animæ dixit: Tibi permittitur, vt ad Angelum sanctum respicias, & consolationem ab eo recipias, iisque particeps sanguinis mei, & orationum Matris meæ, atque Ecclesiæ sanctæ. Itaq; diabolus dicebat animæ, quam cruciaturus erat: Quia venisti in manus meas, cibis bonisq; male acquisitis plena, ego te nunc euacuabo prælo meo. Tumq; collocans caput Regis inter genua sua prælio similia, stringebat illud fortissime, donec tota medulla cerebri in modum folii fieret tenuis. Deinde iterum ait ad animam; Quia locus, vbi virtutes esse debuerant, vacuus in te est, illum ego implebo. Atque ita inferens quasi fistulam follis in os Regis insufflauit valide, adeo vt venæ & nerui Regis fœtido horribilique vento repleti miserabiliter rumperentur. Rursum diabolus dixit animæ. Quia in subditos, qui quasi filii tui esse debuerant, fuisti immisericors, & eos pupugisti, brachia mea serpentibus similia constringent laniabuntque te acerbissime. Quum autem ipse diabolus iterans prædictas pœnas vellet eas aggrauare, vidit Brigitta Angelum Dei extendentem manum & prohibentem, ne eas sicut prius aggrauaret. Ad hunc modum in qualibet pœnarum repetitione Angelus pœnas mitigabat. Anima vero post quamlibet pœnam eleuabat oculos ad Angelum nihil dicens, sed gestu suo indicans se consolationem ab eo accipere, ac citius fore liberandam.

Animę morientis interna pœnitentia.

Acies prima dæmonis in animam.

Acies secũda.

Acies tertia.

De Sanctis.

TIT. XLIV. De cultu & inuocatione Sanctorum.

Iacob benedicens nepotes suos, filios Ioseph, hac precandi formula vtitur. Nomen patrum meorum Abraham & Isaac inuocetur super eos, & crescant in multitudinem super terram. Gen. 48.

Promittit Dominus Ezechiæ, se seruaturum Ierusalem propter se, & propter Dauid seruum suum. 4. Reg. 1

Trium puerorum fornaci destinatorum oratio hæc erat: Ne auferas misericordiã tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israël sanctum tuum, &c. Dan. c. 3

EXEMP. I. *Quo cultu & amore sit prosecutus D. Ioannem Apostolum Rex Eduardus.*

Ealred. Alb. in eius apu rium 5. pag 13

SAnctus Eduardus Anglorum Rex nulli petenti in nomine Sancti Iohannis Euangelistæ aliquid denegabat; hunc enim post Apostolorum Principẽ arctius diligebat. Vnde contigit, quod quidã peregrinus, absente camerario, in nomine S. Ioannis Euangelistæ importune à Rege eleemosynam postularet, cui Rex pretiosum annulum, cum nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post hæc, duos Anglicos ad adorandum Saluatoris sepulcrum Hierosolymam proficisci. Qui die quadam à publica strata declinantes deuia quæque sectati sunt, & sole ruente nox obscura adducta est. Et cum nesciret quid agerent, quo se verterent, apparuit eis senex quidam venerandus, qui eos ad ciuitatem reduxit. Susceptis autem hospitio mensa paratur, lautissimeque refecti dant membra quieti. Mane autem facto, egressis illis de ciuitate, ait senex: Viri fratres, cum summa prosperitate vos repatriaturos non dubitetis: quoniam prosperum iter faciet vobis Deus, & ego ob amorem Regis vestri in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus Christi Ioannes, qui Regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complector. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denunciantes ei obitus sui instare diem: quem infra sex menses visitans visitabo, vt

Singul Regis E ardi a erga D Euang stam.

S. Io. E gelistæ paritio

Castos mat S. I Euang

bo, vt mecum sequatur agnum quocunque ierit. His dictis disparuit, & illi ad patriam prospere redeuntes, quæ viderant & audierant Regi seriatim retulerunt.

II. *De Paulo Diacono, qui ad inuocationem D. Io. Baptistæ vocem amissam recuperauit.*

...l. Duran. Rationali ...i. offic. l. 7.

...o. Bap. ... libera... Paulus ...ac. à rau...ine.

Paulus historiographus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, Cassinensis monachus, quadam die cum vellet Paschalem cereum consecrare, raucæ factæ sunt fauces eius, cum prius vocales essent. Vt ergo vox sibi restitueretur, composuit in honorem beati Ioannis hymnum, Vt queant laxis resonare fibris, in cuius principio petit vocis restitutionem, quam obtinuit: sicut & merito sancti Ioannis restaurata est Zachariæ.

III. *Apostolorum Petri & Pauli patrocinio, & S. Stephani ope Oratorium S. Stephani saluatur ab incendio.*

...hist. Frãc. ...g. Turo. ...c. 6. Bar. ...6. Ann. ...451.

Anno Domini quadringentesimo quinquagesimo primo, Chuni siue Hunni, sic à maiorib. dicti, à Pannoniis egressi, vt quidam ferunt, in ipsa sancti Paschæ vigilia ad Metensem vrbem reliqua depopulando perueniunt, tradentes vrbem incendio, & populum in ore gladii trucidantes, ipsosque sacerdotes Domini ante sacrosancta altaria perimentes: nec remansit in ea locus inustus, præter oratorium B. Stephani primi martyris ac Leuitæ. De quo Oratorio quæ à quibusdam audiui, narrare non distuli. Aiunt enim, priusquam hi hostes venirent, vidisse virum fidelem in visu quasi conferentem cum sanctis Apostolis Petro & Paulo beatum Leuitam Stephanum de hoc incendio ita dicentem: Oro Domini mei, vt nõ permittatis obtentu vestro Metensem vrbem ab inimicis exuri, quia locus in ea est, in quo paruitatis meæ pignora continentur: sed potius sentiant populi aliquid me posse cũ Domino. Quod si tantum facinus populi supercreuit, vt aliud fieri non possit, nisi tradatur ciuitas incendio: saltem hoc Oratorium non crernetur. Cui illi aiunt: Vade in pace, dilectissime frater: Oratorium tantum carebit incẽdio. Pro vrbe vero non obtinebimus, quia Dominicæ sanctionis super ea sententia iam processit. Inualuit enim peccatum populi, & clamor malitiæ eorum ascendit coram Deo: ideo ciuitas hæc cremabitur incendio. Vnde procul dubio est, quod horum obtentu, vrbe vastata, Oratorium permansit illæsum.

...tensis ci...as pro...r pecca...opuli ...matur.

...atoriũ ...teph. Pe... & Pauli ...eruentu ...incendio ...eratur.

IV. *De quodam, qui laqueo mortem sibi consciscere volebat per inuocationem D. Pauli liberato.*

...eg. Turon. ...1. de glor. ...art. c. 19. ...li, 2. ...ng. qui est ...agone D. ...uli.

Diuus Paulus Apostolus, post reuolutum anni circulum, ipsa die qua Petrus Apostolus passus, apud vrbem Romam gladio percussus occubuit. E cuius sacro corpore lac defluxit & aqua: nec mirum, si lac eius manauit ex corpore, qui gentes incredulas & parturiuit & peperit, ac lacte spiritali nutritas, ad cibum solidum scripturarum Sanctarum opaca reserando perduxit. De cuius virtutibus multa quidem audiuimus: sed de plurimis vnum tantum miraculum studuimus declarare. Factum est autem in quodam loco, vt homo sibi laqueum ad extorquendam vitam pararet, idque instigante diabolo. Cumque secretum cellulæ, in qua hæc ageret, reperisset, funem trabi transmissum laqueum cœpit innectere, nomen tamen semper Pauli Apostoli inuocabat, dicens: Adiuua me sancte Paule. Et ecce vmbra squallida atque funesta, quæ nihil minus vultu, quam diabolum simulabat, apparuit ei, hortans ac dicens: Eia age, ne moreris: expedi celerius, quæ cœpisti. At ille cum opus hoc, id est, vitæ extorquendæ pararet, semper aiebat: Beatissime Paule, esto adiutor meus. Denique expedito iam laqueo, cum vehementius vrgeretur ab vmbra, vt collum immitteret: subito adfuit illi alia vmbra huic similis, dicens ei, quæ cum homine erat: Fuge miserrime: en Paulum Apostolum huc venientem: inuocatus enim ab hoc nomine, ecce adest. Tunc euanescentibus vmbris, hic ad sensum suum reuersus, & crucem virtutis Dominicæ nutanti pectori depingens, pœnitentiam, genis lachrymarum imbre perfusis, agebat, cur ita tentasset. Vnde manifestum est, hunc eundemque hominem per virtutem beati Apostoli ab hoc sæuæ mortis præcipitio fuisse saluatum.

Suspendiũ sibi intentat quidam.

Diaboli aparitio & nequitia.

A suspendio seruat D. Paul.

V. *Sancti adsunt iis, qui eorum amore tenentur, vt patet ex D. Chrysostomo.*

Haud ignorandum est, beatum Ioannem Chrysostomum in sacris litteris peculiarem doctorẽ sanctum Paulum Apostolum habuisse: cuius immenso tenebatur amore. Fidem facit huius rei Proclus, qui postea Constantinopolitanæ Ecclesiæ fuit creatus Episcopus, rem gestam sic narrans: Cum diuinas Pauli Apostoli epistolas earum interpres & expositor percurreret, erat (vt est verisimile) dubia & suspensa cogitatione, dicens: Quis scit, an Deo grata sit mea interpretatio? Hæc cogitans rogabat, vt de ea re à Deo certior fieret. Quod etiam cito hoc modo factum est. Quidam ex his qui Imperatori erant familiarissimi, offendit Imperatorem, qui mortem minatur: & mittitur, qui apud diuinum Pontificem intercederet, vt noctu ad eum veniret propter metũ Imperatoris, & sua ei exponeret. Quibus assentiens sanctus, per Proclum iubet vt veniat. Nox erat, & simul etiam aderat is, qui erat supplex. Vt eum admoneat, dat operam Proclus: deinde primum adspicit per quoddam foramen, vt videt Pontificem vt consueuerat in sede sedentem, & scribentem (ea autem erat interpretatio diuinarũ epistolarum.) Tunc autem ille terribili illo dignus habetur spectaculo. Videt enim Proclus diuinum Apostolum Paulum inclinatum post sedem ad caput Pontificis, & os admouentem auri eius dexteræ, & cum eo colloquentem. Proclũ incessit stupor & admiratio, quanam ingressus esset quem cernebat. Ignorabat enim quis esset, & rogat hominem, vt parum expectet. Rursum paulo post aspexit, & semel & bis, & erat idem

Leo August. in vita Chryso. apud Bar. to. 5. an. Dn. 407.

D. Paulus Ap. magister Io. Chrysost.

Procli visio de præsentia D. Pauli.

spectaculum. Reprehenditur Proclus ab illo optimate, qui dixit: Nō oportebat te, cum videres mortem, quæ mihi expectatur, alium ad sanctum adducere. Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitasse. His adhuc dubitantibus, præco ad matutina cātica excitat ligni pulsibus. Homo itaq; reuertitur, in secundam noctem spem reiiciens. Accessit secunda nox & tertia: & erat rursus simile spectaculum. His obstupefactus, vix tandem sensit Proclus, nemine vidente, à Deo missum esse eū qui loquebatur. Dicit itaque optimati illi: O optime, Deo resistente studiis omnibus labor est inutilis: roga ergo Deum, vt tibi opem ferat. Dies aderat, & cum supplicis recordatus esset Pōtifex, rogauit an accersisset. De eo ergo significat ei Proclus, qui hæc etiam dixit: Cum tu præteritis noctibus seorsum esses cum alio, statui nō temere accedere. Cum Sanctus autem rogasset, quisnam is esset: incipiens Proclus verbis quidem totum persequitur miraculum: digito autem per imaginem euidentissime probans eum fuisse Apostolum, totam seriem narrat miraculi. Quibus cum adhibuisset mentem hic vir diuinus, aperte intellexit spectaculum: & factus certior, se suam accepisse petitionem, Deo gratias egit. Deinde rursus accersit supplicem, & eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorem, & priori restituit magistratui: impletq; promptius & alacrius quæ restabant ex diuinis epistolis.

Visio alia.

D. Pauli præsentia apud S. Io. Chrys.

VI. *De homine ad sepulchrum Christi peregrinante, in via ab improbo dæmone per D. Iacobi Apost. inuocationem liberato.*

Wilhelmus Neubrigensis lib. 5 ca. 7. apud Baron. tom. 12. ann. 1194. 2.

De peregrino, qui ope S. Iacobi Apostoli, cum ad sepulcrum Domini proficisceretur, à violētia cacodæmonis fuit liberatus, rem testatā reliquit Willelmus Neubrigensis huius temporis scriptor veri amantissimus, his verbis: Aliud quoq; ipso tempore (an. s. 1194) in pago Cenomanensi accidisse fertur, quod Regem Angliæ Richardum non frustra territum suæ propensius salutis admonuit. Res pluribus nota est, quam nostræ simpliciter narrationi inserimus, prout nobis viri venerabiles, & fide digni tradidere, à Cenomanēsi Episcopo idipsum se accepisse protestantes. Vir quidam ex eiusdem Episcopi clientela deuotionis instinctu profectus in Hispanias ad memoriam B. Iacobi Apostoli, cum sospitate ad propria remearat: qui post modicum calore fidei, & deuotionis fortius ignescens longe laboriosa peregrinatione sepulcrum inuisere Dominicum voluit. Valedicens ergo suis iter opportune arripuit, & cum forte solus graderetur, repente in ista via obstitit ei quidam enormi corpore, & vultu terribili. Pauefactus homo eleuata manu Christianam sumpsit armaturam, nempe signum Crucis. Ille vero tanquam non reputans salutare signaculum: Nequaquam, inquit, hoc modo tueri te poteris, quin meus sis. Porro si procidens adoraueris me faciam te locupletem, & inclytum valde. Ad hæc homo pauorem fiducia superans, cum libertate respōdit: Liquet te esse partis sinistræ, sint tua tibi: Nam mihi sufficit omnipotētis Dei largitio, quem solum adoro. Et ille, Oportet, inquit, te vel inuitum aliquid habere de meo: & proferens tanquam pallium subtilis materiæ iactauit super caput hominis: quod mox attactu igneo capillis exustis, cutem quoque capitis denigrauit. Prosiliensque hostis hominem periculo anxium per brachium apprehendit. Homo vero cum tāta perurgeret necessitas, S. Iacobum ex recentis obsequii conscientia fortiter inclamauit. Quib. Apostolus in specie reuerenda mox adfuit, & potenti verbo inuasorem improbum increpauit. Vt autem homo de manu inimici furentis ereptus, tuto iam auditu perciperet, quorum, vt creditur, audiendorum gratia, per volūtatem Dei articulum illum inciderat, Apostolus ad nequam illū: Dic, inquit, quis sis, vel quid negotii habeas? Qui constrictus imperio: Dæmon, sum, inquit, generi humano infestus, & mille nocēdi artibus instructus. Ego enim grande illud scandalum, & Christianæ possessionis iacturam in Oriente patraui: Ego inter Reges Christianos in terra promissionis, vt nihil ab eis ageretur, nec prosperaretur opus Dei in manibus eorum; detestabilem discordiam seminaui: Regem Anglorum à Syria digressum per ministrum nequitiæ meæ, Ducem scilicet Austriæ captiuaui: multimodam exinde malorum occasionem regnis Christianis concinnans: eūdem quoque Regem de captiuitate propria reuertentem comitatus in partibus istis nunc consisto, cubili Regis tanquam familiaris minister frequēter assisto, & circa thesauros eius apud Chinonem repositos peruigili cautela obseruo. His dictis, malignus disparuit. Apostolus etiam confortato homine in suæ se claritatis secretū recepit. Homo vero ad vrbem Cenomanensem mature reuersus, Episcopo, vrbisque prudentibus cuncta per ordinem replicauit, & in argumentum fidei caput depilatū, & brachium manus pestifere contactu vstulatum indicauit. Quibus actis, post dies aliquot propositum iter repetiit. Nec latuit hoc Regem Richardum: qui nimirū eius, qui tangit montes & fumigant, timore compunctus, salubrioris instinctu consilii cubiculum suum, vt accepimus, de cætero castius esse voluit, & de thesauris suis largiores indigentibus eleemosynas erogare. Hæc Neubrigensis.

Peregrinatio ad D. Iacobi.

Peregrinatio ad terrā sanctam.

Adorationem quæ

Deo debetur, dæmon sibi arrogat

Inuocatione S. Iacobi homo liberatur à ma lo.

Dæmon discordia seminator.

Thesauros custodiunt dæmones

VII. *De Carolo Rege Siciliæ, per inuocationem Mariæ Magdalenæ è carcere liberato.*

Ex aurea Rosa Sylu. Prieratis. Surius to. Iul. 22.

Carolus Rex Siciliæ II. Comes Prouinciæ, circa annum Domini millesimum ducentesimum septuagesimum nonum, bello nauali cum rege Aragonum congressus, victus & captiuatus est, & apud Barcinonem moriturus, diro carceri mancipatus. Cumque omni humana spe destitutus indubitatam mortem exspectaret in breui, à Magistro Guilielmo de Tonnais Ordinis Prædicatorum confessore suo monitus est, vt Magdalenam, quæ in terris sibi subiectis prædicauerat, pœnituerat & obierat in auxi-

Carolus Siciliæ Rex capitur.

lium

lium aduocaret. Qui statim firma spe de meritis eius concepta, ieiunio & confessione, & lacrymis ei se commendauit. Ecce autem in ipsa vigilia festiuitatis beatæ Magdalenę nocte adstitit ei matrona pulcherrima, Carolum voce sonora, & proprio nomine vocans, preces eius exauditas commemorans, & vt se velocius sequeretur, indicans. Cumque pro captiua familia sua ille precaretur: Sequere, inquit, me, & te sequentur tui omnes. Sic autem factum est. Post paululum vero cum aliquantisper processissent, illa firmato gradu, & se inuocatam Magdalenam esse commemorans: Scis, ait, vbi sis modo? At ille, Intra muros, inquit, adhuc sumus Barcinonis, si non fallor. Falleris, inquit, sed iam es intra terminos tui Principatus, & prope Narbonam ad * miliare vnum. Sunt autem inter Barcinonem & Narbonam tres magnæ dietæ, & triginta amplius * milliaria: Tunc ille perfusus lacrymis: Quid, inquit, ô Domina, gratum rependere pro tanto beneficio possum? Dicam, inquit, Cum instante bello quodam corpus meum de meo sepulcro sublatum, & loco eius aliud suppositum fuisset, vt fallerentur inimici, si meum corpus asportare voluissent: ita factum est. Vnde adhuc eo in loco iacent reliquiæ meę, aliis earum loco sublatis. Illuc perge, & eas talibus signis inuenies. Nam eo in loco vitis est, quam sequens, de ore meo prodiisse videbis: & ibi est caput meum totum nudum, excepta ea carne, quā Saluator mundi in horto tetigit, cum eius voluit tenere vestigia. Capilli omnes interierunt, exceptis iis, quę Iesu Christi pedes tetigere. Iuxta caput est ampulla plena terra madefacta sanguine Christi, quam sub Cruce collegi, & semper, quoad vixi, in memoriam Domini mei seruaui. Cū hæc inueneris, honore digno eleuabis, & locum meæ mortis & meæ pœnitētiæ fratribus meis, id est, Prędicatorib. trades: Ego enim prædicatrix & Apostola fui. Conuentui loci, ex quo decessi, reditus pro centum fratribus assignabis, vt semper ibi vigeat studium generale. Et his dictis, disparuit. Ille vero, facto iam die, Narbonam cernens, eo in loco, in quo Magdalena disparuit, Crucem figi iussit: quę vsque in præsens, Crux de leuca, dicitur: & S. Maximinum adiens, omnia per ordinem reperit, & iussa perfecit.

[Margin: ope B. Mariæ Magdalenæ liberatur. — * leucam. — * leucæ. — Caput & capilli B. Magdalenæ, qui nunc integri.]

VIII. *De puero absq; baptismate mortuo, per merita S. Stephani martyris ad vitam suscitato.*

Cuiusdam mulieris filius paruulus mortuus, catechumenus erat, qui matris portatus manibus cum ingenti eiulatu, & miserabili vociferatione ante ipsam memoriam gloriosi Stephani fuerat proiectus, tradens illi mortuum, vt ab eo reciperet viuum. Cūque ad aures amici Dei pulsaret fide pietatis, perculsa duplici luctu orbitatis, quod & in præsenti vita filium perdidisset, & in futuro, vtpote sine gratia Baptismi, saluum habere non posset: Ecce inter diu lamentantis dolorem miseræ matris, repente paruulo spiritus redditur, vita tribuitur, vox viuēti conceditur. Continuo presbyter accersitus baptismum paruulo tradit, sacramenta complentur: atque ita peccatorum letali catena anima liberatur, statim etiam mortalis carnis vinculo exuitur, & ad Dei spirituales amplexus summa celeritate libera dimittitur. Ita & non modica consolatione concessa, gaudere de redempto filio datur, & paruulo salus vera conceditur. Qui profecto ob hoc ad modicum vitam recepit, ne in æternum moreretur.

[Margin: Euodius li. 1. de mirac. B. Stephani. & D. Aug. ser. 95. & 96. nuper Louanij impr. — Inuocatione S. Stephani reuiuiscit puer.]

IX. *De tribus aliis mortuis per intercessionem S. Stephani protomartyris resuscitatis.*

Apud Hipponē Bassus quidam Syrus ad memoriam eiusdem martyris orabat pro ægrotante & periclitante filia, eoque secum vestem detulerat: cum ecce pueri de domo cucurrerunt, qui ei mortuam nuntiarent. Sed cum, orātē illo, ab amicis eius exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicum plangeret. Qui cum domum redisset iam suorum eiulatibus personantem, & vestem filiæ, quam ferebat, super eam proiecisset, reddita est vitæ. Rursus ibidem apud nos Irenæi cuiusdam collectarii filius ægritudine exstinctus est. Cumque corpus iaceret exanime, atq; aliis gementibus, & plangētibus, exequia pararentur, amicorum eius quidam inter aliorum consolantium verba adiecit, vt eiusdem martyris oleo corpus perungeretur. Factum est, & reuixit. Itemq; apud nos vir tribunitius Eleusin⁹ super memoriam martyris, quæ in suburbano eius est, ægritudine exanimatum posuit infantulū filium suum: & post orationem, quam cum multis lacrymis ibi fudit, viuentem leuauit.

[Margin: D. August. de ciuitate Dei c. 1. — S. Stephani ope suscitantur aliquot defūncti.]

X. *De cessatione pestis per honorem D. Sebastiano impensum.*

Temporibus sextæ Synodi vniuersalis, quæ Cōstantinopoli ab Agathone celebrata est, exorta est grauissima pestis mensibus Iulio, Augusto, Septembri, tantaque fuit multitudo morientium, vt etiam parentes cum filiis, atque fratres cum sororibus bini per feretra positi apud vrbem Romam ad sepulcra ducerentur. Pari etiam modo hæc pestilentia Cicinum depopulata est: ita vt cunctis ciuibus per iuga montium, aut per deserta loca fugiētibus, in foro & plateis ciuitatis, herbæ, & frutices enascerentur. Tuncque visibiliter multis apparuit, quod malus & bonus Angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quoties venabulo illo ostium cuiuscunq; domus percussisset, tot ea de domo die sequenti homines interirent. Tunc cuidam per reuelationem dictum est, quod pestis ista prius non quiesceret, quā in basilica B. Petri, quæ ad vincula dicitur, S. Sebastiani martyris altarium poneretur. Factumque est, vt delatis ad vrbem Romam S. martyris Sebastiani reliquiis, mox vt etiam in dicta ecclesia altarium constitutum est, pestis ipsa quieuerit.

[Margin: Paul Dico. li. 6 de gest. Longobard. c. 2. Car Sigon. lib. 3 de reg. Ital. an. Do. 680. 18. — Ara S. Sebastiano exstructa pestilentia cessat.]

XI. *De Iudæo ab igne per inuocationem S. Sergii liberato, & ad Christum conuerso.*

Niceph.li 17. h ſt. eccl c. 13 Baron to. 6. an. Do. 471.

Anno Domini quadringenteſimo ſeptuageſimo primo, Archiſynagogus inter Iudæos quidam cum pueris duobus in tumultu Conſtantinopoli cõcitato, perinde atq; ipſe auctor fuiſſet, correptus, & viro Conſulari cruciatus eſt. Is autem inter tormenta varia illud tantum vociferatus eſt: *O Deus Sancti Sergii, adiuua me*. Addebat vero hæc verba: Sancte Sergi, tu noſti. Iudices porro fingere ac ſimulare hęc Hebræum putantes, ad ignem, vt viuus cõbureretur, condemnarũt. Et ecce in media flamma equites duo, candidis induti ſtolis apparentes, horis multis intactum cõſeruauerunt: & multitudo in flammam inſiliens, hominem inde eripuit. Qui deinde baptizatus, Sergius nominatus eſt. Atque ille non minus mente quoq; illuminatus, ſubſtantia ſua, quã multam habuit, vendita, in pyræ eius loco ampliſſimum Sergio martyri templum conſtruxit, vbi capite raſo, reliquam iuxta Dei beneplacitum vitam exegit. Idem duo eius effecere pueri, nominibus ſuis in Sergii & Bacchi nomine mutatis.

S. Sergii inuocatione liberatur Iudæus à flamma ignis.

D. Sergii templum grati animi cauſa exſtructum.

XII. *De gratitudine Zimiſcæ Imperatoris erga S. Theodorum martyrem, & B. Virginem.*

Io Zonar. to. 3. ann. apud Brede li. 2. callat. ſacr. c. 32.

Imperatore Ioanne Zimiſca contra Roſſos præliante, cum diu victoria anceps eſſet, Romani diuinitus adiuti eſſe perhibentur. Nam & procellã Scytharum facies verberaſſe, & quendam in equo à multis viſum, qui Romanos defenderet, & Barbarorum phalanges conturbaret. Eo porro die memoria Theodori Ducis inſignis martyris celebrabatur. Theodorum porro Ducem Romanis contra Barbaros auxilio fuiſſe ex eo cognitum eſt. Muliercula quædam Bizantia, religioſa & modeſta, pridie illius pugnæ in ſomnis ſanctam Deiparam procedere cũ magno comitatu videre viſa eſt, ac dicere: Domine Theodore, meus & tuus Ioannes grauia certamina ſuſtinẽt, propere igitur illi opem ferto. Id ſomnium ea quibuſdam aperuit, qui die notato ceperunt, id pridie poſtremæ pugnæ contigiſſe. Imperator vero, vt martyri pro nauata opera gratiam referret, elegantiſſimum ei templum Euchaniæ, ſiue Euchaitæ ſtruxit, vetere diruto in quo corpus eius multis certaminibus defunctum repoſitum erat, & vrbem veteri nomine depoſito, Theodoropolim appellauit. Bello Roſſico ad hunc modum confecto, Imperator Byzantium reuerſus ab omnibus ordinibus ſplendide excipitur. Nam & Patriarcha cum omnibus ſacerdotibus ei obuiam eſt progreſſus, & Senatus, & populus coronas offerẽtes, & currum cum quatuor albis equis, rogaruntque; vt eo conſcenſo triumpharet. At ille coronas accepit, & equo ſingulari candido triumphauit, & veſtibus Bulgaricorum Regum currui impoſitis, ſupra eas imagine Deiparæ collocata, currum anteceſſit. Poſtmodum quoque Chriſti Seruatoris templum in Calce magnificum extruxit.

Deiparæ virginis apparitio.

Gratitudo Io. Zimiſcæ pro beneficio accepto à S. Theodoro.

Triumphus Io. Zimiſcæ poſt victoriam.

XIII. *Precibus & meritis S. Gregorii Lingonenſis Epiſcopi, miraculo liberantur incarcerati.*

Greg. Tur. li. de vita Patr. c. 7. Sur 4. Ianuar. tom. 1.

Sanctus Gregorius Lingonenſis Epiſcopus cum per diem ſanctum Epiphaniorum ad ciuitatem longinquam ambulaſſet, à modica febre pulſatus, relicto ſęculo ad Chriſtum migrauit. Cuius beata facies ita erat glorificata poſt trãſitum, vt roſis ſimilis cerneretur: hæc enim apparebat rubea: reliquum vero corpus tanquam candidum lilium refulgebat, vt æſtimares eum iam tunc ad futurę reſurrectionis gloriam præparatum. Quod deferentes ad caſtrum Diuionenſe, vbi ſe iuſſerat tumulari, in planitie illa, quę à parte aquilonis habetur, haud procul à caſtro, aggrauati geſtatores, non ſuſtinentes, feretrum ſolo depoſuerunt, ibique parumper reſumentes vires, & poſt paululum eleuantes, ad intramuraneam eum eccleſiam detulerunt. Aduenientibus autem quinta die Epiſcopis, ab eccleſia ad baſilicam ſancti Ioannis deferebatur. Ecce vincti carceris ad beatum corpus clamare cœperunt, dicẽtes: Miſerere noſtri, pie Domine, vt quos viuens in ſæculo non abſoluiſti, vel defunctus cœleſte regnum poſſidens, digneris abſoluere: Viſita nos, quæſumus, & miſerere noſtri. Hæc & alia illis clamantibus, aggrauatũ eſt corpus ita, vt penitus ipſum ſuſtinere non poſſent. Tũc ponentes feretrum ſuper terram, virtutem beati Antiſtitis præſtolabantur. His ergo expectantibus, ſubito reſeratis carceris oſtiis, trabes illa, qua vinctorũ pedes coarctabãtur, repulſis obicibus, ſcinditur media, confractiſq; catenis omnes pariter diſſoluũtur, & ad beatum corpus, nemine retinente, perueniunt. Dehinc eleuantes feretrum geſtatores, ii inter reliquos obſequuntur, qui à Iudice poſtea ſine damno aliquo ſunt dimiſſi.

B. Gregorii Ep. Lingo inuocatio.

Inuocatio Sanctorum miraculo probatur.

XIV. *Sancti Euthymij auxilium implorat naufragus, & illud experitur.*

Ex Cyrill. monach. Sur. 20. Ian. to. 1. Baron. to. 6. an. Do. 477.

Quinto anno ab obitu magni illius Euthymii Abbatis Martyrius Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Epiſcopus, ad Zenonem Imperatorem & Acacium Cõſtantinopolitanum Patriarcham ſcribit de ſchiſmaticis, & illorum blaſphemia, & vitanda hæreſi: & cum Phido Diacono dediſſet litteras, mandat ei quoque non pauca ore dicenda. Ille autem cum Ioppen perueniſſet, & quoddam nauigium aſcendiſſet, quod proficiſcebatur in Corycium: vbi fuit in ipſo mari Parthenico, in magnam incidens procellam, & tempeſtatem, media nocte patitur naufragium. Cum vero iam demergeretur, nec ſe ſupra fluctus poſſet omnino tollere, ſed propterea quod in mari eſſet, & quod nox eſſet obſcura & incerta, periret: in quoddam lignum ex inopinato, vel potius quod Deus id dediſſet, incidit: & cum in quendam locum enataſſet, & à tanta calamitate ſe paululum recreaſſet, venit ei in mẽtem admirabilis Euthymius, & ſtatim illius implorabat auxilium aduerſus periculum, & ambas ei manus tendebat, & illius nomen ſæpe inuocabat. Cum ſic ergo laboraret, ei alicunde magnus apparet Euthymius, per mare tranſiens, & ſecure in ipſis fluctibus inambulans. Quem cum

Legatio tẽpeſtate intercipitur.

Phidus Diaconus periclitans implorat S. Euthymiũ.

repente vidisset Phidus adductus est in admirationem. Eum autem ab omni angore & timore volens rursum statim liberare; ea qua prius quoque solebat aliocutione: Noli, inquit, timere, ego sum Euthymius Dei seruus. Scias non esse bonum hoc iter in conspectu Dei: neque enim afferet vtilitatem aliquam matri Ecclesiarum: & ideo oportet reuerti ad eum qui te misit, & ei meo nomine iubere, ne sit solicitus de disiunctione schismaticorum: haud enim ita diu ab hinc, sed illo Pontificatum obtinente, futuram vnionem, & omnes qui sunt Hierosolymis, futurum vnum gregem & sub vno pastore. Te autẽ oportet venire ad meam Lauram & fratrum quidẽ cellas diruere ab ipsis fundamentis: cœnobium vero illic ædificare, vbi meum ædificasti cœmeterium. Non enim Lauram, sed cœnobium potius esse locũ Deo placet. Hæc ille quidem mandat Phido, & suo eum pallio induit. Ille autem re ipsa & nõ in somnis protinus raptus, non dissimili forte modo ei, quo Habacuc, ita facile & momento temporis in littore statuitur, & perinde ac si è somno surrexisset (ô diuinã prouidentiam!) in sancta inuenitur ciuitate.

Margin: S. Euthym. Phido apparet eumque liberat.

Sic autem præter opinionem in domo conseruatus, deponit quidem illud diuinum Euthymii pallium, quod tantum pelagus transuolare penna citius effecit & tutius: consueto autem induitur vestimento: Illud vero (sed est attendendum, miraculo enim cognatum, & simile consequitur miraculum) à quadam veluti manu abreptum, euanescit & tollitur de medio. Cum ad se ergo rediisset Phidus, & quænam mala eum oppressissent, cõsiderasset, vndę, fluctus, nox, desperatio, & quæcumq; sunt mala tempestatis: deinde vero animo agitasset repentinam huius inexpugnabilis calamitatis solutionem, magnumq; Euthymium: & quemadmodum cum iam esset defessus, & grauiter suffocaretur, ei apparet pedib' ingrediens in fluctibus, & veluti manum illam porrigens hilarem, vultumque vna & vocẽ, & ei mandãs ea quæ dicta sunt, & tandem imponens pallium & tantum mare veluti alatum per aerem transmittens, & domi suæ reddens insensibiliter, hæc cum apud se considerasset Phydus, emisit illas voces cum magna admiratione: Nunc scio verum esse & germanum Dei seruum magnum Euthymium, ab eoq; missum me liberasse à calamitate. Deinceps autem quoque hæc matri narrauit. Illa vero eis aures lubenter accommodans (amabat enim non solum filium, sed etiam Deum) & propterea tam eius qui seruat, quam eius qui seruatur, delectata narratione, & etiam lacrymas profundens ex oculis, consuluit filio vt omnia impleret. Deinde autem ad Patriarcham quoque transiens, ei Phidus renuntiauit omnia. Ille vero admiratus narrationem, quæ omnem rationem superat & opinionem: Reuera, inquit, Dei propheta est magnus Euthymius, magnaq; est, & quæ dici nõ potest apud illum fiducia: de iis enim, quæ Lauræ euentura essent, cum nos omnes essemus testes, prædixit iam in Christo consummandus. Hæc cum dixisset, ipsi quoque Phido permittit vt ædificet cœnobium, & concedit vt ad id proficiscatur: simul professus se quoque omnibus viribus opus vna esse aggressurum.

Margin: Maculum S. Euthymii in Phydo Lecato factum.

Margin: Beneficiorum Phydo Lecto à S. Euthymio collatorum memoria.

Margin: S. Euthymii valde Patriarcha laudatur.

XV. *De reuerentia & humilitate Gallorum erga sanctum Antonium Magnum.*

Anno Domini millesimo octingentesimo nono, lues pestilentissima maxime in parte Occidentali Lotharingię excreuit, vbi multi sacro igne interiora consumente computrescentes, exesis membris instar carbonum nigrescẽtibus aut miserabiliter moriebantur, aut manibus ac pedibus putrefactis truncati miserabiliori vitæ reseruabantur: multi vero neruorum contractione distorti cruciabantur. Cuius causa (asseritur in historia Antoniana) frequentiori concursu creuit cultus sancti Antonii Magni in Prouincia Viennensi, vbi eius corpus translatum à Iocellino ex stirpe Comitum Pictauiensium oriũdo Constantinopoli, iussu Vrbani Papæ ab eius filio Guidone apud Motam sancti Desiderii fuerat collocatum, vbi omnes eodem morbo tacti, mirabile dictu, cõfestim sanabãtur. Auctus est eo amplius ergo Sanctum reuerentia, quod sicut eo morbo ęgrotantes sanari consueuerint, ita sani in eundem Sanctum peccantes siue periurio, aliave irrogata in eum blasphemia vel contumelia, eundem mox experiri solerent vltorem, eodemque confestim morbo ignis sacri percuti. Quod pauendum cunctis prodigium hactenus perseuerat, adeo vt in prouerbium versum sit: *In sanctum Antonium nem nem impure peccare.*

Margin: *Chron. Sigebert. Gemblac sub an. 1089. Baron. tom. 11. ann. Do. 1089. 18.*

Margin: Morbus ignis sacri S. Antonii grassatur in Galliis.

Margin: S. Antonii Magni corpus vbi.

Margin: Morbus ignis sacri curatur à S. Antonio.

Margin: Prouerbiũ de S. Antonio.

XVI. *Nottingus Ep. Vercellensis in re dubia S. Aurelium inuocat, & fit voti compos.*

Sub Carolo Magno Imper. anno Domini octingentesimo trigesimo, Nottingus Germanus Erlafridi Comitis de Calue filius, vir morum probitate ac doctrina conspicuus, cum Episcopatum Vercellensis Ecclesiæ esset adeptus, & subinde reliquias S. Aurelii Armeni à Mediolano iaspide & auro pretiosiores accepisset, ac in mausolæo pulcherrimo collocasset, meditari cœpit de adeunda patria: ad quam ne vacuus accederet, dispexit, quid muneris deferret, quo eam clariorem redderet. Cum itaque statuisset hoc sacrum corpus deferre, mox fluctuare cœpit, num ea translatio sancto displiceret Aurelio, vel si forte populus perciperet, à sententia ipse resilire cogeretur, idcirco rem omnem diuino consilio terminandam commisit. Vnde tota mente conuersus ad Deum, ac iuxta sepulchrum sancti noctẽ ducturus insomnem, prouolutus in terram, ipsum Aurelium, diuinum Christi amicum, ardenti cõpellabat desiderio, cum lachrymis dicens: Sancte Pater Aureli, decus meum, vnicumque post Deum animę præsidium meę, tibi expãdo desiderium famuli tui, qui Deo cõiunctus proculdubio nescire non potes, rogo te per diuinum amorem, qui te mihi venera-

Margin: *Io. Trith. in Chron. monast. Hirsau. an. Do. 830.*

Margin: Oratio Nottingi Episc. ad S. Aurelium in re dubia.

bilem, ecclesiæ celebrem, ægris medicum, vnumq; cum Deo sanctum & immortalem effecit, ne me diutius in hoc ambiguo fluctuare permittas, sed exaudi me famulum tuum tibi prostratum, & doce me, vt sciam quid agere debeam secundum Dei, tuamq; voluntatem: Cumque orans diutius in lachrymis, humiq; iacens perseueraret, fatigatus oratione protractuq; vigiliarum paulisper obdormiuit: Cui dormienti mox diuus Aurelius Pontificalibus indutus, splendidior sole adstitit, Nottingumque compellans ex nomine, dixit: Salus tecũ sit, frater Nottinge: ad hoc veni, vt pergam tecum in Germaniam, plures ibi Christo adducturus populos iam corpore mortuus, quam si adhuc viuus inter gentes prædicãs miraculis coruscarem. Quo cum veneris, ibi monasterium seruorum Dei constitues: vbi cæcum nobis obuium subito conspexeris, illuminatum dimittam. Quibus dictis euanuit: At vero Episcopus de somno consurgens, lætus mox in ipsa nocte sarcophagum clam aperuit, ipsasq; reliquias sacratissimi Præsulis Aurelii in domum Episcopi sui occulte deportauit, Mausoleum diligentissime reclusum multo tempore Vercellenses delusit, hospitem se habere putantes, quem nõ habebant. At vero Nottingus, paratis omnibus, quæ ad rationem itineris pertinere videbatur, ex familiarib. suis fideliores quosdam in comites tantæ peregrinationis assumpsit, imponensque iumento sarcinulam sacras reliquias continentem itineris duce optimo comitatus propositam viam ingreditur. Cumque Germaniam feliciter ingressus post aliquot dies patriam intraret suam, magna suorum lætitia exceptus est, & quantum inferret regioni thesaurum, absens scriptis, præsens verbis, & operis exhibitione, patri cæterisque omnibus terræ incolis demonstrauit. Verum cum non esset in promptu locus munere benedictionis, cõsecratus, tanto hospite dignus, nolentesque tam venerabiles reliquias vltra triduum commorari inter homines peccatores, communi deliberare consilio cœperunt, vbi habitaculum Christi confessori præpararent. Erat eo tempore non procul à castello Comitis Erlafridi Capella in honorem Sancti Nazarii cõsecrata, in qua placuit omnibus corpus sancti Patris reponere, donec de conuenientiori loco prouideretur. Cum igitur illuc deferrent, venientes ad illum locum, vbi est hodie monasterium sancti Aurelii constructum, ecce cæcus quidam de medio turbæ sacris reliquiis obuius, clamare cœpit, voce magna dicens: Illumina me, sanctissime Dei cultor Aureli precibus tuis, vti pollicitus es. Ad quem Episcopus dixit: Vbi sanctus Aurelius promisit se te illuminaturum? Qui ait: Domine, hac nocte dormienti mihi in angustia mentis meæ, Sanctus iste apparuit, dicẽs: Cras in nomine Iesu Christi illuminaberis. Et dixi: Domine quis es tu? Ego sum, inquit, Aurel. Episcopus, nouus hospes in Germania, quem filius Domini tui Comitis Erlafridi pridem adduxit. His dictis, iterum clamauit. Sancte Aureli, adiuua me, vt videam te: Statimque aperti sunt oculi eius, & vidit perfecte. Omnes autem qui aderant, viso tam insolito miraculo, magnificabant Deum, dicentes: Laus tibi Domine Iesu Christe, fili Dei viui. Dixitque vnusquisque ad cohærentem lateri suo: O quam magnus est iste Sanctus, qui & cœcos illuminare potest! Episcopus vero dixit patri: Pater, sanctus Aurelius hunc locum in mansionem elegit, concitatoq; gradu montem ascendentes, Pontifex immolato redemptionis nostræ sacrificio, reliquias sacras ad locum præparatum reposuit. Deinde rogauit patrem, vt vbi monasterium in honorem Dei & sancti Aurelii ædificaret: Quod pater deuotus & timens Deum se facturum promisit.

Diuus Aurel. Episc. Vercellensi apparet.

Reliquiæ sacræ loco decẽti aptandæ.

S. Aurelius à cœco inuocatur.

Inuocatione S. Aurelii illuminatur cœcus.

XVII. ***Ad inuocationem sancti Bernardini puer mortuus reuiuiscit.***

Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, in vrbe Bernaicensi, meritis & precibus sancti Bernardini Senensis stupendum fuit factum miraculum super iuuenem nondum quinquennem, cuius narratio sequitur. Scalam ascenderat dicti iuuenis mater, vt poma in horreo recondita pro pueris pacificandis & recreandis assumeret, & eis præsentaret. Hanc protinus senior trium suorum puerorum secutus est: hũc cum vidisset adolescentior, de quo sit sermo, continuo scandit, ad summum scalæ perueniens vestem talarem pede depressit, quo facto lapsus in terram interiit. Mater lapsu audito, à maiori gnato sciscitata est, Quid audio? Frater cecidit, mater. Illa fremens, & vehementi affecta dolore, velocissimo saltu sese iuxta gnatum occisum recepit, quo inter vlnas tristi amplexu suscepto plorans, & eiulans omni destituta consolatione mœstissima, super lectulum cadauer reclinauit: positis vero luminibus versus fratrum Minorum cœnobium gressus dirigit recordata canonizationis beati Christi Confessoris Bernardini Romæ per Nicolaum Pontificem summum, anno Iubilæi millesimo quadringentesimo quinquagesimo. Meminerat etiam cuiusdam prodigii precibus dicti sancti supra quandam iuuenculam nuperrime facti, quam molendini rota necauerat, pristinæ vitæ & sanitati restitutam. Cum hæc & similia meditaretur, credit & sperat tanti viri suffragiis simile portentum super defunctum filium posse diuina virtute conferri. In ecclesia autem nuper erecta, collocata erat imago Sancti viri, ad quam totus populus confluebat cum maxima veneratione. Cum autem afflicta mater sic desolata audiretur à vicinis & amicis, repente seipsos mutuo vocantes congregarunt, eandemque adeuntes reprehenderunt: quod inaniter fleret, Deumque & Sanctos pro vita pueri restauranda inuocaret, atq; iteratam vitam speraret, dicentes: Corpus mortuum humari petit. Coram quibus vicinis (eorum dictis minime acquiescens) vouit se filium suum ad dictam ecclesiam delaturam, pro diuino auxilio, & Sancti subsidio implorando.

Con-

Francisc. Gonzaga de origine Seraphicæ rel. parte 3. Conuentu 24. an. Do. 145[.]

S. Bernardinus quando & quo in Sanctorum album relatus.

Miracula ad inuocationem S. Bernardini Senensis.

Confidens Dei auxilio, deuotione accenſa iter arripuit, puerumq; defunctum brachiis geſtans profecta eſt: Vtq; primum ad Conuentum peruenit, fratribus ſupplicauit, vt preces funderent ad Sanctum, quatenus apud Deum pro vita ſuo gnato reſtituenda intercederet. Qui audita ſupplicatione ſtatuentes cadauer ſuper altare ſancto dicatum, iuxta ſuggeſtum in dictæ Eccleſiæ medio erectum, huiuſmodi preces deuotas fuderunt: Gaudet ordo Minorum Franciſci noua plantula, cum verſiculo & oratione. Tunc vna ex concomitantibus vicinis adiit altare, & amplexatum iuuenem ſic allocuta eſt: O mi puer, quæ ſum ego? Cui ille: Matrina mea chariſſima. Hac reſponſione audita omnes Deum laudauerunt & Sanctum.

S.ernardi- meritis uiſcit r.

TIT. XLV. De interceſſione Sanctorum.

t. I.

Diuus Petrus Apoſt. certior factus de morte, promittit ſe fore memorem Chriſtianorũ poſt deceſſum apud Deum.

EXEMP. I. *D. Io. Baptiſta inuocatus à ſacerdote patiente tentationem carnis in baptiſmo mulierum, eum liberat, monendo plus meriti eum habiturum fuiſſe, ſi fortiter tentationem ſuſtinuiſſet.*

pron. in ſpir. c. 3.

CVm in monaſterium Sancti Patris noſtri Sabæ profecti fuiſſemus ad Abbatem Athanaſium, narrauit nobis ſenex dicens: Cum eſſem in monaſterio Penthucula, presbyter quidam erat ad baptiſmi miniſterium Canon nomine, Alexandrinus genere, quem pro vitæ merito Patres iuſſerant, vt baptizaret accedentes. Ipſe igitur ſancto chriſmate vngebat, & baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, ſcandalizabatur, atque ideo ex monaſterio abire volebat. Cum autem ea cogitatione agitabatur, aſſiſtebat ei ſanctus Ioannes Baptiſta, dicens: Tolera, & perſeuera, ego te de hoc bello liberabo. Quadã vero die venit puella ex Perſide, vt baptizaretur, quæ adeo ſpecioſa erat, ac tãtæ pulcritudinis, vt non poſſet Presbyter nudam eam ſancto oleo inungere. Cum ſic vero puella illic manſiſſet duos dies, audiens hoc Archiepiſcopus Petrus obſtupuit de ſene vehemẽter, voluitque ad hoc opus delegare diaconiſſam mulierem, ſed id non fecit, ne contra canones feciſſe videretur. Canon vero Presbyter, ſumpto melote ſuo, receſſit dicens: Iam non amplius remanebo in hoc loco. Cum ergo receſſiſſet ad colles, ecce ſanctus Ioãnes Baptiſta illi obuius factus eſt, & trãquilla voce affatus eſt illum: dicens; Reuertere ad monaſterium tuum, & hoc te bello leuabo. Abbas vero Conõ ait illi cum indignatione: Vere non reuertar: Ecce iam toties pollicitus es mihi iſtud, nec feciſti. Tunc ſanctus Ioannes eum ſedere fecit, amotiſq; veſtimentis eius ſignauit eum ter ſigno Crucis ſub vmbilico,

ſma- ctio rtice.

.Bapt. ritio.

.Bapt. atis a- r.

dixitque ei: Crede mihi, presbyter Canon, volebam te pro hac pugna mercede donari: ſed quia non vis, ecce abſtuli à te hoc bellum: mercede autem huius operis carebis. Reuerſus presbyter in cœnobiũ, vbi baptizare conſueuerat, in craſtinum vnctam puellam baptizauit, neq; penitus animaduertit eam eſſe mulierem. Impleuit autem & alios annos duodecim in baptizandi miniſterio tanta tranquillitate animi, & corporis, vt nullum vltra ſentiret carnis motum, cum inſpiceret ac tangeret mulieres. Atque ita in pace conſummatus eſt.

Canoni caſtitatem impetrat D. Io. Bapt.

II. *Diuus Petrus Apoſt. ab Eulogio Pontifice Rom. inuocatus emendat epiſtolam, quam B. Leo Pontifex ſcripſerat aduerſus Eutychum & Neſtorium.*

Narrauit nobis & hoc Abbas Menos eiuſdem cœnobii Pater, audiuiſſe ſe Abbatem Eulogium Alexandrinum Patriarcham, dicentem: Cum profectus eſſem Conſtantinopolim, fruitus ſum contubernio Gregorii Romani Archidiaconi ſummi & ſingularis viri, narrauitque mihi de ſanctiſſimo ac beatiſſimo Leone Romano Pontifice, dicẽs: haberi ſcriptum in Eccleſia Romana, quod cum ſcripſiſſet epiſtolam ad ſanctum Flauianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, contra impios Eutychem, ac Neſtorium, poſuerit eam ſuper tumulum Principis Apoſtolorum Petri, & orationibus ac vigiliis, & ieiuniis vacans, orauerit ipſum ſummum Apoſtolum, dicens: Si quid vt homo, vel nimis caute poſui, vel etiam omiſi, tu, cui à Domino Deo Saluatore noſtro Ieſu Chriſto, & ſedes hæc & Eccleſia cõmiſſa eſt, emenda. Poſt quadraginta vero dies apparuit ei Apoſtolus oranti, & dixit ei: Legi, & emendaui Sumenſque epiſtolam de ſepulchro B Petri, aperuit eam, & inuenit Apoſtolica manu emendatam.

Idem ibid. c. 147. apud Baron. to. 6. an. Do. 449. Miraculum de epiſt S. Leonis ad Flauianum.

B. Petri Apoſt. apparitio.

III. *D. Leo apparet Theodoro Ep. declarans, ſibi & D. Petro Apoſt. culmini placuiſſe defenſionem ſua epiſtolæ ſupradicta.*

Theodorus ſanctiſſimus Epiſcopus Dornæ ciuitatis, quæ in Libya eſt, narrauit nobis, dicens; Cum eſſem cubicularius S. Papæ Eulogii, vidi in ſomnis virum reuerendi habitus, ſtatura procerum, dicentem mihi: Nuntia meum Eulogio Papæ aduentum. Ad quem ego? Quis es, Domine, qui iubes, vt nuntiem? Reſpondens ille dixit mihi: Ego ſum Leo Romanus Pontifex: Ingreſſus igitur ego nuntiaui, dicens: Sanctiſſimus & beatiſſimus Papa Leo Romanæ ſedis Antiſtes conuenire vos vult. Cum hoc audiſſet Papa Eulogius, exſurgens concitus concurrit in occurſum eius, ſalutanteſque inuicem, oratione facta, reſederunt. Tunc vero diuinus & eximius Leo dixit ſancto Eulogio: Scis quare venerim ad vos? Reſpondit ille: Non. Ait ipſi: Veni, vt vobis gratias agerem, quia rite & magnifice pro epiſtola mea reſpondiſtis, quam ſcripſeram ad fratrem meum Flauianum Conſtantinopolitanum Patriarcham, ſenſum meum, & ſentẽtiam meam quidem

Idem ibid. c. 148.

S. Leonis poſt mortẽ apparitio.

Beneficia viuentium ſancti in gloria agnoſcunt.

dem aperientes, hæreticorum ora autem obſtruentes. Scito autem, frater, quia non mihi tantum veſtrum diuinum laborem, ſtudiumque contuliſtis, ſed etiam ſupremo culmini Apoſtolorum Petro, & ipſi præ omnibus, quæ à nobis prædicatur, veritati, quæ eſt Chriſtus Deus noſter. Iſta non ſemel tantũ, ſed bis, terque conſpiciens, trina apparitione firmatus, enarraui ſanctæ Papæ Eulogio. Qui cum audiuiſſet, lacrymatus eſt, extendenſq; in cœlum manus ſuas, Deo gratias retulit, dicens: Gratias tibi ago, Dominator Chriſte Deus noſter, quia cum indign' ſim, veritatis tuæ præconẽ me facere dignatus es, & per orationes ſeruorum tuorum Petri ac Leonis paruam, ac modicam alacritatem noſtram, tanquam duæ viduæ minuta, ſumma, & ineffabili benignitate tua ſuſcipere dignatus es.

Sancti pro nobis orant in altera vita.

IV. *De Martiale viro Ethnico, per intercessionem B. Stephani ad Christi fidem converso.*

D. Auguſt. de ciuitate Dei lib. 22. c. 8.

Fuit quondam vir in ordine ſuo primarius nomine Martialis, æuo iam grandis, & multum à religione abhorrens Chriſtiana. Habebat ſane fidelem filiam, & generum eodem anno baptizatum. Qui cum ægrotantem multis & magnis precibus & lachrymis rogarent, vt Chriſtianus fieret, prorſus abnuit, eoſq; à ſe turbida indignatione ſubmouit. Viſum eſt genero eius, vt iret ad memoriam ſancti Stephani, & illic pro eo quantũ poſſet, oraret, vt Deus illi daret mentem bonam, qua credere non differret in Chriſtum. Fecit hoc ingẽti gemitu & fletu, & ſinceriter ardente pietatis affectu: deinde abſcedens, aliquid de altari florum, quod occurrit, tulit, eique, cum iam nox eſſet, ad caput poſuit. Tunc dormitum eſt: & ecce ante diluculum clamat, vt ad Epiſcopum curreretur, qui mecum forte tunc erat apud Hypponem. Cũ ergo audiſſet eum abſentem, venire preſbyteros poſtulauit. Venerunt, & ſtatim ſe credere dixit: admirantibus atque gaudentibus omnibus, baptizatus eſt. Hic quamdiu vixit, in ore habebat: *Chriſte accipe ſpiritum meum*: cum hæc verba beatiſſimi Stephani, quando lapidatus eſt à Iudęis, vltima fuiſſe neſciret, quę huic quoq; vltima fuerunt. Nam non multo poſt etiam ipſe defunctus eſt.

S. Stephani morientis oratio.

V. *Sanctorum Bonifacii & Alexij intercessione à malignis spiritibus liberatur Franco vir nobilis.*

Baron. tom. 11 Annal. eccl. ann. Do. 1004. 8. ex hiſt. Codice Caſſian. poſt S. Adalberti hom. iam Romæ dictam in Eccl. SS.

Non ſolum qui aſſiduitate Romam plus ſolius Petri poteſtate quam Regum indicio vrbium Dominam incolunt, verum etiam qui à diuerſis mundi partibus eam expetunt, pretioſiſſimum ſciunt templum corporibus ſanctorum Chriſti martyris Bonifacii & Confeſſoris Alexii decoratum. In quo dum fama ſacræ religionis creſceret, quidam nobilitate carnis pollens, & diuitiis affluens, monachicum habitum abrenuncians, quæ ſæculi ſunt, ſuſcepit, nomine Ioannes Canaparius. Qui dum in ſeculo eſſet, multos ſibi amicos, propinquos, & fideles ſincera charitate deuinxerat eundem ſecum locum petere, eundemque habitum ſuſcipere. Sed (vt eſt hominũ mutabilitas) omnes fere declinauerunt retrorſum, & quem colentem mundum diligebant, tollentem crucem ſuam & ſequentem Ieſum ſequi neglexerũt. E quorum numero extitit, (de quo dicere volo) cõuicaneus & compater eius Franco, cognomento Maringus, homo non ignobilis, nec adeo pauper, & ſæculari ſcientia plus iuſto refertus. Hic autem ea tempeſtate, qua Ioannes Papa præſulabat, reſidens ante eccleſiam venerabilium martyrum Coſmæ & Damiani, via ſacra: turgẽte gutture, vicina morte ſe premi omnino ſuſpicatus eſt. Nam innumera multitudo hominum illa clade Romæ perierat, quæ ſibi viuendi ſpem protinus abſtulerat. Mox itaque data dextera cuidam adſtãti, ad monaſterium prædictorum ſanctorum Bonifacii & Alexii citiſſime deduci ſe petiit, immemor parentum, & horum, quæ paulo ante ſe prępedierant. Vbi illuc adueniens deficientibus viribus, & anhelitu, compatri ſuo velle loqui ſignificauit. Qui, vbi ex more nuntiatum eſt, data licentia ab Abbate Leone, qui tũc eidem monaſterio præerat, introductus eſt, & inductus eſt ad eccleſiam ſanctorum, vbi præſtolabatur eum præmonitus Ioannes Canaparius, volens animo adhuc illum venire veſpertino tempore, vt impleret quod promiſerat; nam eidem Franconi veſpertinus erat. Quẽ videns ægrotus, genibus eius aduolutus, rauca voce talia cœpit: Eia compater, eia Domine, recipe me fallacem, recipe me infidelem, & conſigna me tuis Dominis Bonifacio & Alexio: fac me ſeruum eorũ, quia ſcio, & veraciter ſcio, quod niſi eorũ patrocinio non liberabor à poteſtate iniquorum ſpirituum, quibus ab ipſis ſeruiui cunabulis. Quare moram patior, benigniſſime? Vitas me, deſpicis me, quod inuitus tuos requiro Dominos? Vbi eſt, quod mihi ſæpe dicebas; quia & inuitis ſalus pręſtatur? Sancte Bonifaci adiuua me: Sancte Alexi ſuccurre mihi. Talibus denique perculſus prælibatus Ioannes Canaparius, Abbatem conuocauit & fratres, quibus rei veritatẽ ordine narrans; monachum illum fieri rogauit, ſine intermiſſione clamantem: Sancte Bonifaci, ſancte Alexi, ſeruus veſter ſum, & etiam ſeruus ſeruorũ veſtrorũ. Cuius deſiderium cognoſcentes, ante venerandam Crucẽ eum ſtatuerunt, monachumque multis cum lacrymis effecerunt. Poſtquam igitur hæc acta ſunt in monaſterio, volens Deus oſtendere, quantum interceſſione horum ſanctorum flectatur ad miſericordiam, & quam miſericorditer liberet peccatores ad eos confugientes: permiſit cuneum equeſtrium armatorum malignorũ ſpirituum per ſupradictam viam ſacram viſibiliter deſcendere, prædictum Franconem requirentem, quem iudiciaria definitione ſeruum ſe viciſſe glorianter iactabãt. Taliter enim altercando, ablatum perquirendo viſi ſũt veniſſe ad portã monaſterii, vbi nõ inueniẽtes eũ, reuerſi ſunt triſtes, multa nefaria iactantes in ſanctos. Qui dũ requiſiti fuiſſent à vicinis monaſterii, quid hoc eſſet, reſpõſum: Francone ſeruum eorũ ablatum.

Bonifa & Alexij.

Ioannis Canaparii ad Deum conuerſio.

Franconi Maringi violenta conuerſio.

Sanctor… Bonifaci… Alexii in… ceſſione… iniquis… ritibus… beratur… Franco… nobilis.

Francon… repetunt… maligni… ritus.

ablatum à Bonifacio & Alexio, & mussitando adiiciebant, remansisse per quod eum vincere putabant. Quod vbi Abbati & fratribus ab audientibus nuntiatum est: subtiliter perquirentes, professionem regularem non illum fecisse inuenerunt: qua studiose facta, anima illa carne soluta est. Ex quo datur intelligi, quod misericordissimus Deus, quem cuncta monastici ordinis implere permisit, meritis Sanctorum Bonifacii & Alexii, quorum suffragium toto corde petierat, ab omnibus insidiis inimicorum eripuit ad laudem & gloriam nominis sui.

VI. *Sancta Digna ad martyrium à sancta Agatha incitatur, & ab ea rosam & lilium accipit.*

Cum Saraceni sæuirent in ecclesiam Cordubensem, inter cæteros martyres virgo quædam adolescentula, merito & nomine Digna, ex collegio venerabilis Elisabeth, Deo reuelante, & confortante ad palmam processit. Paulo namq; ante martyrium suum assistere sibi per somnium videt puellam habitu & specie percomptam Angelico, rosas & lilia manu gestantem. Quam cum de nomine, causaque sui exploraret aduentus: Ego sum, inquit, Agatha olim propter Christum diris attrita suppliciis, & nunc veni partem tibi purpurei muneris huius conferre: accipe libens donarium, & viriliter age in Domino: nam reliquias rosarum & liliorum, quas in manu seruo, post te ex hoc loco datura sum migraturis. Tali deniq; virgo sacratissima visu ac munere illustrata, cum è dextera colloquentis rosam susciperet, auris admixta, cœlestibus ab oculis intuentis eleuabatur. Hæc autem puella cum pro summa humilitate atq; obedientia inter conuirginales vltimā se iudicaret, essetque incomparabili apparatu obsecundatrix, nunquam tamen appellari se Dignam patiebatur, dicebatq; cū lacrymis: nolite me Dignam vocare, sed magis indignam, quia cuius meriti sum, etiam nomine debeo insignari. Et cum à die reuelationis suæ amore compuncta martyrii, tacito cogitamine, quib⁹ ad id posset indiciis adspirare, sæpius ruminare cœpisset: fit affatim lætior horum instructa martyrio, quo quasi his præcedentibus, hæc firmiori gressu succederet ad coronam: Ideoq; apertis silenter cœnobii claustris, cum iam beatos pendere comperisset martyres, concito gradu iudicem petens: Cur fratres suos, præcones iustitiæ trucidauerit, assertione intrepida percontatur; An quia, inquit, Dei cultores existimus, sanctamque fideliter colimus Trinitatem: Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnum & verum Deum fatentes, & omne quod ab hac credulitate dissentit, non solum negamus, verum etiam detestamur, maledicimus, & confundimus, idcirco confodimur. Hæc & his similia sancto & immaculato ore disserente puella, nihil cunctatus arbiter lictoribus decollandam committit, qui mox delicatis inferunt iugulum collis. Nec mora, consternatis corruens membris equuleo deorsum versa suspenditur, ceterisq; trans flumen adsciscitur. Hoc namq; ordine hi tres aduocati, Anastasius scilicet Presbyter, Felix Monachus, & Digna Virgo beata eodem die dispariter ceciderunt.

VII. *Basilides carnifex oratione S. Potamiænæ, quam in suo martyrio defenderat, fit Christianus, & more gentium iurare renuens, martyrij coronam adipiscitur.*

Basilides fuit vnus ex iis, quibus implere speculatoris officium mos est, Potamiænam, multorum commendatione insignem, ad supplicium deduxit. De ea autem frequens & celebris sermo apud ciues suos iam habetur: vtpote quæ cum infinitas prope pugnas pro corporis pudicitia, & virginitate, qua præ cæteris excellebat, contra insanos amatorū suorum impetus (in ea enim præter animi virtutes eximia præterea & integra corporis pulchritudo mira cum venustate elucebat) constanter sustinuit: tum multiplices & graues ærumnas pro fide Christi amore exhauriens, ad extremum post tormenta acerba, dictuq; horrenda, vna cum matre Marcella, ignis incendio absumpta, mortem oppetiit. Ferunt quidem Aquilam (hoc enim iudicis nomen fuit) postquam plagas vniuerso illius corpori graues inflixisset, tandem ad corporis ignominiam & contumeliā libidinosissimis gladiatoribus illam se traditurum, interminatum: Illam autem sumpsit paulisper intra se meditatam, cum rogaretur quid sentiret, eiuscemodi responsum dedisse, vnde visa est illis aliquid impietatis (sic enim putabatur) manifesto elocuta. Atque e vestigio post definitiuam de ea latam sententiam, Basilides vnus ex satellitibus eā acceptam ad locum supplicii deducit. Simulatque autem multitudo ei molestiam facessere, & verborum petulantia insectari conabatur: hic eos, qui contumeliam ipsi faciebant, repulsos coercuit; & maximam clementiam, summamque humanitatem in eam declarauit. Illa vero hominem pro illius erga se pia commiseratione vehementer amplexata, bono animo esse hortatur: nam ait se, simul ac abiret e vita, a Domino suo veniam & gratiam pro eo efflagitaturam, & non diu post eius in se merita iusta remuneratione compensaturam. Hæc cum dixisset, pice feruenti per varia & diuersa membra ab imis pedibus vsq; ad capitis verticem sensim ac pedetentim diffusa, generoso atque excelso animo migrauit è vita. Tale certamen ab hac percelebri & gloriosa virgine confectum fuit. Non longo temporis interuallo interposito, Basilides, cum satellites socii sui certa de causa iusiurandum ab eo exigerent, asseueranter affirmat, omnino sibi non licere iurare, Christianum enim se esse, & hoc propalam se fateri. Puto equidē ab eo exactum iusiurandum more Gentium: Iura per Herculem, vel quempiam alium deorū: ex quo sibi iurare non licere ipse respondérit: At illi (inquit) primo cum etiamnum iocari putabant. Verum vbi illud constāter asserit, adducitur ad iudicem, & coram illo intentionem confessus, in vincula conficitur. Cumque fratres in Domino ad eum aduentarent,

Euseb. Cæsar lib. 6. c. 4. Baron. tom. 2 ann. Dom. 205.

Aquila Præfectus Alexandriæ.

Basilides carnifex Alexandriæ Potamiænā defendit.

Dirum Potamiænæ martyrium.

Iurare renuit Basilides in ore Gentium.

rent,cauſamq; repentinæ & admirabilis huius mutationis ſciſcitarentur,fertur reſpondiſſe:Potamiænam triduo poſt martyrium noctu ei aſſiſtentem: coronam ipſius capiti impoſuiſſe,dixiſſeque,ſe pro eo gratiam à Domino poſtulaſſe, poſtulatam obtinuiſſe,& Dominum,non longo tempore poſt eum ad ſuam gloriam recepturum. Poſt illa,vbi fratres ſigillum in Domino ei impertiuerant, poſtero die ſecuri percuſſus præclara martyrii corona donatus eſt.

Potamiæna Baſilidi carnifici coronam impetrat,& capiti imponit.

VIII. *Theoph lus Aduocatus per irriſionẽ illudens Dorothea, ab ea petit ſibi mitti mala & roſas de paradiſo ſponſi eius, quibus eius benignitate acceptis, fit Chriſtianus,ac Chriſtum profitetur.*

Martyrol. Rom & alij die 6. Febr. & ad Sur to. 1. die 6. Febr. Bar. n tom. 2. ann Dom. 304. 69. & 70.

Circa annum Domini quartum & trecenteſimũ paſſa eſt quoq; Cæſareæ in Cappadocia Dorothea, quæ ſub Sapricio illius prouinciæ præſide primum equulei extenſione vexata, dehinc palmis diutiſſime cæſa,ad vltimum capitali ſententia punita eſt:in cuius confeſſione Theophilus quidam Scholaſticus ad Chriſti fidem conuerſus,& mox equuleo acerrime tortus,nouiſſime gladio cæſus eſt. Quæ autem cauſa præceſſerit,vt illuſor martyris,& Chriſtianorum hoſtis, tam inſperato Chriſtianam fidem capeſſeret, acta eius martyrii declarant his verbis: Theophilus Aduocatus* Præſidis, cum duceretur Dorothea ad ſupplicium,irridens, ait: Eia tu ſponſa Chriſti,mitte de paradiſo tui ſponſi mala,aut roſas. Et Dorothea reſpondit:Plane ita faciam. Cum veniſſet ad ictum percuſſoris, rogauit carnificem, vt permitteretur breuiter precari: abſolutaque oratione,ecce puer ante eam apparuit,ferens in orario tria mala, & tres roſas. Cui illa ait: Obſecro te,vt feras ea Theophilo,& dicas ei: Ecce quod à me petiiſti, vt tibi de ſponſi mei paradiſo tranſmitterem. Ipſa autem percuſſa gladio perrexit ad Chriſtum. Igitur Theophilus Aduocatus Præſidis, irridens promiſſionem ſanctæ Dorotheæ,ſuis ſodalibus ita ait:Hodie cum à percuſſore duceretur Dorothea, quæ ſe ſponſam Chriſti dicebat, & ad cuius paradiſum proficiſci gloriabatur: dixi illi eunti: O tu ſponſa Chriſti,vbi perueneris ad paradiſum ſponſi, mitte mihi roſas inde, aut mala: Plane, inquit illa, ita faciam. Cum autem hæc narraret, irridens ſanctæ Virginis promiſſionem; ecce puer ante eum cum orario,in quo ferens tria mala magnifica,& tres roſas elegantiſſimas dixit ei: Ecce ſicut petenti promiſit virgo ſacratiſſima Dorothea, tranſmiſit hæc tibi de paradiſo ſponſi ſui. Tunc Theophilus accipiens, exclamauit voce magna,dicens:Vere Deus Chriſtus eſt,& non eſt vlla ſimulatio in eo.

*al. Fiſci.

Theophili Scholaſtici confeſſio Chriſtiana.

Theophili confeſſio fidei.

* * *

TIT. XLVI. De vaiis corporis beneficiis intercesſione Sancto.ū nobis à Deo conceſſis.

Promittit Dominus Ezechia ſe ſeruaturum Ieruſalem propter ſe, & propter Dauid ſeruum ſuum. 4. Reg. 19

Apoſtoli à mu iere Chananæa rogati filia eius à Chriſto Domino impetrant, vt à dæmone liberaretur. Matth. [illegible]

Seniores Iudæorum ad Chriſtum à Centurione miſſi, eius ſeruo iam morituro proſperam valetudinem conſequuti ſunt. Luc. 7.

EXEMP. I. *De S. Euergiſto Epiſcopo Colonienſi,qui accedens ad memoriam S Gereonis, & ſociorum eius, dolore capitis liberatur.*

SAnctus Maternus Treuirorũ Epiſcopus Agrippinæ Coloniæ eccleſiam primus paſtor dignis gubernaculis rexit: cuius vitam multis claruiſſe virtutibus geſtorum eius ſcripta commemorant. Huius ſedis Antiſtes nobis cognitorum tertius, S. Seuerini Confeſſoris Chriſti ſucceſſor,nomine Euergiſtus,quadam die dum capitis dolore nimium cruciatus ad memoriam beatorum martyrum Gereonis & ſociorum eius oratum accederet, & adhuc in ſancti illius theſauri indicium faſtigium nullum excelleret, verſiculum in laudem Sanctorum dici ſolitum: *Exultabant ſancti in gloria*, ingrediens in eccleſiam,inchoauit: cui protinus ex illo venerabili ſanctorum adito reſponſum eſt: *lætabuntur in cubiculis ſuis*. Quod cum Pontifex ſtupefactus audiret, laudẽ Deo repente cum omnibus,qui aderant,conclamauit: & appropinquans de loci ipſius puluere capiti ſuo ſalutare remedium appoſuit, & conſignato cum ſumma reuerentia loco receſſit.

Helinan. hiſt. ma[illegible] S. Gereo. & alior. Thebæo. martyr. Sur. tom. Octob. [illegible] Bredem. Col. ſac. c. 35.

S. Mat[illegible] I. Ep. T[illegible] uirenſi[illegible] lorem[illegible] tis cur[illegible]

Pſal. 14[illegible]

Ibidem.

II. *Beato Petro ſuffragante Leoni Papæ III. oculi & lingua miraculoſe reſtituuntur.*

Cum die quadam more ſolito in Litania,quæ ab omnibus maior appellatur, Leo Pontifex procederet, vbi ſibi populus obuiam ſacra religione occurrere deberet, vt ſecundum annuam conſuetudinem Litanias & Miſſarum ſolemnia cum Sacerdotibus celebraret, & omnipotẽti Domino pro ſalute Chriſtiani populi preces funderet: & cum ſecundum olitanam traditionem ſanctæ eccleſiæ Romanæ: in eccleſia beati Gregorii Chriſti martyris,in eius natali, ipſa litania prædicata fuiſſet: omnes, tam viri, quam fœminæ deuota mente cateruatim in eccleſia beati Chriſti martyris Laurentii, quam Lucinæ dicunt, ſiue ad craticulã, vbi Collecta prædicata erat, occurrerunt. Et cum prędictus venerabilis Pontifex a Patriarchio egreſſus fuiſſet: obuiam illi ſine planeta Paſchalis Primicerius occurrit: & in hypocriſi veniam illi petebat, dicens: Quia infirmus ſum, & ideo ſine planeta veni. Tunc ſanctiſſimus Præſul veniam illi dedit. Similiter & Campulus Sacellarius, qui

Ex An[illegible] Baron. [illegible] 9. ann. [illegible] 799.

Proceſ[illegible] Leonis Papæ [illegible] tania [illegible] ri.

qui in ipſorum doloſitate pariter in Pontificali obſequio pergentes, & dulcia verba, quæ non habebant in pectore cum eo loquentes, maligni & iniqui ac peruerſi, falſique Chriſtiani, prorſus Pagani, filii diaboli, prorſus in vnum ſe Sathanice colligentes, pleni iniqua cogitatione, in ipſo itinere, ante monaſterium Sanctorũ Stephani & Sylueſtri, quod Dominus Paulus Papa fundauerat, clam armati aſtitere, atque repente de dolo inſidiarum exilientes ad ipſum (quod dictu nefas eſt) trucidandum, abſq; reuerentia confluxerunt, Paſchale ad caput iſtante, & Campulo ad pedes: ſecundum iniquum ipſorum conſilium. Quo facto, omnis qui circa eum erat populus, cum eſſet inermis, & in diuino officio præparatus, timore armorum perterritus in fugam conuerſus eſt. Ipſi vero inſidiatores atque operatores malorum, Iudaico more, ſine vllo diuino vel humano honoris intuitu, ferino more comprehendentes in terram proiecerunt, & abſque vlla miſericordia ſcindendo, ſpoliando eum, crudeliter oculos euulſere: & ipſum penitus necare conati ſunt: nam & lingua eius ab ipſis præciſa eſt: & vt ipſi omnino tunc arbitrati ſunt, cœcum eum & mutum in media platea dimiſere. Verum ipſi maligni Paſchalis & Campulus, ſicut veri pagani & impii ad ipſius monaſterii eccleſiam ante confeſſionem eum trahẽtes, ante ipſum venerabile altare iterum oculos & linguam amplius crudeliter eruere, & plagis eum diuerſis ac fuſtib. cædentes laniauerunt, & ſemiuiuum in ſanguine reuolutum ante ipſum altare dimiſere. Poſtmodum vero ſub cuſtodia in ipſo monaſterio dimiſere. Timore aũt perterriti, ne à Chriſtianis hominib. inde furatus eſſet, tunc malignum conſilium adepti, ſicut ipſe Hegumen⁹ monaſterii ſancti* Geraſimi profeſſus eſt, fecerunt eum ad ſe venire clam per noctem, tam Paſchalis malignus, qui tunc primicerius erat, quam Campulus Sacellarius, & Murus Nepeſinus, & miſerunt in prædictum monaſterium ſancti Sylueſtri, cum pluribus iniquis conſentaneis ipſorum malefactoribus: ſic eum per noctem exinde abſtrahentes deduxerunt in monaſterium ſancti Geraſimi, & in arcta & anguſta cuſtodia eum recluſerunt. Sed Dominus omnipotens, qui eorum malitiam præſciendo, diu patienter ſuſtinuit, ipſos eorum iniquos conatus mirabiliter deſtruxit. Contigit enim cooperante Domino, & beato Petro Apoſtolo ſuffragante, quod antedictus Papa cum ab ipſis carnificibus in monaſterium ſancti Geraſimi in cuſtodiam mitteretur, & viſum recepit, & lingua ad loquendum ei reſtituta eſt, vt oſtenderet omnipotens Dominus ſuper ſuum famulum ſolitam miſericordiam, & magnum miraculum, & diuino eius nutu à fidelibus Chriſtianis viris, videlicet Albino Cubiculario, & aliis fidelib. Deum timentibus, ex ipſo eum clauſtro occulte auferentes in baſilicam beati Petri Apoſtolorum Principis, vbi eius ſacratiſſimum corpus quieſcit, deduxere.

III. *B. Franciſci beneficio vnus viſum recipit, & alii omnes ad cœptum iter animantur.*

In conuentu fratrum Minorum Neapoli, cũ quidam frater Robertus nomine, cœcus plurimis annis extitiſſet, creuit in oculis eius caro ſuperflua, motũ & vſum impediens palpebrarum. Cum igitur fratres forenſes ad diuerſas mundi partes tendentes, ibidem plurimi conueniſſent, beatus pater Franciſcus ſpeculum obedientiæ ſanctæ, vt eos miraculi nouitate hortaretur ad iter, prædictum fratrem ipſis præſentibus tali modo curauit. Iacebat nocte quadam frater prædictus Robertus æger ad mortem, iamq; fuerat anima ſibi commendata, cum ecce adſtitit ei beatus pater cum tribus fratribus omni ſanctitate perfectis, videlicet ſancto Antonio, fratre Auguſtino, & fratre Iacobo de Aſſiſio, qui ſicut eum perfecte fuerant ſecuti dum viuerent, ita & ipſum alacriter comitabantur poſt mortem. Accipiens cultellum ſanctus Franciſcus, carnem ſuperfluam reſecauit, lumẽ reſtituit priſtinum, & à mortis eum fauce reduxit, dixitq; illi: Fili Roberte, gratia, quam tecum feci, ſignum eſt fratribus ad remotas regiones euntibus, quod ego præcedam eos, & ipſorum dirigam greſſus. Vadant, inquit, gaudenter, & inuictam obedientiam alacri animo exequantur.

D. Bonauentura. Aloyſ. Lipom. de mi racul. S. Franciſ. & Sur. to. 1. Octob. 4.

B. Franciſci beneficio viſus redditur.

IV. *D. Benedictus Vrbanum Papam ſanat.*

Anno Domini milleſimo octuageſimo octauo, Vrbanus Papa (inquit Petrus Diaconus de viris illuſtribus monaſterii Caſſinenſis) cum ad dictum monaſterium veniſſet, conſueto ſibi dolore lateris grauiſſime vexari cœpit. Itaq; cum in vigiliis ſancti Patris Benedicti, nempe decimo tertio Kalendas Aprilis, eodem languore cruciaretur, & de præſentia corporis ipſius dubitaret: eidem Sanctus per viſum apparens: Cur, inquit, de mei corporis præſentia dubitas? Ad quem ille: Tu quis es? Ego, inquit, ſum frater Benedictus. Ne autem vltra hinc dubites, & me hic requieſcere certiſſime noueris: Cum primo fratres ad nocturnam Synaxin ſurrexerint, ſtatim à lateris dolore liber eris, & his dictis euanuit. Hora igitur conſtituta ſanus effectus Odoriſium Abbatem vocat, ſcrupulum exponit, panditque miraculum. Surgamus, inquiens, & gratias Deo referamus: Et his dictis, quæ ſibi Pater Benedictus reſerarat, aperuit. Incredibile continuo oritur omnium gaudiũ, & de tanti Pontificis ſanitate, tanto miraculo, taliq; viſione conſummata vberes Deo cum lacrymis gratias referunt.

Petrus diac. in auctario ad Chron. Caſſinenſe. Leon. Oſtie. li. 4. c. 2. Baron. to. 11. an. Do. 1088. 5.

Vrbanus Papa S. Benedicti ope à dolore lateris fit liber.

V. *De Henrico Imperatore IX. liberato à calculo à Sancto Benedicto.*

Sub annum Domini milleſimum vigeſimum ſecundum Henricus nonus Imperator, ordinatis negotiis ſuis, ad monaſterium Caſſinenſe vna cum Benedicto Romano Pontifice venit. Acribus doloribus tunc Imperator vexabatur, atq; vt ipſe poſtmodum retulit, licet monaſterio nimium afficeretur, & nuſquam ſe terribilius venerabiliusque Oratorium vidiſſe fateretur, ſæpe tamen ſcrupulo non paruo moue-

Chro. Caſſinen. per Leon. Oſtien li. 2. c. 42 & 43. Bar to. 11. an. D. 1022. 11. 23.

mouebatur, an pater Benedictus corporaliter hoc in loco quieſceret. Cum igitur præ dolore nec plene vigilans, nec integre dormiens, quendam pateretur exceſſum, apparuit ei beatus Benedictus, atque ad eum quaſi viſitaturus accedens: vbi pateretur, quæſiuit. Cui languorem penitus confitenti: Scio, inquit, Benedictus, te, an hic quieſcam hactenus dubitare: ſed vt nullo huiuſmodi ſcrupulo vltra mouearis, meumque corpuſculum hoc in loco quieſcere certius noueris, hoc tibi ſignum erit: Cũ primo mane ſurrexeris, in egeſtione vrinę tuæ tres ſimul emittes grandiuſculos lapides, & tunc dolore iſto nunquam vltra detineberis. Ego autem ſum frater Benedictus. His dictis euanuit: euigilans Imperator continuo ſurgit, ac iuxta viſionis ſeriem ſanitati priſtinæ redditus, Deo, ac etiam patri Benedicto gratias retulit.

Henricus Imp. curatur à S. Benedicto.

VI. *S. Agatha ab Apoſtolo Chriſti B. Petro curatur.*

Metaph. in vita eius apud Sur. to. 1. Feb. 5. ex actis eius.

Cum Quintianus Tyrannus inter alia tormenta ſanctæ Agathæ mamillam torqueri, & deinde eam amputari iuſſiſſet, dixit ei ſancta Agatha: Impie & crudelis tyranne, non erubuiſti hæc facere fœminæ, & mamillam, quam in matre tua ſuxiſti, amputare? Sed tamen etiamſi externam mamillam abſcidiſti, habeo aliam in anima mea, quam non poteris exſcindere: eſt enim oblata Chriſto Deo meo à tenera ætate. Iratus autem rurſus Quintianus iuſſit eam abduci in carcerem, iubens, nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, & nec panem ei dari, nec aquam. Ea autem ingreſſa cuſtodiam, circa mediam noctẽ in ſenis ſimilitudine apparuit ei Apoſtolus Petrus, quem præcedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, & ſe dicens eſſe Medicum, & talibus verbis eam alloquens: Impius quidem tyrannus, flagellis in te vſus, nihil profecit: tua autem fortitudine & conſtantia eum magis tabefeciſti. Quamobrem mamillam tuam non ſolum iuſſit torqueri, ſed etiam fecit abſcindi. Quare anima eius afficietur dolore in æternum. Cum autem adeſſem in illa hora, in qua hæc paſſa es, & animaduertens vidiſſem fieri poſſe, vt tua mamilla ſanaretur, ea de cauſa huc veni. Dicit ei ſancta Agatha: Meo corpori nullam vnquam adhibui medicinam: & nunc turpe eſſe exiſtimo, morem bonum, qui ab ineunte ætate eſt confirmatus, interire. Senex vero reſpondens, dicit ei: Ego quoque ſum Chriſtianus, & confidens te poſſe à me curari, ea de cauſa veni ad te. Sed ne me reuerearis. Sancta autem reſpondens dixit ei: Et quomodo fieri poteſt, cum tu ſis ſenex & longæuus: ego autem ſim puella, vt oſtendam tibi corpus perditum tormentis? Sed ſinam potius hæc vulnera mentem meam pungere, quam, quod mihi probro futurum eſſet, impudenter mea aperiam vlcera. Quamobrem ago tibi gratias, venerande pater, quod dignatus ſis ad me venire propter hãc corporis curationem. Scias vero, quod medicamenta ab hominibus compoſita corpori nunquam meo admouebuntur. Reſpondens autem ſenex dixit ei. Cur non ſinis me te curare? Dicit ei Sancta: Quoniam habeo Dominum meum, Ieſum Chriſtum, qui ſolo nutu curat omnia, & verbo ſuo facit proſtratos ſurgere. Ipſe, ſi velit, poteſt me quoque conſeruare quæ ſum indigna eius ancilla. Tunc ſenex ſubridens, dixit ei: Ipſe quoque me miſit ad te, & ego ſum eius Apoſtolus. Vide autem te ipſam, quemadmodum ſis curata. Hæc vero cum dixiſſet, euanuit ab eius oculis. Tunc precans dixit ſancta Agatha: Ago tibi gratias, Domine mi, Ieſu Chriſte, quod dignatus ſis mei recordari, & ad me miſeris tuum Apoſtolum, qui me corroborauit, & renouauit membra mea. Dum autem ipſa impleſſet preces, adſpiciens ſuum corpus inuenit curata ſua vulnera: & mamillam ſanam redditam ſicut prius. Tota vero nocte lux circumdedit cuſtodiam, adeo vt præ illuminatione cuſtodes fugerint, & apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condemnati, cum vidiſſent quod factum fuerat, dicunt ſanctæ Agathæ: Ecce portæ ſunt apertæ, & nemo eſt, qui eas cuſtodiat: egredere, & fuge. Reſpondens autem ſancta dixit eis: Abſit, vt ego priuer corona meorum certaminum, & cuſtodes carceris coniiciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium Dei viui, ad finem vſque permanebo in eius confeſſione, qui me curauit.

D. Petrus Apoſt. carcere detentæ apparet.

Agatha renuit ſibi medicinam à B. Petro adhiberi.

Fides Agathæ de omnipotentia Chriſti.

Gratiarum actio Agathæ virginis pro beneficio accepto.

Luce irradiatur carcer.

VII. *De homine grauiter vulnerato diuinitus per S. Franciſcum ſanato.*

D. Bonau. Aloyſ. Lip. de mirac. Franciſci. apud Sur. 5. 4 Oct.

In Catalonia apud Ilerdam accidit, virum quendam, nomine Ioannem, beato Franciſco deuotum, quodam ſero per quandam incedere viam, in qua pro inferenda morte latitabant inſidiæ, non quidem ipſi, qui inimicitias non habebat, ſed cuidam alteri, qui videbatur ſimilis eius, & tunc erat in comitatu ipſius. Exſurgens autem quidam de inſidiis, cum hoſtem ſuum hunc eſſe putaret, ita lethaliter eum plagis plurimis gladiauit, vt nulla prorſus ſupereſſet ſpes recuperandæ ſalutis. Siquidem primo inflicta percuſſio humerum cum brachio pœne totum abſciderat, & ictus alius ſub mamilla tantam reliquerat aperturam, vt flatus inde procedens circa ſex cãdelas ſimul iunctas extingueret. Cum igitur conſilio medicorum, ipſius impoſſibilis eſſet curatio, pro eo quod putreſcentibus plagis, ex eis fœtor tam intolerabilis exhalaret, vt etiam ipſa eius vxor vehementer horreret, nulliſque iam humanis iuuari poſſet remediis, conuertit ſe ad ſanct. Franciſci patrocinium quanta poterat deuotione poſcendũ, quem inter ipſos ictus vna cum beata virgine fidentiſſime inuocarat. Et ecce miſero in lectulo calamitatis ſolitario recubanti, cum Franciſci nomen eiulans & vigilans frequentius inuocaret, adſtitit quidam in habitu fratris Minoris, per feneſtram, vt ei videbatur, ingreſſus, qui vocãs eum ex nomine, dixit: Quia fiduciam habuiſti in me, Dominus liberabit te. A quo cum æger, quis eſſet: requireret, Franciſcum ille ſe eſſe reſpondit: Et ſtatim appropians, vulne-

Vulnus lethiferum anni illat.

S. Franciſcus inuocatur.

S. Franciſcus inuocatus adeſt, vulnerati plagas [c]urat.

vulnerum illius ligaturas resoluit, & cum vnguento per omnes plagas, vt videbatur, perunxit. Statim autem vt sensit illam sacrarum manuum, stigmatum Saluatoris virtute sanare valentium, suauem contactum, expulsa putredine, restituta carne, & vulneribus solidatis, restitutus est æger pristinæ sospitati. Quo facto beatus abscessit, & ipse sentiens se sanatum, & in vocem diuinæ laudis, & beati Francisci lætanter erumpens vocauit vxorem. At illa celerius currens, & stare iam videns, quem sepeliendum credebat in crastino, cum esset stupore vehementi perterrita, viciniam totam clamore compleuit. Accurrentes autem sui, cum illum niterentur quasi phreneticum in lecto reponere, & ille è contra renitens, assereret & ostenderet se sanatum, tanto sunt stupore attoniti, vt quasi sine mente omnes effecti, phantasticum esse crederent quod videbant, quia quem paulo ante conspexerant plagis atrocissimis laniatum & totum iam marcidum, plena cernebant incolumitate iucundum. Ad quos ille, qui factus fuerat sanus: Nolite timere, inquit, nolite credere inane, quod cernitis: quia sanctus Franciscus modo à loco recessit, & illarum sacrarum manuum tactu me integre ab omni plaga curauit. Crebrescente autem huius fama miraculi, accelerat populus omnis, & videntes in tam aperto prodigio stigmatum Sancti Francisci virtutem, admiratione simul & gaudio replebantur, Christique signiferum magnis laudum præconis extollebant.

...upen-
...m mira-
...lum.

VIII. *De Sancto Gre orio Turo enſi adhuc puero per ſanctu n Illid um à febre liberato.*

...g Turon. ...vita S. Illi ...li de vita ...rum ca.1. S...tom.4. ...ii 7.

Tempore quo Gallus Aruernam regebat ecclesiam, horum scriptor in adolescentia degens grauiter ægrotabat: & hic ab eo plerumque dilectione vnica visitabatur, eo quod patruus eius esset. Erat autem valetudo cum nimia stomachi pituita, ac febre valida. Interea aduenit paruulo desiderium, & credo inspirante Deo, vt ad beati Illidii basilicam deportaretur, illatusque manibus puerorum ad eius tumulum fusa oratione cum lacrymis, leniorem se sensit esse, quam venerat. Sed domum reuersus iterum à febre corripitur. Quadam vero die cum grauius agere cœpisset, eumque febris asperior solito aggrauaret, & vtrum euaderet, admodum dubitaretur, accedens genitrix eius, ait ad eum: Mœstum hodie, dulcis nate, sum habitura diem, cum te talis deficiat febris. Cui ille, nihil, inquit, obsecro, contristeris, sed ad sepulcrum me remitte beati Illidii Pontificis, credo enim firmiter fore, vt virtus eius & tibi lætitiam, & mihi sospitatem tribuat. Tunc sancti deportatus ad tumulum orationem fundit, spondēs prostratus sponte, si eum Antistitis sui virtus ab hoc periculo liberaret, clericum se futurum: nec prorsus moraretur, si deprecatio obtineret effectum. Hæc effatus sensit protinus discedere febrem: vocatoque puero, domum se reportari deposcit. Cumque in recubitu, vbi tunc sui epulabantur, fuisset illatus, erūpente è naribus sanguinis copia febris simul cruorq; defluxit. Quod meritis beati Confessoris præstitum habetur probatum.

...bris pel-
...rad S.Il-
...ii tumu-
...n.

IX. *De matre Sanctæ Luciæ à fluxu sanguinis per sanctam Agath m liberata.*

Laur. Surius in vita S. Luciæ Virg. martyr. 13. Decemb.

Cum per vniuersam prouinciam Siciliæ beatissimæ Agathæ fama creuisset, & Syracusanus populus per millia fere quinquaginta ad vrbem Catanensium sitienter pergeret ad sepulcrum sanctæ Agathę virginis venerandum, contingit Luciam virginem venerabilem, nobilissimam Syracusanorum, simul gratia festiuitatis inuitante pergere cum matre Eutychia, quæ annis quatuor sanguinis fluxum patiebatur, & nullo medicorum poterat remedio liberari. Igitur dum processionis mysteria agebantur, hæc Euangelii lectio fuit recitata, qua legitur fimbria vestimenti mulier à sanguinis fluxu liberata. Et dum hæc lectio recitatur, dixit sancta Lucia matri suæ: Si cred s, mater, his, quæ leguntur, crede Agathen passam pro Christi nomine hoc meruisse, vt semper in præsentia habeat eum, pro cuius nomine passa est. Continge ergo sepulcrum eius, & liberaberis. Igitur cum peractis omnibus populus abscessisset, prostrauerunt se ante sepulcrum sanctæ virginis mater & filia, & cœperunt cum lacrymis flagitare suffragium. Interea dum orationis prolixitas tenditur, virgo Lucia somno corripitur, & videt in somno beatam Agathen in medio Angelorum, gemmis ornatam stantem, & dicentem; Soror mea Lucia, virgo Deo deuota, quid à me petis, quod ipsa poteris præstare continuo? Nam & matri tuæ fides tua subuenit, & ecce saluata est: Et sicut per me Catanensium ciuitas sublimatur à Christo, ita per te Syracusana ciuitas decorabitur: quia iucundum Christo in tua virginitate habitaculum præparasti. His auditis, expergefacta surrexit tremens, & ait matri suæ: Mater mea, mater mea, ecce sana facta es. Per ipsam te deprecor, quæ te saluauit suis orationibus, ne tu mihi aliquando sponsum nomines, & ne velis de mei corporis posteritate fructum immortalitatis inquirere: sed omnia, quæ datura erās mihi ad corruptionis meæ auctorei.. hominem moriturum, da mihi eunti ad integritatis meæ auctorem Dominum Iesum Christum.

Matth. 14.

S. Agathæ ope curatur mater S. Luciæ ab hemorroide.

X. *D. Ioannis Baptistæ ope virgo quadam Draconi obiicienda saluatur.*

P. Matth. Radderus in Menæo Græcor.

Sebaste, vbi Præcursoris corpus humatum dicitur, Lucas Euangelista dextram ex Prophetæ corpore manum detraxit; secumq; Antiochiam deportauit, vbi plurima designauit miracula. Inter quæ draco erat in finib. illis latitans, quem ciues Deum arbitrati anniuersario sacro, homine per Græcanicam sortem delecto colebant. Accidit dein progressu temporis, vti Christianum sors attingeret, qui draconi virginē pubertatis annos ingressam filiam suam victimam obiiceret. Draco quippe è spelæo suo proreptans, vt inexpectatum subito portentum pare-

parebat, atque immane hians victimam hauriebat, ac dentibus horrendum in modum discerpebat. Quapropter virgunculæ parens Deum, diuumque Ioannem multis lacrymis deprecatus, filiam vti suã à tam atroci & infami letho eriperet, huiusmodi artificium comminiscitur. Impetrat potestatem colẽdæ sanctæ Præcursoris manus: quam dum exosculatur, clam dentibus pollicem morsu auellit, desideratoque pignore potitus templo egreditur, dieque sacrificii destinato, populo frequentissimo filiam pater apportat, proximusque iam draconi, postquam illum aperto rictu hiantem vidit, hostiamque anhelantem, sacrum illum digitum in medias hiantis fauces coniicit: quo ille bolo repente interemptus concidit, paterque filiam necato dracone viuam retulit, ingensque miraculum atque genus liberationis admirandum publice prædicauit. Populus inusitati facti portento attonitus, persolutis Deo & Dei prodromo Ioanni gratiis, magnificentissimam ædem suis sumptibus exædificauit.

D. Io. Bapt. pollice à faucibus draconis puella eripitur.

XI. *De incendio ope S. Martini exstincto.*

Greg. Tur. li. 4. mirac. S. Martin. cap. 46. è Bibliotheca Patrum to. 8.

Præsenti quodam tempore apud Burdegalensem vrbem domus vna ignibus comprehensa vehementer cœpit exuri. Cumque flammis hinc & inde spatiantibus, aliæ domus huic discrimini subiacerent, nec dubium easdem huius fomitis calore deposci, congregatus in circuitu populus nomen beati Martini cœpit attentius inuocare, & ne vicinas domos virtus eius exuri permitteret, cum lacrymis deprecari: Sicque ad eleuatam vocem deflentium cœpit crepitus flammæ discedere. Atque illis clamantibus ad cælum, aduenit subito, Antistite impartiente, præsidium, collisumque supplici oratione incendium, restinxit plebs per lacrymas, quod nequiuerat superare per vndas.

S. Martini præsidio incendium extinguitur.

XII. *S. Petri ope Vaticani conflagratio extinguitur.*

Ex Glabro Rodul. Bar. Annal. eccl. to. 10. an. Do. 993.

Anno à redemptione mundi nongentesimo nonagesimo tertio, cum admirandæ flammarum eruptiones è monte Vesuuio contigissent: crebra quoque per diuersas prouincias ciuitatum incendia, prodigiosaque contigere: Cum & Romana conflagrante vrbe, basilica Vaticana incendi cœpta diuinitus est liberata. Sed audi Glabrum ipsum huius temporis scriptorem. Contigit, inquit, interea pæne vniuersas Italiæ & Galliæ ciuitates ignium incendiis deuastari, ipsamq; Vrbem Romanã maxima ex parte igne cremari, quod dum fieret beati Petri Ecclesiæ tigna idem ignis arripuit: cœpitque sub æreo tabulatu consumendo lambere ligna: quod cernens vniuersa hominum multitudo quæ aderat, nullam omnino compescendæ cladis artem reperiens, conuersi vnanimes voce clamantes terribili, ad ipsius Apostolorum Principis concurrere confessionem, eum imprecantes, si non peruigil propriæ foret ad præsens defensor ecclesiæ, multos in orbe terrarũ à suæ fidei professione decedere. Statim vero vorax flamma abiegnas deserens trabes disparuit.

Incẽdium ope D. Petri extinctum.

XIII. *Diui Martini auxilio saluantur periclitantes in transitu fluminis.*

Greg. Tur. hist. li. 5. c. 25. Bar. to. 7. sub an. Do. 581. 14.

Quodam die cum Guntheramnus Boso contra vicum Ambianensem Ligerim fluuium transmearet, ac irruentibus tenebris mundum nox horribilis retineret: subito aduersante vento nautæ turbantur in pelago, separatisque nauibus, quæ pontem illum sustinebant, & aqua vsque ad summum repletis; descendunt cuncti vsque ad cingulum, cum ipsis nauibus, in profundum, nequaquam tamen nauib. subductis à pedibus. Exterritisque omnibus, Boso non rauce vociferans beati Martini auxilium implorabat, & vt eis ad liberandum festinus occurreret, precabatur, dicens fidenter suis: Nolite timere: scio enim quod dextera sancti viri ad nobis auxiliandum maxime in necessitatibus sit parata. Hæc eo dicente, directis ab eo nauibus, mutatoque vento contrario in secundum, nullo pereunte peruenit ad littus, vbi tam præsens occurrit beati Confessoris suffragium, vt etiam argentum, quod rapiente fluuio perdiderant, denuo fluuio in littus restituente, reciperent.

D. Martinus periclitantibus succurrit.

XIV. *A periculo submersionis S. Fiacrii præsentia eripiuntur tres alii.*

Su ius to. 4. Aug. 30.

Quodam tempore accidit, vt vir quidam de Mõfiaco, qui duos habebat paruulos diutissime infirmatos, & tandem vt ad beatum Fiacrium duceret, iumento imposuit, vnum ante, alium retro: medius vero ipse resedit. Et cum iter aggressus peruenisset ad pontem, qui dicitur rapidus, iumentum suum pedem offendit & in fluuium corruit, cum patre & filiis clamantibus: Sancte Fiacri, succurre nobis: & cum rei exitus à circumstantibus præstolarentur: subito pater emersit & filii. Aqua insuper duorum hominum longitudine profunda se calcabilem patri præbuit, qui filios dextera læuaque arripiens sine difficultate ad terram reduxit sanctum asserens sibi adfuisse Fiacrium.

S. Fiacrius periclitantes iuuat.

XV. *Vt B. Nicolaus Abbatem visitar:t in carcere, & inde eum liberauerit.*

Baronius to. 11. Annal. ad an. 1003. 8.

Anno Domini millesimo tertio, Syluestri Papæ secundi tempore, increbrescente impiorũ tyrannide, contigit Petrum venerandũ Abbatem monasterii Sublacensis in carcerem coniici, & à beato Nicolao ibidem visitari. Quod ita in Chronico eiusdẽ monasterii narratur: Petrus tertius huius nominis, sed vigesimus secundus Abbas Sublacensis fecit in monasterio libros, paraturas optimas & hæreditates multas acquisiuit. Postea captus, & in castrum, quod dicitur Monticellus, ductus in vinculis alligatus est. In quibus cum iaceret meruit à sancto Nicolao visitari in suæ sanctæ festiuitatis die: a quo omnia vincula eius disrupta sunt; nam idem Abbas deuotissime sancto obsequebatur Nicolao. Cumq; custodibus ab eodem Abbate acceptum beneficium nuntiatũ esset, duplicata sunt vincula super eum, & sustentatus est ibi pane tribulationis & aqua angu-

S. Nicolai beneficio liberatur Abbas è carcere.

stiæ

ſtiæ per aliquod tempus. Hoc autem patiebatur, quod caſtrum Arſule dictum noluit dare ſenioribus illis.

XVI. *D. Leonardi auxilio vinctus liberatur.*

...n vita eius apud Sur. to. ... Nouem. 6. ...p. 10.

Cum Lemouicenſis regionis nobiles inter ſe cõtenderent, quidam è pago Nobiliaco B Leonardo deuotus, a quodam nequiſſimo tyranno captus eſt. Is veritus, vt poſtea ipſe narrauit, nec ſanctus Leonardus homini opitularetur, ita apud ſe cogitabat: Si hunc hominem ferro conſtrinxero, prorſus metuo, ne amittam illum: Vt enim apud ignem cera, ſic ad beati Leonardi nutũ colliqueſcit ferrum. Si cippo pedes eius incluſero, aut in cuſtodiam eum detruſero, nihilo certior ero: eadem enim illic quoq; Leonardi vis eſt: plane anxius ſum, quid agam hoc homine, & à quo mille ſolidos, ſi redimi velit, extorquere conſtitui: ſed ſcio tamen, quid faciam. Iubebo foueam profundiſſimam in intima turri mea fieri, in eamque illum compedibus manicisque ferreis colligatum demergam. Necdum enim ſanctus Leonardus ſub terram ſe demiſit: & quamuis fortaſſis catenas ferreas diſſoluet, hominem tamen è ſpecu ſubterraneo educere nequibit. Porro etiam ad os foueæ arcam ligneam admouebo, & in ea iubebo excubare milites noctes ac dies, qui eum cuſtodiãt. Fecit ergo hæc omnia ſæuus homo; ſed tamen efficere non potuit, vt licet in tenebris & magnis catenarum anguſtiis eſſet, ſpem & fiduciam vinctus abiiceret, ſeque à beato Leonardo ereptum iri dubitaret, quem etiam cuſtodibus audientibus crebro inuocabat, ſimul orans Dominum, vt per electum Cõfeſſorem ſuum Leonardum ſe liberaret. Ecce autem quadam nocte præ laſſitudine illo obdormiente, ſanctus Leonardus cum multa luce adeſt, euertit arcam, in qua milites inerant, eosque ſub eam ceu mortuos deprimit: inde deſcendit in foueam, alta voce appellat hominem: Dormisne, inquiens, an vigilas? En adſum Leonardus, quem petiiſti. Expergefactus homo, viſa luce immenſa, ait ad eum: Domine, adiuua me. Confeſtim diruptis catenis, & inſtar luti diſſipatis, propriis vlnis è turri eum exportat: ambulansq; cum eo, familiaria miſcet colloquia, vt inter ſe amici ſolent: tandemq; Nobiliacum perducit, vbi extra periculum fuit. Sole orto, exponit vicinis, quæ paſſus ſit à tyranno, quid beneficii à ſancto Leonardo acceperit. Mirantur omnes, & incredibili gaudio & lætitia afficiuntur.

...errum S. ...eonardi ...irtute ſic... ...t cera li... ...ueſcit. ...iles S. ...eonardo ...ie addict⁹ ...tyranno ...n anguſto ...oco con... ...ringitur.

...Leonard⁹ ...o incarce... ...ato inuo... ...atur.

XVII. *Præſidio D. Iuliani caballus inuentus, & domino reſtitutus.*

...reg. Turon. ...b. 2. mirac. ...21.

Illud non arbitror omittendum, quod expertum valde cognouimus, quid in rebus perditis apud ſanctum patronum Iulianum martyrem fidelis deprecatio conſequatur. Ad feſtiuitatem enim beati martyris deuotus pauper aduenerat, laxatoq; equite ſacram ingreſſus eſt ædem, ac vigiliis immobilis inſtans, noctem cum cæteris orando deduxit: luceſcẽte vero cœlo, ad metatum regreſſus, caballum, quẽ reliquerat, non inuenit: quæſiuitq; diutiſſime, nec ſigna quidem in quam partem diſceſſiſſet, agnouit. Tranſacto igitur biduo iterum recurrit per ſaltus, perſcrutans à locorum incolis, ſi forte aliquis aut teneret captum, aut capi vidiſſet ab aliquo. Nullum de hinc indicii genus reperiens, anxius atq; mœſtus ad ſepulcrum ſancti regreditur, ibiq; cauſas doloris ac mœroris exponens, aiebat: Ad tua ſancte limina veni, nihil aliud quam paruitatis meæ vota deferre: nihil iniuſte abſtuli, nihil geſſi indignum tua ſolemnitate: cur, inquam, perdidi rem meam? Rogo, vt reſtituas amiſſum, vt neceſſarium reddas. Hæc fletu addito aiens, vt egreſſus eſt templum, cõſpicit eminus à quodam viro ſuum equitem retineri. Ad quẽ accedens, dum diſcutit, vnde ſit, aut vnde venerit, aut ex quo tẽpore hunc habeat equum, didicit ipſa hora eum fuiſſe repertum, qua ille beati martyris implorauit auxilium.

Ad ſepulcra martyrum olim fiebãt vigiliæ nocturnæ, nũc in diurnas conuerſæ. D. Iuliani inuocatione equus diu quæſit⁹ inuenitur.

XVIII. *Conſtantia Conſtantini Imp. filij incurabili vlcere vexata ad ſepulchrum S. Agnetis curatur.*

E Breuiario Romano 28. die Ianuarij.

Beata Agnes parentibus ad eius ſepulcrum aſſidue vigilantibus, quadam nocte choro virginũ comitata cum apparuiſſet, ſic ad eos locuta dicitur: Ne me parentes mortuam lugeatis: nam vna cum his virginib⁹ viuo apud illum in cœlis, quem in terris tota mente dilexi. Cum aliquot poſt annos Conſtantia Conſtantini Imperatoris filia, inſanabili vlceri medicinam quærens, nondum Chriſtiana ad idem ſepulcrum acceſſiſſet, obdormiſcens ſibi audire viſa eſt vocem hanc Agnetis: *Conſtanter age, Conſtantia: Crede in Ieſum Chriſtum Filium Dei, qui te ſanam faciet.* Quæ ſanata, paulo poſt vna cum multis ex familia Imperatoris baptiſmum ſuſcipiens, ibi eccleſiam nomine beatæ Agnetis ædificauit.

B. Agnetis apparitio.

Conſtantia vlceribus affecta quaratione ad B. Agnetis tumulum ſanata.

TIT. XLVII. Sanctos eſſe ciuitatum Catholicarum defenſores.

EXEMP. I. *De Diuo Petro Apoſtolo, qui Romã tuendam ſuſcipiens ab hoſtium impetu liberam conſeruauit.*

Procop. lib. 1. de bell. Gotth.

Gotthis Romam obſidentibus, apud portã Pincianam proximi muri pars quædam lapidum iampridem laxata compage, ſeiuncta ſpectatur, non tantum à ſolo, ſed à medio ad ſummum faſtigium ſciſſa: nec ſane collapſa, nec alias reſoluta, ſed vtrimque ſic declinauit, vt cætero muro extrinſecus partim prominentior eſſe appareret, partim retractior. Hanc muri partem cum demoliri tunc primum Beliſarius niteretur, & iterate ędificare cœpiſſet, obſtitere Romani, Petrum Apoſtolum pro indubitato ſe comperiſſe aſſeuerantes, eius loci tuendi pollicitum curam ſe ſuſcepturum. Quod vtique Romanis ex voto ſucceſſit, quandoquidem nec eo die, quo per

D. Petrus Romanæ Vrbis protector.

Gotthos mœnia sunt oppugnata, nec per omne id tempus, quo vrbem obsederant Barbari, hostilis vis vlla ad hunc locum peruenit, nec plane vnquam tumultuatum. Et sane me admiratio subit, nec Romanis, nec hostibus ipsis, in ea tam diutina vrbis obsidione in memoriam venisse muri hanc partem, quæ res cum miraculi postea loco sit habita, nec sarcire quidem in posterum quisquam, nec de integro restituere ausus est: sed ad hunc diem ea è regione seiunctus permanet murus.

II. *De Adimaro Episcopo, qui Christianos ad expugnandam Hierosolymitanam ciuitatem animare visus est.*

Ioan. Naucl. volum. 2. Chronolog. gener. 37. Bredebach. lib. 4. Collat. sacrar. c. 30. ann. 1099.

Hierosolymorum expugnatio.

Anno Domini millesimo nonagesimo nono, cum exercitus Christianorum oppugnaret vrbem Hierosolymitanam, cumque iam totum mensem circa mœnia vniuersus desudaret exercitus, die vndecima mensis Iulii omnes vno animo impetum simul faciunt, & cum vsque ad horam diei septimam sine certa victoria anceps certamen esset, subito virtus diuina adfuit, quæ fidelium rebus iam desperatis consolationem attulit. Nam de monte Olìueti miles quidam armis accinctus fulgentibus, qui postmodum non comparuit, signum dabat nostris legionibus, vt assultum iterarent: quo signo viso exhilaratur exercitus, & maiori animo ad expugnationē vrbis redit, tanto feruore, vt qui fessi aut vulnerati ante operam subtraxerant, nunc resumtis viribus vltro se ingererent animosius. Obtenta paulo post vrbe, cæsis vniuersis hostibus: populus fidelium, depositis armis, in spiritu humilitatis, cum gemitu & lacrymis venerabilia loca singula perquirere cœperunt. Die vero captionis ciuitatis Dominus Adimarus Podiensis Episcopus, quondam legatus, qui apud Antiochiam vita decesserat, a multis in sancta visus est ciuitate, ita vt multi fide digni asseuerint, super muros ciuitatis primum omnium ascendisse, & cæteros ad ingressum vrbis animasse: multi quoque qui in via diuersis casibus occubuerunt, in dicta ciuitate apparuerunt cum aliis loca venerabilia visitantes, in quo manifestabatur intelligi, quia etsi vita discesserant corporali ad æternam tamen vocati beatitudinem non sunt fraudati desiderio suo, sed quod pio expetiuerunt studio, pleno sunt consecuti affectu.

Adimarus Podiensis Episc. vrbis Hierosolymit. post mortem defensor.

III. *De Turonensi ciuitate ope sancti Martini ab hostibus liberata.*

Ex Odone Abb. Clun. Baron. tom. 10. an. Dom. 845. 29.

Circa annum Dominicæ incarnationis octingentesimum quadragesimum quintū, cum Hastingus dux Regis Northmannorum ciuitatem Turonensem obsidēs expugnare conaretur, mortuos viuentibus fortiores suo expertus est damno. Contigit enim (vt rem gestam plane memoria dignam describit Odo Abbas Cluniacensis in libello de translatione sancti Martini, ad Fulconem Comitem Andegauensem) vt Galliæ superioris partibus incensis, Turonum simili eam incendio consumpturus descenderet. Ambasio itaque, & vniuersis quæ inter Ligerim & Karum continebantur, in fauillam redactis, Turonum obsidet. Portis igitur custodias admouet, & ne quis tute exeat, magno, studiosoq; conamine prouidet. Aggeres etiam construit, aspera complanat, & quidquid vrbi capiendæ commodum esset, ordinat. Alieni infortunii rumor delatus conceptæ formidini fomitem subministrat: muros tamē reparant, & turres, & propugnacula resarciunt, & sagittarum grandine præmissa varios subiungunt assultus. Iam muri crebro quatiuntur ariete, & machinarum ictibus cedentes ruinam suis minantur. Obsessi viribus deficientes spei penitus solatio destituuntur. Tandem vero, diuina inspirante gratia, in se reuersi, beati Patroni sui Martini corpus pie rapiunt, & ad locum, in quo belli violentior impetus erat, deferentes, mortuum pro viuis propugnatorem opponunt. O admirabilem per omnia virum, qui dū adhuc viueret, signipotens appellatus, vigorem virtutis astris intulit, defunctus etiam bellipotens, triumphator hostium cuneos sola sui præsentia confecit. Vere mirabilis Deus in sanctis suis. Sācti siquidem patrocinante suffragio, & obsessis securitas & confidentia redditur, & obsessoribus formido & pauor non modicus immittitur. Fugiunt ergo Dani: fugientes Turonici persequuntur, fugientium pars gladio cadit; pars capta deducitur, & pars fugæ subsidio elapsa est, & vsque ad sextum lapidem ab vrbe persecuti sunt Danos, triumphatoris sui corpus cum hymnis deferentes cum gloria, per quem sibi triumphus cessit & victoria.

Turonensis ciuitas D. Martini patrocinio ab hostibus liberatur.

V. *Sanctus Petrus exoratus S. Seruatium à cæde Chunorum eripuit.*

Greg. Turon. lib. 2. histor. Franc. cap. 5. & 6.

Chunis in Gallias irruptionem meditātibus; erat apud Tungros oppidum Seruatius eximiæ sanctitatis Episcopus, qui vigiliis ac ieiuniis vacans, crebro lacrymarum imbre perfusus, Domini misericordiā precabatur, ne vnquam gentem hanc incredulam, seque semper indignam, in Gallias venire permitteret. Sed sentiens per spiritum, pro delictis populi sibi hoc non fuisse concessum, consilium cepit, vt expeteret Vrbem Romanam, scilicet vt adiunctis sibi Apostolicæ virtutis patrociniis, quæ humiliter à Domino flagitabat, mereretur facilius obtinere. Accedens ergo ad beati Apostoli tumulum deprecabatur auxilium bonitatis eius, in multa abstinentia, maxima inedia se consumens, ita vt biduo triduoq; sine vllo cibo potuque maneret, nec esset interuallum aliquod, in quo ab oratione cessaret. Cumq; ibidem multorum dierum spacio in tali afflictione moraretur, fertur hoc a Beato Apostolo accepisse responsum: Quid me vir sanctissime, inquietas? Ecce enim apud Domini deliberationem p orsus sancitum est, Chunos in Gallias aduenire, eosque maxima tempestate debere depopulari. Nunc igitur sume consilium, accelera velociter, ordina domum tuam, sepulturam compone; require linteamina munda. Ecce enim migrabis a corpore, nec videbunt oculi tui

Seruatius Romam petit oraturus ad tumulum S. Petri Apostoli.

Quos hic auctor Chunos vocat, Procop. Nicephor. & alii Hunos nominant.

tui mala, quæ facturi ſunt Chuni in Galliis, ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter. Hoc à ſancto Apoſtolo Pontifex reſponſo ſuſcepto iter accelerat, Galliasque velociter repetit, veniensque ad Vrbem Tungrorum, quæ erant neceſſaria ſepulturæ ſecum citius leuat: Valeque dicens Clericis, ac reliquis ciuibus vrbis, denunciat cum fletu & lamentatione, quia non viſuri eſſent vltra faciem illius. At illi cum eiulatu magno & lacrymis eum proſequentes, ſupplicabant humili prece, dicentes: Ne derelinquas nos, pater ſancte, ne obliuiſcaris noſtri, paſtor bone. Sed cum eum fletibus retinere non poſſent, accepta benedictione cum oſculis abierunt. Hic vero ad Traiectenſem vrbem accedens modica pulſatus febre receſſit à corpore: ablatusq; à fidelibus, iuxta ipſum aggerem publicum eſt ſepultus. Chuni itaq; à Pannoniis egreſſi, vt quidam ferunt, in ipſa ſanctæ Paſchæ vigilia, ad Metenſem vrbem, reliqua depopulando, perueniunt, tradentes vrbem incendio, & populum in ore gladii trucidantes, ipſosq; ſacerdotes Domini ante ſacroſancta altaria perimẽtes. Nec remanſit in ea locus inuſtus, præter Oratorium beati Stephani primi martyris ac Leuitæ: de quo Oratorio quæ à quibuſdam audiui narrare non diſtuli. Aiunt enim priuſquam hi hoſtes venirent, vidiſſe ſe vnum fidelem in viſu quaſi conferentem cum ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo beatum Leuitam Stephanum de hoc excidio, ac dicentem: Oro, Domini mei, vt non permittatis obtentu veſtro Metenſem vrbem ab inimicis exuri, quia locus in ea eſt, in quo paruitatis meæ pignora continentur, ſed potius ſentiant populi aliquid me poſſe cum Domino. Quod ſi tantum facinus populi ſuperuenit, vt aliud fieri nõ poſſit, niſi ciuitas tradatur incendio, ſaltem vel hoc oratorium non crem etur. Cui illi aiunt: Vade in pace, dilectiſſime frater. Oratorium tantum tuum carebit incendio: pro vrbe vero non obtinebimus; quia Dominicæ ſanctionis ſuper eam potentia iam proceſſit: inualuit enim peccatum populi, & clamor malitiæ eorum aſcẽdit coram Deo: ideo ciuitas hæc cremabitur incendio. Vnde procul dubio eſt, quod horum obtentu, vrbe vaſtata, Oratorium permanſit illæſum.

...ors à S. ...tro Apo... ...ol. denun... ...ta Serua... ...o.

...ruatii E... ...c. Tun... ...enſis obi... ...s.

...unorum ...ſtatio in ...lliis.

...ratorium Stephani ...e Apoſt. ...tri & Pau... ...nter in... ...ndia ſer... ...tum.

VI. *Sanctus Ianuarius defendit Neapolim contra inſultus Roberti Ducis, & Gilulphi Principis Salernitani.*

...o Oſtienſ. ...3.c.44. ...ron. tom. an. Dom. ...4.102.

...obertus ...uiſcardus ...ux Apuliç ... Siciliæ ...cõmuni... ...tur à G.7.

Robertus Guiſcardus Northmannorum Princeps, poſt captum Salernum Campaniam inuaſit, & inde à Gregorio ſeptimo Romano Pontifice eiectus recedens Beneuentum obſedit. De quo hæc Leo Oſtienſis ſcribit: Robertus Campaniam expugnaturus ingreditur. Iſta vbi Gregorio Papæ nuntiata ſunt, Ducem Robertum ac Ghuilulphum Principem Salernitanum à liminibus Eccleſiæ ſeparans collecto exercitu aduerſus eos ire diſpoſuit. Quod poſtquam duci nuntiatum eſt, concite vna cum Principe Capuam remeat, & Dux quidem Beneuentum, Princeps vero Neapolim obſidere cœpit. Neapolitani autem Principis timore perculſi omnipotenti ſe Deo intentius commendabant, vt eos à poteſtate Principis clementiſſima miſeratione dignaretur eripere: cumq; ciuitas eadem acerrime oppugnaretur, ſanctus martyr Chriſti Ianuarius, & Abbates alii à Principe ſæpe conſpiciebantur armati per caſtra diſcurrere. Putans autem Epiſcopum eſſe, interrogabat: cur contra ordinem ſuum ad pugnam cum lancea ſcutatus exiret. Cui Archiepiſcopus reſpondens: Ego, inquit; vt tu vir illuſtriſſime conſpicis, multis iam diebus æger in lectulo decumbo, ille autem armatus quiſnam ſit, ipſe videris. Scias tamen ſanctum Ianuarium hanc protegere ciuitatẽ. Princeps vero dictis eius derogans fidem, vrbem oppugnare perſiſtebat. In ea vero obſidione, cum prius ab excommunicatione abſolutus eſſet, defunctus eſt, ſucceſſitq; ei Iordanis filius.

Neapolitani obſeſſi ope D. Ianuarii liberati.

VII. *Quomodo ſancti vlciſcantur de locorum ſacrorum Vaſtatoribus.*

Anno humanę ſalutis octingenteſimo quadrageſimo quinto gens Northmanica Galliam irrumpens Pariſios vſque peruenit, monaſteriumq; beati Germani Pontificis depopulata eſt. Quorum Dux Ragenarius nomine, ſub Principe * Borico hanc deuaſtationem peragens, dum antedictum Principem ſuum ſe iactaret opulentiſſimum regnum Caroli acquiſiſſe, & monaſterium almi Germani deuaſtaſſe, & quod ibi maiorem mortui quam viui virtutem haberent: nullumq; ſibi reſtitiſſe præter Germanũ ſenem mortuum: continuo expertus virtutem beati viri concidit, ac poſt triduum exſpirauit, non ſolum ipſe, verum etiam cæteri raptores, & violatores ſancti loci dyſenteriæ morbo perierunt.

Aymon de geſt. Franc. lib. 5. c. 20. Baron. tom. 10. an. Dom. 845.

* *al.* Horich.

VIII. *Sanctus Equitius monaſterium quondam ſuũ contra Longobardos inuocatus tutatur.*

Non abſimile eſt quod diuus Gregorius in ſuis Dialogis refert. Valeriæ prouinciam (inquit) Longobardis intrantibus, ex monaſterio reuerendiſſimi viri Equitii in beati martyris Laurentii oratorio ad ſepulcrum eius fugerunt. Cumque Longobardi ſæuientes Oratorium intraſſent, cœperunt eoſdem monachos foras trahere, vt eos aut per tormẽta diſcuterent, aut gladiis necarent: quorum vnus ingemuit atque acri dolore commotus clamauit: Heu, heu ſancte Equiti, placet tibi quod trahimur, & non nos defendis? Ad cuius vocem protinus ſæuientes Longobardos immundus ſpiritus inuaſit. Qui corruentes in terram tam diu vexati ſunt, quouſq; hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognoſcerent, quatenus locum ſacrum temerare vlterius non auderent. Sicq; vir ſanctus dum diſcipulos defenderit, etiam multis poſt, remedium illuc fugientibus præſtitit.

D. Grego lib. 3. Dial. c. 4.

TIT. XLVIII. De auxilio cœlitum pro Chriſtianis in bello.

Ex lib. 2. Machab. cap. vlt.

Iudas Machabæus contra ampliſſimum Nicanoris exercitum cum paucis dimicaturus, videt Oniam Pontificem orare pro populo Iudæorum & deinde Ieremiam gladium ſibi porrigentem, quo deiecturus eſſet aduerſarios.

EXEMP. I. *Per merita beatorum Petri & Pauli Apoſt. concedit Deus victoriam Leoni IV. contra Saracenos.*

Ioh. Naucler. vol. 2. Chronogr. Generat 2. ad an. 846.

TEmpore Leonis IV. anno ſalutis 846. Saraceni nauibus euecti circa littora Tuſciæ maxima damna intulere, quibuſdam ciuitatibus. Deinde Romano portui applicātes, ſpe potiundæ vrbis Romam tendebant, ſed Romani vrbē muniunt. Quare fiducia obtinendæ vrbis depoſita, cuncta quæ extra ciuitatem erant, diripiunt: eccleſias ſpoliant & incendūt: eccleſia S. Petri vaſtatur, & altari ſacro prophanato, quæ ad ornatum eccleſiæ erant, abradunt: atque onuſti ſpoliis abeunt. Neapolitanos inuadūt, & cæteros illius oræ maritimæ. Leo ſtatim cum Ludouici Auguſti auxiliis Oſtiam proficiſcitur cum hoſtibus dimicaturus, ſuos ſanctiſſimus Pontifex ad communionem adhortatur: orationem deinde ad Deum his verbis habuit: Deus, cuius dextera B. Petrum ambulantem in fluctibus, ne mergeretur, erexit, & coapoſtolum eius Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberauit, exaudi nos propitius, & concede, vt amborum meritis horum fidelium tuorum brachia contra inimicos Eccleſiæ tuæ ſanctæ dimicantia, omnipotenti dextera tua corroborentur, vt de recepto triumpho nomē ſanctum tuum in cunctis gentibus glorioſum appareat. His dictis, ſtatim facto ſigno Crucis, pugnandi copiam fecit: qui ita pugnam inierunt, ac ſi victo iam certo ſibi promiſſam haberent. Tandem poſt longū & acre certamen hoſtes ſuperantur fuganturque. Multi in ipſo prælio periere, plerique viui capti ſunt & Romam perducti.

Leon. IV. aduerſus Saracenos Oratio & Victoria.

II. *Auxilio beatorum Petri & Pauli Saracenorum crudelitas coercetur.*

Luitprand. l. 2. c. 14. Baron. tom. 10. an Dom. 915 2. Tho. Boz. lib. 17. de ſig. Eccl. c. 7.

Anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo decimoquinto, Græcis Latiniſque quotidie confligantibus, Deo miſerante, Pœnorum ne vnus quidem ſuperfuit (ita vocari Saraceni, qui ex Africa venerunt) qui non aut gladio trucidaretur, aut viuus continuo caperetur. Viſi ſunt autem à religioſis fidelibus in eodem bello ſanctiſſimi Apoſtoli Petrus & Paulus, quorum precibus credimus Chriſtianos meruiſſe, quatenus Pœnos fugarent, & ipſi victoriam obtinerent.

III. *Ramirus Rex S. Iacobi Apoſtoli auxilio Saracenos mirabili prælio fundit.*

Ex Luca Tudeſi in Chronic. Baron. tom 10 an. Dom. 844. 15. Ioan. Va[...] Chron. Hiſ[...] an. Dom. 8[...] Roderic. T[...] let. lib. 4. re[...] Hiſp. c. 13.

Anno Domini octingenteſimo quadrageſimo quarto, qui & ſecundus Regni Raminiri, ſiue Ramiri Regis Oueti in Hiſpania regnantis numeratur, contigit admirāda illa, omnium celeberrima, omni ſcriptorum genere celebrata victoria aduerſus Saracenos obtenta diuinitus, cum præcipuus Hiſpanorum Patronus ſanctus Iacobus, perſpicuus omnib⁹, vti pollicitus fuit, viſus eſt ante aciem aduerſus barbaros impios dimicare. Antiqua innouantur Chriſti virtute miracula, ſiue in Machabæorum liberis, ſiue in aliis exemplis, cum pro fidelibus viſi ſunt cælitus miſſi milites decertare, fugare hoſtes, inſequi illos, & inſignem victoriam ſuis parare. Quomodo autē tam grandia iſta diuina virtute fieri contigerit, ex Tudenſi rem geſtam in compendium redigente ſic reddimus: Cum, inquit, Ramirus regnare cœpiſſet, miſerunt ad illum Saraceni, vt daret eis annuatim quinquaginta puellas nobiles, quas ſibi in matrimonium copularent, & quinquaginta de plebe, vt ad ſolatium eſſent illis, ſicut olim fecerat Rex Mauregatus. Rex autem Ramirus cum hæc audiſſet, iratus eſt valde propter ſtuprum & ſacrilegium puellarū. Et congregato exercitu magno terram Maurorum hoſtiliter inuaſit, & cuncta, quæ in agreſtibus villis & agris reperit vſque ad Nazarum, ferro, flammaq; vaſtauit. Saraceni vero multitudine valida congregata, ei bellum intulerunt in loco, qui vocatur Albella. Exercitus autem Regis Ramiri paulatim cæpit terga præbere vſque dum peruenit ad Collem qui Galbilium vocabatur. Clauſit nox obſcuriſſima diem: & illico omnes Chriſtiani congregati ſunt: totam noctem cum lachrymis & orationibus peragentes. Rex autem Ramirus aliquantulum dormire cœpit, & apparens ei Iacobus Apoſtolus dicit illi: Dominus meus Ieſus Chriſtus alias Prouincias aliis fratribus noſtris Apoſtolis, Hiſpaniam totam meæ tutelæ deputauit, atque mea muniuit protectione. Poſt hæc Apoſtolus manu ſua manum Regis adſtringens, dixit illi: Confortare, & eſto robuſtus: ego enim ſum Iacobus Apoſtolus Chriſti: & venio in auxilium tibi: & ſuperabis mane auxilio Dei, Saracenorum, à qua obſeſſus es, hanc innumerabilem multitudinem: multi tamen ex tuis, quibus iam parata eſt æterna requies ſupra, in iſto prælio coronam meriti ſuſcepturi. Et ne dubites ſuper hoc, videbis me in equo albo deferentem maximum vexillum album. Summo igitur mane, facta peccatorum veſtrorum confeſſione, & accepta corporis & ſanguinis Domini communione, armata manu non dubites inuadere caſtra barbarorum, nomē Domini inuocantes: pro certo enim noueris eos in ore gladii ruituros. Quibus dictis Apoſtolus diſceſſit. Rex autem Ramirus ad ſe reuerſus, vocatis ad ſe Epiſcopis, Abbatibus, & Magnatibus, eis retulit viſionem. Qui gratias agentes Deo, fecerūt vt ſibi fuerāt præceptum, & bellum barbaris intulerunt. Sanctus autem Iacobus apparuit, ſicut promiſerat, Chriſtianos animando ad pugnam, & Saracenos fortiter feriendo. Chriſtiani autem, vt viderunt beatum Iacobum, in

Saracenis denegatu[...] infame p[...] ellarum t[...] butum.

S. Iacobu[s] Apoſtol[us] paret Ram[i]ro Regi & victoriam ſpondet.

S. Iacobus equo ve[...] in conflict[u] apparet.

in Domino roborari, cœperunt magnis vocibus, concidendo gladiis Saracenos, clamare dicentes: *Adiuua nos Deus, & sancte Iacobe.* Tunc victi Saraceni fugerunt, & cæsi sunt ex illis fere septuaginta millia, & in castra reuersus est exercitus cum magna gloria. Addit Vasæus: ab eo tempore receptum est, Hispanis in prælijs omnibus, præcipue si cum infidelibus ac paganis res est, Dei ac Diui Iacobi numē implorare, quod ipsis pro militari tessera est. Ramirus, ne ingratus esset Apostolo pro tam insigni beneficio, de communi Præsulum ac nobilium consilio statuit, vt pro singulis boum iugis, certa tritici mensura, qua in soluendis primitiis vtuntur, & de singulis vini modis, altera vim singulis annis Diuo Iacobo solueretur. Quod hodie quoque nonnullis in locis soluitur, & votum appellatur, idque vere: nam communi regis, præsidum, magnatum, ac plebis consensu perpetuo votum est, cum dirissimis execrationibus, si quis in posterum violaret.

[D.] Iacobo [v]otum singulis annis [s]oluendum [in]stituitur à [R]amiro.

IV. *De quodam Græco, qui negans S. Iacobum pro Hispanis pugnare per visionem verum esse didicit.*

Magnus Fernandus Castellæ & Legionis Rex optimus Princeps fuit & valde bellicosus: Conimbriam in Portugallia ab Arabibus occupatam, sancto Iacobo visibiliter apparente, obtinuit, & maiorem Portugalliæ partem suæ ditioni subiecit. Nam (vt ait Lucas Tudensis) dum hic Fernandus eandem ciuitatem Conimbriæ à Mauris detentam obsideret, accidit quendam Episcopum Græcum nomine Hostianum limina sancti Iacobi visitasse. Et cum, multis referentibus, audiret gloriosum Apostolum Iacobum vt militem sæpe visum fuisse, auxilia Christianis deferentem, deridens: Nolite, inquit, Apostolum vocare militem, sed pastorem, aut piscatorem. Dum igitur ea nocte dormiret, apparuit ei sanctus Iacobus dicens: Noli, Hostiane, dicere me nō fore militem contra Christi persecutores: quod vt pro explorato habeas, ecce iam equito laturus auxilium Regi Fernando, qui per septem annos obsedit Conimbriam, & vt sis certior, conspice claues, quib. cras hora tertia aperiam portas ciuitatis Christianis. Qua reuelatione perterritus facto mane Canonicis ecclesiæ Compostellanæ reuelauit, & compertum est ita euenisse.

[Lu]cas Tudensis in [Chr]o mundi. R[od]eric. San[cti]us hist. [Hi]s. par. 3. c. 2[2]. Roderi. T[ol]et. li. 6. de [reb]. Hisp. c. 11. B[ar]. to. 11. an. D. 1040. 2.

[I]acobus [no]n solum [pis]catorem [se] etiam [mi]litem se [e]i osten[di]t.

V. *B. Ioannis Baptistæ patrocinio victores extiterunt Longobardi contra aduersarios.*

Theodelinda Regina basilicam sancti Ioannis Baptistæ in Modœcia construxit pro se & viro suo, & pro filiis & filiab. & cunctis Longobardis ad Dominum: & illuc venerunt inter se vnanimiter maiores natu cum Rege suo, vna cum Theodelinda Regina dicentes: Si sanctus Ioannes pro nobis interpellator sit apud Dominum Deum nostrum Iesum Christum, nos omnes vnanimes pollicemur illi, omni anno, in die natiuitatis suæ, hoc est, octauo Kalendas Iulii, de nostris facultatibus transmissuros honorifice ad oraculum eius, vt per illius interpellationem habeamus iuuamen Domini nostri Iesu Christi, tam in bello, quam in aliis locis omnibus quocunque ituri sumus. Ab illo ergo die in omnibus actibus eorum cœperunt inuocare sanctum Ioannem, vt illis præberet auxilium in virtute Domini nostri Iesu Christi, & illi omnes permanserunt illæsi, victoresque extiterunt super omnes aduersarios suos. Locus autem ille supra Mediolanum duodecim millibus est, quem Regina dedicandum curauit, multisque ornamentis auri & argenti mirifice decorauit, prædiisque ditauit, familiasque & possessiones multas eidem loco addixit, in honorem sancti Ioannes Baptistæ. Dicamus assertionē scripturæ Theodelindæ Reginæ. Offert gloriosissima Theodelinda Regina, vna cum filio suo Aldaualdo Rege, sancto Ioanni patrono suo de dono Dei, & de dotibus, chartulam suæ donationis, quam in suorum præsentia scribere fecit. Si quis quolibet tempore hanc testem voluntatis suæ corruperit, in iudicii extremi die cum Iuda traditore damnetur. Ordinatio vero eius talis fuit. De rebus sancti Ioannis nullo modo se debet aliquis intro mittere, nisi tantum Sacerdotes, qui ibi deseruiunt die ac nocte, tantumq; famuli ac famulæ, qui ibi subiecti sunt vt communiter debeant viuere.

[Pa]ul. Diac. li[b]. c. 7. de g[est]. Longobard. & in v[et]eri edit. c. . apud B[ar]. to. 8. an. 6.

[Vo]tum in honorem S. Io. Bapt.

D. Io. Bapt. Longobardorum patronus.

Theodelindę oblatio facta S. Io. Baptistæ.

VI. *D. Ioannes Baptista vt hostes ab ingressu Rhodi & Melitæ repulerit.*

Thomas Bozius refert, quod cum Mahometes obsedisset olim Rhodum, & Solymanus per suos duces Melitam Rhodiorum militum modo sedem, visus quidam sit in aere, qui Turcas stricto gladio minitabundus ab ingressu Rhodi, & ingressu oppidi Sancti Michaelis in Melita repulerit: & Ioannes Baptista militum patronus crediturus fuisse.

Th. Boz. de sig. Eccl. li. 17 ca. 7.

Io. Bapt. militum patronus.

VII. *Vt Hungus Pictonum Rex cum decem milibus Scotorum ope D. Andreæ Anglos vicerit.*

Cum inter Anglos & Scotos instructa esset vtrinque ad dimicandum acies, inque ea aut vincendum aut moriendum fortiter & honeste, cunctis in manifesto discrimine ad religionem conuersis, opemq; à Christo religiosis precationibus petentibus, complura pia vota sunt audita. Hungus Pictonum Rex Diuum Andream, in cuius Pictica Scoticaque gens erat tutela, frequentibus suspiriis lacrymisque, vt peculiaribus suis populis, ne tam impiis Anglorum armis in exitium abducerentur, auxiliaris foret, est precatus. Soluto Regi intempesta nocte in soporem extemplo adstans Apostolus, iussit alacriori esset animo, nec hostium multitudine terretur, plurimamque spem in diuina locaret ope: fore vt gloriosam de Anglis postera die assequeretur victoriam. Mirum scribunt tunc accidisse supra Pictorum castra, lucidam cœlo apparuisse Crucem, illius instar, qua Apostolus Andreas pro Christi nomine supplicio olim erat affectus: hancque Apostolum ipsi Regi ostendisse, addidisseq; id ostentum ante partā victoriam

Hector Boetius lib. 10. hist. Scotica.

S. Andreæ inuocatio.

Andreas Apost. Scotis auxiliantur in bello.

Crux S. Andreæ visa in aere.

ctoriam haud cœlo defuturum. Experrectus Rex milites iam tum lucentem Crucem intempesta nocte admirantes, edocet, quam fortunam diuus Andreas sibi suoque exercitui fuisset pollicitus: per quietem hortatus, prima luce alacres hostes pugna adorirentur numine sibi propitio & aduerso hostibus: eoque eorum multitudinem minime timendā. Sequuta Regis verba grata omnium vociferatio, quam hostes audientes (nam hi noctem totam in armis vociferabant) lucidam simul conspicati Crucem quippiam mali portento tali sibi præsagientes ingẽti pauore sunt perculsi Sub primam lucem Hungus eductis castris militibus, instructisque copiis signũ cum hostibus manus conferendi dedit, altiori voce inclamans diuum Andream manifeste auxiliarem adesse: quo duce absque discrimine victoriam Pictos Scotosque secuturam. Ad Regis verba milites tanta vi in Anglos sunt inuecti, vt cum impetum nõ possent sustinere primum Northumbri, mox tota acies impulsa terga dederit. Hungus itaque potitus victoria, vt se verum Seruatoris Apostoli cultorem ostenderet, augendę religionis studio sacram ædem magnifico auxit apparatu: ac sacerdotum ad diuina exequenda numerum. Præclara huic donaria intulit: calices, phialas, pollubra, Seruatoris, ac duodecim Apostolorum statuas ex argento auroque, & capsam pro reliquiis diui Andreæ asseruandis, ex auro purissimo. Et præter hæc Christi ecclesiæ ad sacerdotum vsum, vt gerendis ecclesiæ dignitatibus suppeterent facultates: armentorum, omnis generis fructuum, prouentuum & prædiorum vbilibet per suum regnum decimam partem libere erogauit. Et ne Clerici deinceps ad profanum iudicium traherentur, neue quouis pro crimine vltimo afficerentur supplicio, edicto cauit.

Scotorum in Anglos victoria.

D. Andreæ Apostoli ædi donaria addita.

VIII. *Andreas Apostolus Christianis in bello sacro lanceam præmonstrans victoriam promittit.*

Ex Guillel. Tyr. l. 6. de bello sacro c. 4. & 19. Naucler. gen rat. 37. vol 2 an. dicto 28. die Iunii Bar to. 11. an. Do. 1098. 16. Thom. Boz. lb. 17 c. 7.

Lancea, qua Christus transfixus; vbi inuenta.

Anno millesimo nonagesimo octauo, cum in expeditione sacra nostri Antiochiæ in maxima rerum desperatione essent, & extrema quæque sibi timerent, quod innumeros Saracenorum, Persarum, Turcarumq; exercitus aduersus se paratissimos viderent: ipsi autem fame prope enecti vix possent pedem mouere, & paucissimi essent illis equi, quibus vti in bello possent, apparuit Petro cuidam Clerico è Prouincia sanctus Andreas, monens, vt Principibus Christianæ militiæ suo nomine ediceret, vt in ecclesia Principis Apostolorum lanceam, qua transfixus est Christus defossam humi quærerent: locum vero, vbi occultabatur, designauit: eaq; prælata procederent ad bellum: nec dubitarent, fore se victores. Cumque Clericus diu recusasset, tandem sæpius obiurgatus, minisque adiectis compulsus rem detexit. Quæsiuerũt illi, & vt prædictum fuerat, inuenerunt. Pergentes aduersus inimicos celeberrimam victoriam reportarunt: ex qua spolia multa, varia & maxime opima, vberrimamque omnium rerum copiam sunt adepti. Illud porro mirabilius accidit: nã cum milites Christiani in hostes contenderent, defatigatique & extenuati essent omnes, continuo ros quidā pluuius cœlitus defluxit, quo vires omnium recreatæ, roburque additum, spesque victoriæ confirmata. Iterum, vt Robertus monachus scribit, nostri pugnam cruentissimam conseruere cum Corbona Persarum Duce, & iam videbatur acies nostrorum inclinare: sed apparuere agmina innumera equitum albatorum, qui tantum terrorem incussere hostibus, vt illi protinus se in fugam darent, & ex iis nostri occiderunt equitum centum millia, peditum numerus iniri haud potuit præ multitudine.

Rore cœlitus lapso reficiuntur pugnātium vires. Cælitum auxilio victoria parta.

IX. *Theodosius Imperator SS. Ioannis Euang. & Philippi Apost. intercessione contra Eugenium victoriam obtinet.*

Theodoretus hist. eccl. li. 5. ca. 24. Rufin. lib. 2 c. 13. & Tripar. 9. c. 45 apud Bar. to. 4. Anna. an. 394.

Anno Domini trecentesimo nonagesimo quarto, cum fidelissimus Imperator Theodosius primus, nunciata Valentiniani morte & Eugenii tyrannide, exercitum in Europam traduceret; erat in Ægypto inter eos, qui exercentur in philosophia religionis, vnus nomine Ioannes, qui particeps gratiæ spiritalis multa rogantibus ventura prædicebat. Ad hunc misit Christi amans Imperator, qui percunctarẽtur de bello suscipiendo aduersus Tyrannos, fuitq; ab eo incruenta prioris belli victoria prædicta, sed & altero superiorẽ futurum Imperatorem, verum post ingentem cædem. Hac ille spe nisus, acies instructa cum hostibus confligit, & multis barbaricis auxiliis amissis, magnum numerum hostium confixit. Ibi cum duces paucos superesse dicerent ad prælium instaurandum, consulerentque differendum bellum, ac primo vere exercitu coacto hostes obruendos esse multitudine, nequaquā placuit consilium fidelissimo Imperatori: negabat n. tantum crimen salutari Cruci adhærescere patiendum, & tantam vim confessione sua tribuendam Herculis simulacro. Nam Imperatoris Crux, Herculis autem simulacrum hostium copiis præferebatur. Quibus hac fide memoratis, cum reliquiæ exercitus tenues essent, & admodum animis omnes consternati, inuenta ædicula deprecatoria in montis vertice, vbi castrametabatur, totam noctem in illa supplicans omnipotenti Domino consumpsit. Mane autem cum galli cantare solent, somnus præter sententiam eum inuasit, humiq; stratus videre visus est duos viros candidis vestibus vectos equis albis, qui bono ipsum esse animo iuberent, & formidine pulsa, cum illuxisset, armatum exercitum, instructumque educere ad pugnam: se enim missos opitulatores, propugnatoresque ipsius, esseque vnum Ioannem Euangelistā, alterum Philippum Apostolum. Hoc viso conspecto, à supplicādo non destitit Imperator, sed maiore cũ cura Deum precabatur. Idem visum & militi cuidā oblatum fuit, qui cum centurioni indicasset suo, aducitur ad tribunum, & mox ad ducem. Is rei nouitate motus Imperatori nunciat. At ille: Non mea inquit,

Crux in bello præfertur.

Apostoli Io. Euang. & Philippus præsto sunt Theodosio.

quit, caussa hoc iste vidit, ego enim promissionibus victoriæ fidem habui: sed ne quis putaret hoc visum à me confictum esse, qui tantopere cuperem confligere: itaque & isti opitulator imperii mei demonstrauit, ne testimonii auctoritas deesset narrationi meæ.

Victoria Theodosii longe præconita.

Mihi enim prius hoc visum communis Dominus ostenderat. Quare omni formidine abiecta, propugnatores & Principes belli sequamur, neque quisquam victoriam pugnantium multitudine æstimet, sed ductorum consideret quisque potentiam. Hæc & apud milites locutus, confirmatis omnium animis copias de monte produxit, Tyrannus quoq; de procul conspecto hoste, quem pugnaturum cerneret, suos instruit, ipse collem occupat, iubetque duces viuentem vinctumque Imperatorem sibi adducere. Moribundus enim & cupidus, inquit, vitæ finiendæ nobiscum ille congreditur.

Certamen Theodosii cum Eugenii.

Sed iam ordinibus dispositis, multis partibus vincebant hostes numero, & Imperatoris copiæ ita constiterant, vt posse numerari viderentur: cumque iam pugna vtrinque inciperet, & tela coniicerentur, manifestam promissionis suæ fidem fecerunt propugnatores illi. Coorta enim vis venit contraria hostibus auertit sagittas illorum & balistas ac hastas, neque vllius teli vsus erat, neque legiones vel sagittarii, vel funditores nocere Regis poterant copiis: quin etiam illatus puluis ingens in orā hostium oculos aperire non sinebat, cogebatque defensionem palpebrarum ad oppugnatos illos adducere.

Theodosii victoria cōtra Eugenium.

At regius miles, nullo affectus tempestatis tantæ detrimento, confidenter ad cædem hostium grassabatur. Quare animaduersa, & perspecta opitulatione diuina, abiectis armis ad petēdam salutem hostes conuertebantur. Quam leni animo Rex concedens celeriter adducere ad sese Tyrannum imperat. Ibi illi procurrentes ad tumulum, quē Tyrannus insederat, ignarus omnium, qui iam incitatos ac anhelantes aduenire cernens speraret properare ad se nuntios victoriæ.

Eugenii infelix exitus.

Quærit igitur anne & Theodosium vinctum, vt iussi sunt, adducant. At illi: Non eum quidem nos inquiunt, sed ad ipsum te adducimus. Hoc enim est imperium vniuersum, hoc moderatissimum. Ita locuti de solio abrepto vincula coniiciunt, & abducunt captiuum illum, qui modo tam magnifice fuisset locutus. Tum Rex memoria illi reuocata delictorum in Valentinianum, & impia tyrannide, & scelerato bello aduersus legitimum imperium obiecto, etiam Herculis exprobrata imagine, & vana fiducia illius, iustam & legitimam contra eum sententiam pronuntiauit. Sic erat Theodosius & in pace & in bello, qui & semper peteret diuinum auxilium, & nunquam illo fraudaretur.

X. *Sanctorum Georgii & Theodori martyrum auxilio Ioannes Zemisces Imperator pro Romanis barbaros maximo prælio prosternit.*

Ex Ioan. Curopalate

Ope Sanctorum Martyrum Georgii & Theodori Ioannes Zemisca Imperator ingenti gloria Rossos & Bulgaros, Scythas, Turcas, & alios barbaros aduersus Romanos simul fœdere iunctos numero trecentorum triginta millium militum, iteratis summo labore atque periculis sæpe præliis superauit, atque summa religione, qua vicerat, triumphum parauit.

& aliis, Bar. to. 10. an. Do 971. 15. 16.

Ioan. Zemiscis expeditio in Barbaros.

Bellum accurate descriptū habetur à Iohan. Curopalate, sigillatim cuncta, quæ facta sunt ordine prosequente, quem, qui ea cupit, adeat; nobis ad institutū hæc satis scisse: nimirum, ancipiti prælio & certamine dum diu multumq; pugnatum esset, diuinum auxilium certis signis Romanis adfuisse, quib. adiuti vicere penitus barbaros. Quæ nam aūt fuerint ista diuina subsidia opportuno allata tempore, audi ab eodem auctore Curopalate. Fertur inquit, diuinam opem tum Romanos esse consecutos, turbo enim quidam à Noto vento in ora Scytharum constitit, haud permittens eos captis vti in bello consiliis.

Theodori martyris auxilio Io. Zemisces hostes vincit.

Et vir quidam conspectus est ab omni Romanorū exercitu equo albo vectus in antesignanis pugnare, hostiumque commouere ac perturbare phalanges, nulli prius aut postea cognitus, quem aiebant vnum esse ex gloriosis Martyribus, Theodorum videlicet, quibus tutoribus ac propugnatoribus contra hostes vtebatur semper Imperator. Etenim forte accidit, vt hoc prælium ea die committeretur, qua celebrare memoriā militis consueuimus Cum & mulier quædam nobilis Byzantii, supremæ potestatis, per visum illud ita esse confirmabat, vna ante congressum die in somnis sibi visa Dei genitrici præsto esse, & cuidam militi dicentem audire: Domine Theodore, meus ac tuus Ioannes in periculo versatur: ad eius auxilium propera. Orto sole eadem mulier vicinis rem patefecit: & quæ sunt visa hęc fuere. Funduntur rursum Scythæ, qui clausas vrbis portas cōperientes à Sclero duce per planitiem dissipati, mutuoq; conculcati interfecti sunt, & à Romanis cæsi numero infiniti, vulnerati autem fere omnes.

Templum gratitudinis ergo pro victoria à Io. Zemisce erectum.

Martyri autem debitum reddens honorē Imperator, & auxilii præmia rependens, templum illud, vbi sanctum eius corpus conditū est, à fundamentis euersum, maius, pulcherrimumq; ædificauit, attributis et magnificis possessionibus, quod etiam pro Euchanen Theodoropolim appellauit. Vrbis Archiepiscopus cum Synodo, & omnes qui magistratum gerebāt, cum pæanibus & victoriæ laudibus Io. Imperatorem exceperunt coronas afferentes, parato quadriiugo curru admodū decoro, in quem eum conscendere volebāt & ita triumphū agere Imperatorem.

Triumphus religiosus Zemiscis.

Ipse vero nihil quod magnificum esset, approbans, seque moderatū cupiens ostendere, allatas coronas accepit, & equo albo vectus triūphauit. In curru vero impositis Bulgarorū vestib. & super ipsis Dei genetricis imagine, vt ciuitatis patronæ, ipsum præire iussit.

Gratiarum actio pro victoria parta

Cumq; ad locum, quod forum dicitur, peruenisset satis celebratus, Deo Patri, & eius Filio, Spirituiq; sancto actis gratiis ob victoriam consequutam, insignia Bulgarici imperii in conspectu ciuium Borisem Regem Bulgarorum exuens (hæc autem erant aurea corona

 & tia-

& tiara ex byssino filo contexto, & purpurea calceamenta) inde ad magnum templum profectus, ibique Bulgarica corona pro munere Deo dicata, promotoque Borisi ad magistrorum dignitatem, in Regiam se recipit. Et paulo post: Imperator autem actis gratiis Saluatori Christo ob parta trophæa, templum super æream aspidem nouum construxit, nulli sumptui parcens aut ornamento. Remisit etiam iis qui tributa pendebant: imperauit item in numismate, aureo scilicet solido, atque in obolo sculpi Saluatoris imaginem, quod antea factum non fuerat: in cuius altera parte hæ litteræ inscribebantur: *Christus Rex regum*, & hoc subsequentes obseruauerunt Imperatores.

Imago Saluatoris in numismate sculpta.

XI. *Ope D. Ambrosii Mascezilus Gildonem Tyrannum superat.*

Orosius l. 7. c. 36. Bar. to. 5. ad an. Do. 398. 53/54.
** al* Ammederam.

His subiungenda videntur quæ diuina operante virtute a Mascezile aduersus Gildonem tyrannum facta sunt, ab Orosio hoc modo descripta: Ardalio fluminis est nomen, quod fluit inter Thebastem, & * Metrideram ciuitates, vbi Mascezil cum parua manu, hoc est, cum quinque millibus, vt aiunt, militum, contra septingenta millia hostium castrametatus, cum interiecta mora excedere è loco, oppositasque præiacentis vallis angustias transgredi vellet, incurrente nocte beatum Ambrosium Episcopum Mediolani paulo ante defunctum per somnium sibi videre visus est, significantem manu & impacto ad humum terbaculo, dicentem: Hic, hic, hic, Quod ille prudenti coniectura intellexit, merito annuntiantis fidem victoriæ verbo locum, numero diem significari. Substitit, ac tertio demum die, post noctem orationibus hymnisque peruigilem, ab ipsis cœlestium Sacramentorum mysteriis in hostem circumfusum processit: & cum ad eos, qui primi occurrerunt, pia pacis verba iactaret, signiferum quendã insolenter obsistentem, & iam iamque pugnam excitantem gladio percussit in brachio, eumque manu debilem ipso vulnere coegit pronum inclinare vexillum. Quo viso reliquæ cohortes deditionem iam fieri priorum existimãtes, certatim sese ad Mascezilem signis tradidere conuersis. Barbari, quorum magnam multitudinem Gildo ad bellum deduxerat defectu militum destituti, in diuersa fugerunt Gildo & ipse fugam molitus, arrepta naui, vt in altum prouectus, ac deinde reuocatus in Africam est: post aliquot dies strangulatus interiit. Periclitaremur sub tantorum miraculorum relatu, quasi præsumpta mentiendi impudentia, nisi adhuc vocem nostram conscientia eorum, qui interfuere, præcurreret. Nullæ aguntur insidiæ, nulla corruptio: septuaginta millia hostium vincuntur pœne sine pugna. Fugit victus ad tempus, ne plus audeat victor iratus. Trãsportatur in diuersum locum, vt nesciat frater occidi, quo vindicatur occiso.

B. Ambrosii ope Mascezil insperata ponitur victoria.

Gildo vincitur & strãgulatur.

XII. *S. Isidori subsidio pauci Christiani plurimos Saracenos superant.*

Lucas Tudensis in chron. mundi.

Adefonsus Imperator tota mente diligebat Dominum, ideo Sanctorũ auxilium manifestum meruit habere ipse dilectus à Deo. Cum enim Baeciam obsedisset, & milites sui defluxissent ab eo, & esset cum paucis, innumerabiles Saraceni conglobati accesserunt ex ipsa ciuitate, vt ipsum cum suis raperẽt, tunc apparuit ei B. Confessor Isidorus, dum dormiret, & ne timeret multitudinem Saracenorum, hortabatur: sed viriliter primo mane cum Saracenis confligeret: quia sicut fumus euanescerent à facie eius, & in ipsa die caperent ciuitatem. Imperator autem tanta visione confortatus in Domino, primo mane inito certamine cum Barbaris, statim terga dederunt Saraceni, nostris relicta innumerabili multitudine spoliorum, statimque tradiderunt vrbem pro vita tantummodo supplicantes. Imperator destruxit ipsam Baeciam, & multa castella Maurorum & terras destruxit, captiuauit & occidit. Post hæc Legionem reuersus cum magna gloria, statuit fraternitatem fieri in ipsa ciuitate ob memoriam tanti miraculi, & ob honorem S. Isidori Confessoris.

Deo Dilecti merentur à sancti iuuari

S. Isidori ope Adefonsus Saracenos vincit.

XIII. *S. Martini inuocatione Ecdicius cum paucis contra hostes victor euadit.*

Sidonius li. epist. 3. Gre Tur. tract. miracul S. Martini Baron. to. 6. an do. 466.

Sub annum Christi Domini quadringentesimũ sexagesimum sextum, Leonis vero Imperatoris decimum, Enarichus Gothorum Rex, Hispanis incursione vastatis descendit in Gallias, atque Aruernum obsedit: cum vir clarissimus Ecdicius Dei virtute confisus, magno miraculo ingentem hostium numerum, summamq; ipsorum potentiam, longe dispari paucitate militum atque virium superauit, non quidem casu tentata (vt dici solet) fortuna, neq; temeraria furentis ducis audacia, sed ingenti spe ex Diuinitatis inuocatione concepta, cuius nutu vnus vincit & persequitur mille, & duo fugant decem millia. Quæ eadem confirmantur à Gregorio Turonensi in miraculis sancti Martini verbis istis: Ecdicius (licet Egidius deprauate legatur) quoque cum obsideretur ab hostibus, & excluso à se solatio, turbatus impugnaretur, per inuocationem beati viri (sancti Martini videlicet) fugatis hostibus liberatus est. Idque dœmoniacus in medio ecclesiæ, ipsa hora, qua gestum fuerat, est professus, sancti Martini obtentu hoc fuisse concessum.

D. Martini auxilio Ecdicius hostes fugat.

XIV. *De S. Sabino, qui exaudit & iuuat in bello Ducem Spoletanum adhuc gentilem.*

Paul. Diac. l. 4. ca. 5. Bar. to. 8. an Do. 602 nu. 1.

Anno Domini sexcentesimo secundo, Ariulphus Dux Spoletanus cum bellum contra Romanos in Camarino gessisset, victoriamque patrasset, requirere à suis hominibus, quisnam vir ille fuisset, quem in prælio, quod gesserat, tam strenue pugnantem vidisset: cumque sui responderent, se illic nullum fortius bellantem quam Ducem ipsum vidisse, ille ait: Certe nullo per omnia meliorem ibi alium vidi: qui quoties me aduersæ partis aliquis percutere voluit, me semper suo clypeo protexit:

cum-

eumque Dux ipse prope Spoletum, vbi basilica beati Martyris Sabini Episcopi sita est, in qua eiusdem venerabile corpus requiescit, aduenisset: interrogauit cuius illa tam ampla domus esset. Responsum est ei à viris fidelibus; Sabinum ibi martyrem requiescere; quem Christiani, quoties in bello contra hostes irent, præsidium haberent, ac eum propterea in auxilium inuocarent suum. Ariulphus vero cum adhuc esset Gentilis, ita respondit: Et potest fieri, vt homo mortuus aliquod viuentibus auxilium præstet? Qui hoc cum dixisset, equo desiliens, eandem basilicam conspecturus intrauit. Tunc aliis orantibus, ipse basilicæ eiusdem picturas mirari cœpit. Qui cum figuram beati martyris Sabini cōspexisset, mox cum iuramento affirmauit, talem omnino eum virum, qui se in bello protexerat, formam habitumq; habuisse: tuncque intellectum est, Martyrem Sabinum eidem in prælio adiutorium contulisse.

S. abini E subsidio Spoletano D. i adhu gentili opulatur in ello.

XV. *Sanctæ Theclæ beneficio Zeno Basiliscum superat, ac imperium recipit.*

Ewr l br. 3. c. 8 Baron. tom 5. ann. Dom. 477.

Postquam Basiliscus Tyrannus duobus fere annis imperium vi occupasset, à Zenone tādem armis depulsus est. Id autem non nisi superum nutu factū esse intercedente apud Deum pro Zenone sancta protomartyre Thecla probauit euentus: nam de ea ista habet Euagrius: Zeno vero per visionem (vt fertur) conspicatus sanctā, strenuam, & eximiam Martyrem Theclam, non solum ipsum impellentem, verum etiam pollicentem restitutionem, versus Constantinopolim exercitum ducit. Atque viris qui illum obsidebant, muneribus inductis, Basiliscum, cū iam biennio regnauerat, Imperio exturbat, & ad sacri templi adyta confugientem hostibus auferendū tradit. Quam ob causam Zeno egregiæ Martyri Theclæ amplissimum templum splendore & pulchritudine eximium Seleuciæ vrbis Isauriæ dedicauit, pluribusq; , ac plane regalibus monumētis, quæ ad nostram vsque ætatem seruatā sunt, exornauit.

S. Theclæ subsidium Zenonē Imperatorem.

Zenonis Im grati- tudo erga S. Theclā.

XVI. *Miles in conflictu per merita S. Theclæ à cæde diuinitus liberatur.*

Ex Prat. Spirit. Soph cap 20 Baron. tom 7. ann. Dom. 540. 44

Narrauit nobis quidam Patrum, accepisse se à quodam milite, quod cum bellū in Africa gererent Romani cum Mauritanis, victiq; fugarentur à barbaris, ac plurimi illorum passim cæderentur, ipsum quoq; vnus ex barbaris nactus, hastam, vt illum feriret, vibrare cœpit. Quod ille cum cerneret, orare Deum cœpit, ac dicere: Domine Deus, qui apparuisti ancillæ tuæ Theclæ, & eripuisti eam de iniquorum manibus, libera & me de hac necessitate, & salua ex hac acerba morte, mox ibo in eremum, & agam vitam solitariam. Conuersus autem neminem ex barbaris vidit. Itaq; continuo venit ad hanc lauram Cupatha: manseratque iam in spelunca, Dei se protegente gratia, annos triginta quinque.

S. Theclæ beneficio miles a periculo vitæ liberatur.

TIT. XLIX. De patrocinio Sanctorum in morte Catholicorum.

EXEMP. I. *Vt D. Iacobus Apostolus peregrinum exhalantem animam è dæmonis faucibus eripuerit.*

HVgo Parisiensis sancti Victoris Canonicus, religione & litterarum scientia clarus, & in septē liberalium artium peritia nulli sui temporis secundus obiit: qui inter multa, quæ vtiliter scripsit, etiam librum de Sacramentis valde necessarium duobus voluminibus comprehensum edidit: in cuius libri volumine secundo quiddam mirabile intexuit, de quodam peregrino, quem diabolus in sancti Iacobi specie apparens ad hoc seduxit, vt propria manu se interficeret: cumque eum diabolus secum traheret, sanctus Iacobus superueniens eripuit eum de manu illius, & multa ei ostendens ante iudicium Dei statuit, atque vt denuo vitæ redderetur, obtinuit.

Chron. Sigeberti, ad an. Dom. 1140.

D. Iacobus peregrino morienti adest.

II. *Vrsino Presbytero hinc decedenti adsunt Apostoli Petrus & Paulus.*

Greg. Magn. lib. 4. dialog. cap. 11.

Sed neque hoc silebo, quod vir venerabilis Abbas Stephanus, qui non longe ante hoc tempus in hac vrbe defunctus est, quem ipse etiam bene nosti, in prouincia eadem Nursiæ contigisse referebat. Aiebat enim, quod illic presbyter quidam commissam sibi cum magno timore Domini regebat ecclesiam. Qui ex tempore ordinationis acceptæ presbyteram suam vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propius accedere nunquam sinebat, eamque sibimet appropinquare nulla occasione permittens ab ea sibi familiaritatis communionem absciderat. Habent quippe sancti viri hoc propriū: nam vt semper ab illicitis longe sint, à se plerumque etiam licita abscindunt. Vnde idem vir ne vnquam per eam incurreret culpam, sibi etiam per illam ministrari recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis presbyter cum longam vitæ implesset ætatem: anno quadragesimo ordinationis suæ inardescente grauiter febre ad extrema deductus est. Sed cum eum presbytera sua conspiceret solutis iam membris quasi in morte esse distentum, si quod adhuc ei vitale spiramen inesset, naribus eius apposita curauit aure dignoscere. Quod ille sentiens, cui tenuissimus inerat flatus, quantulo adnisu valuit vt loqui potuisset, inferuescente spiritu collegit vocem, atque erupit, dicens: Recede à me mulier, adhuc igniculus viuit, paleam tolle. Illa igitur recedente, crescente virtute corporis cum magna cœpit lætitia clamare, dicens: Bene veniant Domini mei, Bene veniant Domini mei; quid ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? Venio, venio; gratias ago; gratias ago. Cumque hoc iterata voce crebro repeteret, quibus hoc diceret, noti sui, qui illum circumstete-

Vrsini presbyteri obitus.

steterant, requirebant. Quibus ille admirando respondit, dicens: Nunquid hic conuenisse sanctos Apostolos non videtis: beatum Petrum & Paulum primos Apostolorum non adspicitis. Ad quos iterum conuersus dicebat: Ecce venio, ecce venio, atque inter hæc verba animam reddidit. Et quia veraciter sanctos Apostolos viderat, eos etiam sequēdo testatus est. Quod plerumq; contingit iustis, vt in morte sua Sanctorum præcellentium visiones adspiciant, ne ipsam mortis suæ pœnalem sententiam pertimescant, sed dum eorum menti internorum ciuium societas ostenditur, à carnis suæ copula sine doloris & formidinis fatigatione soluantur.

Vrsinus presbyter moriens videt adstantes Petrum & Paulum.

III. *Sanctus Iuuenalis & S. Eleutherius martyres Probo decedenti apparere visi.*

Idem ibid. cap. 12.

Qua de re neq; hoc sileam, quod Probus omnipotentis Dei famulus, qui nunc in hac vrbe monasterio præsto est, quod appellatur Reatum, de Probo patruo suo Reatinæ ciuitatis Episcopo mihi narrare consueuit, dicens: Quia appropinquante vitæ eius termino eum grauissima depressit ægritudo. Cuius pater nomine Maximus pueris circumquaq; transmissis colligere medicos studuit, si fortasse eius molestię subueniri potuisset. Sed congregati vicinis locis vndique Medici ad tactum venæ denuntiauerunt eius exitum citius affuturum. Sed cum iam tēpus refectionis incumberet, atque diei hora tardior excreuisset, venerandus Episcopus de illorum potius quam de sua salute solicitus, eos qui aderant, admonuit cum sene patre in superioris episcopii sui partes adscendere, seq; post laborem reficiendo reparare. Omnes igitur adscenderunt domum, vnus ei tantummodo paruulus relictus est puer, quem nunc quoq; prædictus Probus asserit superesse. Qui dum lecto iacētis adsisteret, subito adspexit intrantes ad virum Dei quosdam viros stolis cādidis amictos, qui eundem quoq; candorem vestiū vultuum suorum luce vincebant. Qua splendoris etiam claritate perculsus, quinam illi essent, emissa cœpit voce clamare. Qua voce etiam Probus Episcopus commotus intrantes eos conspexit & agnouit, atq; eundem stridentem vagientemque puerum consolari cœpit, dicens: Noli timere: quia ad me sanctus Iuuenalis & sanctus Eleutherius martyres venerunt. Ille autem tantæ visionis nouitatem nō ferens cursu concito extra fores fugit, atq; eos quos viderat, patri ac medicis nuntiauit. Qui concite descenderunt, sed ægrum quem reliquerant, iam defunctum inuenerunt, quia illi eum secum tulerant, quorum visionem puer ferre non potuit, qui hic remansit.

Puer sanctos martyres videt morienti præsto esse.

IV. *De sanctis Confessoribus, qui sancto Aredio è vita migranti adfuerunt.*

Greg. Turon. hist. lib. 10. c. 29. Baron. tom. 8. sub ann. Do. 595.

Anno Dominicæ incarnationis quingentesimo nonagesimo quinto, Aredius terras relinquens, vocante Domino, migrauit ad cœlum. Lemouicinæ vrbis incola fuit, non mediocribus regionis suæ ortus parentibus, sed valde ingenuus. Hic relicto Regis palatio virum eximiæ sanctitatis Nicetium Episcopum Treutricensem (vt ipsi ab eo præceptū fuerat, eo quod in eius vultu nescio quid diuinum cerneret) secutus est. Ab hoc ergo beato Sacerdote correctus, ab eo doctus, ab eo imbutus: ac in diuinis voluminibus ab eodem exercitatus multas virtutes, Christo cooperante, compleuit. Aduenit autē quodam tempore Turonos post festiuitatē sancti Martini: ibiq; paulum commoratus, prædixit, se haud longæuo tempore adhuc in hoc mundo retineri, ac certe velocius dissolui: & valedicens, abscessit, gratias agens Deo, quod priusquam obiret sepulcrum beati Antistitis osculari promeruisset: cumq; ad cellulam suam accessisset, testamento condito, ordinatis omnibus, ac sancto Martino Hilarioq; Antistitibus hæredibus relictis, ægrotare cœpit, ac dysenteriæ morbo grauari. Sexta quoq; ægrotationis eius die, mulier quæ à spiritu immundo sæpius vexata à sancto emundari non poterat: ligatis per se à tergo manibus, clamare cœpit, ac dicere: Currite ciues, exilite populi, exite obuiam martyribus Confessoribusque, qui ad exequium beati Aredii conueniunt. Ecce adest Iulianus à Briuate, Priuatus ex Mimale, Martinus à Turonis, Martialisq; ab vrbe propria: adest Saturninus à Tholosa, Dionysius ab vrbe Parisiaca: nonnulli & alii, quos cœlum retinet, quos vos vt Confessores & Dei Martyres adoratis. Hæc cum in exordio noctis clamare cœpisset, à domino suo reuincta est: sed nequaquam potuit contineri. Quæ rumpens vincula ad monasterium cum his vocibus properare cœpit: moxq; beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quod sit susceptus ab Angelis.

Osculati[o] sepulcri S. Martini.

Dæmon[ia]ca vatici[]natur. Aredio hinc migr[an]ti præst[o] sunt vari[i] sancti.

V. *Paulino Episc. Nolano vita cessuro apparent S. Ianuarius, & S. Martinus eum abducturi.*

Sur. in vi[ta] eius, tom. [] 22. Iunij. Baron. to[m.] 5. sub ann. Dom. 431.

Cum ante triduum, quam de hoc mundo ad cœleste habitaculum vocaretur sanctus Paulinus Nolanus Episcopus, iam de salute eius omnes desperassent, & duo ad eum Episcopi visitandi studio conuenissent, id est, sanctus Symmachus, & Benedictus Hyacinthinus, ita in eorum aduentu recreatus atq; refectus est, vt oblita omni carnali infirmitate, totum eis atq; Angelicum exhiberet affectum. Et quasi profecturus ad Dominum, iubet sibi ante lectulū suum sacra mysteria exhiberi, scilicet vt vna cum sanctis Episcopis oblato sacrificio animam suā Domino commendaret: subito clara voce interrogare cœpit, vbi essent fratres sui: Tunc vnus ex circumstantibus, qui putauit, quod fratres suos, id est, Episcopos qui tunc aderant, quæreret, ait illi: Ecce, hi sunt fratres tui: At ille: Sed ego nunc fratres meos Ianuarium atq; Martinum dico, qui modo mecum locuti sunt, & continuo ad me venturos se esse dixerunt, è quibus Ianuarius Episcopus simul & martyr Neapolitanæ vrbis illustrat ecclesiam: Martinus autem vir per omnia Apostolicus (cuius vita ab omnibus legitur) Galliarum Episcopus fuit.

Visitatie[]grorum.

S. Ianua[rius] & S. Ma[rti]nus Paul[i]no adsunt [mo]rienti.

VI. S. Vr-

VI. *S. Vrsula eiusque sociæ morienti sorori benigne suffragantur, quæ eas viuens pio cultu prosecuta erat.*

Thom. à Cantiprato lib.2. Apum. cap.53.7. Bredenb. Collat. sacr. lib.4.cap.37.

S. Vrsulam & socias colens earũ in morte experitur patrociniũ.

Bruxella vrbs est magna, & nobilis Brabantiæ. In hac hospitale est pauperum præcipuæ charitatis, & religione præclarum. In isto Soror quædã fuit multo labore satagens, quæ graui infirmitate detenta humanis rebus exemta est: cumq; ab hora diei tertia vsq; post vesperas mortua iacuisset, reuixit subito, & erexit se, conuocatisque Sororibus, & omnibus, qui præsentes erant, dixit: Virginalem illum exercitũ Coloniensem viuens quotidie venerata sum, & earum precibus nunc ab expiatoriis pœnis liberata sum, & ad hoc ad vitã redire compulsa, vt omnibus earum memoriam digne habentibus affutura in morte suffragia nuntiarem, dummodo è vita tales exeant, quibus oratio suffragari possit. In hoc testimonio reddo spiritum iterato. Atque ita denuo defuncta quieuit.

VII. *De quodam viro pio cultui D. Barbaræ addicto, qui absq; sacramentali confessione mori non potuit.*

Ioan. Nider. formicarij, lib.4.cap.2.

Tempore quo in Vniuersitate Coloniensi nostræ facultatis, Theologicæ nimirũ, primum studui, nobilem iuuenem quendam studentem artibus humanioribus noui, fide dignum valde, cuius relatione didici, quæ sequũtur. Fuit, inquit, nuper circa Ercklentz in partibus inferiorib[9] Alemaniæ quidam singularis simplicianus, qui per orationes & ieiunia sæpe solebat B. Virgini Barbaræ præstare specialia obsequia, in quibus ipse exorabat simpliciter, humiliter, & perseueranter, vt sibi Virginis intercessione donaretur sine Sacramentis pœnitentiæ & Eucharistiæ ex hac vita non migrare. Premere cœperunt interea terram præfatam, & adiacentem patriã guerræ duorum nobilium, se vbi poterant in rebus & hominibus ad inuicem inuadentium. Captiuauit autem vna die dominus vnus ex eisdem sui aduersarii plures viros, inter quos etiam B. Barbaræ famulus detentus est, & vna cum aliis inturritus est, addebanturq; dietim noui captiui veteribus. Et vict[9], qui parcissimus fuit, & inhumanus, ex caristia non augebatur, sed minuebatur quotidie, adeo vt præ fame & inedia multi aliquoties mortui in carcere reperirentur: & ne fætore reliquos læderent, per custodes carceris eiiciebantur. Inter deficientes autem præ fame cœpit ille esse beatæ Barbaræ fidelis, qui prope ad duodecimum diem vel circiter vltra humanæ naturæ fortitudinem, sine cibo viuebat, quẽ cum custodes carceris sæpe vidissent, & iudicassent in crastinum moriturum, velut alios eiiciendum, protelationem vitæ tandẽ admirantes, ei dixerunt: Quomodo, quæsumus, accidit nobis tecum dicito. Vltra humanam valetudinem iam tot diebus nihil gustasti, mortuo similior es, quam viuo: nec vlla spes est de tua conualescentia, vnde ergo viuis diutius aliis? Qui respondit: Dudum à vobis desideraui, vt sacerdote vocato confiterer, & viaticum sumerem fidelium, sed proditionem verentes, mihi petitum negastis: Beatæ Barbaræ diu seruus extiti, quæ me sine dictis sacramentis, scitote, migrare non sinit. Quo audito Capitaneum castri accesserunt, historiam narrauerunt, & difficulter, vt cõfessor admitteretur, obtinuerunt. Confessione Sacramentali igitur peracta, mori non poterat, quem beata Virgo sui sponsi viatico præmuniri volebat. Nam exesis fame carnibus, moribundus iacebat, sanari alias nequibat, & mori nemo dabat. Tunc iterum ad custodes clamabat: Viaticum, quæso: per Sacerdotem mihi porrigi curetis, & procul dubio vos fastidio, & ego mortis doloribus carebo. Admissus est igitur Sacerdos cum diuinissimo Eucharistiæ Sacramento, quo munitus infirmus statim requieuit in pace.

B. Barbaræ deuotus viuit duodecim diebus absque cibo in carcere.

Seruus B. Barbaræ moti nequit, nisi sacramentis communitus.

TIT. L. Sanctos non esse iniuria afficiendos, contemnendos, aut negligenter colẽdos.

EXEMP. I. *Petrus vlciscitur in Bardam Imperatorem ob iniurias illatas Sedi Apostolicæ.*

Ex Ioan. Curopalato auct. Græco. Baron. tom. 10. sub ann. Dom. 867.

NOn aliam ob causam, quam ob iniurias in sedẽ Apostolicam illatas, successoremque principis Apostolorum Petri, meruerunt Bardas atq; Michael Imperatores diuinitus missam, eamque durissimam subire vindictam: quod haud obscuris fuit manifestum indiciis, nec alicui alteri, quam ipsi Bardæ, ne reuocari posset in dubium, quod de se ipse, & contra se ipsum confessus esset. Audi igitur ex multis testibus historicis Græcis, eorum antiquiorem Ioannẽ Curopalatem: Signa, inquit primum, Bardæ interitum portendentia hæc fuere, crinitarum stellarum exortus, somniorum portentosa visio. Siquidem sibi visus est in somnis iste ad magnum tẽplum cum Michaele Imperatore accedere, quasi panegyris celebraretur. Vt igitur eo peruenere, & intra sacrum templum processere, existimabat se videre quosdã albis vestibus indutos, præeuntes, qui ipsum ducebant ad cancellos altaris, nihilque aliud conspexit, quam in throno Patriarchæ sedentem quendam senem, quem Petrum esse arbitratus est Principem Apostolorum, ad cuius pedes abiectus beatus Ignatius volutabatur, malorum, quæ sustinuerat, vltionem requirens: illum vero vni eorum qui aderant, gladium dedisse, dixisseque hoc: Deo inuisum (ita Bardam Cæsarem appellantem) in sinistro loco constitutum frustatim concide, impiumque filium (hoc nomine Michaelem Imperatorem indicantem) numera in iis, qui sunt in dextera parte, sed simile supplicium sume: & somnium ita se habuit. Itaque non ita multo post homines gladiis strictis in se confertim inuadentes Bardas conspicatus, sibi moriendum sensit, seque ad Basilii, qui mox Imperator fuit, pedes abiecit. Verum ipsum inde abstractum frustatim concidunt: deinde genitalia ipsius membra hastæ appensa per exercitum traducunt.

S. Petrum Apostol. vltorem experiuntur Principes schismatici.

Bardæ Cæsaris miserandus interitus.

cunt. Ingens autem turba concitata est, quæ Imperatori periculum intentaret. Quam quidem vigilantissimus præfectus Constantinus, cum multis in medium confestim accurrens, sedauit, cum laudibus Imperatorem celebrans iusta nece occisum Bardam pronuntiasset Atque ita Bardas periit.

II. *Sancto Ambrosio detrahentes graues pœnas diuinitus luunt.*

Ex Paulino in vita S. Ambrosii. Bar. to 5. an. Do. 397.

Quæ Deus ostenderit signa aduersus eos, qui in sanctissimum Sacerdotem Ambrosium Episc. Mediolanensem post obitum obloqui non sunt veriti, Paulinus narrat his verbis. Donatus quidam, natione Afer, presbyter tamen ecclesiæ Mediolanensis, cum in conuiuio positus, in quo erant nonnulli militares religiosi, detraheret memoriæ sacerdotis, aspernantibus illis & deserentibus linguam nequam, subito vulnere percussus graui, de eodem loco, in quo iacebat, alienis manib. subleuatus, in lectulum positus est, atque in sepulcrum vsque perductus.

Donatus Afer D. Ambrosio detrahens à Deo punitur.

III. *Blitgarius irridens inuocantes S Remigium intumescit & crepat medius.*

Ex Hincmaro Epi. Rhem. Bar. to. 10. an. Dom. 843. 11.

Licet non tam frequenter exerat Deus in perniciosos vindictam, non tamen vsquequaque multa nostris temporibus deserit præsumtorum piacula. Nam Blitgarius quidam nuper mansum de thesauro ecclesiæ, in villa Tenolio, pretio apud Bernardum custodem obtinuit, vnde famulos S. Remigii cum flagellis eiecit. Clamātibus autem eis sanctum Remigium, vt eos adiuuaret, idem Blitgarius cum irrisione illis respondit: Modo patebit, qualiter vos sanctus Remigius adiuuabit. Videte quomodo in vestrum adiutorium venit. Et inter hæc verba cum maximo clamore ingemuit; & incredibiliter inflando intumuit, sicque medius crepuit, & mortuus est.

Blitgarius irridens inuocatione S. Remigii crepat medius.

IV. *Pictor detrahens S. Cornelio castigatur, agnoscens culpam curatur.*

Ex Metap. Sur. tom. 5. Sept. 13. c. 11.

Postquam pius ille Eugenius excessit è vita, quēdam pictorem hortatur Philostorgius, vt & totum templum (in quo sanctus Cornelius tumulatus est) depingat, & beati Cornelii effigiem in eo diligenter exprimat, & quam fieri posset accuratissime ornet, nempe vt is etiam senex pingeretur, & illi ipsi omnino similis. Rogabat ergo sanctum Eucratius (hoc enim erat nomen pictori) vt ei suam reuelet speciem; quo eam apte & accurate depingeret, & simul ægre ferebat mandatum Episcopi, & quasdam non nimis honorificas voces emittebat in sanctum, animo ex omni parte perplexus, & valde tristis, & propterea quod nesciret illius speciem, & quod non posset cōsequi characteres & figuras vultus: Cum itaque aliquando cecidisset è scalis, quas ascenderat, iacebat, non spirans, & vermes alii quidem per os prorepebant, alii autem rursus ingrediebantur. Visa sunt autem hæc esse fructus illorum verborum maledicorum, quæ dolore affectus pictor dixerat Sed ipse es omnino, ô Corneli, qui Demetrio grauiter in te prius spiranti vxorem & filium donasti. Quapropter non sustinuisti, vt huic pictori amplius produceretur supplicium. Cum enim die sequenti apparuisset, & manum dexteram eius apprehendisset, eum surgere fecit, velut dormientem, & hæc duo fecit maxima. Nam & intemperantem eius linguam castigauit, & curauit dolorem ac ægritudinem, quam acceperat, propterea quod nesciret, quomodo pingeret, non in figura, imagine & similitudine, sed vere cum eo congressus & forma quali esset, ostendens. Quin etiam ipse pictor visus est rursus sanus & saluus, & omnino liberatus à vermibus, & rursus artem suam est aggressus.

S Cornelio detrahentis pœna.

Pictori intemperātioris linguæ pœna remissa.

V. *Sabinianus hæresiarcha miro modo capite truncatur, ob iniuriam D. Hieronymo illatam.*

Sabellicus l. 5. ca. 4. M. Marulus l. 2. cap. 11.

Post Diui Hieronymi obitum, hæresiarcha quidam Sabinianus opusculum execrandi dogmatis à se confectum, quo errori suo adsciscceret auctoritatem, à Hieronymo editum asseuerabat. Eum autem falsitatis palam arguens Syluanus Nazarensis Episcopus, proposuit conditionem, vt nisi librum illum die crastino ipse Hieronymus ostento manifesto reprobasset, tum se pœnam capitalem subiturum: sin è contra, idem supplicii genus pro mendacio Sabinianus referret. Qui cum tale miraculum nunquam euenturum timeret, sed magis speraret Syluani exitio suam sententiam firmam fore, accepit conditionem. Dies præstituta venit, ad ecclesiam frequentes conueniunt, signum nullum apparet. Syluanus ex pacto ad supplicium poscitur, præbet ceruicem mori pro veritate paratus. Sed præsto illi fuit Hieronymus, cunctisque cernentibus tenuit spiculatoris manum iam ad feriendum erectam. Mox ad hæreticum conuersus, acerrime illum increpuit, doli & fallaciæ accusans. Abiit visio, & maius secutum est miraculum: Sabiniani caput, nemine percutiente, ab humeris auulsum in terram procidit. Denique qui aderant Orthodoxi, pro victoria quam paulo ante desperauerant, Deo & diuo Hieronymo gratias egerunt. Reliqui ad Syluanum confugientes illius fidei sese dedidere. Et perniciosissimus error (qui iam late manare cœperat) vna cum suo auctore extinctus defecit.

Sancti vlciscuntur de iniuria sibi illata.

VI. *Quidam B. Francisci Assisiatis sanctitatem impugnans, sibi ipsi mortem infligit.*

Aloys. Lip. & D. Bonauent. in vit. eius lib de mirac. apud Sur tom. 5. Octob. 4.

Miles quidam in Prouincia Massæ Beati Francisci operibus, & miraculorum signis impudentissime detrahebat. Inferebat multa opprobria peregrinis ad ipsius memoriam venientibus, & contra fratres publica garriebat insania. Cum autem semel sancti Dei gloriam impugnaret, addit super peccata sua blasphemiam detestandam. Si verum est, inquit, quod Franciscus iste sit sanctus, gladio cadat hodie corpus meum: si vero sanctus non est, Franciscū

Blasphemus in S.

euadam

Assiſiaten. ibi ipſi mortem inferr.

euadam incolumis. Non diſtulit ira Dei condignũ inferre ſupplicium: cum iam facta fuiſſet oratio in peccatum Mora enim modica interiecta, dum blaſphemus nepoti ſuo inferret iniuriam, accepit ille gladium & patrui viſceribus cruentauit. Eodem die mortuus eſt ſceleratus, Inferni mancipium, & filius tenebrarum, vt cæteri diſcerent miranda Franciſci opera non blaſphematoriis verbis impetere, ſed deuotis laudibus honorare.

VII. *Exemplum terribile F. omittentis ſolita D. Barbaræ obſequia in apoſtaſia mortui.*

Ex formicario Io. Nider. Theol. Doctor. li. 4 c. 3.

Tempore meo in conuentu Eiſtetenſi noſtri Ordinis quidam frater profeſſus fuit, qui aliquamdiu beatæ Barbaræ virgini quibuſdam ſanctis exercitiis crebra præſtitit obſequia, per quam à multis præſeruabatur malis. Torpore autem corporis tandem victus, præfata omittere cœpit obſequia, & ſegnitiei intendere. Hinc dicta beata virgo ſibi apparens in ſomno excitauit, & ei dixit, quemadmodũ ipſe poſtea retulit: Tu conſuetis obſequiis dereliquiſti me, & ego ſolitis adiutoriis deſtituam te. Hoc flebili audito oraculo territus Frater fuit, ſed negligentiam non correxit, nam paulo poſtea leuitatibus deditus Ordinis habitũ reiecit, & diu apoſtatauit. Tãdẽ iam in anima & corpore ægrotans venit ad ciuitatem Nurembergenſem ſine Ordinis habitu, & ibi ignotus iacens extremis ſuis propinquare cœpit. Miſſum eſt ad conuentum noſtrum ibidem pro fratre Conrado viro prudenti, vt infirmo conſuleret, quem in Apoſtaſiæ vitio quidam eſſe notauerant: quo percepto frater Cõradus habitum Ordinis ſpecialem abſcondite tulit, & apoſtatæ, modis quibus valuit, ſuadebat reinduitionem ſui Ordinis. Viſo autem habitu, neſcio quo inſtinctu dęmonis, vel infirmitatis, miſer, velut equus vmbraticus veſtem ſanctæ religionis temerarie abiecit, dicens: Cur, inquit, modo me vultis confundere: recedite, recedite, quia ita fiet nullatenus. Mœſto itaque patre abſcedente miſer & ægrotus ſtatim agonizauit, & ita ſpiritum efflauit.

Sanctorum cultum negligens ab iſdem negligitur.

Apoſtatæ miſer exit⁹.

De Sacris Reliquiis.

TIT. LI. De ſacrarum reliquiarum veneratione.

Exod 13. *Moyſes diſceſſurus cum populo ex Ægypto in Palæſtinam, noluit ibi relinquere oſſa ſancti Ioſephi iam dudum mortui.*

4. Reg. 13. *Cum Ioſias Rex delubra idolorum euerteret, & omnem idololatriam delere vellet, pſeudoprophetarum quidẽ mortuorum oſſa effodit ac in cineres redegit, ſancti tamen Prophetæ oſſa ibidem reperta aſſeruauit.*

EXEMP. I. *Reliquiæ Sanctorum iudicio Epiſcopi debent in eccleſiis collocari, vt ibi honorentur.*

Leo Imp. legem edidit de honore & cultu exhibendo defunctorum corporibus, qui in Domino mortui ſunt, quæ ſic habet. Decernimus ne quiſquam in ædes publicas vel alia loca populi voluptatibus fabricata venerabilem Crucem & ſanctorum martyrum reliquias illicite inferre conetur, ſed in religioſis ædibus, conſultis tamen prius, vt oportet, religioſiſſimis Epiſcopis. *Lib 1. Codicis li 16. c. Decernimus. tit. 6.*

II. *Samuelis Prophetæ reliquiæ ab Arcadio Imp. honorantur.*

Arcadius Imperator Samuelis Prophetæ oſſa à Iudæa Conſtantinopolim tranſtulit tam hilariter occurrentibus populis, ac ſi eum adhuc viuentem cernerent. *Sigebertus in Chron an. 406.*

III. *Antiquam eſſe Eccleſiæ conſuetudinem, Sanctorum reliquias thecis argenteis includere.*

Ex Metaphr. Aloyſius to. 1 & Surius 18. Octob.

Simeon Metaphraſtes ſcripto mandauit in vita b. Lucæ Euangeliſtæ, quod Conſtantius tertius Imp. Conſtantini Magni filius, circa patris ſui ſepulcrum templum maximum à fundamentis extruxit, quod ſanctum Apoſtolorum templum nominatum fuit: quod in eo reliquias SS. Andreæ Apoſtoli, Lucæ & Timothei è variis locis tranſlatas honorifice ac magnifice vna reponi iuſſit. Multis vero poſtea temporibus, Iuſtinianus, aſſumptis Imperii ſceptris, multo adhuc amplificentius circa hæc ſacra Apoſtolorum corpora afficitur, & theca argentea ea concludens circa ipſum altare vehementi Dei amore reponit, nempe pretioſa in pretioſo conditorio. Vbi à Chriſti fidelibus eo confluentibus impenſe honorantur.

Sacras reliquias thecis argenteis inueſtire antiquum.

IV. *Reliquias ſacras nonniſi à viris piis & Catholicis eſſe tractandas.*

Mira res, neque ea parua, ſub Valente Auguſto contigit, cum transferre Conſtantinopolim Ioannis Baptiſtæ caput vellet: currus enim, cui impoſitum erat, moueri loco nunquam potuit, itaque omittere coactus eſt opus, quod ſuſceperat Hoc autem ipſum caput poſtea facillime à Theodoſio perlatum fuit: in eo enim diuinum numen oſtendit, quantũ Valentem propter Arianam perfidiam abominaretur: & quantum propter fidei ſinceritatem ac bonitatem Theodoſium diligeret. *Baptiſta Fulg ſ. 1. 1. c. 6.*

V. *Certo loco volunt ſancti Reges tres ſuas reliquias honorari*

Sicut Deos penates ex Alba Longa Lauinium vnde abducti erãt, reuertiſſe credit vetuſtas, ita verius Ottonis & Philippi Imperatorum bello, Coloniam viſa ſunt redire in templum vndecim millium virginum trium Regum corpora ab Abbatia Fuldenſi in Thuringia regione, ad quã à Colonia fuerant tranſlata. Mane enim dum nocturni pſalmi cantarentur, Abbas monachique eius monaſterii egredi templo corpora ipſorum trium perſpexere Regum, quæ haud multo poſt Coloniæ in templo, vbi antea erant, fuerunt inuenta. *Idem ibid.*

Trium regum reliquiæ Coloniæ habentur.

VI. *Ob impiorum præsentiam ab honorandis Sanctorum reliquiis non abstinendum.*

Ruffin. lib. 1. hist eccl. c. 35.

Reliquiarũ SS. præsentia obmutescunt dæmones.

Christiani à quo Galilæi dicti.

Dedit & aliud Iulianus Imp. vecordiæ suæ ac leuitatis indicium. Nam cum Daphnis in suburbano Antiochiæ iuxta fontem Castaliũ litaret Apollini, & nulla ex his quæ quærebat responsa susciperet, causasque silentii percontaretur à sacerdotibus dæmonis, aiunt, Babylæ martyris sepulcrum prope adsistere, & ideo responsa non reddi. Tum ille venire Galilæos, (hoc enim nomine nostros appellare solitus erat) & auferre sepulcrum martyris iubet. Igitur ecclesia vniuersa cõueniens, matres & viri, virgines iuuenesque immensa exultatione succincti trahebant longo agmine arcam martyris, psallentes summis clamoribus, & cum exultatione dicentes: Confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui cõfidunt in simulacris suis. Hæc in auribus profani principis per sex millia passuum tanta exultatione psallebat omnis Ecclesia, vt cœlum clamoribus resultaret. Vnde & ille in tantam iracũdiæ rabiem deductus est, vt altera die comprehendi Christianos passim, & trudi iuberet in carcerem, ac pœnis & cruciatibus affici.

VII. *Quanti fecerint sanctam lanceam, qua Christi latus apertum est, Reges ipsi & Imperatores ad præsidium belli.*

Apud Sur. to. 5. die 3. Oct. in gest. S. Gerardi. Baron. to. 10. an. Do. 929. n. 3. ex Sigeb. an. Do. 929.

Henricus Rex Othonis Saxonum Ducis filius, vt erat Deum timens, & amator religionis ecclesiasticæ, vbi percepit Rodulphum Burgundionum Regem habere tam cæleste & inæstimabile donum, quod idem Rodulphus pro summo amicitiæ munere à Sampsone Comite acceperat, missis ad eum Legatis, tentauit multis oblatis muneribus, si ab illo impetrare, & sibi aduersus tum visibiles, tum inuisibiles hostes, arma inuictissima triumphumque perpetuum reportare posset. At Rodulpho Rege se id nulla vnquam ratione daturum asseuerante, modis omnibus Henricus Rex, quem muneribus emollire non posset, minis intentatis frangere conatus est, affirmans se omne eius regnum ferro & flammis vastaturum. Sed quia illud quod petebatur munus eiusmodi erat, quo olim Deus terrena cælestibus vtraque pacificans coniunxit, Rodulphi Regis animus tandem diuinitus est emollitus, ita vt iusto Regi iusta petenti annueret. Quo autem amore donũ hoc eximium Rex Henricus complexus sit, hoc ipso vel maxime declarauit, quod non modo auri & argenti muneribus Rodulphum Regem honorauit, verum etiam Sueuiæ Prouinciæ non minima parte donauit. Deus autem, qui cordium inspector est, & bonas muneratur volũtates, qua mercede huius rei causam pium Regem Henricum in æterna vita afferit, quibusdam indiciis etiam in hoc sæculo prodere voluit, quando hostes in ipsum incurrentes, hoc victorioso signo præeunte, semper terruit atq; fugauit. Tali igitur occasione, diuina fauente volũtate, sanctam illam lanceam Rex Henricus adeptus est, quam filio, non minori veneratione ab ipso cõseruandam (vti non paucæ testantur victoriæ, quas per eam orando obtinuit) è vita decedens vna cum regno dereliquit.

Lancea Christi quanti fiat ab Imperatore.

Sacra lãcea Christi hoste terret ac vincit.

VIII. *De Ioan. Baptistæ reliquiis à Christianis magno in honore & pretio habitis.*

Ruffinus l. c. 28. Sigeb. Chron. 39. Baron. to. an. Do. 3.

Io. Baptistæ reliquiæ dispersæ.

Iuliani temporibus, velut relaxatis frenis efferbuit in omnem sæuitiam feritas Paganorum. Ex quo accidit, vt apud Sebasten Palæstinæ vrbem, sepulcrum Ioannis Baptistæ mente rabida & funestis manibus inuaderent, ossa dispergerẽt, atque ea rursus collecta igne cremarent: sanctos cineres pulueri immixtos per agros & rura dispergerent. Sed DEI prouidentia factum est, quosdam de Hierosolymis ex monasterio Philippi hominis Dei orationis illuc causa per idem tempus venisse. Qui cum tantum nefas, humanis quidem manibus, sed ferina mente fieri viderent: mori gratius habentes, quam huiuscemodi piaculo funestari, inter eos, qui ossa ad exurendum legebant, mixti, diligentius, in quantũ res patiebatur, ac religiosius cõgregantes, furtim se vel stupentibus vel insanientibus subtraxere, & ad religiosum Patrem Philippum venerandas reliquias pertulere. Ille supra se ducens tantum thesaurum propriis seruare vigiliis: ad Pontificem maximum tunc Athanasium hostiæ immaculatæ reliquias per Iulianum Diaconum suum, post etiam Palæstinæ vrbis Episcopum, mittit. Quas ille susceptas, paucis arbitris, sub cauato sacrarii pariete, prophetico spiritu profuturas generationi posteræ conseruauit. Quibus nunc, deiectis & prostratis Idololatriæ vestigiis in ædibus quondam prophanis aurea tecta consurgerent.

A Christianis collectæ.

Reliquiæ Sanctorum magno in honore habitæ.

IX. *De capitis D. Ioannis Baptistæ inuentione.*

Vrspergensis Abbas in Chron.

Capitis Io. Baptist. inuentio.

Sozom. lib. hist eccl. c.

Eiusdem capitis translatio Constantinop.

Caput Diui Ioannis Baptistæ altissime ad ignominiam eius ab impiis Herodiadis ministris iuxta Herodis quõdam Regis habitaculum fuerat defossum. Post multa vero annorum curricula, circa annum Domini quadringentesimum sexagesimum tertium: quo tempore Vandali sub Genserico omnia vastabant, idem sanctus duobus monachis orientalibus, qui Hierosolymam orationis causa venerant, in somno apparens quo loco esset ostendit. Quod deinceps Edissam Phœniciæ vrbem perlatum digno cultu est honoratum. Rursus cum delitesceret, Valentiniano & Marciano imperantibus sanctus Marcello monacho mirabili quodam modo indicauit, quo loco esset. Cumque è Sicilia Constantinopolim transferretur, vbi ventũ est ad Pantichium, qui locus est Calchedonis, muli, qui vehebant, substitere, nequidquam cædentibus eos aurigis, depositũque est in pago Cosilai. Denique imperante Theodosio iuniore Constantinopolim est adductum, & quoniam Macedonianus Sacerdos illud habebat in custodia, pollicitus est se hæresi renuntiaturum, si caput ab Imperatore asportari posset, quod ita contigit, vt Sozomenus scribit.

X. D. Pau-

X. *D. Pauli Apost. reliquiæ quanto in pretio & honore à Constantina Augusta habitæ.*

Ex li.3 ep.30 Indict.12. Baron.tom. 8.an.594.

Constantina Augusta petit à Gregor.Pap. V. caput & sudarium Pauli.

Anno Christi quingentesimo nonagesimoquarto, cum Imperatrix Constantina Constantinopoli in suo palatio ecclesiam in memoriam S.Pauli Apostoli ædificasset, putauit eam cohonestandam eiusdem Pauli sacris reliquiis, cuius rei gratia scripsit ad ipsum sanctissimum Pontificem Gregorium V. vt Constantinopolim mitteret eiusdem Apostoli caput, siue partem aliquam eius corporis, & sudarium. Acceptis his ab Augusta litteris sanctus Pontifex respondit, quod rem nimis grandem petiisset, redditis literis excusans se id sibi minime licere, neque vllo modo velle Romam illam pretiosissimo thesauro spoliare: sudarium vero cum corpore eius est: quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ Dominæ tā religiosum desiderium esse vacuum non debet, de catenis, quas ipse sanctus Apostolus in collo & in manib. gestauit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem aliquam vobis transmittere festinabo, si tamen hanc limando tollere præualuero. Vt inde aliquid exeat, non obtinetur.

Catenæ S. Pauli in quanto pretio.

XI. *De honore reliquiis S. Nicephori Patriarchæ præstito, & miraculis per eas factis.*

Ex Simeone Metaph. Surius 13 Martij tom.2.

Quadriennio post decessum S. Nicephori Patriarchæ, sacratissimus Methodius, diuino plane spiritu impulsus, opportune sapienterque diuinam Imperatricem Theodoram admonuit, non esse ex Imperii & Reipublicæ dignitate, quod venerandus & inter Patriarchas illustris Nicephorus, qui pro gloriosæ sinceræq; fidei defensione a sacra sede depulsus in longissimo exilio defunctus erat, negligeretur, sed omni studio curandum esse, vt diuinum corpus ipsius in ciuitatem reportaretur, cui celerrime ac lubentissime inclyta annuit Imperatrix. Prædictus igitur Patriarcha Methodius nocturnū psalmorum cantum, & mysticum sacrificium cum populo fideli perficiens, præclarum è tumulo corpus retexit, quod vnde viginti annorū spatio integrum omnino purumq; manserat, & in arca ab ipso compositum, & Sacerdotum manibus sublatum, cum luminibus & frequenti psalmorum cantu in nauim ad hoc paratam illatum est. Sed cū fretum traiecisset, & ad vrbis littus appropinquasset, Dei cura Michael Imperator iuuenis, & amplissimis dignitatib⁹ præstantes viri, & Patricii, & reliqui ciues læti, facesq; manibus tenentes, obuiam processerunt, & arcam illam pretiosam, cum fide ac veneratione humeris suis subeuntes, ad magnam vsque gestarunt ecclesiam: ex qua, Pontificia dignitate spoliatus, eiectus fuerat. Atque inde rursum, assiduis diurnis, nocturnisque psalmorum cantibus vicissim vtētes, & cum omni luminum genere per mediam vrbem ipsum gestātes, in sancto Apostolorum templo collocarunt. Inter autem variam concurrentis populi virorum, & fœminarū, atq; ætatum omnium multitudinem, nonnulli in via immundis spiritibus vexati, dum ab aliis comprimerentur, miserandas atq; maledicas voces emittebant: quorum è numero quidam ab ipso curati sunt.

Reliquiæ 18.an.inter-ra integræ.

Nicephori Patriarchæ reliquiæ à viris magnis cum lampadibus honoratæ.

Miracula.

XII. *Quanta humilitate Henricus secundus Anglorum Rex S.Thomæ martyris reliquias honorarit.*

Sigebertus in Chron an. Dom.1175.

Qua humilitate & reuerentia Henricus iunior Anglorum Rex sepulchrum beati Martyris Thomæ visitauerit, non abs re hic notandū est. Vt enim vidit Ecclesiam Cantuariensem, desiliens equo, veste lanea & nudis pedibus, pedes vsque ad illam per paludes, & acuta saxa cum summa deuotione perrexit, in oratione ad sepulchrum gloriosi Martyris in lacrymis tam deuotus extitit, vt videntes ad lacrymas cogeret. Feria sexta illuc venerat, & impransus tota nocte ibi vigilauit.

XIII. *S. Augustini ossa vt fuerint à Luithprando Rege honorata.*

Mart. Polon. an. Dom.715

Luithprandus Longobardorum Rex audiens quod Saraceni depopulata Sardinia, loca illa, in quibus ossa beati Augustini erant, dehonestarent; quæ propter Saracenorum deuastationem de Hyppona illuc vsque delata fuerant, legatos illuc direxit, qui dato multo auro pretiosas illas reliquias secum detulerunt vsque Genuam, vbi præfatus Rex personaliter occurrens, cum magno gaudio & deuotione ipsas Papæ Gregorio secundo deferens, in ecclesia beati Petri Apostoli, quam exstruxerat, honorifice sepeliuit.

Reliquiæ S. Augustini a Luithprādo Rege honoratur.

XIV. *Quanti faciebat P. Franciscus Borgia reliquias & imagines Sanctorum?*

In vita eius lib.4.c.4 nu. 17. & 18.

Francisci Borgiæ affectus erga reliquias & imagines.

Franciscus Borgia tertius ab Ignatio Societatis Iesu Præpositus Generalis, Sanctorū reliquias, imaginesque religiose venerabatur, splendideque adornari curabat, nusquam affirmans gemmas, aurum argentumque dignius impendi, vertique, quam in auctoris Dei, diuorumque cultum. Cum manibus eas tractaret, summa animi voluptate in has voces erumpebat: Saluete pignora nobis in hoc exilio, lacrymarumque valle degentibus à Deo relicta, atq; deposita: Saluete salutis nostræ spes, atq; solatium. Erit, erit dies illa, cum decorem induti cineres, hospites nunc beati, æterna illa luce perfruemini, & animæ sole candidiores, thronusque vester supra firmamentum clarescent. Ex hoc ipso fonte manauit pia, solennisque Societatis consuetudo, vt singulis mensibus Sanctorum nomina forte è situla educantur, distribuanturque singulatim; quo die votis conceptis, religioseque persolutis, opem sui quisque Diui implorant. Didicerat id in gentilitia Borgiæ familia Franciscus, in qua illum olim morem viguisse constat.

Suffragiorū Sanctorum in Societ. consuetudo vnde.

TIT. LII. De incredibili Dei cura & prouidentia in reliquiis Sanctorum conseruandis.

Deut vlt.

Deus ipse, vt scribit Hierony contra Vigilantium, corpus Moysi honorauit, dum illud propriis manibus sepeliuit.

EXEMP I. *De reliquiis Prophetarum ac aliorum sanctorum diuinitus hucusq; conseruatis.*

Sozomen. li. 7. hist. eccl. c. vlt. Ado Treuerens. ætate 6. anno 396. Baro. tom 5. an D. 406. Matt. 10. & Luc 12 Psal. 31.

Reliquiæ Prophetarum diuinitus custoditæ.

NOn est putandum temere illud à Christo Domino dictum ad omnes sui sectatores: *Capillus de capite vestro non peribit, & omnes capilli capitis vestri numerati sunt, nolite timere.* Et rursus alibi à Vate: *Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur:* Quę quamuis omnino ad exitum perducentur diuinitus, cum resurgemus vniuersi, tamen ad hæc etiam tempora pertinere, quantum ad sanctos: & euentus rerum multarum declarat, vt apparebit: & ipsa verborum significatio generalis ostendit: alioquin tam boni, quam mali resurgent, & singulis nihil peribit Mirum namque, ac non nisi diuinum nonnullorum vatum, qui ante annorum tria millia migrarunt è vita, ad nos corpora peruenisse: & tot Apostolorum, Martyrumque & Sanctorum, quorum memoriam conati sunt cunctis viribus abolere Imperatores, Reges impii, vniuersæque gentes, tanto cum honore reliquias conseruatas fuisse. Atque hoc quidem plurimis cōmune: speciatim vero cælitus eluxit in aliquibus tuendis cura patris æterni. Sebenno namque Eleutheropoleos Episcopo Micheas & Abacuch Prophetæ in somnis apparuere, & quinam forēt, & vbi corpora eorum iacerent, mandantes illa proferri manifesto prodiderunt.

Prophetarū Micheæ & Abacuch reliquię deteguntur.

II. *De eorum pœnis, qui sua auctoritate reliquias Apost. Petri & Pauli alio transferre studuerunt.*

Gregorius Magn. lib 3. epist. 30.

Quid de corporibus Apostolorum Petri & Pauli ad Constantiam Augustam scribat diuus Gregorius Magnus, hic adiiciamus. Dum beatę recordationis, inquit, prædecessor meus, quia argentum, quod supra sacratissimum corpus Petri Apostoli erat, longe tamen ab eodem corpore, fere quindecim pedum spatio, mutare voluit, signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulcrum eiusmodi effodi altius debuisset, præpositus loci ipsius ossa aliqua non quidem eidem sepulcro coniuncta reperit, quæ quoniam leuare pręsumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus tristibus quibusdam signis subita morte defunctus est.

Reliquiæ Sanctorum non facile transferendæ.

III. *Reliquias Apostolorum Petri & Pauli Græci Romæ asportare tentantes diuinitus præpediti.*

Idem ibid.

De corporibus eorumdem Apostolorum, quid præterea dicturus sum? dum constet, quia eo tempore quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora, sicut ciuium suorum, repeterent, quæ ducta vsque ad secundum vrbis miliarium, in loco qui dicitur ad Catacumbos, collocata sunt: sed dum ea leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis tonitrui, atque fulguris nimio metu perculit, atque dispersit, vt talia denuo nullatenus attentare præsumpserint. Tunc autem exeuntes Romani eorum corpora, qui hoc ex Patris pietate meruerunt, leuarunt, & in locis, quibus nunc sunt condita posuerunt.

IV. *De S Bartholomæi Apostoli corpore in mare à Gentilibus proiecto, diuina tamen prouidentia seruato.*

Greg. Turon. de glor. mart. lib. 1. c. 34.

Bartholomæum Apostolum apud Asiam passum agonis ipsius narrat historia: Post multorum vero annorum spatia de passione eius, cum iterum Christianis persecutio aduenisset, & viderent gentiles omnem populum ad eius sepulcrum concurrere, eique deprecationes assidue, & incensa deferre, inuidia illecti abstulerunt corpus eius, & ponentes in sarcophagum plumbeum proiecerunt illud in mare, dicentes: Quia non seduces amplius populum nostrum. Sed prouidentia Dei cooperante, per secretum corporis eius, sarcophagum plumbeum, à loco illo aquis subuehentibus subleuatum, delatum est ad Insulam vocabulo Liparis: reuelatumque est Christianis, vt illud colligerent: collectumque ac sepultum, ædificauerunt desuper templum magnū. In quo nunc inuocatus, prodesse populis multis, virtutibus ac beneficiis manifestatur.

S. Bartholomæi Apost. sarcophagū diuinitus seruatum.

V. *Diuus Barnabas Apost. Anthemio Ep. apparens, vbi sit corpus suum diuinitus manifestat*

Baron. to. 6 ann. eccl. an. Dom. 485.

Cum Anthemius Salaminæ Episcopus iussus fuisset ad regiam vrbem Constantinopolitanam se conferre, & aduersus Antiochenos coram Patriarcha causam dicere, præ timore torpescebat, Petri Fullonis Ariani insidias suspectas habēs. De quo sic Alexander: Erat tunc Salaminæ vrbis Episcopus Anthemius, vir comprimis admirabilis, quod ad rectam fidem & vitæ innocentiam pertineret, sed ad disputationem cum aduersariis sustinendam parum valebat. Cum igitur ancipiti fluctuatione fluctuaret, neque certum haberet, quid ageret, num videlicet Constantinopolim proficisci deberet nec ne, nocte in somnis astitit illi quidam, diuinam quandam speciem præ se ferens, & luminis splendore multo effulgens, lucidaq; veste indutus, ac sacro habitu decorus: qui & hæc dixit: Cur ita tristis es, Domine Episcope? Quomodo tantus iste torpor te corripuit? Cur vultus tuus ita concidit? Nihil mali ab aduersariis tuis patieris. Hæc cum dixisset, ab Anthemio discessit: qui experrectus, & perterritus timore Episcopus, in faciem se prostrauit, & multis lacrymis ita Deum deprecatus est: Domine Iesu Christe, Fili Dei viui, adiuua ecclesiam hanc. Scio autem quod illam adiuuas. Si visio hæc à te profecta est, fac, quæso, vt ea iterū ac tertio mihi osten-

S. Barnaba apparet Anthemio.

Anthemii episc. oratio

oſtēdatur, vt te mecū eſſe certo ſcire poſſim. Quod & factum eſt ſecundum eius vota. Cumque tertia iam eſſet apparitio, ait ſibi apparenti Epiſcopus. Quæſo, Domini mi, dic, quis es tu, qui hæc mecum loqueris: Tunc ille ait: Ego ſum Barnabas diſcipulus Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſegregatus à ſpiritu ſancto, vt vna cum Paulo Apoſtolo electionis vaſe munus Apoſtolicum inter Gentes exercerem. Huius rei ſignum hoc habeas: Egredere extra vrbem Occidentem verſus ſtadiis quinq; in eam regionē, quæ Sanitatis lucus appellatur (per me enim Deus ipſe in loco illo miracula efficit) & ſub arbore ſiliquę effodias: ſpeluncam enim atq; arcam inuenies: quoniam illic totum corpus meum relictum eſt & conditum, & Euāgelium propria manu ſcriptum, quod à ſancto Apoſtolo & Euangeliſta Matthæo excepi: quoniam vero aduerſarii tui ſurſum & deorſum miſcentes omnia, & iura quædam obiicientes, tecum diſceptant, Antiochię ſedem Apoſtolicam eſſe contendentes, & tu contra ius tuum illis opponas: Et mea, inquiens, ſedes Apoſtolica eſt: nam & Apoſtolum habeo in patria mea. His dictis, Barnabas diſceſſit. Epiſcopus vero Deum experrectus adorauit, totoq; Clero, & populo Chriſtianiſſimo congregato, exiit in eum locum, quem per reuelationem didicerat, multo apparatu, & Cruce ipſa prælata. Cūque preces ad Deum miſiſſet, iuſſit locum effodi: quem poſtquam paulum fodiſſent, inuenerunt ſpeluncam lapidibus obſtructam. Illis autem ſublatis apparuit arca illa: qua detecta, inuenerunt venerandas ſancti & venerabilis Apoſtoli Barnabę reliquias, ſuauem gratiæ ſpiritualis odorem ſpirantes. Inuenerunt etiam Euangelium ſupra Barnabæ pectus impoſitum. Illam vero arcam plumbeo ſigno munierunt. Cumque Deum precati eſſent, diſceſſerūt, viris religioſis in eo loco ab ipſo Epiſcopo conſtitutis, qui veſpertinis & matutinis hymnis Deum collaudarent. Ille ergo inſigniores Epiſcopos ſecū habens, venit in vrbem regiam Conſtantinopolim, & ad Patriarchæ domum deductus eſt. De cuius aduentu cum Imperator audiſſet, Patriarchæ ipſi mādauit, vt cum Synodo, quæ illuc conuenerat, omniū Patrum controuerſiam audiret, & quod illi videretur, decerneret. Coacto igitur Conſilio, cum cauſa illa tractaretur, aduerſarii adferebant ſua iura, vt ſibi videbantur, quod Antiochena ſedes Apoſtolica & Patriarchica eſſet, ob idque contendebant, & alias Prouincias ſibi ſubiectas eſſe debere. Hæc cum aſſererent, iis qui præſentes erant rationi conſentanea dicere videbantur. Beatus vero Anthemius paulum moratus, contra obiiciens Et mea, inquit, ſedes Apoſtolica fuit, inde vſque à principio & libertate honorata, qui & Apoſtolum habeo in patria mea, integro corpore conſtantem, beatiſſimum, inquam, illum ſanctum Barnabam ſanctarum laudum præconiis celeberrimum. Hoc cum Anthemius oppoſuiſſet, nihil loci aduerſariis relictum eſt, cum Epiſcopi qui præſentes erant, ſilentio Anthemii orationem confirmaſſent Aduerſarii vero rubore perfuſi, muti remanſerunt reſponſo illo tam iuſto perculſi.

S. Barnabæ Apoſt. corpus cum S. Matth. Euangelio, vbi inuentum.

[O]dor reliquiarum S. [B]arnabæ [g]ratiſſimus.

[A]nthemii [E]piſc. Salaminæ vrbis [a]duentus [C]onſtantinopolim.

[C]ōtrouer[ſia] Anthe[m]io contra [P]etrum Ful[lo]nem ad[iu]dicata.

VI. *De SS Martyrum Geruaſii & Protaſii reliquiis diuinitus inuentis.*

Cum per ſancti Ambroſii monitiones, nec vllatenus Iuſtinæ Imperatricis petulātia compeſci poſſet, è cœlo ex ſanctis, è terra ex refoſſis ſanctorum Martyrum ſacris reliquiis impartitur à Deo digniſſimo ſacerdoti præſidium. Quonam autem modo id acciderit a ſancto Auguſtino, qui interfuit, primum hæc accipe: Tunc memorato Antiſtiti tuo per viſum aperuiſti, quo loco laterent Martyrum corpora Geruaſii & Protaſii, quę per tot annos incorrupta in theſauro ſecreti tui recondideras, vnde opportune promeres ad coercēdam rabiem fœmineam, ſed regiam: cum enim propalata, & effoſſa digno cū honore transferrētur ad Ambroſianam baſilicam, non ſolū quos immundi vexabant ſpiritus, confeſſis eiſdem dæmonibus ſanabantur, verum etiam, quidam plures annos cęcus, ciuis, ciuitatique notiſſimus, cū populi tumultuantis lætitiæ cauſam quæſiſſet, atq; audiſſet, exiliuit, atque eo ſe vt duceret, ducē ſuum rogauit. Quo perductus, impetrauit admitti, vt ſudario tangeret feretrum in conſpectu tuo pretioſæ mortis Sanctorum tuorum. Quod vbi fecit, atq; admouit oculis, confeſtim aperti ſunt, inde fama diſcurrens, inde laudes tuę feruentes, lucentes, inde illius inimicæ animus, etſi ad credendi ſanitatem non adplicitus; à perſequendi tamen furore compreſſus eſt Gratias tibi Deus meus.

D. Auguſt. lib. 9. conf. c. 7. Baro. to 4. an. Do. 387.

Reliquiæ SS. Geruaſii & Protaſii diuinitus inuentæ.

VII. *De S. Quintini martyris reliquiis illuſtri miraculo patefactis.*

Quintini martyris corpus defoderunt impii, & occuluerunt alueo fluminis, in quo iacuit annos quinquaginta quinque in tenebris. Accidit deinde, vt imperantibus Conſtantini filiis Euſebia quædam cæca Romæ ſæpius Deum precaretur, vt ipſi lumen oculorum reſtitueret. Tandem per viſum ei apparuit Angelus edicens, vt Auguſtam Veromanduorū pergeret: fore enim vt in Sōna fluuio corpus Quintini inueniret, & inde acciperet ſanitatem: abit illa: inuento loco, precibus ſe dat, & mirabiliter cadauer ipſum ſe in alto extollens enatat ad ripam: caput ſimiliter aliunde eodem ſe contulit.

Ex Sigeber, Tho. Bozius de ſign. eccleſ. Dei l. 15.

Cæcus ad reliquias S. Quintini inuentas lumen recipit.

VIII. *Deum ipſum circa reliquiarum ſacrarum curam ſupplere quod hominum incuria negligitur.*

Cum quodam tempore ſanctus Franciſcus in deſerta quadam oraret eccleſia, in prouincia Maſſæ apud montem Caſalem, intellexit per ſpiritum ſacras ibidem remanſiſſe reliquias. Quas cum longo tempore defraudatas honorificentia debita non ſine mœrore conſpiceret, præcepit fratribus, vt eas cum reuerentia deferrent ad locum. Sed cum, poſcente cauſa, diſceſſiſſet ab eis, mandati patris immemores

D. Bonau. in vita S. Frāciſci c. 6. apud Sur. Oct. 4.

filii

filii obedientiæ meritū neglexerunt. Die vero quadam, cū sacra celebrare vellent mysteria, superiora altaris operimēto submoto, ossa pulcherrima & redolentia nimis non sine admiratione reperiunt, intuentes reliquias, quas nō hominis manus, sed Dei virtus attulerat. Reuersus paulo post vir Deo deuotus, diligenter cœpit exquirere, si, quod de reliquiis mandauerat, esset impletum. Verum neglectæ obedientiæ culpam Fratres confitentes humiliter, cum pœna veniam meruerunt. Et ait vir sanctus: Benedictus Deus meus, qui per se ipsum impleuit, quod vos facere debuistis. Considera diligenter diuinæ prouidentiæ curam circa puluerem Sanctorum, & humilis Francisci excellentem in oculis Dei perpēde virtutem. Nam cuius iussis non paruit homo, votis obediuit Deus.

Reliquiæ Sanctorum diuinitus exponūtur ad venerationem.

IX. *Vt Deus integras seruauerit P. Francisci Xauerij reliquias in calce conditas, vt absumerentur.*

Ex Petro Maff. l. 15. hist. indic. Tho. Bozius de sig Eccl. Dei. t. 2. li. 15.

Franciscus Xauerius cum nauigaret in amplissimas Sinarum regiones vltra sinum Gangeticum, & auream Chersonesum, decessit in naui, vectores eius corpus in fouea calcis cōdiderunt eo consilio, vt ardore calcis absumeretur caro, atq; vbi redirent, ossa possent asportari. Post multos menses eo reuersi viderunt integrum cadauer, nulla parte, quod maximæ illis fuit admirationi, exesum: & quia nonnulli, qui sancto viro, dum vixit, parū fuerant æqui, dum conderetur, malleo contuderant superaggestā carnem, quo cōfringerentur ossa, & artus, inspexere in aliquibus membrorum locis carnem leuiter contusam, & à cicatricibus extremis sanguinem recentem profluxisse: in reliquis, corpus intactum. Quocirca naui impositum Goam longissima nauigatione post menses plurimos nulla tabe corruptum, nullo fœtore detulerunt: vbi miraculis innumeris illustre, quasi omnium Indiarum Apostoli celeberrimi ab indigenis in honore maximo habetur.

P. Francisci Xauerii reliquię diuinitus integræ conseruatæ inueniuntur.

X. *Reliquiæ sacræ S. Olympiadis Abbatissæ iubentur diuinitus ad sanctiorem locum transferri.*

Niceph. Callistus li. 13. c. 24. & idem Bozius ibid..

Placet hic adscribere quæ de Olympiade narrat Nicephorus Callistus. Postquam Nicomediæ sancta Olympias obiit diem suum, priusquam sepulturæ mādaretur, temporis eius Nicomediensi Episcopo in somnis præcepit, vt venerādas reliquias arculæ impositas alto mari committeret: & quocumque locorum illa cursum teneret, ibi corpus eius sepeliretur. Id ab Episcopo factum, & arca ad maritimum locum delata est, vbi Apostoli Thomæ delubrum positum est. Ab incolis locus is Bothri dictus. Vbi cœlesti visu admoniti, qui regionem eam incolunt, sacras eius reliquias ad sanctiorem sacrificiarum reposuerunt, quas innumerabilium morborum cura, dæmonumque expulsione, & aliis prodigiis, quæ supra hominum opinionem ibi sunt exhibita, Deus dignatus est. Memoriæ quoque proditum est, postea incursione hostili templum hoc Apostoli incensum fuisse, & arcam quidem flammis consumptam, ipsas vero reliquias in fluctus maris proiectas, & eo loco vndam conuentam constitisse.

Miraculum in cadauere Olympiadis.

TIT. LIII. De virtute & effectu sacrarum Reliquiarum.

Conijcitur in sepulchrum Elisæi Prophetæ cadauer hominis cuiusdam defuncti, subito vbi Elisæi ossa attigit, surrexit homo viuus. *Ex Reg. 4. cap. 13.*

EXEMP. I. *De miraculo Brugis facto per sacratissimū Christi sanguinem ibi asseruatum.*

Iacob Meyerus Annal. Fland. li. 17. an. 1470. & li. 5. an. 1150.

Tertio Idus Nouembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, feriis sancti Martini Turonensis Episcopi pulchrum fit Brugis Flandriæ vrbe miraculum per sacratissimū sanguinem Christi Domini. Mulier quædam infantem enixa, qui videbatur esse mortuus, non cessat inclamare sacrosanctum Christi cruorem in templo Basilii asseruatum: pro consolatione bonaque fide & fiducia sua, omne quod petiit, obtinuit. Post diem tertium quam erat sepultus, defossus infans vixit & baptizatus est. Theodoricus Princeps septimo idus Aprilis anni à Domini natiuitate millesimi, centesimi quinquagesimi, à sacro bello, quod cum Balduino Rege Hierosolymitano gesserat, reuertens & incredibile dictu quanto gaudio ac gratulatione à Flādris acceptus Princeps. Hoc sacrosanctissimum passi Domini monumentum pars est, vt tradunt, preciosissimi sanguinis, qui de Christi exanimi corpore, priusquam sepeliretur, fuit extersus: Anno vero millesimo trecentesimo trigesimo primo, mense Ianuario, in feriis Diui Pauli Apostoli, sacrosanctus ille sanguis, in nouam phialā cristallinam transpositus est, per Leoninum Abbatem Bertinianum in phiala cristallina Brugas deportatus, & in æde D. Basilii collocatus.

Miraculum Brugis per sanctiss. Christi sanguinem.

II. *De malignis spiritibus ad præsentiam reliquiarum S. Marci Euangelistæ, & aliorum expulsis.*

Ex Simeon. Metaphr. Ian. 31.

Simeon Metaphrastes recitat in vita sanctorum Cyri & Ioannis, quod vicus quidam à Canopo ciuitate duorum stadiorum spatio distās, quem Manuthe nominabant, erat malignorum spirituum insidiis infestus omnibus, quem Theophilus Præses Alexandrinus sæpenumero ab ea peste liberare voluerat, sed morte tandem præuentus, quod tota mente meditabatur, ad exitum perducere non potuit. Huic Cyrillus successit, qui cum pari diligentia in eam rem incumberet, & vota & preces ardenti studio Deo nuncuparet, vt viam modumq; ostenderet, quo malignorum hostium cateruam ex eo loco profligare posset, Angelus Domini ei in visione apparens mandauit, vt sacra martyrum Cyri & Ioannis corpora vna cū sanctissimi Marci Euangelistæ reliquiis

Sanctorum reliquiarum præsentia dæmones fugantur.

reliquiis in eum locum transferrent, quorum præsentia Dæmones continuo in fugam verterentur. Hac itaq; occasione sacræ martyrũ reliquiæ translatæ sunt, quarum aduentu maligni spiritus in fugã versi sunt, & locus omnipotenti Deo, cum maximo totius populi gaudio consecratus est.

III. *De adolescente arrepto à dæmone ad reliquias SS. Geruasii & Prothasii liberato.*

August. l.22.c.8. de ciuit. Dei.

Victoriana villa dicitur, quæ ab Hippone regio minus triginta millibus abest. Memoria martyrum ibi est Mediolanensium Geruasii & Prothasii: Portatus est die quodam eo adolescens, qui cum de medio æstatis equum ablueret in fluminis gurgite, dæmonem incurrit. Ibi cum iaceret vel morti proximus, vel simillimus mortuo, ad vespertinos illuc hymnos & orationes cum ancillis suis, & quibusdã sanctimonialibus ex more domina possessionis intrauit, atq; hymnos cantare cœperunt. Qua voce ille quasi percussus & excussus est: & cum terribili fremitu altare apprehensum mouere non audens, siue non valens, tanquam eo fuerit alligatus, aut fixus tenebat: & cum grandi eiulatu parci sibi rogans, cõfitebatur, vbi adolescentem, & quando, & quomodo inuaserit. Postremo se exiturum esse denuntiãs, membra eius singula nominabat, quæ se amputaturum exiens minabatur: atque inter hęc verba discessit ab homine. Sed oculus eius in maxillam fusus tenui venula ab interiore quasi radice pendebat, totumq; eius medium, quod nigellum fuerat, albicabat. Quo viso, qui aderant, cucurrerant autem etiã alii vocibus eius acciti: & se omnes in orationẽ pro illo statuerunt, quamuis eum sana mente stare gauderent, rursus tamen propter oculum eius contristati medicum quærendum esse dicebant. Ibi maritus sororis eius, qui eum illo detulerat; potens est, inquit, Deus, Sanctorum orationibus, qui fugauit dæmonem, lumen ei reddere. Tunc, sicut potuit, oculum lapsum atq; pendentem loco suo reuocatum ligauit oratio: nec nisi post septem dies putauit esse soluendũ. Quod cum fecisset, sanissimum inuenit.

...d Reliquiis SS. Geruasii & Prothasii adolescens à dæmone liberatur.

IV. *De cæco, qui ad contactum loculi sanctorum martyrum Sisinnij & aliorum, visum recepit.*

...e Paulin. vita S. Ambros. in... Baron. ...m 5. ann. ...om. 400.

Quid ad sanctorum martyrum venerandas reliquias per Vigilium ad Simplicianum missas mirandum contigerit, Paulinus rem gestam probe testatam ita scribit: Sisinnii etiam, Martyrii, & Alexandri martyrum, qui nostris temporibus, hoc est, post obitum sancti Ambrosii, in Anauniæ partibus, persequentibus Gentilibus viris, martyrii coronam adepti sunt, cum reliquias Mediolanenses summa cum deuotione susceperunt, adueniente quodam cæco, & referente, cognouimus, qui eodem tacto lectulo, in quo sanctorum reliquiæ portabantur, lumen recepit: eo quod per visum noctis vidisset nauem appropinquare littori, in qua erat multitudo albatorum. Quibus descendentibus ad terram, cum vnũ de turba precaretur, vt sciret qui essent ii viri: audierit, Ambrosium, eiusq; consortes: Quo audito nomine, cum precaretur, vt lumen reciperet, audiuit ab eo: Perge Mediolanum, & occurre fratrib⁹ meis, qui illo venturi sunt (designans diem) & recipies lumen. Erat enim vir, vt ipse referebat, de littore Dalmatenæ: nec se ante venisse in ciuitatem asserebat, priusquam recto itinere reliquiis sanctorum occurrisset, nondum videns, sed tacto loculo, videre cœpisse.

...Reliquiarũ ...Sisinnii ...contactu ...natur cæ...us.

V. *Puella decem annorum, cæca, virtute orationis & reliquiarum lumen recipit.*

Beda lib. 1. hist. gent. Angl cap. 18.

Cum beatissimi Episcopi Germanus & Lupus sola nuditate verborum diu inaniter contra Pelagium veritatis Christianæ hostem infensissimum disputarent: tum subito quidam Tribunitiæ potestatis cum coniuge procedit in medium, filiam decẽ annorum cæcam curandam sacerdotibus offerens, quam illi aduersariis offerri præceperunt: sed ii conscientia puniente deterriti, iungunt cum parentibus preces, & curationem paruulæ à sacerdotibus deprecantur. Qui inclinatos animo aduersarios intuentes orationem breuiter fundunt. Ac deinde Germanus plenus Spiritu sancto inuocat Trinitatem. Nec mora, adhærentem lateri suo capsulam cum sanctorum reliquiis collo auulsam manibus comprehendit, eamq; in conspectu omniũ, puellæ oculis applicuit. Quos statim, euacuatis tenebris, lumen veritatis impleuit. Exultant parentes, miraculum populus contremiscit, post quam diem ita ex animis omnium, suasio iniqua deleta est, vt sacerdotum doctrinam sitientibus desideriis sectarentur.

Pelagius Catholicæ Ecclesiæ hostis.

Cæcam Pelagiani curare nesciunt, quam S. German⁹ curauit.

VI. *De muto, qui apud S. Leonis Papæ sepulchrum loquelam accepit.*

Ex Desiderio Abb Cassinensi postea Pontifice Vict. II. l. 3. dial. Baron. tom. 11. an. Dom. 1054. 49. 50

Curiensis quidam Episcopus, cuius nomen è memoria excidit, cum Victore eius nominis tertio Romano Pontifice è Germania veniens, eius in obsequio Romæ morabatur. Hic puerum ab vtero matris mutum habebat, quem pro mercede animæ suæ pascens, ac vestiens, quocumq; ibat, secum ducere consueuerat, in cuius vacuo ore, nec indicium quidem linguæ inesse videbatur. Qui etiam Episcopus ex mirabilibus ad beati Leonis tumulum patratis, similiter vt Papa, incredulum animum gerebat. Cum igitur quadam die ad sedem sui Episcopatus, iam accepta licentia, reuerti decreuisset, Ecclesiam beati Petri Apostoli orationis gratia ingressus, postquam beato Petro se attentius commendauit, suis cum clientibus equis ascensis, puero in eadem Ecclesia oblito, festinus viam, quæ eum ad suam ducebat patriam, egressus Vrbe gradiebatur. Cum itaque longiuscule adhuc esset ab vrbe profectus, repente ei in memoriam rediit, quod mutum puerum in ecclesia Beati Petri Apostoli reliquisset. Qui mox substitit, ac famulos suos, à quibus puer reduci deberet, quosdam remisit. Igitur cum illi Apostolorum Principis basilicam essent ingressi, conspiciunt puerum

Grande miraculum ad tumulum B.Leonis IX. Papæ.

rum ad tumulum beati Leonis ſtantem, atque cum iis, qui circumſtabant, loquentem. Illis itaq; mirantibus, & qualiter hoc ſibi eueniſſet quærẽtibus: puer inquit: Poſtquam dominus meus hac in eccleſia me relinquẽs deceſſit, huc ad ſepulcrum beati Leonis me contuli, ſi forte omnipotens Dominus, officium, quo carebam, vocis, meritis eius mihi reſtituere dignaretur. Nec ſum meo, quod corde poſcebã, voto fruſtratus; ſed mox, vt ante eius venerandam memoriam lacrymans aliquantulum proſtratus iacui: illico recepta voce loquens, vt ipſi videtis, ſurrexi. Ab illa itaq; die (quod memorabilius eſt,) cœpit in ore eius lingua, quæ defuerat, paulatim creſcere, ita vt intra paucos dies pleno ore linguam perfecte reciperet, & verba ſine impedimẽto ſonaret. Denique qui miſſi fuerant, curauerunt puerum ad Epiſcopum ducere, & quem tacentem reliquerãt, beati Leonis ſuffragantibus meritis, ei loquentem adducunt. Regreſſus igitur Epiſcopus Romanum Pontificem adiit, & quod omnipotens Dominus per beatum Leonem operari dignatus fuiſſet, oſtendit. Ex tunc cœperunt ipſi eius veneranda merita cunctis prædicare, quæ aliis antea referentibus non patiebantur audire.

Mutus apud ſepulcrum S.Leonis loquelam accipit.

VII. *Ad contactum reliquiarum Caroli Comitis Flandriæ ſanus fit adoleſcens contractus.*

Iac. Meyerus li.4. annal. Flandriacarum.

Contractus ſanatur ad reliq. Caroli Comitis Flandriæ.

Anno Dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo vigeſimoſexto, Martii vero die ſecundo, à Buchardo Stratenſi interfectus fuit ſanctus Carolus Comes Flandriæ, cum Henrardo & duobus filiis, Galtero & Gisleberto, in templo eleemoſynam faciens. Ad cuius corpus ante aram maximam a ſacerdotibus reuerenter poſitum allatus à Rengero Telone debilis quidam adoleſcens Rogerius nomine, omnibus membris contractus, qui Principis admotus corpori, ſubito ſanus ac validus in pedes ſuos laudans Deum ſubſiliit.

VIII. *De alia contracta ad tumbam Anſelmi Epiſcopi Lucenſis ad priſtinam ſanitatem erecta.*

Baron. to.11. an. Do. 1086 9.16.11.

S. Anſelmi Lucenſ. Ep. ſepultura, non in Capitulo monachorum, vt petierat, ſed in Epiſcopio quomodo facta.

Anno Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimooctogeſimo ſexto, obdormiuit in Domino venerabilis Dominus, & Pater Anſelmus Lucenſis Epiſcopus: Et cum concedentibus Epiſcopo ac Comitiſſa ciuitatis Mantuanæ, cæteriſque omnibus iam deferentibus ad monaſterium corpus, affuit ſubito reuerendiſſimus Sabinenſis Epiſcopus, Dominus Dominzo, quem & Spiritus ſanctus ſuſcitauit, vt clamaret, dignum eſſe, vt in Epiſcopio Epiſcopus ſepeliretur. Tanta, inquit, lucerna non decet vt abſcondatur: ipſe adhuc viuens tanquam indignum ſe humiliauit, nos autem vt vere dignum exaltare oportuit hominem, quem fuiſſe ſcimus ſanctiſſimũ. Acclamatum eſt idem ſtatim ab vniuerſis, rapiturq; à Monachorum exequiis, in epiſcopium defertur, ibique venerabiliter ſepelitur. Mirabamur hoc quaſi magnum primo miraculum, neſcientes quid deinceps mirabilius erat futurum. Nam & id quoque primo notauimus, quod multi Epiſcopi, & Cardinales, magna etiam multitudo militum, die obitus ſui eadem in ciuitate conuenerunt, & ipſius tranſitum, & clara miracula viderunt poſt obitum. Tertia itaque nocte poſt ſanctiſſimi patris venerandam dormitionem quædam contracta, quæ vna ſemper manu & poſterioribus, perſona ſerpebat potius, quam gradiebatur: quæ etiam in domo nepotis Epiſcopi annum vnum, & duos menſes ac dimidium manſerat: apud prædicti patris tumbam, meritis ipſius ſana erecta eſt in prima noctis vigilia. Sequenti vero die circa tertiam (vt viſum eſt) horam, fertur, quod quædam à natiuitate cæca ibidem fuerit illuminata, quam Brixienſis Comitatus incolam tunc audiuimus.

Contracta ſanata apud ſepulcrum S.Anſelmi Epiſ. Lucenſis.

IX. *Peſtis ſanctorum corporum præſentia depellitur.*

Greg. Tur. in libel. vita S.Nicetii.

Cum lues inguinaria Treuericum populũ in circuitu ciuitatis valde vaſtaret, & Sacerdos Dei Nicetius pro ouibus commiſſis Dei miſericordiam imploraret aſſidue, factus eſt ſonus de nocte magnus, tanquam tonitruum validum ſuper pontem amnis, ita vt putaretur vrbs ipſa abſorberi Cumque omnis populus exterritus in lectulis reſediſſet, lethiferum ſibi interitum operiens, audita eſt in medio vox vna cæteris clarior, dicens: Et quid hic, ô ſocii, faciemus? Ad vnam enim portã Eucharius ſacerdos obſeruat, ad alteram Maximinus excubat: in medio verſatur Nicetius: Nihil hic vltra præualere poſſumus, niſi ſinamus hanc vrbem eorum tuitioni. Hac audita voce, ſtatim morbus quieuit, nulluſq; ab eo vltra defunctus eſt.

Sanctorum corporum præſentia peſtis depulſa.

X. *Per circumgeſtationem reliquiarum S.Remigii à peſte inguinaria liberantur fines Germaniæ.*

Greg. Tur. de glor. confeſſ. c.79.

Greg. Turonenſis libro de Gloria confeſſorum narrat, quod cum lues inguinaria populum primæ Germaniæ deuaſtaret, & omnes terrerentur, huius cladis auditu, concurrit Rhemenſium populus ad S. Remigii ſepulcrum, congruum huius cauſæ flagitare remediũ. Accenſis cereis lychniſque non paucis, hymnis pſalmiſque cæleſtibus per totam excubat noctẽ. Mane autem facto, quid adhuc precatui deſit in tractatu rimatur: reperiunt enim, reuelante Deo, qualiter oratione præmiſſa, adhuc maiori ꝓpugnaculo munirentur. Aſſumpta igitur palla de beati ſepulcro, componunt in modum feretri: accenſiſque ſuper cruces cereis atq; ceroferalibus, dant voces in canticis, circumeunt vrbem cum vicis. Nec prætereunt vllum hoſpitium, ꝙ non hac circuitione concludant. Quid plura? Nõ poſt multos dies, fines huius ciuitatis lues aggreditur memorata. Verumtamẽ vſque ad eum locum accedẽs, quod beati pignus acceſſit, ac ſi cõſtitutum cerneret terminum, intro ingredi nõ modo non eſt auſa, ſed etiam quæ in principio peruaſerat, huius virtutis repulſu reliquit.

Palla S. Remigii circumgeſtata peſtis depellitur.

XI. *Me-*

XI. *Meritis & contactu reliquiarum S. Stephani suscitantur mortui.*

D. Aug. li. 22. 8. de ciui. Dei.

S. Stephani reliquiis suscitantur mortui.

Apud Hypponem Bassus quidã Syrus ad memoriam Sancti Stephani protomartyris orabat, pro ægrotante ac periclitante filia, eoque secum vestem detulerat. Cum ecce pueri de domo cucurrerũt, qui ei mortuam nuntiarent. Sed cum, orante illo, ab amicis eius exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicum plangeret. Qui cum domum redisset, iam suorum eiulatibus personantem, & vestem filiæ, quam ferebat, super eam proiecisset, reddita est vitæ. Rursus ibidem apud nos Irenæi cuiusdam collectarii filius ægritudine extinctus est, cũque corpus iaceret exanime, atque aliis gementibus & plangentibus, exequiæ pararentur, amicorum eius quidam inter aliorum consolantium verba suggessit, vt eiusdem martyris oleo corpus perungeretur. Factum est, & reuixit. Itemque apud nos vir Tribunitius Eleusinus super memoriam martyris, quæ in suburbano eius est, ægritudine exanimatũ posuit infantulum filium suum: & post orationem, quam cum multis lacrymis ibi fudit, viuentem leuauit.

XII. *Reliquiarum contactu reuixit puer.*

Thom. Boz. de sign. eccl. Dei to. 1. li. 5. 2. an. 1583.

In Cusu contigit, vt quidam puer annorum circiter duodecim è templi culmine deiectus ab alio, sed dies absque vllo sensu permanserit: Sacerdos Societatis Iesu eo concedens reliquias quasdam Sanctorum ad collum pueri appendit, & continuo reuixit. Id euenit anno Domini supra millesimum quingentesimo octogesimo tertio.

XIII. *Pre entia rel quiarum Agaunensium sedatur tempestas.*

Greg. Turon. l. 1. de Gloria mart. ca. 76.

Cum Guntheramnus Rex ita se spiritualibus actionibus mancipasset, vt relictis seculi pompis thesauros suos ecclesiis & pauperibus erogaret, accidit vt misso presbytero munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deseruiunt, ex voto trãsmitteret, præcipiens presbytero, vt ad eum rediens sanctorum sibi reliquias exhiberet. Igitur dum impleta Regis præceptione cum his regrederetur pignoribus. Limani laci, per quem Rhodanus influit, nauigium petit. Extenditur autem lacus ille in longitudine quasi stadiis quadringentis, latitudine autem stadiis centum quinquaginta. Denique reuertens presbyter, vt dixim⁹, cum nauigium hoc fuisset aggressus, subito tempestas exorta fluctus tollit: ad sidera exsurgunt vndarum montes, & nũc puppis nauiculæ, prora dehiscente, fertur in altum, nunc iterum demersa puppe, prora tollitur in sublime. Turbantur nautæ, & nihil aliud nisi sola mors in hoc periculo præstolatur. Tunc presbyter cum videret se his fluctibus obrui, & spumis vndarum ipsarum grauiter operiri, extracta à collo capsula, quæ sanctorum pignora continebat, vndis tumentibus fidus obiecit, ac sanctorum præsidium clara inuocat voce, dicens: Ne peream in his fluctibus, virtutem vestram deprecor, martyres gloriosi, sed potius qui iugiter pereũtibus præbetis auxilium, mihi, quæso, dexteram salutis porrigere dignemini: fluctus opprimite, nosque ad littus optatum vestri adiutorii ope deducite. Et hæc dicens, cessante vento, decedentibus vndis, ad littus euecti sunt.

Reliquiarũ præsentia tempestas sedata.

XIV. *Reliquiæ naufragium auertunt.*

Ex Gregor. Turo. hist. Fran. lib. 10. c. 1. & eod. de glo. mar. li. 1. c. 83. Baro. 8. an. Do. 90.

Diaconus Turonensis cũ ıeliqu s ad Gallia ıcmeat.

Quænam miranda Diacono Roma in Gallias redeunti, cum sacris reliquiis à sancto Gregorio Papa I. acceptis, contigerint, Gregorius Turonensis narrat his verbis: Ab hoc etiam Gregorio Papa Diaconus noster reliquias sanctorum attulit, dum adhuc in Diaconatu degeret. Hic autem Diaconus à Papa Vrbis Romanæ Pelagio, quorundam Martyrum, Confessorumque pignora accipiens, cum grandi psallentia, *psalmodia videlicet*, vel clericorum officio, ac populi immensi obsequio, vsque ad portum deductus est: & ingressus nauem, erectis velis, ac per illum antennæ, quæ modulum crucis gestat, apparatum extensis, flante vento pelagus altum arripiunt. Qui dum nauigant, vt Massiliensis ciuitatis portum attingant, appropinquare cœperunt ad locũ quendam, de quo à littore maris lapideus mons exsurgẽs ac paulatim discedens summa tenus vnda in mari distenditur. Cmmque impellente vento, carina magno impetu ferretur in præceps, vt scilicet scopulo illisa quassaretur, atque nautæ discrimen intuentes exitus vociferarentur: Diaconus eleuata cum sanctis pignoribus capsa, inuocare nomina singulorum cum gemitu & voce maxima cœpit, deprecãs, vt eorum virtute ab hoc periculo perituri liberarentur. Iamiamque appropinquabat nauis, vt præfati sumus ad scopulum: & statim in sanctorum contẽplatione reliquiarum, ab ipso loco commotus, cum violentia maiori ventus huic vento contrarium fluctum elisit, ventumque aduersum repulit, ac naue in pelagus profundum reuocata, cunctos à mortis periculo liberauit, sicque gyrata mole periculi, portũ quem desiderabant, cum Domini gratia ac sanctorum patrocinio, contigerunt. Erant enim reliquiæ sanctorum, quorum sacra vestigia Domini manibus sunt absoluta, cum Pauli, Laurentiique, atque Pancratii: Ch.ysanthi, Dariæque virginis, Ioannis, atque alterius Pauli Fratris eius, quorum certamina & palmas victoriarum ipsa caput orbis vrbs Roma deuota concelebrat.

Reliquiarũ sacrarum beneficio naufragiũ vitatur.

XV. *Petri & Pauli inuocato præsidio Romani confirmantur ad bellum.*

Mart. Pol. li. 4. an. 1232.

Petri & Pauli reliquiarum præsentia.

Gregorius nonus, cum ab Imperatore Friderico, qui tunc magna ex parte patrimonium Ecclesiæ occupauerat, in vrbe obsideretur, videns etiam pœne omnes Romanos per pecuniam esse corruptos, excipiens capita Apostolorum, & processionem à Laterano vsque ad sanctum Petrum faciens, animos Romanorum sic reuocauit, vt pœne omnes contra Imperatorem cruce signarentur. Quod Impe-

remouetur Fridericus ab obsidione.

rator, qui iam credebat se intraturum Vrbem, audiens, timens longe ab vrbe retrocessit.

XVI. *Reliquiæ sunt ciuitatis munimentum.*

Ex Euagrio scholast. eccl hist li.1. c.13. Sur. 5 Ian to.1. in vita eius.

Sanctissimum corpus Simeonis Stylitæ post migrationem è vita Antiochiam deportatum fuit, Leone tum imperiũ gerente, & Martyrio administrante Episcopatum Antiochiæ: Ardaburio præterea Præfecto præsidiorum in Oriente, cum militum ducibus, & cæteris ordinibus, in ipsa Mandra commorantibus, seruantibusq; sanctissimum prædicti beati Simeonis corpus, ne vrbes vicinæ illud surriperent. Itaque corpus sacratum, multis miraculis in itinere editis, defertur Antiochiam: quod Leo Imperator postea ab Antiochenis petiuit. At contra, Antiocheni Imperatori aliud postulatum offerebant, quod ita se habet: Quoniam ciuitas mœnibus caret, (Imperatoris namque furor ea diruit) sanctissimum Simeonis corpus huc apportauimus, vt nobis & muri & munimenti loco sit. Quibus verbis persuasus Leo, eorumque obsecutus postulationi, venerandum corpus illis concessit.

Reliquiæ Sanctorum munitiones sunt ciuitatum.

TIT. LIV. De Miraculis, ad externas SS. Reliquias aliquando factis, id est, ad res, quæ eorum corpora vel monumenta tetigerunt: quales sunt, vestes, capilli, barba, cilicia, &c. ac de earum reliquiarum veneratione.

Ex Matt. c. 9. & Luc 8.

Mulier quædam laborauerat fluxu sanguinis annis duodecim: expenderat in medicos omnes quas habebat facultates, Christum in medio turba conspicata, cogitabat, si vel fimbriam vestimenti eius tangeret, fore vt sanaretur. Quid multis? Vicit pudorem desiderium sanitatis. Clam dominum accedit, fimbriam tangit, & mox sanitati restituitur.

D. Luc. hist. Apost. Luc. 8.

Virtutes nam quaslibet faciebat Deus per manum Pauli, ita vt etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria, & semicinctia & recedebant ab iis languores, & Spiritus nequam egrediebantur.

EXEMP. I. *De puero trimo virtute coronæ spineæ & claui sacro liberato ab infirmitate.*

Paul. Æmil. li. hist.

Spinea sacra & clauo sacro pellitur morbus

LVtetiæ Ludouicum Philippi Augusti Regis filium trimulum tanta vis inuasit morbi, vt animã agere, ac tantum non exspirare videretur. Sacræ spineæ coronæ particulam eam, quæ ad ædem D. Dionysii asseruabatur, ac sacrum clauum obsecrationibus factis Lutetiam reuerendissime attulit Mauritius Parisiorum Pontifex, vir sanctus, ac corpori puer admouit, morbus depulsus, valetudo restituta.

II. *Iustinus Imp. præstigiis & laruis infestatus vnius claui Dominici virtute quietem accipit.*

Greg. Turon. lib. d. glor. martyr. li. 1. c. 6.

Speciosi, omnique metallo nobiliores Dominicæ Crucis claui, qui beata membra tenuerunt, ab Helena Regina, post ipsius sanctæ Crucis inuentionem, reperti sunt: & de duobus quidem frænum Imperatoris muniuit, quo facilius, si aduersæ gentes restitissent Principi, hac virtute fugarentur. Magnã autem adferunt virtutem esse huius fræni, quod ambigi nequaquam potest: quod Iustinus Imperator publice expertus est, ac suis omnibus patefecit. Illusus enim à quodam Mago, propter pecuniam emissas sibi à dæmonis vmbra intolerabiles per duarum curricula noctium sustinuit insidias: sed cum tertia nocte frænum capiti collocasset, locum insidiandi inimicus vltra non habuit, repertumque auctorem insidiarum gladio perculit.

Claui Dominici vis.

III. *Palla holoserica, qua Christi Domini pretiosissima crux fuit inuoluta, multa fiunt miracula.*

Idem ibid. Gretserus l. de Cruce c. 76.

Quæ sit virtus ligni sanctæ Crucis à sancta Helena inuẽtæ, hoc modo manifestum est. Aduenit quidam, qui nobis pallulam holosericam valde vetustam exhibuit dicens, ab hac Hierosolymis crucem Domini inuolutam fuisse. Quod cum apud rusticitatem nostram incredibile haberetur, ac rimaremur sollicite vnde ei tanta ibidem fuisset gratia, vt ista meruisset, cum sciamus omni tempore, quo sacrum hoc lignum adoratur, non solum exinde nihil quẽquam mereri, sed etiam importunius accedentem verberibus arceri, respondit: Quando, inquit, Hierosolymam abii, Futen Abbatem reperi, qui magnã cum Sophia Augusta gratiam habuit: huic enim omnem Orientem quasi præfecto commiserat: huic me subdidi, & cum ab Oriente egrederer, ab hoc & sanctorum pignora, & hanc pallam, de qua eo tempore sancta Crux inuoluebatur, accepi. Postquam mihi vir ille retulit, & hanc mihi pallam tradidit, præsumpsi fateor eam abluere, & frigoriticis potum dare, sed mox opitulante virtute diuina sanabantur. Scindebam etiam exinde plerunque particulas, & dabam religiosis pro benedictione. Vni vero Abbati partem diuisi: qui post duos ad me annos rediens cum sacramento asseruit duodecim ab ea energumenos, tres cæcos, duosque paralyticos fuisse sanatos. Muto cuidam ipsam pallam in os posuit: sed cum dentes linguamque attigit, statim vocem eloquiumque restituit, quod nos fideliter credere ipsa Domini promissio iniicit, dicens, *Omnia quæcunque petieritis in nomine meo, credite, quia accipietis, & venient vobis.*

Miracula ad pallam, in qua fuit inuoluta pars S. Crucis.

Marc. 11.

IV. *De miraculis factis ad columnam Christi & de sacra tunica eiusdem.*

Greg. Turon. li. 1. de Glor. martyr. ca 7. & 8.

Ad columnam, ad quam verberatus est Dominus & Redemptor noster Hierosolymis multi fide pleni accedentes corrigias textiles faciunt, eamque circumdant, quas rursum pro benedictione recipiunt

piunt diuersis infirmitatibus profuturas. Ferunt etiam ipsas coronæ sentes quasi virides apparere: quæ tamen si videantur aruisse [illegible]ohis, quotidie tamen reuirescere virtute diuina. De tunica vero beati corporis non consuta, desuper contexta per totum, quæ iuxta Dauidicum vaticinium sub sorte iacuerat, fides Euangelica pandit. Ait enim: *Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestem meam miserunt sortem.* De hac vero immaculati agni tunica, quæ à quibusdam audiui, silere nequeo: Ferunt autem in ciuitate Galateæ in basilica, quæ ad sanctos Archangelos vocitatur, retineri. Est enim hæc ciuitas ab vrbe Constantinopolitana quasi millibus centum quinquaginta: in qua basilica est crypta abditissima: ibique in arca lignea hoc vestimentum habetur inclusum: quæ arca à deuotis atq; fidelibus summa cum diligentia adoratur, non immerito digna, quæ hoc vestimentum retinet, quod Dominicum corpus vel contingere meruit, vel velare.

V. *Sasra lancea ex Christi clauis confecta hostes terrentur & fugantur.*

Sigebertus in Chron. Luitprand. lib. 4. c. 11. & Sur. 3. die Octobr. ex testis S. Gerardi, apud Baron. to. 10. ann. 929. 2. 3.

Lancea Christi terrentur hostes visibiles & inuisibiles.

De lancea ex Christi clauis confecta hæc refert Sigebertus: Lanceam mirandi operis ex clauis Iesu Christi crucifixi sanctificatam, quæ dicitur primi & magni Constantini Imp. fuisse, donatam Rodulpho Regi Burgundionum & Italiæ à Sampsone Comite, Rex Hēricus precibus, minis, muneribus, addita etiam parte Prouinciæ Sueuorum a Rodulpho extorquet, & hanc ad insigne & tutamen imperii posteris reliquit. De ea vero latius in rebus gestis S. Gerardi viri sanctitate conspicui. Henricus, inquit, Rex Othonis Saxonum Ducis filius, vt erat Deum timens, & amator religionis ecclesiasticæ, vbi percepit Rodulphum Burgundionum Regem habere tam cæleste & inæstimabile donum, quod idem Rodulphus pro summo amicitiæ munere a Sampsone Comite acceperat, missis ad eum Legatis tentauit multis oblatis muneribus, si ab illo impetrare, sibique aduersus tum visibiles, tum inuisibiles hostes arma inuictissima, triumphumque perpetuum comparare posset. At Rodulpho Rege id se nulla vnquam ratione daturum asseuerante, modis omnibus Henricus Rex, quem muneribus emollire nō posset, minis intentatis frangere conatus est, affirmans se omne eius regnum ferro & flammis vastaturum. Sed quia illud quod petebatur munus eiusmodi erat, quo olim Deus terrena cęlestibus vtraque pacificans coniunxit, Rodulphi Regis animus tandem diuinitus est emollitus, ita vt iusto Regi iusta petenti annueret.

Henrici Regis pietas in cultu sacræ lanceæ.

Quo autem amore donum hoc eximium Rex Hēricus cōplexus sit, hoc ipso vel maxime declarauit, quod non modo auri & argenti muneribus Rodulphum Regem honorauit, verumetiam Sueuiæ Prouinciæ non minima parte donauit. Deus autem, qui cordium inspector est, & bonas muneratur voluntates, qua mercede huius rei causa pium Regem Henricum in æterna vita affecerit, quibusdam indiciis etiam in hoc sæculo prodere voluit, quando hostes in ipsum incurrentes, hoc victorioso præeunte signo, semper terruit atque fugauit. Tali igitur occasione, diuina fauente voluntate, sanctam illam lanceam Rex Henricus adeptus est, quam filio, de quo nobis impræsentiarum sermo est, è vita decedens dereliquit vna cum regno, non minori veneratione ab eo conseruandam, vti non paucę testantur victoriæ, quas per eam orando obtinuit. Hæc ibi. Verum quod dicitur ex clauis Dominicis illam esse confectam, verius puto esse dicēdum ex aliqua parte claui, alio ferro coniuncta illam elaboratam: nam claui Domini ad alium vsum sunt habiti.

Lanceæ sacræ virtute victoriæ multæ parta.

VI. *Quanto in honore fuerint olim apud Græcos B. Mariæ Zona & Christi Domini fasciæ.*

Ex orat. S. Germ. Patriarchæ Constantin. apud Simeon. Metaphr. & Euthymio monacho apud eund.

Sanctissimæ Deiparæ, qua se adstringebat, zonam, pretiosissimasq; fascias, quibus Virgo integerrima tenerrimum Christi pueri corpusculum colligauit, ac vinxit, vsque adeo venerata Græcia est, vt templum in vtriusque rei honorem incredibilis cuiusdam formositatis erexerit. Cuius templi dedicationem, & vt iidem Græci loquūtur, encænia, Germanus Byzantius Antistes oratione celebrauit, qua simul Virginis laudes persequitur. Eam vocat Christi supremi Regis animatam ciuitatem, Christianorum solatium, eorum, qui vexantur, potentissimam adiutricem, peccantium, si modo pœniteant, paratissimum, tutissimumque perfugium. Et Euthymius monachus: Laudatur, inquit, zona, quæ annos plus nongentos illæsa atq; integra perseuerat, cuius nequaquam infuscatus est color, quæ vincit splendore niuem, talemque se videntibus exhibet, qualis ex manu prodiuit artificis. Ea se cœli Regina reuera, vt credimus, cinxit, idolorum contriuit aras, gentium delubra vastauit, & humani cruoris effusionem, flumenque coercuit.

B. Virginis laudes.

Zonæ B. Virginis laus & integritas.

VII. *De veneratione sanctissimæ Dei genitricis vesti ab Imperatore Leone & aliis exhibita.*

Niceph. Callist. hist. eccl. lib. 15 ca. 24.

Vestis diuæ Virginis ex Palæstina Constantinopolim deportata.

Leone imperante, veneranda immaculatæ matris vestis hoc modo Constantinopolim perlata est. Hanc ad filium migrans Dei mater mulieri Hebreæ cœlibi seu viduæ reliquit, quæ etiam vsque ad illud ipsum tempus incorrupta permansit, & multa miracula edidit. Postquam autem Candidus & Galbius germani fratres patricia dignitate præditi, Hierosolyma profecti, omnia loca perlustrarunt, & exosculati sunt, atque inde etiam in Galilææ partes venerunt, & thesaurum hunc apud Iudæam quandam asseruatum repererunt, consilium eius auferēdi ceperunt: Hierosolymorum vrbe peragrata, & sancto quoque loco salutato, ex Palæstina discessuri, arcam eadem longitudine, & latitudine, qua illa erat, in qua diuina Dei matris vestis reposita erat, fieri curarunt: eamq; vacuam solito ornamento coopertam per fraudem in loco suo deposuerunt: alteram autem illam cum sacrosancta veste receperunt,

Vestis Deiparæ virginis vbi reposita.

& cum ea quam celerrime Cōstantinopolim recurrerunt: in suburbana regione, cui Bachernæ nomen erat, occultare diuinum thesaurum volentes. Quādoquidem vero rem tentare, quæ fieri nequiret, visi sunt, ingratis etiam eam ad Imperatorem retulere. Atque ille incredibili elatus voluptate, rotundo in eo loco vbi asseruabatur constructo templo, cum summa veneratione sacram arcam in eo collocauit: vbi nunc quoque venerāda illa vestis integra seruatur, veluti inuictum, perpetuumque vrbis præsidium, quæ varios repellit morbos, & miraculis, quę in ea fiunt, naturam & vim temporis superat. Pulcheria quidem celebris Imperatrix, ingens sub Marciano Dei matri condidit templum, vbi sepulcrales fascias reposuit, Leo autem Magnus aliud construxit, in quo magnifice vestem illius consecrauit.

Deiparæ virginis vestis vrbis Constantinop. custos & morborū officina.

VIII. *De tunica S. Ioannis Euangelistæ miraculis coruscante.*

Greg. Magn. lib.2. epist.3. Ind.11. Ioannes Diacon. in vita S. Greg Baron. to.8 an. Do. 592.

Tunica S. Io. Euang. inuenta.

Anno Christi Domini quingentesimo nonagesimo secundo inter multas Gregorii Papæ tertii ærumnas felix illud ac faustum accidit, vt reperta tunica sancti Ioannis Euangelistæ Romā deferretur: cum enim innotuisset ipsi Gregorio tunicam sancti Ioannis apud quendam Episcopum asseruari, Episcopum illum cum ea Romam venire præcepit, ita de his scribens ad Ioannem Abbatem: De tunica vero sancti Ioannis omnino grate suscepi, quia sollicitus fuisti mihi indicere Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut (ꝙ melius est) eundem Episcopum, qui eam habet, cum clericis suis, & cum ipsa ad me trāsmittere: quatenus & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodem episcopo vel clericis mercedem habere valeamus Hanc autem Romam fuisse perlatam, & collocatam sub altare sancti Ioannis in basilica Constantiniana, testatur Ioannes Diaconus, qui eam consueuisse coruscare miraculis tradit: ait enim: Quæ quidem vestes vsque hactenus tantis miraculis coruscare probantur, vt siccitatis tempore foras excussæ pluuiam conferant, inundationis vero serenitatem reducant.

D. Ioann. Euang. tunica Romā translata.

IX. *Ad lintei particulam, quo Saluator discipulorum pedes tersit, miraculum.*

Leo Ostien. in Chron. Cassin li.2. c.94 Baron. tom.11. anno Christi 1014 13.

Linteum sacrum Hierosolymis allatum.

Anno Domini millesimo decimo quarto, monachi quidam ab Hierosolymis venientes, particulam lintei, cum quo pedes discipulorum Saluator extersit, secum detulerunt, & ob reuerentiam loci sacri monasterio Cassinensi obtulerunt. Verum cum plurimi fidem derogarent, illi fide præditi particulam istam ardentibus imponunt prunis, quæ mox in colorem ignis versa est. Amotis tamen carbonibus, ad pristinam speciem admirabiliter rediit. Cumq; cogitarent, quomodo vel vbi pignora tanta locarent, dispositione Dei contigit, vt eodem die mitteretur huc loculus ille mirificus, vbi nunc cōdita est lintei ipsius particula, argento & auro, gemmisque opere angelico subtiliter & pulcerrime decoratus. Ibi ergo amoto crystallo, cum omni veneratione locata est: morisque est annis singulis ipso die cœnæ Dominicæ ad mandatum fratrum à mansionariis eam deferri, & in medium poni, duoque ante illam accendi candelabra, & iugiter, donec impleatur mandatum, ab acolytho incensari. Demum iuxta finem mandati, à singulis per ordinem fratribus flexis genibus deuotissime adorari, & reuerenter exosculari.

X. *Contactus particulæ vestimenti B. Ignatij sanat strumas.*

Ioan. Pet. Maffeius in vita S. Ignatij li.3.c.14.

Cum defuncti B. Ignatii Loiolæ corpus exequiarum causa iaceret in feretro, Bernardina quædam Romana, filiam strumis iam diu laborantem, quam arte nulla medici sanare valuerant, ad osculandas mortui manus admouere vehementer optabat, certam ex eo contactu filiæ valetudinem sibi pollicita. Sed cum præ turba impetu sæpe facto puella numquam ad feretrum accedere potuisset: denique mater, quippe quam filiæ charitas valentiorem audacioremque reddebat, non ante destitit, quam ex vestimentis Ignatii frustulum adepta est. Id frustulum Virginis collo simulatque alligatum, velut præsenti numinis ope morbus euanuit: cuius miraculi rumor cunctis, vt par est, admirantibus, longe lateque manauit.

XI. *De linteo, quo Christi facies à Veronica fuit abstersa, miracula.*

Ex Methodio Mariano Scoto Constantino Porphyrogenito & aliis, Simon. Maiolus Episc Vultuariens. colloq. 20.

Veronicæ sudarium Romæ in magna veneratione.

Sacrosanctum linteum illud, quo Christi facies, cum ad passionem traheretur, sudore fluens abstersa est, eius contactu, cum beata Veronica attulisset ad Tiberium Cæsarem, a lepra mundatus est. Vt ex Methodio Tyriorum Episcopo recolit Marianus Scotus. Quin Volusiano ingentem in dorso gibbum patienti eiusdem sudarii contactu morbus propulsus est. Seruatur hoc beatæ Veronicæ sudarium Romæ, ac colitur summa veneratione. Testantur hæc præter Constantinum Porphyrogenitū etiam Bergomis, Polydor. Virgil inuent. libro sexto, capite decimo tertio.

Ad Veronicæ sudarii miracula.

XII. *Mitra S. Gregorij VII. sanatur Vbaldus Episcopus Mantuanus*

Baron to.11 an. Do.1085 13. ex bibliothecario eiusdem temporis scriptore, in vita S Gregor

Mitra sanatur Episcopus spleneticus.

Gregorius septimus Papa mitram capitis sui trāsmisit Anselmo tertio Lucensi Episcopo, tanquam potestatem suam ligandi & soluendi, sed & miracula, credo, faciendi. Nam non multo post, cognoscētibus nobis omnibus, per ipsius consilium, & fidem magnam, præclara quædam fecit Deus per eandem mitram mirabilia. Inter alia enim Reuerendissimus Dominus Vbaldus Mantuanus scilicet Episcopus, multis iam annis grauissime spleneticus, toto corpore vlceratus, præsertim in crucibus, sic vt vix quomodolibet stare posset, vix etiam iacere vel sedere, qui & multa in medicis erogauerat, nihilque profecerat, apposita eadem mitra, vbi maior ingrueret dolor, pristinæ redditus est sanitati.

XIII. *Barba S Petri Apostoli in Gallias delata multa eduntur miracula.*

Ex Frodoardo de reb. sui temp Baron. an. Do. 922. tom. 10.
*Iesedis.
Ad barbam S. Petri miracula multa.

Anno Domini nostri Iesu Christi nongentesimo vigesimo secundo, in pago Patisiaco in villa, quæ dicitur* Gescedis, multa miracula in ecclesia sancti Petri, à quarto superiore anno, ex quo scilicet reliquiæ de barba ipsius Apostoli illuc sunt relatæ facta memorantur, ita vt inter cæcos & claudos vel contractos amplius quam centum septuaginta sanitate donati referantur: dæmoniaci vero quotquot illuc abierant, sano sensu, pulsis dæmonibus redierint, præter alia innumerabilia, quæ ibi sunt acta.

XIV. *De fœmina à cacodæmone virtute capillorum S. Vincentij erepta.*

F. Petrus Rãzane Panormitanus in vita S. Vincentij li. 4. in fine apud Sur. to. 2. April. 5.
Vis capillorum S. Vincentii Ferrarien.

Frater quidam Dominicani instituti Gulielmus Portas, cum in Maiora Insula Beatus Vincentius esset, pilos quosdam rasæ barbæ illius ex deuotione multo tempore asseruauit. Is vt audiuit fœminam quandam à dæmone occupatam, quæ multa etiam secreta indicaret, pilos illos pãno inuolutos ad eius collum alligauit. Tum vero malus dæmon acrius cœpit vexare fœminam. Interrogatus cur esset solito atrocior, respondit: se vim magnam sentire capillorum fratris Vincentii Ferrarii, & tandem à fœmina abscessit, ea pœne exanimi relicta. Multi alii solo vestium sancti viri contactu à diuersis & quidem exitialibus morbis erepti sunt.

XV. *Ligno cancelli S. Martini sanatur Gregorius Turonensis infirmus.*

Greg. Turon. miracul. S. Martini li. 4 c. 2. apud Baron. tom. 7. an Do. 574.
Miraculum

Quodam tempore lingua mihi, Gregorio Turonenii videlicet, grauiter obriguerat, & vt plerunque dum loqui vellem, balbutire me faceret: quod non mihi sine improperio erat. Accessi autem ad tumulum sancti, ac per lignum cancelli linguam impeditam traxi. Protinus tumore composito conualui. Intumuerat enim valde, & totum palati impleuerat antrum. Deinde post diem tertium, labium mihi exilire grauiter cœpit. Accessi iterum quærere sanitatem ad tumulum, tactusque à dependentibus velis protinus stetit venæ pulsus.

XVI. *Ex vnguento sancti Niconis omnis generis morbi sanantur.*

Ex Abbate monasterii S. Niconis Baron. to. 10. an. Do. 981.

Prætoris munere præcipua cum laude perfunctus Basilius Apocaucus, priusquam rediret in patriam, Lacedæmonem venit, vt sacram beati thecam adoraret: summumque in illum amorem & studium testaretur, discedens autem collectum vasculo sacrum vnguentum, quod sanctificationi, malisque & morbis omnibus depellendis proficuum esset, domum tulit. Domi ergo quendam ex famulis, quem in intimis habebat, graui, lethalique morbo decumbentem, ac desperata per medicum valetudine deploratum nactus, diuino, quod gerebat, vnguẽto Gregorium (id enim seruo nomen erat) certa fide spem fulciens inunxit. Res mira! sub mediam noctem è lecto repente desiliens æger, suisq; pedibus gradiens, sonora voce qui modo elinguis erat, vxorem vocat, Apocaucus ad vocis sonitum excitus, accurrit: & sanitati, aut vitæ potius restitutum cernens, modũ causasq; interrogat: tum ille, monachum sibi quendam adfuisse ait, insignem cruce virgam manu gerentem, cultuque corporis eremitico, & lethalem morbum protinus depulisse. Astans enim mihi, aiebat monachus ille (cuius etiam vultus lineamenta signabat, ex quibus Apocaucus sanctum fuisse didicit) manuque prehendens: Deus, inquit, propter Apocauci fidem, vitam tibi Metonoitæ precibus largitur, & cum hoc dicto statim abiit. Ego vero integram valetudinem adeptus sum.

Ex vnguento è corpore S. Niconis profluente miraculum.

TIT. LV. De pœnis contemnentium, vel minus reuerenter tractantium sacras Sanctorum Reliquias.

EXEMP. I. *De Iudæo, cui vtraque manus exardescens decidit, quod loculos seu feretrum Diuæ Virginis impie & irreuerenter contrectasset.*

Niceph. Callist. hist. eccl. li. 2. c. 22.

POstquam sacratissima Dei mater animam Deo reddidisset, Apostoli, & qui præterea ibi aderant viri egregii, lectum corona circumdantes reuerenter illam exosculantur. Ad quam deinde quam plurima fiunt miracula, cæci namque, præter spẽ exspectationemq; omnem, oculis suis solem cernũt, surdis auditus suus datur, claudi gressus recipiunt: &, vt semel dicã, omne morbi genus attactu solo prorsus cedit, & profugit. Deinde cereis ardentib. prælatis, & vnguentis floribusq; sparsis, atq; Angelis cœlitus feretrum vel præeuntibus, vel stipantibus, vel etiam consequentibus, diuinis patribus & Apostolis diuina quædam carmina concinentibus, intellectualis illa atque spiritualis arca, ex Sion in Getsemani, Apostolicis eam gestantibus manibus fertur. Etenim inter hanc tantã lætitiam molestũ & durũ quiddam incidit, quod silentio prætereundum non fit. Cum enim diuinum illud tabernaculum, ita vt dictum est, ad Getsemani portaretur, vbi Dei genitrix sepeliri se mandauerat, Iudæi inuidia tabescentes, cum occultare non possent eum, qui in mentibus eorum fouebatur, liuoris affectum produnt. Inter quos aliis quidam confidentior, furibundusque magis, (erant autem ex Sacerdotum ordine) cum sacrum tabernaculum portaretur, impetu quodam præter rationem percitus, in id ferebatur, humi prosternere sacram illam arcam, atq; pessundare in animo habens. Sed enim vindicta nequaquam moratur: Namque ab vlnis manus illius recisæ ex feretro dependent. At quæ diuina natiuitate sua, lætitia habitabilem orbem omnem repleuerat, ne in obitu quidem cuipiam molestiæ aut ærumnæ alicuius causa futura erat. Porro is cui

Iudæo impie reliquias diuæ Virginis inuadenti man⁹ decidunt.

hoc

Iudæo per pœnitentiã resipiscenti manus restituuntur.

hoc contigerat, cum malus quidem, ſed tamen non prorſus deſperatus, & incurabilis eſſet, pœnitentiæ rite prætendit remedium, & quoniam manus, quas non habebat, prætendere nequit, lacrymas profert, & ſimul cum ea reſipiſcentiæ diſciplina, cura quoq; adeſt. Feretrum enim conſiſtit, & manus, ad refectionem, vnde ciderant, accõmodatæ (Petri id iuſſu factum) confeſtim priſtinum ſtatum recuperant.

II. *Clauem S. Petri Apoſtoli deſpiciens malo ſpiritu arreptus mortem ſibi ipſi conſciuit.*

Ex Gregor. Magn. lib. 6. epiſt. 23. ad Theoctiſten. Baron. to. 7. an. Do. 585.

Per clauem S. Petri grãde miraculum. Clauem auream fecit Antharit Rex Longobardorũ. Clauem S. Petri de terra leuat Minulphus Catholic⁹. Indulgentiæ conceſſæ per clauẽ S. Petri.

Benedictionem Sancti Petri Apoſtoli, clauem à ſanctiſſimo eius corpore tranſmiſi, de qua videlicet claue hoc eſt geſtum quod narro miraculum. Dum eam quidam Longobardorum, ciuitatem ingreſſus in Tranſpadanis partibus inueniſſet: quia Sancti Petri clauis eſſet, deſpiciens: ſed pro eo quod auream vidit, facere ſibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum, vt eam incideret: qui mox cultellum, cũ quo eam per partes mittere voluit, arreptus per ſpiritum ſibi in gutture defixit, eademque hora defunctus cecidit. Et dum illic Rex Longobardorum Antharit, atque alii multi eius homines adeſſent, & is qui ſe percuſſerat, ſeorſum mortu⁹, clauis vero hæc ſeorſum iaceret in terra: Factus eſt omnibus vehementiſſimus timor, vt eandem clauem de terra leuare nullus præſumeret. Tunc quidam Longobardus Catholicus, qui ſciebatur orationib. & eleemoſynis deditus (Minulphus nomine) vocatus eſt, atq; ipſe hanc eleuauit de terra: Antharit vero pro eodẽ miraculo aliam auream clauem fecit, atque cum ea pariter ad ſanctæ memoriæ prædeceſſorem meum tranſmiſit, indicans quale per eam miraculum contigiſſet. Ipſum ergo veſtræ excellentiæ tranſmittere ſtudui: per quam omnipotens Deus ſuperbientem & perfidum hominem peremit: vt per eã vos, qui eum timetis & diligitis, & præſentem ſalutem & ęternam habere valeatis.

III. *Clodouæus Francorum Rex irreuerentius tractans B. Dionyſii reliquias caſtigatur.*

Ioa Laziar. li. 3. hiſt. c. 60

Anno quarto Clodouæi Regis Franciæ tanta rerum inopia fuit, vt paſſim in regno Franciæ multi fame perirent Cuius rei motu Clodouæus feretrum Dionyſii, quod ex ſolito argento erat, erogauit. Hic brachium ſancti Dionyſii aliquando non ſatis reuerenter tractans, mente captus eſt, tantaque aeris obſcuritas intra templum ſecuta eſt, vt qui illic aderãt pauitantes citiſſime aufugerent. Rex vero, quamuis nondum ſuam mentem recepiſſet, brachii partem ablatam, auro circumdatam, & gemmis multis decoratam corpori reſtituit. Verum nec ſic ſanus effectus (licet meliuſcule haberet) duobus annis hoc modo afflictus, decimo ſexto regni ſui anno interiit.

IV. *Diſcrimen pij ab impio per ſanctorum reliquias.*

Ex Gregor. Nazianzeno orat. 1. in Iulianum. Bellarm li. 2. de reliquiis Sanctor. c. 2. to. 1

Refert Diuus Gregorius Nazianzenus, duos nepotes Conſtantii Imperatoris, Gallum & Iulianum, volentes exſtruere inſignem eccleſiam ſupra tumulum Mamantis martyris, inter ſe diuiſiſſe opus: ſed partem illam, quæ extruebatur à Gallo, vere pio & fideli, feliciſſime proceſſiſſe: partem autem, quæ extruebatur à Iuliano, qui Apoſtata futurus iam mẽte corruptus erat, non potuiſſe vnquam coaleſcere: quod terra inſolito more contremiſcens continuo quaſi euomeret, quidquid Iuliani ſumptibus in fundamentis proiiceretur. Cauſam huius miraculi Nazianzenus fuiſſe dicit: quod ſancti Martyres ſe inter ſe mirifice diligant: ideo enim martyrem, cui templum exſtruebatur, honorem illum recuſaſſe, quod nollet ab eo honorari, à quo collegas ſuos cõtumelia afficiendos præuidebat, & ipſum etiam Deum, qui corda intuetur, opus Galli, tanquam Abelis ſacrificium admiſiſſe: opus Iuliani, tanquam ſacrificium Cain abieciſſe.

V. *De pœna violantium eccleſiam & reliquias S. Alexandri martyris.*

Eutrop li. 17 Rerum Rom. Niceph. Caliſt. li. 18. c. 2 Bredenb li. cap. 49.

Anno decimo octauo Imperii Mauritii, Chaian⁹ cum barbaro exercitu ſuo Diriziperam venientes ciuitatem depopulati ſunt, & ſancti Alexandri martyris eccleſiam incenderunt: ſepulcrumque illius argenteo tecto coopertum ſpoliant. Sed & iniuriis quoque martyris corpus afficiunt, multamque in Thrace prædam capientes, epulabantur ſplendide, contra Romanos elati. Deus autem vindictam martyris faciens Alexandri, peſtilentiam languoris barbaris intulit, & in vno die ſeptem filios Chaiani per febrem & inguinariam paſſionem occidit, vna cum aliis turpibus multis, ita vt poſt triũphale gaudium cum carminibus, & canticis, lamentationes & lacrymæ, & luctus ſine conſolatione poſſideret barbaros.

VI. *De vindicta Diuina in violatorem ſepulcri S. Ignatij Patriarchæ Conſtantinopolitani.*

Ex Nizeta Dauide in vita S. Ignatij Baron. to. 10. an. Dom. 878.

Silentio minime præteribo miraculũ, quod poſt mortem Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani contigit. Lydus Sacellarius quidam ſuggeſtione Photii impudentis monaſteriũ ingreſſus, vt omnes qui in ſancto eius ſepulcro preces effundebant, vt ſuis egeſtatibus opem ferret, verberibus & iurgiis pelleret: & hoc cum feciſſet, addidit malum malo, & præcepit, vt prope ſacrum ſepulcrum effodiatur, & profunde terra euertatur, ea videlicet occaſione, eo quod eo in loco à Patriarcha multum aurũ alias fuerat occultatum: reuera autem, vt hoc dedecus impingeret venerandis illis reliquiis: ita inuidia omnino illum occupauerat, inſanam videlicet eius animam, vt ne poſt mortem quidem illum quieſcere ſineret. Sed vna cum impio illo mandato impium etiam ira à Deo miſſa adorta eſt, non ferente in hoc loco Dei longanimitate, ſed velociter meritã inferente vindictam. Quamprimum igitur vehementer clamans ſuperbus ille, ac ſi interficeretur, ſurſum ac deor-

ac deorsum proprio sanguine instar fluuii ex ore manante cruentatus, & alienis manibus deportatus, quasi voce carens, quatuor diebus ita tormentatus efflauit animam.

VI. *Canonicus negans sanctitatem reliquiarum sancti Thomæ Aquinatis, diuinam experitur vltionem.*

Ioan. Garzo. in vita eius apud Surium tom. 2.

Anno à morte sancti Thomæ Aquinatis quadragesimo secundo, Canonicus quidam Salernitanus sacras reliquias inquirens, quas reponeret in sacello sanctæ Crucis ab ipso constructo, ad castrum vbi manus sancti Doctoris seruabatur, aduenit, multasque ipsi ostensas sanctorum reliquias reuerenter, vt par erat, venerabatur. Cum autem diceret sacellanus Castri, se adhuc maioris pretii habere reliquias, nempe manum integram fratris Thomæ Aquinatis, ille spreuit, & irrisit, dicens, illum sanctum non esse, sed vnum è familia sancti Dominici. Mox vero contemptum secuta est vindicta cœlestis. Nam tremor illum ingens apprehendit totius corporis, & caput eius mire intumuit. Tum ille ad se rediens, seseque temeritatis arguens, veniam petiit à Sacerdote, manumque sancti Thomæ reuerenter exosculans, & tremore, & tumore se sensit liberatum.

VII. *Ad sepulcrum S. Amabilis presbyteri orare despiciens Dux, diuinitus compellitur.*

Greg. Turon. de glor. Conf. cap 33.

Fuit in Aruerna vrbe admirabilis sanctitatis Amabilis quidam vici Ricomagensis presbyter, qui virtutibus magnis præcellens, sæpe serpentibus dicitur imperasse. Nam ad huius tumulum cum Dux Victorius despexisset orare, affixo è regione equo, nequaquam poterat amouere. Quem cum flagris, stimulisq; vrgeret, & ille quasi æneus, staret immobilis, tandem aliquando Dux à suis commonitus, qui, vt ita dicam, ipsi pecudi similis erat factus, ad orationem descendit; cumque fideliter orasset, quo voluit, iuit. Ad huius tumulum energumenum vidi mundatum, periurantem diriguisse vt ferrum, crimen confessum, illico absolutum.

VIII. *Milites sancti Narcissi reliquias diripientes à muscis terrentur ac vulnerantur.*

Surita lib. 4. c. 69. Baron. in Martyrol. ad 18. Martij.

Cum Philippus Galliæ Rex, bello in Petrum Regem Aragonum moto, Gerundam cepisset, eius milites, qua erant insolentia, vi templis illata, sancti quoq; Narcissi patroni & tutoris illius vrbis sepulchrum diripuerunt; sed inde egressa muscarum inaudita forma & magnitudine examina, & magno impetu in multitudinem inuolantes sic terruerunt, & acutis ac venenatis morsibus vulnerarunt, vt intra paucos dies hominum plus quadraginta, & equorum plus 24. millia ea pestis absumpserit. Quin etiam Petrus ipse Aragonum Rex, in epist. ad Sanchium Castellæ Regem data, scribit, equos ad 40. millia periisse: neque multo post Rex ipse Galliæ mortuus est Perpiniani. Ex hoc tristi euentu abierunt in prouerbium, Muscæ S. Narcissi, vt annotat Baronius in martyrologio 18. Martii, qui etiam Philippo iungit Carolum Siciliæ Regem.

Muscis necantur mul. ti milites S. Narcissi reliquias diripientes.

IX. *Maurus blasphemans ad reliquias S. Lupi diuinitus corripitur.*

Idem ibid. cap. 67.

Lupum Antistitem apud Tricassinorum Campaniæ vrbem sepultum, nulli habetur incognitum. Ad cuius basilicam Mauri cuiusdam seruus negligentia admissa confugit. Frendens vero dominus eius, de vestigio persecutus, ingressus basilicam, nec oratione prostratus, blasphemias in sanctum euomere cœpit, ac dicere: Et tu Lupe, seruum meum auferes, & propter te nō licebit mihi in eum debitam vltionem exercere? & exerta manu seruum trahere cœpit, dicens: Non mittet hodie hic Lupus manum suam de sepulcro, vt eruat te de manibus meis. Hæc dicente misero, extemplo lingua, quæ in sanctum blasphemias effudit, diuinitus obligatur: atq; mutatus homo, debacchari cœpit per totam ædem dans mugitum, vt pecus, sermonem vt homo non proferens. Cumque hæc suis nunciata fuissent, apprehensum duxerunt ad domum suam. Vxor vero eius multa munera in basilicam posuit: sed hic tertia die cum graui cruciatu vitam finiuit. Quo defuncto, mulier quæ dederat recepit: seruus tamen permansit ingenuus.

Blasphem⁹ ad sepulcrū S. Lupi luit pœnas.

X. *Cæditur Gallorum exercitus ob profanatum martyrum Crispini & Crispiniani sepulcrum.*

Iacob. Meyerus Annal. Fland. lib. 15. anno 1414.

Huic affine est quod sequitur. Anno 1414. dum Gallorum Rex bellum gereret aduersus Ioannem Burgundionum Ducem, & Flandriæ Comitem, Augustam Suessionum Duci fauentem occupauit, & Sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani (quorum corpora ea in vrbe sunt in honore) templum violauit. Sed anno circumacto, eo ipso die, qui sanctis martyribus sacer est, idem Gallorum fortissim⁹ exercitus, ex hominum innumera multitudine, & præcipua regni nobilitate conflatus, victus, profligatus, atq; cæsus fuit ab Angelorum parua manu, q̄ nec pacis fœdus, nec inducias à Gallis impetrare potuerat. Creditum autem vulgo est, Deum martyrum precibus impulsum, hac clade ab iis, qui templū & sepulcrum martyrum profanarant, pœnas exegisse.

XI. *Caluinistæ ob violatas reliquias S. Martini bis à Catholicis miserrime concisi.*

Thom. Boz. lib. 23. de sig. e cl. cap 3.

Cum Caluinistæ Turonis ossa S. Martini in ignē coniecissent, ad internecionem cuncti à Catholicis miserrime bis fuere concisi, vlciscente Deo iniurias sanctissimi viri.

XII. *Reliquias S Nicetæ non ausus est diuidere Episcopus diuino terrore perculsus.*

Ex Simeone Metaph. Sur. tom. 5. Septemb 15.

Illa domus, quæ sanctum Nicetam Athletam, primo accepit hospitio, ditatur pollice sacræ illius domus, & hanc propriam gratiam amico Mariano dat ille egregius Nicetas, honorans amicitiæ leges & hospitalitatis. Quod quidem nulli alii sinit facere, in hoc quoq; amico gloriam tribuens. Etenim Auxen-

eius, qui erat ciuitatis Mopsuestiæ Episcopus, cum aggressus esset eius corporis aliquid diuidere, & accipere, nihil quidem accepit eorum, quæ volebat: eum autem non paruus inuasit metus, nec eiusmodi, vt non in apertum prodiret, aut lateret, sed quo eius quoque anima fuerit valde agitata, & alios docuerit iisque vidit, & terrore, quo affectus est, vt nemo deinceps manum audacem porrigeret, neque vllam partem eius corporis, cum esset præter ipsius sententiam, auelleret.

XIII. *De funesto interitu viri improbi contra reliquias S. Oportunæ blasphemantis.*

Adelelin. Sagen Episc apud Sur. to. 2. April. 22.

Reliquias S. Oportunæ contemnens diuinam experitur vindictam.

Cum per merita beatæ virginis Oportunæ Abbatissæ innumerabiles ægroti in castro Syluanectensi sub Hugboldo Comite sani efficerentur, Syluanectenses omnes locum illum, vbi eius sacrum corpus asseruabatur, venerari cœperunt. Ecce autem Sacerdos quidam, Alimarus nomine, inuidiæ stimulis percitus, dixit hominibus eo aduentantibus: Non est hoc in loco vllum sanctæ alicuius virginis corpus, sed merum phantasma est, quod hic colitur. Peruenit hoc ad aures Roberti Deo chari, & religiosi viri, nunc vero etiam Episcopi, aitq; ad illum: Eia [illegible] er, qua fronte tu isthæc ausus es dicere? Certe [illegible]opediem experieris, num reuera hoc in loco sanctæ Oportunæ corpus habeatur. Eodem die blasphemus ille in cœnaculum ascēdere volens, fractis ceruicibus non diu post exspirauit: iamq; vltimum trahens spiritum, ante aram deportatus, propter blasphemiam suam se fassus est diuina animaduersione percussum.

TIT. LVI. De inuentis corporibus Sanctorum eorum que vestimentis, diu in terra incorruptis & illæ[illegible]s.

EXEMP. I. *De sancti Ferreoli corpore integro cum vestimentis illæsis inuento.*

Greg. Tur. de mirac. S. Iulian cap 2. Baron. tom 6 ann. Dom. 475. 21.

QVodam tempore, dum ad occursum beati Nicetii Antistitis vsque Lugdunum processissem libuit animo non aliter, nisi orationis causa, Viennam adire, & præcipue sepulcrum visitare Ferreoli martyris gloriosi: insederat enim menti propter antiquam dilectionem eorum, me sic esse eius alumnum, vt Iuliani. Denique oratione facta, erigo oculorum aciem ad tribunal, conspicioque in eo versiculos hoc modo conscriptos:

Heroas Christi geminos hæc continet Aula:
Iulianum capite, corpore Ferreolum.

Caput S. Iuliani cum corpore S. Ferreoli inuentum.

Cum hæc legens ædituum consulerem, cur hęc scripta sic fuerint, respondit: Basilica sancti martyris Ferreoli super ipsum Rhodani littus ab antiquis fuerat collocata. Deniq; cum impulsante violentia amnis, porticus quæ ab ea parte erat collocata, corrueret: prouidus Sacerdos Mamercus nomine, qui tunc Viennensem regebat ecclesiam, ruinam futurã præueniens, aliam basilicam eleganti opere, & in ipsa mensura sagaci intentione construxit, illuc sancti martyris transferre corpus cupiens. Aduenit autem ad hoc opus Abbatum & Monachorum magnus numerus: vigilataque nocte, accepto sarculo, fodere cœperunt. Cumque in profundo descenderent, tria sepulcra reperiunt, ac confestim stupor mentes spectantium inuadit. Nec quisquam erat certus, quinã esset beati martyris tumulus. Igitur cum starent omnes in hebetate mentis attoniti: inspirante (vt credo) diuinitate, vnus ex circumstantibus exclamat, dicens: Antiquitus referre solitum erat, & celebri per populos sermone vulgatum, sancti Iuliani Confessoris caput in sepulcro retineri martyris Ferreoli: Sic opertorio amoto, vnusquisq; consideretur, & sic potest, quæ sunt membra Ferreoli martyris, protinus inueniri. Hæc audiens Sacerdos cunctos iubet in oratione prosterni. Qua impleta procedit ad tumulos, detectisq; duobus, singulos in his quiescentes inuenit viros. Cumq; aperuisset & tertium, inuenit in eo virum iacentem illæso corpore: integro vestimento, qui deciso capite, caput amplexus aliud brachio detinebat: erat enim ac si nuper sepultus; neque pallore faciei demutatus, neque capillorum decisione turbatus, neque vlla putredine resolutus: sed ita integer & illæsus, vt putares eum adhuc sopore corporeo detineri. Tunc Antistes gaudio magno repletus, ait: Hoc esse cadauer Ferreoli, hoc esse caput Iuliani martyris, dubium non habetur. Tunc cum magno psalterio, plaudente populo in loco, vbi nunc est, adoratur, Domino annuente. Hæc autẽ, vt ad sepulcrum martyris ab ipso æditu o cognoui, fideliter retuli.

Basilica noua à Mamerco erecta.

Inuentio SS. martyrum.

II. *S. Huberti Episcopi Leodiensis corpus, dum decimo septimo post obitum anno eleuatur & transfertur, integrum illæsumq; inuenitur.*

Apud Sur. die 3. Nou. to. 6. Baro tom. 9 ann Dom. 771.

Anno Dominicæ incarnationis septingentesimo septuagesimo primo, qui & numeratur tertius Caroli & Carolomanni Regum, inuentum est venerandum corpus sanctissimi viri Huberti Episcopi Leodiensis, translatumque per eundem Regem Carolomannum honorificentissime. Idque factum anno decimo sexto ab eius felicissimo transitu. Rem gestam scribit eius discipulus atque familiaris, qui his omnibus potuit præsens esse: sed quomodo integrum inuentum est corpus, vt nuper defuncti referret imaginem, hæc ab eodem auctore accipe: Introspiciens gloriosum eius corpus nulla detri[illegible]enta passum, illæsum à dissolutione atque putredine reppererunt, & pro tabo atque putredine, aromatum more illud senserunt mirifico odore feruere. Caput eius perlustrãtes oculis, vident quidem vultum eius (quod dictu quoque mirabile est) sudore perfusum, & velut noctis opacæ roscidulis perfusum guttulis, coronam vero capillorum alienam prorsus ab omni læsione, cæsariemque auctam & prolixitate & pulcritu-

S. Huberti corpus 17. ab obitu anno integrum & odoriferum inuenitur.

-citudine, neque enim candore ſenili albebat, ſed colore & viſione ſui iuuenis caput repromittebat.

III. *De S. Raynaldi Archiep. cadauere abſque vlla corruptione poſt multos annos inuento.*

Hier. Ruben. de geſt. Rauēnat. apud Sur. to. 7. Auguſt. 18.

S. Raynaldi Archiepiſcopi corpus poſt multos annos apparet incorruptū.

Anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo primo, non abſque ingenti apud omnes Sanctitatis opinione, & quintodecimo Kalendas Septembris tranquille decedens ſanctus Raynaldus Rauennæ Archiepiſcopus in cœleſtem patriam euolauit. Sepultus eſt in monumento ex marmore, in æde Vrſianæ: quod cum ſuperioribus annis Iulius Feltrius ab Ruuere Cardinalis, Rauennatum Archiepiſcopus, aperire coram ſe mandaſſet, viri ſancti cadauer integrum ac pæne recens, promiſſa barba, ſtatura procera, ingenua forma & ſpecie ad dignitatem appoſita inuentum eſt. Ad eius cadauer, cum adhuc in ſepulcrum illatum non eſſet, multa miracula & in ſequentibus etiam diebus & annis facta ſunt.

IV. *S. Claudii corpus etiamnum ab incolis & peregrinis integrum conſpicitur.*

In vita eius apud Sur. to. 3 Iun. 6. c. vltimo.

Sanctus Claudius Archiepiſcopus Biſuntinus, poſt factus Monachus ordinis ſancti Benedicti, cum ſciret obitus ſui tempus imminere, tertio die iuſſit conuocari fratres omnes monaſterii, ad eoſque præſentes luculentiſſimum ſermonem habuit, blandiſque eos exhortationibus inſtituit, vt nunquam quicquam diuino amori anteponerent, cuncta mundi huius oblectamenta præ deſiderio & amore æternorum plane contemnerent, nec quicquam abitione ſua dolerent: cumque eos cerneret vbertim ab oculis lacrymarum riuulos fundere, motus miſericordia, qua multa ſemper præditus fuit, accepta ab omnibus pace, ad cellulas eos remiſit, totamque ſequentem noctem precibus exegit. Quarto vero die in oratorium veniens, ſacramentum pœnitentiæ & ſacroſanctum Chriſti corpus magno lacrymarum perfuſus imbre ſingulari deuotione percepit: atque ad cellam ſuam inde reductus, corpus ſuum non alibi quam in monaſterio ob euitandas mundi pompas ſepeliri iuſſit. Inde quinto die circa horam diei nonam, incumbens in ſcamnum, in quo legens aut orans ſedere vel ſtare conſueuerat, erectis ſurſum brachiis, iunctis manibus, oculis in cœlum defixis, ſanctiſſimam animam reddidit creatori. Eius corpus vſque in præſens in illa S. Eugenni eccleſia cunctis aduentantibus incorruptum & integrum monſtratur, innumeris miraculis coruſcans.

Corpus S. Claudii poſt obitū hactenus integrum cōſpicitur.

V. *[...]t Sigeberti Regis corpus diu poſt obitum plane integrum omniſque maculæ expers ſit repertum.*

Sigebert. Monach. in vita eius apud Sur to. 7. Februar. 1.

Tranſlato ſacri corporis Sigeberti Regis Frācorum ſarcophago, & à dextris aræ beati Martini reuerenter repoſito, quidam religioſi, & diurno amore ferentes fratres, pia fiducia animati ſacrum aperuere ſarcophagum, videruntque ſanctum illud corpus non tanquam mortui, ſed vt dormientis hominis plane integrum, & omnis maculæ expers. Tum vero illi in Dei præpotentis prorupere laudes, admirandique ad ſua reuerſi ſunt. Rurſus anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſeptuageſimo collecti ſunt Abbates, itemque clerus cum multa populi frequentia, idque in æde illa, qua conditum erat beati Regis corpus. Poſtquam ad Deum preces fuſæ ſunt, lapis à ſepulcro amotus eſt, & corpus ſanctiſſimum ita rurſus integrum inuentum eſt, ac ſi dormiens illic iaceret. Iam autem quingentos & ſeptuaginta duos propemodum annos iacuerat in ſepulcro.

Corpus S. Sigeberti poſt 571. an. integrum inuenitur.

TIT. LVII. De odore è ſacris ſanctorum corporibus emanante.

EXEMP. I. *E capite diui Ioannis Baptiſtæ odor mirificus emanat.*

Ex Theophane Bar. to. 9. Annal. ad an. 760. 1.

Caput S. Io. Bapt. tranſlatum.

ANno Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo, & Conſtantini Copronymi Imperatoris vigeſimo tranſlatum eſt caput S. Ioannis præcurſoris atque Baptiſtæ à monaſterio Spelei in templum ſuum Emeſæ in Syria ſitum, quod eſſet illuſtre, & deſcenſus nempe Confeſſio, ædificatus eſſet: ibi vſque hodie à fidelibus honoratum & adoratum, omni ſuauitatis, corporali ſcilicet & ſpirituali, honoratur odore, & emanans effundit omnibus ſanitatem, qui fide flagrantes accurrunt.

II. *Quanta odoris fragrantia repleti ſint foſſores oſſa ſanctorum martyrum colligentes.*

Bar to. 10. annal. eccl. an. D. 886. ex Sur. 17. Ian.

Stephanus VI. diuinitus admonitus iubet quæri Martyrum reliquias.

Anno Chriſti Domini octingenteſimo octogeſimo ſexto, Stephanus Papa ſextus, qui tum Romanorum gubernabat Eccleſiam, quoſdam conſtituit, qui ſanctorum triumphos ſcribendo patefacerent poſteris: alios vero, qui quæſitos & inuentos fidelium venerationi proderent. Inuento igitur ſacratiſſimo theſauro nullis copiis coæquando, ipſe prior accinctus cryptam ingreditur, & ſtipatus diuerſis venerabilis ſacerdotii gradibus, ac cætu populi Orthodoxæ fidei, Deo dignas laudes cum exultatione referens, inter ruinas & lapidum congeries propriis cœpit manibus omni mundo venerabiles margaritas legere de ſanctorum corporibus, nec ceſſauit ſuo ſancto ſtudio, donec omnia fragmina artuum à ruinæ ſegregaret congerie. Collectis itaque artubus, per dies aliquot, propter maximam ruinæ mōtium congeriem, tanti odoris nectar inerat in loco, vt omnes reficeret qui aderant. Quamobrem foſſores magis ac magis labori operā dare exardeſcebant, laſſitudinis & corporei alimenti immemores.

Odor ſuauiſſimus in cryptis martyrum.

III. *De immenſo odore, qui è reliquiis S. Marcellini profluxit.*

Bar. to. 9. an. Do. 827.

Ludouic. Imp. ſacras reliquias ...

Cum aliquando Ludouicus Imperator venandi gratia de palatio fuiſſet egreſſus, Hilduinus ſecundum quod cum Hingardo conuenerat, ſacras reliquias ſancti Marcellini ex Baſilica in oratorium intulit. In illa vero proceſſione, quam de baſilica

quias veneratur.

vſque ad Oratorium ſuum fecerunt, quid miraculi acciderit, cenſeo non eſſe tacendum. Egredientibus enim iis de eccleſia, laudemque Domino Deo excelſa voce canentibus, tanta vis ſuauiſſimi odoris eam partem vici Aquenſis, quæ ab eccleſia ad Occidentem reſpicit, totam impleuit, vt illa fragrantia pæne omnes eiuſdem partis habitatores, itemque vniuerſi, qui pro quibuslibet cauſis atque negotiis, eadem in parte fuerant conſtituti, ita diuinitus commouerentur, vt omiſſis quæ in manibus habebantur operibus, cuncti curſu rapidiſſimo, primo ad eccleſiam deinde quaſi per veſtigium ad Oratorium noſtrum in quod illas reliquias illatas eſſe audierant, ſummopere feſtinarent. Fit immodicus intra ſepta noſtra exultantis, ſimul atque admirantis populi concurſus: & cum magna pars eorum qui confinxerunt, id quod agebatur, quid eſſet ignoraret: gaudio tamen & exultatione repleti, Dei omnipotentis miſericordiam collaudabant.

Odor immenſus ex ſacris reliquiis.

V. *De corpore S. Seuerini Noricorum Apoſtoli, quod diu integrum in ſepulcro perdurauit.*

Ex Eugippio in reb. geſt. S. Seuerini Baron. to. 6. 40. an. D. 488. 10.

Corporis S. Seuerini integritas & fragrantia.

Cum transferretur venerandum ſancti Seuerini corpus, Lucillus presbyter, dum vniuerſi per Comitem Pierium compellerentur exire, præmiſſa cum monachis veſpere pſalmodia, ſepulturæ locum imperat aperiri. Quo patefacto, tantæ ſuauitatis fragrantia omnes circumſtantes accepit, vt præ nimio gaudio atque admiratione profternerentur in terram. Deinde humaniter æſtimantes oſſa funeris inuenire diſiuncta (nam ann⁹ ſextus deſpoſitionis eius effluxerat) integram corporis compagem reperiunt: ob quod miraculum immenſas gratias retulerunt omnium conditori, quia cadauer ſancti, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus acceſſerat conditoris, cum barba pariter & capillis vſque ad illud tempus manſiſſet illæſum.

VI. *Leontii Epiſcopi cadauer integrum ac ſuauiſſime olens inuentum.*

Th. Boz. de ſign. eccl. lib. 15. cap. 8.

Leontii Epiſcopi, qui Concilio Nicæno interfuit, corpus poſt annos plurimos integrum eſt repertũ, ac ſuauiſſime olens: quod omnib. admirationi fuit: non enim vel aromatibus conditum, vel ita compoſitum fuerat induſtria humana, vt iucunde ſpirare poſſet ac non fœtere, vt omnium mortuorum corporibus accidere ſolet.

VII. *De B. Mariæ ſepulcro ab Apoſtolis abſque corpore cum faſciis ſuauiſſime fragrantibus reperto.*

Ex Iuuenale Hieroſol. Patriar. in epi. ad Pulcheriã Auguſtam. Th. Boz. de ſignis eccl. li. 15 c. 8. to. 2.

Cum Dei genitrix obiiſſet, & ipſius corpus incluſum ſepulcro fuiſſet, aduenit poſt tertium diem ſanctus Thomas Apoſtolus, qui cæteris ad funus è longinquo vi diuina delatis, ſol⁹ abfuiſſe creditur: quocirca magnopere efflagitauit ſepulcrum reſignari, oſtendiq; ſibi ſanctiſſimæ Virginis corpus: Annuerunt omnes eius poſtulatis: ſed ablato ſigillo, monumentoq; aperto, corpus nullo modo inuentũ, tantum faſciæ, quibus illud inuolutum fuerat, repertæ, è quibus ignota maximi odoris ſuauitas prodiit, & cunctos adſtantes mirifice perfudit. Scriptum reliquit hoc poſt alios Iuuenalis Hieroſolymorum Patriarcha, in epiſtola ad Pulcheriam Auguſtam.

B. Mariæ ſ[e]pulcrum o[...]doriferum.

VIII. *De ore Heduuigis Ducissæ defunctæ, ac de eius ſepulcro prodit odor ſuauiſſimus.*

In vita eius apud Sur. cap. 8. Octo. 15.

Tertio ab obitu ſanctæ Heduuigis Duciſſæ Poloniæ, die, priuſquam ſepulturæ mandaretur ſanctum eius corpus, Abbatiſſa Gertrudis dixit Vuenceslanæ Sorori, vt auferret ab eius capite velamen, & aliud reponeret. Hoc enim fuerat beatæ Elizabeth, cuius matertera ſancta Heduuigis, quoad vixit, illud multa reuerentia perſecuta erat, & pro eius amore diligenter conſeruarat Volebat ea cauſa Abbatiſſa illud ſibi retinere. Accedens igitur Vuenceslana Prioriſſa ad feretrum, detecta facie ſanctæ Heduuigis, vidit eam aperto ore iacentem, & ab ore ſentit proficiſci odorem ſuauiſſimum, corpus quoque maiori candore infuſum, vt dos claritatis & ſtola gloriæ in ea iam tunc quodammodo relucere viderentur. In translatione autem ſacri corporis eius, quæ anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octauo, decimo ſexto Calendas Septembris contigit, hoc admiratione dignum accidit. Eo ſiquidem die quo apertum eſt eius ſepulcrum, odor mirificus omnium nares compleuit, animoſque ſtupore & gaudio affecit. Oſſa autem ſacri corporis cum eleuarentur, cõſumtis carnibus, & membrorum compage ſoluta, tres digiti ſiniſtræ manus eius inuenti ſunt prorſus integri & incorrupti, & intra illos exigua imago beatiſſimæ matris Dei, quam illa viuẽs crebro apud ſe ferre ſolebat, & cũ ea tumulata fuerat, quod moriens adeo eam digitis iſtis ſtrinxerat, vt commode inde auelli non poſſet Cerebrum quoque capitis eius, quod fere viginti quinque annis humatum fuerat, inuentum eſt recentiſſimum, & diuina virtute mirabiliter conſeruatum. Liquor etiam purus & clarus, inſtar olei oliuarum, ſuauiſſimi; mirandique odoris, è capite erumpebat, ſindones & pannos, quibus illud inuoluebatur, madefaciens, perinde ac ſi è flumine extracti eſſent.

Odor ſuauiſſ. è corpore S. He[-]duuigis pr[o]dit.

Imago B. Virg. inue[n]ta inter manus defunctæ.

TIT. LVIII. De liquore è ſanctorum Reliquiis profluente.

EXEMP. I. *De lacte fluente pro ſanguine è ceruice Pauli Apoſtoli abſciſſa.*

Ex Martyrol. Rom. 9. Iulii. Beda Vſuard. & D. Amb. ſer. 68. Bar. to. 1. an. Do. 69. 12. 13.

CVm ſanctus Paulus Apoſtolus ad locum paſſionis pergeret, comitantibus populorum turbis innumeris, & veniſſet ad portam Vrbis, habuit obuiam nobiliſſimam matronam, nomine Plautillam. Quam cum flẽtem intuitus eſſet, ab ea velum petiit, quo feriendus gladio ex more obduceret oculos. Ad ꝙ illa libenter annuens, liberaliter tradidit, illud ipſum, vt erat pollicitus, poſtea receptura. Cum igitur ictu carnificis Paulus capite truncaretur, non

tam

...autilla ...larissima ...mina. ...aulus trũ- ...tur capi- ...

tam ſanguinis fluenta è ſectis venis, quam lactis (res plane miranda) largiter fluxerunt. Res quidem adeo inſignis, non tantum ex Actis Apoſtolorum, ſed & aliis compluribus habetur teſtibus confirmata. Nam & ſanctus Ambroſius de re tam celebri & clara, nec dubitatione aliqua obſcurata, his verbis meminit: De Pauli vero ceruice, cum eam perſecutor gladio percuſſiſſet, dicitur fluxiſſe lactis magis vnda quam ſanguinis, & mirum in modum ſanctum Apoſtolũ baptiſmi gratia in ipſa cęde extitiſſe ſplendidum potius quam cruentum. Quæ quidem res in ſancto Paulo ſtupenda non eſt. Quid enim mirum, ſi abundat lacte nutritor Eccleſiæ, ſicut ipſe ad Corintho, ait: *Lac vobis potum dedi, non eſcam?* Hæc eſt plane promiſſionis illa terra, quam Deus patribus noſtris promiſit, dicendo: *Dabo vobis terram fluentem lac & mel:* Non enim de hac terra locutus eſt: quæ dimanantibus aquis cœnum inuoluit, lutumq; permiſcet, ſed de illa tum Pauli tum ſimilium Pauli, quæ iugiter purum ſuaueq; lac diſtillat. Quæ enim Pauli epiſtola non melle dulcior? & lacte candidior? quæ epiſtolæ tanquam vbera eccleſiarum populos enutriunt ad ſalutem. De ceruice ergo Apoſtoli pro ſanguine lac manauit. Porro & locus ipſe de aliis quoq; nos admonet: quæ etſi minime ſcriptis conſignata habeantur, fideli tamen maiorum traditione teſtata redduntur. Tres enim ibi ſcatent fonticuli dulcis aquæ, qui tunc primum erupiſſe dicuntur, cum Pauli caput exciſum tribus ſe ſaltibus vi quadam ſpiritus diuinitus agitauit: quorum primus dulcior lactis ſaporem aliqua ex parte reddat: cæteri quamuis haud longe à primo diſtent, paulo diuerſum guſtui ſaporem afferant. Cuius rei ea ratio ſolet afferri, quod ipſo primo fluxu lac venæ dederunt, ac deinde ſanguinem. Qui quidem locus plane celeberrimus, Trium fontium dictus, frequenti Chriſtianorum viſitatur concurſu.

...ac cum ...nguine è ...auli A- ...oſt. collo ...uxit.

...Cor. 3 Exo. ...& Leuit. ...

...iraculum ...ium fon- ...um.

II. *Sanguis qui è corpore Ioannis Baptiſtæ Neapoli ſeruatur, ipſo profeſto liqueſcit.*

Audi aliud quod in Neapolitana vrbe cunctis eſt vulgatiſſimum: In æde ſancti Gregorii cuſtoditur ampulla, in qua eſt ſanguis ſancti Ioannis Baptiſtæ, qui lapidis inſtar duriſſimi eſt concretus, ſed in die quo feſtum Præcurſoris celebratur, poni ſolet huiuſmodi ampulla ſuper altare, & dum ſacra officia celebrantur, illa ipſa hora, qua caput eſt amputatum Ioanni Baptiſtæ, ſanguis ille colliqueſcit, antea duriſſimus, agitatus, efferueſcit cunctis qui eo confluunt inſpicientibus, & rem tantam demirantibus.

...h. Boz. de ...gn eccl. Dei ...2. li. 15. ...10.

...anguis Io. ...apt. ipſo ...eſto moue...ur.

III. *De oleo, quod in profeſto S. Andreæ Apoſt. ex eius tumulo manat.*

Andreas Apoſtolus magnum miraculum in die ſolemnitatis ſuæ profert, hoc eſt, manna in modum farinæ, vel oleum cum odore nectareo, quod de tumulo eius exundat: Per id enim quæ ſit fertilitas anni ſequentis oſteditur. Si exiguum profluxerit, exiguum terra profert fructum: ſi vero fuerit copioſum, magnum arua prouentum fructuum habere ſignificat. Nam ferunt in aliquibus annis in tantum è tumulo oleum exundare, vt vſque ad medium baſilicæ profluat riuus ille. Hæc autem agũtur apud Prouinciam Achaiam, in ciuitate Patras, in qua beatus Apoſtolus ſiue martyr, pro redemptoris nomine crucifixus, præſentem vitam glorioſa morte finiuit. Tamen cum oleum defluxerit, tantum odorem naribus præſtat, vt putes tibi multorum aromatũ ſparſam eſſe congeriem. Quod non ſine miraculo ac beneficio habetur in populis: Nam ex hoc, ſeu inunctiones factæ, ſeu potiones datæ, plerumque languentibus commodum pręſtant. Poſt cuius adſumptionem, multæ virtutes, vel ad hoc ſepulcrum, vel per diuerſa loca, in quibus eius reliquiæ collocatæ ſunt, feruntur oſtenſæ.

...Greg. Tur. ...ib. ... de Gloria Mart. c. 34.

Oleum odoriferum è tumulo S. Andreæ Apoſt.

IV. *De ſanguine S. Stephani martyr. à Gaudioſo Ep. in ampulla Neapoli ſeruato, & tempore ſacri ebullire ſolito.*

Sed audiamus adhuc aliud, quod etiam ipſis Neapolitanis eſt notiſſimum. Dum Vandali in Africa aduerſus Catholicos ſæuirent, Gaudioſus Epiſcopus illinc profugiens Neapolim Campaniæ vrbem peruenit, ampullam ſanguinis ſancti Stephani ſecum detulit, eo fuerat aſportata ob Oroſio Hiſpano: quod etiam colligitur è litteris Luciani presbyteri Hieroſolymitani: aſſeruatur adhuc illa in æde ſancti Gaudioſi: & quoties ſuper altare ponitur, dum Miſſa dicitur, ſanguis ille concretus, nullo modo in puluerem redactus poſt tanta temporis ſpatia, liqueſcit cunctis aſpicientib. atq; agitatur: mox conſidet, peracta Miſſa, & concreſcit quaſi in lapidem quendam. Huius rei nulla poteſt alia cauſa adferri, niſi quod is, dum ſacra myſteria illius, quem tantopere amauit, Chriſti peraguntur, & memoria renouatur actionis illius, qui vitam poſuit pro Chriſto, quodammodo reuiuiſcit, & ad illius præſentiam commouetur. Vbi ſunt igitur qui negant audiri preces noſtras à ſanctis? quando & ſanguis ipſe exanimis quodammodo videtur audire? Hæc notiſſima & vulgatiſſima cunctis Neapolitanis, & innumeris aliis, qui propriis hæc oculis conſpexerunt: neq; nos ſumus adeo vecordes, qui hæc affirmare audeamus, cum facillime mendacii apertiſſimi à tot hominibus coargui poſſemus. Sed illud plane admiratione digniſſimum eſt, quod cum olim annis ſingulis tertia Auguſti id fieri conſueuerit: ipſo etiam anno, quo auctoritate ſanctiſſ. memor. Gregorii Papæ 13. reſtitutum eſt Romanum Kalendarium, ad formam reductionis anni; non vt olim decem poſt dies, ſed eadem ipſa feſta die, ſanguis viſus eſt ebulliiſſe, ſicque annis ſequentibus. Idemque accidit de ſanguine S. Ioannis Baptiſtæ. Eſt eius rei, inquit Baronius, fidiſſimus ac ſinceriſſimus teſtis inter alios R. P. D. Franciſcus Mariæ Taruiſinus, noſtræ Congregationis Oratorii Neapoli exiſtentis præfectus: vt ex his

Tho Boz. de ſig eccl. Dei. lib. 15. ca 10. to. 2. & Bar. in Martyrolog 3. die Auguſti.

Gaudioſus Epiſc. quomodo S. Stephani ſanguinem Neapolim attulit.

S. Stephani ſanguis quotannis in Miſſæ celebratione ebullit.

Calendarii eccleſiaſtici renouatio miraculo comprobatur.

aliiſque compluribus plane conſtet, diuinis ſuffragiis, quæ in ſancta Catholica Eccleſia, ab ipſo Rom. Pontifice ſunt conſtituta, probari atque firmari.

V. *De S. Ianuarii Ep martyris ſanguine Neapoli aſſeruato, quotannis in ſupplicationibus miro modo efferueſcente.*

Baptiſta Fulgoſius li. 1. cap. 6. Tho. Boz. l. 5. de ſignis eccl. c. 1. Breuiar. Rom. 19. Septembr.

Mirandi ſanguinis mentio, quæ ſuperius eſt facta, impellit, ne ſanguinem prætereamus Ianuarii martyris, qui Beneuentanus Epiſcopus fuit, Neapoli pro Chriſti fide capite mulctatus. Diuerſis igitur templis condita, caput; ſanguiſque eius ampulla concluſus, quo die per vrbem ſolenniter feruntur, ſanguis, qui in pilam induruit, cum in caput incidit, mirum dictu, ſed tamen verum, liqueſcit totum in ampulla, non aliter, quam tum, cum primum cæſo capite ex martyris corpore defluxit. Cum autem à capite diſiungitur, in ſphæricam formam, vt ante erat, dureſcit. Id etſi ſatis patet, nos tamen vt certius rem intelligamus, eorum qui in re præſenti fuerunt, intentiſque oculis diligentes ſe ſpectatores præbuerunt, teſtimonium habere voluimus.

VI. *De oleo è quibuſdam ſanctorum reliquiis effluere ſolito.*

Ex Procop. li 9. orat. 1. de ad Inſtit. Th. Boz. de ſig. eccl. Dei. to. 2. l. 15. cap. 10.

Procopius refert Iuſtinianum morbo quodam incurabili tentatum, cum deſperaret omne medicorum conſilium, petiiſſe ad ſe adferri quaſdam reliquias tunc forte inuentas, genuique, vbi maximus dolor erat, imponi: quod cum factum fuiſſet, non modo dolor abſceſſit: ſed ex iis oleum ſubito manauit, quo & arcula reliquiarum, pedeſque & veſtis Imperatoris purpurea, tota ſunt perfuſa.

VII. *De corpore ſancti Nicolai Mirrenſis, è quo mirificum valde & ſalubre ſcatet Vnguentum.*

Idem Bozius ibid.

Corpus ſancti Nicolai Mirrenſis Barii nunc habetur, ex illo ſcatere liquorem, qui aduerſus innumeros morbos proſit, tum ſciunt innumeri, tum teſtatur Emmanuel Imperator nouella de feriis, vbi & meminit ſimiliter aquæ illius, quę defluit ex corpore ſancti Andreæ, quod Almaſi adſeruatur: quanuis hoc miraculum dicatur aliquando in corpore ſancti Andreæ interrumpi.

VIII. *De ſanguine fluente ex velo, quo inuolutæ erant reliquiæ ſancti Laurentii.*

Greg. Mag. lib. 3. ep. 30. Indict. 12. apud Bar. to. 8. an. Do. 594.

S. Laurentii corpus ſub Pelagio inuentum.

Anno Dominicæ Incarnationis quingenteſimo nonageſimo quarto, Pelagius Papa, deceſſor meus, ad corpus ſancti Laurentii Martyris meliorare deſiderans, dum neſciretur vbi venerabile corpus eſſet collocatum, & effoderetur exquirendo, ſubito ſepulcrum ipſius ignoranter apertum eſt, & ii, qui præſentes erant atque laborabant monachi & manſionarii, quia corpus eiuſdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præſumpſerunt, oẽs intra decem dies defuncti ſunt: ita vt nullus vita ſupereſſe potuiſſet, qui ſanctum iuſti corpus illius viderat. Cognoſcat autem tranquilliſſima Domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando ſanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præſumãt de corpore: ſed tantummodo in pixide brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima corpora ſanctorũ ponitur: quod leuatum in eccleſia, quæ eſt dicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (ſicut à maioribus traditur) dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipſum brandeum, allatis forficibus, inciderit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxerit.

Foſſorum damno e[...] foſſum [...] dem ma[...] ris corp[...]

IX. *De aſſeruato S. Claræ virginis ſanguine, & in imminentibus cladibus ebullire ſolito.*

Th. Boz[...] 15. ca. 1[...] 2. de ſig. eccl. De[...]

Vidi ego in monte Falco, & quiuis hoc videre poteſt, ampullam ſanguinis plenam, qui è corpore ſanctæ Claræ effluxit. Is eſt concretus, non in puluerem redactus poſt tot annorum curricula, & quoties aliquid calamitatis imminet Reipublicæ Chriſtianæ, continuo is incipit colliquefieri, ſubſilire, & efferueſcere: & quo maior futurus eſt caſus, eo concitatior atque diuturnior eſt agitatio.

S. Clar[...] guis v[...] quand[...] bullire [...] tus.

X. *De Ianuariæ virginis reliquiis, quæ ſanguineum ſudorem miræ virtutis ſolent emittere.*

Idem ib[...]

Eugubii ego vidi corpus integrum atque incorruptum Ianuariæ virginis, quæ ante annos trecentos euolauit in cœlum. Eſt illud in monaſterio ſancti Spiritus indutumque eſt ad carnem lanea veſte, quæ paſſim ſanguineis quibuſdam maculis eſt aſperſa. Hac abluunt virgines, quibus id eſt curæ: & aqua huiuſmodi mirifice valet aduerſus omne morborum genus.

Ianuar[...] virgini[...] liquiæ [...] ſangui[...] ſudore[...] mittere [...] lent.

XI. *Virtute olei de ſancti Samſonis ſepulcro ſcaturientis, curatur hydropicus.*

Ex Sim[...] Metaph[...] to. 3. Iu[...] 2[...]. in [...] eius cap. 3.

Refert Metaphraſtes in vita ſancti Simeonis hoſpitum ſuſceptoris, quod quidam ſacerdotis famulus, nomine Ephedis, cum hydrope laboraret, & in ſacra dicti S. Samſonis æde eſſet repoſitus, omnia quidem repulit, quæ à medicis prius erant ad medelam adhibita, vt à quibus omnibus nihil opis ſenſiſſet. Deinde cum ægre ferret, quod tamdiu illic decumberet sacra illa æde relicta abiit in domini domunculam. Non ceſſat autem dominus eum monere & hortari, vt reuertatur, & in ſancti domo adhuc maneat. Cum vero non perſuaderet (à verbis enim abſtinebat aſperioribus propter morbi grauitatem) At oratorium, inquit, ſaltem ingredere, adoraturus ipſam ſancti imaginem. Deinde cum oleum acceperis, & te vnxeris, in tuo lecto recumbe. Ille autem fecit, quod iuſſus fuerat. Poſtquam vero fuit dies, iubebatur quidem à domino adhuc facere ſimilia. Ille autem: Sed ego, inquit, conualui, & ſancti virtute ſum puram aſſecutus ſanitatẽ. Hac enim nocte mihi apparens in ſomnis ſanctus, & meum ventrem tetigit, & dixit mihi: Abi, cum ſis ſanus, nihil enim mali te vexat amplius. Fluit autem oleum iſtud è ſepulcro non ita ſemper, ſed paucis quidem diebus ante feſtum miraculi, veluti quidam humor appa-

S. Sam[...] oleo ſa[...] tur hyd[...] cus.

apparet, deinde paulatim augetur, & remanet post festum sic scaturiens, donec aliquot dies præterierint; deinde cessat. Sicq; vt opinor, est in maiori honore & admiratione, quam si perpetuo flueret. Nam sic conseruare certum & numquam aberrans tempus fluxus & defectus, præter id quod est gratius & admirabilius, est etiam magis venerabile. Quod enim est perpetuum, affert fortasse etiam satietatem. Satietas autem inducit contemptionem.

[Margin: …eum S. …amsonis …nde fluit?]

XII. *De S. Euphemiæ reliquiis sanguinem vnguento conditum emittere solitis.*

Placet hic adscribere, quæ de sanctissimo Euphemiæ corpore post Euagrium prodidit memoriæ Nicephorus Callistus. In tumuli, inquit ille, læuo latere fenestella quædam admiranda est operculo quam maxime obfirmata, per quod ferramētum longiusculum, cui in extrema parte spongia alligata est, immittebant, spongiamq; ipsam in sacrosanctis martyris reliquiis obuolutam, & guttis cruore illius delibutis refertam extrahebāt. Hanc vbi plebs conspexisset, homines statim in terram inclinati vociferatione maxima Deum honorabant, miraculoq; illo obstupefacti manus sustollebant. Tantus autē inde profluxit vbertim humor, vt non solum Imperator & Episcopus, populusq;, qui ibi congregari solitus fuit, affatim eo perfruerentur, verum etiam quocūque quiuis vellet locorum de eo aliquid secum deferret. Neq; guttæ tempore vllo defecerunt, neque diuinus ille sanguis aliqua ex parte mutatus est: sed is semper colorem suum maxime rubrum conseruauit. Facta hæc non certo aliquo temporis curriculo, sed pro eo atq; Episcopi ipsius vita, morumq; sanctitas ferret. Sic enim fertur, cum is, qui Ecclesiam gubernaret, præclare viueret, & virtute exornatus esset, frequentius miraculum hoc exhibitum esse: cum vero Antistes sacrorum talis non esset, rarius eam rem tam admirandam, nec tam facile à martyre processisse. Hoc sic factum esse noui. Cæterū quod neque dies, neque vllum tempus intercipit, sed perpetuo omnibus credentibus simul & non credentibus adfluit, & accidit, id nunc dicam. Si quis in sacrariū id, vbi tumulus, & sanctæ martyris reliquiæ, perinde atq; thesaurus, nunc repositæ sunt, veniat, odor immensus, & vim naturæ odoresque omnes, quos ars humana cōficit, spirans, ad eum perfertur: & subdit Nicephorus: Ex quo Euphemia in martyrum stadio decurrit, & corpus eius in monumento conditum est, ipso passionis eius die, in conspectu omnium loci Episcopus, spongiis quibusdam è defunctæ corpore sanguinis liquorem haurit: sanguinem sane veluti à corpore recens cœlo vulnerum tabo mixtum, & vnguentis quibusdam sponte natis temperatum cernas, quem exiguis vitreis vasculis exceptum, atque diuisum turbæ aduenienti donat. Hoc igitur auditum, sicuti dixi, animi quadam vecordia in dubium vocans Mauritius, cum tempus adueniret, argenteum ornatum è sepulcro detrahit, & Imperatoris signo monumentum martyris obsignat. Sic enim hoc incredulitatis volebat audacia. Postquā vero tempus ipsum, quod debebat, adfuit, curiose mysterium indagat, accuratiusq; experimēto solicito miraculum explorat. Ecce tibi vero rursus, sicuti antea, sanguis vnguento conditus, instar riuuli è monumento promanat, & spongiæ sanguine suaueolenti pinguescunt, & martyr ipsa tum vt prolixius sanguinis fons proflueret, fecit.

[Margin: …uagrius lib. … cap. 3. …iceph. Call. … 15. cap. 3. …aron. tom. 6 …. Dom. 451]

[Margin: …uphemiæ …artyris …liquiæ …nguinem …nguento …nditum …mittere …litæ.]

[Margin: …dor ad …onumen- …m S. Eu- …hemiæ …nge opti- …us.]

[Margin: Mauritio incredulo exploratū, cruorem è corpore diuæ Euphemiæ Chalcedone ꝓfluere.]

XIII. *Vnguentum desinit effluere ob vas impurum ad reliquias S. Glyceriæ appositum.*

Cum Episcopus Perinthi inscienter argenteum vas emisset, quod ad magicas artes fuerat adhibitū, & sancto corpori Glyceriæ martyris supposuisset, continuo stetit vnguentum. Re noua perculsus Antistes ad preces confugit, diuinoque impulsus spiritu, nouum vas amouit, & antiquum reposuit, & protinus vnguentum sicuti prius scaturire cœpit. Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus seruiisse. Quod simulatque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæstione, tanti criminis reum, vti par erat, supplicio affici iussit.

[Margin: *Ex Niceph. Callist. l. 18. cap. 32. Bozius lib. 15. de sign. c. 10.*]

[Margin: Miraculum vnguenti è tumulo diuæ Glyceriæ fluentis.]

TIT. LIX. De Redintegratione corporum sanctorum in partes dissectorum, & mirandis eorum functionibus.

EXEMP. I. *De Herculani Episc. capite ad corpus eius post mortem adunato.*

NVper quoque Floridus, venerabilis vir vitæ, Episcopus, narrauit quoddam memorabile valde miraculum, dicens: Vir sanctissimus Herculanus, nutritor meus, Perusinæ ciuitatis Episcopus fuit, ex conuersatione monasterii ad sacerdotalis ordinis gratiam deductus. Totilæ autem perfidi Regis temporibus, eandem vrbem annis septem cōtinuis Gothorum exercitus obsedit, ex qua multi ciuium fugerunt, qui famis periculum ferre non poterant. Anno vero septimo nondum finito, obsessam vrbem Gothorum exercitus intrauit. Tunc Comes, qui eidem exercitui præerat, ad Regem Totilam nuntios misit, exquirens quid de Episcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Episcopo prius à capitis vertice vsque ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa, omnem vero populum, qui illic inuentus est, gladio extingue. Tunc idem Comes venerabilem virum Herculanum Episcopū super vrbis murum deductum, capite truncauit, eiusque cutem iam mortui a vertice vsque ad calcaneum incidit, vt ex eius corpore corrigia sublata videretur: moxque corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi, abscissum caput ceruici apponentes,

[Margin: *Greg. Magn. dial. l. 3. c. 13.*]

[Margin: Crudele edictum aduersus Herculanum Episcopū.]

nentes, cum vno paruulo infante, qui illic extinctus inuentus est, iuxta nimirum corpus Episcopi sepulturæ tradiderunt. Cumque post eandem cædem die quadragesimo Rex Totila iussisset, vt ciues vrbis illius, qui quolibet dispersi essent, ad eam sine trepidatione aliqua remearent, hi qui prius fame fugerãt, viuendi licentia accepta reuersi sunt. Sed cuius vitæ eorum Episcopus fuerat, memores: vbi sepultum esset corpus illius quæsierunt, vt hoc iuxta honorem debitum in ecclesia beati Petri Apostoli humarent. Cumque itum esset ad sepulcrum, effosa terra inuenerunt corpus pueri pariter humati, vtpote iam die quadragesimo tabe corruptum & vermibus plenũ: corpus vero Episcopi, ac si die eodem esset sepultũ. Et quod est adhuc magna admiratione venerandũ: quia ita caput eius vnitum fuerat corpori, ac si nequaquam fuisset abscissum, sic videlicet vt nulla vestigia sectionis apparerent. Cumque hoc & in terga verterent, exquirentes, si quod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inuentum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.

Herculani caput truncatum corpori diuinitus vnitur.

II. *De auricula cadaueri Venceslai Regis abscissa, eidem mox diuinitus restituta.*

Dubrauius l. 4. histor Bohem. Thom. Bozius de sign. eccl. Dei, lib. 15 cap. 8.

Auricula amputata cadaueri diuinitus restituta.

Simile est quod de Wenceslao Bohemiæ Rege scriptum legimus: Ab iniquissimo siquidem fratre suo interfectus, cum cadauer eius plurimis miraculis illustraretur diuinitus, Boleslaus, cognomento Sæuus Frater, alio noctu transferri iussit, vt illius nomen obscuraret. Verum nullus fuit conatus: equi namque substiterunt, vbi ventum ad locum quendam: neque vltra progredi potuerunt, corpus autem mirabiliter est curatum: discissaque auricula rursus illi adhæsit.

III. *Eadmundi Anglorum Regis martyris reliquiæ in sepulcro redintegratæ reperiuntur.*

Abbo Floriac. Abbas in vita eius apud Surium t. 14. Nouem. 20. & Tho. Boz. vt supr.

Idem prorsus accidisse in Eadmundi Anglorum Regis corpore scribit Abbo Floriacensis Abbas. Nã cum, ait, pretiosum corpus martyris putrefactum putaretur ob diuturnũ spatium transacti temporis, ita sanum & incolume est repertum, vt non dicam caput redintegratum & compaginatum corpori, sed omnino in eo nihil vulneris, nihil cicatricis apparuerit: sicque cum reuerentia nominandus Rex & martyr Eadmundus, integer & viuenti simillimus, ad prædictum locum est translatus; vbi adhuc in eadem forma exspectat beatæ resurrectionis præmia repromissa. Tantum in eius collo, ob signum Martyrii, rubet vna tenuissima ruga in modũ fili coccinei: sicut testari erat solita quædam beatæ recordationis fœmina Osuuen vocabulo dicta, quæ paulo ante hæc moderna tempora, apud eius sacrosanctũ tumulum ieiuniis & orationibus vacans multa transegit annorum curricula. Cui venerabili fœminæ, aut diuina reuelatione, aut nimia deuotione mos inoleuit, vt patefacto beati Martyris sepulcro, quotannis in Dominica cœnæ, eius attondendo præcideret capillos & vngues. Quæ omnia diligenter colligens, & in capsella recondens, non neglexit quamdiu vixit, excolere mira affectione posita super altare eiusdem ecclesiæ, vbi adhuc reseruantur debita veneratione.

Eadmundi Regis reliquiæ miraculis nobilitatæ.

IV. *Eiusdem Eadmundi caput amputatum & corpori adunatum vocem emittit.*

Idem ibid. cap. 12.

Eidem Regi Eadmundo cum caput esset amputatum, & ab impiis diaboli ministris in loco sentib⁹ horrido occultatum fuisset, neque diu conquisitum inueniretur, tandem longius remotum à corpore suo repertum, edidit vocem, significans inquirentibus quonam loco esset. Cui miraculo rerum conditor aliud annexuit, dum cœlesti thesauro insolitum custodem dedit. Quippe immanis lupus eo loci diuina miseratione est repertus, qui illud sacrum caput inter brachia complexus, procumbebat humi, excubias impendens martyri. Nec sibi depositum permisit lædere quampiam bestiarum, quod inuiolabile, solo tenus prostratus, oblita voracitate, seruabat attentius.

Lupus cu[stodit re]liquias E[ad]mundi Re[gis].

V. *Truncatum corpus D. Dionysii Areopagitæ seipsum erigit, & resumptum caput ad duo fere milliaria portat.*

Ex Meta[phr.] Hilduin[o] Abbate [apud Sur.] tom. 5. [Octo]bris 9. ca[p. 3.]

De Dionysio Areopagita est memoriæ proditũ, abscissum suum caput, tanquam aliquod præmium suis accepisse manibus à diuina omnino portatus gratia: neque prius dimisit, quam mulieri diuina quadam prorsus occurrẽs prouidentia, in illius manibus deposuit, veluti quendã thesaurum. Iacebant autem neglecta sanctorum martyrum veneranda corpora, feris & auibus ad edendum exposita, & nec iusta quidem sepulturæ consecuta.

Caput t[run]catũ ge[stat] S. Dion[ysius].

VI. *De SS. Vrso & Victore, qui cũ sexaginta sociis martyribus aliquousq; capita sua abscissa in manibus gestarunt.*

In vita e[orum] apud Su[r. tom.] 5. Septem[b.] 30. Tho[m.] Bozius [de] sign. eccl. [Dei] lib. 15. ca[p.]

Neq; id singulare in Dionysio Areopagita: Nam cum caput obtruncatum fuisset Vrso ac Victori, cũ sociis sexaginta sex, qui erant è legione Thebæorũ Diocletiano & Maximiano imperantibus, & è ponte vna cum capitibus in præceps dati fuissent in flumen, diuina misericordia (apud quam omnia sunt possibilia) suæ mansuetudinis potentiam in eis demonstrauit. Non longe namq; à dicto ponte, capita sua in manibus portantes, flumen egressi sunt, & ad locum, vbi nunc in honorem ipsorum basilica fabricata est, peruenerunt. Mirabilia hæc, & mirabilibus mirabiliora succedunt: sancti enim martyres genua ad terram flectentes, quasi vnius horæ spatio, priusquam corpora sua ad terram deponerent, cunctis cernentibus orabant. Orationi vero fine dato corpora sua ad terram dimiserunt, ac si dicerent: Hæc requies nostra in seculum seculi.

Capita [ab]scissa ge[stant] 66. mar[ty]res.

VII. *Aliud simile exemplum.*

Anno

Hispania Chronicon Ioan. Vasæi sub an. Dom. 306. Lucius Marinæus Siculus de reb. Hisp. lib. Lambert. mart. Hisp. caput mortuũ gestat.

Anno Domini trecentesimo sexto, tempore persecutionis Deciani Hispaniæ Præsidis, cum Lambertus nollet abnegare fidem Christi, ab hero suo, cui in agriculturæ seruiebat officio, capite truncatus, mox capite in manus resumpto (mira res, sed vera) vltra quatuor passuum millia profectus est, ad locum vbi multi iacebãt martyres occisi. Quo cum peruenisset, elata voce, dixit: *Exultabunt sancti in gloria*. Responderunt sancti martyres: *Et lætabuntur in cubilibus suis*, atque acclinauit se illis.

TIT. LX. De sacris peregrinationibus ad templa & loca Sanctorum.

EXEMP. I. *De peregrinatione Northmannorum ad sanctissimum Christi Domini sepulcrum.*

Leo Ostiens. lib. 2. cap. 28. apud Baron. tom. 11 ann. Dom. 1002. 6.

SVb annum Domini millesimũ secundum Northmanni quadraginta numero, peregrino habitu, quippe qui a Hierosolymis, quo orationis causa perrexerant, redeuntes Salernum applicuerunt, viri & statura proceri, & specie venusti, & armis præcipui. Quam ciuitatem cũm a Saracenis obsessam reperissent, accensis nutu Dei animis, a Guiamario maiore, qui tunc Princeps erat, equos, armaq; poscentes subito in illos irruerunt; plurimisque peremptis & reliquis in fugam versis, mirabili victoria, Deo largiente, potiti sunt. Efferuntur miris omnium laudibus, magnisque à Principe illustrati muneribus, vt manere secum debeant, multis precibus inuitantur. Illi amore tantum Dei, & Christianæ fidei assertione hoc se fecisse asserentes, & dona respuunt, & manere ibi posse se denegant. Prædictus itaque Princeps, consilio habito, cũ eis Legatos suos in Northmanniam dirigit, & veluti Narses alter, citrina per eos poma, amygdala quoque, & inauratas nuces, & pallia regia, & equorum phaleras auro argentoque distinctas illuc dirigens, ad huiusmodi gignentem humum illos non modo inuitabat, verum etiam attrahebat.

Peregrinãtur Northmanni ad sepulcrum Domini.

II. *Non esse tutum peregrinari nimis splendide ornatum.*

Ex Mariano Scoto. Baron. tom. 11. ann. Dom. 1064. 43.

Anno Domini millesimo sexagesimo quarto celebris instituta est peregrinatio Hierosolymam septem millium virorum & amplius, primoresq; horum duces fuisse germanicos Antistites, Sigefridum Archiepiscopum Moguntinum, Willelmum Traiectensem, Guntherum Bambergensem, atque Ottonem Ratisponensem Episcopos, eosdemque profectos Autumnali tempore; sed hoc eorum imprudẽtiæ vitio datum, quod circumspecte nimis ornati barbaros ad prædam allicerent, adeo vt confligendum sæpe cum illis in Palestina fuerit, quæ certamina Lambertus exacte describit, narratq; eos in maxima adductos fuisse discrimina, & præter spem diuino auxilio liberatos. Vide Baronium loco citato.

Peregrinãdum in simplici habitu.

III. *Hierosolymam, & alia loca sancta, necnon ad sanctos martyres peregrinationis gratia proficiscitur Ioannes Anachoreta.*

Sophron. prat. Spir. c. 180. cit in Concil Nicen. II. act 5. Imaginum vsus antiquus.

Ad montem Sinai sæpius peregrinari solebat Iohannes Anachoreta, de quo Sophronius historiam memoriæ prodidit. In spelunca morabatur senex in partibus cuiusdam villæ, quæ dicitur Sochus, viginti fere milliariis ab Hierusalem. Habebat autem senex in spelunca imaginẽ immaculatæ Dominæ nostræ Dei genitricis semperq; Virginis Mariæ, in vlnis ferentem Christum Dominum & Saluatorem nostrum. Quoties igitur abire volebat ad locum aliquem, vel per vastam solitudinem, siue Hierosolymam, ad adorandam sanctam crucem, & venerabilia loca, vel in Sinai montem orationis gratia, siue ad martyres distantes ab Hierosolymis, multis, prolixisq; interuallis: erat enim senex martyrum reuerentiæ mirabiliter deditus, & nunc quidem pergebat Ephesum, ad sanctum Ioannem, nunc autẽ Euchaitam ad sanctum Theodorum? nũc vero ad sanctam Theclam in Seleuceam Isauriæ: nunc ad sanctum Sergium in Saraphas, & modo ad istum, modo ad illum sanctum reficiebat candelam & accendebat, vt sibi consuetudo erat, & ad orationẽ stans, & Deo, vt suum iter dirigeret, supplicans, dicebat ad Dominam, intendens in imaginem ipsius: Sancta Domina nostra Dei genitrix, quia longum iter iturus sum diebus multis perficiendum, candelæ tuæ tu curam habe, eamque, ne extinguatur, iuxta propositum meum serua: ego enim adiutorio tuo comitante iter arripio: hisque ad imaginem dictis egrediebatur: peractoque proposito itinere reuertebatur, aliquando post mensem, sæpe etiã post duos, vel tres menses: nonnunquam per quinque, vel sex, & ita reperiebat integram candelam, & ardentem, sicut eam (cum iter arriperet) dimiserat: & nunquam hanc à seipsa extingui vidit, neq; de somno surgens, neq; à peregrinatione rediens, neque ex eremo in speluncam pergens.

Peregrinationes variæ Ioannis Anachoretæ.

Peregrinationis tempore cereus non consumitur.

IV. *De frequenti peregrinatione Caroli Magni ad limina SS. Petri & Pauli, & quomodo fuerit ibi ab Adriano Pontif. exceptus.*

Ex Eginardo Centuriatores centur. 8. & Anastas. Bibliothec. in Adrian.

Carolus Magnus intra annos quadraginta septem quater Romam ad vota persoluenda, & orandum profectus est. Sed primum eius in Vrbem aduentum anno Christi septingentesimo septuagesimo quarto sic depingit Anastasius Bibliothecarius. Dum per sex mensium spatium Carolus Magnus apud Papiam demoraretur, in obsidione ipsius ciuitatis: magnum desiderium habens ad limina Apostolorum properandi, considerans quod & sacratissimũ Pascha appropinquasset: tum tollens etiam vniuersos Episcopos, Abbates etiam, & Iudices, & Duces, & Graphiones cum plurimis exercitibus huc Romam per partes Tusciæ properauit: ita festinans, & adueniens, vt in ipso Sabbatho sancto se liminibus præsentaret Apostolicis. Cuius aduentum audiens beatissimus

Papia à Carolo Magno obsessa.

Carolus Magnus Romam

peregrinatur, & ab Adrian. Papa recipitur.

Adrianus Papa, quod [illegible] repente ipse Francorũ aduenerit Rex, in mag[illegible]m stuporem & ecstasim deductus, duxerit in eius occursum vniuersos Indices ad fere triginta milliaria ab hac Romana vrbe in locum, qui vocatur [illegible]uas, vbi eum cum bandoris susceperunt. Et dum [a]ppropinquaret vno fere milliario à Romana Vrbe, direxit vniuersas scholas militiæ vna cum patronis, simulq; & pueris, qui ad discendas litteras pergebant, portantes omnes ramos oliuarum, laudesq; omnes canentes, cum acclamatione earundem laudum vocibus ipsum Francorum susceperunt Regem: obuiam illi eius Sanctitas dirigens venerandas Cruces, i. e. signa (sicut mos est) Exarchorum, aut Patriciorum Romanorum. Qua hora easdem sanctissimas Cruces, ac signa sibi obuiam aduenire conspexit, descendens de equo, in quo sedebat, ita cum suis Iudicibus ad B. Petrum pedestris properare studuit. Tum quidem almificus Pontifex diluculo surgens in eodem sabbatho sancto cum vniuerso Clero, & populo Romano ad B. Petrum properauit, ad suscipiendum eundẽ Francorum Regem & in gradibus ipsius Apostolicæ aulæ eum cum Clero suo præstolatus est. Coniungente vero eodẽ excellentissimo, ac benignissimo Francorum Rege Carolo, omnes gradus sigillatim eiusdem sanctissimæ B. Petri ecclesiæ deosculatus est: & ita ad prænominatum peruenit Pontificem, vbi in atrio super gradus iuxta fores ecclesiæ assistebat. Eoque suscepto, mutuoq; se amplectentibus tenuit idem Christianissimus Carolus Rex dexteram manum antedicti Pontificis, & ita in eandem venerabilem aulam B. Petri Principis Apostolorum ingressi sunt, laudem Deo, & eius excellentiæ decantantes, vniuersus Clerus, & cuncti Religiosi Dei famuli extensa voce acclamantes: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, &c. Sicq; cum eodem Pontifice ipse Francorum Rex, simulq; omnes Episcopi, Abbates, & Iudices, & vniuersi Franci, qui cum eo aduenerant, ad Confessionem B. Petri appropinquantes, seseque proni ibidem prosternentes, Domino nostro omnipotenti, & eidem Apostolorum Principi propria reddidere vota, glorificantes diuinam potentiã in eo, qui talem eis per interuentionum suffragia eiusdem Principis Apostolorum concedere iussit victoriam.

Ramos oliuarum portant Romani Carolo Magno obuiantes.

Caroli humilitas & reuerentia erga loca sancta.

Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19. Ioan 12.

Vota persoluit Carolus Magnus pro obtenta victoria.

V. *Ceadualla Saxonum Rex Romam baptismi suscipiendi gratia peregrinatur.*

Beda histor. Angl. cap. 7. lib. 5.

Baptismi suscipiendi gratia Romam peregrinatur Saxonum Rex.

De Ceadualla Rege occidentaliũ Saxonum hæc venerabilis Beda. Anno regni Alfridi tertio, Ceadualla Rex occidentalium Saxonum cum genti suæ duobus annis strenuissime præesset, relicto imperio propter Dominum, regnumque perpetuum, venit Romam: hoc sibi gloriæ singularis desiderans adipisci, vt ad limina beatorum Apostolorum fonte Baptismatis ablueretur, in quo solo didicerat generi humano patere vitæ cœlestis introitum, simul etiã sperans, quia mox baptizatus ad æterna gaudia carne solutus iam mundus transiret. Quod vtrumque, vt mente disposuerat, Domino adiuuante completum est. Etenim illo perueniens Pontificatum agẽte Sergio, baptizatus est die sancto Sabbathi Paschalis, anno ab incarnatione Domini sexcẽtesimo octogesimo nono, & in Albis adhuc positus languore correptus, duodecimo Kalendarum Martiarum die solutus est a carne, & beatorum est consortio sociatus in cœlis. Cui etiam baptismatis tempore Papa memoratus Petri nomen imposuerat, vt beatissimi Apostolorum Principis (ad cuius sacratissimũ corpus, per longissima locorum interualla productus amore venerat) etiam sanctissimum nomen referret qui in eius quoque ecclesia sepultus est.

Ceadualla Rex in albis moritur.

VI. *De Etheluulphi Anglorum Regis ad limina Apostolorum peregrinatione.*

Polydor. Virgil. antiq. rer. Angl. monum. apud Baron. tom. 10. an. Dom. 847.

Anno Christi Domini octingentesimo quadragesimo septimo contigit peregrinatio Etheluulphi, siue Athulfi Regis Anglorum Romam ad limina Apostolorum: Rex enim liberatus Danorum incursionibus, haud multo post Romam voti causa petiuit: vbi à Leone quarto Pontifice benigne acceptus, fecit Romanæ Ecclesiæ eam quoq; insulæ partem, quam Egbertus pater ad regnum adiunxerat vectigalem: legeq; sanciuit, vt qui ex suis possessionibus triginta denariorum vectigal in singulos annos caperent, aut plures domos haberent, pro eis quas habitarent, singuli singulos denarios quotannis Romano Pontifici, ad diem festum Apostolorum Petri & Pauli, vel summum ad vincula Petri soluerent. Rex autem Etheluulphus moratus est Romæ maiorem anni partem: postea domum reuersus, non modo se clementem Principem, sed optimum parentem omnibus suis præbuit, atque cuncta ad honesti cultum modestiamque referebat.

Peregrinatio Etheluulphi ad limina Apostolorũ.

VII. *Ostentat se D. Petr. Apostol quibusdam peregrinis, & quid cum eis locutus sit.*

Leo Ostiens. lib. 3. cap. 68. Baron tom. 11. an. Dom. 1087.

Anno Dominicæ incarnationis supra millesimũ octogesimo septimo, peregrini quidã dum orationis gratia ad B. Benedicti monasterium pergerent, obuiam habuerunt canonicum senem. Percunctantibus, quis esset, Petrum Apostolum se esse respondit. Sciscitantibus, quo pergeret, ad fratrem, inquit, Benedictum proficiscor, vt cum illo passionis meæ celebrem diem: Romæ quippe consistere nequeo, quia Ecclesia mea diuersis procellis agitatur. Quod dum fratribus viri illi postmodum retulissent: ad succedentium memoriam constituerunt eiusdem Apostoli solemnitatem, non minori veneratione, quam Patris Benedicti, celebrandam.

D. Petrus peregrinis apparet.

VIII. *Miraculum de rediuiuo gallo & gallina, quod contigit peregrinantibus Compostellam.*

Lucius Marinæus lib. 5. de reb. Hisp. cap. vlt.

In antiquissima ciuitate, quam S. Dominici Galciatensis vulgus appellat, gallum vidimus, & gallinam, qui dum vixerunt, cuius coloris fuissent ignoramus:

ramus:

ramus: postea vero cum iugulati fuissent, & assi, candidissimi reuixerunt, magnam Dei potentiam referentes. Cuius rei veritas & ratio sic se habet. Vir quidam probus, & amicus Dei, & vxor eius optima mulier, cum filio eius adolescentulo magnæ probitatis ad S. Iacobum Compostellam proficiscentes in hanc vrbem itineris labore defessi ingrediuntur, & quiescendi gratia restiterũt in domo cuiusdam, qui adultam filiam habebat. Quæ cum adolescentem pulcra facie vidisset, eius amore capta est: Et cum iuuenis ab ea requisitus, atque vexatus, eius voto repugnasset, amorem conuertit in odium, & ei nocere cupiens, tempore quo discedere volebant, eius cucullo craterem sui patris clam reposuit. Cumque peregrini mane discessissent, exclamauit puella coram parentibus, craterem sibi fuisse surreptum. Quod audiens prætor, satellitem confestim misit, vt peregrinos reduceret. Qui cum venissent, puella conscia sui sceleris accessit ad iuuenem, & craterem eruit è cucullo. Quapropter comperto delicto, iuuenis in campum productus iniqua sententia, & sine culpa laqueo suspensus est: miseriq; parentes, cum filium deplorassent, postea discedẽtes Compostellam peruenerunt. Vbi solutis votis, & Deo gratias agentes, subinde redeuntes ad locum peruenerunt, vbi filius erat suspensus: & mater multis perfusa lacrymis ad filium accessit, multum dissuadente marito. Cumque filium suspiceret, dixit ei filius: Mater mea noli flere super me: ego enim viuus sum, quoniam virgo Dei genitrix & S. Iacobus me sustinent, & seruant incolumem. Vade charissima mater ad iudicem, qui me falso condemnauit, & dic ei, me viuere propter innocentiam meam, vt me liberari iubeat, tibique restituat. Properat solicita mater, & præ nimio gaudio flens vberius, Prætorem conuenit in mensa sedentem, qui gallum & gallinam assos scindere volebat. Prætor, inquit, filius meus viuit, iube solui, obsecro. Quod cum audisset Prætor, existimans eam, quod dicebat, propter amorem maternum somniasse, respondit subridens: Quid hoc est, bona mulier? Ne fallaris: sic enim viuit filius tuus, vt viuunt hæ aues. Et vix hoc dixerat, cum gallus & gallina saltauerunt in mensa, statimque gallus cantauit. Quod cum Prætor vidisset, attonitus continuo egreditur, vocat sacerdotes, & ciues proficiscuntur ad iuuenẽ suspensum, & inuenerunt incolumem, valdeque lætantem, & parentibus restituunt, domumque reuersi gallum capiunt, & gallinam, & in ecclesiam deferunt magna solennitate. Quæ ibi clausæ, res admirabiles, & Dei potentiam testificantes obseruantur, vbi septennio viuunt. Hunc enim terminum Deus illis instituit, & in fine septenni, antequam moriantur, pullum relinquunt & pullam sui coloris, & magnitudinis, & hoc fit in ea ecclesia quolibet septennio. Magnæ quoque admirationis est, quod omnes per hanc vrbem transeuntes peregrini, qui sunt innumerabiles, galli huius, & gallinæ plumã capiunt. & numquam illis plumæ deficiunt. Hoc ego testor, propterea quod vidi, & interfui, plumamque mecum fero.

Amor turpis in odiũ & vindictã versus.

Adolescẽs furti accusatus innocens suspensus.

Suspensus adolescens loquitur.

Gallus & gallina reuiuiscunt.

IX. *De variis muneribus D. Thomæ Apostoli tumulum visitantibus diuinitus concessis.*

Greg. Tur. lib. de Glor. martyr. c. 33.

In regionis Indiæ vrbe, quam Syriæ Dissam vocant, in qua beati artus diui Thomæ sunt tumulati, adueniente festiuitate, magnus aggregatur populorum cœtus, ac de diuersis regionibus cum votis, negotiisque venientibus vendendi, comparandiq; per triginta dies, sine vlla telonei exactione licentia datur. In his vero diebus, qui in mense habentur quinto, magna, & inuisitata populis præbentur beneficia. Non scandalum surgit in plebe: non musca insidet mortificatæ carni, non latex deest sitienti: nam cum ibi reliquis diebus plusquam centenum pedum altitudine aqua hauriatur è puteis, nunc paululum fodias, affatim lymphas exuberantes inuenies, quod non ambigitur virtute beati Apostoli impertiri. Decursis igitur festiuitatis diebus, telonium publico redditur, musca, quæ defuit, adest: propinquitas aquæ dehiscit: dehinc emissa diuinitus pluuia ita omne atrium templi à sordibus, & diuersis squalloribus, quę per ipsa solemnia factę sunt, mundat, vt putes eum nec fuisse calcatum.

S. Thomæ Apostoli munera peregrinis cõcessa.

X. *De pio frequentique variorum populorum ad D. Nicolai Barensis tumbam concursu.*

Io. Archidiac. in hist. transla. S. Nicolai apud Surium tom. 7.

Scribit in vita sancti Nicolai Metaphrastes, ab ostio Tanais institutas fuisse peregrinationes Myram ad sepulcrum sancti Nicolai, cuius reliquiæ nunc requiescunt Barii in Apulia. Frequentissima eo iam olim peregrinatio instituta est, propter ingentia miracula, quæ in dies edebantur: Frequentissimus enim erat (inquit Ioannes Archidiaconus) concursus, & conuentus languentium & dæmoniacorum ex diuersis prouinciis aduentantium, vt non solum nomina singulorum hominum, & morborũ quoque nos ignorare fateamur, sed etiam certum eorum inire numerum minime valeamus. Pauca ergo de multis excipimus, styloque nostro seruanda, & veneranda commendamus. Postquam ad beati Benedicti ecclesiam ab Abbate Elia sanctissimi Nicolai capsa est delata, die altero tantæ fama rei, & celsitudinis extra Barina mœnia mira se peruicitate effudit: primoque Barensis territorii castella, & villas adiens, omnium aures lætissimo nuntio percussit: moxque cateruatim concurrunt vndique sexus & ætas omnis. Quid dicam? Præ agminib. frequentissimis virorum, & mulierum, senum & iuuenum, diuersorumque languentium viæ amplissimæ & semitæ longo temporis spatio plenissimæ videbantur, vocesque laudum altisonæ hinc inde resonabant: quippe omnipotentem Dominum certatim collaudabant, benedicebant, & glorificabant, qui tanto thesauro ditare, tanto splendore illustrare, tanta consolatione, & propitiatione visitare dignatus est regionem hanc. Deinde fama eadem pennis mota leuis-

Peregrinationes ad Nicolaum Barensem frequentes.

Ditatur terra sanctorũ reliquiis.

leuissimis, longius atque longius transuolans, intra paucos dies omnes Italiæ Prouincias annuntiatione mirabili concitauit. Itaque concurrebant de diuersis totius Hesperiæ Prouinciis diuersæ Christicolarum multitudines, non tam pro nouitate rei oppido venerabilis, & desiderabilis, aut orationis gratia, quam ob virtutes diuinas signaque, miraculorum stupenda, & innumera, quæ quotidie fiebant.

Miracula ad tumulum S. Nicolai.

XI. *Ad peregrinationem recte beateque instituendam oportet esse in statu gratiæ.*

Hor. Tursel Rom hist. Laur. li. 5. c. ultim.

Hæc quoque tempestas nouis miraculis ostendit, quantæ Deo sit curæ sanctitas Lauretanæ domus. Per ea tempora Lauretum venerat peregrinus quidam omnibus sceleribus coopertus, & profligatæ vitæ apprime tenax. Huic igitur sanctissimæ cellæ limen intrare auso, repente in ipso aditu vmbra quædam horrenda specie se obiecit, quæ proiectæ audaciæ hominem fregit, ac repulit ingenti pauore perculsum. Ergo scelerum conscientia ictus Sacerdotem adit animum expiaturus. Cæterum ad recolenda tot annis patrata facinora, multo erat opus tempore, magnoque sensu doloris: ipse autem ad sacram confessionem minime meditatus, ac paratus accesserat. Proinde à Sacerdote dimittitur monitus, vt in sacrum sacellum recipiat se, ibi Dei, Deiparæque ope enixius implorata, in anteactam vitam inquirat sedulo: tum demum paratior redeat ad confitendum. Dimissus ille mandata fecisset, sed videlicet mala consuetudo veram pœnitentiam morabatur: & probri magis, quam culpæ dolor anxium animum stimulabat. Eum itaque sacrum Virginis cubiculũ repetentem eadem illa species oblata iterum ingressu prohibuit. Tum vero ingens illi dolor in iustus, se vt consceleratum, cõtaminatumque, ab Augustissima sede, à conspectu Deiparæ bis abactũ esse. Exemplo flagitiosæ tabis, vitæque tædio captũ haud vana pœnitentia excepit, & dolor offensi Dei. Ergo conscientia impensius excussa flens redit ad Sacerdotem; labes non confessione magis, quam lacrymis eluit. Expiato tandem animo ad augustam Virginis ædem verecunde ac dubitanter accedit. Mirabile dictu, qui audenti clausus fuerat, verecundanti aditus patuit.

Peregrinis conscientia diligenter expurganda.

Peccato contaminatus ab æde sacra reiicitur.

XII. *De tribus irrisoribus peregrinantium ad sanctum Fiacrium diuinitus castigatis.*

In vita eius apud Sur. to. 4. Aug. 30.

Septem peregrini de sancto Dionysio venientes, cum non longe essent à monasterio sancti Fiacrii, dixerunt quatuor ex illis: Eamus ad sanctum Fiacrium: reliqui vero tres: Nos viscosi non sumus, nõ habemus necesse ire ad eum, ipse non habet peregrinos nisi scabiosos. Quatuor tamen ad sanctum accedentibus, tres prædicti eos irridentes sæpius clamabant: Ite viscosi ad medicum viscosorum. Nec mora: cæci facti sunt, & apertis oculis nihil videbãt. Pœnitentes igitur clamabant post quatuor socios, qui ad sanctum Dei properabant. At illi putantes eos vt prius irridere, ipsis non intenderunt. Tandem visitato sancto Fiacrio reuersi, prædictos tres socios suos inuenerunt cæcos, errare per agros. Cognoscẽtes vero culpam, eos ad sanctum Fiacrium duxerunt, & cum ipsis sancti misericordiam implorantes obtinuerunt eis visum restitui.

S. Fiacrii irrisores diuinitus castigantur.

TIT. LXI. De votis ad sancta loca nuncupatis adimplendis.

EXEMP. I. *De Vtinensi vrbe, voto populi ad B. Virginem Lauretanam nuncupato, à peste liberata.*

Ex traditione Laur. an. Reiera P. Hor. Tursel hi. Laur. li. c. 24. an. D. 1555.

ANno per Christum reparatæ salutis post millesimum quingentesimo quinquagesimo sexto, multis sane ac variis Lauretana ædes est nobilitata miraculis. Vrbs Vtina est Carnorum, magnitudine ac nobilitate vni Aquileæ secunda: hæc maximum salutis discrimen Virginis ope discussit. Anno M.D.LV. atrox pestilentia Venetiæ fines, Carnosque peruagata magnas edebat vbique strages incolarum. Ergo Primores ciuitatis Vtinensis, cum serpere quotidie malum, & iam aduentare cernerent, consilium à necessitate petunt, votoque publice nuncupato, Laurentanam Virginem inuocant, & ciuitatem eius committunt fidei, tutelæque. Nec illa clientium suorũ vota, ac preces fefellit. Biennio, quo grassata est lues, cunctis circa oppidis morbo exhaustis, (adeo præsens beatæ Mariæ tutela fuit) sola Vtina communis mali perseuerauit immunis. Vtinensis ergo ciuitas non in faciendis, quam in exequendis votis religiosior, solemni supplicatione in dicta Lauretũ venit. Trecenti erant viri nobiles, quibus pulcherrima Christi Crucifixi effigies præferebatur, omnes linteati, omnes iisdem insignibus conspicui, cum donis vel publicis, vel priuatis, ad Lauretanam Ædem pariter procedebant. Limen ingressi, posternere corpora certatim humi, & collacrymantes ciuitatis suæ, ac suo quisque priuatim nomine ingentes Deo, Deiparæq; grates agere cœperunt. Inde consurgentes fraterne se inuicem complexari, fletuque integrato, mutuis se perfundere lacrymis. Et insignem à pietate ortam complorationem par eorum, qui aderant, comploratio excepit, nullo fere spectatorum in tam pio talium virorum fletu lacrymas tenente. Ad vltimum, intrant sanctissimam cellam: Deiparaque Virgine enixe consalutata, apud eam munera deponunt. In his votiua erat tabula egregie picta cum titulo: *Gloriosissimæ Virg. Lauretanæ obuatam à pestilentia Vtinensem ciuitatem, & agrum, Sacratissimi Crucifixi societas posuit dedicauitque. An sal. M.D.LVI.*

Voto solenni completo à contagione liberantur Vtinenses.

Vtinensium gratitudo & munera erga B. Mariam Laure[tanam].

II. *De eximia Ioannis Austriaci pietate in Lauretana Æde visenda pro suo voto complendo.*

Ex Annal. Lauret. an.

Non solum Lauretana Ædes illa populorum spectaculis, quam Procerum præsentia celebrior exti-

Do.1576. P. Horat. Turſel.li.4. hiſt. Lauret. cap.24.

extitit. Ioannes Auſtriacus, vir Carolo Quinto Imperatore patre digniſſimus, nec paterna gloria, quã ſua virtute clarior, anno ſupra milleſimum quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, qui Iubilæi celebritate inſignis extra vrbem fuit, Lauretum voti cauſa perrexit: Is quinquennio ante aduerſus Turcas nauali prælio dimicaturus Lauretanæ Virgini vouerat, ſi ſuperſtes ipſe partæ de barbaris victoriæ foret, Lauretum vtique ad eam iturum. Cæterum voti compotem publica negotia alia ex aliis morata erant, quo minus ante id tempus potuiſſet fidem exſoluere. Itaque cum Neapolim paulo ſolutiore animo tenuiſſet: non horror ſæuientis hyemis, non publicæ, priuatæque negotiorum curæ, non Procerum, populorumque preces flectere eum potuerũt, vt ne ſumma hyeme, itineribus glacie, ac niue obſitis, fluminibus paſſim turgentibus, Lauretum ad beatam Virginem iter intenderet: & horrida tempeſtas inſigniorem pietatem optimi Principis fecit: Recinetenſem portum equo prætergreſſus, vt procul Ædem Lauretanam conſpexit: venerabundus caput aperuit, ac Deiparam Virginem ſalutauit. Inde, velut alienato à ſui cura ad cœleſtis Reginæ venerationem animo, numquã neque imbris, neque cœli inclementia perpelli potuit, vt ſemel apertum operiret caput: adeo ſe caputque ſuum beatæ virgini deuouerat, cuius præſidio ſe incolumem credebat eſſe. Poſtquam ad ſacram Ædem peruenit, totius ante actæ vitæ noxis confeſſione expiatis, grates beatæ Mariæ ingentes agit: protinus vota perſoluta ſatis magnæ pecuniæ cumulat dono. Comites inſuper, & voce & exemplo, ad parem pietatis laudem accendit. Voti pietatiſque munere perfunctus Neapolim regreditur ingens Lauretanæ virginis deſiderium ſecum ferens.

Votum Io. Auſtriaci.

Io. Auſtriaci pietas & peregrinatio ad ædẽ Lauretanã.

Eiuſdem reuerentia erga B. Virginem.

III. *De voto Pipini Principis S Suuiberto tempore belli nuncupa o.*

Marcellinus Presbyter. Episc. Monaſt. de reb. geſt. Pipini in append. ad vitam S. Suuiberti apud Surium 1. Martii Ba. lib. 9. to 9. an. Do.749.

Anno Domini ſeptingenteſimo quadrageſimo nono, cum Princeps Pipinus Saxones & Weſtphalos debellans, potituſque victoria cum triumpho, contigit vt cum exercitu ſuo multum laſſo ad Coloniam Agrippinam reditũ maturaret. Weſtphali vero dolentes Chriſtianos eis donari (licet Deo auxiliante, triumphali gladio ipſius Pipini victi, profligati, & proſtrati ſuccubuiſſent) indignati valde exercitum fortem nimis feſtinanter congregantes, denuo per compendia itinerum & deuia exercitum Chriſtianorum præuenientes, poſitis inſidiis multum hoſtiliter & callide prope Vuerdam Pipinum cum ſuis Chriſticolis animo ſe inuadere, & bellum inſtaurare, & rurſus committere decreuerunt. Quod inclytus princeps per ſuos exploratores percipiens, primo parum doluit, tum propter laſſitudinem exercitus ſui, tum propter defunctos & ſauciatos, fiduciam tamen firmam habens in Deum, recordatuſq; miraculorum ſanctiſſimi Suuiberti, deſcendẽs de caballo ſuo, proſtratus in terram flexis genibus ſanctum Suuibertum deuota mente inuocans, & auxilium & patrocinium implorans, vouit Deo, & ipſi ſancto Suuiberto, quod ſi is pro honore nominis Chriſtiani à Chriſto ſibi & exercitui ſuo, ſuis meritis & precibus victoriam contra paganos impetraret, & Chriſtianum populum protegeret, vt ſanum inde reduceret: ipſum in Vuerda cum ſuis primatibus ſuppliciter peregre viſitaret. Quo emiſſo voto ſtatim lux immenſa ſuper exercitum Chriſtianorum ſplendens non ſolum paganos exterruit, ſed & fere excæcauit, pauorque ingens eos inuaſit. Quod cernentes pagani, timore valido perculſi, formidantes manum omnipotentis Dei Chriſtianorũ ſuper eos ſæuire, cœlumque ſuper eos ruere, concilio celeriter inito, miſerunt duos Satrapas ad Pipinum, petentes quæ ſunt pacis, eique ſe ſubdentes, ac referentes conſtanti animo quæ viderant, & eis contigerant. Pipinus vero cum hoc audiſſet, intelligens hoc meritis ſancti Suuiberti accidiſſe, lætus in terram cum ſuis Proceribus proſtratus, Deum adorans, & gratias deuote referens, receptis à Paganis pacis obſidibus, Vuerdam cum ſuo exercitu humiliter intrauit, diſcalceatuſque, cum ſuis inclytis primoribus, & præcipuis miniſtris ſepulcrum ſancti Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus viſitans, benedixit Deum & ſanctum Suuibertum, qui abſque effuſione ſanguinis humani victoriam ſibi contra perfidos præſtitiſſet: & deinceps ſanctum Suuibertum in ſuum protectorem & patronum ac ſpecialem elegit Aduocatum.

Votum S. Suuiberto à Pipino nuncupatum.

Pipinus vincit hoſtes abſque armis.

IV. *D. Wilhelmi Lindani Ep. Ruremundenſis frater voto D Machuto nuncu ato, à claudicationis periculo libera ur.*

Guilh. Lindan. Episc. Ruremun. li.2. de fugiendis idolis huius ſeculi c.2. apud Bredemb li.4. ca.38.

Cum frater meus Germanus Adrianus Lindanus prætor Hagenſis in cunis laboraret ex pede ſiniſtro, ac mater vereretur, ne quid incommodi, aut aliquid claudicationis cõtraheret, mox à Chirurgo periculi admonita votum Deo obtulit, rogans vt interceſſione Diui Machutii, qui in eccleſia Traiectenſi ad Rhenum ſolet talibus in periculis ad auxilium & comprecationem implorari, vt puer malo liberaretur, iuit, vota obtulit, rediit, filium reuerſa domum ſanatum reperit, ac nos lætiſſimo fuiſſe perfuſos eius redeuntis gaudio commemini.

S. Machutus claudis fauet.

V. *Idem Lindanus adhuc puer à parentibus fraternitati S. Huberti adſcriptus à rabido cane miraculoſe liberatur.*

Idem Lindan ibid. apud Bred. ca.39.

Vnum illud ingratæ obliuioni tradere mihi foret religio, quod ex religioſa parẽtum meorum pietate mihi puero ex ſingulari S. Huberti patrocinio, & certo præſidio accidiſſe vicini noſtri meminerũt non pauci. Rabidum agitabant canem ciues Dordraceni, qui per compita obuios ſuo venenato morſu momorderat. Ille perſecutorum plagas, lapides, & clauas fugiens ædes paternas trãſcurrebat. Quotquot illum accurſantem, turbamque inſequentem

videbant, aufugerunt. Ego in platea publica meis cum æqualib. ludens, periculi ignarus perstiti, pueriliter admirans tantam hominum turmam accurrere armatam: acclamant, discedam de via. Verum priusquam ego me subtrahere potui, ille ore rabido frendens, capite in terram pendulo, flammantibus instar lampadum oculis, exerta lingua spumans, caput agitans, iuxta me innoxius transiit, tota spectātium corona obstupescente, quod me obuium & tam vicinum intactum præcurreret, cum aliis aliquot occurrentibus suum virus venenato morsu infudisset. Domum reuersus audiui parentes Deo gratias immortales agentes, quod me diui Huberti tutela & precibus malo tam præsenti eripuissent: Nam ob similia pericula euitanda, quæ tum temporis nō erant infrequentia, licet nunc Deus similia euenire certo suo consilio nō patitur, curarat pia mater nos, totamque familiam nostram fraternitati beati Huberti inscribendos.

Wilelmus Lindanus à rabido cane meritis S. Huberti præseruatur.

VI. *Quomodo D. Lindanus Episc. Ruremundanus voto D. Appolon a facto, à dentium dolore: & frater eius voto D. Machuto facto, à claudicationis periculo liberatus sit.*

Idem Linda. ibid. apud Bred. c. 38.

Cum me puerum (ne domestica Dei optimi maximi nostram in familiam collocata ingrato prætereamus silentio) grauius gingiuarum corripuisset dolor, pia mater mea (cui cū parentibus omnib. Deum precor quotidie propitium) meis cruciatibus afflicta, mei liberandi à malis causa diuæ Appolloniæ votum fecit, diemque ieiunio se culturam promisit, ego me illius precibus liberatum memini: atque occurrente diuæ Appolloniæ festo, me matrem scio admonuisse ob acceptum per intercessionem diuæ beneficium, die eo esse ieiunandum, votumque soluendum. Illa adblandiens puerili voto: ieiunium, fili, inquit illa, in alium transferemus diem, quia sunt carniualia, siue, vti appellat, carnispriuium.

S. Appolloniæ voto nuncupato à dolore dentium curatur Lindanus.

VII. *De puero rupto intercessione beati Augustini à ruptura liberato.*

Iordan. Saxon l. 2. de Com c. 13.

Quidam iuuenis Senensis passus fuerat magnam infirmitatem in parte inferiori, vtpote quia ruptus erat: In qua infirmitate cum stetisset per magnum tempus, votum fecit beato Augustino, & facta oratione liberatus est. Et quia votum quod fecerat minime adimpleuit, infirmitas illa post modicum tempus rediit: Cumque iterum per sex menses passus esset, iterum votum fecit, & adimpleuit, & continuo liberatus est.

D. Augustino fit votum & ruptura pueri firmatur.

TIT. LXII. De cereis in templis ad sepulcra sanctorum accensis.

EXEMP. I. *De miraculo cereorum Romanorum in ecclesia matris Domini.*

Petrus Venerab. li. 2. c. 30.

NObile miraculum, quod ante plures annos completum, iam pæne cum tempore elapsum fuerat, memoriæ sequentium mandare vltra non differam. Habetur Romæ Patriarchalis ecclesia in honore perpetuæ Virginis Matris Domini consecrata, quæ vulgari sermone, sancta Maria Maior vocatur. Maior idcirco, quia post Lateranensem sancti Saluatoris ecclesiam, maior dignitate, non solum Romanis, sed & totius orbis ecclesiis est. Illuc Pontifex Apostolicus in præcipuis, ac summis festiuis diebus, id est, Natali Domini, Pascha atque Assumptione iam dictæ gloriosæ Virginis, cum celebri processione more Romano coronatus pergit, ibi stationem facit, ibi totius vrbis clero ac populo assistente solemne Deo sacrificium offert, & sacros dies quanto potest colit honore: ibi præter ipsum, & coadiutores eius septem Episcopos, ac Cardinales presbyteros, nulli missam celebrare fas est: ibi quam inauditum miraculum non semel contigerit, sed etiam annuatim in festo supra nominato Assumptionis proueniat, dicendum est. Mos est Romanorum festum illud Assumptionis Matris Domini inter vniuersas anni festiuitates præcipuo honore colere, & speciali deuotione venerari. Vnde est, quod inter plura deuoti animi sui erga præcelsam Virginē signa, cereos maximos faciunt, & eos ante paratos vigilia festiuitatis ad nominatam ecclesiam deferūt, atque vespertina hora vel circa accendunt. Pondus tamen eorum æqua lance pensatum domi retinent, vt sequenti die solemni missa peracta, eos rursum pensantes, quantum de quantitate eorum ignis absumpserit, iudicante statera cognoscere valeant. Manent ergo Romanorum cerei, à vespertinis, vt dixi, horis, vsque ad sequentis diei horam sextam vel nonam in ecclesia Matris Domini ad honorem vtriusque accensi, & festiuæ missæ solenniis consummatis, singuli à propriis dominis ab ecclesia domum reportantur, referens quisque cereum suum, mox vt domum peruenit, geminas lances præparat, imponit vni cereum, alteri pondus hesternum: attendit diligens inspector, quantum de cerei prius appensa quantitate possit deesse, & vespertinas diurnas, nocturnasque horas, quibus continue cereus arsit, numerans exspectat quid sibi de imminutione primi ponderis statera renuntiet. Et ecce, mirabile dictū, nihil minus quantum ad pondus pertinet, post tam prolixam cerei sui exustionem solicitus ille appensor & aspectator inuenit, sed quasi nihil consumptum sit, totum quod Deo & eius Virgini Matri deuotus incenderat, se accepisse miratur. Hoc tam nobile, & ante nusquam auditum miraculum, ad commendandam mortalibus gloriam Matris Domini, non in quolibet ignoto vel humili loco, non in qualibet vel quantalibet ciuitate, sed in ipsa Vrbe orbis capite, non semel tantum, vt dixi, sed assidue recursu annuo diuina pietas, & potentia operatur.

Ecclesia Virginis cur Maria Maior dicta Romæ.

Assumptionis B. Mariæ dies maxime celebris.

Cerei in honorem Deiparæ virginis accensi.

Miraculum in cereis in honorem B. Mariæ accensis.

II. *De aqua in oleum ad lampadarum vsum à Narcisso Episc. Hierosolymitano conuersa.*

Euseb. Cæsar. l. 6.

Inter res multas admirabiles à Narcisso Ep. Hierosolymitano

ſt.Eccl c.8. Niceph. l cap.9 apud ron.tom. ann.199.

roſolymitano geſtas, eius loci homines hoc præterea miraculum ex traditione referunt. In magna ac ſolenni Paſchatis vigilia oleū Diaconis & miniſtris defuiſſe perhibent. Vnde cum vniuerſam multitudinem grauis quædam ægritudo & demiſſio animi occuparet: Narciſſum ferunt, iis qui luminaria apparabant præcepiſſe, vt aquam ex puteo quodā, qui erat in proximo, haurirent, & ad ipſum afferrent, quo abſq; mora peracto eum ſuper aqua orauiſſe, mandaſſeque vt cum vera & conſtanti in Dominū fide eam in luminarium vaſa infunderent. Quod vbi fecerant contra omnem rationem, incredibili quadam & diuina virtute naturam aquæ in naturā olei commutatam, & pro certo illius miraculi indicio, fratres complures, qui illic erant eo quidē tempore, permultum ex illo oleo reſeruauerunt: ex quo etiam aliquantulum ad noſtram vſque ætatem cuſtoditum eſt.

arciſſus uam in eum ad um lam- dū con- rtit.

III. *De candela cerea ad tumulum S. Eucherij accenſa, & post triduum haud diminuta.*

vita eius ad Sur. to. Febru. 20. 7.

Lingua noſtra non ſufficit vllis verbis ea omnia expromere, quæ poſt ſancti Eucherii Epiſcopi Aurelianenſis obitum miracula ab eo geſta ſunt, ſed pauca, quæ veridica relatione didici ſilere minime audebo. Mulier quædam, quam ipſe vir ſanctus de Gentilitatis errore ſua admonitione reuocauerat cuiuſque filium de ſacro fonte ſuſceperat, ad tumulum eius ceream candelam pondere libræ vnius ex deuotione collocauit & incendit, & ea per tres dies noctesque perpetuo arſit, nec extincta eſt. Die vero tertio cuſtos templi ceram eius candelæ liquefactā redegit in maſſam, atq; ecce in eius manibus in tantam molem excreuit, vt idem omnino pondus priſtini cerei inueniretur.

raculū.

IV. *De candela ſacrorum myſteriorum tempore diuini tus accenſa.*

alafrid. abo in vi- ius apud .tom.5. ob.16.

Refert Walafridus Strabo Abbatis Augienſis in vita ſancti Galli Abbatis, quod dum feſtiuitas octauarum Epiphaniæ annuo celebraretur officio, cunctis tempore ſacrificii ad eccleſiam conuenientib⁹, luminaria & candelæ incendebantur ex more. Vna autem candela ſine lumine inter cæteras ardentes dimiſſa, inter ſacra Miſſæ ſolemnia principalis primo cœpit paulatim fumo tenui vaporare: deinde videntibus non paucis flammam concipiens, & cæteris clarius rutilans ſigni effectum ſplendoris ſingularitate commendauit.

V. *De antiquo ritu accendendi lampades ante tumulum Sanctorum.*

nard. Iu- ian Ve- us in vita Nicolai gni Ep. renſi a Aloyſ. oman. .1.

Compertum habemus quoſdam amplexandi tumuli deſiderio à Tanai oſtio ſoluiſſe, vt Myras contenderent. Cum autem in nauim ſarcinas & viaticum intuliſſent, inuidus ille dæmon, qui in eo Dianæ colebatur templo, quod paulo ante dicebamus à Nicolao deiectum, huius nauigationis cauſa cognita, ad impediendos homines, ſi poſſit, ſeſe dolo & fraude exornat. Nondum enim exciderat animo ædis illius à fundamentis euerſio, non violenta, ignominioſaque cum ſui, tum miniſtrorum ſuorum a Myris expulſio: non cultus hominum ad ſe confluentium ſibi ademptus. Hæ faces ad vltionem dæmonem inflammabant, præter inſitam nocendi libidinem, & alienæ virtutis odium immortale, quo in expulſorem ſuum iam toto illuſtrem orbe flagrabat. Igitur mulieris formam induit vas olei plenum humero geſtantis: & nauim conſcendens, ſe ait magno tenere deſiderio eiuſce tumuli adorandi, ſed imbecillam corpore, ſtomachoque maris & nauſeæ crudelitatem non poſſe perferre, miſſuram ſe (quando proficiſci non licet) oleum illud, quo tumuli lampades accendantur: Rogat itaque, vt oleum ipſi ſuo nomine ſanctiſſimo monumento offerant. Illi facile perſuaſi, quippe quibus nulla inerat ſuſpicio fraudis, dolium accipiunt. Erat in eo profanum neſcio quid, diabolica execratum arte, & dignum profecto, quod à dæmone nocendi cauſa preberetur. Soluentes ergo, cum diem vnum ſulcaſſent mare, cœpit inſequens aurora Zephyros in proram mittere, & noctes dieſq; deinceps plurimos ſic pertinaciter aduerſi erant, vt nautæ tædio diuturnæ procellæ, infecto itinere, de reditu cogitarent. Iamq; proras inuerterant, cum infatigatus hic noſter omnium laborantium adiutor lembo ſe redeuntibus offert. Quo viri tenditis, inquit? Quid conſtitutum iter deſeritis? Veſtrum eſt, viri, ventos in puppim conuertere, & aduerſæ nauigationis tollere impedimēta: Diabolica hæc fallacia eſt: non enim fœmina dolium, ſed infernus vobis dæmon commendauit. Liberate nauim hac peſte, & vas in mare abiicite, erūtque deinceps omnia vobis ſecunda. Nauigantes imperantis veneratione permoti (inerat enim homini diuina quædam maieſtas) vas ipſum in pelagus repente contorquent: ex quo terra quædam exſiliens flamma fumo, & caligine aërem totum obnubilat, intolerabiliq; fœtore complet omnia, tantoq; ſtridore vas ipſum in mari excipitur, vt è damnatorum officinis exiſſe nemo ambigeret. Tum Nicolaus, cū ſeſe, quiſnam eſſet, patefeciſſet, ex oculis eorum euanuit. Inde numquam conſtituto itineri clementes auræ defuere.

Mos antiquus accēdendi lampades ad ſepulcra Sanctorum cōtra noſtri temporis hæreticos.

VI. *Per pallam cereis exornatam ac Rhemis circumgeſtatam lues depellitur inguinaria.*

Hincmar. Rhemen. Archiep. in vita eius ap. Sur. tom.1. Ianuar 13 in epiſt. Hormiſdæ Papæ ad Remigiū.

Poſt obitum ſancti Remigii Rhemenſis Archiepiſcopi, cum lues inguinaria populum primæ Germaniæ deuaſtaret, & omnes Rhemenſis Prouinciæ incolæ huius cladis terrerentur auditu, concurrit Rhemenſium populus ad ſancti ſepulcrū, congruum huius cauſæ flagitare remedium. Accenſis quoque cereis lychniſque non paucis, hymnis pſalmiſque cœleſtibus per totam excubabat noctem. Mane autem facto, quid adhuc precatui deſit, in tractatu rimatur. Reperiunt etenim, reuelante Deo, qui ſanctū ſuum mirificari voluit apud homines, quem apud ſe mirificatum habebat, qualiter oratione præmiſſa,

adhuc

adhuc maiori propugnaculo vrbis propugnacula munirentur. Assumpta igitur pallade beati sepulcro, componunt eam in modum feretri, accensisq; super cruces cereis atque super ceroferariis, dant voces in canticis: circumeunt vrbem cum vicis, nec prætereunt hospitium vllum, quod non hac circumitione concludant. Quid plura? Non post multos dies fines huius ciuitatis Rhemensis lues aggreditur memorata. Veruntamen vsque ad eum locum accedẽs, quo beati pignus accessit, ac si constitutum cerneret terminum, intro ingredi nullo modo est ausa: sed etiam quæ in principio peruaserat, huius virtutis repulsu reliquit. Qui beatissimus pontifex, & in vita corporis, & post obitum sicut infirmis sanitatum gratiam reddidit, sic & in peruasores sæpissime vltor extitit.

Pietas populi Rhemensis erga S. Remigiũ.

Pietatis effectus.

VII. *De morbo expulso ad præsentiam cereorum ad S. Martini sepulcrum delatorum.*

Greg. Turon. lib. 1. miraculorum S. Martini, c. 2.

Illud non omittendum de cereolis, quos de sepulcro B. Martini Antistitis sustuli, à quibus sanatus fuit Iustinus maritus sororis meæ. Hos cum mecum detinerem, Iustinus vir sororis meæ in valetudinem irruit, & inualescẽte febre cum doloribus membrorum omnium, valde ad extremum agi cœpit. Nuncius hæc ad me delatus retulit, efflagitans vt si quid medicamenti reperire possem, morituro transmitterem, ne obiret. At ego in virtute beati Antistitis confisus, vnum ex cereolis transmitto, per puerum dicens: Accendite illum coram eo, & in contemplatione luminis orationem fundat ad Dominum, & deprecetur omnipotentiam Antistitis, vt ei succurrat. Missus autem puer, quod dederam, deportauit. Quo accenso ante lectum ægroti, fauillam scirpi, quem iam ignis consumpserat cultro eradunt, dilutumq; aqua ægro porrigunt ad bibendum. At ille vt hausit, sanitatem protinus recepit incolumisq; redditus est nobis. Postea qualiter sibi virtus beati Antistitis subuenit, exposuit. Nam referre solitus erat, quod vbi primũ oculis eius iubar luminis progressum à cereo pepulit tenebras noctis, protinus in contemplatione flammæ febris recessit à corpore, ac stomachus, qui diu languerat inedia, cibum consolationis efflagitat, & qui tantum aquam puram ad restinguendum febris ardorem haurire consueuerat, nunc vinum desiderat. Facit hæc virtus Antistitis, quæ sæpe miseris opem proflua miseratione tribuit, & infirmis medicamenta largitur.

Cereis delatis ad sepulcrum S. Martini eduntur miracula.

VIII. *Per cereos S. Martini tempestas prohibetur.*

Idem Greg. lib. 1. c. 34. & Baron. tom. 7. ann. Dom. 566.

Aliud miraculũ proferam de cereolis, quos portauimus pro benedictione sepulcri B. Martini. Agrũ quendam possessionis nostræ grando annis singulis vastare consueuerat, & tam grauiter sæuiebat, vt nihil ibidem, cum venisset, relinqueret. Tunc ego in vineis illis arborem vnam, quæ erat excelsior cæteris, eligẽs, de sancta cera super eam posui. Post illam autem diem vsque in præsens tempus nunquam ibidem tempestas cecidit, sed veniens locũ illum tanquam timens præteriit.

Cereorum vis.

IX. *Historia de cereo sacro cælitus à diua Virgine ad sanandos ægros allato, & Lamberto Episcopo Atrebatensi tradito.*

Anno Domini circiter millesimo cẽtesimo quinto Lamberti Episcopi Atrebatensis tempore, corruptis oppido populi moribus, effusisque in vitia & libidinem hominum animis inclementior aura cœli & tam pestilens aëris aspiratio fuit, vt Atrebates primum, mox vicinam late regionem insolenti morbo vltrix Dei manus incenderit, flagranti veluti igne, eam corporis partem, quæ afficiebatur, adurente. Nihil hic medicorum manus, nihil potuere pharmaca, plerosq; omnes prompta mors abripiebat: alios, cum nulla vsquam spes afforet, ad implorandã Dei sanctorumq; opem mortis, vt solet, horror adigebat. Iacebant itaque frequentes ad D. Mariæ porticum & circum templum eius diffusi, magno eiulatu & planctu subsidium miserandum in modum exposcentes. Id forte temporis insignes duo fuere citharœdi, quorum alter nomine Itierus in Brabantia, alter Petrus cognomento Normannus in arce D. Pauli in Tarnesio commorabatur, capitali odio sese mutuo prosequentes, quod Normannus Itieri fratrem morte affecisset. Diua virgo nihilominus splendido amictu refulgens vtrique eorum seorsim die quodam Lunæ noctu apparuit, & proprio quẽque nomine appellans, eadẽ prorsus verborum forma compellauit: Surge, inquit, & Atrebatum proficiscere, magnam ibi pro templi foribus ægrorum turbam comperies, semianimes, & fere flagranti tabe consumptos: exin Lambertum loci Episcopum adibis, monebisque, vt sabbato proximo nocte vigil excubet ægros iuxta templum decumbentes visitando: sub primum galli cantum conspicietur in simili, quam gero, veste, mulier à choro templi delabi cum cereo in manib9, quem vobis tradet: de quo terræ pauxillum instillabitis in vasa aquæ plena, quam ægris quibusque deinde potandam præbebitis, eademque inflammatas pestilenti lue partes irrigabitis. Quotquot autem hoc salutari remedio viua credentes fide vti voluerint, euadent incolumes, quotquot autem despexerint, morte corripientur. Ad hæc pariter vtrique dicta Normanno sigillatim addidit: futurum ei comitem Itierum, homicidii quidem causa hactenus inimicum, sed fore vt ea occasione redirent in gratiam. Normannus vt primũ à somno vigil, ô quanta, exclamat, quamque veneranda est Dei matris præsentia. Proh vtinam illius ego auxilio Itiero fratri meo reconcilier! Vtinam per Dei misericordiam Mariæque matris intercessionem possim tot male affectis optatissimum afferre salutis nuntium! Attamen valde metuo, ne isthæc visio fantasma sit aut illusio; itaque tota nocte proxima excubabo, si forte Deo volente eadem sese rursum offerat. Hæc secum ipse statuens, primo dilucu-

Guillelm. Gazeus S. Magdalen. Atrebatiæ. stor hanc stor. Gallii descripsit codicillis quibusdam ex vulgari traditione desumptam, postea à Sixto IV. & Clem. 8. approbatam.

Ardẽs morbus vexat Atrebates.

B. Virgo duobus citharœdis apparet eisque morbi remedium nuncians.

Pacẽ quoque inter Itierum & Petrum Normannum dissidentes fore nunciat.

luculo templum adit, sacris interest, subindeq; supplex Deum orat, vt sibi clariorē visionis nocturnæ notitiam dignetur impartiri. Itierus etiam, haud sane minori cum cura solicitudineque qua vigilando qua orando laborabat. Nocte postera B. Virgo illis affuit comminata, nisi ad statutum locum citi properarent, vtrumq; morbo eodem correptum iri. Ea res illis timorem incussit, & ad iter mane facto impulit. Normannus, qui vicinior erat, Atrebati die Veneris sub auroram affuit, ac postridie templum D. Virginis adiuit, Episcopumque ad aram sancti Seuerini orantem aduertit. Confirmauit vehementer hominis animum, quod magnos infirmorum aceruos pro templi valuis iacentes conspiceret, vti reuera visu nocturno intuitus erat. Quare certior iam factus & animosior, Episcopum interpellat, petitque vt reducto paulisper loco liceat alloqui, velle se cum eo de quodam magni ponderis negotio cōmunicare. Annuit Episcopus. Tum ille: Die Lunæ elapso, mi Domine, noctu mihi diua Virgo Maria apparuit, mandauitque vt ad te venirem, & monerem, vt die Sabbati proximo, ægros, qui foris & intra templum iacent, inuiseres; tum illa post primum galli cantum, maximum ad vos beneficii pignus cereum ardentem allatura est; de quo formato prius Crucis signo, stillas aliquot in vasa aquæ sinetis defluere, dabitisque operam, vt ex ea ægri bibant, eorumque vlcera illinantur. Quicunque salubri medicinæ vsum neglexerit, aut nutanti fide exceperit, morietur. Id mei fuit muneris vobis indicare; vestræ iam sunt patres exequi: Si quid neglectum fuerit, culpam hic nullam agnosco Admirabundus ad hæc Episcopus; Quis, inquit, es tu, cuiusue conditionis aut patriæ? Affirmante illo se citharœdum; Apage hinc, ait, & mihi illudere caue. Mox hominem relinquit, floccique pendens Normanni dicta intro in palatium diuertitur. Ille vero pudore suffusus in templo se continet, flebilemque & miserandam tot ægrotantium sortem expendens, misericordia commouetur. Haud multis inde post horis, ecce tibi longius adueniens Itierus in templum D. Virginis sese infert, factaque oratione inde Episcopum, qui tum forte in sacello domestico sacris operabatur, adit Quo peracto munere, venerabundus Antistitem salutat, petitaque loquendi venia, infit: Pater sancte, iam semel & iterum oculis sese obtulit meis rara pulcritudine mulier, quæ sese B.V. Mariam esse diceret, mandauit illa, vt sua ad te mādata deferrem vt proximo nempe Sabbatho noctu ægrotos; qui foris & intra ecclesiam sunt, inuisas: tum illa vobis aderit, cereumque accensum manibus porriget, ex quo defluentes aliquot guttas in vas aqua plenum infundetis, factoque desuper Crucis signo bibendā ægris aquam offeretis: quicunque sincere credens ex ea biberit, sanitatem consequetur: qui secus, repente peribit. Hic demum obstupefactus Episcopus, interrogare, quisnam, cuius nominis, patriæ, conditionisque foret, ille respondere, esse se Itierum nomine, patria Brabantum, conditione & arte citharœdum: Præsul referre alterum eiusdem farinæ hominem, eadem sibi paulo ante locutum, obiicereque quod coniurato sibi statuissent illudere. Absit, inquit Itierus, adeoque inter me & Normannum nullus intercedit vsus, vt si hominem vsquam offenderem, ego profecto sceleratum, fratris mei interfectorem pro meritis vlciscerer. Hisce auditis Episcopus secum ipse reputabat: visionem istam Dei forsitan commiseratione contigisse, vt & ægris valetudinem conferret, & duobus his inimicis reconciliationis ansam præberet. Cœpit itaque Itierum paternis monitis ad pacem hortari, idque sacræ scripturæ verbis adeo efficacibus, vt ille omnino persuasus Normanno condonaret, ac supplex ad pedes Episcopi procideret, sponderetque quicquid ad pacem ineundam Episcopus statuisset, ratum se habiturū. Mittit tum Præsul Secretarium, qui Normannum è templo accerseret: affuit extemplo, prouolutusq; in genua, Deum primum, Episcopum deinde, tum Itierum admissi veniam obnixe deprecatur. Antistes postquam nonnulla de charitate fraterna disseruisset, iussit eos se mutuo osculari in signum pacis arcis amoris, sic peracta numeris omnibus reconciliatione, munus sibi seorsim nocturno visu demandatum vnanimi studio feliciter exequerentur. Ea propter ieiunio ab iis tribus religiose obseruato, totoque die in precatione consumpto, sub noctem ad templum profecti orantes pernoctant, vsque ad id fere temporis, quod eis fuerat diuinitus indicatum. Nec mora, affuit in nota veste B. Virgo, videbaturq; à suprema parte chori cum accenso cereo delabi, quem illis obtulit, eadem ad omnes, quæ antea ad citharœdos, verba faciens de miraculosa huius cerei virtute, deque ritu, quo circa ægrotos vtendum esset, paucis adhortata, vt illum in perpetuam insignis adeo beneficii memoriam studiose obseruarent: ac subito disparuit.

…ommina- …o B. Virg. …citharœ- …os.

…trus Nor… …an. visum …piscopo …rrat.

…erus quo …e idem …ium An- …iti expo-…

Ad pacem ineundam ab Episcopo monentur citharœdi.

Cereus sacer à B. Maria è cælo defertur.

Rapti omnes atque attoniti, qua veneranda Deiparæ præsentia, qua diffusæ circum templum insolitæ lucis obtutu, quin & diuini illius ignis ardore inflammati, Deo primum gratias egere, mox vno pariter oēs studio ad accuranda Dei matris iussa animos prompte applicuere. Expletis itaque aquæ vasis crucis signū Episcopus cereo exprimit, ceræq; nonnihil in aquā instillat: subinde eius virtute ægris declarata, vt de illa cum magna fide ac reuerentia bibant, exhortatur. Parēt monitis, ac etiam vlcera lauant, atque oēs maximum inde leuamen illico persentiscere, tam interius in partibus vitalibus, quæ acri veluti flamma adurebantur, quam exterius in membris, quæ iam pene computruerant. Fuere illic ad centū sexaginta ægroti, omnesq; conualuere, excepto vno, qui sacram despiciens medicinam, ausus est temere deblaterare malle se vinum, aliaq; id genus multa indignantis & contemnentis animi edere indicia: at non impune: tantus enim illum subito inuasit ardor, vt continuo in morem furentis ani-

Cerei virtute sanantur centum sexaginta ægri.

Gratiarum actio pro beneficio per cereum accepto.

mam exhalarit. Poſtquam rite peracta ſunt omnia, cœpit affluẽs populi multitudo in Dei laudes efferri, admirandaque illius opera prædicare: Et cum Clerus in templo ſacra facturus iam adeſſet, Epiſcopus cãticum diui Ambroſii & Auguſtini, Te Deum laudamus, quo ag ndis Deo gratiis vti ſolet Eccleſia, intonauit, quod eleganti cum ſymphonia proſecutus eſt muſicorum chorus, applaudente interea & exultante populo, quod tantam optatam votis ſanitatem obtinuiſſent. Tradita exinde candela ſacra cuſtodienda duobus citharœdis, qui illã vna cum Epiſcopo de B. Virginis manu exceperant, eiuſdem Antiſtitis conſilio venerandam piorum virorum congregationem erexerunt, quam in tanti beneficii memoriam flagrantium ſiue Ardentium ſocietatem nominarunt. Frequens ſtatim, cum è ciuibus, tum nobilibus, inſignium virorum multitudo ſacro ſodalitio nomẽ dedit. Extat in foro minori vetus ſuperbaq; pyramis, ſtupendum antiquæ artis opus, vbi cereus multo cum cultu religioneque in theca argentea aſſeruatur. Huc plurima paſſim vulgi frequentia, pars ad orandum, pars vt aquam potent, aut ægris in depotandam ferant, magno cum pietatis ſenſu concurrit.

Sodalitas Ardentium Atrebati inſtituta.

Ardentium feſtiuitas inſtituta.

Anniuerſarium Sodalitatis iſtius feſtum à die venerabilis Sacramenti ad Dominicam ſequentem celebratur. Quo interim tempore multa paſſim in vrbe ærearũ campanarum, lituorũ & tibiarum ſonitu communis omnium lætitiæ eduntur teſtimonia; quin etiam tum ceſſant cauſæ forenſes, ediciturque iuſtitiũ, haud ſecus ac ſi vrbis nundinæ ſolennes forent. Candela ſacra diebus ſingulis, adſtipante cum cruce facibuſque populo, & applaudente multo inſtrumentorum muſicorum concentu, ad ſacellum, quod eſt in loco, quem Ardentiũ vocant, exportatur: vbi Primores, ſodaleſque, qui honoris ergo cereum ſanctum comitati ſunt, rem ſacram audiunt. Sub myſterii diuini canonem cereus accenditur, rurſumque ſub noctem multa cum pompa in pyramidem thecamque propriam refertur. Dominica autem proxima, concione & ſacro peractis candela illa ſplendidum in morem ſub inſigni vmbella in ciuitatem reuerenter infertur, quam Magiſtratus ac præcipui Sodales comitantur, adſtipantibus phaleratis in equis ditionis ſeu cameræ Atrebatenſis Primoribus cum magna ſclopetariorum haſtatorumq; caterua, plurimoque tympanorum ac turbarũ clangore comitantur, quib⁹ obuii fiunt Præpoſitus magiſtratuſque ciuitatis, pompamque vna omnes ad porticum vſq; Eccleſiæ Cathedralis deducunt, vbi Sodales binos Canonicis cereos, & templum ingreſſi ſacram candelam accenſam glorioſæ Virgini offerunt, tùm eadẽ pompa & comitatu ad ſacellum, & inde ſub veſperam ad pyramidem referunt. Præter admirabilem illã cerei diuinitus dati receptionem, multa inſuper admirandaque prodigia ſunt perpendenda. Ac imprimis, quod licet capta receptaque vrbe, aliiſq; grauiſſimis periculis, ſarta tecta tamen adhuc candela ſacra per annos circiter quingentos fideliſſime conſeruata ſit, ingenti pii populi ſolatio, qui etiamnum, ob præclara, quæ illic ſe prodant diuinæ manus opera, non minus quã maiores, cereum colit & obſeruat. Mirum ſane eſt, quod tanto tempore toties accenſus, & in aquam inſtillatus cereus ille quoties neceſſum fuit, haud tamen diminutus ſit, quin potius auctus videatur: ex defluentib. ſiquidem guttis tantum ceræ collectũ eſt, quantum pluribus aliis cereis efformandis ſuffecerit, qui varia in loca tranſmiſſi, ob parem vim efficaciamque pari in honore habentur. Etiam nunc in ſacello videre eſt panem maſſamue ceream, qui ex iiſdem ſtillis in dies accreſcit. Memoria dignum eſt miraculũ quod anno 12 3. contigit ibidem in parochia D. Gaugerici; Cum inuolans repente de cœlo fulgur templum iſtud inuaſiſſet inſoleſcens continuo ardor flammaque adeo inualuit, vt petita affluentiſſime è vicinis puteis aqua nullatenus extingueretur, piis aliquot ciuibus venit in mentem operæpretium fore, ſi ſacræ aquæ guttæ aliquot alteri commixtæ in ignem iniicerentur: nec fruſtra: præſentiſſimum enim fuit ad compeſcendam flammam remedium. Quod vero ad varias ſacri (quem vocãt) ignis, apoſtematum, vlcerum, febrium, hepatis inflammationum, aliorumque id genus morborum curationes attinet. quamque frequentes illæ quouis tempore acciderint, ſat fidem facit continua quingentorum annorum experientia. Pars aquã illam puram inſciis ſubinde medicis potant maxima cum confidentia: alii potui ſuo immiſcent: pars etiam vlcera illiniunt. Omnes denique Atrebates vicinique cuiuſcumque conditionis accolæ, pauperes iuxta ac diuites, parui æque ac magni ſalutarem aquæ ſacræ operationem integræ valetudini reſtituti experiuntur.

Cereo ſacro honos exhibitus.

In cereo ſacro miraculum inſig[ne]

Aliud miraculum

Alia iter[um] miracul[a]

X. *Sub Euangeliorum lectione in Miſſa ſolenni luminaria cur accendantur.*

D. Hiero[nymus] contra V[igi]lantium.

Lumina[ria] cur acce[ndantur] tempor[e] Euangel[ii]

Pſal. 118.

D Hieronymus aduerſus Vigilantium ſcribens, docet Euangelium eſſe lætum, quia lucidum: per totas enim, inquit, Orientis eccleſias, quando legendum eſt Euangelium, accenduntur luminaria, iam ſole rutilante, non vtiq; ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Vnde & virgines illæ Euangelicæ ſemper habent accenſas lampades ſuas, vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Pſ. legitur: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.*

De ſacris imaginibus.

Tit. LXIII. De cultu & vſu ſacrarum imaginum in genere.

Duos Cherubinos aureos iuſſit Dominus Deus fieri in loco propitiatorij ſeſe mutuo reſpicientes. Exod. 25. & Nu. 7.

Orauit

Num. c. 21. *Orauit Moyses pro populo, & locutus est Dominus ad eum, Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo. Quem cum percussi aspicerent, sanabantur.*

.Reg. 7. *Salomon quoque diu post Moysen duos Cherubinos de lignis oliuarum fieri iussit, ac eos in eminentiori tabernaculi loco collocari.*

EXEMP. I. *Vt Christus imaginem suam in lineo texto impressam ad Abgarum Edessenorum Regem miserit.*

Niceph. Calist. li. 2. hist. eccl. c. 7. & Euag. l. 2. c. 6. alij Abgarum nominant.

CVm Abgarus Edessenorum Princeps audiuisset Christum iis, qui diuturnis premebantur morbis, congruentem valetudinem sine remediis & herbis, & quidem gratuito præbere, aliaque multa viribus nostris maiora efficere opera, ad eum scribit orans, vt ne ei molestum sit ad se venire, ipsumque, quo iam dudum affligebatur, inueterato morbo liberare. Postquam autem Abgarus scripto suo persuadere ei quod voluisset, non potuit, desperato Iesu, propter responsum acceptum, aduentu, quid caperet consilii incertus, eo tamen quo in Christũ tenebatur, desiderio perculsus, pictorem eximium ad eum misit, eique vt diligenter & accurate faciẽ eius in pictura effingeret, imaginemque pro desiderato illo sibi afferret, imperauit. Et ille quidem venit, atque in loco sublimiore stans, pingere Christi vultum, vt decebat, conabatur. Quum vero cœptum opus non succederet (diuinus quippe splẽdor & gratia in vultu eius coruscans impedimento erat) re ea cognita Saluator textum lineum petit, in eoque prius loto faciem suam exprimit, & ad Abgarum mittit. Dicitur quoque Persarum Rex manu ingenioq; promptum pictorem misisse, & per hunc fidei desiderio, simul & ipsius Christi, & quæ eũ diuino modo genuit, matris, quam celerrime imaginem depictam accepisse. Atque hæc quidem ex tabulariis & Archiuis ciuitatis Edessæ, quæ tum regia administrabatur potestate, sunt desumpta: fuerant enim in publica librorum monumenta relata. Et libri de Abgari rebus conscripti hæc quoque complectebantur, ex Syrorum lingua translata.

[Margin: Imaginem suam Christus ad Abgarum mittit.]

[Margin: B. Virginis imago depicta.]

II. *De imaginibus Christi Domini, B. Virginis, & principum Apostolorum à S. Luca depictis.*

Niceph. Calist. li. 2. c. 43. & li. 6. c. 16.

Fertur Lucas quoque primus Christi, & quæ eum ita vt Deum genuit matris, atque ita Principum Apostolorum pingendi arte effigiem adumbrasse, vnde in omnem deinde habitabilem orbem tam venerandum, & pretiosum opus est illatum. Idem libro sexto Capite decimo sexto: Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ipsiusque adeo Christi, & quæ eum supra naturæ captum mirifice genuit Virginis matris, coloribus adumbratas imagines plurimas ad hunc vsque diem conseruatas esse nouimus. Ac Lucas quidem Apostolus, ipsas accurate, opus id exorsus, manibus suis depinxit: deinde vero ex veteribus alii quoque viri, pro eo atq; par erat, veluti seruatores suos in signis & picturis seruantes, idem fecere.

[Margin: Imaginum pictarum in ecclesia vsus valde antiquus.]

III. *Miraculo Deus ostendit sibi placere vsum imaginũ.*

Ioa. Diac. ex Method. Patriarch. apud Lippoman. tom. 1. pag. 246. in Vita S. Nicolai.

Cum de Africæ partibus Vandalorum exercitus applicuisset ad terram Calabrimden, atque eandem regionem igne succenderent, reperta est ibi à quodam barbaro in cuiusdam Christicolæ domo sancti Nicolai imago in tabula honeste depicta. Quam protinus in sinu suo proiecit, & abscondit, quamuis ab eo ignoraretur omnino quid esset. Cum autem peruenissent ad eos, qui Christicolas captiuos ducebant vinctos, interrogauit vnũ ex eis, & ait; Rogo, vt mihi indicetur, cuius est figura in hac tabula tam pulchre depicta? Et hæc dicens, demonstrauit eis iconem. Cum ergo cõtemplati essent eam Christiani, cum gemitu & lacrymis dixerũt, Imago hæc, quam cernimus, sancti Nicolai dicitur, qui multis miraculis, & virtutibus apud Deum existẽs clarus, manifeste edocet se viuere etiam post sepulchrum. Cumque hoc auditu percepisset barbarus ille, continuo abscondit eam propter suos socios, nemini ex hoc aliquid pandens. Cũ autem reuersus esset Vandalorum exercitus in Africam, cum plurimis captiuis, & spoliis multis, rediit & ipse barbarus, qui sancti Nicolai habebat tabulam in domo sua. Erat autem ipse Trapezita. Quadam autem die tulit ipsam iconem, & posuit eam ante telonium suum, vbi erant omnia quæ habebat, aurum, argentum, & vestes: & locutus est ei, dicẽs: Nicolae, habeto custodiam super telonium hoc: nam ego alio necesse habeo proficisci. Hæc locutus imagini, discessit, apertum omnino relinquens telonium securus proficiscens, quasi ibi plurimos custodes dimitteret. Cum autem secus eundem telonium latrones transirent, & vidissent apertum, & neminem custodem ibidem adesse, dixerunt ad inuicem, vt venientes nocte eadem diriperent omnia quæ intrinsecus erant posita: Quod ita factum. Nam venientes nocte omnia abstulerunt, aurum, argẽtum, & vestes, & cætera: & sic profecti sunt: Sola icon deforis pẽdens superstes remansit. Hæc autem Dei dispensatione agebantur, vt huiuscemodi occasione reperiretur quanti meriti Nicolaus esset, & apud Aphricanas regiones manifeste claresceret. Veniente autem barbaro, cuius telonium erat, reperit eum vacuum nihil omnino habentem, nisi ipsam sancti Nicolai iconem. Tũc plorans, & gemens, vehementissimos stridores emittebat, & turbido aspectu conuersus in faciem imaginis sancti Nicolai, quasi ad viuentem hominem, & ratione vtentem, hæc verba proferebat, dicẽs: O Nicolae, bonum te custodem telonii mei posui. Quid fecisti? Redde mihi res meas, alioqui cædo te flagellis. Et cum hæc diceret, accepto flagello tundebat beati Nicolai imaginem. Cum vero fatigatus esset cædendo eam, dixit ei: Certe in ignem te proiiciam, si non reddideris rem meam. Piissimus autem

[Margin: S. Nicolai imago inuenta à barbaro.]

[Margin: Imago S. Nicolai agnoscitur à Christianis]

[Margin: Barbarus commẽdat rem domesticam imagini S. Nic.]

[Margin: Thesaurus Barbari surripitur.]

[Margin: B Nicolai imago cur à Saraceno flagellata.]

confessor beatus Nicolaus nimia miseratione ductus super iconem suam, ac si ipse flagellis cæderetur, sub festinatione ad locum accessit propius, vbi latrones cuncta diuidebant, quæ de illius Saraceni telonio abstulerant. Tunc dixit ad eos sanctus Nicolaus: O infelices, & miseri, quid facitis? Numquid ignoratis, quoniam ego ipse ibidem eram quando hoc malum perpetrastis? Nam oculi mei conspexerunt, quando has & illas res abstulistis. Quantitatem & numerum etiam cunctarum rerum, quas de telonio extulerant, sigillatim eis exponens, addidit dicens: Scitote autem, quoniam furtum, quod perpetrastis, si non mihi acquieueritis, vt reuocetis cũcta quæ abstulistis, ego illud publice manifestare curabo. Nam sub mea cura vniuersa fuerunt posita: & ideo pro vestro scelere ego innocens quam grauiter flagellis cæsus sum? Credite mihi, quia nullo modo vobis parcam: si meis non acquiescitis consiliis, sed crastina die morti tradere vos faciam. Illi autem fures cum viderent se deprehensos, existimantes, quempiam fuisse de populis, qui eos explorauisset, nimium mente consternati, & vltra quam credi potest, exterriti, vehementer metu mortis coacti, per tetræ noctis silentia reportauerunt omnia, & in telonio reposuerũt. Mane autem facto, cum venisset barbarus, & vidisset cunctam substantiam quam amiserat, flere cœpit præ gaudio, cui tale miraculum fuerat demonstratum per sanctum Nicolaum. Tunc apprehensa imagine deosculari eam cœpit, dicens: O sancte Nicolae, fidelis & iuste, piissime & misericordissime serue Dei excelsi, quam sublimis, quam magnus, quam præpotens factus es, quam proximus, & familiaris Deo Regi immortali, cui viuens militare non cessasti, à quo potestatem accepisse comprobaris; vt talia facere possis, qualia mihi gentili ex ære insensibili patrare dignatus es. Ab ista namque die credo in Christum. Credidit autem in Christum Dominum, & baptizatus est ipse, & domus eius tota, & construxit ecclesiam in honorem S. Nicolai. In qua mortuus est cum vxore sua & filiis, pariter glorificantes Dominum & B. Nicolaum.

Furib. apparet B. Nicolaus.

Sancti norunt quid hic geratur.

Furtum repetit B. Nicolaus cum graui comminatione.

Restitutio fit Saraceno.

Imaginem S. Nicolai colit Saracenus, & cõuertitur.

IV. *Sacrarum imaginum cultus miraculo sanitatis restituta confirmatur.*

Cum Theophilus Græcorum Imperator, qui suo tempore fuerat imaginũ oppugnator, vitam finiisset, filius eius Michael imperii sceptra suscepit, cum matre Theodora, eos habens tutores & curatores, quos ip[illegible] in testamenti tabulis instituerat, Manuele[illegible]rum, & domesticum vocatum scholarem & [illegible]stum Patricium, & Logothetam Dromi. I[illegible]eodora imperio cum filio potita, statim & ab[illegible]piorum virorum monitis, quæ ad Iconomachorum sectam extirpandam pertinebant, explorabat. Quæ quidem à Leonis ex Armeniis imperio, vsque ad eundem Theophili obitum omnem Romanorum ditionem peruaserat. Assentiebatur eius demolitioni Theoctistus quoque, sed Manuel ad quoddam tempus ambiguus fuit. Verum nemo aperte ac libere loqui de ipsa euenda audebat, cum maxima cœtus pars & Senatus, atque adeo ipse Patriarcha, hac hæresi imbuti essent. Solus autem Manuel diuina vi impulsus id ausus est. Nam prius (vt dictum est) animi dubius erat in sacrosanctarum imaginum cultu, quem postea tali de causa est complexus. Grauissimo morbo fuerat occupatus, iamq; eius vitæ salus desperata erat, omni medicorum arte fatigata. Venerunt igitur ad ipsum quidam qui eum decessisse audierant, venerandi ac pii monachi, à monasterii studii. Qui cum ad lectum accessissent, eumque adhuc viuere & spirare cognouissent, prædixerunt fore, viueret, & in pristinam valetudinem restitueretur. Qui prius nullam his fidẽ habebat: verum tamen instantibus diuinis viris, hortantibusq;, ne dubitaret de virtute Dei, quæ sibi illuxerat: paululum morbo alleuatus est tenui atque imbecillo cantu. Et quomodo (ipsis inquit) erit hoc mihi, ô diuini Patres: animæ vires defecerunt, corpus totum exhaustũ est & aruit, & ego iaceo quasi sallamentum conditum & exsiccatum, nulla alia re à mortuis differens quam solo spiritu. Quænam igitur spes? Vel quæ ratio persuadebit me conualiturum, pristinamq; sanitatem restitutum iri: Responderunt igitur sancti viri illi, omnia fieri à Deo posse, neque quicquam est, quod ille non possit. Si igitur operam dabis, cum conualueris, vt Iconomachorum extinguatur incendium, & sacræ imagines, & priscæ & patriæ leges restituantur, pollicemur tibi vitam. Quo dicto abierunt. Manueli vero, nec opinato, & preter omnem exspectationem melius esse cœpit, naturalesque vires sine vllo impedimento redibant, ac breuiori tempore ab omni vi morbi liberatus est: statimq; facile equitans ad palatium se confert, & ad Reginam ingressus omnibus modis eam hortari cœpit, vt sacras restitueret imagines. Quæ tamen sibi iam pridem dari eiusmodi occasionem exspectabat: Siquidem à parente sua ad id semper accendebatur, & à matris fratribus Patriciis. Sed tamen restitit Theodora verbis Manuelis, siue iusiurandum erga virum verita, siue tamen (vt diximus) quod metueret frequentiam eorum qui hæresi detinerentur. Instate autem Manuele, Theodora: Meus, inquit, ô magister, vir & Imperator veritatis amator erat, & nihil vnquam inconsiderate fecit, atq; hoc dogma nisi sacris legibus & sanctis scripturis esset interdictum, nunquam ille ex ecclesia tollendum curasset: Quæ cum illa dixisset, prope diem illi adesse vitæ finem Imperiique amissionem minatus est, neque ipsi tãtum, sed etiam eius filio, nisi diuinum ornatum sanctis imaginibus templum restitueret. Quib. verbis, siue deterrita, siue (vt diximus) alioqui prompta Regina omni studio rem suscepit: statimque in Theoctisti tentoriis omnes prudentia & eloquentia præditos viros, tum ex themate, tum ex Concilio cogi iussit, ibique disputari ac proponi, quæ ad rectam fidem pertinerent. Omnibusque, ita vt di-

Ex Ioan. Curopalato Bar to. 9. annal. eccl. an. Do. 842. Carol. Sigon lib. 5. hist. de Regno Italiæ an 842.

Veritati resistit Manuel.

Manuel tutor Michaelis Imper. filii Theophili imaginum impugnator morbo corripitur.

Manuel cultum imaginum admittens conualesc[it].

acrarum maginum stitutio.

vt dixeram, congregatis: multisque verbis factis, & testimoniis sacræ scripturæ non paucis adductis, pia pars tandem superior fuit. Ac subito dogma constitutum est, vt sacræ imagines restituerentur. Episcopis, monachis & senatoribus, quicumque maioris partis prius morbo detinebantur, quod esset melius ediscentibus, & veritatem edoctis sententiã in melius commutantibus. Quicumque vero altiori impietate hæresi infecti ita se haberent, vt à praua opinione deduci non possent, illi è ciuitate eiecti in exilium mitterentur.

VI. *Quomodo dæmon cultum sacrarum imaginum ægre ferat.*

phronius ati spirit. p. 45.

Dicebat Abbas Theodorus Æliotes, quod fuerit quidam inclusus in monte Oliuarum certator maximus. Impugnabat autem illum fornicationis spiritus. Die vero quadam, cum instaret illi vehementer, cœpit eiulare senex, & dicere dæmoni: Quãdiu non dimittis me? Recede iam à me, qui mecum consenuisti. Apparuit autem ei dæmon visibiliter, dicẽs: Iura mihi, quia nemini dices, quæ tibi dicturus sum, & te non amplius oppugno. Iurauitque illi senex, dicens: Per inhabitantem in altissimis, nulli dicam, quæ mihi dixeris. Tunc ait illi dæmon: Noli adorare hanc imaginem, & vltra te non impugnabo. Habebat autem hæc imago expressam figuram Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis Mariæ, ferentem Dominum nostrum Iesum Christum. Ait inclusus dæmoni: Dimitte me vt deliberem. In crastinũ autem significauit hoc ipsi Abbati Theodoro Æliotæ, tunc habitanti in Laura Pharan, narrauitque illi omnia. Senex autem ait recluso: Vere, Domine Abba, illusus es, quia iurasti dæmoni. Verũtamen bene fecisti hoc reuelans. Expedit autem tibi nullum in illa vrbe lupanar omittere, quod non ingrediaris, quam vt neges te adorare Deum, & Dominum nostrũ Iesum Christum cum matre sua. Confirmatum igitur, & corroboratum pluribus verbis reliquit illum in loco suo. Apparuit ergo dæmon incluso rursus, dicens. Quid hoc est, pessime senex, nonne tu iurasti mihi, quod id nemini diceres: & quare dixisti ei, qui venit ad te? Dico tibi, quia vt periurus in die iudicii iudicaberis. Respondit inclusus, dicens: Scio quidem, quia iuraui, veruntamen Dominum, & Creatorem meum adorabo, tibi autem non obediam.

dæmon ægre fe[rt] cultum [im]ag. ergo [no]n est abominabile [ea]s colere.

[M]odus re[uerend]us colen[di] imagines: vt cola[m]us earum [pr]ototypa [sanct]os quorũ [sun]t imagi[ne]s.

[D]æmoni [no]n obedi[en]dum etiã [po]st iura[m]entum i[niustum] factum.

VII. *De stigmatibus B. Francisci eius imagini diuinitus impressis.*

[S.] Bonauent. [...]rd. in vita [...]s, de mira [...]is post [mo]rtem eius [...]lis.

In vrbe Roma matrona quædam claritate morum ac parentum gloria nobilis, sanctum Franciscum in suum elegerat aduocatum, ipsius habens depictam imaginem in secreto cubiculo, vbi patrem in abscõdito exorabat. Die vero quodam, dum orationi vacaret, considerans imaginem sancti sacra illa signa stigmatum non habentem, dolere cœpit non modicum, & mirari. Sed non mirum, si id in pictura non erat, quod pictor omiserat. Cumque per plures dies, quid causæ foret defectus eiusmodi mente solicita pertractaret, ecce subito die quadam apparuerunt signa illa mirifica in pictura, sicut in aliis ipsius sancti imaginibus pingi solent. Tremefacta illa filiam suam Deo deuotam aduocauit protinus, requirens si absq; stigmatibus vsque tunc imago fuisset. Affirmat illa & iurat, olim sine sacris illis stigmatibus extitisse, & nunc vere cum stigmatibus apparere. Verum quia mens humana semetipsam frequenter impellit vt cadat, & in dubium reuocat veritatem, subintrat iterum cor mulieris dubitatio noxia, ne forte sic fuisset imago à principio consignata. At Dei virtus, ne primum contemneret miraculum, addidit & secundum: continuo namq; dis-parentibus signis illis, nudata priuilegio imago remansit, vt per sequens signum fieret probatio præcedentis.

Apud Aloysium Lipom. to. 4 fol. 268.

Imago S. Francisci olim etiam in cubiculo habebatur. Si imaginũ vsus esset illicitus, circa eas diuina virtus tot mirabilia non operaretur.

VIII. *Sanctum & pium esse, non vero superstitiosum flexis genibus orare ante imagines sanctorum.*

D. Ioan. Damascen. in vita SS. Barlaam & Iosaphat, apud Aloysium Lippom. to. 2. fol. 45. n. 55.

Auennir Indorum Rex suorum falsorum deorum infirmitatem agnoscens, & Christo nomẽ dare peroptans, scribit ad filium suum Iosaphat, petitque, quid oporteat eum facere. Cum autem epistolam Iosaphat suscepisset, & quæ in ea continebantur legendo pertransisset, gaudio simul, & admiratione replebatur. Moxque ingressus in suum cubiculum, ante Dominicam imaginem in faciem corruit, & lachrymis terram rigans gratias egit Domino, simul & confitens & labia exultationis mouens hymnum dixit.

Ante imagines Christi & Sanctorum orare pium est.

IX. *Gregorius Magnus Carolo Magno imagines mittit, docetque quomodo sint veneranda.*

Greg. Magn. lib. 7. epist. c. 53. ad Secundinum in fin. Baron. to. 9. an. Do. 726.

Gregorius Pontifex eius nominis secundus mittens Carolo Magno imagines per Dulcidium diaconum, sic scribit ad Secundinum: Scimus quia tu imaginem Seruatoris nostri ideo non petis, vt pro Deo, aut quasi Deum colas, sed ob recordationem filii Dei, vt in eius amore recalescas, cuius tu imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nobis illa pictura, quasi scriptura, ad memoriam filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi Surtarias duas, imaginem Saluatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumque Petri & Pauli Apostolorum continentes per supradictum filium nostrum Diaconum, & vnam Crucem, & clauem, pro benedictione à sanctissimo corpore Petri Apostolorum Principis: vt per ipsum à malignosis defensus, per cuius sanctum lignum munitum te esse credas.

Ante imaginem non quasi ante diuinitatẽ prosternimur.

Imagines mittit Gregor. Magn. Carolo Magno, & quas.

TIT. XLIV. De inſigni quorundam erga ſacras imagines pietate.

EXEMP. I. *De Theoctiſta matris Imperatricis Theodoræ ſingulari erga ſacras imagines pietate.*

Io. Zonar to. 3. Ann in Theophilo.

Theodoræ imperatrici Theophili Imperatoris vxori patria fuit Paphlagonia, parentes Marinus & Theoctiſta, ex nobili illius prouinciæ familia ambo pii & ſacrarum imaginum adoratores. Huius Imperatoris filiolæ numero quinq; ad Theoctiſtã, vt auiam aliquando adducebantur, quarum nomina fuerũt Thecla, Anna, Anaſtaſia, Pulcheria, & Maria. Illa puellas munuſculis ſibi conciliabat, ac ſeorſum hortabatur ad ſacrarum imaginum venerationem, curabatque, vt ſacras imagines & effigies, quas è ciſtella proferebat, neptes adorarent & deoſcularentur, earumque capitibus & faciebus eas admouebat. Puellas aliquando inde reuerſas rogat Imperator, vt ab Auia tractatæ, & quid illa diceret? Cæteris tacentibus, Pulcheria adhuc infantula, cum cętera balbutienti voce refert, tum addit: Auiam in ciſtella puppas habere (ſic enim imagines vocabat) quas ipſarum capitibus & faciebus admoueret, & oſculandas præberet. Ex hoc cum cognouiſſet filiolas ab Auia cultũ ſacrarum imaginum doceri, illas non amplius ad eam accedere paſſus eſt: neq; alia moleſtia Theoctiſtam affecit, quam & propter affinitatem, & magis etiam ob virtutem venerabatur, cum quidem ſępe ab ea reprehenderetur, quod orthodoxos puniret, & ſacris imaginibus contumeliam faceret, iiſque rebus omnium ſubditorum odia ſuſciperet. Simile quiddam aliud eidem Imperatrici accidit. Erat in Regia quidam homuncio delirus, & impedita lingua, quem Imperator in deliciis habebat, cui etiam in gynæconitidem patebat aditus. Aliquando igitur in Imperatricis thalamum ingreſſus, cum illa ſacras imagines oſcularetur & adoraret, (eas enim clam marito ſupra modum honorabat) ſacras effigies conſpicatus, quid eſſet, rogat? reſpondet illa ſimpliciter, pulcras ſuas puppas eſſe. Egreſſus vecors homuncio, Theophilum in conuiuio reperit: interrogatus vnde veniret? A manna reſpondit, ſic enim dominam vocabat, eamque pulcras puppas habere dixit. Imperator autem puppas imagines eſſe ſuſpicatus, commotus & ira æſtuans Imperatricem accedit, & contumelioſis dictis inſectatus, idololatram appellat, eaque refert, quæ à Dandere (id enim fatuo nomen erat) audiuiſſet. Verum illa maritum ſolerter decepit. Neque enim, inquit, imagines vidit Dãderis, ſed cum ſpeculum intuerer, formas, quę in eo repræſentabatur, puppas appellauit. Eo probabili commento Imperatoris iram declinauit, furoremque leniit. Nam quum omnes in ſuam impietatem pertrahere ſtuderet, ſæuus admodum erga pios fuit, & vt iuſtitiæ, ſic & eius quam ipſe probabat pietatis acerrimus defenſor, ſubditos à cultu imaginum abducere inſano ſtudio contendebat: eaque de cauſa multos puniebat, vt eos, quemadmodum intemperanti lingua dicebat, ab idolomania depelleret, ac multos confeſſores fecit.

Imagines [ve]ſtituit & colit Theodora Augusta.

Inſignis Theodoræ cultus erga imagines.

Theodora Imp. mariti iracundiam callido cõmento eludit.

II. *De laudabili Zelo mulierum Orthodoxarum pro honore imaginum contra Leonem Iſaurum Iconomachum.*

Leo Imperator furens contra rectam fidem ſacroſanctam, Saluatoris imaginem ſuper portam æneam publice expoſitam è loco eminenti deiiciendam præcepit. Rei autem geſtæ hiſtoria in Actis Sancti Stephani martyris iunioris, apud Ioannem Damaſcenum poſitis, ſic enarratur. Ac primum (ô ingentem Chriſte patientiam tuam) aduerſus tuam imaginem audaciſſima illa anima graſſatur, eamque quæ ſupra portam fixa erat ac vulgo ęrea dicebatur, Theandricam formam tuam deiici, atque oblitterari iubet. Cum autem ad hoc facinus perpetrandum miſſus ſatelles, impoſita iam ſcala, conſcenderet, diuino zelo incenſæ mulieres, præclariſſimũ ac generoſiſſimum virtutis ſpecimen edẽtes, arreptam manibus ſcalam in terram deiiciunt, vnaque eum, qui hoc facinus aggrediebatur, præcipitem agunt: qui ſtatim ad hoc præſtiti miniſterii hãc mercedem tulit, vt vita orbaretur: quæ autem ſequuntur, poſtea contigerunt, cum eiecto ſancto Germano Patriarcha, homo hæreticus in eius locum ſubrogatus eſt. Sanctæ autem illæ mulieres ob Chriſtũ, cuius zelo flagrabant, opportune abiecto, & contempto pudore, curſu effuſo in Eccleſiam feruntur, atque impiũ Patriarcham, qui tum illic erat, illum (inquam) vt Chriſti verbis vtar, * deſolationis abominationem in loco ſancto ſtantem, lapidibus inceſſunt, mercenarium, non paſtorem: lupum, nõ paſtorem, eccleſiaſticarum denique ſanctionum proditorem appellantes. Ille autem pudore ſimul & metu correptus, confeſtim ad Imperatorem confugit, eiq; quod factum fuerat, narrat, atque ad mulierum cædem eum extimulat. Huiuſmodi enim boni illius ac pacifici paſtoris erat, tanquam videlicet per ea, quæ agebat, docere cupientis, malum pro bono rependendum eſſe. Mox igitur gladio necantur, ac pro pietatis prę mio mortem ferunt.

Cõſtantin[us] Manaſſes Zonar. & [a]lij in Leon[e]. Baron. to. 9 an. Do. 72[...] 12.

Zelus m[u]lierum o[r]thodoxar[um] pro hono[re] imaginu[m].

* *Mat. h. 2[...]*

III. *Heraclius Imp. ita erga imagines afficiebatur, vt eas ſecum etiam in bello deferret.*

Heraclius in Africa Imperator appellatus, anno Domini ſexcenteſimo decimo Conſtantinopolim venit cum nauibus caſtellatis, habentibus intra ſe arculas, & imagines Dei matris, expugnaturus Phocam tyrannum: ſed prius abiit Abidum, vbi inuenit Theodorum Comitem Abidi, & ſciſcitatus ab eo, cognouit quæ Conſtantinopoli mouebantur. At vero Phocas miſit fratem ſuum Domentiolum magiſtrum ad cuſtodiendos muros longos. Qui cum comperiſſet Heraclium Abidum adiiſſe, muris dimiſſis,

Ex Anna[li]bus in miſ[cel]la ex Th[e]ophane & Georgio Ce[]dreno Baron. tom. 8 an. 610. 2.

missis, fugit, & introiuit Constantinopolim. Porro Heraclius apud Abidum recepit omnes exules Principes, quos ibidem Phocas relegauerat in exilium & ascendit cum eis Heracleam. Stephanus autem Cyzici Metropolites acceptum stemma sanctæ Dei genitricis Mariæ de Ecclesia, detulit Heraclio. Præterea cum Constantinopolim peruenisset, diuertit ad portam Sophiæ, initoque bello vicit gratia Christi tyrannum. Ex Cedreno autem adduntur ista: vexisse nimirum secum ex Africa Heraclium venerãdam quoque imaginem Saluatoris nullo manuum ministerio factam, sed miraculo effigiatam, quam etiam secum habuisse cum aduersus Cosroen profectus est in bellum Persicum iidem Annales edocent.

Imagines sacræ in bello deferuntur.

IV. *Profanas statuas è Catholicorum ædibus exterminandas, atque earum loco sacras imagines esse proponendas.*

Ex Eustachio Baron. to. 7. an. Do. 564.

Iuuenis quidam arte pingendi peritus eam in domo Chrysaphii piæ memoriæ in ipsa ciuitate Amasenorum exercebat. Hic aliquando veterẽ in pariete Veneris picturam delebat, vt historias pias reponeret. Volebat enim vir ille ex domo sua superiore Archangeli oratorium facere, ex inferiore autem oratorium sanctæ immaculatæque Dominæ nostræ Dei genitricis, & semper Virginis Mariæ. Cum igitur pictor fœdam impudicæ Veneris historiam inuertisset: dæmon, qui illi inhærebat, artificis manum sic inuasit; vt inflammata tumesceret, & graui vulnere affecta necessario amputanda videretur. Quare cum periculum aspiceret, vtile capit consilium, & ad virum sanctum confugit, vt per ipsum à Deo auxilium impetret, at ille cum pro eo Deum orasset, vnxit oleo sancto dexteram ipsius manum, quæ inflammatione & vlcere laborabat: idque fecit tribus diebus, & manus eius diuino auxilio conualuit, atque alteri similis reddita est. Et quo in loco pictor vulnus acceperat, in eo memoriæ & grati animi declarandi causa sancti viri depinxit imaginẽ, vt manus, quæ curationis beneficium acceperat, medicum suum secundum Deum testaretur.

Imagines turpes dæmoni multũ placent.

V. *Sacras imagines præ oculis habendas esse suo exemplo ostendit Chrysostomus.*

Leo August. in Vita S. Io. Chrys. Metaph. Ioan. Damascen. orat. 1. de imaginib. apud Baron. to. 5. Annal. an. Do. 407.

Hic non omittenda historia de D. Ioanne Chrysostomo insigni sacrarum imaginum cultore: qui in sacris literis peculiarem Doctorẽ sanctum Paulum Apostolum habuit, cuius immenso tenebatur amore. Fidem facit huius rei sanctus Proclus, qui postea Constantinopolitanæ ecclesiæ fuit creatus Episcopus, rem gestam sic narrans. Cum diuinas Pauli Apostoli epistolas earũ interpres & expositor percurreret: erat (vt est verissime) dubia & suspensa cogitatione, dicens: Quis scit, an Deo grata mea sit interpretatio; Hæc cogitans rogabat, vt de ea re à Deo certior fieret. Quod etiam cito hoc modo factum est. Quidam ex his, qui Imperatori erant familiarissimi, offendit Imperatorẽ, qui mortem minatur. Et mittitur qui apud diuinum Põtificem intercederet, vt noctu ad eum veniret propter metum Imperatoris, & sua ei exponeret. Quibus assentiens sanctus, per Proclum iubet vt veniat. Nox erat, & simul etiã aderat is, qui supplex erat. Vt eum admoneat, dat operam Proclus. Deinde primum adspicit per quoddam foramen, & videt Pontificem, vt consueuerat, in sede sedentem, & scribentem (ea autem erat interpretatio diuinarum epistolarum.) Tunc autem ille terribili illo dignus habetur spectaculo. Videt enim Proclus diuinum Apostolum Paulum inclinatum post sedem ad caput Pontificis, & os admouentem auri eius dexteræ, & cum eo colloquentem. Proclũ incessit stupor & admiratio, quanam ingressus esset, quem cernebat. Ignorabat enim quis esset: & rogat hominem, vt parum exspectet. Rursus paulo post aspexit & semel & bis. & erat idem spectaculum. Reprehenditur Proclus ab ipso optimate: qui dixit: Non oportebat te, cum videres mortem, quæ mihi exspectatur, alium ad sanctum adducere: Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitasse. His adhuc dubitantib. præco ad matutina cantica excitat ligni pulsibus. Homo itaque reuertitur, in secũdam noctem spem reiiciens. Accessit secunda nox & tertia, & erat rursus simile spectaculum. His obstupefactus vix tandem sensit Proclus, nemine vidente, à Deo missum esse eum qui loquebatur. Dicit itaque illi optimati: O optime Deo resistente studiis omnibus, labor est inutilis. Roga ergo Deum vt tibi opem ferat. Dies aderat, & cum supplicis recordatus esset Põtifex, rogauit an accersisset. De eo ergo significat ei Proclus, qui etiam hæc dixit: Cum præteritis noctibus seorsum esses cum alio, statui non temere accedere. Cum sanctus autem rogasset, quisnam esset: incipiens Proclus, verbis quidem totum persequitur miraculum, digito autem per imaginem euidentissime probans eum fuisse Apostolum Paulum, totam narrat seriem miraculi: quibus cum adhibuisset mentem, hic vir diuinus aperte intellexit spectaculum, & factus certior se suam accepisse petitionem, Deo gratias egit: deinde sic rursus accersit supplicem, & eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorem, & priori restituit magistratui: impletq; promptius & alacrius, quæ restabant ex diuinis epistolis. Habebat autẽ effigiem Apostoli Pauli in imagine, in loco vbi propter corporis imbecillitatẽ parum perquiescebat; erat enim supra quam natura patiatur vigilans. In hanc ille effigiem, quando perlegebat illius epistolas, oculorum aciem intendebat: in eaq; non secus, ac si Paulus esset ipse, viuus obtutu defixus inhęrebat, beatum ipsum appellans, totãque animi cogitationem ad illum dirigens, & cum eo versans, & loquens contemplando. Cum autem Proclus loquendi finem fecisset: oculis in Pauli effigiem defixis, & figuram eius, quem viderat, similem conspicatus, Ioanni desiderium iniiciens, sic eum (digito demonstrans imaginem) allocutus est. Ignoscito mihi, Pater, ille quem vidi loquentem tibi, huic

Visio ostẽsa Proclo de præsentia S. Pauli cum Ioan. Chrysost.

Imago S. Pauli apud Io. Chrys.

Io Chrysostomi immensum studium erga imaginẽ S. Pauli Apostoli.

huic ſimilis eſt, atque adeo, ſi recte memoria teneo, ipſe eſt.

TIT. LXV. De beneficiis tam animæ, quã corporis, collatis ſacrarum imaginum cultoribus.

EXEMP. I. *De Edeſſa ciuitate à Coſrhoe Perſarum Rege oppugnata, per imaginem Saluatoris præſeruata.*

Niceph. Calliſt. lib. 17. ca. 16. hiſt. eccl. Euagr. lib. 4. c. 27 Adria. 1. Pont. to. 3. Conc. cap. 8. Sur. 16 Aug.

Vrbis Edeſſenæ oppugnatio.

CVm Coſrhoes Perſarum Rex falſa eſſe conuincere vellet, quæ de effigie Chriſti credebantur à fidelibus Chriſtianis, quod ſcilicet Edeſſa numquam in poteſtate alienigenarum futura eſſet, maximo impetu vrbem adortus, atque omnia fere expertus, innumerabilibuſque tentatis viis, tandem aggerem tantum excitauit, vt ciuitatis etiam mœnia ſuperaret: aliaſque infinitas præterea molitus artes & fraudes, cum probro tamen, re infecta, diſceſſit. Quæ vero is contra vrbem eam tentarit, pro eo atque potero, exponam. Lignorum multam vim & materiam aliam, quæcumque facile ignem concipit, milites ſuos aliis rebus relictis omnibus, ad vrbem aggerere iuſſit. Atque vbi id dicto citius factum, & materia circumcirca conſtructa eſt, terram deinde ingeſſit, & aduerſam aciem contra vrbem duxit: & celeriter propugnaculis in ſtrue lignorum & aggere collocatis, eam oppugnauit. Vſque adeo vero vrbem altitudine operis ſuperauit, vt ex munitionibus tela in defenſores vrbis conicerentur. Itaque cum obſeſſi aggerem veluti montem aliquẽ vrbi imminere viderent, & hoſtes ex locis ſuperioribus, pedibus quamprimum in vrbem excurſuri exiſtimarentur, ſole oriente ex aduerſo aggeri cuniculos aggere inſtituerunt, & ignem ſubiicere, vt lignorum materia flamma conſumpta agger peſſum iret; opuſque totum corrueret. Cæterum igne immiſſo cœptum eos conſilium fefellit, quod flamma exitum non haberet: quam aerem concipere, atque ita materiam comprehendere, ſicut cõſueuit oportebat. Itaque vbi eos conſilium prorſus deſtituit, in extremam deiecti deſperationem, ad ſupernam anchoram, diuinitus ſcilicet acceptam imaginem, cõfugerunt, quam nulla hominis fecerat manus: ipſe vero Chriſtus Deus Abgaro videre eum cupienti, facie in linteum impreſſa, miſerat. Hanc ipſam imaginem ad cuniculum produxerunt, & aqua cõſperſam contra pyram miſerunt. Et ſubito diuina virtute inſenſibili quodammodo eorum fidei, qui hoc faciebant, ſuccurrente, facile admodum quod deſperatum antea fuerat, eſt perfectum. Siquidem confeſtim ligna ignem conceperunt, & quam celerrime combuſta, imminenti ſtatim materiæ eundem ignẽ immiſerunt, carpentem & conſumentem omnia. Obſeſſi ciues poſtquam fumum exilientem ex aggeris mole viderunt, talia inſuper ſunt moliti: Vaſculis ſiquidem quibuſcumque fictilibus collectis, & ſulphure & pice, aliiſque rebus ex materia, quæ facile flammam corripit, cõpletis, fundis ad cunicul. foſſam coniecerunt. Quæ fumum emittentia, igne ſcilicet iactus impetu accenſo effecerunt, vt fumus qui ex aggere promanabat, inde prodire non exiſtimaretur. Omnes enim fumum omnem ex ollis excitari autumabant. Triduo vero poſt, vbi ignis quæ in medio erant, conſumpſit, flammas eius terra reddidit, & qui in aggere conſtiterant Perſę propugnatores, tandem intelligere cœperunt, in quodnam diſcrimen perueniſſent. Tũ Coſrhoes, veluti aduerſus virtutem diuinam contrariis cœptis eundum eſſe ſibi exiſtimaret, quæ vrbem præterfluit aquam, contra pyram ardentem, extinguere eam volens, immiſit. At illa magis magiſque accendebatur, aquarum vim omnem perinde atque ſulfur, aut oleum, aut liquorem alium ad inflammandam materiam idoneũ concipiens, in ſublime eo vſq; ferebatur, donec agger omnis in foſſæ cuniculis cõſidens in cineres eſt redactus. Itaq; Coſrhoes rebus ipſis ad deſperationem abductus, tandem vim eam, quæ Vrbem defẽderet, cognouit: & pudore perculſus in regnũ ſuum rediit, pœnitentia ductus, quod tantos fruſtra labores ſubiiſſet, per quos ita manus cõtra Deum tollere voluiſſet. Atque equidem hæc ſic habuere.

Edeſſeni ad imaginem Chriſti Abgaro olim miſſam cõfugiunt.

Perſarum diſcrimen in obſidione Edeſſen.

Aqua diuinitus ignem alit & aug.

II. *De veneranda Chriſti imagine, quæ Romanum exercitum comitata, ipſi victoriam parit.*

Miſcella auctor. lib. 17. & Cedrenus in annal. in Mauritio. Baron to. 7. an. Do. 589.

Anno Domini noſtri Ieſu Chriſti quingẽteſimo octogeſimo nono, Mauritii vero Imperatoris quarto, Philippicus egreſſus è regia vrbe, hoſtili ſumpto apparatu, ad ciuitatem Amidam properabat: & collectis armatis, percunctatur eos, ſi in promptu haberent properandi ad bellũ. At Romanis iuramentis credulum eum reddentibus, ſe alacriter bellaturos, venit ad Anazarbum. At vero Cardarigas (dux iſte erat exercitus Perſarum) hoc cõperto, riſui auditionem mandauit, ſomnium eſſe, quod dicebatur, opinans: accerſitiſq; magis interrogauit: Quis eſſet victoriæ Dominus? Aſt dæmonũ placatores Perſas aſtruebant a diis victoriã laturos. Cõſulebant igitur Perſæ magos, læti promiſſionibus facti, & parabant cõtinuo cõpedes ex ligno ferroq; quibus Romanos vinciant cõpeditos. Prætor aũt commonet Romanos, ne agrorũ exterminent labores; ne iuſtitia Dei, quæ malũ odit victoriam ad barbaros trãsferat. Poſtera die Prætor dirigit duos Philargos Saracenorum, & capiunt Perſas viuos, per quos motus aduerſariorum didicerunt. Qui aſſeruere, ducem velle quotidie barbaros in Romanos irruere. Porro Philippicus diluculo valedicens Romanis, tribus phalangibus occurrit in prælium: ipſeque aſſumpta Dei hominis facti imagine, quam ἀχειροποίητον, id eſt, non manu factã Romani prædicant, eam videlicet, quam ad Abagarum à Chriſto miſſam produnt veteres, diſcurrens per aciem, armatis diuinam impertiebatur virtutem, & ſtans poſt aciem hæc recinens

Magos cõſulunt Perſ.

Imagine Chriſti Romani Perſas vincunt.

nens arma, lacrymis multis Deum placabat: Sicque cœlestium ordinum principes auxiliatores assumpsit. Cum autem bellum ageretur, Vitalianus princeps aciei præ omnibus aliis audacius motus, phalangem perrupit Persarum, & sarcinam tulit. Romani autem circa spolia cœpere vacare: quos aspiciens Philippicus, ne ad exuuias etiam reliqui reuersi, prœlii obliuiscerentur, conuersique barbari prædarent eos, Theodoro Tribuno galea sua imposita, misit gladio percutere eos, qui circa exuuias vacabant: quem videntes, & existimantes esse Philippicum, dimissis spoliis properarunt ad bellum. Cum autem bellum per multas horas ageretur, vox fit à Prætore, Persarum equos lanceis percutere: quo facto, in fugam versus est Persarũ exercitus, & triumpho ingenti potiti sunt Romani, & occiduntur Persæ multi, comprehenduntur etiam viui duo millia, & Byzantium mittuntur. Aufugit quoque Cardarigas, quem Persæ cum iniuriis respuunt.

[Ph]ilippici [o]ccursu [R]omanus [ex]ercitus [e] discrimĕ [e]iectus.

III. *Ad herbam, quæ creuerat iuxta imaginem Domini nostri Iesu Christi in Paneade quilibet curatur morbus.*

Ego porro aliud quoque insigne miraculum, potentiam Christi exhibens, vi temporum obrui non patiar: Phœniciæ vrbs est, quæ antiquissimum nomen habuit Dan, appellatione ea ab ipsa Dan, ex Patriarchæ Iacobi filiis vno, accepta, qui tribus & gentis eius locum eum tum incolentis Princeps & autor fuit. Longo deinde tempore post, Herodis filius Philippus Cæsari gratificatus, de suo atq; illius nomine vrbem magnifice ornatam ædificiis Philippi Cæsaream nuncupauit. Græci autĕ propterea quod in ea dei Panis statuam collocauerint, Paneadem vocarunt. In hac ipsa vrbe fons quidam est: ad hunc mulier illa, quæ sanguinis fluxu laborauerat, præclaram ex ære Christo erexit statuam, aliquam saltem benefactori suo ob depulsum sibi grauem morbum, officio eo gratiam rependens. Statua ipsa spectantibus plurimum tribuit gratiæ & amœnitatis. Ad huius pedes herba enata est, præsentissimum ægritudinum omnium, potissimum vero, rabidi morbi remedium. Et cum, qui ea curabantur, summa diligĕtia causam tantæ efficaciæ inquirerent, inuenire tamen eam omnino non potuere; temporis enim diuturnitate & obliuione interciderat, cuiusnam ea statua formam referret, & cuius rei gratia ibi esset collocata. Quod namque diuinum simulacrum sub dio astaret, non parum corpus eius etiam est immutatum, & imbres ex locis superioribus limum secum trahentes statuæ ipsi aggesserant: quam ob causam cognitio ea, quæ ex litteris omnia indicãtibus prouenit, incerta reddita: Cæterum cum cura & diligĕtia maiore promanans inde gratia inuestigaretur, terra illa effossa, literæ tum demum apparentes, rem ipsam certo indicarunt. Et deinceps herba ea, ab eo tempore, neque eo ipso, neque alio loco est conspecta. Sed enim Christi statua Iulianus deiecta, suã ipse in locum eius constituit. Et ecce derepente ignis è cœlo vehemens deiectus simulacrum illius circa pectus discidit: caputq; vna cum collo deiectũ à pectore abruptum in faciem prostrauit. Atque id longo postea tempore sic durauit, fuliginem eam fulminis aperte, veluti per inscriptionem columnæ incisam, testificans. Statuam autem Christi Christiani tum in Diaconicum ecclesiæ transtulerunt, & honoratiore loco positam cultu conuenienti prosecuti sunt. Locum namq; eum libenter frequentantes, & imaginem ipsam inspectantes, desiderium suũ & amorem erga statuæ ipsius archetypum primariumq; exemplar declararunt. Impii porro, Imperatoris istius temporibus, qui Paneade fuere Græcæ superstitionis sectatores concitati statuam eam, sicuti dixi, loco suo motam, funibus ad pedes vinctis, per mediam traxere viam, omniq; impietatis genere contumeliosissime affecere. Ita illi reliquum imaginis corpus comminuerunt, & caput à membris suis diuulsum distraxerunt. Quod sane nonnulli, qui flagitio tanto, ita vt par erat, indoluere, clã sublatum, sicut potuerunt, conseruarunt, itidemque & alias corporis partes collectas in ecclesia reposuerunt. Herbæ, quam ibi enatam diximus, species, nulli vel medicorum, vel aliarum peritiam talium rerũ consectantium, cognita fuit. Mirum vero minime videtur, noua hominibus exhiberi beneficia, nouo subinde modo Deo ipso eos inuisente.

[N]iceph. Call. [li]b. 10. c. 30. [Eu]sebius prius lib. [7.] c. vl. Eu[seb]. lib. 7. cap. [17.] Gregor. [T]uron. lib. 1. [de] glor. martyr. c. 2. [B]aron. tom. [1.] ann. Dom. [3]1. 75.

[C]iuitas [P]hœniciæ [D]an Paneas [&] Cæsarea [d]icitur.

[M]ulier hæmorrhoissa [C]hristo [st]atuam ꝑ [o]pibus e[r]exit.

[M]ira vis [h]erbæ na[s]centis a[p]ud imaginem Christi [C]æsareæ.

Iuliani statua fulmine deiicitur.

Pius & legitim⁹ imaginũ vsus.

Christi statua ab Idololatris cõtumeliosissime tractata.

Herba ἀλεξιφάρμακος ad pedes statuæ Christi nata salutaris.

IV. *De Paralytico ad imaginem Christi Domini sanato.*

Anno Domin. incarnationis nongentesimo quadragesimo quarto, Indictione secunda, Curopalates de famosissima illa imagine Christi Redemptoris, miraculo expressa, ipso Christo viuente, & ad Abagarum missa, & Cõstantinopolim Edessa translata hæc habet: Cum v. Romanorum copiis Edessa obsideretur, Edessani malis obsidionis grauiter oppressi, Legatos ad Imperatorĕ miserunt, petentes, vt exercitus ab obsidione recederet, seque polliciti sunt, pretiũ daturos sanctam Christi effigiem. Soluta igitur obsidione, tradita est imago, & ad regiã vrbem perducta, eam excipiente Imperatore cũ splĕdido atq; decenti satellitio, per regii cubiculi præfectum Theophanem: & vt ait Constantinus Porphyrogenitus Imperator, qui hanc historiã fusius prosequitur, in tĕplo ꝙ illic est, quod nominatur Pharos, reposita est. Quo demũ venientes Imperatores die 16. Aug. pie & reuerenter eam salutarunt, & adorauerunt. Illinc sacerdotes & iuuenes, cum psalmis & hymnis & copioso lumine, per descensum ad mare ea in triremi regia imposita, prope vrbĕ remigãtes, vt quodammodo vrbĕ conseruaret, per ipsum maris ingressum appulerũt extra muros ciuitatis, qui sunt ad Occidentĕ. Ociosa a. turba concurrente ad spectaculum, homo quidam paralyticus, & imbecillus, & qui iam longo tempore suis innitebatur famulis, surrexit, vt videret diuinam imaginĕ transeuntem,

Ex Ioan Curopa. & Metaphr. 16. Aug. Baron. tom. 10. ann. Eccl an. Do. 944. 13.

Edessa à Romanis obsessa.

Imago B. Virg. quando delata Constantinopolim.

Paralyticus sanatur ad imaginem B. Virgin.

qui ſimulatque aſpexit, præter opinionem ſanus effectus: cum cognouiſſet eſſe confirmatas & corroboratas baſes ſuorum pedum, accurrit ambulans ſuis pedibus, & exoſculatus eſt capſam imaginis, & Deum glorificauit narrans quod in ſe factum fuerat miraculum. Quem cum vidiſſent omnes, qui ſimul aderant, & verba eius audiuiſſent, emiſerũt gloriam Deo vniuerſorum, qui ſemper facit mirabilia. Tam multæ autem lachrymæ præ gaudio ſunt profuſæ, & tam multæ ad eum preces & gratiarum actiones factæ ſunt ab vniuerſa ciuitate, diuina imagine, & veneranda epiſtola tranſeunte per mediam ciuitatem, vt verbis explicari nequeant, vtpote quod vidit oculus, non poſſit conſequi oratio. Res enim, quæ ſunt excellentes, pulcrius eſt videre, quam audire, ſolentque talia à tergo relinquere.

VII. *De imagine Chriſti Domini per multos dies lachrymas emittente.*

Ex Glabro li.2.c.5. Bar. to.10. annal. eccl. an. Do. 888.

Anno Chriſti incarnati octingentiſimo octogeſimo octauo, contigit in vrbe Aureliana Galliarum admodum memorabile atque formidoloſum portentum. Conſtat ergo in eadem vrbe monaſterium in honorem Apoſtolorũ Principis antiquitus conſtitutũ, in quo primitus collegium ſanctimonialium Virginum omnipotẽti Deo deſeruiſſe cognoſcitur: quod etiam exinde cognomento Puellare dicitur. In cuius monaſterii medio defixum ſtabat vexillũ, præferens ipſius Saluatoris pro ſalute humana mortem patientis imaginem. A cuius ſcilicet imaginis oculis, per aliquot dierum ſpatium continue multis cernentibus, riuus emanauit lacrymarum. Ad quod nimirum terribile ſpectaculum inſpiciendum multitudo maxima conuenit hominum: plerique tamẽ cum illud cernerent, admodum animaduertentes, quoddam eſſe diuinitatis præſagium, videlicet, illius vrbis ſuperuenturæ calamitatis. Quemadmodum enim ipſe per ſe Saluator præſciens imminere vrbi detrimentum Hieroſolymitan[illegible]uiſſe illum perhibetur: ſic denique & hanc, videlicet Aurelianam, paulo poſt imminentem cladem paſſuram, per expreſſam ſuæ imaginis figuram fleuiſſe comprobatur. Contigit ergo poſt paululum in eadem ciuitate inauditæ rei id ipſum, vt putatur, portendens euentus. Denique cum vna noctium cuſtodes maioris eccleſiæ, videlicet Epiſcopi, ex more exurrexiſſent, atque ipſius eccleſiæ portas, quibuslibet ad matutinales laudes properantibus aperuiſſent, ſubito lupus affuit, eccleſiamque ingreſſus, & funem ſigni ore arripiens, agitanſque illud inſonuit. Cernentes nimirum qui aderant, mentis ſtupore concuſſi: tandem clamore emiſſo, etſi inermes, niſu, quo valuere, illum exturbantes ab eccleſia repulerunt. Sequenti vero anno tota illius ciuitatis humana habitatio cum domibus eccleſiarum terribiliter igne cremata eſt. Vnde etiam nulli venit in dubium, quoniam vnius cladis euentus vtriuſque rei præceſſiſſet portentum.

Crucifixũ Aurelianis miraculoſe per dies multos lacrymatur.

Quid Crucifixi lacrymæ portendant.

Lupus portentoſe Aurelianis Eccleſiam ingreſſus campanam pulſat.

VIII. *De imagine Deiparæ Virginis à Manuele Comneno Imp. Conſtantinopolitano inſigni triumpho honorata.*

Nicetas Choniat. li.5. de reb. geſt. Man. Comneni Imp. Petrus Caniſ. li.5. de Deipara virgine c. 24.

Nicetas Choniates in Annalibus de rebus geſtis Manuelis Comneni Imperatoris ait: Pannoniis ſuperatis, Imperator tanta victoria lætus & exultans Deo gratiis actis, ſtatim rei bene geſtæ nuntios in vrbem mittit: ac poſt dies aliquot & ipſe Conſtantinopolim regreſſus, triumphum ducit ab Orientali porta, quæ ad arcem patet, eumque ob inſignem & incruentam victoriam, quam ſplendidiſſime, & magnificentiſſime adornat. Expenſæ ſunt omnes purpureæ & auratæ veſtes: & ciues alii aliunde ad pompam illam confluentes inſtar torrentis ex monte decurrentis, fora, ædes, templa, officinas, & loca omnia vrbis ampliſſimæ deſeruerunt. Sunt & captiui in triumpho ducti. Platea illa vtrimque ſuggeſta habuit ad binas & ternas contignationes educta, tecta quoque omnia ſpectatoribus referta fuerunt Imperatorem quadrigæ argenteæ auratæ cum equis niue candidioribus præcedebant: quibus impoſita erat imago inuictæ adiutricis & inſuperabilis commilitonis matris Dei. Eum currum Imperatoris propinqui atque amici, ſenatus, viri magiſtratibus & dignitatibus inſignes pone ſequebantur. Deinde ipſe Imperator prodiit, equo feroci inſidens, vir inclytus, & maximus, ornamentis illuſtribus inſignis.

Triumphus inſignis Manuelis Imper. Græcorum de victis Hungaris.

Imago Deip. Virginis in publica proceſſi[one] in grat[ia]rum acti[o]nem à Gra[e]cis in curr[u] triumphal[i] circumducta.

IX. *De inſigni Io. Comneni Imp erga imaginem beatiſſimæ Virginis pietate & victoria.*

Idem de Im[p.] Io. Comnen[i] & Petrus C[a]niſ. ibid.

Idem Nicetas de Imperio Ioannis Comneni, qui Michaelem præceſſit, illud inſignem eius pietatem teſtari ſcribit: Cum Romanæ phalanges vrgentibus hoſtibus, & audacibus ſe inferentibus laborarent, imaginem Dei genitricis cum gemitu, & miſerabilibus geſtibus intuens, lacrymas bellicis ſudoribus calidiores fundebat: neque id fruſtra: ſtatim enim cæleſti robore armatus, Scythicam aciem profligat: quemadmodum olim Moyſes extenſione manuum Amalechiticas turmas diſſipauit. Ob hãc victoriam de Scythis partam idem Ioannes vota Deo Virginique perſoluit, & feſtum Pazinacarum, vt vocarunt, in rei geſtæ monumentum gratique animi teſtimonium inſtituendum curauit.

Imperator ante imag[inem] B. Vir. lac[ry]mas fundi[t] non fruſtr[a].

Exod. 17.

Io. Comn[e]ni gratitu[do].

X. *Conſtantinopolitani à Saracenis obſeſſi imaginem B. Virginis in ſupplicatione circumferunt, & Deiparæ patrocinio liberantur.*

Mart. Pol. [de] imp. & Po[nt.] Rom. ad an[num] Chriſti 71[.] P. Pet Cani[ſ.] li.5. de Deip[a]ra Virg c.24.

Anno ſecundo Imperatoris Leonis III. orationibus & præliis fortiter reſtiterunt Conſtantinopolitani Saracenis Fertur autem miraculoſe Saracenos hoc modo victos fuiſſe apud Conſtantinopolim. In monaſterio ſanctæ Dei genitricis iuxta palatium in mari iuxta ſanctam Sophiam erat imago beatæ Virginis, quæ tenebat filium in brachiis, quam depinxit ſanctus Lucas in tabula, cum adhuc viueret ſancta Maria. Hæc imago vocatur Ægidactoros, i.e. deductrix: quoniam duobus cæcis aperuit

Bredem. li. 2. cap. 24.

ruit oculos hæc ſancta Maria, & deduxit eos ad ſanctam Eccleſiam ſuam, & illuminauit eos. Cum iſta imagine facere conſueuerunt omni die Martis proceſſionem per totam ciuitatem. Cum ergo obſeſſa eſſet ciuitas Conſtantinopolitana à dictis Saracenis & ciues ieiunarent ſimul & orarent, & pugnarent, quidam ciuis admonuit adferri imaginem, & ab omnibus fieri orationem ad illam hoc modo, Sancta Maria Dei genitrix, quæ toties nos liberaſti, libera nos modo de inimicis filii tui, & ſi vis, vt imaginem tuam non mergamus in mari, merge illos. Et cùm hoc dixiſſet, ille ſecrete tenuit imaginem ſub vnda, & ſtatim procella ſurrexit, & omnes Saracenorum naues merſit ac confregit.

XI. *Imagine B. Mariæ Virgin. ſolenni ritu delata fugatur peſtis Romæ.*

Carol. Sigon. l. de Regno Italiæ P. Pet. Caniſ. l. 5. ca. 2. de B. Virg Maria Brem. l. 2. ca. 9. & Baro. to. 8. an. Do. 590. 13.

Ad imaginē B. Virg. fugatur peſtis.

Gregorius Pontifex, cum ſæuiſſima peſtis Romæ graſſaretur, ac multæ ſimul aliæ calamitates accederent, religioſam in die reſurrectionis ſupplicationem inſtituit, & virginis Dei genitricis imaginem in publicum efferri curauit, piamque circumgeſtationem Deus præſenti miraculo comprobauit. Etenim quacunque ferretur imago, peſtilentis cæli grauitas depulſa, & optata ſalubritas in vrbe conſecuta eſt. Vbi gratulantibus omnibus Deo, ecce ibi Angelus, qui ſanctam Virginem his vocibus è cœlo alloqueretur: Regina cœli lætare Alleluia, quia quē meruſti portare Alleluia, Reſurrexit ſicut dixit, Alleluia. Quam orationem ſimulatque Gregorius coram audiuit, diuino ſpiritu ſtatim excitatus, eam in hunc modum expleuit. Ora pro nobis Deum, Alleluia. Quod canticum inde ſolenne manſit in Eccleſia, & Paſchalis lætitiæ argumentum, vel confirmatio quotannis eſſe conſueuit.

XII. *De quibuſdam perſonis ad imaginem Genitricis Dei deductis, à cacodæmone liberatis.*

Ex l. 1. dialo. Thomæ Mori quos Anglice ſcripſit Laurent. Sur. in Annal. ann. 1576. P. Pet. Caniſ l. 5. de Deipara Virgin. ca. 22.

Recentius eſt miraculum, quod à Thoma Moro, laudatiſſimo viro, vel potius Martyre, commemoratur, quod ante paucos annos, in cuiuſdam viri nobilis Rogeri Vuentunorrhi aliquot proles declaratum fuit diuinitus, præcipue autem in vnam ex filiabus eius, annorum non amplius duodecim, quā malus dæmon inuaſerat, & multis modis diuexarat. Erat illa iam mentis inops, deliranſque procaciter & petulanter, in Deum ipſum incurrebat, execrabaturque res quaſque precibus ſacratas, & quod mirum eſt, facile etiam nullo indicante à non conſecratis illas internoſcebat. Fiebant hæc proculdubio illo efficiente, qui puellam occupabat Interim vero tum ſua voluntate, tum diuina admonitione permota eſt, vt ad S. Mariæ ippiſuuitchij (eſt hoc Angliæ oppidum) accederet In illo autem itinere quæ id temporis alibi dicebantur & fiebant, citra mendacium edicere potuit, multaque rapta in extaſim rara & ſublimia promebat, licet ipſa eorum rudis eſſet, & imperita, vt etiam viri doctiſſimi non mediocriter admirarentur talia ab ipſa dici. Vbi porro ad locum ventum eſt, erat ibi imago beatiſſimæ Virginis Mariæ. Coram ea dum illa puella ſiſtitur, aderāt perplures ſplendidi ac nobiles viri, & ecce ab illo tetro ſpiritu horrendum in modum dilaniatur, facies & oculi terribilem in ſpeciem transformantur, os contorquetur & diſtenditur, oculi in maxillas prominent, vt ſine horrore nemo poſſet eam intueri. Aderant & aliæ perſonæ, in quas, permittente Deo, improbus Sathan mirabiliter ſæuiebat. Atqui mox omnes illæ vna cum puella perfectæ ſunt redditę ſanitati. Huic tanto ſpectaculo aderant parentes puellæ, homines & ordinis ampliſſimi, nempe equeſtris, & rebus locupletes: aderant & alii permulti magnæ dignitatis, prudētiæ & experientiæ. Aberat vero omnis fingendi vel ratio, vel ſuſpicio, tū quod puella tenera eſſet ætate, tum quod rei ipſius immanitas & horrenda ſpecies omnem excluderet ſimulationem. Cernens autem puella ſe liberatam, licet pater obluctaretur, mundo huic illico nuntium remiſit, & in cœnobio bene inſtituto ſanctarum Virginum religionem profeſſa monaſticam, pie & ſancte vixit.

Miraculum inſigne.

XIII. *De puella, quæ voto ante imaginem Deiparæ facto à diuturna infirmitate conualuit.*

Thilmannus Bred. l. 3. Col lat. ſacr. c. 25. an. Do. 1566.

Retulit nobis quidam doctrina, ætate & vitæ ſanctimonia admodum venerandus, qui Delphis agēs, anno Dominicæ incarnationis ſupra milleſimum quingēteſimo trigeſimo quinto, habuit iſthic inter cæteras religioſas Virgines, quandam ſuæ confeſſionis filiam circiter decem annorum: quæ cum id temporis aliquamdiu graui premeretur infirmitate, puellæ matertera, etiamnum ſuperſtes, templum quod ibidem vocant nouum, ingreſſa, ante quandam imaginem dolorum ſacratiſſimæ Dei Genitricis Mariæ in orationem ſe reſoluens, vouit tantum frumenti, quantum infirma iuuencula ponderaret. Quo voto præſtito, mox puella priſtinæ ſanitati reſtituta eſt. Imago vero illa tātæ antiquitatis, vt plane eſſet carioſa, neceſſumque eſſet exeſo capiti nouum ſubſtituere. Quin & brachium lōga vetuſtate laxatum, vno dumtaxat clauiculo firmatum, qualitercunq; adhuc exeſo corpori adhærebat. Hāc Deiparæ imaginem Iconomachi anno reparatæ ſalutis milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto toto Belgio tumultuantes inuaſerunt iniectiſque funib⁹ è loco ſacro trahentes, per vniuerſam ciuitatem, per aſpera & confragoſa loca paſſim raptauerunt, nec tamen ex tanta concuſſione vllam accepit læſionē, quæ ex carie & nimia vetuſtate, iam ante erat plane fragilis & caduca, altero brachio prorſus luxato.

Imago Deiparæ confragoſa per plateas ab hæret. raptata illæſa.

XIV. *De muliere clauda, quæ cum oraret coram imagine Deiparæ Virginis prouoluta membrorum integritatem conſequitur.*

Idem ibid. cap. 19.

Non ante multos annos in ciuitate Embricenſi fœmina quædam Odilia Vuyeri vocata, à prima ætate clauda, vel diuino nutu, vel ſola animi pietate

ducta, cum ad ecclesiam sanctę Aldegundis quo poterat modo progressa esset, coram imagine sanctæ Virginis Deiparæ prouoluta, preces suas in sinum pientissimæ matris effudit, nec multo post exsurgēs lætabunda, comperit se insperatam debilium membrorum sanitatem consecutam. Pulsatæ mox ob facti miraculum, & populi lætitiam omnes campanæ. Vidit autem eādem mulierem & claudam & membris integram, ipsumque campanarum pulsum audiuit quædam probatissima matrona Anna, nuper in Domino defuncta, mihi propinquo cognationis gradu coniuncta, aliique insuper testes rem suis sermonibus confirmauerunt. Eadem matrona vidit eandem imaginem vberrime lacrymantem, adeo vt religioso quodam viro lacrymas abstergente, nouæ defluerent, & pectorale madefacerent. Pulsatæ ob facti miraculum omnes eo tempore campanæ.

Mulier clauda curatur ad B. Virg. imaginem.

XV. *De Ioan. Damasceno insigni B. Virginis cultore, cui dextera ob iniquam proditionis suspicionem abscissa, eidem à B. Virgine restituitur.*

Ioa. Patriar. Hieros. hanc hist Græce scripsit, eamque tamquā fide dignam interpretatus est Oecolampadius insignis ecclesiæ Cath. hostis P. Petrus Canisius lib. 5. c. 19. de Deipara Virgine Ioan. Naucl. Vol. 2. gener. 14. sub ann. Dom. 390. Bredemb. coll. sacr. li. 2. c. 1. Baro. to. 9. ann. 728.

Leo Isaurus Iconoclastarum patronus imperabat, & ad tuendam sectam pseudosynodum celebrari iusserat, ingentes motus excitans, vt sacras imagines ferro & igne deleret, prorsusque aboleret in Ecclesia. His rugientis Leonis furoribus, si quis alius, certe Damascenus sese fortiter opposuit, & in patria degens tres libros pro sacrarum imaginum defensione conscriptos edidit, eoque opere animos Iconomachorum vehementer offendit. Qui cum dolerent suas fraudes & artes tanti viri industria detegi atque labefactari, falso illum apud Saracenum in Arabia Principem proditionis accusarunt, quod ad rumpenda Principum fœdera litteras manu sua consignatas subdole misisset, ac pacem publicam perturbare aggrederetur: Hinc Princeps Barbarus accusatorum querelis nimium credens, Damascenum quantumlibet innocentem de proditione suspectum habet, eumque in iudicio damnat, pœna illi in amputatione manus dexteræ constituta. Quæ res à Saraceno Principe perpetrata, sed absentiū Iconomachorum dolo nequissimo procurata, feliciorem, quam illi sperabant, exitum habuit, & Maria quidem Duce, Catholicis lætam victoriam impetrauit. Damascenus igitur, post vulnus acceptum (manum enim dexteram illi amputarunt) suum Lararium ingreditur: ante Virginis Deiparæ imaginem sese prosternit, lacrymas fundit, suam calamitatem deplorat, multisque precibus sese Virgini matri commendat, ac supplex his verbis clementissimam implorat. Domina, & sanctissima Mater, quæ Deum meū peperisti, amputata est dextera mea ob sanctas & diuinas imagines: tu, qua de causa Leo sæuiat, non ignoras: protinus quantocius succurre: dextera enim altissimi, quæ de te incarnata est, per tuas intercessiones multas habet virtutes. Sanet, oro, & hanc meam dexteram tuis precibus, vt tuas, & eius, qui ex te incarnatus est, laudes, sicut dederis, numeris Rythmicis, & melodiis præscribat, & orthodoxi cultus sit cooperatrix, ô Deipara. Hæc orans Ioannes, & lachrymans, in somnum vertitur, videtque sanctam Dei genitricis imaginem, misericordibus & lætis oculis ad se respicientem, & ita dicentem: Ecce sana facta est manus tua, caue posthac ne segnior fueris, sed calamum eam fac scribæ velociter scribentis, quemadmodum nunc pollicitus es. Vt autem restitutus euigilauit, & manum curiose contemplans, curatam vidit, tum exultare cœpit spiritu in Deo salutari suo, & matre eius, quia fecit secum magnalia, qui potens est.

XVI. *Periclitantes in mari ad B. Virginis imaginem confugientes periculum diuinitus euadunt.*

Franciscus Gonzaga de Orig. Seraphicæ religionis part. Conuentu. 1. Prouinc. Arabicorū

Cum mercator quidam natione Anglus in mari ob exortam tempestatem periclitaretur, nullaque sibi, naui, qua vehebatur inter scopulos versante, maritimisque fluctibus magis magisque intumescentibus, atque atra nocte imminente, salutis spes residua esset, quocunque humano auxilio atque remedio longe posthabitis, ad deuotissimam quandam gloriosæ Virginis imaginem, quam secum deferebat, cum cæteris nautis supplex oraturus confugere decreuit. Quam cum nullo pacto inuenire potuisset, sua spe fraudatus, nihil aliud præter naufragium, & amaram mortem operiebatur. Et ecce dum nihilminus cogitat lumen quoddā ex Arabici mōtis vertice sibi alluxit. Ad quod cum nauis proram direxisset, post breuissimi temporis spatium in placidum quendam, quietum ac omnino securum portum incidit. Vbi & anchoras præter omnium spem fixit, atque tantum imminens periculū euasit. Dum igitur sequenti luce Deo optimo maximo gratias pro tanto beneficio accepto redditurus, locum ex quo lumen se conspiciendum prodiderat, religiose peteret, illa gloriosissimæ Virginis Mariæ imago, quam in naui diligentissime conquisitam reperire minime potuerat, scopulo quodam innixa, tum sibi, tum quoque congredientibus nautis ex insperato apparuit. Quod diuinæ bonitati atque misericordię tribuens ipse mercator, mercibus primo diuenditis, ipso eodem loco, in quo præfata imago consederat, eremitorium, turrimq; sibi contiguam (in qua quod sibi vitæ reliquum fuit, sub anachoritico habitu, in summa paupertate, perpetua oratione, atq; sanctitate consumpsit) construenda curauit.

Tit. LXVI. De Iconomachis, seu de imaginum impugnatoribus in genere, eorumque pœnis.

Exemp. I. *De Xenaia, qui primus omnium linguam contra sanctas imagines laxauit.*

Niceph. Cal list. lib. 16.

Xenaias quidam erat (Philoxenum Græca lingua recte voces) genere Persa, & fortuna seruus,

...st.eccl.c.27 ...etr.Can. in præcept.

nus peridoneus satanæ minister, qui sub Calandionis Episcopatu, cum ab hero suo profugisset, ad ecclesiam Dei accessit, clericum se esse affirmans; cum quidem nondum diuino regenerationis lauacro initiatus esset, Calandion vbi hominem eum, & latentem in eo maleuolentiam ex signis & coniecturis quibusdam cognouit, ab Ecclesia eum proscripsit. Vbi vero Calendioni Petrus Cnapheus successit, Xenaiam ille non solum recepit; verum etiam nondum baptismo initiatum vicinæ Hierapolis Episcopum creauit, & Philoxenum nominauit. Et Petrus vbi tandem se Episcopatum viro nondum baptizato mandasse intellexit, dixisse fertur, sufficere ei pro baptismo consecrationẽ. Xenaias iste primus (ô audacem animam, & os impudens!) vocem illam euomit: Christi & eorum, qui illi placuere, imagines venerandas non esse. Itaque impietatis illud mancipium magno cum tumultu, multis sibi ex prima Syrorum gente ascitis, & nõ exigua ex Cynegetico siue Venatico monasterio multitudine assumpta, vna cum innata sibi improbitate in vrbem peruenit, & Flauiano vim maximã intentauit, vt Chalcedonensem Synodum, & Leonis tomum ille anathemate damnaret.

...rofanus ...enaias ...imus lin... ...uam laxa... ...t contra ...nagines ...nctas.

II. *De impio edicto Gizid Principis Saracenorum contra imagines sanctorum, deque eius vltione.*

...one. Nicæ... ...m 2. Acti... ...e 5. Theo... ...an. Cedre... ...s apud ...aron. to. 9. ...nnal. eccl. ...Do. 723.

Cum diem extremum impiorum Arabum Tyrãnus, quem Sulymam nominabant, clausisset, subsecutus est illum Vmarus, qui postea quam regnum adiisset, Anaschaphum Masalman hostem sane atrocem per gratiam Domini nostri Iesu Christi Saluatoris, eiusque Deiparæ matris cum magna exercitus sui clade & ignominia terra ista expulit, in Syriamque fugauit: neque de redeundo spem illi vllam reliquit. Vmaro autem fato defuncto, *Ezidus quispiam homo leuis & inconstans regnum accepit. Per ea tempora in Tiberiade dux quispiam erat Hebræorum impius, cui nomen Sarantapechys, officina diabolorum, quibus vitiare animas lusus est & iocus, homo præstigiator, & venefic⁹, & Ecclesiæ Dei hostis implacabilis. Hic animaduersa Ezidi Regis leuitate, hominem aggreditur, pollicetur que Hebræorum ingenita malitia, se Regi quædam prædicturum, & vatem acturum in maxime necessariis rebus se offert. Eas ob res cum esset insinuatus tyrãno: Volo (inquit) ô Princeps, modo me audias, rationem quandam indicare tibi, qua poteris facillime, & vitam commode degere, & triginta annos regnũ æquabili in potestate conseruare. Stultus autem tyrannus, spe & desiderio longioris vitæ, animi leuitate elatus (erat enim homo voluptatibus deditus & præditus) respondit: Quæcumque me iusseris facere, modo possim, agam. Veneficus autem Hebræus confestim inquit: Sine vlla dilatione, iube vniuersum per regnum epistolam, quæ passim circumferatur, scribi & mitti, qua omnem imaginem & picturam, siue ea in tabulis, siue in opere musaico, in parietibus, siue in vasis sacris, aut indumentis & altaribus fit, & quæcumque in Christianorum ecclesiis reperitur, deleri, expungi, auferri, & ex toto subuerti mandes: neque illas solum, verum omnes similitudines & earum etiam, quæ in foro ornatus & honestatis gratia collocantur. Nulla igitur ratione alia, quam vt odium & furorem aduersus Christianos exerceret, præstigiator id tẽtauit. Præstigiatori autem tyrannus nefandus leuitate sua auscultans, missis nuntiis, omnes sanctas imagines & similitudines per vniuersam prouinciam abstulit. Hoc itaque modo primum ecclesię ornamenta, procurante Hebræo venefico, ablata sunt. Christiani autem cum id suis manibus facere detrectarent, missi sunt Hebræi & Arabes, homines in Deũ impii, qui imaginibus exustis, ecclesiarum quasdam calce, quasdã aliis coloribus dealbarunt, & incrustarunt. Hęc autem cum peruenissent ad aures Pseudo Episcopi Nacoliæ, & qui eiusdem erant cum illo opinionis, impios Hebræos & Arabes imitati, ecclesias, veluti Crucem Christi, verecundantes reddiderunt. Ezidus autem, qui facinus perpetrauerat, vltra annum cum dimidio non vixit, in ignemq; æternum descendit. Postquam autem mortuus fuit, in pristinum ordinem & statum imagines restitutæ sunt. Filius autem illius, Vlidus nomine, indignatus Hebræo, tãquam interfectori patris, turpissima morte hominem mori coegit. Ita is falsi sui vaticinii dignum præmium accepit.

...Gizidus ...x Hebręis ...Saracenis ...onocla... ...arum hæ... ...sis.

...ebræi ...farium ...nsilium.

Edictum prauum cõtra imagines Sanctorum.

Ezidi Iconomachi mors accelerata & infausta.

Consiliarii iniqui mors turpissima.

III. *Quomodo Leo Armenus venerandas imagines impugnauit, & quibus imposturis ad hoc inductus sit.*

Io. Zonar to. 3. Ann. Cedren. in Leone Armeno. Baron. to. 9. Annal. ad an. Do. 814. & 820.

Vnde in eum furorem inciderit Leo Imperator, vt sacras imagines oppugnaret, exponam. Ei monacho, à quo ipsi prędictum fuerat, gratiam relaturus, per quendam ex intimis suis dona misit. Is non in ipsum incidit, quippe iam mortuum: sed cum alium inuenisset ibi habitantem, eum, vt quem non nosset, accessit. Ille vero (erat enim oppugnator imaginum, eiusque sectæ vehementissimus propugnator) neque munera accepit, & eo, à quo adferebatur, dimisso, se à simulacrorũ adoratore nihil accipere dixit. Leoni & regni & vitę iacturam breui comminatus, nisi adoratione simulacrorum (sic enim venerãdas imagines appellabat) abstineret. Hæc nuntiata solicitum fecerunt Leonem; rem igitur cum quodam ex familiaribus Theodoto Melisseno communicat, qui oppugnationibus imaginum studebat. Is eum dolo aggressus, monet, vt negotium cũ quodam monacho, quem eiusdem secum opinionis esse norat, cõmunicet, & quod ille suasisset, exequeretur. Virum enim eum plenum esse gratia spiritus, ac res futuras & præuidere, & prædicere. Assẽso Imperatore monachum conuenit, Imperatorem habitu priuati hominis ad eum venturum esse indicat, & qua gratia sit venturus, quæque cum eo disserenda sint, instruit. Imperator noctu ad monachum abit, mutata veste, ne agnosceretur, Theodoto comitan-

Leo Arme. qua occasione cœpit imagines oppugnare.

Monachus iconoclasta Leonem Armenum seducit.

mitante: At monachus, vt ab illo spiritu commentum edoctus, Leonem pro Imperatore salutat: &, Ne, inquit, maiestatem tuam celaris, neq; imponere velis nostræ vilitati, sed scito te de religione perperam sentire, & plane simulacrorum cultorem esse, & te & omnes qui tibi parent. Quod si ex Ecclesiis simulacra sustuleris, & vita & imperium tibi diuturnum & fortunatum est futurum: Sin minus, scito te breui vtrumq; amissurum, præterea supplicia æterna subiturum. His Leo auditis, miratus monachum ob prædictionem, vtiq; ignarus imposturæ Theodoti, verbis illius captus est, & contra sacrosanctas imagines vehementissime sæuiit, & eas omnes edicto tolli iussit: cumque sanctissimum Patriarcham Nicephorum in suam sententiam pertracturus esset, ille vero acriter aduersaretur, & edictum illud & scriptis & oratione impietatis argueret: virum iustum relegat, qui quidem improbos Leonis mores præsensisse fertur, qui orthodoxis offendiculo futurus esset, Ecclesiæ tumultus occasio: nam cum eius capiti diadema imponeret, manum suam spinis cōpungi putauit. Dum autem Præconnesium exulatum abducitur, magni agri magister Theophanes confessor, transitu illius spiritu cognito (neq; enim videbat sanctum) cereis incensis, & suffitu, eminus eum excepit, & prosequitur, atque ille vicissim eum flexis genibus veneratur, cum neque videret, neque videret [illegible]. Quod Patriarchæ comitibus admirantibus, & cui honorem illum præberet percunctantibus, respondit confessori Theophani magni agri magistro: confessionem vaticinatus, nec dum enim ea dignatus fuerat. Leo autem imperator post multas monitiones diuinitus sibi factas, vt ab Iconomachorum hæresi abstineret, tandem à Michaele Traulo vitam misere conclusit Ipse enim insidias sentiēs, in penetrale altaris se recepit, direpta thuribuli cathena, aut (vt alii perhibent) sancta Cruce, ictus percussorum excepit. Verum ii non singuli, sed facto cuneo irruentes, alius capiti, ventri alius, alius aliæ corporis parti plagas intentabant. Leo aliquamdiu Cruce se defendit, ictibus gladiorum repulsis, donec feræ instar vndequaque impetitus succubuit. Tandem quendam immani corpore gigantis similē inferre ictum cernens, per inhabitans templum illud numen iratum obsecratus est, vt sibi parceret. Fuit nobilis iste Crambonitarum stirpe oriundus, ac dicens, non iuramentorum esse hoc, sed cędis tēpus, graui ictu manum Leonis abscidit claucula, simulq; cornu Crucis. Tandem vulneribus victo, & ad terram subsidenti quidam caput amputauit. Aiūt vocem quoq; statim cælitus editam, quæ lætum de eius morte nuntium multis patefecerit, ac nauicularios quosdam, qui eam audiuissent, notato tempore & nocte ea, ratiocinando veracem eam deprehendisse. Interfecti Leonis cadauer persecutores crudeliter per spolia in circum traxerunt, omnis metus vacui, quod suis armis regiam vndequaque cinxissent. Aula quoque Augustam eiecerunt, cum quatuor filiis eius, Sabbatio, qui Imperator designatus Constantini nomen susceperat, Basilio, Gregorio & Theodosio, quos omnes in lembum impositos in Protam insulam auexerunt, ibique omnes castrati sunt, & Theodosius vita functus vna cum patre est sepultus.

Theodotus Melisenus pseudoepisc. Cōstantin.

Leo Armenus palam detestatur cultum imaginum

Leo Imp. ab ignoto occiditur iuxta altare.

Cæleste nuncium necis Leonis.

Pœna v[...] ris & fili[...] Leonis.

IV. *Leo Isauricus Imp. nefandus ob sacrarum Imaginum confractionem omnium Principum Occidentalium in se conuertit odium.*

Constant[...] Manasses Græcus historicus [...] Damasc. [...] Act. mar[...] Steph. & [...] cia Theo[...] Baro. tom[...] an. Do. 7[...] & 740.

Rebus humanis ad sceleratissimum Leonem III. delatis (proh qualia sunt Dei iudicia!) grauis tempestas Ecclesiam excepit magnis cum hominum cędibus coniuncta. Nam execrabilis Imperator parturiebat illa quidē absurda nouaque contra Christum consilia, sed fœtum improbitatis nullo modo parere poterat: quippe timidus anim⁹ eum ab instituto reuocabat: tandem vero captata opportunitate, summaq; audacia fœtum edidit, aluus rupta est, viperę soboles prodiit, accitaque & coacta senatorum classe, absurdum illud & impium euomuit: imaginum picturas formam quandam idolorum retinere inquiens, neque iis cultum adhibendum esse, ne alioqui Dei loco imprudētes idola veneremur. Dimisso igitur Senatu, protinus ingens tumultus excitatus est à plebe, ac mœstitiæ nubes Orthodoxorū ecclesiā obtegebat. Quod vt versipellis ille sensit, statim Gygis annulum vertens, vt obscurū esset quod agebat, laborabat, non videlicet Leonis libertatem imitans: Non, inquit, huc mea spectat sententia, vt eæ prorsus deleantur, sed hoc aio, eas sublimiore loco collocandas esse, ne ore quisquam eas contingat, atque ita quodam modo rebus honore dignis contumeliam inferat. Quorsum hoc tandem, & quid moliens? nimirum vt eas à nobis longe collocando, ac procul ab oculis nostris remouēdo, ne eas facile aut cernere, aut contingere queamus, paulatim (vt sæpe nobis in eis quæ amamus vsu venit) in obliuionem incidamus, ea quæ chara habere dediscamus, atque ita sensim, & citra tumultum hoc à nobis obtineatur vt eas nō adoremus, nec honore afficiamus. De hac impietate, quæ & multum abstrusæ, & multum itē apertę absurditatis habebat, cum certior factus fuisset Germanus Patriarcha Cōstantinopolitanus: vir libera atque intrepida pietate præditus, per quendam ex præcipuis ecclesiæ ministris Leonem monuit. Qui contra rectam fidem furens, abducto beato Germano, cœpit blandis sermonibus eum delinire. At vero beatus, summusque Sacerdos dixit ad eum: Depositionem sanctarum imaginū audiuimus quidem futuram, sed non tempore imperii tui. Cum autem ille cogeret eum dicere, sub cuius Imperio: ait sub Cononis. At ille: Re, inquit, vera ex baptismo mihi Conon nomen est. At ille dixit: Absit Domine, vt per imperium tuum illud malum perficiatur. Antichristi præcursor est, qui hoc adimpleturus est, & diuinæ incarnationis euersor. In his ergo Imperator insaniens, minas beato Germano præ-

Leonis I[...] saurici e[...] ctum ad[...] sus sacra[...] imagine[...] Vanus p[...] textus I[...] peratoris

German[...] Patriarch[...] Constan[...] nopol. c[...] tum imag[...] num tue[...] tur.

Antichri[...] præcurso[...] est, qui [...] cras euer[...] imagines

no prætendebat. Reducebat autem ad memoriam eius Patriarcha sponsiones ipsius ante imperium factas, qualiter sibi Deum dederit vadem, in nullo commoturum Ecclesiam à suis Apostolicis, & diuinitus traditis ritibus. Verum Imperator sancti viri monitiones pro nihilo ducens, ad abolēdum sacrarum imaginum cultum totum se contulit Dum inter hæc igitur, quasi (vt sibi visus) de idololatria profligata triumphans, lætus incederet, atque superbus, vtpote quod de prostrata impietate, & puro cultu reddito deitatis, ipsum Deum sibi fecerit debitorem. Qui, sicut in psalmo est, de cœlo auditum fecit iudicium: terra tremuit, & quieuit: iuxta illud: Nam respiciens iratus terram fecit eam tremere: haud enim diutius tolerans mala, prænuntiis iræ suæ perterrefecit Imperatorem: Etenim irato numine totus contremuit Oriens, ciuitates complures æquatæ solo fuere, & quæ erant in vrbe statuæ Imperatorum collapsæ, contritæ sunt, quasi ipsæ stare non possent, vbi sacræ imagines essent ab ipso impio Leone prostratæ: qui nec ipse quidem amplius potuit esse superstes: nam paucos post menses à terræmotu ex hac vita sublatus est.

...ermani ...triarchæ ...onitiones ...o contē...

...o Præfe- ...s Oriē- terræ ...otu è ter- sublatus.

V. *Leo IV. Constantini Copronymi filius imagines sacras, ac earundem cultores suo damno persequitur.*

Leo IV. Imperator in sacras imagines virus suum effūdere cœpit an. 780. Nam media ieiuniorum septimana duas imagines reperit in puluinari vxoris suæ Irenes, quas cum diligenter esset contemplatus, in inquisitione facta deprehendit eas à Papia Palatino, aliisq; nonnullis Primiceriorum fuisse illatas, quos & cruciatibus, suppliciisque grauissimis addixit, in vxoremque Irenem acriter inuectus, eamque nauci esse dixit, quæ suo patri Imperatori horribilibus, atque intemeratis fidei mysteriis prolatis diuersum plane iurasset, constanter asseuerantem eas à se non visas repulit, neque postea cum ipsa rem habuit. Inter aulicos vero tentus est Iacobus Protospatarius & Papias, & Strategius, & Theophanes cubicularii, vna cum aliis religiosis viris, eo quod imagines adorarent. Tunc demum occultam malitiam suam Leo, persecutoris filius, patefecit, & hos immisericorditer cæsos & tonsos, & per medium vrbis vinctos ad pompam duci fecit, & includi in prætorio mandauit. Inter quos moritur Theophanes, confessor effectus, & coronam est martyrii cōsecutus: reliqui autem omnes post huius obitum probati monachi inuenti sunt. At miseratus tandem Deus Oriētalis Ecclesiæ, eam hoc modo liberauit. Nam cum dictus Imperator circa lapides pretiosos insaniret, nimis adamauit coronam magnæ ecclesiæ, & accipiens portauit eam, Tunc exierunt carbunculi in capite eius, & captus valida febre mortuus est, cum regnasset annis quinque, & diebus sex.

...nar. to. 3. ...nal Cedr. ...omp An... ... Theoph. ...ec. hist. in ... & Baro. ...9. an. Do. ...o.

...ne Impe- ...rix pro- ...r sacras ...agines ...arguitur ...o proce- ob ado- ...as imagi- ...s male- ...ctat.

...eritus ...rribilis ...onis IV.

VI. *Theophilus Imp. imaginum impugnator in quanto animæ periculo fuerit.*

Theophilus Imp. ab imperii sui exordio in cultores sacrarum imaginū obstinato prorsus animo furere non cessans, à Deo ipse flagella passus meritā vindictam accepit, qui aduersus eum erigens Saracenos, eisdem in eius perniciem fauit, adeo vt ob acceptas ab hostibus clades mœrore confectus in morbum lethiferum inciderit, quo tandem modo miserando consumptus, vltimum obire diem coactus sit anno Redemptoris octingentesimo quadragesimo secundo. Vt autē sibi vitæ finem adesse nouit Theophilus, in maxime obscurum carcerem Theophobum coniiciendum curat ad Bucoleonem (hunc enim de affectatione imperii calumniis impetitum fuisse pluribus idem narrat auctor.) Iamque appropinquante fine, caput ei amputatum sibi afferri iussit. Quo accepto manibus capillos cōtingens, supremum hoc verbum dixit: Neque post hæc ego ero Theophilus, neque tu Theophobus. Nihilominus tātus imaginum oppugnator diuinorum & sanctorum virorum, & Augustæ seruatus est precibus. Sed incassum fusæ sanctorū virorum fuissent preces, & Augustæ studiū pro Theophilo nihil valuisset, nisi prius ille suum peccatum confessus esset, sanctasq; imagines colere & honorare, iustum esse asseruisset. Quoniam is valde illustris extitit, sed cum in hæresim delapsus esset eorum qui imagines oppugnabant, os eius admodum diductum est, vt viscera cōspicerentur. Post, cum ipsam venerabilium imaginum adorationem sanctam esse comprobasset, arreptam ex sinu cuiusdam eorum qui aderant, quandam imaginem reuerenter osculabatur. Paulo post inde ad tribunal raptus est. Pro quo cum assiduæ preces à sanctis viris & à Regina effunderētur, ei venia data est. Nam Theophilum in somnis Regina conspexit vinctum, tractumque ab innumerabili præcedentium & subsequentium multitudine: ante illum ferebantur diuersa instrumētorum genera ad torquendum accommodata: ipsaque videbatur eos sequi qui ad pœnam adducebant, quousque ad conspectum terribilis Iudicis peruenerunt, Theophilumque ante ipsum statuerunt. Prouoluta igitur ad illius Iudicis tremendi pedes enixe multis lacrymis Augusta pro viro suo deprecabatur. Ad quam terribilis Iudex dixit: Mulier magna est fides tua: propter te, sacerdotumque tuorum preces, coniugi tuo do veniam. Tunc ministris suis dixit: Soluite eum vxorique eius tradite. Scilicet & sacer Patriarcha Methodius scilicet, omnium hæreticorum, Theophilique ipsius adnotatis scriptisque nominibus, hæc eadem sub sacra mensa collocauit, eademque nocte, qua Regina visionem adspexit, vidit & ipse diuinum Angelum magnum templum ingredientem, qui dixit: Episcope exauditæ sunt preces tuæ, & Theophilus veniam impetrauit. Somno ergo experrectus, ad sacram mensam aduenit, ibique cum legeret paulo ante conscriptum libellum, inuenit, ô Dei iudicia! Theophili nomen abolitum.

Io. Curopala. & Gennadius Patriar. Constantinopolitan. in exposit. pro Conc. Floren. Sess. 5. Baro. to. 9 an 841.

Theophobus cur in carcerem missus.

Theophil. Imp. Michaelis Balbi filius Imag. impugnator facti pœnitet.

Visio de anima Theophili Imp.

Anima Theophili liberata & per quos.

VII. *Miles eiurans cultum sacrarum imaginum diuinitus punitur.*

Anno

Ex actis vitæ Stephani Baro. tom. 9. an. Do. 765.

Anno Domini nostri Iesu Christi septingentesimo sexagesimo quinto, miles quidam nomine Stephanus, genere Armenius, ab Europæ partibus profectus, qui dimidia sui parte contabuerat, totusque præ morbo humi vergebat, cũ magna illa miracula, quæ à sancto Stephano Confessore, & viro sane magno designabantur intellexisset, ad eum perrexit: atque ad eius pedes accidens, ea postulare cœpit, quæ & ipse accipere summopere optabat, & ille facile præbere poterat: at ille, qui fide erga Dominũ ac beneuolentia præditus erat, miraculum ad ipsum trãsfert. Cumque ei qui ægrotabat, vt & ipsius & Matris imaginem adoraret, imperasset, atque ille id faceret, sanum eum ac prorsus valentem reddidit. Vt igitur ad commilitones suos se recepit, quærebatur ex eo, quanam ratione conualuisset: ille autem minime eam reticebat, nimirum: Monachus quidam, dicebat, Stephanus nomine, qui apud Proconnesum in angustissima quadam ædicula degit, duas me imagines adorare iussit: vnam, quæ Christi: alteram, quæ Deiparæ dicebatur: ac protinus conualui, corpusq; omnino erexi. At impii illi, ac conscelerati, manus non sine magno terrore complaudentes: Vę tibi, inquiunt, qui in idololatriam proruisti: confestim itaque eum ad summum Thraciæ Præfectum deferũt. Qui cum de eo quæstionem habuisset, nulla interposita mora eum ad Imperatorem misit. Is vero cum accuratius eum examinasset, atque valetudinis modum intellexisset, pro ea, qua laborabat stoliditate, non intellexit. Verum quod in summo studio erat, percunctabatur eum, qui morbo liberatus fuerat, an in simulacrorum cultu perstaret. Qui cum ingenti pœnitudine se affici, atque huiusmodi simulacra execrari dixisset Tyrannus, vt ei impietatis mercedem referret, Centurionem eum creauit. Cæterum vindex Dei iustitia è vestigio ingratum illum persecuta est: Cum enim statim ab aula reuerteretur, atque in equum conscendere pararet, ille subito saltitans in terram ipsum prostrauit, atque contriuit: nec calcibus in eum insilire destitit, quoad ille ingratam animam euomuisset.

Gibbosus adorata Deiparæ imagine cõualescit.

Impii idololatras vocant imaginũ cultores

Vltio diuina in militẽ eiurantem SS. imagines.

VIII. *De quodam Iconomacho per preces Ioannicii oculis capto.*

Baron. to 9. Annal ann. Christi 821

Ioannicius Anachoretarum dec⁹ insequitur iconoclastas etiam sibi coniũctos.

Hoc loco minime prętereundum, quod in rebus gestis magni Patris Ioannici, sacrarum imaginum cultoris studiosissimi, plane memorabile habetur. Sicuti, qui res ab eo gestas fidelissime eius temporis auctor prosecutus est, ait: Cuidam Senatori ægrotabat vna ex filiabus suis, membraque ei erant soluta, cum esset pia, & Christianam seruaret religionem. Qui autem sancti sororem Ioannicii duxerat vxorem, aduersus Christi imagines grauiter furebat, & in eas inuehebatur. Accedens autem beatus, illam quidem precibus & signo Crucis à graui morbo liberauit: hunc vero, cum admonens non posset persuadere, vt à graui illa abstineret insania, tradidit disciplinæ, & viscerũ despecta cognatione, & sui sanguinis oblitus propter veram religionem, precibus eum oculis orbat. Ita zelus pietatis & verus Dei cultus gloriatur etiam contra ipsam naturam, & verum in Deum desiderium est validius necessitate cognationis: nam illam quidem etiamsi genere ad eum non attineret, quoniam tamen Christianam obseruabat religionem, à morbo liberauit, hunc autem, etiãsi sororem duxisset in matrimonium, quoniam cum diuinis pugnabat imaginibus, visu priuauit: & æquum censuit, vt mali, qui erant, manifeste castigarentur pro iis, quę non cernebantur oculis.

Iconoclasta pertina[x] oculis orbatur.

IX. *De peste Constantinopoli sæuiente, ob offensas sacras imagines.*

Ex Theoph[a]ne in Const[an]tino Copr[o]nym. Theodorus Stu[di]ta in ora. de S. Plato[ne]. Baron. to. annal Ec[cl]. an. Do. 745.

Anno Dominicæ incarnationis septingentesimo quadragesimo sexto, à quarta Augusti vsque ad Octobris Kalendas tenebræ factæ sunt caliginosæ: anno sexto Imperii Constantini factus est terræmotus magnus in Palæstina, & circa Iordanem & totã Syriam: mense Ianuario, hora quarta, & multa millia, quin & innumerabilia hominum mortua sunt: ecclesiæque & monasteria corruerunt, & maxime penes eremum sanctæ ciuitatis. Eodem anno pestilens morbus è Sicilia & Calabria incipiens, veluti quidam ignis depascens, ad Monobasiam & Helladem, atque interiacentes insulas venit per totam quartam decimam indictionem, flagellans impium Constãtinum, & cohibens ab insania, quam aduersus sanctas ecclesias, & sanctas ac venerabiles imagines intentabat. Verum ille, vt Pharao quondam, incorrectus permansit. Sane hæc pestilentia, bubonis dicta, discurrẽs, decima quarta indictione ad regiam peruenit vrbem. Cœperunt autem fieri subito, tam in hominum indumentis, quam in sacris ecclesiarum ornamentis, & in velis cruciculæ plurimę veluti ex oleo designatæ. Facta est ergo hinc tristitia & defectio animi multa, propter dubium eiusmodi signũ. Venit nihilominus & diuinitus indignatio, dissipans incessanter, non solum vrbis ciues, sed & in omnib⁹ suburbanis eius degentes. Factæ vero sunt & phãtasiæ in multis hominum, qui in extasi facti existimabant se cum peregrinis quibusdam (vt putabant) & trucibus faciebus comitari: & eos qui in itinere obuii fiebant, se quasi amicos salutare ac colloqui fingebant. Notatis vero iis, quæ dicebantur ab eis, hęc postea referebant. Cõtemplabantur autem eosdem domos ingredi, & alios quidem ex domo deferre, alios autem vulnerare: Cõtigit vero eorum quæ dicta sunt ab eis, plurima, vt viderunt, fieri. Præterea vernali tempore primæ Indictionis magis extensa est, æstiuo autem prorsus incendit, ita vt integræ quoque domus penitus clauderẽtur, nec essent, qui non haberent mortuos sepelire. Ex necessitate itaque multa excogitatum est, quod super animalia tabulæ sternerentur, & ita super has impositi mortui deferrentur. Cum autem repleta fuissent vniuersa, tam scilicet vrbana, quam suburbana monumenta, & cisternæ quoque sine aqua, & lacus, & plurimæ

Terræmo[tus] in Palæstina.

Pestis di[uini]tus grassatur Constanti[no]nopoli.

Cruces p[ass]im in vestimentis hominum.

Pestis sæ[uit] Constanti[no]nopoli o[b] offensas [sa]cras ima[gi]nes.

vineæ, nec non & interiores horti, qui intra veteres muros erant, ad huiusmodi capessendam sepulturã effossi sunt, & ita vix omnia hæc ad tantam necessitatem sufficere valuerunt: omni autem domo calamitate repleta propter depositionem, quæ impie facta est ab Imperatoribus, sacrarum imaginum.

X. *De Episcopo reprehenso, quod imagines sanctorum, ne adorarentur, confregisset.*

D. Gregor. Magn. lib. 9. epist. 9.

Gregor. Magnus scribens ad Serenum Massiliensem Episcopum, sic ait: Perlatũ ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, cõfregeris. Et quidẽ, quia eas adorari vetuisses, omnino laudauimus: fregisse vero reprehendimus: Dic frater, à quo factum Sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te non debuit reuocare, & despectis aliis fratribus solum te sanctum vt esse crederes & sapientem? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturæ historiã, quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus, quia in ipsa etiam ignorantes vident, quod sequi debeant; in ipsa legunt qui litteras nesciunt. Vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura est. Quod magnopere à te, qui inter gentes habitas, attendi debuerat, ne dum zelo recto incaute succenderis, ferocibus animis scandalum generares. Frangi vero non debuit, quod non ad adorandum in ecclesiis, sed ad instruendas solummodo mentes fuit nescientium collocatum. Et quia in locis venerabilib[9] sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit, si zelum discretione cõdisses, sine dubio ea quoque quæ intendebas salubriter obtinere, & collectum gregem non dispergere, sed potius dispersum poteras congregare: vt pastoris in te meritum nomen excelleret, nõ culpa dispersoris incumberet.

Imagines pictæ idiotarum libri.

Imagines quo fine in ecclesiis erectæ.

TIT. LXVII. De imaginum Christi Domini violatoribus, ac eorum pœnis.

EXEMP. I. *Miraculum in pictore, qui Saluatorem nostrum in Iouis forma pinxit.*

Niceph. lib. 15. hist. Eccl. cap. 23.

NIcephor. lib. 15. histor. Eccles. scribit, Gennadio Patriarcha Constantinopolitano Episcopatum gerente, quod pictor quidam Seruatorem habitu & forma Iouis pingere ausus facinoris eius mercedem tulit: Nam manus eius exaruit; quam, cum ille crimen id publice confiteretur Gennadius restituit. Illud vero notandum, verius esse, Seruatorem nostrũ capillum molliter inflexum & subcrispum, eumque minus densum habuisse.

II. *De imagine Christi à Iudæis ignominiose tractata miraculum in Beryto.*

D. Athanas. in libell. de imag Salu. Dom nostri, ex 7. Synod. Oecum act. 4. Ioan. Naucl tom. 2. gener. 27. Chron. Sigebert. ad ann. Dom. 764. Sur. tom. 6. die 9 Nou. Bredemb. lib. 3 c. 6 Eusius habet hanc histor. Carol. Sigon lib. 3. de Regno Ital. ad ann. 766. Alfonsus Ciaceonus in vita Pauli I. ann. 766. die 9. Nouemb.

Athanasius in libello de passione imaginis Domini nostri Iesu Christi, qualiter crucifixa est in Beryto vrbe Syriæ, capite quarto describit. Postquam curati sunt perunctione sanguinis, qui ex imagine fluxerat, cuncti, qui ægritudine detinebantur, concurrit omnis multitudo Iudæorum ad domum sanctæ Ecclesiæ, quæ in eadem vrbe erat, vbi & Metropolitanum inuenerunt. Cuius prouoluti vestigiis, se peccasse, se grauiter deliquisse, magnis vocibus fatebantur. Is cum ab eis perquireret omnem rei gestę veritatem, sanctam icona Saluatoris Domini eidem demonstrantes annuntiauerunt cuncta, quæ in ea exercuerant, & qualiter ab ictu lanceæ sanguis & aqua emanauit ex latere ipsius: nec non de mirabilibus ab eo ostensis ipsi retulerunt per ordinem. Ille vero interrogabat, qualiter icona ipsa ab eis fuisset reperta, & si ab aliquo eam accepissent. At illi retulerunt ei, quod quidam Christicola per obliuionem in cellula Synagogæ proxima dimisisset eandẽ iconam, dum se ad alium locum transferret hospitandi gratia. Qui statim iubetur inquiri, & repert[9] in præsentia Domini Metropolitani statuitur. Cumque ab eo studiosissime fuisset interrogatus, quomodo icona apud se deuenisset, vel à quo tam mirabiliter posita esset, respondit, dicens: Quod Nicodemus, qui ad Iesum nocte venerat, propriis manib[9] eam composuisset, & moriens Gamalieli tradidisset. Gamaliel autem Doctoris gentium Pauli magister, cum diem cerneret sibi adesse extremum, Iacobo eam reliquit & Iacobus Simeoni, & Simeon Zachæo, & sic per successiones temporum in Hierosolyma perdurauit vsquequo euersio illius vrbis patrata est quadragesimo & tertio anno post Ascensionem Domini Saluatoris ad cœlos. Sed biennio antequam Titus & Vespasianus eandem subuerterent vrbem, admoniti sunt à Spiritu sancto fideles atque discipuli Christi, vt relicta vrbe ad regnum se transferrent Agrippæ Regis, quia ipse tunc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egressi ab vrbe, omnia quæ ad cultum nostræ religionis, vel fidei pertinere videbantur, secum auferentes, in has regiones se transtulerunt. Quo tempore etiam icona cum cæteris rebus ecclesiasticis deportata, vsque hodie in Syria permansit, quam ego ipse à parentibus ex hac luce migrantibus, mihi traditam, iure hæreditario vsque nunc possedi. Hæc certa & manifesta ratio est de icona sancta Domini Saluatoris, qualiter de Iudæa in Syriæ partes deuenit.

Christi imago ignominiose tractata.

Ea imago Christi quomodo & quando in Syriam deportata.

III. *De Iudæo, qui Saluatoris imaginem cultro percussit, ex qua sanguis multus emanauit. inde cum vxore Christianus effectus.*

Ex antiquo Cod. Baron. tom. 6 ann. Dom. 446.

Sed cum in his versetur oratio, rem publicis monumentis æque testatam, & in ecclesia legi publice solitam his addamus, quæ ex scripto antiquo codice sanctæ Mariæ ad martyres eodem argumento edita recitari in ecclesia cõsueuit, his verbis. In ecclesia sanctæ Sophiæ Cõstantinopoli extat puteus, qui sanctus dicitur, tectus coopertorio deaurato, argento ex-

to exornato, de quo ista scribuntur: Christianus homo in ianua domus suæ erexerat imaginem Saluatoris: quam Iudæus odio Christianæ religionis nocte furto abstulit, cultroque eius vultum punxit: ex quo inflicto vulnere magna copia sanguinis effluxit, Iudæiq; vestes aspersit: qui magno timore affectus eandem acceptam imaginem in propinquum puteum coniecit, & reuersus est in domum suam: quem cum sanguine aspersum eius vxor videret, in suspicionem adducta est, patratum ab eo fuisse homicidium; quod ille negauit: sed maiorem augebat suspicionem, dum eum timere & tremere cerneret. Mane autem facto, venerunt ex more, qui ex publico puteo haurirent aquam: sed dum pro aqua sanguinem se hausisse conspicerent, magno sunt horrore exterrefacti: reque statim per vrbem vulgata, aduenit illuc tandem Præfectus vrbis, quod existimaret illuc cadauera occisorũ esse proiecta. Qua de causa iussit totum puteum exhauriri aquis, in cuius fundo non defuncti alicuius hominis corpus occisum inuenerunt, sed sacrosanctam imaginem Saluatoris vulnere perforatam, & è vulnere recentem adhuc sanguinis guttam fluere, vt vnde sanguis emanasset, certo indicio doceret. Eam Præfectus acceptam ad Imperatorem attulit. Cuius iussu, voce præconis inquiri iubetur; qui adeo sacrilegum facinus perpetrasset, promittens indulgentiã criminis ei qui sponte sese reum proderet, pœnam capitis secus facienti comminatus. Quæ cum Iudæi vxor audisset, de viro suo suspicionem concepit, secretoque eum detulit magistratui: à quo missis apparitoribꝰ capi iussus est, & ad Imperatorem perductus, rem ipsam, absq; tormentis, vt se habebat, palam fecit, contestatus se fore Christianum. Qui vna cum vxore baptizatus est. Ipsa vero Saluatoris veneranda imago super puteum collocata est, puteus autem ambitu murorum intra sanctam ecclesiam comprehensus. Cuius rei gratia Kalendis Nouembris in facti memoriam ea historia recitari consueuit.

Sanguinis copia ex imagine Saluatoris.

Miraculum ex imagine Saluatoris.

IV. *De Christi imagine telo à Iudæo traiecta, ex qua sanguis profluxit.*

Ex Sigeberti Chron. ann. 560. & Greg. Turon. lib. 1. de glor. martyr. cap. 22. Baron. tom. 7. ann. Dom. 560. 4.

Anno Domini nostri Iesu Christi supra quingentesimum sexagesimo, Iudæus quidam imaginẽ Saluatoris de ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clam in domum suam deferens, cum vellet flammis exurere, se sanguine imaginis cruentatum videns præ stupore eam abscondit; quam Christiani requirentes, & per vestigia sanguinis inuenientes, eam sanguinolentam receperunt, & Iudæum lapidarunt.

V. *De pœna hæretici ob violatam imaginem Saluatoris.*

Fr. Ioan. Nyder Formicar. lib. 3. cap. 12.

Cum de metis Bohemiæ à ciuitate egressi venissemus, vbi ex parte Basiliensis Concilii hæreticis audientiam sibi dari, si venirent, promisimus, venimus in comitatu Domini Friderici Marchionis Brandeburgensis, in oppidum suum, quod Culmach dicitur, super quo castrum inexpugnabile in alto iacet in monticulo dictum Plassembergh, ibi mirum tale narrante nobis Marchione paulo ante euenerat. Intrauerant enim hæretici territorium idem cum tanta potentia, cui nullus resistere valuit; & oppidum prædictum statim obtinuerunt. Fugerant igitur de omnibus locis adiacentibus, & de ipso oppido ad castrum gratia præsidii, monachi & clerici, moniales & Iudæi, & vulgus magnum. Interea armigeri, qui erant in castro, dietim certo tempore castrum exeuntes, cum balistis & bombardis manualibꝰ, per decliuum montis descendebant supra oppidum, in perfidos iacula pro posse iacientes, & vice reciproca idem ab hæreticis exspectantes. Quadam autem die cum nostri more solito à castro descenderent, inter se Iudæum quendam habuerunt in manualibꝰ bombardis satis tritum. Videntes hæretici nostros, statim ad ecclesiam oppidi cucurrerunt, imaginem Christi de monte Oliueti, qui ibi effigiatus erat in lapideis, vel coctis lateribus, de ecclesia ad plateam, vt nostri conspicerent iniuriam, traxerunt: videntibusq; nostris, quid maligni nouum prætenderent: viderunt quod imaginem Saluatoris manibus protensis orãtem quidam perfidus accessit propius, & educto gladio clamauit alta voce ad nostros derisorie: Ecce, inquit, Deus vester, si placet, liberet se. Et ita illico imagini caput obtruncauit. Quo viso Iudæus bombardam suam ad iactum disposuit, & ad Christianos ait: quanquam alterius sim fidei à vobis, tamen pro posse fidem vestram defendam. Ignem igitur machinæ immisit, & primo iactu reum hæreticum omnibus mirantibus, Iudæus tetigit, & occidit.

Imagini Saluatoris iniuria intoleranda ab hæreticis facta.

Vindicta in hæreticum iconomachum.

VI. *De Iudæis morte mulctatis ob illusam ab ipsis in Parasceue Saluatoris Christi imaginem.*

Ex Glab. Baron. tom. 11. an. Dom. 1017. num.

Tempestas Romæ orta ob illusam Christi imaginem.

Anno Dominicæ incarnationis supra millesimũ decimoseptimo, in Parasceue post Crucem adoratam vsq; Sabbathum sanctum circa vesperam concussa est Roma à vi ventorum, & pene omnes Romani mortui sunt, tam Christiani, quam Iudæi. Et quidam Iudæus Christianis intimauit, quod in Parasceue, in Synagoga Iudæorum, imaginem Christi deluserunt, sicut fecerant Domino parentes eorum. Quod Benedictus Papa sollicite inquirens, & probans, mox Iudæos, qui hoc egerant, iussit decollari, quibus decollatis, cessauerunt venti.

VII. *Theodora Imperatrix Ioannem Patriarcham Iconoclastam flagris sæuissimis cædi iubet.*

Zonar. tom. 3. Annal.

Theodora Imperatrix Theophili Imperatoris defuncti vidua, Ioannem, vel, vt alii, Iamnem Patriarcham eo nomine indignum, Iconoclastam, Pontificia sede, quam per sexennium nefarie tenuerat, detraxit, in eiusque locum introduxit sacrum & diuinum Methodium. Quo populum Orthodoxum gubernante, de Iconoclastarum secta inquisitio facta est, & sacræ effigies palam & restitutæ & adoratæ. Ioannes vero ita eiectus, & in monasterium quoddam

Methodius fit Patriarcha.

quoddam

[Margin: Ioannis Iconomachi ob violatas imagines pœna.]

quoddam relegatus, cum ille Christi imaginem, & eius, quæ illum sine semine peperit, reperiisset, oculos sacrarum imaginum effodit. Quo Imperatrix cognito sancto zelo incitata impio homini oculos erui iussit, sed mandatum eius non est peractum, iusta illius ira à nonnullis mitigata: nihilominus tamen eum flagris cædi iussit, plagis ducentis illatis.

VIII. *De iniqui aleatoris pueri Iesu imaginem percutientis vindicta diuina.*

[Margin: *Rutil. Benzon. Episc. Laur. l. 1. discursu 1. quæst. 2.*]

[Margin: Imaginem percutiens aleator diuinitus punitur.]

Vir quidam, qui suo ipse nomini pepercit, cum aleis luderet, & summam pecuniæ magnam perderet, accensus ira, ac diabolico furore correptus in Lauretanam Virginem, eiusque filium, cuius tunc imaginem habebat, desæuit; cumque puero Iesu supremum labium euaginato ac stricto ense confregisset, non multo post eius vxor filium peperit. Ne vero miser homo Deum sui facinoris immemorem cogitaret, vindex Deipara, quæ imaginem filii sui supremo labio confractam sciebat, effecit vt natus puer inciso etiam labio in patris peccati vindictam in omnium oculis appareret. Obstupuit pater, eumque non modo viso miraculo pœnituit, sed Lauretanæ Virginis ædem petens, apposito miraculo filii sui in tabella peregrinus abscessit.

IX. *De sacris Christi aliorumque sanctorum imaginibus ab hæreticis impiissime in Anglia tractatis.*

[Margin: *Laur. Surius in chron. ad annum D. 1559.*]

[Margin: Crux Christi in fraxino apparet.]

Anno Domini 1559. mense Martio, quiddam prodigiosum, quod ad hanc rem attinet, accidit in ea regione Angliæ, quam veteres Cambriam, hodie Walliam vocant. Annosa quædam fraxinus vi tempestatis deiicitur, trunco ad septem pedes è terra extante. Is vero cum media sui parte eo ventorum turbine dissectus esset, in eius parte interiori Crucis admiranda effigies humano pede longior, colore nucis auellanæ apparuit. Ager, in quo ea arbor fracta est, hominis fuit non vulgaris, sed torquati equitis: Et quod maiori quoque admiratione dignũ est ea arboris pars, quam ventorum impetus à trunco auulsam humi statuerat, eandem omnino Crucis figuram referebat. Et vt ad plurimorum notitiam rei stupendæ miraculum perferretur, aliquot annis in arboris trunco Crux illa perdurauit, non sine stupore eam aspectantibus hominibus, qui frequenter eo confluebant rei nouitate permoti. Porro qui commode eo accedere nequibant precibus ab aliis contenderunt, vt Crucis effigies ad viuum pictoris manu & arte expressa, ipsis visenda deferretur. Quod etiam factum est, idque adeo, vt in exteras quoque regiones multa eius exempla peruenerint. Successerat iam in regno Angliæ Mariæ Reginæ piissimæ Elizabetha quæ religionem mutauit, permisitque Caluinistas & Zuinglianos illic nidificare, immo & primas obtinere.

[Margin: Hæretici Crucis Christi hostes.]

Ea vero hominũ fæx vbique demolitur statuas & imagines, & nec ipsius Christi figuram & effigiem pati potest. Voluit aũt præpotens Deus illos Antichristi satellites hoc stupendo Crucis in arbore existẽtis prodigio admonere, vt ab impietate sua mature animum reuocarẽt, desinerentq; persequi Crucem illius, quæ idcirco variis modis figuratur & exprimitur, vt apud homines perpes sit memoria ineffabilis illius charitatis, quæ filium Dei compulit ob nostra expianda peccata ad tam immane & ignominiosum vsque supplicium se deiicere & offerre. Ipsa quidem Regina Elizabetha, licet admodum moleste id ferentib. noui Euangelii in Anglia buccinatoribus, fertur in basilica aulæ suæ Christi Crucem erectam retinere, nec æquis aurib. ferre cõcionatores in eam impie debacchantes.

[Margin: Effigies Crucis ab Elizabetha retinetur.]

Et quid tãdem aliud est ita passim deiicere & profligare sacras illas Christi crucifixi imagines, nisi ab hominũ memoria penitus tollere omnẽ memoriam ineffabilis erga nos amoris & beneuolentiæ illius, qua redempti sumus: Sæuitũ porro est immaniter in Anglia in statuas & imagines: & è templis ita exturbatæ sunt, ac si nisi ab ethnicorum simulacris distarẽt. Nec tamen satis fuit impiis hominib. eas è templis exegisse, sed in campum raptatas pro scopo collocarunt, ad quem sagittas & iacula contorquerent. Sed neque hic impietas se sistere potuit: Nam in vrbibus celebrioribus non diuorum modo, sed Christi ipsius etiam imagines in ignem coniecisse ludus fuit.

[Margin: Iconoclastarum impietas.]

TIT. LXVIII. De sacrarum imaginum beatæ Virginis prophanatoribus, eorumque pœnis.

EXEMP. I. *De Cyprio, qui Deiparæ Virginis imaginem violans meritas suæ impietatis pœnas luit.*

[Margin: *Constantinus Cyprius Epi. in Concil. Nicen. Actio. 4. & Petr. Canis. l. 5. de Deipara Virgine ca. 2. Alan. Copus li. 4. dialog. c. 15.*]

[Margin: Violator imaginis B. Mariæ meritas impietatis suæ pœnas luit.]

FVit vir Cyprius in vrbe Constantia armentarius, qui orandi causa in Virginis Deiparæ sacellum concessit, atque cum inter orandum suspiceret imaginem Virginis ex coloribus in parietibus expressam indagabundus dixit: Quorsum hæc? statimque stimulo, quo boues agebat, sublato, eidem imagini Virginis dextrum oculum effodit. Egressus vero dum forte pecus ad maturandum iter pungit, ecce stimulus confringitur, & ea pars, cui ferrum erat affixum in dextrum hominis oculum recta inuolat, ac miserum oculo priuat. Narrat hoc Constantinus sanctissimus Cypri Episcopus coram toto consessu Patrum, verbisque disertis adiungit: Hunc ego Cõstantinus virum vidi, vno oculum etiamnum ex hac causa esse cognosco.

II. *Diuinitus prohibetur, qui conabatur deiicere coronam Deiparæ Virginis.*

[Margin: *Iacob. Maior lib. 13 Anna. Fland. ad an. 1346.*]

Anno Domini supra millesimum trecentesimo quadragesimo sexto, Teruanam captam Angli diripiunt, direptamque incendunt. Templum quoque dispoliari cœptum: sed cum Anglus quidam iactu sagittæ coronam Deiparæ imaginis quæ sublimi quodam stetit pegmate, id est sustentaculo seu pe-

danco, conatur deiicere: fractus arcus circumſtãtes grauiter fragmentis ſuis vulnerauit. Tum parcitum templo, creditumque diuinitus direptionem prohiberi, Religioſe ſupplicatum, ac dona ab Anglis aræ Virginis collocata.

III. *Iudæi audax facinus à Deo & hominibus vltum*

Io. Trithem. in Chro. monaſt. Hirſaug. an. Do. 1365.

*Cambronienſis.

Anno Domini trecenteſimo vigeſimo quinto ſupra milleſimum, Iudæus quidam in Hannonia baptiſmum ſuſcipiens, à Willelmo Comite Hollandiæ, Hannoniæque de ſacro fonte leuatus eſt. Qui tranſiens, & conuerſans inter Chriſtianos deuotum ſe fingebat malicia Iudaica rẽpletus. Nam vice quadam tranſiens in eccleſia cuiuſdam monaſterii * ſolus imaginem beatæ Mariæ ſemper Virginis pulcherrime depictam indignus conſpexit. Qui veteri mox odio, innatoque furore repletus, pugionem extraxit, prorumpenſque in verba blaſphemiæ contra ſacram Dei genitricem, nitidam imaginis faciem configens turpiter vulnerauit: & ecce, confeſtim ſanguis ab imagine vulnerata copioſus erumpens circumfluere cœpit. Quod cernens infelix de eccleſia latenter aufugit. Sanguis à fidelibus reſeruatus multis ægritudinibus medela fuit. Verum poſteaquam tanti ſceleris auctor aliquamdiu latuiſſet, nec ſciri à quoquam potuiſſet, beatiſſima Dei genitrix, ſemperque intacta Virgo Maria cuidã fabro ferrario in ſomnis apparens, quaſi vulneribus confoſſa, auctorem ei ſceleris oſtendit & eum ad duellum pro veritatis declaratione contra perfidum animauit. Venit ad Iudicem faber, ſceleris accuſat Iudæum, vbi cum teſtimonio probationis obiecti criminis ſufficientia non adeſſent, duelli conditio à Chriſtiano petitur & conceditur. Inito certamine duelli, à ſanctiſſima Dei genitrice adiutus vicit perfidum fidelis, impium iuſtus, Iudæum Chriſtianus. Superatum ſe cernens blaſphemus veritatem aperuit, ſceleris ſui immanitatem, & quod ex animo nunquam fuerit Chriſtianus, publice confeſſus eſt. Quibus auditis præfectus Comitis laqueo illum ſuſpendi fecit.

Sanguis ab imagine B. Virginis Cãbron. erumpit.

B. Virgo fabro apparet

Duello vincitur Iudæus.

IV. *De quodam Conſtantino imaginem Deiparæ Virginis violante, ac diuinam in eum vltione.*

Eutropius li. 21 rerum Romanarum, an. 727.

Conſtantinus quidam ſtrator Artabaſdi, videns imaginem Dei genitricis ſtantem, apprehenſum lapidem aduerſus eam proiecit, & contriuit: & cum cecidiſſet, calcauit. Et vidit in ſomnis ſtantem ſibi Dominam noſtram, & dicentem: Noſti, quam fortem cauſam in me operatus fueris: verum contra caput tuum feciſti. Poſtea vero dum Saraceni aduerſus murum congreſſionem facerent, & ageretur bellum, currens ad murum, vt fortis miles infelix ille, deiicitur à lapide tranſmiſſo ex Mangone, & contritum eſt caput eius & facies, ac ſic ipſe dignum impietatis ſuæ retributionem percepit.

Conſtantinus violans imaginem B. Virginis pœnas luit.

V. *Taxillarum luſor imaginem beatæ Virginis & S. Alberti inuadens fulmine percutitur.*

Ex vita S. Alberti Carmelitæ Ioa. Maria Politian. Sur. 7 Aug. c. 24. to. 4.

In caſtro Drepanenſi quidam taxillarum luſu omnem rem ſuam perdidit, tanto animi ſui dolore, vt pariter à fide ad deſperationem deficeret: & ecce venit ad locum, vbi erant imagines beatæ Virginis, & ſancti Alberti: Eas intuens dicit ad imaginem ſancti Alberti: Toties inuocaui te, & non me audiſti in neceſſitatibus meis. Quid igitur cauſæ eſt, vt te ſanctum prædicem, cum nulla ratione me potueris iuuare: Abſit, vt poſthac te pro ſancto habeam. Tu quoque Maria, quæ Mater gratiæ diceris, pias aures tuas occluſiſti ad preces meas. Inde arrepto gladio vtramque imaginem ſecat, & confeſtim ex ambabus diſtillat ſanguis multus in terram. Vidit id quidam puer, ſublataque voce clamat in ſacrilegũ. Ille audito clamore exit è templo: ſed repente horrendo exiſtente tonitru, fulminis ictu totus in pulueres ad fores eccleſiæ redigitur.

Luſor taxillarum in imagines B. Virg. & S. Alberti ſurgit. Iconomachus fulmine percuſſus in cineres redigitur.

VI. *De Iudæo grauem iniuriam B. Virginis imagini inferente à dæmonibus arrepto & aſportato.*

Pet. Comeſt. tract. de laudib. Virgin. cap. 137.

In vrbe Conſtantinopolitana Iudæus quidã imaginem ſanctæ Mariæ Virginis in tabula breui figuratam, & parieti cuiuſdam domus affixam conſpiciens, interrogauit, cuius eſſet figura; audienſque, quod eſſet beatæ Mariæ Virginis, iratus valde tulit ipſam de pariete, & ad vicinam currens domum, vbi humana ſtercora egeri ſolent, illic eam proiecit; ſtatimque digna & ignominioſa morte conſumptus, poſtea nuſquam cõparuit: dæmonibus ſcilicet mancipatus, vt, creditur, maligni viri ſpiritus, hominum ſubſtractus eſt adſpectibus. Quidam autem Chriſtianorum imaginem ſanctam requirens inter ſordes abſconditam reperit, ſubleuanſque, & diligenter eam abſtergens, ac leuans, ſecum honorifice in domo collocatam habuit, & ad honorem Dei genitricis ex eadem tabella, in qua ſancta imago depicta erat, oleum ebulliens diſtillare cœpit. Vſque hodie vero miraculum perſeuerat.

Vltio diuina in Iudæũ qui diuæ Virg. imaginem in ſeceſſum proiecerat.

VII *De Iconoclaſtis à Michaele Imp. inſigni pœna mulctatis.*

Ioan. Zonaras to. 3. Annal. Conſtan.

Michael Rangabus à Patriarcha Nicephoro Imperatorio diademate ornatus, cum multi inſaniam contra venerabiles imagines renouare ſtuderent, quibuſdam comprehenſis, & mediocriter mulctatis, cæteros à ſimili conatu deterruit, & monacho cuidam, qui oſtentandæ forſitan religionis ergo, Deiparæ imaginem eraſerat, linguam præcidit.

Deiparæ imaginem eradenti monacho lingua præciditur.

VIII. *De quodam, qui Auguſtæ Vindelicorum diuæ Virginis imaginem violans in furias actus interiit.*

Bredem. lit. collat. ſacr. 20 an. 1536

Anno Domini milleſimo ſupra quingenteſimum trigeſimum ſextum, Senatus Auguſtæ Vindelicorum inſtigantib. nouæ doctrinæ præconibus, vniuerſo vrbis clero mandauit, vt ante ſolis occaſum vrbe excederent. Eadem igitur die circa horam vndecimam reuerendus & nobilis vir Dominus Philippus N. Decanus eccleſiæ Cathedralis templum idem, cui præerat, ingreditur viſurus, quid rerum in eo molirentur. Cumque altaria omnia illæſa videret,

Auguſta Vindelicorum Auſbourg in Germaniã.

ret, statuas quoque illæsas & inuiolatas in vnum locum congestas, tandem videt quendam diuæ Virginis Matris statuam, pallio cæruleo coopertam, ac iuxta chorum ad parietem erectam inuadere & confringere conantem. Quem cum increpasset illeque alio se proriperet, mox furiis Parthenomachus ille, & œstro corripitur, interrogatusque, quid sibi accidisset, hoc solum respondit: Mulier cæruleo pallio vestita, me insecuta, manu me pupugit, ac tandem, durante insana mentis impotentia & furore, extinctus est.

...). Virginis statuam frā...ens quidā ...ris agita...s mori...r.

IX. *Ex imagine B. Virginis Burburgi pugione militis confessa sanguis copiosus exundat.*

...Archiuis ...sius Eccle... Burbur...nsis in Flan...ia, & ex ...ditione ...Do. 1383. ...Sept.

...pago B. ...riæ Bur...rg. à Bri...ne cæsa ...iorem ef...adit.

His accedit aliud miraculum mirabilius, multoque magis stupendum, quod accidit Burburgi 26. Septembris, anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo tertio, quo tempore Carolus Francorum Rex eam vrbem ab Anglis captam recepit, ac Principi suo restituit, pugna prius in agro Rosebecano acerrime commissa. Est ibi in maiore ecclesia imago quædam ex ligno fabrefacta ad honorem & venerationem B. Mariæ Virginis in puerperio decumbentis, ipso aspectu venerabilis, & nescio quid gratiæ præ se ferens. Ad eam ex Regis militibus vnus Brito natione, spe prædæ accedit, ratus auream esse imaginem, quam bracteis quibusdam incrustatam videbat pugionem exemit, & illam magno impetu veluti carneam transuerberauit. Mirabile visu. Illa accepto vulnere, roseo cruore perfusa est totaque commaduit, nec aliter sanguinis guttæ ex ligno dimanare visæ sunt, quam ex corpore humano plagis affecto. Dum hoc crudele facinus in templo peragitur, muliercula quædam pia ac Deo deuota, Mariæque cultui multum addicta, quæ exemplo Annæ filiæ Phanuel, nocte sæpe & die in templo versabatur, forte superuenit ad sacellum B. Mariæ, vt pro more orationem faceret; vbi imaginem Virginis puerperæ sanguine perfusam conspiciens obstupuit. Accessit propius, & peplum seu linteum capitis sui dettrahens, eo vulnus extersit: nec illud ita extergere potuit, quin cruoris vestigia vsque in hodiernū diem vulneri adhærere videantur. Muliercula vero linteum lauatura domum abiit: at quantumcunq; lauit, cruorem è linteo eluere non potuit, citius ac facilius Æthiopem, quam linteum dealbasset. Illud etiamnum in thesauro ecclesiæ inter sacras reliquias conseruatur & honoratur. Impius vero parricida, vt primum statuæ vulnus pugione incussit, in humum furibundus deorsum cecidit, & crepuit; hoc est, factis suis dignam mercedem accepit. Cadauer eius mox templo extractum est, & in medio foro, vt à canibus discerperetur, positum est. At illi præter naturæ suæ instinctum, intactum reliquerunt, tanquā indignum, quod dilaceraretur ipsorum vngulis aut dentibus. Prædictum cadauer manum qua tantum facinus perpetratum fuerat, semper porrectam habebat, & quomodocunque illa vesperi, vel fimo, vel stercore, vel terra tegeretur, mane discooperta videbatur. Non poterat frangi, neque à canibus vorari, & hoc in testimonium perpetrati sceleris. Vbi duos tresue dies omnium oculis expositum in foro iacuisset, tandem ad equinam caudam alligatum extra vrbis mœnia extractum est, & in veterem cisternam proiectum, quæ adiacuit horto, qui tunc pertinebat ad Sodalitatem siue ad Confratres S. Georgii: nunc vero ad Matthæum Bers ceroferiarum, ciuem Burburgensem. Ferunt illud aquis obrutum, sed manum; qua scelus perpetrauerat, semper exeruisse, & omnibus spectandam præbuisse, & tempore hyberno in glaciem minime coaluisse, sed vaporis cuiusdam fumum continuo exhalasse. Tandem cisterna ita sensim fuit ruderibus oppleta, vt nulla eius cernantur modo vestigia.

...c. 2. 36.

...to percu...is sta...m B. Ma... in furias ...tur.

X. *De Iconomacho, qui fluxum lactis & sanguinis ex imagine B. Mariæ profluentis sistere non valens seipsum submergit.*

Idem ibid. cap. 21.

Hildegardis reliquiæ vbi.

In monasterio montis sancti Ruperti, vbi requiescit corpus sanctæ Hildegardis, prope ciuitatem Bingam, infra Moguntiam, contigit anno Domini millesimo trecentesimo secundo, quendam militem animo sacrilego in templum irruere: cumque apud altare quoddam imaginem Virginis Deiparæ depictam videret, quæ in pectore quinque gemmis crystallinis decorata erat, prorepsit ad imaginem, & gemmas quatuor scalpendo luxauit, & extraxit. Cum vero ad quintam simili modo luxandam progrederetur, ecce intemeratæ Virginis castissimus animus, non sustinens hostilem in sacratissimo pectore contrectationem, excanduit, stupendoque prodigio, mox ex quintæ gemmæ arcula, quæ sacratissimis vberibus inerat, lac, & sanguis profluxerunt. Sacrilegus miles, viso prodigio, expalluit, arreptoque puluere fluxum sistere conatus est, nec potuit, quin lacteus ille sanguineusque liquor magis magisque proflueret, moxque præ mentis inopia in profluentem Nahum procurrit, ac seipsum miser submergit, in Virginem Deiparam impius, in se ipsum crudelissimus. Lacteus ille sanguineusque liquor à sanctimonialibus illius loci collectus, vtroque exceptus in sacrarium diligenter repositus est, vbi etiamnum asseruatur, & à multis religiose visitur.

Lac & sanguis ex imagine B. Virginis.

Iconomachus submergitur mentis impos factus.

XI. *Iconomachus Deiparæ Virginis imaginem deiiciens à puero Iesu eius filio seuere punitur.*

Bredemb. Collat sac. lib. 3. c. 22. an. Do. 1577.

Statuam D. Virginis demoliri studens mox grauiter vulneratur.

Circa annū Dominicæ Incarnationis supra millesimum quingentesimum septuagesimum septimum, cum passim in toto fere Belgio Iconomachi in templa & imagines sæuire cœpissent, contigit in celebri quodam pago Lokeren appellato, quatuor miliaribus à Gandauo dissito, quendam Deiparæ Virginis statuam inuadere ac demoliri: cumque magno labore tandem imaginem luxasset, decidens illa sui ipsius casu vindictam inflixit Iconomacho. Nam casus iste imaginis nutu diuino sic accidit, vt puellus iste Christus Dominus, quem Virgo Mater

vlnis gestabat, quantumcumque antea blandulus, nunc vltrici manu (quam arte sculptoris protensam habebat) recta in caput, ipsamque maxillam Iconomachi impingeret, eandemque velut armilla quadam acuta perforaret, sicut de Leuiathan apud Iobum legimus. Iob.40. & Psalmo trigesimo primo: *In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Quamquam hic animo præpostero nimis approximauerit. Historia ab oculatis & fide dignis testibus in consessu honoratorum virorum nobis relata est.

Iob 40. Psal.31.

XII. *De imagine Virginis Deiparæ, quæ nulla Iconomachorum vi aut rabie loco deturbari potuit.*

Idem ibid. c.23.an.Do. 1566. Prou.8.

Antuerpiæ celeberrimo totius Belgii oppido, cū Iconomachi anno Domini nostri Iesu Christi supra millesimum quingentesimo sexagesimo sexto, ac deinceps, ecclesias passim vastarent, in Monasterio Franciscanorum eodem furore debacchati sunt, cūque altaria, imagines, & statuas vniuersas essent demoliti, progressi sunt ad imaginem beatæ Virginis Deiparæ amictā sole, & lunam sub pedibus habentem, ex laqueari ecclesiæ dependentem: hanc vero nulla vi, nec arte, quantumcunque fatigarentur, luxare: nedum deturbare potuerunt, inuicta illa & immota, inuitis omnibus istis, perdurante, & de furore hostium suorum triumphante. Ipsi nos eandem imaginem eodem in loco etiam tum pendentem paulo post conspeximus. Non haberent homines isti in Christi & sanctorum eius venerandas imagines potestatem vel minimam, nisi data illis esset desuper. *Qui legem posuit aquis, ne transeant fines suos*, idem & eiusmodi hominum rabiem vel minimo nutu coercere potest, & sæpenumero vel miraculose coercet, vel exertam in se suosque sanctos rabiem, cum acceperit tempus, seuerissime vindicat.

TIT. LXIX. De pœnis Iconoclastarum seu violantium imagines aliorum Sanctorum.

EXEMP. I. *De infausto interitu militum inuadentium imaginem S. Io Baptistæ, necnon gazophylacium ecclesiæ Burburgensis.*

Ex Archiuis Burburgens. eccl. & ipsa vulgi traditione.

ANno Domini 1383. Carolus Francorum Rex, cum in agro Rosebecano Flandros deuicisset, & Burburgi Anglos expugnasset, contra edictum Principum aliquot scelerati milites, Britones, non contenti sua sorte prophanas ædes deuastando, in templum sanctū Dei, quod diuo Ioanni Baptistæ dicatum est, irruerunt, impetumque fecerunt non sine magno suo incommodo: quidam enim ex illis, cuius nomen relatu indignum est, auaritiæ vitio oculum mentis gerens excæcatum, ad gazophylacium, quem truncum templi nostrates vocant, deuenit, & ratus ingentem thesaurum in illo contineri, bipenni, id est, halabarda, aut alio quopiam baculo militari, in partes comminuit. Impius voti factus confestim in terram concidit, & tanquam à dæmonio obsessus alienata mente terribiliter vociferabatur, caput pauimento allidebat, labra mordebat, dentibus stridebat, calcitrabat, spumabat, dixisses canem vel rabiosum fuisse, vel hominem dæmoniacum: exitum templi quærebat, nec inueniebat; tandem prope baptisterium in pauimentum lapsus crepuit medius, & dispersa sunt omnia viscera eius. Mirabilis Deus in excelsis, faciens prodigia in cœlo & in terra: qui vt malos male perdit, ita bonos bene remunerat. Alii tres non paulo inhumaniores, nefarii homines ruptis templi cancellis irruunt in chorum, ac ibidem visa statua seu imagine S. Ioannis Baptistæ in summo altari posita, quæ ex auro facta videbatur, ad illam diripiendam appulsi sunt. Et quidam eorum ausu temerario, nec iudicium Dei habens præ oculis, in altare conscendit, & impurissimos pedes ponens in loco sanctificationis, statuam illam de suo tabernaculo deducit in terram. Inibi orta est contentio inter eos, cuius eorum futura esset statua; vnusquisque enim habere volebat, & quisque suam esse asserebat, cum reuera nullius propria esset. Dum autem lis in longum protelatur, & inter se inuicem tumultuantur, ecce repente permissu diuino factum est, vt statua visa sit pristinum suum locum occupare. Mox vnus ex illis, qui videri voluit ceteris duobus audacior, & nequitiæ caput, haud terrefactus tanto miraculo, immemor mirabilium operū Dei, conscenso altari venerabilem statuam iterum volens deducere in terram, vt eam sibi vendicaret, factus in agonia toto corpore tremuit, & tanquam glacies obriguit. Denique miserabiliter ante ipsum altare interiit & animam infelix efflauit. Gloriosus Deus in Sanctis suis, & mirabilis in maiestate & factis suis.

II. *De quodam, qui licet non de industria, sed fortuito imaginem D. Petri violasset, non id tamen impune tulit.*

Constantinus Constantiæ Cypri sanctissimus Episcopus præsens venerandæ Synodo Constantiensi narrauit, quendam apud Citium, dum clauum in parietem immitteret, frontem imaginis diui Petri in eodem pariete depicti transfodisse, statimque quasi non imagini, sed suæ fronti clauum illum impegisset, caput frontemque hominis intolerabilem dolorem cruciasse: nec prius eum depulisse, quam clauum illum exemisset. Adfuit ipsius Citii Episcopus, qui coram Synodo huius narrationis veritatem iureiurando persancte contestatus est.

Alanus C… pus Dial. … contr. opp… Imag cap ex 6. Synod. Constanti… si.

Vindicta diuina in violatorē imaginis Petri.

III. *De violata imagine B. Mariæ Magdalenæ miraculum.*

Francisc. Gonzag. de Ord. Seraph. Rel.

In ruinis, vbi fuit aliquando Conuentus sancti Francisci Carcassonæ, ex præcipuis Prouinciæ Narbonensis, erectum videtur sacellum, & Crux lapidea auro & vario colore insignis, cum imagine

Mariæ

[3.] part. Prouinc. S. Ludoui i conuent. 8. S. Claræ.

Mariæ Magdalenæ ad pedes Crucifixi tanquam typus pœnitentiæ. Ad hanc Crucem accessit in secundis tumultibus hæreticus quidam volens illam ad terram deiicere, (quia scandalum illi erat) iniectoq; laqueo ad collum imaginis beatæ Mariæ Magdalenæ multum laborauit, vt desideria, pro sui cacodæmonis voto perficeret, ratum habens illam imaginē non esse tantæ fortitudinis, vt posset vi à se intentatæ resistere. Sed Dominus Deus non permisit inultam manere hominis flagitiosi temeritatem: scilicet immisit subito spiritum vertiginis, & relicto laqueo appenso in collo dictæ imaginis aufugit. Quod vbi relatum fuit Episcopo, & Christiano populo, solenni supplicatione indicta nedum ciuitati, verum & locis vicinis ad præfatā crucem cum maxima pompa itur. Antistes scalam iubet erigi, per quam ascendit, & laqueum collo imaginis amouit, non sine fletu & eiulatu omnium, & postulatione veniæ pro tanto reatu commisso.

B. Magdalenæ imaginem euertere tē[n]tantis pœ[n]a.

[I]mago B. Magdalenę quomodo honorata.

IV. *De imagine S. Theodori martyris à Saracenis vulnerata.*

Ioan. Damascen. de Imag. [.]3. Baron to. [.] ann. Dom. [.]09.9.

Quatuor millibus passuum Damasco distat locus, qui Carsatas dicitur: vbi templum sancti Theodori est. In hoc templum ingressi Saraceni, dum Syriam depopularentur, omnibus illud sordibus & immunditiis ex fœminarum & puerorum, atq; animalium rationis expertium commixtione fœdauerūt. Quadam igitur die, dum plures illorū considerent, & colloquerentur, vnus illorum sagittam in sancti Theodori contorsit imaginem, & dexterum ipsius humerum vulnerauit: statimque sanguis effluxit, & ad extremam imaginis vsque partem descendit, omnibus id quod factum fuerat, sagittamq; in sancti humero defixam, & sanguinem emanantem contuentibus. Quo tamen tam admirabili signo perspecto non resipuerunt: nec eum, qui sagittam eiaculatus fuerat, pœnituit; nec quisquam eorum commotus est: non recesserunt è templo, nec illud commaculare destiterunt. Attamen extremo sunt affecti supplicio. Cum enim viginti essent eorum familiæ, qui in templo commorabantur, intra paucos dies omnes acerbo morbo deleti sunt, cum in eo loco nemo ipsorum diebus illis interierit, exceptis iis qui in templo fuerant commorati. Hæc igitur imago sagitta percussa adhuc superest, sagittæ vulnus habet & vestigium sanguinis. Multi autem eorum qui rem viderunt, & eo tempore fuerunt, quo res hæc admiranda contigit, adhuc viuunt. Et ego eius imaginem vidi, & quod vidi, monumentis mandaui.

[S]anguis [fl]uit ex imagine S. [T]heodori.

V. *De funesto interitu eorum, qui imaginem S. Simeonis mirifici deturbare conati sunt.*

[Io]an. Damas. [.]3. de imag. [.] Arcadio [A]rchiepisc. [C]ypri. cap. 4.

Contigit (inquit Ioan. Damascenus) virum quendam negociatorem ciuitatis Antiochiæ periculoso angore animi detineri, id procurante maligno dæmone diuque ita anxietate vrgeri, vt compressione anheli spiritus pæne illum suffocaret. Hic cum sanctum Simeonem adiisset, essetq; eius deprecatione consecutus sanitatem, ita vt nullum videretur eatenus passus malum, in suam domum regressus, pro gratiarum actione erexit sancto illi imaginē in publico & conspicuo omnibus ciuitatis loco, supra fores officinæ suæ. Eam vero cum perspexissent infidelium quidam tanto honore & gloria illustrari, vna cum luminaribus & descriptione astrorum ipsam ambientium, impleti zelo homines sui similes, nempe turbulentos, & incompositæ vitæ conciuerunt ad seditiosam coitionem, sic vt numerosa multitudo conuenerit, & obstreperas voces ediderit, clamando: Tolle via, qui hoc fecit, ac deturbetur imago: Dei autem dispensatione contigit tunc virum non potuisse in sua deprehendi domo: prius enim magno tenebantur studio, vt eum male multarent, & occiderent, aliis alia vociferantibus. Istorum nequitia multa, & nimis quam magna in cōspectu Dei apparuit, inuidia insuper præter omnem modum, per quam dæmoniaco spiritu obsessi in hoc conspirarunt, arbitrati se occasionem inuenisse concitandæ seditionis, & contumeliis consectandi sanctum, quod is sæpenumero coarguisset perfidiam, & ipsorum errorem, qui gentilium superstitionem sectabantur.

Imago S. Simeoni gratitudinis ergo erecta.

Imagines non tolerāt impii.

Imaginem deiicere conantes diuinitus inhibentur, & puniuntur.

Tantum igitur insanię pondus cum ferre nō possent, vni cuipiam militum hanc prouinciam delegarunt, vt conscensis gradibus deturbaret imaginem. Ille cum ascendisset, manusq; expandisset, vt demandatum expleret opus, ex alto in imam delapsus terram, momento est medius perruptus, & in turba nō mediocris exortus est tumultus: & nihilo-
minus reaccensis animis adiecerunt, vt & alterum 1.
eo adigerent. Et ille quidem exporrectis manibus, 2.
vt imaginem detraheret, in terram pariter delapsus,
perfractus est. Hoc edito exemplo terrore percussi
omnes cœperunt sibi imprimere S. Crucis signaculum: cumq; perfidi illi vehementiore insania furerent, adiecerunt, vt & tertiam ad hoc opus adigerēt.
Et hic, vt manus extendit primum ad deiiciendam 3.
imaginem, consimiliter perruptus concidit in terram. Tunc timor magnus inuasit omnes, qui fideles circumsteterant, & attoniti super cæcitate ac temerario ausu perfidorum & impiorum, adorata imagine cum supplici deprecatione illinc abierunt.

VI. *Apud Embricam quidem D. Antonij imaginem pedibus conculcans corporis incendio, & morte diuinitus punitur.*

Bredemb. Coll sacra. lib. 3. cap. 27.

Publico multorum sermone, editisq; scriptis cōstat, atque etiamnum hodie superstites sunt viri fide dignissimi, qui nobis retulerunt, eo ipso tempore, cum Gœsii in Belgio tumultuarentur, & Guilielmus Comes Montensis Aurangiæ Principis Guilielmi Sororius, Monasterium Franciscanorum prope Embricam ab eiusdē Comitis maioribus (vt fertur) quondam religiose fundatum demoliretur, (cuius demolitionis per menses aliquot successiue durantis postremos actus ego ipsemet vidi) quendam hominem nouis dogmatibus dementatum superuenisse, &

niſſe, & omnibus iam ſtatuis, imaginibus, & altaribus vaſtatis & exturbatis, inueniſſe adhuc reſiduam ibi ſtatuam diui Antonii. Quam iſte protinus proterua manu corripiens in terram illiſerit, pedibusq; conculcauerit, & quibuſcunque poterat modis exagitauerit. Euenit autem, vt quæpiam aſſiſteret mulier Catholica: quę hominem compellans, ait: Quid in te peccauit D. Antonius, quod ſtatuam eius tam indigne exagitas? Ille protinus in proteruam hanc vocem prorupit: Quid tu mihi obſtrepis de ſancto Antonio? Si quam ille vim, aut virtutem habet, eam declaret. Nec mora, eueſtigio iſte in ſanctum blaſphemus, igne ſacro (quem vocāt diui Antonii) corripitur, totoque corpore vſtulatur & tandem ſacro igne toſtus, Deo vindicāte, excarnificatus, animam turpiter exhalat.

D. Antonii imaginem conculcans igne ſacro corripitur.

VII. *De Gœſiis ſtatuam eiuſdem B. Antonij Buſcoduci inuadentibus, & de diuina eorum vindicta.*

Willelm. Lindan. l. 2. de fug. idol. cap. 1. Idem Apologetici ad Germanos tom. 2, c. 11. apud Bredemb. ibid. c. 29. Tho. Bozius l. 15. de ſign. Eccleſ. c. 12. an. 1566

Gœſiorum in ſanctorũ imagines inſania.

Horrenda in eos vltio.

Anno illo Gœſiaco ſupra milleſimum quingenteſimo ſexageſimo ſexto, cum per Belgium paſſim Iconoclaſtæ in venerandas ſanctorum imagines deſæuirent, Buſcoduci accidit, quoſdam diui Antonii imaginem in fruſta concidere, vt incendio via publica abolerent; verum quid accidit: non ſane impune tulere impii: è veſtigio enim illa peſte, quam diui Antonii iam olim appellarunt Chriſtiani (quod illi depellendæ eum apud Deum pii experti ſint ſæpe patronum) corripiuntur, totoq; vtriuſq; corpore inſtar granorum piperis, peſtilens ille ignis ebullit, domum ſe recipiunt infelices, quorum plaga ſocii deterriti, rogum deſerunt trepidi. Tam atroci atque voraci conſumebantur miſeri totum per corpus incendio, vt poſtridie impiam efflarint animam, & funeſta reliquerint cadauera variorum colorum ſtigmatibus, cæruleis, praſinis, atris inſignita. Iſtud tam eſt tota vicinia notum, vt plurimos eius rei non ſolum audierimus concorditer hiſtoriam ad viuum depingentes, additis etiam tam ſacrilegorum, quam familiarium nominibus: ſed publici etiam viderimus Notarii fide non indigni neque obſcuri teſtimonium.

VIII. *De tribus militibus Huguenotis, qui eiuſdem S. Antonij Abbatis imaginem inuadentes mox diuinæ ſuæ impietatis pœnas dederunt.*

Idem Lindan. ibid. Bredemb. l. 3. cap. 30. Coll. ſac. & Boz. ſup. an. 1576.

Anno humanæ redemptionis per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum milleſimo ſupra quingenteſimum ſeptuageſimum ſextum, vigeſimo primo die Iulii, dum Dux Alenſonius frater Regis Franciæ eſſet in vrbe Caſtillon, & excubiæ pedeſtrium copiarum in villa, quæ dicitur Soulci, à dicta ciuitate vno plus minus miliari diſtante, agerentur, tres milites male feriati deprehenderunt præ foribus imaginem beati Antonii in petra erectam, ac poſt multa ſcandala, ludibria & dicteria in eam congeſta, caput quidem imaginis galea, manus vero armarunt hallebardia, talia cum execrandis blaſphemiis euomentes: Tu, ſi quid vales, ſi qua tibi poteſtas in præſentia, nunc eam demonſtra contra nos, ac te defende. Quo dicto ſuis armis imaginem impetunt multis ictibus. Quibus non contenti, vnus eorum bis, ut ter diſploſa bombarda imaginem illam oppugnare aggreditur. Ac eius faciem inter mentum & inferius labrum iaculatus globulo tormentario lacerat ſacrilegus. At non impune: Nam eodem momento ille impius, magno eiulatu exclamans, horrendumque eiulans: Totus, inquit, ardeo, totus comburor, ſtatimq; prolabitur mortuus in terram. In cuius facie, eodem loco, vbi imaginē globo violarat, vice reddita ignis ſcelerum vindex, qui totum deinde os replebat, velut via facta erumpens, perluxit, eam deuorans, etiam cum iam miſeram exhalaſſet animā. Secundus autem non minus ſentiens Dei omnipotentis manum, exclamat quoque, ignis vim ſe ferre non poſſe, volensq; inteſtina tormenta per aquam effugere, in torrentem proximum præceps inſiliit: nec Dei tamen præſentiam effugit: Nam ſtatim aquis ſubmerſus & ſuffocatus interiit. Porro tertius cernens ſuorum miſerabilem exitum, ſui impos, ac totus exanimis humi affligitur, ac deportatus in proximam domum, totus feruētiſſimis febribus æſtuabat: adeoque violentis, vt miſerum de ſe ſpectaculum omnibus exhiberet. Cuius miſeria permoti cognati, amici maxime, & commilitones Catholici, ad templum velut ad aſylum confugere, Deo patri, ſacerdote perquiſito, ſacrificium mediatoris ſolenni cantu pro imagine beati Antonii immolare, ac vnanimiter cateruatim proruentes, tam milites, quā dicti loci incolæ, Deum ſumma animi deuotione pro miſeri fratris ſalute comprecari, poſtque ſacrificium & multas preces afflictum inuiſere, præmiſſisque multis aliis orationibus, aquam ei benedictam ſacerdos aſpergebat. Eueſtigio ille miſer ſibi redditus crimen agnoſcit, Dei miſericordiam inclamat, ac manus tendens in cœlum, humilibus, ac magnis precibus ſuum errorem profeſſus ſe accuſans omnium deprecationes ſupplex ambit, vt pro ipſo Deum clementiſſimum interpellent Nec defuit diuina miſericordia: Nam ſtatim priſtinæ valetudini ac menti reſtituitur, eaque etiamnum hodie fruitur. Hæc veraciter ſub oculis pluſquam trium millium hominum palam geſta docent, quam reuerentiam venerandis Sanctorum imaginibus debeamus: nam etſi numen in illis nullum ſit; tamen eorum nobis refricant ſubinde memoriam, quos repræſentant, ac ad glorioſa Dei in ſuis ſanctis opera collaudanda, eorumque pia patrocinia imploranda plerosq; Chriſtianorum exſtimulant. Quin & contumelia illata ipſis in Dei ſeruos immo in communem Dominum redundat. Qui hic aliquando etiamſi ſilere videatur, non tamen ſilebit ſemper.

Blaſphem[ia] horrenda in S.Anto[nii] imaginem.

Pœna h[or]rida in H[u]guenoto [I]conoma[]chum.

Militis ſecundi pœna horrenda.

Pœna ter[tii] militis m[i]ſeranda.

Culpam a[]gnoſcit te[r]tius miles & venia[m] obtinet.

Imaginu[m] ſacrarum vtilitas.

*****

TIT. LXX. Ob defenſum venerandarum imaginum honorem, exilium, mortem & alia tormenta paſſi quamplurimi.

EXEMP. I. *Pro Chriſti imagine ſanguinem paratus eſt fundere S Germanus Patriarcha.*

Ex Theop. & Io. Damaſc. lib. de Imag. Baron. tom. 9 ann. Chriſti 730.

ANno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo trigeſimo impius Leo Iſauricus, Imperator Orientis, ſilentium, concionaturus ad populũ, contra ſanctas ac venerabiles celebrauit iconas in tribunali decem & nouem cubitorum, aduocato quoque Germano ſanctiſſimo Patriarcha, ratus poſſe illi perſuadere, quod ſubſcriberet contra ſanctas iconas. Sed fortis Chriſti ſeruus, nullatenus acquieſcens deteſtabili cacodoxiæ ipſius, cum verbum veritatis recte dixiſſet, abrenunciauit ſummum Sacerdotium, tradens pallium, & poſt multos didaſcalicos ſermones, dicens: Si ego ſum Ionas, mitte me in mare. Abſque vniuerſali quippe Synodo innouare fidem impoſſibile eſt mihi ſecundum Apoſtolicam doctrinã & paternam traditionem, ô Imperator: Et abiens ad locum, qui dicitur Platauium, in parentali domo quieti operam dedit, ſummo ſacerdotio functus annis quatuordecim, menſibus quinque, & diebus ſeptem.

S. Germanꝰ Patriarcha ob defenſum à ſe imaginum cultũ throno deponitur.

II. *Ioannes Abbas propter confeſſionem ſacrarum imaginum multa paſſus in exilio moritur.*

Ex Menologio Græcorũ. Baron. tom. 9 ann. 734. 2.

Ioannes Abbas monaſterii Catharorum ſub impio Imperatore Leone Iſaurico, pro ſanctarum imaginum defenſione cum in exilium mitteretur, conuocans multos, eoſque admonens: Vigilate, inquit, Patres & Fratres, ne à diabolo ad negandam ſanctarum imaginũ venerationem ſubripiamini. Ductus autem ad Imperatorem, libera voce impietatem illi exprobrans, iuſſus eſt in oculos verberari, ac ferreis catenis vinctus exul mittitur ad caſtrum Pend[illegible]tylum nomine, ibiq; ligatis pedibus carcere incluſus, decem & octo menſes detentus eſt. Poſt hæc in vrbem ipſum in conſpectum Imperatoris tanquam ad triumphum duxerunt. Deniq; poſt multas ærumnas cum aliis pluribus relegatus in Inſulam Aphruſiam, exactis illic duobꝰ annis cum dimidio, viſione quadam admonitus, cũ iis, qui illic cum ipſo erant, obitum ſuum prædixiſſet, migrauit ad Dominum.

Ioan. Abbas pro imaginum defenſione in exilium mittitur.

III. *Tormenta, carcerem, & exilium ſuſtinet Theophilus monachus pro imaginum defenſione.*

Ex Menologio Græcorũ, Baron. tom. 9 ann. 735. 2.

Theophilus monachus, cuius natalis dies colitur ſecunda Octobris in Menologio Baſilii Imperatoris, ſanctarum imaginum cultor ac defenſor acerrimus extitit, atq; ob id in exilium miſſus eſt, eiuſque certamen in dicto Menologio ita deſcribitur: Sanctus Pater noſter & Chriſti Cõfeſſor Theophilus monachus & Deum timens, ſub Leonis Iſauri principatu certauit: nam conſpicatus eum ſanctas imagines ſubuertere, & omnes ad Iconomachorum peruertere factam, diuino motus zelo coram eo ſtetit, eumq; cum fiducia redarguit, impium vocans, & Antichriſti præcurſorem, & Orthodoxæ negatorẽ fidei. Cum igitur illum in iram atq; furorem concitaſſet: primum quidem crudeliter vapulauit, & miſſus in carcerem fame cruciari ſinitur. Carcere eductus rurſus Sanctorum adorationem, & cultum iuſſus abnegare imaginum, nec acquieſcẽs, in exilium mittitur; vbi multas paſſus tentationes & incõmoda ferens, in omnibus Deum glorificans, & eius ſancto gratias agens nomini, ad Chriſtum lætus migrauit.

Zelꝰ Theophili monachi pro cultu imaginum.

Theophilꝰ in exilio ad Deum migrat.

IV. *De ſancto Lazaro Monacho ob cultum imaginum tormentis affecto.*

Ex Ioan. Curopalata Baron. tom. 9. ann. D. m. 832. 5.

Theophilus Imperator Tyrannus ſacris imaginibus infeſtus cum properaret pictores omnes perdere; vel, ſi viuere mallent, iubebat, vt ipſas expuentes tanquam prophana quædam pedibus in terram proiecta conculcarent: præter alios comprehenſus eſt & Lazarus monachus, qui tunc pingendi arte celebris erat, ac prius ille Theophilus Deo repugnans, obſequiis ipſum deuincire tentauit, ſed vbi omni adulatione præſtantiorem eum vidit, ad inſitam ſibi vim conuerſus eſt, tantiſq; tormentis ipſum excruciauit, vt nec ſupereſſe quidem poſſe exiſtimaretur: & ita corpore male habentem concludit in carcere. Sed poſtquam illum conualuiſſe audiuit, rurſumq; imagines depingere, laminas ferreas ignitas ipſius palmis iuſſit admoueri. Igitur carnes depaſcebatur ignis, quoad animo tandem defectus Athleta iacuit ſemimortuus. Verum oportebat diuina gratia hunc reſeruari, vt poſteris eſſet incitamẽtum. Quare Tyrannus vt extremum iam ſpirare ſanctum didicit, Reginæ precibus ille cum quibuſdam aliis, qui ſibi maxime propinqui erant, è carcere liberatur, & in templo Præcurſoris, quod ita vocabatur, formidabilis, occultatus eſt, atq; vt ſeſe habebat, plagis male affectus, Præcurſoris expreſſit imaginem, quæ diu conſeruata ſanat ægrotos.

Lazari monachi pictoris egregia confeſſio pro defenſione imaginum.

Pictor imaginum à Theophilo Imp. acerbe tractatur.

V. *De S. Andrea martyre morte affecto pro ſacrarũ imaginum contra Conſtant. Copronymum defenſione.*

Ex Sim. Metaphr. Sur. 17. Octob. c. 6 & ſeq.

Cum Conſtantinus Copronymus Imperator, & impiiſſimus Tyrannus in Chriſticolas, & ſacrarum cultores imaginum ſuam rabiem exerceret, & ante ciuitatem in martyris Mamantis (quæ dicitur) baſilica, ſuo conſueto præſediſſet ſupercilio: & magnũ ex ſcenica illa ſpecie faſtum, magnam autem ex aſſentante illo ſatellitio gloriam ſibi induiſſet: & nec eos quidem, qui aderant, ſolum intueri ſuſtineret: orthodoxos vero torue & ferociter adſpiceret, & nihilo mitius, quam fera agreſtis, in eos ferretur: & alios boum neruis crudeliſſime cæderet: alios autẽ igni & aliis ſuppliciis traderet: multorum vero etiã ipſos oculos & linguam erueret, vt illis quidem aliorum athletarum non adſpicerent animi magnitudinem, nec hinc tolerantiæ magnum acciperent ſolatium: hac autem adempta non poſſent alios ad

certamen incitare, neque eis veluti manum præbere per consilium & suasionem: aliis autem simul manus & pedes auferret, propter vehementiam iræ & acerbitatem: sanctus Andréas martyr animo sauciatus, & pro Domino spirans virtutem & animi magnitudinem, cum è medio corde sibi esset precatus, & subinde dictitasset: Domine serua, Domine dirige, se ipsum in media conicit pericula, & eorũ, qui circumstabant, diuisa multitudine, latens eos, qui abigebant, cum venisset in conspectum Imperatoris: Cur, inquit, ô Imperator, si Christianus es, hæc mala machinaris aduersus Christi imaginem, eiusq; seruorum? Ille autem non ferens hanc loquendi libertatem, sed apertam contumeliam rem esse existimans, loquentem sanctum statim interrumpit, & iis, qui adstabant, iubet eum comprehendere. Ii autem cædem spirantibus manibus in eum irruentes, & alii quidem eius caput, alii autem manus apprehendentes, alii vero superhumerale, & alii tunicam, per summam contumeliam, vt ei, qui iusserat, magis gratificarentur, eum humi deiiciunt, qui erat animo excelso. Tandem post innumera tormentorũ atrocissimorum genera ab illo constanter tolerata cum videret Tyrannus se illius fidei thesaurum suffurari non posse, iamq; esset animi dubius & perplexus, eo descendit, vt se fateretur superatum, nempe vt eum morte deinceps damnaret: & iubet, vt funibus alligatis beatis illis pedibus, in solo trahatur per totam viam publicam: deinde vt cum ductus fuisset ad locum maleficorum, ibi iaceretur, qui Eden, qui supernis tabernaculis, qui erat dignus ipse cœlis. Cum autem martyr curreret hunc cursum decertationis & in terra per plenum vrbis forum traheretur, vir quidam, qui è mari fuerat piscatus pisciculos, & eos in foro proponebat venales, sedebat autem super cathedram pestilentiæ, cum vidisset eum tam turpiter trahi, & quænam esset causa accepisset, exiliit statim, tanquam à malo aliquo motus dæmone, & cum è propinquo cultrum macelli arripuisset, eo & pedem sacri martyris amputat, & sistit martyri cursum decertationis, eiq; finem imponit certaminis. Nam simul cum pedis amputatione è vita quoque excedit vir generosus, vel potius ad eum currit, & ad eum ascendit, qui posuit eius viam nulli reprehensioni affinem, & perficit pedes eius tanquam cerui, & collocauit super excelsa.

TIT. LXXI. De templis Catholicorum sacris imaginibus exornandis.

EXEMP. I. *De statuis argenteis Saluatoris & duodecim Apostol. in templo à Constantino Magno collocatis.*

Ex libell. Pontificali Damasi Papæ.

DAmasus Papa è libro Pontificali in vita Syluestri hæc refert: Huius temporibus fecit Constantin. Augustus basilicas istas, quas & ornauit: Basilicam Constantinianã, vbi posuit dona ista: Fastigium argenteum habens in fronte Saluatorẽ sedentem in sella quinq; pedum, pensantem libras* centũ viginti: & duodecim Apostolos, habentes singuli quinos pedes, pensantes libras nonaginta, cum coronis ex argento purissimo. Item à tergo respicientem in abside Saluatorem sedentem in throno in pedibus quinque ex argento purissimo, pensantem libras centum quadraginta: & angelos quatuor ex argento in quinis pedibus, qui pensant singuli libras centum quinq; cum gemmis Alabandenis. *Et infra:* Annexum ex stipa Ammienti in labro fontis agnum ex auro purissimo, fundentem aquam, pensantem libras triginta: ad dexteram agni Saluatorem ex argento purissimo, in pedibus quinque, pensantem libras centum septuaginta: in læua agni beatum Ioannem Baptistam ex argento, in pedibus quinque, tenentem titulum scriptum, qui hoc habet: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*, pensantem libras cẽtum. *Ibidem:* Super corp⁹ beati Petri, super os quod conclusit illud, fecit crucem auream purissimã pensantem libras centum quinquaginta: sed & crucem auream super locũ beati Pauli Apostoli posuit pensantem libras centum quinquaginta.

Pet Canis. primum pr[...] cept. de im[...] cap. 9. Baro[...] tom 3. ann[...] Dom 324.

* aliis 31[...]

Imagines Saluatori[...] & Aposto[...]lorũ argenteæ in templo posita[...]

Imagines argenteæ 4. Angelorum.

Ioan. Baptistæ imag[...] argentea. *Ioan. 1.*

Crux aurea.

II. *De templis Hierosolymis à Constantino Imp. erectis, ab eodem imaginibus ornatis.*

Cyrillus Hierosolymitanus scribit Hierosolymis fuisse templum Martyrion, hoc est, testimonium, nempe Christi resurrectionis monumentum & testem. Dictum idem reperitur ab aliis basilica Constantiniana, quam inter complura ornamenta; fuisse etiam sacris picturis decoratam, & inter alias Deiparæ imagine, Acta Mariæ Ægyptiacæ fidem faciunt, recitata in Concilio Nicæno, & Ioannes Damascenus. Eusebius autem tria ab eodem Constantino tradit ibidẽ templa erecta esse, cum ait: In media vrbe, quæ apud Hebræos primas obtinet, non modo Ecclesiam amplissimam, quæ ad memoriam Christi passionis ædificata fuit, verum etiam templum sanctum salutari signo Crucis dedicatum magnificis sumptuosisq; insignibus exornauit: quin etiam monumentum Saluatoris, quod sempiternæ memoriæ commendandum est, illiusque trophæa contra mortem statuta, ornamentis, quæ dicendo exprimi non possunt cohonestauit.

Cyrill catech. 14. I[...] Damasc. [...] imag l. 3. E[...] seb. orat. in laud Constant. Apu[...] Baron. tom[...] an D. m 3[...] Nican. Con[...] 2. Act. 4.

Templa [...] Constanti[...]no M. sumptuose exornata.

III. *De imagine aurea duodecim portis & gemmis ornata super confessionem B. Petri Apostoli à Valentiniano posita.*

Agens Adrianus Papa in Epistola ad Carolum Magnum de cultu sacrarum imaginum, cum, quæ essent in Vrbe nobiliores, recenset, hæc subdit. Sed & per rogatum eius (nempe Sixti Papæ) Valentinianus Augustus fecit imaginem auream cum duodecim portis, & Saluatore duodecim gemmis ornatam pretiosis, quam voto gratiæ super Confessionem B. Petri Apostoli posuit, & à tunc vsq; hactenus apud nos ab omnibus fidelibus veneratur.

Ex Adrian[...] Papa in ep[...] ad Carol. [...] Imp. Baron. tom[...] an. Dom. 4[...]

Templũ D. Petri aure[...] imagine à Valentiniano ornatũ.

IV. De

IV. *De ecclesiis à S. Leone V. erectis, & sacris imaginibus ab eodem exornatis.*

Ex eodem Idem ibid. an. D. 461.

Imaginibus exornat ecclesias, quas erexit S. Leo.

Leo Papa ecclesias fecit, quas in musiuo ex diuersis historiis, seu imaginibus pingens decorauit: magis autem in basilica sancti Pauli Apostoli, arcum ibidem maiorem faciens, & in musiuo depingens Saluatorem Iesum Christum Dominum nostrum, & secum viginti quatuor seniores nomine suo versibus decorauit, & à tunc vsque hactenus fideliter à nobis venerantur.

V. *Pictura repræsentari iubet Anastas. Imp. miraculum de vltione Olympio blasphemo diuinitus irrogata.*

Damascen. orat. 3. de imagin. apud Baro. to. 6. Ann. Eccl. an. Do. 494.

Anastas. Imp. 4. picturâ miraculũ Olympii repræsentari iubet. Pictura sunt repræsentanda miracula.

Cum ad aures Imperatoris Anastasii peruenisset, Olympium Arrianum graues dedisse pœnas pro sua in sanctam Trinitatem blasphemia, iussit miraculum in tabula coloribus expressum ad Necophorũ collocari Ioannes autem quidam ædis illius Stephano protomartyri sacræ diaconus & curator, vir qui, vt si quis alius, decreti illius, quo Filius eiusdem cũ Patre essentiæ declaratur, se perpetuo studiosissimum ostendit, ipse quoque rem pictura, sed non simpliciter promulgauit: nam eorum qui illic lauabantur, spectatoresque fuerant, quique in balneo ministrabant, nomina inscripsit, & vbi eorum singuli habitarent, indicauit. Quæ quidem pictura ad hoc vsque tempus rem ipsam testatur, in fronte quartæ porticus, quæ sæpe vocatum est Oratorium, affixa. Cæterum quando res admiranda rem admirandam consecuta est cum eiusdem argumenti sit, nefas est eam contemnere. Itaque licet præsens subeat tempus, illam non grauabor commemorare. Cum enim illi, qui Arii partibus studebant, triumphum progredi perspicerent: precibus impulerunt eum, cui Palatii Helenianorum cura fuerat demandata, vt tanquam balnei administrationis præfectus imaginem auferret & abscõderet. Hic facili inuenta excusatione, quod ob aquarum humiditatem esset corrupta, sustulit eam (vt aiunt) inter disputandum, & abscondit. Verum cum Rex singula loca regia obiret atque inuiseret, ad hunc quoque peruenit, & imaginem inquirendam, ac parieti rursus affigendam curauit. At Eutychianum (ministro enim illi id erat nomen) diuina quædam sic inuasit indignatio, vt dexter oculus ei diffueret, pessimeq; reliqua item mẽbra conflictarentur, quoad sacrum Oratorium, vbi beatorum Pantaleonis & Marini pars reliquiarum conseruatur, accederet: quod quidem Oratorium Concordia vocatur, quoniam illuc Episcopi centũ & quinquaginta, Imperatore Theodosio Magno regnante, concordes in eam sententiam conuenerũt vt diuinæ Trinitati eandem essentiam constituerẽt & Dominum ex Virgine humanam carnem assumpsisse declararent. Verum cum illic septem circiter dies commoratus nihil acciperet adiumenti, quinetiam gemini oculi excederẽtur, media quadam nocte minister, cuius erant partes vt totam noctem insomnis duceret, secundum quietem vidit quendam Regem adstantem, manuque illum qui ægrotabat ostendentem, dicentemque: Quomodo hunc suscepisti: Iste cum illis sentit, qui in me maledicta coniiciunt. Iste miraculi abscondit imaginem. Clericus igitur somno solutus, quod in quiete viderat, enarrauit, negans fieri posse, vt is ab ea calamitate liberaretur. At Eutychianus, eadem nocte, cum doloribus subactus obdormisset, adolescentem quendam Eunuchum adstantem vidit, splendido indutum vestimento, seque sic alloquentem: Quid habes? Cum autem ille: Vi morbi consumptus intereo, nec curationem vllam inuenio, respondisset: audiuit eum dicentem: Nemo potest tibi opitulari: Rex enim vehementer iratus est tibi. Ipse vero: Quem, inquit, mouebo, aut quid faciam? At ille: Si vis, inquit, curari, ad Helenianorum balneum contende, & prope combusti Ariani imaginem quiesce. Protinus is experrectus vnum è ministris vocauit. Admirati sunt autem, quoniam tertium iam diem vocis vsu caruerat. Se igitur, vt fuerat imperatum, abduci iussit. Verum cum ad locum peruenisset: prope imaginem collocatus exspirauit. Is enim, quem in somnis viderat, per animæ seiunctionem à corpore morbi curationem significans, vera prænuntiauit.

Eutychianus Arianus occultans imaginem dat pœnas.

Eutychianus nullam consequitur veniam.

TIT. LXXII. De cerea imagine, quam Agnum Dei vocamus, eiusque virtutibus.

EXEMP. I. *Carolus Magnus à Leone tertio imaginem Agni Dei cum pietate accepit.*

Ex Registro summorum Pontificum.

Legimus in Registro summorum Pontificum, quod Leo tertius, & nonagesimus nonus à sancto Apostolo Petro, qui rexit Ecclesiam annos viginti, dedit imaginem Agni Dei Carolo Magno quem in Imperatorem coronauerat, & is illam tanquam magnum thesaurum cum insigni pietate accepit.

II. *Vrbanus quintus Agnos benedictos misit Imperatori Constantinop.*

Ibidem.

Vrbanus quintus, qui ducentesimus sextus à sancto Petro Pontifex Romanus fuit, Ecclesiam gubernauit ab anno supra millesimum trecentesimo sexagesimo tertio, vsque ad annum millesimum trecentesimum septuagesimum, qui plures Agnos cereos benedictos misit ad Imperatorem Constantinopolitanum. Is autem solenni processione instituta cum Clero & populo obuiauit, & triumphali more in vrbem inuexit.

III. *Agni virtus dæmonis artes dissipat.*

Ex Epistolari historia Societ. an. 1585. Martin. Delrio to. . disquis. Magic. l. 6 c. 2. sect. . q. 3.

Drepani fuit anno redemptionis humanæ supra millesimum quingentesimum octogesimo quinto paterfamilias quidam, cuius in ædibus variæ dicebantur aliquot iam menses ex occulto voces existere. Familiaris is erat dæmon, qui variis modis conabatur hominibus illudere: iaciebat saxa præ-

Cantilenis turpibus delectatur dæmon.

grandia, nullius tamen capitis detrimento: vasa quoque domestica alte iaculans non frangebat: cũ in his tectis fidibus caneret adolescens, dæmon, cũctis audientibus, lasciuis cantibus prosequebatur testudinis sonum, aperteque dæmonem se esse iactabat: cumque ædium dominus vna cum coniuge quoddam in oppidum ad sua negotia discederet, comitem sese dæmon adiunxit: cum autem ille madefactus aqua rediret, nequam spiritus anteuertit, sublatisque de via clamoribus, præmonere domesticos cœpit, ignem vt exstruerent; herum iam esse in ianuis, totum imbribus madefactum. Verum, cum ita se illudi dominus ædium intelligeret, minitatus est dæmoni adducturum se Patrem de Societate, qui è suis eum sedibus exturbaret. Ille vero, ne id faceret, clamitare, minitarique inimicitias & odium, & quãdiu Pater in iisdem versaretur, fore, vt sese conderet & occuleret. Venit tamen herus ad Patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam mutat, & vt se illis molestiis liberet, obtestatur. Pater, ne imperita multitudo elata cupiditate videndi id quod fore videbatur, accurreret: ad eum sibi proficiscendum nõ censuit: tantum monuit, vt ipse, & tota eius familia, ablutis generali confessione peccatis, cælesti pane se confirmarent, cauerentque, ne qui aut ex domesticis, aut ex externis sermonem cum hoste miscerent, neue ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent: riderent potius, quæ ab eo dicerentur, & vt orta ex mendacii patre plane contemnerent. Illi cũ se facturos recepissent omnia, dedit eis Pater ex cõsecrata cera Agni cælestis simulacrum: quod filiæ ceruicibus, vt quæ maxime omnium à dæmone vexabatur, insererent. Hic terrere dæmon cœpit clamoribus filiam, minitarique, ni ceram illam abiiceret, fore vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita & consilia secuti, cum loquenti responsa non redderent, sesequе inuicem contra hostem Sacramentorum telis armarent, facile se ab eius insidiis molestiisque tutati sunt.

IV. *Per imaginem ceream Agni benedicti depelluntur præstigiæ dæmonis.*

Idem Delrio disquisiti. nu magic. to. 1. li. 2. q 21. an. 1599.

Vis Agni Dei contra præstigias siue incantationes.

Narrauit mihi Pater Bernardus Oliuerius, tum Societatis nostræ per Belgium Prouincialis, prope Samarobrinam anno Domini supra millesimũ quingentesimo nonagesimo nono captam puellam strigatricem, quæ nec pedum vstulationem sæuissimã, nec flagra validissima sentiebat: donec Sacerdotis cuiusdam monitu illi Agni Dei benedicti ceream imaginem in collum iniecere: tum enim vi præstigiosa ludibria depulsa, & illa vim doloris cœpit persentiscere.

V. *De virtute cereæ imaginis benedictæ contra sagarum nocumentum.*

P Mart. Del. l. 6. seq. Magi.

Sub annum Dominicæ Incarnationis supra millesimum quingentesimum octogesimum quintum, in Treuirensi ditione, vt sunt plurimæ illic sagæ, quædam puerum octo circiter annos natum, suis præstigiis ac carminibus circumuentum, in eas sedes solita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis lusibus indulgerent. Hic suæ quoque partes puero dabantur, vt dum illæ choreas consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur: nec modo ludorum erat chorique spectator, sed sæpe etiam præstigiarum, quibus illæ humanis corporibus vitisque nocent. Hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit, vt Catechismo, cuius erat plane rudis, imbueretur: cui cum Sacerdos noster effigiem cælestis Agni de ceruicibus suspendisset, noctu adfuit dæmon, grauiterque puerum increpans, quod tam facile se decipi passus esset, iussit ceram illam, ni vapularet, abiicere. Territus puer fecit imperata, continuoque dæmon, eo quod iam metuebat amodium, ad muros vrbis eum abripit, nigroque imposito hirco, ad impurissimas sagarum regiones momento transfert. Qui cum aliquamdiu inter veneficas latitasset, restituitur iterum in Palatium, fracta implicitaque nodis resticula, vnde cera illa pendebat.

cap. 2 sect. 3. qu. 3 to. 3. ex litteris annuis an. 1585 in Prouin. Rheni Coll. Treuir.

Sagarum maleficiũ.

Dæmonis odium in Agnum Dei.

VI. *De Agni Dei cerei virtute aduersus dæmonis præstigias.*

P. Mart. Delrio disq. magic. to. 3. li. 6 sect. 3. qu. 3. c 2. an. 158

Anno subsequente in eadem ditione fuit adolescens rusticus, sed peracri ingenio intra quintum decimum annum. Hic non semel accesserat ad feralem locum, vbi permisti fœminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magistro epulabantur, noctis licentia, discrimine pudoris exstincto. Ipse tamen nondum Deo Deiparæque renuntiarat, execrandas nondum precationes fecerat, dæmone præeunte. Felis tantum cerebrum cum sumpsisset in cibum, decrescente luna sentiebat sibi mentem immimui. Vbi Treuirensem ingressus est vrbem, quam nunquam antea viderat, eo nimirũ ducente ad supplicium, qui duxerat ad maleficium: vbi fanaticus deductus est in ædes Principis, vt seorsim ab aliis certa in domus parte curatus à nostris dæmonem excuteret. Sed cum ei nulla à dæmone nocte daretur quies; coniuratisque à quibus diuerberabatur, cerea effigie sacri Agni, quam ad collum habebat, auulsa: Archiepiscopo placuit mitti in collegium Societatis: nec hic quidem fuit misero pax, nisi solenni ritu cubiculo expiato. Pretium erit quædam ex eis memorare, quæ ab ipso narrabantur: Ita enim ipsemet Antistiti: Cum exerceretur nostra comessatio, fuit vnus è tua cohorte, qui gloriatus est quadam nocte (indicabat enim eam, quæ fuisset) dormienti tibi potionem pestiferam ingessisse, reperto ad te aditu ex occasione Agni Dei, quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in mensa. Quod si paulo capacior fuisset calix, mortem non effugisses. Certe ipse Archiepiscopus dixit, se post illam noctem ita infirma fuisse valetudine, vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cum hæc dicens in magna corona nobilium non faceret fidem, ad Præfectum

ctum vrbis, Quin & te, inquit, nostræ Lamiæ bis inuaſerunt, ſed ab ea pixidula, quam fers continenter, vbi ſunt imagines binæ, & neſcio quid conſecratum (Agnum Dei intelligebat) ſunt à conatu repulſæ. De harum geſtatione rerum confeſſus eſt Præfectus.

VII. *Ceream Agni Dei imaginem ad expellendum dæmonem vim habere.*

Ludou. ...es, in re... hiſt. de re... à Socie. ... an. 1595. Collegio ...iminen.

...s Agni ...ei contra ...mones.

In quodam loco dicto Iamada, cum adoleſcens Chriſtianus quindecim aut ſedecim annos natus frequentius à dæmone torqueretur: Bonzius eius patruus primum conatus eſt dæmonem ſuis gentilitiis ritibus & vanis deprecationibus ad Chami & Fotochi depellere, ſed cum irritum videret conatum, piæ cuidam Chriſtianæ ad ſe ex vicinia accerſitæ totius rei ſucceſſum percenſuit. Illa bona ſua fide freta Agnum Dei in obſeſſi collum iniicit, & manus pedeſque fune ſacris verbis benedicto illigauit. Tum dæmon mox exclamare: Soluite me, & mox exceſſero. Reſpondit fœmina: Prius te torquebo, & ſi non promiſeris te diſceſſurum, non te ſoluam: ſic fecit, & iuuenis liber à dæmone, corporeque integer euaſit.

VIII. *De arreptitio quodam à ſæuitia dæmonis virtute Agni cerei liberato.*

...litteris ...nuis Societatis anni ...92. in Prouinc. Mediol. ...iſſ. ad Lu...nam Val...n.

In Patria Lucernenſi, dum quidam Pater Societatis in reuocandam Catholicæ fidei ſinceritatem totus incumberet, prodigiis interdum Deus eius videtur ſtudia conatuſq; iuuiſſe. Narrat enim ipſemet Pater, quodam in oppido ſe è ſuis ſedibus euocatum ad ferendam miſero opem, qui raptabatur à dæmone, vt præceps ageretur in profluentem: cumque ad fluuium tam immitis carnifex aduentaret, exaudito ſtrepitu accurriſſe, qui miſerum illum incredibili conatu retraherent, ſed eas tamen ægre ſua tueri capita ab eius laniatibus potuiſſe: eum enim tanquam in rabiem efferatum in obuium quemque ſubito irruiſſe, vt peteret morſibus quem cepiſſet: addebatque Pater, cum ſalutari illum Crucis ſigno muniſſet, iuſſiſſetque ſecum Dominicam, Angelicamque precationem effari, impoſito cereo Agno ceruicibus, quieuiſſe: mox cum lacrymis ſe amplexatum confirmaſſe, ſubito ſuo aduentu fugatum eſſe atrum quendam horribilemque gigantem, qui ſe ex hominum conſpectibus abripuiſſet, vt præcipiti ruina ceruices frangeret: tum iuſſum à ſe hominem rite expiare peccata, pauidumque pectus aduerſus hoſtium impotentiam Euchariſtiæ præſidio firmare: quod cum feciſſet, ita demum exauidiſſimis lupi faucibus euaſiſſe.

IX. *A præcipitii periculo liberatur mulier geſtans Agnum Dei veſti inſutum.*

Mart. Del... vbi ſupra ...litteris annuis, anni 1590. in Coll. Auenion.

Sub anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo, Auenioni mulier maligno vexata ſpiritu, cui ſuaſerat vnus è noſtris, vt conueniret ſacerdotē (dato interea parentibus cæleſti Agno, quem ignaræ inſuerunt in veſtem) cum conſilium obliuiſcitur, aut differt, à quatuor quaſi felibus per feneſtram rapta eſt ſupra domeſticū tectum: mox audiuit humana voce minantem præcipitium, niſi ceream imaginem abiiceret, quam in veſte habebat. Intellexit illa quid eſſet, & agnouit ſuaſores mali: ergo magno animo negauit ſe facturam, ſtatimque conuerſa eſt ad preces, & relicta eſt (vt eum inuenit maritus eius excitatus clamoribus) de tecto ſuſpenſa.

X. *De muliere à mentis delirio per Agni Dei geſtationem liberata.*

Ex litteris annuis Societ. Ieſu an. 1525. in Miſſ. Sedun.

In Miſſione Sedunenſi, quæ in Allobrogum finibus ſita eſt, & tutiſſimum hæreticorum hac tempeſtate perfugium, quia inter hæreticos agebatur, diſtribuenda fuerunt Catholicis, quæ Catholicorum ſunt propria. Itaque cerea cæleſtis agni ſimulacra tributa tanto in honore à Catholicis habebantur, vt eorum beneficio multa diuinitus exorarint. Religioſa mulier ex his ceris particulam duntaxat quandam in ora veſtis cuiuſdam delirantis fœminæ conſuit. Ea fuit tum ſacræ illius ceræ vis, tum incenſæ mulieris fidei, vt continuo facta ſit ſana. Aliæ, cum viros haberent immites & feros, eoſdemque hæreticos, clam in eorum thoracibus caligiſue hac eadem cera conſuta, leniſſimos ſibi & mitiſſimos reddiderunt. Quo factum eſt, vt in pietatis officiis nullo iam ſuis coniugibus impedimento ſint viri.

Delira mulier per agnum Dei liberatur. Maritorū feritas qua arte mitigata.

XI. *De incendio debilitato per virtutem Agni Dei in medias flammas iniecti.*

Ex litter. an. 1584. Prou. Sicil. Coll. Meſſan.

In Prouincia Siciliæ, pridie Kalendas Iunii tantum eſt incendium, neſcio qua incuria, in proximis ædibus Collegii Meſſanenſis excitatum, vt niſi clementiæ ſuæ Dominus Deus meminiſſet, longe lateque peruagaturum fuiſſe videbatur. Edito, quo ſolet, ſigno, ad reſtinguenda nata recens incendia, tota pæne ciuitas excitata eſt. Noſtri nō cunctandum rati, vbi ſalus agitur proximorum, ſtatim aduolant, & in crebris flammarum minis, alii aquas ad exſtinguendum afferunt, alii ab incendio domeſticam ſupellectilem prohibent, quidam mœrorem miſeris conſolando leuant, alii obuium quemque ad mitigandos ignes hortantur: horum ſtudium pia Rectoris charitatis incitabat. Is laborantibus, vt adeſſet, ignium contagia non horrens, in eam ſe partem, vbi maxime populabatur ignis, iniecit. Sed cum mali velocitas remedia anteiret humana, Pater diuina confugiens, Agnos è cera factos rite conſecrata iaculatur in ignem, ſtatimque quaſi quibuſdam imbribus debilitata primum flamma, & compreſſa mox eſt.

XII. *De alio admirabili incendio in eodem Collegio Meſſanenſi per eandem Agni virtutem mirabiliter compreſſo.*

Ex litteris annuis an. 1585. ead. Prou. & eodem Coll.

Placuit diuinæ Sapientiæ fortuito incendio partim noſtrorum in hac vrbe explorare virtutem, partim præteritam remunerari pietatem: vt qui proximo anno externum extinxiſſent incendium, do-

mesticum hoc anno ac proprium externorum ope auxilioque restinguerent Sed vt à principio tota res repetatur: decimo Kalendas Aprilis, quarta circiter noctis hora, nescio quo casu excitatum est in æde vetere, vnde in nouam biennio ante migrauimus, peracerbum incendium. Erat eo in templo tanta lignorum strues, quanta ne in reliquo quidem Collegio vniuerso. Quare vt natus ignis erupit, collectis subito viribus adeo longe lateque vagari cœpit, vt alia præter domestica requireret auxilia. Nostri igitur incendii viribus impares, dum accersunt externa, sentit hoc arx ciuitatis: quæ cum in editissimo sita sit loco, flammarum magnitudine territa, quas extolli ad cælum vsque prospexerat, noto ciuibus campanæ signo ad ferendam Collegio opem vniuersos exsuscitat. Vt Collegium ardere cognitum est, is subito cõcursus hominum fuit è summis, mediis, infimis, vt testari suam in nos beneuolentiam illustriore significatione non possent. Laborabat pro se quisque oblitus quodammodo sui, vt singula in momenta crescens malum aliqua ratione comprimeret. Alii aquarum vasa plena conuehere, alii obuia quæque aduocare subsidia, alii scalas parietibus admouere. Feminas quoque sua pietas ad ferendam opem è suis domibus expulit. Quin ipse quoq; regni Præses quamuis valetudinarius & imbecillus, ad Collegium vsque contendit, populum inflammans ad opem. Sed in auxilio ferendo primas tulit Generalis Præfectus Siculæ classis, vir omni humanitate refertus: qui cum aliis equitibus, & mancipiorum multitudine, quam ex classe deduxerat, perspicuis periculis se obiecit. Nec vero obscura suæ charitatis argumenta dederunt Dominicanæ, Augustinianæque familiæ patres, qui subito experrecti ad propulsandum periculum conuolarunt. Ac Dominicani quidem tanti casus commiseratione commoti, ne nostri eo die præparata alimenta requirerent: opiparum ipsi suis in ædibus conuiuium appararunt. Quod etsi nostri plus rei domesticæ damno, quam cibi cura solliciti recusarunt: intellexerunt tamen, id quod sæpe iam erant experti, quanta sit eorum Patrum in Societatem charitas & humanitas. Tenuit incendium septẽ circiter horas, tãta ignium licentia, vt conflagrare videretur vrbs tota: atque ea quidem conflagrasset, nisi iactis Agnis è cera consecrata, vis venti, quæ initio vehementior extiterat, subito conquiesset. Ac nobiscum quidem nisi in tempore Dei bonitas occurrisset, actum esset multo deterius, quibus ignis præter ædem veterem, vbi instrumentum omne Sodalitatis absumsit, totum cœnaculum inflammauit. Illustre diuinæ prouidentiæ documentum existimatum est, multos, cum in medias flammas & aperta pericula cecidissent, intactos tamen ab igne atque incolumes euasisse.

XIII. *Incendio extinguendo Agnum Dei præsentissimum fuisse remedium.*

Ex litteris annuis an. 1585. Prou. Mediol. Co[...] Taurinens[...]

Agni Dei vis contra incendiu[...]

In Prouincia Mediolanẽsi in vicinis ædibus Collegii Taurinensis erat multum straminis, cui cum intempesta nocte tenuis principio ignis hæsisset, nactus opportunitatem pabuli, quo se aleret, crescere in momenta cœpit, & longe lateque diffundi. Præsentissimo remedio fuit sacer Agnus è cera, quẽ cum coniici Sacerdos noster iussisset in ignem, continuo constitit ignis ipse: vt eius videretur effigiem pertimuisse, cuius nutui atque imperio mare quondam ventique paruerant. Auxit rei miraculum effigies ipsa cælestis Agni in mediis conspecta flammis, quæ diu suspensa & immobilis permanebat, vt & nostrarũ religionum testis esset, & eorum ora, qui hæc derident, tacito pudore perfunderet.

XIV. *Vim ignis auertit opposita imaginis ex cera benedictæ præsentia.*

P. Petr. G[...]mez Vice Prou. Ind[...] in rela. re[...] Iap. gest. a[...] 1597.

Incẽdiu[...] auertit A[...]gnus De[...] vicina do[...]mo.

Sicut ingens misericordia Dei elucet in vocandis ad Ecclesiam sanctam infidelibus, sic non minor benignitas diuinæ protectionis se prodit in auertendis fidelium periculis & ærumnis. Cum igitur ignis alicubi corripuisset domum, vicinus Christianus, veritus ne flamma in ædes quoque suas & ecclesiam insiliret, profugium habuit ad Agnum Dei è collo suo suspensum. Illum enim arundini bene longæ impositum magna fiducia & vento & flammæ serpenti opposuit, ac mox à domo & ecclesia incendium auertit.

XV. *De virtute cereæ imaginis benedictæ contra iactum bombardarum.*

Pet. Math[...] 7. decre. ex[...] Io. Molan[...] P. Pet. Ty[...]reus part. [...] disp de dæ[...]niac. c. 45. [...] 17. an. 156[...]

Imaginis cereæ be[...]dictæ vis contra to[...]mentum bellicum

Anno Dominicæ incarnationis supra millesimum quingentesimo sexagesimo octauo, cum Princeps Auraicus numeroso exercitu in Brabantiam irrumpere tentaret: in agro Iuliacensi prope Traiectum ad Mosam quendam Hispanum captiuum habuit, quem capitis damnatum milites arbori alligatum sclopetis, vel bombardis occidere conabantur. Verũ frustra sua in illum emiserunt tormenta ænea: tantũ enim abfuit, vt illum sic arbori alligatum bombardis transuerberare, vt nec creberrimis emissionibus lædere potuerint. Quo viso obstupefacti cœperunt eum suis spoliare vestibus, arbitrantes hominem occultis quibusdam armaturis munitum, quas vis tormentorum penetrare non potuerit: verum nihil præsidii ab ipsis inuentum fuit, præter dependens ex collo amuletum Agni, quo eidem sublato, primo ictu bombardæ extinctus occubuit.

XVI. *Agni consecrati virtutem rustici duo irridentes, eorum alter punitur, ac eius vim experitur.*

Ex Annal[...] Societ. an. 1596. sub Coll Ratis[...]bon. pag. 1[...]

In Germania superiore mulier vsitato ac frequente illarum regionum morbo tenebatur, horrendis pecudum formis ille se obiicientibus: idque tam assidue, vt omnem ei nocturnam quietem interturbarent: quæ pestis ad corporis etiam perniciem peruadebat. Si quidem lassatis in somno membris, vires sensim tabescebant. Hæc rem nostro detegit Catechistæ. Feruidus Pater, quæ in prõptu habebat statim expedit arma: sacram agni consecrati ceram illi præ-

præbet: magnum animum habere iubet, magnam in diuina prouidentia, & religiosa illa consecratione fiduciam: omnino futurum, vt fallaces illæ laruæ euanescant: Fratris promissa mulieris fides, fidem res secuta est, illa infestatione mulier erepta. Vulgata eius rei fama, tanta omnium animos de sacri agni virtute subiit religio, vt sequentib⁹ catechismi scholis certatim accurrerent viri fœminæque, adulti, grandesque, ac sese puerorum ac puellarum cœtibus insererent, fronti, ori, pectori cruces imprimerent, & puerorum more clara voce Christianæ disciplinæ rudimenta pronuntiarent, vt & ipsi ex certamine victores præmium consequerentur agnum consecratum. Quod sequitur ex turbido initio feliciorem euentum est cõsequutum. Ipso sacro Pentecostes die Catechista idem suam de more in templo docebat conciunculam. Et vt fit, magna & vocis, & spiritus alacritate personabat, vt longe extra templum audiretur. Interea rustici duo veneno imbuti Caluiniano, ex vrbe Ratisbonensi domum in vicum alium redeuntes illac iter faciebant. Hi voce dicentis percepta exploraturi, quid hoc rerum sit, se inferunt in templum. Accedunt cum aliis quæ dicuntur, audiunt silentio. Forte flagrans ille Frater sermonem de virtute consecratorum agnorum explicabat. Quæ dixerat euentu rei certæ confirmauit. Fœminam parturientem grauissimis diuturnisque doloribus solutam, fœtum magna felicitate edidisse statim atque admota est agni sacri cera. Hic illi, vt nulla est maior contumacia, quam imperitorum, & eorum maxime, qui se volunt haberi sapiẽtes, in stolidissimum cachinnum effundunt, & quæ audiuerant, risum iocumque habuerunt. Sed non diuturna ea fuit subsannatio. Ita alterius diuinitus fracta est contumacia: nam domum ingressus, vxorem reperit tam grauibus puerperii doloribus oppressam, vt in ipso iam versaretur mortis discrimine. Tunc omnis illi ex animo risus discussus. Adhibentur illa, quæ tenuis vicus subministrare potuit adiumenta irrito conatu. Tota insequens nox summis infelicis puerperæ cruciatibus transigitur. Frustra sic remediis omnibus pertentatis, venit in mentem postero die homini rustico remedii, quod cum risu pridie exceperat: necessitate adactus statuit illud experiri. Filium curriculo mittit ad Collegium, qui periclitanti vxori ex difficultate partus remedium à Fratre postularet, quod ille tali tempore prodesse pridie eius diei prædicauerat. Datur sine mora quod petitur, ægrotæ admouetur: confestim diuina sentitur virtus: sedantur cruciatus, moxque filiolum edit magna totius familiæ admiratione & lætitia. Rusticus gratias agit, & hæresim, in qua natus erat, eiurauit.

[margin: ...laruæ nocturnæ agni sacri vi dissipantur. | ...gni consecrati virtus ab hæreticis ridetur. | ...osanna... nis Agni ... i vltio. | ...raculũ.]

Præceptum III. Decalogi.

Memento vt diem Sabbathi sanctifices.

TIT. LXXIII. De Sabbato siue Dominico die colendo.

Obseruatio Sabbati originem trahit ex eo, quod in Scriptura habetur: Benedixit Dominus diei septimo, & sanctificauit illum, quia in ipso cessauit ab omni opere suo. Genes. cap. 2.

Sexto die filij Israël in deserto colligebant manna in duplici quantitate, vt die Sabbati vacarent ab omni opere. Exod. 16.

Homo deprehensus colligere ligna in Sabbato, præcepto Domini à toto populo lapidabatur. Deuter 5. & Num. 15.

Die Sabbati offerebantur duo agni vltra illos, qui quotidie in iugi sacrificio offerebantur: diebus aliis vnus tantum, nisi in solemnitatibus & calendis, ad designandum quod in festis abundantius Deum laudare debeamus. Num. 28.

Videns Nehemias homines torcularia calcantes, & onera portantes venalia in Sabbatis, obiurgauit eos, tanquam diei Sabbati prophanatores. 3. Esdr. 13.

Nicanor cogitauit cum omni impetu die Sabbati bellum committere: sed Iudæi, qui eum per necessitatem sequebantur, dixerunt ei: Ne ita ferociter ac barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis. 2. Mach. 15.

Discipulis Christi Domini spicas vellentibus, easque manducantibus, dixerunt Pharisæi: Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet facere Sabbatis. At ille: Non legistis quid fecerit Dauid, &c. Matth. 12. Luc. 6.

Vt Christus Dominus huius præcepti intelligentiam aperiat, non esse ab omni prorsus opere cessandum, miracula fecit, & alia bona opera: nam Sabbato manũ aridam curauit, Matth. 12. Mulierem inclinatam sanauit, Luc. 13. Matth. 12. Num. 20. Luc. 6. n. 6. Luc. 13.

Dies Sabbati erat apta & conueniens ad audiendum verbum Dei & legem eius: nam in Actis Apostol. dicitur: Voces Prophetarum, quæ per omne Sabbatum leguntur. Num. 11. Actor. 13.

EXEMP. I. *Diem Dominicum loco Sabbati ab Apostolis ad colendum fuisse institutum.* Catech. Concil. Trid ex Aug. sermon. 251. de temp. & ep 118. ad Ianuar. c. 1. & ep. 119. c. 13.

CVm aliqua pars temporis esse debeat, quo res diuinæ colantur, cultusq; Deo debitus tribuatur, rectissime Apostoli ex illis septem diebus eum, qui primus est, ad diuinum cultum consecrare statuerunt, quem Dominicum diem dixere; Nam & sanctus Ioannes in Apocalypsi Dominici diei meminit; & Apostolus per vnam Sabbati, quæ est dies Dominicus, vt S. Chrysostom. homil. 43. in 1. ad Corinth. interpretatur, collectas fieri iubet, vt intelligamus, iam tum in Ecclesia Dominicum diem sanctum habitum esse. Apoc. 1. 1 Cor. 16. Dies Dominicus à quo institutus.

II. *Diem Dominicum sanctione sua celebrari & sanctificari statuit Constantinus Imperator.* Lib 3. de Feriis & lib. 1 de Fer. C. Theo-

Anno Christi Domini trecentesimo vicesimo primo Constantinus Imp. hanc de feriando die Dominico edidit sanctionem: Sicuti indignissimum vide-

dos & Euseb. in vita Constant. l. 4. cap. 18. & 19.

Dominicis diebus feriandum præcipitur.

videbatur, diem Solis veneratione sua celebrem, altercantibus iurgiis & noxiis partium contentionibus occupari: ita gratum ac iucundũ est, eo die, quæ sunt maxime votiua, compleri. Atque ideo emancipandi atque manumittendi die festo cuncti licentiam habeant, &c. Et Eusebius testatur, tandem feriationem diei Dominici ab eodẽ Constantino imperatam, & quid eo die faciendum esset præscripsisse, dum sic ait: Idoneum vero prædicationi tempus salutarem diem Dominicum constituebat: quippe qui tum vere præcipuus est, tum haud dubie primus; ac paulo post: Satellites etiam fidi corporis custodes beneuolentia erga Principem & fide armati, Regem ipsum piorum morum præceptorem sequebantur: cum ipsi perinde salutarem & Dominicum diem venerarentur, & preces ab Imperatore descriptas eodem die persoluerent. Hoc idem vt facerent, omnibus persuasit beatus Princeps: quasi huc preces suas retulisset, vt sensim & pedetentim mortales omnes ad Dei cultũ traduceret. Quapropter statuit, vt cuncti Romano Imperio parentes, diebus de Saluatoris nomine nuncupatis ab omni opere feriarentur, vt etiam dies, qui Sabbatum antecederent, venerarentur, ob memoriam (vt mihi videtur) earum rerum, quæ iis diebus à communi omnium Saluatore fuerunt gesta. Cumq; hunc salutarem diem, quem Lucis vel Solis diem appellamus, vniuersum exercitum omni studio colere docuisset: iis, qui diuino instinctu fidem secuti erant, otium fecit, vt libere possent ecclesiam Dei frequentare, quo sine vllo impedimento, preces Deo persoluerent; Sed aliis, qui nondum diuinam gustarant doctrinam, alia quadã lege mandauit, vt Dominicis diebus in patentes suburbiorum campos exirent: atque vt ibi eadem precationis forma, dato ab vno aliquo signo, omnes simul ad Deum vterentur: Non enim oportere aiebat, armis vti, & rerum suarum spem in armis aut corporum viribus ponere; sed vniuersitatis Deum, rerum omnium bonarum & ipsius victoriæ auctorẽ agnoscere, cui oportere etiam pansis in cœlum manibus, & sublatis altissime ad Deum cœlestem Regẽ mentis oculis, constitutas preces reddere, vt illum victoriæ largitorem, & conseruatorem, custodem nobis, adiutoremq; precibus imploremus. Formulam vero precandi ipse militibus omnibus præscripsit: Te solum Deum agnoscimus; te Regem profitemur: te adiutorem inuocamus; per te victorias consecuti sumus; per te hostes superauimus: abs te & præsentem felicitatem consecutos fatemur, & futura adepturos speramus: tui omnes supplices sumus. Abs te petimus, vt Cõstantinum Imperatorem nostrum vna cum piis eius liberis quam diutissime nobis saluum & victorem conserues. Eiusmodi fere sanciebat à militibus Solis die fieri, talesq; ab eis voces in diuinis precibus adhiberi. Addit Sozomenus: Dominicum diem, quem Hebræi primum Sabbathi appellant, Greci Soli deputant, à iudiciorum & aliarum rerum negotiis liberum à cunctis celebrari, inque illo oratione ac supplicatione Deum coli voluit. Eum vero diem sic honorauit, quod in eo Christus à mortuis resurrexit: alterum autem, quod in illo crucifixus fuerit.

Dies Dominicus ex mandato colitur.

Diem feriæ sextæ venerari præcipit Constãtinus.

Feriatis diebus quid agendum.

Militibus precandi ritus à Constantino præscriptus.

Lib. 1. c. 8.

Dies Dominicus à iudiciis & negotiis liber.

III. *Resurrectionis Dominicæ dies miraculo confirmatur.*

Vigesimo die Maii in Galliis, ciuitate Ebredunẽsi, sancti Marcellini eiusdem vrbis Episcopi & confessoris memoria recolitur: qui diuino iussu cum sociis Vincentio & Domnino ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum, verbo & signis admirandis, quibus vsque hodie refulget, ad fidem Christi conuertit; ita vt baptisterium, quod ipse apud præfatam vrbem condidit, in sacrosanctis Paschalis vigiliis, diuina virtute, singulis annis aquis subitis inundetur, & per septem eiusdem solennitatis dies gratia exuberante permaneat.

Ado Vien nens. in m tyr. 12. C Maij. Al Lipom. to

Latinos maxime congru tempore celebrar Pascha c tra quar decimar cum mi cula fau

IV. *Sanctio Imperatorum de sanctificando Dominico die resurrectionis.*

Anno Christi Domini trecentesimo sexagesimo septimo, Imperatores Valentinianus, Valens & Gratianus Augusti, ad Lampadium Viuentium vrbis Romanæ præfectum: Ob diem Paschæ, quem intimo corde celebramus, omnibus, quos reatus astringit, carcer inclusit, claustra dissoluimus. Attamen sacrilegus, in maiestatem reus, in mortuos veneficus siue maleficus, adulter, raptor, homicida, communione istius muneris separentur. Datum Romæ 3. Non. Maii.

Ex lib. 3. In ulg c Theodos Baron. to 4. ann. 3

V. *Dominico die à laboribus cessandum, & rebus diuinis insistendum.*

Ad me perlatum est, inquit D. Greg. vobis à peruersis hominibus esse prædicatum, vt Dominicorũ die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxu animi atq; voluntate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis. hoc nec Dominico die prohibemus. Scriptum quippe est: *Nemo vnquam carnem suã odio habet, sed nutrit & fouet eam.* Qui igitur carnis curam in concupiscentiis fieri prohibet, profecto in necessitatibus concedit: Nam si Dominicorum die corpus lauare peccatum est, lauari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte cõceditur, cur hoc exigente necessitate toto corpori denegatur: Dominicorum vero die à labore terreno cessandum est, atq; omnimodo orationibus insistẽdum. Vt si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominicæ precibus excipietur.

Ex Bibli theca Va cana & dice vet m. s. lo. Rom in eius l. 4. Ephes. 5.

Domin die qui gendur

VI. *De Dominico die violato vindicta diuina.*

Sub vrbis Turonicæ territorio apud vicum Langauiensem, mulier quædã ex incolis conspersa Dominica die farina panem formauit, quem segregatis prunis cinere feruenti contegit decoquendum.

Greg. T lib. 1. de martyr Aiu s. L tom. 4.

Quod

[Dies Dominica fine opere manuũ transigẽda.]

Quod cum fecisset, protinus eius man⁹ dextera diuino igne succensa cœpit exuri. At illa vociferans, & plangens, basilicã huius vici, in qua reliquiæ beati Ioannis Baptistæ continentur, expetiit. Et oratione fusa vouit, in hac die diuino nomini consecrata nullam operam exercere, nisi tantum orationi vacare. Nocte vero sequenti facit cereum in altitudine status sui. Tunc in oratione pernoctans, tanto tota nocte manu propria cereo, extinctis ardoribus incolumis est egressa.

[Cereus accenditur ad reliq. S. Io. Baptistæ.]

VII. *Aliud simile miraculum de Dominico violato à muliere panem conficiente.*

[*Laur. Sur. in vita S. Huberti 3. Nou. 7.*]

Dum sacratissimus Domini famulus Hubertus Episcopus Leodiensis, curam gregis gerens, parochiamque suam circuiens, ouili sibi commisso inuigilaret, ne qua luporum versutia aditum in eo inueniret, & in villam, cui Viuoch vocabulum est, deuenisset, & secunda Dominica temporis Quadragesimalis adesset, mulieris cuiusdam pulsatus est necessitate, vt & cum quanta reuerentia dies resurrectionis Dominicæ coli debeat, Dominus ostenderet, & cuius sanctitatis idem Præsul esset, declararet: nam cum iam dicta mulier, posthabita Dominici reuerentia, panifico, quãquam iussa, deseruiret ministerio, manus illæ, quæ sacram solennitatem insolenter temerare tentauerant, subito obriguere: arescentibusque à sanguinis humectatione venis, ac neruis siccitate contractis adeo stupidæ sunt redditæ, vt vngues eius palmis ambabus viderentur infixi. Quę tanta necessitate adstricta vnum sibi solummodo restare remedium credidit, vt virum Dei adiens, cuiusmodi vrgeretur necessitate, exponeret: atque eas, quas sibi temeritas abstulerat, per eius oratione sibi reddi manus flagitaret. Neque spes eam fefellit: nam exeũti viro Dei ab ecclesia obuia mulier ad pedes proruit, & quæ eam necessitas vrgeret, exposuit; subsidiumque, quo ab ea posset erui, postulauit. Cui vir Dei: Vade, inquit, & deinceps tali præsumptione abstineto, & emendationem tuam sanitas cõsequetur. Cuius promissionem Dominus non in longum distulit, sed statim opere compleuit: nam manus illius dudum pallido perfusæ colore in genuinũ sunt reuocatæ repente, siccitasque peregrina sospitati cessit, & recepta sanitate pristina creatori omnium benedixit, atq; Dei famulo pro se oranti gratias reddidit.

[Manum cõtemnens diem dominico mulier punitur.]

[Hubert⁹ manum cõtractam sanat.]

VIII. *Sabbato molens farinam mox iram Dei experitur.*

[*Chronicon Sigeberti an. Dom. 1126.*]

In Gemblacensi parochia, dũ paterfamilias Dominica die mixturam segetum præ penuria famis moleret in vsus familiæ, subito iusta Dei indignatione arsit farina cum putoris nigredine, ad exemplum posteris, ne quis præsumat simile.

IX. *De pœna alius molitoris diem Dominicum profanantis.*

[*In vita eius apud*]

Refert Surius in vita S. Austregisili Archie. Bituricensis, de molitore quodam nomine Monulpho, qui magna temeritate ductus voluit molam corrigere; arreptoque instrumento ferreo cœpit terere molam. Et ecce diuina in eum seueritate animaduertente, manubrium instrumenti adeo manui eius adhæsit, vt nullus id inde posset amouere: prorupit vero etiam sanguis inter digitos eius, qui computrescens fœtore suo nauseam mouebat aspectantibus. Accessit autem ad B. Austregesilum, & ab eo remedium petiit, neq; id frustra: nam viro sancto manum illius contrectante, & ferrum auferente, dolor omnis abscessit, & manus sanata est.

[*Surium. to. 5. Maij 20. c. 9.*]

[Molitoris diem Dominicum profanantis pœna.]

X. *De fuste adherente manibus agricolæ die Dominico colentis agrum.*

[*Greg. Turo. mirac. li. 2. c. 11.*]

Quidam ausu temerario die Dominica iungens boues agrum sulcare cœpit, apprehensaque securi, vt aliquid emendaret in vomere, protinus contractis digitis manubrium in dextra eius inhæsit: cumque præ dolore nimio cruciaretur, post duos annos veniens ad Beati martyris Iuliani Basilicam vigilias fideliter celebrauit: statim in ipsa die dominica reserata manus: lignum, quod inuitus tenebat, amisit; magnam inferens populo disciplinam, vt quod die Dominica fuerat perpetratum, ipsa quoq; die Dominica purgaretur. At ille magnificans gloriã Martyris recessit incolumis, nec vltra die resurrectionis Dominicæ quidquam ausus est operari.

[Dominicæ cõtemptor pœnas luit.]

XI. *De vltione auari sacratissimam diem Dominicam violantis.*

[*In vita S. Mauritij apud Sur. to. 5. Sept. 13. c. 17. & 18.*]

Vir quidam auarus, instigatus cupiditate, arrepta securi die Dominica auidus operator extiterat. Quem, securis manubrio in manibus inhærente, vltio statim diuina subsecuta est. Idem tamen cogentibus doloribus, post menses quinq; Mauriliũ Episc. Andegauensem expetẽs suæ ordinem culpæ flebiliter confitebatur. Cuius cum vir beatus pœnitudinẽ vidisset, commotus spiritu dolere cœpit. Sed cum sanctus Maurilius manubrium tetigisset securis, illico laxatis neruis, & erectis digitis, omnique fugato dolore, manus integre reformantur, & sospes cũ gaudio est regressus. Et alter quidam Belgicus nomine, primo die Paschæ proprias segetes seruis propriis temerario iure mundare præceperat. Mancipia autem cum reniti cœpissent, ac dicere, contra auctoritatem fore, vt tali die opera agerentur seruilia, Dominus eorum, vt id agerent, eos coegit inuitos. Sed cum segetes ingressi, lolia & quæcunque inutilia sarrire tentassent, mox Belgicus oculorum cæcitate percussus, cœpta desererent, immensis vocibus clamabat inuitus. Cum autem per tres annos in ea cæcitate permansisset, dum beatum Maurilium pro commissi sibi populi saluatione, vt Episc. moris est, vicos ac villas circuisse audisset, cogentibus continuis doloribus, sedulus ac deuotus expetebat, vt ei vel vestimentum tangere Sacerdotis concederetur, confidens per hoc se posse statim sanari. Quod cum præparantibus amicis tangere meruisset, mox merito Sacerdotis lumen amissum recipere meruit.

[Miraculum]

[Excæcatur Dominicũ diem violans.]

[Cæco lumẽ restituit S. Mauril.]

XII. *De tribus piscatoribus Resurrectionis Dominicæ noctem violantibus horrendè castigatis.*

In vita eius apud Sur. to. 5. Septemb. 5.

Tres industrii piscatores apud Monasterium B. Mauritii martyris, cuius erant serui, Dominicæ Resurrectionis nocte in Rhodanum, conscensa naui, retia iactarunt. Tum vero non vti consueuerãt, sed ingentem piscium multitudinem ceperunt, ita vt pluribus annis neq; tam magnos, neq; tam multos pisces illic se cepisse faterentur. Læti ergo nauim appellunt eo loci, quo soliti erant; sed ex ea exire non possunt. Duo enim ex ipsis manuum & pedum officio priuati toto corpore contriti erant. Tertius vero & claudus & surdus effectus est, diuina in eos vltione animaduertente, quod Dominicæ Resurrectionis noctem violassent. Porro is, qui audiendi & gradiendi vim omnem perdiderat, duobus se sustentãs scipionibus, & aliorum etiam opera adiutus, sanctorum loca visitat, & apud venerabilia seruorum Dei sepulcra diuinam implorat misericordiam, vt eorũ præclaris meritis possit amissam recuperare sanitatem. Cum iam autem multa peragrasset loca, venit etiam ad beati Bertini monasterium Sithiu, vbi corpus eius quiescit: & fratribus eius loci nocte Dominica Resurrectionis in ecclesia vigilantibus, ille acerbo correptus morbo à sociis precandi causa in ecclesiam introducitur, atque illic cum multis lacrymis salutem à Domino per beati Bertini merita petens, cum sacrosanctum Euangelium recitaretur, videt apud se quædam ardere lumina, & ita sensim morbo recedente, subito se curatum sentit coram fratribus. Post synaxin autẽ gratias immensas agens Deo & sancto Bertino, lætus inde digressus est.

Resurrectionis Dominicæ noctem violantes diuinitus corripiuntur.

Ad reliquias D. Bertini insigne miraculũ.

XIII. *De vltione SS. martyrum Thebæorum in Dominicæ diei violatorem.*

Eucherius Lugd. in vita S. Mauritij & sociorum, 22. Septemb. cap. 11. apud Sur.

Postquam inuenta essent Thebæorum martyrũ corpora post multos passionis suæ annos, sancto Theodoro Agaunensium Episcopo reuelata, in eorum honorem cum exstrueretur basilica, quæ vastæ tunc adiuncta rupi vno tantum latere accliuis iacebat, sed nunc iubente præclaro meritis Ambrosio loci illius Abbate denuo ædificata, bicliuis esse dignoscitur: quid miraculi tunc apparuerit, nequicquam tacendum putaui. Accidit, vt inter reliquos artifices; qui inuitati ad hoc opus conuenisse videbantur, quidam esset aurifex, quem adhuc gentilem esse constaret. Hic cum Dominico die, quo cæteri ad exspectanda diei eius festa abscesserant, in eadem domo, in qua artem agebat, solus substitisset, in illo secreto se subito manifestantibus Sanctis, hic idem aurifex rapitur, & ad pœnam, vel ad supplicia distẽditur. Et visibiliter turbam martyrum cernens, verberatus etiam increpatur, quod vel die Dominico solus ecclesiæ deesset, vel illum ornatum operis sancti suscipere gentilis auderet. Quod ideo misericorditer à Sanctis factum constitit, vt artifex ille consternatus & territus salutare sibi nomen posceret: statimq; Christianus effectus est.

Thebæorũ martyrum corpora reuelantur.

SS. vindicta in profanatorem diei Dominicæ.

XIV. *Profanatio diei Dominicæ quomodo à S. Stephano Episcop. correcta.*

In vita S. Stephani Ep. Diensi[s] apud Sur. t[o.] 5 Sept. 7. c[ap.]

Cum sanctus Stephanus Diensis Episcopus iam concionando, exhortando, visitando cœpisset exercere munus suum, & totius populi cum multo zelo studere saluti, inuenit gentem illam execrabili consuetudine cæcam non honorare diem Dominicum, immo vero contra Dei præceptum diabolo illum dedicare, quod illo solo die exercerentur nundinæ, tabernæ, choreæ, ludi, luxus, & perniciosa spectacula. Quamobrem ad populum concionatus, blandis & mellitis verbis, apertissimisq; rationibus ostendit eis peccati illius enormitatem, diuinæque maiestatis offensionem & contemptum. Sed gens belluina & cæca non solum non admisit sermones eius, sed etiam per cõtemptum eos audire recusauit. Dolens autem seruus Dei tam proteruos illos ad corrigendos mores, ad ritus impios tam plane barbaros, tam erga religionẽ Christianam insolentes, tam vita profanos, acrius insistendum existimauit. Itaq; intelligens se non mercenarium esse, sed Pastorem, constituit, opportune, importune prædicationi incumbere, si fortassis possent resipiscere à diaboli laqueis, à quo captiui detinebantur. At surdas illorum aures sermo diuinus minime penetrabat. Tum vero animi magno concepto dolore, Apostolicum virũ referens, & sui Apostolatus signa euidenter ostendens, præcepit dæmonibus, qui ad ea, quę diximus, facinora illos incitabant, & quorum voluntati parebant, vt sine vlla cuiusquam læsione palam se eis visendos exhiberent. Mox parent illi dæmones, quẽ homines peruicaces audire nolebant. Videre tum licebat horrendum & terribile spectaculum; dæmones procera & immani statura, nigerrimos, cornutos, fœtorem & flammas spirãtes, ad viri imperium apparere cunctis, rursumq; recedere, nec quenquã lædere posse. Cœpit ergo occæcata gens aperire oculos, vitam & mores corrigere.

Abusus di[ei] Dominic[æ].

Verbi De[i] cõtẽptu[s].

Pastoris [of]ficium.

Violatæ Domini[cæ] dæmone[s] auctores.

Dæmon[um] horrend[o]rum obe[]dientia.

XV. *De ludis & spectaculis diebus Dominicis, & festis à Leone Imp. prohibitis.*

L. vlt. C. [de] feriis, apu[d] Baron. t[o.] 6. ann. D[om.] 469.

Anno reparatæ salutis humanæ per Dominum nostrum Iesum Christum quadringentesimo sexagesimo nono, Leo quintus Imperator ad conciliandam sibi in summo discrimine diuinitatem, mense Decembri, de sanctificandis festis diebus, prohibẽdisq; in eisdem Circensibus, scenicisq; spectaculis eiusmodi promulgauit sanctionem: Dies festos maiestati altissimæ dedicatos nullis volumus voluptatibus occupari, nec vllis exactionum vexationibus profanari. Dominicum itaque diem ita semper honorabilem decernimus venerandum, vt à cunctis executionibus excusetur. Nulla quenquam vrgeat admonitio, nulla fideiussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, aduocatio delitescat, sit ille dies à cognitionibus alienus, præconis horrida vox silescat; respirent è controuersiis litigantes, & habeant fœderis interuallum, ad sese simul veniãt aduersarii non

Leonis I[mp.] de diebu[s] festis c[o]dis consti[]tutio.

non timentes, ſubeat animos vicaria pœnitudo, pacta conferant, tranſactiones loquantur.

ſpectacula diebus Domin. & feſtis vetita.

Nec huius tamen religioſi diei otia relaxantes quēquam patimur voluptatibus detineri. Nihil eodem die ſibi vendicet ſcena theatralis, aut Circenſe certamen, aut ferarum lacrymoſa ſpectacula: Et ſi in noſtrum ortum aut natalem celebranda ſolennitas inciderit, differatur. Amiſſionem militiæ, proſcriptionemque patrimonii ſuſtinebit, ſi quis vnquam hoc die feſto ſpectaculis intereſſe, aut cuiuſcunque Iudicis apparitor prætextu negotii publici vel priuati, hæc quæ hac lege ſtatuta ſunt, crediderit temeranda. Data Idibus Decembris, Conſtantinopoli, Zenone & Marcellino Conſulibus.

XVI. *De violenta morte Regis Caſtellæ ob Dominicum diem negligenter cultum.*

Rodericus Toletan. 4. part. hiſt. Hiſpan.

Poſtquam Ioannes Caſtellæ & Legionis Rex feliciter bella geſſiſſet contra Ducē Alencaſtriæ, quadam Dominica die, cum eſſet apud Alcala de Henraes, ante prandium equitauit equum quendam nō ſatis domitum, & cum extra oppidum curſum faceret, equus ipſe tam fortiter ceſpitauit, vt ſupra regem caderet. Taliter eum inter ſellam & terram oppreſſit, quod infra paucas horas mortuus eſt. Nec dubitandum eſt diſplicuiſſe immortali Deo, hunc Principem Dominicæ feſtiuitati non ſatis honoris tribuiſſe: Nam ſcriptum eſt: *Benedixit Dominus diei ſeptimo, & ſanctificauit illum*: Nec enim ſolum ab omni opere ceſſare prohibuit, ſed & à venationibus & vanis ioculationibus.

Gen. 2.

XVII. *Dies ſabbatinus olim quanto in honore apud Scotos.*

Hector Boethius lib. 13. Hiſtor. Scotorum.

Sabbato à meridie ceſſatur à virili opere in Scotia.

Olim in Scotia Concilio approbante decretum eſt, vt dies Sabbati à duodecima hora meridiei ſacer eſſet, neque quiſquam res profanas, quemadmodum feſtis diebus vetitū erat, exerceret: idque campanæ ſono populo indicaretur, ac poſtea ſacris rebus operam darent, concionibus intereſſent, veſperas, quas vocant, audirent, idque vſque in diem lunę facerent, conſtituta aduerſus contemptores graui multa.

XVIII. *De indulgentia reorum tempore Paſchali à Valentiniano Imperatore conceſſa.*

L. 8. De indulg. crim. C. Theodoſ. Baro. tom. 4. an. Do. 386.

Valentiniani lex de relaxandis vinctis tempore Paſchali.

Anno Dominicæ Incarnationis trecenteſimo octogeſimo ſexto, Valentinianus Imper. de relaxandis tempore Paſchali vinctis eiuſmodi generale propoſuit edictum: Nemo deinceps tardiores fortaſſis affatus noſtræ perennitatis expectet. Exequātur Iudices quod indulgere conſueuimus: Vbi primum dies Paſchalis extiterit, nullum teneat carcer incluſum, omnium vincula ſoluantur. Sed ab his ſecernimus eos, quibus contaminari potius gaudia lętitiamq; communem, ſi dimittantur, aduertimus. Quis enim ſacrilego diebus ſanctis indulgeat? Quis adultero vel inceſti reo tempore caſtitatis ignoſcat? Quis non raptorem in ſumma quiete, & gaudio cōmuni perſequatur inſtantius? Nullam accipiat requiem Vinculorum, qui quieſcere ſepultos quadam ſceleris immanitate non ſiuit. Patiatur tormenta veneficus, maleficus, adulteratorque monetæ. Homicida quod fecit, ſemper expectet. Reus etiam maieſtatis, de Domino, aduerſus quêm talia molitus eſt, veniam ſperare non debet. Mediolani.

Indulgentia reorum temp. Paſchali.

XIX. *De ſimili indulgentia in Oriente à Theodoſio Imper. data.*

D. Io. Chryſ. Orat. de Flauiano Epiſcopo Baro. ibi.

Theodoſij lex de ſoluendis vinctis temp. Paſchatis.

Flauianus Epiſcopus Antiochenus legatione fungens Conſtantinopoli coram Theodoſio Imp. pro populo Antiocheno ſub gladio ira Principis periclitante; hæc ad eum: Recordare priorum, quando ſolennitate hac (nempe Paſchali) ſuperueniente, per totum orbem terrarum epiſtolam miſiſti, iubentem carcere detentos dimitti, & illis ignoſci crimina: & illis humanitatem tuam demonſtrare non ſufficientibus per litteras dicebas, Vtinam mihi liceret & defunctos reuocare & reſuſcitare, & ad priorem vitam reducere.

TIT. LXXIV. De ſacro Dei verbo audiendo, ac de eius effectu.

2. Reg. 12.

Dauid, etſi ſapientiſſimus, in peccato tamen manſit, donec voce Nathan Prophetæ admonitus fuit. A quo excitatus mox reſipuit.

Dan c. 24.

Nabuchodonoſor arborem illam, quæ ſtatum ſuum deſignabat, contemplans, nihil ea mouebatur, donec viuam Danielis vocem audiret, qua ad pœnitentiam fuit adductus.

Ion. cap. 3.

Verbum Ionæ peruenit ad Regem Niniuæ & ſurrexit de ſolo ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe, indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.

Ioan. 7.

Qui miſſi fuerant à Phariſæis, vt Chriſtum comprehenderent concionantem, eum audientes ita compuncti ſunt, vt ad Phariſæos ſint reuerſi: Et interrogati, cur eum non adduxiſſent, reſponderunt: Nunquam ſic loquutus eſt homo.

Act. c. 4.

In domo Cornelij prædicante Petro cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum Dei, & iuſſit eos baptizari.

Actor. 9.

Paulus vir doctus in lege ad pedes Gamalielis enutritus, Chriſtum non agnouit, niſi voce de cœlo miſſa.

Act. r. 10.

Loquente Petro cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum illius.

Actor. 16.

Quædam mulier nomine Lydia, purpuraria audiuit Paulum loquentem: cuius cor Dominus aperuit, & baptizata eſt cum domo ſua.

Actor. 19.

Manſit Paulus Epheſi per biennium, quotidie diſputās in ſchola Tyranni cuiuſdam, ita vt omnes qui habitabant in Aſia, audirent verbum Dei.

EXEMP. I. *Prædicatione S. Eleutherij perſecutor conuertitur.*

Ex Metaph Sur. 18. Apri.

S. Eleutherius ab Aniceto Eccleſiæ Romanæ Pontifice ad verbum Dei nuntiandum miſſus, cum multos ad pietatem converteret, dæmon inde rabie

 agita-

Veritatis oſor dæmon.

agitatus, & Adrianum Imperatorem concitans, cum illo contra veritatem armatur. Itaque Imperator ante alios omnes Eleutheriũ de medio tollere contendit, & ſtatim cum terribili legatione mittitur Felix ex Ducibus exercit⁹ vnus, iuſſus vt & per vim eum adducat, & ante tribunal imperatorium ſiſtat. Qui cum ad eccleſiam perueniſſet, eam extrinſecus militum multitudine circumſidet, vt prædam interciperet: deinde templum ingreſſus, & truculentis oculis, & truculentiore etiam ſpiritu; tanquam ipſo vultu, eius, qui miſerat, ſæuitiam indicans, vbi vidit Epiſcopum ſuauiſſimum doctrinæ fluentem profundentem, & ornatiſſime pietatem annuntiantem iis, qui cum eo verſabantur, ille mirum in modum admirabatur Chriſti virtutem: & ſtatim mutata ſæuitia (viſus eſt enim habere animum aptum ad ſuſcipiendum ſemina pietatis) fit ouis pro lupo, & pro perſecutore diſcipulus: & priorum veluti oblitus, non latro & perſecutor, ſed Chriſti, quem perſequebatur, amicus & diſcipulus: deſpicit Imperatorem, & ad pedes ſancti procidit, & ab eo tempore lubens verſabatur cum magiſtro, eius verbis illuminatus, & ſic quidem, vt non curarit reuerti ad eum, qui miſerat. Et cum inter eundum in aquam incidiſſent, ab Eleutherio baptizatur, & idololatriæ caligine, tanquam putrido aliquo indumento, exuitur.

Vis verbi Dei.

II. *De conuerſione Boniuilli hæreſiarchæ ad B. Antonij Paduani concionem.*

In vita eius c. 9. apud Sur. Iunij 13.

D. Antonius Paduanus ordine Franciſcanus tanto Dei zelo in dicendo feruebat, vt quaſi alter Elias prodiiſſe videretur. Nulla prorſus flectebatur perſonarum acceptione, nulla adulatione molliebatur, non popularis tranſuerſum rapiebat fauor & opinio, ſed iuxta Prophetæ vocem, quaſi plauſtrũ triturans, habens roſtra ſerrantia, mõtes comminuit, & colles quaſi puluerem poſuit. Perſonas ſublimes reprehenſione dignas tanta nonnunquam ſeueritate obiurgauit, vt plerique alii celebres concionatores illum audientes ad intrepidam illius conſtantiam trepidarent, vultuſque ſuos quodam puſillanimitatis rubore perfuſi obtegerent. Circumibat per vicos, caſtra, vrbes & agros, & vitæ ſemina vbique largiſſime ſpargebat. Cumque ob zelum illum animarum paſſim diſcurreret, omnemque requiem ſibi prorſus vellet interdictam, contigit eum Dei nutu Ariminum peruenire, vbi cum cerneret multos hæreſi correptos, mox totius oppidi conuocato populo, feruenti ſpiritu ad eos concionari cœpit, verſutaque hæreticorum dogmata luculenter confutauit. Eas autem in auditorum pectorib⁹ efficax ſermo & doctrina ſalutaris fixit radices, vt profligatis tetris erroribus, non pauci ad fidei integritatem ſint redacti. In quibus etiã Boniuillum hæreſiarcham, quem triginta annis errorum tenebræ occæcauerant, ad ſanitatem reuocauit, effecitque vt vſque ad mortem Eccleſiæ mandatis deuotus ſteterit.

Eſa. 41.

D. Anton. Vlyſb. zelus

Boniuilli hæreſiarchæ conuerſio.

III. *De alio excellenti effectu prædicationis B. Antonij Paduani.*

In vita S. Antonij Paduani c. 25. apud Sur. 1[3] Iun.

In Francia pia quædam fœmina B. Antonium Vlyſbonenſem pro habenda concione, extra vrbem exeuntem ſequi deſiderans, à marito ægro non permittebatur. Fuit hoc illi moleſtiſſimum, & cum cõcioni intereſſe non liceret, aſcendit in ſolarium domus ſuæ, & ex feneſtra locum concioni deſtinatum cupida reſpexit, vt vel ſic nonnihil ſuo deſiderio ſatisfaceret Accidit tum res admiratione digna: cum enim ad duo milliaria abeſſet locus ille, vocem viri Dei prædicantis audiuit. Cuius ſuauitate delectata hæſit diutius ad feneſtram, quam vir eius ferre poſſet: qui etiam eo nomine obiurgauit eam, ſed illa reſpondit ſe patrem Antonium audire concionantem. Quod ille audiens irriſit eam, delirare illam exiſtimans. Illa contra aſſerente ſe opinione audire eum, aſcendit vir ad feneſtram eandem, & etiam ipſe viri Dei vocem meritis fidelis coniugis percepit: atque ab eo die nunquam ab illius concione abeſſe voluerunt.

IV. *Concione Epiſcopi Henr. Germ. Rex perduellem Henricum carcere detentum liberum dimittens in gratiam recepit.*

Ex Ditma[ro] Baron. to. [...] Annal. an[no] Dom. 10[0]2. 3.

Anno Dom. 1005. cum Henricus Germaniæ Rex diem natiuitatis beatæ Mariæ ſolenni ritu Pragæ veneraretur, Godeſcalcus ſanctæ Eccleſiæ Friſigenſis venerabilis paſtor, nomen cum re poſſidẽs, Miſſam canere, ac populos inſtituere ab eo præcipitur, & ab Epiſcopo ſedis illius permittitur. Perlecto tum Euangelio, præſentes idem admonet de timore diuino, & de conſeruando geminæ dilectionis vinculo, de obedientia Domini, ſublimiorumq; honore poteſtatum: & ad vltimum, Regem ſuauiter aggreditur, vt ſemet agnoſcere, & omnia, quæ à primis vitæ huius cunabulis vſque ad hoc tempus honoris alicuius aut cõmoditatis vnquam percepit, largitati diuinæ potius, quam ſuis meritis adſcribere voluiſſet. Inſuper miſericordiæ mentionem fecit, quæ vnicũ eſt ſalutis præſidium, venerabile fidei ornamentum, & magnorum remiſſio peccatorum. In cuius opere ſeruando vnicuique Chriſti fidelium tria ſunt ſemper optanda, poſſe, & velle, ac perficere. Quæ cum à cunctis ſint adimplenda, ab his maxime, qui nullum lædentes, ſibi auent ſimilia ad non recompenſare, & vt acceptabile ab his Domino votum fiat, ex corde debẽt vnumquodq; largiri, & cunctis debitoribus remitti, ne mali vice ſerui diris aſtringantur tormentis. Et his concludens. Te, inquiens, obteſtor per nomẽ & amorem eius, qui ſuo debitori decem millia talentorum, id eſt, Iudæis recutitis ſuorũ tranſgreſſionem præceptorum indulſit, Henrici quondam Marchionis (qui à te defecit, & in te arma mouit) nunc autem, vt ſpero, vere pœnitentis Senior chariſſime, miſerearis, vincula ſoluas, & gratiam dones, vt eo liberiori animo hodie Dominum interpelles, Dimitte nobis debita noſtra, &c. Hac Rex exhortatione lacrymabiliter profuſa placatus ſic ſe facturum firmiter ſpoſpondit, & poſt hæc domum veniens miſericorditer adimpleuit.

Miſericor[]diæ elogi[um]

Propter ve[r]bum Dei captiuus liberatur.

V. De

V. ***De admirabili zelo S. Claræ circa audiendum verbum Dei.***

[In] vita eius [apud Sur. in ve]ſu Alex. 4. [...]nt. ſcripta, [...]p. 23. apud [Su]r. Aug 12.

Sancta Clara virgo ſanctitate clariſſima, licet non eſſet litterata, litteratorum tamen gaudebat audire ſermonem, rata quod in teſta verborum nucleus lateat, quem ipſa attingebat ſubtilius, & ſapidius deguſtabat. Nouit de cuiuslibet concione loquentis elicere quod animæ profit: ſciens non minoris eſſe prudentiæ de rudi quandoque ſpina flores decerpere, quam fructum ex arbore nobili manducare. Cum ſemel Dominus Papa Gregorius prohibuiſſet, ne quis fratrum ad monaſteria Dominarum ſine ſua licentia pergeret, dolens pia mater cibum ſacræ doctrinæ rarius habituras ſorores, cum gemitu dixit: Omnes nobis auferat de cætero fratres, poſtquam vitalis nutrimenti nobis abſtulit præbitores. Et ſtatim fratres omnes ad miniſtrum remiſit, nolens habere eleemoſynarios, qui corporalem acquirerent, poſtquam panis ſpiritalis eleemoſynarios non haberet. Quod cum audiſſet Pontifex, ſtatim prohibitionem illam in Generalis miniſtri manibus relaxauit.

[Z]elus mira[bi]lis audiẽ[di] verbum [D]ei.

VI. *Vt Babylas Mimus ad verbum Dei,* Pœnitentiam agite, *cum duabus concubinis Cometa & Nicoſa, ſit conuerſus.*

[So]phronius [in] Prat. ſpir. [c.] 12.

Babylas quidam Tharſi Ciliciæ, mimus profeſſione, & magus, vir flagitioſiſſimus duas concubinas tenebat. Multa pro dæmonis arbitrio, quo vtebatur familiariter, ſiue cum eo, ſiue cum aliis nefarie tranſigebat Ingreſſus quodam die eccleſiam, auditoque Euangelio, quod ad pœnitentiam hortatur: *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum*, ita compunctus eſt, vt redierit domum, & ſuis concubinis: Quo, inquit, amore, quam ęquabili vtramque complexus ſum, ſat ſuperque animaduertiſtis? iam mutatus aliud de rebus meis cogor ſtatuere: quæcumque labore conſecutus ſum, per me licet (iam monachus fio) accipite. Illæ oratione huius permotæ reſponderunt cum lacrymis: Et nos in flagitiis tibi ſociæ fuimus, erimus & pœnitẽtiæ. Omnibus ergo in pauperes erogatis, incorrupte deinceps, caſte ſancteque vixerunt. Hunc Babylam antiquus auctor Ioannes Moſchus dicit ſe vidiſſe, venerabilem, modeſtum, & clementiſſimum virum. Quis hunc hominem flagitioſiſſimum fuiſſe dixerit; Hæc certe mutatio dexteræ excelſi: Nam meretrices & latrones multos præcedent in regno cœlorum.

[M]atth. 3.

TIT. LXXV. De verbi diuini contemptoribus.

[Ex]od. 15.

Pharao Ægyptiorum Rex verbo & ſignis per Moyſen editis moueri non potuit, vt populum dimitteret: atq; ideo pertinaciter ipſum iam abeuntem inſequens, in mari rubro cum ſuis periјt.

[3. R]eg. 21.

Impius Rex Achab non eſt veritus dicere aperte de Michæa Propheta, Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum.

Et noluerit per contemptum iubente Deo ſignum petere à ſuis è cœlo vel terra. *Iſa. c. 7.*

Ezechiel ad populum Iſraeliticum mittitur, vt verbum Domini ei annuntiet: verum illud audire domus Iſrael renuit, quippe quæ attrita ſit fronte, & duro corde. *Ezech. 3.*

Cum Paulus Proconſuli Sergio verbum Dei nuntiaret, Simon Magus reſiſtebat, quærens auertere Proconſulem à fide: Paulus autem intuens in eum dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus non videns ſolem vſq; ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret. Tunc Proconſul cum vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini. *Act. c. 13. v. 7. & ſeq.*

EXEMP. I. *De ciuitate Perſica ob deſpectum Dei verbum funditus euerſa.*

Sozom. l. b. 2. hiſt. eccl. c. 4. Niceph. Calliſt. l. 8. hiſt. eccl. c. 37. an. 350.

ANno Chriſti Domini trecenteſimo quinquageſimo, ſub Rege Sapore grauis perſecutio in Perſia aduerſus Eccleſiam ſæuiit Per id vero tẽporis etiam Milles Epiſcopus martyrio occubuit. Is primum apud Perſas militauerat, poſtea vero deſerta militia Apoſtolicam vitam eſt imitatus. Cum autem Perſicæ cuiuſdam ciuitatis Epiſcopus eſſet, multoſque ſæpe numero cruciatus pertuliſſet, nec vlli iſthic perſuadere poſſet, vt Chriſtianus fieret, iniquo eam impietatem ferens animo, ciuitatem execratus, inde diſceſſit. Non longo poſt tempore, cum primarii vrbis illius in Regem peccaſſent, exercitus cum trecentis elephantis eo profectus vrbem euertit, & velut agrum colentes in ea ſementem fecere. Hunc in modum verbi diuini contemptus pœnas iuſtas & graues, tum Deo, tum Epiſcopo perſoluit.

Contemptus verbi diuini punitur.

II. *Dominum Deum valde iratum populo nullum fructum ex concione audita facienti.*

Bernard. Iuſtinian. in eius vita.

Tempore B. Laurentii Iuſtiniani Patriarchæ Veneti Deus Venetorum vrbi ob grauia ſcelera, quæ in ea perpetrabantur, grauiter ſuccenſuit. Precabatur pro ea B. Laurentius inibi degens Bellum exarſit inter Venetos & Mediolanenſes. Incolebat id temporis locum deſertum & horridum inſulæ Corcyræ finitimum Eremita ſanctus vaticinandi ſpiritu præditus Hunc Venetus quidam, vir primarius, agens in Corcyra, adiit, & percunctatus eſt, num bellum illud feliciter ceſſurum eſſet Venetis, Cui reſpondit, Deum vehementer iratum eſſe Venetis, quod ex verbi diuini prædicatione nullum fructum colligerent: eoſque iampridem inſtar Sodomæ perituros fuiſſe, niſi precibus ſui ſancti Patriarchæ furor diuinus auerſus eſſet.

Ira Dei in verbi ſacri contemptores.

III. *Quomodo Sathan homines pios à concione audienda auertere contendit.*

In vita eius c. 29. apud Sur. 13. Iun. tom. 3.

Cum aliquando D. Antonius à Padua concionaretur, tum præſens nobilis domina auide verbum

Verbo Dei dæmon inuidet.

Dei audiebat. Quod cum non ferret impurus Sathan, vt fructum concionis ab ea excluderet, cursoris speciem præ se ferens ad eam cum litteris venit, aitque filium eius ab hostibus captum, & interfectũ. Eas maligni hostis versutias spiritu cognoscens vir Dei (nam corporeis auribus de eius filio perceperat) coram omnibus dixit: Nihil timeas, Domina, filius tuus & viuit, & recte valet. Cursor autem iste diabolus est. Ad quas voces instar fumi ille egregius cursor euanuit.

IV. *S. VVolstanum quidam à concione habenda deterrens egregie excipitur.*

Breuonius monac. VVigorn apud Sur 19. Ian.

S. Wolstanus Wigorniensis Episcopus solebat omni die Dominica sedula deuotione populo verbum Dei prædicare: quem frater quidam increpans solius asseruit esse Pontificis prædicare: monacho vero silentium & claustrum competere. Cui sanctus respondit: Verbum Dei non est alligatum, nihilque Deo gratius, quam Christum annũtiare, populumque ab errore viæ suæ reuocare, ideoque se non omissurum. Nocte sequente frater ille ad tribunal ignoti iudicis in visione ductus, & cur seruum suum obiurgasset, redargutus, in pauimentum iussus est sterni & cædi. Lacrymæ vero in maxillis, & liuores euidentes in scapulis euigilantis apparuerunt. Cuius calamitate motus vir Dei benedictionem ei dedit, & statim sanitas ei rediit, omneque doloris vestigium conquieuit.

S. Wolstanum à concionando auertens miro modo plectitur.

V. *Vt auditores à concione fugientes compescuerit Cæsarius Arelatensis Episcopus.*

In vita eius cap. 12. apud Surium 27. Augusti.

Cæsarius Arelat. vt populum in concione retinuerit.

Cum die quodam B. Cæsarius Arelatensis Episcopus esset ad altare, animaduertit quosdã lecto Euangelio ex ecclesia egredi, quod sancti viri conciones auscultare initio detrectarent. Mox igitur aduolat, his vocibus compellans populum: Quid facitis filii? Quid ita foras absceditis mala persuasione subuersi? State pro animabus vestris ad accipienda verba adhortationis nostræ, eaque auscultare solliciti. Non licebit id vobis in illo tremendi iudicii die. Moneo & clamo atque contestor: Ne sitis, obsecro, vel surdi, vel profugi. Auditis oris mei buccinam, perinde ac si animas vestras suo mucrone Satan iugularit. Non ego taciturnitatis arguar. Hac de causa sæpissime ostia lectis Euangeliis occludi iussit, donec propitio Deo, ipsi gratularentur ea coertione se profecisse, qui solebant esse fugitiui.

TIT. LXXVI. De ipsa scriptura sacra.

Matth. 9. & 21.

Principes sacerdotum, Scribas & Pharisæos inique Christum Dominum arguentes ipse sæpe per scripturas conuincit.

Matth. 12. & 15.

Idem per scripturam respondens discipulos suos contra Pharisæos defendit: Non legistis, inquit, quid Dauid fecerit, quando esuriit? 1. Reg. 21.

Tentatus à diabolo per scripturam respondit, & tentatorem ipsum scripturæ auctoritate confudit. *Matth. 4.*

EXEMP. I. *De scriptura sacra à septuaginta interpretibus miro modo in Græcum sermonem versa.*

Ex Irenæo Euseb. Cæsar. li. 5 hist. eccl. cap. 8.

PRius quam Romanorum inualesceret principatus, cum adhuc Macedones Asiam possiderent, Ptolemæus Lagi filius, volens bibliothecæ suæ, quã apud Alexandriam ex omnium veterum Græcorum voluminibus cõstruebat, maiorem gloriam quærere, petit etiam ab Hierosolymis, vt Hæbreas eorum scripturas in Græcam linguam interpretatas acciperet. At illi (subiecti quippe erant Macedonibus) electos, & in scripturis sanctis eruditissimos, atque in vtraque lingua peritissimos viros septuaginta presbyteros miserunt ad Ptolomæum, in quo tamen Dei voluntas & consilium gerebatur. Tum ille singulorum volens accipere documenta, & verens ne forte per interpretationem occultarent insertam diuinis voluminibus veritatem, singulos à se inuicem separat, & eadem seorsum positos interpretari iubet, eumque ordinem interpretandi in singulis quibusque voluminibus obseruari: quousque rursum corã se in vnum omnes reuocari, & conferre ad inuicem, quæ singuli interpretati fuerant, facit. Et tunc Deus vere glorificatur, & scriptura sancta, quod vere diuina esset, iisdemque nominibus ac sententiis scripserant ab initio vsque ad finem: ita vt & ipsi, qui aderant gentiles, agnoscerent, quia Dei nutu scripturæ tunc interpretatæ sunt. Et nihil mirum, si diuina prouidentia hoc ita fieri procurauit, cum & in ea captiuitate, quæ populo acciderat sub Nabuchodonosor Rege, corruptis scripturis, cum post septuaginta annos Iudæi ad patriam suam redirent in temporibus Artaxerxis Persarum Regis, inspirauerit Deus Esdram sacerdotem ex tribu Leui, vt omnia piorum Prophetarum volumina ac verba repararet, & restitueret populo legem, quæ per Moysen fuerat data.

Scriptura sacræ interpretes septuaginta

II. *Pro sacrorum librorum defensione sanguinem fundunt sancti viri.*

Ex actis S. Saturnini Sur. 11. Feb

Temporibus Diocletiani & Maximiniani bellũ diabolus Christianis indixit, vt sacrosanctaDomini testamenta, scripturasque diuinas ad exurendum peteret, basilicas Dominicas subuerteret, & ritus sacros, cœtusque sanctissimos celebrari Domino prohiberet: sed non tulit exercitus Domini Dei immane præceptum, sacrilegamque iussionem perhorruit, & mox correptis armis fidei in prælium descendit, non tam contra homines, quam contra diabolũ pugnaturus. Itaque pro iis conseruandis libenter sanguinem suum profuderunt quam plurimi, qui pleni Deo, prostrato diabolo, victricem palmam in passione gestarunt. Tum etiam in medio foro ciuitatis* Alutinensis cœlum ipsum pro diuinis scripturis dimicauerat: cum enim Fundanus eius vrbis quondam Episcopus eas scripturas magistratui exurendas

Scriptura sacra quanti facienda

*Abitinensis.

rendas

[D]iuino mi[r]aculo ſcri[p]turæ ſacræ [ſe]ruatæ.

rendas tradidiſſet, & magiſtratus ſacrilegus iam igni apponeret, ſubito imber ſereno cælo diffunditur, ignis ſcripturis ſacris admotus extinguitur, grandines adhibentur, omniſque regio ipſa, pro ſcripturis Dominicis, elementis furentibus deuaſtabatur.

III. *De pœna ciuili in militem, qui libros Moyſis in partes diſcerpſerat.*

[Io]ſephus an[ti]quit. Iuda[ic]arum lib. [2]0. c. 4.

Inſtante Paſchę feſto, per quod noſtris hominib. veſci panibus infermentatis mos eſt, cõcurrentibus vndique ad ſolennitatem turbis plurimis, ob vnius militis impudentiam ingẽs ibi excitatus eſt tumultus, quo viginti millia extinctorum numerata ſunt, verſaque in luctum feſta lætitia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Qui enim ex illa turba fugientes euaſerant, in publica via centeſimo ab vrbe ſtadio Stephanum Cæſaris ſeruum iter facientem aggreſſi ſunt latrocinio, omneſque eius diripuerunt ſarcinas. Quo audito Cumanus Iudææ Præſes confeſtim eo miſit milites, iuſſos vt vicos loco propinquos diriperent. In hac autem populatione miles quidam libros Moſaicos in quodam vico inuentos protulit, eoſque lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentẽ totam conuitiis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſaream, in qua tum Cumanus agebat, ſupplicãtes, vt non ſuam ſed læſi numinis vlciſceretur iniuriam. Tum Præſes veritus defectionem populi, de amicorum conſilio militem illum violatorem legis ſecuri feriit.

[M]ilitis li[b]ros Moſai[c]os diſcer[p]entis pœ[n]a.

IV. *Non licere profanis ſacram ſcripturam attingere.*

[Io]ſeph. anti[q]uit l. 12. c. 2. [B]aro. an. Do. [.]3.

Demetrius Phalereus bibliothecæ regiæ præfectus à Ptolemæo Ægypti Rege interrogatus, qui factum ſit, vt tam admirãdæ ſcripturæ diuinæ nec hiſtoricus vllus, nec poeta mentionem fecerit, tunc reſpondit, neminem auſum eam attingere, quam conſtaret diuinam eſſe, & omni veneratione digniſſimam, & punitos eſſe quoſdam à cæleſti numine, qui illam temere attrectare non ſint veriti. Theopompum enim volentem inde quædam ſuis ſcriptis inſerere, mente motum fuiſſe diebus triginta, & per interualla inſaniæ Deum placaſſe, facile coniiciente quæ morbi cauſa fuerit, atq; in ſomnis admonitum hæc ideo pati, quod fuiſſet circa res diuinas curioſior, eaque voluiſſet proferre humanis hominibus: Quare cum à cæpto deſtitiſſet, ſanam mẽtem ei fuiſſe redditam. Theodecti etiam poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è ſacris libris admiſcere, oculos glaucomate ſuffuſos calligaſſe: & cum erratum cognouiſſet, exorato Deo redditam ſibi aciẽ. Acceptos dein à Demetrio libros (antiquæ legis) Rex cum adoraſſet, aſſeruari iuſſit diligenter, vt incorrupti manerent.

[S]criptura [ſa]cra abutẽs [T]heopom[p]us amẽtia [p]ercutitur.

[T]heodect[us] [p]oeta abu[ten]s diuina [ſ]criptura [d]iuinitus [p]unitur.

V. *Diuinæ ſcripturæ vocula vna, licet barbara videri poſſit, haud immutanda.*

[S]ozom l. 1. [hiſ]t. eccl. c. 11. Nice. li. 8. [c]. 42.

S. Spiridion ille Magnus Trimithuntis in Cypro Epiſcopus tenaciſſimus erat eccleſiaſticæ antiquitatis, cuſtoſque paternarum traditionum, nec vnius voculę mutatione patiebatur eam quauis occaſione labefactari. Vnde accidit, vt cum aliquando gentilem ſuum Triphyllium Ledrẽſem in Cypro Epiſcopum, virum (vt teſtatur Hieronymus) omnium ſuæ ætatis eloquentiſſimum in Synodo orãtem audiret, & locum illum Marci Euangeliſtæ citaret: *Tolle grabatum tuum & ambula*: pro grabato, lectum dixit. Quod moleſte ferens Spiridion: Tune, inquit, melior es illo, qui grabatum dixit, vt eius verbis vti dedigneris? Quod cum dixiſſet, exiliit è ſede ſacerdotali, populo inſpectante: atque hoc modo Triphyllium eloquentia ſe arroganter efferentem ad modeſtiam erudiuit: nam ſatis in ſe habuit auctoritatis ad pudorem alteri incutiẽdum, quippe cum & veneratione dignus eſſet, & rerum admirabiliter geſtarum gloria maxime nobilitatus, quin etiam cum eum & ætate anteiret, & dignitate ſacerdotali.

Scripturam mutãs Triphyllius à S. Spiridione carpitur.

VI. *Scripturæ ſacræ vti nihil detrahendum, ita nihil addendum.*

Sabbatius presbyter Nouatianus in ordine preſbyterii ſui manere nolens, ſed iam ſtatim ab initio ad Epiſcopatum anhelans, cum ſpe ſua fruſtratus eſſet ab eccleſia Nouatianorum diſceſſit, Iudaici Paſchatis obſeruantiam prætexens. Separatim itaque conuentus faciens rem auſus eſt multis periculis dignam. Nam cum die quodam in eo conuentu locũ euangelii legeret, in quo dictum eſt: Erat autem feſtum quod Iudæorum Paſcha vocatur: adiecit quæ nec vſpiam ſunt ſcripta, nec vnquam audita, nempe iſta: Maledictus ſit, inquit, qui Paſcha extra azyma facit. Hoc audito, factum eſt, vt multi Nouatiani ad ipſum defecerint. Verũ nihil illi profuit hoc ſophiſma: nam malum finem cõſequuta eſt iſta diuini verbi adulteratio: etenim feſtũ hoc paulo poſt per anticipationem celebrauit, & confluxerunt ad eum ſecundum conſuetudinem multi, & dum pro more nocturnis vigiliis immorarentur, inciderunt in dæmoniacam quandam tumultuationem, quaſi Siſinnius ipſorum Epiſcopus multa cum multitudine ſuper ipſos irruat: eamque ob rem ſuborto tumultu, ſicut euenire ſolet, nocte, ac loco anguſto comprehenſi ſeipſos contriuerunt, ita vt ex illis ſupra ſeptuaginta interierint. Hoc factum multos permouit, vt à Sabbatio deficerent.

Socr. Hiſt. Eccl. li. 7. c. 5. & Nicep. l. 14. c. 13.

Ioan. 2.

Hæretici ſcripturam deprauant.

Sabbatius ſcripturam corrumpẽs diuinitus cum ſuis punitur.

VII. *Scripturæ ſacræ verba etiam nõ intellecta vim habẽt.*

In vit. Patr. li. 2. c. 90.

Apud ſanctum Arſenium quidam ex fratribus conquerebantur, ſibi ſacrarum litterarum, quas & noſſet, & didiciſſet, intellectum perdifficilem eſſe, & reipſa experiri ſe, quod exilis admodum conſolatio ex iis ad ſe redeat, eaque de cauſa animam ſuam vehementer turbari. Ad quæ Arſenius: Fili mi, neceſſe eſt, vt magno cum ardore meditationi diuinæ doctrinæ inſiſtas. Audiui enim ex Abbate Poemene, aliiſque Patribus, quod ſerpentium incantatores ipſimet verba, quibus ſerpentes effaſcinant,

nant, non intelligant, serpentes autẽ audientes verba, ea intelligant, eorum vim percipiant, eisque obediant. Idem & nobis faciendum est: etiamsi virtutem & efficaciam sacrarum literarum plene non intelligimus, attamen virtutem verborum diaboli percipiunt, & fugantur.

VIII. *De infirmo per attactum Euangelij S. Matthæi sanato.*

Sigebert. Gemblac. ad an. 489.

S. Barnabæ mors.

D Barnabas Apostolus, qui apud Salaminam Cypri à Barieu mago, & à Iudæis pro Christo igne crematus est, corpus suum, quod à Ioanne Marco cõsobrino suo in crypta occultatum adhuc latebat, reuelatione sua inueniri fecit: cum quo etiam Euangelium Matthæi, ipsius Matthæi manibus Hebraice scriptum, quod erat simul reconditum, inuenitur.

Euangelii virtus.

Quod ipse Barnabas ex doctrina Apostolorum secum semper ferre solebat: & vbicunque inueniebat infirmos, ponebat illud super illos, & tam fide Barnabæ, quam merito Matthæi sanabantur.

IX. *Scripturæ diuina verba in laudes hominum non esse detorquenda.*

D. Greg l. 6. epist. 6. Baro. to 8. an. 596.

Postquam Hierarcha vrbis Constantinopolitanę Ioannes, qui νηστευτὴς, hoc est, ieiunator à Bizantiis cognominatus est, de medio sublatus est, in locum eius Cyriacus Oeconomus, optimi nominis vir, nonnihil antea reluctatus, substitutus est. Cum vero D. Gregorius Magnus eius nominis septimus ad Episcopos & ad Mauritium Imperatorẽ litteras scriberet de eius substitutione, gratulabatur quidem de tanti viri electione, sed placide eos redarguit, quod scripsissent, apparuisse in Ecclesia Cyriacum sicut solem, ob idque eidem illud propheticum cũctos acclamasse: Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.

X. *De puero Indo per verba Euangelii descripta & collo appensa curato.*

Ex litt. an. Societ. ann. 1597. Missione ad Mogorem, sub Prouinc. Ind.

In India Mogoris vrbis Præfectus, vno è filiis ei⁹ grauiter ægrotante, remedium expetiit à nostræ religionis sanctitate. Data itaque sunt illi sacra ex Euangelio verba nonnulla membrana papyracea descripta. Quæ cum puero è ceruice appendisset, magna cum omnium admiratione statim conualuit.

TIT. LXXVII. De piis & sacris libris legendis, aut scribendis.

EXEMP. I. *Carpitur à Greg. VII. Theodorus medicus quod negligenter scripturam sacram legeret.*

D. Greg li. 4. Epist. Ep. 84. & li. 6. epist. 69.

THeodorus medicus Constantinopolitanus miserat ad B. Greg. VII. Ep. Rom. magnam pecuniarum vim pro captiuorum redemptione. Eius liberalitatem Gregorius commendat, negligentiam interim in euoluendis sacris literis reprehendit, inter cætera his verbis vsus: Imperator cœli, Dominus Angelorum & hominum, pro vita tua tibi epistolas suas transmisit, & tu illas ardenter legere negligis? Quid est enim scriptura sacra, nisi quædam epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam?

II. *De sanctorum Patrum scriptis reuerenter legendis.*

Wilhelm. Abbas in vita eius li. cap. 4.

D. Bernardus Abbas Clarauallensis, dum ab opere corporali vacaret, iugiter aut orabat, aut legebat, aut meditabatur. Canonicas scripturas simpliciter ac seriatim libentius ac sæpius legebat, nec vllis magis, quam ipsarum verbis eas intelligere se dicebat: & quicquid in eis diuinæ sibi elucebat veritatis aut virtutis, in primæ sibi originis suæ fonte magis, quã in decurrentibus expositionum riuis sapere testabatur.

Reuerenter legendæ Patrũ scripturæ.

Sanctos tamen & orthodoxos earum expositores humiliter legens nequaquam sensibus eorum suos sensus æquabat, sed subiiciebat formandos: & vestigiis eorum fideliter adhærens, sæpe de fonte, vnde illi hauserant, & ipse bibebat. Inde est quod plenus spiritu, quo omnis scriptura diuinitus est inspirata, tam confidenter & vtiliter ea vsque hodie, sicut Apostolus dicit, vtitur ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendũ; & dum prædicat verbum Dei, quicquid de ea affert in medium, sic patens & placens efficit, & circa id, vnde agitur, efficax ad mouendum, vt mirentur omnes in verbis gratiæ, quæ procedunt de ore eius.

2. Tim. 3.

III. *Pro scripturarum sacrarum intelligentia præceptore ac etiam prudentia vtendum esse.*

Ex Simeon Metap. Sur. in vita SS. Chrys. & Dariæ martyr. cap. 2. Oct. 25.

Polemius Alexandrinus in ciuitate sua illustris ac Princeps, ordinisque Senatorii, Romam cum filio suo Crysantho profectus, à Senatu Romano amice susceptus, maximisq; honoribus ab Imperatore Numeriano auctus, sellam in Senatu Romanorũ obtinuit. Hic filium suum, quem disciplinis omnib. imbuendum curauerat, philosophorum studio tradidit. Erat autem adolescens ingeniosus, & ad discendum aptissimus. Quantæ autem prudentiæ fuerit, res ipsa indicabit.

Prudentia in legendis scripturis. Euangelii sacri lectione verũ Deũ cognoscit S. Chrysanthus.

Cum enim omne scriptorum genus diligenter conquireret, incidit in libros Euãgeliorum. Quibus accurate perlectis, sic ipse secum: Tamdiu te decuit, Chrysanthe, tenebrarum libros euoluere, quoad lumen veritatis inuenires? Non est autem sapientis, nec prudentis, vt à lumine rursum ad tenebras reuertaris: perderes enim labores, quos suscepisti, si laborum fructum abiiceres. Est autem laborum fructus, qui à Deo quærentibus datur: sic enim præcipit Deus, quemadmodum legisti: *Quærite, & inuenietis.*

Luc. 11.

Quamobrem si, quod quæsisti, atque inuenisti, reliqueris, amentibus ac stultis eris hominibus similis. Studiose igitur complectere, quod toto animo est complectendum. Aurum inuenisti, inuenisti argentum, inuenisti lapides pretiosos. Idcirco quæsisti, vt reperires, & ideo reperisti, vt possideres. Caue sinas à te diripi, quod inuenisti. Vtere, fruere pri-

primitiis laborum tuorum, & vide, ne si eas reieceris, frustra conquisisse atq; expetisse videare. Hæc enim ipse locutus esset, ecquis esset diuinarum scripturarum magister: & quemadmodũ eloquentes ac litteratos audierat, sic cupiebat magistros indoctos & piscatores inuenire: Legerat enim Apostolum dicentem: Vbi sapiens? Vbi scriba? Vbi inquisitor huius sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Nam quia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Hæc ille cũ quotidie cogitaret, & Christi seruos conquireret, cuidã occurrit, qui dicebat, se nosse virum Christianum nomine Carpophorum, diuinarum scripturarum peritissimum, qui propter impiam persecutionem in montibus in spelunca quadam habitaret, qui locus perquam paucis notus esset. His gauisus Chrysanthus, & narrantis genua complexus supplicat sibi indicari locum. Dei autem prouidentia factum, vt eo perueniret. Cum igitur Carphophorum conuenisset, paucis mensib. omnes diuinas scripturas didicit, & in fide confirmatus perfectus euasit in Christo, adeo vt septimo post baptismum susceptum die Iesum Christum filium Dei prædicaret.

[1.] Cor. 1. [S]apientiam [h]uius secu[li] stultam [f]ecit Deus.

[S]acrarum [s]criptura[ru]m cupi[du]s indiget [d]octore.

IV. *Diuus Augustinus vita B. Antonij Magni lectione fit Christianus.*

Diuus Augustinus diuinitus in corde admonitus fuit vt conuerteretur, & obortа est ibi ingens procella ferens ingentem lacrymarum imbrem. Quã vt totam effunderet, surgens ab Alipio, qui eius lateri affixus erat, solitudinem petiit. Vbi sub quadam fici arbore strauit se, nescio quomodo dimittens habenas lacrymis, vnde proruperunt flumina oculorum, acceptabile Deo sacrificium. Et has voces miserabiles iactans dicebat: Et tu Domine vsquequo? Vsquequo Domine irasceris in finẽ: Ne memor fueris iniquitatum nostrarũ antiquarum. Quamdiu, quamdiu, cras & cras? Quare non modo, quare nõ hac hora finis turpitudinis meæ? Dicebat hæc, & flebat amarissima contritione cordis sui. Et ecce audit vocẽ de vicina domo cum cantu dicentis, & crebro repetentis quasi pueri, an puellæ, nesciebat: Tolle, lege: tolle, lege. Statimque mutato vultu intentissimus cogitare cœpit, vtrumnam solerent pueri in aliquo genere ludendi cantitare tale aliquid: nec occurrebat omnino eum vspiam audiuisse: Repressoq; impetu lacrymarum surrexit, nihil aliud interpretans diuinitus sibi iuberi, nisi vt aperiret codicem, & legeret primũ caput quod inuenisset. Audierat enim de Antonio, quod ex Euangelica lectione, cui forte superuenerat, admonitus fuerit, tanquam sibi diceretur quod legebatur: *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis, & veni sequere me*, & tali oraculo ad Deum esse conuersum. Itaq; Augustinus concitus rediit ad eum locum, vbi sedebat Alipius: ibi enim posuerat codicẽ Apostoli, cum inde surrexerat. Arripuit, aperuit, & legit, in silentio capitulum, quo primum coniecti sunt oculi eius: *Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induite Dominum Iesum Christum, & carnis prouidentiam, ne feceritis in concupiscentiis.* Nec vltra voluit legere, nec opus erat. Statim quippe cum fine huiusce sententiæ quasi luce securitatis infusa cordi eius, omnis dubitationis tenebrę diffugerunt. Tunc interiecto aut digito, aut nescio quo alio signo, codicem clausit, & tranquillo jam vultu indicauit Alipio. At ille quid in se ageretur, nesciente Augustino, sic indicauit: Petit videre quid legisset Augustinus. Quod cum vidisset, quid sequeretur attendit. Sequebatur vero; *infirmum in fide assumite.* Quod ille ad se retulit, & Augustino aperuit. Et tali admonitione firmatus est. Cuius rei conscia Augustini mater exultat & triumphat benedicens Domino, qui potens est vltra quam petimus, aut intelligimus facere.

[Li]b. 9. Con[fess]ion. c. 12.

[A]ugustini [lac]rymæ ex [co]rdis con[tri]tione.

[Vo]x inusi[tat]a ad Au[gu]stinum.

[M]atth. 19.

Augustini [con]uersio.

Rom. 13.

Rom. 14.

B. Monicæ triumphus.

V. *Lectione actorum Apostolorum Domna facta Christiana.*

Fuit olim in Maximiani Christianorum immanissimi persecutoris consulatu fœmina illustrissima & pulcherrima nomine Domna, quatuor supra viginti annos nata, gentilitiis Deorũ sacrificiis præfecta: quę cum incidisset in Acta Apostolorũ, & ex eis pietatem pręgustasset, cupiens plenius ad Christianam fidem institui, noctu conuenit Cyrillũ Nicomediẽsis Ecclesiæ Episcopum; à quo religionem edocta, signoq; Crucis ex more, dato nomine, consignata, effectaq; Catechumena Agapium Diaconũ ab eodem catechistam accepit, rei tantum conscio. Inde barbaro homine, eunucho regio, paribus votis Christianum fieri expetente: quo cum etiã statuto tempore baptismũ suscepit; & quod in Actis Apostolorum legerat, quæcunq; habuit, vt gemmas, thesauros & vestes pretiosas, ad Cyrilli pedes in pauperes eroganda portauit. Ea vero à Persa quodã eunucho Indes collega, domus regię Præfecto delata, quod cũ Inde fidem Christianã excoleret: is rem accuratius exploraturus, suasione delatoris cubiculum eorum ingreditur. Quænam vero in eo inuenerit, & quæ solerent esse Christianorum suppellectilia, auctoris verbis, ac sic describentis, referimus: Cũ Præfectus libenter eam admisisset probationem, aufert ab eis claues, & cum aperuisset, inuenit protinus, non vt ipse sperabat, sed ea quæ vere erant veneranda, nempe diuinæ Crucis figuram, & librum sacrosanctum, nimirum Apostolorum Deo gratas Actiones, & pręterea possessionum varietatem eorum, quæ in cælis magnum thesaurum recondebant. Cuius præclaræ opes erant duæ storeæ in nudo solo stratæ, generosorum & beatorum Domnę & Indes suppellex: fictile præterea thuribulum & lucerna, & lignea arcula, in qua repoluerant sacrã oblationem, cuius fiebant participes. Sic detecti detruduntur in carcerem, ac fame diutius cruciantur: diuinitus autem imperti-

Ex Actis martyr. Nicomediens. apud Metap. 29. Ianuarij. & Baron. tom. 2. an. 293.

Crucis signi cõsuetudo antiqua.

Act. 4.

Christianorum supellex quæ.

Eucharistia domũ portari solita.

Pertitis alimentis pellunt inediam. Tandem dimissi cum spiritum vsq; ad finem vitæ, donec pro Christo sanguinem profunderent, conseruarunt.

VI. *Lectione vitæ B. Antonij eremitæ ad vitam solitariam conuertuntur duo aulici.*

D. August. Conf. ss. tom. 2. c. 6.

Cum Potitianus ciuis Afer, vir Christianus & fidelis, ad Augustinum & Alipiũ aliquando venisset, inter colloquendum incidit, vt diceret, nescio quãdo se & tres alios cõtubernales suos, nimirum apud Treuiros, cum Imperator (Theodosius) pomeridiano Circensium spectaculo teneretur, exisse deambulatũ in hortos muris contiguos, atque illic vt forte combinati spatiabantur, vnum secum seorsum, & alios duos itidem seorsum pariterque digredi contigit: sed illos vagabundos irruisse in quandam casam, vbi habitabant quidam Dei serui, spiritu pauperes, qualiũ est regnum cœlorum, & inuenisse ibi codicem in quo scripta erat vita Antonij: quam cœpit legere vnus eorum, & mirari, & accendi, & inter legendum meditari arripere talem vitam, & relicta militia seruire Deo. Erant autem ex eis quos dicunt Agentes in rebus. Tunc subito repletus amore sancto & sobrio pudore, iratus sibi coniecit oculos in amicum, & ait illi: Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris, quo ambimus peruenire? quid quærimus? cuius rei causa militamus? Maiorne esse poterit spes nostra in palatio, quam vt amici imperatoris simus? Et tibi quid non fragile, plenumque periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? Et quamdiu istud erit? Amicus autem Dei si voluero esse, ecce nũc fio. Dixit hoc, & turbidus parturitione nouæ vitę reddidit oculos paginis & legebat, & mutabatur intus, vbi Deus videt, & exuebatur mundo mẽs eius, vt mox apparuit. Namque dum legit, & voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando & discreuit, decreuitque meliora: & ait amico suo: Ego jam abrupi me ab illa spe nostra, & Deo seruire statui, & hoc ex hora hac in hoc loco aggredior. Te si piget imitari, noli aduersari. Respondit ille, adhærere se socio tantæ mercedis tantæque militiæ. Et ambo jam ædificabant turrim sumptu idoneo relinquendi omnia sua & sequendi Christum. Tum Potitianus, & qui cum eo per alias horti partes deambulabant, quærentes eos deuenerunt in eundem locum, & inuenientes admonuerunt vt redirent, quoniam declinasset dies. At illi narrato placito & proposito suo, quoq; modo in eis talis voluntas orta esset atque firmata, petiuerunt, ne sibi molesti essent, si adiungi recusarent. Isti autem nihilo mutati à pristinis fleuerunt se tamen, atque illis pie congratulati sunt, & commendauerunt se orationibus eorum, & trahentes cor in terra abierunt in palatium: illi autem affigentes cor cœlo mãserunt in casa. Et ambo habebant sponsas. Quæ postquam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsæ virginitatem Deo.

Matth. 5.

Potitian duorum Agentium siue Aulicorum conuersionem refert.

Ex lectione vitæ B. Antonij conuertuntur duo aulici.

VII. B. *Dominicus Collationum sanctorum Patrum lectione multum reficiebatur.*

S. Dominicus Prædicatorum parens, cum adhuc religionis Canonicæ nouitium ageret, de antiquis semitis inquirebat, vt sciret, quæ esset via bona, vt ambularet in ea. Vnde librum illum, qui Collationes Patrum inscribitur, studiose legendum suscepit, deditq; operam, vt lecta intelligentia comprehenderet, affectu sentiret, effectu & reipsa fortiter exequeretur: Didicit enim ex eo puritatem cordis, contemplationis viam, omniumque virtutum perfectionem, idque vnctione magistra. De huiusmodi enim liber ille agit. Itaque abiiciens & despiciens seipsum in cordis humilitate reuerentiam Canonicis & honorem exhibebat.

Theodor. Appoldia l. 1. vita eius cap. 4. Ierem. 6.

VIII. B. P. *Ignatius piorum librorum lectione priorem vitæ statum in meliorem commutat.*

Beatus P. N. Ignatius Societatis Iesu fundator, vt prolixe in eius vita scribit Petrus Ribadeneira, cum militiæ sæculari deditus, lectoque ob læsum grauiter pedem affixus, codicem sibi aliquem porrigi fallendi temporis ergo postulasset, nec alius ad manũ esset, nisi qui vitam Christi & Sanctorum contineret, lectione illa sensim ita immutatus est, vt abiectis armis, mundoque contempto totum se diuino cultui manciparit, ac tandem viros doctissimos propositi sui sectatores sibi adiunxerit, ac religionem Societatis Iesu jam toto orbe sparsam, à sede Apostolica sæpe approbatam condiderit.

Pet. Ribadeneira l. 1. de vita eius.

TIT. LXXVIII. De libris impiis & profanis vitandis.

EXEMP. I. *De pœnitentia Pij 2. quod iuuenis minus honesta scripserit.*

Pius secundus nomine Pontifex summus, cum sciret per ætatem iuuenilem excidisse quædam sibi non satis modesta, postea magnopere pœnitens hoc vnice laborauit, vt intelligerent omnes, cupere illum, istos veluti monstruosos partus, esse suppressos. Rogat igitur omnes, vt posterius hoc consilium priori anteferant temeritati: Seni, inquit, magis, quam iuueni credite: nec priuatum hominem pluris, quam Pontificem facite. Æneam reiicite, Pium suscipite.

Æn. Syluius 114. & 3

II. *Heliodorus Episcopus ob amatorium poema, quod composuerat, Episcopatu cedit.*

Heliodorus Episcopus Tricensis in Thessalia, cum iuuenis adhuc esset, libellos amatorios composuit, quos Æthiopiam inscripsit, nunc autem eos Χαρίκλειαν, quasi gratam gloriam dicas, nominauit. Quo nomine etiam ei Episcopatus ademptus est: Nam cum lectione eorũ opusculorum iuuenes multi in periculum coniicerentur, Synodus Prouincialis statuit, vt libellos ipsos, qui amores accenderent, igni consumptos abolendos, vel qui eos composuisset auctori sanctionem Episcopalẽ abrogandam.

Niceph. C li. 12 hist. Eccl. c. 34

Heliodorus mauult Episcopatu cedere, quã amatorium suum poema abolere.

dam esse. Ille vero Episcopatum deponere, quam scripta sua supprimere maluit.

III. *Per impiorum librorum lectionem homo fit impiuss & per pios fit pius.*

ud. Granat. prologo ad part. Catechismi §. 4.

Hoc loco adiicere visum est, quod nuper vir nobilis vnus ex Inquisitoribus Regni Lusitaniæ mihi narrauit: quod nonparum faciet ad dignoscendum, quanta fuerit vtilitas in piorum librorum, & quantum periculi in impiorum reuolutione. Is ergo narrauit quendam vltro; nõ etiam delatum, veniæ impetrandæ causa ad Inquisitores accessisse, fatendo se ita à recta veritatis tramite declinasse per librorum impiorum lectionem, cui admodum addictus erat, vt nihil sibi aliud superesse videretur, quam lucis vsura frui, & vitam cum morte commutare. Sed ex quo, nacta nescio qua occasione, vel Deo potius ita disponente, sacræ doctrinæ libros euoluere cœpisset, ab ea mentis caligine liberatum se testabatur. Vnde veniam, quam petebat, consecutus est. Aliud ibidem æque verum ac notatu dignum narrauit D. Fernandus Catillo Legati munere fungẽs de Mauro quodam captiuo, cui, vt mihi videtur, Hametio nomen erat. Hic Orationum & Meditationum librum habebat, quas quotidie legendo percurrebat quod tamen domesticis omnibus risum mouebat: à quo cum quærerent: Quid Hameti ibi legis? Vernacula lingua respondebat: Ne vobis curæ sit, sinite me legere. Ipsi tandem in lectione persistenti Dominus Deus, qui aperuit ac illuminauit intellectum Eunuchi Reginæ Æthiopiæ prophetiam Esaiæ legentis, & huic aperuit. Paulo post enim sacro lauacro perfundi, & Christo nomen dare postulauit. En quam prosit sacra lectio ad fidei confirmationem, & eiusdem amplexum.

IV. *Sacrorum profanorumque librorum commixtionem Deo displicere probat D. Hieronymi pœna.*

D. Hieron. ist. 22. ad ustochium p. 13.

D. Hieronymi historiam, licet communem & omnibus notam non prætermittam hic inserere. Referã tibi, inquit ipse ad Eustochium virginem, meæ infelicitatis historiam. Cum ante annos plurimos domo parentibus, sorore, cognatis, & quod his difficilius est, consuetudine lautioris cibi propter cælorum me regna castrassem, & Hierosolymam militaturus pergerem, bibliotheca, quam mihi Romæ summo studio ac labore confeceram, carere omnino non poteram. Itaque miser ego lecturus Tullium ieiunabã: post noctium crebras vigilias, post lacrymas, quas mihi præteritorũ recordatio peccatorũ ex imis visceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus, si quando in memetipsum reuersus Prophetas legere cœpissem, sermo horrebat incultus: & quia lumen cœcis oculis nõ videbã, non oculorũ putabam culpam esse, sed solis Dum ita me antiquus serpens illuderet, in media ferme quadragesima medullis infusa febris corpus inuasit exhaustum, & sine vlla requie, quod dictu quoque incredibile sit, sic infelicia membra depasta est, vt ossibus vix hærerem. Interim parantur exequiæ, & vitalis animæ calor, toto frigescente iam corpo e, in solo tantum repente pectusculo palpitabat. Cum subito raptus in spiritu ad tribunal iudicis pertrahor, vbi tantum luminis, & tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris, vt proiectus in terram sursum aspicere non auderem. Interrogatus de conditione, Christianum me esse respondi Et ille, qui præsidebat, Mentiris ait: Ciceronianus es, non Christianus, vbi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuum Illico, obmutui & inter verbera (nam cædi me iusserat) conscientiæ magis igne torquebar, illũ me cũ versiculum reputans. *In inferno autem qui confitebitur tibi:* Clamare autem cœpi, & eiulans dicere: *Miserere mei Domine, miserere mei.* Hæc vox inter flagella resonabat. Tandem ad præsidentis genua prouoluti qui adstabant, precaba tur, vt veniam tribueret adolescentiæ, & error locũ pœnitentiæ comm darer, exacturus deinde cruciatũ, si gentiliũ litterarum libros aliquando legissem. Ego qui in tanto constrictus articulo vellem etiam maiora promittere, deierare cœpi, & nomen eius obtestans dicere, Domine, si vnquam habuero codices seculares, si legero, te negaui. In hæc sacramenti verba dimissus reuertor ad superos, & mirantibus cunctis oculos aperio, tanto lacrymarum imbre perfusos, vt etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec vero sopor ille fuerat, aut vana somnia, quibus sæpe deludimur. Testis est tribunal illud, ante quod iacui: testis iudiciũ triste, quod timui: ità mihi nunquam contingat in talem incidere quæstionem: liuentes fateor habuisse me scapulas, plagas sensisse post somnum, & tanto dehinc studio diuina legisse, quando non ante moralia legerem.

ibri profani à viris Christianis modeste legendi.

D. Hiero. punitur ob liberam gentilium librorum lectionem

Psal. 4.

V. *Erasmi Roterodami libros reiicit B. Ignatius Societ. nostræ parens, & in Societat. legi vetat.*

Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo vigesimo quarto, Ignatius Loiola grandis iam natu annum trigesimum agens cœpit primum Barcinonæ Grammaticis studio operam dare. In hac studiorum palæstra versanti pii quidam, ac docti viri consilium dederunt, vt Erasmi Roterodami, qui eo tempore bonus Latinitatis auctor habebatur, libellum de milite Christiano legeret, vt sermonis scilicet elegantiam cum pietate cõiungeret. Cuius consilii Confessarius etiam ad reliquos auctor accessit, Quod cum Ignatius simpliciter fecisset: obseruauit illius libelli lectione refrigescere in se spiritum Dei, & deuotionis sensim ardorem restingui. Quare animaduersa, librum de manibus omnino abiecit, & ita est auersatus, vt nec ipse amplius legerit illius auctoris libros, & passim à Societate nostra legi vetuerit. Thomæ vero de Kempis de imitatione Christi libello plurimum tum vtebatur, illiusque lectionem valde semper probauit: atq; ita illius libri spiritũ & doctrinã hausit, tã auide arripuit, tam perfecte in se expressit, vt (multorũ iudicio) Ignatii vita

P. Pet. Ribadeneira li. 1. de vita eius c. 3. & li. 5. cap. 10. Maff. l. 1. c. 16.

De comburendis libris obscænis & profanis vide P. Lorigny in c. 19. Actuum Apostol.

solida quædam, eminens, ac viua esset imago eorum præceptorum omnium, quæ aureo illo libello continentur.

VI. *Syngraphas iniquas & libellos similes ratione non legitima confectos esse concremandos.*

Anastas. Bibliothec. in Bonifac.

Cum Bonifacius hoc nomine II. Pontifex Romanus Clerum adegisset, vt, se adhuc viuente & vidente, Vigilium Diaconum sibi successorem daret: conscripta in eum finem constitutione, singulorũque chirographo consignata, tandẽ pœnitentia ductus est: quod videret hæc Canonibus aduersari. Itaque, vt quod malefactum fuerat, expiaret, ipsum Constitutum, vt ait Anastasius Bibliothecarius, in præsentia omnium sacerdotum & Cleri Senatus incendio consumpsit. Et Agapetus Pontifex, vt refert idẽ Anastasius, libellos anathematis, quos extorserat Bonifacius Presbyteris & Episcopis contra Canones, & contra Dioscorum, in medio ecclesiæ, congregatis omnibus, incendio consumpsit.

Syngraphæ iniquæ concremandæ.

VII. *Scripturas inique conceptas & iam vulgatas numinis diuini placandi gratia esse comburendas.*

Greg. Turo. hist. Franc. lib. 5. c. 34.

Pulchrum huius rei memorat exemplum Gregor. Turonensis de Chilperico Françorum Rege, & Fredegunde Regina: Cum enim grauissimis flagellis diuinitus castigarentur, existimarunt, id quod res erat, pœnas illas ideo à Deo sibi irrogari, quod colligendarum opum gratia subiectum populum nimis premerent & attererent. Quapropter Regina sero pœnitens ait ad Regem: Diu nos male agentes pietas diuina sustentat: nam sæpe nos febribus & aliis malis corripuit, & emendatio non successit. Ecce iam perdimus filios: ecce iam eos lacrymæ pauperum, lamenta viduarum, suspiria orphanorum interimunt, nec spes remanet cui aliquid cõgregemus thesaurizamus, nescientes cui cõgregemus ea: ecce thesauri remanent à possessore vacui, rapinis ac maledictionibus promptuaria vino: nunquid nõ horrea replebantur frumento: nunquid non erant thesauri referti auro, argento, lapidibus pretiosis, monilibus, vel reliquis imperialibus ornamentis? Ecce quod pulchrius habeamus, perdidimus. Nunc, si placet, venite, incendamus omnes descriptiones iniquas, sufficiatq; fisco nostro, quod suffecit patri Regiq; Chlotario. Hæc effata Regina, pugnis verberans pectus iussit libros exhiberi, qui de ciuitatibus suis per Marcum venerant, proiectisque in ignem, iterum ad Regem conuersa: Quid tu, inquit moraris? Fac quod vides à me fieri, vt & si dulces natos perdimus, vel pœnam perpetuam euadamus. Tunc Rex cõpunctos corde tradidit omnes libros descriptionum igni, conflagratisque illis, misit qui futuras prohiberent descriptiones.

Vexatio dat intellectum.

Descriptiones iniquæ igni traditę.

Tributa cur Chilpericus remiserit.

VIII. *B. Hermannus factus religiosus non libenter audiebat doctrinam, in qua nomen Domini non contineretur.*

In vita capite 9. apud Sur. die 7. April.

De Hermanno Steinueldensi Canonic. ex Ordine Præmonstratensi, quem eximia sanctitas, & singularis erga beatam Virginem deuotio mirabiliter sublimauit, hæc ad verbum narrat eius historia. Quoties, more puerorum, fabulas poetarum vel discere iubebatur, vel legere, nõ tulit patienter: imo & ipsos se docentes, super quos iam intus spirituali vnctione docente profecerat, reprehendit, asserens: quod Deo vero contumeliam irrogarent falsorum deorum nomina in poetarum libris etiam recitando: solebatque nobis postmodum de quibusdam magistris suis, qui cæteros religione anteire videbantur, narrare, se non sufficienter admirari, quod viri religiosi in scriptis possent poeticis delectari, cum tanta sint scripta veritate subnixa, per quæ ad Dei possit notitiam perueniri. Quis enim, nisi stultus, quærat librum inter spinas, vnde sine punctionibus non possit abstrahi, quod facilius & vtilius sine læsioee possit acquiri.

TIT. LXXIX. De sacris verbi Dei ministris.

Noluit Dominus instruere Cornelium Centurionem, sed mandat ei, vt accerseret Simonem Petrum, & ille diceret ei, quid eum facere oporteret. *Act. 10.*

Cum audissent Athenienses Paulum loquentem de resurrectione mortuorum, quidam irridebant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exiuit de medio eorum. Quidam vero adhærentes ei crediderunt, in quib. Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damari, & alii cum eis. *Act. 17.*

Veniens Paulus Berrhœam intrauit Synagogam Iudæorum, & quidam susceperunt verbum cum omni auiditate, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberẽt: Et multi crediderunt ex eis. *Ibidem.*

EXEMP. I. *Non facile prædicandum Dei Verbum absque sufficienti doctrina.*

In Epist. eius 178 an. Do. 391.

CVm S. Augustinus ordinatus ecclesiæ Hipponensis presbyter circa annum ætatis trigesimũ sextum à S. Valerio eius loci Episcopo cogeretur Dei verbum populo ministrare, ipse cum non tantæ esse doctrinæ sibi videretur, vt tam grande munus obiret; inducias saltem petiit in sequẽs Pascha, quo in diuinis scripturis fieret eruditior. Extat adhuc libellus precum ipsius ea de causa tunc oblatus Episcopo in Epist. 148. quam hic breuitatis ergo prætermitto.

II. *Prædicationis officium minime suscipiendum nisi ab eo qui legitime mittitur.*

D. Greg. li. 1 Dial. c. 4. apud Bar. to. 6. an. Do. 504.

Id ita esse exemplo docet D. Gregorius. Quidam, inquit, Felix nomine, Martæ Prouinciæ nobilis, pater huius Castorii, qui nunc nobiscum in Romana vrbe demoratur, cum venerabilem virum Dei famulum Equitium sacrum ordinem non habere cõspiceret, & per singula loca discurrere, atq; studiose præ-

ſe prædicare, eum quodam die familiaritatis auſu adiit dicens. Qui ſacrum ordinem non habes, atq; à Romano Pontifice (Symmacho eius nominis VI.) ſub quo degis, prædicationis licentiam non accepiſti, prædicare quomodo præſumis? Qui eius inquiſitione compulſus vir ſanctus iudicauit, prædicationis licentiã qualiter acceperit, dicens: Ea quę mihi loqueris, ergo quoq; mecum ipſe pertracto. Sed quadam nocte ſpecioſus mihi per viſionem iuuenis aſtitit, atq; in lingua mea medicinale ferramentum id eſt, phlebotomum poſuit, dicens: Ecce poſui verba mea in ore tuo, egredere ad prædicandum. Atq; ex illo die, etiam cum voluero, de Deo tacere non poſſum. Tantus quippe illum feruor ad colligendas Deo animas accenderat, vt ſic monaſteriis præ eſſet, quatenus per eccleſias, per caſtra, per vicos, per ſingulorũ quoq; fideliũ domos circũquaq; diſcurreret, & corda audientiũ ad amorẽ patriæ cæleſtis excitaret. Erat vero valde vilis in veſtibus, atq; ita deſpectus, vt ſi quis illum fortaſſe neſciret, ſalutatus etiam reſalutare deſpiceret, & quoties alia tendebat ad loca, iumento ſedere conſueuerat, quod eſſe deſpicabilius omnibus iumentis in cella potuiſſet reperiri, in quo etiã capiſtro pro freno, & veruecum pellibus pro ſella vtebatur. Per ſemetipſum ſacros codices in pelliceis ſacculis miſſos dextro læuoq; portabat latere, & quocunq; perueniſſet, ſcripturarũ aperiebat fontẽ, & rigabat parata mentẽ, & accuſatus apud Rom. Pontificiũ & comparere iuſſus, mox cum honore fuit dimiſſus.

Equitius à Deo miſſus prædicare Euangelium.

Equitii feruor pro ſalute animarum.

Adulatores accuſant Equitium.

III. *Vt ad ſeminandum Dei verbum miſſi ſint Fratres Ordinis S. Dominici.*

Antonius Senenſis in Chron. Ordin. Prædicat. ann. 1217.

Dominicani ad Euangelizandum mittuntur.

Anno primo à Confirmatione Ordinis Dominicanorum, dum glorioſus Pater Dominicus Romæ orationi intẽtus, ac feruidus pro dilatatione ſui Ordinis in eccleſia D. Petri Apoſtoli inſtat, glorioſos Apoſtolorum Principes Petrum & Paulum in ſpiritu ad ſe venientes cõſpicit, & dicentes: Vade prædica, quia ad hoc miniſterium electus es. Et paulo poſt videbat ſibi fratres ſuos in vniuerſum orbem videre diſperſos, binos & binos incedentes & Apoſtolica munia deuote ac ſedulo adimplentes. Quare quaſi diuinitus edoctus, Toloſam rediens, eos diſperſit, alios in Hiſpaniam, alios in Galliam, alios in Italiam & Germaniam dirigens, ad fidem Chriſti annunciandã, & nouum Ordinem dilatandum, & fratribus tunc ibidem præfecit Fratrem Matthæum Callieum in Abbatem, ſed poſt hunc nullus fuit in Ordine Abbas nuncupatus.

Tho. Cantiprat. li. 1. Apum. c. 22. Iacob. Meyerus li. 8. Anna. Flandric. ann. Do. 1210.

IV. *Fulco Vtenhoue Gandenſis & Conanicus Inſulenſis renuens concionari ad mandatum Legati Apoſtolici hemorroide correptu ea diu afficitur.*

Incidit prior in Albigenſes Cruciata expeditio in annum Chriſti M. CCX. vel IX. Crucem prædicante Iacobo de Vitriaco, qui cum Fulconem de Gandauo ſocium prędicationis ſibi adſciſcere ſummis precibus contenderet, nec tamen Fulco precibus locũ daret, mire pœnas detrectati õbſequi dedit. Rem his verbis exponit Cantipratanus, qui eo tempore viuebat: Venerabilis Fulco de Gandauo natus Canonicus apud Inſulas erat. Hic, vt nobis ipſe narrauit, de ſe ipſo, à Magiſtro Iacobo de Vitriaco Legato, & prædicatore Crucis contra Albigenſes, rogatus vt ſecum Crucem per Flandriam prædicaret, renuit. Cui cum inſiſteret per amicos, vt eum adiuuaret in negotio Eccleſiæ tam neceſſario & deuoto, renuit ille ſecundo, & nullo modo ſe hoc facturum aſſeruit. Tunc magiſter Iacobus illum magis præceptum timere confidens: Et ego, inquit, præcipio vobis auctoritate qua fungor, vt nomine Ieſu Chriſti, in remiſſionem omnium peccatorum veſtrorum iſtud negotium aſſumatis. Cui dictus Fulco: Nullo modo, inquit, aſſumam, & ego rogo vos, vt nequaquam me de hoc vlterius fatigetis. Mox Magiſter Iacobus in corde grauiter commotus, & fere vſq; ad lacrymas fatigatus ait illi: Cũ vtiq; digne poſſem auctoritate mihi commiſſa vos excõmunicare, & omni beneficio iam priuare propter inobedientiam contumacem, nolo tamen, ne tanto viro tantum grauamen videar ingerere. Rogo tamen Deum, qui omnium cordium eſt inſpector, quatenus reddat vos nõ ſolum ad iſtud quod ſpernitis, ſed prorſus ad omne opus inutilem. Mira res. Mox ad hæc verba quartana febris eum cum fluxu ventris inuaſit, & vſque ad finẽ vitæ ſuæ per viginti quatuor annos irremediabiliter fatigauit.

Fulco renuit concionari, ſed ſuo malo.

Laborat febri & hæmorroi de 24. an.

V. *Quomodo Concionatores non modo verbis, ſed etiam factis alios docere debeant.*

In vita eius apud Sur. 23. Ap. tom. 2.

B. Ægidius Minorita D. Francisci ſocius, audiens aliquando Dominum vineæ, quæ propinqua erat habitationi eius, vinitores ſuos obiurgantem, iiſque dicentem: Fate, fate, & non parlate, id eſt, operamini, operamini, & verba faceſſant: cũ ingenti feruore è ſua cella prorumpens clamauit alta voce: Audite vos concionatores, quid iſte vir dicat: Faceſſant verba, & manus operi admoueantur. Loquens aliquando cuidam ſcientiam & doctrinam ſuam mire iactanti: Si, inquit, vniuerſa frugifera humus vnius ditione teneretur, qui tamen eum nõ coleret, quis inde fructus ad eum rediret? Certe nullus, contra ſi alius paruum habebat agrum eumq; diligenter excolat, & pro ſe & pro aliis percipit. Non eſt igitur quod nimiũ fidas ſcientiæ tuæ, nam etiamſi omnibus diſciplinis & artibus ſis inſtructus, nihil tibi contulerit, ſi bonis operibus ſis deſtitutus.

VI. *Quo oſtento vſus ſit S. Patricius ad permouendam peccatorum duritiem.*

Marc. Maru. l. 3. c. 4.

Ad peccatores concionando permouendos neceſſum fere modo foret illo vti conſilio, quo vſus ferrur in Hibernia S. Patricius. Vbi cum ſe prædicationibus nihil proficere videret, Deum precatus eſt, vt oſtento aliquo hominum illorum duritiem commolliret, quo ab erroribus iam tandem reſipiſcerent, & ad veram religionem cõuerterentur.

S. Patricii hiatus.

 Diui-

Diuinitus admonitus humi circulum designauit, atque inibi terra penitus subsidente hiatus ingens apparuit, magnumq; omnibus incussit terrorem, ne in profundū acti pœnas iam incredulitatis darent. Vt ita dicam, infernum quasi illis patentem ostendit, quo absorbendi essent, nisi se emendarent. Vestigia huius hiatus adhuc demonstrari perhibentur. Ita opus esset hodie quosdāad gehennæ fauces perducere, imo etiā extrema pedum parte igni admouere, adeo verbis & prædicationibus nihil commoueri videntur. Ita strepitus rerum mundanarum per aures animumque cum ingenti tumultu ruentium & fluentium facit, vt insitum verbū non suscipiant, quod possit saluare animas eorum. *Facti sunt instar aspidis surdæ obturantes auris suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.*

Psal. 57.

VII. *Quibus indiciis demonstratum sit Concionatorem frugem fecisse in populo.*

Francisc. Gonzaga de Origine Seraphica relig par. 3. Conuent. 2.

Cum Alphonsus à Spina Franciscani Ordinis in Conuentu Palentiæ religiosus, insignis concionator, animarum salutem supra modum sitiret, in id præcipue incumbebat, vt aliquos Christo lucrifaceret Cumq; ex Melancholica imaginatione subtristior quadam die effectus puteo iuxta Minoritici Conuentus Vallesoletani sacrarium hæreret, & anxius agitaret, num frequentissimis suis concionibus fructum fecisset, vocem è sublimi delatam sibi præcipientem, vt situlam ex trochlea pendentem in puteum demitteret, aquamq; hauriret, audiuit. Cui cum obtemperasset, viginti quatuor subalbos lapillos Iesu nomine insignitos iuxta viginti quatuor conciones, quas paucis ante diebus ad populum Vallesoletanum de sanctissimo nomine Iesu habuerat, in situlæ fundo inuenit. Ex quo demum euentu confirmatus, omnibus neruis prædicationis officio in posterum incubuit, atque doctissimum libellum, cui Fortalitium fidei titulus est, edidit typisque mandauit.

VIII. *Quanti Catharina Senensis faceret Prædicatores, & animas existentes in gratia.*

Lud. Granat. in Sylua locorum communium classe 3.

Beata Catharina Senensis sæpe vestigia Prædicatorum humi impressa exosculabatur. Causamq; huius rei interrogata dicebat, Dominum sibi aliquando animarum existentium in gratia decorem & pulchritudinem ostendisse: cuius illa amore sic capta & incensa erat, vt cōtinere se non posset, quo minus terram oscularetur, quam eorum pedes calcassent, qui ministerio verbi Dei animas à peccati deformitate ereptas honestare & pulchras efficere cōtenderent. Sed quid mirum si facies animæ diuini Spiritus gratia decorata, & diuinę pulchritudinis particeps effecta sic ad sui amorem incendat, quando honestas illa, quam philosophi naturali virtute assequi potuerunt si oculis humanis cerneretur, mirabiles sui amores excitaret? Deinde tanta eius pulchritudo est, vt summus ille formarum conditor & amator, intelligens nullam animam decorem suum assequi posse, nisi sanguinis sui rubore tingeretur, & passionis acerbissimæ meritis iuuaretur, non dubitauerit sanguinem suum fundere, vt hac tanta pulchritudine animas honestaret. Quod illa Apostoli verba significant: *Christus dilexit Ecclesiam.*

Dignitas animæ in gratia.

Eph. 5.

Præceptum IV. Decalogi.

Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terram.

TIT. LXXX. De pietate liberorum erga parentes.

Ioseph commendatur, quod patrem vna cum filiis & nepotibus suis in Ægyptum vocauerit, & magno cum honore, lætitia & amplexibus eos susceperit, & tempore famis sustinuerit. Genes. 45. 46. 47.

Dauid cum Regis Saulis furorem fugiens incertis vagaretur sedibus parentes suos Regi Moabitarum commendauit. 1. Reg. 22.

Cum Bersabee aliquando venisset ad Salomonem Regem filium, ab eo rem paruulam petitura statim Salomon matre nondum loquente, sed visa duntaxat, assurrexit in eius occursum, adorans eam: & posito illi throno ad dexteram, ed.ntique dixit: Pete, mater, neque enim fas est, vt auertam faciem tuam, &c. 3. Reg. 1.

Tobias Tobiæ filius vt paternæ cæcitati remedium quæreret puer adhuc, omniumque rerum ignarus, domo peregre profectus, cælestem meruit ducem sortiri, cuius ductu felix exitu, felicior reditu puer, præsentissimum attulit patri remedium. Sabell. l. 3. c. 6. ex Tob cap. 11.

Idem quoque manuum suarum labore patrem iam senem & luminibus orbum educauit. Tob. 11.

Christus Dominus idem officium matri suæ præstitit: Ipse enim de ea solicitus, vt haberet qui ipsam pie sustentaret, in summo crucis supplicio, memor suæ in illam pietatis, dilectissimo discipulo Ioanni commendauit. qui statim recepit illam in suam. Ioan. 19.

EXEMP. I. *Helena Imperatrix à Constantino filio suo quomodo honorata.*

Ruffin. lib. 10. hist. eccles. 7. & 8. Nceph. li. 8. c. 3. & Euseb. l. 3. de vita Constantini cap 40.

HElena Constantini Imper. mater fœmina fuit vt Ruffini verbis vtar, incomparabilis fide & religione animi ac magnificentia singulari, diuinis etiam clara visionibus, sacris vero peregrinationibus, templorum ædificiis, & sacri cultus propagationi multū dedita: quæ licet Regina orbis & mater Imperii appellaretur, Augustaq; publice renunciata esset: tamen per summā modestiā famularum Christi se famulā præbuit, ac sacris Virginibus ad mensam humiliter admodum inseruiuit Tanti vero illam habuit filius Constantinus, vt potestatem ei faceret regiis thesauris vtendi pro suo arbitratu, vtq; ciuitates duas matris nomine ad sempiternā eius memoriam insigniret: defunctam etiā honoribus maximis prosequens, ac eidē statuā publice institu-

inſtituens, quæ, Suida teſte, Auguſtæum nuncupata eſt.

II. *De pietate & reuerentia ab Alphonſo Rege patri ſuo Ferdinando exhibita.*

nton Panormit l.2. geſt. ph.c.28.

Alphonſus Rex Aragonum, cum peregre aduenienti Ferdinando patri obuiam progreſſus animaduertiſſet, illum lectica vectari valetudine affectum, ſtatim equo deſiliit, vt patrē pedibus comitaretur: & ſi opus eſſet, humeris aut ceruice etiā ſuſtolleret. Cumque è lectica pater identidem cohortaretur, vt exemplo multorum procerum juxta adequitantiū, & ipſe quoq; equum aſcenderet: Alij, inquit, ô pater, quid ad ſe attineat ipſi viderint: ego quidem adduci ipſe neutiquam potero, quin Regem, quin patrem, & eundem ægrotum pedibus ſequar. Eundem poſtea decem ac ſeptem aureorum millibus funerauit, magno pietatis argumento.

etas Alonſi in trem.

III. *De ingenti Cardinalis charitate erga patrem, ac de eius ob eum affectum ad maiora promotione.*

nat. l.b.5. p. 4.

Vixerat Antonius Grimanus fama opibuſque Venetiis inſignis, cum primum rei maritimæ Imperator, prouincia ſatis feliciter adminiſtrata, domum reuerſus procuratoria dignitate donatur: iterumq; Turcico bello ad vniuerſam Græciam liberandam claſſi Imperator datur. Non multo poſt, abrogato illi imperio, Venetias reuocatus: quo tempore ſane licuit ſpectare, cum ſumma omnium, qui intererāt, admiratione, filiorum in eum pietatem, & præcipue Cardinalis eius filij, qui illi juxta carcerem occurrens, patrem amplexatus, lacrymabundusque: Ego, inquit, pater, pro te tuaq; ſalute in publica vincula me coniiciam, nec prius inde diſcedam, quam audiero te publico abſolutum judicio. Ceterū à patre publicorum miniſtrorum opera diuulſus petebat ab illis, vt ſe filium in carcere patri adjungerent, cui inſeruire ipſe poſſet. Sed cum non multo poſt maioris conſilij judicio in exilium relegatus eſſet, ipſeq; pater Romam aduolaſſet, relegationis ſuæ finibus non contentus, ſic à Cardinali filio excipitur, ſic in ſummo gaudio ſummam pietatem præ ſe tulit, vt beatum ac felicem patrem eſſe dicerent, qui talem filium ſortitus eſſet. Qui mox in patriam reſtitutus incredibili omnium gaudio, iterum diui Marci procurator factus, quod nulli vnquam ante contigerat, denique in Lauretani Principis clariſſimi locum ipſe dux eligitur.

ius pro tre incarcerari optat.

IV. *De inſigni item alterius filij erga parentem charitate.*

gof. lib.5. c. 4.

Inter alia inſignium virorum charitatis erga parentes exempla, illud hominis Toletani hoc loco commemorandum, in quo quod fortunæ defuerat, id rei magnitudo æquauit. Huius pater faber aurarius à Petro primo Rege Caſtulonis ob falſas ſuſpiciones morti damnatus erat. Filius amore erga patrem compulſus lacrymis precibuſq; agere non deſtitit, vt ſeruato patre ipſe pro eo occideretur. Quod aſſecutus vitam amiſit, vt in vita ſeruaret eum, à quo ipſe per genituram acceperat vitam, tanto omnibus aliis in hac charitatis laude præferendus, quanto aliis rebus omnibus vita charior eſt.

ius loco tris mortem eligit.

V. *Alexius Iſaaci Imp. Conſtantin. filius Imperatoriam dignitatem paternæ charitati poſtponit.*

Cum Iſaac Conſtantinopolitanus Imperator ab Alexio fratre imperio luminibuſque ſimul priuatus eſſet, Iſaaci filius & ipſe Alexius nomine, Balduini, atq; aliorum Principum, qui ea tempeſtate ad Syriacam expeditionem pro Chriſti fide proficiſcebantur, ope adiutus, armis imperiū recuperauit. Et quāquam eum omnes Imperatorem ſalutarent, eo nomine abſtinuit, eductumque è carcere patrem in conſuetum honorem reſtituit, atque imperatoriam dignitatem paternæ charitati poſtpoſuit. *Idem ibid.*

Alexii charitas & pietas quanta erga patrē.

VI. *De duobus fratribus diſſentientibus, qui interuentu Matris concordes facti ſunt.*

Childebertus & Chlotarius fratres, regia Francorum ſtirpe orti, atq; ipſi Reges, cum de regni poſſeſſione armis diſceptarent, eſſentque acie dimicaturi, Crothildis matris interuentu primo, ferrum inhibuere, maternis precibus & lacrymis moti: inde non ſolum prælio abſtinuerunt, ſed concordes facti mutuo ſe complexi ſunt. *Sabel. lib. 3. cap 5.*

VII. *Piorum filiorum eſſe, parentum virtutes imitari, ac iiſdem ornari.*

Ludouicus Pius Francorum Rex, Caroli Magni filius, paterni regni & diadematis imperatorij ſucceſſor, bellicis artibus clarus, neq; minus pacis gloria celebris, Pij cognomentum, ſibi aſciuit optimo jure, quod patri ſummo ſtudio ſemper adfuit, illius virtutem & laudem imitari ſtuduit, eiuſq; mortem acerbiſſime tulit. In Chriſtiana pietate tuenda propenſo adeo animo, vt nihil illo ſtudioſius eſſe potuerit. Quem Regis ardorem, & Chriſtianiſſimi Imperatoris affectum vtinam & ſubſequentes Reges & præſentes retinerent. *Egnat. lib. 5. cap. 4.*

Ludouicus cur Pius cognominatus.

VIII. *Parentum conſilium & mores ſequi proborum filiorum eſſe officium.*

Ferdinandus Rex Neapolitanus dixiſſe fertur: nihil maiorem ſibi voluptatem attuliſſe, quā quod parentis ſui, quamdiu ſuperſtes fuiſſet, conſilio vti ſibi licuiſſet: contra vero nihil maiorem ſibi adferre dolorem, quam quod in rebus gerendis parentis ſui poſt obitum eius, deſtitutus eſſet conſilio. Quibus verbis mirificam erga patrem ſuum pietatem & charitatem teſtatus eſt. *Pontan. li. 2. de Obedientia.*

Ferdinandi Regis in patrem pietas.

IX. *De admiranda Caroli Zeni in patrem pietate & memoria.*

Carolus Zenus Petri filius, patre viro in primis inſigni ad Smyrnam à Turcis interfecto (quando à ſacris nullo hoſtili metu auerti auocarique potuit) puer ſeptimum ætatis annum agens deductus eſt ad Clementem Pontif. Max. eius nominis quintum, *Egnat. lib. 5. cap. 4.*

Auenio-

Auenioni tunc in Galliis agentem, apud quem eam orationem habuit, deplorans patris mortem, suamque in illum pietatem obtestans, vt Pontifex ipse admiratus tantã in puero indolem penes se aliquot annos habere voluerit. Quo Pontifice tandem mortuo, ad suos domum reuersus, tanta pietate in patrem semper est vsus, vt eius memoriam frequentissime repeteret, singulisque diebus sacris operatus manes patris Deo commendaret, & domi agens inter suos, nomen eius in ore semper haberet: adhortatus liberos suos, vt infixam aui memoriam pectore gestarent, eiusque virtutem, patria id exigente, referrent.

Caroli Zeni pietas in patrem.

TIT. LXXXI. De obedientia erga parentes.

Genes. 22. *Isaac ad iugulum vsque patri suo paret, & impositus rogo vibratum in ceruice acinacem non expauescit.*

Gen. 27. *Iacob matri suæ obtemperans ad fratrem illius Labanum in Haram proficiscitur. Patris etiam mandatis obaudientis ne de filiabus Canaan vxorem acciperet, Deum in omnibus sibi præsentem sensit.*

Gen. 37. *Ioseph à patre suo iussus, vt fratres in deserto ouium custodiam agentes accederet, ei paret, licet fratres extremo sui odio flagrare compertum haberet.*

Ierem. 35. *Rechabitæ filij Ionadab patris sui præceptis firmiter insistunt. Quem eorum zelum, licet circa humanas versetur traditiones, Deus tamen ipse apud Prophetam commendat.*

Luc. 2. *Obediens fuit Christus Dominus patri vsque ad mortem; & matri, patriq; putatiuo per omnia, quæ subditum ac morigerum filium decent.*

EXEMP. I. *Patri vt obediat ab Eremo recedit B. Gregorius Nazianzenus.*

Gregor. Presbyter in eius vita apud Sur. tom. 3. die 9. Maij.

Pater Gregorij Nazianzeni ecclesiæ Nazianzenę Pastor, cum per ætatem grauiores labores ferre non posset, hoc secundo egit apud filium, vt pro se ille ecclesiæ Nazianzenę curam administrationemque susciperet. Ad eamque rem non admonitionem tantum & cohortationem adferebat, sed & imprecationem admiscebat ex senectutis contemptu nascentem. Hic autem quietem nullis occupationibus interpellatã sibi procurans, & magni momenti esse censens morem patri gerere, his verbis eum alloquitur: Pater, tametsi mihi molesta sunt, quę imperas, in gratiam tamen tui haudquaquam recuso. Nazianzi curam suscipio. Hoc tamen velim sacrosancta tua & pia prudentia cognoscat, nulla ratione fieri posse, vt te ex hac vita egresso ecclesiam retineam. Subiungens igitur pater: Ita sane, inquit, ô fili, mihi viuenti scipionis vice esto, senectutem meam fulciens, paternisq; precibus vicissim fultus. Cum autem è vita excessero, pro animi arbitratu res tuas cõstitue. His auditis, ipsi assidue adhærebat, præclarissime curans tum ipsius canitiem, jam ad centesimum accedentis, tum matris senectutem, non multum ab ea ætate distantis.

II. *De obedientia Marcellæ viduæ erga matrem.*

In Epitaph. Marcellæ viduæ ad Principiam to.

Scribit D. Hieronymus de Marcella vidua, quod in tantum Albinæ matri suæ obediens erat, vt interdum faceret, quod nolebat. Nam cum illa suum diligeret sanguinem, & absque filiis, & nepotibus vellet in fratris liberos vniuersa conferre: Marcella vero pauperes eligeret, tamen matri contraire non poterat, Monilia, & quicquid supellectilis fuit, diuitibus peritura concedens, magisq; volens pecuniam perdere, quam parentis animum contristare.

III. *De obedientia Eustochij virginis & pietate erga matrem.*

Vsuar. Martyrolog. in Append. li. C. ex D. Hier. in Epitaph. Paul vid. ad Eustoch. virg.

Eustochium virginitatis & Ecclesiæ pretiosum monile ita semper adhæsit matri Paulæ, & eius obediuit imperiis, vt nunquam absque ea cubaret, nunquam procederet, nunquam cibum caperet, ne vnũ quidem nummum haberet potestatis suę, sed & paternam & maternam substantiolam à matre distribui pauperibus lætaretur: & pietatem in parentem hæreditatem maximam & diuitias crederet. Cum mater incidisset in grauissimam valetudinem, & quod optabat, inuenisset, vt mundum desereret, & plenius Domino iungeretur, in eo languore Eustochij filiæ probata in matrem pietas magis ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lectulo, flabellum tenere, sustentare caput, puluillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confouere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulã apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quicquid alia fecisset, de sua mercede putare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu, inter jacentem matrem & specum Domini discurrebat ne priuaretur tanto contubernio, ne illa absente viueret, vt eodem feretro portaretur.

IV. *Deo magis parendum esse quam parentibus.*

Ex Chron. Sigeber. ad an. Dom. 520.

Transamundus Rex Vandalorum Ariana impietate infectus, cum jam morti vicinus esset, Hildericum filium suum ex Eudoxia filia Valentini Imperatoris à Genserico captiuata, sacramento astringit, ne Catholicis in regno consuleret. Qui patre mortuo Deo magis obediendum esse quam hominibus rectè judicãs, antequam regnum susciperet, omnes Catholicos ab exiliis jussit reuocari, & Episcopis ecclesias reformari. Sicque suscepto regno regnauit annis octo, euolutis septuaginta annis, ex quo Gensericus auus eius statum Ecclesię in Africa profanauit.

V. *In quo magis obediendum sit Deo, quam parentibus.*

D. Greg. li. 3. dial. c. 11.

Hoc autem licitum esse huiusmodi exemplo demonstrari potest ex dialogis B. Gregorij desumpto: Rei,

Rei, inquit, ille, quam narro, vir ſanctiſſimus Eleutherius ſenex pater teſtis extitit: mihiq; hoc intimare curauit, quod in Spoletana vrbe puella quædam jam nubilis cuiuſdam primarij filia cæleſti vitæ deſiderio exarſit, eique pater ad viam vitę reſiſtere conatus: ſed contempto patre conuerſionis habitum ſuſcepit. Qua ex re factum eſt, nihilque ei aliud, niſi ſex vncias vnius poſſeſſiūculæ largiretur. Eius vero exemplo prouocatæ cœperunt apud eam multæ nobilioris generis puellę conuerti: atq; omnipotenti Domino dedicata virginitate ſeruire. Quadam v. die idem Eleutherius Abbas vir vitæ venerabilis, ad eam gratia exhortationis atq; ædificationis acceſſerat: & cum ea de vero Deo colloquens ſedebat. Cum repente ex eodem fundo, quem in ſex vnciis à patre perceperat, cum xenio ruſticus venit: dū ante eos aſſiſteret, maligno ſpiritu correptus cecidit, fatigarique nimiis ſtridoribus atque balatibus cæpit. Tunc ſanctimonialis fœmina ſurrexit, atque irato vultu magnis clamoribus imperauit, dicens: Exi ab eo, miſer, exi ab eo miſer. Ad cuius vocem mox per os vexati diabolus reſpondit, dicens: Et ſi de iſto exeo, in quem intrabo? Caſu autem juxta porcus paruulus paſcebatur. Tūc ſanctimonialis fœmina pręcepit, dicens: Exi ab eo, & in hunc porcum ingredere. Qui ſtatim de homine exiuit, porcum, quem juſſus fuerat, inuaſit, occidit, & receſſit.

TIT. LXXXII. De impietate liberorum in parentes.

His in exemplum Abſalon eſto, qui poſtquam patri ſuo Dauidi rebellis domi belliq; fuiſſet, cumque ſolio regiaque vrbe expulſum etiam toto regni corpore eum ad mortem perſequeretur, & in fugam actus mulo, cui inſederat perfugiente, à denſa quercu penderet imbelis, à Ioab tribus lanceis perfoſſus interiit, lapidibuſque in tumuli ſpeciem congeſtis obrutus omnibus ſui ſimilibus proteruis filiis de ſe exemplum meritæ caſtigationis reliquit.

EXEMP. I. *De bufone adhærente fronti filii parentibus ſuis neceſſaria ſuppeditare refugienti.*

...ho. Cantirat lib. 2. ...pum ca. 7. Simile eſt ... Cæſario 12 lib. 6. Terribile exemplum inhonorationis parentum.

SVper hoc quiddam valde memorabile contigit, quod ſubiungo. In Normanniæ partibus vir admodum diues erat, ſed ignobilis. Hic filium habebat vnicum & dilectum, quem delicate educauerat ad robur viri. Conuenit ergo patrem miles quidam nobilis cum amicis, dicens: Filia eſt nobis, decora nimis & prudens, per quam, ſi tibi placuerit, poſteritas tua exaltari poterit, & juuari. Hanc filio tuo dabimus in vxorem, hoc tamen modo, vt cedas poſſeſſionibus vniuerſis, & filius tibi, & matri, quamdiu aduixeritis, abundantiſſime prouidebit. Caſus enim diuerſi ſunt, in quibus filius tuus poſſet, te in poſſeſſione manente, hæreditate fruſtrari. Hoc patre audiente, & hęrente ſub dubio, ab amicis tandem cōpulſus eſt, etſi mente pauidus, cedere cunctis bonis: peractis ergo nuptiis, filius, & vxor eius, anno quidem primo honorauit parentes, victum copioſius miniſtrauit, ſed ſecundo minus & tertio inuerecundius, quam decebat. Quarto autem, ſuggerēte vxore, filius parētibus ſuis domunculam paruam in oppoſito domus ſuę conſtituit, vt minus eſſet indecentia ſenum juuenibus oneroſa: ibique eis ſecretius inſufficienter neceſſaria miniſtrarent. Pertulit ergo ſenex pater ibidem cum vxore decrepita non modicam egeſtatem, & vix interdum domum filij audebat intrare: ſed per clientulum mandabat ea quibus carere non poterat. Vna autem dierum accidit, vt mater ex oppoſito domus ſuæ viſa auca infixa veru in domo filij, diceret viro ſuo: Me fœminam magis decet paucis eſſe contentam, tu autem vadas ad domum filij, & ſaltem ſemel eſurientem animam ſaties de auca, quam ibidem vidi eſui præparatam. Hoc audito, ſenex excit⁹ baculo properabat ad domum filij, ſed mox vt eum filius vidit, aucam retraxit ab igne, & clam abſcondit, ſtatimque patri obuius, quid quæreret, inquiſiuit. Et mox factum pater notans diſſimulauit, & rediit ad domum ſuā. Filius igitur puellæ præcipit, vt mox aucam reponat ad ignem. Nec mora, vbi puella in thalamo aucam vidit, bufonem maximum aucæ pectore inhærentem inuenit. Ea ergo clamāte, accurrit junior dominus, niſuſq; bufonem excutere, vt violenter inſtitit, bufo ab auca reſiliens faciem adeo conantis inuaſit, vt nulla arte vel conſilio deponi poſſet, aut excuti: ſed ſic multis annis hominis nequitiam inhærendo puniuit. Et erat illud ſupremi ſtuporis miraculum, vt ſi quando monſtri illius pars aliqua tangebatur, ac ſi in corde percuteretur, ita homo ſenſibiliter lędebatur. Conterritus igitur mirabiliter & contritus adiit diœceſanum Epiſcopum, & cum omni dolore confeſſus pro pœnitentia recepit ab illo, vt per omnes fines Normaniæ, & Galliæ ciuitates, reuelata facie circuiret, & vbique narraret populis euentum rei: vt per hoc, exemplum ſumerent filij honorare parētes, & diſcerent, quam periculoſum ſit & nociuum, vicem non rependere laboribus, quos ipſi parentes filiis impenderunt. Hoc ergo hominem cum bufonis monſtro circumeuntem, vt diximus, frater Ioannes de Magno Ponte Ordinis Prædicatorum, ſicut per ipſum nobis relatum eſt, vidit in juuentute Pariſiis palam referentem omnibus & monſtrantem, quod pro inhonoratione parentum paſſus fuerat multis annis, & adhuc ſecundum Dei voluntatem pateretur. Hunc poſtea, ſed non per dictum fratrem Ioannem, audiuimus ſanctorū quorundam precib. liberatum, & diſparuiſſe ſubito fœdū monſtrum. Huius igitur exēplo diſcāt fideles filij honorare & adiuuare parentes, & eis vicē amoris retribuere & laboris.

Bufo adhæret fronti eius, qui parentes contemnens neceſſaria non ſuppeditabat.

II. *A dæmone vexatur Carolus Craſſus patri irreuerentiam & moleſtiam præbens.*

Carolus junior cognomento Craſſus, & Ludou. Gallorum Regis filius, à dæmone grauiter in præſentia

Sigiberti Chronic.

ann. 878. Mart. Polon. in Chron. anno 871.

sentia patris & optimatum eius vexatur, & in ipsa vocatione confitetur, hoc sibi ideo contigisse, quia contra patrem suum conspirationem facere moliebatur.

III. *De funesto interitu Glyssemari, qui patrem supplantauerat.*

Ex append. ad histor. Franc. diui Greg. Tur. cap. 98.

Ebruino interfecto, Franci, accepto consilio, Waradonem illustrem virum loco eius in honore Maioris domus constituerunt. Idcirco præfatus Waratdo obsides à Pipino Duce accipiens pacem inuicem impetrauit. Erat id temporis memorato Waradoni filius valde efficax atq; industrius, eruditus in consilio, qui vice patris curam palatij gerebat, nomine Ghyssemaris, qui ob nimiam calliditatem ac sagacitatem patrem ab honore proprio supplantauit, quē S. Abdonius Episcopus sæpius ob hoc impetrabat, vt ad pacem vel patris indulgentiam remearet; qui audire renuit, & in cordis duritia permansit. Fuerunt igitur inter Pipinum & præfatum Ghyssemarum discordiæ multæ & bella ciuilia plurima: nam ad castrum Manucum contra hostem Pipini Ducis Ghyssemarus consurgens fraudulenter falso juramento dato, quam plurimos eorum nobiles viros occidit. Inde vero reuersus ob supplantationem patris, vel aliam malitiam non modicam, quam fallaciter perpetrauerat, à Deo percussus prędictus Ghyssemarus, vt dignus erat, iniquissimum fudit spiritum, illoque mortuo pater eius Wardo honorem pristinum Maioris domus recepit.

Filius patrē supplantat.

Glyssemari perfidia.

Infaustus Glyssemati interitus.

IV. *De Chramni in patrem insurgentis miserando interitu.*

Greg. Tur. lib. 5. histor. Franc c. 20. apud Baron. tom. 7. an. 564. 30.

Clotharius Francorum Rex contra Chramnum frendens, cum exercitu aduersus eum in Britanniam dirigit. Sed nec ille contra patrem egredi timuit: cumque in vno campo conglobatus vterq; resideret exercitus, & Chramnus contra patrem aciem instruxisset, incumbente nocte à bello cessatum est. Ea quoq; nocte Coonober Comes Britannorum dicit ad Chramnum. Iniustum censeo te contra patrē tuum debere egredi: permitte me hac nocte, vt irruam super eum, ipsumque cum toto exercitu prosternam. Quod Chramnus (vt credo) virtute Dei præuentus fieri non permisit. Mane autem facto, vterque commoto exercitu ad bellum contra se properant: Ibatq; Clotharius Rex tanquam nouus Dauid contra Absalonem filium pugnaturus, plangens, atq; dicens. Respice Domine de cœlo, & judica causam meam, quia iniuste à filio iniuriā patior. Respice, & judica juste, illudque impone judicium, quod quondam inter Absalonem & patrem eius Dauid posuisti. Confligentibus igitur pariter Britannorum Comes terga vertit, ibiq; & cecidit. Deniq; Chramnus fugam iniit naues in mari paratas habēs sed dum vxorem & filias suas liberare voluit, ab exercitu patris oppressus, captus atque ligatus est. Quod cum Clothario Regi nuntiatum esset, jussit eum cum vxore & filiabus igne consumi, inclusosq; in tugurio cuiusdam pauperculæ Chramnus super scamnum extensus orario sugillatus est, & sic postea super eos incensa casula, cum vxore & filiabus interiit. Cum eo illas par pœna coniunxit, quas ad rebellandum contra patrem habuit impellentes: ignemque pati iidem meruerunt, quorum occasione incensa fuerat Turoni basilica S. Martini.

Chramnus impius in patrem cōburitur cū vxore & filiabus.

V. *Patri mortem intentans à dæmone suffocatur.*

Alexan. ab Alexandro lib 1. dierum genialium c. 19. Petr. Tyraeus p. 2. de dæmoniacis cap. 30.

Non prætermittendum hoc loco, quod scribit Alexander ab Alexandro: Res admiratione digna est, inquit, quam recenti admiratione compertimus Romæ. Quippe nota res est: cum apud Gabios quidam infimæ sortis & obscuris natalibus adolescens, vesanus & furiosus (cuius praui mores & vita facinorosa fuerat) in parentem grauibus jurgiis ferretur post jurgia immodica, cum furiis agitatus aduocato dæmone, cui se deuouerat homo ille improbus, & impurus: furore cæcus & amens, discessisset, & Romam petere cœpisset, eo consilio, vt aliquod dirum facinus in patrem moliretur: dum iter faceret, dæmonem facie hominis truculenta, sordida barba & capillo, vesteque obsoleta & squalida, obuiam habuisse, quo cum simul pergerent, illum interrogasse juuenem (quem animo anxio & solicito videbat) quare tam tristis incederet: atque ille cum quid jurgij cum patre fuisset, quodque aliquid scelesti facinoris patrare cuperet, respondisset: Dæmonem illū se quoque simili casu percitum fuisse dicere: proinde pergerent, & iniurias suas vltum irent. Cumque nocte appetente ad vrbem applicuissent, in proximo hospitio diuertisse, atque in cubiculum, quod à caupone vtriq; exhibitum fuit, haud multo post cubitum iuisse. Cumque vna cubarent, pestem illam immanem, cum illum somno oppressum videret, infestis manibus jugulum hominis apprehendisse, vt elisis faucibus necaret: quem jam oppressisset, ni expergefactus ille Dei opem & auxilium aduocasset: quo audito furiam illam deterrimam stridore & tumultu maximo, cantoque impetu cubiculum, vnde euasit, dicitur collisisse, vt tigna & tectum euerterit, tegulasque penitus perfregerit.

Dæmonis carnificinā experitur filius imp[ius] in patrem.

VI. *De adolescente parentes contemnente à dæmone arrepto.*

Simeon Metaph. in vita S. Partheni Epis. apud Sur. 7. Febr.

Ad eandem rem facit illud, quod in vita S. Parthenii refert Metaphrastes: ad hunc enim cum parentes filium suū nomine Niconem, qui grauē dæmonis carnificinam patiebatur, adduxisset, instantius rogantes, vt eius misereretur juuentutis, & ab immundo spiritu liberaret, vir sanctus dixit eis. Nō est dignus qui curetur, ad castigationē enim datus ei fuit stimulus spiritus, est n. patricida, vos namq; sæpe ab eo habiti cōtemptui, in animæ vestræ amarore à Deo petiistis, vt ipse castigaretur. Sinite eum sic esse: expedit enim. Ille vero, vt qui essent parentes, & vincerētur viscerib. exclamauerunt, rogantes cum lacrymis. Precare Deum pro ipso, vt liberetur

a sæ-

à sæuo & immani dæmone. Beatus autem Parthenius misertus abunde profluentium lacrymarũ parentum, intense Deum precatus est pro ipso, & protinus egressus fuit ab ipso dæmon, & mũdatus fuit homo. Tunc parentes eius eum sanum acceperunt: & domum redierunt, Deum laudantes atque glorificantes.

VII. *De adolescente horrende matrem tractante in carceres coniecto qui propterea à fide Catholica excidit.*

D. Aug. Epist. 168. tom. 1.

Quid execrabilius hic adiici potest, quam illud, quod narrat diuus Augustinus? Corripitur ab Episcopo suo iuuenis, crebris cædibus matris insanus, & impias manus nec illis diebus, cum etiam sæueritas legum sceleratissimis parcit, à visceribus vnde natus est, reuocant. Minatur eidem matri, se in partem Donati transiturum: & eam, quam incredibili furore solet cædere, peremptturũ. Minatur ei: transit ad partes Donati, rebaptizatur furens, & in maternum sanguinẽ fremens albis vestibus candidatur Constituitur intra cancellos eminens atq; conspicuus, & omnium gementium oculis matricidii meditator, tanquam renouatus opponitur. Hæccine tandem tibi placent, vir grauissime? Nequaquã hoc de te crediderim] & paulo post: Quid aliud expectamus, vir honorabilis Eusebi, nisi in miseram mulierem senectute decrepitam, viduitate destitutam, à cuius cædibus in Catholica prohibebatur, iam Donatista securus armetur? &c.

Immane scelus adolescentis in matrem.

VIII. *De duobus pueris, qui à percussa matre diris deuouentur, & à dæmone corripiuntur.*

Io. Archipresbyter. Aretin in Vita S. Zenonis apud Sur. 25. Maij

Mulier quædam pagana, generis & opum existimatione valde clara in ciuitate Florentina, mortuo viro, duos superstites habebat filios, quos delicatissime enutrierat, & cum ad perfectam illi iam peruenissent ætatem, quodam die in iram versi matrem propriam pluribus verberibus enormiter flagellarunt. Quod scelus ipsa impatienter abhorrens corpora illorum horrendis imprecationibus detestata fuit, genibusq; procumbens, & terram manibus pulsans, Erynnen cæterasque infernas pestes in rabiem filiorum magno cum gemitu inuocat. Exaudiunt dæmones ab imis tenebris: iuuenes cõgrediuntur, illos in furias exagitant. Qui statim, vt rabidi canes, mordaciter adinuicem sua membra corrodunt. Concurrunt famuli, fit clamor ingens. Alii funes, alii catenas ferunt. Ligantur iuuenes, nec rabie contineri valent. Iam mater pietate commouetur in filios, iam facti pœnitet, & tantæ calamitatis euentum deflet: plangit, ne quid inde agat, cogitare valebat Interim occurrunt memoriæ, quę de Zenobio audierat, & accepto cõsilio, speque pro filiis recuperandæ salutis, licet pagana sit, tamen credula ad Zenobium filios adduci procurat, precibus & lacrymis fideliter orat. Ille infelicem iuuenum captiuitatẽ miseratus, pieq; commotus: ait ad mulierem: Cõstanter age mulier, & crede, quod Dominus noster Iesus, qui illos modo post orationem meam sanitati restituet, verus est Dei filius, & omnium creator & Dominus. Et statim in basilica Saluatoris, vbi aderant, coram vexillo Crucis se prosternens cõponit: vbi cum duabus horis in oratione iacuisset, h.e à prima diei hora, qua illi aduenerant, vsque in horam tertiam, surrexit ab oratione, & iuuenes signo Crucis benedicens, dæmones ab illis prorsus effugauit, vt in eo compleretur quod scriptum est: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertor, donec deficiunt Affligam illos, nec poterũt stare: cadent sub pedibus meis: quia præcinxsti me virtute ad bellum.* Illi vero sanissimi effecti, vna cũ matre, & omni familia, constituto corpore, baptismi gratiã receperunt: qui vsq; ad Simpliciani tempora, ipso attestante, in feruore fidei magna sanctitate durarũt.

Psal. 17.

IX. *De vltione diuina in impietatem Guilielmi Bauari Comitis erga parentes.*

Iacob. Meyerus lib. 13. Annal. Fland. an. 1358.

Anno Domini millesimo trecẽtesimo quinquagesimo octauo, mense Aprili, feriis diui Gregorii martyris, Guillelmus Bauarus Comes Hanoniæ & Hollandiæ phrenesim & amentiam incurrit, ita vt claudi ac seruari per totam reliquam vitam deberet, eoque statu perseuerauit per annos triginta ad vltimum vsque vitæ diẽ. Vltio diuina fuisse putatur, propter ea quod tam asper, durus ac rebellis fuisset matri suæ Margaretæ Augustæ. Magnũ exemplum pro reuerentia obseruantiaque parentum.

Impietas in parentes punita.

X. *Alfonsi VI. impietas in matrem qua ratione castigata.*

Rodericus Santius hist. par. 1. c. 14.

Alfonsus VI. Hispan. Rex filiam suam bastardam nomine Therasiam dedit vxorem nobili Henrico Comiti Lotaringiæ consanguineo Imperatoris, qui de patribus Galliarum venerat. Motus est ad id Alfonsus, quia illum strenue pugnantem contra Mahumetanos conspexerat: is enim erat belli peritissimus, deditque ei dotem partem Galliciæ, quę nunc Portugalia dicitur. Comes igitur patriam illam possedit cum solida recognitione Regi Hispaniæ debita. Genuit autem Comes ex ea filium Alfonsum Henriques nomine, quẽ Rex Castellæ primo Ducem Portugaliæ creauit. Deinde aliquibus pręliis habitis cũ Saracenis, & rebus prospere gestis volente Rege Castellæ regium titulum assumpsit. Hoc à Comite Henrico vita functo, Therasia eius vxor nupsit cuidã Fernando Comiti: quæ res multũ displicuit Alfonso eius filio. Quare orta est inter eos implacabilis discordia, grauiaq; bella cõserta sunt, vsque adeo, vt in quodam campestri prælio Alfonsus victor euasit contra Fernandum vitricum, matremq; suã Therasiã captiuauit & in vinculis trusit. Therasia itaq; cõquesta est Romano Pontifici, qui per Episcopũ Conimbriẽsem monuit Alfonsum, vt matrẽ liberaret, alias illum excommunicaret. Ille vero renuit: quem Episcopus anathemati dedit, regnumque interdixit, & Romam aufugit. Demum prædictus Rom. Pontifex Cardinalem misit legatum, sed non profuit: quinimo cum Alfonsum iterũ excom-

Discordia inter matrem & filium.

Alfonsus excommunicationem nihili facit.

Maledictio Therasiæ in filium.

excommunicasset, ille in reprobum sensum datus Legatum fugientem persequitur & capit. Mater igitur videns differri relaxationem suam, maledixit filio suo, dicens: Quia crura mea vinculis alligasti & mihi abstulisti honorem à patre relictum, Deum precor, vt ab hostibus sis captiuus, vt ego sum, demum crura tua fracta conspicias, sicut mea ferro vinxisti. Quod paulo post expletum est. Cum enim bellum apud Pacensem ciuitatem cum Fernando Rege Legionis Alfonsus confereret, exiens per portam ciuitatis ad prælium iam cœptum, tibia vectis ferro inuoluta est, pariter & rupta: ille vero in bello victus & captus est. Itaq; eadem inobedientia ad mandata Apostolica, simul & maledictio materna eum comprehenderunt. Scriptum est enim: *Filius stultus despicit matrem suam*. Et iterum Sapiens ait: *Maledictus à Deo, qui exasperat matrem suam.* Et rursus: *Maledictio matris eradicat fundamenta.*

Alfonsi impietas in matrem castigata.

Prou. 15.
Eccles. 3.
Ibidem.

Ex Annal. Societ. an. 1592. Prouinc. Franciæ.

XI. *De vltione diuina per muscam in filium quempiam, qui matrem rixando percusserat.*

Libet & illa recentiora ad multorum documentum adscribere. Petraconii, filius dum cum matre altercatur, illam colapho lædit addiditque eam imprecationem: Vtinam manifeste Deus ostendat, vter nostrum culpam, iniuriamue sustineat. Nocte manum vtramque ita arcte sibi ligari atque constringi sensit ab eo, quē non videbat, vt paulo post abscissum iri videretur. Exprimunt clamores dolor, timor, sed non ante destitutū est, quā suggerente conscientia supplex veniam petit à matre, & illa tandem miserata filio condonet. Rediit paulo post ad ingenium: dumque simul altercantur, musca inusitatæ magnitudinis lumen extinguit: & iniecto terrore altercationem dirimit. Rixantur iterum, redit musca eadem longe molestior, diu noctuq;, domi, extra domum, in via, in vrbe, in agro etiam atque etiam vtrumq; diuexat, omnibus videntibus, atq; contremescentibus ad conspectum tantuli animalis: quod non obscure Dei vindicem esse, aut fortasse diabolum intelligebant, donec de nostrorum consilio vere pacificari, & confirmari sacramētis, suas vterque partes implere pietatis, atque caritatis instituit: & sic abactum est aqua lustrali importunum animal.

Musca vexatur filius qui matri molestus erat.

XII. *De repressa alterius in matrem viduam impietate.*

Ex iisdem Annalibus eiusdem anni.

Alius ibidem magis etiam in matrem viduam impius, eam à sua coniuge, ab ipsa ancilla, ita perpetuo contemni, contumeliis onerari, atque pessundari permittebat, vt misera prope versa in desperationē, cohibenda fuerit à nostris, quo minus sibi mortem inferret Filius ab iisdē obiurgatus, & propositis Dei minis exemplisq;, officii sui commonitus, nihilo melior est effectus: sed paulo post ad summā dilapsus impietatē, magna omniū offensione eā insimulatā neglecti pudoris in capitis iudiciū vocat. Hic Deus, vt doceret filium impium, in parentem iniquum adoritur febri filiolam, quam vnice ipse diligebat: neue casu factū existimaret, nocte intempesta, qua sopor arctissimus omnes habebat, intimi eius cubiculi fores pulsari cœptæ sunt tanto fragore, vt tota domus contremisceret. Delecto omnes exiliunt: accensis facibus, atreptisque armis singula loca curiose lustrantur: sed omnia inuenta, vti fuerāt obserata, clauibus, vecte, pessulis: nullum vestigium furis aut hostis: domesticis timor in admirationem conuersus. Ipse vero Deum timere cœpit, non homines: illudque nutante conscientia omnem dubitationem exemit, quod paulo post filiolæ ad lumen accensum ridenti, atq; alia omnia cogitanti pectrum obiectum, quo ita deterrita atq; vexata est, vt eam nullæ vestes nulli recessus satis abdere posse viderentur: cumque nulla vis morbi solito maior appareret, illico excessit è vita. Tum vero pater accepit vexatione intellectum: vix albescente die sacerdotem adit, à quo fuerat obiurgatus: suum fatetur scelus, seque in matrem commissa flagitia beneficiis; obseruantia, pietate compensaturum pollicetur.

Filii in matrem viduam impietas diuinitus quomodo repressa.

TIT. XXXIII. De inobedientia puerorum erga parentes.

Esau inobediens parentibus amisit nobilissimam benedictionem. *Gen. 26.*

EXEM. I. *Rex filium inobedientem priuat regno.*

Regino li. 6
Marti. Polo lib. 4. Chron.

SVb an. Dominicæ incarn. octingentesimo sexagesimo octauo, gens Bulgarorum ferocissima ac bellicosa, relictis idolis abrenuntiatisque Gentiliū superstitionibus, in Christum pro maxima parte credidit, & abluta salutari baptismatis vnda in religionem Christianam transit. Ferunt autem de huius gentis Rege, quod tanta perfectione post perceptam baptismi gratiam viuere cœperit, vt diebus, ornamentis regiis indutus coram populo procederet: noctibus vero sacro vestitu latenter ecclesiam intrans, super pauimentum ipsius Basilicæ, substrato tantum sibi cilicio, prostratus in oratione iaceret. Non post multum diuina inspiratione commotus regnum terrenum dimisit, vt in cælis æternaliter regnaret cum Christo. Et ordinauit in suum locum Regem filium suum maiorem natu, comam capitis deposuit, habituque sanctæ conuersationis suscepto monachus effectus est, eleemosynis, vigiliis & orationibus die noctuque intentus. Interea filius eius, quem Regem constituerat, longe à paterna intentione & operatione recedens prædas cœpit exercere, ebrietatibus, commessationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad gentilitatis ritum populum nouiter baptizatum reuocare. Quod cum pater audiisset, nimio zelo accensus sacrum habitū deposuit, & militiæ cingulum resumpsit, & culto regio indutus adsociatis sibi Deū timentibus filiū persecutus est, quem mox absque difficultate cepit, oculosque eius effodit, & in carcerem misit: deinde

Regis Bulgarorum pietas.

Bulgarorū Rex regnū deserit vt Deo seruiat.

Filius à patris moribus degenerat.

Filius degenerans à patre castigatur.

conuo-

cōnuocatio omni regno suo filiū iuniorem Regem constituit, interminatus coram omnibus similia fore passurum, si in aliquo à recta Christianitate deuiaret. His ita patratis, deposito cingulo, & resumpto sanctæ religionis habitu, in monasterium ingressus in sancta conuersatione reliquum vitæ præsentis tempus duxit.

[Bulgaroru̅ rex fit monachus.]

II. *Carolomano item parentis sui monita aspernanti eruuntur oculi.*

[Regino li. 2. Chron. an. 870.]

Anno Dominicę incarn. octingentesimo septuagesimo, Carolomannus, cum adhuc esset puerulus, iussu patris attonsus clericus effectus est, deinde procedente tempore ad Diaconatus officium, qua̅uis inuitus atque coactus, in præsentia genitoris ordinatus est, legitq; publice Euangelium, & Pontifici missam celebranti iuxta morem ministrauit. Post hæc in Apostasia recedens ab ecclesiastica religione, abiiciens ac spernens negligenter gratiam, quæ ei data erat per impositionem manus, alter Iulianus efficitur, collecta quippe prædonu̅ non modica turba, ecclesias Dei cœpit deuastare, ea, quæ pacis sunt impugnare, cuncta diripere, & mala inaudita perpetrare, pro quibus cu̅ crebro à patre correptus fuisset, nec tamen vllatenus accepta prauitas cessaret, nouissime ex præcepto patris ei oculi eruuntur, iusto Dei iudicio lucem exteriore̅ amittens, qui interiorem, quæ Christus est, à suo pectore effugauerit, in tenebras exteriores missus, qui interioribus sua sponte se tradiderat. Orbatusque Ludouicum auunculum suum adiit, miseriarum & calamitatum suarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans Ille, miseratione motus, Absternatu̅ monasterium sancti Willibrodi ei ad subsidium vitæ præsentis concessit, vbi non multo post tempore mortuus est & sepultus.

[Carolomanus Diaconus fit Apostata.]

[Carolomano cur eruti oculi.]

III. *Vt adolescentes immorigeri ac parentibus inobedientes vitam sibi contrahant.*

[Tom. 2. Dominica quadr. serm. 17. & Guil. Balesan. li. 3. simulat. adolesc. c. 16.]

Nostra ætate, ait S Bernardinus, in Hispaniæ citerioris oppido, cui nomen Sui, non ita procul Valentia, adolescens fuit, qui per parentu̅ inobedientiam eo deuenerat, vt anno octauo decimo propter latrocinia, & publica facinora in vincula coniectus & suspendio damnatus sit. Erat etiam tum prorsus imberbis: pendenti vero iam, atque exanimi subito prorumpit barba, spectante populo, comæ capitis plane canescunt, vt ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo & toto clero accurrit Episcopus: omnes in genua prostrati expectant, dum ostendat Deus, quid sibi monstrum hoc velit. Atque ecce tibi, Episcopus editiorem capiens tumulum ad omnes ait, voluisse Deum ostendere, quantum de vita eis detrahat, qui de parentu̅ obedientia detraxerunt: victurum etiam hunc iuuenem fuisse ad eam ætatem, quæ iam apparebat in facie, nisi ipsos septuaginta annos parentum inobedientia detraxisset.

[Filius inobediens in mala cruce canescens quid signet.]

IV. *De infausto exitu adolescentis vita turbulenta, & parentes ad mortem vsque amaricantes.*

[Tho. Brabantin. lib. 2. Apum c. 14. p. 7.]

Alium quempiam, inquit Thomas Brabantius, in partibus Galliæ, sub Philippo Rege, nostris temporibus, viro religioso referēte, fuisse cognouimus. Hic ab ineunte ætate peruicacissimæ vitæ, vt illud quod de Ismaele scriptum est: *Manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum*, in eo ita videretur impletum, vt nec parentes proprios quiescere sustineret, sed ad amarissimum vitæ finem perduceret. Post quos & ipse miserabiliter infirmatus, & in agone mortis positus, sumptis ecclesiasticis sacramentis, subito inter manus assistentium clamans horribiliter exiliuit dice̅s: Surgite omnes, arma accipite, iuuate me contra proprium patrem, quia omnium inimicorum meorum ductor factus est, & me conatur occidere. Et hoc dicens, quasi contra ingrediente̅ multitudine̅ ad ostium ire conabatur. Nec mora, cadens, euersis terribiliter oculis clamauit expirans: Heu me, pater meus modo validissimo lapide fronte̅ mea̅ percutie̅do contriuit. Hi a. qui assistebant, nemine̅ quidem videbant, sed quasi turbas se co̅primentiu̅, & ingredientium audiebant. Vide ergo, qui nec patrem proprium propitiu̅ habere potuit, quantis diuinæ vindictæ animaduersionibus dignus sit. Non tamen absolute eu̅, qui apparuit, illius patrem dixerim: Sed quemcunq; forte ex spiritibus siue bonis, siue malis, cu̅ dictum sit: *Armabit creaturam ad vltionem inimicorum contra insensatos.*

[Genes. 16.]

[Pœna horribilis adolescentis parentib. infesti.]

[Sap. 5.]

V. *Diua Virgo Catharinam Suedicam, increpat de sua erga matrem Brigittam inobedientia.*

[In eius vita apud Sur. 22. Martii c. 6.]

Catharina Suedica, dum cum matre Romæ esset, iussa est aliquando ob impiorum nequitias domi manere, tantisper dum mater ad stationes & indulgentias abiret. Interim adest Sathan, & acerbas, in eius animum cœpit cogitationes immittere, tanquam aliis suarum animarum lucra captantibus, ipsa instar bruti animantis ab omnibus spiritualibus bonis arceretur. Addebat his, eius cognatos, fratres & sorores in patria cum summa tranquillitate seruire Deo, ipsam vero miseram ducere vitam: præstare igitur, ne in lucem quidem editam fuisse, qua̅ id genus interim vitam ducere. Erat hæc in animo sanctæ virginis tentatio vehemens, adeoque eam mœrore & perturbatione oppleuerat, vt matre illius reuertente, & serio præcipiente, vt tanti mœroris causam ediceret, simpliciter responderet, se loqui no̅ posse Et certe iam plane instar mortuæ facies eius expalluerat, oculi transuersi erant: in tantu̅ molestus erat dæmon id genus importunissimis ingerendis cogitationibus. Porro nocte proxima in somnis visa est sibi videre totu̅ mundu̅ quasi inflammatu̅, seque in medio ignis posita̅ in parua quadam planitie, planeq; desperante̅ ab illis se posse flammis eripi: tum vero apparente̅ ipsi beatissimam Mariam virginem, quam his verbis deprecatur: Adiuua me, charissima Domina mea. Illam vero respondentem: Et qua te possum ratione iuuare, quæ tanto patriæ teneris desiderio, oblita sponsionis tuæ, & neque

[Tentatur Catharina Suedica à Sathana.]

[Visum eius.]

[B. Virginis apparitio.]

Deo, neque mihi, neque matri tuæ, neque patri spirituali obediens? Se vero offerentem ad omnia exequenda, quæ iuberet Dei mater: atque tum demum Dei genitricẽ dicentem: Obedias igitur matri tuę, & patri spirituali. Expergefacta inde Catharinam matrem cum omni humilitate celeriter adiit, veniam suæ inconstantiæ petiit, promisitque se deinceps ad mortem vsque libenter in exilio cum ipsa permansuram.

Obedientiã maiorẽ promittens liberatur à tentatione.

TIT. XXXIV. De parentum officio erga liberos.

1. Reg. 1. *Ingens fuit Elcanæ & Annæ circa filioli sui Samuelis institutionem pietatis, dum eum totum Deo consecrant, vt cunctis diebus vitæ suæ ei iugiter inseruiret.*

3. Reg. ca. 2. *Nec minor Dauidis fuit pietas, cum filium suum Salomonem magna & fide & solicitudine tradidit Nathan Prophetæ instituendum, cui breui post moriturus regni administrationem, & cultus diuini curam commendauit.*

Iob. ca. 1. *Quantam pro liberorum suorum salute curam gesserit pius Iob, ex eo patet, quod quotidie pro iis apud Deum deprecatus sit. Magna etiam in Tobia seniore pietas elucescit, dum filium ingenti cura erudit, & quæ ipsi facienda præcepit.*

Tobiæ 10. *Raguel & Anna filiam suam Saram pie & pudice educatam dimittentes, monent eam, vt honoraret soceros, diligeret maritum, regeret familiam, gubernaret domum, & seipsam irreprehensibilem exhiberet.*

Dan. c. 13. *Susannæ parentes scriptura commendat, quod cum ipsi iusti essent, filiam etiam suam secundum legem Moysi erudirent.*

1. Mach. 3. *Magno etiam feruore Matathias filios suos, ne à veritate, eiusque propugnatione deficiant, exhortatur, cuius præcepto pio illi animo sedulo obsecuti sunt.*

2. Mach. 7. *Magnam meretur admirationem septem filiorum fratrum constantia, qui fidelem matri suæ viduæ exhortationem imo pectori infixam habentes immanissima tyranni Antiochi tormenta despicatui habuere, eisque superatis mente inuicta inter sanctos Angelos triumphant.*

EXEMP. I. *Constantinus Magnus dispertito inter filios imperio, eos artibus, & pietate, & per se, & per alios optime instituit.*

Euseb. Cæs. li. 4. de vita Constantini c. 51. & 52.

IMperator Constantinus Magnus vt vltimis orbis terrarum finibus victorias suas terminasset, vniuersum imperii statum tribus filiis suis partitus est: Auitam sortem grandiori natu filio: Orientis partes huic ætate proximo: quod vero inter hæc medium interiacebat, tertio filio tribuit. Sed cum vellet: hanc eis fortunam feliciter cedere, & ex animorum salute esse: pietatis etiam eis semina sparsit, cũ suis diuinis præceptionibus, tũ magistrorũ diligẽtia, quos omnibus virtutibus insignes eis præfecerat: quemadmodũ etiam & in aliis disciplinis eos asciuerat, qui essent in suo genere, consummatissimi. Nam alii eos bellicis disciplinis exercebãt, alii præceptis de Repub. imbuebant, alii legum peritos efficiebant: eos vero absentes litteris regiis compellans salutaria præcepta dabat: in quibus illud maximum & præcipuum fuit, vt Dei, qui omnium rerũ Dominus est, cognitionem, & sanctam aduersus illum religionem omnibus opibus, atque adeo ipsi regno anteponerent. Hortabatur etiam, vt summa cura afficerentur erga Ecclesiam Dei, præcipiebatque, vt plane & sine fuco Christiani essent. Atque eos quidem pater sic instituebat.

Filios suos instituit Constantinus Imp.

II. *Solicitudo Caroli Magni Imp in filios & filias.*

Annales Boiorum l. 2. 10. Cusp. in Carol. Mag.

Carolus Magnus Imperator maxima cura liberos educauit. Nunquam domi sine ipsis cœnauit, nunquam iter fecit, quin filii adequitarent, filiæ vehiculo extremum agmen claudente subsequerẽtur, ipsos liberalibus studiis instituisset. Mares simul ac per ætatem licuit, more Germanorum equis, armis, venationibus exercuit: fæminas vero etiam lanificio, colo fusoque, ne otio torperent, assuefecit.

III. *Theodosii cura in educatione suorum.*

Niceph. lib. 14. hist. Eccl. ca. 2.

Prouidentia diuina illud præcipue curans, vt pius maxime Theodosius Imperator fieret, alium quoque tutorem germanum magis imperio eius præfecit: Pulcheriam nimirum sororem, quæ à prima statim ætate ita sapuit, vt virtute & ciuili prudentia eis non cederet, qui in his rebus maxime excellunt. Illud a. plurimum curauit, vt in imperatoriis artibus is educaretur, atq; disciplinis ætati cuique conuenientibus institueretur. Ita ille rem militarem & equestrem ab eis, qui rerum talium accurate periti erant, didicit. Vt a. in publicis progressib. quouis tempore, ita vt Imperatorem decet, magnificus esset & splendidus, ab ipsa edoctus est: quemadmodum scilicet vestem sibiipsi circumdare, quomodo considere, incedere, & risum moderari deberet: vt in rebus quibusque se, prout tempus ferret, vel placidum vel terribilem exhiberet, & commodum audiendis supplicantium precibus præberet. Potissimum vero eum docuit iustitiam & veram pietatem sicuti conuenire colere, precari continenter templa adire frequenter, ædes sacras Deo constructas vasas, donariis, & ornamẽtis locupletare; sacerdotum ordinem, simulq; viros bonos, qui Christianorum legibus optime viuerent, plurimi facere. Hæ eius erant institutiones.

Deus tu[telæ] sororis Pulcheri[æ] Theodosium commisit.

Educatio institutio Principis Christia[ni]

IV. *Theodosius Imp filios suos Arcadium & Honorium Arsenio viro doctissimo in disciplinam tradit.*

Nicephor. Callist. lib. 12. hist. Eccl. c. 25. apud Bar. to. 4 Ann. Christi; 8

Theodosius Imperator liberis suis virtutis magistrum præficere volens, Arsenio illi, cuius gloria terram sub sole omnem peruagata est, inuento eos commisit: quibus ille susceptis, cum disciplina omni præceptoris, tum liberali educatione patris illis loco fuit. Imperator enim illum, ne quem ex imperii sublimitate conciperet metum, sed illis potius vt se tuis vteretur admonuerat. Tantum vero, vt id ille fecerit, abest, vt insigne modestia & moderatione diuersum potius fecerit. Et quũ de repẽte Theodosius

dosius ad eos aliquando venisset, pueros quidem cum splendore magnifico considentes, Arsenium autem inter docẽdum eis astantem reperit. Qua de causa Imperator indignatus, cum illos insignibus principalibus nudauit, tum sempiterna memoria dignum, & vere imperiale illud verbũ est proloquutus: Si tales se præbituri essent, vt mores vitamque suam ad disciplinam & leges Dei componerẽt, propensum & illum fore, vt eius imperium in manus tradat, ad ciuium & subditorum commodum & vtilitatem accommodatum: sin minus, conducibilius eis esse dixit, vt sic priuati vitam exigerent, quam doctrina nulla cum periculo imperarent.

V. *Arcadius Theodosio filio Isdigerdem testamento curatorem designat, qui puero pædagogum Antiochum tradit.*

Arcadius Imperator vitam cum morte commutaturus, adolescentulo admodum Theodosio iuniore filio suo, octauum videlicet annum ingresso, à matre quoque, cum trimulus esset, relicto, ne quid cõtingeret metuens, Isdigeredem Persarum Regem curatorem eius, & simul imperij, donec ille in virũ euaderet, testamento instituit. Quod vbi Isdigerdes cognouit, re ea minime neglecta, nouum quoddam admirandæ virtutis exhibuit specimen; Pace namque prolixa, centum annorum induciis cum Romanis initis, imperium Theodosio, quo minus periclitaretur, conseruauit: & Antiochum quendam virum admirandum & præclarum, delectum veluti tutorem & pædagogum, cum litteris in hæc verba ad Senatum Romanum misit: Quum Arcadius Imperator vester me filij sui curatorem instituerit, qui officio meo fungatur, virum isto misi. Ne quis igitur puero insidias struere audeat, ne bellum ipse implacabile aduersus Romanos moueam. Et Antiochus vbi Constantinopolim venit, puerum ita vt Imperatorem decet, educauit: illud prouidens & curans, vt simul puer & magnificentiam in publicum progressus retineret, & rebus bellicis optimus esset. Quum autem quadriennium cum eo fuisset, discessit.

[margin: ...lib. 14. ...I.]

[margin: ...luciæ ...tum an- ...rum in- ...Roman. ...Persas. ...tiochus ...eodosij ...ioris pæ- ...gogus.]

VI. *Cura Iacobi Aragonum Regis erga liberos.*

Hunc imitatus Iacobus VIII. Aragonum Rex, vehementiori febre morboque grauatus, cum se moriturum pæne cognouisset, vir Christianissimus, omnibus negotiis & humanis rebus omissis, animæ statim prudentissime consuluit: accito enim sacerdoti magna contritione confessus, omnia ecclesiæ sacramenta deuotissime recepit. Postremo die non minori diligentia testamentum condidit, in quo Petrum filium natu maiorẽ in regno Aragonum, Valenciæ &c. & Iacobum filium minorem instituit in regno Maioricorum &c. Hoc modo testamento celebrato, Petrum filium ab exercitu vocari, & ad se venire iussit, cui corã multis nobilibus, cum ea quæ testamento scripta fuerant, recitasset, primum Dei cultum & omnes res diuinas, & deinde fratrem Iacobum, & omnes equites, domesticos, familiares, & populos diligentissime commendauit. Petrus autem genibus flexis patris manus & pedes osculatus eius omnia iussa libentissime se facturum respõdit. His rebus confectis, Rex, vt qui rebus humanis renunciaret, sibi Cisterciẽsis Ordinis habitum induit, & de Rege se monachum & religiosum fecit, atque Deo seruire maxime cupiens Populetum proficisci statuit, ibiq; permanere. Cæterum cum ex Algezira Valentiam delatus esset, ibi grauius ęgrotans vitam finiuit an. 1276. 8. id. Aug. ætat. an. 72.

[margin: ...r. Mari. ...eb. Hisp. ...10.]

VII. *Solicitudo Regis Ludouici Crassi erga filium.*

Ludouicus Crassus Francorum Rex regnauit triginta annis: & ne quid fortunato decessui deesset: cum fatalem sibi diem appetere sentiret, reuocauit filium Ludouicum iuniorem Regem è Vasconia: coramque hortatus est, obtestatusque, vt magis pie regnaret, quam ipse fecisset, religionem coleret: egentibus consuleret: orbis pupillisque prospiceret: paci communique dignitati ac saluti inseruiret: Regnum nihil aliud quam procurationem munusque publicum existimaret: cuius in vita administrati reddendam exacte rationem continuo post fata sciret, sedente in se immortali iudice, sua cuiq; facinori parata præsenti sempiternaque mercede. *Paul. Æmil. lib. 5. hist. Francor.*

VIII. *Blancha S. Ludouici Mater, mulier religiosissima quam pie filium instituerit.*

Blancha Hispana D. Ludouici mater, eo adhuc impubere, ex mariti testamento rebus administrandis præfecta, quod mulier, quod externa, quod externorum fide consilioque vteretur, iniquos æmulosque habuit: alioqui sine controuersia, sine exceptione laudibus cumulata. Ferunt illam à puero filium ita instituisse, eaque religione imbuisse, vt in animum induceret malle emori, quam scelus concipere. Patrem quoque Ludouicum Regem opinio est ea continentia in summa omnium rerum licentia, temporibusque corruptissimis extitisse, vt vsum voluptatum intra septa monasterij cohibuerit: vt mirum non sit, tali vtrimq; indole, domesticisq; institutionibus ac exemplis sobolem sanctam fuisse. Et sanctam etiam per se matrem filius, vbi adoleuit, etiam sanctiorem effecit. *Paul. Æmil. lib. 7. hist. Franc.* *S. Lud. pie à Blancha matre institutus.*

IX. *Quantopere sudarit Monica, vt Augustinum filium vnicum ad ecclesiæ gremium adduceret.*

S. Monica diui Augustini dupliciter mater, quia eum & mundo & cælo peperit, marito mortuo, quẽ senectute confectum Iesu Christo conciliauit, castam, & operibus misericordiæ exercitam viduitatem agebat: in assiduis vero ad Deum orationibus pro filio, qui in Manichæorum sectam inciderat, lacrymas effundebat, frequens in sacris conuentibus, atque assidua in ecclesia erat. *D. August.*

X. *Quanti sit momenti ab ineunte ætate probos mores imbibisse.*

Si vnquam ostendit educatio, quantas vires habeat

D. Io. Dubrauius Omoluc. Epi. 4. & in hist. Boemica, & ex eo Io. Bonif. de Instit. pueri Christiani lib. 1. cap. 1.

beat ad mores ingenerandos, certe in illis duobus fratribus Venceslao & Boleslao mirifice demonstrauit. Nam Venceslaus Boemiæ Princeps, quem Ludmilla religiosa mulier educauit à puero, sanctissimus euasit, atque optimus: at Boleslaus iisdem ortus parentibus, quod à Drahomira impia sceleratissimaque fœmina educatus sit, impius, immanis, crudelis & importunus extitit, eoq; peruenit, quoad progredi feri hominis amentia potuit. Nam Drahomiræ suæ altricis vestigiis ingressus, quæ ad Ludmillam socrum, ac multos Christi sacerdotes occiderat, Venceslaum fratrem quoque interemit, humanaque & diuina iura violauit. Nutricis vero, magistræque Drahomiræ nefaria institutio impunita non fuit: cum enim per eum locum, vbi sacerdotum corpora insepulta jacebant, curru vecta transiret, subito terra dehiscens Drahomiram ex numero viuorum exturbauit, currumque & vectores reliquos depressit, atq; demersit, vnico incolumi auriga, qui tintinabuli signo admonitus ad aram non longe positam fremente Drahomira, thedariique religionem & pietatem execrante, ex equo desiliens Christi sacrosanctum corpus veneraturus accurrerat, quod sacerdos rem diuinam celebrans offerebat: nec non sacrilegi & parricidæ Boleslai dementia punita est, & vindicata diuinitus: nam templi paries, quem Venceslai cruore frater insanus, & præceps amentia resperserat, detergi abluique non potuit, vt nefariæ cædis testis esset æternus. Sic videlicet principiis exitus, primisque extrema consentiunt.

XI. *Quomodo Iulianus Imp. à puero in pietate educatus, postea in impietatem lapsus sit.*

Theodoret. Cyri Ep. li. 3. hist. Eccl. ca. 2. & 3. Socr. 3. c. 1. Sozo. 5. c. 2. 3. Nicep. 10. cap. 2.

Iulianus puer in fide recte institutus Templum ab eo constructũ cito corruit. Ambitio eum fecit apostatam.

Iulianus Imperator cum adhuc tenera esset ætate, & necdum ex pueris excessisset, lac suxit piæ sinceræq; doctrinę. Quin etiã cum pubesceret, & ipsam attingeret adolescentiam, eandem doctrinam tenuit. Nam veritus Constantium, qui dum exerceret tyrannidem, cognatos è medio sustulerat, in electorum numerum adscriptus est, & sacros libros in ecclesiasticis conuentibus perlegit. Sacram item ędem Martyrum cõstruxit ille quidem: sed Martyres eam non æqui bonique consuluerunt, propterea quod præuiderant illum à vero Dei cultu ad impietatem deflexurum. Nam fundamentis eius ad similitudinẽ inconstantis & leuis mentis Iuliani agitatis, ædes prius quam consecraretur, disiecta corruit. Iulianus siquidem postea metum, qui ei perutilis & necessarius fuerat, eiecit ex animo: & jam armare se audacia & contra quam debuerat, imperij cupiditate exardescere cœpit. Imperium nactus diu suam occultat impietatem, eam tamen postmodum patefecit.

XII. *Quantum etiam laborarit Volusiani mater pro filii sui conuersione.*

Ex D. Aug. epi. 2. & 3. Baron. to. 5. Annal. an. 412. & 434.

Erat Volusianus Gentilis homo, inter Romanos nobilitate nulli secundus, & philosophicis disciplinis imbutus, inter primos philosophos adnumerandus: cuius mater Christiana fœmina religiosissima erat. Quæ occasionem nacta profectionis Marcellini Tribuni in Africam, apud ipsum solicite egit, vt cum Augustino, (quem fama sciret omnium disertissimum) ageret, vti scriptis suis Volusianum filium ad fidem Christianam amplexandam, omni studio adhibito, conaretur adducere. Interpellatur igitur Augustinus literis Marcellini, & ipse matris Volusiani precibus fatigatur, qui ad eius conuersionem addixit animum: nã cum Carthagine esset, cum ipso frequenter egit, vt Christianum se faceret. Prouocauit, aperuitq; Augustinus illi viam, vt de fidei Christianę veritate solicitius inquireret; diuinas scripturas legeret: & si quid in illis oboriretur quæstionis, ad se scriberet. His acceptis litteris Volusianus, quæ in fide Christiana sibi viderentur absurda, declarat, eademq; soluenda proponit: nimirũ videri sibi Deo indignum, carnem suscepisse humanam, aliaque ad hæc spectantia operatum. Huic autem quæstioni, aliisq; id genus obiectionibus egregie licet responderit Augustinus, datis ea de re vltro citroq; litteris, ab ipso tamen Volusianus, vt conuerteretur, persuaderi tunc minime valuit; quod praua mens eius ob cultum magorũ nimium in transuersum acta esset. Vt tamen vel sero fidei sigillo per baptismum ante obitum muniretur, ardentissimæ matris ad Deum preces pro ipsius salute feliciter impetrarũt, hac data occasione sanctæ Menaliæ neptis eius, quam videre auide cupiebat, ad ipsam propterea dedit litteras, quo tempore creatus erat Præfectus Romanæ ciuitatis, & missus Legatus Byzantiũ ad Eudociam Imperatricem. Itaq; beata Melania videndi Volusiani patrui sui pariter cupida, Hierosolymis egressa eo iter facit. Inuenit autem patruum graui morbo oppressum. Qui eius habitum ac formam admiratus (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione) magna voce exclamauit: O qualẽ ex quali te video Melania charissima. Illa vero ex eius sermone sumpta occasione: A me quoque, inquit, disce, ô beate patrue, & accipe judiciũ futurorum bonorũ: nam nec ego tantam despicatui gloriam habuissem, nec pecuniam, nec corporis curam abiecissem, nisi persuasum haberem, me his propediem longe maiora accepturam. Falsam autem eius religionem sensim studebat labefactare, tam per se, quam per alios: ac tandem effecit, eam infestante quantumcunque hoste, vt baptismum consequeretur, & cum eũ confirmasset, & de ea, quæ sursum est, vita disseruisset, lætum, & bona spe præditum transmisit ad viam, quę ducit ad Deum, cum pulcherrimo viatico nempe pretioso Christi corpore & sanguine.

Volusiani mater laborat pro conuersione.

Augustinus etiam laborat in eiusdem conuersione.

Melania junior monasticam vitã agens Byzantium venit ad patruum.

Volusianus tinctus Christianus ex hac vita migrat.

XIII. *Quanto vitæ æternæ desiderio puerulum excitarit mater Christiana ad martyrium.*

Prud. libr. Peristephanon seu de Coron. Hymn. 10.

Narrat Prudentius Poeta, Christianum puerulum, nondum septennẽ, Romani, martyris nobilissimi filium rogatum coram Asclepiade Præfecto Dei vnius essentiam & Christi Deitatem, explosa deastrorum ethnicorum multitudine, cõstanter asseruisse

seruisse. Matre accersita iussit tyrannus carnificem, vt pusionem sublime tolleret, manu pulsaret nates, mox remota veste virgis verberaret. Cunctis flentibus, & ad tam immane spectaculum obstupescentibus mater imperterrito vultu & serena fronte, amore Christi contumax doloribus stetit. Paruus se sitire exclamat, mater autem eum increpans dicit: Christianum cedere morti non debere, aquam vitæ in Christo sufficere: fontem illũ perennem esse proximum, calicem infantum Bethleemiticorum esse exhauriendum. Isaaci paruuli obedientiam, & septẽ puerorum ex Machabæorum historia commemorat. Paruulus virili animo virgas strepentes & dolores vulnerum ridet, tortoribus & tyranno insultat victor. In rabiem actus Asclepiades puerulum capite multari iubet. Mater natum gerebat amplexu & sinu. Puerum poposcit carnifex, mater dat nec immorata est fletibus, tantum osculo impresso ei dedit. Et dum amputat ceruiculam carnifex, mater psallere docta Dauidis Psal. 116. canebat.

Pretiosa sancti mors sub aspectu Dei.
Tuus ille seruus, proles ancillæ tuæ:
Talia retexens explicabat pallium,
Manusq; tendebat sub ictu, & sanguine
Venarum vt vndam profluam manantium
Excepit, & charo applicauit pectori.

XIV. *Aliud eiusdem argumenti exemplum.*

vita S. [Sy]mphor. [Ma]rtyr. apud [Su]r. 22. Aug.

Aureliano Principe aduersus Christianum nomen diram persecutionis procellam excitante, Augustoduni erat Symphorianus, Fausti nobilis viri filius, Christiana familia ortus, litteris & moribus probe institutus, adeo vt tantam bonis omnib. virtutum suarum spem faceret, vt cuncti non sine admiratione cum supernis ciuibus magnum eum cõsortium habere statuerẽt. Illustrabat enim eum cęlestis sapientiæ spiritalibus gemmis ornata simplicitas, & ipse prudẽter male blandientis mundi naufragia vitabat. Per id tempus Heduorum ciuitas Augustodunum, antiquæ nobilitatis titulis & sacrilegæ religionis referta cæremoniis, diuersis gloriabatur idolorum templis, errorique seruiens, Berecynthiæ imprimis, Apollinis, & Dianæ cultum studio propensiori complectebatur. Conuenerat tum ad Berecynthiæ matris dæmonum profanam solennitatẽ multa populi frequentia. Porro Heraclius consularis ea in vrbe, ad perquirendos discutiendosque Christianos comprimis sagax & curiosus, residebat. Adfuit & Symphorianus, & cum statuam Berecynthiæ, quę carpento vehebatur, agminibus stipatam populorum per contemptum adorare nollet, publicæ seditionis prętextu cõprehensus tenetur, & Heraclio cõsulari offertur. Is vero pro tribunali sedens ait ad eum: Nomen tuum conditionemq; edito. Ille respondit: Symphorianus dicor, Christianus sum. Iudex dicit: Christianus es? Nos igitur, vt video, latuisti. Nobis huius nominis professio, non magni momenti videtur. Sed cur deæ matris effigiem pro-fana abusione despectam adorare noluisti? Symphorianus respondit: Paulo ante jam dixi, Christianus sum, Deum viuum adoro, qui regnat in cœlis. Simulacrum vero dæmonis non solum non adoro, verum etiam, si permittis mihi, malleis illud mea auctoritate comminuam. Tum Iudex: Iste, inquit, non solum sacrilegus, sed etiam rebelliis conatur existere. Sed forsitan decretorum Principum ignarus, nimium sibi de nobili familia & indole gloriosa applaudit. Itaque ab officio Imperatorum edicta recitantur. Lectis igitur edictis Symphorianus, Iudice vrgente vt intenta crimina dilueret, respondit: Nunquam ego hanc statuam aliud, quam diabolicæ persuasionis infaustum simulacrum, & publicæ perditionis dæmonem putabo. His auditis Iudex furore percitus ait: Symphorianus publici criminis reus, qui sacris aris nefariis vocibus iniuriam irrogauit, gladio vltore feriatur. Ea prolata sententia, cum vir beatus duceretur ad mortem, Christi victima futurus, venerabilis mater eius de muro sedula illum voce & oratione ita exhortabatur: Nate, nate Symphoriane, memento Dei viui. Concipe fili, concipe animi constantiam. Timere non possumus mortem, quæ citra dubium perducit ad vitam. Sursum, fili, erecto corde aspice illum, qui regnat in cælis: Hodie tibi, nate, vita non tollitur, sed mutatur in melius. Si hodie perduraueris, fili, ad cælestem gloriam, & supernam nobilitatem fœlicissima commutatione migrabis. Ita ergo S. Martyr extra muros eductus à carnifice cæsus est, purpurei sanguinis sui vnda perfusus.

XV. *Vt Iustina Imperatrix Valentinianum filium suum adolescentem hæretica prauitate imbuerit.*

Theodoret. hist. eccl. lib. 5. cap. 13.

Iustina Valentiniani Magni cõiunx, & mater adolescentis, pessime hoc officio erga filium perfuncta est: dum Arianæ doctrinæ semina, quæ olim exceperat, filio exponit. Nam fidei ardore mariti sui cognito, toto, quo ille vixit, tempore hæc occultare studuit. Verũ cum filij sui animum mollem & flexibilem cerneret, errorem in mente sua delitescentem profert audacius. Adolescens autem matris monita vsui sibi fore arbitratus (nam ad escam illecebris naturam delinientem oculis mentis adiectis, lethalem hamum perspexit) primum cum Ambrosio hac de re communicat: ratus, si hunc ad suam perduceret sententiam, se alios perfacile superaturum. At v. Ambrosius reuocat ei in memoriam pietatis paternæ: & vt hæreditatem, quam ab eo acceperat, integram seruet, cohortatur. Exponit ei præterea doctrinarum differentiam: & quomodo hæc cum doctrina Domini, Apostolorum prædicatione consentiant, illa legibus Ecclesiæ Spiritus sancti instinctu sancitis perspicue repugnent. Adolescens vero, vtpote adolescens, & à matre errore cæcata incitatus, tantum aberat vt Ambrosij assentiretur orationi, vt etiam iracundia inflammatus ecclesiæ parietes turmis peditum, tum graui tum leui armatura tectorũ circumsideret. Vbi autem fortissimum illũ Christi bella-

Iustina corrupit filium suum Valentinianũ.

Ambros. contendit eum reducere.

Reprehensionem Ambrosij contemnit Valentinianus iunior.

bellatorem his rebus minime perterrefactum videt (eas enim pro laruis, quæ ad terrendos adolescentulos obiici solent, habebat Ambros.) tandem bile commotus palam dat ei mandatum, vt è sacris templi vestibulis egrediatur. Tum Ambrosius: Non sum istud, inquit, volens facturus, neque ouile ouium lupis proditurus, neque blasphemiæ auctoribus sacrosanctum Dei templum tributurus, sed si libet me interficere, hic intus vel gladio, vel cuspide hastæ confodito: sum enim cupide & libenter hanc cædem excepturus.

Minas eius contemnit Ambr.

TIT. LXXXV. De nimio parentum in proles amore & indulgentia.

Heli summus Israelitarum Pontifex, dum post multas easque manifestas de Ophni & Phinees filiorum suorum impia & impura vita querelas, nihil nisi blanda verba adhiberet, ipse cum illis vno die horrendas pro tanta disciplinæ remissione luit pœnas. Illi namque ambo in prælio cæsi sunt: Arca Dei, quam portabant, à Philistæis capta est & ipse Heli hæc audiens cecidit de sella retrorsum iuxta ostiũ & fractis ceruicibus mortuus est.

1. Reg. 4.

Heli pro nimia indulgentia cum filiis punitur.

EXEMP. I. *De Andronico Iuniore, qui ob nimiam licentiam imperio auum deturbauit.*

ANdronicus senior Imperator tanto amore prosecutus est Andronicum juniorem Michaelis filiũ, & ita eius aspectu gauisus est, vt omnes & ante & post natos filios, & filias, nepotes & neptes multo minoris faceret, omnesque quam hunc, perire mallet, si optio daretur, tum ob firmiorem Imperij successionem, tum propter ingenij præstantiam, tum propter vultus maiestatem. Forsitan & similitudo nominis aliquid ad beneuolẽtiam fecit. Quibus de causis eum apud se regia disciplina instituendum, eiusque conspectu noctu atque interdiu fruendum esse, lætandumque censuit. Cum autem jam adolescentię limen ingressus esset, quo tempore voluptatum ardor maximus existere solet, omnis castigationis & modestiæ inimicus fuit, in regia pręsertim potestate, & flore adolescentiæ. Ad hæc, æquales eius omnium earum cupiditatum, quas effrenes adolescentiæ libidines ferunt, ministros atq; auctores sese prębuerunt. Ac primum deambulationes ad venationes, ad spectacula educere illum cœperunt: deinde ad nocturnas vagationes, non satis dignas imperio. Quę cum magnos sumptus postularent: auus vero certam summam, eamque frugalem pro victu quotidiano numeraret: in amicitiam Latinorum, præsertim diuitum qui Galatæ habitabant, sese insinuat. Inde pecunia mutua, æs alienum, inquisitio pecuniarum: Inde consilia & conatus clandestinæ fugæ. Nam cum auum Andronicum diu viuere, eoque defuncto patrem suum Michaelem successurũ esse cerneret: spem potiendi Imperij abiiciebat. Vnde ambitiosæ cogitationes, & animi pusillitas, generosum pectus longo tempore affligentes in talia illum consilia impulerunt. Cum enim auo tanquam pædagogo parere, & aliorum voluptatibus seruire instar pueri nollet, Imperatoriam lientiam, & copiam rerum requirebat, vt & ipse, quod satis esset, haberet: & alios, vt Imperator ministros suos, remunerari posset. Quod cum, auo viuente, patreque rerum potiente, non licere cerneret, aliarũ prouinciarum dominatum ambiebat, nunc Armeniam matris causa ad se pertinentem, nunc Peloponesum, nunc Lesbum & Lemnum, cæterasque maris Ægæi insulas somniabat.

Nicephor. Greg. hist. Rom. lib. 8.

II. *De infelici interitu filij Zenonis Imp. male morati.*

Zeno Romanorum Imperator filium suum admodum adolescentem Imperij successorem relinquere cupiens, & dignitatibus ornabat, & corpus exercere jubebat ad statuæ incrementum. At Imperatorij proceres potestatem nacti fisci affatim exhauriendi, curabant, vt adolescens Sybaritico luxu corrumperetur, & lenocinio suo ad insanos amores æqualium incitabant. Itaque vitæ ratione ad voluptatem & superbiam comparata, ab omni honestate remotus, & jam tum arrogantiam ob expectationem Imperij è vultu elucentem præ se ferens, sublimis incedere, & erigere ceruices cœpit, ac (vt paucis dicam) erga omnes non alium se præbere, quam aduersus aduersos. Verum inspector omnium rerum, & natiua edocta eius improbitate perspecta, ita illum mulctauit, vt alui profluuio multos dies sine sensu lectum inquinans immatura ætate rebus humanis eximeretur.

Suidas in hist. apud Baro tom. 6. an. 485. 27.

III. *De filio, qui nimia licentia effrenis factus, tandem ebrius patrem occidit, &c.*

Accidit hodie terribilis casus præclarissimo ciui nostro Hipponensi Cyrillo. Ecce enim vt scitis potens erat inter nos opere & sermone, & fere dilectus ab omnibus Filium habebat, & eum vnicum possidebat: & quia vnicus erat, eum superflue diligebat & supra Deum. Ideo superfluo amore inebriatus filium corrigere negligebat, dans etiam potestatem faciendi omnia, quæ placita essent illi. O dolorosa libertas, ô grandis filiorum perditio, ô paternus amor mortiferus. Ecce filios se dicunt diligere, quos ingulari procurant. Dicunt eos amare, quibus jam suspendia parant. Dicunt patres filios se nutrire: sed ecce jam pater & filius ambo in foueam cadunt. Quare pater cum filio cadit in foueam, nisi quia pater cæcus est, quia malus, & quia salutẽ suam, & filiorum videtur negligere? Quando & quomodo præter hæc neglexerit, nisi quando filio libertatem donauit, quando eũ corrigere neglexit, quando virgæ pepercit, quando ei semper serenam faciem demonstrauit? Cupitis audire nunc quomodo pater & filius ambo in foueã cadunt? Licet n. sciatis, tamen, quia est necesse, vt vos quamdiu viuitis, timeatis, ideo quę hodie facta sunt, iterum dicere non erubesco.

Ex serm. 33. ad Frat. in Eremo, qui D. Aug. nomine conciliantur.

Nimius parentum amor in filium eum perdit.

Facinus immane filij immorigeri in parentes.

ſco. Ecce enim Cyrillus veſter filium habebat, vt ſcitis, quem corrigere negligebat, & luxurioſe viuendo conſumpſit partem bonorum ſuorum: ſed ecce hodie ebrietatem perpeſſus matrem prægnantem nequiter oppreſſit, ſororẽ violare voluit, patrẽ occidit, & duas ſorores ad mortem vulnerauit, &c.

[Margin: Ebrietatis mala.]

IV. *De puero à dæmone è patris ſinu erepto.*

[Margin: *Gregor. Magnus li. 4. Dialog. c. 18.*]

Gregorius libro quarto Dialogorum capite decimo octauo: Etſi (inquit) omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia morientes ingredi regnum cæleſte credendum eſt, omnes tamen paruulos, qui ſcilicet iam loqui poſſunt, regna cœleſtia ingredi credendum non eſt: quia nonnullis paruulis eiuſdem regni cæleſtis aditus à parentib. clauditur, ſi male nutriantur. Nam quidam vir cunctis in hac vrbe notiſſimus ante triennium filium habuit annorum ſicut arbitror, quinq;: quem nimis carnaliter diligẽs remiſſe nutriebat: atq; idem paruulus, quod dictu graue eſt, mox vt eius animo aliquid obſtitiſſet, maieſtatem Dei blaſphemare conſueuerat, qui in hac ante trienniũ mortalitate percuſſus venit ad mortem: cumque eum ſuus pater in ſinu teneret, ſicut hi teſtati ſunt, qui præſentes fuerunt, malignos ad ſe veniſſe ſpiritus trementibus oculis puer aſpiciens, cœpit clamare: Obſta pater, obſta pater. Qui clamans declinauit faciem, vt ſe ab eis in ſinu patris abſconderet. Quem cum ille trementem requireret, quid videret, puer adiunxit dicens: Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixiſſet, maieſtatis nomen protinus blaſphemauit, & animum reddidit: vt enim omnipotens Deus oſtenderet, pro quo reatu talibus fuiſſet traditus executoribus, vnde viuentem pater ſuus noluit corrigere, hoc morientem permiſit iterare: vt qui diu per diuinitatis patientiam blaſphemus vixerat, quandoque per diuinitatis iudiciũ blaſphemaret & moreretur: quatenus reatum ſuum pater eius agnoſceret, qui paruuli filii animam negligens, non paruulum peccatorem gehennæ ignibus nutriſſet.

[Margin: Paruulus quibuſdam aditus regni cœleſtis à parentibus præcluditur.]

[Margin: Terribile exemplum de puero blaſphemo.]

[Margin: Diabolus puerulum extinguit ob parentum culpam.]

V. *De filio, cui malam mortem pater imprecatur, & ille eo ipſo die trucidatur.*

[Margin: *Ino Magiſtri in Theatro exemp.*]

Ciuis quidam Mediolanenſis filio vnico mortis auctor fuit ob diſciplinam & correctionem in tenera ætate non adhibitam: cum enim videret adultum filium rebus ludicris & inanibus addictum, præter conſuetudinem eum increpare cæpit. Filius id indigne ferens, aduerſus inſolita patris monita contumax, obtemperare renuit. Pater id ægre ſuſtinens filiũ opprobriis & maledictis onerat: Egredere domum meam, nequam, nunquam te videant oculi mei, niſi in terram euectum: opto vt hoc die in hoſtium tuorum gladios incurras. Filius, velut furiis quibuſdam inſtar Cain actus, pietatis conſortium fugiens in quendam impegit debitorem, à quo importune pecunniam exigens, eodem die percuſſus occiſus eſt, & in domum patris illatus, ob quem caſum pater, velut amens, barbam vellere, & indigne ſe furiis agitare cœpit, ſeque flebiliter arguere quod filium adhuc mollem & tenerum non caſtigaſſet: id enim ſi pro more piorum parentum feciſſet, non ei tantum nefas accidiſſet.

VI. *Caſtigatio exhibita ſapientiam ingerit.*

[Margin: *Ex Veridico Christiano P. Ioan. Dauid. c. 48. Prou. 22.*]

Noui ego ante complures annos puerum, cui neque morum probitas, neque litterarum ſtudium cordi erat. Rogatus ab eius auunculo: quid remedii: Conſilium dedit iuxta Salomonis ſententiam: *Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplina effugabit eam.* Qua prolata, pueroq; perſuaſa ea Salomonis ſententia: credidit puer, ſi ſtultitia in corde vbi ſapientiæ ſedes eſt: haud dubie ſapientiam alibi eſſe oportet. Ibi virga adhibeatur, & ſapientiam loco cedens aſcendet: Illa autem aſcendente fugabitur ex corde ſtultitia, & filio ſuo ſapientia potietur. Prima data poſt dies aliquot occaſione factum eſt periculum, rogatus ab auunculo ſub virgarum ictibus puer, quidnam affulgeret ſpei: iam incipere ſapientiã loco moueri, & adſcendere reſpondit. Tam felici auſpicio re illa aliquoties repetita, tandẽ accreſcentibus annis ita in probum doctumque euaſit adoleſcentem: vt nihil niſi ſummã, & ab eius auunculo & à præceptoribus, laudẽ de illo audierim, iamq; adeo in virum egregium ſit euectus.

TIT. LXXXVI. De nimia ira, & ſeueritate parentum erga liberos.

[Margin: 1. Reg. 14.]

Saul, qui primus in Iudæa regnauit, cum Ionathas filius ingentem hoſtium fudiſſet exercitum, fuſumque Rex cum ſuis à tergo premere, ac forte edictum eſſet, ne quis cibum caperet, niſi debellatum prius eſſet cum hoſte, ipſum victoriæ auctorem filium, qui ætate & labore feſſus fauũ mellis media hoſtium inſectatione per obliuionẽ comediſſet, ad ſupplicium arreptum capite damnauit, eſſetque ſtatim pœna conſecuta, ne victor exercitus fortiſſimum iuuenem iam aræ admotum impenſiſſimis precibus à Rege impetraſſet, vt & eum ſeruaret, per quem vniuerſa gens eo die ſeruata eſſet.

EXEMP. I. *De nimia Herodis Aſcalonitæ in filios proprios crudelitate.*

[Margin: *Oroſius lib. 7 c. 3. & habetur li. 11. Theatri vitæ humanæ.*]

HErodes Aſcalonita, qui in pueros Bethleemiticos, qui infra bimatum eſſent, ſæuiit, filios ſuos Alexandrum & Ariſtobulum egregios iuuenes falſis adductus ſuſpicionibus laqueo ſuffocauit, quibus addit quartum Macrobius intra bimatum peremptum. Quam ob cauſam & immanitatem eius Auguſtus dixiſſe fertur: Melius eſt Herodis porcum eſſe, quam filium.

II. *Sigiſmundus Rex Burg. ſuaſu vxoris conſenſit in necem filii.*

Greg. Tur. de Geſt Franc. li 3. c. 5. apud Baron. to. 7. an. 526.

Huic ſubiungenda Sigiſmundi Burgundionum Regis ſeueritas in filium: Mortuo, inquit Gregorius Turon. Gundebaldo, regnum eius Sigiſmundus filius eius obtinuit, monaſteriumq; Agaunenſe ſolerti cura cum domibus baſilicisque ædificauit: qui perdita priori coniuge filia Theodorici Regis Italici, de qua filium habebat nomine Sygiricum, aliam duxit vxorem: quæ valide contra filium eius, ſicut nouercarũ mos eſt, malignari ac ſcandalizare cœpit. Vnde factum eſt, vt vna ſolennitatum die, cum puer ſuper eã veſtimenta matris agnoſceret, commotus felle diceret ad eam: Non enim eras digna, vt hæc indumenta tua terga contingerent quæ dominæ tuæ, id eſt, matris meæ fuiſſe noſcuntur. At illa furore ſuccenſa inſtigat verbis doloſis virũ ſuum dicens: Hic iniquus regnum tuum poſſidere deſiderat, teque interfecto, id vſq; in Italiam dilatare diſponit, ſcilicet vt regnum, quod auus eius Theodoricus Italiæ tenuit, & iſte poſſideat. Scit enim quod te viuente hæc non poteſt adimplere, & niſi tu cadas, ille non ſurget. His & eiuſmodi ille incitatus verbis, vxoris iniquæ conſilio vtens, iniquus extitit parricida: nam ſopitum vino dormire poſt meridiẽ filium iubet: cui dormienti lorum ſub collo poſitũ ac ſub mento ligatum trahentibus ad ſe inuicẽ duobus pueris, ſuffocatus eſt. Quo facto pater ſero iam pœnitens, ſuper cadauer exanime ruens flere cœpit amariſſime. Ad quem ſenex quidam ſic dixiſſe fertur: Te inquit, plange modo, qui per conſilium nequam factus es parricidia ſæuiſſimus. Nam hunc, qui innocens iugulatus eſt, neceſſarium non eſt plangi. Nihilominus ille ad ſanctos Agaunenſes abiens, per multos dies in fletu & ieiuniis durans veniam precabatur, pſalmodiam ibi aſſiduam inſtituens: Lugduno regreſſus eſt, vltione diuina de veſtigio eum proſequente.

Sigiſmundus Rex filium necat.

III. *De decem fratribus qui maledicto matris horribili quatiebantur tremore membrorum, quorum duo ad memoriam S. Stephani venientes liberati ſunt.*

D. Aug. li. 22. de ciuit. Dei c. 8. P. Mart. Delrio to. 2. Diſqui. magic. li. 3.

Vt parentes filiis imprecantes non ferri inultum videant, D. Auguſtinus libro de ciuitate Dei, & morbi & ſanationis ad reliquias S. Stephani tanquam oculatus teſtis, de decem fratribus non ignobilibus (quorum ſeptem ſunt mares, tres fœminæ) horrendum narrat exemplum, quod adſcribere præſtat ex ipſo * libello, quem Paulus, vnus è fratrũ numero, D. Auguſt. hunc in modum obtulit: Cum adhuc in patria noſtra Cappodociæ Cæſarea moraremur, frater noſter natu maior grauibus atq; intolerandis cõmunem matrem affecit iniuriis: in tantum, vt ei ẽt manus nõ dubitaret inferre. Quod nos omnes filii pariter congregati patienter tulimus: vt ne verbum quidem fratri noſtro pro matre noſtra, cur hoc faceret, dixerimus. Illa a. fœminei doloris ſtimulis incitata iniurioſum filium maledicendo punire conſtituit. Cumque ad ſacri baptiſmatis fontem, poſt gallorum cantus, memorato filio ſuo iram Dei imprecatura properaret: tunc ei neſcio quis in patrui noſtri ſimilitudine, vt intelligitur, dæmon occurrit, & ab ea prior, quo pergeret, requiſiuit. Cui illa, ad maledicendum filio ſuo ob intolerabilem contumeliam ſe ire reſpondit: tunc ille inimicus, quoniam in mulieris inſanientis corde locũ facile inuenire potuit, vt omnibus malediceret, perſuaſit. Illa a. viperiis inflammata conſiliis, ſacrũ fontem prouoluta corripuit, & ſparſis crinibus, nudatiſque vberibus, hoc à Deo potiſſimum poſtulauit, vt extorres patria & circũeuntes alienas terras omne humanum genus noſtro terreremus exemplo. Mox maternas preces efficax vindicta proſequitur: eundemq; continuo fratrem noſtrum ætate culpa maiorem tremor membrorum tantus inuaſit, quantum in me vſque ante hoc triduum veſtra ſanctitas vidit. Seruato autem ordine, quo nati eramus, ante vnum annum eadem nos pœna omnes corripuit. Videns a. mater maledictiones ſuas ad tantam efficaciam perueniſſe, impietatis ſuæ cõſcientiam, & opprobrium hominum diutius ferre non potuit: ſed laqueo guttur aſtringens, luctuoſam vitam termino funeſtiore concluſit. Egreſſi ergo nos omnes opprobrium noſtrum nõ ferentes, & cõmunem patriam relinquentes, paſſim ſumus per diuerſa diſperſi. (Subiungit D. Auguſtinus) Ex his etiã ad nos venerũt duo, frater & ſoror, Paulus & Palladia, multis aliis locis miſeria diffamante iam cogniti. Venerunt autẽ ante Paſcha ferme dies quindecim, eccleſiam quotidie, & in ea memoriam glorioſiſſimi Stephani frequentabant orantes, vt iam ſibi placaretur Deus, & ſalutem priſtinam redderet. Et illic, & quacunque ibant, conuertebant in ſe ciuitatis aſpectum. Et nonnulli, qui eos alibi viderant, cauſamque tremoris eorum nouerant, aliis, vt cuique poterant, indicabant. Venit & Paſcha, atque ipſo die Dominico mane, cũ iam frequens populis præſens eſſet & loci ſancti cancellos, vbi martyrium erat, idem iuuenis orans teneret, repente proſtratus, & dormienti ſimillimus iacuit, non tamen tremens, ſicut etiam per ſomniũ ſolebat. Stupentibus qui aderant, atque aliis pauentibus, aliis dolentibus, cũ eũ quidã vellent erigere, nonnulli prohibuerunt, ſed potius exitũ expectandũ eſſe dixerunt. Et ecce ſurrexit, & non tremebat, quoniam ſanatus erat, ſtabat incolumis, intuens intuentes.

* Libellus exſtat inter ſermones Auguſtini nouos editos Louanii per Vlimmericum.

Filiorum in matrem grauis iniuria.

Maledictum matris efficax.

Liberi decem tremore membrorum vnde correpti.

Matris deſperatio.

S. Stephani ope ſanatur vnus ex illis.

IV. *Per impium matris votũ corripitur filius à dæmone.*

Ioan. Archipresbyter Aretinus in vita S. Zenonis apud Sur. 25. Maij.

Cum plures diuerſis oppreſſi languoribus pro obtinenda ſalute confluerent ad tumbam S. Zenonis Epiſcopi Florentini, inter alios puer quidam à dæmone miſerabiliter obſeſſus nulla via vel modo ingreſſum in eccleſiam inuenire poterat: nam hic cũ olim febribus laboraret, & ob contractam ſitim, matri nocturno potiſſimum tempore poculum offerenti ingentes moleſtias adferret: illa tandem feſſa & ſomno oppreſſa, cum iterum à puero excitaretur, indignanti animo poculum dira hac deprecati-

Imprecatione matris dæmon arripit puerum.

precatione tradidit dicens: Vna cum hoc diabolum bibe: quod nec minus secutum est. Mox enim malignus poculo adfuit, qui sæua adeo crudelitate eum exagitauit, vt vix vllis vinculis constringi, remedio vero nullo liberari potuit. Tandem piis quorundam precibus & ieiuniis adiutus aditum ad S. Zenobii monumentum inuenit, vbi à malo hospite non sine astantium horrore tandem liberatus fuit.

V. *Martina Imp. vt Heraclonas eius filius regnaret, Constantinum de medio tollit: sed ipsa cum filio relegatur.*

Io Zonar. tom. 3. Annalium.

Nouercæ crudelitas in priuignum.

Constantinus Heraclii Imperatoris filius imperium & summam potestatē successione adeptus, ea non diu est lætatus: nam cum vnum regnasset annum, veneno periit à Martina nouerca, eademq; sorore patrueli temperato. Constantino ita defuncto, Martina cum filio Heraclona imperium sibi vendicabat. Sed cito etiam & ipsi imperio exciderunt: nam ob Constantini patricidium Senatui inuisa, per seditionem regio solio auulsa est, ipsaque lingua execta: Heraclonas decennis adhuc naso præciso à Senatu relegatur.

VI. *Nimia seueritas Basilij Imp. in filium Leonem qua ratione mitigata.*

Et Ioan. Curopalate. Baron. to. 10. Annal ad ann. Christi 886.

Basilius Macedo Imp. artibus & fallaciis cuiusdam Theodori Santabareni commotus in filium Leonem, eum Imperatorem iam ante creatum in ordinem redactum carceri mancipauit. Multo interiecto tempore (ait Curopalates) ex quo in carcerem coniectus est, cū Senatus pro ipso voluisset deprecari, & variis de causis prohibitus fuisset, tandē opportuna oborta est ei occasio, qua posset, quod in animo habebat, & studiose curabat, perficere. Erat quædā auis in Regia in cauea inclusa ad spectaculum, & oblectationem audientium & videntium, Psittacus auis est nomen, quæ humanam vocē imitans multum loquitur: quæ quidē siue ab aliquo edocta, siue alioquin casu sæpe: Heu, heu, Domine Leo, pronunciabat. Cumque aliquando lautum fecisset Imperator conuiuium, & accersiti principes Senatus cum eo simul essent, auisque sæpe id quod modo diximus loqueretur: mæsti conuiuæ à cibis abstinentes cogitabundi sedebant. Quod animaduertens Imperator causam ab eis, cur non comederent, percontabatur. At illi perfusi lacrymis: Quem cibū: inquiunt, comedemus, quibus ab istius rationis expertis aue tale quid dicitur conuiciū, cū tamen ratione præditi, & domini nostri studiosi habeamur? Nā hoc animal ratione carens suū dominū requirit: nos à genio indulgentes, dominū, qui nihil peccauit, obliti sumus. Qui si peccasse conuincitur, & in parentē dexterā armasse, omnes nos manu nostra eum interficiemus, neq; eius vnquam explebimur sanguine. Si vero, de quibus accusatus est, calumniam coarguit, quoad lingua calumnias tantum in ipsum poterit? Mollitus igitur talibus verbis Imperator tunc ipsos sedere iussit, seque rē diligentius exploraturum spopondit: neq; sane multo post ad suū ingenium rediens è custodia eductum sibi præsto esse iubet filium, ademptaque ei lugubri veste, & superuacua, quæ in luctu excreuerat, coma pristinum ei imperii honorem restituit.

Psittacus Leonem Imp. carcere inclusum deplorat.

Leo Imp. Basilii filius è carcere liberatur.

VII. *Irene Constantini Copronymi vxor Constantino filio imperium & oculos eripit.*

Ex Annal. Io. Zonaræ to. 3. & aliis Alfonsus Ciacconus in vita Leonis PP. III.

Irene filiū Constantinum male tractat.

Anno Domini septingentesimo nonagesimo septimo XVII. Kalend. Septembris, Constantini VII. mater Irene filii flagitia, & insolentiam nequaquam ferens (eam enim, vt solus dominaretur, in exilium relegarat) quibusdam ciuibus impellentibus Constantinopolim reuertitur, ipsique manus iniici, atque effodi oculos iussit, & carceri mancipauit: vbi & merito tanquam sacrilegus minimæ pietatis, qui matrem relegarat, & vulneris dolore, & animi mœrore contabescens vitam finiuit.

TIT. LXXXVII. De temporali liberorum pœna ob parentum peccata.

Chanaan filius Cham ob patris culpam graui pœna plectitur. Genes. 9.

Dauidis adulterium cum homicidio coniunctum morte filij inde nati punitur. 2. Reg. 2.

Ionathas in bello perit ante patrem Saulem, quo illum non impedierit, ne à diuinatrice consilium peteret. 1. Reg. 28.

EXEM. I. *Ethelredus Rex ingentes patitur calamitates ob peccatum matris, quæ huius filii promouendi gratia Eduardum eius fratrem occiderat.*

Ex Matthæo Westmonasteriensi Baro. to. 10. an. 979. 1.

ANno redemptoris nonagesimo septuagesimo nono Kalend. Maii die Dominica, à sanctis Archiepiscopis Dunstano Cantuariensi, & Oswaldo Eboracensi, & aliis Ecclesiæ Episcopis Ethelredus puer decennis Rex coronatur. In qua coronatione S. Dunstanus prophetiæ affluus spiritu hæc ad Regem: Quoniam aspirasti ad regnum per mortem fratris tui, quem occidit mater tua, propterea audi verbum Domini. Hæc dicit Dominus: Non deficiet gladius de domo tua, sæuiens in te omnibus diebus vitæ tuæ, interficiens de semine tuo, quousq; regnū tuum transferatur in Regem alienum, cuius ritum & linguam gens, cui præsides, non nouit: nec expiabitur nisi longa vindicta peccatum tuū, & peccatū matris tuæ, & peccatū virorum illorum, qui interfuere consilio eius nequam. Post hanc Dunstani viri Dei prophetiam nubes per totam Angliam nunc sanguinea, nunc ignea visa est.

S. Dunstani vaticinium de futuris calamitatibus Ethelredi Regis.

II. *Ob bona ecclesiastica per Lud. Francorum Regem vsurpata morte mulctatur Philippus eius filius.*

Robertus Gaguinus lib. 6. Annalium de Frācorum Regū gestis.

Dum Philippus Ludouici Francorum Regis filius extra muros ciuitatis Parisiensis equo veheretur, inter crura lasciuientis equi cum domesticus suus incurrisset, equus ferociter cespitans iuuenem humi deturbat: quo lapsu nocte, quæ insecuta est de-

cessit. Cuius mors sicut mœrori Ludouico fuit: ita eum admonuit rerum futurarum solicitum esse. Tum enim in mentem venit diui Bernardi Clareuallensis vaticinium. Nam cum Ludouicum Cleri bona aliquando vsurpantem Bernardus argueret, nec propterea abstineret: Hæc, inquit, tua Rex pertinacia filij interitu mulctabitur.

S. Bernardi vaticiniũ.

III. *Ob bona aliena à parentibus male detenta proles interdum corpore affliguntur.*

Histo. trip. lib. I. cap. II.

Proximum vero miraculum huic quoq; rei congruit. Iniusti parentes alicus à cane rabido percussum filium, & pene moriturum obtulerunt viro Dei Ammoni Ægyptio, & eiulantes deprecabantur, vt curaretur. Tum ille ad eos: Non eget, inquit, mea curatione: sed vos, si vultis reddere bouem, quem rapuistis, dominis suis, ægrotus repente sanabitur: quod etiam contigit: nam vt restitutus est bos, passio mox recessit à puero.

IV. *Ob parentum incontinentiam filij morte diuinitus afficiuntur.*

Gregorius Episc. Alex. in vita Io. Chrys.

Mulier quędam Euclia nomine vxor vnius è proceribus Antiochiæ filiæ habebat vnigenitum morbo febrili vsque adeo laborantem, vt is de vita periclitaretur, eumque mox videbatur perrupturus. Mater vero perpendens eum despondentem animum, ac deploratæ esse salutis, ipsum arreptum festinato in ecclesiam adduxit, demisitque ad pedes eximij Ioannis Chrysostomi Episcopi. Cum lacrymis continenter supplicabat, dicens: Domine mi, deprecare Dominum, vt vnigenitum hunc mihi gratificetur filium: parũ abest ab inferni portis. Credo enim Deo, quia quæcunque postulaueris eum, præbebit tibi. Ne deinceps asperneris me in tanto languore & animi deliquio consistentem, Pater sancte. Respondens autem Ioannes dicit ei: O mulier, non est nostræ facultatis tale quid conferre quibus ipsi velimus, neq; vero qui volunt possunt accipere, Dei siquidem hoc opus esse per Apostolum edocemur. Toto igitur animo crede in Deum, & per pœnitentiam supplex procide ei, sicque sanitati restituet filium tuum. Cęterum deinceps abstineto à prioribus tuis delictis, & coniungere Christo: & ex nunc in pœnitentia transige vitam. Omnino enim filium tuum affictant tui causa. Siquidem filius hic tuus quintus est: quatuor enim sunt præmortui, futurum insuper est, vt & hunc propter peccata tua ac viri tui mandes sepulturæ. Deus enim orbitate filiorum vestrorum erudiuit vos, vt à vestris operibus flagitiosis ipsi abstineretis. vos autem ne sic quidem vobis temperastis, vt etiamnum deteriora prioribus addentes à priorib. non destitistis. Vel sero tandem aliquando resipiscite, nec modo vobis ad sanitatem gratuito reualescet puer, sed & cœlorũ regno digni habebimini. Mulier autem vna cum viro suo, vt respondit, multa cũ dimissione vultus dixerunt: Credimus in Dominum & Deum nostrum Iesum Christum, qui morbum omnem, omnem languorem sanare potest: ipsi nobis ex hac hora temperabimus ab omni flagitioso opere, Deum contra nos ad hoc responsurum tibi adhibentes. Beatus autem Ioannes perspecta eorum humilitate, & quam citissima permutatione, accepta aqua consignauit eos, ac dixit: In nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti. Per acceptabiles & Deo gratiosas orationes honorandi Patris & Episcopi nostri, aqua hæc fiat in auersionem & profligationem totius morbi. Cumque tertio aspersisset puerum, eadem hora dimisit eum febris: ac surgens institit pedibus sanus & incolumis, in se ne vestigium quidem retinens prioris morbi. Eo igitur sospite recepto parentes se in domum receperunt cum gaudio & lætitia ingenti, glorificantes Deum, in admirationem conuersi ob stupendum illud & admirabile signum. Pater autem ipsius secum delatã multã vim auri continenter deposuit ad pedes beati Ioannis dicens: Suscipe hoc, Pater, à me seruo tuo pro salute filij mei. Respondens autem dixit ei: Qui seruus Christi est, nihil horũ est indigus, Dei enim donum nullis quantislibet pecuniis venale proponitur. His itaque receptis hinc facessito domum, in eosque dispertitor, in quos fuisti iniurius: simul & quæ tibi superfluunt, in eos distribuito, qui necessitatem patiuntur in cæcos, claudos, mutilos, & mancos, circumspecte obseruãtes, ne ex hac hora in pristina peccata reuoluamini. Castigauit enim vos Dominus, non quasi vos oderit, sed quod cupide amet animarum vestrarum salutem, quæ fiat per maxime commendabilem ad ipsum conuersionem & pœnitentiam salutarem. His dictis, dimisit eum.

V. *Dum quidam Fortunato Episcopo cum dæmone detraheret, mox filium à dæmone possessum videt.*

Fortunatum Tudertinæ ciuitatis Episcopum infamiæ probro lacessiuit diabolus: per ipsum namq; ab homine expulsus peregrini formam assumpsit, & cum clamore incedens passim queri cœpit, quod Fortunatus Episcopus, qui ab omnibus hospitalis & pius existimatur, se ab hospitio exturbasset. Hunc quidam, malignis rumoribus nimis credulus, ac simul vt se munificentiorẽ Episcopo ostenderet, domi suæ excepit. Sed dum vna cum illo ad ignem sedens (frigus enim erat) Fortunato licentius detraxisset, animaduertit confessorẽ suum nusquã comparere: & filium paruulum, jam ab eo possessum, vertiginoso volutatu inter prunas deiici, vitaq; destitui. Vnici tandẽ filij orbitate didicit pater, quantum scelus sit, & quale crimen, sanctorum hominũ vitam vel cauillari, vel cauillantibus facile credere: talesque hospitio excipere, qui vel lingua sola se produnt quales sunt, si attenderetur.

Detract[...] ris pœn[...]

Parente[...] liquand[...] filiis pl[...] ctuntur

VI. *De pœna filiis sicariorum S. viduæ Ludmillæ diuinitus inflicta.*

Ioan. D[...] brauius Episcop[...]

S. Venceslaus factus Pragę Princeps aucta dignitate & potentia non mutauit: ab omni ambitione inuictus demissus plane aliquando diligẽtius obseruabat

uabat

uabat, ne quid de instituto prioris vitæ apud auiam Ludmillam transactæ intermitteret: nam & noctibus intentius quam prius ad psallēdos psalmos laudesq; Deo dicendas vtebatur, & dies per plura pietatis officia transigebat, crebrius in funus prodeundo, languentes inuisendo, laceros nudosque conuestiendo, pauperes alimentis sustentando. Instituerat præterea sibi inediæ ac vigiliæ quoddam quasi cum auia certamen, experiri satagens, ipse, an illa sępius ieiunaret, peruigilaretq;. Interim Drahomira dirumpi præ inuidia, secumque nefaria aduersus socrum meditari, quod illa maiore gratia apud Venceslaum, quam ipsa mater polleret, religionemque Christianam prolixe proueheret. Nec longius nefarie meditata perficere distulit, quam inuenit cædis perficiendę audaces sicarios. Instāte exitij die, quem Ludmilla futurum diuinitus pręuiderat, vocat ad se cliētulos omnes, mercedemq; cuiq; suam dissoluit, & præterea quicquid in penu, in cella, in horreis, in loculis redundaret, id sua manu in sinus, vsusque pauperum transfudit. Post hæc remotis arbitris, ac solo adhibito Paulo sacerdote, ante arā prouoluitur, factaque exomologesi de manu eiusdem sacerdotis sacrosanctum vitæ accipit viaticum: mox inde fini suo propitium Deum exorat: cum ecce tibi eadem hora submissi à nuru Thomas & Guino, non tā genere quam scelere nobiles, in sacrariū irrumpunt, ac velo, quo sancta vidua caput velatum habuit elisis faucibus prostratā suffocant Non defuere qui Venceslaum ex cæde auiæ vehementer perturbatum ad vlciscendum inflammarent. Alij, si ipse vlcisci nollet, sibi hanc dari prouinciam deposcebant. Vtrosq; ille quam potuit grauissimis verbis corripuit, quod aliena à pietate erga qualemcunque matrem, aliena deinde à modestia & tolerantia Christiana suadere auderent, ignari, aut parum memores, quid ore suo dicat Dominus: *Mea vltio est, & ego retribuam illis in tempore.* Quemadmodum euenit anno nondū reuoluto, vt ambo sceleris ministri solum non misere sed etiam notabiliter extinguerentur: notam videlicet vterque suam ad prosteros transmittens. Nam cum alter eorum barba rutila insignis, alter male pedatus esset, non alter nati natorum, & qui hodie nascuntur ab illis, vel rufescunt, vel à pedibus laborant. Nam vtraque familia apud Bohemos etiam nunc extat. Cæterum impiæ matri ideo immunitas diuturnior concessa videbatur, vt filij pietas, quo diutius illam mater infectaretur, hoc clarior euaderet.

TIT. LXXXVIII. De honore, reuerentia & obedientia superioribus Ecclesiasticis exhibenda.

EXEMP. I. *Iustinianus Imp. Ioannem Papam à Theodorico Rege ad se missum honorificentissime excepit.*

IVstinus Imperator eo nomine primus cum omni ciuitate Constantinopolitana, cum cereis & crucibus, in honorem Apostolorum Petri & Pauli, Ioanni Papę primo obuiam processit ad duodecimum milliarium cum nullum alium Pontificem vidisset: & ipse Iustinus Imperator dans honorem Deo humiliauit se protinus in terram, & adorauit beatissimum Ioannem Papam: de cuius manu cum gloria coronatus est Imperator.

II. *Iustin an. II. quam venerabundus Constantium Papam excepit.*

Iustinianus secundus Constantinopolitanus Imperator Constantinum Papam venerabundus excepit. Accedente Constantinopolim Constantino, Tiberius Iustiniani filius, & Cyrus Patriarcha cum Patritiis, Clericis & ciuibus vniuersis obuiam ad septem millia passuum exierunt: & in vrbem equis ornatissimis cum comitatu suo impositum, Pontificiam chlamydem de more indutum induxerunt, & in ædibus Placidię, vbi paratum erat hospitium, collocarunt. Iustinianus de aduentu Pontificis certior factus, litteras ad eum ex Bythinia misit, gratiis actis rogans, vt Nicomediam accederet, nam se illuc quoque processurum promisit. Profectus est ergo Nicomediam Constantinus Papa ingenti honore ab illa quoque ciuitate exceptus. Imperator eam vrbem ingressus ad Pontificem ex composito expectantem accessit: & de more coronatus ad pedes eius procubuit, & ei osculum dedit.

III. *Stephanus Papa honorifice à Pipino, eiusque filio Carolo Magno excipitur.*

Stephanus II. Pontifex Max. in Franciam pergens ad Pipinum Francorum Regem, continuato itinere ad monasterium S. Mauritij peruenit: quo Rex se venturum ostenderat. Ibi eum Floradus Abbas, & Rotardus Dux obuiam à Pipino missi honorifice exceperunt, & Regis nomine, vt Pontigonē accedere vellet, orarunt. Progredienti inde ad Pontigonē Pontifici Pipinus ad centum millia passuum Carolum filium, qui postea Magni cognomentum obtinuit, obuiam cum suis optimatibus misit. Ipse cum vxore ad tertium lapidem sese obtulit, & ad eius cōspectum de equo descendens, & ad terram inclinās vna cum coniuge, & filiis, optimatibusq; ipsum excepit: & cum per aliquod spatium stratoris operam et nauasset, cuncto cum laudibus & hymnis occurrente populo in regiam Pontigonis perduxit.

IV. *Leo III. Papa Carolum Magnum adiens in Germania summo cum honore ab eo suscipitur.*

Carolus Magnus Imper. vbi venientem ad se, superatis Alpibus, Leonem tertium cognouit, magno sibi excipiendum honore constituit: & ne Pipino patre in hoc officio & obsequio inferior videretur, qui Stephanum Pontificem complexus, effusa in omnem honorem magnificentia fuerat, habito conuentu ad Rhenum in loco, qui Lippia dicebatur, in castris Pontificis aduentum operiri decreuit Primum autem Hildimaldum Archiepiscopum, & Cappel-

Margin notes: ...omucens. ... 4. hist. ... ohem. — ...enceslai ...etas ab ...a insti- ...ti. — ...uidia ...ahomirę Ludmil- ...n primā ...hemiæ ...ristia- ...m. — Ludmilla ...enceslai ...ia à fica- ...is suffoca- ...ur. — ...euter. 32. — ...ltio cæle- ...is in fica- ...orum pro- ...niem. — ...x Anast. ...ib. iothe- — cario Ioan. Azor. p. 2. Inst. moral. l. 5. c. 44. — Io. Azorius p. 2. Institu. Moralium l. 5. c. 44. — Idem ibid. — Idem ibid.

Capellanum suum, deinde Pipinum filium Regem, qui forte tunc apud ipsum erat, cum honestissimo procerum comitatu obuiam misit: post eũ ipse quoque occurrit, & solenni ritu venerabundus excepit. Post oscula & amplexus inuicem datos, Pontifex, *Gloria in excelsis Deo*, decantauit, & reliqua suscipiente Clero solennem super astantem populum precationem effudit, & inde ad hospitium sibi paratum, Rege regiaque familia deducente, diuertit. *Luc. 2.*

V. *Lud. Pius Imperator Sergij II, & Nicolai I. Pontificum pedes reuerenter osculatur.*

Ibidem. Ludouicus Pius Lotharij Imperatoris filius, jam Imperator coronatus cum Romam petiisset, anno octingentesimo quadragesimo quarto, & Sergius secundus ipsum in Vaticano expectaret, simulatque sacratas cruces aspexit, ex equo desiliens pedestris accessit, & per gradus ad Pontificem progressus osculum sancto pedi dedit. Idem Ludouicus anno octingentesimo quinquagesimo octauo Nicolao Pontifici ad se aduenienti obuiã aliquanto viæ spatio processit, & pedes frenum per totum sagittę spatium Pontificis equo tenuit, rursusque abeuntem prosecutus certo loco iterum ad frenum accedens osculum sancto obtulit pedi.

VI. *Ludouicus VII. Francorum, & Henricus II. Anglorum Reges Alexandrum III. Papam ad se accedentem quam eximiis honoribus exceperunt.*

Idem ibid. Ludouicus septimus Francorum Rex, & Henricus secundus Rex Anglorum ad Ligerim amnem apud Totiacum oppidum, Alexandrum tertium eo accedentem eximiis honoribus exceperunt, quippe qui stratorum officio functi, pedites dextra, læuaque frenum equi tenuere, & ad præparatum tabernaculum perduxere, & eius auctoritate pacem inter se confirmauere.

VII. *Federicus I. Ænobarb. Alexandro III. Venetiis omne humilitatis & beneuolentiæ officium præstit.*

Ibidem. Federicus primus cognomento Ænobarbus Venetiis ad Basilicam S. Marci processit causa componendæ pacis cum Alexandro tertio: qui ex composito Cardinalibus, & Episcopis circumfusus, in ipsa Basilica sedebat; Federicus vbi ad Pontificem accessit, inclinatus ad terram pium ei pedum osculũ exhibuit: inde dextrum Pontificis latus tegens ædem intrauit. Postridie eius diei Alexander rogatus à Federico, sacrificium facturus, ad prædictam S. Marci ædem accessit: ei aduenienti Federicus obuiam extra Basilicam processit: & ad dextram receptum in eam introducit: perfectis sacris ad fores prosecutus, & facto stratoris officio, ascendenti in equum Pontifici strepam tenuit, & omne obsequium præstitit, quod eius antecessores Pontifici antea præstare consueuerant.

VIII. *Vt Attila Rex Hunnorum Leoni primo Pontifici maximo reuerentiam obedientiamq; præstiterit.*

Cum Romam ardenti furore Attila raperetur, jamque copias, vbi Mincius ad Padum influxit, traiicere pararet, occurrit ei Pontifex Leo malorum Italiæ impendentium misericordia motus: cuius diuina eloquentia persuasum est Attilæ, vt regrederetur. Qui interrogatus à suis, cur præter consuetudinem inflexus esset, atq; tam humiliter Romani Pontificis imperata faceret? respondit, & confessus est, quod verum esset; nimirum se vidisse, Leone loquẽte, astantem alium quendam habitu sacerdotali decorum, quid diuinum præ se ferentem, minantemque mortem, nisi Leonis Papæ jussa capesseret. *Baron. to. 5. Annal. Eccl. ann. 452. Attila à Leone coercetur.*

IX. *De obedientia & reuerentia Theodosii Imp. erga diuum Ambrosium.*

Quod ab Attila actum, in mentem reuocat pari facto singularem Theodosij senioris in parendo promptitudinem, qui ab Ambrosio Mediolanensi Episcopo publice prohibitus templo, nisi ante pro innoxio sanguine, quem Thessalonicę, & in Pannonia sparserat, Deo palam satisfecisset, eam notã, patienter atq; humane tulit: neq; ante redire ad templum est ausus, quam iis, quę Ambrosio ad criminis emendationem iniuncta fuerant, peractis: quo tempore Ambrosius templo eum atque diuinis omnibus inhibuit. Hac igitur re nonne humanam fidem superare videretur, vt Imperator juuenis victor à sene sacerdote sibi subito publice erroris sui impune argueretur? Adeo enim ætate nostra neglectus creuit, vt vix plebei ordinis vir laturus fuerit, quod orbis terrarum dominus non solum ęquo animo tulit, verum etiam humiliter petita venia obediendo impleuit. Itaque qui armis inter mille discrimina aduersus tyrannos atq; Imperatores augustalem maiestatem illęsam seruarat, non modo de consueta animi magnitudine nihil amisit, cum lacrymarum plenus Ambrosij pedibus se prouoluit: verum omnium victoriarum suarum, quia se ipsum vicit, triumphos superauit. Merito igitur & Ambrosij auctoritas Metel. Rom. Pont. & Theodos. Posthumij Consulis religioni, quos tantopere antiquitas laudauit, præponetur. Siquidẽ Consulem plus Senatus ac populi respectus, vt Pontifici pareret, quę religio videri potest, mouisse at Theodosiũ, qui nihil inter mortales supra se norat, vt Ambrosij Episcopi audens dicto esset, nihil profecto, nisi religionis cultus & Dei reuerentia, mouisse dici debet. *Baron. to. 4. an 390.*

X. *De obedientia Edgari Regis Britanniæ Dunstano Archiep. Cantuariensi exhibita.*

In ordine nostro post Theodosium Edgarus Britannię Rex sequetur, quia etiam in religione colenda ei haud dissimilis fuit: nam cum virginem deperiret, quam in Vineestrensi monasterio viderat educari, quæ vt virginitatem à Regis iniuria tueretur, velo vnius ipsius monasterij monacharũ se texerat: neque ob id ab iniuria Rex destitisset, profectus ad eum Dunstanus Cantuariensis Archiepiscopus, ceu *Fulgosius lib. 1. cap.*

Nathan

Nathan ad Dauid Regem reprehendendum, porrigentem in congressu dextram suam honoris gratia Regem à contactu repulit: tanquam propter incestum indignus, qui sacerdotem contingeret, videretur. Quam notam non solum patienter tulit Edgarus, verum agnito errore, in quem nimia libidine victus inciderat, ad sancti sacerdotis pedes prostratus, lacrymabundusque crimini veniam petiit: & cum pœnæ loco ei, vt à gestando diademate septem annos abstineret, & sacris quoq; virginibus monasterium conderet, iniunctū esset, obedienter ea peregit.

XI. *Henricus I. Imp. ab Abbate Stabulensi correptus mox obedientiam præstat.*

...m. to. 11. ...al. an. ...14.

Henricus Imperator eius nominis primus, quoscunque poterat scire viros iustos, eos, audire cupiebat, atq; colere satagebat, eorumque capessere consilia, & monitis parere non negligebat: vt accidit, cum eundem ad se venientem Popponem excepit: de quo Euerhelmus in vita ipsius: ab illo vero tam magnificentia, quā honorificentia regia Poppo est susceptus, vtpote qui primum amicitiæ locum inter cæteros jam apud eum fuerat adeptus: cuius etiam sanctitas humilitatem, mansuetudinem Imperatoris in amorem sui ita accendit, vt etiam reuerentia dictante, magis parere quasi ad iussa ab eo visus fuerit, quam rogata ab illo implere voluit. Contigit etiam ludis histrionum Imperiales tunc fores occupari, atque eo spectaculi genere Regem cum suis delectari. Vrsis enim nudus quidam membra melle perunctus exhibetur: illo plurimum pro periculo sui timente, ne forte ab iisdem vrsis ad ossa sua melle consumpto perueniretur. Porro Rex eiusdem spectaculi amore in oculis suis ita captus tenebatur, vt male prouidus pro periculo viri parum esset sollicitus. Vnde super tam iniqua in Christianum illusione Regem beatus Poppo redarguit, eumque ab hoc spectaculo suis cum optimatibus mox compescuit: tum etiam à periculo vrsorum virum liberauit: & ne id vltra fieret, arguendo & obsecrando obtinuit. Henricus enim Imperator tam obsecrationi, quam correptioni eius humiliter paruit: & quem honorifice ad se venientem susceperat, honorifice etiam à se digredientem dimisit.

XII. *Carolus V. Imp. & Franciscus Francorum Rex cum suis aulicis Pontificum pedes osculantur.*

Anno Domini 1530. Carolus V. Bononiæ post coronationem imperialem, pie inflexo genu pronus exosculato pede Clementis VII. Pontificis eum adorauit: & postea conscendenti equum Pontifici Cęsar ad læuam pedes adstitit, vti benigne auratam staffam sacrato pedi protinus induceret. Anno vero 1538 Carolus Cæsar & Franciscus Rex Franciæ in mutuos venere complexus, ac tum vterque more Christiano Pontificem Max. Paulum III. venerari sunt, ita vt vna cum Rege multi quoque eius proceres dextrum Pontificis pedem osculaterentur, idem facere recusantibus nonnullis, qui cum Rege erant, Lutherana forte labe conspersis. Verum si ipse præpotentis Dei Filius ad pauperum piscatorum pedes se amantissime demisit, eosque beneuolentissima sedulitate & lauit & extersit: quid, obsecro, piaculi est, si homines Pontificis non quidem nudos, sed tectos pedes supremis labiis Christianę cuiusdam declarandæ modestię causa deosculentur? O quantum interest inter spiritum Christi, & spiritum huius mundi. An non Christus ipse dicit omnibus: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.*

...rent. breui ...menta- ...erum in ...gestarū ...530. ...tificum ...s os- ...ntur

Imp. & Reges. *Ioan.* 13. *Matth.* 11.

TIT. LXXXIX. De contemptu superiorum ecclesiasticorum punito.

Cum aduersus Meysen & Aaron sacerdotes Dei insurrexissent tres ministri Core, Dathan, & Abiron, inusitato supplicio & ipsi, & eorū omnia terra hiatu absorpta sunt. *Num. c.* 16.

Maria ipsa soror Moysis, quia contra eum murmurauerat, lepra percutitur. *Num.* 12.

Samuelem Iudæi spreuerunt, vel Deum potius in illo: ait enim Dominus: Non te spreuerunt, sed me: ideo vt hoc vlcisceretur (ait Cypr.) excitauit eis Saul Regem, qui eos iniuriis grauibus affligeret, & per omnes contumelias & pœnas superbum populum calcaret, & premeret, vt contemptus sacerdos de superbo populo vltione diuina vindicaretur. 1. *Reg.* 8. *Lib.* 3. *ep.* 9.

Saul ipse, quia Samueli Prophetæ non obtemperauit, regno excidit. 1. *Reg.* 31.

Achab propter contemptum, & in vincula coniectum Micheam Prophetam, in bello occisus est. 3. *Reg* 22.

Amasias Rex Iuda quia Prophetam Dei contemnens dixit: Num consiliarius Regis es? tace, ne interficiam te: traditus fuit in manus Ioas Regis Israel, omnibus rebus spoliatus, postea que à suis interfectus. 2. *Paral.* 25.

EXEMP. I. *Imperator Barbarossa ob contumaciam in Pontificem perit.*

FRidericus Barbarossa, qui multis annis Ecclesiā Dei persecutus est, in Sedem Apostolicam superbus ac rebellis valde, quadam die calore æstuans, cum lauandi gratia ad quendam descendisset fluuium, rapidum amnem inexploratum ingreditur: tantorumq; exercituum Imperator in vndis periit. *Io. Naucl. Chronogr. Vol.* 2. *generat.* 40. *an.* 1189.

II. *Ob S. Germani Episcopi contemptum Clotarius Francorum Rex affligitur.*

Post obitum Childeberti Regis Clotarius germanus eius regnum, filiabus eiectis, accepit, solusq; totius Frācorum regni monarchia potitus est. Cum S. Germanus ad gloriosum Regem occurrisset, nec tamen de sancto viro stante ante palatium ei fuisset indicatum, mora facta ante vestibulum, non præsentatus domum reuertitur. At sequens nox consuetis in oratorio vigiliis ducitur: Rex dolore, atque febris infestatione torquetur. Vix primo diluculo *Fortunat in vita S. Germani apud Surium tom.* 3. *& Baronium to.* 7. *an.* 562. 3.

luculo ad domum Pontificis à proceribus concursatur, pœna Regis exponitur: & vt sua visitatione Regis doloris vim mitiget, optimates deprecantur. Mox apud pietatis virum iniuriæ causa postponitur: & qui ante nec nuntiabatur, intrat jam honoratus, & exoratus palatium visitat. Tunc Rex vix assurgens de lectulo cæsum se diuino flagello cōqueritur, allambitque palliolum, & vestem sacerdotis deducit gaudens per loca doloris: culpam namque confessus est criminis, & sic dolor omnis fugatur. Itaq; actum est, vt cuius incurrebat de contemptu periculum, sentiret de contactu remedium.

III. *Gisa Rugorum Regina propter contemptum Seuerinum Noricorum Apostolum dat etiam pœnas.*

Eugipp. in vita S. Seuerini cap. 8. apud Baron. tom. 8. ann. 473. 6.

Gisa Regina impia Feliteum virum suum à clementiæ remediis semper reuocabat. Hæc ergo inter cætera iniquitatis suæ contagia etiam rebaptizare Catholicos alios conata est: sed ob sancti reuerentiā Seuerini, non consentiente viro, à sacrilega quātocius intentione defecit. Romanos tamē, captiuos scilicet, duris conditionibus aggrauans, quos tamē Danubio jubebat abduci. Nam cum quadam die in proximo à Fauianis vico veniens aliquos ad se trāsferri Danubio pręcepisset, vilissimis scilicet ministeriis seruitutis damnandos: dirigens ad eam vir Dei, vt eos dimitteret, postulat. Verum illa facib. fœminei furoris exęstuās mandata reportari jussit asperrima: Ora (inquit) tibi serue Dei, intra cellam tuam delitescens: liceat nobis de seruis nostris ordinare quod volumus. Audiens autē hoc homo Dei: Confido (inquit) in Domino meo Iesu Christo, quod necessitate compelletur explere, quod praua voluntate despexit. Velox itaque secuta correptio prostrauit animos arrogantis. Quosdā enim aurifices barbaros pro fabricandis regalibus ornamentis clauserat arcta custodia (nā eos jure seruitutis possidebat inuitos.) Ad hos filius memorati Regis admodum paruulus, nomine Fridericus, eo die quo Regina seruum Dei contempserat, puerili motu concitus introiuit. Tunc aurifices pectori infantis gladium imposuere, dicentes, quod si quis ad eos absque juramenti præsidio, quo vita cum libertate promitteretur, ingredi conaretur, paruulum regium primitus transfigentes semetipsos postea trucidarent: quippe cum sibi nullam spem vitæ promitterent macerati diuturnis ergastulis His auditis Regina crudelis, & impia, vestibus præ dolore conscissis, talia clamabat: O serue Dei Seuerine, sic, sic à Deo illatæ vindicantur injuriæ: Hanc mei contemptus vltionem effusis precibus postulasti, vt in mea viscera vindicares? Itaque multiplici contritione ac miserabili lamentatione discurrens fatebatur se pro scelere contemptus, quod in seruum Dei commiserat, plagæ præsentis vltione percelli: confestimque directis equitibus, veniam poscens, Romanos quos eadem die tulerat, pro quibus & rogantem contempserat, transmisit.

TIT. XC. De honore & obedientia Principibus aliisq; Superioribus secularibus exhibenda.

Dum Pharao Rex Ægypti castissimum Ioseph super totum regnum Ægypti constitueret, dixit: absque tuo imperio nullus mouebit manum aut pedem in vniuersa Ægypto. Et iterum: Ad oris tui imperium cunctus obediet populus. Pharaone insuper iubente, circumductus est Ioseph per totam Ægyptum: & omnes coram eo genu flectebant. Gen. 41.

Cum filij Israel mortuo Moyse, ipsum Iosue accepissent, Deo ordinante in principem dixerunt ad eum. Quicunque non obedierit vniuersis sermonibus tuis, quos ei praceperis occidatur. Iosue.

Cum Assuerus Rex pracepisset Aman qui post se primus summusque fuit, vt Mardochaum Iudaum regaliter adornaret, & regio superponeret equo, ipsumque equum per ciuitatem deduceret, atq; clamaret. Hoc honore dignus est, quemcunq; rex voluerit honorare: pracepto isto audito Aman protinus obediuit, nil contradicere audiens, quamuis Mardochaum maxime sperneret ac odiret. Hest.

Dauid licet vnctus Rex Saulem quamuis impium, quia Rex erat, semper est reueritus, & ei obediuit. 1. Reg.

Cum Absalon in pugna contra patrem Dauidem, quem regno expellere conabatur, inferior fugeret, & casarie sua ramis patula quercus implexus hareret, quidam militum, pendentem videns, interficere noluit, quia regis filius erat, & Dauid suis omnibus perceperat, vti filio Absalon parcerent. 1. Reg.

Christus cum discipulis Capharnaum veniens tributum pendit, non quod iure cogeretur (neque enim peregrinus erat) sed ne scandalum daret. Petro igitur pracepit, vt piscatum profectus, ore piscis quem primum cepisset, aperto, staterem acciperet, eumq; publicanis offerret. Math. Mar. 9. Luc. 9.

D. Petrus Principibus Iudaorum fidei pradicationem interdicentibus respondit, Deo magis obediendum, quam hominibus. Act.

D. Paulus Roma in suo conductu Euangelium pradicans, & à Deorum cultu, quos Casar colebat, omnes, quos poterat, abducens indicabat ea, qua ad fidem & Dei cultum pertinent, non esse deferenda hominibus. Act.

D. Paulus ne iniuriam à Iudais pateretur, ad Casarem appellans reddit Casari, qua Casari debentur, eius supremo tribunali sese submittens. Act.

D. Petrus docens regem honorificandum, eique tanquam pracellenti obediendum, reddidit Casari qua sunt Casaris. 1.

EXEMP. I. *Iuliano Apostata in iis, qua iusta erant, milites parebant.*

IVlianus Imperator quamuis esset Apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cum diceebat: Producite aciem pro defensione Reipublicæ, obediebant: cum autem diceret eis, Producite arma in Christianos, tunc cognoscebant imperium Ex Grat. 11. lia

cœli, non terræ. Quibus consentanea habet Augustinus scribens in Psalmum centesimum vigesimum quartum: Iulianus extitit infidelis Imperator: nonne extitit Apostata iniquus, & idololatra: Milites Christiani seruierunt infideli Imperatori: vbi veniebant ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum qui in cælis erat. Quando volebat, vt idola colerent, & eis thura adolerent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat: Producite aciem, ite contra illam gentem, statim obtemperabant, & distinguebant Dominum ęternum à Domino temporali.

II. *Cum quanto honore Lud. II. Lotharii filius Romam profectus à Sergio Papa sit receptus.*

Ludouico Lotharii Imperatoris filio Caroli Magni pronepoti venienti Romam Sergius II. tria obuiam agmina misit, & ipse in summis Basilicæ Vaticanæ gradibus de more sacro Clero vndique circumfuso assedit. Primum vniuersi Iudices cum vexillis ad nouem ferme millia passuum Ludouico occurrerunt: deinde omnes militiæ scholæ decoras laudes canentes cum patronis ad primum lapidem: postremo augustę cum signis Cruces ad portam Vrbis extitere. Ludouicus, vbi primum sacratas Cruces aspexit, protinus ex equo descendit, & populo, judicibus, & scholis præcedere jussis, in Basilicam Vaticanā pedestris accessit, & sui proaui Caroli exemplum imitatus, & per gradus ad Pontificē progressus, osculum sancto eius pedi infixit: & dextera eius apprehensa, ad postes eius argenteos peruenit.

III. *Principes Christiani quotannis à summo pontifice Rosa aurea, Dominica Lætare, honorantur.*

Anno Christi millesimo centesimo septuagesimo septimo, cum Alexander Papa III. Venetiis esset, turbæ multæ irruerunt in eum, & ex ciuitatibus circumpositis multitudo nobilium properabat ad eius præsentiam, vt viderent illum, & audirent tanquam Angelum à Deo missum: dignum duxit in proxima Dominica Lætare Ierusalem, ad ecclesiam beati Marci solennia Missarū celebraturus accedere. Indutus ergo sacris vestibus, & de consuetudine auream ferens rosam, cum Episcopis & Cardinalibus ad altare maius processit. Post Euangelicam lectionem populo Dei ex diuersis partibus congregato pastoraliter prædicauit: & completis Missarum officiis, rosam quam detulerat, Duci Venetiarum in signum gratiæ sedis Apostolicæ contulit.

IV. *Eiusdem argumenti aliud extemplum.*

Anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, Dominica Lætare, quæ tum Idibus erat Martiis, Nicolaus Pontifex Max. eius nominis quintus de more rosam consecrauit, illamque misit Lantgrauio Thuringiæ Hassiæ Comiti, qui stirps sexta post diuam Elizabetam inter omnes Germaniæ Principes præcipua celebrat pietate, eamque rosam gratanter ac religiose accepit.

TIT. XCI. De Principatu & potestate seculari.

EXEMP. I. *Imperatoriam dignitatem à Deo dari, signis seu prodigiis plerumque ipse ostendit.*

AQuila, quæ circum Marciani caput volitabat, cum aliquando imperio potiturum prænūciabat, De qua re sic Procopium scribentem audi. Sub id tempus, Theodosij I scilicet, Wandali Africam flammis rapuere: captiuos vero, quos ceperant, in custodia habuere. Inter quos Marcianę fuit, qui Theodosio successit. Cum igitur Gensericus Wandalorum Rex forte pręciperet, vt captiui in aula sub dio cogerentur, vt aspectibus eorum consideratis, sane conspiceret, si quis regiam haberet indolem, ac indigna præsente fortuna pateretur, interim iidem inedia, ac labore fessi humi obdormiscerent, aquila forte volans supra Marciani caput passis adstitit alis. Gensericus igitur portentum tacite notans non frustra hoc fore, iussit ad se venire, & quinam vir esset, interrogat. Ille se Asparis Romanorum Ducis arcanorum omnium socium fuisse inquit: quem Romani domesticum Comitem vocant. Gensericus igitur meditans, & aquilæ gressum, & Asparis quanta esset apud Byzantium potentia, hominem de medio tollere ab re putauit esse, neq; verisimile, vt quam primum interituro signo volatu illa ostendisset: nulla enim ratione eum interfici oportere. Nam si postremo regnaturus est, morti non esset apud eum locus derelictus: quod ea quæ sunt Deo decreta, nullatenus prohiberi possunt. Quapropter jureiurando eū obligat sibi amicum fore, neque vllo modo contra Wandalos venturum. Eiusmodi ergo pactis simul initis, dimissus est Marcianus redire Constantinopolim, vbi non multo post, vita functo Theodosio, Imperator renunciatur.

Procop. lib. 1. de bello Wandal. Baron. tom. 5. Anna. an.

II. *S. Wolfgangus Ratispon. Episc. Henrico Bauariæ Duci per somnium apparet, & imperium prædicit.*

Anno Redemptoris millesimo septimo, Henrico Regi, antequam esset Imperator, sanctus Wolfgangus apparuit dormienti. Videbatur ille sibi in sancti Emmeranni ecclesia esse, atque orandi causa beati Wolfgangi adire sepulcrum. Ibi vero Deum & S. Wolfgangum orans, visus est sibi videre eum adstare, & hunc in modum ipsum appellare: Aspice diligenter characteres in muro, qui est apud tumulum meum, exaratos. Vidit ille, nec aliud legit, quam *Post sex*. Expergefactus vero summopere incumbebat ad earum dictionum apprehendendam significationem. Primum igitur suspicatus se post sex dies moriturum, multa largitus est pauperibus. At sex euolutis diebus, cum nihil in corpore sentiret molestię, ad sex menses attinere arbitrabatur, tumque se obiturum credebat. Sed neque tum male se valere sen-

In vita S. Wolf. ca. 29. apud Sur. 31. Oct. tom. 5. & Baron. tom. 11. an. 1007. 1.

Henrico Regi S. Wolfgangi de imperio oraculum.

tiens, ad ſex annos earum dictionū ſignificationem retulit. Porro ſex annis iam expletis, ſeptimo anno à Pontifice Maximo Imperator vnctus eſt. Atque tū demum animaduertens, quid ſibi ea verba vellent, gratias egit Deo & beato Wolfgango, quod ſibi reuelare dignatus eſſet, ea ſe dignitate potiturum.

III. *Vt Pribislao viro ignobili & obſcuro Bohemiæ principatum detulerit Deus.*

Albertus Crantzius VVandal. li.1.c.17.

De Pribislao Bohemiæ Rege, quomodo ad regiam euectus ſit dignitatem, ita ſcribit Crantzius, fide digniſſimus. Bohemis, inquit, imperabat Libuſſa vnica Regis filia, quæ moriente patre, virgo cœpit adminiſtrare paternam ditionem, tam prudenter, vt Rex diu nullus deſideraretur in ea gente. Ita circumſpexit omnia, ita iuſtitia inſignis erat, vt nemo ſub illa quereretur ſe ſuo deſtitutum: adeo ſcelerum vltrix, vt impune nemo peccaret. Manſiſſent proceres ſub fœmina longius, ſed mortalem proſpicientes totius populi conſenſum atque deſiderium explicarunt. Illa toruo primum vultu intuita referentes: Quid eſt, inquit, quod vobis deſit in hoc rerum ſtatu, vt Regem deſideretis? At illi: Nihil, ſi te immortalem haberemus, nunc, quoniā cōmuni omnes ſorte ſumus defecturi, cum te carere iam debeamus, ſemen ex te regium mitigaret populi deſiderium & ingentem nominis tui affectum. Diſſimulabat aliquamdiu caſta mulier populi de ſe deſiderium: tam illam delectabat thorus ſine ſocio, tam cœlibatus illi inhærebat. Sed cum illi finem non facerent, illa oraculo commonita iuſſit ornari candidum gradarium equum, cui proficiſcens inſidere ſolebat. Illū ſequi præeuntē proceres iubet: & apud quem is cōſiſteret quieſcens, qui de ferrea mēſa cibum caperet, Regem mox conſalutarent: nā illū dignaretur thoro maritum, quem fata iumento imperantia monſtrarent. Sedulo implent quod iuſſerat Regina: ſternunt iumentum, & permiſſo illi freno liberum præire ſinunt. Illi porro ſequūtur obſeruantes quo vadat. Abibat in agros viā non paruam, nec per ſolita gradiebatur itinera, ſed compēdia quærere viſus ibat indirectum per nemora, per dumeta, per agros, donec ipſa iam meridie deprehenderet hominem labore feſſum ſe ad refectionē in agro, quem arauerat, reponentem. Verterat aratrum, & ferrum ex ſulco attrito ſplendeſcens in planitiem poſitum pro menſa habebat. Cū hominem cerneret iumentum, ecce ſtetit immobile nuſquam diuertens, aut circumſpiciens. Aderāt dicti Primores qui id obſeruabant. Vbi vident hominem aratri ferro vti pro diſco, recolunt quid de ferrea menſa illis Regina mandaſſet obſeruandū. Voto ſe potitos interpretantur, & gaudent. Mox ſciſcitantur de nomine. Pribislao, inquit, mihi nomen eſt: Illi vero: Surge protinus, & conſcende ſtratum tibi iumentum: pertrahuntque ad Reginam, inſinuantes quid repererint. Illa fato mōſtratū virū cēplectitur, & pro regia dignitate ſuis nudatū veſtibus ornat, & thoro dignatur. Nec mobile fuit diſpar hoc coniugium, vt nec principatus. Nam quietam & ſine vlla contentione vitam cum vxore traduxit, & inſuper Rempub. retinuit, & feliciter adminiſtrauit; leges enim non paucas (ſi nobiliſſimo Fulgoſio fides) tulit, quibus Bohemi in alta pace viuerent. Quibus quidē meritis adeo affecti fuere Bohemi, vt in primario vrbis templo ligneas ſoleas, quibus arans vtebatur, diutiſſime ſeruarint, eaſq; ceu rem ſacram nouis Regibus, dū diademate ornarētur, præferrēt.

IV. *Quo indicio Coſmus Medices ad Principatum ſit prouectus.*

Petr. Ma… in h… 4. li… rat.

Coſmus Medices Ioannis filius, quo die, qui brumalis erat, Alexander à Laurentio conſanguineo necatus eſt, bulbos momento temporis floreſcentes vidit: At, quid aliud deſignabāt, quam Florentiā vrbem Italiæ florem diuinitus illi deberi: Obtinuit ergo principatum: & quidem tam fauſto omine, vt ſubditi fidem clientelarem è veſtigio illi præſentarent.

V. *Pietate maxime & iuſtitia Principes ornari debere.*

Ann… norm… reb… Alp… Idem…

Celeberrimus ac potentiſſimus ille Alphonſus Arragonū Rex dicebat, eos demū magnifaciendos Principes, qui pietatem atque iuſtitiam probe excolerēt: quippe in quo eæ virtutes fuerint, eius imperium æquo omnes animo patiuntur, illiuſq; moderationi ſeſe etiam ſponte ſubiiciunt. Ille idem etiam dicebat, eos, qui aliis præeſſent, tanto priuatis hominibus meliores eſſe oportere, quando honoribus & dignitatibus antecellerent. Sentiens dum demum ſubditorum mores recte formari poſſe, ſibi, quibus Reipub. gubernatio commiſſa eſt, vitæ inculpatæ exemplo præcedant, & viuum ſint exemplar omnis virtutis. Sicut enim boni Principis vita, probitatis quædam præſcriptio, & per vniuerſos viuendi forma eſt, ita Imperatoris colluuio, lex flagitiorum eſt.

VI. *Clementia d bere ornari Chriſtianum Principem.*

D. … ſoſt. … Ar…

Cum populus Antiochenus miſſum à Theodoſio Præfectum leui de cauſa peremiſſet, & eam ob rem ex illis multi detinerentur in cuſtodia, multi profugiſſent, & reliqua ciuitas periculo cōſternata in magno eſſet metu, Flauianus Epiſcopus Antiochenus, omniū ciuiū nomine, legatione fungens, Imperatorē adiit, pro remiſſione criminis ſupplicaturus. Pepercit clementer Theodoſius: factaq; condonatione, vrſit vehementer Epiſcopi ad ſuos reditum, ne ex reditus ſui tardatione triſtitia prolongaretur, ſed de venia certiores ab anxietate & dolore, quo tabeſcebāt, reſpirarent. Qua benignitate Theodoſius non tantum Antiochenorum ciuium, ſed etiam omnium, qui imperio eius parebant, animos ad ſui amorem, & beneuolentiam pellexit, & Principis non minus pii & clementis, quam fortis & magnanimi gloriam conſecutus eſt.

VII. *Aliud*

VII. *Aliud eiusdem rei argumentum.*

Ex Anton. Panormit li. 1. de rebus gestis Alphonsi Petrus Ribadeneira lib. 2. de Principe. cap. 8.

Alphonsi Regis clementia in hostem.

Inter cetera virtutum ornamenta, quibus claruit Alphonsus Rex Neapolitanus, eluxit maxime clementia, qua vsus est in hostem suum Antoniũ Caldoram filiũ Iacob Caldoræ celeberrimi quondam Ducis, & Regi, prout & filius, infensissimi. Cum ergo multi auctores & suasores essent Regi, vt bello captum tanquam hostem, hostisque filium, qui datæ fidei iura sæpenumero temerasset, capite plecti iuberet, non acquieuit, verum vita & pristina dignitate donatum, & magno affectum honore in aulicorum & intimorum suorum numerũ retulit.

VIII. *Principes quidam nimia seueritate ducti suum dominum in magnum discrimen coniecerunt.*

Hieronym. Surit. lib. 4. Annal. cap. 23.

In clementia sua Carolus Siciliæ Rex amittit regnum.

Id Carolo Siciliæ Regi accidit: Is enim, postquam ab illo regnum defecerat, Gallis in peruuulgato illo vespere, quem Siculum vocant, contrucidatis, Messanam cum exercitu venit, eamq; arcte obsessam sic pressit, vt Messanenses, cum Caroli Regis viribus, & copiis obsistere non possent, desperantes defensionem Legatos de impetranda venia admiserint, & honestis quibusdam; ac lenibus conditionibus suppliciter postulatis deditionem obtulerint. Sed Rex illos in extremam necessitatem redactos videns, suasqueque manus effugere non posse, preces eorum respuit, & iracundum ac stomachi plenum responsum dedit. Messanensis ciuitas stomachosæ responsioni indignata in eam desperationem venit, statuere vt ante flammis ardere, & funditus euerit, quam se tam inhumano & immani Regi subdere. Egressi igitur ciues, & seipsos cohortantes, cũ exercitu Regis præliũ ineunt, legationes dissipant, hosteque fuso & deuicto obsidionem soluunt. Ex quo factum, vt vniuersum Siciliæ regnum in libertatem vindicatum temeritate sua Rex Carolus amittens, in Petri Aragoniæ Regis potestatem venerit, sub qua ad hoc vsque tempus plus quam trecentis annis permansit.

IX. *Lud. Comes Flandriæ ob nimium in Gandenses seueritatem ipsis odiosus est, & ab iis cladem magnam patitur.*

Iac. Meyer lib. 13. Annal. Fulgos. lib. 5. Petr. Ribad. lib. 2. de Principe c. 19.

Lud. Maleani in Gandenses seueritas.

Ludouici Maleani Comitis Flandriæ exemplum maxime est memorabile, & ad rem, de qua agimus confirmandam accommodatissimum. De quo apud historicos ita legimus. Cum Gandauensem vrbem, quæ ab eo desciuerat, non longe ab ea castris positis Comes obsideret, in magnam populũ Gandauensem rerum necessariarum penuriam coniecerat. Itaque, spe auxilii destituti, missis oratoribus supplices rogarant, vitam vt ciuibus donaret, cetera voluntati suæ reseruaret. Ludouicus ad hæc superbe respondit, nullam se conditionem aliam admittere quã vt in omnibus Principis sui potestati se submitterent, & mistæ viris mulieres pedibus nudis, abiectis exterioribus vestimentis, fune collo inserto, extra vrbem ad eius pedes veniã postularent: id cum egissent, deliberaturum se quid facto opus esset. Quo responso tam acerbo cõmota ciuitas decreuit in acie potius fortiter mori, quã per summam contumeliam tam superbo & crudeli Principi se dedere. Eruptione igitur facta, cũ quinque millium hominum numerum non excederent, magnamque tormentorum vim in curribus, & simul paucorum dierum cibaria secũ deferrent: Christiana prius confessioni lustrari, Deo eiusque iustitiæ ac orationibus & lacrymis afflictissimæ ciuitatis confisi, aduersus Comitem & dominum suum agmen direxerunt: qui, munitis iam castris, cũ circiter triginta hominum millibus in eos impetum fecit: ipsi vero, omnibus tormentis vno tempore in Comitis exercitum explosis, castris simul egressi, sublato ingenti clamore, tanto animorum ardore in eum irruerunt, vt temporis momento non absq; sanguine omnes eius copias fuderint ac profligarint fugientes autem insecuti, superueniente nocte, cum eis Brugensem vrbem ingressi sunt. Nec abfuit multum, quin ipse Comes caperetur, sed nocte & vili pauperculæ mulieris casa tectus miraculo velut quodã elapsus est. Amisit in ea clade, præter Brugensem vrbem, alias plures sui Principatus ciuitates. Eiusmodi successibus vult Deus Principes instructos, quid sibi faciendum sit, & quando plus firmitatis habeat amor quam timor, lenitas quam austeritas, clementia quam seueritas, & denique quãtum cum veritate congruat illa Spiritus sancti sententia, *Regis thronũ clementia & misericordia roborari.*

Gandenses Lud. Maleanum explodunt.

Comitis Maleani clades.

Prou. 20.

TIT. XCII. De Magistratu ciuili.

EXEM. I. *Constantinus Magnus Magistratus, qui Christiani erant, ad honores efferebat: & qui gentiles erant, sacrificare interdicebat.*

Euseb. Cæsariens. lib. 2. de vita Constantini Imp. c. 43.

INter res illustres & magni momenti, quas Constantinus Imp. cœpit aggredi, primum gentibus per varias prouincias dispersis præfectos, qui maximam partem salutari Christi fidei se addixissent, misit, qui vero Gentilium consuetudinem ac ritus imitari vsi sunt, his ne sacrificia idolis immolarent, interdixit. Eadem lex ab eodem lata fuit de illis dignitatis gradibus, qui præfectorum honores suo splendore superabant: aut enim si Christiani erant, ita se gerere præcepit, vti appellationis eorum dignitas postulabat: aut si aliter animo affecti, mandauit, ne idolis hostias offerrent.

II. *Ad magistratum qui & quomodo designandi.*

Annales Nicetæ Choniatæ lib. 2.

Andronicus Comnenus Imperator in reficiendis prætoriis Magistratibus viros præstantes & senatorii ordinis optimos diligebat, & amplissimis muneribus donatos ablegabat (non enim ea munera publica vendebat, aut leui munusculo conciliarius conferebat sed gratuito) vt beneficiis tantis ornati minus graues essent ciuitatibus, & defendendis ac sub-

Magistratuum designatio.

subleuandis pauperibus semper intendi. Quibus cum abunde suppeteret, vnde viuerent, (nam quadragenas & octogenas argenti minas secū auferebant) tanq̄ sacrilegio etiam iis abstinebant, quæ à Prouincialibus vltro offerebantur, quod ante manu potentis erepti, aut alii beneficiis affecti essent. Vnde ciuitates exiguo tempore creuerunt, & terra centuplum fructum tulit, annona paruo veniit: & multi olim profugi, & publicis calamitatibus pæne emmortui, quasi Archangeli tuba audita, & diuturno veterno expertecti, reuixerunt, pristina felicitate recuperata.

III. *Magistratui quæ stipend a designanda.*

Æneas Syluius lib. 2. Comment. de gestis Alphonsi c. 54.

Magistratui sufficientia stipendia assignanda.

Sigismundus Imperator interrogatus, cur apud liberas ciuitates peculatus crimen adeo frequens inueniretur? Idcirco respondit, quod nudos honores ciuibus commendant populus autem ad lucrum inhiat. Indicat autem Magistratum ipsum in causa esse, quod peculatus crimine tam multi hodie insimulantur: Cum enim tam varia Reipublicæ sint officia, singulis certa & sufficientia stipendia deberēt esse assignataq; quo hi, qui ad eiusmodi honores & officia vocātur, haberent vnde viuerēt, sine vlla vel furti vel peculatus suspicione. Verū cū desint hæc stipendia, vel nimis sint tenuia, fit vt pleriq; flabello diuitiarū accensi, ambitionisq; cupidine permoti, ex publico thesauro sibi per nefas prospiciant, & pauperes primum ad amplissimas opes perueniant.

IV. *Ex sententia Augustini nonnisi sapientes & maturi ad Magistratus gradum sunt admittendi.*

Aug. ad Fratres in eremo ser. 14.

Ad Magistratum seniores admittendi.

Id clare testatur verbis memoratu dignis: Regnū Romanorum, inquit, tamdiu perseuerauerit, quamdiu sapientes regere permiserunt. Sed dum iuuenes inexpertes elegerunt, tanquam iustitiā ignorantes acceptores personarum facti sunt, & iustitiam perdentes dominum orbis terrarum amiserunt. Iuuenes ergo imprudentes constituendi non sunt Duces, vel ecclesiarum Pastores, ne ipsi simul cū populo pereant: tales n. si præsunt, non solū præterita & futura non cogitant, sed aures etiam obturant, ne quod verum, & bonum est, audiant.

V. *Magistratu hominum mores maxime demonstrari atque cognosci.*

Anton. Panorm. lib. 3. de dict. Alphonsi c. 8.

Magistratus coti similis.

Sigismundus Magistratum cotem appellare solitus est, quo hominum mores & ingenia dignoscuntur. Quemadmodum enim argentarii ad aurum atque argentum probandum cote iudice vtuntur, ita se Rex vti Magistratibus ad cognoscendum mores & animos asserebat.

TIT. XCIII. De honore præceptoribus deferendo.

Elisæus suum magistrum deserere noluit, sciens eum propediem raptum iri in cœlum.

EXEM. I. *Præceptoribus quantus honor à discipulis deferendus sit, exemplo Theodosii Magni Imp. declaratur.*

Nicephor. Call. hist. Eccl. lib. 12. cap. 23.

Theodosius Imperator liberis suis Arcadio & Honorio virtutis magistrum præficere volens, Arsenio illi, cuius gloria terram sub sole omne peruagata est, inuento, eos commisit: quibus ille susceptis, quum disciplina omnis præceptoris, tum liberali educatione, patris illis loco fuit. Imperator enim illum, ne quem ex Imperii sublimitate conciperet metum, sed illis potius vt seruis vteretur, admonuerat. Tantum vero, vt id ille fecerit, abest, vt insigni modestia & moderatione diuersum potius fecerit. Et quum derepente Theodosius ad eos aliquando venisset, pueros quidem cum splendore magnifico considentes, Arsenium autem inter docendū eis astantē reperit. Qua de causa Imperator indignatus, cū illos insignibus principalibus nudauit, tū sempiterna memoria dignū, & vere imperiale illud verbū est proloquutus: Si tales se præbituri essent, vt mores vitāq; suā ad disciplinam & leges Dei cōponerent, propensum & illū fore, vt eis imperiū in manus tradat, ad ciuium & subditorum cōmodū: & vtilitatem accōmodatū: sin minus, cōducibilius eis esse dixit, vt sic priuati vitam exigerent, quam doctrina nulla cū periculo imperarent.

Præceptorem vult esse seuerum Theodosius erga filios.

Memorabile Theodosii dictum de filiis suis.

II. *Pædagogo suo quantum honoris & obedientiæ detulerit Balduinus Comes.*

Ex 3. vol. Annal. Hannon. cap. 80.

Balduinus Hannoniæ Comes, qui Philippi Comitis Flandriæ sororem Theodorici filiam in vxorem dixit, vir fuit non minus virtutibus, quam maiorum nobilitate illustris. In primis enim præclara non in parentes modo, sed etiam in præceptores fuit obseruantia. Illorum siquidem mandatis ita parebat, vt ne latum quidem (vt aiunt) vnguem ab iis discederet, neq; vel minimā aut offensionis, aut iracundiæ ansam parentibus præberet Præceptoribus vero tantum deferebat, eosque ceu parentes venerabatur, quod sentiret scilicet nō minus se præceptoribus debere, quam parentibus: ab his siquidem bene esse, ab illis autem, vt bene esset acceperat. Itaque iam factus eques, accidit vt quodā die, quo Christianis lege ecclesiastica ab altera corporis refectione abstinendum erat, apud quosdam esset, vbi ipso inscio erat etiam præceptor eius, & ore ex in equitando concitasset, cum lupum piscem mensæ appositum dentib. attigisset, mox præceptor ad primum bolū tussim emittit: quā Balduinus agnoscens, veluti pudibundus bolum sumptum ore eiicit dicens: Haud mihi salubris est piscis iste. Sicque inde in cubiculum recessit, vbi tam propter Ecclesiæ mandatum, quam propter præceptoris reuerentiam, totam insequentem noctem, licet magna fame pressus abstinuit,

III Da-

III. *Dagobertus ob iniuriam pædagogo suo illatam Patris indignationem incurrit.*

Robert. Gaguin. de gestis Francorum li. 3. sub Clotario Paul. Æmil. lib. 1.

Dagobertus Clotarij Gallorum Regis filius, cum præceptorem, qui eum secularibus ornatum redderet institutus, à patre accepisset, quem Aquitaniæ ducatu pater donauerat, intellexit nō rudis adolescēs, quantum Sadragesillus (id enim nomen erat Pædagogo) propter acceptam à patre dignitatem superbiret, ita vt eum neque satis reuereretur neq; obseruaret: vocatum ad conuiuium Sadragesillum, cum è regione Dagoberti velut par illi assedisset, poculūque tanquam ex æqualis manu desumpsisset, jubet eum virgis cædi, & barbam, quam promissam habebat, amputari. Qua accepta iniuria, ad Clotarium Sadragesillus fere lacrymās procurrit. Eam rem pater furente animo excepit: Dagobertumq; protinus ad se venire jubet. Exasperatum patrem quia adolescens pertimesceret, non alium fugæ locum, quam ad sacellum (sancti Dionysii & sociorum) quo à canibus tutus fuerat ceruus, secum reputans, eo se cōfert: non minus præsidij sibi à sanctis conferri arbitratus, quam belluæ contulissent. Cognito filij perfugio Clotarius Dagobertum inde extrudi, & ad se deduci promptiter imperat. Id vt facerent abeuntibus seruis, cum prope ad sacellum minus miliari constitissent, tam fixi stupentesque hæserunt, vt vltra procedere minime possent: quanquam progredi maxime conarentur. Igitur reuersi, quod illis obtigisset, patri renunciant. Credidit Clotarius fabulamentū esse quod narrarent serui, veriti ne Dagobertum offenderent: secundis, qui præceptum exequerentur, par accidit. Nec sic ab ira temperari potuit ferox pater, nisi & ipse miraculum experiretur. In sacello dū sopori se mandasset Dagobertus, vidit per quietem tres reuerendissimos viros sese affari: Adolescens, inquiunt hi, martyres sumus, quos multo supra tempore pro fidei veritate mactatos hoc loco Catula sepeliuit. Qui locus quandoquidem non satis cultus decoratusque est, minore nos dignatione populus colit. Quare si de te receperis digniore apparatu tumulos nobis extruere, cum tibi securitatem, tum placatum patrem restituemus. Et ne somnio te illusum existimes, si terram, vbi delitescimus, effoderis, optimis characteribus suo quemque nomine comperies esse signatum. Huiusmodi visione confidentior factus adolescens: se, quæ diui martyres petiissent, impleturū religiose promittit. Ad filium pater cum indignabundus contenderet, eodem, quo serui, stupore & miraculo perculsus filio pepercit: eumque non multo post regni consortio donatum Austrasiæ præfecit.

IV. *Carolus V. Imp. erga Hadrianum Pædagogum beneficij accepti memorem se exhibet.*

Ex histor. Gallica Petri Matth. lib. 1.

Sempiterna memoria digna fuit gratitudo Caroli V. Imperatoris erga Hadrianum præceptorem suū. Insigniter enim remunerauit, dum post varios maximosque honores delatos, apicem dignitatum id est, summum Pontificatum sua commendatione illi procurauit: Eiusque imitatione Philippus II. eius filius Hispaniarum Rex Ecclesiæ Hispanicæ Primatum præceptori suo Ioanni Martini contulit, vt taceam alios honores, aliasque beneficentiæ, & grati animi notas, quibus eum mirifice insigniuit.

Gratitudo Caroli Imp. erga pædagogum.

V. *Matthiæ Coruini in præceptorem beneuolentia.*

Ant. Bonfin. libr. 1. Decad. 4.

Matthias Coruinus Vngariæ Rex Ioannem Vitesium Varadiensem Episcopum præceptorem suum amplissimo illo ditissimoq; comitatu perpetuo donauit, vt ipse posteriq; Pontifices eo legitime fruerentur. Demum ad Strigoniensis Episcopatus dignitatem eum euexit.

VI. *Honorificam sepulturam procurat Præceptori, Ioan. Quirinus memor beneficiorum ab eo perceptorum.*

Egnat. lib. 5. cap. 2.

Ioannes Quirinus defunctum Benedictum Primulum præceptorem sepeliendum curauit, monumentumq; marmoreum mox insigne in Minoritana æde posuit: memor nimirum & egregiæ illius bonitatis, & singularis, quam sub eo imbibisset, eruditionis. Inuisunt igitur locum studiosi juuenes frequenter, vt hoc exemplo edocti, quantum discipuli ipsi præceptoribus suis debeant, perpetuo meminisse velint.

VII. *De Ioannis Damasceni erga magistrum obedientia.*

In vita eius cap. 18. apud Sur. 6. Maij.

Ioannes Damascenus diuturno temporis spatio per omne tentationis & experimēti genus à præceptore sene institutus, in omnibus rebus certam obedientiā præ se ferebat. Non obluctabatur ille in iis quæ ipsi imperabantur, in lingua murmur non erat, nec vlla in corde disceptatio, interne ea explorans, quæ magister præscriberet. Verum hoc vnum in media mente, non secus atq; in tabulis penitus exsculptum, & incisum habebat, nempe vt in omni negotio, & edicto sine murmuratione, velut Paulus præcipit, ac disceptatione, quod imperatum esset, faceret. Nam alioqui quidnam ad eum, qui boni aliquid, quodcunq; tandem id fuerit, efficit, vtilitatis redire queat, si vel in ipsius labiis murmur insideat, vel improba cogitatio serpentis instar in pectore delitescat? Et quando vlterius prouehetur? Id nimirum causæ est, quamobrem multi frustra laborent, nec ad ea, quæ à fronte sunt, progrediantur.

1. Tim. 2.

VIII. *Ob inobedientiam erga præceptorem commissam veniam precatur Elizabeth Regis Vngariæ filia.*

Iac. Montanus Spirensis in vita S. Elisabeth. c. 6.

Conradus Marpurgensis vita & eruditione celebris, Elizabeth Regis Vngariæ filiæ præceptor concionem aliquando habiturus de rebus (vt solebat) diuinis, eidem Christi famulam interesse præceperat. Quod cum illa inopinato sororis mariti aduentu præpedita non impleuisset, statim veluti inobedienti remandat (incertum, serio, an tentandi astu) nolle se deinceps quicquam ipsi jubere, quæ datam obedientiæ fidem tam facile rupisset: vteretur deinceps

ceps libertate sua, haud eum se virum esse, qui verba sibi dari æquo animo posset ferre. Hoc nuntio vehementer Elizabeth perculsa magistrum postridie maturius adit, deiectisq; in terram profundo pudore luminib. veniam sibi dari suppliciter poscit. Quā cum ille veluti indignabūdus aduersaretur, ad pedes eius regia mulier, nulla habita generis sui ratione aduoluitur, ea demū humilitate veniam consecuta.

IX. *Quam sit pernitiosa neglecta puerorum instituendorum à Pædagogis cura.*

Euseb. Cæsar l. . hist. Eccl. ca. 18. Niceph. li 2. cap. 42. D. Antonin. Chron. p. 1. tit. 6. c 6. §. 1. Bar. tom. 1. Annal. an. Christi 98. 14.

Sequentem historiam, quam ex Clemente Alexandrino recitat Eusebius, si inseramus, vtilem fore legētibus credimus. Sic vero se habet: Audite fabulam, quid dixi fabulam: immo vero & certam historiam de Ioanne Apostolo memoratam, quæ nobis constanter tradita est, & memoria firme custodita. Vbi vero tyranno mortuo, ex Insula Patmo erat Ephesum reuersus, quorundam rogatu, ad finitimas gentes proficiscitur, hic Episcopos cōstituturus, illic integras ecclesias rite dispensaturus, alibi certos homines sibi Spiritus sancti instinctu demonstratos, in clerum delecturus. At cum ad vrbem quandam non longe inde distantem, cuius etiam nomen memorant, se contulisset: & alia quoq; officia, quæ ad animos fratrum inter se dissidentium conciliandos pertinebant, obiisset: ad extremum adolescentulū, corporis viribus valentem, vultu & oris conformatione venustū, animi impetu flagrantem forte conspicatus, statim in eum, qui ibi Episcopus erat constitutus, oculos conuertit, eumque sic affatus est. Hunc adolescentulum omni studio, cura & cogitatione, coram Ecclesia, & Christo teste, tibi tuæque fidei commendo. Quem cum Episcopus in suam tutelam accepisset, & omnia se facturum fuisset pollicitus: Ioannes iterum atq; iterum illi edisserit, eiusque fidem contestatur. Ephesum deinde redit. Episcopus adolescentulum sibi concreditū in domum suam recipiens educauit pro suo, in officio continuit, fouitq; humaniter, ad extremum baptismi sacramento illuminat. Postea vero vbi sigillo Domini (nempe sacramento Confirmationis, vt addit interpres) tanquam perfecta tutaq; eius animæ custodia obsignasset, nonnihil de cura & obseruatione in eo instituendo suscepta remisit. Quem quidem non solum liberior viuendi potestas, quam fuerat paulo ante tempus adeptus, verum etiam quidam adolescentes eius æquales otio languidi, inertia dissoluti, & omni malorum genere assuefacti corruperunt: & primum exquisitis conuiuiorum opiparorum deliciis alliciunt, inuitumq; noctu deinde educentes ad furti societatem coeundam attrahunt: eum etiā maiora moliri flagitia hortantur. Iste pedetentim assuescit, & propter generosam animi magnitudinem, tanquam equus effrenatus, & nimium sibi suisque viribus præfidens, extra rectam viam impetu fertur: frenaque acriter præmordens, procliuius in profundum vitiorum gurgitem se præcipitat. Atque

Io. Euangelista liberalis ingenij iuuenem instituendum commendat.

Adolescens per Episcopi negligentiam à seipso degenerat.

cum jam in desperationē salutis in Deo sitę veniret, deinceps non de exiguis noxis cogitauit: sed maximis quibusdam ac nefariis facinoribus admistis, vbi semel omni improbitate & nequitia perditus euaserat, nullam non sceleris labem ex equo cum aliis cōtrahere secum statuit. Illis igitur in familiaritatem adscitis, & magna latronum turba collecta, animo prompto paratoq; se ducem manu violentissimum, sanguinis effusione crudelissimum, seueritate denique acerbissimum præbuit.

Dux prædonum fit.

Interea temporis, vbi necessaria ad rem incidebat occasio, Ioannes accersitur. Ille vbi alias res, quarū gratia venerat, recta ratione disposuisset: Age, inquit, Episcope, depositum nobis redde, quod ego & Christus, Ecclesia teste, quam gubernas, tibi commisimūs. Hic vero primo attonitus obstupuit, arbitrans pecuniam, quam nunquam acceperāt, à se per fraudem & dolum malum repeti: & tamen neque facile credere poterat ea à se reposci per calumniam, quæ neutiquam habuisset: neque Ioanni depositum repetenti omnino diffidere: Verum simulatq; Ioannes dixerat: Adolescentulum repeto, & animam fratris, senex demisso vultu ingemiscens, & item lacrymās, ille, inquit, mortuus est. Quomodo, & quo genere mortis: Deo, inquit, mortuus est, nam nequam & perditus & vno verbo, latro euasit; & jam pro ecclesia, in qua versabatur, montem cum nefaria hominum sui similium turba occupat. Apostolus ergo veste dilacerata, ingenti cum gemitu caput feriens: Bonum, inquit, custodem animæ fratris tui te reliqui. Equus jam jam mihi adsit, & dux aliquis itineris. Inde ab ecclesia ita vt erat, cum festinatione se proripuit. Profectus autem ad locum, à primis latronum excubitoribus prehenditur: qui neq; fugam parans, neq; euitare studens, sed vociferans admodum, dixit: Huc huius rei causa accessi, me ad vestrū Principem deducite. Qui quidem ad tempus, vt erat armatus, exspectabat. Verum vt Ioannem aduentantem agnouerat, præ pudore fugam capessit. Hic vero ætatis suæ oblitus, illum pro viribus propere insequitur, atq; clamans: Quid, inquit, fili, me tuum ipsius patrem inermem & ætate confectum fugis? Miserere laboris mei, fili, ne formides: adhuc tibi salutis spes reliqua est. Ego pro te Christo reddam rationem: &, si sit opus, pro te lubens mortem oppetam, sicut Dominus pro omnibus nobis: pro tua animam meam dabo: consiste, crede: Christus me misit ad te. Ille vbi hæc audiuerat: primum oculis humi defixis constitit: deinde arma abiecit: tum horrore perfusus grauiter & acerbe lamentatus est, senem ad se aduentantem complectitur: fletu & mœrore, quoad poterat, pro culpa satisfacit, & dextera sola occultata, lacrymarum vnda secundo baptizatur. Apostolus rata & constanti asseueratione ei se à Saluatore veniam & remissionem peccatorum precibus suis impetraturum pollicetur: atque ad genua accidens, ipsam manum dexteram, tanquam aqua pœnitentiæ ablutam purgatamque osculatus, illum

Ioannes reposcit male custoditum depositum.

Reuocatur atque reducitur ad frugem bonā perditus adolescens.

Eximium resipiscentiæ exemplum.

ad

ad ecclesiam reducit. Crebris item precibus Deum pro illo inuocat, continuis jeiuniis vna cum eo se macerat, variis diuinæ sapientiæ sententiis eius animum, quasi quibusdã blanditiis mitigat, tranquillatque, neq; prius (vt fertur) inde decessit, quam illũ ecclesiæ ministerio præfecisset. Cuius conuersione magnum pœnitenciæ exemplum, preclarum secundæ regenerationis specimen, illustre denique trophæum à peccatis resurrectionis per exteriora pœnitentiæ signa hominibus proposuit ad mirandum.

TIT. XCIV. De Officio seruorum erga dominos.

Gen. 24.

Seruus Abrahæ missus in Mesopotamiã ad quærendam Isaac vxorem, Domini sui mandatum fideliter implet.

Gen. 39.

Ioseph quoq; fidelis admodum seruus fuit, in carcere enim & vinculis maluit esse, quam heri em domum adulterio polluere.

1. Reg. 31.

Armiger Sauli Saulum Regem obnixe id rogantem noluit interficere. At cum Saulus sibi manus intulisset, ipse quoq; gladio incubuit.

2. Reg. 21.

In prælio Philistinorum contra Israel Dauid Rex deficiens, & in periculo constitutus, per Abisai, qui Arapham interfecit, liberatur.

4. Reg. 5.

Naaman Regis Syriæ Princeps lepra perfusus, suggerente ancilla ad Eliseum Prophetam sanandus aduenit.

Esther cap. 2.

Bagathan & Thares duo eunuchi Regis Assueri, qui ianitores erant, in dominum suum manum immittere quærentes, vterque eorum appensus est in patibulo. Mardochæus vero per Esther Regem monens egregie fuit compensatus.

EXEMP. I. *Sannes apud Persas confessor mauult famulo seruire, quam à veritate Christiana deficere.*

Historia Tripar. lib. 10. cap. 32.

** Suenes*

Sannes nobilis propter Christum fit seruus.

CVm* Sannes mille famulorum dominus, & apud Persas Christi confessor, impietati Varanis tyranni Persarum Regis resisteret, & negare Creatorem omnium nollet, tum Rex requirens, quisnam seruorum eius esset sæuissimus, illi aliorum seruorum tradidit dominatum: cui ipsum quoque dominum seruire præcepit, simul & eius vxorem: per hoc putans propugnatorem se flectere veritatis: sed spe sua deceptus est: habebat enim ille domum in petra constructam.

II. *Famulus qui Domino Deo non est fidelis, nec hero suo fidelis esse potest.*

Niceph Callist. eccl. hist. lib. 16. ca. 35.

Seruus à domino proprio cur jugulatus.

De Theuderico Ariano in Africa Rege huiusmodi quiddam historiæ tradunt. Ministrum is quẽdam saniorem fidem sectantem habuit, quem amore insano prosequebatur, & ad voluptatem eo abutebatur. Et ille, vt quæ grata placitaq; ei essent faceret, à τὸ ὁμοούσιος, consubstantialis fide desciscens ad Arianismum deflexit. Quod vbi Theudericus cõperit, caput illi, quem tantopere amauerat, resecuit, inquiens: Si Deo fidem synceram non seruasti, quomodo mihi, qui homo sum, conscientiam sanam præstabis.

III. *Phocas perfidus domino suo Mauritio mortem affert.*

Niceph. Call. hist. eccl ca. 40. lib. 18.

Phocas tyrannus ex ordine militari ad Imperium Romanorum euectus, è vestigio apparatu preclaro Byzantium ingressus, postera die totus ad cædem Mauritij Imp. veluti furiis quibusdam raptus est. Itaque illum cũ podagræ & chiragræ doloribus conflictantem, vna cum coniuge & liberis in Eutropij portum traduxit: & primum liberos ipsos in conspectu patris occidit, in quorum cuiusque cæde verba illa pater protulit, *Iustus es Domine, & iustum iudicium tuum.* Deinde vero & ipse Mauricius resectionem capitis sustinens ferro cæsus occubuit, egregia animi virtute in summa ea calamitate exhibita. Quũ namq; liberorum nutrix infante vno imperiali subtracto, puerum ipsa suum lactentem ad cædem protulisset, Mauricium astantem percussoribus arcanũ suppressi pueri sui consilium indicasse ferunt: quod minime æquum esse duceret, vt in alium, cum ab ipso Deus pœnas exigeret, animaduerteretur. Atque eo infante jugulato, cædes eiusmodi pro sanguine lacteum liquorem profudit.

Psal. 18.

Miseranda Mauricij Imp. suorumque cædes.

IV. *De seruo Stiliconis ob facinus commissum à dæmone arrepto, & à B. Ambrosio postea liberato.*

Paulin. in vita S. Ambrosii. Baro. to. 5. an. 396.

Superioribus diebus, cum Stiliconis tunc Comitis seruus, qui dęmonio laborauerat, in Ambrosiana basilica jam sanatus maneret, commendatus à domino suo (ferebatur enim, quod libenter ab eodem haberetur) facere falsas epistolas Tribunatus compertum est: in tantum vt tenerentur homines, qui ad ministrandum pergebant. Sed vbi ad personam serui sui peruenit Comes Stilico, qui in seruo suo noluit vindicare, homines etiã, qui decepti fuerant, interuentu sacerdotis dimisit, de ipso vero seruo sacerdoti questus est. Quem vir sanctus Ambrosius, cum de basilica Ambrosiana egrederetur, requiri fecit, atq; ad se perduci. Quem cum interrogasset, & deprehendisset auctorem tanti flagitij, ait: Oportet illum tradi satanæ in interitum carnis, ne talia aliquis in posterum audeat admittere. Quem eodem momento, cum adhuc sermo esset in ore sacerdotis sancti, spiritus immundus arreptum discerpere cœpit. Quo viso, non minimo timore repleti sumus & admiratione.

1. Corinth. 5.

Seruus Stiliconis cur à dæmone arreptus.

V. *De perfida ancilla, quæ Athanasium in specu latitantem pecunia corrupta prodidit.*

Niceph. Callist. lib. 9. cap. 39.

Constante Imperatore adhuc viuente & Constantio insidias Athanasio viro sanctissimo struente, cum fuga sibi consuluisset, apud notum quendã hominem in subterraneo & caliginoso specu, atque olim cisterna, latuit, nemine præter ancillam conscio Quæ, quod fidelis esse videretur, ad vsus necessarios ei inseruiebat. Postquam autem in hoc ma-

Ancilla infida perfidiæ mercede recipit.

gno studio aduersarij incubuere, vt virum viuum caperent: & ancilla ea, pecunia ab illis corrupta, mercede cum proditura erat, præueniens Deus insidias ei indicauit. Ita ipse alio concessit. At illa, vt quæ contra heros suos falsa dixisset, plagas reportauit. Grauis siquidem eis constituta fuerat pœna qui Athanasium celare comperti fuissent, vt qui contra imperatoria jussa niterentur, & rectam Reipublicæ administrationem tollerent. Multi sane eo nomine res duras sunt experti.

VI. *Præstat fidelem esse Deo, quam hero impio.*

Ex Historia Victor. Vtic. de persecut. Vandal. l. 1.

Tempore persecutionis Vandalorum, vt scribit Victor Vticensis, erant serui cuiusdam Vandali (fuit hic Vandalus de illis, quos Milienarios vocāt) Martinianus, Saturianus & eorum duo germani: erat & conserua eorum quædam egregia Christi ancilla nomine Maxima, corpore simul & corde decora. Et quia Martinianus armifactor erat, & domino suo satis videbatur acceptus, & Maxima vniuersæ domui dominabatur, credidit Vandalus, vt fideles sibi magis memoratos faceret famulos, Martinianum Maximamq; coniugali consortio sociare. Martinianus adolescentulorum secularium more coniugium affectabat: Maxima namq; jam Deo sacrata humanas nuptias refutabat. At vbi ventum est vt cubiculi adirentur secreta silētia, & Martinianus nesciens quid de illo decreuerat Deus, maritali fiducia quasi cum coniuge cuperet cubitare, viua ei voce memorata famula Christi respondit: Christo ego, ô Martiniane frater, membra mei corporis dedicaui, nec possum humanum sortiri coniugium, habens jam cęlestem & verum sponsum, sed dabo consilium: si velis, poteris & ipse tibi præstare cum licet, vt cui ego concupiui nubere, delecteris & ipse seruire. Ita factum est Domino procurante, vt obediens virgini etiam adolescens suam animam lucraretur. Nesciente igitur Vandalo compunctus, atque spiritualis secreti commercium mutuatus Martinianus, etiā suis fratribus persuasit, vt thesaurum, quem inuenerat, haberent, vtpote germani communem. Conuersus est itaque cum tribus fratribus suis, Dei puella comitante nocte clam egredientes, Tabraceno monasterio, cui præerat tunc nobilis pastor Andreas, sociantur. Illa vero haud procul monasterium incoluit puellarum. Inueniens itaque jam non sua, sed Christi mancipia, coniicit in vincula, & variis tormentis Dei famulos insectatur, agens cum eis non tantum vt pariter miscerentur, sed quod grauius est, perrebaptizationis cœnum fidei suæ ornamenta turparent. Peruenit hoc ipsum vsque ad notitiam Geiserici. Decernit Rex, vt tamdiu implacabilis herus seruos affligeret, quamdiu illius succumberent voluntati: jubet in modum serrarum fustes robustos veluti palmatos cum stirpib fieri, qui quatientibus tergis non solum ossa confringerent, sed etiam terebrantes aculei intrinsecus remanerent. Qui, dum sanguis efflueret, & dissipatis carnibus viscera tun-

Maxima ancilla Deo sacrata.

Seruus & ancilla religionem ingrediuntur.

Catholicorum. scrutorum martyrum medicus Christus.

derentur, sequenti die Christo medente incolumes reddebantur. Hoc sæpius ac multo factum est tempore, & nulla plagarum vestigia videbantur, sancto Spiritu subinde curante. Post hæc arctatur Maxima duræ custodiæ, cuspidique crudeli extenditur. Cui cum Dei seruorum non deesset frequentia visitantium, videntibus cunctis ingentium lignorum putrescens soluta est fortitudo.

VII. *De Gesualdo Longobardo, qui Domino suo ita fidelis fuit, vt mori maluerit, quam eum prodere.*

Hector Pint. Dialog 1. de tranquilli. vita cap. 2. Fulgos. lib. cap. 8.

Remoaldus Grimoaldi Longobardorum Regis filius Beneuentum Italiæ vrbem incolebat, cum Constantius I.I. Imperator, hæreticus, & Christiano nomini supra modum infensus, eam oppugnaret: Remoaldus Dux periculosa pressus obsidione Gesualdum seruum suum ad parentem cum litteris mittit, quibus opem subsidiumq; efflagitat. Remissus ergo seruus cum responsoriis ad Remualdum, quibus nunciabat se breui auxiliares copias ad soluendā obsidionem missurum, vt interim bono esset animo, in manus exploratorum Imperatoris incidit. Imperator, lectis Grimoaldi ad filium litteris, eius prestolari aduentū noluit, de vrbe expugnanda (nisi dolo) pro sus diffidens, priusquam aduentarent hostes. Captiuo itaque nuncio mandat, vt ea nocte ad muros vrbis accedat, Principem Remoaldum ad colloquendum euocet, suadeatque, vt Imperatori vltro se dedat, quod parens omnino opitulari non posset: ni faceret, mortem sibi paratam intelligeret. Eius rei gratia, milites armatos, qui eum comitarētur, ac ad mœnia vsq; deducerent, tradit. Quo cum accessissent, Remoaldus accitur. Tum seruus: Mene, inquit, agnoscis, ô Princeps seruum tuum? hęc à parente tuo accipe. Is te bono jubet esse animo certaque tibi opem spondet: jamq; ad Satricum fluuium peruenit cum maximo exercitu. Pluribus tecum agere non licet, quod hostium manibus detinear, à quibus præsentissima mihi mors imminet: quod superest, vxorem, liberosque commendo. Atque hæc proferens interficitur.

Constans serui fidelitas.

TIT. CXV. De officio dominorum erga familiam.

Filiis Israel Deus præcepit per Moysen, ne immoderate grauarent ministrantes ac laborantes sibi. Exod. 5.

Hoc recte obseruauit sapiens Salomon, qui operarios mittebat in Libanum per singulos menses, ita vt duobus mensibus vicissim essent in ædibus suis. Reg. 5.

Cornelius ille Centurio vir erat religiosus, id est, multum pietati deditus, ac timens Deum, talem dicitur habuisse familiam. Act. 22.

EXEMP. I. *Qualem debeant habere magni viri familiam.*

P. Hierony. Plat. libr.

S. Carolus Borromeus Cardinalis id aperte ostendit in epistola, quam scripsit ad Battoreum Cardina-

Cardinal. dignitate c. 13. & Thesaurus Polític. aphorism. lib. 5. cap. 1.

dinalem. Curabis, inquit, familiam castam, nec patieris inter domesticos tuos quempiam viuere, cuius modo non impudica sint facta, sed cuius etiam non sint verba & mores admodum pudici, habeasque domi probatæ virtutis viros, qui in hanc rem inuigilent, & qui te crebro de domesticorum vita commonefaciant. Modestia in verbis, & cultu corporis cernatur. Insuper curabis, vt iuramenta à familia tua absint, turpes sermones, scurriles ioci, conuicia, contumeliæ, & omnium verborū genera, quæ alios lædant, inter tuos nec dici, nec audiri sines. Vestitus autem etsi decens esse poterit, cauebis tamen vt à familia viri ecclesiastici procul sit is corporis ornatus, quo milites, & profani iuuenes vti solent: hoc enim & grauitatem redolet, & illis ipsis quandam maioris modestiæ necessitatem imponit, & magis etiam conuenit Cardinali. Vt enim dedeceret profano Principi clericos clericali habitu famulari: sic indecorum videretur, si laici in habitu seculari ministrarent.

II. *Quantam suorum domesticorum curam habebat ipse S. Carolus Borromeus Cardinalis.*

Idem ibid.

In cura domesticorum corporibus ac liberalitate impendenda plurimum enituit, vt & in cæteris, B. Caroli Borromei virtus, quem scimus, idque adhuc tradunt eius intimi, amasse suos omnes, non vt seruos, sed vt filios & fratres, & large suppeditasse quæ oportebat, quin etiam, quanquam nollet ab vllo sibi seruiri spe vllius beneficii ecclesiastici, omnium tamen merita pro ratione personarum, atque pro meritis cumulare remunerabatur. Insuper et consueuerat quotquot domi habebat alloqui, interdū etiam cum singulis colloqui, etiam infimis, atq; ex ipso stabulo, aut coquina, vt resciret quomodo tractarentur, & an alicui fieret iniuria. Et quamuis in seipsum admodum seuerus esset, in famulos tamen omnē moderationem tenebat. Itaq; cū nocte ad sua studia surgebat, ne cuiquā onerosus esset, ipsemet manu sua lumen petebat ex lampade quā ob hanc ipsam causam in suo cubiculo ardere perpetuo volebat. Ipse quoque, cū maturū erat, anagnostæ suo lumen deferebat, sed silentio, ne dormientem excitaret, vt cū per se expergisceret, accensam inueniret lucernam. Idem etiā, cū aliquis suorum ægrotaret, iubebat eum omnino quam diligentissime curari, eique muneri certos homines peritos, & charitate flagrantes præfecerat: subinde ab aliis domesticis visitari volebat, & ipsemet etiā visitabat, non solum nobiliores, sed & infimos, tanta comitate, & suauitate, vt nemo esset, cui non illa Domini sui humanitas morbū leuare videretur.

Salaria honesta famulis statuenda.

S. Carolus Borrom. suis famulis ministraret.

III *Famuli quomodo à Dominis in ægritudine tractandi.*

Idem ibid.

Eadem etiam laus tribuitur Iuliano illi Cæsarino Cardinali, qui cum paruos admodum haberet redditus, quantu scilicet ex Galero, atque ex tenui quadā ecclesia percipiebat, mediocrem alebat familiam, non amplius quam triginta hominum, sed hanc præcipuo quodā amore cōplectebatur ac fouebat: in morbis ipse quoque tum necessaria præbebat omnia, tum etiam vltro inuisebat, & consolabatur ægrotos. multisque contigit, vt in eius manibus cū magno suo solatio spiritū Deo redderent.

IV. *De clementia & humanitate Pii II. in famulos.*

Platina de Vit. Pontif. in Pio II.

Pius II. Pontifex Romanus mira comitate & facilitate in omnes domesticos vtebatur: nam quos vel inscitia, vel ignauia & negligentia deliquisse deprehendisset, paterna charitate admonere potius quam seuera obiurgatione excipere solebat.

V. *Quanta pace & prosperitate familiam suam regebat Dauid Rex Scotorum.*

Hector Boethius lib. 12. hist. Scot.

Dauid Pictorum siue Scotorum Rex tanta prudentia fuit in gubernanda aula sua, vt quod apud omnes corruptissimum est, quodq; omni vitiorum genere scatet, cura sua & exemplo non modo purgarit, & ab apertis prohibuerit flagitiis, sed etiam in omne genus virtutum exercuerit. Non illic impudicum verbum illum ex ore cuiusquam audiebatur, non lasciuus motus occurrit oculis, non compotationes aut commessationes ebriosorum crapulosorumq; manduconum apparebant, nulla in domum corruptela vnquam amissa, nemo flagitiosus illic delitescere potuit. Casta ac pura vbique omnium oratio extra sermonem familiarem nil nisi pium inter se conferentium. Sobria & cōtinens vitæ omnis conuersatio, nullæ vnquam rixæ, nullæ querelæ: mutuo inter se omnes velut fratres amore prosequebantur, mutua inter se officia comiter deferebant. Itaque non monasterium vllum tanta concordia, tantaque religione conspirat, vt illius familia regia, charitatis vinculis atq; reliquis omnibus virtutibus connexa deuinctaque spectabatur.

VI. *Vt Pius V totam familiam suam, atque adeo ipsam Vrbem reformarit, & ad meliorem frugem reduxerit.*

Laurent. Sur. in Chro an. Do. 1566.

Pius V. familiam suam magno studio reformabat, quod sciret inde exempla manare ad Ecclesiasticos omnes, vt ipsi quoq; se suosque ad ipsius exemplum componerent. Sacerdotes vt minimum ter in hebdomada sacrificium facerent: cæteri, præsertim Diaconi & subdiaconi, saltem decimoquinto quoque die communicarent, edixit: Sacris ordinibus initiatos, aut ecclesiæ prouentus percipientes, habitum iubebat ferre clericalem atque tonsuram nec vestes habere nisi ex lana simplici absque vllo serico. Aulicos suos omnes, ne otio tempus male perderent, iubebat sacræ lectioni, quam ter in hebdomada sacri Palatii Magister habet interesse. Fiebāt etiam in aula prælectiones philosophicę Non paucos suis scriptorum ecclesiasticorum libros dabat, vt legendis, dū Pontificem vicissim obseruant, tempus vtiliter transfigerent. Nihil in suorū moribus, habitu, colloquiis, & tota denique viuendi ratione vitiosum, & quod praui esset exēpli, tolerabat. Præ-

Familiam reformat Pius V.

Meretrices proſcriptæ.

fecto cuſtodiæ corporis ſui mandabat, daret operam, vt milites ſui tranquille, & ſine inſolentia viuerent. Impudicas mulieres publico edicto ab vrbe expelli iubebat, & ne quis ex iis qui Romæ degunt, hoſpitia publica & cauponas vrbis cõpotãdi gratia adiret, nec quiſquam in iis ludere ſineretur. Eo edicto multa flagitia & peccata reſecata ſunt. Familiã deniq; eiuſmodi ſe habere velle dicebat, quę & vita & habitu cæteris exemplo eſſet: nec tam miniſtrorum numerum aut cultum corporis, quam virtutem & integritatem ſibi ſpectandam ſtatuebat.

VII. *De diſciplina S. VVolſtani Epiſcopi in ſuos domeſticos, tam laicos, quam Clericos.*

Brauonius monachus in vita eius ca. 8. ap. Surium 19. Ianuarij.

S. Wolſtanus Wigornienſis Epiſcopus diſciplinam domus ſuæ, tam in Laicis, quam in Clericis, ſeueriſſime exercebat. Legem ſtatuerat, vt omnes tã miſſæ, quam aliis horis omnibus intereſſent. Cuſtodes ad hoc conſtituebat, vt nullum impune ridere ſinerent: aliqui aut potu eo die carebat, aut palma ictum ferulæ excipiebat. Laicum nullum è domeſticis quoquam miſit, cui non preces ſepties in die dicendas iniungeret: hoc aſſerens, vt ſicut Clerici ſeptem horas, ita Laici ſeptẽ orationes Deo libarent. Si quis ante ipſum iuraret, ſtatim ferulæ vindicta ſequebatur. Indigne admodum ferebat, ſi quis coràm aliorũ vitam roderet, vel mores carperet: quoniam hoc ſummæ malitiæ deputabat.

Diſciplina domus S. Wolſtani.

VIII. *Quomodo paterfamilias teneatur ſuos ſubditos corripere, hortari & inſtruere.*

Dionyſ. Carthuſian. lib. 2. de doctrina vitæ Chriſtian. c. 4.

Id ita præſtabat Iudex ille, de quo in primo vitæ ſanctorũ patrum ſcribitur, quod cum Abbas Paphnutius vir vitæ Angelicæ Deum rogaſſet intente, vt ei dignaretur oſtendere, cui ſimilis eſſet, adſtitit ei Angelus Domini, dicens: Similis es primario, id eſt, Iudici vici illius. Quo audito perrexit ad eũ Paphnutius, & interrogauit, quæ eſſet conuerſatio eius. Quo de ſe humilia reſpõdente, inſtitit Paphnutius, donec ſecreta ſua aperiret, ſicque inter cætera fatebatur: Triginta annis cum vxore mea continenter penitus vixi. Peregrinos & pauperes ſemper ſuſcepi, nec eos ſine viatico abire permiſi. Famulos meos ſic rexi, vt nemo mortalium eos reprehendere potuerit. In iudicando, nec filii mei perſonam contra æquitatem ſuſcepi. Semper ſtudui in vita mea, vt neminem iniuſte contriſtarem: diſcordes ſemper ſtudui concordare.

IX. *De diſciplina in regenda familia ab Elzeario Comite ſeruata.*

In vita eius apud Sur. 27. Septemb. cap. 8.

De Elzeario Comite Ariano ita in vita eius ſcriptum legimus, adeo fuiſſe ſeuerum in diſciplina familiæ, vt aperte diceret: nolle quenquam ſuo pane veſci, quem mortali peccato implicatum ſciret, idque exequebatur: ſtatim enim expellebat, quẽ cognorat turpe aliquid admiſiſſe. Multas n. leges pręſcripſerat, quas ab omnibus volebat ſeruari: & hanc inter alias, vt omnes aulici, ac milites quoque, quos domi habebat, ſingulis hebdomadis peccata confeſſione expiarent. Blaſphemias autem, immo vero ſacramenta leuiter ac temere pronunciata nullo modo tolerebat. Quin etiam ſanxerat, ne quiſquam alterũ offenderet: quod ſi faceret, ſtatim in gratiam rediret, volebatq; omnes in ſumma pace & concordia degere.

X. *De muliere profluuium ſanguinis patiente, quod acerbius ancillas exciperet, & alia facinora committeret.*

Greg. Alexandrinus Archiep in vita S. Io. Chryſoſ.

Mulier quædam Chriſtiana nomine, iam annos ſupra ſeptem profluuium patiebatur ſanguinis: cõtubernalis vir eius, vt qui anxiam ageret curam pro eius curatione, multa iam inſumpſerat in medicos, nec quicquam eualuit efficere. Eadem cum audiſſet, quæ per B. Ioannem Chryſoſtom. Deus edidiſſet ſigna, obſecrabat virum ſuum, vt ſe traduceret ad illum: credebat enim: tametſi ſum indigna, quæ cernam Angelicam eius effigiem, at certe noui quia non me à ſe reiiciet, neque abominabitur me peccatricem, exemplum imitatus communis omnium Domini, quia à ſe nequaquam diſpulit ſimili vitio obnoxiam, ſed tactu fimbriæ veſtimenti ſui ſanitati reſtituit. Huius igitur vir cum iumento impoſuiſſet, ducit ad monaſterium: & relicta ea extra ianuam vna cum ipſius comitibus ingreſſus ad Ioannem proiecit ſe ad pedes eius dicens: Pater auxilio ſis nobis apud Deum. His dictis cauſam expoſuit aduentus. Tũ Ioannes, excuſatione facta de tanta poteſtate ſibi data, & allatis cauſis, cur Deus homines percutiat, dixit: Dic vxori tuæ, finẽ vt imponat impudenti ſuæ volũtati: deſinat à præfracta & contumaci temeritate, qua erga ancillas ſuas vſa eſt, agnoſcens ſe eſſe eiuſdem cum eis naturæ, & ex eadem cõſperſione ſiue maſſa conditam, tametſi in præſenti vita domina earũ vocetur, iſthæc omnia demolitur ac diſſoluit, factaq; repentina impreſſione, vtrãq; (dominam & ancillam) exæquat. Dic rurſus, vt ſedulo curam obeat animæ propriæ, ſolicite incumbens refouendis pauperibus & egenis: Obſeruet præfinitos, & expreſſe ſtatutos dies Sanctorũ ac venerabiliũ ieiuniorũ. Iiſdẽ diebus ne ſe cõtaminet per ingluuiẽ immodicã, ſed in ſancta Dei eccleſia vacet orationi. Quod ſi hæc audierit & obſeruauerit, Deus quoque vires ſuggeret & ſanitatẽ. Vir autẽ hæc omnia renuntiat vxori. At illa exerta voce ait: Pater ſancte, tua hæc cũprimis honoranda & quæ Deum nihil dedecent, præcepta omnia obſeruabo ad extremũ vſque vitæ halitum. Reuerſus ad ſanctũ vir eius dixit: Ecce, Pater, condixit quæ à tua ſanctitate iuſſa ſunt ei omnia ſe facturam. Reliquũ eſt, vt ne nos auerſeris, vt ne excidamus aut fruſtremur præcepta ſpe noſtra eo vſq; humiliari. Tunc reſpondens B. Ioannes dixit viro: Perge in pace Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſanabit eam à tormento, quo cruciatur. Eadẽ hora ſe ſtitit ſanguinis profluuium, ſenſitque ſibi eſſe reſtitutam ſanitatem. Cumque gratiarum actionem exoluiſſent qui cum

Matth. 9.

Ancillæ quomodo ab heris tractandæ.

ea

ea erant, vniuersi receperunt se in domos quique suas cum gaudio magno, publico præconio protestantes beneficia & admirabilia Dei opera erga se facta per sanctum seruum suum Ioannem.

Præceptum V. Decalogi.

Non occides.

TIT. XCVI. Si alios non licet occidere, multo minus seipsum.

1. Reg. 31. *Saul eiusque armiger, ne ab hostibus illudentibus interficerentur, suis ipsi gladiis incumbunt, & moriuntur, non minus misere, quam impie.*

2. Reg. 15. *Achitophel consiliarius Dauidis cum videret consilia sua negligi, se ipsum suspendit, & flammis æternis addixit.*

3. Reg. 16. *Tyrannidem in Israele affectans Zambri, cum videret quod expugnanda esset ciuitas, in quam confugerat, ingressus est palatium, & succendit se cum domo regia, & mortuus est in peccatis suis.*

2. Mach. 14. *Razias vnus de senioribus Iuda, ne in manus Nicanoris deueniret, seipsum gladio petiit: sed cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, recurrens audacter ad murum præcipitauit seipsum in turbas. Cum autem adhuc spiraret, petram conscendit præruptam, complexus intestina sua vtrisque manibus proiecit supra turbas; atque ita vita defunctus est:* fortiter magis quam prudenter, inquit D. Aug. epistola 61.

Actor. 1. *Iudas sceleratus proditor sibi ipsi laqueo guttur præclusit, mediusque crepuit.*

EXEMP. I. *Nero indigna & desperabunda morte perit.*

ANno Dominicæ Incarnationis septuagesimo, Domitius Nero, qui primus persecutionem in Christianos mouit, per omne regnũ suum, ipsumque nomen extirpare cupiens, Principes Apostolorum Petrum & Paulum occidit: ipse Vespasianum cum filio suo Tito ad destruendam Hierusalem misit. Inter hæc Galba Hispaniæ prætor, & Caius Vitellius imperium corripuere. Nero autem omnibus execrabilis, hostis à senatu iudicatus est: decretum est, vt furca collo eius inserta nudus per publicum duceretur, & virgis vsque ad mortem cæsus de saxo præcipitaretur. Quod ille audiens, simulq; aduentum Galbæ comperiens, fugit è palatio, & cum eo Nephitus, noctisque medio vrbe egressus est. Securi sunt eũ Phaon, & Epaphroditus, & Nephitus, & spado Nespero: cumq; venisset in suburbanũ liberti sui, quod est inter Salariam & Numentanam viam, ad quartum vrbis milliarium, ictu gladii se percutere voluit, sed trepidante manu hoc perficere non potuit. Et cum nullum inueniret, à quo feriretur, exclamauit dicens: Ita nec amicũ, nec inimicũ habere possum? Videns hoc Nespero

Abbas Vrspergensis in Chron. Baron. to. 1. an. Christi 70. 2.

adiuuit manũ trementẽ: & ita periit anno vitæ suæ trigesimo primo, imperii decimoquarto: sicque omnis Augusti familia in eo consumpta est.

II. *Non esse sibi mortem inferendam ob melioris vitæ expectationem.*

Theobrotus Philosophus, de quo Augustinus lib. primo de ciuitate Dei, legens librum Platonis & animam hominis immortalem esse, spe & desiderio futuræ vitæ seipsum interfecit: sic animam & vitam perdidit. *D. August. lib. 1. de ciu. Dei.*

TIT. CXVII. Proximo vitam propria auctoritate non esse auferendam.

Tantus est horror effundendi sanguinem humanam, vt Dominus inhibuerit Dauidi, licet optimo, ædificare templum: Non ædificabis, inquit, domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, & sanguinem fudisti. 3. Reg. 7. 2. Para. 28.

Ioab, licet miles probus in armis fuerit, & domino suo valde fidelis: quia tamen occidit duos viros proditorie, omnes eius gratiæ quasi pro nihilo computatæ fuerunt. Vnde fecit eum occidi Salomon, licet teneret cornu altaris. 2. Reg. 2.

Procurante impia Iezabel, Naboth fuit crudeliter lapidatus: cuius vindictam fecit Dominus. Nam ex præcepto Domini Iehu interfecit Achab & Iezabel homicidas, quorum sanguinem linxerunt canes. 3. Reg. 21. 4. Reg. 9.

EXEMP. I. *De animaduersione diuina in Constantinopolitanos ob Michaelem Imp. Rom. iniuste interfectum.*

MIchael Romanus Imperator cum imperasset annos quinque & menses sex, ab adultera cõiuge Zoe Augusta veneno parato consumptus paulatim, sed necdum defunctus, opera eiusdem coniugis, & eius, qui in locũ cõiugis ipsius Michael origine Paphlago adulter est subrogatus, misere strangulatus interiit. De quo sic Curopalates: Hac nocte cũ sacrosancta Christi tormenta canerentur, accersitus est Alexius Patriarcha ab Imperatore, vt se cito ad palatium conferat: qui cum præsto fuisset, reperit mortuum Imperatorem Romanum. Illato autem triclinio in suggesto sedens Zoe educit Michaelem, & Patriarcham cogit ipsum secum consecrare: qui verbis illius obstupefactus obmutuit, & benedictionem anceps differebat. Verum Ioannes cum Zoe, quinquaginta auri libris Patriarchæ, & quinquaginta Clero traditis effecit, vt dignos eos putaret, quos consecraret. Romanus autem Imperator, vt diximus, interemptus, in monasterio à se recens condito illustri sepelitur, ipso magno Parasceues die. Zoe autem Michaelem in regio throno à se collocatum existimauit se pro viro & Imperatore seruum ac ministrum habiturum, & iam patriis eunuchis in palatium introductis, strenue aggrediebatur publica munera. Verũ ei omnia præter spẽ aperte successere, & contra sententiam. Nam Impe-

Ex Ioan. Curopalate Baro. tom. 11. an. 1034. 29. 30.

ratoris frater vir ſtrenuus, & rerũ peritus, ſimulatq; in regiam ingreſſus eſt, Reginæ eunuchos à palatio amouendos curat, & fideliſſimas eius ancillas eiicit, & mulieres ſibi cognatione propinquas cuſtodes eius impoſuit, & nulla res aut parua & magna gerebatur, niſi eo volente, & prorſus ab omnibus illa prohibebatur ac ne balneum quidem attingebat, niſi eo volente, &c. Inferius autem iſta ſubiicit: Nõ placuiſſe autem Deo quæ fiebant, ſtatim ex ipſis exordiis demonſtratum eſt. Vndecima autem hora ſanctæ & magnæ Dominicæ decidit intolerabilis & violenta grando, adeo vt confringerentur nõ ſolum arbores ſiue fructuoſæ, ſiue infructuoſæ, ſed etiam domus corruerent, & templa vſque ad ſolum, & ſegetes, & vites. Quare fuit hoc ipſo tempore magna omnium frugum & fructuum inopia.

II. *S. Eduardi Regis Angl. homicidium miraculoſe detegitur.*

Append. ad Bed. de geſtis Angl. l. 2. Matth. Weſtmonaſt. apud Baron. to. 10. anno 978. n. 1.

Anno Domini 978. vt antiqua Anglicanæ eccleſiæ monumenta docent, Eduardus Rex Angliæ inſidiis ſceleratæ nouercæ occiditur, vt eius filius Ethelredus puer annorum decem Regnum conſequi poſſet. Porro ita innocentiſſimus Rex necatus miraculis coruſcans cultus eſt ab Anglis vt martyr. Cuius tragœdiam, quomodo ſe habuerit, ſic accipe breuitate reſtrictam: Cum Rex Eduardus die quadam in venatione laſſus, & ſiti nimis affectus potum ſolus quæreret, commilitonibus ſuis & miniſtris carens, quocunque caſus duceret, inſequentibus, audito quod nouerca eius & frater in villa quadam, quæ Corneſgare dicitur, habitarent: concito equitatu illuc pertendit, nihil ſiniſtrũ propter innocentiam ſuſpicans, ſed aliorũ corda ex ſui pectoris moderamine ponderans. At nouerca eius blandis eum ſermonibus aduenientem alliciens ſibi fecit intendere: & poſt oſcula ſibi porrecto poculo, Regem illud auide haurientem per lictoris manus ſica transfodit. Rex vero cum ſe vulneratũ lethaliter cognouit, equum calcaribus vrgere cœpit, vt rediret ad ſuos, exundante iugiter cruore, vnde ſuæ mortis indicium ſe quærentibus dedit, & in terram cecidit. Tunc Elfdritha mulier illa nequiſſima, eiuſq; filius Ethelredus corpus ſancti Eduardi Regis & martyris ſine honore apud Matham ſepeliri iuſſerunt, publicã lætitiam agentes & feſtiuã, ac ſi cum corpore pariter & memoriam ſepeliſſent. Inuidebant enim mortuo eccleſiaſticam concedere ſepulturã, cui viuenti decus regium auferebant. Sed affuit diuinæ cõmiſerationis conſenſus, qui innocenter cæſum miraculorũ gratia ſublimauit. Nam adeo cœleſtia ibidẽ viſa ſunt delapſa fuiſſe luminaria, vt ẽt cum ipſis luminum radiis, clauis reſtituerentur greſſus, cæcis viſus, mutis loquela, & cuiuſcunq; infirmitatis liuore detenti optatæ ſanitatis præmia cõſequerentur. Fit concurſus populorũ totius Regni ad Martyris ſepulturã, & inter alia, interfectrix illud iter arripuit. Iamque equum aſcenſum cum ſtimulis vrgeret, qui antea ventis promptius auras ipſas procurrerat, & dominam vrgenter quaſi effrenis portare aſſueuerat: tunc Dei nutu ſtabat immobilis, præcipue cum miniſtri hinc verberibus, illinc clamoribus equum vndique & ſtimulis agitarent. Inanis labor aſſumitur, dum equo mutato caſus idem ſubſequitur. Tunc Elfdritha, viſo Dei miraculo, mire pœnituit, adeo vt multis annis carnem ſuam in delitiis enutritam apud Warenuellam cilicio domaret, ſolo proſtrata ſomnum caperet, & cruciatus quoſcunque potuit, corpori applicaret.

III. *Vt Popielus Princeps ob parricidii crimen miſere cum vxore & liberis à muribus abſumptus perierit.*

Martinus Cromerus de reb. geſt. Polonorum lib. 2.

Popielus iunior, ſuſcepto principatu à Patre deſtinato, concordi patruorum procerumque voluntate: etiam tum impubes inauguratur, delectis aliquot de numero patruorum, qui rem adminiſtrarent, quoad ipſe per ſe publica munia obire poſſet. Cum pubertatem attigiſſet, quæ maxime lubrica & procliuis ad licentiam voluptatesque ætas eſt, ſuo iam arbitratu viuere, patruorum monita aſpernari, cum æqualibus conſilia capere, conuiuia compotationeſque largiores cum iiſdem frequentare, perditos plane mores ſequi, & vt ad res agendas ineptus, Rempublicam, iudicia & querimonias negligere cœpit. Capiunt patrui cum Proceribus cõſilium, quonammodo tam diſſoluta illi Principis ſui vita, tamque profligata licentia refrenaretur. Vxorem ei dant eleganti forma puellam Teuthonici Principis cuiuſdam filiam. Videbatur ſane mulier mariti vitam ad meliorem frugem reductura, torporemque ignauo excuſſura. Sed res aliter accidit; nimirum, vt nihil ille de flagitiis & nequitia ſua remitteret, & quibus vitiis antea carebat, vxoris conſuetudine ea ſibi adiunxit: nam & auarior factus, decreta, honores, atque magiſtratus vendebat: &, cum virtute ac dignitate non poſſet, quotidianorum peccatorum ſuorum ſibi conſcius, faſtu & crudelitate principatum ſibi ſtabilire; & metui à ſuis volebat, cum amari non mereretur. Atque hæc omnia vxore & impellente, & ſequeſtra faciebat, quæ deguſtata ſemel dominatus atque lucri dulcedine, deſpectaq; viri inertia, muliebri aſtu imperium omne ad ſe tranſtulerat, maxime cum duobus filiis Lecho & Popielo aucta mollẽ viri animum amore ſui penitus adſtrictum teneret, & firmum perpetuumq; apud Polonas dominatum ſuum fore ſibi perſuaderet. Vnus obſtabat ſcrupulus, patruorum viri ſui gratia, & auctoritas apud multitudinẽ integritate vitę grauitate morũ & prudentia collecta. Hos metuebat, hos iã blandius admonentes, iã liberius obiurgãtes oderat: horum tacitã etiã conſcientiã pertimeſcebat. Itaq; viro eos quam maxime poteſt ſuſpectos & inuiſos confictis etiam criminibus reddit, perſuadet, illis viuis & incolumibus principatum ipſi certum firmumque eſſe non poſſe. Quam ſi retinere ipſe vellet, & liberis ſuis relinquere, tolleret patruos

Popieli laſciui mores.

Popieli auaritia & tyrannis.

Mulieris conſilium atrox.

de medio. Si ipse satis animi ad id facinus non haberet, sibi mandaret eam prouinciam: illos armis atq; viribus, se dolis instructiorem esse: confecturam se negotium sine vlla populi offensione vel suspicione. Quibus dictis, facile ægrum atq; timidum viri animum in deteriorem partem impulit. Initur necandorum illorum ratio.

Morbum simulat Princeps.

Grauem & periculosum morbum Princeps simulat: patruos neci destinatos accири eius nomine vxor jubet: conueniunt sine mora: circunstant mœsti ægrotum Principem, consolantur. Ille morbi magnitudinem gemitu assimulabat: adesse vitæ suę finem diuinitus sibi indicatum: vxorem, paruosque filios illorum tutelæ fideique etiam atque etiam commendabat. Completur muliebribus eiulatibus, planctibus & lamentis regia: parantur funebres exequię, ipso jubente Principe. Absumpto in his die: cum jam ad occasum sol tenderet, Princeps patruos quasi moribundus jam dimissurus, nomine quemq; blande compellat, & in signum amoris & beneuolentiæ suæ erga ipsos, circumferri medicatum poculum, paratum ad eam rem, jubet:

Popielus patruos & proceres veneno extinguit.

prægustare se simulat: cæterum spumam tantum à medio extantem halitu difflat, potum ne extremis quidem labiis attingit. Cum omnes bibissent ordine, fingit somno se premi, & velle quiescere. Discedunt illi reuerenter salutato Principe. Conceptum præcordiis venenum vitalia membra occupat. Nec mora, de statu mentis dimoti, & furentes maximo cum cruciatu cadunt & exanimantur. Ibi mulier re per exploratores nunciata, cadauera insepulta proiici mandat. Insidiatos eos vitæ necessarij & bene merentis Principis, justa & euidenti deorum immortalium vindicta percussos repẽte periisse diuulgat. Quanquam autem liuores corporum, & effusa ruptis præcordiis viscera manifestum veneni indicium faciebant: nemo tamen indignum optimorũ principum interitũ aperte deplorare ausus est, metu tyranni non amplius morbum mortemque simulantis. Sed non sinit inulta esse diu diuinum numen scelera.

Popielus cum suis à muribus absumitur.

Nam ex cadaueribus putrefactis enati mures inusitatæ magnitudinis impium parricidam cum scelerata vxore atque liberis fugientem quoquo versus per aquam flammamque persequuntur: nec claustra prosunt, aut abigentium satellitũ præsidia. Ad extremum diffugientibus omnibus, absumptis prius filiis, deinde vxore, postremus ipse infelix miserabiliter lenta morte consumitur in arce Crusuicia. Et ita non cassæ ceciderunt patris eius imprecationes, quibus solitus erat murium deuorationem sibi suisque imprecari.

IV. *De horrendo parricidio & horrida parricidarum vltione.*

Ex historica narratione parricidij apud Lubecũ perpetrati.

Huc age dispersos lacerant Elegia capillos:
Suggere luctisona carmina fa[…] a[…]eli.
Ploro nefas ma[…]us quam vidit cœna Thyestæ,
Aut quæ Progn[…] a mensa parata manu est.
Lubecum validis præcinctam mœnibus vrbem,
Germano celebris terra sub axe fouet.

auctore Liberto Honthemio Leodio Hieronymian apud suos instituti.

Vir fuit hic quidam patriæ gratissimus Vrbi,
Et morum summa commoditate senex.
Idalias aquilæ volucres generare negantur,
Et similes natos patribus esse ferunt:
Sustulit ille tamen geminos ex coniuge natos,
Tigride qui rabida plus feritatis habent.
Qui simul atque noua tecti lanugine malas
Cœperunt iuuenes inter habere locum,
Aurea Thyrsigero tribuebant tempora patri,
Sectantes Cypriæ castra proterua deæ.

Mores dissoluti duorum fratrũ.

Ad tabulæ casum loculis comitantibus ibant:
Posset hic immensas perdere ludus opes.
Denegat his tandem patris indignatio sumptum,
Ad vitæ redeant quo melioris iter.
Serius iniicimus stringentia lora molossis,
Cum pigrum corpus tarda senecta premit.
Impetus hic primis fuerat cohibendus ab annis,
Ætas quandoquidem spernit adulta iugum.
Quam male flectuntur durati tempore rami!
Quod semel imbiberit testula, semper olet.
Hinc veteris nequeunt vestigia linquere vitæ,
Sed Bromio & Veneri rursus, vt ante vacant.

Odium filiorum in parentem vnde natũ.

Debita conflantur, conflati debitor æris
Sæpe dari pretium voce monente petit.
Hinc odiis patrem nati insectantur amaris,
Pauperies recti nil male suada iubet.
Februa Luna fuit, reuehis cum Phœbe Calendas,
Emensus rutili vasta theatra poli:
Tum Pater Homburgi turres de more petebat,
Mutandis operam mercibus ille dabat.

Patri à filiis struuntur insidiæ.

Natus vterque studet cursu præuertere patrem,
Et patris in miserum comparat arma caput.
Nil minus exspectans pater approperante caballo
Natorum structas venit in insidias,
Sternunt fulminea confestim glande caballum,
E latebris celeres ducit vterque pedes.
Esuriens vt cum latis conspexit in aruis
Prædam Numidico quæ latet vrsa iugo.
Constitit, vt valido contactus fulmine nescit,
Quid faciat, vel qua debeat ire pater,
Cuius opem imploret! socios deserta negabant,
Quo fugeret senio debilitante gradum?
Dum gemitu & lacrymis sua tristia fata reuoluens,
Supplice quos genuit, voce manuq; rogat.
Sumite, quos, do, inquit, loculos multo ære tumentes,
Sanguine nec patrio commaculate manus.
Tum senior patris nequicquam vota moratus
Horrida distrinxit talibus ora sonis:

Pater à filiis trucidatur.

Perficiam, scelerate, animam cum sanguine fundas,
Dentibus atque tuum cor lacerare meis.
Nec mora, ceu tumidum tigri Gangetica Damam,
Discerpunt proprij saucia membra patris.
O qui cælesti fulmen iacularis ab arce,
Cur tua tam lentas sustinet ira moras?
O amor, ô pietas! pascat siluatica monstra?
Linquitur in vacua triste cadauer humo.
Interea turpem nummorum vterque tabernam,
Palma velut fuerit robore parta, petunt.

Nudat

Nudat præcipiti seniorem tessera iactu,
Quare blasphemo prouocat ore Deum.
Immo dum mergit furibundi pectoris æstus,
Aera sub vacuam tela nefanda iacit.
Sica volat tenues nunquam reditura per auras,
Mensaque sanguineo rore cruenta madet.
Horresco referens diuini flagra furoris,
Mens abit, & morior, cum meminisse volo.
Blasphemum vasto tellus consumsit hiatu,
Viuus ad infernos decidit vsque lacus.
Tardior interdum Domini fert ira scelestos,
Supplicio tandem sed grauiore premit.
Stat minor arrectis gelido terrore capillis,
Nec scelus admissum dissimulare potest.
Tandem Lubecum manibus post terga reuinctis,
Ducitur, & dira crimina morte luit.
Quæ tibi Musa gemens recitauit carmina, Lector,
Sunt non vulgari cognita vera fide.

Horrenda duorum parricidarum vltio.

V. *De homicidio seu parricidio Kenelmi pueri diuinitus propalato.*

Wilhelm. Malmesb. de gest. Reg. Anglorum.

Sanctum Kenelmum tenellæ ætatulæ puerum, vtpote septennem, Kenelphus Rex Merciorum Quendridę sororis fidei educandum reliquerat. Sed illa falso sibi regnũ præsagiens, fraterculum tollendum de medio satelliti, qui alumnus erat, commendauit. Is insontem, causa remittendi animum vel recreandi, quasi venatum ducens inter fruteta obtrũcatum occuluit. Et mirum dictu, quod fraus tam celate in Anglia commissa Romæ diuinitus innotuit. Siquidem membrana super altare sancti Petri superne columba ferente delapsa, necis & sepulcratus loci per ordinem index, quæ quia elemẽtis Anglicis erat conscripta, à Romanis, & aliarum gentium hominibus, qui aderant, frustra legi tentata. Sed salubriter & in tempore Anglus linguæ inuolucrum latialiter Quiritibus euoluens, effecit, vt Apostolici epistola Regibus anglis compatriotam martyrem indicaret. Quapropter frequenti cœtu innocentis corpus leuatum * Winchelcumbam vehebatur. Ita clericorum vocali cantu, & laicorum alacri plausu parricidalis femina commota est, & fenestra cœnaculi, in quo stabat, caput extulit, & forte psalterium præ manibus habens continuatione lectionis ad psalmũ peruenerat: *Deus laudem meam &c.* quem à fine, nescio quo præsagio, retrograde dicens nitebatur lætitiam cantantium infirmare. Tum vero vi diuina luminaria venefice canis orbibus euulsa cruore versum polluerant. *Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.* Cruoris signa extant hodie inhumanitatem mulierculæ, & Dei vltionem spirantia.

* *alias* Wincelcũbam.

Psal. 108.

VI. *De duobus homicidis miro modo in facinore deprehensis.*

In vita S. Walburgæ apud Sur. to 3. die Maij.

Accidit nuper res stupenda, & prope incredibilis, nisi multorũ testimoniis fulciretur. Anno superiori, quo dira fames multos pressit, duo inopes eius vitandæ causa peregre profecti sunt. Illis autem obiter quidam ex longinqua regione comitẽ se adiunxit. Interrogatus ab illis, cuias esset, aut quo iter intenderet, respondit, ad S. Walburgam religionis ergo se proficisci. Tum illi: Et nos, inquiunt, eo cupimus peruenire, erimusque inter nos non iniucundi socij, & securius itinerum pericula euitabimus: sed interim nos fame premimur, & præ defectu virium ægre pedes promouemus. At ille: Deo, inquit, fratres mei, itineris prolixitatem commendantes, quęramus locum aptum vbi jam appetẽte meridie paulisper quiescamus, & cibo nos refocillemus. Reperto loco, pariter consederunt, & ille de escis suis proferens obtulit eis. Comederunt igitur, & sumpto cibo, ait ad illos: Iam etiam somno lassa membra recreemus, sed excubias agat vnus ex nobis, ne quid accidat periculi dormientibus. Probant illi consilium, sed mente maligna. Nam altero è duobus his se dormire simulante, alter vigilabat: tertius, qui se illis adiunxerat: nihil sibi metuens, intrepidus dormiebat. Tum surgentes illi scelesti hominem innoxium crudelissime jugularunt: sed cum anxios eos haberet, quid facerent de cadauere, tandem alter id in suos sustulit humeros, in aliquem locum auium illud proiecturus. Ecce autem dum illud conatur à suis deponere humeris, tam tenaciter sibi illud sentit inhærere, vt nulla vi id possit à se auellere. Mire igitur & misere discruciatur infelix homicida, vidẽs se suum facinus celare non posse. Interea quidam ei amicus fit obuius, qui conspecto cadauere non sine multa admiratione sciscitabatur, vnde id esset. Ille autem tanquã amico fidens, refert quidquid actum sit, orat vt suæ calamitatis velit misereri. Non cunctatur ille, districtoque ense brachia cadaueris hominem arctius complectentia etiam articulatim nititur dissecare, vt à tanta ignominia amicũ liberet. Ibi tum nouum licuit planeque stupendum videre miraculum. Nam simulatq; manu sua cadaueris lacertos attigit, eos præcidere volens, etiam ipse tenacissime adiunctus est cadaueri, atq; homini illud ferenti, ita vt se ab illis abstrahere non posset. Mox igitur ductus pœnitentia, & lugens ob admissa peccata, toto pectore rogauit Dominum, vt ob beatissimæ Walburgę virginis merita sui misereretur. Cũque sic oraret, & multa sanctæ Walburgæ nuncuparet vota, multasq; funderet lacrymas, absolutus est horribili nexu illo, jamque libere ingrediens Deum & sanctum Walburgam laudabat, nec tamen deserebat miserum illum, sed ad Rheni litus vsque eum comitabatur. Quo cum ventum esset, non ferens alter, tum cadaueris pondus, tum intolerabile dedecus, in Rhenum cum cadauere se præcipitem dedit. At vero tam immanem homicidam Rhenus ferre non sustinens, quamprimum hominem scelestum cum cadauere in littus euomuit. Qua re nõ mediocriter terrefactus alter, de sua quidem ereptione gratulans, ob illius vero calamitatem illacrymans, ab eo recessit, & ad S. Walburgæ monasterium celeri

Histo memo lis.

Immane plane barum nus.

Cœlesis vindic homic

Stupen miracu

Aliud.

Aliud miracu

cursu adueniens, quid gestum esset omnibus enarrauit, paratus etiam sua dicta, si id vellent permittere, jureiurando confirmare. Porro infelix ille homicida, vt aiunt, sæpe quidem voluit beatæ Walburgæ implorare patrocinia, sed nunquam ecclesiæ eius potuit fines attingere, vt vel inde omnes perspicue possent intelligere, quã immani scelere se obstrinxisset, qui tam procul à S. Walburgę ecclesia arceretur. Viderunt hunc multi tali onustum sarcina exanimis corporis, qui tum fuere in viuis, vt ambigi non possit falsum & commentitium non esse, cuius multi extitere testes.

Quartum miraculũ.

VII. *De vltione diuina in sacrilegos interfectores S. Kiliani.*

Geila vxor Ducis Franconiæ D. Kilianum jusserat occidi. Res latebat: sed Deus auctorẽ hoc pacto prodidit. Vnus eorum, qui sanctos viros gladio peremerat, subito à dæmone arreptus ingenti voce clamare cœpit: Kiliane acriter me persequeris: igne enim consumor: quod feci, celare non possum. Video imminere mihi gladium tuo sanguine respersum. Talia diu vociferans, & propriis dentibus se lanians à præsenti migrauit ad pœnas æternas. De talibus quippe scriptum est: *Duplici contritione conteres eos Domine.* Alter vero cædis sanctorum conscius in rabiem versus gladio se petiit, effusisq; visceribus per tormenta præsentis temporis ad æterna peruenit. Quisnam, Geila, talia cernenti tibi sensus tunc erat, infelix cruciatibus aucta furebas. Non multo post & ipsa bellua, de qua loquimur, cruciatibus arrepta, quantis poterat vocibus clamabat: Iuste torqueor, quæ sanctis viris tortores adhibui. Recte crucior, quæ cruciatus illis paraui. Acriter instas, Kiliane, ignem accendis Kolimanne, fomẽta ministras Tornane. Sufficiat vobis vicisse, nimis vestras vlciscimini iniurias. A calice dict⁹ es Kiliane, sed nimis amaram mihi potionem infundis. His dictis miserabiliter torquebatur, ita vt à multis teneri vix posset. Tãdem cum magno cruciatu ad cruciatus diabolo paratos migrauit. Cernimus impletum quod veritas in Euangelio dicit: *Dominus non faciet vindictam, electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Amen dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum.*

...rius in eius ...ta tom. 7. ...ij 8. apud ...ro. tom. 8. S. Kiliano ...Domin. ...9.

...rem. 17.

...c. 18.

VIII. *S. Bonifacij interfectores rigidi & immobiles diuino miraculo permanent.*

Cum Russorum Rex à S. Bonifacio, qui Russis Euangelium prædicabat, miraculo ad fidem Christianam esset cõuersus, decreuit regnum filio relinquere, & Bonifacius, quãdiu viueret, adhærere. Frater autem Regis cum ipso pariter habitãs, dum nollet credere, absente Bonifacio, ab ipso Rege interemptus est. Alius vero frater, qui jam à Rege erat cohabitatione diuisus, cum ad eum vir venerabilis venit, audire verbum eius noluit, sed de cõuersione fratris nimia aduersus eum ira succensus continuo comprehendit. Deinde timens, ne si viuum teneret, Rex eum de manu eius eriperet, in sua præsentia, circumstãte non parua hominum multitudine, decollari præcepit. Statim vero & ipse cæcatus est, & tantus eum cum omnibus, qui astabant, stupor oppressit, vt nec loqui, nec audire, nec aliquod humanitatis officium agere aliquatenus possent: sed cũcti veluti lapides, rigidi & immobiles permanerent. Rex autem hoc audiens, nimio dolore perculsus, omnino deliberat non solum fratrem occidere, sed & cunctos, qui tanti reatus fautores extiterãt, gladiis trũcare. Sed cum illuc protinus aduenisset, & corpore Martyris adhuc in medio posito fratrem cum reliquis hominib. sine sensu & motu stupefactos astare conspiceret: hoc sibi cum suis omnibus placuit, vt prius pro eis oratio fieret, si forsitan illis diuina misericordia sensum, quem amiserant, reformaret. Deinde si acquiescerent credere, indulto crimine viuerent: sin autem, omnes vltoribus gladiis interirent. Cum igitur & ab ipso Rege, & à cæteris Christianis diutius esset oratum, non solum prior sensus stupefactis hominibus redditur, sed insuper consilium flagitandæ veræ salutis immittitur. Nam continuo pœnitentiam sui criminis flebiliter expetunt, baptismi sacramentum magna claritate percipiunt: super corpus quoque beatissimi Martyris ecclesiam construunt.

...t. Damia. vita Roualdi c. 29. 30. apud ...ron to. 1. 1008. 6. 7

IX. *De diuina vltione in parricidam S. Lamberti.*

Pipinus Crassus Austrasiæ Dux Lambertum virum sanctum, Traiectensem Episcopum ab Ebroino virtutum hoste sede pulsum, & in cœnobium velut portum tranquillitatemque profectum, in locum pristinum restituit. Verum postea, vt omnibus rebus lætis diuturnitas felicitatis libidinem negligentiamq; importare assolet, & patri & filio pellices magis cordi, quam vxores erant. Pipinus namque spreta Plectrude coniuge, Alpaidem colebat. Id ausum culpare Lambertum Dodo pellicis frater interemit. Quod parricidium continuo manifesta numinis ira pœnaq; atrox insecuta est. Ille enim tineis toto corpore repente scaturientibus, fœdo odore cruciatuq; vexatus in Mosam per furorem rabiemque se præcipitem dedit, Lamberto jam enitescente multis diuinitatis signis.

Paul. Æmil. hist. Franc. li. 1. & Sigeb. an. 699.

X. *Fratricidium à Deo vltum & castigatum.*

De nefando facinore Constantis Imperatoris, qui impulsu malorum dæmonũ fratrem suum Theodosium jã Diaconũ nece abstulit, ita crudeliter fratricidiũ sacrilegio magis infamans, ex Theophane hęc habent Græcorum Annales: Anno decimooctauo Imperij constans germanum sũũ fratrem Theodosium interfecit: quem quidem, offẽsus ab eo antea, opera Pauli Patriarchę attonsum Diaconum consecrari voluisset: à quo ministrante idem Imperator sancto sanguinis poculo in sacrosanctis mysteriis impertitus fuisset.] Ista vero haud impune, inquit Baronius, patrauit: exegit enim fusus sanguis innocuus à Deo vindictam, vt omnibus vitæ suæ diebus,

Ex Theoph. & Cedren in Comp Baro. tom. 8. ad an. Christ. 659. 1. 2. 3.

inſtar Cain conſcientiæ ſtimulis agitatus, profugus & vagus viueret ſuper terram: eo infelicior, quod non ſicut ille ſignum accepit à Domino, ne ab aliquo interficeretur: etenim inſequente eum culpa, tremens vbiq; locorum fuit & pauens: ſed etiam ea ex cauſa infeliciſſimus, quod ob oculos poſitum proficuum remedium pœnitentiæ non arripuit, ſed in fuga inſanus præſidium collocauit, vane putans mutatione locorũ ab inſequẽte ſe culpa non expiata poſſe defendi. Quidnam autẽ memoria dignum tunc acciderit, audi inchoatæ tragœdiæ dignũ exitum. Vbi enim ſcelus, i mo in vno plura ſcelera nefandiſſima perpetraſſet, cum extinctum penitus fratrem, & obliuione ſepultum omnino putauit, didicit ſuo damno miſer ſupereſſe poſt cædem homini, quod viuat & clamet. Sed accipe quæ in Græcorum leguntur Annalibus: Is ergo Theodoſius à morte ſua ipſi Conſtantio crebro per quietem viſus eſt habitu diaconi poculum ſanguine plenum porrigens, atq; dicens: Bibe, frater] ac ſi diceret: Inebriare fraterno ſanguine, quem fudiſti: talem decet propinare poculum plenũ ſanguine auidæ crudelitatis. Explere cruore germani porrigentis, nõ vt olim in eccleſia porrigebat in tuarum redemptionẽ culparum ſanguinem Chriſti, ſed in vltionem paratum. Sume de manu non ſanguine agni refertum poculum, quo percuſſor Angelus abigatur, ſed qui vltorem excitet in te Deum. Accipe ſanguinem victimæ, non quo ſancitum eſt fœdus, ſed quo tua eſt damnatio comparata. Porrigo calicem non ſalutarem, ſed ira Dei poculum plenũ, quod haurias eſt neceſſe. Meus ecce ſanguis, qui tuum à Deo vindice ſuis vocibus exigit. Audiebat hæc, & metuebat Imperator, vltrice accuſante pariter conſcientia, & fugientem maioribus clamorib. inſequente Eius viſionis acerbitate victus infelix Imperator ſtatuit in Siciliam abire. Itaq; in vrbe relinquens vxorem, & tres filios, celocem conſcendit (eſt nauigij genus) cumque ſoluiſſet, conuerſus retro vrbem Imperij ſedem conſpuit. Sed ne in Sicilia quidem inſomnium illud vexare Conſtantem deſiit. Syracuſas ſibi delegit, vbi vitam ageret, vbi & ſtatuit Imperium Romanum transferre, cum inuiſus eſſet ob Monothelitarum hæreſim, aliaſque prauas de religione ſententias. Miſit ergo qui vxorem & liberos adducerent: ſed hanc Bizantij cum liberis detinuerunt.

Gen. 4.

Diuina vltio exagitat Conſtantẽ Imp. fratricidam.

Exod. 12.

Iſai. 51.

XI. *Theodoricus Veronenſis Gotthorum Rex ob duplex homicidium male & ipſe intra triduum mœſtitia extinctus eſt.*

Symmachus, & huius gener Boetius, à ſuis maioribus gentis nobilitatem adepti, inter Romanos & Senatorios viros principes erant, & Conſulatus vtriq; dignitate perfuncti, philoſophiæ ſupra cæteros & æquitati ſtuduerunt, multiſque, tam ciuium, quam externorum inopiæ ſuccurrendo ſaluti fuere. Hi poſtquam ad ingentem gloriam euaſere, deterrimos quoſq; in ſui inuidiam concitarunt. Nam his delatorib. Theodoricus Rex perſuaſus Symmachũ Boetiumq; perinde ac res nouantes occidit, eorumque bona omnia publicauit. Sed paucis poſt diebus cænanti ſibi cum miræ magnitudinis piſcis miniſtri decoctum caput appoſuiſſent, Symmachi nuper occiſi caput illi eſt viſum, præfixis & extantibus inferiore in labro dentibus, & torue intuentibus oculis, furibunde ſibi & acerbe comminari. Vnde monſtri nouitate territus, membriſque præter modum tremebũdus & rigens in cubiculum ſtatim citato gradu ſeceſſit: identidemque iubendo, togarum vt ſibi vim magnam ingererent, lecto decubuit, & parumper quieuit. Elpidio deinde medico omnibus, quẽadmodum accidiſſent, diligẽtius explicatis, in Symmachum, Boetiumq; à ſe ſcelus patratum deflebat. Quo deinde deplorato, ex accepta calamitate dolore ingenti affectus haud longe poſt moritur, cum primum id iniuſtitiæ & vltimum in ſuos idcirco exercuiſſet exemplum, quia non ſuo & priſtino more diligenter peruestigata cauſa in tantos viros animaduerterat.

Procop. de bello Goth. li. 1. Crantz. li. 3. Suecia ca. 19 Baron. to. 7. ad an. Chriſt. 526.

Symmachi Conſulis Romani & Boetij mors ex inuidia...

Conſcientiæ remorſus Theodoricum affligit.

XII. *De Parthenio homicida poſtea crudeliter occiſo.*

De Parthenij nece, cui regni Francorum à Theodoberto Rege cura commiſſa erat, ſic tradit Gregorius Turonenſis: Franci cum Parthenium in odio magno haberent, pro eo quod tributa eis antedicti Regis tempore inflexiſſet: ille vero in periculo poſitum ſe cernens, confugium ab vrbe facit, & à duobus Epiſcopis ſuppliciter exorat, vt eum ad vrbem Treuericam deducentes populi ſæuientis ſeditionem ſua prædicatione comprimerent. Quibus euntibus, nocte dum in ſtratu ſuo decumberet, per ſomnium vocem magnã emiſit, dicens: Heu, heu, ſuccurrite qui adeſtis, & auxilium ferte pereunti. A quo clamore expergefacti qui aderant, interrogabant quid hoc eſſet. Reſpõdit ille: Auſanius amicus meus cum Papianilla coniuge, quos olim interfeci, ad iudicium me accerſiebant, dicentes: Veni ad reſpondendum. Zelo enim ductus, ante aliquot annos, cõiugem innocentem amicumq; peremerat. Igitur accedentibus Epiſcopis ad antedictam vrbem, cum ſtrepentis populi ſeditionem ferre non poſſent, eum in eccleſia abdere voluerunt, ſcilicet ponentes eum in arca, & deſuper ſternentes veſtimenta quæ erant ad vſum eccleſiæ Populus autem ingreſſus, perſcrutatuſque vniuerſos angulos eccleſiæ, cum nihil reperiſſet, frendens egrediebatur. Tunc vnus ex ſuſpicione locutus, ait: En arca, in qua non eſt inquiſitus aduerſarius noſter. Dicentibus vero cuſtodibus, nihil in ea aliud niſi ornamenta eccleſiæ contineri: illi clauem poſtulant dicentes: Niſi reſeraueritis velocius, ipſi eam ſponte confringemus Denique reſerata arca, amotis linteaminibus, inuentum extrahunt, plaudentes atq; dicentes: Tradidit Deus inimicos noſtros in manus noſtras. Tunc cædentes eum pugnis, ſputiſque perurgentes, vinctis poſt tergum manibus ad columnam lapidibus obruunt.

Greg. Turon. hiſt. Franc. lib. 3. ca. 3 Baron. to. an. 552

XIII. *Detectum miraculo homicidium.*

Greg li.3. [dia]log. ca.5.

Vir venerabilis Sabinus Camisinæ ciuitatis Episcopus in prouincia Apuliæ, cum in longum seniũ vitam traheret: eius Archidiaconus ambitione adipiscendi Episcopatus accensus eum extinguere veneno molitus est. Qui cum vini fusoris animum corrupisset, vt mixtum vinum veneno sibi poculum præberet: resurrectionis hora cum iam vir Dei ad edendum discumberet, ei præmiis corruptus puer hoc quod ab Archidiacono eius acceperat, poculũ veneni obtulit. Cui statim venerabilis Episcopus dixit: Bibe tu hoc quod mihi bibendum præbes. Tremefactus puer deprehensum se esse sentiens, maluit moriturus bibere, quã pœnas pro tanti homicidii culpa tolerare: cumq; sibi ad os calicẽ duceret, vir Dei compescuit, dicens: Non bibas, da mihi ego bibo, sed vade, dic ei qui tibi illud dedit: Ego quidem venenum bibi, sed tu Episcopus non eris. Facto igitur signo crucis venenum Episcopus bibit securus. Eadem hora in loco alio, in quo erat Archidiaconus eius, defunctus est: ac si per os Episcopi ad Archidiaconi viscera illa venena transiissent. Cui tamen ad inferendam mortem venenum quidem corporale defuit, sed hunc in conspectu æterni iudicis venenum suæ malitiæ occidit.

XIV. *De Saraceno Anachoretæ interfectore à dæmone in sublime rapto.*

[C]hron. [pra]t. spiri[t]. […]l.c. 21.

Si subiungamus quod Sophronius scribit in prato spirituali, non arbitror cuiquam fore incredibile: sic enim ille de Abbate Gerũtio; Tres simul eramus inquit, transmare mortuum, ambulantibusque nobis in montem, Anachoreta quidam alius circa maris ripam deambulabat: contigit autem Saracenos transire per loca illa, & occurrere ipsi. Cum ergo præteriissent eum, reuersus vnus ex illis Anachoretæ caput abscidit, nobis de longinquo spectãtibus. Iam enim conscenderamus montem Dum vero lacrymaremur istis propter Anachoretæ casum, repente cernimus auem superne venientem raptum Saracenum in sublime tulisse, atque inde in terram illum dimisisse, ex eoq; lapsu Saracenum interiisse.

XV. *Qua pœna vel pœnitentia mulctandi sint parentes, quorum incuria opprimuntur paruuli in lectulis.*

[…] Gratiano [..]q.5.c. Con[s]uluisti A[l]-[…]s. Ciacco[ni]us de gestis [St]ephani V. [C]andentis [fer]ri & feruentis aquæ [iu]dicium […] Eccl. pro[h]ibetur.

Anno Domini DCCCLXXXV. Stephanus V. Pontifex Romanus Humberto Moguntino Episcopo respondens: Consuluisti, inquit, de infantibus qui in vno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, vtrum ferro candenti, aut aqua feruente, aut alio examine huiusmodi parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi sunt namque, & protestandi parentes, nec tam tenellos secum in illo lecto collocent: ne negligentia qualibet proueniente suffocentur, vel opprimãtur: vnde ipsi homicidii rei inueniantur. Nam ferri candentis vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet sacri non censent Canones, & quod sanctorum Patrum documento sancitũ nõ est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta vero, & incognita illi sunt relinquẽda qui solus nouit corda filiorum hominum. Hi autem, qui probantur, vel censentur talis reatus se noxios, tua eos castiget moderatio: quia, si ille, qui conceptum in vtero per abortum deleuerit, homicida est, quanto magis qui vnius saltem diei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit.

Homicidæ puerulorũ in lectis qui castigandi.

TIT. XCVIII. Licere publica auctoritate malefactores morte mulctare.

Achabo Regi Israel, eo quod Benadad Syrorum Regem mortis pœna exemisset, Propheta quidam mortem comminatus est.

3. Reg. 20. & 22.

EXEMP. I. *Miraculo Gregorii VI. innocentia ostenditur.*

Apud Platinam de Vitis Pontific. in Greg. 6.

GIlbertus historiarum scriptor, affirmat Gregorium eius nomine VI. bene de Ecclesia Dei meritum fuisse, cum sedis Apostolicæ dignitatem negligentia priorum Pontificum labefactatam sua auctoritate, & animi magnitudine breui restituerit: Nam & ditionem Ecclesiæ recuperauit: & latrones circa vrbem positos, quorum seuitia peregrini ad vrbem religionis causa accedentes necabantur, è medio sustulit, prius execrationibus & interdictis admonitos, deinde vi & armis domitos. Hanc ob rem ferunt à perniciosis hominibus vulgo homicidam, simoniacũ, & sanguinis humani appetentissimũ habitum: idque à Cardinalibus etiam quibusdam prædicari solitum. Motum itaque Gregorium ipsum in ea ægritudine, qua postea moritur, Cardinales ad se vocatos verbis castigasse, quodq; iuste & sancte fecisset, ipsi liuore moti reprehenderent, & vt inquit, scire possitis, vbi mortuus fuero, recte an perperam fecero, corpus meum ante fores ecclesiæ sistite vectibus obseratas: si diuino nutu aperientur, censetote me dignũ Christiana sepultura; sin secus corpus meum vna cum anima damnatum, quo volueritis, eiicitote. Fecere mandata Cardinales, atq; ita portæ coorto graui vento apertæ sunt, & corpus cum admiratione omnium, & opinione magnæ sanctitatis introlatum est.

II. *Otto III. iniuste condemnans Comitem ab vxore Comitis iniustitiæ arguitur.*

Albert. Crantz. in Saxon. li. 4. c. 26 Seff. presbyter in Epitom. Bar. to. 10. an. 998.

Anno Domini nongentesimo nonagesimo octauo, Otto III. Imp. Romam cogitans, cum Mutinam peruenisset, iuxta ipsam in villa Amula dicta hospitio susceptus est. Accidisse autem ipsi tradunt, quæ magna admiratione digna metro scripsit Gotefridus Viterbiensis: nempe eum coactum fuisse, id iustitia ab eo exigente, Augustam vxorem suam Mariam nomine, filiam Regis Aragonũ, necis Comitis innocentissimi ream publice cremandam iu-

dicare. Coniecit enim fœmina procax oculos in dictum Comitem virum integerrimum, forma pulcherrimum: quæ à viro passa repulsam, illũ de pertentata pudicitia calumniose accusauit apud Imperatorem, qui facile nimis adhibens fidem ipsi, Comitem morte damnauit. Quem cum capite amputatum audiuisset eius vxor, magna audacia, quam pudoris nescius dolor ministrauit abunde, Ottonẽ conuenit pro tribunali sedentem, clamans de nece iustissimi viri vindictam, proiectoque capite viri in medium, ipsum Imperatorem reum sanguinis innocentissimi apud ipsum iura reddentẽ accusat. Probationem per contrectationem ferri candentis, veritatis indicem offert. Consentit ille, paratur ignis, ferrum candens exhiberent, mulier conscia innocentiæ viri sui arripit illud illæsa, contrectat inusta, quia iusta, stringit, vt flores, ignitum metallũ, quo solũ exuruntur præcordia Imperatoris. Cui tunc insultans victrix fœmina vindictã in Imperatorẽ à gladio exigit imperantis. Fatetur ille culpã, nec refugit pœnã, spõdens iugulũ, sed poscit inducias. Interim proceres accurrunt, pro vita fœminam exorant Imperatoris, sed frustra diu laboratũ. At tandem ea est conditione transactum, vt auctrix sceleris Augusta, ex qua causa processerat viri necis, flammis comburenda daretur. Quo facto, suã redemit vitam iustissimus Imp. qui eandẽ donatam tribus castris, solutus ipse ac liber subeundi supplicii, eam abire rogauit.

Imperatricem vxorem suam iniusti iudicii causam igni tradi iubet Otto II.

III. *Vltio innocentis occisi.*

Ioan. Naucler. Chronograp. volum. 2. Generat. 44. an. Dom. 1308.

Anno Domini 1308. Ioannes Dux fratruelis Regis Alberti, quem Rex in curia cum filiis suis educauerat, asseruit munitiones domini de Ryburg. ad ipsum pertinere nomine matris suæ. Tandem Ioannes cum Baronibus, Rudolpho de Bart. VValthero de Eschelbach, & Vlrico de Palma, regem interficere cogitauit. Haud longe post equitante rege per sata, colloquente sibi de Castel milite, accesserunt Ioannes Dux & sui consortes, primusq; Rudolphus dixit: Quam diu cadauer illud equitare permittimus? & accedens Ioannes Dux cultrũ collo Regis infixit, Rudolphus vero eum gladio confodit, Vlricus de de Palma gladio caput dissecuit. Sicq; Albertus Rex in propria terra sua anno prædicto Kalend. Maii est occisus, in quo loco monasterium Ringsuold est fundatũ, corpus vero eius Spirã delatũ, atq; honorifice sepultũ. Verũ occisores Regis fugati: Vlricus n. de Palma obsessus per Ludolphũ filium Regis in Alrpuren obiit in quo castro decapitati sunt 50. viri. Castra VValtheri de Eschelbach occupata; ipse in terra comitis de Birtemberg pastor pecorũ est factus annis 35. In morte se pandẽs, honorifice est sepultus. Rudolphus de Bart, volens ire ad sedẽ Apostolicam proditus capitur, & iuxta locum occisionis ductus ad mortem est adiudicatus: vnde ad caudã equi ligatus & distractus, postea super rotã est positus; Ioannes vero Dux post inultas latebras tandem in forma Beghardi venit Pisas, ibi ab Imperatore Henrico captus, atque in ordinem fratrum Eremitarum S. Augustini intrusus, post Imperatoris mortem pluribus annis in eodem manens, tandem ibi sepultus.

IV. *Profligati impii Iudæi à Philippo Galliæ Rege.*

Robertus Gaguin. l. sub Philippo Augusto. Ritius Neapolit. li. 2. de Regib. Franc.

Philippus Adeodatus Francorum Rex acceptis à patre regiis insignibus, adhuc adolescens in Iudæos, quorum erat per omnem Franciam ingens multitudo, seueritatem exercuit. Huic enim perfidæ genti impia consuetudo erat surreptum quotannis aliquẽ infantẽ Christianũ in locũ apud se subterraneũ ducere: atque illũ diu pœnis affectum tandẽ die Veneris sanctę Cruci affigere, contemnentes suo hoc immani facinore Dei Christi mortem, & Christianorum religionem ludibrio habentes. Quã rem postquam Rex certo cognouit, iubet eos omnes comprehendi: comprehensos auro argentoq; atque vestibus spoliat. Postea vero execrabile eorundem Iudæorum facinus ad Philippum delatum est. Apud Brayum castrum quendam Christianum, quem furti homicidiique insimulabant, captum, serto spineo coronauerant, deductumque per oppidum, & multis verberibus affectum tandem cruci affigentes interemerant permittente loci domina, quam ipsi muneribus euicerant. Cognita iniuria Rex, nulla mora interposita, nescientibus aulicis, quid animo agitaret, ad Brayum præpropere se contulit, moxque portas & viarum exitus à suis diligenter obseruari præcipiens, supra octoginta Iudæos comprehensos cremari iubet.

V. *Vltio mortis innocentis.*

Anton. Bonfin. l. 1. hist. Boemica Decad. 2.

Stephani Vngarorum Regis sanctitas apud Bessos Bulgarosque in tanta fuit existimatione, vt sexaginta ex illis apprime nobiles fortunas omnes secũ ducentes, ad eum in Pannoniam properarint. Quos cum Tribuni aliquot auri cupidine circumuenissent, Rex sceleris auctores in regni finibus in crucem egit. Quare factũ est, vt quoad vixerit, ne minimum quidem latrocinium in Vngaria posthac patratum senserit.

VI. *Eiusdem argumenti.*

Æneas Syluius in hist. Bohemica.

Ladislaus Ioannis Huniadis F. Vlricum Ciciliæ Comitem in comitatu Ladislai Regis Vngariæ Albam venientem, & in conclaue seductum, à satellitibus occidi curauit, eo quod patri suo sæpe insidias posuisset, rebus illius gestis inuidens. Rex eam iniuriam ad se pertinere dissimulans comprehensum non multo post Ladislaum Budæ securi percussit, religata prius à carnifice coma, vti vulneri aditum faceret.

VII. *De latronibus in rotam sublatis.*

Æneas Syluius lib. 4. Alphon.

Iacobus Marchio Badensis vbi latrocinium in ditione sua commissum didicit, vocatis iis, qui damno affecti fuissent, tantũ eos ex filco suo accipere iussit quanti esse, quæ amisissent, iureiurando affirmassent,

maſſent. Exinde latrones inſecutus apprehenſos in rotam ſuſtulit. Id eſt ſupplicii genus apud Teutonicos formidabile. Atque ita breui pacatiſſimam prouinciam reddidit.

IX. *Graui morte mulctantur qui magnis viris interitum machinabantur.*

Sab. lib. 4. Decad. 2.

Bello contra Fr. Carrarium Patauinum Principem ſuſcepto, cum reſciuiſſent Veneti ſubornatos fuiſſe quoſdam facinoroſos homines à tyranno, qui aliquot ex patricio ordine viros trucidarent, data eſt opera, vt ii tota vrbe diligenter inquirerentur: eorum quidam apud plebeiam fœminam cognomento Gobbam capti ſunt: Iudici, cui veritas vltro expreſſa eſt, vitam Patres condonarunt, ita tamen, vt decem annos in cuſtodia eſſet: reliqui tota vrbe equis diſtracti, & ad geminas columnas in quatuor partes diſſecti pœnas concepti ſceleris meritiſſimas luerunt. Hoſpitis filius, qui nobiles cōficiendos percuſſorum oculis ſubiecturus fuerat, laqueo necatus. Nec multi poſt nonnulli eiuſdem ſceleris conuicti eodem genere mortis affecti ſunt.

X. *Sine iuſtitia Rempublicam non poſſe diu ſubſiſtere.*

Carol. Sig. de imperio Occident. lib. 19. an. 543.

Totilæ dictum notabile.

Totilas Gothorum Rex (vt ſcribunt quidam) rogatus, vt parceret cuidam, qui virgini ſtuprum intulerat, reſpondit: Eiuſdem ingenii eſſe, delicto ſe obſtringere, & delictorum ſupplicia impedire: omnino autem, aut hunc pœnas dare, aut Gothorũ Remp. interire neceſſe eſſe: Theodorus poſtquam æquitatē diuitiis poſthabuerit, Deum Gothis minus propitium eſſe factũ, præſtantius a. eſſe, iuſtitiam cuſtodire, quā negligendo inuidiā concitare.

Tit. XCIX. De bello licite contra hoſtes inferendo.

Geneſ. 14. *Abrahæ cum debellaſſet quatuor Reges cum ſolis trecentis octodecim famulis ſuis, dictum eſt à Melchiſedech: Benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt.*

Exod. 17. *Ad preces Moſis Deus dedit victoriam Hebræis contra Amalech.*

2. Reg. 2. *Dauid, mortuo Saule, iuſte bellum geſſit contra Isboſeth filium Saulis, qui occupare nitebatur regnum Iſrael, quod Dominus per Samuelē Prophetā tradiderat Dauid.*

2. Reg. 20. *Idem quoque Rex bellum iuſtum mouit contra Seba filium Bochri, propterea quod populum ſollicitaſſet, vt à Dauide Rege ad ipſum deficeret.*

Num. 21. *Iuſtũ etiam bellum inſtruxerunt filii Iſrael, quando pugnarunt contra Seon & Og Reges Amorrhæorum, propterea quod illis permittere noluerunt tranſitum innoxium in terram ſibi à Deo promiſſam.*

Ioſuë c. 10. *Pugnante Ioſue ſol ſtetit, & Dominus pluebat de cœlo lapides magnos & plures occidit Deus lapidibus grandinis quam filii Iſrael haſtis & gladiis.*

2. Mac. 10. *Angeli in ſpecie equitum pro Machabæis aliquando pugnaſſe leguntur.*

Eo prælio, quo Iudas Machabæus Thimotheum vicit, quinque in equis ornati aureis armis apparuerūt e cœlo quibus duo Machabæum defendebant, tres autem alii ante primam aciem acriter hoſtes inuadebant. 2. Mac. 10.

2. Mac. 11.

Item alio prælio, quo Iudæi contra Lyſiam dimicauerunt, procedere in aere viderant duos equites inſignes pro Iudæis pugnantes, quorum præſidio feroces Lyſiæ exercitum proſtrauerunt.

Exemp. I. *Iuſte pugnauit Conſtantinus contra Maxentium.*

Euſeb. lib. 9. hiſt. Eccleſ. c. 9. Aug. lib. 5. de ciuit. Dei, c. 25.

Conſtantin. Imperator, qui primus in lege Chriſtiana ex Imperatoribus publice Eccleſiam defendit, eo fere modo Maxentium alioſq; hoſtes deuicit, quo Moſes Pharaonem: de eo enim ſic cum Euſebio Auguſtinus: Conſtantium Imperatorem non ſupplicantem dæmonibus, ſed ipſum verum Deum colentem, tantis terrenis impleuit muneribus, quanta optare nullus auderet. Vniuerſum orbem Romanum vnus Auguſtus tenuit, & defendit, in adminiſtrandis & gerendis bellis victorioſiſſimus fuit, in tyrannis opprimendis per omnia proſperatus eſt: grandæuus ægritudine & ſenectute defunctus eſt: filios imperantes reliquit.

II. *Eiuſdem argumenti.*

Aug. lib. 5. de ciuit. Dei c. 23.

Pro Honorio etiam plane Catholico, & Romano Pontifici addictiſſimo, vt patet ex eius epiſtolis ad Bonifacium Papam, ſcribit Auguſtinus: ita Deū pro illo pugnaſſe, vt vno prælio multo amplius, quam centum millia Gothorum proſternerentur, & Rex ipſe Radagaiſus cum filiis caperetur, & occideretur, ex Romanis ne vno quidem vulnerato, nedum extincto.

III. *Idem.*

Socrat. hiſt. Eccleſ. lib. 7. cap. 17.

De Theodoſio iuniore narrat etiam Socrates, exercitu eius pugnante contra Perſas Barbaros, & ipſo interim in Vrbe precibus apud Deum vacante Imperatore, circiter centum millia Saracenorum ab Angelis, qui ſe eius belli diſpēſatores à Deo miſſos nūciauerāt, actā in Euphratē miſerrime periiſſe.

IV. *Idem.*

Paul. Æmil. lib. 4. hiſt. Franc. Guilliel. Tyrius l. 6. de bello ſacro prope finem.

Tempore Vrbani II. anno Domini 1098. Chriſtiani in bello ſacro à Papa indicto pro recuperatione Hieroſolymæ cum eſſent Antiochiæ in ſumma deſperatione, eo quod prope adeſſet infinitus exercitus Turcarum & Perſarum, & ipſi pauci eſſent & diuturna fame prope enecti, ita vt etiam viri fortiſſimi baculis innixi incederent; nec equos haberent, niſi pauciſſimos, ita vt præcipuus Princeps Godefredus equo cōmodato vteretur, & multi Principes in aſinis equitare cogerentur: tandē Deus reuelauit, vbi eſſe lancea, & ea prælata, in bello victoriam dedit, ita vt occiderint centum millia Turcarum, & ex ipſis vix quatuor millia ceciderint. Cecidit etiam ros diuinitus in illos, qui animis & corpori-

poribus vires addidit: denique apparuerunt tres viri sancti pro illis de cœlo pugnantes.

V. *Idem.*

Procop de bello Wandali. lib. 1.

Anno Christi Domini 533. Iustinianus Imperator septimo sui principatus anno aduersus Wandalos bellum ducturus, in veris initio, nauim prætoriã ad littus iuxta ædes Imperatoris deduci iussit. Tunc Epiphanius ciuitatis Præsul classi de more benedicẽs ac bene precatus, milites paulo ante baptizatos, nomen profitentes Christianum singillatim in nauim introduxit] Noluit pius Imperator quenquam non plane Christianum in classe, quam aduersus impios pietas Christiana ducebat, penitus inueniri: si quis ergo inter scriptos milites inuentus esset adhuc Catechumenus, baptismũ suscipere iubebatur: sed & Catholicã fidem omnes æque professos, exomologesimq; alios fecisse, atq ita vniuersum exercitũ expiatũ Principis voluntate putamus.

VI. *Non licere sacri Ecclesiæ ministris sanguinem fundere exemplo Iacobi Senonens. Ep. docemur.*

Iac. Meyer. lib. 15. hist. Fland.

In pugna illa Agicuriensi inter Hesdinium & Rentiacum, in qua Angli aurea calcaria Francorum reportarunt, anno Domini 1415. Iacobus Senonum Pontifex, quamuis & monachus & Episcopus, fundendo tamen Christiano sanguine auctorem se & antesignanum præbuit: vnde pœnas sæuitiæ suæ sacrilegiiq; in Suessionibus patrati luculẽter exoluit.

VII. *Quod liceat Sacerdotibus vti armis defensiuis aduersus hostium impetum.*

Nicephor. Call. lib. 14. hist. Eccl. c. 4. Trip. 10. c. 28.

Cum Persæ quidam Goranne duce cognominẽ Imperatori Theodosio vrbẽ oppugnarent, omnisque generis machinis adorirentur, & turres extra muros contra eam excitarent, neque quidquã efficerent, ridendos sese dedere, Eunomio eius Episcopo machinas hostiũ omnes perfringente. Quũ namque nostri propter oppugnatorũ multitudinẽ animos desperatione desponderent, precibus ipse contra illos pugnans vrbem saluam conseruauit. Ex satrapis tum ibi qui sub Goranne erant, quidam ad blasphemias conuersus, itidem vt Rabsaces & Sennacherib, animo furibundo minatus est, sacrum se eius ciuitatis templum igne consumpturum. Contumeliam eam non ferens diuus Eunomius, tormentum bellicum saxa iaciens, ad propugnaculum, cui Apostoli Thomæ cognomen fuit, disponi, ingentẽq; lapidẽ eo in os blasphemi illius emitti iussit. Illicet saxũ balista ea tortum maledici illius satrapæ os detestandum perculit, faciemq; eius omnem comminuit, capite rectissime attrito, cerebroque omni disperso. Quem vbi Gorannes conspexit, expugnatione vrbis desperata, fugiens inde discessit, re ipsa victũ se esse clamans: metuq; correptus, de cætero per pacta conuenta cum Romanis inita pacẽ est cõplexus. Tantã Deus ipse fidelis ministri sui Imperatoris eius curã gessit: qui eo nomine illi gratias egit, eundẽq; religione debita coluit.

Clericis in bello quibus armis vti liceat.

VIII. *Constantius pugnaturus contra Magnentium milites non baptizatos in exercitu habere noluit.*

Theodoret. lib. 3. cap. 3. hist. Eccl.

Rem à Constantio Constantini Magni filio, eius in Imperio Orientali successore, præclare gestam dignam sane prædicatione hoc loco commemorabo: ex qua vna eius erga pietatem studium satis cognosci poterit. In bello namq; contra Magnentium suscepto, toto suo exercitu coacto in vnum, omnes cohortatus est, vt diuina percipiant mysteria: quippe exitum vitæ tum alias semper, tum in bello potissimum incertum esse, præsertim cum in eo infinita tela, iacula, hastæ vtrinq; mittantur: quinetiam intententur gladii, sicæ, & alia instrumenta bellica, quibus violenta infertur mors. Proinde oportere singulos stolam illam pretiosam induere, quæ in illa altera vita nobis omnibus cum primis necessaria est. Quod si quisquã eam vestẽ accipere recuset, eũ inde iam domum abire iubet: nã se nolle cum hominibus mysteriis minime initiatis bellum gerere.

IX. *Licitum esse ecclesiasticis bello interesse ad audiendas militum confessiones, eosque excitandos ad pietatem.*

Euseb. Cæsar. li. 4. vitæ Constantini cap. 56.

Illud etiam hoc loco memoratu dignum, quod cum Constantinus Imperator de tumultu quodam barbarorum Orientalium audiuisset, hanc sibi postremam de illis victoriam reliquam esse affirmans, exercitum contra Persas educere properaret. Nam cum id plane secum statuisset, militares ordines eduxit: & de expeditione cum Episcopis, quos secũ habebat, communicabat: existimans, oportere ex his aliquos ad pietatis officia maxime idoneos perpetuo sibi adesse. Illi vero libenter quidem sequuturos se, nec vestigiũ ab eo discessuros, sed vna militiam obituros, & apud Deum supplicibus votis se pugnaturos recipiebant. Hac ille voluntate & studiorum professione vehementer delectatus, totius expeditionis quasi vestigia eis expressit: ac ad bellum illud suscipiendum, tabernaculum interim ad ecclesiæ similitudinem magnificentia faciendum curauit, in quo Deo victoriarum datori ipse cum Episcopis supplicaret. Theodoretus lib. 1. cap. 8. suæ historiæ addit eum extruxisse tabernaculum ecclesiæ figurã exprimens, & cum contra hostes prælio contenderet, secum circumferre consueuisse, ad eũ finem, vt neq; sibi in solitudine vitam agenti, neq; exercitui deesset ædes sacra, in qua quidem deberent Deum laudibus efferre, precibus solicitare, & sacra mysteria percipere: nam Sacerdotis & Diaconi, qui secundũ Ecclesiæ institutũ ista munera obirent, tabernaculũ assidue secuti sunt: Ex eo tempore militares Romanorum ordines, qui iam vocantur Numeri, singuli sibi tabernaculũ sacerdotes & diaconos ad rem diuinam faciendam designatos.

Ædem portatilem secum fert.

Sacerdotes & Diaconos cur secum ad bellum duxerit.

X. *Non licere à militia cœlesti ad terrenam sese transferre.*

Anno

D. Hieron. in Chronicō Oros. lib. 7. Rerum R. m. ca. 33. Baron. to. 4. 375.

Anno Christi Domini 318. Valens Imperator nequitia exardescens, sic oratione Themistij visus est ab ecclesiarum persecutione abstinuisse, vt tamen alia via, nouo excogitato prætextu, diram aduersus monachos persecutionem conflarit, cum eos exutos monastica professione, è monasteriis lege lata, ad militiam reuocari præcepit, eo ipso anno, quo Valentinianus ex hac vita sublatus est, vti cum Hieronymo scribit Orosius: Valens illico, inquit, post fratris obitum, velut effrænata libertatis audacia legem dedit, vt monachi hoc est Christiani, qui ad vnum fidei opus, dimissa sæcularium rerū multimoda actione, se redigunt, ad militiam cogerentur. Vastas illas tunc Ægypti solitudines, arenasq; diffusas, in quibus propter sitim, ac sterilitatem, periculosissimamq; serpentum abundantiam conuersatio humana non esset: magna habitantium monachorum multitudo compleuerat. Huc Tribuni & milites missi, qui sanctos & veros milites Dei alio nomine persecutionis abstraherent: interfecerunt ibi agmina multa sanctorum.

Monachi à Valente coguntur ad bellum.

XI. *Sine armis à Christianis hostes superantur instar Gedeonis.*

Ado Vien. in Chron. ætat. 6. circa an. 458. & fusius narrat Baro. Anna. tom. 5. ad an. 419. ex Sur.

Eo tempore, quo Saxones Pictique bellum aduersus Britones susceperunt, Germanus Ducem se prælij profitetur, eligit expeditos, circumiecta percurrit, & è regione, qua hostium sperabatur aduentus, vallem circumdatam editis montibus intuetur, quo in loco nouum componit exercitum, ipse dux agminis. Etiam aderat ferox hostium multitudo, quam appropinquare intuebantur in insidiis constituti. Cum subito Germanus signifer vniuersos admonet, & prædicit vt voci suæ vno clamore respondeant: securisq; hostibus, qui se insperatos adesse confiderent, Alleluia, tertio repetitū, sacerdotes inclamant. Sequitur vna vox omnium, & eleuatum clamorē, repercusso aere, montiū inclusa multiplicant. Hostile agmen terrore posternitur, & ruisse super se nō solum rupes circumdatas, verum etiam ipsam cæli machinam contremiscunt: trepidationique iniectę vix sufficere pedum pernicitas credebatur. Passim fugiunt, arma proiiciunt, gaudentes & nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiā timore præcipites, flumen, quod sensim venientes transierant, deuorauit. Vltionem suam innocens intuetur exercitus, & victoriæ præstitæ otiosus spectator efficitur. Spolia colliguntur exposita, & prædam cælestis victoriæ miles religiosus adipiscitur. Triumphant Pontifices, hostibus fusis sine sanguine: triumphant victoria, fide obtenta, non viribus.

XII. *Quod sine Deo nulla comparatur victoria.*

Antonius Panormita. li. 3. de dictis Alphonsi Regis cap. 51.

Alphonsus Aragonum ac Siciliæ Rex, cum filium suum Ferdinandum ad vlciscendas Florentinorum injurias, qui cum hostibus perperam & inique fœdus contra Alphonsum fecerant magno cum exercitu misisset, post longam filij institutionem hæc adiecit: Nunc quod maxime te moneo, fili charissime, illud est, Ne tantum, aut tuæ, aut commilitonum audacię tribuas, vt putes absq; numinis auxilio victoriam vllam haberi posse. Victoria, mihi crede, non hominum disciplinis, aut industria cōparatur, sed Dei Opt. Max. benignitate & arbitrio. Scientia itaq; rei militaris ita demum profutura est, si Deum nobis pietate atq; innocentia pacatum propitiumque habuerimus. Deum igitur inprimis cole, in eū confide, à quo tum victorias omnes, tum optima queq; prouenire proculdubio est. Quē si quando tibi iratum suspicaberis, caue contendas: imo quicquid ab eo tibi accidisse videatur, boni consule, & patientia ac pœnitentia eum placa, & tibi beneuolum redde. Sane quos Deus amat, corripit & affligit: sed si afflictos dolentes interim, & se metuentes viderit, eos postea recreat, reficit, & fundat.

Insignis Alphonsi admonitio ad filium de re militari.

Victoria belli vnde.

XIII. *Northmanni 40 peregrini Salernum à Saracenis obsessam magna virtute liberant.*

Ex Leone Ostiensi lib. 2. ca. 28. Baro. to 11. Annal. an. 1002. 16.

Ante annos ferme sedecim Northmanni quadraginta numero, peregrino habitu, quippe qui ab Hierosolymis, quo orationis causa perrexerant, redeuntes Salernum applicuerunt, viri & statura proceri, & specie venusti, & armis præcipui. Quā ciuitatem cum à Saracenis obsessam reperissent, accensis nutu Dei animis, à Guaimario maiore, qui tunc Princeps erat, equos, armaque poscentes subito in illos irruerunt, plurimisque peremptis, & reliquis in fugam versis, mirabili victoria, Deo largiente, potiti sunt. Efferuntur miris omnium laudibus, magnisq; à Principe illustrati muneribus, vt manere secum debeant, multis precibus inuitantur. Illi amore tantum Dei, & Christianæ fidei assertione hoc se fecisse asserentes, & dona respuunt, & manere ibi se posse denegant. Prædictus itaq; Princeps, consilio habito cum eis Legatos suos in Northmanniam dirigit, & veluti Narses alter, citrina per eos poma, amygdala quoque, & inauratas nuces: ac pallia regia, & equorum phaleras auro argentoque distinctas illuc dirigens, ad huiusmodi gignentem humum illos non modo inuitabat, verum etiam attrahebat.

Sacracenorum exercitus à paucis Christianis superatur.

XIV *De Constantini Magni in deuictos milites misericordia.*

Euseb de vita Constantini li. 2. c. 13.

Constantinus Imperator diligentem adhibebat cautionem, ne inter dimicandum fieret multorum cædes. Vnde non magis suorum, quam hostium saluti prospiciebat. Quapropter suos, cum fuissent in pugna victoriam adepti, hortari solebat, vt captiuorum misererentur: & cum homines essent, naturę humanæ nequaquam eos caperet obliuio: atque si aliquando militum animos ferociores cerneret, auri munusculo eos refrenare, præcipereque, vt qui aliquem ex hostium numero viuum cepisset, aliqua certi auri summa remuneraretur. Atque hanc velut illecebram ad hominum conseruationem Imperatoris excogitauit prudentia: adeo vt infiniti:

Constantini in victos misericordia.

etiam

Prudentia Constantini.

etiam ex ipsis Barbaris incolumes euaserint, Imperatore ipsorum vitam auro redimente.

TIT. C. De disciplina militari.

Luc. 3.

Ioannem Baptistam interrogauerunt milites, dicentes, Quid faciemus & nos? & ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris.

EXEMP. I. *Bona militaris disciplina Deum propitium & adiutorem facit.*

Greg. Tur. hist. Franc. lib. 2. c. 37. apud Baron. tom. 6. an. Christi 507. Carol. Sigon. de Imp. Occident. lib. 16 an. 506.

REx Christianissimus Clodoueus aduersus hereticos Arianos pugnaturus, accepta à sancto Remigio Rhemensi Episcopo ad tam periculosum bellum conficiendum benedictione, à quo & sacrũ quoque baptismum acceperat, edita sanctione hæc vniuerso exercitui mandauit: Imprimis de ministerio ecclesiarum omnium præcepimus, ne ad subripiendum ea aliquis conaretur, neque de sanctimonialibus, neque de viduis, quæ in religione Domini deuotæ esse probantur: simili conditione de clericis, vel filiis supradictorum tam clericorum, quã viduarum, qui cum illis in domo ipsorum consistere videbantur. Idem de seruis ecclesiarum, quos de ecclesiis tractos per Episcoporum sacramenta constiterit, præceptum est obseruare, vt nullus ex ipsis aliquam violentiam vel damnum patiatur. Quod vero religiosissimus Princeps lege sancita cauit, illud ipsum inuiolabiliter quidem voluit custodiri: vt quæ de ipso his verbis scribit Gregorius Turonensis aperte declarant: Quoniam (inquit) pars hostium per territorium Turonicum transibat, pro reuerentia beati Martini dedit edictum, vt nullus de regione illa aliud quam herbarum alimenta, aquamque præsumeret. Quidam autem de exercitu, inuento cuiusdam pauperis fœno, ait: Nonne Rex herbã tantum præsumi mandauit, & nihil aliud? & hoc (inquit) herba est. Non enim erimus transgressores præcepti eius, si eam præsumimus: cumque vim faciens pauperi, fœnum vi abstulisset: factum peruenit ad Regem. Quo dicto citius, gladio exempto, ait: Et vbi erit spes victoriæ, si beatus Martinus offenditur? Satisque fuit exercitui, nihil vlterius ab hac regione præsumere.

In fœni raptorem seuere vltus Clodoue.

II. *Militum immoderata rapacitas suos auct res rapit & perdit.*

Procop. de bello Goth. lib. 3. apud Baron to. 7. an. 553.

Narses belli Dux fortissimus à Iustiniano Imper. contra Totilam in Italiam missus, re bene gesta lætior factus id omne Deo acceptum (vt erat in vero) indesinenter referebat. Conuersus deinde ad ea quę proxima erant ad ministrandum, Longobardorum in primis nefanda facinora se in expeditionem sequentium vindicare primum & expiare curauit. Illi namque ad cæteram vitæ factorumque impietatem & scelus, vel ædificia ipsa in quæ diuerterant, iniussi cremabant, stuprumque fœminis & vim inferebant sacras in ædes refugientibus. Vnde magna pecunia hos primum donatos ad proprios redire penates permisit, Valeriano, Damianoque suis cum copiis Ducibus traditis: qui eos tã diu deducerent, quoad in Romanorum confinia peruenissent: & illis iniunctum, vt sine aliorum iniuria pertransirent. Delegit potius, inquit Baronius, robore fortissimorum carere militum, quam Deum eorum perperam factis offendi, probe sciens ex militum delictis infirmiorem exercitum reddi, ex pietate autem imbelles effici quosque fortissimos.

III. *Bona belli disciplina & spes in Deo victoriam affert.*

Agathias lib. 2. Baron tom. 7. 555. Petr. Ribaden. l. 2. de Principe c. 5

Anno Christi 555 Bucellinus Dux Francorum cum dicto Narsete prælio decernens apud Capuam ab eo victus est, ac necatus cum omni Francorum exercitu, adeo vt ex tam ingenti hostium numero quinque tantummodo fuerint reperti, qui remarint ad propria. Rem porro egregie gestam cum Agathias describat, id tribuit eius pietati ac justitiæ, qui legionibus & ordinibus in acie dispositis, non ante conserere manus cum hoste voluit, quam purgato exercitu; inuentum enim tunc vnum Herulorum nobilem militem, qui seruum occidisset, pari illum pœna plectendum esse jussit: nec magni facit, etsi in tanta temporis ac rerum necessitate ingens Herulorum multitudo sese ab exercitu, mortem gentilis sui ægro ferens animo, separaret.

IV. *Eiusdem argumenti.*

Procop. de bello Wandal. lib. 1. Baron. tom. 7. anno 533.

Belisarius Constantinopoli à Iustiniano in Africam missus, cum exercitu, cum Heracleam, & inde Abydum peruenisset, ibi dies quatuor dum hæreret maris tranquillitatem exspectans, casus contigit huiusmodi: Duo Massagetæ quendam è sociis vt ebrios irridentem interfecerunt: nam omnium maxime vino dediti Massagetæ sunt. Belisarius igitur ambos hos in Abydi quodam promontorio palo infixit. Quod factum cum alij, tum ex eorum genere viri maxime ægre ferre: Belisario dixerunt, se non ex lege aut pœna aliqua coactos, cũ Romanis subditi non sint, sed sponte in exercitu esse: tali igitur supplicio non esse apud eos consuetudinem delinquentes plectere. Cum his itaque plures consensere qui maxime propter scelera, impunita esse delinquẽtium peccata cupiebant Belisarius igitur vniuersum congregãs exercitum, hæc alloquitur. Si nunc apud vos belli expertes, ac nunc primum militantes verba haberẽ, longa mihi opus esset oratione ad enarrandum, quantam vim habeat ad victoriam obseruatio justitiæ. Huius disciplinæ summã, tum pugnę finem atq; fortunam imperiti in dextris consistere tantum existimant; vos autẽ qui sæpe inimicos vicistis, neq; corporibus, neq; virib. vobis inferiores, sæpe etiam victi fuistis, non ignorare puto, quod homines quidem vtrinq; ex acie inter se dimicant,

finem vero tantum, quem Deus voluerit, consequuntur. Nam & corporis prosperitatem, & armorum diligentiam, cæteramque belli præparationem longe inferiora justitia & in Deum obseruantia esse, non dubium: quam si quis sectatus fuerit, magis ei quam ex supradictis felicitas obuenerit. Prima igitur justitiæ cura, iniuste interfectos vlcisci. Si enim justi & iniusti judicium in eos exerceri, qui prope nos sunt, prætereatur: nullus jã metus erit: vilis ad modũ fuerit homini animæ ratio. Si quis enim barbarus proximum per ebrietatem occiderit, ac venia propterea postulata, se crimine solutũ dixerit: peccata licentia longe fuerint peiora. Neque enim vlla ratione fas ebriũ esse, multo minus in exercitu militi proximos ob id interficiendo. Ipsa enim per se temulentia, vel cæde non consequente, pœna est digna: quanto magis si ea consequatur: multo item magis in proximum, quam alienum. Exemplum itaq; facti quale sit, & quam detestabile, ipsi conspicitis. Vos ergo manibus temperare, ab iniuriaq; abstinere opus. Nec putatote me conniuentem, iniustum quoquo modo toleraturum: neq; illum quamuis hostibus formidolosum ac terribilem, qui alioquin manibus in hostes puris non feratur, vllo modo commilitonem putaturum: cum frustra sit fortitudo, vbi justitia defuerit. Vbi Belisarius finem dicendi fecit, exercitus omnis & verba Imperatoris non contemnenda considerans, & illorum supplicia spectans, timore corripitur: jamque ex illo frugi esse & ex ęquo inter se viuere apud talem Ducem non iniusta passurum cogitabant.

V. *Wamba pugnaturus aduersus tyrannos, adulteros punit milites, & ope diuina hostes superat.*

Ex Luca Tulensi Baron. om.8 ad an. Dom. 647. .2.3.4.

Anno Redemptoris sexcentesimo septuagesimo quarto, Indictione secunda, Wamba Rex Hispaniarum aduersus tyrannos, qui Galliam Narbonẽsem, & alia loca regni sui proditione subegerant, comparato exercitu progrediens, diuino munitus auxilio sex mensium spatio eosdem feliciter debellauit, penitusque deleuit. Ad hos autem debellandos tyrannos expeditionem parans Rex maxime pius, primũ omnium studuit exercitum communire justitia: quamobrem in ipso procinctu, quos sciuit milites adulteria perpetrasse, jussit amputari virilibus, hanc tanto Principe dignam sententiam promens: Ecce jã judicium imminet belli, & licet fornicari, vt Deus ad iracundiã prouocetur? Frustra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum.] Qui vero primum sceleribus militum eo modo purgauit exercitum, à Deo accepit, vt Angelos haberet cõmilitones. Ita quidem testatur dignus cui credatur auctor, nempe visum esse Angelis vallatum exercitum, sed reddamus hic eius verba: Manifeste inquit, diuina protectio adfuit: quod cælestibus indiciis patuit euidenter. Visus est enim Angelorum excubiis protectus noster exercitus, & ipsos Angelos super castra corusca volitatione protectionis suæ signa portendere.] quod & rerum declararunt euenta: siquidem difficillimum bellum aduersus duos tyrannos Vasconum Francorumque roboratos auxilio, ciuitatibus munitissimis tutatos, breuissimo temporis spatio summa felicitate confecit: insuper & post deuictos tyrannos, Lupum Ducem pollentem Francorum viribus nullo negotio superauit, deque omnibus triumphum gloriosissimum egit.

Adulteros milites punit Wamba certamen initurus.

Wambæ exercitus Angelorum præsentia protegitur.

VI. *Seueritas disciplinæ militaris.*

Ex Roderic. Santio par. 4 hist. Hisp. cap. 7.

Santius IV. qui Alphonso huius nominis decimo patri suo in regnis successit an. Domini 1284. virtutibus pollebat, quæ Reges non mediocriter ornant, pręcipue tamen in bellis disciplinæ militaris fuit seuerissimus custoditor: sæpe enim pro parua inobedientia milites virgis cæsi: manus amputauit, inobedientesque in mediis castris securi jussit percuti, nonnunquam propria manu cęcidit: nam cum contra Saracenos bellum gereret, orta semel seditione & tumultu in exercitu, cum per alios sedari non posset, processit Rex nudus sola indutus camisia, ac se in medio suorum inuicem pugnantium iniecit, dicens: O strenui milites, vbi est fides vestra: non in vestros commilitones, sed in me gladios figite, qui vos huc adduxi. At cum ab armis non cessassent, ille inermis vt erat, arrepta lancea duos percussit milites, qui principales in tumultu videbantur, dicens: Aut Saracenos vestros hostes, aut me percutite, qui vos percussi: nec hodie eisdem infidelibus tantam detis gloriam, & vobisipsis tam funestam ignominiam, vt gladiis vestris, non hostilib. pereatis. Tunc omnes aut metu, aut pudore ab armis abstinuerunt.

Rigor disciplinæ militaris.

VII. *Eiusdem argumenti.*

Constantinus Manasses in Annal.

Inuicta res est justitia, quæ prius infestos potest amicos reddere, ac hostes perinde attrahit, atq; magnes ferrum. Quidam miles Belisarij auem domesticam rapuerat. Ea qui per iniuriam spoliatus erat, clamorem tumultuarium tollit. Quo Belisarius audito factum illud molesto tulit animo: militem rapinis deditum perquirendo reperit: ardentius excãdescens pœnam pro delicto non magno atrocem & grauem statuit: quippe miserum in crucem agi jussit, atque hoc supplicij propter animum iniuriæ cupidum perpeti. Quamuis enim à natura sic comparatus erat, vt perhumaniter cum hominibus ageret, dulcique melle verba sua temperaret: tamen idem notat, experientes & claros in arte sua medicos solere nonnunquam amara miscere.

Belisarij justitia in castigando milite.

Humanitas seueritate diluenda.

VIII. *Consilio vtendum Imperatori in debellandis hostibus.*

Ex eodem par. 4. hist. Hisp. cap. 3.

Alphonsus X. Castellæ & Legionis Rex, sui regni initio, oppidum de Niebla in Vandalia per Saracenos diu occupatum mensibus decem obsedit, illudque machinis continuo debellauit. Occurrit tamen in castris suis innumera quædam muscarum plaga, quę manducare homines non sinebat, quin & illas vna cum cibis manducarent. Ex qua re omnes

fere de castris ventris fluxum, quem dysenteriam vocant, incurrerunt, plurimiq; moriebantur. Cum Barones & milites Regi suaderent, vt ab obsidione discederet, ille tamen perseuerandum dixit in re in-

2. Reg. 11. cepta, vt alter Ioab in obsidione Rabba, qui vt scriptura testatur, suorum suasionibus non acquieuit, donec ciuitas, licet cum suorum incommodo, caperetur. Sciebat enim quod (vt ait Hieronymus) absq; perseuerantia nec qui pugnat, victoriam, nec victor palmam triumphi assequitur Vix itaque Alphonsus verba expleuerat, ilico duo monachi ad Regem accesserunt mouentes ad perseuerantiam obsidionis, quoniam Mauri victualibus carebant, muri deniq; rupti erant. Plagam vero muscarum pollicebantur cessare, si eorum consilio Rex annueret. Persuaserunt enim Regi, vt publica banna acclamarentur, vt quisquis certam muscarum summam ad quosdam puteos prope castra afferret, duos Turonenses argenteos pro salario obtineret, qua industria euenit, vt infra biduum tribus profundis puteis muscarum spurcitiis repletis plaga muscalis, simul & dysenteriæ morbus penitus cessarent. Quare à Saracenis cognita, non modo Regi oppidum dedere, sed & multa alia castra & oppida.

IX. *Temeritas in bello periculosa, & epulis vacare atque otio.*

Petr. Ribad. libr. 2. de Princip. Christ. c. 48. Capta ab Alphonso Rege VI. Toleto vrbe, & multis oppidis ac populis in potestatem redactis, ita fracti sunt ac debilitati Maurorũ animi, vt per multum tempus arma capere non fuerint ausi, atque ita factum, vt Christiani summa quiete & pace fruerentur, eiusque dulcedine capti, otio & voluptatibus deliniti, remissa multum pristina virtute, robur illud, quo antea pugnabant, prorsus amitterent. Cum igitur postea Hali Almorauidum Rex Toletanos fines cum numeroso & forti exercitu inuaderet, nec posset Alphonsus Rex ob ingrauescem ætatẽ & morbos arma capessere, & hostibus obsistere, filium suum Sanctium cum copiis misit: qui victus & cæsus fuit ad Valessium, (Vrcessium quidam vocant) milites enim, quos ducebat, illecebris deliniti, otio atque voluptatibus effeminati, manibus obtorpescentibus prælium inibant: nec ea erant virtute, qua, cum asperius educarẽtur, ad labores & Martem obduruerant. Rex igitur tanti dedecoris ac ignauiæ hanc esse causam intelligens balnea, & alias domos ad voluptatem factas solo æquari iussit, curauitque, vt milites labori ac rebus asperis, vt ante, vsu & exercitatione assuescerent: atque ita amissum decus recuperatum est.

TIT. CI. De Monomachia seu de duello.

1. Reg. 17. *Mirabile duellum fuit inter Dauid & Goliath Gethæum gigantem: Dauid enim erat puer & inermis, tamen in Domino confidens gigantem Philistæum, so tem peritum & armatum vicit funda & lapide in nomine Domini.*

EXEMP. I. *Bonis adest Deus in se fidentibus, & vnus bonus praua' et multis.*

ANno Domini vigesimo quarto post sexcentesimum, dum Persæ Romanos bello insequerentur in duello tum facto diuina protectio adfuisse cognita est Heraclio Imperatori, vt merito Dauidicum illud ipsi fuerit occinendum: *Obumbrasti super caput meum in die belli*? cum enim Heraclius ad Sarũ amnem peruenisset, Sarbaras Barbarus Persarum Dux à Cosrohe missus contra Romanos, ponte ex funibus & lana contexto Euphratem transiit, Romanosque insequitur. Imperator Saro transmisso, exercitum quiete relaxat. Venit & Barbarus ad alteram fluminis partem, cumq; cerneret amnem, pontem & propugnacula in eo à Romanis occupata, castra posuit. Romani porro incomposito agmine per pontem excurrentes multos Persas interfecerunt, nequicquã Imperatori obtemperantes, ne ita sine ordine euagarentur, atque insidiis hostium se exponerent. Itaque non multo post à Persis per insidias circumuenti pœnas suæ contumaciæ & temeritatis dederunt. Ipse tunc Imperator suis in periculo constitutis opem tulit, ac quendam giganti similem in medio pontis secum congressum feriit, inq; profluentem deturbauit. Cuius casu reliqui etiam barbari territi cum fugam facerent, obsistente pontis angustia, alij in amnem, alij gladiis interfecti sunt. Imperator paucis stipatus sic pugnã obiit fortitudine quam pro hominis natura maiore, adeoquidem, vt Sarbaras admiratione perculsus cuidam Cosmæ dixerit: Vidésne, ô Cosma, Cæsarem (agnoscebatur enim insignibus Imperatoriis) quanta is audacia prælium subit, solusq; contra tantam multitudinem certat? Nox superueniens prælium diremit: Barbarus autem sibi metuens retro abiit.

Theophan. an. 15. Heraclij & Cedr. in compend. Baron. 8. an. 624. 2. 3. Psal. 139.

Inobedientiæ militaris pœna.

Duello Gigantem superat Heracl. Imp.

II. *Radislaus aduersus Wenceslaum insurgens ab eo ad monomachiam prouocatur.*

Radislaus Gurimensis Princeps, Missibogij filij, per iniuriam inuaserat Boemiæ fines, coactus à suis tandem optimus Wenceslaus Boemorum Rex militem collegit. Cum jam dimicaturæ essent acies, Si aliter, exclamat Wenceslaus, nisi prælio res componi nequit, cur non potius sine insontium sanguine, ipsi inter nos singulari certamine decernimus? Nulla sit mora. Loriculum super cilicinam vestem indutus, paruoq; ensiculo succinctus Wenceslaus in arenam prodit: at Radislaus cataphractus hastatusque, cum ingenti machæra se infert. Wenceslaus signo crucis frontem pingens subito Angelos vidit, atque hanc vocem, velut ab homine promptam, audit: Ne feri, Et repente Radislaus humi procumbens veniam audaciæ poposcit, seque potestati victoris permisit. Aleuans prostratum Wenceslaus monuit, data venia & dignitate ei restituta, vt contuma-

Io. Dubrauius lib. 4. hist. Boem.

Monomachia Radislao à Wenceslao oblata.

Prodigium.

tumaciam in obsequium debitum verteret, ne post grauius ab irato numine plecteretur.

III. *Duellum inter duos iniquos cum vtriusque detrimento permittitur, vt se mutuo castigent.*

Ex Pet. Mexia sylu. var lect. p. 2. ca. 10. Mart. Delrio to. 2. lo. 2 Disq. magic l. 4. ca. 4. q. 4.

Quando miraculo Deus non fauet alteri parti, fieri solet, vt vel maneat res dubia. Sic accidit in pugna duorum Hispanorum nobilium tempore Alfonsi Regis: qui fuit Petri Regis Castellæ pater. Hi fuere Ruy Paez de Viedma, & Paz Rodriguez de Auila: ille hunc proditionis accusauit: hic illum sceleris grauioris vicissim recriminatione pulsauit. Cum ventum esset ad duellum, tribus continuis diebus ab ortu solis ad occasum pugnarunt, multisque se vulneribus affecerunt, & dubia prorsus, nec in vnum, alterumue inclinante victoria, vtrumque Rex innocentem pronunciauit, & æquali virtute præditos amicos esse voluit: asserens eos animositate portius, quam veritate sese mutuo criminis apud Regem accusasse.

Manifestandi criminis gratia duellū olim concessum.

IV. *Duella iam olim, vt nunc per Concil. Trident. prohibita.*

To. 3. Conciliorum edit. Venet. apud Baro. to. 10. an. 855.

Circa annum Domini 855. creuerat graui animarum damno in in populo Francorum abusus, vt causæ sæpius duello dirimerentur: ne inolitū scelus vlterius patraretur, canonica censura, dignaq; collibuere seueritate: hæc statuit Synodus Valentina: Statuimus iuxta antiquum ecclesiasticæ obseruationis morem, vt quicumq; tam iniqua & Christianæ paci inimica pugna alterum occiderit, seu vulneribus debilem reddiderit, velut homicida æquissimus & latro cruentus, ab ecclesia & omnium fidelium cœtu seperatus, ad agendam pœnitentiam modis omnibus compellatur. Ille vero qui occisus fuerit, tanquam sui homicida, & propriæ mortis spontaneus appetitor à Dominicæ oblationis commemoratione alienus, nec cadauer eius iuxta sanctorum Canonum decretum, cum Psalmis vel orationibus ad sepulturā deducatur. Supra quibus duobus titulis propter funesta & horrenda animarū, vel etiam corporū exitia Christianissimi Imperatoris pietas sacerdotali omnium nostrum supplicatione imploranda est, vt tantum malum à populo fideliū suis publicis sanctionibus amoueat, &c. Apertissime vero Concilium Tridentinum id prohibet in hæc verba: Detestabilis duellorum vsus, fabricante diabolo introductus, vt cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur, &c. Denique laudatissimus Pontifex Gregorius decimus tertius ad omnes Christianos etiam priuatos voluit hanc prohibitionem pertinere, per bullam anno 1050. editam nono Decembris, quæ sic incipit,

Duellum exercentes qua pœna digni habiti.

Duellum à Concilio Trid. prohibitū.

Ad tollendam intestabilem.

* *
*

TIT. CII. De execratione, seu mala imprecatione.

Istiusmodi imprecatio extat in Deuteronomio: Sitque cadauer tuum esca cunctis volatilibus cœli & bestiis terræ. Deut. c. 28.

Iosuæ Ducis Israelitarum imprecationes in eum, qui Hierichuntem instaurasset, ratæ fuerunt. Hiel cum Hierichuntem instaurans duos amisit filios. 3. Reg. 16.

Dauid quoque Rex Ioabo, qui Abnerem perfide trucidarat, eiusque domui dira ob hoc facinus imprecatus erat, vt scilicet nunquam ex eius familia deesset, qui leprosus non esset, & quærens panem. 2 Reg. 3.

Christus Dominus secus viam à Bethania ficum solo verbo arentem reddidit. Matth. 21.

EXEM. I. *S. Seuerus imprecatione arborem sterilem fecit, & oratione fertilem.*

CVm S. Seuerus Presbyter iter ageret, incaute Mespili arboris ramo percussus in capite est: quamobrem arescere iussit, & confestim exaruit: at quarta post die, cum rediens animaduertisset eam aridam, pœnitentia ductus, in seipsum animaduertens, iis verbis vsus est: Væ mihi, qui in amaritudine cordis maledixi huic arbori, & ecce aruit, Et equo descendens prostrauit se ad radices eius, & orauit Dominū, vt reuiresceret arbor: mox ab astantibus visa est virorem, foliaque recipere.

Greg. Tur. de gloria Conf. c. 50.

II. *Cum Milles vrbi maledixisset subuersioni obnoxia facta est.*

Milles Martyr primum apud Persas militauerat, postea vero deserta militia Apostolicam est vitam imitatus. Fertur autem cum Persicæ cuiusdam ciuitatis Episcopus esset, multaque sæpenumero passus, & verbera sustinuisset & tractus, nec vlli isthic persuadere posset, vt Christianus fieret, moleste tulisse, ciuitatique maledixisse, & abiisse. Paulo post vero, cum primores illic in Regem peccassent, missum esse exercitum cum trecentis elephantis, ciuitatemq; illam subertisse, & instar arui aratro subegisse ac seminasse. Milles vero peram duntaxat circumferens, in qua sacrum Euangeliorum codicem habebat, Hierosolymam vsque peruenit, in votis habens illinc & in Ægyptum descendere, vt monachos illic videret.

Sozo. hist. Eccl. lib. 2. cap. 14.

III. *Seuerus assuetus Synodo maledicere supplicio afficitur.*

Seuerus quidam qui Antiochiæ thronum Episcopalem per tyrannidem occupabat, plurimum in Chalcedonensem Synodum inuectus, eam quotidie Anathemate damnare non cessabat, præsertim in litteris, quas ad amicos dimittebat. Hunc autem Seuerum fidelissimus Imperator Iustinus primus, primo Imperii sui anno, comprehendi, cōmeritasque pœnas pendere, linguamq; eius radicitus ex-

Euagrius hist. Eccl. lib. 4. ca. 4. Niceph. 17. cap. 2.

ſcindere iuſſit: eamque exequutionem Irenæo demandauit, qui in Oriente Antiocheno Magiſtratui præerat.

IV. *Virgo diabolum compellans obſidetur, & à viro religioſo liberatur.*

Ioan. Nider. li. 5. Formicarii, c. 2.

Tempore quo in Vniuerſitate Colonienſi ſacræ Theologię ſtudio adſcriptus fui (vt ait Ioannes Nider:) quædam virgo quindecim annorum, moribus, ſecundum ſæculum, totis compoſita, in domo cuiuſdam ſuæ conſanguineæ nutriebatur extra domum parentem. Cumque cognatæ ſuæ ſcyphum ſatis vilem terreum quendam à caſu fregiſſet, cognata ira replebatur in lapſus negligentiam, & in ream virginem. Quæ virgo tanto hoc moleſtius tulit, quanto vaſculum vilius extitit. In iram ergo commota virgo, hora ſumendi cibũ, nec comedere, nec ad menſam præ ira ſe præſentare voluit: cuius cognata ait: Oportet vt comedas: at virgo apud ſe (vt mihi poſtea & exorciſtæ retulit ſuo) huiuſmodi verba ſubmurmurando dicebat: Si me oportet edere, in nomini diaboli fiat: ſic menſam acceſſit, benedictionem menſæ, quã beneſciebat, dicere neglexit: & in primo morcello, vt putabat, muſcam ori illatam ſenſit: quam cũ nulla arte eiicere valeret, deglutiuit, & immediate obſeſſa fuit: ſemper tamen vſum rationis bonum habuit, licet ſæpe ſatis vexaretur à dæmone. Cum autem in domũ parentum cum magna mœſtitia reduceretur, & diutiſſime nullus reperiretur: qui liberare poſſet: tandem quidam frater noſtri ordinis, nunc Magiſter Gotfridus Schluſſel Sacræ Theologiæ profeſſor, calamitati parentum & puellæ compatiens, ſe in eius exorciſatione intromiſit, pacto tali præuio: vt ſi liberaretur, nihil terreni exorciſtæ daretur: ſed puella in caſtitate ſolita ſi vellet, libere, & nõ in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus miſſam, obtulit obſeſſa oblationem conſuetam, in eadem adfuit per totam, & in nullo vexari videbatur: finitoque officio, poſt ſatis diutinum exorciſmi actum, membris omnibus virginei corporis pæne præcontuſis, exiit dæmon, & ita virgo deinceps Domino in caſtitate ſeruiuit.

V. *De Stephano presbytero, cui diabolus aduocatus caligas è tibiis extraxit.*

Gregor. Magn. li. 3. Dial. cap. 20.

Quidam qui nunc nobiſcum ſunt, rem hanc, quam narro, teſtantur. Vir vitæ venerabilis Stephanus nomine Valeriæ prouinciæ presbyter fuit, huius noſtri Bonifacii Diaconi atque diſpenſatoris eccleſiæ agnatione proximus. Qui quadam die de itinere domũ regreſſus mancipio ſuo negligenter loquens præcipit, dicens: Veni diabole, diſcalcia me. Ad cuius vocem mox cœperunt ſe caligarum corrigiæ in ſumma velocitate diſſoluere, vt aperte cõſtaret, quod ei ipſe, qui nominatus fuerat, ad extrahendas caligas diabolus obediſſet. Quod mox vt presbyter vidit, vehementer expauit, magniſq; vocibus clamare cœpit, dicens: Recede miſer, recede, non enim tibi, ſed mancipio meo locutus ſum. Ad cuius vocem protinus receſſit: ita vt inuentæ ſint magna iam ex parte diſſolutæ corrigiæ. Qua in re colligi poteſt, antiquus hoſtis, qui tam præſto eſt factis corporalibus, quam nimiis inſidiis noſtris cogitationibus inſiſtat.

Diabolus inuocatus diſcalciat Stephanũ.

VI. *Comitiſſa Hollandiæ per pauperculæ mulieris imprecationem 365. proles parit.*

Albert. Crant. in Vandalia. Ludouic. Guicciardin. in ſua Belgiographia. Adrian. Iun. in hiſt. Bataviæ c. 20. Iac. Meyer. Ann. Fland. lib. 9. an. 1278.

Margarita Florentii Comitis Hollandiæ & Mathildis filia, cum mulier mendica illam accederet geminis vlnis geminos geſtans filios vno partu genitos, & eleemoſynam ab illa peteret, eam non ſolum cum repulſa, ſed cum acerbo etiam conuitio excepit: nec fieri poſſe dixit, vt vno ventre duos filios pareret, niſi duos ſimul patres habuiſſet, alterũq; filiorũ ex adulterio concepiſſet. Paupercula contumeliã ſibi factam valde dolens, à Deo precibus hanc gratiam in pudicitiæ ſuæ teſtimoniũ impetrauit, vt Margarita vterũ tum ferens pares numero cum diebus anni filios pareret. Vnde poſtea per omnipotentiam ſuam votis fœminæ pauperis, cuius ſe adiutorem fore in ſacris litteris paſſim profitetur, benigne annuit, & Comitem trecentarum ſexaginta quinq; prolium vno partu matrem effecit, vt teſtatur inſcriptio epitaphii in templo pagi Loſdunenſis haud procul Hagha Comitis ſiti, quæ talis eſt: Illuſtris Domini Florentii Comitis Hollandiæ filia, cuius mater fuit Mathildis filia Henrici Ducis Brabantiæ, fratrem quoq; habuit Guilielmũ Alemaniæ Regem: Hæc præfata Domina Margarita anno ſalutis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto, ætatis ſuæ anno quadrageſimo ſecundo, ipſo die paraſceues, hora nona ante meridiem, peperit infantes viuos promiſcui ſexus numero 365. qui poſtquam per venerabilem Epiſcopum D. Guidonẽ ſuffraganeũ præſentibus nonnullis proceribus & magnatibus, in pelui quadam baptiſmi ſacramentũ percepiſſent, & maſculis Ioannes fœmellis vero nomen Elizabeth impoſitum fuiſſet, ipſorũ omniũ ſimul cũ matre animæ ad Deum æternaliter victuræ redierunt: corpora autem ſub hoc ſaxo requieſcunt.

Horrendum imprecationis malæ effectus.

Partus mirabilis Mathildis Comitis Hennembergenſis.

VII. *Dæmonem aduocans eius ſenſit præſentiam.*

Ex Annal. Societ. anni 1599. Auenione pag. 250.

Nobilis adoleſcens, ſanguine potius quam virtute, cum aduerſus fœdam aeris tempeſtatem calceos indueret, & alterum, quod anguſtior eſſet, cacodæmoni deuouiſſet, mox vocati ars non defuit: fulmen enim maxima vi in pedem incidit, calceũque pedi excuſſit: & qua vi ciderat, eadem dimidiatum calceum fulmine conſperſum Carpentoratum ad energumenũ detulit: quem vt vidit obſeſſus: Bene habet, inquit, alter calceus meus erit. Qua ſupplicii leuitate didicit adoleſcens non euocandũ facile tam facilem ad inferenda ſupplicia humani generis hoſtem.

VIII. *Imprecatione dæmonum domus occupatur.*

Fœmina

Fœmina quædam nacta ex Anabaptiſtarũ fæce maritum, cum iniquo pateretur anim quotidianis hæreticorum conuentibus ſedes domeſticas inquinari, illis ſedibus imprecata eſt, vt quotquot celebrari capitibus conſueſſent, tot dæmoniis redderentur infeſtæ: habueruntque ſubitum tam diræ preces euentum. Ex eo enim tempore, tanquam accepta poſſeſſione traditi domicilii, tanta ibi malorũ dæmonũ turba debacchari ſolita, vt ædiũ domini pauore perterriti cedere nouis dominis ſint coacti.

Præceptum VI. Decalogi.

Non mœchaberis.

Tit. CIII. De fœdo adulterii peccato.

Adulteri lege à Domino præſcripta lapidibus obruebantur. [...it. c. 20.]

Ob vnius libidinem, non ſolum qui ſcelus admiſit, ſed & vniuerſa interdum ciuitas deleta eſt. [...m. 34.]

Dauid Rex poſt commiſſum adulterium ſui diſſimillimus, repente ex mitiſſimo crudelis factus eſt. [...eg. 11.]

Salomon cum ſe totum in mulierum libidinem profudiſſet, ita à vera religione ſe auertit, vt deos alienos ſequeretur. [...eg. 11.]

Exem. I. *De fœdiſſimo Maxentii tyranni adulterio.*

[...ſeb. Cæſar. ...1. Vita ...nſtantini ...agni c. 27. 28.]

MAxentius tyrannus, qui vrbem omnium reginam vi & armis occupaſſet, tantum ſcelere & impietate proceſſit, vt nullum audax, nullum nefarium & impurum facinus omnino, prætermiſiſſe videretur, quod non perpetraſſet. Nam coniuges legitimas vi à viris abſtraxit, eaſque turpiſſime oppreſſas violataſque ad viros remiſit: idque petulanter & contumelioſe admiſit nõ in ignobiles aut obſcuros, ſed in eos, qui in ſenatu Rom facile primas tenuerunt. Et quamuis infinitas fere liberas & ingenuas mulieres per vim flagitioſe violaſſet; nullo modo tamen poterat intemperantem & effuſam animi ſui libidinẽ explere. Poſtquã autem in Chriſtianas mulieres cęca cupiditate ferri cœpit, nõ potuit omnino per ſuos prouidere, quo facilius ſibi ad eas pateret aditus. Nam illæ citius vitam cum morte commutare volebant, quam corpus ei violandũ permittere. Ex quibus vna, eaque vere Chriſtiana, viro ordinis ſenatorii, qui Præfecturam Romanorũ gerebat, in matrimonio collocata, vbi illos qui in talibus flagitiis tyranno ſubſeruire cõſueuerant, præ foribus ædiũ adeſſe, & virum ſuum metu adductum, illis, vt prehenſam abducerent, præcepiſſe accepit, exiguo tẽporis ſpatio poſtulato, quo corpus conſueto apparatu decenter ornaret, in cubiculum ingreditur. Quæ cum ſola eſſet, gladio transfigit pectus, ſtatimq; mortua cõcidit: cadauere ductoribus relicto. Quæ reuera omnibus hominibus, tum qui ſunt, tum qui poſt futuri ſunt, rebus ipſis, quæ multo plus habent ponderis ad fidem faciendam, quam verba, perſpicue declarauit, celebrem illam & multorum ſermonibus nobilitatam Chriſtianorum continentiam, rem eſſe ſolam, quæ nec libidine expugnari, nec flagitio perimi labefactarique poſſit.

[...axentius ...mo libi... ...oſiſſi...is.] [...ulieris ...niugatæ] [illuſtris continentia.]

II. *De adultero, qui vultum dæmonis præ ſe ferre videbatur.*

Hic de latere coniugis intempeſtę noctis ſilentio vice quadam exſurgens, completo cum aliena flagitio, domũ luna lucente redibat. Cuius faciem per feneſtram intrantis vxor eminus contemplata; clamat horrifice: ad eius clamorem ancillæ domus & famuli concurrentes mox ad contuitum domini pariter conuolarunt, quaſi à conſpectu dæmonis exturbati. Quod vt miles vidit, animaduertit faciem ſuam à forma propria receſſiſſe, & diuino iudicio ſecundum vtilitatem peccati confuſionis ignominiam induiſſe. Ergo vbi delituit vſq; mane, properat verſus eccleſiam, vt cõfeſſus ſacerdoti ſpeciem propriam recipere mereretur. Cui cũ vaccę & pecudes vllæ procedentes ad paſcua longius obuiarent, mox diros dedere mugitus, & quaſi ſubito minaci fulmine retroactæ, quæque quoq; poſſunt diffugiunt. Item paſtores & obuii quiq; fecerunt. Sacerdos autem in oſtio eccleſiæ ad dicendas horas reſidens, mox vt illum vidit, ſignauit ſe, & intrans eccleſiam, oſtium poſt ſe clauſit. Tunc miles ante fores eccleſiæ ſeſe proſternens, Miſerere, inquit, pater ſancte, miſerere miſerrimo peccatori. Non ſum ille, qui videor, ſed hoc mihi peccatis meis exigentibus accidit, vt mea larualis facies videatur, ſed pœnitenti iniunge quod vis, & ſic de me quod Deus voluerit, expectabo. Nec mora, vbi miles cum mira contritione & lacrymis eſt confeſſus, larualis illa confuſio deterſa eſt, & propriam faciem cum ſua integritate recepit.

[*Tho. Cantiprat. l. 2. de vniuerſo c. 30. p. 40.*]

III. *Species gratioſa mulieris in ingratam & horridam per adulterium mutatur.*

Noui aliquando nobilem & deuotum militem, qui vxorem pulchram habuit, deceptam occulte pauliſper à quodam adulterio, cui ſatis conglutinato amore affecta & infecta erat. Expertus illud miles maritus prudens, qui animam perditæ vxoris curare volebat, ſecrete vxorem accerſiuit, vultum eius (vt mihi miles retulit) horridum nimis vidit: ei ſanctis & piis monitionibus contritionem ſuper ſcelere, & pœnitentiæ ſacramentum ſuaſit, & per Dei gratiam ad hoc exequendum vſque perduxit. Quo facto & ſacramentali ſumpta pœnitentia à ſacerdote recedẽs, caſto marito militi viſa eſt priſtinã recuperaſſe faciei ſpeciem totaliter, quam antea ſenſibiliter perdidiſſe videbatur.

[*Ioan. Nider. lib. 2. Formicarii. cap. 10*]

IV. *Paulus Simplex B. Antonii diſcipulus vxorem in adulterio deprehenſam deſerit, & fit eremita.*

 Anto-

Niceph. Call. lib. 8. hist. Eccl. cap. 40.

Antonii Magni Eremitæ multi ſectatores fuere: & in primis Paulus ille, qui ex virtute Simplex eſt cognominatus. Quē feruntruſticam vitam agentem, & cum formoſa coniuge habitantem, poſteaquam eam in flagranti crimine cum mœcho concumbentem vidiſſet, grauiter ſubridentem, adhibito iureiurando, coniunctioni eius renunciaſſe: eaq; ſtatim dimiſſa ad Antonium perueniſſe. Mitis vero admodum fuiſſe, & obedientiam præcipue coluiſſe dicitur: Monaſticis quoque ſtudiis, & certaminibus cum magiſtro contendit, omnem adhibente curam atque diligentiam, ne quid, quod ab illo degeneraret, in imitatione eius deprehēderetur

Vxorem adulteram deſerit Paulus Simplex.

V. *De muliere miraculo in adulterio deprehenſa.*

Laur. Sur. tom. 3. 11. Maij Fulgoſ. l. 8. c. 1.

S. Gangulphi vxor rupta coniugii fide nefaria cōmixtione ſeſe polluit. Cuius rei indignitate permotus vir beatus debitas ab ea pœnas exigere ſtatuebat: ſed veritus ne, ſi illi cauſa necis eſſet, ſi prioris vitæ innocentiam alieni ſceleris næuo obſcuraret: tandem rem totam diuino iudicio commiſit. Accidit interim, vt die quodam cum ſola coniuge prædii fines luſtrando circuiret, & ad quendā fontem veniret, vbi vxorem his verbis compellauit. Multa quidem de te, coniunx, paſſim feruntur fœda & indigna natalibus tuis, quæ verane, an falſa ſint, certo mihi non conſtat: ſed diuina prouidentia, quam nihil fugit, vt ſe res habeat, iam certis declarabit indiciis. En fons hic propoſitus eſt, nec frigidus valde, nec immodice calidus. In hunc igitur manum immitte, & è fundo lapillum extrahe: & ſiquidem à culpa es aliena, nihil malepatieris, ſin autem polluta es, non ſinet Deus latere ſcelus tuū. Tū illa, cū intrepide iurando, falſos de ſe rumores ſparſos aſſereret, & illos beati viri ſermones contemneret, vecordiæq; aſcriberet: inconſtanter in fontem manum iniecit. Ecce autem ſimulatque lapillū ad ſe retrahere conata eſt, membris omnibus obriguit, abſtractaq; à digitis & brachio, quouſq; aqua pertigerat, cute nihil aliud miſera niſi repentinū interitum expectabat. Tunc Gangulphus ad eā: Optaram quidem, inquit, ſi fidem ſeruaſſes, omnia tecū vitæ huius diſcrimina perpeti, & proſpera atq; aduerſa omnia, vtcumque ſors tuliſſet, æquo animo ſuſcipere: ſed quandoquidem hoc te ſcelere obſtrinxiſti, morte quidem digna es, ſed meis manibus nolim tibi necem adferre: diuino potius te iudicio relinquo. Etſi quidem dignos pœnitentię fructus egeris, veniam à Deo impetrabis: ſi autem tantæ nequitiæ finem non impoſueris, cum auctore eius diabolo flammis gehennę inextinguibilibus cōcremaberis Meo ſane deinceps cōtubernio nequaquam frueris. Habeas autem tibi, vnde poſſis vitam ſuſtentare, meam propter nuptias donationem His dictis, cum ſuos conuocaſſet, aſcenſo curru ad prædia ſua procul in Auahenſi territorio ſita profectus eſt, pietatis illic & miſericordiæ vacans operibus, nullumq; tempus ſolitis virtutum ſtudiis vacuum abire ſinens.

Diuinitus proditur coniunx adultera.

Adulteram coniugem deſerere licet.

VI. *De horrenda in mulierem adulteram etiam poſt eius obitum vindicta.*

Fortun. Epiſ. in vita eius apud Zacharias Lipp. 1. Nouemb.

Inter alias res cum magna ſanctitatis opinione à S. Marcello Pariſienſi Epiſcopo in epiſcopatu geſtas, illud de nobili quadam matrona narratur: quæ per omnem fere vitam nefariæ libidinis contagione turpiter polluta tandem obnoxia crimine è vita exceſſit. Cuius cadauer in tumulum illatum ſerpens immaniſſimus frequentare cœpit: credo, vt quam viuentem in crimen pertraxerat, mortuam etiam ſua ſæuitia penitus depaſceret. Hoc cognito beatus Marcellus cum ſerpente pugnaturus ad locum acceſſit: cumque coluber de ſilua ad tumulum, obuio Marcello, rediret, cœpit ſupplici capite & blandiente cauda veniam precari. Tunc vir ſanctus, baculo caput eius ter percutiens, belluam recedere iuſſit. Illa ſanctiſſimi viri imperio nequaquam reſiſtere auſa fugam cepit, quam populus, præcedente Pontifice, tribus fere millibus proſecutus eſt. Deinde acriore increpatione adhibita: Ab hac, inquit, die, aut deſerta tene, aut in mare te demergito: moxque dimiſſa bellua euanuit, & populum incredibili gaudio exultantem & Domino laudes concinnentem reliquit.

VII. *Mutua nece adulter & adultera ſe præfocant.*

Ioan. Nau cler. vol. 2 Chronogr. gener. 20. an. 574.

Alboinus Longobardorum Rex, omni pæne Hetruria & Arimino ac Ciſalpinę Gallię partibus à Bononia Papiam vſque omnibus, excepto Brixello, potitus, Veronā ſe contulit, in qua vxorem reliquit, diſponens in ea conſtituere regni ſedem. Ibi vero conuiuio exhilaratus, Roſimundam vxorem ea patera bibere compellit, quam ex patris ipſius Chunimundi quondam capite à ſe occiſi in poculum redigi fecit, dixitque vxori: vt læte liberet cum patre ſuo. Inſedit hæc iniuria mulieri, atq; vlciſci ſtatuit. Helmechildus erat Longobardus forma præſtans, & in armis ferox, qui puellā in obſequio Roſimundę inſiſtentem deperibat: quod cū non ignoraret Regina, effecit, vt puella ſe illi in concubitum daret. Id cum puella recuſaſſet, Regina ancillam monuit, vt adoleſcentem vocaret clanculum: quo veniente, mox abiret. Re, vt iuſſerat, cōſtituta, induit Regina ancillæ veſtes, & in deſignatū conſedit locū: venit ad horam adoleſcens, ac voluntatē adimpleuit. Volentē abire interpellat Regina, ac detegit ſe non eſſe ancillam. Cauſam autem facinoris exponit: Aut inquit, Regi accuſatus peribis, aut eo obtruncato, Longobardorū regno, & hoc ipſo amplexu perpetuo frueris. Tunc vero victus, licet inuitus tamen aggreditur facinus, Alboinum quieſcentem, & ad primum vulnus reſiſtere conantem, occidit: eo ad funus maximis Longobardorum lacrymis elato, aniſa eſt Roſimunda Helmechildū declarare Regē. Necdum vero cōſentire voluerunt Longobardi, ſed aliquamdiu Reginæ comminati arma in illam conſtituunt. Vnde ſibi timens Regina, fide publica à Longino habita quicquid pecuniarū, & regiæ ſupellectilis habuerat Alboinus, impoſuit nauibus, &

Alsuindam filiam secum ducens, adulterumque, Athesi in Padum sunt delapsi, & in Adriatico nauigātes Rauennam applicuerunt, vbi à Longino magnis accepti honoribus, aliquot menses quietissimi fuerunt, multa interim machinati, vt Longobardi Italia pellerentur. Interea Longinus forma mulieris, aurique cupiditate accensus illam pertentauit, vt Helmechildum maritum de medio tolleret, atque sibi jungeretur, fore vt regnum Italię obtinerent. Sperauit, si eam habuisset vxorem, Rex fieri Longobardorum. Præbuit Longino assensum impudicissima inconstansq; muliercula Factum est, vt quadam die cum Helmechildus de balneo veniret, illa veneno poculum infectum porrexit dicens: Si hoc biberis, magnam salutem inde consequeris: qui cum biberet, ac venenum esse sentiret, apprehenso gladio, Rosimundam per capillos tenuit, & venenum, quod remanserat, illam bibere coegit: sicque diuino judicio ambo perierunt veneno.

[D]ignus a[d]ultero & [a]dultera in[te]ritus.

VIII. *De adultero, qui viso spectro horrendo à scelere resiliit.*

Indus quidam alebat domi suę in oculis coniugis concubinam, non tam venerem vt expleret, quam vt coniugem irritaret: huic nocturnas per tenebras visam esse aiunt horribilem cateruam dæmonum, qui cubantis prementes fauces animam intercluderent: vt ne manum quidem admouere posset ad imprimendum pectore crucis signum: verum implorata à coniuge Dei Matre, melius ei esse factum. Postero die, positis rite noxis, sic deinceps est immutatus, vt non cognoscas eundem esse.

[A]nnal. Sotatis an. [...]s. in mis. Chichicas sub [...]u. Mexi[c]a.

[A]dulter vn[a] à crimi[ne] resipi[t].

IX. *Quam perniciosum sit Reipublicæ Christianæ adulterium.*

Anno Christi 1528. accidit quiddam plane tragicum Basileę. Ciuis quidam honestus & diues Christophorus Bongartnerus vxorem suam de adulterio suspectam habuit. Eam suspicionem auxit, quod in famuli sui suspecti indusio ligulas sericas inuenit, quas suas esse nouerat. Extorquet vi ab vxore, vt fateatur se cum famulo rem habuisse: id si faciat, promittit impunitatem: sin neget, præsentem minatur mortem. Illa fatetur quod non fecerat, sed mox fugit ad sororem in pagum. Attamen amicorum intercessione mulier conciliata marito rediit ad ædes illius. Ea nocte fertur ad cōmune admissa cubile: atqui vero altera die, quę erat Dominica, ablegata famula & liberis ex priore coniuge susceptis, primum grauidam vxorem confodit, inde filiam vix quadrimam: mox epistolam scripsit ad Senatum, & ter inuocato nomine Iesu, è summa ædium suarum parte se præcipitem dedit, fractis ceruicibus. Epistola illa continebat, quid, & quo animo fecisset. Porro de eo, licet mortuo, graue est sumptum supplicium, & corpus eius fractis ossibus sublimi rotæ impositum. Potest hoc vel vnicum exemplum sufficere ad deterrendum ab adulterio coniuges.

[...]rent. in Chro. [a]n. 1528.

TIT. CIV. De ecclesiasticis & ciuilibus adulterorum pœnis.

EXEMP. I. *De Ottone Comite adultero è loco sacro effosso, & ad sepulturam asinniam delato.*

IN Alemannia Otto Comes impudentissimus adulter, & pro adulterio à Constantiensi Episcopo excommunicatus, Dei judicio turpissime decollatur à militibus Ludouici Comitis, cuius vxorem publicis nuptiis, eo viuente, sibi nefandissime copulauit. Qui apud monasterium in prædio ipsius constructum à suis sepultus jussu Constantiensis Episcopi eiicitur, & (vt scriptum est) ad sepulturam asini deputatur.

Apud Baro. tom. II. an. 1089. 4.

Adulter Comes à militibus obtruncatur.

Ierem. 22.

II. *De Imperatrice Maria Regis Aragonum filia ob adulterium publice igne concremata.*

Sub annum Domini nongentesimum nonagesimum quintum Imperatrix Maria nomine Regis Aragonum filia, Ottonis tertij vxor, ob adulterium publice igne crematur.

Alb. Crātz. lib. 4. hist. Saxon c. 26. Genebr. in Chron l. 4. an. 997.

III. *De horrenda morte militis in adulterio deprehensi.*

Aurelianus Imp. magnæ seueritatis fuit erga peccata castrensia. Solus omnium militem, qui adulterium cum hospitis vxore commiserat, ita puniuit, vt duarum arborum ramos inflecteret, quas ad pedes militis ligaret, easdemque subito dimitteret, vt scissus ille vtrinque penderet.

Vide fusius apud Del'r. lib. 4. disq. magic. c. 4. q 4. cap. 3. Io. Naucl. volum. 2. Chronogr. gener. 10. an. 276.

IV. *Lex de supplicio adulterorum.*

Constantinus Imperator ad Catullinum rescribens hanc contra adulteros legem statuit: Oportuerat te, publici instituti respectu, confessione detectos legum seueritate punire, nec frustra vitam differentium moratorias prouocationes admittere: sed delatum adulterij crimen, & quæstionibus adhibitis approbatum, pari sceleris immanitate damnare. Quod deinceps in huiusmodi criminibus conuenit obseruari, vt manifestis probationibus adulterio probato, frustratoria prouocatio minime admittatur: cum pari similique ratione sacrilegos nuptiarum tanquam manifestos parricidas insuere culeo viuos, vel exurere iudicantem oporteat.

Adulteri suppliciū.

Lib. 4. Quorum appell. C. Theod.

V *De indignis adulterorum pœnis olim apud Romanos in vsu ab Imp. Theodosio abrogatis, & aliis legitimis ab eo renouatis.*

Theodosius Imperator adulterorum fœditatem in principe vniuersi vrbe sic euertit. Si quando mulier in adulterio comprehenderetur, non coercitione criminis, sed potius accensione libidinis Romani in eam animaduertebant. Domunculæ enim archæ, quę adulterium cōmisisse, inclusam impudenter deinde impotentem cuiuslibet voluptatem & petulātiam explere permittebant. Et quod omnem excedit absurditatem, tintinnabula sibi homines libidinosi impuri concubitus tempore accommodabant, vt

Niceph. hist. Eccl. lib. 12. cap. 22.

Adulterorū apud Romanos pœnæ.

commo-

Legitimam adulterij pœnam Theodoſ. Imp. renouauit.

commota illa reſonarent, & prætereuntes quandocunq; flagitium tantum non lateret, ſed potius tintinnabulorum ſonitu pœna illa cum iniuria & contumelia coniuncta indicaretur. Quam & ipſam vbi cognouit, pudiciſſimus non tulit Imperator, ſed tam impudentem & obſcœnam conſuetudinem aboleuit. Nam & ſiſtra (ita enim quæ ad tantam contumeliam extructæ erant domunculæ vocabantur) omnino euertit, & adulteras aliarum legum coercitionibus conſtitutione lata ſubiecit. Sic fœda illa contumeliæ plena conſuetudine diuiniſſimus Imperator vrbem Romam liberauit.

VI. *Quibus pœnis affecti ſint olim adulteri apud infideles.*

Bonif. ſedis Apoſt. legatus epiſt. 23. ad Theobaldũ an. Chriſti 170.

Adulterij crimen non ſolum Chriſtianis, ſed & ipſis etiam Paganis in opprobrium & verecundiam vertitur: qui licet Deum verum ignorent, naturaliter tamen quę legis ſunt, & quod ab initio Deus cõſtituit, cuſtodiunt in hac re: nam propriis vxoribus fœdera ſeruantes, fornicatores, & adulteros puniũt. In antiqua Saxonia ſi virgo paternam domum cum adulterio maculauerit vel ſi mulier maritata, fracto fœdere matrimonij, adulterium perpetrauerit: aliquando cogunt eam propria manu per laqueum ſuſpenſum vitam finire: & ſuper buſtum illius incenſę & concrematæ corruptorem eius ſuſpendunt, aliquando congregato exercitu fœmineo flagellatam eam mulieres per pagos circumquaq; ducunt, virgis cædentes, & veſtimenta eius abſcindentes juxta cingulum, & cultellis ſuis totum corpus eius ſecantes, & pungentes minutis vulneribus cruẽtatam, & laceratam de villa in villam mittunt, & occurrunt ſemper nouę flagellatrices zelo pudicitiæ adductę, vſquequo eam aut mortuam, aut vix viuam derelinquant, vt ceterę timorem adulterandi, & luxuriandi habeant: & apud Perſas, quod fœdiſſimum & deterrimum genus hominũ, tam magno zelo matrimonium amore mutuo obſeruant, vt mulier viro proprio mortuo viuere recuſet: & laudabilis mulier inter illos eſſe judicatur, quæ propria manu ſibi mortem intulit vt in vna ſtrue pariter ardeat cũ viro ſuo.

TIT. CV. De inceſtu, aliiſque fornicationis ſpeciebus.

Gen. 49. *Ruben filius Iacob, quod patris lectum inceſtu polluiſſet eius benedictionem in maledictionem conuertit.*

1. Paralip. 5. *Eidem quoque ætatis prærogatiua ablata, & Ioſephi filij data, vt non frueretur iure primogenitorum, ſed filij Ioſeph Ephraim & Manaſſe.*

3. Reg. 12. *Ammon filius Dauid Thamar ſororem ſuam oppreſſit, propter quod poſtea occiſus fuit.*

EXEMP. I. *Vt peccatum inceſtus hominem dementatum reddat.*

Beda lib. hiſt. Eccl. gentis An. cap. 5.

POST mortem Edelberti Regis Anglorum, cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula ſuſcepiſſet, magno tenellis adhuc ibi Eccleſiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non ſolum Chriſti fidem recipere noluerat, ſed & fornicatione pollutus eſt tali, qualem nec inter gentes auditam Apoſtolus teſtatur, ita vt vxorem patris haberet. Quod vtroque ſcelere occaſionem dedit ad priorem vomitum reuertendi iis, qui ſub imperio ſui parentis vel fauore vel timore regio fidei & caſtimoniæ jura ſuſceperant. Nec ſupernæ flagella diſtrictionis perfido Regi caſtigando vel corrigendo defuere. Nam crebra mentis veſania, & ſpiritus immundi inuaſione premebatur.

II. *De canibus contemnentibus panem ab inceſtuoſo homine proiectum.*

Ex Petr. Damian. epiſt. ad Alex. Baron. to. ad an. Chr. 1065. 23.

Cum tempore Alexandri Papę II. inceſtuoſorum numerus increbeſceret, iidemque contumaces & contemptores excommunicationem eccleſiæ vilipenderent, nec recedere ab improbato coniugio vellent: Deus in vnum ipſorum in exemplum ceterorum diram vindictam exercuit, atque irrationabilium beſtiarum facto, quid rationali homini ſit faciendum, oſtendit. Rem geſtam ab Epiſcopo Aplarenſi Pio nomine acceptam omni fide teſtatam ſic ipſe recitat Petrus Damiani in epiſtola ad Alexandrum Papam electum, & ad Hildebrandum: Quidam, inquit, degener quidem moribus, ſed maiorum titulus inſignitus ſuam cõſanguineam nuptiali fœdere copulauit. Quid plura? Prohibitus perſtitit, excommunicatus adhæſit, totumq; eccleſiaſticæ cenſuræ vigorem nugarum puerilium fabulas deputauit. Cui hoc certe ad diuinæ indignationis indicium contigit, vt panes de nuptialibus menſis in plateas ante canum ora proiecti minime tangerentur. Inſuper (ô diuinę animaduerſionis pauẽda ſeueritas) dum rigidus ſtat, dum præceptis ſacerdotalibus ſe non humiliat, qui vigilare ſibi ad ſalutem noluit, in cubiculo dormientem repente de cæleſtibus irruens fulmen extinxit. Sic diuini furoris expertus eſt moriendo ſententiam, qui vulneri ſuo, dum viueret, adhibere contempſerat medicinam.

Inceſtuoſus puni... diuinitu...

III. *Grimoaldus Dux inceſtuoſus à S. Corbiano egregie redargutus reſipiſcit: ſed relapſus cum tota domo perit.*

Ex Ari. in vita Corbian. ron. tom 724.

Grimoaldus Dux filius Theodonis Ducis Bauariæ fratris ſui Theodoaldi viduam ſibi in vxorem copulauerat, quod cum Corbianus Friſingenſis Epiſcopus cognouiſſet, Principi per dilectum eius cubicularium demandauit, nequaquã ſe faciem illius videre velle, antequam laſciuam coniugem à ſe expelleret. Sed cum Epiſcopi dictis conſentire nollent, ipſe in ſua perſeuerauit ſententia, eiq; egregij prædicatiors Pauli ea verba demandauit, inter cetera: Quia *neque adulteri, neq; fornicatores regnum Dei poſſidebunt.* Illa autem funeſtæ Herodiadis ſequens exem- *1. Cor. 6*

exemplum, de morte viri Dei cum maleuolis quibusdã tractare cœpit. At vir Dei meminerat pro tali crimine Ioannem increpasse Herodem propter Herodiadem, quam tulerat fratri suo viuenti vxorem, atque ob hoc ab eo interemptum esse: ideoq; nullatenus in tantum facinus se consentire prædixit, anteq; se esse potius moriturum. Sic ergo quadraginta diebus ab eorum se subtraxit obtutibus, eosque per suos jugiter admonere non destitit, vt tam execrabile coniugium relinquerent; congruisque temporibus jam quidem si conuerterentur ad pœnitentiam, blandis sermonibus, Dei regnũ promisit: porro si permanerent in malitia, terrorem magni judicij Dei, æternumque eis cito venturum minabatur supplicium. Tandem omnipotentis Dei consolante clementia, perduxit eos ad promissionem separationis suæ. Tunc vir sanctus in Domini Iesu Christi confisus gratia eos fecit ad suam venire pręsentiam: qui venientes humi se prostrauerunt ambo, & extẽsis ad pedes eius brachiis, se grauiter peccasse, se nimium reos esse confessi sunt, & ita pura confessione ad pœnitentiæ confugerunt remedia. Quorum capitibus vir Dei manus imponens signo æternæ salutis eos munire curauit, ex humo eos erigens, tum grauiter pœnitentiam designauit, viam eis salutis ostendit, remediorum solatia eleemosynarum largitate, jeiuniorum & orationum frequentia adipiscẽda monstrauit: & vt amplius peccare cauerent, solicite præmonuit: sicq; domum ingressi communiter sumpserunt cibum: sicut autem à mensa Principis vir Dei alimoniam corporis sumpsit, ita illis alimoniam animarum prædicando verbum Domini ministrauit. Verum cum non longius (vt par erat) à se fœminam illam Grimoaldus ablegasset, reuersus ad vomitum, vlciscẽte numine, in se suosque Dei vindictam miser expertus est: siquidem illa nece subtrahere virum Dei haustu veneni cum cogitaret, & opere explere curaret, defendente Domino vir sanctus periculum impendẽs euasit: vindicta autem in domum eius conuersa est. Quę autem (inquit) tales insidias fuerit secuta vindicta, silentio non est premendum. Filius Grimoaldi, quem nefando crimine machinis diaboli incantauerat, reb. excessit humanis: eoque mortuo, Grimoaldus ab insidiatoribus interfectus est. Pręedictus Ninus, qui necem Episcopo per venenũ scilicet afferre voluit, probrosa morte vitam finiuit: cum enim ventrem purgaret, lancea percussus interiit. Ad vltimum vero Phildrud Carolum Marcellum scilicet in Gallias sequens, pro meritis eius ab eo repudiata omnem honorem & gloriam perdidit, propriisq; exuta substantiis, nouissime nihil nisi vnum asellum ad subuectionem possidens, in Italia vitam finiuit: nati eius, qui ex illius prodierant vtero, cum multa tribulatione regno priuati vitalem amiserunt statum.

[M]atth. 14. [M]arc. 6. [L]uc. 3.

[I]ncestuosorum pœnitentia.

[D]ei vindicta in Grimoaldum [e]t Phildrud [m]atris viduam.

IV. *De horrenda pœna viri filiolam, quam vocant, violantis.*

Terribile etiam quiddam in Valeriæ prouincia contigisse, vir vitæ venerabilis Maximianus Syracusanus Episcopus, qui diu in hac vrbe meo monasterio præfuit, narrare consueuit, dicens: Quidam curialis illic sacratissimo Paschali sabbato juuenculam cuiusdam filiam in baptismate suscepit. Qui dũ post jeiunium domum reuersus, multoque vino ebriatus eandem filiam suam secum manere petiit: eamque nocte illa (quod dictu nefas est) perdidit. Cumq; mane facto surrexisset, reus cogitare cœpit vt ad balneum pergeret, ac si quod balneum lauaret maculam peccati. Perrexit igitur, lauit, cœpitq; trepidare, an ecclesiam ingredi vellet, scilicet si tanto die non iret ad ecclesiam, erubescat homines: sin vero iret, pertimescebat judicium Dei. Vicit itaque humana verecundia, perrexit ad ecclesiam: sed tremebundus ac pauens stare cœpit, atque per singula momenta suspectus, quod hora illa immundo spiritui traderetur, & coram omni populo vexaretur. Cumq; vehementer timeret, ei in illa Missarum celebritate quasi aduersi nihil contigit, qui lętus exijt: & die altero ecclesiã iam securus intrauit. Factumque est, vt per sex continuos dies lætus ac securus procederet, æstimans quod eius scelus Dominus aut non vidisset, aut visum misericorditer auertisset. Die autem septimo subita morte defunctus est: cumque sepulturæ traditus fuisset: per longum tempus cunctis videntibus de sepulcro illius flamma exiit: & tamdiu ossa eius concremauit, quousque omne sepulcrum consumeret, & terra, quæ in tumulum collecta fuerat, defossa videretur. Quod videlicet omnipotens Deus faciens ostendit, quid eius anima in occulto pertulit: cuius etiam corpus ante humanos oculos flamma consumpsit. Qua in re nobis quoque hæc audientibus exemplum formidinis dare dignatus est: quatenus ex hac consideratione colligamus, quod anima viuens assentiens pro reatu suo patitur, si tanto hic ignis supplicio etiam in sensibilia ossa concremantur.

Greg. libr. 4. Dial. cap. 32.

Iudicium Dei timendum.

Ignis è tumulo incestuosi manans eius ossa absumit.

Iustitiæ Dei seueritas in peccatores etiam hic apparet.

TIT. CVI. De stupro & raptu.

Pharao, cum Saram vxorem Abrahami (sororem eam esse illius credens) matrimonio sibi copulasset, magnis cladibus à Deo fuit affectus, donec eam Abrahamo reddidit. *Gen. 12.*

Abimelech Gerarorum Rex, cum Saram Abrahami vxorem rapuisset, Domini manum vindicem expertus est: ita vt tota eius familia sterilis fuerit reddita, quoad Saram Abrahamo cum muneribus restituit. *Gen. 20.*

Puella stupro sponte consentiens apud Israelitas lapidibus obruebatur. *Deut. 22.*

EXEMP. I. *Diuinitus puniuntur volentes stuprare beatam Flauiam.*

CVm ad Ducis iniqui imperium leones sanctam virginem Flauiam vellent stuprare, vim ei inferre volentes, quicunq; manus ad eam contingentam misissent, stupebant nerui eorum, & arefiebant manus

In vita S. Placidi c. 12. apud Sur. 5. Oct.

manus & brachia eorum, & præ dolore ex intimo corde mugitum reddebant.

II. *Luxurioſi B. Iulianam violare tentantes ab Angelo prohibentur.*

Metaphra. in vita S.S. Pauli & Iulianæ Martyrum ca. 17. apud Sur. 17. Augusti.

Cum Aurelianus Imperator Iulianam juſſiſſet in lupanari conſtitui, multi qui circumſtabant, ſceleſti & nefarij homines, certatim contendebant, quis ad eam primus ingrederetur: erant n. velut equi hinnientes, eius puellæ forma compulſi. Mox v. Angelus Domini deſcendit de cœlo, & dixit: Ne timeas, Iuliana, Dominus enim Ieſus Chriſtus, quem tu colis, miſit me, vt te protegam, & ſanctum nomen eius notum faciam omnibus timentibus eum. Cum vero impudici illi à cœpto illo minime deſiſteret, Angelus excuſſit è pedibus ſuis puluerem, & in eorum oculos iniecit, ita vt eos excæcarit. Quapropter neque amplius cernebant vbi eſſent, aut quo irent, neque ad illam accedere poterant. Id cum turbæ vidiſſent, quod admirabiliter factum fuerat: vno animo clamabant: Magnus eſt Deus Pauli & Iulianæ, qui vbique eos ſeruat & protegit, qui illum timent. Qui autem excæcati fuerant flexis genibus ſupplices eius opem implorabant, dicentes: Iuliana, ſerua Dei altiſſimi, peccauimus quidem contra te, cum ſtulte atque inſipienter nos geſſerimus: ſed tu da, quæſumus, nobis veniam, vt Dei ſerua: & precare Chriſtum tuum, vt nobis viſum reſtituat. Eorum miſericordia commota Iuliana paulum aquæ accepit: & cum oculos in cælum extuliſſet, Deum inuocauit, ita dicens: Dn. Ieſu Chriſte auctor omnium ſalutis, exaudi me, & nunc etiam oſtende miracula & prodigia, quæ facis propter nos filios hominum. Reſtitue his viris facultatem videndi, vt ſanctum & glorioſum nomen tuum celebretur. Hæc cum dixiſſet, aquam ſupra turbas illas infudit, & omnes, qui excæcati fuerant, eum receperunt. Tum illi ad terram proſtrati Deo gratias reddebant pœnitentiam agentes. Cumque peccata ſua confeſſi eſſent, Chriſtiani facti ſunt.

III. *Perpetuis carceribus deſtinatur Comes Sanctius ob ſtuprum cum ſorore Adefonſi Regis perpetratum.*

Luc. Tud. in Chron. æra 828.

Adefonſo caſto & pio Froylani Regis filio ſoror erat nomine Xemena, quam Sanctius Comes adamauit, & ex ea filium genuit nomine Bernardum. Rex autem, vt factum comperit, nimis iratus Comitem Sanctium in caſtra de Luna ſub juramento perpetuo incarcerauit, & ſororem ſuam in ordine monaſtico truſit. Fecit tamen Bernardum delicate nutriri: & quia non habebat filium, illum tenerrime diligebat. Hic Bernardus poſtquam ad adoleſcentiam venit, tanto viguit robore, vt nullus miles tunc temporis poſſet ei viribus adæquari.

IV. *De raptore lege ciuili caſtigato.*

Io. Zonar. to. 3. Annal.

Leo Armenius Imper. etſi non ita pius, tamen in Repub. adminiſtranda non ſegnis erat: ſed acer admodum & vigilans, iniurioſque coercebat. Oratus igitur à quodam, qui vxorem à ſenatore quodam ſibi raptam eſſe querebatur, & addebat, ſe fruſtra Præſidis opem imploraſſe: Crimine probato, ſtatim Præſidi poteſtatem abrogauit, raptoremque legibus puniendum tradidit.

V. *De ſtupratore & ſimul raptore à puella ad raptum oppreſſa occiſo, & bonis omnibus ſpoliato.*

Io. Zonar. to. 3. Ann. & Cedren.

Tempore Michaelis Paphlagonis Imper. Conſtantinopolitani accidit quiddam memoria dignũ. Barangorum per Prouinciam Thracenſium in hyberna diſperſorum quidam mulierem indigenam ſolam nactus de ſtupro appellauit, ac recuſanti vim inferre aggreſſus eſt. Ea barbarum, correpto viri acinace, in cor ferit, ac ſtatim necat. Quod factum cum per vicinam innotuiſſet, coiuere cæteri Barangi, & mulierem coronauere, omnibus etiam bonis eius, qui ipſum voluerat violare donatam: ipſum autem inſepultum abiecerunt, vt lex jubet eos, qui ſibi mortem conſciuerunt.

Miræ caſtitatis exemplum.

VI. *Ob ſtuprum bello vincitur & regno Hiſpaniæ priuatur Rodericus Rex.*

Ex Ioan. Magno Theſaurus Politicor. Aphoriſm. lib. 6 cap. 2.

Rodericus Gothorum Rex in Hiſpania Iuliani Comitis Calabriæ filiam per vim ſtuprarat. Qua iniuria motus pater ingentes aduerſus eum Saracenorum, & Maurorum copias in Hiſpaniam aduocauit: à quibus Rodericus cum filio eſt interfectus. Quo factum eſt, vt imperium tum Gothi in Hiſpania amiſerint. Feruntur autem cæſa ex vtraque parte ſepties centena millia hominum: atque ita ruina & mutatio regni Gothici extitit à libidinis pœna.

Præceptum VII. Decalogi.

Non furtum facies.

TIT. CVII. De furto, eiuſque pœnis.

EXEMP. I. *Fures pecuniarum auiditate incenſi duos pauperes eremitas S. Romualdi ſocios trucidant.*

Apud Sur. to. 3. die 19 Iunij cap. 3. & Baron. tom. 10. an. 1000.

BOleslaus Dux Poloniæ volens coronam ſui regni ex Romana auctoritate ſuſcipere, duos ex diſcipulis S. Romualdi (qui ibi erant prædicationis gratia) obnixa cepit ſupplicatione depoſcere, vt ipſi plurima eius dona Papæ deferrent, & coronam ſibi à Sede Apoſtolica reportarent. Qui regiæ petitioni aſſenſum penitus denegantes dixerunt: Nos in ſacro ordine poſiti ſumus, tractare nobis ſæcularia negotia minime licet. Et ita relinquentes Regem ad cellam reuerſi ſunt. Quidam v. Regis familiares agnoſcentes eius deſiderium, ſed quid ſancti viri reſpondiſſent, ignorantes, copioſum auri pondus, quod mittendum Papæ fuerat, ſecum eos detuliſſe ad cellulam falſo opinati ſunt. Deinde intra ſe conditione pacta condicunt, vt noctu eremum latenter ingreſſi, & monachos interficerent, & pecuniam

Negotia ſæcularia per viros ſpirituales non tractanda.

aſpor-

Io. & Benedictus eremitæ à furibus trucidati.

asportarent. Quos cum beati viri tentantes irrumpere persensissent, aduentus eorum causam protinus agnoscentes confessionem inter se fecere, & sanctæ crucis se cœpere vexillo communire, erant autem ibi duo pueri, eorum obsequio ex aula regia deputati, qui, prout vires dabant, stare pro sanctis, & furibus resistere nixi sunt. Fures reperto tandem aditu irruentes extractis gladiis omnes pariter occidere. Tunc thesaurum anxie perquirentes, sed euersis omnibus & nihil inuenientes: vt tanti reatus crimen obtegerent, & humana suspicio non armis, sed flammis potius, quod fuerat, deputaret: cellam incendere, & ipsa Martyrum conati sunt cadauera conflagrare. Sed admoti ignes amissis naturæ viribus nihil omnino consumere vllis hominũ studiis potuere: ita n. eos ipsa etiam parietum materia repellebat, ac si pro lignis durissimi silices essent. Frustrati itaq; fures in fugã se conferre nituntur: sed & hoc illis diuina prouidentia denegatur: tota siquidẽ nocte per fruteta nemorũ, per latitudinẽ saltuũ, per opaca siluarũ viam anxiati sunt quærere, quam nullatenus valuere errantibus vestigiis inuenire: sed neq; pugiones in vaginas arefactis brachiis recondere potuerunt. Vbi vero Sanctorum iacebant corpora, copiosum lumen vsq; ad diem splendescere, & dulcissima Angelicæ cantilenæ non desiit suauitas resonare. Adueniente a. die, quod factum fuit Regem latere non potuit. Qui ilico adueniens cum copiosa populi multitudine festinauit, & ne fures euaderent, facta corona hominũ, totam siluam vndique circumcinxit: qui tandem reperti sunt manifesti criminis rei, & ad gladios suos adhuc vltione diuina ligati. Rex a. quid de eis faceret habita consideratione deliberãs, hoc postremo decreuit, vt nequaquam eos, sicut merebantur, occidi præciperet, sed ferreis catenis vinctos ad sepulcra Martyrum destinaret, quatenus aut ibi vsq; ad obitum in vinculis viuerent miserabiliter, aut si sanctis Martyribus aliter videretur, ipsi eos sua misericordia liberarent. Qui cum ad Sanctorũ tumulum fuissent ex præcepto Regis attracti; mox ineffabili diuinitatis omnipotentia fractis sunt nexibus absoluti. Deinde facta super Sanctorum corpora basilica, innumerabilia non solum tunc, sed & nunc ibi fiunt ex diuina virtute prodigia.

Sanctorum cadauera conflagrare nequeunt.

II. *De fure ob ereptum S. Odiloni mensæ velamen vltione diuina pedibus, & manibus correpto.*

Pet. Damia. Cardin. Ostien de vita eius apud Sur. 1. Ian.

Cum B. vir Odilo cum Henrico Rege, qui postmodum factus est Imperator, in Ticinensi vrbe simul consisteret, & Dominicæ Natiuitatis gloriam celebraret, contigit, vt velamen mensæ eius, artificiosa textrini laboris operatione conspicuũ, sacrilega fuisset fraude sublatũ. Postquã autẽ vir Dei cũ Rege discessit, fur qui rapuerat, iam securus, proposuit velamen in foro venalium. Sed dum illi dispositio cœlestis obsistit, sancta distrahi præda non potuit. Ter igitur quod subduxerat, inter nundinarum merces exposuit, tertio subtiliter attentauit: sed cum emptoribus de pretio penitus conuenire non potuit, nec inter distrahentem & coementem pacisci valuit venale cõmercium: quia diuina dispositio conatibus hominũ negauit effectum. Interea sceleris huius auctorẽ vltio diuina corripuit, & manus, quæ sacrilegium perpetrauerant, ad pedes, quibus raptor aufugerat, arefaciens intolerabili dolore constrinxit. Mox itaque compulsus languore ad ecclesiam beati Maioli manibus alienis auehitur, mantile sublatum ad reatus indicium corã cunctis appenditur, & diuina clementia ab omni populo, qui percitus huius famæ rumore confluxerat, imploratur. Sic itaque beati Maioli meritis, ac precibus fratrum sibi seruientium, sanus & incolumis factus, velamen reddidit alienum, & recipit semetipsum.

III. *De furibus diuinitus per miraculum vinctis, & inde ad meliorem frugem redactis.*

Euseb. Cæs. l. 10. c. 4. Niceph. Gall. li. 8. cap. 42.

Illustre illud Spiridonis factum huic subiungam: Fures aliquando noctu irruisse dicuntur in sancti viri ouile insidias gregi eius tendentes, & clam oues aliquot capere conantes. Et cum nemo eis cõpedes iniiceret, derepente diuinitus vincti sunt Aurora illucescente, magnus ille vir adest, manus eorũ post terga redactas inuenit, subridet: vincula illa, quæ sub oculos nõ caderent, soluit: docens eos admonet, licuisse eis, si quid periissent, accipere: neque opus fuisse, cur noctu se ærumnose fatigarent: mores eorum ad meliorem vitam, vt iusto quæstu vitam tolerarent, transformat: & postremo ærumnæ eorum misertus: Abite, inquit, & arietem hunc accipite, ne noctem hanc frustra peruigilasse videamini, reprehensionemque mihi, propter toleratos domi meæ labores, veluti qui vacui abieritis, impingatis. Vnum hoc est, quod à Spiridone non sine admiratione facete est factum.

Fures miraculo vincti ad meliorẽ frugẽ rediguntur.

IV. *De fure, qui de loco, vbi furtum commiserat, exire nequiuit.*

Greg. Turon. lib. 2. mirac. c. 18.

Alius quidam per vigiliam festiuitatis S. Iuliani Martyris, equum alicuius, qui tunc forte ad eandẽ sollennitatem venerat, furto cõprehendit, ascensoq; velociter properat, scilicet vt qui lumen perdiderat veritatis non inueniretur à luce: & cuius pectus cupiditatis tenebræ obsederant, eius & furtiuam fraudulentiam nox celaret. De talibus enim Dominus dicebat in Euangelio: *Omnis qui male agit, odit lucem.* Albescente igitur cœlo dicebat, Iam securus sum: nam triginta leucas à sancti Basilica elongatus sum: iam secus propriã domũ esse me credo. Dum hæc tacitus reuolueret intra se, demotis ex axe tenebris, cognoscit se ipsi vico propinquum inter populos deuagari, timensque ne scelus suũ patefieret publico, cũ cautela grandi caballũ in loco, vnde digressus fuerat, reformauit: sic miser virtute martyris tota nocte detentus in circuitu vici, & vt

Ioan. 3.

Fur exire nequit.

ego credo ab auctore, qui eum obſederat, eſt deluſus: vt viam, quam adprehendere voluit, non valeret. O ſcelerata cupiditas; quid agis? Semper amatores tuos in confuſionem præcipitas.

V. *De fulmine in eius aream corruente, qui alterius manipulos furatus fuerat.*

Theodor. in SS. PP. hiſt. c. 6.

Vir quidam, qui non erat ſuis iuſtis contentus laboribus, ſed aliena concupiſcebat, proximi quidem aliquot ſuſtulerat manipulos: per hæc autem conabatur ſuum augere cumulum: ſed ſtatim in eius furtum diuina lata eſt ſententia: cecidit fulmen, & exuſta eſt area. Miſer autem ille ad Dei hominem acceſſit, qui non procul à vico fixerat tabernaculũ: & quæ ſibi quidem acciderat, narrabat calamitatem: furtum autem celare conabatur. Poſtquam autem vera dicere iuſſus, eſt furtum confeſſus, coegit enim caſus vel ſeipſum accuſare: iuſſit vir ille diuinus, vt corrigendo iniuriam, faceret vt liberaretur à pœna. Nam ſi tu, inquit, illos ſolueres manipulos, extinguetur ille ignis immiſſus diuinitus: licebat ergo videre illum quidem currentem, & ſpicas furto ſurreptas, ei cui facta fuerat iniuria, offerentem, pyram autem abſq; igne extinctam, diuini ſenis oratione, & interceſſione. Hoc nõ incolas ſolum impleuit terrore, ſed etiam totã ciuitatẽ Antiochiam.

Bona alterius capiẽs ſuorum iacturam patitur.

VI. *Pambonis Romani furtum ex tempore maiori furto diuinitus immiſſo caſtigatur.*

Pet. Damia. in epiſt. ad Pandulphum Clericum in Biblioth. SS. Patrum to. 3.

His viſum eſt adiicere illud, quod habet Petrus Damianus Cardinalis in epiſtola ad Pandulphum his verbis: Vir quidam Pambo nomine, clarus quidem genere, ſed tenuis facultate, Romæ conſtitutus in vno mecum verſabatur hoſpitio, cum Henricus piæ memoriæ Rex coronam ſuſcepit Imperii In ipſis autem vigiliis, propinquę iam nocti imminentibus tenebris, non paruus porcorum grex per longam nundinarum porticum ducebatur. Tunc præfatus Pambo inter opaca venalium vnũ è porcis irruẽs arpaxauit: fauces ne gruniret, obſtrinxit: ſicque gratulabundus ad ſocios, vt in craſtinum pararetur, adduxit. Illuſcente itaque ſacroſancta ſolennitate ſuo fruitur ſcelere, & ſatiatus exultat de ſui criminis impunitate, putabat enim fortaſſe quod hoc non attenderet Deus, ſed ſubſequente proxima nocte didicit, quia ſuper eum diuina retributio vigilauit: nam dum equum ſuum male cuſtodiens obdormiret, ſubito fur habenam, quam ille innexerat manibus, aſtute ſubduxit, equum cum freno & ſella ſumit, & tranſpoſuit. Euigilans itaque, ſubtili ſe ſenſit mulctatũ eſſe iudicio, quia ex eadẽ manu, qua porcum rapuerat, aucto fœnore caballum ſibi ſubreptum eſſe cognouit. Sed quamuis in hoc homine è veſtigio ſit vltio ſecuta poſt culpam, nõ mirum quod quibuſdam reprobis aliquando pœna, differtur, ſuiſque ſceleribus diutius perfruuntur: vt enim ſcriptura teſtatur: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.*

Pambonis furtum furto caſtigatur.

Iob. 21.

VII. *Quam periculoſum ſit furandi conſuetudini acquieſcere.*

Biblioth. pp. to. 2. Doctrina b. Dorothei Archimandrita.

Periculoſum eſt valde in habitum paſſionum & vitiorum incidere, quas cum voluerit homo non poſſit ſolus ſuperare, ſed opus ſit ſanctorũ virorũ auxilium implorare. Libet narrare vobis de quodam confratre noſtro, qui miſer & infelix in habitum paſſionis lapſus erat. Accipite rem lacrymabilem. Cum eſſem in cœnobio, conſueuerant fratres omnes cogitationes ſuas ad me deferre, vel per iocum, vel per quandam ſimplicitatem, ita vt etiam Abbas hanc mihi curam ſeniorum conſilio imponeret. Die igitur quadam ad me venit vnus è fratribus poſtulans pœnitentiam, quia furtim comederet. Qui à me interrogatus, quare id ageret, reſpondit, fame ſe cruciari, nec poſſe in menſa cum reliquis ſaturari. Hortabar, vt hoc Abbati inſinuaret: ille autem pudore teneri ſeſe dicebat. Ego igitur Abbatem adii, & Fratris fragilitatẽ aperui, qui mihi omnẽ eius curam commiſit, vt eum ſcilic. curarem, vt mihi viſum eſſet. Acceſſi è veſtigio ad cellariotã, imperauiq; illi, vt quacunq; hora frater edere vellet, nihil ei negaret, omnia pręſtaret: ſicq;, vt imperauerã, agebat. Dies itaq; aliquot cauit a furto frater: ſcilicet non multo poſt ad me veniens, cum lacrymis veniam poſcebat & deprecabatur, quia adhuc ad furtum priſtinum rediiſſet. Ad hunc ego conuerſus ſciſcitabar, hoc cur faceret, aut ſi pateretur repulſam vllam à cellariota. Negabat ille quicquam ſibi deeſſe, ſed vereri & erubeſcere cellariotam illum. Ego tunc ab eo quærere cœpi, an de me erubeſceret. quod cũ negaſſet, iuſſi, vt deinceps ad me accederet, & à me ſolo neceſſaria caperet, neque furtim amodo quippiam acciperet. Erat autem tunc forte mihi cura infirmorum. Perſeuerauit igitur apud me dies aliquot abſque furto, egoque illi deeſſe nihil patiebar. Non multo autem poſt, vt primum, lacrymans ad me venit, & ad furtum rediiſſe ſe denuo confitetur. Interrogo rurſum, cur id faceret, cũ & de me erubeſceret, & nullã inediã & neceſſitatem pateretur. Reſpondit ſimpliciter, neſcire ſeſe, quare, aut quo pacto id faceret, ſed id eſſe quadã ex conſuetudine mala. Quę etenim furaretur, non ſibi ipſi reſeruare, ſed aſino apponere, atque ita inuentum eſt. Fabas, palmulas, ficus, cepas, & quicquid aliud inueniret, ab eo aſino apponi: Nã cũ illa ſurripuerat, lecto ſupponebat, cumque iam putreſcere inciperent, inſcius quid de his ageret, aſino obiiciebat. Contemplamini ex hoc fratres, quam miſerum, quam infeliciſſimum ſit in habitum paſſionis peruenire. Non ignorabat infelix male facere ſeſe, non ignorabat adeo iniquum eſſe: affligebatur dolore & lacrymis crebris, & tamen trahebatur miſer nolens à mala hac conſuetudine, quam in ſe induxerat ex præmiſſa negligentia. Recte igitur aiebat, ſentiebatque Abbas Niſcheron, qui raperetur à paſſione, fieri ſeruum paſſionis.

Furandi conſuetudo quam pernicioſa.

VIII. *A rei alienæ furto qua ratione deterretur mulier.*

Est in Prouincia Sicil'ensi ingens bombycũ copia, vnde sericum depecti solet: horum pastus sunt mori folia, quæ cum primum emicant (emicant autem oriente Martio) rara admodũ sunt. Raritas facit, vt alendis suis quisq; bombycibus primis ab ortu diebus alienas mori frondes occulte præripiat. Cui incommodo vt occurreret Pater, Eucharistiã populo præbiturus, imprecatus est eis pœnas, qui non ab eo furto temperassent. Non defuit contumax muliercula, quæ Patris iussa cõtemnens bombyces furtiuis frondibus pasceret Sed eo ipso die industriis vermibus interemptis vim illarum comminationum experta est: agnouit erratum, frondes abiecit, alienis didicit abstinere. Sed vt hæc suæ contumaciæ pœnas dedit: ita qui dicto audientes fuerunt, iis ex animi sententia res cessit. Constat enim magnam sericorum abundantiam eo anno præter consuetudinem, præterque spẽ omniũ, qui eius rei penuriam potius & caritatem, quam copiam & vtilitatem animo præceperant, consecutam.

...Annal. ...ciet. an. ...8. sub ...ou. Sici... ...s. Colleg. ...ssanensi.

IX. *Furtum committens etiam lege Canonica siue Ecclesiastica punitur.*

Quod furtum committere sit contra legem Canonicam, id vere est apud Gratianum 3. q. 5. c. Constituimus; Constituimus cum omnibus qui nobiscũ sunt, Episcopis, vt homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores adulteri, &c. nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi: quia infames sunt, & iuste repellendi. Idem patet 6. q. 1. c. Infames. Deinde, si in furando fur occiditur, non est pro eo orandum: vt patet extra de furtis, vbi dicitur: Fures & similiter latrones, si in furando & deprædando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum. Dicit ibidem, quia in mortale peccatum eos decidisse constat.

...atian. 3. ...c. Constituimus. ...res infa... ...æ labe ...ergun... ...o furib. ...ando nõ ...andum.

X. *De furto per miraculum detecto.*

Fuerat Christianus quidam degens inter ethnicos accusatus furti, & quia hoc crimen seuerissime castigatur in Iaponia: sic vt de eo, quantumuis minime conuictus, morte cum nulla veniæ spe mulctetur, nec tamen possent hunc Christianum vere conuincere, ecce mox gentiles eum obsident, & dũ aliud non possunt, importune compellunt, vt ritu ipsis consueto iuramentum edat: qui erat, vt in folio chartæ subscripto scriberet quod erat iurandum, deinde folio in palmam manus deposito imponeret ferrum candens, manumque constringendo in suum caput vindictam & iram Chamis imprecaretur, si obiecti criminis reus foret. Quod si manus forte amburatur aiunt experientia probatum, eum noxæ esse reum: si vero à læsione cũ folio maneat immunis, esse innoxiũ. Cũ igitur hic Christianus in has angustias adductus esset, quippe vel iurandum illi erat, vel repudiato iuramento, quo se reum faciebat, vitæ discrimẽ adeundũ, innocentiæ suæ confisus dixit: Fas sibi non esse, vtpote Christiano, per falsum Deum iurare. Ille ergo signo crucis in folio ferroque cadenti imposito, quia id facere cogebatur, magna animi præfidentia ferrum manu constrinxit. Res mirabilis, nec manus nec folium amburitur. Itaque non solum solutus est pœna, quam gentiles illi minabantur, verum etiam culpa, quam falso illi impingebant.

...litt. Iapo. ...Luisii ...is an. ...4. apud ...rtin. ...lr. to. 2. ...uis. li. 4.

...rtum mi... ...ulo de ...tum.

Tit. CVIII. De Sacrilegio.

Sacrilegium hoc loco est, cum res sacra de loco non sacro, aut res non sacra de loco sacro aufertur.

Ioas Rex, qui thesauros templi temere surripuerat, à seruis suis interficitur. 4. Reg. 12. & 2. Para. 26.

Balthasar Nabuchodonosoris pronepos, quia vasis sacris cum Principibus & concubinis abutebatur, à Deo corripitur, & postea occiditur. Daniel. 4.

Rex Antiochus ob spoliatum & profanatum templum Hierosolymitanum, variis malis, ac doloribus oppressus miserrima morte occubuit. 1. Mach. 1.

Heliodorus à Seleuco Asiæ Rege missus ad rapiendos templi thesauros, sacerdotibus Deum inuocantibus, ab angelis flagellatur: rursusque Oniæ summi Sacerdotis precibus liberatur. 2. Mach. 3.

Lysimachus multis commissis in templo sacrilegiis ante ærarium interficitur. 2. Mach. 4. & 8.

Exemp. I. *Ioannes Baptista redarguit violatorem sepulcri Rotharis Regis Longobardorum.*

Paul. Dia. de gestis Longobard. l. 4. c. 48. apud Baron. tom 8.

Anno Domini sexcentesimo quinquagesimo quarto Rotharis Longobardorum Rex Arianus, vbi regnasset annos sexdecim & menses quatuor, moriens regnum reliquit filio Rodoaldo. De eius sepultura hæc habet Paulus Diaconus: Hic cũ iuxta Basilicã B. Ioannis Baptistę fuisset humatus, post aliquantum tempus quidam iniquą cupiditate succensus eius sepulcrum noctu aperuit, & quicquid in ornamentis eius corporis reperit, abstulit. Cui beatus Ioannes per visionem apparens eum vehementer exterruit, eique dixit: Cur ausus es corpus istius hominis contingere? Fuerit licet non recte credens, tamen mihi se commendauit. Qui igitur hoc facere præsumpsisti, nunquam deinceps in meam Basilicam ingressum habebis. Quod ita quoque factum est. Quoties enim cumq; voluisset B. Ioannis * oraculum ingredi, statim, velut à validissimo pugili guttur eius feriretur, sic subito retro ruebat: impulsus. Veritatẽ in Christo loquor: hoc mihi ipse retulit qui hoc ipsum suis oculis factũ vidit.

S. Io. Bapt. arguit spoliatorem sepulcri Rotharis.

* oratoriũ.

II. *De varia Dei vindicta in milites rerum ecclesiasticarum inuasores.*

Tempore quo Chramnus Auernum abiisset, diuersa ab eius gerebantur ministris: ex iis vero quinque milites sacrosanctum oratorium domus Iciacensis furtim appetunt: habentur autem in eo S. Saturnini reliquiæ; interruptoque ablatis pallio, vel reliquiis ministerii ornamentis, nocte tegente, discedunt. Sed presbyter recognoscens fur-

Greg. Tur. de Glor. Mart. c. 65. & Bar. to. 7. an. 56

tum, ac inter vicinos ſcrutans, nullum potuit ex his, quæ ablata fuerant, indicium reperire. Protinus vero latrones, qui hæc admiſerant, in Aurelianenſe ſe territorium tranſtulerant, diuiſiſque rebus, accepit vnuſquiſque partem ſuam: ſed mox inſequente vltione diuina, quatuor in ſeditionibus interfecti ſunt: quintus vero totam furti huius hæreditatem ſuperſtes remanens vendicauit. Sed vbi hęc in domum ſuam contulit, ſtatim obtectis ſanguine oculis excæcatus eſt. Tunc compunctus tā doloribus, quam inſpiratione diuina vouit dicens: Si reſpexerit Deus miſeriam meam, & mihi viſum reddiderit referam loco illi ſancto, quæ abſtuli. Et hæc cum lacrymis orans viſum recepit. Accedens vero ad oppidum Aurelianenſe, prouidente Deo, Diaconum Aruernenſem inuenit: cui traditis rebus, ſuppliciter exorauit, vt eaſdē oratorio reſtitueret. Quod Diaconus deuotus impleuit.

Voti facti vtilitas.

III. *Excæcatur diuinitus Princeps Capuanus direptor bonorum Eccleſiæ cœnobii montis Caſſini.*

Leo Oſt l. 3. hiſt. Caſſin. c. 45. & 46. an. Dom. 1078.

Tempore Michaelis Conſtantinopolitani Imperatoris Roſellanæ eccleſiæ Pontifex ad cœnobium montis Caſſini veniens non paruam pecuniæ ſummam in hoc loco depoſuit. Quod vbi Iordani Principi Capuæ relatum eſt, miſſis militibus, eam de ſecretario eccleſiæ abſtrahi, & ad ſe præcepit afferri. Ad hæc fratres: Pecuniam, inquiunt, quæ patri Benedicto credita eſt, nos nulli omnino viuentiū damus; verum in ſecretario conditam, qui præſumſerit, tollat. Milites diabolico furore dementati pecuniam de ſecretario abſtrahunt, ac abſtractam ad Principem deferunt. Tantum vero, & tam immane inauditumq; facinus Gregorii Papæ dum perueniſſet ad aures huius temeritatis noxam inultam eſſe non ferens, & verens, ne hoc rurſus exemplo eccleſia noſtra violaretur, diuinum officium in eccleſia patris Benedicti interdixit, altariaq; omnia nudari fecit, aſſerens in tanto ſcelere nimiæ negligentiæ, damnandæque formidinis Deſiderium Abbatem, ac Fratres argui merito poſſe: ſeque aduerſus Congregationem noſtrā ſeuerius cōmouendum, niſi ea qua ſemper locum iſtum dilexerat charitate teneretur: Siquidem tolerabilius eſſe villas, & caſtella iuris noſtri in prædam & direptionem dari, quam ſanctum locum vbique terrarum famoſiſſimum tantæ ignominiæ ſubiacere. Sed non diu diuina vltio dilata eſt, nam Princeps tanti auctor ſceleris, poſtquam pecuniam tulit eccleſiæ lumen amiſit. Inde vero Gregorius in Concilio præſidens conſtituit, vt ſi quis Northmannorum vel quorumlibet hominum, prædia monaſteria, villas poſſeſſioneſq; monaſterii Caſſinenſis inuaſerit, & ſecundo & tertio admonitus non emendauerit, excommunicationi ſubiaceat: quouſque ſatisfaciat.

IV. *Vindicta horrenda diuinitus immiſſa in milites rerum monaſticarum inuaſores.*

Ex Ditma. Epiſc. Meſpurg. Baro. tom. 10. an. 999.

Non ſilebo hoc loco quoddam miraculum temporibus Cæſaris Ottonis tertii Romæ cælitus exortum anno Chriſti Domini nongenteſimo nonageſimo nono. Nam cum Ducis Hermanni milites monachorum S. Pauli prata vel ſua comprehenderent, ſuppliciter ab eis rogati diſcedere noluerunt: & continuo nubes variæ aſcendunt, fulmine micant, terrorem Dominicum monſtrantes. Tonitru terribile protinus ſubſequitur, & ex eorum numero optimos quatuor occidens, cæteroſque fugans, pauperes Chriſti in hoc mundo non eſſe contemptibiles oſtendit Protector enim talium miſericors Dominus & hos honorantes, & in neceſſitate ſua exaudientes digna retributione prouehit, eorumque perſecutores, aut hic (quod leuius habetur) aut in futuro (quod grauius) punit.

V. *De alia horrenda Dei vindicta in milites rerum ſacrarum raptores, nec non imaginis S. Ioannis Baptiſtæ deturbatores.*

Ex Arc... Eccl. Broucbu... & vulga... Ciuium tradition... an. 1383.

Carolus Francorum Rex à Ludouico Malano 26. Flandriæ Comite vocatus in auxilium ann. Domini 1383. 26. Septembris, reportata in agro Roſebecano contra Anglos victoria, Broucburgum inter alia oppida ab illis capta recepit, ac Principi reſtituit. Nullū ex omnibus receptu difficilius quā iſtud. Ibi enim Angli factis aliquot propugnaculis, vnde ſe defenderent, fortiter reſtiterunt. Milites Reges ter aſſultum fecerunt, ter quoq; à mœnibus repulſi ſunt Rex tamen ſtatuit, non potius abeundū, quā vrbs in principis ſui poteſtatem veniſſet. Facta tandem inter ſe cōpoſitione, Angli omnibus bonis & bellicis machinis relictis, ſaluis duntaxat corporibus loco ceſſerunt, ac Regi ſuo Eduardo victorias referunt. Rex itaque cū vrbem ingrederetur, cum ſuis Principibus & Baronibus edictum fecerunt, vt oppidum incenderetur, & ciuium bona diriperentur, exceptis eccleſiæ bonis: vidiſſes mox miſerandam rerū faciem, milites ædibus inſultātes, rapientes, tumultuantes, vēdentes, emētes & quantū quiſque poſſet prædæ auferentē. Porro, vt ſunt ſemper plures mali, iuxta verbum Sapientis, contra edictū Principem, ſceleratiſſimi aliquot nebulones Britones, ſua ſorte nondum contenti in templum diuo Ioanni Baptiſtæ dicatum nō ſine magno ſuo incōmodo irruerunt: quidā enim ex illis auaritiæ vitio oculum mentis gerens excæcatum ad gazophylacium (quē truncum tēpli noſtri vocant) deuenit, ratus ingentem theſaurum ibi contineri, bipenni, id eſt, halabarda, in partes comminuit. Impos voti factus confeſtim in terrā cecidit, & tanquā à dæmonio obſeſſus, & alienata mente horrende vociferabatur, caput pauimento allidebat labra mordebat dentibus ſtridebat, calcitrabat, ſpumabat (dixiſſes vel canem rabioſum, vel hominem dæmoniacum) exitum templi quærens, nec inueniens prope baptiſterium in pauimentum lapſus crepuit medius, & diſperſa ſunt omnia viſcera eius. Alii tres nō paulo inhumaniores, ruptis templi cancellis irruerunt in

chorum

chorum, ibique visa statua seu imagine S. Ioannis Baptistæ, in summo altari posita, quæ ex auro facta videbatur, ad illam diripiendam accesserunt. Quidam eorum ausu temerario, nec judicium Dei metuens, altare conscendit, & impurissimos pedes ponens in loco sanctificationis statuam de tabernaculo deturbat in terram. Ibi vero orta quæstio inter eos, cuius futura esset: vnusquisq; enim habere volebat, ac suam esse asserebat, cum reuera nullius propria esset. Dum autem lis in longum protraheretur, & inter se tumultuarentur, ecce repente permissu diuino factum est, vt statua visa sit pristinum locum occupare. Mox vnus ex illis, qui videri volebat cęteris duobus audacior, & nequitiæ caput, haud terrefactus tanto miraculo, neq; habens memoriam mirabilium operum Dei præ oculis, conscenso altari venerabilem statuam iterum volens deducere in terram, vt eam sibi soli vendicaret, factus in agonia toto corpore tremuit, & tanquam glacies obriguit. Deniq; ante ipsum altare interiit, & animam infelix efflauit. Gloriosus Deus in sanctis suis, & mirabilis in maiestate & factis suis.

VI. *De militibus post exspoliatum diui Leuini sacellum diuinitus excæcatis.*

[...c. Meyer. ...Annal. ...and. ad ...1007.] Anno ab incarnatione Domini 1007. cum Henricus Cæsar, is qui in cælum dicitur relatus, Flandriã vastaret, & quidã eius milites diui Leuini sacellum apud Holtam, prohibente, quoad potuit, Adalberto sacerdote, spoliare conarentur, luminibus repente capti, magnis vocibus, vt à sacro abducerētur loco efflagitabant: quo attonitus Augustus miraculo supplicem se ad sancti proiecit aram, Deumq; Optimum Maximum pro se suisque orauit, sacramq; ædiculam amplis honorauit donis. [...cclesiæ bo... diripien...s excæ...ntur.] Rursus (vt idem ait) anno Domini M. D XXXV punitus Ramfridus presbyter, qui cum apud Ethelgem sacris operaretur, argenteum furatus calicem stanneum supposuit: cæterum ad precationem Dominicam cum venisset, gemens tremensque stetit, ac finire illam nullo modo quiuit. [...br 5. an. ...35. ...crilegus ...ter myste... diuina ...rripitur ...uinitus.]

VII. *De horrendo Iuliani auunculi interitu, cum Felice & Elpidio Iuliani Imp. Quæstoribus, ob direptum magnum Antiochiæ templum.*

[...ceph Call. ...10. ca 29. ...Eccl.] Iulianus illustri dignitate præditus Iuliani desertoris auunculus aduersus Christianos & veram pietatem, imo & aduersus ipsum vniuersarum rerum Deum arma sumens, sacra vasa longe preciosissima ecclesiæ magnæ, quam Constantinus Magnus construxerat, in fiscum imperatoris inferri mandauit: & foribus templi, quod tum Ariani habebant, clausis, ne quis eo ingrederetur, curauit. Cum Iuliano Felix & Elpidius imperialium pecuniarum quęstores, publicarum alter, alter priuatarum, in templum id direpturi venerant. Horum Iulianus difficili & incognito morbo correptus, ad dies quadraginta ita distentus jacuit, vt neque loqueretur, neque sentiret quidquam. Causa morbi erat, quod sacris vasis, quæ terræ illiserat, pro sedili vsus fuerat: & Episcopum Euzoium, qui piaculum tantum inhibere conatus fuerat, in caput vehementer verberauerat, dicto illo insuper ingesto: Christianorum res à diuina prouidentia non curari. [...heodo... addit ...lianum ...sacram ...oque ...ensam ...nxisse.] Et valetudine paululum recuperata, quum seipsum ob nefandam sententiam suam condemnauit, tum vindictam diuinam, qua affligebatur, sensit. Et quum ita aduersus seipsum impiorũ facinorum suorum testis ipse esset, ventrem deinde eius putredo & omnis generis vlcera conuulserunt, quæ ei mortem etiam attulere. Visceribus enim atque extis putredine ea corrosis, excrementa non jam per naturalia vim expellendi obtinentia membra egerebat: verum os scelestum, quod blasphemiæ & maledictorum effecerat instrumentum, pars corporis obscœna, per quam excerneret, est factum. Pudenda ipsa, & qui circa ea sunt meatus, corrupti itidem sunt: caroque eis in partibus putrefacta in vermes abiit, & morbus ipse medicorũ arte longe fuit potentior. [Iuliani auunculi ægritudo & mors horrenda.] Illi enim reuerentia & metu Imperatoris omnia experti sunt, & omni remediorum specie adhibita, pinguedineq; preciosarum auium, quas diis sacrificabant, membris corruptis applicata, vermes profundius latitantes in apertum quasi quibusdam illecebris euocare contenderunt. At illi in membris occultioribus ad carnem viuam magis magisq; prorepsere, neque corrodere hominem destitere, donec violenta morte miserum enecarunt. Porro tanta calamitate propterea mactatum esse ferunt ex ira diuina quod sic ecclesię, & sacris eius vasis insultauerit. Felix autem vasis tanti precij conspectis (Constantinus namque & Constantius liberalissime ea compararant) arridens, & vrbane jocans: Ecce, inquit, qualibus vasis Marię Filius diuina re peragenda colitur: eamq;, nec ob aliam quampiam causam, ex interioribus eius venis vna quæ maxima esset, rupta tanquam per fistulam sanguinem per os eius emisit. [Felicis Quęstoris in Christum blasphemia. Eiusdem miserandus obitus.] Sic & ipse horrendum cernentibus omnibus spectaculum factus non totum perdurauit diem: sed circa crepusculum, vna cum sanguine jam deficiente, simul etiam animam euomuit. At tertius Elpidius, qui blasphemus quoque in Christum fuerat, tardius ille quidem, quam alij pœnas luit: sed tamen inter eos, qui tyrannidem affectarunt deprehensus, bonis omnibus exutus, grauesque ærumnas alias in carcere perpessus, turpiter vitam finiit, sacer & detestandus ab omnibus judicatus. [Diuina in Elpidium Quæstorē vltio.] Pręter hos alius quidam cum reliquis, in ecclesiam, quam donaria & res alias preciosas prædonum more auferentes, eumque, qui sacra vasa curabat, contumeliis afficientes, vastarunt atque diripuerunt, ingressus: super reliquas indignitates, veste subducta sacrificij aram petulantissime comminxit. Verum illico per graues & acres tanti flagitij tulit pœnas. Per quæ enim peccauerat, ad interiora vsque viscera putredine consumptis membris, incredibilis inde vermium vis prognata miserandum in modum, vt dicere calamitatem eam pudeat, miserum extinxit. [Mors fœdissima ei⁹, qui sacrum altare comminxit.]

VIII. *De horrenda Dei vltione in Pandulphum altare Dei inuadentem.*

Leo Ost. in Chro. lib. 2. Baro. to. 11. an. 1038. 4.

Pandulphus Princeps Capuanus cuidam fidelissimo suo Adelgisio nomine iubet, vt quantocius ad monasterium veniat, atq; planetam, & calicem Imperatoris, & nonnulla alia, quæ modo non recolo, ecclesię ornamenta pręcipua Aquini & Sexti Comitibus sub pignore habenda perniciter deferat. Cumque ille adueniens, cuius rei gratia adesset, Fratribus aperuisset: quidam ea danda, quæ poscebantur, ne irato Principe peiora paterentur, censebant: cumq; ille prorsus insisteret, Adam, qui tunc ecclesię curam gerebat: Ego, inquit, quæ requiris, nec tibi, nec vlli prorsus hominum daturus sum: sed ea super ipsum beati Benedicti altare ponam: inde ille qui voluerit, aut pręsumpserit, tollat. Quod cum fecisset, ille mox temerarius audacter accessit: & cum jam iam ad altare manus extenderet, mirabile dictu, protinus in faciē corruit, & vehementissima epilepsi subito paralysique correptus, vniuersis astantibus mirum de se, dirumq; spectaculum præbuit, ac de ipsa quidem infirmitate postera die quoquo modo conualuit, & sine affectu ad Principem rediit: distorto tamen ore atque oculo vsque ad obitum perstitit: cunctisque inquirentibus, quoniam id sibi modo contigerit nō sine magna audientiū admiratione referebat: Princeps hoc facto aliquantulum quidem reueritus est: sed in mente pessima diu non potuit voluntas bona durare. Post non multū enim temporis iterum Basilium præpositum misit, omnemque monasterij thesaurum ad se per illum deferri jussit. De Capuano vero monasterio abstulit argenteas coronas, & codicem vnum gemmis ornatum, & planetam citrinam optimam, & tria altaris pallia, cunctaq; simul in arce, quam in monte sanctæ Agathæ, qui Capuæ imminet, construxerat, condidit: in qua item arce innumera aliarum multarum ecclesiarum, viduarumque & pupillorum spoliatum dolo, tum violentia direpta condiderat.

Paralysi corripitur Pandulphus Comes tyrannus, & cur.

IX. *De pœnis sacrilegorum corpus diui Audomari è Sithiu furtim efferentium.*

Iac. Meyer. lib. 5. Annal. Flandr.

Hugo filius Caroli Magni ex Reguina concubina, Veromanduorum, idemq; Sithiuensium Abbas, per Morum quendam monachum subornatum furatus est in Sithiu corpus diui Audomari Morinorum Episcopi, vt asportaret illud in Veromandiam. Agebat tum Folquinus Morinorum Episcopus apud Woromholt in Mempisco visitans ecclesias suas, ac verbo Dei indefessus insistens qui vt de tanto certior factus est furto, coacta per Folcardum fratrem virum militarem non pœnitenda Morinorum manu, raptim Veromāduos insequitur: quos, priusquam Legiam fluuium ad Lisburgium viculū transmittere possent, sancti Præsulis reliquias reddere coegit, easque reportauit in Sithiu, metuque Nortmannorum in terram solicitus recondidit: & paucis post diebus pœnas dedere sacrilegii: mēte captus est Morus, & Hugo à Carolo Rege missus ad Tolosæ vrbis obsidionem interiit.

D. Audomari reliquias furtim auferētium pœna.

X. *De Guarnerio Theodorici Regis ministro rei ecclesiasticæ inuasore cælesti vltione vindicato.*

Ex Acti Austregi Ep. c. 13 a Sur. die 2 Maij & B to. 8 an. 6

Anno Domini 611. Austregisilo Bituricensi Episcopo successit Sulpitius eius Diaconus. Cuius tempore iterum rediit Guarnerius Theodorici Regis minister, homo sæuissimus, auaritiæ & turpi lucro addictissimus, superbia tumidus, executurus sub Sulpitio quod sub Austregisilo non poterat. Sulpitius vero anxius ad Dominum confugit, ab illo consilium rei bene gerendæ petens: erat enim vir mitis & lenis, hominiq; violentiæ vt resistere posset, non videbat. Deinde Guarnerium adit: orat, vt qui sub ipsius decessore ab huiusmodi onere immunes fuissent, illos etiam suis temporib. pateretur solita gaudere libertate. At Guarnerius homo ferus viri Dei preces contempsit. Dixit itaque ei Sulpitius: Siquidem contra jus & fas tua eris potitus voluntate, non diu tamen impune feres. Ille vero in vrbem ingreditur, facit vt erat jussus: omnibusq; pro voto expeditis, corpore, non animo adit S. Austregisili ecclesiā, tanquam preces illic oblaturus. Vt vidit autem monumentum sancti viri à fidelibus Christianis auro argentoque mirifice exornatum, dixit arrogantissime: Austregisilus aurum suum & argentum in pauperes erogare debuit, non jubere, vt suum sepulcrū illo tegeretur. Non hoc ille dicebat, quod ei curę essent pauperes, sed instar Iudæ proditoris auaritia æstuabat. Postea à sepulcro viri Dei discedens orationis causa altaria circuibat. Cumque in ipsa basilica ambularet, lignum quoddā, ad quod vela suspensa erant, ab alto ruit super caput eius. Manauit igitur sanguis à capite per oculos & barbam, & ad terram vsq; defluit: & miser ille clamauit voce, qua potuit: Austregisilus, dū vixit, semper in me hostili animo fuit, & jam mortuus me prope interfecit. Ita infelix nec culpam agnouit suam, nec à beato viro veniam petiit, immo vero feruens malitia Augustodunum ire instituit, vt eius loci Episcopum perderet. In ipso autem itinere in pago quodam, cum omnes recubuissent, surrexit à mensa, & ad exonerandum ventrem secessit. Interim somno correptus obdormit. Euigilans dicit assistentibus. Austregisilus & Sulpitius hac hora vrceum aureum miserunt mihi: quis vestrum habet illum? Negantibus illis se quicquam huiusmodi vidisse, sua verba repetiit, nesciens quid diceret: mox vero intestina eius & viscera omnia in cloacam deciderunt, eaq; nocte vitam perdidit. Ex eo tempore nemo ausus fuit regiorum ministrorum ab vrbe Bituricensi eam pecuniam extorquere, absterrente omnes tam diro interitu illius, qui talis exactionis primus auctor fuisset.

Sanctor sepulcra tiquitus ornabāt.

XI. *Raptor eorum quæ erant circa sepulcrum D. Gudulæ grauiter plectitur.*

In Vita

S. Gudula, vt erat insigni erga pios pietate, ita im-

pios

[Ap]ud Sur. 8. [I]anu.

pios auerſabatur menteſque ſcelere obduratas acerbo odio perſequebatur: cuius rei exemplum in villa Gain contigit. Hæc virgo, vt erat nobilitatis & diuitiarum gloria admodum clara, ita parentum ſtudio, magno ſumptuum ſplendore ſepulchrum eius ornatum fuit. Horum cupiditate iniqua latro quidam accenſus tertia ab obitu eius nocte ſepulcrum acceſſit, totuſque mortifero auaritię veneno ebrius, aurum & argentum, cuius magna vis erat, depręda-tur, & ſacrilegis onuſtus ſpoliis domum rediit, & filiam armillis, quas ſacræ virginis brachiis detraxerat, exornat, ſed ſacrilegi immanitatem diuina breui vltio ſubſecuta eſt: nam Embertus virginis ſanctiſſimæ frater, mox vt tanti ſceleris auctores cognouit maledictionis jaculum in eos vibrauit, & à S. Dei Eccleſiæ gremio atque fidelium conſortio ſequeſtrans damnauit. Quibus ſacro fulmine merito percuſſis, veluti arbor à ſua præciſa radice vniuerſis ramis ſempiternum interitum adfert: ita omnis illa progenies tam deteſtabili ſtirpe profluens grauiſſimis poſtmodum infirmitatibus vexata eſt: nulla enim eius familiæ perſona extitit, quæ non inſigni aliqua deformitate & languore membrorum tanti ſceleris pœnas lueret.

XIII. *De exitu Leonis IV. Imp. rem Deo ſacratam vſurpantis.*

[B]onar. to. 3. [M]ichael. [G]lycas 4 p. [A]nnal. Ni[ce]ph. 8. c. 42.

Leo Conſtantini Copronymi filius religioſus quidem, & pius ab initio, verum vbi coronam Eccleſiæ à Mauritio donatam geſtaſſet, carbunculi morbo vexatus ardenti febre tandem extinguitur.

XIII. *Eiuſdem argumenti aliud exemplum.*

[G]r. Turon. [li]b. 2. mirac. [c]ap 13.

Cum Theodoricus Rex in militaribus expeditionibus eſſet, & res Gothorum in Gallia pertentaret, memoria quidem dignum (quod & in vniuerſa Gallia vulgatum fuiſſe tradit Gregorius Turonenſis) nos hic deſcribēdum putamus: pertinet enim ad eiuſdem Regis virtutem in ſacrilegos vlciſcentis, & ad Dei gloriam ex miraculis ſanctiſſimi martyris Iuliani: ſic enim ait: Et quia nullum latere credo aliquid hoſtilitate Theodorici Regis, ac infirmitatibus Sigiualdi, quæ in Auerno poſito contigerunt: propter virtutem tamen beati martyris Iuliani id diligentius exponendum, quo facilius fides dictis adhibeatur. Igitur cum ob direptionem Aruernorum Rex antedictus Theodoricus feſtinaret, & ingrediens terminum vaſtationi cuncta ſubigeret, pars aliqua exercitus ſeparata ad Briuatenſem vicum infeſta prorupit, fama vulgante, quod in baſilica eſſent incolæ cum multis theſauris adunati: cumque perueniſſent ad locum, inueniunt multitudinem promiſcui ſexus, obſeratis oſtiis, in templo ipſo cum propriis facultatibus reſidere: cumque intrare non poſſent, vnus effractam ceu fur in altari ſancto feneſtram vitream ingreditur: quia *qui non intrat per ianuam, hic latro eſt.* Dehinc reſeratis ædis illius valuis exercitum intromittit. At illi direpta cuncta pauperum ſupellectilia cum miniſtris ipſius baſilicæ, reliquumque populum, qui intra erat, eductum

Ioan. 10.

foris diuiſerunt haud procul à Vico. Quæ cum ad Regem delata fuiſſent, comprehenſos ex his aliquos diuerſis mortibus condemnauit. Fugiens vero ille, qui irrupta æde caput fuit huius ſceleris, igne de cælo dilapſo conſumptus interiit. Super quem cum multi aceruum lapidum congregaſſent, à tonitruis & coruſcationibus detectus terrena caruit ſepultura. Qui vero de conſentaneis latentes Regem in patriam ſunt regreſſi, correpti à dæmone diuerſis exitiis hanc vitam crudeliter finierunt. Hæc audiens Rex, omnia, quæ exinde ſunt ſublata, reddidit: præceperat enim, ne à ſeptimo à baſilica milliario cui vim quis inferret. Subdit idem Gregor. Tunc Siginaldus cum Rege præpotens cum omni familia ſua in Aruernam regionem ex Regis juſſu migrauit, vbi dum multorum res iniuſte competeret, villam quandam, quam glorioſæ memoriæ Tetradius Epiſcopus Bituricenſis baſilicæ ſancti Iuliani reliquerat, ſub ſpecie obumbratæ commutationis auidus peruaſit: ſed menſe tertio poſtquam ingreſſus eſt, correptus eſt febre, & ſine ſenſu effectus declinauit caput in lectulum. Cuius vxor dum de hoc exitu mœſta penderet, à quodam ſacerdote commonita eſt, vt eum, ſi videre vellet incolumen, auferret è villa. At illa hæc audiens, præparatis carrucis, compoſitoque plauſtro, quo eum eueheret, mox vt prædium ſunt egreſſi, protinus diuina ſunt pariter gratia munerati: nam iſte ſoſpitate, illa meruit ex huius incolumitate lætitiam. Ferunt etiam in oratorio prædij illius S. Iulianum martyrem cum Tetradio Epiſcopo colloquentem cuidam religioſo reuelatum fuiſſe, promittentem ſe Epiſcopo, villam, quam pro animæ ſuæ remedio ſibi reliquerat, recepturum.

Rerum eccleſiaſticarum inuaſores male pereunt.

De geſt. Frāc. lib. 3. cap. 12. de mirac. l. 2. cap. 14.

Villæ eccleſiæ occupator in diſcrimen adducitur.

XIV. *Petrus Aragon. Rex ob vſurpatum Eccleſiæ Dominium diuinitus corripitur.*

Hier. Sur. lib. 10. Annal. cap. 39.

Mitior fuit, ſed juſta tamen Dei in Petrum IV. Aragonum Regem manus. Hic enim cum vellet ſe dominum, ad quem dominium vtile, vt vocant, pertineret, ab omnibus oppidis ac locis ciuitati & Epiſcopatui Tarraconenſi ſubiectis agnoſci, graui bello eandem Eccleſiam afflixit: ſed apparens S. Thecla, in cuius tutela ac præſidio ea ciuitas eſt, nimis imperioſum porrecta palma in faciem percuſſit: qua ex pulſatione languidior & imbecillior factus, cum ſumma agniti criminis deteſtatione mortuus eſt, factoque prius teſtamento mandauit, vt Tarraconæ Pontifex in priſtinas poſſeſſiones reſtitueretur.

XV. *De diuina vlti ne in Gomacharium Comitem Agathenſis eccleſiæ agrum inuadentem.*

Gr. Turon. l. 1. de glor. Martyr. cap. 79. apud Baron. to. 7 ad ann. Chriſti 583. 47. 48. 49.

Eccleſia quoque Agathenſis vrbis, quæ ſancti Andreæ Apoſtoli reliquiis plaudit, plerunque glorioſis luſtratur miraculis, peruaſores rerum ſuarum ſæpius arguit. Denique Gomacharius Comes agrum eccleſiæ ipſius peruadit. Tunc Leo Epiſcopus huius eccleſiæ valde mœſtus concurrit ad eum

Leonis Episc. Agathensis libertas in Comitem hæreticum.

dicens: Relinque ô fili, res pauperum, quas ordinationi nostrę Dominus commendauit, ne tibi sit noxiũ, & à lacrymis egentiũ, qui de fructib. eius ali cõsueuerant, eneceris. Ille vero quia erat hęreticus, paruipendens de his quæ ab Episcopo dicebantur, rẽ in sua dominatione retinuit. Interim procedente die arripitur à febre: cumq; non modo ardore corporeo, verũ etiam animę vexaretur incommodo, misit ad Episcop. nuncios dicens: Dignetur pro me sacerdos orationẽ ad Dominum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante hic à valetudine, qua grauabatur, cõualuit, factusq; sanus ait suis: Quid putatis, quid isti nũc Romani dicant? Aiunt. n. me ob hoc fuisse febre grauatũ, quia tulerim agrũ eorum, quod mihi iuxta consuetudinẽ humani corporis accidit: veruntamen non habebunt eum me viuente. Et dicto citius misit, qui eum iterũ auferret.

Catholici dicuntur Romani.

Quod cũ Episcopus comperisset, venit ad eum dicens: Nũ pœnitet te prius fecisse bene: ꝙ hoc iterum conaris euertere? ne facias, quęso, & vltioni diuinę subiaceas, qui ait ad Episcopum; Sile, sile, decrepite: iam infrenatum te loris circuire vrbem super asinum faciam, vt sis ridiculo omnibus, qui te aspexerint. At ille silens ad nota recurrit præsidia: prosternitur in oratione, celebrat vigilias, ac noctem totam in lacrymis, & psallentio ducit. Mane autem facto, accedit ad lychnos, qui de camera ecclesiæ dependebant, extendensq; virgam, quam tenebat in manu, effregit cunctos dicens: Non hic accenditur lumen; donec vlciscatur Deus de inimicis, & restituat res domus suæ. Hęc eo dicẽte protinus hæreticus ille in rediuiuam febrem corruit: cumq; in extremis ageret, misit ad Episcopum dicens: Oret pro me sacerdos ad Dominum, vt viuam; & restituam agrum, ac similem eius conferam dominationi. Quibus Pontifex respondit. Iam oraui ad Dominum, & exaudiuit me. Misit & alios, ac tertios ad eum nuncios. Sed sacerdos in vno responso persistens non mouebatur ad hæc, vt pro eo orationem daret ad Dominum. Hæc ille hęreticus cernens, iussit se in plaustro componi, atque ad eundem euehi ac per se deprecari Episcopum dicens: Quia dupla satisfactione restituo agrum, quem inique peruasi; tantum vt oret pro me sanctitas tua. Illo quoque recusante, compulit eum vi, vt abiret ad ecclesiam: quo discedente, vt ecclesiam est ingressus, & hic spiritum exhalauit, recepitque confestim ecclesia rem suam.

Gomacharij comminationes in Episcopum Agathensem.

Febri percutitur Gomacharius sacrilegus.

Gomacharij hæretici & sacrilegi mors infelix.

XVI. *De milite, qui cum bona ecclesiæ vi abstulisset, à muribus ad mortem corroditur.*

Ditmarus l. 6. pag. 74. & Baron. to. 11. an. 1011. 3.

Inter alia, quæ anno millesimo vndecimo euenisse tradit Ditmarus Episcopus Merseburgensis, hoc admirandũ de sacrilego milite subdit: Quidam vero miles cum bona S. Clementis vi tolleret, & inde tectum facere vouisset; in vna dierum à muribus intra cubiculum impugnatur ineffabilibus. Qui primo fuste arrepto eos prohibere tentans, postquam euaginato eos aggressus gladio, & sic nihil proficiens arca quadam, vt ipse rogauit, includitur, ac in medium fune suspenditur & cum exterius hæc plaga* sedaret, hic qui liber solui debuisset, ab aliis vsque ad mortem corrosus inuenitur. Tunc cunctis præsentibus, & postea venientibus manifestum fit, quod hunc ira Domini, vindex prædicti facinoris, sola consumpsit.

** cessaret.*

Mures sacrilegũ rodunt ad mortem.

XVII. *Ecclesiarum & Ecclesiasticorum oppressor visibiliter à diabolo rapitur per aera.*

Pet. Venerab. Miraculorũ lib. 2. cap. 1.

Ad terrorem & correctione malorum Principum quod Matisconi gestum est, proferatur. Insolita quippe res, & omnibus, vt puto, sęculis inaudita: omniũ autem indigenarum celebri & publica relatione narratur. Est autẽ Matiscus in finib. regni Francorum, ꝙ à Teutonicorum vel Romanorũ imperio Arar fluuius à Lotharingia sumens initium, Rodanusq; in mare mediterraneu habens profluxũ, disterminat. Quæ Matiscus à quibusdã oppidum vocata, à quibusdã vrbis nomine honorata, in primatu Lugdunensi quintę sedis obtinet locum. Hęc quantũ ad ius ecclesiasticum, Lugdunensi primatui: quantũ ad seculare, Francorũ Regi subditur. Huius vrbis principatum quodã tempore sub nomine Comitis quidam obtinens, super personas & res ecclesiasticas execrandam tyrannidẽ exercebat: longe n. exuperans aliorum prędonum nequitiam, non solũ ex parte ecclesiarũ substantias diripiebat, sed redditus earũ oẽs cum suis possessionibus sibi tyrannica violentia subiugabat. Nam canonicos de ecclesiis ipsos etiã monachos de monasteriis suis eiiciẽs, terras omnes, redditus omnes, & quæcunq; eis ad huius vitæ subsidium à maioribus data fuerant, immisericorditer abstulit, iureq; proprio mancipauit. Ostendũtur adhuc ab incolis antiquarum ecclesiarum ruinę: ex quib. ipse sacræ religionis cultores eiiciens, venerabilia loca, omnipotenti Deo religiose seruientium multitudine referta, in eremi solitudinem redegit. Ita se totum Deo subtrahens, mundo dedicans gehennæ & tremendorum Dei iudiciorũ oblitus, vt Euangelicus ille iudex, nec Deum timebat, nec hominem verebatur. Cumq; diu concessa potestate abusus quotidie seipso deterior fieret, nullaq; iam spes correctionis eius existeret, iram aduersum se omnipotentis Dei iam non reuocandã commouit: atq; in se dirissime expertus est scripturę sacræ sententiam, dicentis: Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Et quia nequitia eius non occulta, sed publica, nõ cum timore, sed cum audacia Deum prouocauerat: non latenter, sed publice, & visibiliter, terribile factus est tyrannus Principum in exemplum. Nam cum solenni die Matisconi in proprio palatio resedisset, cumq; multitudo tam militum, quam diuersi ordinis circumstaret, repente ignotus homo equo insidens per ostium palatij ingressus, omnibus conspicientibus & admirantibus, vsq; ad ipsum equitando peruenit: cumque ei adstaret, se ei velle loqui dicens: vt surgeret, ac se sequeretur, non tam monuit, quã imperauit. At ille inuisibili potentia constrictus, nec iam resistere valens, surrexit: atque vsque ad ostium domus processit, vbi equũ paratum inueniens, eumque ab eo cõscendere iussus ascendit. Cuius stantis habenas ille arripiens, statim cum velocissimo cursu per aera ferri cunctis conspicientibus cœpit. Cumq; immenso eius clamore ac miserabili eiulatu tota ciuitas commota ad tam inuisum spectaculum concurrisset, tamdiu eum per aera currentẽ attoniti conspexerunt, quamdiu naturali oculorum acie eum subsequi potuerunt. Qui cum eum diu, Succurrite ciues, succurrite, vociferantem audirent, nec iuuare valerent, subtractus tandem visibus hominum, æternus, quod meruerat, factus est socius dæmonum. Ab hoc tã horrendo spectaculo vniuersi ad propria recedentes, sicut supra dixi, horrendũ esse incidere in manus Dei viuentis, exemplo inaudito & miserabili didicerunt. Hoc ita fuisse post communem, vt dixi, omnium famã, quidam non quidem tam mirabile, sed tamen mirum nostris dieb. accidens attestatur. Nam ille traditus diabolo Comes, dum cũ socio maligno de palatio egrederetur, post ostium muri palatio illi proximi transitũ habuit: Quod ostium, ciues ob tantæ rei horrorẽ & memoriã posteris cõmendandam, lapidib. obturauerunt. Quod nuper Orgerius VVilielmi Comitis præpositus reuocare cupiens, & propter quædã, quæ publico vel priuato vsui necessaria videbantur, peruium facere volens, conductis quodam die operariis, obicẽ lapidum ad ostio remouebat. Erat autem & ipse pro posse suo acer ecclesiarũ persecutor; & vbi parua occasio occurrebat, res earum nisib. diuersis vexabat. Dum igitur hic operi iam dicto instaret, ecce inuisibiliter à diabolo raptus, ac videntibus, qui aderant, multo in aera spatio subleuatus, sed confestim dimissus corruit, eiusque corpore grauiter colliso, brachium quoque illius subita illa ruina confregit. Quod vidẽtes socii, rursus foramen ostij, quod aperire cœperant, lapidibus obturauerunt, & ad perennem vtriusque memoriam clausura perpetua damnauerunt.

Comitis Ma- tisconensi execrand tyrannis.

Luc. 18.

Hebr. 10.

Comes sac legus à d mone asp tatur.

Orgerius C mes eccle persecuto etiam à d mone rapitur.

XVIII. *De Comite ob occupata & distracta prædia ecclesiastica apud inferos cum hæredibus condemnato.*

His

Ex Petro Damiano Baro. to. 11. Annal. Ecclesiast. ad an. 1055. 13. & seq.

His pro coronidi illud ex Petro Damiani subiiciam in hæc verba. In Teutonicis partibus, inquit, Comes quidam diues ac præpotens, sed quod in illo hominum genere prodigium est reperiri, bonæ opinionis & innocentis vitæ, prout humanum erat de eius æstimatione iudicium, ante decennium fere defunctus est. Post cuius obitum quidã religiosus vir per spiritum ad inferiora descendens præfatum Comitem in supremo gradu cuiusdam scalæ positum vidit. Aiebat namque, quia scala illa inter stridentes, & crepitantes vltrices incendii flammas videbatur erecta, atque ad suscipiendos omnes, qui ex eadem Comitum genealogia descenderent, cõstituta. Erat autẽ tetrũ chaos, immane barathrum, infinite patens, atque in profunda demersum, vnde scala producta surgebat. Hoc igitur ordine succedentium sibi series texebatur, vt cum quis eorum nouus accederet, primum interim scalæ gradũ teneret: is autem, qui illic repertus erat, aliiq; omnes ad proximum sibi gradum in ima descenderent. Cũque alii atque alii ex eodem genere homines post carnis obitum ad præfatã scalam per temporũ interualla confluerent, alii protinus cederent, ineffabilis iudicis necessitate ad inferiora migrabant. Plane dum vir, qui hæc contemplabatur, causam huius horrendæ damnationis inquireret, & præsertim, cum ille Comes sui temporis puniretur, qui tam iuste, tam decenter, tam honeste vixisset? Audiuit, quia propter quandam Metensis ecclesiæ possessionem, quam B. Stephano proauus eius abstulerat, cui videlicet iste iam decimus in hæreditate successisset, omnes isti nõ diuerso supplicio deputati sunt. Et sicut eos ad peccandum non dispar auaritiæ culpa coniunxit: ita nihilominus ad perferendas atrocis incendii pœnas commune suppliciũ copulauit.

Ob sacrilegia Comes cum posteris ad inferos damnatus.

XIX. *Bona ecclesiastica qui diripiunt, non inde ditescũt, imo pauperiores fiunt.*

Nicol. Sand. de schismate Anglicano an. D. 1543.

Anno Domini 1543. argenteus nummus, qui solebat in Anglia purgatissimus extare, ab Henrico VIII. in æreum conuerti cœptus est, non sine manifesta Dei vindicta in sacrilegia & rapinas regias cõstituta & expetita. Cum enim tot ac tanti monasteriorum in Anglia thesauri essent, vt eorũ vel decima pars etiam auarissimi Regis mentem explere potuisset: tamen Henricus, cum thesauros vbique omnes, cũ cruces argẽteas, aureas, omniaq; sacra vasa cũ altariũ ornamenta, cũ omnẽ suppellectilẽ, mille pœne monasteriorum cum omnia prædia, fundos, fructus, iura & actionẽ in suam potestatem redegisset, cũ præterea decimas & annatas omnium beneficiorum per vniuersam Angliam exigeret, & adeo cum ipsum plumbum, ligna atq; lapides monasteriorum vbique venderet, ex eoq; debuisset in æternum omnia ciuibus suis tributa & vestigalia remisisse (id quod se facturũ simulabat, vt ciues eo libentius in monasteriis euertendis ipsius libidini assensum præberent) imo cum debuerit quocunque Christiani Orbis Rege, argento præsertim & auro ditior extitisse: adeo tamen in contrarium ea res ex Dei iustissima voluntate cessit, vt multo pauperior intra paucos annos post expilationem istam fuerit, quam vnquam ante aut ipse, aut maiores eius fuerunt. Quin ille solus plura tributa & vectigalia ciuibus suis imposuit, quam omnes simul Reges per quingentos ante annos fecerant. Cumque stantibus adhuc monasteriis, vulgo pseudoeuangelici iactitarent, neminẽ in Anglia pauperẽ deinceps fore, si semel claustra sacra dirumperentur, & thesauri, quibus Abbates incubarent, prædiaq & agri, quibus pauci iam monachi alerentur, in manus plurium deuenirent, adeo nihil eorum reipsa extitit, vt pro singulis qui antea ostiatim victum quæritabant, nunc viginti ad minimum non modo idem vitæ genus sequantur, sed etiam quod miserrime quæritant, interdum vix inueniant.

Male parta peius dispereunt.

Hæc ita esse deprehenduntur ex actis Regũ Angliæ.

XX. *De supplicio cuiusdam scholastici Congregationis Parthenicæ rebus abutentis.*

P. Francis. Bencius in an. Colleg. Hispal. & P. Io. Bonif. l. 5. hist. Virgin. c. 1.

In Sodalitiis B. Virginis, quod neminem fugit, deligitur vnus, qui particeps & conscius rerum omnium est, quæ decernuntur, easque litteris mandat, ab arcanis dicitur. In Congregatione porro Hispalensi adolescens, qui hoc munere fungebatur, duos ad hanc rem destinauerat calamos scriptorios insigni ornatu: etenim illi detractis plumulis aureo filo sericoque distinguebantur inuicem permixtis. Horum alterum subripuit vnus de Sodalibus iuuenili furto. Cuius etsi sæpe pulsabatur cogitatione animus, vt posthabitis rebus omnibus se Deo consecraret in aliquo cœnobio, præualente amore in mulierem quandam, aliud agebat. Ad eã aliquando cum instituisset scribere, ac furtiuum calamum sumpsisset manu, sensit sibi verberari os excussa palma, simulq; vox ad aures: Etiamne, scelefte, rem mihi dicatam temerare audes impuro ausu? Attonitus hac pronunciatione ac verbere, vt se collegit iuuenis, reuertitur ad calculos quos pœne abiecerat vt amplecteretur institutum Franciscanæ religionis mansit ad aliquot dies vestigiũ plagæ acceptæ, vt appareret ab alia vi quadã maiore, quam ab humana, impacta.

Calamum Sodalitatis surripiens palma cæditur.

TIT. CIX. De Simonia.

Simonia est studiosa cupiditas aut voluntas emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituali annexum, pro temporali.

Hoc modo peccauit Ieroboam: quicunque enim volebat implebat manum eius, & fiebat sacerdos excelsorum. 3. Reg. 13.
Et propter hanc causam peccauit domus Ieroboam, & euersa est, & deleta de superficie terræ. 33. 34.

Simoniacus quoque fuit Giezi seruus Elisæi, qui quia 4. Reg. 5. 26.
pro gratia spirituali Naaman Syro à Domino sua imper- 27.

tita vestes accepit, & argentum, in sempiternum cum semine suo factus est leprosus quasi nix.

2.Mach.

Antiochus Epiphanes Syriæ Rex summum Sacerdotium impiissimo Iasoni vendidit: ob quam causam, Dei cultus & sacrificia plane contempta fuerunt, & ad Gentium ritum translata.

Act.1.

Iudas proditor vendendo Christum Dominum Dei filium simoniam commisit: ob idque laqueo se suspendit, medius crepuit, & diffusa sunt omnia viscera eius.

Act c.8.19. & 29.

Hoc etiam crimine affectus fuit Simon ille Magus (pater & quasi omnium Simoniacorum inuentor & parens) qui sibi donum Spiritus sancti pretio comparare voluit: cui propterea Petrus dixit: Pecunia tua tecum sit in perditionem.

EXEMP. I. *De Archiepiscopo simoniaco, à quo Spiritus sanctus non finit se nominari.*

Nicolaus Aragonius Cardinal. de antiquiorib. gest. Rom. Pontif apud Baron. tom. 11. an. Do. 1055. 16. 17.

*nonnisi subdiaconum & post ea Greg. VII.

TEmpore Henrici II. Imp. an. Dom. 1055. cum simoniaca hæresis totam Italiam, & Burgundiã occupasset, Victor II. Pontifex Max. misit à latere suo Archidiaconum * Hildebrandũ ad vltra montanas partes cum quibusdam Episcopis. Cũ autem ad Lugdunensem Prouinciam peruenisset, in ea Synodũ celebrauit: in qua per ipsum Archidiaconũ Deus maximum dignatus est operari miraculum. Residentibus enim in ea Synodo Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum ecclesiarum Prælatis, Archiepiscopus vir quidam litteratus & eloquens accusatus est de crimine simoniæ: qui sequenti nocte omnes suos accusatores pecunia corrupit, & sibi amicos fecit. Mane a facto rediens ad Synodum, audacter dixit; Vbi sunt qui me accusant? exeat in publicum quicunque me voluerit damnare. Tunc obmutescentibus cunctis, prædictus Archidiaconus, tanquam vir discretus & sapiens, conuertens se ad illum, dixit: Credisne, ô Archiepiscope, Spiritũ sanctum cum Patre, & filio vnam esse substantiã Deitatis? Quo respondente: Credo, addidit Archidiaconus: Dic Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Tunc ille Gloria Patri & Filio, expedite dicebat: sed Spiritum sanctum nullatenus proferre poterat: quid mirum cum sit spiritus veritatis? Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret, videns se per diuinum iudicium omnino confusum, procidit ad pedes Archidiaconi, & confessus est proprio ore se simoniacum esse. Postquam vero à sacerdotali & Episcopali officio est depositus, Gloria Patri & Filio, & Spiritui sancto clara voce decantauit. Quod factũ simoniacos in tantũ perterruit, quod præter alios Prælatos ecclesiarũ viginti septem, Episcopi quadraginta quinque simoniacos se esse confessi sunt, & suis honoribus absq; vlla alia accusatione renunciauerunt. Celebrata Synodo, & aliis rebus rite ordinatis & compositis, Legati ad Vrbẽ redierũt.

Miraculo simoniacus arguitur Archiep. Gallican.

Ioan.4.

45. Episc. simoniaci territi Episcopatu cedunt.

II. *Ignis ingens ad probandam simoniacam Episcopi Florentinus structus transeuntem non lædit.*

Gulbert.

Non minus etiam memoranda est prodigiosa damnationis causa Petri Papiensis Archiepiscopi Florentini: hic namq; ob simoniæ notam à Ioanne Gualberto viro morum sanctitate insigni, qui primus Vallis vmbrosæ monachalem congregationem instituit, cum esset grauiter increpitus, res ad ignis iudiciũ fuit deducta. Præfigitur itaq; locus & dies, quo illud fieri debeat, vt si qui velint, possint coram intueri. Locus præfixus est in monasterio Septimi, quod tunc erat Ordinis memorati: nunc vero Cisterciensiũ est. Dies fuit quarta feriæ primæ hebdomadæ Quadragesimæ. Modus ꝓbationis fuit eiusmodi, vt in loco publico duo lignorũ strues iuxta se fierent, quæ obtinerent in longũ decem pedes, in latũ quinq;, in sublime quatuor, & dimidium: inter vtrasq; vero strues semita interesset longitudine brachii prunis ardentibus constrata, per quam vnus ex monachis transiret. Vbi aduenit statutus dies & hora, inuitatur Episcopus Petrus à suis, vt accedat visurus tantæ rei experimentũ, ne ciuitas Florentina tã diuturna vexetur altercatione. At ille prorsus renuit: immo si qui charum eum haberent, eos eo accedere vetuit. Sed plebs omnis vtriusq; sexus, & cleri maxima pars illuc properarunt. Pollicentur fautores Episcopi, si ea probatio suo potiatur effectu, vt quisquam è fratribus per ignem illæsus transeat, se ipsis suffragaturos, & ab Episcopo defecturos. Itaq; fiunt Litaniæ & aliæ preces à monachis, sacrificiũ solenniter celebratur ab Abbate illius instituti clericis & monachis adiuuantibus. Vbi ventũ est ad Agnus Dei, vnus ex monachis fert aquam sacratã ad aspergendũ, alius thuribulũ thuris incendendi causa, tertius faculas ad ligna inflammanda, quartus imaginẽ crucifixi. Inuocatur à cunctis Dominus Iesus Christus & sanctissima Mater eius pleno ore, vt rei veritas declaretur. Sacrificio peracto, deponit casulam, crucemq; manu gestat Abbas, qui sacrificauerat. Petrus is quoq; dicebatur. Litaniis absolutis, vnus ex Abbatibus eligitur, qui clara voce populo exponat petitionis & sponsionis conditionẽ. Deinde Abbas Petrus, cũ cruce quam manu gestabat S. Ioanne interim coram adstante & orante, ingreditur per medios igniũ globos, flamma in sublime fertur, calcatq; ardentes prunas, quæ erant in via inter lignorum incensas strues. Sed prius quã ingrederetur cunctis audientibus, ita precatus est: Domine Iesu, vera lux omnium in te credentium, peto misericordiam tuam, oro clementiam tuam: vt si Petrus Ticinensis, qui dicitur Florentinus Episcopus, pecunia Florentinam sedẽ occupauit: tu æterni Patris Filius, tu mea salus, in hoc tremendo iudicio ad me adiuuandũ festines, & me illæsum sine vllis adustionis vestigiis conserues: sicut olim tres pueros in fornace Babylonica seruasti. His dictis, per medios penetrat ignes, neque corpori, neque vestimentis vllo adustionis vestigio inhærente. Cumque vellet vertere sese, & eadem via per flammas reuerti, à populo retinetur, quippe iam perspicue rei veritatem edocto.

Milanesiu[s] in vita Io[an.] Gulberti apud Sur. tom. 4. V[allum]bergens. Abbas an[no] 1063. 53.

Simonia[e] crimen P[e]tri Papie[n]sis igne ex[a]minandu[m].

Simoniacus ignis experimento Io. Gualberto probatus.

Oratio [Pe]tri Archiepiscopi [Flo]rentini.

Ardente[m] lignoru[m] struem [il]læsus Fl[o]rentiæ [per]meat.

III. *Gan-*

III. *Gaufredus Ep. Carnotensis simoniacus à Greg. VII. diu Romæ detentus ab Vrbano II. deponitur.*

Scribit Gregorius Magnus Gaufredum Carnotensem Episcopum sub Gregorio Papa VII. Romæ diu detentum reum simoniacæ prauitatis, sed cum deficeernt, qui ista probarent testes: permissum ab eodem Pontifice, vt seipsum iuramento purgaret, sicque purgatus Romæ ad suam est restitutus ecclesiam. Verum cum postea eiusdem Episcopi crimina plene innotuissent Apostolicæ Sedi: Vrbanus Papa, cum dissimulandi nullus locus esset, eundem Gaufredum Sede Carnotensi deposuit, atque in eius locum consecrauit Iuonem.

...r. to. 11. ...nal ad ...1092. 2.

VI. *De sacerdotibus simoniacis ab ecclesia Iprensi per Ep. Morinensem exterminatis.*

Anno Domini millesimo centesimo primo, Ioannes Morinorum Episcopus, vir per omnia laudabilis sacerdotes ambitiosos, & auaros propter eorũ simoniam, atque alia vitia expulit ex oppido Iprensi, rogatuque ciuium, Gerardum, quendam spectatæ vitæ sacerdotem diuorum Martini & Petri ecclesiis præposuit.

...c. Meyer ...4 Annal. ...landrica.

V. *De Episcopo propter simoniam deposito à summo Pontifice.*

Otto Halnestarensis Episcopus à Canonicis suis accusatus Romæ, conuictus & confessus, quod pro consecratione cuiusdam ecclesiæ triginta solidos accepisset, ab Honorio Papa depositus est anno Domini 1129.

...an. Tri... them. in ...hron. mo... ...ast. Hirs.

VI. *De vltione diuina presbyterum fraudulenter & parata pecunia Episcopium à summo Pontif. Leone reposcentem.*

Anno Domini 1049. quidam Galliarum Episcopus à Leone nono summo Pontifice Episcopi honore suspensus fuit: cuius quidam presbyter Gibertus nomine facundus sermone; & litteris haud mediocriter eruditus, eidem promiserat Episcopo, se Romam venire, atque callidis suis assertionibus eundem beatum Pontificem decipere, eique sublatum officium restitui impetrare: sicq; ab eo accepta pecunia, Romam venit, cumque se beato Pontifici præsentasset, cœpit se huc illucque vt callidus serpens, vertere. Episcopum suum verbis rhetoricis excusare blandis, & humilibus precibus, vt interdictũ officium iniuste, vt asserebat, ablatum deberet restitui, flagitare. Sed cum id quod petebatur sibi denegatũ fuisset, nec eũ, vt sperauerat, decipere potuisset, ne ad Episcopum suum, à quo non paruam acceperat pecuniam, sine effectu reuerti videretur, aliud exquisiuit ingenium: adiitq; Apostolicæ sedis Cancellariũ, eiq; oblato pretio persuasit, vt sibi furtiuas litteras, & Apostolico sigillo signatas ad suum Episcopum deferendas tribueret, quæ & Episcopale officium, & gratiã Apostolicę sedis sibi redditam significarent. Quæ res beatum Leonem minime latuit: moxque prædictũ presbyterum aduocans, accepta, quam obtulerat, pecunia, eique in sinum mittens, dixit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei furtim tentasti pecuniis possidere.* Cuius sermonem diuina vltio mox secuta est, ita vt amissa mente ab illa die vsq; nunc vbique vagabundus incedat, nec vlla domus, vel claustra vltra duos vel tres dies eũ valeat retinere. Qua de re aperte datur intelligi, quod quisquis temerario ausu vel decipere, vel ad iracundiam prouocare tentauerit eũ, qui in iustis habitat procul dubio Dominum offendit, cuius & vindicem iram in se sentiat, quam non expertam temere deuitare neglexerat.

Ex Desiderio Abb. Cassin. & Cardinal. Baron. to. 15. ...m. 1049. 27.

Act. 8. Fraudulenti presbyteri pœna.

VII. *De subita horrendaque morte Werneri Ep. simoniaci, & simonia Henrici Imp. fautoris.*

Henricus Imperator à S. Willelmo Abbate Hirsaugiensi reprehensus, quod dignitates spirituales venderet, & quod proinde hęreticus esset, in publico suorum Principum consessu præcepit Hirsaugiam funditus destrui, & fugatis monachis bona monasterii in stipendium militibus erogari. Ad hoc facinus perpetrandum Wernerus Episcopus constitutus per simoniam ad ecclesiam Argentinensem, homo peruersus, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ atrocissimus inimicus, tanquam obsequium præstiturus Imperatori, milites cohortatur suos, promittit prædam ingentem de spoliis monachorum, cumq; milites detestari nefas tam immane in famulos Dei cœpissent, insanus Pontifex dixit: Ego vos, ô milites fortissimi, in hoc obsequium Regis nostri iustissimi præcedam; & quicunque vestrum me secutus nõ fuerit, reus læsæ maiestatis erit. His dictis loricam induit: qua indutus, equum plenus minarum in monachos ascendit, subitoq; clamans & vlulans horribiliter cecidit, & morte subitanea præoccupatus, cunctis videntibus, exspirauit. Cæteri vero tam miserabilem Pontificis metuentes exitũ, valde timuerunt, nullus eorum deinceps ausus est contra monasterium illud sinistrum aliquid perpetrare.

Ioan. Trithem. in Chron monast. Hirsaugien.

Horrendus exitus Ep. simoniaci.

VII. *De Henr. II. qui ob simoniam à munere commissa morbo afficitur, ac dæmones infestos patitur.*

Quid Henrico II. anno Domini 1047. quo Imperator creatus est, contigerit quoad hanc rem, sic Willelmus Malmesburiensis, & alii post eum narrant. Tempore Conradi patris à quodam clerico fistulam tulerat argenteam, qua pueri ludo aquã iaculantur; pactus Episcopatum, cũ foret Imperator Adultus repetenti pollicitum impigre dederat. Nec multo post aspera valetudine correptus decubuit. morbo crescente, triduo exsensus, & mutus iacuit cum in solo pectore vitalis habitus palpitaret. Nec aliud vitæ iudicium erat, quam quod manu ad nares apposita, quantuluscunq; sentiebatur anhelitus. Episcopi præsentes triduano indicto ieiunio, lacrymis & votis pro vita Regis superos pulsabant. Quibus, vt credi fas est, remediis cõualescens, accitum Episcopũ, quem iniuste fecerat, sententia Concilii

Willelm. Malmesb. l. 2. de gestis Regũ Angl. c. 2. Matth. Westmonasteriensis ista locupletius Bar. to. 11. ann. 1047. 10.

Henr. II. simoniacus affligitur.

depoſuit, profeſſus ſe toto triduo dæmones infeſtos vidiſſe, flammam in ſe per fiſtulam iaculantes adeo pertinacem, vt noſter ignis in comparatione illius iocus putetur, & nihil calere. Iuuenem inter hæc ſemiuſtulatum lætum aduentaſſe, ferentem immenſæ magnitudinis calicem aureum aqua plenum, cuius viſione, & laticis aſpergine delinitum extinctis ardoribus in ſanitatem euaſiſſe. Ephebum illũ beatum fuiſſe Laurentium, cuius eccleſiæ tectum longa carie diſſolutum compaginauit, & præter alia xenia calice aureo honorificauit.

S. Laurentius Hen. II. ægrotũ viſitat & refocillat.

IX. *De quodam ob ſimoniæ crimen lepra percuſſo.*

Ex hiſtoria Lauſiaca Palladii c. 19.

Cum Macario Ægypto duo habitarunt diſcipuli in intima ſolitudine, quæ vocatur Scete. Ex quibus vnus quidem erat ei miniſter, qui ſemper prope ipſum inueniebatur, propter eos qui veniebant vt curarentur: alter autem ſeorſum ſedebat in cella. Procedente autem tempore, cum ſanctus perſpicaci oculo præuidiſſet, dicit ſuo miniſtro Ioanni nomine, qui poſtea factus eſt presbyter in loco ſancti Macarii: (Presbyteratu enim dignus fuerat habitus magnus Macarius) Audi me, frater Ioannes, & fer æquo animo meam admonitionem, eaque tibi proderit. Tentaris enim, inquit, & te tentat ſpiritus auaritiæ. Sic enim vidi, & ſcio: quod ſi meã æquo animo tuleris adhortationem, in Dei timore conſummaberis, & in eius opere & laudaberis, & in tuum tabernaculum non appropinquabit flagellum: quod ſi non audieris, in te veniet finis Giezi, cuius vitio laboras. Contigit autem, vt ſancto quidẽ non obedierit ei, qui Iudæ alligauit laqueum propter auaritiã: & poſt alios quindecim aut viginti annos, cum bona pauperum ſibi vſurpaſſet, ita laborauit elephantia, vt non inueniretur integer locus in eius corpore, in quo quis poſſet figere digitum.

Lepra percutitur mirabili ſimoniacus. *4. Reg. 5.*

X. *Simoniacum eſſe dare pecuniam pro ingreſſu religionis.*

Ex Epiſt. 206. inter Ep. Aug. cap. 8.

In Epiſtola illa ducenteſima ſexta, quæ eſt Cyrilli ad Auguſtinum, traditur fuiſſe monaſterium quoddam in Thebaidis partibus ducentarum fere fœminarum ſanctarũ vtique, ſi non auaritiæ fœditate ſanctitatis decorem polluiſſent. Conſuetudo peſſima apud illas inoleuerat, nullam in collegium admittendi, quæ certum pecuniæ numerum non afferret. Cuidam ex iis, cuius Deo deuotus animus à tam profana negociatione abhorrebat, apparuit in ſomnis Hieronymus iubens, vti cæteris pergeret nunciare, niſi acturum pœnitentes ab ea exactione deſtiterint, vltionem à Deo paratam iam ipſarũ capitibus imminere. Cumq; hæc in conuentu omniũ narrata fuiſſent, riſu excepta ſunt, exiſtimantib. deliramentum eſſe mulierculæ aniliter deſipientis, nec vera, vt erant, referentis. Altera deinceps & tertia nocte eadem viſa rurſus coram replicantem, iam odio habitam proprio agitantes eiecere: Deo pro illa diſponente, ne ſcilicet Loth cum Sodomis diſperiret: iuſtus cum impiis. Vix etenim mulier ſepta monaſterii egreſſa fuerat, cum monaſteriũ ipſum terribili fragore funditus concuſſum reliquas oppreſſit ruina, vt ex tanto numero ne vna quidem ſaltem extremum in morte anhelitum ducens poſt caſum ſit inuenta.

XI. *Simoniace ad Pontificatum electus abiiciendus.*

Platina de vitis Pontificum, an. 1059.

Nicolaus II. Pontifex Romanus in Lateranenſi Concilio hoc decretum ſanciuit, quod in Decretis extat: Si quis pecunia, vel gratia humana, aut populari, militariue tumultu, ſine concordi & canonica electione Cardinalium, fuerit in throno Petri collocatus, is non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus, id eſt, à ratione deficiens, merito vocetur: liceatque Cardinalibus, Clericis & Laicis Deum colentibus, illũ vt prædonem, anathematizare, & quouis humano auxilio à Sede Apoſtolica propellere: atque quouis in loco, ſi in vrbe non liceat, Catholicos huiuſce rei cauſa congregare.

XII. *Arialdus propter iuſtitiam & ſimoniæ deteſtationem martyr effectus.*

Ex geſtis Arialdi per Syrum byt. eius ſcriptorem. Bar. to. 11. an 1066. 19. 20.

Arialdus inſignis pietate vir commiſeratus ſtatum Mediolanenſis eccleſiæ, quam dira perſecutio ſimoniacorum, & aliorum impiorum miſere vexabat Romã ſe contulit, anno Redemptoris 1056 ſub Victore Papa ſecundo, ibique per decennium perſeuerans, in primis aduerſus Guidonem Archiepiſcopum, ſimoniacũ, conſtantiſſime ſtetit: at vero, qui lupus non paſtor erat, Arialdum monitorem infeſtum non ferens proditione captum, & perſuaſis ad inacceſſas ſolitudines trans lacum ad necem ductũ, ne populus commoueretur, necandum curauit, vbi crudeliſſime à duobus Clericis ab Archiepiſcopi nepte, tanquam altera Iezabele, miſſis, fuit interfectus: vbi enim illi duo Clerici illuc nauigio perueniſſent, egreſſi de naue, dicunt ad eos, qui duxerant: Vbi eſt Arialdus: Qui reſpondere dicentes: Mortuus eſt. At illi: Nobis, inquiunt, à nepte Archiepiſcopi iuſſum eſt videre illum, ſiue viuum, ſiue mortuum: & aſpicientes videre illum eminus vinctum ſedentem ſuper ſaxum: in quem ſic anxii irruunt, quomodo leonum catuli ſuper prædam famelici. Euaginatis igitur gladiis, ipſius vnus vnam, alter vero auriculam arripit alteram dicentes: Dic furcifer: ſi dominus noſter vere eſt Archiepiſcopus: Qui reſpondit: Nec eſt, nec fuit vnquam, quia opus Archiepiſcopi in ipſo non eſt, nec fuit vnquã. (Etenim per ſimoniam ingreſſus per ſimoniam ſacra diſtrahere non ceſſabat) Tunc immites vtramq; amputãt aurem. At ille oculis in cœlum eleuatis ait: Gratias tibi ago, Chriſte, quia hodie inter tuos martyres me dignatus es connumerare. Interrogatus denique iterũ, ſi Guido vere eſſet Archiepiſcopus: qui ſolidã animi conſtantiã tenens ait. Non eſt. Quapropter naſus ipſius protinus cum labio ſuperiore eſt abſciſſus: deinde ambo oculi ſunt effoſſi. Poſtea vero dexteram detruncant manum, dicentes: Hæc eſt, quæ faciebat Epiſtolas Romã directas. Dehinc radicitus membrum amputant genitale, dicentes: Prædicator caſtitatis hactenus fuiſti: & hinc tu caſtus

S. Arialdi Clerici Mediolanenſis martyrium

ſtus eris. Poſtea vero ſub gutture linguam extrahunt dicentes: Modo ſileat, quæ clericorum familiam conturbauit, & diſperſit. Et ſic ſancta illa anima carne eſt ſoluta.

TIT. CX. De pluralitate beneficiorum.

EXEMP. I. *Ben ficiorum eccleſiaſticorum coaceruatores reprehenduntur.*

ib. 2. de vi- Mariæ egniac. c. 6. ud Sur. 23.

SCribit Iacobus à Vitriaco Epiſcopus & Cardinalis in vita Mariæ Oegniacenſis, quod quidam eius amicus, cum haberet ſacerdotium ſiue beneficium vnum eccleſiaſticũ, quod ei ſufficeret ad mediocritatem, multis victus precibus etiam alterum accepit, quod & dignitate potius, & prouentu locupletius eſſet. Sed cum pro ſua pietate & modeſtia Chriſti ancillam conſuleret, velletq; ab ea ſcire, num hac de re Deum offendiſſet: illa more ſuo breues ſibi inducias petiit, & tandem inſpiratione diuina, & cœleſtibus reuelationibus abſque vllo hæſitationis ſcrupulo certior effecta: Videbam, inquit, hominem veſtib. albis indutum, & ſatis ad curſum expeditum, atro inſuper pallio indui, & mentis ſarcina onerari. Cum autem hęc, atq; alia ſimilia dixiſſet, is, qui jam in ſeipſo diuinitus ſenſerat, quæ illa loquebatur cælitus edocta, primum ſacerdotium, vtpote ſufficiens, retinuit: & alterum ſine mora, ne locũ alterius ambitioſe occuparet, vir prudens & Deum timens, atque ſalutari conſilio obtemperans, reſignauit. Ignoſcite mihi, fratres, qui dignitatem dignitati adiugitis, & ſacerdotia, ſiue beneficia eccleſiaſtica alia aliis coaceruatis. Non enim meũ quod retuli, ſed Chriſti reuelantis. Parcite etiam ancillæ Chriſti, nec velitis obtrectare innocenti. Qua enim re vos læſit, ſi amico præbuit ſalutare conſilium, ij veritatem è Domino hauſtam enunciauit: Fortaſſis autem, dum crebro libellum hunc inſpicitis, & quadam acerbitate reuoluitis, ancillæ Chriſti viſiones more veſtro ridebitis, & pro ſomniis & phantaſmatis habenda ſtatuetis. Sed etiam Phariſæi Dominum de auaritia diſputantem: & diuites in regnum cælorum difficile introituros aſſerentem, non ſolum irriſerunt, ſed inſanum quoque judicarunt.

eneficia eclesiaſti- minime aceruan- a.

II. *De Philippo Cancellario Pariſienſi propter beneficiorum pluralitatem damnato.*

Thom. antipr. li. 1. pum c. 19. 7. Dionyſ. arthuſiã de plural. nef. ca. 7.

Thomas Cantipratanus Cameracenſis Epiſcop. Suffraganeus Dominicanus in libro, qui dicitur Apum, ſeu de bono vniuerſali, ſcribit ſe fuiſſe Pariſiis anno ab incarnatione Dom. M. CCXXXVIII. cum venerabilis Guillielmus Pariſienſis Epiſcopus, qui in Theologia jam Rex erat, conuocauit omnes Magiſtros in capitulo Fratrum Prædicatorum, ad proponendam ac diſcutiendam quæſtionem de pluralitate beneficiorum. Poſt ſolemnem vero & prolixam valde diſputationem concluſum eſt, duo beneficia, dummodo alterum quindecim libras Pariſiẽſes valeret, teneri cum ſalute animæ non poſſe. Id ita determinauit Epiſcopus. Eandem quoq; ſententiam in ſcholis propriis ſucceſſiue ſequuti ſunt Frater Hugo Ordinis Prædicatorum, poſtmodum Romanæ curiæ Cardinalis, Frater Guerricus, Frater Gaufridus eiuſdẽ Ordinis, & Frater Ioannes de Rupella Ordinis Fratrũ Minorum, aliiq; plures Theologiæ Magiſtri. Fuerat eadem quæſtio diu ac multo celebrius ante tres annos agitata: atq; tum Doctores omnes in eandem ibant ſententiam duobus exceptis quorum vnus fuit M. Philippus Cancellarius Pariſienſis, & alter M. Arnoldus poſtea Epiſcopus Ambianenſis. Quid autẽ de ipſo Philippo contigerit; audiamus. Agonizantem Cancellariũ in morte dominus Guilielmus Pariſienſis Epiſcop. paterna ſolicitudine viſitauit, rogans eum, vt ſingulari opinioni cederet de pluralitate beneficiorum, & omnia beneficia ſua, excepto vno, in manus Eccleſiæ reſignaret. Et hoc conditione media, vt ſi cõualeſceret: ei ſupplere vellet de ſuo proprio, quod dimiſit. Renuit ille, experiri ſe velle dicens: vtrũ eſſet damnabile beneficia plura tenere, mortuus eſt ergo ſic. Poſt paucos autem dies, cum prædictus Pariſienſis Epiſcopus poſt matutinas orare vellet, vidit inter ſe & lumen; quaſi vmbram quandam hominis tetram nimis. Eleuata ergo manu conſignat ſe, & ſi ex parte Dei ſit, præcipit vt loquatur. Et reſpondit apparens: Alienus à Deo ſum, & tamen mirabilis factura eius. Et præſul: Tu quis es? Et ille: Ego ſum, inquit, Cancellarius ille miſerrimus. Rurſus Epiſcopus elato altius gemitu: Et quomodo, inquit, tibi eſt ſic dolenti? Male, ait, immo & peſſime, ſicut qui damnatus morte æterna. Et Epiſcopus: Heu, ait, chariſſime, & quę cauſa eſt tuę damnationis? Et ille: Tres ſunt, inquit, cauſę, quare morte perpetua ſum damnatus: vna eſt: quod creſcentes fructus annuos contra pauperes tumide reſeruaui, ſecunda quod contra ſententiam plurimorum de pluralitate beneficiorum, quaſi licite tenendorum, ſententiã propriam defenſaui, & in hoc me periculo mortalis culpæ commiſi: tertia eſt & illa grauiſſima omnium quod abominabili carnis vitio in ſcandalum multorum multo tẽpore laboraui. Et ad Epiſcopum mox ſubiunxit, Eſtne mundus finitus: Et Epiſcopus: Miror, inquit, te quondam litteratiſſimum virum hoc quęrere, cũ me ad huc viuum cernas, & omnes nos ad huc viuẽtes mori neceſſe ſit antequam mundus inſtante judicio finiatur. Et ille: *Non mireris*, inquit, *quia nec ſcientia, nec opes, nec ratio apud inferos veniens*, Et hæc dicens, vmbra ab oculis mirantis euanuit. Ipſe autem Epiſcopus, non quaſi hęc ipſemet vidiſſet, in prædicatione ſua Clericis omnibus recitauit.

Reſolutio de pluralitate beneficiorum.

Philippi Cancellarij Pariſienſis apparitio ex inferis.

Eiuſdem Philippi damnationis perpetuæ cauſæ tres.

Eccleſ. 2.

III. *De quopiam alio Clerico propter pluralitatem beneficiorum damnato.*

Similimodo, cum quidam clericus maximę lite-

raturæ

Idem Thomas lib. 1. cap. 19. p. 7.

raturæ agonizans in morte pro me mandasset, vt consilium quæreret quasi in proximo moriturus, reduxi ei ad memoriam disputationem illam solennem, & determinationem de pluralitate beneficiorum Parisiis, cui ille interfuerat Doctor magnus, consuluique illi cum magna instantia lacrymarum, vt vnam præbendarum dimitteret, quoniam duas contra animam suam tenuerat: quarum vna ad omnem vitæ copiam omni clerico sufficere posset. Tunc ille facie auersa dissimulans, hoc tantum respondit: Orate Dominum, vt inspiret. Nec diu post ea, cum recessissē, & tenuissimo spiritu vix hærente, hoc idem quod consulueram ei, quidam consobrinus eius juuenculus cum maximis lacrymis inclamaret, cum voce non posset, manu innuens expirauit. Post cuius obitum, cum quidam ex nostris stupescens nimium cogitaret, cur tantus homo & tantus clericus, si mortale peccatum esset, plura beneficia retineret, in tali statu mortuus extitisset, mox quasi semiuigilanti defunctus apparens dixit: Hæc sola præbendarum causa est, pro qua infelix ego in perpetuum damnatus sum.

Plurium præbendarum possessio Doctoris damnatio.

IV. *De subita & infelici morte quorundam multa simul & pinguia beneficia possidentium.*

Lib. 1. ca. 19. part. 10.

His addam & illud Thomæ Cantipratensis ex libro de vniuerso. Ego in quadam ciuitate Episcopali, inquit, annis vndecim adoleui, vbi sexaginta duo canonici sub præbendis pinguissimis ducentarum fere librarum Parisiensium in matrice ecclesia seruiebant, quorum plures erant beneficiorum plurium detentores. Vide ergo, qualem vindictam Dei in ipsos vidi turpissimos detentores. Mihi testis, & judex sit sancta Trinitas vnus Deus, quod paucos eorum vidi cōmuni morte defungi, sed subito omnes & reprobe mori: ita quod quidam eorum audito, quod vnus sociorum in nocte sanus, mane mortuus inuentus esset, complosis manibus dixit: Et quid vultis? Secundum vsum & consuetudinem ecclesiæ mortuus est, vt videtis. Vidi ego ipse in ecclesia eadem infra paucos annos quatuor Archidiaconos sic defungi. Vide lector, mirare miraculum. Primus eorum de equo phalerato & grandi cecidit, fractisque ceruicibus expirauit. Secundus mane in cathedra sedens mortuus est repertus. Tertius in choro stās, cum ad missam eleuatio corporis Christi fieret, cecidit resupinus, & subtracta loquela cū sensu, quasi brutum animal, die tertia sine sacramentis ecclesiasticis est defunctus. Quartus confessionem peccatorum, & sacramenta recusans, mortuus est, & extra cœmeterium sepultus.

Ob pinguiū pluralitatē beneficiorum multi male mortui.

✠(o)✠

TIT. CXI. De bonis Ecclesiæ non alienandis.

EXEMP. I. *Suo exemplo docet Clemens IV. bona Ecclesiæ parentibus non esse dispertienda.*

Baptista Ul. gos. lib. 4 cap. 3.

INexplebilis habendi sitis, immensaque cupiditas, quæ in quibusdam sacerdotibus nostri temporis visa est, ecclesiasticis opibus, quæ Dei atque pauperum sunt, filios in immensum locupletandi, difficiliorem miramq; magis Clementis quarti abstinentiam faciet. Is in agro Narbonensi ortus, Iureconsultus, ad Petri Apostoli solium conscendit: ad eum jam Pontificem cum duæ filiæ quas ante ex matrimonio susceperat, venissent, fretę illius opera se matrimonia, non ex pristina fortuna, sed ex Pontificatus magnitudine consequuturas, neq; ipsarum, neque aliorum cognatorum precibus adduci Clemens vnquam potuit, vt rem vllam ex Pontificatus bonis, aut redditibus daret, quorum postulatis semper respondit: Pontificibus Romanis filios non esse, neq; eis licere, quod suum non esset, propinquis dare. Et propterea contentas debere esse, si fortunas, quas ante Pontificatum habebat, omnes eis reliquisset: quibus opibus cum conditionem in matrimonio ex sententia sua non inuenirent, ambæ sacratum virginum pudicitiam matrimonio prępofuerunt. Nepotem quoque è tribus Canonicatibus, quos habebat, duos dimittere coegit. Rara profecto abstinentia: sed tamen, quæ plurimum laudetur, haud indigna. Filiarum lacrymis tam sublimi fortuna id non impartiri, quod permulti non modo filiis, verum cynœdis quoque ac meretricibus mimisque largissime donant.

Bona ecclesiæ parentibus negat Clemens IV.

II. *Bona Ecclesiæ cum pauperum sint, iis potius danda, quam parentibus ad luxum.*

In Vita eius apud Surium tom. 1.

S. Laurentius Iustinianus Patriarcha Venetus rogatus à consanguineo quodam suo non ita paupere, vt pecunia eum iuuaret in filiæ dotem: non minus sapienter: quam pie respondit: Considera, quæso, frater: Si parum dedero, non est quo opus habes: si multum, defraudauero multos, vt vni satisfaciam. Et propterea quicquid illud est, quod est, ad cibos potius pauperum, quam ad intortos crines, aut margaritas ab Ecclesia traditum est.

Ecclesiæ bona quibus dispertienda.

III. *Dira S. Petri in Papam vendentem balsamum pro sua lampade destinatum Vltio.*

Ex Epist. Petri Damiani ad Cadulcum Pseudopapam Electum apud Baron. tom. 11. 1061. 17.

Quod mihi à senioribus intimatum est, refero. In Babyloniæ partibus possessionem Apostolica sedes habebat, vnde tantum balsami redditum per annos singulos capiebat, quod indeficiente fomite sufficeret lampadi, quæ videlicet ante altare beati Apostolorum Principis rutilabat appēsa: quam possessionem, accepta pecunia, Papa distraxit, canonemq; aromatis, quem accipere solebat, amisit. Aliquanto post cum idem Papa prædicto sancto altari

quasi

quasi deuotus assisteret, & oraret, ecce quidam terribilis & grandæuus senex, in cuius etiam facie barbirasium videbatur, elato brachio colaphum ipsi vehementer incussit, & ait: Tu extinxisti lucernam meam ante me: & ego extinguam lucernam tuam ante Dominum: moxque disparuit. Ille vero protinus corruit, & paulo post diem clausit extremum. Sic, sic nimirum meretur corripi, qui illi se præbet aduersum, qui cæli terræque primus pastor obtinet principatum.

IV. *De Henrico Episc. Spirensi diuina vltione percusso & damnato ob dilapidata bona Ecclesiæ.*

Henricus Spirensis Episcopus, cum jam thesauros Ecclesiæ Spirensis pene omnes puerili leuitate dilapidasset, & prædia militibus suis in beneficium erogasset, tempore Henrici III. Imperatoris, & tantum, vt vix in dimidium annum sumtus ei ex redditibus ecclesiæ ministrari possent, inopinata morte subtractus est. De cuius obitu dignam memoria visionem vidit Clericus quidam, qui ei defuncto protinus in Episcopatum successit, nomine Huzmannus, putabat se in choro Spirensi cum Episcopo & cæteris clericis stare. Et ecce ingrediebantur chorū tres viri, vnus exacta ætate, canicie veneranda: duo iuuenes, tanquam in obsequium senioris destinati: cumque in medio chori aliquandiu taciti constitissent, ait senior his qui circa se erant, juuenibus: Quid tardatis, quod vobis jussum est, explere? At illi: Tuū inquiunt, pater est, primo aduersus eum dictare sententiam, & nos sine dilatione quid judicaueris, exequemur. Et ille, Propter multa, inquit, mala, quæ in locum hunc, & in sanctam Dei Genitricem operatus est, egressa est à Deo sententia vt interficiatur. Ad hanc vocem corripientes Episcopum decollauerunt, & truncum in ligno Crucis quod in eadem ecclesia in sublime elatum stabat, suspenderunt. Cumque mane facto, Clericus nimio horrore concussus Episcopo somnum retulisset visus est ei quasi delitamenta loqui, & propter sospitatem corporis sui, optimeq; constantem omnibus membris vigorem suum, nullum tam è vicino imminentis exitij sensum admisit. Et ecce septimo de hinc die, cum ad vespertinalem synaxim cum fratribus in choro staret, sensit repente paruulam sibi instar puncti pustulam in collo excrescere, qua paulatim in immensum intumescente, ante mediam noctem defunctus est.

[L]ambert. [S]chafnab. [a]n. 1065. [a]pud Baron. [e]odem ann. [to]m. 11. 14. Hen. Spir. [E]p. dignit. [e]t Off. Episcopali suspensus.

[I]udicium [D]ei terri[b]ile in [H]enr. Ep.

[E]cclesiasti[c]um judi[c]ium sub[t]erfugiens [d]iuinum [i]ncurrit.

V. *Abbatias laicis non esse concedendas laudabili Ottonis Regis exemplo demonstratur.*

Anno Domini nongentesimo trigesimo nono, Otto Henrici Saxoniæ Regis filius in Alsatia potentissimo aduersariorum exercitu circumdatus insperata potitur victoria. Comes quidam tunc prædiues erat cum eo, cuius multitudo militum Regis aciem condecorabat. Hic itaque videns quam plurimos ex Regis acie desertores ac transfugas fieri, non interiorem, sed exteriorem considerans hominem, tacitus hæc secum loqui cœpit. Quidquid à Rege in hac perturbatione constituto petiero, sine dubio impetrabo, præsertim cum & acre bellum immineat, ac ne se deseram, timeat. Nuntiis itaque directis, Regi supplicat, vt Abbatiam quandam, Lauresheim dictam, prædiis ditissimam sibi concedat cum suis possessionibus, vt, quod sibi deerat, militibus suis ministrare præualeat. Rex autem columbina non solum, sed vt erat viperina calliditate suffarcinatus, non hoc quid portenderet, minime aduertere potuit: vnde & his nunciis apologeticum dedit dicens: Illi quid super hac re sentiam, verbis potius explicabo, quam nuntiis. Quod qui eos direxerat audiens, immēsa est affectus animi lætitia speras, quod poposcerat, imperrasse. Vnde & moræ impatiens Regem adiit, eumque sententiam super hac re postulauit. Cui Rex populo circumstante: *Obedire*, inquit, *magis oportet Deo quam hominibus*: Quis enim sanum sapiens ignorat, te hæc non humilitate petitionis, sed comminationis auctoritate dixisse: Scriptum est enim: *Nolite sanctum dare canib.* Quod quāuis de Doctoribus spiritualiter intelligendum esse prædicetur, ego tamen satis me dare canibus sanctū censeo, si monasteriorum prædia, quæ à religiosis viris Deo sunt militantibus tradita tulero, & sęculo militantibus dedero. Tibi v. tam procaciter iniusta petenti, sub testimonio totius populi, nec hoc nec aliud vnquam te à me acceptum esse testificor. Si tibi cordi est cum cæteris infidelibus auolare, quanto citius, tanto melius. His auditis (quia facies speculum est mentis) cordis verecundiam vultus rubore nudauit, concitusq; Regis ad pedes corruens, se peccasse, se grauiter deliquisse confessus est.

[L]uitprand. l. [5]. c. 15. & 16. [a]pud Bar. to. [1]0 an. Dom. [9]39. 2. & Re[g]natus Chop[p]inus lib. 2. [d]e sacra Po[l]itia tom. 3.

Egregium factum Ottonis Regis.

Act. 5.

Matth. 7.

Deo militātibus debita non sunt ad sæculo militantes transferenda.

VI. *Abbatia S. Bertini vi à Comitibus Flandriæ occupata breui iacturam rerum spiritualium & temporalium patitur.*

Fuit B. Fulco decimus octauus Abbas sancti Bertini monasterij in Sithiu. Qui cum in Rhemensi Archiepiscopatu Hincmaro succederet, successorem habuit in Abbatia Rodulphum. Eo autem mortuo, Caroli simplicis donatione locum occupare voluit Balduinus Caluus Flandriæ Comes, laicus & miles. Sed monasterium, vt id impleret, reassumpsit beatū Fulconem, & pro eius concordi electione contra Balduini conatus, per S. Grimbaldum Caroli consensum obtinuit Cum autem octo fere annis Abbatiam nobilissime rexisset iterum Balduinus solicitauit pro ea apud Carolum, & per Winemarum militem apud sanctum Fulconem. Sed Winemarus sentiens virum Dei contra Ecclesiæ & religionis statū flecti non posse, cū ira recessit: & positis in via Rhemensi insidiis, beatum Præsulem lanceis transfodit. Hac via, regia accedente donatione, Balduinus Abbatiam inuasit anno nongentesimo primo. Cui filij eius successerunt, Adolphus Boloniensis Comes, & Arnulphus Comes Flandrensis. Hi autem sub nomine

In Natal SS. Belgij per Io. Molanum 9. Septemb.

Laicorum non esse Abbatias. regere.

mine Comitum Ecclesiam administrarunt, eam quasi hęreditate possidere volentes. Vnde monasterio cum pietate multa bona perierunt: nam inter alia ipsum oppidum, cuius munitionem S. Fulco inceperat, Flandriæ Comites sibi asscripserũt, eo quod Balduinus munitionem illa perfecerat. Cæterum Arnulphus regiminis anno vndecimo, corde compunctus, cum videret sub se, fratre & patre collapsã esse religionem, à Witfrido Morinorum Episcopo ordinari postulauit S. Gerardum natione Namurcensem, celeberrimum huius & aliorum cœnobiorum reformatorem.

Ex Poggio Florentin in Fac. Frideric. Nausea in præcept 7. Decalogi.

VII. *Res sacras non esse in vsum profanum applicandas.*

Res sacrę in vulgarem vsum non sunt cõuertendæ.

Fridericus I. Imperator, suasu sinistro Petri de Vineis viri docti & prudentis, quum in bello contra Alexandrum III. pecunia careret, Pisis, vbi tunc Imperator erat, templorum ornamenta aurea & argẽtea recipiens & spolians, ab illo suo secretario Petro de Vineis audiuit: Iniuriam abs te mihi illatã (quia prius ipsum oculo priuarat ex inuidia Germanorũ), vltus sum, tu tibi hominum odia comparasti, ego tibi Deum ex sacrilegio reddidi inimicum: omnia tibi deinceps in deterius cadent. Id quod postea factum constat, vtpote quod Imperator à Papa victus, deinde misera quoque morte perierit. Quo dicto Petrus iste monuit res sacras in vsum profanum non vertendas. Factumque est id anno Domini M.C.XXIV.

VIII. *De infelici morte Vrracæ, & Alphonsi mariti eius, ob expilatum S. Isidori templum.*

Histor. gen. Hispan. 4. p. Petr. Ribad. de Princ. li. 1. cap. 37.

Rerum Hispanicarum historię narrant, Vrracam Alphonsi sexti Regis filiam, cum templum S. Isidori Legionensis ingressa expilasset, & gemmas sacramque ac pretiosam suppellectilem in sumptus belli rapuisset, & ob spolia domum lætissima repeteret, in ipso templi limine ruptis visceribus misere diem suum obiisse: eam item ob causam Alphonsum Regem virum eius in Fregensi bello ab hostibus oppressum interiisse.

IX. *Quod non liceat bona Ecclesiæ in vsum belli facile conuertere.*

Hier. Sur. l. 1. Annal. c. 25. ann. 1081.

His addam & illud de Sanctio Ramiro Aragonię Rege. Hic, valentissimus Princeps nonnulla Ecclesiæ vectigalia in vsum belli, quod cum Mauris gerebat, conuertit: & quanquam hoc bellum Reip. & Religioni, cuius causa suscipiebatur, vtilissimum erat, nec ob exhaustum ærarium cœptum prosequi poterat: ita tamen animo commotus est, quod in Ecclesiæ facultates manus iniecisset, vt anno millesimo octuagesimo primo, Rotæ, vbi cum curia sua agebat, præsente Raymundo Dalmatio eius vrbis Antistite, ad aram D. Vincentij publicam egerit pœnitentiam, iusseritque integra fide reponi, quod à Rotensi Ecclesia abstulerat, quæ ex ea detractione pœne conciderat, vt scribit auctor.

Ramiri pœnitentia ob bona Eccl. in vsũ belli conuersa.

TIT. CXII. De fraude & rapina.

Cum Nathan proposuit Dauidi Regi parabolam de diuite, qui abstulerat pauperi ouem vnicam, statim dixit eum dignum morte. 2. Reg. 12.

EXEMP. I. *De vidua, quæ nunquam fraudem fecerat, ab incendio diuinitus præseruata.*

Ex Cæs. l. 10. mirac. cap. 31.

IN Episcopatu Coloniensi, oppido Imperiali, quod Dousburg dicitur, vidua quædam ceruisiam braxare ac vendere solebat. Die quadam, cum ciuitas casu fuisset incensa, ipsumq; incendium domui eius appropinquasset, illa jam non habens spem in auxilio humano, ad diuinum confugit: nam omnia sua vasa, quibus ceruisiam emptoribus mensurare solebat, ad ostium domus contra flammas ponens, in multa cordis sui simplicitate sic orauit dicens: Domine Deus, iustus & misericors, si vnquam aliquem hominum his mensuris decepi, volo, vt domus hæc comburatur: si autem feci, quod rectum est in oculis tuis, precor iustitiã tuam, vt in hac hora misericorditer respicias necessitatem meam, & mihi meæq; suppellectili parcere digneris. Mira fides fœminæ, mira Dei humilitas: is qui dixit: *Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis*: ac si oratione fidelis viduæ conclusus fuisset, flammas omnia in circuitu deuorantes à domo eius compescuit, cunctis stupentibus, quod ignis furens materiam cremabilem lamberet, nec incenderet. Marc. 4.

II. *De insigni Iustiniani Imp. ac Theodoræ coniugis eius ad rapinam propensione.*

Io. Zonaras to. 3. Annal. in Iustiniano.

Iustinianus Imperator, qui principatum adeptus est anno ab incarnatione Dei 527. ad pœnam irrogandam æque promptus fuit, atque ad crimina audienda: pecuniam & temere profudit, & per fas ac nefas comparauit, aliam in ædificia, aliam ad exequenda consilia, aliam in rem bellicam & contentionem eorum, qui voluntati ipsius aduersabantur, insumendo. Ita factum: vt cum pecunia semper egeret, eam rationibus parum honestis compararet, ac gratiã haberet iis, qui colligendi argenti vias ostenderent. Neque vero ille sic affectus erat, Imperatrix vero illi siue licentia, siue quouis modo faciendę pecuniæ solertia cedebat. Sed & maritum longo interuallo potentia superabat, & nouos eosque varios quæstus ingeniosissime reperiebat. Hinc subditi gemino onere premebantur. Nam & annua tributa exaggerabantur, & noua excogitabantur. Alij, vt perperam de religione sentientes, mulctabantur: alij, vt immodeste & petulanter viuentes, opibus priuabantur: alij ob contentionem inter sese, alij denique aliis de causis, quæ omnes breuiter recenseri nequeunt.

Iustinian Imp. rapacitas.

Theodoræ vxoris eius auaritia.

III. *De iniquitate Hermigildi Ep. Compostellani in viduam quandam ac de eiusdem vltione diuina.*

Gundesindo subrogatus est Hermigildus Compostel-

postel-

Ioan. Vasæus in Chronico Hispaniæ ad an. Do. 922.

postellanus Episcopus sextus anno Domin. 922. De quo in historia Compostellana legi, quæ mihi non solum notatu digna, sed etiam ad exemplū pertinere visa sunt, ad verbum hic transcribenda duxi. Hermigildus in Episcopum electus, post electionem prauis desideriis huius præsentis exilii deditus, dū vixit, iniquitatis dominio mentis colla submisit. Cū a. paulo ante diem sui exitus vehementi ira commoueretur, cuidam viduæ vnam vaccam, cuius lacte se filiosq; suos pascebat, auferri præcepit. Altera ergo die ei cum militibus suis inter epulas sedenti dapifer suus vnū ex intestinis illius vaccæ, quod Gallico vocabulo Duplicia nuncupatur, in scutella argentea inter alia fercula apposuit. Ipse vero dapum varietate iam distentus, atque nectaris liquore ingurgitatus, cum priori morsus appositæ Dupliciȩ, quam comedere voluit, medio ventris, eis qui intererant videntibus, crepuit. Postquam autē sepultus fuit, mouumentum eius combustum fuisse, à quamplurimis audiuimus, & etiam ipsius combustionis signa propriis oculis ipsi conspeximus In alio libro antiquo legi, quod œconomus huius Episcopi vaccam illam accepit à vidua octo filios habente, quæ cum ad pedes Pontificis cum lacrymis se proiecisset, nullam consequi misericordiam potuerit. Illud etiam ibi adiicitur, quod Præsul ille lumbos præcinctos non habuerit.

Viduæ vaccam rapiens diuinas luit pœnas.

IV. *De pœna Ducis, qui militi equum insignem fraude extorserat.*

Zonaras to. 3. Annal. Constan in op. sub imperio Theophili ex Cedreno.

Huic & illud, quod habet Cedrenus apud Zonaram, subiungere non inutile erit: Miles quidam manu promptus equum habuit egregium, qui ipsum sæpe ex prælio incolumem extulerat. Huius equi amore captus Dux, sub quo is militabat, cū neq; pollicitationibus, neque minis impetraret, hominē timiditatis accusatum apud Imperatorē exauctorat. Cum a. Theophilus Imp. equum insigni virtute cuperet habere, & missis in omnes partes mandatis talem sibi quæri atque afferri iuberet, eā nactus occasionem Dux iste, militi ei equum inuito adimit, & tanquam suum Imperatori mittit. Post, cum necessitas bellica plures milites requireret, mandatoque Imperatores omnes, qui arma ferre possent, in exercitum allegerentur, ille etiam miles arma sumpsit, & in prælio fusis suis, quod equum, à quo conseruari cōsueuerat, non haberet, occubuit, vxore & liberis relictis. Vidua amissi mariti desiderio accensa, & quod necessaria pupillis suppeditare nequibat, iustitiæ Imperatoris fama instigante Constantinopolim venit: Theophilumque ad templū Blachernense equitantē de more, cōspicata mariti sui equo vehi, concitato cursu aggressa frenū equi apprehēdit, suū hunc esse vociferans, & nō aliū, sed ipsum Imperatorem cædi mariti sui causam præbuisse. Perterritus Imperator manere eā iubet, dū in palatium ipse rediret: ac reuersus statim ad se vocat, ac de re tota accuratius inquirit. Quam cum à principio ad finem vsque recitaret, illico etiam Dux iste sistitur, & muliere iussu Imperatoris occultata, de equo acriter interrogatur: producitur extra velum mulier reum de vi peractura Qua is conspecta, diriguit, & aliquamdiu mutus adstitit: tandemq; ad se reuersus, supplex pedibus Imperatoris sese aduoluit lacrymans, ac peccatum confitens. Ergo Imperator eius facultates viduæ eiusque liberis hæreditario addicit, ipsumque dignitate spoliatum exilio perpetuo damnat. Adeo infensus erat & iis, qui iniuste opes parare intenderent.

Iustitiæ exemplum.

Pœna Ducis qui eripuerat militi equum.

V. *De pœna viri magni, qui mulierculæ viduæ facultates eripuerat.*

Constantin. Manasses in Annalibus.

Temporibus Iustini Imper. huiusmodi quiddam etiam accidit, dignum, quod memoriæ prodatur, & historiarum monumentis inscribatur. Accessit ad Prætorem vidua mulier paupercula, cum eiulatu, clamore, quiritatione, viri cuiusdam illustris & clari, qui dignitate Magister, consanguinitate Imperatori coniunctus esset, nomen deferens, deque illius iniuria querens, quod facultates ei suas omnes eripuisset. Audit hæc æmulator ille iuris & æqui, viduæ querelis animum aduertit, commiseratione tangitur: mittit, qui Magistrū in iudicio cōquirere iubeant. Magister non obtemperare, actionem flocci facere, iudicē per ludibriū irridere, sannis iudiciū ipsum exagitare: quia deniq; prandiū Imperator lautum præbiturus inuitatis nonnullis erat, & conuiuio cum aliis interfururus, abit. Quid hinc factū? Ira iudex accenditur, in regiam se confert, Imperatori conspiciendum offert, quem opimo in cōuiuio sedentē videbat, inter alios inuitatos etiam rapacem illum accumbentem cernit. Eo conspecto, singulari feruore cordis inflammatur, & ore liberrimo Iustinum hisce verbis alloquitur: Si perstas, Imperator, in iis, quæ semel abs te decreta sanitaq; sunt, & homines rapaces multari vis, equidē paratus sum atque cupidus, vt id præstem, quod dudum me præstiturum pollicebar: sin te, qui Prætoris munus mihi mandasti, ante actorum pœnitet, en facultatem habes eius mihi vicissim auferendi: nam equidem culpa vacare volo, cum tu piaculares & improbos homines amicos facias, itidemque peruersos adnocendum ingeniosissimos conuiuiis mensisque tuis adhibeas Ad ea placidissimus ille mitisque Iustinus, dolenter ex imo pectore ducto suspirio: Si meipsum, ait, insolenter aliquid designasse constat, mox imperatorio me throno detrahito: sin aliquis conuiuarum, qui mecū hic accumbunt iniurius in quenquā fuit, licet, mox facias, quod dudum tuo cū animo constituisti Vix Imperator hæc proloquutus fuerat, quū Magister ille per vim à iudice de conuiuarū cœtu, mensisq; sumptuosis abreptus ad tribunal deducitur, illatæ pœnas iniuriæ luiturus. Stabat ante tribunal tremens ac territus, qui non ita pridē elato animo superbiebat. Mulier rursus accusationē suam instituebat, quæ per rapi-

Mulieris querimonia.

Prætoris in Imperatorem libertas.

Præclarum Iustini responsum.

nam amisisset indicabat, facinoris hominem conuincebat. Ille cōtra, ferox antehac, & insolens, mutus illic stabat, & in lingua, quod aiunt, bouem habebat. Ita nimirum os hominis malefici loquendi libertate destituitur. Quum ergo prudentissimus iudex, & æqui iustique custos, re accurate curioseque peruestigata, mulierculā indigna passam, suisque facultatibus iniuste spoliatam deprehendisset, crudis boum neruis illustrem illū virum per contumeliam cædi iubet, ac tantopere flagellari, dum corpore toto plagarum cicatrices exstarent. Deinde mentum ei denudat ad cutem vsque, ac rasis capitis crinibus vultuq; deturpato, inuersum asino imponit, facinus mediis in plateis per præconem publicari iubet. Tandē facultates eius mulieri tribuit, quæ oppressa per ipsum acerbeq; tractata fuerat. Sic nihil ad animum libertatis studiosum cōparari potest: sic homo alienus ab auaritia, nec vlli rei mancipatus, sed ingenuus, neminis personam acceptat: non excelso conspicuos loco metuit: neminem formidat: dixeris eum esse volucrem aquilam, celerem sublimia petentem, nullis rebus terrenis addictam. Si puram habeas mentem & lucris superiorem, si donorum captione animum non sordidaueris, Reges non formidabis, plebem non reuereberis, non eximios & magna præditos potentia metues. Hoc autem factum multis terrori fuit, & multos in officio continuit. Ex eo tempore ab inferendis iniuriis, alienisq; concupiscendis plerique semet abstinebant: quippe iudicis animus inexorabilis, & in iudicando seuerus mentes omniū perculerat. Hinc pro tempestate ac tristi procella succedebat vbiq; serenitas obseruationis iusti & æqui. Hinc fluctuū & marini cuiusdā velut æstus loco tranquillitas iucunde arridebat, vitaq; pelagus circa perturbationem vllam nauigabatur.

Pœna rapientis aliena.

Veri iudicis qualitates.

VI. *De horrendo alius rapacis hominis supplicio.*

Non libet autem & miraculum silentio præterire quod an. Dom. 1275. multis testibus accidit. Homo quidam splendidus equestris Ordinis sed violentus & rapax, & suis iuxta, ac alienis hominibus grauis, cum grauiter ægrotaret, admonitus crebro à religiosis quibusdam viris, vt ad Dei clementiam confugiens animæ suæ saluti consuleret, negauit sibi veniæ locum relictum esse: iam enim diuino iudicio traditum esse dæmonum potestati. Nec mora, audiuntur à circumstantibus vehementium verberum & percussionum strepitus. Apparent in corpore ægroti liuores atque vibices, ita vt omnes obstupescerent. Inter hæc ille infelix nullam vocem, nullumque gemitum edens, ter infelicem animam exhalauit, hic orsus supplicia, quæ deinde apud inferos æternum expenderet, vt exemplo iis, qui ex aliorum incommodis student sua commoda parare.

Mart. Cromer de reb. Polonicis li. 9. an. 1275.

Rapacis & desperati hominis supplicium horrendum.

* *
*

TIT. CXIII. De vsura.

EXEMP. I. *Quomodo sancti viri olim horruerint & aspernati sint pecunias per vsuram acquisitas.*

QVid nostro fere tempore, sub quodam religiosissimo Abbate in Villariensi monasterio in Brabantia contigerit, audiamus. Maxima summa pecuniæ, librarum forte mille sex centarum, mortuo quodam vsurario Namurci, in dictum monasterium est delata. Ex qua cum multæ possessiones emptæ essent, quidam vir arctæ conscientiæ monasterii Abbas est electus, qui vbi comperit factū, cōdoluit: & venditis ouibus atque pecudibus, rebusq; mobilibus, pecuniam Namurcam remisit, vt spoliatis singulis redderetur: nemine autem assumere volente restitutionis negotia, pecunia iterum ad monasteriū est delata. Pius ergo Abbas reportantibus indignatus iussit eam iterato referri, & in foro corā ciuibus & omni plebe deponi, dicēs: Pecuniā, qui velit accipiat, nostrā esse renuo, quam iniuste acquisitam non dubito. Quod vbi viderunt ciues, ædificati non modicū in hoc facto, communi consilio, per manus fidelium virorū, pecuniam ipsam iniuriatis singulis reddiderunt. Monasterio autem Deus non multo post in decuplo plura restituit.

Tho. Cantipr. li. 2 de Vniuers. c. 26. p. 5.

Pecuniam vsura partam restituunt viri pii.

II. *Restituendam esse fœnerationem fœnore comparatam.*

Nostro quoque tempore in Vaucellensi monasterio accidit, vt congesta cuiusdam defuncti fœneratoris de Attrebato pecunia in eo cœnobio seruaretur. Igitur die quadam cum ille famosissimæ sanctitatis monachus, Walderus de Beaumont, iuxta scrinium, in quo pecunia seruabatur, oraret, diabolum desuper sedere vidit. Territus autem ad horam, sed signo crucis munitus interrogat: Quid hic expectas iniquissime humani generis inimice? Cui ille: Bene, inquit, & iuste hic sedeo, hoc quod meū est cōseruando. Nec mora, monachus ad Abbatem currens, quid vidisset, exponit: Abbas vero scrinium in Atrebatum cum omni velocitate remisit.

Idem ibid. par. 4.

Fœnore parta restituenda.

III. *Dæmonem esse custodem rerum vsura partarum.*

In prouincia, vt vocant, Prouinciæ apud Lemouicas, tempore ætatis nostræ, Priore fratrum Prædicatorum eiusdem ciuitatis narrante, percepimus, tantæ magnitudinis grandines cecidisse, vt in vrbibus, villis, atque campestribus tecta frangerentur, demolirentur vineæ, fruges redigerentur in paleas, homines extra tecta, volucres in agris & pecora necarentur. Qualiter autem his se immiscuerit sathanas, breuiter audiamus. Vinearum custos sub tugurio in campestribus, imminentibus tempestatibus latitabat, & audiuit clamantiū voces in aere. Caue, caue. Et alius respondebat? Quid cauebo? Et primus. Vide, vineam Petri Richardi ne læseris. Sopita postmodum tempestate, sola vinea Petri Richardi im-

Idem ibid. c. 57. p. 3.

Grando ingentis magnitudinis. Tempestatibus insunt dæmones.

dī immunis reperta est à læſura. Erat autem Petrus Richardus (ſic enim binomius erat) vſurarius peſſimus, & obnoxius multis malis. Ex quo cōſiderandum eſt, quia in comitatu ſpirituū nefandorum amicos, imo potius inimicos, vt ſanius loquar, demones habuiſſet, qui ei bona ſua, etſi ad vitæ ſolatium, tamen ad perpetuæ damnationis cumulum, conſeruaſſent.

ratio- bona mones odiunt.

IV. *De infelici è viuis exitu cuiuſdam fœneratoris.*

ibid. c. ar 5.

Vidi & ego ipſe in Brabantię partibus vſurarium nequam valde, qui multos nobiles & potentes exhęredauerat, & pauperes ſpoliauerat ſupra modū. Hic frequenter occurrens religioſis, rogabat quaſi cum lacrymis pro ſe orari, ſed in nullo prorſus ſe correxit: cumq; ſuper hoc eum frequentius arguiſſem, nec tamen in aliquo profeciſſem, accidit vt repentina infirmitate correptus ad exitum propinquaret: & ecce ſubito duo ingentes tenebrarum canes lectum iacentis circuitibus ambibant: ipſe vero protracta lingua ad longitudinem prope pedis dehiſcens horribiliter expirauit.

V. *De miſerabili morte alterius cuiuſdam vſurarii.*

Pinell. de Al- Vita, c. 6.

Quid mirum, ſi Deus in obſtinationis aut pertinaciæ pœnam permittat eiuſmodi homines eas anguſtias incurrere, vt, vel quod facere debebant, non faciant: vel ſi faciant, ſaltem non ita perficiant, vti fieri oportebat. Narrat Abbas Sabinenſis, vſurarium quendam à Paſtore aliquoties ad agendam pœnitentiam commonitum fuiſſe: quam cum de die in diem diſtuliſſet, ac iam iamque ſe facturū, iam vero ſatis adhuc temporis ſupereſſe reſpondiſſet, tandem in grauem morbum incidit: ac tum quidem denuo vrgente paſtore, vt pœnitentiam ageret: Faciam, inquit, ſed alias. Reuertitur Paſtor, iterumque ad faciendam pœnitentiam ægrotum exhortatur: reſpondit ille, nondum eſſe paratum: demum eo res deuenit, vt quotieſcunque Paſtor eum excipiendæ confeſſionis cauſa accederet, ipſe animi deliquium pateretur: cumq; vehementius eum Paſtor vrgeret, videns miſerrimam eius animam periclitari, quaſi expoſtulans ei reclamauit: O pœnitentia vbi es? non poſſum amplius pœnitere: cum enim poſſem, nolui. Atque ita miſerabiliter animam efflauit.

rarii in- tus mi- bilis.

VI. *De fœneratore impœnitente corpore & anima à dæmonibus ablato.*

ciſc. zaga de ine Se- icæ relig. Conuen.

Mirabilis ſeſe obtulit caſus circa annum Domini milleſimū quadringenteſimū nonageſimū tertium Florentiæ. Erat namq; ibi vſurarius quidam magnus, & ad mortē infirmus, qui à nemine induci poterat, vt peccata commiſſa per confeſſionem ſacramentalem dilueret, precibus tamen quorundam neceſſariorum tractus P. & Fratrem Euangeliſtam à Cortonio, qui ſumma in excipiendis confeſſionibus ſacramentalibus gratia donabatur, vocari iuſſit. Et ecce tempore pro foribus vſurarii duo adſtant viri habitibus Auguſtinianis induti, qui ſe infirmum conſolari, atque eius confeſſionem excipere velle inſimulant, qui tandem ad eum intromiſſi oſtium poſt ſe claudunt, aduenientique Patri Euangeliſtæ in via occurrunt, ſibique, vt aliis intendat, quandoquidem infirmo melius ſit, ſuadent. Quamobrem præfatus Pater relicto propoſito ad alia ſe conuertit: eo tamen poſtmodum reuerſo, vt male habentem viſitaret ſolareturq;, pulſatur ad oſtium: cumque nec fratres, nec infirmus reſponderent, fores effractæ ſunt, nulluſque eorum penitus comparuit. Ex quo eos fuiſſe dœmones monaſtico habitu indutos, qui impœnitentis illius hominis corpus ad tartara, vt ibidē ſepeliretur, aſportarunt, facilime coniecerunt.

Dæmonum fallacia.

Fœnerator ad tartara rapitur.

VII. *De altero fœneratore ob neglectam reſtitutionem exhumato è loco ſacro, & ad inferos delato.*

Idem ibid. in Prouincia Terra laboris Conuen. 7.

Caietanus quidam fœnerator, cum nulla penitus facta bonorum reſtitutione diem clauſiſſet extremum, atque in huius eccleſiæ ſacello à P. Antonio Cato humari voluiſſet, circa medium ſubſequentis noctis horribiles duo homines ad fratris Sacriſtæ oſtium pulſantes ſibi imperarunt, vt ſumptis calice & ſtola, ſe ſtatim ſequeretur. Quo tandem ſequente, omnes ſimul miſeri illius hominis ſepulcrum accedunt, atque ex tempore cadauer exanime exhumantes, eius occiput illorum alter pugno percutit ſacramque Euchariſtiam in calicem ad fœtidum os per Sacriſtam admotum exilire cōpulit: ac ſtatim ambo ſimul tartarei illi homines miſerabile corpus patefacta ſibi extempore in pariete feneſtra, quę adhuc conſpicitur, ad tartara perpetuis ignibus puniendum per aera detulerunt.

Vſurarius ſepultura ſacra indignus.

VIII. *De vindicta diuina in alium quempiam vſurarium.*

Tit. 1. c. 6. §. 2. 2. p.

Refert S. Antonius in Summa ſua de quodam vſurario, quod cum dormiret in lecto cum vxore, ſubito expergefactus exiliit inde. Cum autem ab vxore rogaretur, quo prorumperet? Modo, inquit, raptus fui ad iudicium Dei, vbi tot & tanta terribilia mihi ſunt obiecta, vt plane obmutuerim. Quo dicto, vili veſte aſſumpta, domum egreſſus ad monaſteriū fugit. Quo loco nulla ratione induci potuit ad pœnitentiam. Vnde parentes eum repetentes, ac domum reducentes, & per fluuium tranſeuntes, viderunt nauem rapido curſu ſine duce accedentem, quam vſurarius dæmoniis plenam videbat, atq; ideo venire, vt eum ad ſupplicia æterna aſportarent. His dictis ſtatim de eorum manibus violenter ereptus in nauim proiicitur: & ſic præda cum naui pari curſu diſparuit. Sicut ergo in eo non defuit vſuræ vitium in hoc ſæculo, ita nec vindicta in alio.

Fœneratoris miſerandus exitus.

IX. *Vſurarii hæredes eadem pœna plectuntur, qua ipſe vſurarius.*

Idem quoque refert de alio vſurario, qui duos fi-

Ibid. & Guillelm. Ferald. de Virtutib. & vitiis to. 2. tract. 4. ca. 15. p. 3.

lios habebat: Is vero ad extrema prę graui infirmitate deductus à Pastore visitatur, cui peccatũ suum non negauit. A quo cũ intellexisset, ablata omnia esse restituenda, alias saluari & absolui non posse, & filii adhoc etiam eum hortarentur, respondit miser. Ego non possum, quia si superstes forem, non esset quod ederem, mihi ostiatim mendicandum esset: Si vero è viuis excederem, ad Xenodochium vobis confugiendum: nihil enim superesset, omnia enim fœnore sunt comparata. Cui illi: Ne sis solicitus, paterr, de nobis, prospice saluti tuæ. Tacete, inquit ille: potius mihi standum ad Dei misericordiam, quã ad hominum mercedem: illi enim inhumani & immisericordes sunt: Deus autem clementissimus: sicque sententiæ tenax emigrauit. Quod attendens alter filiorum hortatus est fratrẽ ad restituendum, ne patris pœna inuoluerentur. At ille: Si pater meus vsuras fecit, ego illas non feci: volo portione mea frui dum viuo: de futuro quid fiet, nescio. Firmus itaque mansit in ea mente. Alius vero cuique suum restituit, & incerta pauperibus erogauit. Cum autẽ prior illa in bonis duceret dies suos ex substantia paterna, in puncto ad inferna descendit moriens. Alter vero, qui restitutione facta religionis statum assumpserat, cum aliquando oraret, dehiscente terra, vidit in eius imo ignem maximas flammas euomentem: ibiq; inter alios patrem cum filio sibi mutuo imprecantes. Pater filio dicebat: Maledictus sis, &c. qui propter te, vt te ditarem, huc deueni. Et filius, Imo tu maledictus sis, qui propter te huc lapsus sum: si enim nõ reliquisses mihi male parta, ego ab aliis viris abstinuissem. Sic stabant in perpetua altercatione. Quod religiosus ille attendens, Dominum laudauit.

Vsurarii peruicacia.

Patris fœneratoris damnati dira cum filio damnato altercatio.

X. *Iudæi pulsi ex Gallia ob fœnus, quod exercebant.*

Robert Gaguinus de Franc. Regũ gestis, l. 6. an Dom. 1180.

Anno Domini millesimo centesimo octogesimo, Iudæi, qui per Franciam morabantur, ingenti adeo fœnore ciues obæratos sibi habebat, vt eorum prædiis ditati dimidiam fere ciuitatem vendicarent: alios in custodia penes se seruarent: plerosque fortunis omnibus dissoluendi debita causa spoliatos mẽdicis non dissimiles efficerent. Domi præterea ex Christianis familiam continebant, quorum quotidianis seruitiis rem suam augebant. Et cum pignoris loco, vestes & sacrosanctæ ecclesiæ vasa à creditoribus suscepissent, ea in sordidos vsus admouebant. His Iudæorũ iniquitatibus cognitis, Bernardum Anachoretam, qui in saltu Vincennarum incolebat hominem sanctitatis opinione clarum, adiit Rex Philippus Augustus, qui tunc temporis regnum administrabat. Rogat quæ de Iudæis eius esset sententia, Bernardus optimum factu esse respondet, si debita omnia, quibus Christiani erga Iudæos obstricti tenebantur, Rex remitteret, quinta omnium debitorũ ad fiscum, si voluerit, attributa. Anachoretæ sententia Rex confirmatus, prædiis possessionibusq; Iudæos mulctat, edicto ad diui Ioannis Baptistæ termino vt absccederet. Neque dimoueri Rex potuit, quanquam multi ex primoribus hanc seueritatem moderari tentassent, Iudæorum muneribus illecti. Itaque cum precibus locus non pateret, diesque ad discessum dictus aduentaret, Iudæi distractis suis rebus omnes abierunt, præter paucos, qui religionem Christi profiteri voluerunt. Quibus lauacri sacramento ablutis, Philippus fortunas & libertatem restituit, anno Christianæ redemptionis millesimo centesimo octogesimo secundo.

Philipp. Gall. Rex Iudæos omnes ob vsuram regno suo ablegat.

TIT. CXIV. De restitutione.

Factum est, vt vxor Tobiæ, cum iret ad opus textrinum, hœdum caprarum accipiens detulisset domi: cuius cum vocem balantis vir eius audiuisset, dixit: Videte, ne forte furtiuus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Tob c 2. Deut. 22.

Zachæus Christo Domino placuit, quia maleparta in quadruplum restituere proposuit. Luc. 19.

EXEMP. I. *Non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum.*

Cod. Vat. li. 2. ep. 9. apud Ba. tom. 12. 1168. 5.

ALexander Papa III. vbi intellexisset quosdam absque præuia satisfactione fuisse absolutos, ita aduersus eos rescripsit ad Cardinales Legatos: Suggestum est nobis, quod quidam eorum, quos venerabilis frater noster Thomas Archiepiscopus Cantuariensis excõmunicationi subiecerat, ecclesiæ suæ, necnon & Clericorum eius bona & possessiones detinere, & iisdem incubare præsumunt. Vnde quoniã indignũ est, vt bonis & possessionibus illis detentis à vinculo debeant, quo tenentur, absolui: discretioni vestrę per Apostolica scripta mandamus, si iam, sicut audiuimus, per aliquos sunt absoluti, ipsis ex parte nostra virtute iuramenti firmiter iniungatis, quod præsumptas possessiones & bona personis & ecclesiis, de quarum iure existunt, incontinenti relinquant, nec eas tenere, aut se in his de cætero intromittere, qualibet occasione præsumant. Quod si ad vestrum præceptum nõ fecerint, vos eos omni dilatione cessante, in priorem excõmunicationis sententiam vsque ad satisfactionem plenariam reducatis. Si vero à vobis fuerint absoluti, id nihilominus, sicut prædiximus efficiatis.

Absolutio non valet nisi ablata restituatur.

II. *Ferdinandus iamiam inaugurandus nepoti, cuius erat regnum, restituit.*

Fulgos. l. cap. 5.

Insigne igitur egregia facinora iustitiæ illud fuit, quod Ferdinandus patrauit, qui postea per creationem ad Aragonium regnum conscendit. Hunc Henricus frater Castulonensis Rex tutorem filio puero reliquit. Is autem regnum tanta iustitia rexit, quod in magno Castulonensium conuentũ actũ est, vt apud ipsum Hispanensis regni titulus deferretur: quẽ honorẽ cũ se accepturũ ostendisset, omnesque

Castulonensium regnum.

mnesque

mnesque in locum rei agendæ designatum conuenissent, ipse ingentem chlamydem regio more amictus, in qua nepotem puerum occultum tenebat, cũ omnium sententiam postulasset, quę eiusmodi fuit, vt ad ipsum Hispaniarum regnum deferretur, repẽte nepotẽ paruum è chlamyde extulit, & cum collo suo imposuisset, exclamauit: En, Castulonenses, Regem vestrum: cui restituto postea regno, auctisque omnib. rebus, ostendit, quam in eum iustus fuisset.

[proprio do-mino à Fer-nando re-tutum.]

III. *Non sine magno sui periculo rem alienam possideri suo exemplo ostendit Henr. Imp. II.*

[Glabro in Henr. II. Baron. to. 11. Annal. an. 1079. Muneri abstinendum.]

Anno Domini millesimo quadragesimo septimo contigit, vt Abbas cuiusdam monasterij honestæ possessionis equum valde opimum ei præsentaret, quatenus in loco sibi commisso ipsius amicitiam conciliaret. Fuerat idem, ignorante Abbate, cuidam militi clam sublatus, sibique pretio venundatus. At Imperator gratanter illum suscipiens, suimet euectioni mancipauit. Quadam igitur die eidem equo insidens iter agebat: obuiam fit ei miles, cui præfatus equus furtim sublatus fuerat, qui imprudenter aggrediens Imperatorem, in huiusmodi prorupit verba: Tu, inquiens, ô Rex, qui censuram debetenere totius iustitiæ, equum modo fraudulenter abstractum cerneris possidere. Cui ilico Rex tale tulit responsum: Si tuus, inquit, est equus, vt ais, accipe illum cum sessore, & educ tecum, quo melius optas, & habeas vtrumque, quousque persolutionem furti suscipias. Miles quoque existimans sibi illudi hærebat stupens. Enimuero Rex compulit eum, vt manu iniecta duceret vtrumque in suum dominium. Aspicientes vero qui circumstabant, ingenti admonitione stupuerunt.

[Henr. Imp. iustitiæ a-mantiss. se-de equo sibiti in ser-uatẽ tra-ctauit & cur. in consuetu- Henr. II.]

IV. *De Balduini Burgensis iustitia in restituenda ei, cuius erat, dignitate.*

[...os. lib. 6. ...5.]

Huius iustitiæ non minora experimenta, maiore etiam periculo Balduinus tertius eddidit, cum mortuo Rogerio, propter puerilem nimis ætatem Boemundi iunioris, qui Rogerij nepos Boemundo seniore patre natus erat, & ea tempestate in Apulia agebat, ab Antiochenis ciuibus datam Antiocheni principatus administrationem suscepit. Nam non solum ingenti impendio, periculoque principatum defendit, verum etiam illius gratia à Turcis captus fuit, è quorum manibus biennio post, magno auri pondere se redimit. Et tamen cum ad eum Boemundus iunior repetendi principatus gratia venisset, libere statim illum ei restituit, quem à Rogerio patruo antea impetrare nequiuerat. Admirandus profecto iustitiæ cultus, in eo iustum se præbere, in quo mortalium plerique ius violant, & impietatem exercent.

V. *Res inuenta quanta diligentia sint restituenda, exemplo declaratur.*

[...19. de]

Cum autem Augustinus Mediolani adhuc moraretur, illud memoratu dignum inter alia accidisse tradit de Proscholo homine Christiano paupere, qui pecuniæ sacculum inuenit. Res ab ipso ita describitur: Dicam (inquit) quid fecerit pauperrimus homo, nobis apud Mediolanum constitutis, tam pauper, vt proscholos * esset grammatici, sed plane Christianus, quamuis ille esset paganus grammaticus, meliora ad velum, quam ad cathedram. * Inuenit sacculum (nisi forte me numerus fallit) cum solidis ferme ducentis. Memor legis proposuit pitacium publice. Reddendum enim sciebat, sed cui redderet, ignorabat. Qui solidos perdidit, veniat ad locum illum, & quærat hominem illum (erat hæc forma pitacij) ille qui plangens circumquaq; vagabatur, inuento & lecto pitacio, venit ad hominem. Et ne forte quæreret alienum, quæsiuit signa, interrogauit sacculi qualitatem, sigillum, solidorum etiam numerum: & cum omnia ille fideliter respõdisset, reddidit, quod inuenerat. Ille autem repletus gaudio & quærens vicem rependere, tanquam decimas obtulit solidos viginti: qui noluit accipere: obtulit vel decem: noluit accipere. Saltem, rogauit, vel quinque acciperet: noluit ille Stomachabundus homo proiecit sacculum. Nihil perdidi, ait: si non vis aliquid à me accipere, nec ego aliquid perdidi. Quale certamen, fratres mei, quale certamen, qualis pugna, qualis conflictus theatrum mundus, spectator Deus. Victus tandem ille, quod offerebatur accepit, continuo totum pauperibus erogauit: vnũ solidum in domum suam non dimisit.

[verbis Ap. est. apud Baron. to. 4. Annal. an. 388. 78.]

[*adiunctus seu minister ad res scholasticas.]

[*ad expandenda vela & nauigio seu remigio aptior, quã ad docendum Restituendæ rei inuentæ cura quãta.]

VI. *Totila exercitus stat immobilis, donec Libertino Abbati equum ablatum restituerit.*

[Greg. Mag. Dialog. lib. 1. cap. 1. Libertini patientia.]

In Prouincia Samniæ, vir reuerendissimus Libertinus Fundensis monasterij Præpositus, pro vtilitate monasterij carpebat iter, dum Darida Gothorum Dux cum exercitu in locum eundem venisset: Dei seruus ex caballo quo sedebat, ab hominibus eius proiectus est. Qui iumenti perditi damna patienter ferens, etiam flagellum quod tenebat diripientibus obtulit, dicens: Tollite, vt habeatis qualiter hoc iumentum minare valeatis. Quibus dictis protinus se in orationem dedit. Cursu autem rapido prædicti Ducis exercitus peruenit ad fluuium, qui vocatur Vulteranus, ibique equos suos cœperunt singuli hastis tundere, & calcaribus cruentare, sed tamen equi verberibus cæsi, calcaribus cruentati fatigari poterant, moueri non poterant, sicq; aquam fluminis tangere, quasi mortale præcipitium pertimescebant. Cumque diu cædendo sessores singuli fatigarentur, vnus eorum intulit, quia ex culpa, quã seruo Dei in via fecerant, illa sui itineris dispendia tolerabant. Qui statim reuersi post se Libertinum reperiunt in oratione prostratum. Cui cum dicerent: Surge tolle caballum tuum: Ille respondit, Ite cum bono, ego caballo opus non habeo. Descendentes vero inuitum eum in caballum, de quo deposuerant leuauerant: & protinus abscesserunt. Quorum equi tanto

[Miraculum ob equum furtiuum.]

[Libertino caballus restituitur.]

tanto cursu illud, quod prius non poterant transire flumen, transierunt, ac si ille fluminis alueus aquam minime haberet. Sicque factum est, vt cum seruo Dei vnus caballus redditur: omnes à singulis reciperentur.

VII. *Adalfredus ob furtum alterius suasione commissum punitur, quo restituto mox conualescit.*

Baron. to. 10. Annal. Eccl. ann. 886. 38. 39. 40. ex Anastasio Bibliothecario.

Adalfredus quidam aliena suasione reliquiarũ partem furatur.

Illustris & genere & nomine Franco, quem Dominus Stephanus Papa cuidam sancto operi præfecerat, cum die quadam opportuno commodo, aliquantum decreuisset abesse, quem fidelem sibi arbitrabatur, Adalfredum quendam sua vice, donec rediret, operi præfecit. Sed hic sacerdotis cuiusdam nomine Albini exhortationibus suasus, de inenarrabili thesauro sanctorum artuum partem quandam furatus est, non ob sanctitatis venerationem, sed pro lucri venalis amore, prout res gesta demonstrat. Hic redeunte domino, licentiam petiit propriam domum reuisendi, volens furtum quod fecerat, suo domino nesciente, abscondere. Sed domum veniens, scrinio furtum reposuit & celauit. Nocte autem eadem graui languore percussus cœpit tremere, & toto corpore emortuo, acerrime vexari, & quantum poterat balbutire, reum se in Sanctos clamabat, nullum cibum, nullumque potum appetens, somni numquam sopore vel ad momentum quiescens. Cumque per aliquot dies semiuiuus commissum lueret, & omnibus horis mortuus crederetur: tandem clamare cœpit Seniorem ex nomine. Cui cum nuntiatum fuisset, compassione motus, ad visitandum eum profectus est supra memoratus Franco. Venit igitur ad domum, in qua semiuiuus iacebat languidus: quam cum ingressus fuisset idem Franco, mox vt eum æger conspexit, qui ab omnib. exanimis putabatur, sub celeritate surgens, prostrauit se ad pedes eius, & furtum, quod de Sanctorum artubus persuasus fecerat, anxius prodidit. Cumque interrogaretur, an se conualescere posse speraret, ait: Ad hoc mihi aliquantæ induciæ concessæ sunt, & spatiolum vitæ præstitum, vt tuis reddam manibus, quod furari reus ausus sum. Nam duos reuerẽdissimos viros in vestibus albis vultu terribili ad me venisse cõspexi, & vt eorum corpora redderem, aut quomodo ea auderem contingere, acerrime cœperunt exigere. Quod cum nimio terrore emortuus negare vellem: & eorum me nunquam corpora tetigisse assererem, his qui astabant dixerunt: Findite eum à vertice vsq; ad pedes, & de occultis ipsius abditis ossa nostra abstrahite. At ij euaginato gladio imminentes, caput, gulam, pectus, ventrem, & ilia findentes, hinc inde trahere me cœperunt: sola dorsi spina cum ceruice & occipitio scissa non est. Tenuerunt etiam cor, & stringentes illud, acerrime me cruciabant. Quoties autem cor quantulumcumque relaxabant, anhelitus reddebatur, & respirare mihi modicum dabatur: quoties vero cor tenebatur, moriebar inter manus eorum, de pectore meo ossa, quæ male suasus rapui, omnium gemmarum fulgore splendidiora trahebantur, & ita per continuos hos septem dies punior similiter & per noctes. Modo vero priori fissura juncta, retro per occipitium & ceruicem, & dorsi spinam findendus sum, quamobrem nullo modo me euasurum scio; quia ad hoc tãtummodo relaxatus sum, vt hæc proderem, & quod furto rapui redderem. Hæc dicens accessit ad arcellam, in qua sanctorum pignora absconderat, quam ita clausam reperit, vt nisi securi incisa nullo modo aperiri posset. Quod ideo factum credo, ne vas, in quo sanctorum pignora celata fuerant, alio vsui deinceps habile aptaretur. Reddito igitur furto, & impetrata à Seniore venia, cœpit cum lacrymis & graui gemitu coram ipsis pignoribus petere indulgentiam. Et vt citissime de domo eius deducerentur, obnixe poposcit. Quæ cum educta essent, ille ad lectum rediens, continuo se findendum expectabat. Sed omnipotentis Dei misericordia, qui in sanctis suis mirabilis est, & neminẽ perire: sed omnes vult saluos: vltra eos, quibus ad puniendum datus fuerat, nõ vidit: sed ab ipsis venerabilissimis viris commonetur, vt hęc palam nuntiet, & vlterius de eorum corporibus nihil præsumat attingere. Post hæc ergo cœpit cibum quærere, qui continuos septem dies nullo alimento percepto continuatim sub tanta angustia languerat. Et post paucos dies pristinæ est sanitati redditus. Verum ne quis hæc me arbitretur fingere: in veritate fateor, Francone sub protestatione Domini Iesu Christi nominis narrante, audiui.

Ob furtum varie tormentatur fur.

Sanctis Martyribus dat pœnas qui eorum reliquias furatus erat.

Adalfredus reddito furto sanitati restituitur.

VIII. *Quidam retinens alterius chlamydem dire à dæmone flagellatur, qua reddita sanatur.*

Apud Baron. tom. 11. Annal. ad Do. 1001.

Simile est illud, quod anno Domini millesimo primo Romæ accidit, etiam memoria dignum, de primario judice, qui chlamydem Ottonis Imperatoris oblatam monasterio SS. Bonifacij & Alexij, ponendam super altare, sibi vendicarat. De quo ex Codice Cassinate inter cætera sic habetur. Diuæ memoriæ tertius Otto Romanorum Imperator locum hunc toto mentis diligebat affectu, cui dona multa largitus est, non dubitans se recepturum recompẽsationẽ à justissimo judice Deo, suffragantibus meritis sanctorum Christi martyris Bonifacij, & Confessoris Alexij: inter quæ mantum, quo tegebatur coronatus, in quo omnis Apocalypsis opere Phrygio erat auro insignita, eis supplex obtulit, & altari sancti Alexij decentissime coaptauit, perpetuo ibi mansurum optans. Cuius votũ flocci pendens Adelbertus Abbas (de quo multa dicere dignum modo non arbitror) vt erat impudens, vestem ipsam non causa vtilitatis monasterij, sed nequitia sua cogente, aliquibus dedit in pignus, apud quos mãsit, quousque scelere suo petente vita priuari meruit. Quæ deniq; vestis deinde venit ad manus cuiusdam Primicerij judicum nobilissimi, & prudentissimi, qui sæculari prudentia potius feruens, eam agnitam nõ reddidit sanctis, sed quasi proprium thesaurum seruandum in capsam retrusit. Cuius clarissimi Confessoris

Otto I[II]. Imp. c[hla]mydem [do]gitur S[an]ctis Bo[ni]facio & [A]lexio.

Chlam[ys] iudice [e]ripitur.

fessoris

fessoris nuditatis & expoliationis Deus misertus, sicut postea rei probauit euentus, nequissimo ministro flagellandi eum potestatem tribuit. Qui sciens pœnitentiam Regis pro vxore Abrahæ per flagella rerum designatam: non à possessis rebus, sed ab ipso possessore cœpit flagellum: malens illum ex improuiso extinguere, quam post flagellatum ad pœnitētiam reuerti. Namque obuiauit ipsi juxta propriam domum, & inter cateruas comitantium equitum, de equo aspero deposuit, ac elisum paralytica infirmitate attriuit. Fit exanguis, fit pæne exanimis: currit anxia vxor, currunt fratres, & tota flebilis domus mirantur & deflent miserum cadauer: fit strepitus concurrentium, fit luctus maximus. Tandem manibus eorum introducitur domum, non vt ei mederetur, sed vt defuncto debitis potirentur. Mox pietas Dei affuit immensa, volens ei, cur euenerit illud, clarius ostendere: & vitam ipsi seruauit, & oscitare cœpit. Fiunt alta silentia, imponitur modus gemitibus: quęruntur medici, nec inueniũtur, qui proficere valeant, exspectabatur itaq; sola medela Dei per aliquot dies. Cum ecce intempestæ noctis silentio, vt infirmus liberaretur, non vxori, seu filiis, nō propinquis, sed ipsi paralytico, ipsi muto, ipsi omnē cibum fastidienti visi sunt sancti Bonifacius & Alexius (sicut idem retulit) torue in eum aspicientes, & agitantes capita, ac dicentes: putasne te sanum nostra veste vti, nobis expoliatis? Quos cũ requireret tremula voce, qui essent, vel vnde, aiunt: Ego Bonifacius sum, iste vero est homo Dei Alexius, quem tu expoliatum habes. Et conuersus, sustentans pallium auro gemmisque insigne, quo tegebatur, ostendit humerum sancti Alexij, confitentis verecundiam rubore, nudum: quem cum vidisset vitro puriorem, lacte candidiorem, cœpit plus ex ipsa visione, quam languore deficere. Iterum audiuit: E lecto isto valens non surges, priusquam veste mea, pro qua percussus es, induar. Qui miti voce lętus euigilans, balbutiendo cōiugem, qui hactenus nec os aperire poterat, appellat suam: Chara coniux, cōpatrem meũ Leonem, & patrem spiritualem meum Benedictum Episcopum Portuensem ad me venire citissime facito. Erat enim Benedictus in diuinis & humanis disertissimus. Quibus accersitis, quæ audierat, seriatim exposuit. Tunc Episcopus pia lætitia perfusus talia cum lacrymis cœpit: Gloria tibi, Christe, gloria tibi, Domine, qui irasceris vt placeris, flagellas vt indulgeas, percutis vt sanes. Gloria tibi, bone Iesu, qui loquentem me audire facis, quem mortuũ pæne dimisit: procurator animarum & corporum, tua medicamina non curant criticos dies, non petunt Indica pigmenta. Et conuersus ad ægrotum lacrymis madefactum, dixit: Fili, redde vestem, vt reddaris sanitati: credens quod infectum non remanebit, quod amici Dei tibi interminati sunt. Cui ægrotus: Pater, jam vellem vt supra corpus Domini Alexij vestis iaceret: nam & ipsum tempus, quo fiat, longius mihi videtur. Statimque allata est vestis, quam tollentes venerunt ad monasterium gallicinio eiusdem noctis, & supra venerabile corpus S. Alexij eam posuerunt. Sicque reuertentes, quem iacentem reliquerant: sedentem & glorificantem Deum viua voce inuenerunt.

Gen 12.

Paralysi tur Iudex affectus.

Apparitio Sanctorum Bonifacii et Alexii.

Chlamyde reddita Sanctis, sanus fit Iudex.

IX. *De Comitibus ecclesiastici peculij vsurpatoribus ad perpetuas pœnas damnatis.*

Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, dum prædiis ecclesiarum iniuste possessis, sub conspectu pręsentiæ venerandi Papę Victoris in ecclesia concionaretur, intulit congruenter exemplũ: In Teutonicis partibus, inquit, Comes quidam diues ac præpotens, sed, quod in illo hominum ordine prodigium est reperiri, bonæ opinionis & innocentis vitæ, prout humanum erat de eius æstimatione iudicium, ante decennium fere defunctus est. Post cuius obitum, quidam religiosus vir per spiritum ad inferos descendit, & præfatum Comitē in supremo gradu cuiusdam scalæ positum vidit. Aiebat namque, quia scala illa inter stridentes & crepitantes vltricis incendij flammas videbatur erecta, atque ad suscipiēdos omnes qui ex eadem Comitum genealogia descenderent, constituta. Erat autem tetrum chaos; immane barathrum infinite patens, atque in profunda demersum, vnde scala producta surgebat. Hoc igitur ordine succedētium sibimet series texebatur, vt cum quis eorum nouus accederet, primum interim scalæ gradum teneret. Is autem qui illic repertus erat, aliiq; omnes, ad proximum sibi gradum in ima descenderent: cumque alij atque alij ex eodem genere homines post carnis obitum ad præfatam scalam per temporum interualla confluerent, alij protinus cederent, ineffabilis iudicij necessitate, ad inferiora migrabant. Plane dum vir qui hęc contemplabatur, causam huius horrendæ damnationis inquireret: & præsertim, cur ille Comes sui temporis puniretur, qui tam iuste, tam decenter, tam honeste vixisset: quia propter quandam prędij Metensis ecclesiæ possessionem, quam bono Stephano proauus eius abstulerat: cui videlicet iste iam decimus in hæreditate successisset, omnes isti nunc diuerso supplicio deputati sunt. Et sicut eos ad peccandum non dispar auaritiæ culpa coniunxit: ita nihilominus ad perferendas atrocis incendij pœnas commune suppliciũ copulauit. Hoc ecclesiastici iuris possessores aduertant, & subtiliter caueant, ne dum se de redditibus ecclesiæ satiant, edaces postmodum flammas medullis suis depascant.

Petr. Damian. ad Dominicum ca. 8. epist. 5. ex Biblioth. Patr to. 3.

Comites ecclesiastici peculij vsurpatores damnati.

Stephanus Metensis Episcopus.

X. *Rem alienam, seu potius è sacra æde Lauretana calcis partem occupantes morbo afficiuntur, & vbi restituunt, mox plene conualescunt.*

His subiungam illud ex Annalibus Societatis nostræ in hæc verba: Homo transalpinus ex sacra domo Lauretana calcis aliquantulum sustulerat. Hũc, vbi Romam venit, morbus debilitate subita adortus est. Cum autem de consilio quorundam Lauretum rediisset, calcęmque restituisset, illico sanitatem recupe-

Ex Io. Anton. Valeriano in Annal. Societ 1582. sub Prou. Rom. Ioan. Bonifac. lib. 5. cap. 2.

cuperauit. Hæc his ferme verbis Valtrinus. Quibus valde illud affine est, quod nostra memoria Ioanni Soares Conimbricensi Episcopo contigit: qui in illo ad Concilium Tridentinum itinere, laterem ex eadem æde Lauretana, illo permittente qui poterat, desumptum tamen non tulit impune. Nam morborum & dolorum quasi tempestate quassatus, non ante conualuit, quam laterem eo, vnde abstulerat, referendum curauit.

Præceptum VIII. Decalogi.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

TIT. CXV. De iudiciis forensibus iuste & secundum leges exercendis.

Gen. 18. 20. 21. *Iudicis est, rei veritatem quam exactissime indagare, ne quis in iudicando aberret. Cuius rei exemplum in ipso Domino proponitur, qui euersurus Sodomam & Gomorrham, ad Abrahamum inquit: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, vt sciam.*

Deut. 1. *Moyses seniores admonet, quos populi iudices constituerat, vt absque vllo respectu quod iustum est iudicarent.*

Gen. 38. *Iniuste præcepit Iudas, Thamar nurum suam comburi.*

2. Paral. 19. *Iosaphat Rex Iuda constituit iudices in cunctis ciuitatibus munitis, eisque præcepit: Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Dei: & quodcunque iudicaueritis, redundabit in vos. Sit timor Domini vobiscum, &c.*

3. Reg. 3. *Quanta Salomonis in iudicando fuerit dexteritas, declarat sententia, quam in meretricum dirimenda controuersia tulit.*

Actor. 16. *Hoc modo quoque peccauit Magistratus Philippensium qui Apostolos publice cæsos & indemnatos miserunt in carcerem, & postea occulte eiecerunt.*

Matth. 27. *Nequissimum fuit iudicium, quo Pilatus dimisit Barabbam homicidam, latronem & seditiosum, vt Christum Dominum Iudæorum voluntati traderet.*

EXEMP. I. *Quomodo Alfonsus Rex Hispaniæ, cognomento Imperator, iustitiam exercuerit.*

Lucas Tuden. in Chron. mundi æra 1146. Iust. Lips. lib. 1. Monit. politic. c. 9.

ALfonsus Imperator quam sedulus fuerit in iustitia facienda, & superborum audacia, & contumacia extirpãda, ex hoc aduerti potest: quod cum quidam nobilis in Gallæciæ partibus, nomine Ferdinandus, cuidam rustico hereditatem suam auferendo iniuriam intulisset, ipse Toletum ad Imperatorẽ properans de dicto milite querimoniam fecit. Imperator autem statim per ipsum rusticum suis literis præcepit ei, vt visis literis statim rustico iustitiam exhiberet mandans Maiorino terræ vt cum rustico veniret ad militem, & videret qualiter ei iustitiam exhibebat, & hoc sibi rescriberet. Miles vero, qui erat nobilis & potens, vt rusticum vidit cum literis Imperatoris, succensus ira cæpit rustico mortis inferre minas, nolens illi satisfacere. Reuersus est autem rusticus ad Imp. Toleti inferens testimoniales literas Maiorini, quod noluerit illi miles iustitiã exhibere. Imperator vt hæc audiuit, vocatis secretariis suis, præcepit eis, vt ipsum dicerent ægrotare, & nullum permitterent intrare cubiculum eius. Præcepit etiam sibi & duobus militibus tantum secrete parari equos, & diebus ac noctibus, nullo alio sciente, ad Gallæciam properauit. At vbi ventum est ad locum, vbi miles erat, vocauit Imperator secrete Maiorinum terræ, & diligẽter ab eo & ab aliis super facto militis & rustici perquisita veritate, iussit vocari plures, & stans ad ostium militis, misit ad eum, dicens: Egredere, quia vocat Imperator. Quod vt miles audiuit, nimio timore perterritus, intelligens quod futurum erat, fugam parauit, sed præuentus à ministris Imperatoris captus est, & eo iubente in ostio domus suæ suspensus. Tunc Imperator manifestauit se in Gallæcia, & totam patriam ipsam pacificauit. Tantus inuasit terror omnes magnates totius imperij ex hoc facto, videntes zelum & animositatem Imperatoris in iustitia facienda, vt nullus esset, qui minimo vel magno inferret iniuriam, qui statim ei satisfacere non festinaret.

Alfonsus Rex iustitiam egregie exercet.

Iustitia Reip. pacem adfert.

II. *De rigida animaduersione Balduini Comitis Flandriæ in virum nobilem propter viduam ab eo male tractatam.*

Iust. Lips. ibidem.

In nostra etiam Belgica Balduinus septimus Comes Flandriæ Petrum virum nobilem, & Orscampi Toparcham, ob duos boues pauperculæ viduæ reclamanti abductos, re ad eum delata, subito arripi iubet, & atroci morte puniri. Forte lebes aquæ feruentis in medio Brugensi foro erat, monetario puniendo destinatus: in hunc sine mora hominem cõiici iubet, sicut erat, ocreatum, vestitum, gladio accinctum. Quid ais: sic calide, & an non temere? Nihil: nam inquisitio præcesserat, & culpæ conuictus, per aliam causam euocatus, pœnas sic luit: meo animo, recte & salubriter.

III. *Quomodo S. Anno Archiep. Colon. iudices iniquos castigari iusserit.*

Io. Nauclerus volum. 2. Chronogr. gen. 36. an. salutis 1073.

Non alienum erit hic memorabile factum S. Annonis Præsulis Coloniæ Agrippinensis, eius nominis secundi, inter cætera referre. Cum post seditionem quandam Coloniensem contra ipsum, ageret in arce seu monasterio (ipse enim ex castro cænobium fecerat) Sigembergensi, quod hodie est in ducatu Bergensi haud procul à Bonna, contigit iudices alti iudicii Coloniensis pauperculæ cuidam mulieri iniquam ferre sententiam. Mulier questum Archiepiscopo de iniuria sibi à Scabinis illata Sigenbergium venit. Præsul mox illos ad se cum suis iudiciariis libellis venire iubet. Rogat, cur sic tam iniuste viduam iudicassent. Non habentibus quo se

Iudicum iniquorum pœna.

excusarent, mandat omnium oculos effodi, vni interim, cuius filium è fonte Præsul susceperat, sic parcens, quod huic vnus tantum oculos eruerteretur, & esset, qui alios sex reduceret domum. Vtque huius rei memoria firmius hæreret, iussit domorũ, in quibus isti iudices excæcati habitabant, summis fastigiis superimponi lapideum absque oculis caput, quo sic ab iniquis iudiciis etiam posteri deterrerentur Horum capitum supererant reliquiæ, præsertim in aliquo rerum venalium foro.

IV. *De vltione diuina in iudicem iniquum illata.*

Aloys. Lip. in vita venerabilis Dominici Loricati per P. Damiã ad Alex. Papam scripta, apud Sur. 14. Octob.

Vltio diuina in iudicem iniquum.

Cum Romanus quidam Stephanus nomine, iudex sacri palatii, summum Præsidentatum Auxim administraret, exigente causa, Dominicus, vir mirabilis, ad eum venit, eumque super quadam eremi possessione, quam ex iure Sedis Apostolicæ detinebat, obnixe rogauit. Quem ille, vtpote nulla vestium compositione festiuum despexit, eiq; nihil eorum, quæ poscebat, indulsit. Cumq; sibi à circũstantibus diceretur: Noli eum tam dure suscipere, sanctus enim vir est: ille tanquã euomens, ait: Sit sanctus, vt vultis, beatus Petrus certe sanctior est, cuius ego causam in hac demonstratione defendo. Igitur impos cœpti Dominicus redit ad cellulã. Ille quoque post paululum reuersus est Romã. Porro puer quidam despicabilis, qui ad exequendũ quodcunq; negocium in administratione remansit, quicquid Dominicus perierat à iudice, cuncta reuerenter impleuit. Iudex autem non diu post quam ad propria rediit, hostilibus gladiis perfessus interiit, multasq; diuitias, quia sobolem non habebat, extraneis hæredibus dereliquit.

V. *Quomodo S. Epiphanius iudicem ecclesiasticum officio suo non recte fungentem deposuerit, & emendarit.*

Matth. Raderus in Viridario Sanctorum 3. par. c. 6. n. 11.

Sabinus Iudex eccles. cur suo munere defunctus.

Exod. 23.

His subnectam & aliud è Viridario Sanctorum depromptum. Erat in Episcopo Diaconus quidam, cui Sabinus nomen fuit, qui notarii calligraphi munere fungebatur, vir ingenii mitis, & vitæ honestate conspicuuns Porro in palatio Pontificis eramus monachi omnino octoginta, inter quos potissimum elucebat Sabinus, quem Epiphanius Ecclesiasticarum causarum iudicem designarat. Habebant controuersiam duo quidã inter se apud Sabinum, quorum alter erat copiosus, alter tenuis. Sabinus studebat pauperi magis quam opulento, quamuis diues æquiorem haberet causam, quam inops. Epiphanius vtriusq; rationes, & Sabini iudicis clementiam in miseros, ex occulto arbitrabatur, & cum à Sabino non pro æquo & bono iudicari animaduerteret, progressus in medium Epiphanius, modeste Sabinum compellat: Abi, inquit, fili, ad tuũ scribendi & notandi officium, & reuoca in mentem sacrorum oraculorum decreta, & ex æquo iure quamcũq; causam decide, memor sacri illius præcepti: *Pauperis quoque non misereberis in iudicio, nec respicies personã parentis.* Ergo deinde Epiphanius ipse causas omnes omnium cognouit; deditque operam iudiciis à prima luce vsq; ad tertiam horam promeridianã à qua hora ad alterum vsq; mane nunquam amplius ab vllo mortalium conspiciebatur.

VI. *De iudice, & eius assessoribus ob iniquum iudicium extemporanea morte oppressis.*

Nicolaus Sander de Schism. Anglican. circa an. 1571.

Miraculum ingens.

Inter cætera, quæ circa annum Domini millesimum quingentesimum septuagesimum primum, dũ in Anglia Catholici innocentes passim rapiuntur ad supplicium, acciderunt: istud in ciuitate ac vniuersitate Oxoniensi memorabile contigit. Cum enim de quondam Rulando Ginseo, qui pro Catholica religione reus causam dicturus cõparuit, iudicium de præcidendis ei auribus (quod plebeius esset) ferretur. Vix sententiam iudex pronunciauerat, cum morbus repentinus & exitialis prætorium illud, vniuersum inuadens, nec alia loca ciuitatis aut homines attingens, ipsos iudices & assessores omnes, Prouinciæ quoq; Præfectum summũ subito corripuit, duodecimq; præterea iuratos ad hoc viros, vt pro consuetudine reum vel innocentem denunciarent, sic occupauit, vt isti statim, iudices vero, assessores & Præfectus prædictus, aliqui non post horas multas, reliqui post paucos dies ad vnũ omnes interierint. Et cum illis eodem morbo, loco & tempore correpti non minus quam quingenti variis extra vrbem locis paulo post extincti sunt.

VII. *De iudice ethnico, qui ob iustitiam in iudicando seruatam felicem exitum consequutus est.*

Ex Petr. de Palude P. Salmeron. to. 8. commentar. in Euangel. tract. 12.

Iudicis gentilis iustitiæ amantis felix exitus.

Narrat Petrus de Palude, vt est apud P. Salmeronem, iudicem quendam Gentilem extitisse, tam iustitiæ & veritatis amantem, atque illi ita addictum in iudicando, vt eius anima post mortem multis annis permanserit in lingua: donec accito, & consulto Episcopo, baptizatus fuerit, & statim in puluerem redactus: ita vt mors in eum præualere non potuerit, qui custos obseruantissimus veritatis extiterat, donec ad baptismi gratiam vocaretur: vt ita dignus esset increatam & æternã veritatem, & supremum iudicem agnoscere Dominum nostrum Iesum Chirstum.

VII. *Quod liceat aliquando Iudici reum dimittere.*

Greg. Tur. de gl. confess. c. 62.

S. Helius Episcopus Lugdunensis, vita functus, cum sepultus esset à fidelibus, nocte sequenti veniens quidam pugnans, lapidem, qui sacrophagum regebat, reuoluit, erectumque contra se corpus sancti conatur spoliare. At ille extensis lacertis constrictum ad se hominem fortiter amplexatur, & vsque mane populis expectantibus, tanquam constipatum loris, ita miserum brachiis detinebat. Igitur iudex loci, violatorem sepulcri iubet abstrahi, ac legali pœnæ sententia condemnari: sed non laxabatur à sancto, nisi cum iudex de vita reo danda promissionem fecisset.

IX. *Philippus I. Hisp. Rex sententiam contra se latam iubet ipsemet executioni mandari.*

Lud. Guicciardin. in descript. Belgij.
Philippi II. factum memorabile.

Non est hoc loco subticendum laudabile Philippi II. Regis Catholici factũ. Cum illi iudicium dictatum esset coram Parlamento Geldriæ: inibique Rex causa cecidisset, atque nullus esset, qui sententiam exequeretur, ipse, ipse, inquam, Rex magnanimus, æquissimusque, quo iustitiam in se iuxta atque in aliis seruaret, certos nominauit, qui sententiam ocyssime exequerentur, nec quieuit, donec pars victrix potiretur, qua de re disceptabatur.

Tit. XCVI. De munerum corruptela.

1. Reg. 8.

De filiis Samuel dicit scriptura: Declinauerunt post auaritiam, acceperunt munera, & statim sequitur, Peruerterunt iudicium.

1. Reg. 12. 3.

Samuel iam senex vniuersum Israel alloquens, specialtim de hoc vitio accipiendi munera se purgat: Loquimini de me, &c.

4. Reg. 5. 16.

Elisæus Propheta, cum ei Naaman Princeps militiæ regis Syriæ ob mundationem à lepra eius studio impetratam, grati animi ergo magna munera offerret, respondit: Viuit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam, &c.

Daniel. 5. 16.

Cum Baltassar Babyloniorum Rex Danieli Prophetæ munera dare vellet pro scripturæ interpretatione, respuit dicens: Munera tua, &c.

1. Cor. 9. 7. 15. Deut. 25. 4. Mat. 10. 10.

D. Paulus non modo munera gratis oblata, sed etiam stipendia iure naturæ, legeque Dei sibi debita repudiauit, imo declarauit se potius mori malle, quam ea ob labores prædicationis acceptare.

Exemp. I. *Munera quando à nobis amouenda.*

Hier. Platus lib. de Gard. dign. & off. ca. 1. ex D. Bernard. l. 4. de Consider.
Munera quando respuenda.

Sapienter admodum Hieronymus Platus, vir insignis, è societate Iesu sacerdos, fratrem suũ Flaminum Platum Cardinalem monebat, vt cõtinentiæ semper studeret, manusque ab accipiendo intactas seruaret. Non quidem, quod omnia, inquit, respuenda (id enim nimis forte durum videretur) sed cum apparet eo dona tendere, vt animum deliniant, eoque inclinent, quo non decet, tum vero constantissime repudianda sunt, etiamsi auri montes offerantur. In quo genere egregium sane factũ, omnique dignum memoria, & ab omnibus semper imitandum illud est Martini Cardinalis, & S. Bernardo familiaris, quod ab ipso Bernardo descriptũ ipsis eius verbis hic ponam. Is, inquit, Cardinalis presbyter functus aliquando Legatione in Dacia, tam pauper remeauit, vt pæne expensis, & equis deficientib. vix perueniret Florentiam. Ibi Episcopus loci donauit ei equũ, quo Pisas vsque, vbi eramus tunc, peruectus est. Postridie, credo, sequutus Episcopus (erat enim illi causa cũ aduersario, & agendi erat dies) cœpit requirere suffragia amicorum. Cumq; per singulos solicitaretur, ventũ est ad Martinum. Fiducia erat maior in illo, qui nõ posset immemor esse recentis beneficii. Tũ Martinus, Decepisti me, inquit, nesciebã tibi imminere negotium. Tolle equum tuum, ecce in stabulo est, & eadem hora resignauit. Quid dicis, mi Eugeni: Nonne alterius sæculi res est, rediisse Legatum de terra auri sine auro, transiisse per terram argenti, & argentum nescisse, donum insuper, quod poterat esse suspectum, illico reiecisse.

Egregium ac dignum memoria factum Martini Cardinalis.

II. *Elzearius Comes ab omni munere & animum & manus excussit.*

In vita eius c. 27. apud Sur. 17. Septemb. Hier. Plat. de digni. & off. Cardin.

Hoc loco operæ pretium duxi Elzearii Comitis ac Principis præclari institutum commemorare, vt ex eo intelligant alii, quid in hoc genere eos facere oporteat. Hic enim cum in magna esset gratia apud Robertum Galliæ Regem, itemque apud Carolum eius filium, qui Neapolitanum regnum pro patre administrabat, & apud eum omnia posset, nimirum lautissima munera & ditissima ad eum quotidie deferebantur, sed ille omnia constanter repudiabat, cum diceret, etiamsi non ignoraret, posse sine culpa accipere, vereri tamen, ne suo exemplo alii mouerentur, qui deinde etiam cum culpa acciperent. Itaque cum aliquando ex cubiculo suo ita auditus esset orare: Domine tu mihi in cælo debes centũ auri vncias, itemque duos pannos purpureos, interrogatus quid hoc sibi vellet, respondit: quia illo die ea munera oblata respuisset. Cum autem videret pauperum causas & negotia in aula negligi miseratione commotus accessit ad Principem, magnopere petens, vt se pauperum aduocatum constitueret. Quod cum impetrasset, ea procuratione tanquam regno adepto lætus grandiusculum sacculum fieri iussit, in quem supplices omnium libellos coniiciebat, eaque re vulgata, tantus ad eum concursus inopum fieri cœptus est, vt quoties domum rediret, vix ianuam posset ingredi. Atque id quidem munus omni studio exequebatur, audiebat eos diligenter, & sedate, etiãsi superflua & inepta proponeret. Quin etiam cum semel in eo esset, vt lotis manibus mensæ accumberet, importune quidam accedens quæsiuit, & quid de suo libello factum esset. At ille expectare eum iubens, surgit è mensa, statimq; in curiam properat, confectoque negotio reuersus, cum pauperi homini satisfecisset, tum demum resedit: hæc erat eius vita & oblectatio.

S. Elzearii integritas.

Pauperum aduocatus.

III. *De aliis munusculis item à Gaufredo Ep. Carnotensi & Aquitaniæ Legato reiectis.*

D. Bernar. lib 4. de Considerat. ad Eugent. Papam.

Idem Bernardus subdit & alia duo eiusdem generis exempla. Sed ô mihi locum suauem, vbi incidit occasio memorandi & nominandi suauissimi odoris virum Episcopum Gaudefredum Carnotensem, qui Legationem in partibus Aquitaniæ propriis sumptibus strenue administrauit, idque annos plures. Rem loquor, quam vidi ipse: Eram cum eo in terra illa; cum à quodam presbytero præsentatus est illi piscis, quem vulgo vocant sturgionem. Percunctatus Legatus, quanti venierit: Non accipio, inquit, nisi receperis pretiũ, & resignauit solidos quinque inuito & verecundo. Itẽ cũ essemus in quodam

oppi-

oppido, Domina illius oppidi obtulit ei pro deuotione cum manutergio duas vel tres paropsides pulcras, ligneas tamen. Quas aliquamdiu intuens homo scrupulosæ conscientiæ, laudauit eas, sed nō acquieuit accipere, Quando argenteas recepisset, qui ligneas refutauit? Non fuerunt, qui possent Legato dicere: Ditauimus Abraham.

IV. *De Thomæ Mori in iudicando æquitate absque vlla corruptione.*

...omas ...pleton. in ...Thoma ...ri cap. 3.

...om. Mo- Iudex ...egerri- s.

Cum Thomas Morus regni Angliæ Cancellarius Iudicis officio fungeretur, solebat dicere, nihil apud eum inter amicum & inimicum interesse. Id expertus est gener eius Ægidius Heron, qui tertiam Mori filiam in vxorem duxerat. Cum enim litē iniustam coram socero suo institueret, monuit illum Morus, vt desisteret à lite. Quod quum non faceret, tulit contra eum expedite sententiam. Alias quum inimici cuiusdam causa coram illo verteretur, iudicem se æquissimum, quasique solito æquiorē præbuit, Rogatus, cur id faceret, respondit: Hostis capitalis, quantumuis læserit, non cōmittam vt ea res illi fraudi sit in iudicio: quod omnibus, æque debet patere. Cum sic esset plane incorruptus & integerrimus; æmuli tamen eius aliquam reprehendendi ansam studiose captabant. Hoc quum animaduerteret quidam Pernel; siue vt aliis rem gratam faceret, siue vt suo dolori indulgeret, retulit cuidam ex Aula Regia primario, Morum Cancellarium à vidua Vaugham aduersaria eius poculum aureum accepisse post sententiam pro ea latam. Res ad aures Regis peruenerat, suggerente primario illo viro. Iubetur in diem certū adesse vidua. Ea præsente corā multis nobilissimis viris rogat Cancellariū Rex an poculum aureum ab illa vidua accepisset. Fatetur Morus. Hoc quum indignius Rex ferre videretur, orat Morus Regem, velit viduam rogare, quid porro de poculo factū sit: Vidua rogata agnoscit; Cancellarium poculum quidem hilari vultu accepisse, magnasque de dono gratias egisse, sed & conuocata familia, magnificis verbis donū prædicasse: (quæ omnia accusationi cōueniebant) attamen vino postulato, ipsi hilariter præbibisse, simulq; poculum reddidisse. Indignatur Rex ob rem tam futilem vel se interpellari, vel Cancellarium vexari: Calumniatorem potestati Mori permittit: primarium illum virum obiurgat. Morum collaudat.

...icula ...ri accu- ...o.

V. *S. Ludgerus Episc. munus oblatum ab incestuosa muliere respuit.*

...ta eius ...ona- Werthi- ...s scri- ...ap. 21. Sur. Maij.

Dum S. Ludgerus Episcopus Monasteriensis Diœcesim suam pastorali officio aliquando circūiret, venit ad ecclesiam in Bilbersbergk, vbi agebat quædā nobilis incestuoso matrimonio iuncta. Hæc beatum virum illuc aduenire cognoscens, vt ab infamiæ nota & æterno animæ periculo solui posset, munusculis & donis sanctum virum aggressa est: Misit enim vas testeum prægrande melle plenum. Ille absynthii amaritudinem sub melle latere non ignorans, & sciens munera excæcare etiam oculos sapientum, nullo modo illud recipere voluit asserens se participare non posse, quæ se illicito connubio alienam ab ecclesia fecisset: Hac igitur via frustra tentata, mulier plerosque ex discipulis eius aduocauit, iisque præfatum mellis vasculum tradens rogauit, vt viro Dei persuaderent, vellet eam à peccatorum nexibus clementer soluere. Illi cupiditate ducti, mel Episcopo nesciente, suscipiunt, & quia alium, vbi reconderet, locum repente non inueniebant subtus altare linteis vndique coopertum illud locauerunt. Iamque aderat tempus, quo res diuina pergenda erat, & ecce ad primū orationis initium vas illud crepuit, & melle effuso minutatim discissum est. Itaque melle per terram fluente, mulieris iniquitas, & Ludgeri sanctitas omnium ore celebrata est.

Munus oblatum ab incesta respuit S. Ludgerus.

Miraculū.

VI. *Liberius Papa proscriptus, nec prece nec pretio adduci potest, vt Arianorum sententiæ subscribat.*

Theodorèt. li. 2 hist. Eccl. c. 16. Carol. Sigo. li. 6. de Occid. Imp.

Liberius Papa in Synodo Mediolanensi, nec precibus, nec minis adduci potuit, vt Arianorum dogmata subscriberet. Eum igitur perseuerantē in sententia Imperator iussit relegari Boeream in Thracia, abeuntiq; misit solidos quingentos in sumptus. Sed Liberius illi, qui attulerat: Abi, inquit, & redde Imperatori: his enim opus est militibus ipsius. Regina misit totidē, quos & ipsos iussit referri ad Imperatorem: his enim opus ille habet, inquiens: si opus his non habet, det Auxentio & Epicteto, quibus opus est. Detulit alios ei Eusebius eunuchus. Cui Liberius: Deuastatis ecclesiis orbis terrarum nunc mihi eleemosynam offers vt condemnato: Quin tu abi, & Christianus prius efficere.

VII. *Respuit D. Bernardinus munera ad se missa.*

In vita eius cap. 29. apud Surium to. 3. Maij 20.

Bernardinus Senensis, absque vllo respectu, cum res & causa postulabat, etiam in potentium hominum vitia publice inuehebatur. Quod cū aliquando Mediolani aduersus Ducem in concione fecisset, ille grauiter offensus mortem denunciari iussit, nisi absisteret. At Bernardinus postera die in magna populi frequentia idem vitium acrius etiā quā antea obiurgare perrexit. Quæ libertas ac fiducia ita Ducem fregit, vt molestiā ei vltra exhiberi ausus non sit. Quin etiam ad illius animum pertentandum, aureum ei poculum auro plenum misit. Quod cum vir sanctus cum stomacho reiecisset, ille pluribus precibus adiectis referri iussit, quas nuncii dum ita exponerent, vt vrgendi finē non facerent, surgens Bernardinus, eosq; sequi iubens ad carcerē perrexit, quo obærati tenebantur, quos eo die omnes vinculis exemit.

VIII. *Eiusdem argumenti aliud exemplum.*

Ionas Abbas in vita S. Columbani, c. 18.

Non minor fuit Columbani libertas in Theodorico Gallorum Rege obiurgando de eius facinoribus: cuius aliquando aduentum cum Rex co-

apud Sur. 21. Nouemb.

Columbanus obiurgat Theodericum Regem.

Eccl.34.

Muneribus conatur placare Columbanum Theodoricus.

gnouisset, cœnam regio cultu, & reliqua necessaria ad eius hospitium longo famulorum ordine deferri curauit. Quæ vt vidit Columbanus, vultu & voce auersatus est, prolato versu illo è scriptura: *Munera impiorum reprobat altissimus, indignumque esse, vt Dei seruorum ora eius cibis pollueruntur, qui cum ipsis iniustum bellum gereret.* Vix autem verba finierat, cum vasa omnia, quibus cibi illi continebantur, disrupta sunt, vinum & sicera in terram effusa, reliqua huc illuc disiecta. Quare attoniti ministri, Rex etiam ipse territus accurrit, seque in eius fore potestate in rebus omnibus pollicitus est: quem tamen breui ad vomitum reuersum iterum Columbanus seuerioribus obiurgationibus & minis aggressus est.

IX. *Eiusdem argumenti.*

In vita S. Antonii de Padua c.33. apud Sur.13. Iunii & Platum li.2. de bono stat. relig. cap.6.

Mira Ezelini tyranni conuersio.

Muneribus frustra tentat Antonium Ezelinus corrumpere.

Quo tempore Ezelinus tyrannus Veronensis cędeatque insidiis Italiam vastabat, B. Antonius Paduanus eum adiuit, atque his eum verbis compellauit: *Saeue, ac crudelis tyranne, quando iam humani sanguinis effundendi finem facies?* Cui exordio cum reliquam orationem congruentem adiecisset, commemoratis illius rapinis, cædibus, direptionibus ciuitatum, Deique iram ac pœnas imminentes denunciasset, hæc audientes satellites nihil expectabant aliud, quam barbari illius pro eius more nutum, vt tam molestum monitorem confoderent. At ille contra cingulum collo imponens, atque ex lupo agnus effectus, & ingenua procidens, humillime veniam peccatorum deprecatus, insuper etiam pollicitus est, quicquid pœnæ iniungeretur, libenter subiturum. Idem tamen paulo post in sua flagitia relapsus decreuit sancti viri virtutem hoc modo explorare. Misit ad eum quosdam ex suis cum præclaris muneribus, quibus ita mandauit, vt precibus & omni importunitate id agerent, vt ea acciperet. Quod si faceret, illico eum obtruncarent: si non acciperet, patienter ferrent quicquid ab eo diceretur. Illis igitur facta humilitate instantibus, multũq; orantibus, vt munus illud domini sui admitteret, Antonius voce liberrima: Abite, inquit, quamprimum cum vestris impiis donis, ne vel ruente tecto, vel dehiscente terra, nos quoq; exitio vestro inuoluamur. Ezelinus re cognita semper illum deinceps vt hominem sanctum veneratus est.

TIT. CXVII. De calumniis & falsis accusationibus.

Genes.39.

Ioseph à Putipharis vxore falsis criminationibus delatus in carcerem coniicitur.

Esther. c.3.

Aman Agagites calumniis suis Mardochæo, & vniuersæ Iudæorum genti exitium parare meditatur: Sed in eius caput, quod in sontibus parabat, redundauit. Nam in crucem, quam Mardochæo extruxerat, cum liberis suis sublatus est, bonisque omnibus ac possessionibus exutus. Dignitate eius Mardochæus potitur, bonis Esther.

Daniel.6.

Maleuolorum hominum calumniis Principes & satrapæ apud Regem Darium efficiunt, vt Daniel in lacũ leonum coniiceretur, vbi diuino numine inter famelicos leonos conseruatus est, ipsoque educto, accusatores eius in lacum missi sunt ipsi, & filii, & vxores eorum, quos leones protinus arripuerunt, & ossa eorum comminuerunt.

Daniel.13

Susanna calumniam passa est à senioribus, & ipsi lapidibus obruti.

EXEMP. I. *Sergius Papa II. calumniam passus diuinitus liberatur.*

Apud Surium die … Maij. Baro. to.8 an. 699.

Calumn… in Sergi… Papam.

Infans l… quitur a… purganc… Sergii i… famiam.

ANno Domini 693. puer quidam ex incestu genitus Romani Pontificis Sergii secũdi famam nonnihil contaminauit, quod vulgus (vt fieri solet) sparso rumore vano, male persuasus, eum Pontificem habere Patrem existimarent. Anxius igitur Althelmus Schireburgensis Episcopus (quem tum Sergius eius virtutibus captus in vrbẽ vocauerat) multumque dolens, Pontificem haud vulgari amicitia sibi deuinctum habens ~~em dies~~ infantem exhiberi iubet, eique in virtute & nomine Iesu Christi imperat, vt edicat, num Sergius Pontifex eo se scelere obstrinxerit. Respondit infans absolutissimo sermone, Pontificem nequaquam illi crimini affinem esse, nihil eum cum fœmineo sexu commercii habere. Atque ita Althelmus, & ab amico Pontifice depulit infamiam, & sibi gratiam cumulauit.

II. *De Calumnia Greg. VII. viro sanctiss. & Mathildi fœminæ honestissimæ à Bennone schismatico, & aliis hostibus infensissimis Clericis irrogata.*

Ex Lam… Schafnab… ad an. 10… Baron. to… Annal. 10… 34.35.

Greg. P… calumni… impetit…

Greg. V… irreprech… sibilis c… tinentia.

Mathildis Beatricis Tusciæ Ducissæ filia, viuente adhuc viro suo, quandam viduitatis speciem longissimis ab eo spatiis exclusa prætendebat, cũ nec ipsa maritum in Lotharingium extra natale solum sequi vellet, & ille Ducatus, quem in Lotharingia administrabat, negotiis implicitus, vix post tertium & quartum annum semel Marcham Italicam inuiseret. Post cuius mortem Romani Pontificis lateri pæne comes indiuidua adhærebat, eumque miro colebat affectu: cumque magna pars Italiæ eius pareret imperio, & omnibus, quæ prima mortales ducũt, supra cęteros terrę illius Principes abũdaret, vbicũq; opera eius Papa indiguisset, ocyus aderat, & tãquã patri, vel domino sedulũ exhibebat officium. Vnde nec euadere potuit incesti amoris suspicionẽ passim iactantibus Regis fautoribus, & præcipue clericis, quibus illicita & cõtra scita canonũ cõtracta cõiugia ꝓhibebat, ꝙ die ac nocte impudenter Papa eius volutaretur amplexibus: & illa furtiuis Papę amoribus præoccupata, post amissũ cõiugẽ vltra secũdas cõtrahere nuptias detrectaret. Sed apud omnes sanũ aliquid sapiẽtes, luce clarius constabat, falsa esse, quæ dicebãtur. Nã & Papa tã eximie, tamque Apostolice vitam instituebat, vt nec minimam

ſiniſtri rumoris maculam conuerſationis eius ſublimitas admitteret, & illa in Vrbe celebertima, atque in tanta obſequentium frequentia obſcenum aliquid perpetrans latere nequaquam potuiſſet. Signa etiam, & prodigia, quę per orationes Papæ frequentius fiebant, & zelus eius feruentiſſimus pro Deo, & pro eccleſiaſticis legibus ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant.

III. *De calumnia aduerſus Athanaſium Epiſcopum Alexandrinum falſo ſuſcitata.*

[…]uiarium […]nanum […]e Maij.

Athanaſius Alexandrinus Catholicæ religionis propugnator acerrimus, ab Alexandro Epiſcopo Alexandrino Diaconus factus eſt, in cuius locum ſucceſſit, quem antea etiam ſecutus fuerat ad Nicænum Concilium, vbi cum Arij impietatem repreſſiſſet, tantum odium Arianorum ſuſcepit, vt eo tempore ei inſidias moliri nunquam deſtiterint. Nam coacto ad Tyrum Concilio, magna ex parte Arianorum Epiſcoporum, ſubornarunt mulierculam, quæ accuſaret Athanaſium, quod hoſpitio acceptus ſibi ſtuprum per vim intuliſſet. Introductus igitur eſt Athanaſius, & vna cum eo Timotheus presbyter: qui ſimulans ſe eſſe Athanaſium: Egone, inquit, mulier, apud te ſum diuerſatus: ego te violaui? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intuliſti, idque iureiurando affirmans Iudicum fidem obteſtabatur, vt tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta eſt mulieris impudētia. Arſenium quoque Epiſcopum ab Athanaſio interfectum Ariani peruulgarunt: quem dum occulte detinent, manum mortui deferunt in iudiciū, ab Athanaſio ad vſum magicæ artis Arſenio amputatam criminantes. At Arſenius noctu aufugiens, cum ſe in conſpectu totius Concilij ſtatuiſſet, Athanaſij inimicorum impudentiſſimum ſcelus aperuit. Quod illi nihilominus magicis artibus Athanaſij tribuentes, vitæ eius inſidiari non deſiſtebant. Quamobrem in exilium actus in Gallia apud Treuiros exulauit.

[…]umniæ […]anaſiū […]cribūt.

IV. *De Martiano Imp. diuinitus ab homicidij calumnia liberato.*

[…]r. lib 2. […]Eccleſ.

Martianum celebrem illum Romanorum Imperatorem, natione Thracem, militaris viri filium in medium adducam. Hic quoniam ad id vitæ genus aſpirabat, quo pater vſus fuerat, Philippopolim venit, vbi etiam militaribus ordinibus adiunctus eſt. In itinere autem hominem recens interemptum, ac in terra proiectum vidit, ſtranſque iuxta illum (erat enim admodum bonus & humaniſſimus) commiſeratione eius, quod acciderat, afficiebatur, diuque ne progrederetur, detinebatur, cupiens occiſo, quæ iuſta erant præſtare. Hoc quum aliqui vidiſſent, detulerunt illud ad Magiſtratus Philippopolitanos, qui comprehenſum Martianum ad quęſtionem homicidij rapuerunt. Et cum coniecturæ & probabilia indicia ipſi veritati & linguæ viri homicidium negantis præualerent, ac iam homicidii pœnas daturus eſſet, diuino nutu factum eſt, vt ipſo homicida tradito, & vt pœnas facinoris daret, decollato, Martianus capitis truncationem euaſerit. Ad eum modum præter exſpectationem ſeruatus ad militarem quendam illic ordinem venit, vt in eo militiæ nomen daret. Illi virum admirari, magnumque & admodum in pretio futurum haud immerito coniicientes, recipiunt eum percupide, & in album ſuum conſcribunt.

[…]iani com[…]ratio.

[…]icidij […]ſatur […]ianus.

V. *Palladius vir ſanctus, homicidij per calumniam accuſatus, diuinitus innocens declaratur.*

Palladius vir celebris vitam amplexus ſolitariam incluſus erat in quadam domuncula, quæ erat propinqua vico maximo & frequentiſſimo, cui nomen Iemme. Hic locus innumeros vndiq; attrahit mercatores. In eo quidam mercator, iis quæ attulerat vēditis, & auro coacto, noctu voluit recedere. Quidam autem homicida, qui aurum illic collectum aſpexerat, œſtro quodam & furore percitus, ſomno depulſo, obſeruabat quando vir ille eſſet profecturus. Poſt galli autem cantum, ille quidem abibat ſecurus: hic autē præueniens, cum quendam locum aptum inſidiis occupaſſet, repente adortus eum & percuſſit, & cædem fecit. Execrando autem facinori impium quoque aliud factum adiecit: nam cum aurum cepiſſet, mortuum illud corpus proiecit ad oſtium Palladij. Cum autem dies veniſſet, & fama peruaſiſſet, & totus hominum conuentus de eo quod factum erat paſſim loqueretur, concurrerunt omnes, & effracto oſtio, cædis factæ pœnam exigere volebāt, à diuino Palladio. Vnus autem ex iis, qui hoc faciebant, erat is qui ſua manu cædem fecerat. Cum ergo vir Dei circumſideretur à tanta multitudine, cælum intuens, & mente cælum ſuperans, ſupplicauit Domino, vt calumniæ mendaciū refelleret, & veritatem, quę latebat, oſtenderet. Cum ſic oraſſet, & iacentis manum prehendiſſet: Dic, inquit, ô adoleſcens, quis hanc tibi plagam intulit: Oſtende quis execrandum facinus admiſerit: & libera innocentem ab hac improba calumnia. Sermonem ſermo eſt conſecutus. Homo autem ſedens circumſpiciebat quidem eos qui accedebant, digito autem oſtēdebat homicidā. Clamor ſublatus eſt ab omnibus, & miraculum ſtupentibus, & calumniam, quæ fuerat intentata, deflentibus. Cum autem ſceleratum exuiſſent, & gladium inuenerunt adhuc cruentum ſanguine, & aurum illud, quod cædis cauſam dederat. Diuinus autem Palladius cum prius fuiſſet admirabilis, hinc merito euaſit longe admirabilior: Sufficiebat enim hoc miraculum ad viri oſtendendam apud Deum fiduciam.

Theodoret. in hiſt. religioſa SS. PP. cap. 7.

Latro mercatorē occidit, & auro vi potitur.

Homicida diuinitus oſtenſus.

VI. *De muliere adulterij fal/o accu/ata, & morte damnata, quæ tamen septies percuſſa l.din.n potuit.*

Scribit S. Hieronymus mulierem quandam Vercellenſem adulterij inſimulatam iuuenem autem, qui reus eius criminis fuerat delatus, tormentorum

Lib. I. Epiſt. ad Innocent. Papam.

viad-

Baro. tom. 4. an. 367. 23. fuse habet ex Hieron.

vi adactum crimen iudici fuisse confessum: mulierem vero innocentem semper constantem fuisse. Sumpto igitur de confitente iuuene supplicio, mulier gladio, qui acie acutissima erat, septies icta nunquam lædi potuit. Carnifex, ne gladij hebetudine id forte accidisset, gladij cuspidem admouit, vt quod collum secare non valuisset, perforando iugulum eā interimeret: mirum, gladius reflexus est, & velut dominum suum victum aspiciens, confessus se eam ferire non posse, quæ non deliquisset. Interim cum mori, defessa laboribus, ipsa videretur, ad sepulcrum illata est: Verum, resumptis viribus, viuere comperta est, illæso corpore: ac ne superesset iniquo iudici torquendi, aut potius occidendi facultas, ea ipsa die comperta est defuncta quædam alia mulier, quę ecclesiæ sumptibus viuebat, & illa sepulcro illata est. Iudice igitur quærente, an illa adhuc viueret, ostenso recenti sepulcro, ab omni deinceps aduersus illam conatu destitit. Superata itaque ferri vtraque acie, bona mulier, illusis etiam lictoribus, simul & iudice, aliquamdiu superuixit.

Innocens mulier septies icta interimi non potest.

TIT. CXVIII. De calumniantium & falso accusantium pœnis.

EXEMP. I. *Bassus quidam ob calumniam in Papam proscribitur.*

Platina de Vitis Pont. in Sixto III.

SIxtus III. Pontificatum iniens à Basso quodam reus in iudicium accersitur. Hic autem congregata septem & quinquaginta Episcoporum Synodo, ita causam dixit, vt ab omnib. vno consensu absolueretur. Damnatur itaq; Bassus calumniator iniquus, annuente Valentiniano Imp. & Placidia eius matre, in exiliumque mittitur: ita tamen, vt vltimo die viaticum ei ob pietatem Ecclesię non negaretur. Eius autem prædia non fisco, sed Ecclesiæ ascribuntur. Aiunt Bassum post exilium nō multum vixisse: tertio enim mense diem extremum obiit. Cuius corpus Sixtus Episcopus linteaminibus inuolutum, & aromatibus conspersum, propriis manibus ad sanctum Petrum sepeliuit in loculis parentum.

Calumniatoris pœna exilium.

Charitas ingens Sixti Papæ.

II. *Fausta Constantini uxor, & Crispi eius filij nouerca, propter calumniam Crispo impositam morte plectitur.*

Eutrop li. 10. Rer. Rom. Niceph. li. 7. cap. 35.

Constantinus Magnus Imp. Faustam vxorem habuit. Hæc Crispi priuigni amore capta cum ad libidinem sæpius eum prouocasset, renuentem detulit ad maritum, illum sibi vim inferre voluisse. Constantinus fidem adhibuit, ideoque Crispum filium suum propria manu interfecit. Verum post aliquot annos comperta causa, & in vxorem capite animaduertit.

III. *De vindicta Maximino Imp. diuinitus irrogata pro impostura falso Christianis illata.*

Euseb. Ecclef. hist. li. cap. 6. & 7

Maximinus Imperator cum nouas leges aduersus Christum & Christianos æreis tabulis incidi, & singulis quibusque ciuitatibus proponi iussisset, in his iactanter satis & superbe proposuit, quod ex quo Christiani sedibus suis vrbibusque pelluntur, & aeris esset læta temperies, & terræ fœcunditas abundantior, ac segetum copia vberior. Sed postquam nihil reliqui apud homines rebus nostris superesse visum est, omnipotentis Dei prouidentiā imbecilles hominum mentes periclitari ipsa desperatione non patitur. Continuo namque, nec mora, dum adhuc per aliquas longius positas ciuitates impia mitterētur edicta, arrogantiam tyrannicæ vocis refrenans, qua lætas segetes pro Christianorum fuga, & vberes frugibus descripserat campos, imbres restringit in nubibus, & effœtas arida sterilitate segetes derelinquit. Arescit etiam herba camporum, & non solum hominibus fructum, verum etiam pecudibus pabulum negat, famesque tetra, & obscena vbique grassatur. Aeris quoque temperies, quam suis impiis actibus descripserat famulari in tantam corruptionem versa est: vt humana corpora vlceribus pessimis, quæ ignis sacer appellantur, nec non de his, qui dicuntur carbunculi, replerentur, ita vt ora hominum atque oculos occuparent, vt si quis forte ex his effugisset mortem, luminibus orbaretur. Sed & aliis nihilominus pestilentibus morbis virorum & mulierum immensæ multitudines, & præcipue infantium, aceruatim cadebant.

IV. *Narcisso Episcopo Hierosolymitano calumniam cum iuramento inferentes diuinitus puniti.*

Euseb. Cæsariens. lib. 6. ca. 6. Nic. lib. 5. cap. Bredemb. 4. c. 18. Bar. tom. 2. an. Dom. 11.

In vita S. Narcissi Episcopi Hierosolymorum istud memoria dignum, inter alia scribit Eusebius: Cum quidam nequam perditi homunciones graue & seueram eam rationem, qua per vniuersam vitam tum in hominib. acriter admonendis, tum in eorum vitiis corrigendis vti consueuit, neutiquam ferre possent: præ metu, ne ipsi propter infinita scelera, quorum sibiipsis conscij erant, ab ipso indicati pœnas luerent, cœperunt contra illum consutis dolis conspirare, ac turpem quandam criminationis calumniam in eum coniicere: deinde, quo magis auditoribus criminationis falso obiectæ fidem facerent, eam iureiurando confirmare, atq; vnus sic deierare: Si non vere dixerim, opto vt ignis incendio misere dispeream. Alter vero sic: Si non vere dixerim, opto vt sæuo ac fœdo morbo corpus absumatur. Tertius autem hoc modo: Opto si nō vere dixerim, vt luminibus penitus orbatus sim. Verum quamuis nemo ex fidelibus, propter nobilitatem & testatam inter omnes omnino Narcissi castimoniam, atq; adeo ob vitæ rationem ex virtutis regula traductā, illis, vel grauissimo iureiurādo se obstringentibus, animum, aut fidem adhibuerit: ille ipse tamen partim præ indignatione falso obiectæ criminationis, partim præ cupiditate vitæ in sapientiæ, ac virtutis studio degendæ, quam iam diu optauerat, ab oculis vniuersę mul-

Calumn conspira in Narci flagitios homine Calumn iuramen confirm

Narcissu fugiens nis

multitudinis se penitus remouit, & in solitudine, locisque desertis, ad multorum annorum spatium vitam transegit. Verum sublimis ille diuinæ iustitię vltionisque obtutus his sceleribus patratis minime acquieuit: sed quam celerrime impios illos, & nequam homines, qui inter iurandum tam diris execrationibus se contra se ipsos obligassent, grauibus calamitatibus oppressit. Primus igitur illorum, scintilla perexigua noctu in ædes, in quibus habitabat, ex nulla causa antegressa, subito ruente, misere cum tota familia, suaq; stirpe rapido flammarum ardore omnino conflagrauit. Alterius corpus eodẽ morbo, quem sibi tanquam mulctam fore imprecatus esset, ab extremis pedum digitis ad caput vsque infectũ contabuit. Tertius ærumnosos priorum euentus aspiciens, & Dei, qui oculis omnia intuetur, ineuitabilem vltionem admodum reformidans, palam inter omnes maleficia communiter à se, suisque sociis per fraudem contra Narcissum admissa confessus est, sed tamen dum pro delicto grauissime condolescebat, tantis tamq; acerbis lamentis se afflictauit, & vsque eo lacrymas effundere non destitit, quoad vtrumque oculum sibi penitus extinxisset. Atque hi pro criminatione falso contra Narcissum conficta tales pœnas persoluerunt.

[Margin: ...tibus la-t. / calum-niantes dicta di-tus irro-i.]

V. *Meretrix Gregorium Thaumaturgum calumniata à dæmone corripitur.*

Cum Gregorius Thaumaturgus degeret in Ægypto in magna Alexandri vrbe, in quam ex omnibus partibus Philosophiæ, ac medicinæ studiosa iuuentus confluebat: molestum spectaculum erat æqualibus adolescens supra ætatem sobrietate sapientiaque ornatus: eius enim vitæ puritatis, & integritatis laus, impurorum probrũ erat, & dedecus. Vt igitur aliquam excusationem intemperantes & libidinosi haberent, si ipsi nõ soli tales esse viderentur: insidias comminiscuntur, & vafrum quoddam consilium excogitant, vt aliquam notam & maculam magni illius viri vitæ inurant. Ac producitur ab his, qui illum calumniabãtur, muliercula meretrix, quę corpore quæstum faceret, infamia irrogata, ex carcere dimissa. Cumque ille pro consuetudine cum viris doctis, atq; delectis, in habitu graui, & honesto de quadam quęstione Philosophica disputaret, vnaque se cum illis exerceret: muliercula accedit ineptis gestibus formam ostentans, & molliciem, luxumque præferens, & per omnia quę dicebat & faciebat, sese consuescere cum eo simulans: tandem dicebat, se mercedibus fraudatam esse. At cum illi, qui eius vitæ puritatem & continentiam non ignorabant, indignarentur, & ira aduersus mulierculam commouerentur: ipse neq; vna perturbatus est cum iis, qui ipsius nomine stomachabantur, neq; quicquam huiusmodi dixit, cũ calumniis premeretur, quale pronunciare par esset eum, qui grauiter, molesteq; rem ferret: non testes vitæ aduocauit, non iureiurando probrum à se reiecit: non malitiam eorum, qui hæc aduersus eum machinati erant, conuicit: sed submissa atq; sedata voce conuersus ad quendam familiarem: *Heus tu, inquit, numera ei pecuniam, ne diutius importunitate sua propositæ quæstionis tractatum conturbet.* Cum autem is, cui hoc iniungebatur à meretricula sciscitatus, quantam pecuniam ab illo posceret, sine mora omnem adnumerasset, atque ab lasciuis & proteruis aduersus sobrium & continentem insidiæ peractæ essent, & iam in manibus illius infamis lucrum esset: tunc diuinitus, & continentia adolescentis probatur, & calumnia æqualium patefit. Simul enim atque pecuniam accepit, spiritu infelici, atque maligno correpta, fremituque immani atque ferali diuerso à voce humana sono ingemiscens, collabitur prona in medio cœtu congregatorum, spectaculum horrẽdum atque terribile præsentibus repente facta, cum & capillus, quem suis manibus vellebat, dilaceratus atque disiectus, & oculi inuersi essent, & os spumas emitteret. At non prius à dæmonio suffocari desiit, quam Magnus ille Gregorius Deum pro ea inuocasset, atque placasset.

[Margin: Nyssen. in vita eius. to. 6. 17. & Baro. 2. An- ad ann. 233. 9 10 ...iiæ in ...tatem ...reg. ...uma-i.]

[Margin: Calumnia Greg. Thau. illata sedare ab eo repressa.]

VI. *Calumniatorem ad mortem vsque alius aliquando nocere.*

B. Maria vulgo dicta dolorosa, triplicem coronã, voluntariæ paupertatis, castitatis, & martyrij est consecuta. Cum enim voto paupertatis voluntariæ & perpetuæ castitatis adornata, per annos multos panem suum laboriose manducaret, contigit impudicum virum eam adamare: & cum castitatem suã, quam Deo, & beatę Marię vouerat, pollui non sineret, is virginem de furto argentei scyphi falso accusauit, & tantum egit apud villicum, vt innocenter sit terræ defossa, & sude transuerberata, circa annum millesimum ducentesimum nonagesimum. Quanti autem meriti sit apud Deum testantur miracula. Nã & ante mortẽ, pro visitatuuris memoriam Deiparæ Virginis in loco suæ requietionis, intercessit. Vnde & accusator, postquam septem annis dæmoniacus fuerat, in eo loco restitutus est per Deiparam Virginem, eiusque famulam beatam Mariam dolorosam.

[Margin: *Io Molan. in Natalib. SS. Belgij 18. die Iunij.*]

[Margin: Maria dolorosa furti falso accusata innocens trucidatur.]

VII. *De meretricula, quæ S. Simeonem calumniata prius parere non potuit, quam verum fœtus sui patrem nominaret.*

Cuidam familiari Simeonis, qui propter Christũ fatuus haberi voluit, ancilla erat, quæ à quopiam per libidinem constuprata, vbi partus instititt tempus, ab heris patratorem probrosi facinoris eius ac patrẽ pueri indicare coacta est. Illa per calumniam Simeonem clandestine secum consueuisse, seque ex eo grauidam esse dixit, & rem ita se habere iuramẽto confirmat: idque si opus esset, in faciem illi se dicturam promisit. Hoc vbi ad aures Simeonis peruenit, factum ipse quoq; non negauit, carnẽ scilicet se quoq; circunferre, lubricam peccandi procliuitatem insitam sibi esse dicens. Postquam autem eo nomine sermones apud omnes de eo increbuerunt, & ipse, sicut videbatur, pudore perculsus est: licet

[Margin: *Niceph. lib. 17. cap. 22.*]

[Margin: Meretricula impręgnata stupri Simeonem insimulat.]

Simeones crimen de industria nõ refellit.

per fraudem, sub verecundiæ prætextu seipsum subduxit. Etiam fatalis, & constituta pariendi dies aderat, & muliercula sedili solito insidebat, doloresque vehementes exoriebantur cruciatum intolerabilem afferentes, ac misella vltimum discrimen adibat, neque fœtus prodibat: cū in tempore ipso Simeonem aduenientem, vt preces ad Deum profunderet, mulierculæ aliæ rogarunt. Ibi ille propalam non prius fœtum solem aspecturum esse, quam mater patrem clandestinum proderet, prædixit. Quod vbi fœmina professa est, & patrem verum nominauit, confestim infans maternis locis exiliit, veritate ipsá quodammodo obstetricis illi officium exhibente.

Partus ipse & veritas calumniam ipsam redarguit.

TIT. CXIX. De testium falsorum pœnis.

3. Reg. 21. *Falsorum testium criminationibus Naboth lapidibus obruitur, eiusque vinea à Rege Achabo & impia Iezabele rapitur, ipsi autem ignominiose trucidantur.*

Dan. 3. *Falsi testes Susannam adulterij insimulant, mendacij autem conuicti lapidibus sunt obruti.*

Matth. 26. Marc. 14. Ioan. 18. *Principes Sacerdotum & omne Concilium quærebant falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent, & ipsi male perierunt.*

Matth. 28. Luc. 24. *Milites accepta pecunia Iesum Christum, quem à morte resurgentem suis oculis conspexerant, à discipulis noctu clam sublatum per vrbem proclamarunt.*

Actor. 7. *Seniores & Scribæ contra Stephanum falsos testes submiserunt, quorum calumniis blasphemiæ conuictum occiderent.*

EXEMP. I. *Pœna grauis falsis testibus imponitur ab Ecclesia.*

Ex Oct. Synod. Oecum. Baro. to. 10. ad an. 869. 43.

ANno Domini 869. dum Constantinopoli celebraretur octaua Synodus Oecumenica, introducti sunt eo quidam falsi testes, qui suasione Photij, & compulsione Michaelis Imperatoris contra Ignatium Patriarcham falsum dicerent testimoniū. Quorum primus qui adductus est, fuit Theodorus Protospatharius: inde Leo Consul: qui coram plena Synodo confessi sunt se falsa iurasse contra patriarcham, vt iure deponi videretur: vbi pœnitentiam à Legatis sedis Apostolicæ & vniuersa Synodo acceperunt, quæ ab iisdem ita decreta fuit, ibidemq; descripta verbis istis: Definimus & promulgamus, hos per septem annos Epitimum* habere: esse illos duobus annis extra ecclesiam, & aliis duobus intra ecclesiam audire diuinas scripturas vsq; ad Catechumenos, nõ tamen vllo modo communicare, sed abstinere à carnibus & vino quatuor annis præter Dominicos dies & Dominicas festiuitates, & aliis tribus annis stare cum fidelibus, & mereri diuinam communionem in solis Dominicis solennitatibus cum eleemosynis, orationibus, atque ieiuniis, ita vt tribus diebus hebdomadæ, secunda videlicet, quarta & sexta feria abstineant à carnibus & vino.

Falsi testes culpam agnoscunt.

Sententia Legatorum in fallsos testes.

** multam.*

II. *De falsis testibus & actoribus S. Gregorij Agrigentini perpetua infamiæ nota insignitis.*

Metaph. vita eius 50. & seq. pud Sur. Nouemb.

Greg. Agrigentinus Episcopus à Sabino & Crescentio falso accusatus coram Synodo Romana centum & quinquaginta Patrum de stupro cum Eudocia puella, adductis CX. testibus, Psalmum alta voce ingeminauit: Insurrexerunt in me testes iniqui: quæ ignorabam obiecerunt mihi: mala mihi pro bonis rependebant. Statim igitur puella à dæmone correpta ad pedes eius concidit: Gregorius satanam è puella egredi, & verum fateri iussit: manu eam cõprehensam erexit. Illa fassa est, se à Sabino & Crescentio muneribus corruptam Gregorium falso accusasse. Gregorius vero coram Synodo pro testibus quoq; & actoribus intercessit, & pacem illis impetrauit. Qua concessa, statim tenebræ magnę oborte sunt: & actorum alij vtraque, alij altera gena nigri apparuerunt. Sabino vero & Crescentio labia atro colore infecta sunt, qui nunquam postea elui potuit.

III. *Falsos testes esse infames, nec deinceps ad testimonium admittendos.*

Grati[an.] q. 5. cap. 9

Id testatur Gratianus causa 3. q. 5. ex Eusebio Papa epist. 3 ad Episcopos Thusciæ, in hæc verba: Cõstituimus cum omnibus, qui nobiscum sunt, Episcopis, vt homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium dixerunt seu qui ad sortilegos diuinosque concurrerunt, similesque eorum nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi, quia infames sunt, & iuste repellendi, quia est funesta vox eorum.

Testes f[alsi] infames

TIT. CXX. Mortuos interdū testes esse veritatis pro litibus inter viuos decidendis.

EXEMP. I. *De defuncto ad vitam per S. Stanislaum Episcopum pro veritate testimonio firmanda excitato.*

Ex Ioann[e] Longino C[a]nonico C[ra]couiensi, Surio Mai[j] Breuiario Romano

STanislaus Polonus Episcopus Cracouiensis Boleslaum Poloniæ Regem grauiter offendit, quod illius notam libidinem publice arguisset. Quare in solenni regni conuentu Stanislaum per calumniam in iudicium coram se vocari curat, tanquam pagum occuparet, quem ecclesiæ nomine coemerat. Quod cum neque tabulis probare posset, & testes veritatem dicere timerent, spondet Episcopus, se Petrum pagi venditorem, qui triennio ante obierat, intra dies tres in iudicium adducturum. Conditione cum risu accepta, vir Dei toto triduo ieiuniis & orationi incumbit. Ipso sponsionis die post oblatum Missæ sacrificium Petrum è sepulchro surgere iubet: Qui statim rediuiuus Episcopum ad regium tribunal euntem sequitur, ibiq; Rege & cęteris stupore attonitis.

S. Stanislaus defu[n]ctum à m[or]te excitat

nitis, de agro à ſe vendito, & pretio rite ſibi ab Epiſcopo perſoluto teſtimonium dicit, atque iterum in Domino obdormiuit.

II. *Quomodo in teſtem etiam euocata ſit Aia defuncta contra inuaſores donationis.*

Molan. Natalib. Tilgij 18. il.2.

B. Aia Hidulphi Comitis Hannoniæ vxor, vt refert Hannonum hiſtoria lib. 11. cap. 4. ſuas hæreditates ſeu dominia Montenſi contulit eccleſiæ, quæ poſtmodum quaſi iure propinquitatis repetebantur à parentibus: ſed dicta eccleſia, cum vexaretur lite, ſanctam Aiam, etſi defunctam, multis precibus in teſtem euocauit: & ipſa apparens reſpondit, ſe donationem ſuam ratam habere. Vnde pacifice quicquid datum erat, datum remanſit.

III. *Pater defunctus filium à magna moleſtia liberat.*

cura pro ... agenda ... 1.

Cum B. Auguſtinus Mediolani adhuc moraretur, illud memoratu dignum ad hanc rem, inter alia accidiſſe tradit: Pro certo, inquit, cum Mediolani eſſemus, audiuimus, quod cum debitum repeteretur à quodam, defuncti patris cautione prolata, quod filio neſciente à patre iam fuerat perſolutum: contriſtari homo grauiſſime cœpit, atque mirari, quod ei pater moriens non dixerit quid deberet, cũ feciſſet etiam teſtamentum. Tunc ei nimis anxio apparuit idem pater eius in ſomnis, & vbi eſſet repoſitum, quod illa cautio vacuata fuerat, indicauit. Quo inuento atque monſtrato, non ſolum falſi debiti calumniam filius propulſauit, ſed etiã paternũ recepit chirographum, quod pater non receperat, quando eſt perſoluta pecunia. Hic itaque putatur anima hominis curam geſſiſſe pro filio, & ad eum veniſſe dormientem, vt docens quod ignorabat, à magna eum moleſtia liberaret.

...t defunctus ...t res fi...uentis.

IV. *Irene Spiridonis filia defuncta poſiti acceptilocum, vbi poſuerat, patri viuo deſignat.*

...in. lib. 1. Eccl. ſ. Socr. 1. ...m 1. c 11. ...1. c. 10.

Huic & illud de Spiridone Cyprio Epiſcopo factum ſimile ſubiungamus: Filiam habuit Irenem nomine, quæ ei cum bene miniſtraſſet, virgo defuncta eſt. Poſt eius obitum venit quidam dicens, ſe ei depoſitum cõmendaſſe. Rem geſtam ignorauerat pater. Perquiſitum in tota domo, nuſquam quod quærebatur inuentum eſt. Perſiſtebat tamen ille qui commendauerat, & fletu & lacrymis perurgebat: vitæ ſuæ quoque illaturũ eſſe exitium, niſi cõmendata reciperet, teſtabatur. Permotus lacrymis eius ſenex, ad ſepulcrum filiæ properat, atque eam ex nomine clamitat. Tum illa de ſepulcro: Quid vis, ait pater? Commendatum, inquit, illius poſuiſti? At illa locum deſignans: Illic, ait, inuenies defoſſum. Regreſſus ad domum, rem, ſicut filia de ſepulcro reſponderat, repertam tradidit repoſcenti.

V. *Interfectus quidam iacens in ſepulcro à Macario interrogatus innocentem de crimine accuſatum liberat*

...iſta ...oſ. li. 1. c. 6. In vit. Patrum par. 2. c. 35.

Macarius Ægyptius monachus Antonii diſcipulus, cum ad eius antrum quidam perfugiſſet, opis petendæ gratia, quia Magiſtratus tanquam reum patratæ tunc cædis inſectabatur: is autem inſontem ſe affirmabat, nominis ſui reuerentia magiſtratuũ vim repreſſit, & quia ſuſpicio tantum, non teſtes hominem vrgebant, vt veritas palam fieret, egit, vt qui occiſus fuerat, à tumulo, omnibus, qui aderant, audientibus loqueretur: qui quoniam affirmauit, nihil cædem ſuam ad eum pertinere, cui tunc criminis res dabatur, Magiſtratus hominem, quem inſectabatur, Macario auctore abſoluit: cum deſideraret magiſtratus auctorem cædis ſcire, petiit à D. Macario vt interrogaret, reſpondit, ſibi ſufficere innocentem liberaſſe.

Contentio defuncti teſtimonio ſopita.

Tit. CXXI. Infantes quoque aliquando teſtes eſſe veritatis.

Exemp. I. *De innocentia S. Brixii Ep. Turonenſis igne probata.*

Greg. Tur. lib. 2. hiſt. Franc. c. 1.

Trigeſimo tertio ordinationis Brixii Epiſcopi Turonenſis anno orta eſt contra eum lamentabilis cauſa pro crimine: nam mulier, ad quam cubicularii eius veſtimenta deferre ſolebant ad abluendum, quæ ſub ſpecie religionis erat veſte mutata, concepit & peperit. Qua de re ſurrexit omnis populus Turonorum in iram, & totum crimen ſuper Epiſcopum referunt, volentes eum vnanimiter lapidare: dicebant enim: Diu pietas ſancti tuam celauit luxuriã: nec Deus nos diutius ſinit manus tuas indignas ab oſculando pollui. Illo quoque è contrario viriliter hæc negantes: Afferte inquit, infantem ad me. Cumque oblatu fuiſſet infans, triginta dies ab ortu habens, ait ad eum Epiſcopus: Adiuro te per Ieſum Chriſtum filium Dei omnipotentis, vt ſi ego te generaui, coram cunctis edicas. Et ille, Nõ es, inquit, tu pater meus. Populis autẽ rogantibus, vt quis eſſet pater, interrogaret, ait ſacerdos: Nõ eſt hoc meum, quod ad me pertinuit, ſollicitus fui. Vobis ſi aliquid ſuppetit, per vos quærite. Tunc illis magicis hæc artibus facta aſſeuerantes, inſurgunt contra eum in vna conſpiratione: & trahentes eũ dicebant: Non diutius nobis falſo paſtoris nomine dominaberis. Ille autem ad ſatisfaciendum adhuc populo prunas ardentes in byrrum ſuum poſuit: & ad ſe ſtringens, vſque ad ſepulcrum B. Martini vna cum populorum turbis accedit, proiectiſque ante ſepulcrum prunis veſtimentum eius inuſtum apparuit. Illo quoque ſic proſequente: Sicut illud veſtimentum ab his ignibus videtis illæſum, ita & corpus meum à mulieris coitu eſt impollutum.

Epiſcopi manus populus oſculatur.

Infans triginta dierum loquitur.

Igne probatur innocentia Brixiii.

II. *De parentibus B. Antonii Paduani ab omni ſuſpicione patratæ cædis peremptum puerum abſolutis.*

In vita eius ap. Sur. 34. Iun. to. 3.

Huic conforme eſt illud, quod de S. Antonio Paduano à Gregorio IX. Romanorum Pontifice, anno Domini 1232. in Sanctorum album relato,

in vita eius legitur. Cum enim Patauii degeret vir Dei, Olyssippone duo ciues inexpiabili odio laborantes mutuo sibi necem machinabantur. Accidit autem, vt alter alterius filium hora vespertina per summã crudelitatem iugularet, & intempestæ noctis silentio, in horto parentum viri Dei facta fouea sepeliret. Manefacto cædis auctor & cadauer diligenter quæsitum est, ac tandem in horto Martini inuentũ. Itaq; pater viri sancti cum tota familia in vincula coniectus, tanquã cædis reus habitus est. Eius rei vt per spiritum Patauii certior factus est vir Dei, eadem nocte magno miraculo Olyssiponẽ perductus est: & proxima luce ad iudicem se conferens petiit, vt insontes è vinculis dimissos domũ

Defunctus loquitur.

abire pateretur. Illo omnib. modis recusante, petiit cadauer perẽpti pueri ad se adferri. Quo allato iussit defunctum edicere, num parentes cædis illius rei essent. Res stupenda, puer defunctus corpore se erigens respondit, illos cædis illius prorsus conscios non esse. Mansit toto illo die cum parentibus suis honorifice ab omni suspicione patratæ cædis absolutis, & mane Angelico ministerio Patauium reductus est.

III. *De alio infante, qui purgauit Danielem Abbatem de crimine accusatum.*

Sophron. Prat. spir. cap. 114.

Cum Abbas Daniel, senex, die quadam in Thernutium ascendisset, vt opus manuum suarum venderet, adolescens quidam precabatur senem dicens: Per Deum, senior, veni in domum meam, & fac orationem super vxorem meam, quia sterilis est. Senex autem compulsus á iuuene abiit cum illo in domũ suam, fecitq; orationẽ super vxorem eius: & volente Deo, mulier in vtero concepit. Viri ergo quidam non timentes Deum cœperunt seni detrahere, & dicere: Vere iuuenis iste infœcundus est: sed mulier à sene prægnans facta est. Venit igitur hæc fama ad senis aures, & scripsit senex marito mulieris, dicens: Cũ pepererit vxor tua, nuncia mihi. Cũ ergo peperisset vxor illius: seni significauit iuuenis,

Infans 25. dierum dat testimoniũ.

dicens: Per Deum & orationes tuas, pater, genuit vxor mea. Tunc Abbas Daniel ingressus ait iuueni: Fac prandium, & voca cognatos & amicos tuos. Cũ igitur pranderent: sumens senex puerulum in manibus, coram omnibus dixit infantulo: quis est pater tuus, infans? Ait autem infans: Hic ostendens digito manus suæ iuuenem. Erat autem infantulus dierum vigintiquinque.

IV. *Infamia nota Episcopo falso à muliere inusta qua ratione detecta.*

In vita eius apud Surium 1. Februarij.

Aliud quoque non absimile habetur in vita S. Brigidę Virginis Scoticæ, quę obiit anno tertio Iustini Imp. senioris, hoc est anno à Christo 521. Fœmina quædã nõ minus impie, quã impudenter, se filium ex Episcopo Broone, qui S. Patritii discipulus fuit, suscepisse mentiebatur. Hanc sancta Brigida cum accersire iussisset, & ori eius salutare sanctæ Crucis signum impressisset illico caput cũ lingua procacis mulieris magno tumore inflatum est. Deinde simili modo infantis consignans linguam: Dic nobis, ait, infantule, quis tuus pater est? Stupenda res, aperit os infantis; qui quondam Balaam asinæ loquendi præstitit facultatem: aitq; paruulus: Nequaquam Episcopus Broon, sed deformis & vilis iste homuncio, qui in populo extremo sedet loco, parens meus est. Itaque omnes Deum laudant: & mulier agit pœnitentiam.

Num. 22. Infans loquitur.

TIT. CXXII. De appellatione ad Diuinum iudicium.

Sic fecit Sara, cum dixit Abrahæ: Iudicet Dominus inter te & me. Idem fecit Iacob aduersus Laban, Gen. 31. *Genes. 16*

Ita quoque Dauid ad Saulem: Iudicet Dominus inter me & te, & vlciscatur me Dominus ex te. *1. Reg. 24. 13.*

Zacharias filius Ioiadæ, cum iussu Ioas Regis interficeretur, similia protulit: Videat Dominus, & requirat. *1. Paralip. 24. 23.*

Paulus Apostolus Alexandro ærario impunitam esse non debere iniustitiam eius censuit, cum dixit: Reddat illi Dominus secundum opera eius.

EXEM. I. *Appellationem ad tribunal Dei non esse metuendam, quando iusta fuit Iudicis sententia.*

In vita Gondisalui apud De[...] tom. 2 li[...] cap. 4.

SI constet iudicem iuste iudicasse, nec vllum ei sit dubium de sententiæ aut facti, propter quod citatur, æquitate, tunc parui facienda est huiusmodi citatio ad tribunal Dei: iusto enim iudici præmium à Deo cuius vice fungitur, non supplicium est expectandum. Sciebat hoc magnus ille Imperator militum Gondisaluus Ferdinandus de Corduba: Quicum Tarentum obsidens maleficum quendã seditiosumque (inquit Iouius) militem ad supplicium duci iussisset, illeq; multũ reluctatus se iniquissime damnari vociferaretur, & proinde Gondisaluum ad dicendum causam ad Dei Maximi tribunal magna voce citaret: Vade, inquit Gondisaluus, confisus optimo iudici, & causam instrue: Nam ibi pro me aderit, qui opportune respondeat, Alfonsus frater, qui nuper ex Serra Vermegia in cœlum contendit: Tum enim Gondisaluo nunciatum fuerat, fratrem à Mauris circumuentum dignam forti pioque Duce mortem oppetiisse.

Gondisaluus ini[...] nebulon[...] appellat[...] nem m[...] rito sp[...] nit.

II. *De Rege, qui ad iudicium Dei à duobus nobilibus morte damnatis euocatus trigesimo die vita cessit.*

Io. Maria[na] de reb. Hi[sp.] l. 15. c. 11. a[...] Do. 1312. [...] Ritio li. 5. [de] Rege Hisp. [...] aliis Lips. l. 2. e[...] empl. c. 11. an. 1312.

A Ferdinando IV. Castellæ & Legionis Rege duo nobiles fratres, è municipio Turcos Caruaialii, Petrus & Ioannes, comprehensi è vinculis more gentis causam dixere: cæsi ad Palentiam, cum regia noctu egrederetur, Benauidii viri primarii, læsæ maiestatis postulati. Cædis auctor cognosci non poterat, suspicionibus multi exagitati, hi oppressi, neque iudicio conuicti, neque crimen fassi, (quæ maxima iudiciorum labes est) de vicina rupe præcipites dari iussi. Rex intractabilis erat, cum recens

iniuria

…pellatio …tribunal …i.

iniuria prouocabat, Aulici (vt fit, viris nobilibus euertendis) acriter ſpeculabantur. Rapti ad ſupplicium Diuum hominumq; fidem teſtati ſe innocentes mori, quoniam regiæ aures obturatæ eſſent, ad Deum æquiſſimum iudicem prouocauere, Regique diem dixere, ex eo die trigeſimum. Eæ voces in præſenti pro vanis habitæ, caſu fortaſſe, at mirabili certe euentu confirmatę ſunt. Rex nulla periculi cura Alcanderem à Mauris occupatam, in caſtra abiit. Ibi morbo tentatus grauiſſimo Giennium ſeſe retulit: quo tempore de eo oppido dedendo à Mauris mentio erat illata. Vis morbi in dies augebatur. Rex curis grauioribus impari valetudine, lætus tamen nuncio oppidi capti, nouæ irruptionis faciendæ conſilia explicabat, cum die Iouis, ſeptimo idus Septembris,* à prandio ſomno ſe dans inſtrato exanimatus repertus eſt, in ipſo ætatis flore, annos natus XXIV. menſes nouem.

…titia di… …a. …trigeſi… …à ſup… …cii die.

III. *De duobus Cardinalibus ad iudicium Dei appellatis, & audita vocantis morte vita functis.*

Henricus Moguntinus (vel ſecundum alios Wormatienſis) Epiſcopus, falſo, & per calumniam Arnoldi accuſatus, & per præuaricationem Cardinalium duorum à Pontifice Eugenio III. ad cauſæ cognitionem delegatorum depoſitus, Arnoldo ſuffecto, fuit: ſed ad iuſtum iudicem Deum interpoſita appellatione, ſequenti anno mortuus fuit. Eius audita morte, ambo illi Cardinales obiere ſubito: alter digitos proprios arrodens, alter in latrinis Arii morte.

…nradus …Chron. …guntino …Thyr. de …licio partiari c. 6. …ſ.li.2. …mpl.c. II. …1154.

IV. *Burchardus Epiſcopus ad tribunal ſupremum prouocatus pro dirimenda lite, miſere perit.*

Narrat Lambertus Schafnaburgenſis, Abbatem Herueldenſem cum Burchardo Halberſtadenſi Epiſcopo diuturnam traxiſſe litem propter decimationes Saxoniæ, quas Epiſcopus Herueldenſi monaſterio ereptas per occaſionem Epiſcopalis regiminis ſibi vendicabat. Contra cuius improbitatem cum nec forenſes, nec eccleſiaſticę leges quidquam valerent, & Abbas ſæpe querimonia in ius delata ſurdis tribunalib. fabulam narraſſet, tandem breui antequam vita excederet, mandauit ei per Fridericum Palatinũ Comitẽ, ſe quidẽ tanquã viribus imparem cauſa cadere, Deo tamen vires ad tuendam æquitatem non defuturas eſſe: proinde parati ambo eſſent, vt intra paucos dies ad tribunal æquiſſimi Iudicis Dei cauſam dicerent: victurum ibi eſſe, non qui plus poſſet, ſed cuius cauſa iuſtior eſſet. Nec refellit euentus: nam poſt dormitionẽ Abbatis pauci dies interceſſerant, & ecce Epiſcopus, cum prædictæ rei gratia Synodum indixiſſet, & admoto iam equo illuc propter vellet, repẽte diuina animaduerſione ictus corruit, reportatuſq; ad cubiculũ, adſcitis ocyus presbyteris ſuis per Deum obteſtabatur, vt decimationes ſuas Herueldenſi monaſterio reſtituerent, atque omnem in perpetuum ſuper hac re litem præciderent, ſcirentq; cunctis, qui eadẽ tentaſſent, ſic infeliciter rem ceſſuram, vt ſibi ceſſiſſet, qui iniuſtę exactionis tam acerbum vindicem ipſum experiretur Dominum: cumq; Magdeburgenſis, & Hildeneſheimenſis Epiſcopi viſitatum eum aduenisſent, cum magno eiulatu fatebatur, ſe iuxta prædictum eximii Abbatis ad tribunal Dei iamiam abripi, & pro inuaſis rebus alienis rationem exigi, rogabatque obnixe, vt miſſis Herueldiam nunciis, veniam ſibi pro admiſſo ſupplices precarentur. Nec multo poſt diſruptis miſerabili genere morbi viſceribus expirauit. Vto quoque Archipresbyter eius, quo ille potiſſimum incentore in hanc ſententiam inarſerat, quique exactor atque adminiſter huius calumniæ vehementiſſimus extiterat, eodem anno ſubitanea morte, ſine confeſſione, ſine ſacra communione interiit, à diabolo (vt fama vulgatior loquebatur) ſuffocatus.

…mbret. …afnabur. …ud Bar. to. Ann.an. …59.81.82. …t.Lipſ.li.2. …mpl.ca. 2.

…ouocatio …iudicium …ei.

…ira Dei …ndicta in …alberſt. …piſcopum.

V. *Abbas Leodienſis appellat coram Deo contra Præpoſitum, & ad præſtitutum diem.*

Memoratu hoc loco digniſſimum eſt, quod legitur apud Thom. Cantiprat. alias Brabantium in li. Apum, ſcriptorem doctum, eruditum, & veracem, his verbis: Monaſterium D. Iacobi apud Leodium notum multis eſt, & acceptum. Iſtud quidam adoleſcens, conſobrinus maioris Præpoſiti, cauſa deuotionis & religionis intrauit: quod vt audiuit Præpoſitus, indigne tulit: mox forti manu collecta ſatellitum, intrat violenter cœnobiũ, rapit iuuenem, & nudatum ſancto habitu ſæculari induit. Abbas ergo monaſterii, collectis primoribus ciuitatis, Epiſcopo conqueritur, & totum Clerum pro tantis iniuriis interpellat. Hoc autem cũ indignanter audire vix vellet Epiſcopus, & Abbatem potius duris verbis impeteret, flexis Abbas genibus, cũ moderamine verborum dixit. Iudicem contra te, ô Præpoſite, in terra habere non poſſum, & ideo contra te Deum ſummum iudicem interpello, vt intra quadraginta dies vterque noſtrũ compareat coram illo, ſententiam pro meritis accepturus. Ad hoc Præſul cachinnãs cum ſuis irriſit hominem, atq; ſpreuit, & repulit exprobratum. Quid plura? quadrageſimo die circa nonam mortuus eſt dictus Abbas: & cum pro eo ſolenniter pulſaretur, ſedens in balneo Præpoſitus, quæſiuit à circumſtantibus, quid hoc eſſet: moxque quidam ingrediens, & requiſitus de ſonitu campanarum, reſpondit, Abbatem S. Iacobi modo eſſe defunctum, & pro eo pulſationem fieri tam ſolennem. Illico recordatus Præpoſitus quadrageſimam diem eſſe, qua ſe citatum coram ſummo iudice audierat ab Abbate, cõſternato animo dixit ſuis: Cito, videte quid faciam, mortuus ſum: comparere me hodie ſummi iudicis conſpectibus oportebit. Nec mora, poſt verba hæc, cum balneum egredi feſtinaret, in aſtantium manibus cum diro eiulatu & vocibus expirauit, ibi proculdubio reſpondere cõpulſus, vbi cauſarum ſtrepitus ceſſant, iuriſperitorum aduocatio conticeſcit, vbi nec preces, nec pretium liberabunt.

Lib.2.c.35. p.2. Delrio tom 2. diſq. Mag. lib.4. c.4.q.6.

Appellatio ad iudicem ſupremum.

VI. *De appellatione Abbatis Vallencenenſis contra Comitem Hannoniæ.*

Idem Tho. Cantiprat. ibidem p. 3.

Comes Hannoniæ cauſæ cedit iudicium Dei formidans.

Simile quid de Comite quodam Hannoniæ fide indubitata percepimus, qui dum vellet in eccleſia S. Ioannis Vallencenſis Canonicos expellere regulares, & pro eis ponere Canonicos ſæculares, Abbas eiuſdem loci ad ſummum iudicem appellauit. Appropinquante autem appellationis die, cum Abbas inciperet infirmari, & ſe ad comparendum coram ſummo iudice orationis inſtantia præpararet, ipſeque Comes ſub eodem tempore ſentiret incõmodum, cauſæ ceſſit, omnimode diem veritus iudicii, & ſententiam expectare.

VII. *Iudex iniuſtus ad tribunal diuinum vocatus mox corruit exanimis.*

Lib 14. hiſt. Aquilon. cap 10.

In vicina Germaniæ Gothia memorabile illud accidit Ioannis Turſonis, de quo ſic ſcribit Olaus Magnus: Quẽdam capite plecti iuſſerat: is genibus innixus, en morior iniuſte, inquit, teque voco hac hora ante tribunal Dei, vt reſpondeas, cur me innocentem morti condemnes. Vix autem miſer carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiam iudex de equo corruit exanimis.

VIII. *Tetrarcha Genuenſis intra ſextum menſem ad iudicem vocatus morte comparet.*

Fulgoſ. li. 1. c. 6. Æneas Syl. Europ. hiſtor. c. 4.

Liguria pars nota Italiæ. Ibi Genuenſium triremes aduerſus piratas emiſſæ biremum Gotholanam accepere, & in Siculorum, Gotholanorumque contemptum, extra Drepanum, furcæ noctu rectorem biremis affixerunt. Miſer ille diu fruſtra queſtus, nihil vnquam ſe Genuenſib. nocuiſſe, vt vidit plus gentis odium illos, quam æquitatem mouere, præcipuamq; mortis ſuæ cauſam eſſe trierarchum Genuenſem iuſſit, vt ſe ille intra ſextum menſem ante Deum iudicem ſiſteret, nec irrita vocatio fuit condicto enim Ligur tempore mortuus eſt.

IX. *Agreſtius ad cœleſte iudicium vocatus poſt triginta dies viuus excedit.*

Ionas Abbas c. 6. & 7. Vita S. Euſtaſ. 10. Martii.

In vita B Euſtachii legimus: cum hæreticus quidam Agreſtius B. Columbanum iam mortuũ conuiciis & calumniis laceraret, ſic vltum eſſe calumniatorem: Cũ enim Agreſtius ille friuola ſic garriret, ſagax Euſtachius, vt erat virtute patientiæ, & ſcientiæ inſignis, reſpondit. In horũ præſentia Sacerdotum te ego, cuius diſcipulus & ſucceſſor, cuius tu diſciplinam & inſtituta damnas, ad diuinum iudicium cũ illo intra preſentis anni circulũ diſceptaturũ inuito, vt iuſti iudicis examen ſentias, cuius famulũ tuis obtrectationibus maculare conaris.

X. *Falſi alterum criminans ad iudicium nuncupatus decima tertia die decedit.*

Cranzius li. 13. Vandal. Simon. Maiol. Colloq. 4.

Magiſter quoque Teutonicorũ ordinis per indignationẽ ſuſpendio, prætenſo falſo crimine, ſciens prudenſque quendam peremerat Innocens cũ ad ad ſuppliciũ duceretur, ad Chriſti tribunal Magiſtrum citat, ad tertiam decimam diem. Adueniente die Magiſter prorſus incolumis ſuo ore coram non paucis fatetur oportere ſe ſiſti coram Deo. Mirum: ea die occumbit. Id accidiſſe in Liuonia circa annum Domini 140 . tradit Cranzius.

TIT. CXXIII. De Contumelia.

Contumelia quid

Contumelia ſiue conuitium, eſt, quando alteri præſenti vel abſenti vitium animæ, aut corporis animo lædendi honorem eius, obiicimus.

EXEM. I. *Cubicularius Valentis Imp. dat pœnas contumeliæ in Aphraatem dictæ.*

Theodoret. lib. 4 hiſt. Eccl. c. 26. apud Baro. tom. 4. an. Do. 370.

VNus ex Valentis Imperatoris cubiculariis ob grauiores contra diuinum hominem Aphraatem iactatas minas, & conuitia, talem plagam accepit: Forte ei cura balnei commiſſa fuit, qui ſimul vt Aphraatem verbis contumelioſis inſectatus fuerat, ad balneum Imperatori parandum ſe contulit: cũq; ingreſſus eſſet, repente de poteſtate mentis deturbatus in aquam calidiſſimã minimeq; temperatam ſe præcipitauit, ac illico obiit mortem. Imperator autem ſedens illum expectabat, vti indicet, quando balneum intrandum ſit. Vbi vero multum temporis præterierat, alios mittit, qui moræ cauſam ſibi ſignificent. Hi ingreſſi balneum, cum omnia intus loca oculis luſtraſſent, tandem offendunt hominem in aqua feruente, minimeque temperata mortuum, corpuſque eius ardore diſſolutum. Quare Imperatori nunciata, didicere omnes, quantũ ponderis Aphraatis haberet oratio. Attamen de impia ſua doctrina minime deſtiterunt, ſed more Pharaonis cor ſuum indurarunt: ipſeque ille Imperator, quamuis cognito ſancti viri miraculo obſtupeſceret, non tamen eius furor contra pietatem incitatus conſedit. ſparſa eſt autem fama per totam ciuitatem, qualcs infelix ille luerit pœnas contumeliæ, quæ affecerat Aphraatem.

Cubicularius Valentis dat pœnas temeritatis.

II. *Io. Aratus Iudæorum patronus contumelioſus à duobus ſenibus in ſomno increpatur, & cæditur.*

Baro. to. 10 Annal. ad an Chriſti 981. ex Actis S. Niconis.

Anno Redemptoris nongenteſimo octogeſimo ſecundo, Lacedæmoniorum ciuitatem inuaſit peſtifera lues & iam plurimos incolas abſumpſerat, cũ ſanctiſſimus vir Nicon ab eis fuit vocatus, cuius precibus confidebant ſe liberandos. Is autem mali ingruentis propulſionem ſpopondit, ſi modo ipſi Iudaicam gentem ex vrbe ſua pellerent, ne execrandis ecrũ, vt aiebat moribus, piaculiſque ſuæ religionis diutius eam contaminarent. In his, ait, ſi me audieritis, & peſtis à vobis recedet, & ego quod ſupereſt vitæ, ducam vobiſcũ. Eius itaq; oratione cõmoti, omnia quæ iuſſerat, ſe facturos promittunt. Ad eius porro aduentum lues ceſſauit, & Iudæi vrbe pul-

Qua lege peſtis à S. Nicone curatur.

be pul-

be pulsi sunt. Quidam autem Ioannes cognomento Aradus: Iudeorum patronus, inuidiæ stimulis concitatus, aut dęmonis potius scelere ac fraude impulsus, ira & odio aduersus Niconem, non cessabat in os obloqui, eiusq; conatibus obsistere, conuitiis onerare, proscindere, minis deterrere sed hæc pro laruæ terriculis habebantur. Qui leni ad eum voce: (nec enim contendere prorsus, nec altercari norat:) Abi, inquit, & ad te redi, infelix defle scelera tua, breui enim senties, quis arrogantiæ fructus, & qualia nequitiæ præmia. Non destitit propterea amens ab incœpto, quin aduersus sanctum de more fremeret proscindens illum sigensq; tota vrbe probris & contumeliis. Quid consecutum? Dominus de cælo auditum fecit iudicium, & malitiæ iustissimas pœnas dedit. Nocte proxima obiecti sut infelici duo senes in somnis, quos alij duo sequebãtur, forma quidem eunuchi, sed longe quam humane præstantiore. Ab his vero flagris cædi videbatur, & sic verbis increpari: Quomodo tu eo es prouectus audaciæ, vt seruum Dei contemnere, & conuiciis appetere nõ dubitares: Deinde in obscurum post verbera carcerem detrudi. Et cum veniam multis orasset, vix tandem cedendi finem fecisse, nec tamen è custodia dimisisse. Experrectus igitur grauem statim in febrem incidit, accitoque Nicone ad eius pedes aduolutus, misericordiam implorauit. Cui beatus: Quæ in me perpetrasti, ait, ea tibi frater, quantum in me est, condonabuntur: sed quoniam vitæ finis tibi cælesti decreto præstitutus est, nemo erit de cætero, quemadmodum ait Propheta, qui Dei consilium dissipare possit. His dictis ad monasterium reuersus est. Illi vero tertia post dies infelici morte vitam eripuit. Ex quo metus ingens ac trepidatio Lacedæmonios inuasit: nec repertus est quisquam è minimis, & maximis, qui ad Niconem non aduolaret, eiusque iussis pareret.

[Margin: Aratus S. Niconem contumeliosus. — Aratus pœnas. — Arati mors infelix.]

III. *De modestia S. Ioan. Canonici Regularis in contumeliis perferendis.*

Quidam è fratribus Ioannis Canonici Regularis, magno furore commotus, procaciter ingressus in aulam, vbi vir mansuetus cum quibusdam familiariter conferebat, multa in eum conuitia contumeliose iactitabat, minis & clamorib. id se effecturum sperans, vt ira permoueretur. At ille fellis expers columbinæ simplicitatis amans, ne verbum quidem ei respondit. Id cernens amicus præ cæteris familiarior: Cur tam, inquit, atrocia huius hominis dicta perfers, cum verbo vno edicere possis, vt redeat ad cubiculum suum: Quid ita negligis existimationem tuam, honorisque tui iniuriam: Cur tantæ nequitiæ administrum non reprimis. Ei B. vir sic respondit: Si flamma vorax ædificij tecta lambens in sublime feratur, num tu consulte facturum putabis eum, qui plus etiam materiæ in flammam iniicere velit? Frater iste iam magno ardet furoris æstu, si comminationum faculas admoueri velim, furor eius magis magisq; inflammabitur: atque ita fiet, vt in rectam viam placide & amanter reuocari non possit: Sed vbi hæc flamma deferbuerit, tum demum ad oportuna remedia animo deliberato accedemus. His dictis nihil commotus abscessit, cum Dauide sacræ scripturæ pulsans citharam, atque ita Saulis insaniam temperans: ea enim harmonia didicerat inuidiæ vesaniam profligare. *1. Reg. 16.*

[Margin: *vita eius ...9. apud ...10. Oct.* — Conuitiosa flamma ... & ... similitudine repressa.]

Tit. CXXIV. De detractione, conuitio, & obtrectantium pœnis.

Detractio siue obtrectatio est sermo, vel aliud signum æquiualens, quo absentis fama, ex intentione labefactatur. Detractio quid.

Siba seruus Miphiboseth nequiter detraxit Domino suo apud Dauid: & fides fuit nimis cito habita prauis illius verbis. 2. Reg. 16.

Exemp. I. *De tribus oblocutoribus à maligno spiritu correptis & horrende vexatis.*

Cvm S. Maurus Abbas oratione, & signo crucis Clericum, qui cœmentariæ arti præerat, collisum sanum reddidisset, quidam eius artis operarij beato viro detrahere cœperunt, dicentes eum praua ductum cupiditate, non autem religionis gratia, relicto priore monasterio ad eas oras venisse: neque diuina virtute, sed præstigiis quibusdam res admirandas gerere, & hominum oculis scelerate illudere. Cum hæc inter se sermocinarentur, & alter alterum in odium sancti viri concitaret, tres ex illis maligno dæmone è vestigo correpti, tanta crudelitate discerpti sunt, vt vnus animam, inter acerba tormenta, cum lugubri valde eiulatu, exhalaret. Quod vt ad aures beati Mauri peruenit, statim lacrymis totus infusus, ad S. Martini oratorium contendit, vbi tribus horis continuis in oratione exactis, ad homines extrema calamitate miseros accessit, & edito contra illos crucis signo: Filius Dei, inquit, qui discipulis suis calcandi super serpentes, & scorpiones potestatem dedit, ab hac dæmoniaca vos vexatione absoluat. Cumque illi nihilominus dentibus & oculis furorem spirarent, vir Dei propius accedens digitos vtriusque manus in ora illorum misit, & statim dæmones ingenti fœtore relicto, ventris egestione fugati sunt. Tertium vero iam vita functum, sacrificio Missæ pro eo oblato, aliisque orationibus, etiam vitæ restituit.

[Margin: *Zachar Lippelio & Sur. in vita eius Ian. die 15.* — Pœna detrahentium miraculo. — Dæmones oratione & cruce eiecti. — Sacrificium Missæ pro defuncto.]

II. *Detrahentes D. Ambrosio defuncto quomodo puniti.*

Donatus quidam natione Afer, presbyter tamen Ecclesiæ Mediolanensis, cum in conuiuio positus, in quo erant nonnulli militares religiosi, detraheret memoriæ sacerdotis Ambrosii, aspernantibus illis, & deferentibus linguam nequam, subito vulnere percussus graui, de eodem loco, in quo iacebat, alie-

[Margin: *Paulinus apud Bar. to. 5. 397. 34.*]

alienis manibus subleuatus, in lectulum positus est, atque inde ad sepulcrum vsque perductus. In vrbe etiam Carthaginensi, cum apud Fortunatum diaconum, fratrem venerabilis viri Aurelij Episcopi, ad conuiuium conuenissem vna cum Vincentio Cassolitano Episcopo, Maurano etiam Episcopo Bolitano, sed & aliis Episcopis & diaconibus: tunc Maurano Episcopo detrahenti sancto viro retuli exitum presbyteri superius memorati: quod ille de alio dictum, de se oraculum maturo sui exitu comprobauit: nam de eodem loco in quo iacebat, cum subito vulnere ingenti esset percussus, alienis manibus ad lectum portatus est, atq; deinde ad domum, in qua hospitabatur, reductus diem clausit. Is finis virorum detrahentium fuit: quem videntes qui tum aderant, admirati sunt.

III. *B. Arnolfo Metensium Episcopo detrahentes vltione diuina percutiuntur.*

Ionas Abb. in vita S. Arnulphi Ep. apud Baro. to. 8. an. D. 615.
Clotarij Regis pietas.

Clotarius Francorum Rex, cum anno Domini 615. peremptis hostibus, solus totius Galliæ regni monarchiam consecutus esset, nihil antiquius habuit, quam vt coleret pietatem, Deique amicos, viros sanctos vsu sibi amicitiæ iungeret, atque consiliarios haberet. Fuit ex iis vnus Arnulfus Metensis Episcopus, cui suum filium Dagobertum tradidit instituendum, quem totius regni heredem fore sperare, tanti enim sanctum hunc virum faciebat Rex, vt eo inconsulto quicquam facere non auderet, itẽque Regina, qui non interdiu tantum, sed noctu etiam eundem sæpius adire solerent: vnde curialibus canibus oblatrandi in eum & famam eius dilacerandi ac corrodendi occasio data est. Sed quam seuere Deus vltus sit in huiusmodi detractores, accipe. Quidam scelestus homo, nomine Notto, ausus est irrogare cum complicibus suis Episcopo sancto iniuriam, asserens scilicet eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem deditum voluptati, ad cuius lectum nocturnis horis non solum Rex, verum etiã Regina tanquam consilium flagitantes interdum

Diuina vltio in detractores.

properarent. Cum ergo vir ille die quadam, aluo referta vino, vna cum detrahente socio suo strata petiisset, iubente Domino, omnia vestimenta illorum vallantur vndique flamma. Quibus illico cum ingenti clamore prosilientibus, & aquam circa nates ac genitalia loca, vbi camisiæ illorum acerrime cremabantur, iniicientibus, nec omnino flammam diuinitus missam extinguere valentibus, tandem ad instar porcorũ luto volutabri sese pariter inuoluũt, & ibi diu vociferantes, vix ad vltimum pœnam, quã merito patiebantur, euaserunt. In quibus profecto

Psalm. 100.

impletum est illud Psalmi: *Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar.* In tantum, vt & illud diuina censura factum non ambigamus, quod detractores isti vehementissime cremabantur in partibus illis, vbi libido, de qua calumniabantur virum iustum, regnare non dubitatur. Nec multo post auctor huius detractionis, præfatus videlicet Notto, in huiusmodi criminibus diffamatur apud Regem, vt scelera eius vna cum vita regalis gladius amputaret, necnon & filius eius eidem sententiæ subiaceret.

IV. *De pœna horribili, & obitu cuiusdam Clerici detractoris.*

Thom. Ca[n]tip. 2. Apu[m] c. 37. p. 3.

Huius rei vindictam horribilem valde, & mirabilem vidi: Noui, ordine, non re: nomine, non actibus sacerdotem, qui in tantum vitio linguæ deditus erat, vt potius de se pessima mentiretur, quam non socios, vel cohabitantes sibi criminibus infamaret.

Horrenda detractor[is] pœna.

Hic ante mortem raptus in furiam, tanta in se debacchatus est cæde, vt propriis dentibus linguam maliloquam laniaret, & palam cunctis ostenderet, quod quia lingua sua dolose egerat, *& venenum sub labiis eius, quasi sepulcrum patiens guttur illius fœtorem teterrimum anhelaret:* & per quæ peccauerat, per eadem torqueretur.

Psal. 13.

V. *Qua pœna mulctentur interdum, qui detractoribus aures præbeat.*

Osbert. in vita Dun[]stani Ep. ca[p.] 13. 14. apu[d] Sur. 19. Ma[ij] & Baron. t[o.] 19. an. 94[]

1. Petri 2.

Sublato ex hac vita Ethelstano Anglorum Rege, successit ei in regnum Edmundus frater eius. Hic post aliquot consecrationis suæ dies, missis nuntiis, rogat Dunstanum venire ad se: sciens quippe qua ratione, qua prudentia, qua omnis probi cõsilij gratia præditus fuerit, magnopere desiderabat illum sibi proximum esse, cuius industria fultus tam se, quam regnum sibi commissum sub æquitatis virga facilius gubernaret. Dunstanus itaque Regi quasi præcellenti, secundum Apostoli præceptum, obediendum esse perpendens, Regem adiit: & salua in omnibus reuerẽtia ordinis sui, eius imperio se subiecit. Ipse suo consilio regni negotia disponebat, ipse & contentiones, si quando oriebantur: destruebat, ipse pacem, & concordiam inter omnes nutriebat. Nullus in qualibet causa vnquam de iniuria sibi illata conquestus est, si ad comprobandam iudicis sententiã Dunstanus mediator, aut arbiter sederet. Rex ipse & Princeps, quiq; ita ei submissi erant, vt contra id quod ipse iuberet ordinaret, nemo quidquã faceret. Magnus itaq; habebatur à cunctis. Hęc omnium bonorum inuidus hostis attendens & quo modo ea turbaret, sua arte perquirẽs, inuenit quosdam quorum corda bene nouerat virum non sincere diligere, sed ei specie tenus sui amorem pętendere.

Detractionis mala, [&] vnde.

Hos ad dissipandum bona quæ non amabat, ardenter cõtra virum inflammat, ac primo clam, postea palam ad detractionem eius illorum ora relaxat. Quid dicam: in tantam discordiam profecerunt verba malignantium, vt subuersa omni pace, Dunstanus non solum pristino honore priuaretur, sed & curia depelleretur. Quo facto, die tertia Rex in syluam venatum iuit: sylua autem ipsa montem magnę altitudinis occupat, qui mõs in summitate sui interruptus, ingens præcipitium & horridam abyssum effert. Cum ergo fugitantem ceruum hac illacque Rex insequeretur: ceruus ad præruptum montis

Emundus Rex in pr[æ]cipitiũ rui[t].

hiatum

hiatum perueniens introrsum ruit, ac in partes discissus interiit, insectantes canes par ruina inuoluit. Equus super quem Rex sedebat, ruptis habenis effrænis effectus obstinato cursu Regem post bestiam portãs ad vltimam sortem Regi pręceps barathrum petens intentat. Ille trepidat & angustiatur. Occurrit interim animo iniuria Dunstano illata, ingemuit, & se quã citissime illam multiplici cõmendatione correcturum (solummodo imminentem sibi mortem eius meritis ad horam auertat Deus) celeri mentis sponsione Deo promittit. Cuius cordis præparationẽ auris Dei è vestigio audiens, illius misertus est: Equus namq; illico substitit, & Regẽ à periculo mortis liberatum valde gratiosum Deo reddidit. Inde ad hospitium Rex reuersus, adunatis principibus suis rei quæ acciderat ordinem pandit, & Dunstanum cum honore, & reuerentia adduci præcepit. Actaq; coram eo pœnitentia pro iniuriis, quas ei intulerat, veniam ab eo cum humilitate postulat. Qua potitus, fidum se amicum viro deinceps omni tempore futurum, nec vlterius cuiusquam maledicis verbis de eo crediturum pollicitus est.

VI. *Detractionis vitium quam sit detestabile.*

B. Franciscus Assisias detractionis vitium, inimicum fonti pietatis, & gratiæ, tanquam serpentinum abhorrebat morsum, & atrocissimam pestẽ, & piissimo Deo abominabile fore affirmabat, pro eo quod detractor animarum sanguine pascitur, quos gladio linguę necat. Audiens aliquando fratrem quendam denigrantem alterius famam, conuersus ad Vicarium suum, dixit: Surge, surge, discute diligenter: & si accusatum fratrem innocentem repereris, accusantem dura correctione cunctis redde notabilem. Nonnunquam vero eum, qui fratrem suum famæ gloria spoliaret, iudicabat habitu spoliandum, nec ad Dominum posse oculos leuare, nisi prius, quod abstulerat, reddere pro posse curaret. Tanto maior est, aiebat, detractorum impietas, quam latronum: quanto lex Christi, quæ in obseruantia pietatis impletur, magis animarum, quam corporum, nos astringit optare salutem.

VII. *Detractor etiam post obitum famam alienam restituere tenetur.*

Duo diffamauerant quendam tertium: & qui ex diffamatoribus prior obiit, stetit per aliquod tempus in purgatorio. Cum vero inde exiuit, credidit se statim iturum in paradisum: at dixit Deus: Non intrabis, quia prius habes facere restitutionem famæ istius. B. Vincentius Hispanus, ordinis fratrum Prędicatorum scit istud esse verum, quod anima redierit, quia ipsemet fuit diffamatus, & ab ipso mortuus veniam petiit.

VIII. *Machetes Abbas dum audiret detractiones, statim in somnum incidebat.*

Cassian. cap. 29. Vidimus, inquit Cassianus, senem, Machetem nomine à turbis fratrum eminus commorantem hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetrasse, vt quotquot diebus ac noctibus agitaretur collatio spiritalis, nunquã somni torpore penitus laxaretur: si quis vero detractionis verbũ seu otiosum tentasset inferre, in somnum protinus cõcidebat, nec vsq; ad aurium quidem eius pollutionem virus obloquii poterat peruenire.

IX. *Qua arte aliorum detractiones deflectendæ.*

Thomas Morus primarius Angliæ Cancellarius, vt in omni vita & actione sua vir erat maximæ ædificationis & sanctimoniæ, dum quis ipso præsente detractioni laxare linguam incipiebat, ipse mox arrepta alicunde occasione virulentum illum sermonem alio diuertebat, meliore subintroducto, aut saltem non malo. Exempli gratia, inquiebat: Dicat quisq; quod volet, ego dico domum illam pulcherrime exstructam: eumq; qui fecit, excellentem esse in sua arte magistrum atq; architectum. Hoc modo suauiter ei malo remedium adhiberi potest. Vel dicat, quod Christus accusatoribus adulteræ: *Qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat.* Aut illud 1. Cor. 4. *Nolite ante tempus iudicare. Nolite iudicare & non iudicabimini.* *Thomas Stapleton. in vita eius.*

X. *Fœmina quadam procax in loco sacro sepulta ex media parte mox apparet incensa.*

Felix Portuensis Episcopus Sabiniensis Prouincia ortus, sanctimonialem quandam eodem in loco fuisse testatur, quæ carnis continentiam quidem habuit, sed linguæ procacitatem atque stultiloquium non declinauit. Hæc igitur defuncta, in ecclesia sepulta est. Eadem vero nocte custos ecclesiæ per reuelationem vidit, quod deducta ante sacrum altare per medium secabatur: & pars vna illius igne cremabatur: & altera intacta remanebat. Cumq; hoc surgens mane fratribus narrasset, & locum ostenderet, in quo fuerat igne consumpta, ipsa flammæ combustio ita ante altare marmorib. apparuit, ac si illic eadem fœmina igne corporeo fuisset concremata. Qua ex re aperte datur intelligi, quia hi, quib. peccata dimissa non fuerint ad euitandum iudicium, sacris locis post mortem non valeant adiuuari: & quam periculosum sit crimen detractionis. *Greg. lib. 4. Dialog. c. 51.* Procax fœmina semiusta visa.

TIT. CXXV. De suspicione & iudicio temerario.

Maria soror Moysis, quia temere iudicauerat de Moyse propter Æthiopissam eius vxorem, lepra percussa est. Num. 12.

Heli videns Annam labia mouentem, nec vllum verbum proferentem, æstimauit eam esse temulentam. 1. Reg. 1.

Michol vxor Dauid, quia leuitati, non autem humilitati attribuit, cum Dauid Ephod lineo accinctus ante arcam Domini saltauit, perpetuam sterilitatis notam incurrit. 2. Reg. 6.

Hanon Rex filiorum Ammon, cum ex vana suspicione quasi exploratum terram suam venissent legatus Regis 2. Reg. 10.

Dauidis barbæ partem abradi iussisset, & vestes vsq; ad nates succidi: pro barbis rasis capitis sui diadema, pro succisis vero vestibus, regnum amisit.

Actor. 2. *Iudæi quoque videntes Apostolos Domini post effusionem Spiritus sancti loquentes variis linguis, dicebant quidam eorum: Quia musto pleni sunt.*

Act. 28. *Vt viderunt Barbari viperam pendentem de manu Pauli, adinuicem dicebant: Vtique homicida est hic.*

EXEMP. I. *Non esse facile de aliis iudicandum ex sententia S. Io. Eleemosynarij.*

Leont. Episc. Neapolit. & Metaph in vita eius apud Surium tom. 1.

S. Ioannes Eleemosynarius, studiosus admodum famæ alienæ custos, & in iudicio damnationis tardissimus fuit. Quidam iuuenis impudicus virginem Deo sacram ad libidinis suæ intemperantiam allexerat, & secum Alexandria cum maximo totius ciuitatis scandalo Byzantium abduxerat. Nemo nō erat qui iuuenem illum ęternæ damnationis filium, & scelestum & sacrilegum appellaret. Quod cum vir sanctus audiuisset, grauiter reprehendit facilem illam damnandi voluntatem: Nolite, inquit, ô filij, nolite tanta facilitate de proximo iudicium ferre. In duo namq; grauissima mala incurritis: Vnum, quod præceptum illius transgredimini, qui nos ante tempus iudicare prohibet: alterum, quod summa quadā temeritate aliorum vos iudices constituitis. Incertum enim est omnino, an hucusque peccati vinculis alligati maneant, an vero Dei benignitate soluti, peccati iugum à ceruicibus suis excusserint. An ignoratis, quod in eo iudicio, quo iudicabitis, iudicabimini.

II. *De Seniore, qui fratrem iudicarat, ab Angelo reprehenso.*

Ex doctrina Dorothei ca. 6. Biblioth. PP. tom. 2.

Nihil grauius, nihil difficilius, quam proximum iudicare vel contemnere. Cur non magis nos ipsos diiudicemus de malis propriis, quæ optime nouimus, & de quibus, vel inuiti reddere rationem Deo cogemur? Quid vsurpamus iudicium Dei? Quid ad nos de creatura, & seruo alieno: An non contremiscimus totis visceribus, dum audimus, quid seniori illi magno contigerit. Qui cum audisset vnum è fratribus in adulterium cecidisse, cum indignatione, quod male fecisset, respondit: An non accepistis quam horrenda res de ipso narratur ab antiquis: Aiunt enim sanctum Angelum peccatoris illius animam, cum iam è vita migrasset, ad senem detulisse, atque dixisse: En quem iudicasti, vita functus est, quo me igitur iubes ipsius animam deferre, ad superos ne, an ad inferos? Quid obsecro, hac re potest esse magis horrendum? Nihil aliud innuere seniori voluit Angelicus sermo, quam hoc: Si tu iustorum iam factus es iudex, dic mihi, oro, de miserabili hac anima quam sententiam feras, velisne misereri, an sæuire? Quia percussus senior ille sanctissimus hac tam horribili re, reliquum omne vitæ suæ tempus inter lacrymas gemitusque & innumeras ærumnas egit, veniam tanti peccati deposcens à Deo. Ad pedes tandem Angeli reuertentis procidens audiuit impetrasse se veniam à Deo: Deumque id fecisse, vt ostēderet, quam ei graue, & molestum esset iudiciū nostrum temerarium, monuitq; ne animo id vnquā faceret. Non tamen potuit ex his verbis anima illa amarissima consolationem vllam admittere, sed perpetuis pœnis tormentisque sese, dum vixit, addixit.

Iudex proximi ab Angelo carpitur.

III. *De iudicio temerario fratris à B. Francisco statim castigato.*

D. Bonav. Vita eius. Moral.

B. Franciscus Minoritarum antesignanus obliquę suspicionis culpā in fratre sic castigauit. Cum enim pauperculo quodam sibi obuiam facto, nuditatem eius dolens identidem ingemisceret, & fratre, quocum vna iter agebat, dixisset: Pater, etsi ille reb. pauper est, fortasse rerū concupiscentia diues est: continuo ipsum tunicam suam exuere, & pauperem operire iussit, vt quem lingua læserat, ei beneficio satisfaceret. Prauæ igitur suspiciones, cum præsertim de crimine nihil constat, sedulo vitandæ sunt. Et licet semper vitari nequeant, quoniam homines sumus, ibi saltem commoriantur, vbi ortę fuerint. Linguam contineamus, si cogitationes non possumus.

IV. *Quam vtile sit neminem vnquam iudicare, & iniurias obliuione delere.*

Ex orat. S. Ana. de sacra naxi B. to. 8. A. an. 599

In vita S. Anastasii Sinaitæ aliud hac de re insigne habetur exemplum. Vir, inquit auctor, vnus ex iis, qui monachali insigniti sunt schemate, cum negligentissime per summum otium vitam suam omnem exegisset, ea quæ esset ad mortem infirmitate cœpit infirmari. Cumque iam vltimum spiritum duceret, suam ipsius mortem nequaquā perhorrescens, summa voluntate, magnaque cum gratiarum actione exolutus vinculis excedebat. Ad quem assidentium Patrum vnus: Frater, inquit, persuasum tibi habeto, & putasse nos, & vidisse, summa negligentia, animique remissione vixisse te vtiq; ad hoc vsque tempus: & vnde hęc tibi nunc tanta securitas? Id vero omnes nescimus. Cui respondit Frater: Est ita omnino, Patres, vitam per summam negligentiam duxi: sed Angeli Dei eadem hac ipsa hora peccatorum meorum ad me chirographon attulerunt: cumq; ea quę fecissem, postquam sæculo renunciassem, peccata legissent, nunquid agnoscerem, rogauerunt. Quibus ego: Maxime vero, inquam, agnosco: sed idem ex quo renunciaui sæculo, vitamque institui monasticam, nec iudicaui quenquam, nec ab vllo mihi factā iniuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto, & oro, qui dixit: *Nolite iudicare, & non iudicabimini: &, dimittite, & dimittetur vobis.* Quæ postquam Angelis dixi, chirographon peccatorum meorum conscinderunt, & inde nunc summa cum lætitia & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc vbi frater ille narrauit Patribus Domino in pace spiritum reddidit, magnæque adstantibus ædificationis vtilitatisque causa & auctor extitit, &c. Hæc Anastasius.

De occ... nemo i... candus

Iniuria... remissi... aditum... gloriam parat.

Matth. 7. Luc. 6.

V. Toti-

...lib. 3. ...log. c. 6.

V. *Totilæ Regis falsum de Cassio Episc. iudicium in seruo eius punitur.*

...um Totilæ de Cassio iudiciū.

Hoc minime silebo, quod multi nunc, qui hic de Narniensi ciuitate mihi adsunt, sedulo testificantur. Eodem namque Gotthorum tempore, cum Rex Totila Narniis venisset, ei vir vitæ venerabilis Cassius eius vrbis Episcopus occurrit. Cui quia ex conspersione semper facies rubere consueuerat, hoc Rex Totila non conspersionis esse credidit, sed assiduæ potationis, eumque propterea omni modo despexit, Sed omnipotens Deus, vt quantus vir esset, qui despiciebatur, ostenderet, in Naruiensi campo, quo Rex aduenerat, malignus spiritus coram omni exercitu, eius spatarium inuasit, eumq; vexare crudeliter cœpit. Qui cum ante Regis oculos ad venerandum Cassium fuisset adductus, hunc ab eo vir Domini oratione facta, signo crucis expulit: qui in eum ingredi vlterius non præsumpsit. Sicque factū est, vt Barbarus seruum Dei ab illo iam die veneraretur ex corde, quem despectum valde iudicauit ex facie. Nam quia virum tantæ virtutis vidit, erga eū illa mens effera ab elationis fastu detumuit.

...cans ...ere in ...o puni- ...ius ser- ...possess- ...liberat.

VI. *Iudicii temerarii falsitas in caput auctoris miraculo, iustoque Dei iudicio declaratur.*

...ita eius ...l Suriū ...lij ex ...ndalber- ...onacho.

S. Goar cum falso à duobus Clericis accusatus esset apud Rusticum Treuirensem Episcopum de gulæ crimine, multis miraculis sanctitatem suam contestatus est, tum apud Clericos ipsos, quos siti in itinere pæne enectos lacte trium ceruarum precibus in loco deserto aduocatarum, fugitiuique fontis aquis recreauit: tū apud Episcopum, qui cū Goari mandaret, vt pro suæ innocentiæ patrocinio ediceret, quis infantuli expositicii tū forte ad Episcopum allati parens foret: ille, inuocata ope diuina, infantem in nomine S. Trinitatis adiurauit, vt genitorem suum proderet. Et mox infans protensa in Rusticum Antistitem manu, clare dixit: Ille est pater meus. Qui hoc responso obstupefactus ad pedes S. Goaris se abiecit, & noxam temerarii iudicii sibi condonari, & pœnam iniungi pro expiando lapsu postulauit.

...icium ...erariū ...aculis ...roba- ...i.

VII. *Isaac monachus ab Angelo carpitur, quod fratrem iudicasset.*

...vita ...r part. ...non iu- ...ndo.

Isaac Abbas è Thebaide ad congregationem Fratrum venerat, & in ea Fratrem quendam temere iudicarat, Hunc ad extremū egressum Angelus aditu cellæ prohibuit, dicens: Non permitto te intrare. Quare? inquit ille. Tum Angelus: Quo ergo iubes ire, quem iudicasti, Fratrem? Tum Abbas supplex Angelo factus: Peccaui, inquit ignosce mihi, Et Angelus: Surge, ignoscit tibi Deus, sed deinceps ne iudices fratrem, antequam sit iudicatus.

...mere iu- ...ans ab ...gelo ...pitur.

VIII. *Iudicii temeritas alteri cuipiam etiam male cessit.*

...vit. PP. ...t. 1,

Vitalio monacho de prostibulo aliquando egredienti, quidam, qui temere iudicabat, eum explendæ libidinis gratia in illo fuisse, colaphum impegit, dicens: Vsquequo, pessime illusor Christi non emendas te ab his nequitiis tuis? Mox quidam dæmon tanquam Æthiops deformis dat ei quoque alapam, & cadens cœpit fumare à dæmone obsessus. Sed post aliquot horas ad se rediens currit cum astantibus ad cellulam Vitalii: Culpam, inquit, feci, serue Dei, miserere mei. Qui ignoscens & orans, percussorē à dæmone liberauit: & in cellula inuenta fuit ab astantibus scriptura: Viri Alexandrini, nolite ante tempus iudicare, quoad vsque veniat Dominus. Adibat autem Vitalius prostibula, vt meretrices à turpi corporis quæstu auocaret, pecuniaq; paciscebatur vel vnius noctis continentiam.

Iudicans temere à dæmone corripitur.

IX. *Aliorum delicta etiam minima haud esse à nobis discutienda, sed potius sufferenda.*

Ex Doctrina Doroth. Abb. c 6. Bibliotheca SS. PP. to. 2.

Qui optant salutari, nunquam curiosi sint circa etiam minima proximorum delicta, sed circa sua semper occupentur, atque ea præcidant. Quod præclare egit ille Anachoreta, qui cum fratrem suum peccasse audiret, suspirans dixit: Hei mihi, quia hodie ille, cras ego. Cernis in eo animæ promptitudinem, cernis propugnacula ipsius. Quam cito inuenit, ne fratrem suum iudicaret. Id enim verbū quod dixit, ego cras, sibi ipsi timorem dedit, & cogitationem, vt caueret ab his quibus se peccaturum prædixisset, ac si proximi iudicium effugit. Neque hoc satis fuit, sed & seipsum humiliauit & subdidit, dicens: Egit hic pœnitentiam, ego autē pœnitentiam nullam ago, nec præuenio vt possim pœnitere: Vides diuinæ animæ lumen, quæ non solū effugit proximi iudicium, verum etiam seipsam humiliauit.

Anachoretæ cuiusdā præclare dictum.

Iudicii temerarii remedia.

TIT. CXXVI. De mendacio.

Mendacium est sermo, quem quispiam, cum falsum credat, pro vero tamen pronunciat. Ex Aug. lib. contra mendacium, c. 12 & lib. de men. c. 3.

Mendacium quid?

Sic mendax fuit diabolus qui primis parentibus dixit: Nequaquam moriemini, sed eritis sicut dii scientes bonum & malum. *Gen. 2.*

Exploratores, quos miserat Moyses ad explorandam terram promissionis, reuersi terruerunt populum suis mendaciis, ideoque subita morte correpti. *Numer. 13. & 14.*

Ananias mentitus Spiritui sancto: mox ad pedes Petri cecidit & expirauit. *Act. 5.*

EXEMP. I. *Theodosius Imp. aliquamdiu manet alienatus ab vxore propter quoddam eius mendacium.*

Ex Niceph. Zonara & aliis Baro. to. 6. ad an. 446. 25.

OBlatum obfuit aliquando Theodosio miræ magnitudinis pomum: quod ipse admiratus dono dedit vxori. Illa autē acceptum donauit Paulino, quo ob consuetudinem rei litterariæ familiarissime vtebatur, non sine aliqua suspicione. Ille vero rerum ignarus, vt conciliaret sibi Imperatoris animum, illud ipsum ei donauit, qui eo accepto de dato pomo vxorē rogat, quę illud se comedisse mētita est, cū illud proferens Theodosius mendacē ar-

Duo mala ex mendacio orta.

guit,& infidam. Cuius rei causa animus nonnihil ab ea alienus diu perseuerauit,iusso interim occidi Paulino.

II. *De vltione cælesti in mendacem fœminam.*

Ex Metaph. & Aloys.Surius in vita eius c.23. Dec. 11. Impudens scortum incredibilia quædam de S. Daniele Stylite confinxit mendacia,dicebat n.cum Mænade,quæ probari non poterant. Verum enimuero hic Deus mox adfuit, & iustitia, quæ vitari non poterat. Quid ergo tunc accidit? Malus spiritus statim mittitur ad malam & mendacem fœminam,inuitam cogit suum effari mendacium, & hæreticorū machinationem. Ille vero postea rogatus vt illam curaret,eius discipulus,qui dixit,septuagesies septies fratribus remittenda esse debita, & diligendos esse inimicos, ambo simul præcepta vna actione executus est, illud quidem condonando iniuriam:hoc vero,miserendo calamitatis eius, & sanitati restituendo.

Mendax à dæmone corripitur. *Matth.18.*

III. *S. Anthimus Episc. acerbissimos cruciatus pati, ac etiam mori maluit, quam vnicum proferre mendacium.*

Sur. 27. April. Aliud exemplum est, apud Simeonem Metaphrastem,de Anthimo Nicomediensi Episcopo, & Martyre, qui cū sæuiente Maximiani Cæsaris persecutione à viginti satellitibus ad cædem quærere-tur:ipsos satellites hospitio excepit,mensamq; præ-paratam eis apposuit,ac simul addixit se breui Anthimum in eorum conspectum adducturum. In medio vero ciborum apparatu,exurgens palam prodidit se esse,quem tam studiose quærerent. Hic illi stupore attoniti,& venerandos illius canos reueriti, ob beneuolentiam & caritatem, qua illos exceperat,vbi spoponderunt,se Imperatori renunciaturos, Anthimum diu quæsitum non esse inuentum. Ille vero contra obtendit,se id non permissurū. Fas non esse Christiano pro vita cuiusquam mentiri. Itaque vltro se captiuum illis adiunxit, & post diuturnos acerbosque cruciatus Martyrii corona potitus est.

Mendaciū ab ore Christiano alienissimū.

IV. *Mendacium periurio firmatum, quomodo sacro S. Antonii igne punitum.*

Ex Annal. Societ. anni 1596. Colleg. Burdegal. Virgo quædam in ciuitate Burdegalensi, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, ad mendacium suum firmandum, ignem S. Antonii sibi imprecata peierauerat: statim diro incendio omnia illius vti membra cœpta sunt, facies sacro illo igne incensa fœdabatur.Hæc propere ad nostrum templum abducta,confessione expiata, aquæ benedicti haustus restincto incendio,pristinæ incolumitati restituta est.Leni quippe animaduersione,& periculum fœdissimum redemit, & diuinam didicit in posterum vitare indignationem.

V. *Augustinus Hipponensis,puerum mendaciis addictum fuisse se fatetur.*

Aug.li.1. Confess. c.19. Quoniam vero tenera ætas & ad mendacia & ad furta procliuior est,si cum D.Augustino pueri peccant,etiam cū D.Augustino meliora capessant. Sic ipse de se fatetur.Horum ego puer morum in limine iacebam miser.Fallebam innumerabilibus mendaciis,& pædagogum, & magistros, & parentes, amore ludendi,studio spectandi nugatoria,& imitandi ludicram inquietudinem. Furta etiam faciebam de cellario parentum,& de mensa:vel gula imperitante, vel vt haberem quod darem pueris. Et qui doctrinæ eius sinceritatem, ac sanctimoniam vitæ perpenderit,habebit,si volet, quod in hoc singulari viro imitetur:qui de tam admiranda sua cōuersione Deo gratias agens, sic inquit: Eruisti linguam meam, vnde iam erueras cor meum, & benedicebam tibi gaudens. *Lib.9 con. cap.4.*

VI. *Mendicus mortuum se mentiens vere mortuus inuenitur.*

Nicephor. Callist.l.12. hist. Eccl. cap.46. Trip. li.9 48. an.D. 399. Epiphanium Cypriorum Episcopum duo quidam in via mendici aliquando obseruarunt: qui cum non pœnitendum aliquid se ab eo accepturos existimarent,alter in solo spiritum continens, perinde atque mortuus esset,iacebat:alter autem veluti familiaris eius lamentans, & flens,inopiam eam assimulabat, vt funeris impensas non haberet, & penuriam tantam cum reprehensione eius deplorabat.Porro Epiphanius præteriens, nihil quidem aliud quam quod iacenti illi requiem precatus est, dixit.Exiguum autem quiddam ad illum funerandum ploranti dedit,illa verba adiiciens:Curam huius funeris habe, & tandem flere desine: nam hic nunc non resurget. Mortem autem,quæ communis omnium & ineuitabilis, necessitate quadā obeunda est,animo te forti ferre oportet. Hæc Epiphanius dixit,& abiit,cœptam perfecturus ambulationem. Quū a. ea in via nemo alius appareret,ille qui sic steterat,& plorauerat, iacentem, indicio pedis concussione dato,vt consurgeret,admonuit,simulque eum laudauit,qui tam egregie mortui hominis habitū retulisset. Et, Age tandē, exurge, inquit, vt in præsentia versutiæ tuæ hilarius viuendo fructum percipiamus. Vbi autem ille amplius neq; dicentem audiit,neq; modis omnibus significationē aliquā se viuere exhibuit:alter cursu celeri Episcopum est consequutus,eique fraudem,quam inopia coacti commenti essent, indicauit: & iam citra fucum vere flens & lamentans,vt sociū suū resuscitaret,supplicauit. Epiphanius a. postquam illi, ne factum id grauiter ferret, dixit, hominem dimissum absoluit:quod Deus rem eam retractatam nollet, fidem facere omnibus volens,vt equidem puto, qui tentare & facere talia in ministris eius audeant, illum ipsum Deum,qui videat & audeat omnia, eos falsum ire,seque adeo ipsos inscios fallere.

Mendicus mortuum se simulans. Defunctus requiem precari est nouum. Mortuum simulans vere moritur. Viros sanctos Dei quique ipsos fallere volentes se ipsos fallunt.

VII. *Auriga simulans se mortuum apud B. Iulianum vere defunctus fuit deprehensus.*

Pet. de Natal.l.3. Catalog. Sanctorum. Huic conforme est, quod de Iuliano confessore & Iulio eius fratre scribitur: Hi duo fratres ad beatum Theodosium Imperatorem Christianissimum

36. & ...cal. in ...ept.8. veneruntpetituri, vt templa idolorum vbicunque inuenirent, destruerent, & templa Christi ædificarent. Quod Imperator libenter concedens scripsit, vt omnes debeant eis obedire, & eos in omnibus sub pœna capitis adiuuare. Cumq; B. Iulianus & Iulius in loco, qui dicitur Gaudianum, ecclesiã construerent, & cuncti transeuntes eos in opere ob Imperatoris mandatum adiuuarent, quidam cum curru euntes dixerunt ad inuicem: Quam excusationem prætendere poterimus, vt liberi transeamus, & in illo opere non occupemur: Vnum igitur ex suis in plaustrum supinum posuerunt, & eum pannis vt mortuum cooperuerunt, qui se mortuũ fingebat, & oculis clausis supinus iacebat. Cum ergo ad Iulianum & Iulium peruenissent, dixerunt eis serui Dei: Filioli, parumper subsistite, & nos in hoc opere iuuate. Qui se ibi stare non posse dixerunt, quia hominem mortuum deferebant. Quibus sanctus Iulianus & Iulius dixerunt: Quid ita mentimini, filioli mei: Et illi: Non mentimur, Domine: sed sic est vt loquimur: Tunc S. Iulianus dixit: Secundum veritatem dicti vestri ita vobis contingat. Et illi boues pungentes pertransierunt. Cumq; procul progressi essent, accedẽtes currũ collegã suũ ex nomine vocãt, dicẽtes: Surge, & boues stimula vt celerius progrediamur. Qui cũ nullatenus moueretur, cum pulsare cœperunt: quid, inquiunt, deliras: Sed cum non responderet, eum discooperiunt, & mortuum inueniunt. Tantus inde timor ipsos & cęteros inuasit, vt nullus de cętero famulis Dei mentiri auderet.

VIII. *Mendici, non lingua, sed opere mentientes, reuelatione vere mentiti deprehenduntur.*

...eg lib.3. ...alog.c.14. Accesserunt aliquando ad Isaac Eremitam peregrini quidam misericordiã postulantes, scissis pannis obsiti, ita vt pene nudi viderentur. Cumq; ab eo vestimenta peterent, eorum verba vir Domini tacitus audiuit: qui vnum ex discipulis suis protinus silenter vocauit, eiq; præcepit, dicens: Vade atque in illa sylua in tali loco cauam arborem require: & vestimenta, quæ in ea inueneris, defer. Cumq; discipulus abiisset, arborem, sicut iussus fuerat, requisiuit: vestimenta repetit, & latenter detulit magistro. Quę vir Dei sui suscipiens, peregrinis nudis atq; petentibus ostendit, & præbuit, dicens: Venite, quia nudi estis, ecce, tollite, & vestite vos. Hæc illi intuentes recognouerunt quæ posuerant, magnoque pudore consternati sunt: & qui fraudulẽter vestimenta quærebant aliena, confusi receperunt sua.

TIT. CXXVII. De taciturnitate.

...xod.34. *Postquam locutus est Dominus ad Moysen, impeditioris, & tardioris linguæ fuit. Ex quo discimus, spiritales viros, qui cum Deo sæpe loquuntur, tardos debere esse ad loquendum.*

...ob.2.35. *Tobias, auditis verbis iniuriosis, ab vxore, non legitur ei respondisse, sed ingemuisse, & cœpisse plorare cum lacrymis.*

Cum ancilla Saræ dixisset Dominæ suæ grauis improperii & maledictionis verbum, Sara tacens cessit liti, & pergens in cubiculum domus suæ deuote cœpit orare. Tob.3.

Maria Magdalena sedens ad pedes Domini, sorori Marthæ apud ipsum de ea conquerenti nihil respondit. Luc.10.

Mulier in adulterio deprehensa coram Domino accusata, non legitur aliquid locuta: Dominus autem pro ea verbum assumpsit, & eam misericorditer absoluit. Matth.26. Mar.14. Io.8.

EXEMP. I. *Seuerus Sulpitius loquacitatis pœnitens ad mortem vsque siluit.*

Seuerus presbyter cognomento Sulpitius Aquitanicæ Prouinciæ, vir genere, & literis nobilis, & paupertatis amore conspicuus, charus etiã sanctorum Episcoporum Martini Turonensis, & Paulini Nolani: hic in senectute sua à Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsq; ad mortem tenuit, vt peccatum, quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret. *Ado in Chr. ætate 6. an. Christi 410. Gẽnad. de viris illustr. c. 19.* Silentium Seueri Sulpitii.

I. *Georgius Nazianzenus vt tacere discat, in solitudinem secedit.*

In vita ipsius. Gregorius Nazianzenus toto aliquando quadragesimæ tempore silentium sibi indixit, in solitudinem digressus. Cuius facti mei, inquit, si causam quæris, idcirco à sermone prorsus abstinui, sermonibus meis moderari discam: Etenim vt res similitudine illustrior fiat, is qui in ingentẽ hominũ numerum furibundam hastam vibrarit, idem haud dubie paucos quoque facile profligabit: & qui ex longo interuallo sagittas mittens, scopum tamen attigerit, ille vtiq; propius collimans à scopo haudquaquam aberrabit: ac denique is, qui amplissima maria naui transmiserit, idem quoque vicina litora legere minime dubitabit.

III. *Taciturnitatis amans si loquatur aliquando, non nisi sancta & pia eloquitur.*

Beatus Gregorius Episcopus Turonensis in vita S. Nicetii Presbyteri, postea Episcopi Lugdunensis, narrat eum nulla verba nisi sancta & pia elocutum otiosa vel iocosa nunquam: contumeliosa vero in alios vel in se coniecta negabat esse audienda, eo quod ex animi perturbatione prolata essent. *Greg. Turon. de vitis SS. Patrum.*

IV. *Pambus monachus tempore 49. annorum vix tacere didicit.*

Pambus cum sine litteris esset, accessit ad quendam, vt doceretur Psalmum. Qui cum audiuisset primum versum tricesimi octaui Psalmi: *dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea*: secũdum versum nõ passus est audire, dicens: Si potuero opere hoc implere, hic versus tantummodo mihi sufficiet. Cũq; Doctor, qui ei tradiderat versum culparet, cur per sex menses ad se minime venisset, respondit: Quia versum illũ adhuc opere non impleuit. Postea vero cũ multos superuixisset annos, à *Hist. Tripart. l. 8. c. 1. Socr. li. 4. cap. 23. Psal. 38.*

quodam noto rogatus, an didiciſſet verſum: Quadraginta & nouem, inquit, annis vix eum implere valui.

V. *Agathe qua ratione tacere didicerit.*

Sur. tom. 1. Mar. Marul. li. 4. c. 6. Volaterra. lib. 21. Anthrop. Prou. 13.

Agathonem Abbatem, lapillo aſſidue ori iniecto, tacere didiciſſe ferunt: idque ab eo tres annos tanto rigore obſeruatum, vt cum fari vellet, non poſſet. Rogatus autem cur tantũ taceret: *Quia*, inquit, *qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.*

VI. *Quanto ſilentio vſi ſint Abbates Hor & Amos in deſerto.*

Ex Pallad. in hiſ. Lauſiac. Petr. de Natal. li 10. c. 54.

Hor Abbas per totam fere ætatem (erat autem nonagenarius) vnicæ taciturnitatis munere dotatus fuit: tria enim ab eo commemorat in ſua hiſtoria Heraclides: quod videlicet nunquam ſit mentitus: nunquam alicui maledixerit: nunquam citra neceſſitatem loquutus ſit. Et, Amos Abbas mille quingentis monachis præfuiſſe dicitur: cum vero tot eſſent, horis quibus ſilentium indictum erat, ſæpenumero aduentæ locum adeunes neminem ibibi adeſſe putauerunt, donec interius ingreſſi, illos vel orantes, vel aliud in cellulis ſuis agentes cernerent. Sancti periculum oris norant, hinc tantam ſemper ſilentii fræno curam eius habebant. Ideoque recte Apoſtolus: *Siquis*, inquit, *putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, huius vana eſt religio.*

Idem Petr. li. 4. c. 17.

Iacob. 1.

VII. *D. Thomas Aquinas adoleſcens ſtudioſus taciturnitatis amantiſſimus.*

In vita eius ap Sur. ex Antonio Senenſi & aliis.

Dictum Alberti Magni de taciturnitate Thomæ Aqui.

Diuus Thomas Aquinas huius virtutis etiam adoleſcens ſic amator & cultor extitit, vt dubitare merito poſſis, an diligentior in ſtudendo, an parcior in loquendo fuerit. Cum enim ſub Alberto Magno ſacræ Theologiæ operam daret, aliqui eum diſcipuli bouem mutum appellare ſolebant. Quod audiens Albertus, indolis & ingenii eius diuinitatem agnoſcens: Vos, inquit, vocatis hunc bouem mutum: at ſpero fore, vt hic bos mutus ingentem in Eccleſia mugitum edat.

TIT. CXXVIII. De veritate.

1. Reg. 21. *Micheas Propheta vera dicens, odioſus factus eſt Achab Regi Iſrael.*

Iudith. 6. *Achior cum dixiſſet magnalia, quæ fecerat Deus pro filiis Iſrael, magnam eius potentiam prædicando, indignatus eſt Holofernes, & omnes magnates eius cogitabant eum interficere.*

2. Par. 24. *Zacharias filius Ioiadæ, quia Reges & Principes arguebat, quod Dominum dereliquiſſent, ad imperium Regis Ioas lapidatus eſt.*

Ex. 3. Eſd. 34. *Cum tres inclyti viri aulæ Regis Perſarum Darii, eius mandato coram illo veniſſent inter ſe cõtendentes, quænam omnium eſſet vis & potentia maxima, vbi & in quo reperiretur: cumque ita animis differrent, vno Regis tuentes partes: alio præſtantiã tribuente vino, & alio, mulieri Zorobabel vnus è tribus nobilibus Hebræus prætulit veritatem rei omni alii fortiſſimæ. Quamobrem Regis conſilio prælatus fuit in victoria, & præmio.*

Veritas rerum omnium fortiſſima.

Hier. c. 36. *Cum legiſſet Baruch verba, quæ ſcripſerat ex ore Hieremiæ coram Ioachim Rege Iuda, iuſſit Rex volumen proiici in ignem, quod ibi veritas de futura captiuitate Iſrael prænunciaretur.*

Hier. 38. *Hieremias quoque poſtquam prædixit captiuitatem ciuitatis, miſſus fuit in lacum, vbi non erat aqua.*

Daniel. 7. *Daniel quia probauit, Beel, & draconem non eſſe Deos in lacum leonum dimiſſus eſt.*

Ioan. 9. *Phariſæi cæcum à Domino illuminatum extra Synagogam proiecerunt, quod veritatem aſſeruiſſet.*

Actor. 9. *Paulus multa pro veritate ſuſtinuit. Vnde ad Gal. 4.* Inimicus factus ſum vobis verum dicens.

EXEMP. I. *Iſaias Propheta impellitur à dæmone ad mendacium, ſed fruſtra.*

D. Ambroſ. ſerm. 12. in Pſ. Beati immaculati.

Cum Iſaias Propheta in carcere cuſtodiretur, duraque ibi tractaretur, apparuit ei diabolus, dicens: Dic, quod non à Domino loquutus es, quę dixiſti, & omnium mentes in te mutabo: vt qui tibi indignantur, abſolutionem conferant. At vero ille gratius iudicauit pro veritate pati ſuppliciũ, quam pro adulatione beneficium.

Dæmon mendacii auctor.

II. *Quid inducat ad veritatem exercendam.*

Ariſt. lib. de 70. interpretum verſione.

Ptolomæus Rex cum quendam ex ſeptuaginta interpretibus interrogaſſet, qua ratione veritatem colere poſſet? Reſpondit: Si primum ſtatueris magnum dedecus eſſe omnibus hominibus mentiri: multo vero magis Regibus: qui cum habeant poteſtatem agendi quæ velint, cur mentiantur non habent. Deinde ſi hoc etiam conſideraueris, Deum eſſe veritatis amatorem.

III. *Thomas Apameæ Epiſcopus magni fit apud Coſrhoen veritatis nomine.*

Euagr. li. 4. hiſt. Eccl. cap. 25. & Bar. tom. 7. an. 540.

Coſrhoes Perſarum Rex cum Apameam obſideret, Thomam, qui tum ſedem Epiſcopalem moderabatur, vir, & ſermone, & opere potentiſſimus, interrogauit, an vellet ſe in ſua videre ciuitate? Cui vere & ex animo reſpondiſſe ferunt, quod nõ cuperet eum in ſua videre ciuitate. Quod eius reſponſum Coſrhoen admiratũ eſſe, hominemq; veritatis cauſa, vti merebatur, admodum amplexatum.

IV. *Quod liceat interdum veritatem celare.*

Ioan. Caſſian lib. 5. c. 37.

Archebius Abbas in quadam Nili inſula inter Solitarios ſolitariam vitam ducens, ſi qui eo acceſſiſſent eiuſdem propoſiti cupiditate accenſi, confinxit ſe de eodem loco velle diſcedere, ac illis cellulam ſuam velut exinde migraturus offerre, ſeſe id facturũ, etiamſi minime adfuiſſent, affirmans. Quã tum illi cõmorationis deſiderio accenſi, & aſſertionibus tanti viri indubitatã accommodantes fidem libenter amplexi: cellulam cum omni ſuppellectili vtenſilibusque ſuſceperunt. Itaque religioſa potius circumuentione, paucis diebus, quibus con-

Veritas interdum celari poteſt.

ſtrendæ

ſtruendæ cellę pararet impendia, de loco diſcedens, reuerſus poſt hęc aliam ſibi ſummo labore conſtruxit. Quam rurſum non longo poſt tempore, aliis ſuperuenientibus fratribus, eodemq; deſiderio cupientibus ibidem commorari, ſimili charitatis mendacio circumuentis, cum vniuerſo tradidit inſtrumento. Ipſe vero erga opus charitatis infatigabilis perſeuerans, tertiam ſibi cellulam, in qua commaneret, extruxit.

Præceptum IX. Decalogi.

Non concupiſces vxorem proximi tui.

TIT. CXXIX. De concupiſcentia, & prauis cogitationibus.

3. Reg. 11. *Adamauit Salomon mulieres alienas, & deprauatum eſt cor eius per eas, & adorauit Deos alienos.*

Iudith. 12. *Stetit Iudith ante faciem Holofernis, cor eius concuſſum erat, ardens eius concupiſcentia.*

Dan. 13. *Duo ſenes ita Suſannæ concupiſcentia exarſerunt, vt eius mortem procurarint, propterea quod prauæ eorum voluntati obſequi nollet.*

EXEMP. I. *Malam ſuperbiæ cogitationem quum puer candelam ante eum tenens corde reuoluebat, ab Abbate corripitur.*

Greg. li. 2. dialog. c. 20.

QVadam die dum venerabilis pater Benedictus veſpertina iam hora corporis alimenta perciperet, eius monachus cuiuſdam Defenſoris filius fuerat, qui ei ante menſam lucernam tenebat: cumque vir Dei ederet, ipſe autem cum lucerna miniſterio aſtaret, cœpit per ſuperbiæ ſpiritum in mente ſua tacitus voluere, & per cogitationē dicere: Quis eſt hic, cui ego manducāti aſſiſto: lucernam teneo, ſeruitium impendo? Quis ſum ego, vt iſti ſeruiam? Ad quem vir Dei ſtatim conuerſus vehementer cœpit increpare dicens: Signa cor tuum, frater, quid eſt quod loqueris: ſigna cor tuum. Vocatiſq; ſtatim fratribus, pręcepit ei lucernam de manibus tolli, ipſum vero iuſſit à miniſterio recedere, & ibi hora eadem quietum ſedere. Qui requiſitus à fratribus, quid habuerit in corde, per ordinem narrauit, quanto ſuperbiæ ſpiritu intumuerat, & quę contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat: Tunc liquido omnibus patuit, quod venerabilem virum Benedictum latere nihil poſſet, in cuius auribus tacitæ etiam cogitationis verba ſonuiſſent.

Cogitatio ſuperbię reprehēditur.

II. *Cur Deus permittat nos moleſtis cogitationibus agitari.*

Lud. Bloſius monil. ſpirit. c. 4.

Dominus Ieſus ait aliquando ad Brigittam. Cur turbaris & ſolicita es, filia, Reſpondit illa, Quia diuerſis, & inutilibus, maliſque affligor cogitationib. quas remouere nequeo, & terror iudicij tui me pungit. Cui Dominus; Hæc, inquit, eſt vera iuſtitia, vt ſicut prius delectabaris vanitatibus mundi contra voluntatem meam, ita modo tibi moleſtæ ſint varię peruerſæq; cogitationes contra tuam voluntatem. Verumtamen time iudicium meum moderate & cū diſcretione, firmiter ſemper confidens in me Deo tuo. Certiſſime enim ſcire debes, malas cogitationes, quibus mens reluctatur, & quas deteſtatur, eſſe purgationem animæ atque coronam. Si tu illas prohibere nō potes, fer patienter, ac voluntate eis renitere: & quamuis ipſis non conſentias, time nihilominus, ne inde ſuperbias & cadas: Nam quicumque ſtat, ſolius Dei virtute ſtat.

Cogitationibus improbis cur agitemur.

III. *D. Franciſcus inſolentem Fratris Leonardi cogitationem perſpicit, ac facto ipſo reprehendit.*

D. Bonau. in vita S. Franciſci.

Huic cognata eſt, quæ de Leonardo Franciſcano legitur, hiſtoria: cum enim frater ille huiuſmodi cogitationum ſtimulis tacite impeteretur: circumuētus fuiſſet, niſi mature, qui eum eriperet, inueniſſet. Beatum namque Franciſcum aſello inſidentem ipſe pedes comitatus, mente voluere cœpit, quanto ante illum quondam ierit generis nobilitate, potentiaq; ſeculari Franciſcus Spiritu ſancto edoctus, vt intellexit gliſcentem in præcordiis comitis tumorem, ſtatim deſiliens, aſellum ſe illi cedere dixit, ſeque potius pedibus iter facturum, eo quod obſcuriore loco natus eſſet. Agnouit frater ille inſolentis cogitatus culpam ſat aperte obiici, & miratus deprehendi potuiſſe, ad pedes eius prouoluitur ſupplex, pertæſumque peccati catius deinceps humilitatis propoſitum ſeruaturum promiſit.

Inſolēs cogitatio qui à B. Franciſco, reprehenſa.

IV. *De virgine ob illicitum concupiſcentiæ amorem à dæmone obſeſſa.*

D. Hieron in vita S. Hilarionis cap. 12. apud Sur. 21.

De concupiſcentiæ illicitæ malo hoc vnum addimus ex B. Hieronymo in vita Hilarionis: Gazenſis emporij oppido, inquit, Virginem Dei vicinus iuuenis deperibat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, ſibilis, & cęteris huiuſmodi, quæ ſolent morituræ virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet, perrexit Memphim, vt confeſſo vulnere ſuo, magicis artibus rediret armatus ad virginem. Igitur poſt annum doctus ab Æſculapij vatibus ſubter limen puellæ tormenta quædam verborum, & portentoſos figuras, ſculptas in æris Cyprij lamina, defodit. Illico inſanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crimen, ſtridere dentibus, inclamare nomen adoleſcentis. Magnitudo quippe amoris eam in furorē verterat. Perducta à parentibus ad monaſterium ſeni Hilarioni traditur, vlulante ſtatim, & confitente dæmone: Vim ſuſtinui, inuitus ſum adductus. Quam bene Memphis ſomniis homines deludebam! O cruces, ō tormenta, quę patior. Exire me cogis & ligatus ſubter limen teneor. Non exeo, niſi me adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex Grandis, ait fortitudo tua, qui lino, & lamina ſtrictus teneris. Dic, quare auſus es ingredi puellā Dei? Vt ſeruarē, inquit, eam virginem. Tu ſeruares, proditor caſtitatis. Cur non potius in eū, qui mittebat,

Puella ob concupiſcentiam à dæmone poſſeſſa.

Dæmonis imbecillitas irridetur.

S. Hilarius liberat puellam à dæmonis vexatione.

es ingreſſus? Vt quid, reſpondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum amoris dęmonem? Noluit autem ſanctus iubere ſigna perquiri, ne aut ſolutis incantationibus dęmon receſſiſſe videretur: aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem, aſſerens fallaces eſſe dæmones, & ad ſimulandum callidos. Seuere autem, reddita ſerenitate, increpuit Virginem, cur feciſſet talia, per quæ dęmon intrare potuiſſet.

V. *Gnauiter cogitationibus impuris non tam omnino carere ſatagendum, quam eis reſiſtendum.*

Ex vitis PP.

Querebatur apud Abbatem frater quidam, ſe prauis ſubinde cogitationibus plurimum turbari. Eum Abbas ſecum ſub dium eductum iubet, vt ſinu aperto ventos capiat. Reſpondet frater, hoc ſibi neutiquam eſſe poſſibile. Ad quem Abbas: Hoc ſi nequis, nec cogitationes ita coercere poteris, quominus tibi incidant. Sed hoc tui eſt muneris, vt ardenti ſpiritu, & magno eis reſiſtas.

VI. *Violenta, imo heroica ſuperandæ tentationis induſtria.*

Tho Cantip. lib. 2. Apum. cap. 30. §. 31.

Vidi ſanctum virum Magiſtrum Guidonem preſbyterum Beginarum in Niuella, de quo certiſſime ferebatur, quia cum in Sonegio oppido Hannoniæ ſcholas regeret adoleſcens, incaute ſemel fœminam contemplatus, per annos tres, etiam ipſa mortua, in tantum tentatus eſt, vt excepto eo quod vigilans ſuſtinebat, omni nocte in ſomnis crederet eam eſſe præſentem. Sentiens ergo circa ſe diabolum non ceſſare, de nocte clam tumulum mortuæ mulieris aperuit, nareſque & faciem in cœno putrefacti corporis tamdiu tenuit, vt pœne fœdore nimio ſuffocatus, quaſi mortuus caderet reſupinus. Quæ res in tantum valuit ſancto viro, vt nullum poſtea ſtimulum in carne ſentiret.

VII. *Impuris cogitationibus vſq; ad ſanguinem reſtitit Franciſcus Xauerius.*

Horat Turſellin. lib. 6. de vita eius cap. 6.

Impurarum cogitationum horror in Xauerio.

Inſignis in P. Franciſco Xauerio Indorum Apoſtolo amor caſtimoniæ, inſigne odiũ libidinis fuit, adeo vt vel minimas huius generis labeculas exoſus, ipſum horreret libidinis nomẽ. Quod vel ex eo, quod ſubiiciam exiſtimari licebat. Olyſſipone profectionis Indicæ diem operiens, cum Simone Roderico in eodem diuerſabatur cubiculo. Ibi intempeſta nocte repente excitatur è ſomno, adeo commotus, vt è naribus magnam vim cruoris profunderet. Eius deinde rei cauſam Simonem rogitantem obſtinato ſilentio celauit, quãdiu in Luſitania fuit. Ad vltimum, vbi ſoluendi aduenit tempus, ſub digreſſum in nauis angulum cum eo ſeceſſit: & ſine arbitris: Nunc demum, inquit, tempus eſt enunciãdi, quod toties ex me, Simon, fruſtra es ſciſcitatus: quippe hoc vltimum (vt arbitror) ſum te in hac vita viſurus. Scito igitur, illa nocte impuram ſpeciem per ſomnium mihi oblatam: ſummaque vi repellere conanti tantam illam copiam ſanguinis erupiſſe, Hiſce ſignis, humaniſq; teſtimoniis diuinum indicium ac teſtimonium extincti corporis acceſſit integritas. Quod eximium Dei beneficium inter alia egregiæ virginali caſtimoniæ conceſſum accepimus.

VIII. *Treuiris qua ratione viri primarij filius à furenti inſania fuerit liberatus.*

Ex litt. an[...] Societ. C[...] Treuirenſ.

Treuiris viri primarij filius impotenti ignobilis fœminæ amore æſtuabat, adeo vt neque parentum auctoritate, neque minis, neque verberibus, conceptam animo phreneſim excuteret: & quanquam aperte intelligeret, ſe cum ſummo dedecore famam, vitam, fortunaſq; perditum ire: ſibi tamen ipſe imperare, aut animo aduerſari ſuo grauius morte ducebat. Quin ſæpius tanta ſe violentia rapi fatebatur intus, vt aquis, aut pręcipitio, aut laqueo ſibi interitum imminere fateretur, ſi aduerſus ipſius inſaniam durius aliquid conſuleretur, aut diutius morbi medicina differretur. Mœſtus pater, rebus omnib. fruſtra pertentatis, inops conſilij confugit ad nos: noſtrorum conſilio tandem multis precibus à filio cõtendit, vt in paucos dies in noſtrorum ſe dedat poteſtatem. Ægre paterna pietate adoleſcentis victa proteruia eſt: imperatur vt tantiſper eius rei periculum fiat: octo vix dierum exercitationibus obducta illa animo caligo diſiecta eſt, & impotens illa cupiditas, anxięque curæ ac moleſtæ ſolicitudines penitus ſedatæ, redditaque animo ſua libertas eſt, ita vt ſe ipſe miraretur, alterum ſe eſſe factum, vel potius ipſe ſibi redditus, ſe reprehenderet, quod tam longe præ ſana cupiditate à ſeipſo aberraſſet. Sanus tandem, ac ſui compos, Deo fauente, lætum ſe lætioribus reddidit parentibus.

IX. *Vt conſtantiſſime carnis concupiſcentiæ reſtiterit adoleſcentula quæpiam Chriſtiana.*

Ex hiſt. rel[...] de rebus I[...] pon. Indi[...] & Peruan[...] per Io. Ha[...] coaceruati[...]

Ozacæ accidit quiddam rarum, & notabile ad hanc rem. Eſt huiuſmodi. Gentilis quidam Ozacenus ęre ſuo coemit adoleſcentulas duas forma egregia, & Chriſtianas, ex regno Bungenſi oriũdas, quæ in vaſtatione regni in ſeruitutem abductæ ſunt à gentilibus. Scopus hominis erat quæſtum meretriciũm ex iis facere. Ipſæ autẽ vehementer dolebant, ſe, cum eſſent liberæ, tam inique venditas, & homini tam ſcelerato, & infami. Altera earum, quæ decimum octauum circiter attigerat annum, decreuerat potius mori, quam tanto crimine animam ſuam perdere, & Deum offendere. Et quanquã Dominus eam veſte pereleganti & venuſta ornaſſet, vt vtraq; ſpecie naturali & externa laſciuorum in ſe oculos pelliceret: tamen toto pectore illa ſe Deo commendabat, vt fortiter omnibus impendẽtibus tentationibus, diuina adiuuante gratia, reluctari poſſet. Itaque bona fœmina, vt primum vidit gentilem quendam ad proſtituendam pudicitiam ſuam aduolare, orationem armis fiduciaq; diuina munita, non ſolum non vel minimi aſſenſus impio homini indiciũ dedit, ſed etiam poſt lacrymas, multaſque preces, vt

Conſtans valde adoleſcentulæ pudicitia.

honori

honori suo parceret interpositas, vim inferentem pugnis, morsu dentium, aliisque modis quibus potuit, abegit. Strepitu audito mox accurrit Dominus, cumque rogaret, quid isthuc rei esset, respondit fortissima fœmina: Non ea sum conditione, vt tibi in statu tā infami, & spurco seruire velim, aut possim: Christiana siquidem sum, & genere nobilis: quare etiamsi mihi necem certissimam mineris, nunquam in hoc fœdissimum facinus consensero. Sic gentilis, qui eā prostituere voluit, cum ignominia abscessit. Dominus decreuit eam, si mentem tandem mutare nolit, asperrimis fatigare verberibus: cæterum cum nec precibus, nec verberibus eam in suam adducere posset sententiam, statuit extremum tentare remedium, nempe comminari illi mortem vnde & nocte quadam eam ad locum tetrum & horribilem, in quo extremum supplicium sumi solet de facinorosis, abduxit: ibique stricto ense ei minatus est, ni sequenti diluculo voluntati suæ in prostituēda pudicitia obsequatur, se illi caput obtruncaturum. Orta luce aduentante lenone, nihilo minus quam antea constans & intrepida, priorem responsionem repetiuit, se, cum Christiana sit, potius oppetituram mortem, quam in scelus consensuram. Ad quod responsum incredibili furore inflammatus peruersus leno, ac à dæmone ipso incensus, vt cæteris fœminis atrocitate pœnæ terrorem incuteret, constituit eam trucidare. Quo animaduerso mox generosa fœmina in genua collapsa, manibus in cęlum sublatis, animam creatori commendans, collum carnifici domino denudauit, qui & caput à ceruice resecuit, ac postea corpus eius in loco supplicij iam nominato sepeliuit. Hic fuit gloriosus huius fœminæ exitus.

Præceptum X. Decalogi.

Non concupisces domum proximi tui, non agrum, non seruum, non ancillam, non asinam, nec vniuersa quæ illius sunt.

TIT. CXXX. De illicito & immodico concupiscendæ rei alienæ appetitu prohibito.

Acham ob concupiscentiam auri & aliarum rerum habita sorte lapidatur.

Achab vineam Naboth suo malo concupiuit.

EXEMP. I. *Ob solam nudam voluntatem male agendi Antiochum illustrem virum periisse testatur Polybius.*

IN hoc errarunt Iudæi, quod ponerent peccatum contra legem solummodo in ipso actu seu opere, non autem in ipsa cogitatione & consensu peccati, prout ex ipso Iosepho, illustri alioqui doctoque viro, non obscure patet. Cum enim Polybius homo ethnicus Antiochum virum illustrem misere periisse testaretur, ob id solum, quod voluerit tantum ac destinarit spoliare templum Dianæ, Iosephus ipse Iudæus reprehendit eundem Polybium, quod sic absurde sentiret, illum propter malam duntaxat voluntatem periisse, quum is nullatenus peccauerit, qui tantum peccare cogitarit. Quo sane casu Iosephus, Iudæus alioqui præclarus, ethnico Polybio longe fuit crassior, & magis impius, quod post hanc de non concupiscenda re aliena latam legem, non credidit etiam malas concupiscentias, & cogitationes peruersas à Deo damnari punirique, si modo consensus accedat, prout sole clarius intelligimus ex hoc decimo Domini præcepto: *Non concupisces domum proximi tui, &c.* *Iosephus lib. 10. Antiquit. Iudaicarum cap. 13. 2. Mach. 9. Exod. 20. Deut. 5.*

II. *Insigni miraculo clarum fit, rem alienam non esse illicite concupiscendam.*

Macarius presbyter Alexandrinus cum apud magnum virum & Patrem Antonium electos palmæ ramos vidisset, quos ipse coluerat, petiit ab eo vnum manipulum ramorum palmæ. Dixit autem ei Antonius: Scriptum est: *Non concupisces res proximi tui.* Et cum id solum dixisset, rami omnes statim tanquam ab igne torrefacti sunt. Quod quidem cum vidisset Antonius, dixit Macario: Ecce, Spiritus sanctus requieuit super te, erisque mihi deinceps hæres meatum virtutum. *Pallad. in hist. Lausiac. cap. 19. Deut. 7.* Non concupiscendum.

OOO FLO-



FLORVM EXEMPLORVM, *SIVE* CATECHISMI HISTORIALIS

CAPVT QVARTVM, DE QVINQVE PRÆCEPTIS ECCLESIÆ.

TIT. I. De institutione festorum.

Leuit. 23. *Festa tria præcepit Dominus Deus per Moysen.*

Exod. 23. *Ter in anno tenebantur olim in veteri lege festa adire singuli.*

Ioan. 2. *Christus ipse festa seruauit.*

EXEMP. I. *Nonnisi in die Dominico sanctum Pascha celebrandum.*

Gratianus de consecr. distinct. 3. cap. 21.

**al.* solennitatibus.

Pij I. decretalis de Pasch. Hermæ reuelatio de celebrando Paschate.

PIus Papa nonus à Petro Apostolo in primo suarum decretalium sic de Paschate decernit: Nosse nos volumus, quod Pascha Domini die Dominico annuis * temporib. sit celebrandum. Istis.n.temporibus Hermes Doctor fidei, & scripturarum effulsit inter nos. Et licet nos idē Pascha prædicto die celebremus: quia tamen quidā inde dubitabant, ad corroborandas animas eorum eidem Hermæ Angelus Domini in habitu pastoris apparuit, & præcepit ei, vt pascha Domini die Dominico ab omnib. celebraretur. Vnde & vos Apostolica auctoritate instruimus omnes eadē seruare debere, quia & nos eadem seruamus; nec debitis à capite quoquo modo dissidere.

II. *Paschatis celebrandi tempus miraculo declaratur.*

Ex venerab. Beda lib. 2. hist. Ang c. 2.

D. Augustinus Britonum Episcopus, adiutorio vsus Edilberti Regis, conuocauit ad suum collegiū Episcopos, siue doctores, maximæ & proximæ Britonum prouinciæ, in loco, vbi vsque hodie lingua Anglorum Augustineizat, id est, robur Augustini, in confinio Vectiorum, & Occidētalium Saxonum appellatur, cœpitq; fraterna commotione suadere, vt pace Catholica secum habita communem euangelizandi gentibus pro Domino laborem susciperent: non enim Paschæ diem Dominicum suo tempore, sed à decima quarta vsq; ad vigesimam lunam obseruabant. Quæ computatio octoginta quatuor annorum circulo continetur. Sed & alia plurima vnitati Ecclesiæ contraria faciebant. Qui cum longa disputatione habita, neque precibus, neque hortamentis, neque increpationibus Augustini & sociorum eius assensum præbere voluissent, sed suas potius traditiones, vniuersis, quę per orbē sibi in Christo concordant, ecclesiis, præsentent; sanctus pater Augustinus hunc laboriosi ac longi certaminis finem fecit, vt diceret: Obsecremus Dominū Deum, qui habitare facit vnanimes in domo patris sui, vt ipse nobis insinuare cælestibus signis dignetur, quæ sequenda traditio, quibus sit viis ad ingressum regni illius properandum. Adducatur aliquis æger, & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota, atque omnibus sequenda credatur. Quod cum aduersarij, inuiti licet, concederent, allatus est quidam de genere Anglorum oculorum luce priuatus. Qui cum oblatus Britonum sacerdotibus, nil curationis vel sanitatis horum ministerio perciperet, tandem Augustinus iusta necessitate cōpulsus flectit genua sua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, deprecans vt visum cęco quem amiserat, restitueret, & per illuminationem vnius hominis corporalem, in plurimorum cordibus fidelium spiritalis gratiæ lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cœcus: ac verus summæ lucis præco ab omnibus prędicatur Augustinus. Tum Britones confitentur quidem intellexisse se veram esse viam iustitiæ, quam prædicaret Augustinus, sed non se posse absque suorum consensu ac licentia, priscis abdicare moribus.

Britonum error de Dominico die Paschæ colendo.

Miracu[...] controu[...] sia de ce[...] brando [...] schate d[...] mitur. [...] cus illu[...] natur.

III. *Tempus celebrandi Paschatis alio miraculo docetur.*

Baro. to[...] Annal. [...] 417. 53. 5 ex Pasch[...] Epis. Lily[...] apud S. [...] nē post Ep[...]

Anno Christi Domini 417. factum est, vt Pascha non suo legitimo die celebraretur in Ecclesia, errore supputationis Paschalis temporis. Sed quomodo diuino miraculo compertus sit error, vt non siuerit Deus quicquam in Ecclesia agi perperam, Paschasius Episcopus Lilybæi narrat his verbis in epistola ad sanctum Leonem Romanum Pontificem data: Non ergo (inquit) nos dies vna longius posita terreat, ne, cum hoc euitemus, incurramus errorem, sicut tempore beatæ recordationis Domini mei prædecessoris vestri Zosimi, Consulatu Honorij Augusti vndecimo, & Constantij secundo. Tunc enim, cum declinaretur, ne decimo Kal. Maij dies Paschæ teneretur, celebratum octauo die Kal. Aprilis, id est:

Error d[...] Paschati[...] die vnd[...] illapsus. Paschasi[...] Ep. Lily[...] tani.

pro-

...t. ad ...nem.

pro embolismo communis est annus tentus, & error grauissimus est ortus, in tantum, vt ministerio certo, quod dono sancti Spiritus ministrabatur, hęc veritas probaretur. Quod propterea credidi exponendum, quia locus ipse etiam sancto, atque à me venerando fratri meo Libanio notissimus est, cuius mysterii miraculum tale est. Quædam vilissima possessio Meltinas appellatur, in montibus arduis, ac syluis densissime constituta: illic perparua, atq; vili opere constructa est ecclesia, in cuius baptisterio, nocte sacrosancta Paschali, baptizandi hora, cum nullus canalis, nulla sit fistula: nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur, paucisq; qui fuerint consecratis, cum deductorium nullum habeat, vt aqua venerat ex sese descendit. Tunc ergo (sicut supra diximus) cum sanctæ memoriæ quondam meo beatissimo Papa Zosima (cum apud Occidentales error ortus fuisset) consuetis lectionibus nocte sacra discussis, cum presbyter secundum morem baptizandi horam requireret, vsque ad lucem aqua non veniente non consecrati, qui baptizandi fuerant, recesserunt. Vt ergo breuiter narrē, illa nocte qua lucescebat in diem Dominicam decimo die Kal. Maij, fons sacer hora competenti repletus est. Euidenti ergo miraculo claruit Occidentalium partium fuisse errorem.

...chatis ...brandi ... mira- ...ilo ...signa-

IV. *Fontes baptismatis crescunt, dum Pascha celebrandum.*

...n Baro. ...5. an. ...15. ex ...ssiodoro ...variar. ...33.

Huic plane simile descriptum extat apud Cassiodorum miraculum, dum agit de conuentu Leucotheæ in Lucania, fontemque ibi irriguum ita describit: Est enim locus ipse camporum amœnitate distensus, suburbanum quondam Consilinatis antiquissimæ ciuitatis, qui à conditore sanctorū fontium Marcellianum nomen accepit. Hic erumpit aquarum perspicua & dulcis vbertas: vbi in modum naturalis antri apsidis fabricata concauitas, sic perspicuos liquores emanat, vt vacuum putes lacum, quem non dubitas esse plenissimum. Hic perlucidus vsque ad fundū patet, vt aspectibus tuis aerem potius apparere iudices, non liquorem. Æmulatur serenam diem aqua subtilissima, nam quicquid in imo geritur, inoffensa aeris claritate monstratur: *Et paulo post*: Longa sunt illius fontis memoranda describere, veniamus ad illud singulare munus sanctumq; miraculū. Nā cū die sacratæ noctis precem baptismatis cœperit sacerdos effundere, & de ore sancto sermonum fontes emanare, mox in altū vnda prosiliens, aquas suas, non per meatus solitos dirigit, sed in altitudinem cumulosque transmittit: erigitur brutum elementum sponte sua, & quadam deuotione solenni præparat se miraculis, vt sanctificatio maiestatis posset ostendi: nam cum fons ipse quinq; gradus tegat, eosque tantum sub tranquillitate possideat, aliis duobus cernitur crescere, quos nunquam præter illud tempus cognoscitur occupare. Magnum stupendumq; miraculum, fluenta labentia, sic ad humanos sermones, vel stare, vel

...fonte ...tisma- ...in Luca- ...mira cu- ...a.

crescere, vt eis credas audiendi studium minime defuisse. Fiat venerabilis omnium sermone fons iste cœlestis. Habet & Lucania Iordanem suum. Ille exemplum baptismatis præstitit: hic sacrum ministerium annua deuotione custodit. Quapropter & reuerentia loci, & vtilitas rei dare debet populis sanctissimam pacem.

V. *Fontium baptismalium aqua crescit, dum Pascha celebratur in Lusitania.*

Est & illud illustre miraculum de fontibus Hispaniæ, quos Lusitania Prouincia profert. Piscina namque est apud Osem campum antiquitus sculpta, & ex marmore vario in modum crucis miro composita opere, sed & ædes magnæ claritatis ac celsitudinis desuper à Christianis constructa est. Igitur cum dies sacer post curriculum anni decidentis aduenerit, quo Dominus cōfuso proditore, mysticam discipulis præbuit cœnam: conueniunt in locum illū cū Pontifice ciues, iam odorē sacri præsentientes aromatis. Tunc data oratione sacerdos ostia templi iubet simul muniri signaculis, aduentū virtutis Dominicæ præstolantes. Die autem tertia (quod est Sabbati) conuenientibus ad baptizandum populis, adueniens Episcopus cum ciuibus suis, inspectis signaculis ostia reserat clausa. At mirum dictu, piscinam, quam reliquerant vacuam, reperiunt plenam, sed ita cumulo altiore refertam, vt solet super ora modiorum triticum aggregari: videasque huc illucque latices fluctuare, nec partem inaduersam defluere. Tunc cum exorcismo sanctificato, conspersō desuper chrismate, omnis populus pro deuotione haurit, & vas plenum domi pro saluatione reportat, agros vineasque aspersione saluberrima tutaturus. Et cum exinde multitudo amphorarum sine collecto numero hauriatur, nunquā tamen vel cumulum minuit: licet vbi infans primus intinctus fuerit, mox aqua reducitur, & baptizatis omnibus, lymphis in se reuersis, vt initio producuntur nescio, ita & clauduntur fine ignaro. Denique Theodegisilus huius Rex regionis, cū vidisset hoc miraculum, quod in his sacratis Deo fontibus gerebatur, cogitauit intra se dicens: Quia ingeniū est Romanorum (Romanos enim vocitant homines nostræ religionis) vt ita accidat: & non est Dei virtus. Veniens vero ad annū sequentē, ostiū sigillis suis cū Episcopi sigillo muniuit: posuitque custodes in circuitu templi, si forte aliquē deprehendere possit fraudis alicuius consciū, per cuius ingeniū in fontibus aqua succederet: similiter & alio fecit anno, tertio vero conuocata virorū multitudine, fossas in circuitu basilicæ fieri iussit, ne forte locis occultis lymphæ deducerentur in fontē: fueruntq; fossæ in profundo vicenū q...nū pedum, in latitudine vero quindenum. Sed nihil abditum reperiri potuit. Tamen vitæ finem faciens, & credo pro huius inquisitionis temeritate, anni sequentis diem, quo hoc mysterium celebratur, videre non meruit,

Idem Bar. eod. to. & an. 56. ex l. 1. Greg. Tur. de glo. mart. c. 24. & 25.

Fontes Hispaniæ die baptismatis crescunt.

Catholici dicuntur Romani.

ruit, eo quod arcanum virtutis diuinæ inuestigare præsumpsit. Habentur autem in ea reliquiæ S. Stephani Leuitæ.

VI. Exemplum ad idem probandum pro Ecclesia orientali.

Idem Bar. eodem tom. & an. 4.7. 59. ex Sophro. prat. spir. 214. 215.

Sed nec caruit Oriens hisce adeo insignib. editis diuina virtute miraculis: etenim Sophronius de Orientalibus oris scribit in hæc verba: Soruba (inquit) vicus quidam est, ad radices montis: in quo sita est Coeanensem ciuitas, in eo baptisterium est, quod in sanctis Epiphaniis sudat (baptismus enim ibi eo tempore celebrabatur) qui sudor per tres horas continuis incrementis augetur: & post baptisma peractum decrescere incipit, & tribus aliis horis deficit, & in Castello Cedebraris sub monte Ænoandro ciuitatis situm est baptisterium, quod in prima Pschali sanctæ resurrectionis festiuitate, cum sit lapis vnus, ex seipso continuo impletur, duratque aqua illa vsque ad Pentecosten: moxq; peracta Pentecoste euanescit. Vtraque vero ista miracula in prouincia Lyciæ fiunt. Si quis autem hæc ita esse nō credit, vsque ad Lyciam, non grande iter est, pergat, & rei veritas fidem illi faciet. Hactenus ipse: de hisque satis: vt intelligas Deum esse in Israel, & in Ecclesia Catholica semper viguisse miracula: quibus veluti digito Dei, quæ vera sit Ecclesia, cōsignetur.

Miraculum de fontibus in Lycia.

VII. De celebrando Paschate altercatio alio miro modo sopita.

Idem Bar. to. 7. 57. 25. ex Sigeberto.

Anno Domini quingentesimo septuagesimo tertio, auctor est Sigebertus altercatum esse inter Hispanos, & Gallos de Paschatis diei celebritate, ait enim: Hispani & Franci de Pascha celebrando dissentiunt. Hispanis duodecimo Kalendas Aprilis: Francis vero decimoquarto Kalendas Maii Pascha celebrantibus. Sed Francos recte celebrasse per hoc diuinitus claruit, quod fontes in Hispania, qui in Sabbato sancto Paschæ ad baptizandum sponte diuinitus repleri solent, non in Hispanorum, sed in Francorum Pascha repleti sunt.

VIII. Venerabilis sacramenti festum quando, & vbi originem acceperit.

Io. Molan. sacræ Theolog. Doctor Louan. in Natalibus Sanctorum Belgij 5. Ap. Carol. Sigon. li. 10. de regno Italiæ an. Do. 1264.

Fossæ obiit Iuliana anno millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo: tertio post obitum die ad villam beatæ Mariæ ordinis Cisterciensis cœnobium translata, ac perpetua digna memoria, quod per eam inchoatum sit speciale festum corporis Christi. Siquidem Dominus Christus ei reuelauerat, vt ad augmentum fidei in fine debilitandæ, nec non ad profectū electorū corporis, & sanguinis sui speciale festū fieri curaret. Ipsa a. rem tantæ dignitatis publicare reformidauit, non propter iniurias & tribulationes, quæ inde exorituræ videbantur, cum eas generoso animo perfregerit, sed propter superbiæ titillationem, dum ipsa tanti festi haberetur inchoatrix & reuelatrix. Itaq; Dominū obnixe deprecata est, vt & aliis famulabus suis id reuelaret. Inter quas memorantur Eua reclusa Leodiēsis ad S. Martinum, & Isabella Beghina Hoyensis. Itaque post varias admonitiones, & sanctorum inuocationes rem patefecit: Ioanni de Lausenna integerrimæ vitæ Canonico: quem rogauit, vt tacito suo nomine festum promoueret. Exposita sunt omnia Iacobo de Trecis Archidiacono Leodiēsi, qui postea fuit Romanus Pontifex Vrbanus quartus, Hugoni de sancto Theodorico Prouinciali Ordinis Prædicatorum, postmodum Cardinali, Guiardo seu Guidoni Episcopo Cameracensi, aliisq; viris celeberrimis, qui negotium pmouerent. Sed & Iuliano per Ioannem domus suę Fratrem officium componi fecit, quod comprobatum est per supradictos Theologos, & incipit, Animarum cibus. Quod officium Leodii, Tungris, & alibi in vsu fuit, antequam ab Vrbano quarto sancti Thomæ officium publicaretur. Fuit autem scriptor modicæ litteraturæ, sed obediens os suum aperiebat: & Dominus implebat illud. Hac occasione festum celeberrimum Leodii est celebratum, potissimum à Collegio sancti Martini, vbi etiam celebrarunt illud & approbauerunt ante Vrbani Pontificatum, Robertus Episcopus, & Hugo de sancto Theodorico, & Petrus Capoceius Cardinales; ex quibus Hugo sermonem adiecit in solennitate festi, duo præterea Canonici Ioannis & Stephanus legarunt reditus in festo & octauis distribuendos. Porro Vrbanus ex Patriarcha Ierosolymitano in Pontificē extra Collegiū Cardinaliū assumptus, festum quod antea Leodii celebrarat, vniuersale fecit, cū solenni supplicatione, anno millesimo ducentesimo sexagesimo quarto, ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam & insaniam. Neque immemor fuit reuelationum de quibus Leodii audierat. Scribit enim in constitutione sua: Intelleximus olim, dum in minori essemus officio cōstituti, quod fuerat quibusdā Catholicis diuinitus relatū festū huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrādū. Hac ēt de causa anno quarto, seu vltimo sui Pontificatus, quo festū hoc vniuersaliter instituit, mortua Iuliana, misit ad Euam reclusam Leodiensem diploma cum nouo S. Thomæ Aquinatis officio. Quod ibidē, vt decuit, receptū fuit, diploma a. Pontificiū, cū deplomatibus Hugonis Cardinali, Petri, Legati, & aliorū quorundā, ad sanctum Martinum excopiatū coeseruatur. His autem quæ diximus, adstipulantur non tantū venerabiles, & vetustæ picturæ in monte sancti Cornelii: sed etiam liber posterior de vita Iulianæ à Ioanne de Lausenna approbatus. Accidit postea celebre miraculū Vulsiniis, in diœcesi & ditione Vrbeuetana, quo Onuphrius scribit cōmotum fuisse Vrbanum ad festi institutionē. Sed minus caute reiicit, quæ de Eua reclusa diximus, cum hæc ex bullis ipsius Vrbani, & Iulianæ vita certissima esse nostratibus constet. Verū quæ apud doctores minus graues legerat, non miror virum doctū reiecisse, eaque ignorasse, quæ

Festi venerabilis Sacramenti origo.

in an-

in angulo fere mundi contigerunt,&à multis etiam nostratibus hactenus ignorantur. Itaque Belgę, qui alios in festi obseruatione præuenimus, ab auita pietate non recedamus, sed vt Patres Tridentini monuerunt,gratos, & memores animos testemur erga Redemptorem,pro tam ineffabili,& plane diuino beneficio:& contra hæresim triumphum agamus,vt eius aduersarii in conspectu tanti splendoris debilitati & fracti tabescant, vel pudori effecti aliquando resipiscant.

IX. *Qua occasione sit institutus dies beatæ Virginis Conceptioni sacer.*

Tempore Caroli Regis Franciæ fuit Clericus eiusdem Regis germanus beatam Mariam totis amans præcordiis, eiusq; horas quotidie legens deuote,qui parentum suorum consilio nubere volens cum puella speciosa, ac nobili, accepta à sacerdote nuptiali benedictione, missa completa, recordans quod die illa horas de Domina non legisset,omnes de ecclesia egredi fecit, & sponsam domũ mittens, iuxta altare horas de Domina legit:cumq; antiphonam istam Pulchra es, & decora filia Hierusalem, diceret,subito apparuit ei virgo Christiphera inter Angelos duos,dicens: Si ego tam pulchra,& decora sum,quid est quod me dimittis, & sponsam aliam accipis,nonne sum pulchrior illa? vidisti tam pulchram? Qui respondit: O Domina mea,claritas tua omnem mundi pulchritudinẽ excellit, tu es super choros Angelorum eleuata. Quid ergo vis faciam. At ille respondit: Si carnalem sponsam amore mei dimiseris me sponsam in cælesti regno habebis, & si Conceptionis meæ festum annuatim sexto Idus Decembris solenniter celebraueris, ac celebrandũ prædicaueris, mecum in regno filii mei eris coronatus:quibus dictis, beatissima mater Christi disparuit:Clericus vero domum regredi renuens extra patriam cœnobium ingressus est, & monachus factus, atque post breue tempus meritis virginis prælectæ Patriarcha Aquilegiæ effectus est, festumque Conceptionis eiusdem omni anno diligenter celebrauit & celebrandum ordinauit.

Ansel. ad Con... Epis... Car... de Con... B. Vir... nc. 2.

X. *Vnde fuerit in Ecclesia Dei institutum festum Conceptionis B. Virginis tempore D. Bernardi circa ann. 1145.*

Conceptionis beatissimæ Virginis festum hinc originem traxit,dum B Anselmus Prior monasterii Becensis, postmodũ Cantuariensis Archiepiscopus:pro quibusdam vrgentibus negotiis ad partes Britanniæ nauigasset, iisque expeditis ad patriam rediret, contigit nimia tempestate exorta, & intumescente procella nauem periclitari,& dum cuncti in discrimine nimio positi, omnique spe humana deserti diuinum auxilium,& beatæ Mariæ Virginis flagitarent; potissime autem Anselmus, qui beatæ Dei genitricis fuerat singularis deuotus: subito cõspiciunt quendam mirabili claritate fulgentẽ Pontificali habitu decoratum,super vndas maris, versus nauem ambulando venire. Qui proximus naui Anselmum vocat:eumque alloquitur, vt si periculum maris euadere cupit, & in patriam saluus redire,eidem promittat coram Deo, quod festum Conceptionis matris Christi annis singulis solenniter celebraret,& celebrandum quibuscumque poterit, suaderet,& cum ille de die festi & officio fiendo interrogasset,respondit, quod sexto idus Decembris festum illud celebrandum erit: quo die beata cõcepta fuerat,& quod idem officium,quo Ecclesia vtitur in eius natiuitate, in hoc festo dicendum erat, mutato nomine Natiuitatis in nomen conceptionis,& cum primo de nomine nuntii interrogasset, respondit, se esse Nicolaum Episcopum à beata Dei genitrice, pro tali reuelatione & liberatione transmissum:mox Anselmus iussa promisit,& voti interpositionem confirmauit, statimque sedata tempestate,& flante vento prospero ad propria redierunt, & sic ab eodem Anselmo prius in monasterio suo, deinde in ecclesia Cantuariensi,cui præfuit, dictum festũ celebrari cœpit, deinde in pluribus ecclesiis huiusmodi consuetudo inoluit, vt festũ Conceptionis beatæ Virginis 6. idus Decembris, & in Kalendariis ascribatur,& solenni officio recolatur.

...etro de ...al li. 1. ...logi ...orũ c. ...ionys. ...bus. ...de ...ceptione ...arta.

IX. *Qua de causa sit instituta Natiuitatis B. Mariæ Virginis celebritas cum eius octaua.*

Dies autem Natiuitatis beatæ Mariæ aliquando fideles latuit, contigit autem, vt refert Ioannes Beleth, vt quidam sanctus vir contemplationi sedulæ vacans,singulis annis 6. idus Septembris, iucundissimos Angelorum cantus audiret:qui Dominum instanter orauit,vt sibi reuelaret,cur ea die tantum,& non alia, hoc audiret? demumque responsum accepit:quod Virgo Maria 6. idus Septembris nata fuit, de cuius Natiuitatis cælestis curia solennitatem facit,mandans vt filiis Ecclesiæ manifestaret, vt concordes fierent in tali festo cælesti curiæ: qui cũ hæc summo Pontifici & aliis intimasset,illi scripturis & antiquitatum testimoniis insilientes,& eum esse virum sanctũ & magnæ auctoritatis, vera loqui credentes,Natiuitatem Virginis ipsa die celebrandam vniuersaliter statuerunt, videlicet 6. idus Septembris. Octaua autem Natiuitatis beatæ Mariæ, inquit Iacobus de Voragine, olim non celebrabatur, sed Dominus Innocentius IV. natione Genuensis, ipsam instituit celebrandam. Cuius hæc causa fuit: Gregorio enim IX. per mortem sublato de medio, Romani omnes Cardinales in quodam conclaui concluserunt, vt citius ecclesiæ prouiderent: sed cum per plures dies concordare non potuissent, & ipsi à Romanis multas molestias sustinuissent, vouerunt Reginæ cæli, quod si eius meritis concordarent,& liberi abire possent, Octauas suæ Natiuitatis diu neglectas de cætero statuerunt celebrandas, sicque in domum Cælestinum conuenerunt & liberati per domum Innocentium votum adimpleuerunt. Cælestinus enim modico tempore superuixit, & ideo per eum impleri non potuit.

Petr. de Natal. in Catalogo l. 8. c. 51. Spec. hist. Vincent. li. 7. c. 19. ex Io. Beleth li. de diuin. Offic. c. 149. Durand. l. 7. cap. 22.

Baro to. 11. Annal. Eccl. sub an. Dom. 1004. 1. ex Glabro lib. 3. c. 3 an. 1004.

Synodi in Italia & in Galliis.

Hymnus, Te Deum, apud quos in Aduentu & Quadragesima decantetur.

* antiquo

Annunciatio B. Mariæ quo tempore celebranda.

XII. *Visum de duobus monachis in Cluniaco festum Annunciationis more Hispanorum celebrantibus.*

Anno Domini millesimo quarto, in Italia atque in Galliis, plerique Episcoporum nonnulla inter se de diuersis quæstionibus habuere Synodorum cõciliabula. Nam de ieiuniis, quæ plerique fidelium scilicet inter Ascensionem Saluatoris, & Pentecosten obseruabant, ita decreuerunt, vt ne per imperium sacerdotum fierent, excepto Sabbato Pentecostes, & à quibus fieri vellent, prohiberentur fieri. Simulq; incidit quæstio? Cur monachi per tres vel quatuor Dominicas dies ante diẽ Natiuitatis Dominicæ, seu Quadragesimalis obseruationis tempore, hymnum, scilicet, Te Deum laudamus, decantarent contra morem Ecclesiæ Romanæ. Qua videlicet quęstione aggressi tam Abbates, quã monachi responderunt, se pro nulla re illud agere nisi ex beati Benedicti nominatissimi atq; excellentissimi Patris præceptione: cuius etiã actus simulque dicta à summo Romanorũ Pontifice, videlicet Gregorio, haberentur descripta, ac laudabiliter roborata. His denique comperti Episcopi vsus monachorum * authentico ex more viguit: Nec non etiam de die Annunciationis Dominicæ, quæ celebratur 8. Kal. April. si forte quælibet alio tempore præter Quadragesimam excoli congruentius potuisset, ab iisdem Pontificibus non parua illata est quæstio: ferebatur enim à quibusdam, eandem videlicet Annunciationem Dominicam more Hispanorum quintodecimo Kal. Ian. die irreprehensibiliter posse celebrari. Nam cum ego postmodum in monasterio Cluniacensi cum cæteris fratribus degerem, conuenerunt illuc ab Hispaniis Patres honestæ cõuersationis, iam dudũ more viuentes propriæ regionis monachi propinquante vero die Natiuitatis Dominicæ, petierunt dicti monachi venerabilẽ Odilonẽ eiusdẽ loci Abbatẽ, vt more suorũ liceret eis celebrare Annunciationẽ. Quod cũ fecissent segregati à cæteris, visum est nocte eadem duobus senioribus loci, quod vnus de Hispanis fuscina Focaria arriperet desuper altare puerũ, mitteretq; illũ in sartaginẽ prunis plenã, ita clamantẽ: Pater, Pater, quod tu dedisti isti auferunt. Quid plura? Antiqua apud nos consuetudo, vti decebat, præualuit.

Baro. to. 7. 544. 9. 10.

B. Mariæ intercess. liberantur Constantinopolitani à peste.

XIII. *Qua ratione Purificationis B. Mariæ Virginis celebritas sit instituta.*

Constantinopoli mortalitate magna insurgente statuta est solennitas Purificationis beatæ Mariæ quæ Græci ὑπαντή, id est, obuiatio dicitur: eo quod die illo Simeon obuiauerit oblato in templum Domino, & ita mortalitas illa cessauit.

Iac. Philipp. Bergom. or. d. Eremit. li. 11.

XIV. *De Octaua Assumptionis B. Mariæ Virginis primo à Leone IV. instituta, & cur.*

Iacobus Philippus Bergomensis Ordinis Eremitarum, libro vndecimo, anno Domini octingentesimo quadragesimo octauo, in supplemento Chronicorum scribit, quod Leo quartus Pontifex Sergio suffectus, vir certe religione, innocentia, humanitate, pietate, omnique bonitate, atque doctrina præclarus, ac denique tantæ sanctitatis fuit, vt suis orationibus basiliscum serpentem, cuius venenato anhelitu perierant multi, è Fornace Lucinæ depulerit crucisq; signo maximum illud incendium extinxerit, quod diu per domos Saxonum & Longobardorum vagatum fuerat, & Diui Petri Basilicæ appropinquabat. Ob cuius rei memoriam mandauit Assumptionis B. Mariæ Dei genitricis octauas, qua intercedente, hoc miraculum impetrauerat, perpetuo celebrandas, quas, vt inquit Anastasius, Roma antea minime colebat, vigiliis sacris, matutinisque cum omni clero pernoctans laudibus in basilica eiusdem semper Virginis Dominæ nostræ, quæ foris muros iuxta basilicam beati Laurentii martyris sita est: in qua etiam magno populi multitudo, conuenit, nouæ festiuitatis cupiens celebrare solennitatem. Hoc ipse magnanimus cum videret Antistes, omnibus qui aderant huic celebritati, plenius argenteos erogauit.

sub an. D[...] 848. Baro[...] to. 10. An[...] an. 855. [...] Leone IV. [...] Anastasi[...] Bibliothe[...] rio.

Assumpti[...]nis B. V[...] Octaua [...] quo prim[...] celebrari [...] stituta. Leo IV. [...]gat mun[...] venienti[...] ad Oct. [...]sumpt.

XV. *Qua occasione cœperint monachi Cassinenses festiuitatem B. Petri Apost. celebrare.*

Bar to. 11 Annal. E[...] ad an. C[...]sti 1087.

Visum d[...] Petro Ca[...]sinum c[...]te.

Anno Domini millesimo octuagesimo septimo peregrini quidam dum orationis gratia ad beati Benedicti monasterium pergerent, obuiam habuerunt Canonicum senem. Percontantibus, quis esset: Petrum Apostolum se esse respondit. Sciscitantibus quo pergeret: Ad fratrem, inquit, Benedictum proficiscor, vt cum illo passionis meæ celebrem diem. Romæ quippe consistere nequeo, quia ecclesia mea diuersis procellis agitatur. Quod dum fratribus viri illi postmodum reserassent, ad succedentium memoriam constituerunt, eiusdem Apostoli solennitatem non minori veneratione, quam Patris Benedicti celebrandam.

XVI. *Festum S. Petri ad vincula eius rei gratia ab Ecclesia institutum.*

E Breuiar[...] Romano [...] lendis Au[...]sti, & Sige[...]bert. in Ch[...] an. 438. & Naucle. to[...] gener. 15. 435.

Miraculũ [...]

Theodosio iuniore imperante, cum Eudoxia eius vxor Ierosolymã soluendi voti caussa venisset, ibi multis est affecta muneribus: præ cæteris insigne donum accepit ferreæ catenæ, auro gemmisq; ornatæ: quam illam esse affirmabat, qua Petrus Apostolus ab Herode vinctus fuerat. Eudocia catenam pie venerata, eam postea Romam ad filiam Eudoxiam misit, quæ illam Pontifici Maximo detulit: isque vicissim illi monstrauit alterã catenã, qua à Nerone Imperatore idem Apostolus constrictus fuerat. Cum igitur Pontifex Romanam catenam cum ea, quæ Ierosolymis allata fuerat, contulisset, factum est, vt illæ inter se sic cõnecterentur, vt non duæ, sed vna catena ab eodem artifice confecta esse videretur. Quo miraculo tantus honor sacris illis vinculis haberi cœpit, vt propterea hoc nomine S. Petri ad vincula ecclesia, titulo Eudoxiæ, dedicata sit in Exquiliis, eiusque memoriæ dies festus institutus

Kalend.

iuitas etri ad cula vn- stituta Cena etri mi. ulo co- at.

Kalendis Augusti. Quo ex tempore honos, qui eo die profanis gentilium celebritatibus tribui solitus erat, Petri vinculis haberi cœpit. Quæ tacta ægros sanabant, & dæmones eiiciebant. Quo in genere anno salutis humanæ nongentesimo sexagesimo nono accidit, vt quidam Comes, Othonis Imperatoris familiaris, occupatus ab immundo spiritu seipsum dentib. dilaniaret. Quare is iussu Imperatoris ad Ioannem Pontificem ducitur: qui vt sacra catena Comitis collum attigit, erumpens nefarius spiritus hominem liberum reliquit: ac deinceps in Vrbe sanctorum vinculorum religio propagata est.

XVII. *De institutione festiuitatis omnium Sanctorum.*

el. Du- l. lib. 7. 4. Ado. hiepisc. sir. in rtyrol. 1. . Idem hron. an. .604. um o- ium SS. ndo & ibus itutum. *on. to. 9. 35.*

Cum singula idola Romanorum Romę templum habere non possent, Romani vnum templum in honorem Cybeles matris deorum, & omnium deorum ipsorum fecerũt, quod dictum est πάνθεον. Successu vero temporis, perente, inquit Ado, Papa Bonifacio iussit Phocas Imperator, in veteri fano, quod Pantheon vocabatur, & à Domitiano prius factũ erat, ablatis idololatriæ sordibus, ecclesiam beatæ semperq; Virginis Mariæ, & omnium martyrum fieri: vt vbi quondam omnium, non Deorum, sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps omniũ fieret memoria Sanctorum: quę ab illo tempore Kalendis Nouembris in vrbe Roma celebris & generalis agitur. Postea anno octingentesimo trigesimo quinto Gregorius IV. Pontifex Romanus (vt auctor est Sigebertus & alij) monuit Ludouicum Imperatorem, vt in Gallia atque Germania festiuitas hæc eodem die annuatim perpetuo celebraretur, quam hactenus Romani ex Bonifacij Papæ instituto celebrare consueuerunt. Quod tum ab ipso, tum ab Episcopis omnibus Franciæ atq; Germaniæ mira consensione acceptum fuit, & ingenti gratulatione peractum. De his agens Albinus siue Alcuinus, hęc ait: Constitutum est, vt plebs vniuersa per totum orbem in Kal. Nouembribus, sicut in die Natalis Domini ad ecclesiam in honorem omnium Sanctorum ad Missarum solennia conuenire studeat, vt quicquid fragilitas humana per ignorantiam, aut negligentiam in solennitatibus Sanctorum minus plene peregisset, in hac sancta obseruatione solueretur.

Cõmen- o de di- . off.

nium solenni- cur in- uta.

XVIII. *De anniuersaria commemoratione fidelium defunctorum à S. Odilone Abbate Cluniacensi inchoata, & postea instituta ab Ecclesia.*

b rt. nblac. in ron. an. 9 . Io Tri n. in ron. Hir- ensi. æ Vul- i vbi.

Anno Domini nongentesimo nonagesimo octauo, quidam religiosus ab Hierosolymmis veniens, in Sicilia reclusi cuiusdam humanitate aliquamdiu recreatus, didicit ab eo inter cætera, quod in illa vicinia essent loca eructantia flammarum incendia: quæ loca vocantur ab incolis Ollæ Vulcani, in quibus animæ defunctorum luant diuersa pro meritorum qualitate supplicia, ad ea exequenda deputatis ibi dæmonibus, quorũ se crebro voces, iras, & terrores: sæpe etiam eiulatus audisse dicebat plangentium, quod animæ de manibus eorum eriperentur per eleemosynas, & preces fidelium, & hoc tempore magis per orationes Cluniacensium orantium indefesse pro requie defunctorum. Hoc per illum Abbas Odilo comperto, constituit per omnia monasteria sibi subiecta, vt sicut primo die Nouembris solennitas omnium Sanctorum agitur: ita sequenti die memoria omnium in Christo quiescentium celebretur. Qui ritus ad multas ecclesias transiens, fidelium defunctorum memoriam solennizari fecit. Quod autẽ ille in suis monasteriis (inquit Baronius) faciendum curauit, id postmodum Romani Pontificis auctoritate vbique locorum seruandum sacris legibus sancitum videtur.

Suffragia viuentium prodesse defunctis.

Festiuitas animarum instituta.

XIX. *Cur instituta anniuersaria animarum commemoratio.*

Equilin. Ep. in Catalog. Sanct. lib. 10. cap. 1.

Hoc omnium Sanctorum festum institutum est propter orationum nostrarum faciliorem impetrationem, vt sicut Ecclesia militans hodie omnes Sanctos vniuersim honorat: sic & ipsi vicissim pro nobis omnes simul intercedant. Quæ ratio in Oratione tangitur, dum dicitur: *Desideratam nobis tuæ propitiationis abundantiam multiplicatis intercessoribus, largiaris.* Quod autem sancti omnes ita vniuersim pro nobis intercedant, sequenti anno à festo instituto tali viso monstratum est: Cum enim custos ecclesiæ S. Petri in vrbe altaria omnia circuisset, & omnium Sanctorum suffragia implorasset, ad altare S Petri rediens in spiritu rapitur: & ecce vidit Regem Regum in sublimi solio considentem, & omnes Angelos circumstantes: deinde Regina in diademate fulgente cum Dominarum multitudine aduenit: cui Rex assurgens eam iuxta se sedere fecit. Post hęc venit quidam vestitus pilis camelorum, quem sequebatur multitudo venerabilium seniorum. Deinde aduenit alius in Papali habitu decoratus, quem plurimi in Pontificalibus sequebantur. Postea processit innumera militiæ multitudo. Post quos aduenit turba diuersarum gentium infinita Hi omnes Regẽ flexis genibus adorauerunt Angelus autem, qui custodem ducebat, eidem visionem exposuit, asserens, Reginam Dei matrem esse: Dominas vero, virgines continentes: pilis camelorum vestitum, Ioannem Baptistam: Seniores, Patriarchas & Prophetas: Papali habitu ornatum, Petrum Apostolum: Pontifices, Apostolos omnes: Milites, Martyres: turbam reliquam, Confessores Qui ideo ante Regem Christum aduenerant, vt pro honore ipsis hoc die exhibita gratias agerent, & pro orbe vniuerso exorarẽt. Deinde dictus custos ad alium locum ductus vidit vtriusque sexus homines, alios immensis variisque deliciis gaudentes: alios inopes & famelicos mendicantes Dixit autem Angelus, hunc locum Purgatorium esse. Abundantes vero animas, illas esse, quibus ab amicis per suffragia subueniebatur: egentes vero, quarum cura nulla habebatur. Iussit igitur, vt omnia visa Pontifici intimaret: & post omnium

Sanctorum omniũ pro nobis intercessio.

Sancto-

Commemoratio annua fideliũ defunctorum cur instituta.

Sanctorum festum, idem statueret animarũ, vt saltem generalia suffragia illa die pro illis fierent, qui specialia habere non possent. Et ideo commemoratio defunctorum sequenti die ordinata est.

XX. *Rogationes cur à S. Mammerto Viennensi Episcopo instituta.*

Ado Viennẽsis in Chron. ætate 6. sub an. Dom. 452 & Greg. Tur. lib. 2. hist. Franc. cap. 34.

Vienna à feris vexata.

Anno Christi Domini quadringentesimo quinquagesimo secundo, beatissimus Mammertus Viennensis Episcopus cladem imminentem lacrymis & precibus suis à Viennensium vrbe remouit. Siquidẽ incendia crebra, terræmotus assidui, nocturni sonitus quidam totius vrbis funeri prodigiosum quiddã ac ferale minitantes, populosis hominum conuentibus, domestica siluestriũ ferarum species obseruabantur: lupi, vrsi, ac cerui, naturaliter pauidi per angusta portarum vsque ad fori lata penetrabant. Quid multis? Imminente solennitate Vigiliarũ, qua celebrari festum Dominicæ Resurrectionis annua consuetudo poscebat, ædes publica, quam præcelso ciuitatis Viennensium vertici sublimitas in immensum fastigiata sustulerat, flammis terribilibus cõflagrare crepusculo cœpit. Interpolatur nunciis discriminis iucunditas sublimitatis, pleno timoribus populo ecclesia vacuatur: omnes namq; similem facultatibus vel omnibus propriis casum de quadam pręimminentis incendij arce metuebant, perstitit tamen coram festiuis altaribus inuictus Antistes sanctus Mammertus: & calorem fidei suæ accendens flumine lacrymarum, permissam ignibus potestatẽ incendio abscedente compescuit: desperatione deposita reditur ad ecclesiam, in eaq; vigiliarum nocte sancti Paschæ concepit animo Rogationes, atque ibi cum Deo tacitus definiuit quicquid hodie psalmis ac precibus mundus inclamat.

S. Mammerti oratione pelluntur calamitates. Rogationes à quo, & cur institutæ.

TIT. II. De primo præcepto Ecclesiæ.

Statutos dies festos celebrato.

EXEMP. I. *Ethnicorum exemplo monemur festa haud esse profananda.*

Niceph. Call. lib. 18 hist. Eccl. cap. 36.

SVb Mauritio Imperatore, bello inter Romanos & Hunnos sub Prisco duce & Caiano Rege flagrante, quum Romanus exercitus magna annonæ inopia laboraret, instante festa solennitate Paschali, Caianus ad Priscum misit, qui diceret: Mitte ad me currus, & ego tibi alimenta mittam, quibus lætanter hæc festa Paschalia peragas. Misit igitur quadraginta currus, mittẽs simul ad Caianum aromata Indica, piper, cassiam, & similia: & ei remisit Hunnus alimenta copiosa, atque ita durante festo simul frequentabant, sine vllo metu, aut suspicione: finito festo ad arma redibant.

II. *Festum S. Æcatarinæ quanta celebritate coli consueuerit à S. Paulo Anachoreta.*

Baron. to. Annal. ann. Chr. 956. 6. e Curopalat.

Anno, qui supputatione Græcorum à mundi origine numeratur sex millesimus quadringentesimus sexagesimus quartus, ex hac vita in cœlum migrauit magnus ille Paulus Anachoreta. Prenouit suum exitum fore 15. Decembr. cuius rei causa lætior effectus Sanctorũ natales dies hilarior celebrauit: præcipue vero, quam alacrius celebrare consueuerat, S. Æcatarinæ. De cuius festa die hæc in eius vita auctor fidelis: Et aliorum quidem Sanctorum memoriæ hilaritatis ansam Paulo dabant: martyris vero Æcatarinæ non solum voluptate sanctum replebat, sed propemodum exultatione & tripudio. Etenim celebrabat illam non corporis tantum sensu, sed admixta simul spirituali lætitia, aut potius pręcipuum id erat, quod spiritui dabat. Ferianti igitur, & sub dio epulanti cum fratribus, largus imber imminebat, monachosque surgere parantes ipse inhibuit: & pluuia cursum tanquam iussa repressit, ne gutta quidem vel tenui lapsa, quoad sublatæ sunt mensæ. Idem vero surgendi initium fuit, & pluuiæ cadendæ: mox enim magno impetu & copia ferri, quasi tessera data, cœpit.

Festa dies S. Æcatarinæ solennior.

III. *De messore, qui opere derelicto in vigilia cuiusdam sancti ad vesperas se contulit, & ad opus rediens insignem nummum aureum inuenit.*

Ex Thom. Cantipr. lib. Apum, c. p. 9.

De veneratione rerum diuinarum stupendum valde audiui miraculum à fratribus Ordinis Prædicatorum, qui personas, per quas gestum est, cognouerunt. In Theutonię partibus miles quidam ad deponendam herbam de prato conduxerat falcatores. Illis igitur falcantibus in vigilia cuiusdam sancti, vbi tempus vespertinum aduenit, per villas in circuitu compulsabatur: & mox vnus ad socios falcatores: Desistamus, inquit, ab opere, quia iam vesperę compulsantur. Sed cum illi nollent, imo magis verbis confunderent admonentem, ipse mox opere derelicto ad vesperas iuit. Tertio autem die ad opus imperfectum cum aliis rediens, vidit, quod antecedentibus aliis, se solum falcare posterius oporteret, & propter hoc ab omnibus est derisus. Patienter autem ferens risus omnium & cachinnos, vbi manum ad falcem posuit, ante se pendentem in surculo graminis drachmam miræ & inuisæ magnitudinis auream mox inuenit. Curuatus ergo in genibus cum lacrymis Dominum benedixit. Quo clamante concurrunt socij, concurrit & miles prati dominus, videns diuinum miraculum, scripturamque miles litteratus in nummo voce patria legens, hæc, vt interpretari potuimus, continebat: *Manus Dei me compegit, & in donum me redegit pauperis, qui non infregit diem sancto celebrem.* Hanc drachmam vxor militis fere marcha erga pauperem emit, & multis postea in rei gestæ probationem ostendit.

Festum colenti merces diuinitus data.

IV. *Festos dies in tenera ætate vt coluerit S. Elizabeth.*

In Vita eius cap. 2. apud

Festos dies pro ingenij modulo religiose admodum peragebat beata Elizabeth Regis Hungariæ

filia,

filia, ita vt (quod ea fuit ætate mirum) ſemper aliquid ſibi de ornatu corpuſculi decerperet; ſciēs Deo magis mentē, quam veſtem placere, acceptioremq; animum eſſe religionis ſtudio deditum, quam corpus margaritis, purpura lapillis, auroque, & argento præfulgidum. Proinde Chirothecarum vſum tantiſper intermittebat, dum res diuina compleretur, volens officio quantumuis paruo, conſuetudini ſuæ aliquid detrahere, & voluntati aliud ſuadenti pro Deo contrarium ingerere.

V. *Vir in feſtis ſanctorum colendis diligens ab ipſis iuuari meruit.*

Quidam Religioſus magnę deuotionis, ad Deum & ad ſanctos eius tam deuotus erat, vt quodlibet feſtum haberet in charta depictum, & quamdiu quodlibet feſtum durabat, tamdiu chartam illius feſti depictam, quā in inchoatione feſti in pariete cellæ ſuæ appenderat, pendere dimiſit, & ante illam ſedendo, & deuote inſpiciēdo orabat, gemebat, plorabat. Tam deuotus enim erat ad feſta B. Virginis, quod quodlibet feſtum ipſius aliquibus diebus ante ſuſcipiebat dicendo mille vicibus, Aue Maria. Tam deuotus pręcipue ad feſtum omnium Sanctorum, quod antea per vnam ſeptimanam ieiuniis & caſtigationibus ſe ad ſuſcipiendum feſtum ipſum præparabat, & per octo dies ad honorem omnium Sanctorum feſtum deuotione ſedula peragebat. Tā deuotus inſuper extitit in ſuis miſſis, quod multum grauabatur, ſi miniſter, vel alia perſona ſtaret, vbi faciem eius videre poterat, quia de oculis ſuis lacrimæ fluebant, genas vbertim irrigabat, quod hominibus celatum eſſe cupiebat. Iſte quia deuotus erat in ſanctos in die omnium Sanctorum migrauit ad Dominum qui poſt aliquas ſeptimanas apparuit cuidam deuoto Religioſo in ſomnis, pulcherrimus & iucundus, indicans ſe Sanctorum collegio ſociatum.

VI. *De horrendo interitu mulieris hæreticæ Annunciationis B. Mariæ feſtum violantis.*

In Vrbe Zamoſſa, quædam matrona genere quidem nobilis, ſed hæreſis tam perditæ, vt ſabbati diē & ſibi, & ſuis vellet eſſe feriatum, contra Dominicum profeſtum & operoſum. Extra vrbem huic erat villæ profeſſio, ad quam ipſo Annunciantis Angeli die cum proficiſci pararet, domeſtici iter diſſuadēt, diei Chriſtianis religioſiſſimi ſanctitate propoſita. Mulier offenſa, Deiparam, cuius inclytas ferias famuli obieciſſent: verbis laceſſere, vnam ex multis dicere, eidem ſe ſanctitate parem eſſe iactare Igitur ad villam ſuis inuitis egreſſa, cum iam parū viæ reſtaret, equi rhedam trahentes tam fixis hęſere veſtigiis, vt ad progrediendum vis nulla coegerit. Itaque rhedario nequicquam incitante; nihilq; neq; voce & clamore, neq; flagello proficiente, improba mulier, dum equi perſtant immobiles, exit ex rheda & tantiſper declinat à via, vt naturæ obtemperet, & aluum exoneret, ſe purgantem ingens & validus ventus repente deturbat, & mulieris faciem in corporis egeſtas ſordes impingit, & cum os ſacrilegum immundis fæcibus inquinaſſet, poſt ingentes editos clamores, ſpurcam animam egit dolore trahente. Geſta res tanta anno ſexcenteſimo ſupra milleſimum.

VII. *De Matrona Lutherana beatiſſimæ Virginis Mariæ Aſſumptionem violante, diuinitus correpta.*

Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto, ipſo Aſſumptæ Virginis Matris die, Terpati ſacerdotes ex recepto eccleſiæ more diem illum ſolennem habebant, & magno, vt ſolet, cum apparatu, & crebro campanarum pulſu diuinum cultū peragebant: eam celebritatem, & reuerentiam Virgini Mariæ ad ſummi numinis honorem exhibitam, cū matrona quædam impendio inuideret, mandat pediſſequæ, vti balneum adparet, caminum inſtruat, ſe cum marito lauari decreuiſſe. Illa ſolennis feſti dominam ſubmonere, atq; alium in diem transferat, rogare. Matrona repente excandeſcens: Quid, inquit, de Maria narras? Fuit illa mulier ſimilis mihi nec vllius potentiæ, aut gratiæ prærogatiuā habet: tu iuſſa mea exequere. Famula, ne dominā grauius exacerbaret, imperata perficit. Vbi ad caminum vētum eſt, arida ligna, quæ alioqui haud difficulter flammam excipiunt, nulla ope, nullis nutrimentis accendi potuerunt. Illa, vbi ſe vndique vertit, laboris fruſtranei pertæſa, tectum omne ardere conſpicit, nec vlla vi flammā extinguere valet. Ignis primum ipſum balneum vaſtat, mox contiguas ædes ingenti ciuium omnium terrore populatur. Confluit extemplo vniuerſum vulgus, & vix tandem latius ſerpere incendium prohibent. Poſtremo die lignorum faſciculus camino iniectus, omnino incombuſtus comperitur.

Ex hiſt. belli Liuonici Bredenb. lib. 2. Collat ſacr. cap. 26. an. 1556.

Blaſphemia mulieris hæreticæ in B. Virginē Deiparam.

Vltio diuina in hæreticam feſtū Aſſumptionis violantem.

VIII. *Aſſumptionis B. Mariæ celebritatem non eſſe profanandam inſigni docetur miraculo.*

Anno Domini octingenteſimo ſexageſimo primo, cum ciuis quidam Taruanenſis die feſto Deiparæ Aſſumptionis interulam ſeu Camiſiam, contemptis feriis, ſibi fieri vellet, repente per totū conſperſa eſt ſanguinolentis maculis. Quo viſo, Hunfridus Epiſcopus, miraculo, interulam inter ſacra retulit, diemque Aſſumptionis exinde celebrem in Mortnis eſſe voluit.

Ex Iacobo Meyero li. 2. Annal. Fland. ann. Dom. 861.

IX. *De ruſtico eiuſdem Aſſumptæ Virginis feſtum violante terra oppreſſo.*

Cum ruſticus quidam ſchiſmaticus eo die, qui Aſſumptæ Virgini ſacer eſt: ad eruendam argillam exiſſet maxime ob Kalendarij Gregoriani contemptum multum licet diſſuadente virgine quadam Catholica, & vaticinante vltimum illum ei diem, ac ſupremum opus fore; ruentis ſubito caſu mole telluris ita oppreſſus eſt, vt ſuo incluſus funere idem reliquerit aliis neglectę religionis monimentum, & inuenerit ipſe dementis propoſiti ſepulcrum.

Ex Annal. Societ ann. 1580. per Fr Bent. in Prou. Polo.

X. *De muliere, quæ dum operaretur in feſtiuitate S. Ioan. Bapt. diuinitus caſtigata eſt.*

Sulpit. Seuerus lib. 2. miracu. S. Martini c. 57.

Festum Io. Bapt. violans diuinitus punitur.

In festiuitate B. Ioannis, cum populus ad Missarum solennia conueniret, mulier quædam accepto sarculo rus abiit vt videlicet euulsa mali seminis zizania messem solam purgaret: dumque operari cæpisset, protinus manus eius diuino igne sunt apprehensæ. Facies quoque eius quasi emittens flammam tota vesicis ac pustulis ebulliuit. Vtebatur misera non minus pudoris dolore, quam corporis, quando ea, quæ clam gesserat, inuita prodebat. Dehinc vociferando atque eiulando B. Martini Basilicam velociter expetiuit. Ante cuius sepulcrum in hoc tormento per quatuor mensium spatia prostrata, restincto omni vapore, in integritate corporis solidata est. Erat enim ancilla cuiusdam ciuis Turonici, qui medietate pretij concessa aliam requisiuit.

XI. *De vltione diuina in quosdam, qui diem D. Iacobo sacrum violarant.*

Vincent. Burgund. Beluacen. Ep. Speculi hist. lib. 27. cap. 41.

S. Iacobi Ap. festum transgrediens luit pœnas. Alia ob eandē causam vltio. Item alia vindicta in alios.

Inter Hispanos apud Tudelionum die festo S. Iacobi triticum rusticus tota die in area excussit, qui aduesperascente die balneum, quod iuxta idem castrum miro opere à Saraceno antiquo factum est, intrauit: cumque in eo sederet, statim pellis dorsi eius ab humeris vsque ad crura balnei parietibus adhæsit, cunctisque videntibus ob transgressionem tanti festi spiritum exhalauit. Inter Vascones quoq; apud Albinetū, S. Iacobi diem plebs colere renuens tota die operabatur, sed diuina vltione totum castrum eius nocte sequenti consumptum est igne: nec fuit, qui sciret ex qua parte progrederetur ignis: sed è cælo dicitur euenisse. In Episcopatu etiam Bisnutiensi Bernardus de Maiora eadem die tritici manipulos cum carro tota die, vicinis contradicentibus, duxit, & ad vesperam vsque eo sic operante, tempestuosus ignis ac validus è cælo veniens carrum, manipulos, & boues in cinerem redegit: sed & mulieres, quæ cum illo erant, ab aliis superuenientibus in fontem proximum deportatæ sunt, vt ignis calorem euaderent, & vix euaserunt.

XII. *Agricola violans diem B. Magdalenæ sacrum punitur, eiusq; boues igni consumuntur.*

Vincēt. Burgund. Beluacen. Episc. li. 27. Speculi histor. c. 9.

Tempore Hugonis Episcopi Gratianopolitani accidit miraculum per B. Magdalenam factum: Vir quidam priuignum habuit, qui dum ei bubulci ferret officium, dies B. Mariæ Magdalenæ obuenit, q̃ idem iuuenis, nomine Petrus, indictione sacerdotali cum audisset opere forensi inhibitam, vitrico agriculturam imperanti reuerentiā solennitatis obiecit: sed vitrici iurgantis imperium vicit. Itaq; boues aratro subiungens, cum ipsius operis atque animalium execratione prosequitur. Cumque cœpta iugibus maledictis illapidat, inutile sibi exauditur ad votum. Nam boues & vtensilia, motis subitaneo tonitru elementis, fulmine absumuntur: & ipse, qui hoc fieri exegerat imprecando, atrociori supplicio & diuturniori addicitur. Eadem. n. cælestis flamma, quæ bruta ligneaque vorauerat eius pedi extemplo subripuit, quem in breui cum reddidisset exesum, tibiam quoque peruadens cruris pariter suprema corripuit: carnes quoque vorans neruorum duritia tabidis fluxibus latescente ossa retexerat, eademque casu quotidiano vsque ad geniculum hac illac dispersérat. Cum igitur pro misera sua habitudine putori, & pudori suis esset parentibus, ad quandam ecclesiam B. Mariæ Magdalenæ nomine dedicatam offerri se fecit, vt cuius temerata festiuitas occasio punitionis extiterat, remedij causa rursus existat: Iraque sacer ignis, qui partes iam corporis superiores attigerat, merito illius extinctus est, quæ ad pedes Iesu Christi concupiscentiarum ignem lachrymis extinguere meruerat.

Vltio horrenda in transgressorem festi B. Magdalenę.

Miracul

XIII. *De admirabili pœna violantis festum S. Mariani.*

Bred. lib Colla. sa cap. 40. Greg. Tu glor. Con cap. 81.

Fuit in ipso termino Biturigensi Marianus quidam, Eremita, cui non erat alter cibus, nisi poma agrestia, & si ei aliquoties à quibusdam mel delatum fuisset, aut si ipse reperire potuisset in siluis, hoc ei erat cibus: qui cum plerumq; visitaretur à plurimis, quodam tempore à quærentibus non poterat inueniri: inuestigantes denique eum viri, qui venerant deprehenso vestigio, inuenerunt locū, in quo flexo genu aquam hausit à fluuio: & exinde progressi reperiunt eum sub vna arbore malo iacentē mortuum: vnde celebre ferebatur in populo eum elisum ex arbore spiritum exhalasse: sed euidenter non est cognitum: quoniam à nullo refertur visum. Tunc viri, qui aduenerant, eleuantes attulerunt ad vicum Cuuanensem: quem ablutum, dignisque indutum vestibus sepelierunt in ecclesia. Festa eius obitus per singulos celebrantes annos, atq; conuenientes populi crebro ab infirmitatibus sanabantur. Quidam autem de vicinis annona diu infectas aqua ac germine producto conflatas, facto igne super vimina contexta torrere parat ad pocula facienda. Accedēs autem vnus vicinorum ait: Quid tu, ô homo, hoc detineris in opere? An ignoras, quod solennitas est B. Mariani? qui cum furore respondit: Putasne qui hæc loqueris, quod homo elisus ex arbore propter compendia gulæ, Angelorum sit relatus consortio, vt sanctus debeat adorari? Melius est enim opus necessarium in domo exercere, quam talem sanctū excolere. Quod ille audiēs discessit: & cum reliquis ad basilicam sancti abiit, relicto vicino in opere laborante. Nec mora, flante vento apprehenditur domus incendio, exuritur omnis, nec quicquā de substantia restat hominis. Exinde eleuati globi flammarum super hospitiola aliorum, quæ circumlocata erant: huius hominis aream, sepes, tuguriola, vel porcorum vel animalium, reliquaque, quæ ad eum pertinebant, flamma perussit. Nec quicquam remāsit huic misero, quod non fuisset igni succensum. Quod si euenisse quis fortuito putat, admiretur quod nulli vicinorum circummanentium nocuit. Quid nunc agis, ô cruda rusticitas, quæ semper in Deum & eius amicos semper murmuras, vt tibi exinde damnū acquirat? Alterius igitur hominis ma-

Mariani remite o tus.

Sepelien mos cu veste.

S. Maria festum v latus.

Blasphen in S. Mari num.

Pœna ad mirabilis violantis festum S. Mariani.

litia

litia furis boues abstulerat, qui apprehenso vestigio, & inter infusos aqua viarum tramites, ad profundas voragines perdito, ad sancti recurrit sepulcrum, fusaque oratione, dum de Basilica fuisset egressus, aduertit hominem per aggerem publicum venientē, qui boues illos ante se cum caballo ex itinere lassum, prosequens adducebat. Turbatus enim fuerat à via, & quasi amens factus in illam partem, de qua egressus fuerat: mente turbata redibat. Cognoscitque vir ille boues, quos perdiderat, hos recipiens, hominem absque calumnia redire permisit, quia cognouit hoc sibi per virtutem sancti Mariani præstitum, cum in illa hora reperit perditum, qua eius adiuit plenus fide sepulcrum, quæ postquam gesta sunt, diligentiore cura confessorem Dei plebs cœpit excolere Bituriga.

XIV. *Ob violatas S. Hunegundis à synodo indictas ferias stupendum miraculum.*

Anno Dominicæ incarnationis nongentesimo sexagesimo quarto, in ipsis feriis beatæ Hunegundis, in villa, quæ dicitur Sasnulphi, messores frumēta secabant: eos presbyter illorum crebro reprehenderat, dicens: Se interfuisse Synodo, in qua Rodulphus Nouiomensis Episcopus iussisset sanctæ Hunegundis festum deuotissime celebrari. At illi se excusabant, quod vicinos suos cernerent laboribus insudare. Itaque Rotgildis puella, presbyteri huius (sicut ipse nobis retulit) ex sorore neptis, colligebat spicas, quas illi messores relinquebant. Ecce autem dum se inclinat ad eas colligendas, eam, quam primum sustulit, recenti sanguine madentem conspicit. Admirans vnde esset ille sanguis, reiicit spicam, tollit alteram, tollit tertiam, quartam, quintam & multas alias, & omnes videt sanguinolentas, territa valde currit ad patrem suum, qui tum forte in agrū exierat, indicat quid sibi acciderit. Pater ceu puellari leuitate ductam reprehendit, iubet redire ad cœptum opus, illa vero trepidante, sequitur eam pater, simulque plurimas colligunt spicas cruore madidas. Inquirunt, num quis ex messoribus digito saucio sit. Illis obstupescentibus, & sancte affirmantibus, nullius læsam esse manum, quasdam spicas ad ecclesiam ferunt, offerunt presbytero, remque ei omnem exponunt, Ille ait, nisi certiora afferant documenta, se hominibus incredulis non ausum esse pro concione id indicare. Illo hoc dicente, quasi crassæ quædā lacrymæ ex spicis sanguineæ prorumpentes guttæ in terram decidunt. Tunc ille pœne exanimis effectus præ timore, sicut prius timuerat indicare illud populo: ita nunc multo etiā magis celare timet, nec sua negligentia, tardius ad populi notitiā perferatur: dato igitur signo, populum ad ecclesiam conuocat, eius inobedientiam reprehendit, diuinū exponit miraculum. Illi audito tam insolito miraculo animis consternantur: ad agendam pœnitentiam se promptissimos exhibent. Deniq; ab ecclesia egressi, circumquaque vicinis suis denunciant, ne deinceps vacent operi, sed ad ecclesiam se conferant rem stupendam visuri. Exterrentur omnes, missa faciunt opera, haud aliter, quam si ob imminentes hostes fugerent, orant supplices, ne cœlesti vltione plectantur. Interea rusticus quidam Rotbertus nomine, in eadem villa frumentū excutiens, dum hæc ad ipsum perferuntur: proiicit è manibus flagellum, promittit se ab operibus cessaturum. Sed homo ineptus, quasi id leuius esset, scopas arripit, conuerrit in area frumentum. Mox vero brachium eius obrigescit: humiq; prostratus clamat se reum: & illico è vita abiturum. Ea res superiorem timorem auxit, presbyter vero circumquaq; discurrens, sanguinolentas spicas vicinarum ecclesiarum Episcopis ostendit. Turbantur omnes, conuocatisque suarum parochiarum hominibus, cum crucibus & cereis simul omnes nudis pedibus cum votis supplicibus comitante etiam illo, cuius brachium obriguerat, & puella spicas sanguinolentas ferente, ad monasterium perpetuæ Virginis Mariæ, & sanctæ Hunegundis propere contendunt, ibiq; prostrati fatentur culpam suam: petunt humiliter, vt fratres pro ipsis Dominum deprecentur: quod etiam factum est. Eant iam qui non credunt huic signo, & calumnientur pariter cum eo, quod idem in sanguine patratum est sub Pharaone in Ægypto, nos vero benedicamus Deum qui mirabilis est in sanctis suis, qui dat virtutem & fortitudinem plebi suę. *Benedictus Deus in sæcula, Amen.*

Rustico ob violatum festū obrigescit brachium.

Exod. 7.
Psal. 67.

XV. *Fœnum in festo S. Vdalrici Ep. Augustani collectum miraculose intus ambustum, & exterius integrum.*

Solenni ritu relato in Album Sanctorum sancto Vdalrico, eius dies natalis publice cœpta est coli. Quod non nisi Dei voluntate peractum euidens illud miraculum comprobauit: quod inter alia multa post vitam ipsius descripta, sic legitur: Quidam vero homo iuxta Danubium, cum cunctis populus sua sponte natalitium sancti Vdalrici solenniter celebraret, fœnum cum rastellis congregauit in cumulos, diem sanctum spernendo, qui cum altera die cum plaustris veniret, vt hoc in fœnarium suū duceret, exterius formosum inuenit, cum autem bidenti ligno interius tangeret, totum in fauillas immutatum inuenit, & diem sanctum, quē antea celebrare non voluit, postea præ timore contemnere non audebat.

Baro. to. 10. Annal. an. 993.8 ex Synod. Rom. in Canonizatione S. Vdalrici.

Miraculum S. Vdalrici.

XVI. *Violantes festum S. Ludgeri ceruisiam coquendo puniuntur.*

Accidit, vt die quodam, qui sancti Ludgeri primi Episcopi Monasteriensis natalitio sacer esse debebat, coquendæ ceruisiæ epulisque parandis quidam intenderent, sed ligna in ignem missa stipularum instar momento temporis deuorabantur. Deinde alia post alia igni immissa nullam vim afferre potuerunt: cum tamen operi nihilominus instarent, & summa cōtentione, vt ceruisiæ cocturā perficerent, laborarent: tandem oleum & operam se perdidisse dolue-

Ex tom. 2. Laure. Surii 26. Martij in Vita Ludgeri l. 2. c. 8.

doluerunt, adeo vt ceruisia tantis sumptibus, & sudore parata, gustu nimis amara, effundi debuerit. Ita euidenti iudicio compertum fuit, hunc diem diuinis laudibus in Ludgeri nomine consecrandum esse.

XVII. *Alius etiam pœnas dat, quod eiusdem sancti festum violasset.*

Idem Sur. in vita eiusdem lib. 1. cap. 9.

Anno igitur sequenti, cum Natalis eius celebritas superuenit, visum est fratribus Monasterij Werdensis, totum illum diem, intermisso opere, diuinis laudibus mancipare, aliis interim, vt par erat, libertate concessa: sed cum plurimi ex vicinis, exemplo Monachorũ excitati, simili deuotionis studio ducerentur, quidã vero operibus suis insistendum satius esse ducerent, contigit, vt fractis aratris nihil proficerent, vnde quidam Benno nomine, furore & amẽtia præceps, aratro vtcunque restaurato, crebris boues stimulis ad arandum impulit, at illi insania efferati disruptis loris, & iugis, syluas petierunt, nec ante sane capi potuere, quam ipse cum reliquis, ad sancti Ludgeri memoriam veniens, suę temeritatis & contemptus culpam confessus, fratrum pro se orationem supplex impetrasset.

Vltio in agricolam festo die laborantem.

XVIII. *Vltio diuina in eum, qui noluit feriari in festo S. Auiti Abbatis.*

Ex Greg. Tur. lib. de glor. Conf. cap. 99. Sur. to. 3. 18. Iun.

Auitus Abbas Carnotensis, post obitum Aurelianis fuit humatus. Supra cuius corpus fideles ciues ecclesiam construxerunt: quam cum die anniuersarij sui festi vniuersus populus celeberrime visitassẽt, vnus ex ciuibus contempta Missa, accepto rastro vineam pastinabat, increpatusq; à quibusdam, cur ad ecclesiam Sancti non accederet, respondit: Quod etiam Auitus cultor vineæ fuerat: moxque sibi manus retorta, & facies ad tergum versa est in admirantiũ stuporem, qui ad ecclesiam sancti confugit, & in testimonium sanctitatis beati corporis diebus aliquibus sic manens, vt à cunctis videri posset, tandem peccatum confitens, & veniam petens, oransque ad sancti tumulum, post dies modicos liberatus est. Huius sancti festum agitur 6 Kalend. Februarij.

S. Auiti diẽ sacrũ transgrediens graues luit pœnas.

XIX. *Festi diei contemptus igne etiam in ipsis aquis agente vindicatus.*

Pet. Damia. serm. de S. Ruff. Lippo. tom. 8. Sur. tom. 4.

Beati Ruffini corpus summa veneratione colitur, diesque illi festiuus celebratur, at cum quidam textrinis, ac ruralibus operibus intenti diem ab omni populo cultum contempsissent, Dei miraculo domos, agrosq; ac suppellectilem incẽdio inuadi conspexerunt, origine ignota: & vt suppellectilẽ ab igne seruarent, in proximum profluentem amnem demergebant, recuperaturi haud dubie, ob exiguum amnem: sed quoniam omnia seruiunt Deo, vt vel ignis refrigeret, & aqua, illo irascente, cõburat, illa quidem fluuij aqua partim liquidam seruauit naturã, vt illata demergeret: sed quodammodo humida alia ratione esse dedignata est, vt iniecta non humectare, sed ignea siccitate posset adurere. Vbi igitur paruit aqua vindici Domino, rursum paruit eidem placato, ij enim ipsi sceleris pœnitentes, cum ad beati Ruffini ædem confugissent, quem læsissent, & incendium restinctum est, & aqua nonnisi frigidum suum consuetum opus exhibuit.

Festi diei violatio igni mirabiliter vindicata.

XX. *Punitur à Deo violans temere ferias S. Francisci Assisinatis.*

D. Bona in vita Francisc de mirac p. 8.

In Pictauiæ partibus, in villa, quæ Simo dicitur, Sacerdos quidam Reginaldus nomine, beato Francisco deuotus, festũ ipsius parochianis suis indixerat solenniter celebrandum. Vnus autem de populo ignorãs sancti virtutem, sui parui pendit sacerdotis mandatum. Egressus autem foras in agrum, vt ligna succideret, cum se præparasset ad opus, vocem audiuit huiusmodi, ter dicentẽ: *Festum est, operari non licet.* Verum cum nec imperio sacerdotis, nec supernæ vocis oraculo seruilis temeritas frænaretur, addidit diuina virtus, ad gloriam sancti sui, sine mora miraculum, & flagellum, mox enim vt furcam vna manu iam tenens, alteram cum ferreo instrumento leuauit ad opus, sic diuina virtute vtraque manus vtrique instrumento hæsit, vt ad neutrius dimissionem digitos aliquatenus relaxare valeret. Ex quo stupefactus nimis, & quid ageret nesciens, ad ecclesiam, multis vndique ad videndum prodigium concurrentibus, properauit, vbi mente compunctus ante altare, quodam ex assistentibus sacerdote monente (plures quippe ad festum vocati conuenerant sacerdotes) beato Francisco humiliter se deuouit, tria, sicut ter vocem audierat, vota vouens, quod scilicet festũ ipsius coleret, quod ad illam, in qua tunc erat, ecclesiam in festo veniret, & quod sancti corpus personaliter visitaret. Mirum certe relatu, vno emisso voto vnus digitus factus est liber, ad secũdi emissionem solutus est alius, sed tertio facto voto, laxatus est tertius, & postmodum tota manus, necnon & altera, subsequente populo, qui iam multus aduenerat, sancti clementiam deuotissime implorante. Sic homo pristinæ redditus libertati, per seipsum instrumenta deposuit, cunctis laudantib. Dominum Deum, virtutemque sancti mirificam, qui tam mirabiliter percutere poterat & sanare. Ipsa vero instrumenta vsque hodie coram altari ad honorem beati Francisci fabricato, ibidem in memoriam sancti dependent.

Sancto feriis o rari illi tum.

Pœna v lantis d diuo Fr cisco sa

Vouens lere fest B. Franc à pœna, tenebatu liber fit.

XXI. *Pœna laborantis in festo S. Francisci Assisinatis.*

Ex eodem Bo. auentu ra ibidem p

Apud Viterbum partui proxima mulier, morti propinquior censebatur, visceralibus tormentata doloribus, & tota calamitosa infortuniis mulierum: cumque naturæ succumbente virtute omnis deficeret artis industria, inuocato beati Francisci nomine, liberata confestim mulier partum salubriter terminauit. Sed assecuta quod voluit, & oblita beneficij, quod accepit, honorem sancto non deferens, die natalis ipsius ad opera seruilia manus extendit: & ecce subito dextrum brachium ad laborẽ extensum inflexibile remãsit & aridum. Quod cum studeret ad se reuocare, cum altero, vltione consimili & illud exaruit. Timore igitur diuino correpta

Ingratæ mulieri arescũt brachia.

mulier redintegrauit votum, vſumque membrorum, quem propter ingratitudinem amiſerat & contemptũ, per miſericordis & humilis ſancti merita, cui ſe iterato deuouit, recuperare promeruit.

XXII. *Opificum labor in feri s S. Othmari Abb. Sangallenſis irritus.*

Deuota fratrum ſancti Othmari Abbatis cõgregatio iuſſionibus Epiſcopi obtemperans, cum Dei laudibus inſiſtendo, nocturnalis officii ſolennia decenter perageret, diemque ipſum omnes infra monaſterium conſtitutos, in honore ſancti Othmari feriari decerneret, ex miniſterio cellarii, tres lignorum opifices, qui in artis huius peritia cæteris etiã videbantur eſſe præſtantiores, ex præceptoris ſui iuſſu in cellam, quæ eſt ſuper Monaſterium conſtructa, laboraturi ſuccedunt, ibique dolium quoddam, vetuſtate & incuria diſſolutum, coniungere incipiunt. Collectis vero in vnum tabulis, cum primo fundum illius eſſet ſatis difficile, nec vllo penitus ingenio per totam fere diẽ laborantes, eas cõſtabilire præualuerunt, mirumque in modum ſemper à ſtationis ſuo loco reſilire, omnemque artificioſæ manus copulationem videbatur reſpuere. Tũ ipſi opifices inclinata iam die, videntes laborẽ ſuum in nullo proficere, iniuſte ſe egiſſe cognoſcunt, & poſt veſperam ad monaſterium redeuntes, proſtrati in eccleſia, ſuam ſibi ſtultitiam non imputari veniam precando depoſcunt.

XXIII. *De feſtis diebus l ge Theodoſii iunioris Imperatoris ſanctificandis.*

Dominico, qui ſeptimanæ totius primus eſt dies, & Natale, atque Epiphaniorum Chriſti, Paſchæ, & in quinquageſimæ diebus, quamdiu cœleſtis lumen lauacri imitantia nouam ſancti baptiſmi lucẽ veſtimenta teſtantur: quo tempore & memoratio Apoſtolicæ paſſionis totius Chriſtianitatis magiſtræ à cunctis rite celebratur: omni Theatrorum atque Circenſium voluptate per vniuerſas vrbes earundem populis denegata, totæ Chriſtianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur. At ne quis exiſtimet in honorem numinis noſtri, veluti maiore quodam Imperialis officii neceſſitate compelli, & niſi diuina religione interrupta, ſpectaculis operam pręſtet, ſubeundam forſitan ſibi noſtræ ſerenitatis offenſam; ſi minus circa nos deuotionis oſtenderit, quam ſolebat: nemo ambigat, quod tũc maxime manſuetudini noſtræ ab humano genere defertur, cum virtutibus Dei omnipotentis ac meritis vniuerſi obſequium orbis impenditur. Hęc idcirco, inquit Baronius, quod in ſpectaculis coronare ſolerent imagines Imperatorum, & fauſtis eas acclamationibus proſequi, quibus quidem ob propenſiorem Dei cultum feſtis diebus exhibendum, Imperator volens libenſque carere voluit.

❧(o)❧

TIT. III. De Cantu Eccleſiaſtico & ſpirituali.

In hiſtoria Regum legitur Pſaltes Dauid ſpiritum malum à Saule ſene cithara ſono profligaſſe. *1. Reg. 10.*

Deus approbauit cantum: cum Eliſæus à Ioſaphat conſuleretur, iuſſit ad ſe adduci cantorem. Quo canente facta eſt ſtatim ſuper eum manus Domini. *4. Reg. 4.*

EXEMP. I. *Vt per cantum Eccleſiæ inſtigatus ſit Auguſtinus ad Catholicam fidem amplectendam.*

CAntus eccleſiaſticus inter alia etiam fuit cauſa conuerſionis ipſius Auguſtini, cum enim aliquando in eccleſia Mediolanenſi cantus ſuauitatem audiſſet, ita de ſeipſo ſcribit: Quantum fleui in hymnis & canticis tuis ſuaue ſonantis Eccleſiæ tuæ vocibus commotus acriter: voces illæ influebant aurib. meis, & eliquabatur veritas tua in cor meũ, & ex ea æſtuabat affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. Et lib. 11. Adducor, aiebat, cantandi conſuetudinem approbare in eccleſia, vt per oblectamenta aurium, infirmorum animus in affectum pietatis aſſurgat. *Auguſtin. li. 9. Conf. c. 6.* *cap. 33.*

II. *Pſalmorum & Hymnorum cantus in Eccleſia Dei cur inſtitutus.*

Cum Iuſtina Imperatrix Valentiniani pueri mater ab Arianis ſeducta, Ambroſium Mediolanenſium Epiſcopum perſequeretur, tunc, inquit Auguſtus, excubabat pia plebs, in eccleſia mori parata cum Epiſcopo ſuo ſeruo Dei, tunc Hymni & Pſalmi vt canerentur, more Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabeſceret, inſtitutum fuit: & ex illo tempore in hodiernum retentum, multis iam & pœne omnibus gregibus & per cætera orbis, imitantibus. *Idem Aug. lib. 6.*

III. *De energumeno prope Hipponem Hymnorum virtute valetudini reſtituto.*

In villa Victoriana non procul ab Hippone, memoria Martyrum eſt Mediolanenſium Geruaſii & Protaſii: Eo portatus eſt quidam adoleſcens: qui cum die medio, tempore æſtatis equum ablueret in fluminis gurgite, dæmone incurrit. Ibi cum iaceret vel morti proximus, vel ſimillimus mortuo, ad veſpertinos illuc Hymnos & orationes cũ ancillis ſuis, & quibuſdam ſanctimonialibus ex more Domina poſſeſſionis intrauit: atque Hymnos cantare cœperunt. Qua voce ille percuſſus & excuſſus eſt: & cum terribili fremitu altare apprehenſum mouere non audens, ſiue non valens, tanquam eo fuerit alligatus aut affixus tenebat: & cum grandi eiulatu parci ſibi rogans, confitebatur vbi adoleſcentem, & quando & quomodo inuaſerit. Poſtremo ſe exiturum eſſe *Idem Aug. lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8* *Geruaſius & Protaſius martyres.*

Adoleſcens à dæmone vi hymnorum liberatur.

denuncians, membra eius ſingula nominabat, quę ſe amputaturum exigens minabatur. Atque inter hæc verba diſceſſit ab homine. Sed oculus eius in maxillam fuſus, tenui venula ab interiore quaſi radice pendebat, totumq; eius mediũ, quod nigellum fuerat, albicauerat. Quo viſo, qui aderant, concurrerant autem etiam alii vocibus eius acciti, & ſe omens in orationẽ pro illo ſtrauerant, quãuis eũ ſana mente ſtare gauderent: rurſus tamen propter oculum eius cõtriſtati medicum quærendum eſſe dicebant. Ibi maritus ſororis eius, qui eum illo detulerat: Potens eſt, inquit, Deus ſanctorum orationibus, qui fugauit dęmonem, lumẽ ei reddere. Tunc, ſicut potuit, oculum lapſum atq; pendentem, loco ſuo reuocatum ligauit oratio, nec ipſi poſt ſeptem dies putauit eſſe ſoluendum. Quod cum feciſſet, ſaniſſimum inuenit.

IV. *Piis & ſacris cantionibus, quas compoſuit B. Ambroſius, populum in hæreſim lapſum ad Eccleſiam reuocauit.*

B. Ambro. conc. de Baſil. non tradendis hæret.

S Ambroſius olim Mediolani, cum Ariani ſuis Pſalmis & hymnis multos peruerterent, illos hymnos compoſuit, quibus Eccleſia vtitur in officio, quibus & reuocauit populum ab Arianis ad Catholicam Eccleſiam. Qua de re conquerenti Auxentio Epiſcopo Ariano ſic reſpondit: Hymnorum quoq; meorum carminibus deceptum populum ferunt. Plane nec hoc abnuo. Grande carmen iſtud eſt, & quo nihil potentius. Quid enim potentius quam confeſſio *Trinitatis*, quæ quotidie totius populi ore celebratur? Certatim omnes ſtudent fidem fateri, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum norunt verſibus prædicare. Facti ſunt igitur omnes magiſtri, qui vix poterant eſſe diſcipuli.

V. *S. Ephrem Edeſſenus rythmos componit Catholicos decantandos, ad expungendos eos, quos Harmonius fecerat.*

Niceph. Call. hiſt. Eccl. lib. 9. cap. 16.

Harmonius Bardeſanis, qui nominis ſui hæreſim inſtituit, filius Græcis diſciplinis ſatis eruditus patris vocibus legitimis modis muſicisque numeris incluſis, ordine circulari eas cani inſtituit: quos ex eo tempore hucuſq; Syri pſallentes vſurpant: non illi quidem carminibus ipſis, ſicuti ſunt ab illo prodita, ſed ſonis tantum eorum vtentes. Nam ille ad paternam delapſus hæreſim, eademque cum Græcis de animæ & corporis interitu, necnon de futura regeneratione opinatus, eiuſmodi doctrinas lyricis modulis aſperſit. Cæterum Diuus Ephrem ea re cognita, quamuis Græcarum artium expers Harmonii numeros moderatus eſt: atq; eiuſdem modulis, carminibus eccleſiaſticæ ſententiæ conſonis, adiectis, Syris ad hoc vſque tempus ea canenda dedit. Nam diuinos hymnos plurimos, quibus Deum in primis celebrat & laudes præterea virorum, qui inſtituto Deo placuere, canit, ad Harmonii carminũ leges compoſuit: à quibus, vt equidem puto, per æmulationis ardorem, poſteriores eccleſiæ cantõres modulorum formulas mutuati, magis etiam atque magis augere atque propagare eas ſunt aggreſſi.

Harmonius hæreticus dogmata ſua rythmis compoſita ad lyræ pulſum aptat. Hæreticorum cantum explodit S. Ephrem Syrus.

De quodam fratre, cui canendi donum fuit diuinitus conceſſum, vide venerabilem Bedam in hiſtoria Gentis Anglorum lib. 4. c. 24.

V I. *D. Iohannes Chryſoſtomus impias Arianorum Hymnodias & progreſſiones piis Pſalmodiis exterminat.*

Niceph. Calliſt. li. 33. hiſ. Ec. cap. 8.

Populus Conſtantinopolitanus nocturnis matutiniſque Hymnis maximia alacritate incubuit, ex eiuſmodi primum cauſa. Ariani ſub Theodoſio ſacris ædibus expulſi, extra vrbis mœnia eccleſias conuentuſque ſuos agebant. Prius autem nocturno tempore in publicis porticibus congregati, atq; in choros ſuos ſegregati, carmina quædã alternis Antiphonarum modo ſibi inuicem reſpondentia, ad hæreſis ſuæ placita accommodata, concinne canebant, & noctem multã in eiuſmodi pſalmodia conſumebant. Sub auroram autem publice eadem concinnentes, extra vrbem in ea, vbi eccleſias habebant loca procedebant. Faciebant id maxime ſolennioribus feſtorum dierum temporibus & prima eademque vltima hebdomadis die, quam Dominicam vocamus: quibus temporibus etiam ſynaxes in eccleſiis fieri ſolent. Poſtea vero cantus tales ad contentionem quoque inſtituebant. Vbi nam ſunt, dicentes, Qui Trinitatem eiuſdem ſubſtantię & eiuſdem honoris colunt? Hæc & alia pręterea eiuſmodi verba carminibus aſpergebant. Sed Ioannes, ne aliqui ex eccleſia ſua eius generis cantibus demulſi ab illis ſeducerentur, ad eundem modum contra illos Pſalmodiam ſuam inſtituit. Et breui ea celebrior, quam aduerſariorum eſſet, facta eſt: vt quæ & multitudine, & honorifico progreſſu illos ſuperaret. Nam eam cruces argenteæ cereos incenſos habentes præibant, Eudoxia Imperatoris coniuge impenſas ad eam rem præbente, quæ hoc Briſoni cubiculi ſui Præfecto iniunxit, vt Hymnorũ cantus procuraret, & ad eum vſum quam plurimum lucernarũ pararet. Quare Ariani ad æmulationis ardorem perciti ad vindictam ſe contulere, & manus cum noſtris conſerere ſunt aggreſſi: vnde non pauci vtrimque ceciderunt: & ipſe Briſon cubiculariorum princeps in fronte lapide ictus eſt. Hac vero de cauſa commodus Imperator tales Arianorum proceſſiones ſiue conuentus ſuſtulit.

VII. *Vt per pios cantus amatoriæ & impudicæ cantiones è populo Dei excludantur.*

P. Horatius Turſellin. in vita P. Xauerii li. 2. cap. 30.

Piæ & ſanctæ cantiones non modo hæreticas, ſed impudicas, exterminant: fit enim vt populus qui facile hac delectatione priuari non poteſt, dum occupatur piis cantibus, contemnat & obliuiſcatur impios & vanos. Notat id accidiſſe in Indiis P. Horatius Turſellinus in vita beati Franciſci Xauerii. Quippe, inquit, hic mos ita percrebuit, vt paſſim in ſcholis, in viis, in compitis, in tectis, agris, na-

uibus

nibus, pro ineptis ac vecordibus cantilenis, Christianæ disciplinæ rudimenta iucundissime, & audiantur, & canantur. Quocirca iam vsu venit, vt vix dum balbutientes infantes, carmina illa magna ex parte percepta, cantitare gestiant.

VIII. *Ob cantum pium & sanctum carcere liberatur Theodulphus Episcopus Aurelianensis.*

Theodulphus Aurelianensis Episcopus apud Ludouicum Imperatorem Caroli Magni filium falsò à quibusdam suis æmulis accusatus, ab eodem est Andegauis carcerali custodiæ mancipatus. Cumque Dominica in ramis palmarum, & in passione Domini iuxta domum, in qua custodiebatur, processio de more transiret, ille fenestra aperta, factoque silentio, hos pulcherrimos versus à se editos, scilicet, Gloria, laus, & honor tibi sit Rex Christe redemptor: Cui puerile decus prompsit Osanna piũ, Israel es tu Rex Dauidis, &c. præsente Imperatore cantauit. Cui in tantum placuerunt, quod mox illum à vinculis absoluit, & Episcopatum ipsi restituit: atque eos versus hac die in fine processionis cantari instituit.

IX. *Piis modulationibus pueros ad Catechismum alliciebat P. Franciscus Xauerius Indorum Apostolus.*

Hac industria vsus est B. Franciscus Xauerius in re Catechistica, vt habetur in vita eius: Vir vere sanctus, humanæ salutis, quam laudis auidior, nouas iam subinde excogitans hominum iuuandorum rationes, ad omnia descendebat. Homo id ætatis, & auctoritatis vrbes, plateasque cum tintinabulo circuibat, adeoque nihil quod Deo gratum, hominibus salubre, sibi indecorum ducebat, & ad viarum compita subinde tali carmine incolarum pietatem excitabat: Fideles Christiani liberos vestros seruosque pro vestra in Christum pietate, ad Christianam doctrinam dimittite. Ad hanc rei nouitatem, maximi puerorum & mancipiorum, vndique sese proripientium, aliorumq; hominum concurrebant greges, quos ille omnes in ædem B. Mariæ quasi agmine ductos, Catechismum modulans docebat, ratus pueros cantus suauitate delinitos, & libentius conuenturos ad audiendum, & facilius illa tanquam carmina memoriæ mandaturos. Quod vtrumque rei euentus probauit.

TIT. IV. De choreis.

Filij Israel ducentes choreas Deum grauissime offendunt. (Exod. 32.)

Filij Benjamin rapiunt virgines ducentes choreas in solenni ate Domini. (Iud. ca. 21.)

Sara vxor Tobiæ iunioris nunquam cum ludentibus miscuit se, neque eorum, qui in leuitate ambulant, particeps fuit. (Tob. 3.)

EXEMP. I. *Saltatricis filiæ Herodiadis obitus perquam acerbus.*

Furibunda adultera incestaque adeo illa, quę quidem Herodis habebatur, reuera autem Philippi erat coniunx, vita longius acta, quum prius filiam & saltatricem acerbo fato sublatam vidisset, deinde ipsa quoque decessit: futuri sæculi iudicio & supplicio reseruata, meras ibi quam citissime diuinæ iræ fæces, intolerabilisque indignationis Domini calicem haustura. Filiæ autem eius (dignus enim est, qui memoriæ commendetur) talis fuit obitus. Eundum ei quopiam brumali tempore erat, & fluuius traiiciendus, qui cum glacie constrictus coagmentatusque esset, pedes eum transibat: glacie autem rupta, idque non sine Dei numine, demergitur illa statim capite tenus, molliusque se mouens saltat, non in terra, sed in vndis: caput vero scelestum frigore & glacie concretum, deinde etiam conuulneratum, & à reliquo corpore non ferro sed glaciei crustis resectam, in glacie ipsa saltationem lethalem exhibet: spectaculoque eo omnibus præbito, in memoriam ea, quæ fecerat, spectantibus reuocat.

Niceph. Call. libr. 1. hist. Eccl. cap. 20.

Herodiadis mors. Filiæ itidem eius saltatricis obitus per quam acerbus. Per quæ quis peccat, per eadem plerũque pœnas dat.

II. *Choreas ducentes loco & tempore sacro annum integrum perseuerant.*

Imperante Henrico secundo, anno salutis humanæ millesimo duodecimo, cum Rupertus presbyter ecclesiæ sancti Magni martyris in Saxonia primam in nocte Natiuitat. Domini Missam inchoasset, quidam Othertus laicus cum aliis viris quindecim & fœminis tribus choream ducens in cœmeterio, secularibusq; perstrepens cantilenis, celebrantem nõ mediocriter distractum fecit. Quibus cum sacerdos mandaret per æditum, vt tacẽtes ab huiusmodi leuitatibus in nocte tam sancta desisterent, illiq; præcipienti non obtemperarent, commotus ille stãs ad altare sacrosanctum dixit: Faciat omnipotens Deus, vt per vnum annum totum sic saltantes manere vos oporteat. Mirabile dictu, quia imprecantis vocem sequutus est illico effectus, ita per totius anni spatiũ saltabant sine intermissione die ac nocte, non edebant neque bibebant, absq; somno manebant, non pluuia super eos cecidit, non frigus, non labor, eos nec lassitudo affecit. Nulli, quantumlibet interrogati, quicquã loquebantur, vestimenta & calceamenta non trita. Et primo quidem vsq; ad genua, deinde vsque ad femora, terræ sub pedibus conculcatæ videbantur immersi: filius quoque ipsius sacerdotis cum sororem suã accepto brachio de medio saltantium vellet cum violentia educere, brachium eius de corpore abstulit: illa autem quasi nihil passa nec doluit, nec emisit vocem, nec vna quidẽ gutta sanguinis distillauit, sed choreã continuauit cum reliquis inceptam. Anno tandem euoluto sanctus Heribertus Archiepiscopus Coloniensis ad cœmeterium

Io. Trith. in Chron. monasterij Hirsaugien. Albert. Crantz. lib. 4. Saxon. ca. 3. & Bredem. libr. 1. Colla. ca. 59. Gilbert. Genebr. l. 4. Cor. sub an. Dom. 1012.

Chorea vnius anni integri. Imprecatio sacerdotis quantę virtutis.

venit

venit, & saltantes à maledicto absoluit, introductosque in ecclesiam Domino reconciliauit. E quibus fœminę mox obierunt: virorum quidam in breui, qui etiam miraculis post mortem claruisse feruntur, quippe qui duram satis pœnitentiam egerint. Reliqui vero, quibus viuere diutius licuit, tremore membrorum quid passi fuerint, ostenderunt.

III. *De muliere choreis addicta infeliciter mortua Mechliniæ.*

Tho. Cantip. lib. 2. Apum. ca. 49. p. 23.

In villa quadam Brabantiæ (vt mihi frater Ordinis Prædicatorum narrauit) mulier procax & vana erat, quæ in omni fere festo choreas coniungere consueuerat. Et factum est, vt iuuenibus viris ad saltum iuxta choream ludentibus, vni eorum pilam ferire conanti, baculus de manu sambucalis euaderet, & dictam mulierem ducentem choream percussam in capite mox necaret. Hæc vt viderunt omnes confusi sunt, & corpus ad domum propriam detulerunt, & in feretro posuerunt. Presbytero autem cum clericis dicturo vigilias veniente, ecce taurus nigerrimus, imo dæmon pessimus, cum mugitu accurrẽs, feretrum cum corpore deiecit, cornibusq; illud dissipans membratim confodit, ita vt visceribus hinc inde dispersis, fœtor intolerabilis spargeretur. Fugientibus ergo cunctis, cadauer laceratum, vsque in crastinum solum relinquitur, quousq; scilicet, euaporato fœtore, proximi eius intrare possent ad corpus, & sublatum extra cœmeterium sepelire.

Infelix interitus mulieris saltatione deditæ.

IV. *De tripudiantibus submersis, & muliere saltatrice subito mortua*

Idem Tho. Cant. eodem lib. & cap. 1. art. 14. & p. 5.

In Gallia iuxta Laudunum, sicut à presbytero villæ percepimus, quidam chorisantes saltibus super pontem, disrupto subito ponte fortissimo, in aquis validis totaliter sunt submersi. Vidi & ego adhuc puer, in choreis procacissimam saltatricem, quæ me præsente post choreas insolenter cum adultero luctabatur, & cum cessasset, subitanea morte percussa miserabiliter expirauit.

V. *Quinquaginta & amplius refractarij in die festo chorisantes à dæmone corripiuntur.*

In vita S. Eligij Episc. Nouiomensis lib. 2. c. 20. apud Sur. 1. Decemb. ex B. Audoeno Præsule Rothomagensi eius æquali.

Cum aliquando dies natalitius beati Petri Apostoli haud procul Nouiomensi oppido in vico quodam celebraretur, beatus Eligius illic suo more constantissime prædicabat verbum Dei: dicebatque, profligandos & exterminandos esse cunctos dæmonum ludos, nefandas saltationes atque choreas, vanas quoque & impias superstitiones. Sed ea verba præcipui eius locis habitatores indignissime ferebant, quod legitimas, vt ipsi putabant, consuetudines eorum abolere vellet. Tractarunt tunc quidã impij inter se, præsertim è familia Erichouoaldi, qui erat palatio præfectus, de nece sancto Eligio afferẽda, si pergeret ipsorum nugas insectari. Quod vbi ille cõperit, martyrij incẽsus desiderio, vna duntaxat Diacono, & duob. clericis sibi adiunctis, reliquis domi manere iussis, ocyus eo profectus est, & per medias turbas transiens, in edito quodam loco, ante basilicam maiori instantia prædicabat, acriter obiurgans illos, quod spretis salutaribus monitis, vsque adeo dæmonum ludibriis dediti essent. In iis verbis admodum commoti, conuitiis & contumeliis eum proscindebant, mortem ei minantes, atq; dicentes: Nunquam tu, Romane, licet crebro eas taxes, nostras poteris abrogare consuetudines: sed eas nos mordicus retinebimus, nec vllus mortalium tollet nobis gratissimos ludos. Tum ille nihil se proficere cernens, rei indignitate permotus Dominum Iesum toto pectore orauit, vt permitteret homines improbos, qui tã audacter contra eius præcepta venirent, & dęmonibus petulanter obsequerentur, ab iis ipsis obsideri: vt vel sic cognoscerent, quorum operibus delectarentur, & homines fideles propensius laude & prædicatione ipsius Christi nomen efferrent. Dixit, & confestim permulti, ij præsertim, qui manus ei iniicere moliebantur, à dæmonib. arrepti, multis modis debacchari cœperunt. Ea re valde territi omnes, qui aderant, ad hominis Dei se vestigia abiiciebant, veriti, ne similia paterentur: promittebantque se dictis eius omnibus audientes fore. Ad quos vir beatus: Ne timueritis, inquit, sed iustum Dei iudicium laudate: dignum est enim, vt qui eius iussa contemnunt, ad tempus illis traditi, quos amãt, sentiant magistros suos, quos colunt. Vos autẽ si Christi præceptis libenter parere vultis, nihil timeatis hos latrunculos. Multis autem rogantibus, vt pro eis Dominum deprecaretur: Sinite, inquit, reipsa experiri illos, quibus hactenus morem gesserint. Atq; ita illo tanto vsq; ad anniuersarium eius solennitatis diem, manserunt illi obsessi à dæmonibus: In ipsa autem solennitate, iussit eos omnes exhiberi palam, porrigensque eis aquam benedictam, illico curauit illos. Erant sane homines amplius quinquaginta: cumque eos probe instituisset, & grauiter obiurgasset, sanos à se dimisit.

Consu[...] do prau[...] gre toll[...]ur

Chorei[...] ludicri[...] dicti h[...] nes 50. [...] piuntu[...] dæmonib. per ann[...]

Latrun[...] dicuntu[...] mones.

Aquę be[...] dictæ v[...]

VI *Choreas ducentes innumeri perempti omnes præter sponsos.*

Albertu[...] Cranz l[...] Vandal. [...] tom. 14 [...] iolus Co[...] 4. §. th. [...] Dom. 14[...]

Sæpenumero accidit, vt sponsi diuinum matrimonij sacramentum, vti oportet, excolant: & ij, qui nuptias eorum celebrant, culparum nexibus sese illaqueent. Vnde in eos diuina prouenit vltio, cum Dei gratia sponsis affulgeat. Agebantur Qualenses in Lubeca nuptiæ, aderatq; frequentissima virorum, mulierumque multitudo choreas ducens: ignis incognita origine domum inuadit, perimuntur ab eo centum octoginta vtriusque sexus: soli sponsi nudi è lecto euasere incolumes. Vnde datus est prouerbio locus, Nuptiæ scilicet Qualenses.

Nuptiæ Qualen[...]s, quæ,

VII. *Clericus choreæ addictus sibi, & aliquot aliis inde vitæ filum abrumpit.*

Idem Cra[...] li. 10. M[...] c. 23 & l[...] Saxon. c[...]

Ludouicus Marchio Misnensis, ab Halberstadense ad Bambergensem, hinc ad Magdeburgensem Archiepiscopatum euectus, choreas & carmina nõ omisit: plus in eo valebat patrius mos, quam Christi

religio,

religio. Ad dies carnispriuij vocauit ministerialium suorum puellas & matronas in oppidum Caluen, ipseq; primus in prętorio spatioso choreis intererat, fœminarum restim ducens. Die lunæ ad horam vesperam apparuit ignis in camera leuissimus, qui vel à puero restingui potuisset. Nemo occurrebat, sed ad gradus festinabant vniuersi tanta contentione, vt pondere victa domus, crepitu ingenti edito, subsideret, & per scalas lapideas Archiepiscopus, manu tenens dominam, cum trecentis aliis rueret, & postera die moreretur. Ex reliquis tres soli periere.

[...]oreæ ec[...]siasticis [...]iæ.

VIII. *Ducenti chorizantes Traiecti in flumine pereunt.*

Sub Rodolpho I. cum Traiecti, iuuenes, puellæ, viri & fœminæ choreas ducerent in ponte frequentes, & venerabile Christi sacramentum deferretur, nec illi prosternerentur, intenti vanitatibus, mox ponte decidente, ducenti prope mortales perierunt.

Cranz. [...]8. Metro[...] cap. 39.

IX. *De sorore S. Damiani Cardinalis ob cantilenam in chorea auditam diu castigata.*

Legitur de sorore sancti Damiani, quod ob delectationem nimiam, quam habuit in cantilena ex cubiculo in choreis audita, octodecim diebus punita sit pœnis purgatoriis, vt ipsa postea cuidam sancto reuelauit.

[...]rët. Har[...]emius Car[...]us. lib. 2. [...]stitut. [...]ristian. [...]. 25. & [...]atthias [...]lisius in [...]calogi Pra[...]t. 3 ca. 14. [...]arol. Sig. li. [...]. de Regno [...]aliæ ann. [...]68.

X. *Choream graues aliquando rixas adferre.*

Becatelli & Salæ sęuo inter se certamine conflixerunt. Causam rixæ attulit Bartholomæus Becatellus à Hieronymo Sala, quem præire in ducenda chorea voluit, in facie sauciatus. Concursu ab vtrisq; familiis illico facto, ac certamine inito, multi vtrinque occisi ac vulnerati sunt, maiorque nimirum subsequuta cædes fuisset, nisi Albertus prætor cum cohorte sua intercurrens sæuientem seditionis flammam compescuisset, ac Hieronymum comprehensum in carcerem coniecisset, vbi eum tamdiu habuit, donec pace composita, in gratiam ipsæ inter se familiæ redierunt.

[...]horea ri[...]arū causa.

XI. *De spectro nudo tripudiare viso in media chorea.*

Alexander III. Scotorum Rex, senex, quum tertio vxorem sibi desponderet Druydum Comitis filiam, & noctu festum celebraretur, vidit cum aulica familia mortuum in fine choreæ carnibus exutum saltantem. Quod cum Rex cæterique animaduerterent, attoniti primum substitere: deinde omen auersati non solum tunc, sed & in posterum dimiserunt nuptiales iocos. Nec inaniter hoc visum: nam eodem anno Rex insidens equo impotenti, excussus & occisus est. Inde etiam clades & seditiones ortę, quę florentissimum alioqui regnum euerterunt. Sub annum Domini millesimum ducentesimum quinquagesimum hæc contigerunt.

[...]x Hectore [...]oethio in [...]coticis An[...]al. Renatus Choppin. de sacra Politia lib. 3.

XII. *De pœna ciuili à magistratu illata in quosdam mercatores Lutheranos fœdissime tripudiantes.*

Hoc vnum præterea in æternum commendationem Regiæ ciuitatis Gedanensis terræ Prussiæ versus Aquilonem, hic afferre licebit, quod circa annū Domini M.D.XXX. contigit. Quidam impurissimi mercatores, Lutherana licentia pręsumptuosi facti, numero septem, cum tot meretricibus nudato sexu choream (quam Adæ Euæque vocabant) præmissa turpissima saltatione instituere conantes, in ipso exordio iussu Magistratus capti, & ad publicam statuā ignominiis plenam, vehementissimis chordis, ac asperrimis virgis cæsi, bonisq; omnibus priuati, extra dominia eorum, & portam ciuitatis ministerio tortorum educti, perpetuo sunt proscripti, domusque solo æquata, sub lege annexa: ne quis eam vllo vnquam tempore inhabitaret. Fundus, & domus hæc cuidam mercatori famosissimo, Iacobo Campen nomine, attinebat, quam aliquoties vidi.

Olaus Magnus Episc. Vpsalensis, Suetiæ & Gothiæ Primas lib. 15. hist. de Gentib. Septemtrion. cap. 11.

XIII. *Tibia canente obscœno tibicine ante eum dæmon visus est saltare.*

Quod histrionibus & tibia canentibus applaudant dæmones, per generosum, & vere sanctum virum Gosuuinum Dominum de Velpia, militem in ducatu Brabantiæ veraciter accepi. Habebat illę, vt mihi retulit, famulum quendam nocturnæ custodię deputatum: qui obscœnus nimis & lubricus, congregationes puellarum ac iuuenum, tibia canens & fistulis, faciebat. Hic cum semel vespere tibia caneret & gesticulationibus ac saltibus concreparet, vidit dictus miles manifestissime dæmonem cornutum, villosum, vibrantibus & igneis oculis ante tibicinem saltare, & secundum motum illius motibus diuersimodis congaudere. Hoc igitur cum seruo Dominus intimasset, & ille nollet desistere à damnabili ludo, & maxime in prouocatione in obscœnis carminibus puellarum, dimisit eum ac repulit. Ille vero post paucos dies reproba morte percussus vitam miseram terminauit.

Tho. Cantip. lib 2. Apum cap. 49. p. 21.

Dæmon. saltat ante tibicinem obscœna canentem.

Tibicinis mors infelix.

XIV. *Tibicen alius fulmine percutitur, & brachium eius à dæmonibus asportatur.*

Ad occasionem vero hominum qualiter permittente Deo cooperentur dæmones, audiamus. Marchia in Flandriæ atque Brabantiæ districtu villa populosissima sita est, in qua dedicatio celebrata multos ad spectacula & ad lusum traxerat. Inter quos vt à magistro Guilelmo, bono & litterato presbytero, & de eisdem patribus nato, percepimus: quidam tibicen erat, qui Chorisantes iuuenes & puellas saltationibus & gesticulationibus suis ad carmina obscœna & turpia concitabat. Hinc cœlo nubib circa vesperas obscurato, quiq; ad propria redierunt. Solo autem tibicine nondum lusibus satiato, per viam ad solita remeante, ac canente tibia, & saltante, & posteriorum sonitibus turpiter insonāte, duo pueri pastores vbi coruscationes & tonitrua imminere viderunt, ad dumeta fugerunt, & eis videntibus in tibicinem fulmen cecidit, & extinxit, & eius brachiū amputauit. Nec mora, viderunt pueri, quod duo nigerrimi

Idem Tho. eod. lib. c. 57. part. 4.

Tibicen obscœnus fulmine perit.

gerrimi canes ex inſperato venerunt, & inter ſe pendulum extincti brachium deportarunt. Hæc poſt tonitrua nunciantibus pueris amici venerunt, & cadauer mortui ad propria detulerunt. Mane autem, dicente presbytero, quia in atrio fidelium ſepeliendus non eſſet, quem in ludis turpibus tam notabiliter tonitruum occidiſſet, reſponderunt amici: Etſi extinctus ſit tonitruo, tamen ad dedicationem eccleſiæ peregrinus cum aliis occurrit. Permiſit ergo presbyter, etſi dolens, vt in atrio ſit ſepultus Et vide rectitudinem diuini iudicij. Mane facto ſepulcrum patens inuentum eſt, & loculus, in quo iacuerat, vacuus & eiectus. Cadauer vero, vt optime credi poteſt, ſicut & eius brachium, à dæmonibus aſportatum eſt. Nota ergo, lector, quod tali vindicta digni ſunt, etſi eos, patiente Deo, tales ſemper caſus non puniant, qui turpibus ludis & cantibus ſacra fidelium atria & eccleſiam inhonorant.

Eius cadauer diuinitus loco ſacro eiectū. Brachium à dæmonibus ablatū.

XV. *Vtile conſilium ad diſſipandas choreas.*

Ex lit. an. Societ. in Pro. Neap. & Col leg. Nolan. an. 1585.

In vrbe Nolana per Bacchanaliorum dies, quos peruerſa hominum conſuetudo omni impunitati licentiæq; dicauit, quidam è noſtris concionabundus, cum in medium ludicrum, quod tum dabatur à perſonatis, ſe inieciſſet, totam repente multitudinē à ſpectaculo auertit: vt ipſi quoque ludiones, perſonis poſitis, cæteram turbam ſequi in templum non dubitarint: ſic partim concione, partim aliis diuinarum rerum occupationibus totus ille traductus eſt dies. Nec minus feliciter de noſtris alter in pago proximo, cum perſonati in foro plurimi conſertis inter ſe manibus choreas ducerent, cæteraque paganorum turba ludicro eſſet intenta, Chriſti cum effigie in crucem acti ſeſe immiſit in medium: & tū orationis vi, tum ſpecie ipſa redemptoris ita perculit vniuerſos, vt illico ad genua ingenti cum deteſtatione facti prociderint. Iuſſit eos Pater, pœnarum loco, ſymbolum Apoſtolicum clara voce pronunciare. Inde ad ædem noſtram, quæ mille paſſus aberat, vniuerſa multitudine comitatus aſcendit. Ibi plurima animarum expiatio facta eſt.

TIT. V. De perſonatis, & infauſto eorum ſucceſſu.

EXEMP. I. *De miſera morte quatuor perſonatorum.*

Paulus Æmil. lib. 10. hiſt. Franc. Franciſc Belleforeſt. in vita Car. VI.

CElebrabantur in aula Regis Galliæ Caroli VI. cuiuſdam nobilis feſtiuitates nuptiales. Rex animi recreandi gratia (erat enim mente paulisper læſus) & noui ſpectaculi conuiuis exhibendi ſtudio, cum quinque aliis, ludis nocturnis, in cœnaculum prodiit, vultu in leonini oris imaginem perſonato: reliquum verò corpus delibutum, multoque lino depexo, ac in villos confecto ita contexit, vt hiſpidi ac ſemiferi portenti ſpeciem ſpectantibus præberet. In orbem reſte data choreas pedibus plaudunt, feſcennino carmine modulantes. Tota ex regia fit concurſus ad picatorum ſpectaculum. Ludouicus Aurelianenſ. Regis frater, ſtudio clarius viſendi correptam face propius admouit. Ex qua ſcintilla forte in Regem incidens, repentinum, in omnes illos effuſa flamma, conflauit incendium. Rege vix ſeruato vxoris Biturigis veſte caudata fluxaq;, qua inuolutus eſt, antequam ad viuum flamma iam corpus lambens perueniſſet, quatuor miſere vſtulati perierunt. Quintus in propinquam promi cellam ruens, aqua vinoque ſe perluens, ſalutem ſibi peperit.

Laruarum vſus periculoſus & Chriſtiano indignus.

II. *De tribus Comitibus perſonatis à combuſtione etiam extinctis.*

Simon Maio par. 2. Colloquiorū Colloq. 7. ex Marinæo de reb. Hiſpan.

Idem in Germania accidit anno 1570. cum Comites aliquot Hohenloenſes multis comitati nobilibus Eberhardum conſanguineum ſuum in arce Waldemberga, feſto Bacchanaliorum viſitandi ſtudio conueniſſent. Hi vt nobilib. matronis & puellis nocturnum quoddam ludicrum (vt mos iſte nimis frequens obtinuit) exhiberent: Faunorum perſonas, multa ſtupa, lineis veſtibus pice reſinaque agglutinatis, mentiti, iucundiſſimo ſpectaculo conuiuas ad ludum, proiectis in menſam teſſeris, prouocant. Ex quibus vna fortuito caſu in terram delapſa, puer perſonatus dum repetit, funalis incautius adhibiti flammam concipit, & opem implorat aſtantium. Eberhardus ipſe, pro ſua pietate puero periclitanti opitulaturus, eodem malo corripitur: incenduntur & reliqui. Iocus eſſe primo viſus eſt. Mox rem ſerio agi clamores omnium indicant. Ad labrum vicinum, quod Comes in hunc euentum aqua adimpleri iuſſerat, certatim accurrūt. At illud modo exaruerat. Erat qui pſycterum aqua plenum afferret, ſed in ipſo limine præ nimia feſtinatione offendens collabitur, effuſa, quæ intus erat, aqua. Alterius aquam ferentis cadus ligneus fatiſcens auxilij deſperatione calamitatem auget. Et vertitur lætitia in miſerabilem eiulatum, dum tribus horis tres Comites, in ipſo ætatis flore, miſeris vſtulati modis periere. Vſque adeo nulla eſt ſincera voluptas, ſolicitumque aliquid lætis interuenit.

TIT. VI. De alea, & aleatoribus.

EXEMP. I. *Aleator blaſphemus diuina vltione corripitur.*

Rober. Guin. lib. Annal. in Philipp. Aug.

QVo tempore agebatur de pace inter Francorū Regem Philippum Auguſtum, & Richardum Aquitaniæ Ducē, quidam ſatellites à Richardo introducti, quos ætas illa coterellos appellauit, dum alea ludūt, quidam perditis nummis blaſphemus in Deum, dum ſimulacrum Virginis filium dextra geſtantis in templi veſtibulo adſpicit, iacto in imaginem lapide brachij partem à filio abrupit, ex quo profluens cruor multis ægrotantibus ſalus fuit. Satelles

telles autem Virginis contemptor à dæmonio mox abreptus eodem die spiritum miserabiliter efflauit.

II. *De Iudæo & Christiano tesserarum lusoribus horrende à Deo punitis.*

Thoma[s Ca]ntiprata[nus] l.2. Apum 49.p.9.

[Bl]asphe[m]iæ hor[re]ndæ præ[m]ium.

Fui in quadam villa Campaniæ, vbi Iudæus cum Christiano in sacra nocte Parasceues in tesserarum ludo consedit. Cumque Iudæus multam pecuniam perderet, & ex hoc impatientius turbaretur, tandem in Christum retorquens iniuriam blasphemauit. Et mox cum ad iactandum hazardum tesseras collegisset, manus eius cum tesseris fit contracta. Qui reprobo furore succensus, cum ipsa contracta manu mensam lusoriam percutere niteretur, iterato in Christum & matrem eius blasphemiam turpissimam euomens, statim euersis terribiliter oculis cecidit, & exspirauit. Christianus vero collusor illius pauore nimio in amentiam versus, elanguit, & miseram vitam more misera finiuit.

[P]eccati a[..]ni com[..]os puni[..]r, quia [..]ecratio[..]es illas! [..]on com[..]escuit.

III. *Aleæ ludentes & blasphemantes adolescentes, Christum Dominum vulneribus afficiunt.*

Idem Ibid. 10.

In Brabantiæ partibus, vrbe Louanio, ciuem vidimus generosum & bonum, qui in nocte sancta Parasceues ad matutinas surgens, transibat ante cellarium in platea, in quo perditissimi adolescentes ad ludum tesserarum sedentes, blasphemiis & iuramentis inuicem contendebant. Transiens autem ciuis inuenit homines plateæ ante cellarium, qui magno murmure plangebant hominem quendam ignotum miserabiliter plagatum, & sanguine cruentatum. Qui, cum quæreret auctorē læsionis tantæ quis esset, responderunt: Isti, inquiunt, iuuenes, qui hic in cellario ad tesseras ludunt. Mox igitur ingressus ciuis improperat ludentibus tali nocte, & eos duris verbis interrogat, cur hominem ignotum ingressum ad eos tam crudeliter verberassent? Attoniti a iuuenes negant. Nullū vero ab eis, vel verbo vel verbere lacessitum. Et mox cum ciue surgentes, omnes quærunt hominē cruentatū, nec inuenientes. Conuersi itaq; singuli ad seipsos, animaduertunt iuramentis suis terribilibus rursum Christum Dominum contumeliis affectum, rursum improperiis cruciatum.

[A]lea ludentium & blasphemātium horridum exemplum.

IV. *De quodam ludo tesserarum valde addicto, à dæmone tandem abrepto.*

Cæsarius Heiste ba. l.5. Illust. mirac. ca.34.

In Susatia, quæ ciuitas est diœcesis Coloniensis, miles quidam Thyemo nomine habitabat, qui sic totus deditus erat ludo tesserarum, vt non die, non nocte quiescere, semper sacculum cum nummis secum portabat, vt secū ludere volentibus obuiaret. Ita in ludis expeditus: & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo sine damno recederet. Vt a. posteris ostenderetur, quantum Deo tales ludi, in quibus iræ, inuidia, rixæ, & damna suscitantur, peccatique verba rotantur, contrarii forent, permissum est Diabolo, vt cum eo luderet, qui multis illuserat, atque euiscerauerat, quiq; multorum marsupia euacuerat Nocte quidam domum eius in specie cuiusdam ludere volentis intrans, sacculumq; nummis refertum sub ascella portans, ad tabulam sedit, denarios liberaliter apposuit, tesseras iactauit, & multa acquisiuit. Cui cum prospere succederet, & militi iam pecunia quam apponeret, defuisset, iratus ait: Nunquid non Diabolus es tu? Et ille: Nunc satis est, appropinquat enim tempus matutinale, oportet nos ire: Tollensq; illum per tectum traxit, cuius viscera tegulis retrahentibus miserabiliter excussit, & quid de eius corpore factum sit, vel in quem locum illud proiecerit, vsq; hodie, tam à filio eius, quam à cæteris, qui illum nouerant, ignoratur. Mane vero viscerum eius reliquiæ tegulis inhærentes repertæ sunt. Bene diabolus suos ministros in hoc mundo sinit prosperari, quos semper in fine decipit.

Tesseris addictus à dæmone abripitur.

V. *De Brauone milite Hispano aleatore à dæmone in altum sublato.*

P. Mart. De rio l.3. disquisit. magic. p.1. q.7. sect.1.

Pari terrore, sed meliore successu miles Hispanus hic in Belgio ante annos viginti duos, cum adhuc sæculo mererem, à Deo commonitus tantum fuit. Capitaneus Brauo vocabatur sæpe à me visus, deditus supra modum aleæ, & in ludo diras iacere in se iuxta atque alios pronus. Quadam die cū damnosi semper numeri lucrum iactu quærenti subsisterent: ira efferuescens in caput suū dirissima precabatur, & subito coram multis, qui aderant, ab inuisa manu ad tabulatum vsque sublatus, post aliquod tempus, mortuo, quam viuo facie similior in solum deponitur Felix, si vt pallorem cadauerosum toto post vitæ tempore sustinuit, sic resipiscens lusus auiditatem deposuisset.

Brauo aleator à dæmone in altum rapitur.

VI. *De alio aleatore blasphemo pro suo horrendo crimine combusto.*

P. Nicol. Serarius Soc. Iesu S. Theol. Doctor. l.5. Rerum Moguntiacarum in Adolpho 1. ex Theoderico Grese mundo Iureconsulto, & Bredem. l.3. Collat. sacr. ca.18 an. 1383.

Anno salutis nostræ millesimo trecentesimo octogesimo tertio fuit in his regionibus homo quidam, cui nomen Scheltrof, de cuius origine & patria neque aliquid adhuc compertum habeo, neque magnopere attinet rimari, humili certe genere, & ex infima plebe fuisse ortum fama consentit. sed qui natalium obscuritatem, veluti alter Herostratus incensor delubri Ephesiæ Dianæ, insigni scelere illustrauit, immortali quadā infamia nominatissimus. Hic igitur cum alioquib. à natura præditus esset maligno ingenio, factus est etiam vltro tam licentia, quam peccandi consuetudine deterior. Neque flagitiis tantum, sed etiam infamia ipsa delectatus in lustris & tabernis ætatem agebat. Fuit autem appetentissimus ludi, ex quo pleraque vitiorum genera tanquam vermes è putri cadauere vbertim erumpunt: præcipue vero impietas erga Deum inde nascitur: vix omnibus retro sæculis auditum est. Cum enim alioquin volens pro consuetudine sua fortunā ludo experiri, quosdā ēt sui similes ad eius rei cōcionē illexisset, (nam vere nunquā in magna ciuitate cōplices peccaturo defuere) itum est ab illis in

E ludo mala quæ erumpant.

quoddam diuerſorium publicum ſiue tabernam ſuburbii Moguntini Filzbach appellari. Nomen vero & ſignum ipſius tabernę, flos erat, dicebaturq; vulgo *Zu der Blumen.* Cumq; illic aliquamdiu taxillis luſiſſent, contigit forte, vt Scheltrof parum proſpera fortuna vſus pecuniam fere omnē, quā habebat, perderet, multumq; detrimenti (opinione ſua) acciperet, quod cum per ludi progreſſum nedū non emendaret, verum etiam immodice augeret, cœpit tandem (vti ſolebat grauiter ſtomachari) & poſt conuicia colluſoribus dicta, Deum etiā & ſanctos blaſphemare. Sunt qui referant eum hac ira & impietate ſuccenſum, palam fuiſſe minitatum, quamcunq; Crucifixi Ieſu imaginem primum obuiam habuiſſet, ab ea ſe præſentis damni pœnas & vindictam repetiturum. Quod etſi huius hominis impietati plurimum congruebat, multumq; credibile eſt, tamen id pro comperto affirmare non auſim. Hoc ſane conſtat, eum à ſociis nihil pacatiore animo digreſſum perueniſſe ad ſacellum quoddam inter Diui Albani & hanc B. Virginis Eccleſiam ſitum, vbi iam olim hæc ſimulacra fuerant repoſita. Plenus erat haud dubie impietatis, & qui ſcelus abominabile iam dudum animo conceptum mox effundere concupiſceret. Quam primum ergo ad id ſacelli peruenit, hanc imaginem Crucifixi diſſecuit, ita vt nec vllatenus hæreret quidem. Mox diuæ Virginis, aliorumq; ſanctorum ſignis cruci aſtantibus, cæſim & punctim pleraq; vulnera inflixit. Hand abſimilis lupo, qui maiore interdum cædis libidine, quam fame percitus in ouile indefenſum graſſatur. Hactenus Scheltrof debacchatus eſt. Quæ vero ſequuntur, ad vindictam diuinam & miraculū ipſum pertinent. Terrificus enim & admirabilis ille cruor, quē hic tibi videre licet, ſubito ex vulneribus à crudeliſſimo illo ſicario paſſim illatis effluxit: ceu non lignea ſimulacra, ſed viui homines eam iniuriā perpeſſi forent. Crederes Deū ipſum tanto ſcelere appetitum quodammodo indoluiſſe, & tam ſtupendo miraculo veluti manifeſta doloris cōfeſſione, mortales ad vindictam faciendam animaſſe. Scheltrof autem iam expleta impietate ſua ſiue nutu Dei affixus, ſiue ipſo cruoris miraculo exterritus, inde pedem non mouit, donec à ſuperuenientibus in flagranti crimine deprehenſus, & in vrbem Moguntinam captiuus deductus eſt, non iam ſuæ, ſed diuinæ iræ memor, anxiuſque metu pœnarum, quas paulo poſt dedit, non quidem flagitio ſuo reſpondentes (non enim tantæ impietati par ſuppliciū excogitari poterat) ſed quas homini homines infligere debuerunt. Viuus enim in conſpectu populi exuſtus eſt, non longe ab vrbe, in eo loco, quem Iudæorum arenā vulgo appellant: ꝙ Iudæi quondam cadauera ſua illic humare ſolerent. Hac morte impiiſſimus ille conſumptus eſt. Imagines vero vulneribus & cruore inſignes ab ędicula illa veteri ad hoc templū ſumma veneratione ſacerdotū manibus translatæ fuerunt. Vbi in hodiernū vſq; diem terrificus ille cruor viſitur, & admodum religioſe colitur, multiq; mortales varie afflicti, ſuſceptis votis, Dei Opt. Max. clementiam experti, & ſalutem adepti ſunt.

Aleatoris blaſphemiæ in Deum & ſanctos.

Imaginem Crucifixi, D. Virg. & Sanctorum prope Moguntiam vulnerat aleator.

Ab imaginibus vulneratis cruor vbertim profluit

Funeſtus taxillatoris iconomachi interitus.

VII. *De alio aleatore pecuniis exhauſto & blaſphemante diuinitus caſtigato.*

Brixiæ in Prouincia Veneta nobilis aleator ingenti pecunia deperdita, furore actus templum ingreditur. Hic aræ ſacrum lapidē nefaria manu contrectat, & iacere in Deum maledicta ſacrilego ore non horret. Vix ad aras manus admouerat, cū digiti protinus exareſcunt. Reformidare ille ſubito numen cœpit, quod tam præſens in repetendis pœnis erat expertus. & confeſtim venit ad noſtros, vt aſtrictum tanto ſcelere animum confeſſione laxaret.

Ex litt. an. Prouin. Veneta 15[...]

VIII. *De horrenda Dei in aleatorem diris ſe deuouentem animaduerſione.*

In Prouincia Luſitaniæ miles cum templū peteret, vt de more ſacris adeſſet, a comitibus auocatur ad ludum. Hic cum pecunias amitteret, ſibi ſuiſque prouocatoribus mala omnia precatur, nec tamē ab alea, ſpe recuperandi quod perdidit, auelli poterat. Sed cum ea iterum male cederet, infernis ſeſe deuouet furiis, & dæmones, vt ſe rapiant infelicem, deſperatis clamoribus inuocat. An, inquit, auditis: an temere verba iacto, & præſtigiis deceptus inanibus, dæmones cum re vera non ſint, eſſe credo? Mira res: ſubito deiectus in terram linguæ & aurium vſu priuatur, cumque dies aliquot iacuiſſet vt mortuus, ad valetudinarium perductus, inſtar furioſi canis in eos, qui ſe viſerent, irruebat, mutaque erat lingua maledica, & imis demerſa faucibus agitari ſuo arbitratu nutuq; nō poterat. Adit hominem vnus è noſtris, nutibuſq;, vt diuinā miſericordiam ad memoriam redigat, cohortatur. Paruit monitis æger, & diuina implorata clementia melior eſt factus. Mox confirmatis vtcūq; viribus, vrbis templa cū lacrymis circuire cœpit, & veniam pacemq; à Deo precari. Noſtri hominem ſic inſtituunt, nō tā oratione quā ſcripto, quoniam nondum vis audiendi redierat, vt ad commune omnium perfugiū cæli terræque Reginam preces frequenter adhibeat, ita fore, vt a Deo, quicquid poſceret, impetraret, nec inane conſiliū fuit: ſabbato enim, quem Eccleſia diē colendæ Dei matri vetere inſtituto dicauit, ad eius proſtratus effigiem longas preces lacrymaſque fundens, repentina & inuſitata voluptate perfuſus, percipere ſibi ab ea munus aliquod videbatur. Inde in aliud Dei matris ſacellū immigrat, & lychni penſilis oleo fauces linit: tum ad preces recurrit ardens, & in ipſo precationis æſtu vox redit: Hic verſus in Dei Deiq; matris laudes, beneficium acceptum prædicare, ꝙ vt ſe gratū memoremq; præberet, remiſſo militiæ nuncio, B. Virgini ſe dicare, cuius ēt ædis miniſterio in perpetuum ſe addixit: tanto futurus contra dæmones, quibus tradiderat, tutior, quanto eſt eius, quo ſe tranſtulit, tutela maior.

Ex litt. eiuſdem anni in Prou. Luſit. in Colleg. Angra.

Diris ſe deuouens aleator

In aleatorem vlt[io] horrenda.

B. Virginis ope veniam impetra[t] blaſphemus aleator

IX. *De misero aleatore cacodæmonis arte & industria ad suspendium adacto.*

t. an. t Iesu 1592. rou.

Rursum anno Domini 1592. prouisum fuit saluti perditi cuiusdam aleatoris, cuius casum libet hic ad aliorum documentum exponere. Inter ludendum perditæ dolore pecuniæ se diris ille deuouerat. Furens domum è ludo redibat. Occurrunt formam hominum indutæ laruæ, quos nummos amiserat, restituunt, benignissimeque sibi deuinciunt, conantur auocare in vallem quandam multis cædibus & latrociniis infamem. Sed non persuadent: domum deducunt, & gurgustiolum ingresso ostendunt repente aulam augustissimam circumquaque fulgentem aureis laquearibus, sericis aulæis, preciosa supellectili, qualis à poeticis auctoribus fingi solet. Illarũ se diuitiarũ profitentur auctores, affirmant, si illis perpetuo beatus perfrui velit, vnã esse viam laqueum, eo animã eripiat ex vitæ mortalis ærumnis: homo præsenti spectaculo, argumentorum vi atque copia pene extra se positus, arripit lineũ funiculum, quem commodissime aptatum porrigebant, ceruices præligat, reductoque à terra corpore obruisset omnino spiritum, ni strepitu excitata vicinia irrupisset in domunculã, & fracto laqueo vinculis mortis miserum dissoluisset: non tamen à cõsilio discedit, & quoniam per summam domesticorum vigilantiam alia non patet via, dum decumbit, iisdem vsus auctoribus collum irretit longæ resti, funiculi extrema ad imos pedes alligat, atque ita ad pedum porrectionem labili nodo se contrahente animam interclusisset, nisi re cognita familiares disturbassent inceptum, suæque diffisi diligentiæ diuinos accersiuissent Societatis medicos, qui sacris medicamentis depulerunt dæmonem, & miserum corporis animique saluti restituerunt.

...tor ad ...endium ...gitur: ...monis ...t.

X. *Aleæ lusum interdicebat domesticis suis S. Elzearius sub graui pœna.*

...vita eius ...ud Sur. to. Sep. 27.

Inter eas leges, quas Elzearius Comes Arianus in Prouincia Narbonensi condiderat pro bono regimine domus, hanc etiam interiecerat, vt nulli fas esset ludere tesseris, aut alio vti lusu illicito, turpi & inhonesto. Si quis vero contra fecisset, grauior illum pœna manebat.

XI. *De scachorum ludo Episcopi & sacerdotibus interdicto.*

Baro. to. 11. Annal. ad an. Dom. 1061. 41. 42. ex Petro Damiano.

Hic plane, si quod mihi de venerabili Florentiæ ciuitatis Episcopo contigerit, recolo, alienum esse ab ædificatione non credo. Dum aliquando illi essem comes itineris, vespertinum tandem subeuntes hospitium, ego me in presbyteri cellam semoui: is vero in spatiosa domo cum commeantium turba resedit. Mane autem facto à meo agasone significatum est, quod prædictus Episcopus ludo præfuerat scachorum. Quod profecto verbum velut sagitta cor meum acutissime pupugit, & indignationis vulnus inflixit. Hora autem, quæ mihi videbatur, electa, conuenio hominem, & acriter inuehor, hoc mihi sermonis initium arripiens, aio: Librata manu virgas & exero, & plagas infligere quæro, si sit qui terga subiiciat. Et ille, Si auferatur, inquit, culpa, non recusabitur pœnitentia. Rectene, inquam, tuique erat officii vespere in scachorum vanitate colludere, & manum Dominici corporis oblatricem linguam inter Deum & populum mediatricem sacrilegi ludibrii contaminatione fœdare: præsertim cum canonica decernat auctoritas, vt aleatores Episcopi deponantur. Et quid prodest ei, quem efficaciter auctoritas damnat, etiamsi extrinsecus iudicium non accedat? Ille autem ex diuersitate nominum defensionis sibi faciens scutum, ait, aliud esse scachum, aliud aleam: aleas ergo auctoritas illa prohibuit, scachos vero tacẽdo esse cõcessos. Ad quod ego, Scachum, inquam, scriptura non ponit, sed vtriusque ludi genus aleæ nomine comprehendit. Quapropter dũ alea prohibetur, & nominatim de scacho nihil dicitur, constat procul dubio, vtrumq; genus cõprehendi vno vocabulo, vnius sententiæ auctoritate damnatum. Tunc ille (vi mitis animi & perspicacia ingenii) redditis rationibus humiliter acquieuit: culpam nullatenus iterandam certa pollicitatione constituit: iniungi sibi pœnitentiam postulauit. Cui mox præcepi, vt ter Psalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperum pedes sub totidem numismatum erogatione, eorumq; recreatione lauaret. Hac scilicet ratione perspecta, vt quoniam hæc culpa manibus, & sermonibus commissa erat, lauando pauperum pedes, suas potius à culpæ contagio manus ablueret, & imprimens alienis vestigiis ora, pacem sibi cum Domino, quem per flendos iocos offenderat, reformaret. Hoc autem diximus, vt, quam inhonestum, quam absurdum, quam deniq; fœdum sit hoc ludibrium in sacerdote, ex alterius emendatione noscatur.

Ludus scachorum in Episcopis & Sacerdotib. reprehenditur.

Canon Apost. dist. 35. ca. Epis. L. Interdicimus C. de Episc. & Clericis.

Pænitentia ob scachorum lusum Episcopo imposita.

TIT. VII. De venatione & torneamento.

EXEMP. I. *De venatione Episcopis & Sacerdotibus prohibita.*

Ex ca. 13. Concil. Matiscon. Baro. to. 7. an. 588.

CVm irrepsisset prauus ille vsus in Galliis, vt Episcopi Reges adeuntes, ipsos etiam negotiorum causa in venationibus sequerentur, atq; iidem mox ex Episcopis in venatores transformarentur, alerentq; canes & accipitres, sicq; fieret, vt in Episcoporũ quorundã domibus audirentur eiusmodi aues stridere, canesque latrare; vetuit synodus Matisconensis ista fieri, statuto canone, ad cuius finem hæc leguntur: Custodienda est igitur Episcopalis habitatio Hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morsibus venenosis. Vbi igitur Dei est assiduitas cantilenæ, mõstrũ est, & dedecoris nota, canes ibi vel accipitres habitare: & post in Syn. Germ. Bonif. Venationes & syluaticas vagationes cũ canibus omni

Venatio Ecclesiasticis prohibita.

Syn. Ger. sub S. Bonif.

omnibus seruis Dei interdiximus, & vt accipitres & falcones non habeant.

II. *Ob nobilium venationes non esse tardius solido prorogandum sacrum diuinitus innotescit.*

Osbert. monach. in vita eius c. 36. apud Sur. tom. 3. 19. Maij.

Edgardus Angliæ Rex, quodam tempore in die Dominica mane venatum iuit, & Dunstanum Archiepisc. Cantuarien'em, qui tunc forte secum erat, Missam suam, donec veniret, differre petiuit. Appropinquante ergo hora tertia, vir Dei ad ecclesiam procedit, & indutus sacris vestibus, regem, sicut ei promiserat, expectabat. Stabat ergo cubitis innixus altari, orationi ac lacrymis deditus. Tum subito sopore leuiter pressus in cœlum rapitur, & beatis Angelorum agminibus associatus, audit eos summæ Trinitati in laudem modulatis vocibus decantantes, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Quorum melodiam cœlestium contemplator edoctus, ad se reuersus est. Et conuersus ad suos interrogat Rex ne venerit, an non? At vbi eum nondum venisse accepit, ad suas preces sese conuertit: factoque non grandi interuallo, iterum extra se ductus, audiuit in cœlis altisona voce dici, Ite Missa est. Ad quod, cum, Deo gratias responderetur, accurrentes clerici Regis, Regẽ adesse vociferantur, sacerdotẽ vt festinantius Missã celebret, obsecrant. At ille versus ab altari, Missam se habere pronunciat, & aliam se ea die celebraturũ abnegat: depositisque vestibus sacris, à suis de re inquiritur: quod latebat, aperitur. Ex hoc itaq; sumpto sermone, Regem in diebus Dominicis deinceps à venatu prohibuit. Kyrie eleison vero, quod in cælestibus didicit, suos docuit. Idque multis in locis hodie sancta Ecclesia inter Missarum solennia canit.

III. *De illo, qui duci venationem paranti, dixit se Deum venari.*

In vita eius apud Aloysium Lipo. to. 2.

Theodoretus Cyrrhi Episcopus scribit in vita Macedonii cognomento Chritophagi, sic autem dicti, quod ordeaceo pane vesceretur, Ducẽ quendam militiæ, qui venatione delectabatur, montem venaturum ascendisse, quem sequebantur canes, milites, & quæcunq; apta sunt venationi. Cum autem procul hominem vidisset, & quisnam esset à domesticis accepisset, confestim equo descendens, accessit, ac salutauit, rogauitque, ecquid illic ageret? Tu vero, inquit, cuius rei gratia huc te contulisti? Vt feras venarer, ait ille. Et ego, respondit, meum Deum hic venor, & capere eum gestio, & videre desiderio. Neque vnquam ab huiusmodi venationis genere desistam. His dictis, Dux, admiratus virtutem eius, abscessit.

In hac vita quid præcipue venandum.

IV *Nobili venationi nimium addicto puer monstrosus caput habens canis venatici nascitur ob crimen.*

Tho. Cantipratan. li. 2. Apum c. 49. p. 17.

Fuit in Teutonia nobilis quidam venationibus in tantum deditus, vt nullam saltem Dominico die vel festo Missam audiret, sed semper venationibus intentus esset. Corripiebat autem eum frequentius vxor sua deuota Deo, sed ille quasi muliebres monitus non curabat. Accidit autem vt ipsa vxor, post multos partus editos, imprægnata, puerum pareret abortiuum habentem caput canis venatici pendentibus auribus & porrectis. Confusa ergo matre cum multis matronis nobilibus, quæ astabant, consiliũ fuit omnium, vt terra citius partus obrutus tegeretur. Veniens ergo à venatione maritus eius, quæsiuit quis puer esset, quem vxor peperisset. Dissimulantibus autem omnibus cum pudore, instat miles extracto gladio, vt ei partus ostendatur. Et mox vxor timore compulsa eiici de terra iubet prolem in triste spectaculũ, monstruosam, dicens: Ecce quam manifesto prodigio insipientiam tuam vindicauit omnipotens, qui nullum honorẽ diebus sacris, nullam reuerentiam corporis Christi sacramentis tribuisti, sed vagis & vanis ludis venationũ indiscretis temporibus institisti. Hæc vt vidit nobilis, correxit se, & egit pœnitentiam de commissis.

Venatus vxor non frustrum pari ob malitiam peccatum.

V. *De milite, qui venando in amentiam versus, disparuit nunquam postea visus.*

Idem ibid. par. 18.

Quidam alius miles potentissimus, cum multos ex subditis quotidie secum vagari cogeret, & venationibus insudare, & per hoc plærique culturas agrorum & propria negotia dimittentes, ad paupertatem & inopiam cum vxoribus & liberis deuenirent, accidit vt vna dierum cum priuata familia domus suæ, ipse ingressus nemora feram impeteret, & agitantibus canibus equo residens toto studio sequeretur. At cum nihil proficeret tota die, sed semper feram videret ante fugientem, in amentiam versus, cum suis omnibus feram de nocte secutus est. Et ex illa die nullus hominum vidit aut sciuit, quid de eis factum esset, aut quo euenissent. Dixerunt nonnulli, & bene credimus, quod sicut Dathan & Abiron, hiscente terra, viui absorpti sunt, & ad inferna transmissi.

Venando in amentiam versus quidam nobilis.

VI. *In venatione expirat Ludouicus Imperator.*

Alb. Cranz. Saxon. l. cap. 22.

Ludouicus Bauarus Imperator venando, & concitatius equitando apoplexia correptus expirauit: nam à cibo cum veneni suspicione angeretur, putauit venatione, atque agitatione periculo se occursurum: at contra euenit: nam vrsum insequens apoplexia est correptus, & equo lapsus expirauit.

Venando qui Principes occubuerint.

VII. *Venando occubuit Ioannes Imp. Constantinopolit.*

Bapt. Fulgos. lib. 9.

Ioannes Maurus Imperator Constantinopolitanus aprum arcu interempturus sagitta venenata, vulnerauit suam ipsius manum: vnde intra paucos dies occubuit.

VIII. *Isaac Imp. Constantinopolitan. dum venatur vitæ periculum experitur.*

Michael Glycas 4. Annal. in Isaac. Comneno, & Zonar. in Annal. lib.

Isaacius Comnenus Imperator Constantinopolitanus, cum circa nouam vrbem venaretur, aper terribili specie ad mare properans apparuit. Eum cum insectaretur, ille in mare incidens disparuit,

ruit. Imp. turbatus equo decidit, spuma circa os apparente. Post aliquamdiu ægrotans, ad desperationem redactus, caput radi curauit, & monasticum habitum assumens, priuatus postea vixit, Constantino Duci tradito imperio.

IX. *Vt Grimoaldus Longobardorum Rex venando interierit.*

[...]gos. lib. 9. [...] Sigeber. Chron. — Grimoaldus Longobardorum Rex, nono die posteaquam medicis curantibus in lacerto venam aperuerat, cum arcu columbam peteret, aperta repente vena, tantum effudit sanguinis, vt cum sanguine vitam quoque ageret.

X. *Aliud simile exemplum de Caloioanne Imp.*

[...] Fulgos. [...] — Dum arcu Caloioannes Imperator Constantinopolitanus in Cilicia aduersus aprum vteretur, adeo magnis viribus arcum contraxit, vt sagitta manum, qua tenebat arcum, traiiceret, quę cum veneno, vt in venatione moris est, spiculum illitum haberet, paucis diebus interiit, relicto Emanuele filio imperij successore, Christi anno centesimo ac trigesimo post mille.

XI. *De ferali quodam torneamento iuxta Nussiam cum plurimorum pernicie instituto.*

[...] Cantip. [...] Apum [...] 49. p. 4. — Audi quid nostro tempore gestum sit teste tota Teutonia. Anno circiter ab Incarnatione Domini 1243. iuxta Nussiam super Rhenum oppidum nobile, ad torneamentum multi nobiles, Duces, Comites, Barones, ac milites congregati sunt. Superuenit quidam F. Bernardus de ordine Prædicatorum cum socio, rogauit suppliciter, & quasi cum lacrymis, vt sibi parcerent, & ab inani proposito desisterẽt, compaterenturq; Christianitati & afflictæ matri Ecclesiæ, quæ illo tempore in Hungaria, Liuonia, & Polonia à Tartaris miserabiliter vastabatur. At cum multi essent, qui ad preces eius libetius destitissent, quidam Comes, de Castris dictus, subsannauit fratrem, & consentientes eidem, turmisque militum congregatis, ferale illud torneamentum infelicissimus inchoauit. Mane autem eiusdem diei, vt à pluribus ferebatur, quasi gleba ingens & lata super aera videbatur, & circa glebã ac supra, quasi coruini generis volucres crocitando diutius volitare. Nec eredo aliud, quam dæmones, has fuisse, qui futuri mali prodigium hoc dederunt. Nec mora, cum torneamentum hoc fieret, milites ac satellites in tanta strage & in tanta multitudine, plurimi in mortem, nonnulli in vesaniam, pleriq; etiam in languores perpetuos ceciderunt, vt nullus ambigeret ludum hunc, non tantum hominum, sed verissime, vltione diuina, dæmonum extitisse. Omnes vero mortui vsque ad trecentos sexaginta septem computati sunt. Inter quos etiam primus mortuus dicitur Comes ille de Castris, qui dicto fratri Prædicatori contumaciter contradixit. Sub eadem nocte, quo die hęc facta sunt, in speciebus militum armatorum, iuxta villam Brabantiæ, quæ Iischa maior dicitur, congregationes fieri à dęmonibus, Presbytero villę teste, cognouimus: & hoc credo in signum lætitiæ tanti mali.

[...]ornea[...]mentum [...]ericulo[...]rum dæmo[...]nis indu[...]stria inuen[...]tum.

[...]ornea[...]mento in[...]terfecti 367 [...]omines.

XII. *Quam sit periculosus torneamenti ludus.*

Orauit aliquando pro anima cuiusdam defuncti, felicis memorię Maria de Oegnies, dictumq; est ei: Non ores pro eo, quia à Domino reiectus: Lethali enim vulnere confixus in illo hastarum congressu vel certamine, quod torneamentum vocant, misere perierat, & æternis fuit suppliciis addictus. — *Iacob. Vitria cens. li. 1. c. 9. Vita B. Mariæ Oegniac. apud Sur. 23. Iun.*

TIT. VIII. De II. Præcepto Ecclesiæ.

Sacrosanctum Missæ officium diebus festis reuerenter audito.

Huc pertinent sacrificia & festa veteris testamenti, maxime iuge sacrificium, in quo agnus immaculatus mane & vesperi offerebatur in spem aduentus Messiæ & veri agni pro nostra salute offerendi, cui sacrificio populus omnis aderat. — Exod. 29.

EXEMP. I. *Missam diebus Dominicis integre à sæcularibus esse audiendam.*

ANno Domini quingentesimo sexto celebratum est Concilium Agathæ ciuitatis in Gallia Narbonesi, sub Alarico Wisigothorum Rege, cui præfuit sanctus Cæsarius Episcopus Arelatensis: vbi inter cæteras sanctiones, canon quadragesimus sextus hanc habet: Missas die Dominica sæcularibus * tenere, speciali ordinatione præcipimus, ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat. Qui fecerint, ab Episcopo publice confundantur. Cur autem Cæsarius, synodo præsidens, hoc stabiliendũ proposuit, audi ex Cypriano res ab eo gestas omni fide prosecuto: Cũ, inquit, die quadam esset ad altare, animaduertit quosdam, lecto Euangelio, ex ecclesia egredi, quod sancti viri conciones auscultare initio detrectarẽt. Mox igitur aduolat: appellat his vocibus populum: Quid facitis, filij: quid ita foras absceditis, mala persuasione subuersis? State pro animab. vestris ad accipienda verba adhortationis nostræ, eaque auscultate soliciti: non licebit id vobis in illo tremendo iudicij die, moneo, clamo, atque obtestor. Ne sitis, obsecro, vel surdi, vel profugi: auditis oris mei buccinam, perinde ac si animas vestras suo mucrone Satan iugularit. Non ego taciturnitatis arguar. Hac de causa sæpissime ostia, lectis Euangeliis, occludi iussit, donec propitio Deo ipsi gratularentur, ea coercitione se profecisse, qui solebant esse fugitiui.

Baro. tom 6. Annal. an. 506. apud Sur. in vit. S. Cæsarij, ex Cypr eius discipulo 27. Aug.

* audire Decretum de Missa diebus Dominicis integra audienda. Episcopi olim prædicabãt sicut nunc, infra Missarum solennia.

II. *Qua industria S. Io. Eleemosynarius Patriarcha gregem sibi concreditum induxerit ad audiendum sacrum.*

Huic conforme est quod de S. Ioanne Eleemosynario scribit Leontius Episcopus in vita eius: — *Leont. Episc. Neapolit.*

Cum.

In vita eius ex Metaph. 3. Feb.

Cum enim die quadam populum ad sacra mysteria sumenda tardiorem de socordia corrigere vellet, solenni die cum omnes peracta concione: relicto sacrificio, ociosis vacare fabulis cerneret, ipse quoque é templo egressus vniuersæ se multitudini iunxit. Omnibus autem factum hoc in tanto Patriarcha stupentibus: Quid, inquit, miramini, Nescitis probum & fidelem Pastorem suis ouibus adesse debere: Nam cum propter vos sacra à nobis peragatur mysteria, si vos foris versamini, certe constat inutili nos labore fatigari. Quare statui vobis instar optimi Pastoris semper adhærere, & cum egredientibus egredi & rursus cum ingredientibus ingredi.

III. *Eos, qui audiunt Missam, multa pericula euadere, & qui non audiunt, periclitari.*

D. Anton. 2. p. Chron. tit. 9. c. 10. §. 2.

Non audiens Missam fulmine ictus necatur.

Refert Diuus Antoninus Archiep. Florentinus in Chronico, duos adolescentes quadam die festiua ciuitate sua exiuisse ad aucupandum: quorum alter prius audiuerat Missam, alter non. Cum ita proficiscerentur, cœpit aer perturbari & minari pluuiã, tonitrua, fulmina, coruscationes frequentari. Auditaque est vox de cœlo ab eorum vtroque, dicens: Percute, percute eum. Ad quã exterriti dum prosequerentur iter, fulgur descendens interfecit eum, qui illo die Missam non audierat. Quo viso alius pauore quasi amens factus, quid ageret, ignorans, quia iam ad locum destinatum appropinquabat, sequutus est viam suam, & iterum audiuit vocem dicentem: Percute percute eum: Quanto terrore fuerit perculsus ille, recolens socium suum post similem vocem fuisse percussum, quilibet per se imaginari potest; Sed post hanc vocem, superuenit alia, dicens: Non possum quia audiuit hodie: *Verbum Caro factum est*, ex eo scilicet, quia audierat Missam, cuius finis est, *Verbum Caro factum est*, secundum morem communem. Et sic euasit mortem illam terribilem.

Ioan. 1.

IV. *De adolescente, qui neglecto sacro, die Dominico, ligatus in piscinam à dæmone detruditur.*

Ex actis S. Proco. in f. Sur. 4. Iul. to. 7. cap. 14.

Adolescens quidam, spretis parentum monitis, posthabitaq; Missa & templo, die Dominico aliorsum ludicre declinauit. Quem dæmon ligatum in piscinam detrusit, vt eum præfocaret. Sed parentes à famulo inquisitore eius, quo in statu res eius versaretur, certiores redditi, confestim aduolantes, fluitantem illum morti eripiunt, & sensu excussum S. Procopij ossibus applicant, sanumque eorum beneficio reducunt.

V. *De horrendo euentu Pastoris, qui nec audita nec facta re sacra die Dominica venatum concesserat.*

Iuo. Magistri in Theatro exempl. tit. 12. num. 9. an. 1573.

Anno Domini 1573. agenti mihi in Hispan. in vrbe Doria, quæ Albani Ducis est, à viris fide dignis relatum est: Pastorem pagi quodam Dominico mane, ante rem sacram vel factam, vel auditam, venatum exiisse: qui cum cuniculum specum subterraneam non ita profundam ingredientem vidisset, mox sese inclinans brachium introducit, vt prædam educeret: sed bestiola disparente, totus ille viuens intro arreptus à sociorum nemine, quamuis celerrime aduolantium, potuit adiuuari: audiebant quidem vocem hominis miserabiliter & horrende admodum clamantis: Vror, succurrite: vror, succurrite, & idipsum sæpius iterantis, at frustra. Paucis vero post diebus apparuit Pastor in templo B. Mariæ Guadalupæ, vt ibi pro beneficio accepto gratiarum actiones cœli Reginæ referret, quod ipsi in iis angustiis constituto opitulari dignata fuisset. Locus autem quo ipse, Dei permissu, delatus fuerat, describi non potest, quod ipsemet nihil aliud referret, præter illud, quod fides non adhiberetur, si diceret, quid ibi toto illo tempore fuerat perpessus, tanti enim erant cruciatus, vt exprimi non queant. Omnes interim hortabatur ad festa pie colenda, & sacrum illis diebus audiendum, vt locum & pœnas, quarum periculum fecerat, euaderet: ad cultum B. Virginis totis viribus exercendum, vt in eo, aut simili periculo, eius opem, quam ipse senserat, præsentiscerent: nisi enim ipsa (inquiebat ille) mihi adfuisset, nunquam mortem æternam euasissem, quod diem festum, sicuti tenebar, sanctificare omisissem.

VI. *Quanta pietate & reuerentia audiendum sit sacrum.*

Io. Petr. Maf. hist. Indicarum lib.

Anno post Christum natum millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, Emmanuel, Ioannis I. Congi Regis patruus, Christi fide à Lusitanis suscepta, illud inter cætera preclarum animi Christiani documentum edidit: Deum suppliciter obsecrabat, vt quando multo maximam vitæ partem in cacodæmonis famulatu posuisset miser, quantulumcunq; supererat temporis, totum id in Christi Domini cultu, & in vera pietate consumere liceret. Iam rei diuinæ quanto cum silentio: vel tremore potius interesset, ex eo patuit, quod iuueniliter interea strepitum cientes ad ianuam templi honorarios ephebos Principum filios, illico mactari imperauit, indignum facinus ratus, augustissimum illud sacrificium, in quo pro salute hominum Deus ipse immolatur, ab hominibus negligi. Itaque dubio procul adolescentes, leuis, & quotidianæ apud nos (quod pudeat) noxæ pœnas capite ipso luissent, ni ætatem ac genus miserati, & diuinæ insuper clementiæ memores Lusitani vehementius obstitissent.

Emmanuelis reuerentia erga Missę sacrificium

VII. *Quod tempore diuini officij non sit fabulandum.*

In vita eius cap. 17. Gaufridus de Bel. lo loco apud Sur. 25. Aug. Ierem. c. 9.

D. Ludouicus eximius Gallorum Rex, quo tempore mysteria vel officia persoluebantur, nullius admittebat colloquium, nisi aut necessitas cogeret, aut euidens vtilitas, id poscere videretur, sed neque sic tamen, nisi breuiter & succincte, ne ipsius lacrymæ, & pietas siue deuotio interturbarentur: nam instar Hieremiæ, in precibus suis & exercitiis pietatis lacrymarum fontem sitiens, suo confessario quãdoq; in familiari colloquio fatebatur, nonnunquam sibi

sibi oranti diuinitus datas fuisse lachrymas, quæ per genas in os effluentes, non solum cor, sed etiam os ipsius gustu suauissimo affecissent.

VIII. *Missæ sacrificium ieiuno stomacho audiendum.*

...vita eius ...d Suriū April.

Inter alia sancti Spiritus charismata, etiam donū prophetiæ S. Walerico Abbati non defuit: nam quæ ab aliis clam gesta erant, culpasq; absentium sæpe publice reprehendit, vt tanto illos cautiores, & ob alia perperam admissa verecundiores efficeret, nihil eorum ipsius notitiam effugere, quæ contra Dei voluntatem, licet absentes, perpetrassent. Quod cū illi intellexissent, non ausi fuere quicquam eum celare, si ab eo de culpis admissis interrogarentur, sed palam eas illi prędicebant. Contigit vero duos germanos ad illum venire feriis beatissimi Pontificis Martini, quod ille obiurgans, dixit: Miror, qua temeritate ausi fueritis ante Missarum solennia bibere. At illi culpam fatentes suam, veniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipsum venientem his verbis compellauit. Non te decebat fili facere, quod hodie fecisti. Cum enim intra ædes tuas vestibus te indueres, aspexisti coniugem tuam, & illa non ignorans quid velles, heminam plenam porrexit tibi, & tu ante Missam potare non dubitasti. Agnouit homo culpam suam & se id fecisse doluit.

...otitare an... sacrum, ...rdidum ...reprehē...bile.

IX. *Interea dum Ferdinandus Comes vacat rebus diuinis, eius Angelus pugnat pro illo.*

...Vasæus in Chron. Hisp. ...dan. D. 941

Ferdinandus Comes, acerrimus religionis Christianæ & Castellæ vindex, præfuit Castellæ annis plus minus vno & quinquaginta. Primū illius prælium fuit cum barbaris ad Gormatium oppidum. In quo prælio res notatu digna contigit. Nam Comes Garsias die quodam cum Saracenis acie conflicturus, ad rem diuinam audiendam cum templum adiret, forte aderat Ferdinandus Antolinus, vir præter antiquam nobilitatem, veræ virtutis obseruantissimus, cui pro more erat nūquam egredi templo, donec finis officiis diuinis imponeretur. Comes peracto sacro, cum suis ad ineundum prelium proficiscitur. Ferdinandus Antolinus orationi corpore pariter & mente inhærens, nihil eorum, quæ gerebantur, animaduertit, cum interim famuli, qui cum equo & armis pro foribus astabant, vt est querulum famulorum genus, domini moram incusarēt, ignauiæ non religioni ascribentes. Sed Deus Opt. Max. qui suos nunquam negligit, serui sui pietatē & innocentiam memorabili miraculo confirmauit: nam dum ille precationi totus vacat, alius, nempe genius eius bonus effigiem ipsius indutus, tam strenue res in eo conflictu gessit, vt omnes Ferd. Antolino illius diei victoriam acceptam ferrent. Cumque finito prælio quæsitus non inueniretur (nam ille ea re cognita, metu infamiæ se absconderat) apparuerunt in equo & armis illius omnia vulnerum vestigia, quæ ille ipsius personam indutus, in acie visus est accepisse. Quę res & miraculum fecit insignius, & ipsius innocentiam & pietatem magis illustrauit, nec vano documento demonstrauit quanto plus aduersus hostium impetus sincera precatio & pura animi pietas, quam bellica virtus, aut armorum strepitus possit.

Ferdinan. pietas Angeli subsidio in acie compensatur.

Miraculū.

X. *Missam Rege audiente virtute diuina funditur exercitus aduersarij.*

Matthæus Westmonasteriensis ex antiq. An. Angl. apud Bar. to. 10. An. 871. 102

Huic affine est exemplū Regis maxime pij, quod Ecclesiæ Anglicanæ Annales exhibent: dum enim anno Domini octingentesimo septuagesimo primo, Danorum exercitus vniuersam Orientalē Angliam deuastasset, ad Occidentalem conuersus, aduersantem sibi Æthelredum Regem inuenit, de quo hæc inter alia: Erat Rex Æthelredus in tentorio Missam audiens, vbi cum sæpe à suis inuitaretur ad certamen, constanter affirmauit, se non recessurum priusquam presbyter Missam compleuisset. Quæ fides Christiani Regis multum sibi profuit die illa, victo scilicet aduersario hoste potentissimo.

XI. *Adstantibus pie & deuote Missæ sacrificio bellua nocere non possunt.*

Sigebert. Gembl. in vita S. Macloui. Vinc. hist. l. 21. cap. 98. & Sur. tom. 6.

His quoq; adiiciēdum, quod accidit S. Maclouio: cum enim aliquando in die Paschæ celebrare cuperet, ne locum ad id satis idoneum haberet, ad insulam Imam perueniens, viso colle peragendis sacris mysteriis percommodo, in illum se contulit cum omni comitatu, peregitque sacrum mysterium. Cum autem ad orationem Dominicam peruenisset, totus is locus commotus est. Erat autem cete, qui collis putabatur, super quem ob temporum diuturnitatem iam plurimus aggestus puluis erat, herbæq; enatæ. Iam igitur qui aderant, cum esse cete animaduertissent, dimisso sacrificio in fugam se dabant ad nauigia properantes, plerosq; tamen Maclouius cohortatione sua, ne deterrerentur, confirmauit, contestatus, dum missæ perageretur sacrificium, nemini prorsus belluam nocituram. Atque ita integrum absolutum est sacrificium, atque inde ad sua quisque nauigia illæsus properauit.

Missa fit super cete cū putaretur collis esse.

XII. *Quomodo S. August. redarguit audientes Missam negligenter.*

Aug. serm. 251. de temp.

Inter abusus varios, quos D. Augustinus corrigere studebat, insectatus est pariter eos, quos ex negligentia quorundam Christianorum sensim illabi cognoscebat, eosdemq; ipso sui ortu conuellendos curauit, nimirum de illis, qui negligerent interesse sacris Missis, quiue recederent antequā absoluerentur, quique sermones in ecclesia miscerent, dum Missæ dicebantur, sed & in eos, qui quererentur de prolixitate Missarum: de his enim ista habet: Adhuc quoque (quod valde dolendum est) conqueri vobiscum volo, quia sunt aliqui, & maxime potentes huius mundi, qui cum veniunt ad ecclesiam, non sunt deuoti ad laudes Dei celebrandas, sed cogunt presbyterum, vt abbreuiet Missam, & ad eorum libitum

Missam segniter audientes ab Aug reprehenduntur.

cantet : nec ei licet morem ecclesiasticum sequi, propter illorum gulam & auaritiam.

Tertium Præceptum Ecclesiæ.

Indicta certis diebus ieiunia, & à quibusdam cibis abstinentiam obseruato.

TIT. IX. De ieiunio & abstinentia.

Exod. 24. & 34. *Moyses bis legitur per quadraginta dies & noctes ieiunium seruasse.*

Leuit. 11. *Filiis Israel præcepit Dominus à multis cibis abstinere.*

3. Reg. 19. *Elias fugiens Iezabel. 40. dies ieiunasse scribitur.*

Iudith. c. 4. *Israelitæ audientes potentiam Holofernis humiliauerunt animas suas in ieiuniis.*

Matth. 4. *Christus Dominus quadraginta dies ieiunauit.*

Act. cap. 14. *Paulus & Barnabas euangelizandi causa omnes peragratur gentes, Antiochiæ factus supplicationibus cum ieiuniis profecti sunt.*

EXEMP. I. *Sacram Quadragesimam quanta abstinentia celebrat Iustinianus Imperator.*

Procop. lib. 1. de ædific. Iustin an. Imp. apud Baron. to. 1. an. 34.

ADmiratione dignum est, adeo religiosum, ac sacrum habitu esse eiusmodi quod Pascha præcedit ieiunium, vt & Reges illud implere pro viribus non prætermiserint. Procopius enim hæc testatur de Iustiniano Imperatore: Omnibus, inquit, illis diebus, qui Paschalem solennitatem præcedunt, ieiunio addictus duram quandam vitam egit, nedum Regali alienam, sed neq; priuato alicui aliquo modo acceptabilem. Per dies abstinebat: summo mane itidem è lecto consurgens & Reipublicæ inuigilauit, cuius negotia verbo & opere pertractans, matutinum, meridianum, & non minus nocturnum tempus impleuit: nam in seram noctem lectum appetens, vinum, panem, & alia id genus cibaria abesse voluit, brassicam solum, & agrestes herbas longo tempore sale & aceto maceratas edebat: potus aqua erat sola: neque his ad saturitatem vtebatur, sed petitum cibum paulisper degustatum mox dimisit, non eo sumpto, quod naturæ satis erat

Iustiniani Imp. quadragesimalis abstinentia.

II. *Feriis quartis & sextis ieiunare solebat Theodosius iunior Imperator.*

Socr. lib. 7. c. 22. apud Baron. to. 5. Annal. an. 415.

De Theodosii quoque Imperatoris in ieiunando obseruantia ex Socrate ista accipe: Primum tametsi in ipsa regia natus, educatusque erat, nil tamen ex illa educatione omnino contraxit mollitiei, tarditatisue: sed adeo solers & prudens fuit, vt illis, qui cum eo sermones conferebant, multarum rerum experientiam cõsecutus videretur. Deinde tanta corporis & animi tolerantia fuit, vt tum algorem, æstumq; forti & virili animo sustineret, tum crebro ieiunaret, & maxime diebus mercurij & veneris, quas Græci τετράδας ϗ παρασκευὰς ἡμέρας vocant.

Theodosii iunioris in ieiunio pietas immensa.

Atque hoc ab eo factum fuit dum Christianam viuendi rationem cumulatissime expetere contenderet. Eius Regia non dissimilis fuit monasterio: nam primo diluculo ille ipse cum sororibus suis hymnos alternatim decantatos recitauit.

III. *De abstinentia Asellæ Virginis.*

D. Hi... 15. ad Marcellam.

D. Hieronymus de Asella sanctissima virgine eiusmodi ad Marcellam scribens adfert exemplum, dicens: Cum per omnem annum iugi ieiunio pasceretur, biduo triduoque sic permanens, tum vero in Quadragesima nauigij sui vela tendebat, omnes pœne hebdomadas vultu lætante coniungens: & quod impossibile forsitan est hominibus ad credendum, Deo autem præstante, possibile est, ita ad quinquagenariam peruenit ætatem, vt non doleret stomachus, non viscerum cruciaretur iniuria, non sicca humus, in qua cubabat, iacentia membra conficeret, non sacco asperata cutis fœtorem situmque contraheret, sed sano corpore, animo sanior, solitudinem putaret delicias, & in vrbe turbida eremum inueniret monachorum. In genibus durities camelorum præ orandi frequentia occaluisse reperta est.

Asell... virginis abstinentia.

Asel... ginis ... lissimæ ... des.

IV. *Quadragesimali tempore ab esu carnium, etiam in penuria piscium abstinent Christiani Constantinopoli.*

Nicep. l... hist. eccl. 12. ... an. 3..

Hoc loco minime prætereundum, quod Bysantij tempore Iustiniani Imperatoris, dum ibi fames increbresceret accidit. Cũ enim Imperator animaduerteret ingentem rerum inopiam præcipue per totam Thraciam, secunda statim ieiunij hebdomade carnes in foro venales proponendas promulgauit. Et hoc quidem sic per vim actum: Populus autem, qui pietatem sibi consectandam statuisset, neq; eas emebat, neque edebat, mortem sibi potius adeundam esse censens quam vt quidquam de patriis moribus & traditionibus mutaret.

Car... exec... Chr... in Q... gesima.

V. *S. Laurentius Iustinianus septuagenarius & infirmus induci non potuit, vt tempore Quadragesimæ carnibus vesceretur.*

Bern... Iusti... Vita ... pud ... Ianu...

S. Laurentius Iustinianus Venetiarum Protopatriarcha, cum medicus eum laborantem iam ferme septuagenarium ad edendas carnes inuitaret Quadragesimæ tempore, petiuit, an abstinere posset sine vitæ periculo. Quum ille non negasset, subiunxit: Me, vt verum fatear, valde delectant veterum exempla sanctorum. Et adduci non potuit, vt vesceretur carnibus & septuagenarius & ægrotus. Tanta religione quondam à piis viris quadragesimale ieiunium exacte custodiebatur.

Ieiu... Qu... sima ... exac... obs...

VI. *De abstinentia Honorati pueri.*

D. G... Dia...

Venantij quondam Patricij in Samnij partibus villa fuit, in qua colonus eius filium Honoratum nomine habuit Qui ab annis puerilibus ad amorem cælestis patriæ per abstinentiam exarsit. Cumque tam magna conuersatione polleret, seque iam ab otioso quoq; sermone restringeret, multumque

per abstinentiam carnem domaret, die quadam parentes eius vicinis suis conuiuium fecerunt, in quo ad vescendum carnes paratæ sunt: quas dum ille ad esum contingere per abstinentiæ amoré recusaret, cœperunt eum parentes eius irridere, ac dicere: Comede, nunquid piscem in his montibus tibi allaturi sumus? Illo vero in loco pisces audiri cõsueuerant: non videri. Sed cum his sermonibus Honoratus irrideretur: repente in conuiuio aqua ad ministeriũ, defuit, & cum situla lignea, sicut illic moris est, mancipium ad fontem perrexit: dumque hauriret aquam piscis situlam intrauit. Reuersumque mancipium ante ora discumbentium piscem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum Honorato potuisset sufficere. Mirati sunt omnes, totaque illa parentum irriso cessauit. Cœpere namq; in Honorato mirari abstinentiam, quam ante deridebant.

(Margin: ...norati ...ri absti... ...tia. — ...cis mon- ...us Ho- ...rati.)

Tit. X. De sacri ieiunii violatione.

Exemp. I. *Offenduntur sancti, dum in eorum peruigiliis non ieiunatur.*

Antoni- 3.p.Chr. 14.c.11.

SAnctæ Brigittæ interdum apparuit Diuus Ioannes Baptista, dicens: Quia luctum habuisti pro eo quod filius tuus offendit me non ieiunans vigiliam meam, ego iuuabo te, & muniam armis meis spiritualibus.

II. *In ieiunio rectam requiri omnino intentionem.*

vitis PP.

Monachus quidam iunior seniorem rogauit quid esset in causa, quod cum ipse in congregatione Monachorum degens frequentissime ieiunaret: in solitudine positus vix hoc sibi impetrare posset. Cui sanctus senior, inanis gloriæ vim atque naturã solerter attendens: In monasterio, inquit, Fili, cum tibi ieiunare videbaris, non ieiunabas: erat enim aliquid vnde pascebaris, nempe aura inanis gloriæ, quæ tibi propter abstinentiæ laudem tribuebatur? qua in solitudine ablata, vbi spectator defuit, defuit & ieiunandi studium. Ex cuius verbis satis liquet, quanta intentione opus sit, ne ad ostentationem ieiunans ieiunii tui mercedem amittas.

(Margin: ...anis glo- ...ain ieiu- ...o cauen- ...a.)

III. *Gregor. Nazianzen. acerbe carpit Iudicem, qui ieiunium ecclesiasticum violabat.*

Bar. to. 4. Annal. an. 84. ex Greg. Naz. Epist. 74.

D. Gregorius Nazianzenus, virtute præstans, qui etsi statu humilis, tamen tanquam è celsiori loco vibrare iacula in delinquentes, cum occasio opportuna daretur, minime prætermisit, non hæreticos solum Ecclesiæ Catholicę perduelles, sed & Ecclesiæ quoque filios prauitate morum à disciplina ecclesiastica aberrantes coercuit. Cũ enim (vt vel vnum de his hic reddamus exemplum) accepisset Eleusium Præfectum, sibi familiaritate cõiunctum, ab ecclesia ieiunium institutum prætermittere, vt grauis offensæ reũ, ad ipsum scribens, ita redarguit. Excepi te etiam tacens, vt silentii quoq; sermonem esse intelligas per calamum se proferentem. Loquar autem quæ & amicitiæ & huiusmodi tempori conueniunt. Legibus iniuriam facis, Iudex, qui non ieiunas. Et quomodo leges humanas seruabis, qui diuinas contemnis ac pro nihilo ducis? Purga tribunal tuum: ne duorum alterum tibi accidat, vt aut malus fias, aut existimeris. Fœda spectacula proponere, se ipsum traducere est. In summa, ô Iudex futurum scito vt iudiceris, & minus peccabis. His nihil melius habebam, quod tibi præberem.

D. Greg. Naz. arguit non ieiunantem.

IV. *De cuiusdam subito interitu quadragesimalem abstinentiam contemnentis.*

Baro. to. 10. Annal. ad an. D. 947. ex Flo. hist.

De beato Ælphego Wintoniensi in Anglia Episcopo sanctitate claro legitur, quod in die Cinerum cum de more pœnitentes de ecclesiæ liminibus remouerat, hortatus est eos vt tempore Quadragesimali ieiunio & castitate vacantes, diebus illis vxorum etiam deliciis abstinerent. Quorum vnus, cæteris Episcopi iussionibus reuerenter obtemperantibus, iocari cœpit, dicens se abstinere non posse à Venere, à cibo pariter & coniugio. Cui Episcopus: Contristas me, miser, oppido, nesciens quid tibi pariat dies ventura. Et sic homo ille recedens duram beati Ælphegi prophetiã nebulo experitur, dum postera luce in cubiculo fit repertus exanimis, incertum vtrum à diabolo suffocatus.

Quadragesimale ieiuniũ ridentis pœna.

V. *De pœna exercitus Polonorum ob cibos ab Ecclesia vetitos tempore Quadragesimæ sumptos.*

Martinus Cromerus l. 5. hist. Polonica.

Scribit Martinus Cromerus Naclum Pomeranorum arcem munitissimam, Vladislaum Polonorum Regem obsedisse. Ibi noctu, lucente luna, aspiciebantur crebro ab excubatoribus, quasi armatorum hostium acies ex apertis campis ad Polonorum statiua adequitantes & incursantes. Cum id sæpius accideret, indignati Poloni iniquietari sese, nec vsquã in apertũ certamen prodire hostes, nocte quadam cum ibidem hostes adesse nuntiarentur, fremebundi agminatim è castris sese proripuere, diffugientesque casso labore prosequuti sunt. Obsessi tumultu Polonorum exaudito & excursione è castris animaduersa erumpunt subito, & ignem in opera atque tuguria militum stramine arundineq; contecta iniiciunt. Quo celeriter pluribus in locis sese diffundente, paucis qui in castris manserant, se defendentibus facili opera cũ magna castrorũ parte conflagrarunt. Nocturnas illas vmbras fuisse autumant, quæ hostilis exercitus speciem ostentantes, Polonos ita diuino permissu exagitarunt, propterea quod solenne omnibus Christianis quadraginta dierum ieiunium priore expeditione, promiscuo ac temerario carnis & lactuariorum esu, moribus & institutis Ecclesiæ Catholicæ contemptis, temerauerant. Quo incommodo accepto, re infecta, ab oppugnatione Nacli iussu Regis domos discedunt omnes.

Spectra nocturna.

Castra Polonorum incensa.

Ieiunii Quadragesimalis temerati pœna.

VI. *De funesto interitu exercitus Geosici in hebdomada sancta carnibus vescentis, & genio indulgentis.*

Bredenbac. l. 7. Collat. sacrar. c. 55. an Dn. 1575.

Non dissimilem pœnam violati ieiunii Quadragesimalis recenset Tilmannus Bredenbachius his verbis: Anno 1575. in septimana sancta: milites Comitis Ludouici à Nassau contempta religione veteri carnibus passim vescebantur, & immodica lætitia efferebantur. Parochus vero id temporis agens in loco non valde à castris militum remoto, suos confortabat, vt sacrum Quadragesimæ tempus pergerent religiose peragere: illos quidem diuinis humanisque sanctionibus contemptis, nunc strenue cōmessari carnibus, victitare & lætari, sed lugubre & funestum Pascha habituros, se vero ac suos fausto ac felici Paschate gauisuros. Quod & factum: nam Catholicis post exactos sanctæ Quadragesimæ labores Paschalem solennitatem festiuis gaudiis celebrantibus, ecce subito feria 4. Paschæ, vniuersus ille Ludouici exercitus cum ipso Comite Ludouico, omnibusq; antesignanis cæsus & interfectus est, paucissimis fuga saluatis. *Adhuc esca erant in ore eorum*, inquit Psalmista, *& ira Dei ascendit super eos*, & gladius Catholicorum deuorauit carnes, & carniuoros. Hanc stragem Gerhardus Candidus in appendice historiarum Belgicarum Ioannis Meyeri his verbis succincte annotauit. Decimoquarto, inquit, Aprilis die, auxiliares copiæ, quæ Auraici vires nitebantur firmare, in Ericeto Mokensi, vulgo auff der Mocker Heyden, ab Hispanis fusæ sunt, & dissipatæ, præcipui exercitus duces, Ludouicus & Henricus Nassouii Comites, & Christophorus Palatinus nec inter viuos, nec inter mortuos reperti.

Goesii sacri ieiunii violatores puniuntur.

Psal. 77. vers. 31.

VII. *Horrende puniuntur Lutherani in die parasceues genio indulgentes.*

P. Delrio l. 3. Disq. Magicarum p. 1. q. 3. to. 2. ex Bredēbachio belli Liuonici pag 27.

His quoque non absimilem refert historiam P. Martinus Delrio Disputationum magicarum tom. 2. his verbis: Paucis ab hinc annis, postquam Torpatenses, in Lutheranam doctrinam concesserant, feria sexta solenne Paschæ festum proxime præcedente, finita Lutherani ecclesiastæ concione, ciuibus è templo D. matri Virgini sacro reuertentibus, quidam alium conciuem & familiarem inuitat ad prandium: rogat vna domum comitetur: habere se egregie paratum petasonem Westphalicum: alter parum abhorrens respondet, sibi esse gallum opipare elixum, quem cupiat in symbolum adferre. Dum ad mensam accumbitur, alter os quoddā galli ambedere volens, imprudens pœne ipsum deglutit: quod cū neq; transmittere, neq; eximere valeret, eo ipso die suffocatur. alter postridie Paschæ malo spiritu corripitur, & non multo post rabie ac furore exagitatus animam vna cum dæmone exhalat.

Violati ieiunii quadragesimalis in qualitate cibi vindicta horrenda.

VIII. *Clericus fractor ieiunii pridie Natalis Domini accusatur, & munere presbyterali deponitur.*

D. Aug. ep. 236. Baron. to 5. Anna. an. 402. 64.

D. Augustinus ad Xantippum Numidiæ Primatem ita de hoc presbytero ieiunii vigiliæ Natiuitatis Domini fractore narrat: Primo cōperi eū pecuniam cuiusdā rusticani diuino apud se commendato interuertisse, ita vt nullam inde posset probabilem reddere rationem. Deinde conuictus atque confessus est die ieiunii Natalis Domini, quo etiā Gippitana Ecclesia, sicut cæteræ, ieiunabat, cū tanquam perrecturus ad ecclesiam suam, valefecisset collegę suo presbytero Gippitano hora ferme quinta, & cum secum nullū clericum haberet, in eodem fundo restitisse, & apud quandā malæ famæ mulierem & prandisse, & cœnasse, & in vna domo mansisse. Hunc autem, cum culpam fassus esset, remouendum ab officio presbyterii arbitratus sum, timens ei deinceps ecclesiam Dei committere: ne si quid pernitiosius eruperit, languens imputē mihi.

Pœna violātis ieiunii Nat. Domini.

IX. *Ritum Ecclesiæ Catholicæ abstinendi à carnibus feriis sextis irridens quidam diuinitus punitur.*

Ex lit. An. Societ. ann. 1592. ... Prou. ... pag. 1..

Rusticus noster die veneris negotii causa hæreticum villæ ministrum adiit. Erat in mensa opipare sane apparata carnibus. Iubet ille assidere hospitem, vt irridendum propinet compotatoribus: quippe Catholicum inuitat ad carnes: cum ille constanter abnueret, & se eo die arceri ab iis religione diceret, arripiunt risus materiam, vrgent, solicitant, risu, cachinnis, atque temulentis clamoribus admouent ori, intrudunt prope in oculos: tam egregius minister magnum bolum delicatissimæ carnis arripit, rusticum nomine appellat, & in eius ludibriū cunctis intentis ad spectaculum manum attollit, ac deglutiturus pandit impurissimas fauces. Non adhuc esca erat in ore ipsius, & ira Dei descendit super eum. Hæsit aperto atq; hianti ore: nullo conatu, nulla vi coniungi iterū maxillæ potuerunt quas Deus disiunxerat. Perducitur Vradislauium, frustra adhibet chirurgos aliosue medicos: dumque magni fiunt ad rem nouam concursus, ille qui cōtra religionē Catholicam os aperuerat, & ore apertissimo verbū exprimere nullū poterat, eo miraculo prædicabat aptissime fidei veritatē, in eiusq; testimoniū os habebat apertum inuitus. Non absimili modo, funestiore exitu, petulans muliercula inter Catholicos immorans die sabbati, vt primum carnis bolum in os ingessit, extincta repente in terram concidit.

Miraculum.

V. *Adolescens feria sexta carnibus vescens ad hospitæ precationem, mox à dæmone corripitur.*

Ex Anal. Societ. an. 1585. ... Mission... ... lam re...am.

In Prouincia Polonica anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo quinto, iuuenis quidā in Podlachiæ oppido cum feria sexta carnibus vesceretur, nec ab hospitibus monitus resipisceret, hospita, vt est fœminarum ad imprecandum prompta natura, ad helluonem aliquando conuersa: Vtinam, inquit, vel diabolum vores: Habuitque subitum euentum mala precatio; Nam carnium vorator à diabolo cœptus est obsideri, Cumq; ad Patrē delata res esset, adhibitæque de more preces & exorcismi, sæuire malus dæmon in sacerdotem cœpit, furere in eos qui aderant, iuuenemq; illum miserandum in modum excruciare, donec interclusis faucibus enecauit. Fuit hæc res iuueni quidem ipsi luctuosa, etsi cū æquitatis diuinæ pœna ad sanitatem iam ante tradu-

Mulier... ad imprecandum prompta. F... ia 6 carne ... edentis pœna.

te traduxerat, sed imperati ab ecclesia ieiunii contemptoribus, quos inopinatus casus perterruit, salutaris.

TIT. XI. De sacri ieiunii virtute & effectu.

...dic. c. 10. *Israelitæ semel aciterum à filiis Beniamin debellati, fleuerunt coram Domino, & ieiunauerunt die illo, & præualuerunt contra illis.*

...Reg. 4. 7. *Iidem sub Heli sacerdote bis debellati à Philistæis, postea sub Samuele ieiunarunt, & victoria potiti sunt.*

...Reg. 21. *Achab Rex audiens comminationem sibi factam ab Helia Propheta, operuit cilicio carnem suam, & ieiunans dormiuit in sacco. Proinde Dominus ab eo pœnã distulit.*

...Mach. 3. *Iudas Machabæus cum suis in Masphà ieiunauit centone amictus, & ad Dominum clamans, auxilium contra Antiochi illustris tres duces impetrauit.*

EXEMP. I. *De triduana abstinentia in Rogationibus ante Ascensionem Domini.*

...trus Can. ...de doctri... Christ. c. de bon. ope... ex Aure... anensi Concilio.

...iunium Rogatio...um vnde ...riginem ...abeat.

Rogationum ieiunia quomodo in Gallia iussa.

In diebus Rogationũ pro quib. reb. orandum.

CVm exigentibus peccatis Galliarum populi luporum rabie acriter interimerentur: nec illius flagelli aliquod remedium inuenire possent: congregati traduntur Galliarum Episcopi apud Viennam vrbem, atque in commune statuerunt, vt triduanum ieiunium facerent. Cumque Dominus pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinem annuæ celebritatis venerunt, vt per Galliarum Prouincias ante Ascensionis Domini diem celebrarentur. Agamus & nos hos dies cum summa reuerentia & deuotione, cum abstinentia carnis, & humilitate mentis & cordis, vt non solum visibilium luporum rabiem euadamus, sed vt inuisibiliũ, id est, spirituum immundorum tentamenta vincere valeamus. Nullus autem his diebus vestimentis pretiosis induatur, quia in sacco & cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates & comessationes, quæ fiunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare præsumat, sed discalceatis pedibus omnes incidant. Nequaquam mulierculæ choros ducant, sed omnes in commune Kyrieeleison decantent, & cum contritione cordis Dei misericordiã exorent pro peccatis, pro pace, pro auertenda peste, pro conseruatione frugum, & pro cæteris necessitatibus: dies enim sunt abstinentiæ, non lætitiæ.

II. *Ieiunium quadraginta dierum absque vllo cibo & potu perfert Euphrasia ad domandas tentationes dæmonum.*

In vita eius apud Surium Mart. 13.

S. Euphrasia virgo sanctissima duodecim annos nata pie sacra suscepit certamina. A vespera in vesperam interdum ieiuna permanebat: biduo etiam triduoq; nonnunquam à cibo abstinebat. Sed mox cœpit dæmonis infestationes perpeti. Quod cum cognouisset Abbatissa, vocauit illam ad se, & ait: Cur non exposuisti mihi maligni dæmonis tentationem: illa vero ad eius collapsa pedes, Ignosce mihi, ait, Domina nam me verecundia retinuit, ne tibi eam aperirem. Dixit autem Abbatissa: Quandoquidem iam pugnare cœpisti cum hoste, viriliter age, vt post victoriam coroneris. Post dies non multos iterum tentata est, & sorori Iuliæ, quæ impense illam amabat, & eam exercebat ad certamina, quid sibi accidisset, aperuit. At illa dixit: Domina mea Euphrasia, ne celes, quæso, dominam Abbatissam, sed explica ei, vt roget Dominum pro te. Fertur enim multas ab ineunte ætate diabolicas pertulisse tentationes, & diebus quadraginta nihil accepisse, vel cibi vel potus, sed immobiliter in precibus perdurasse, sicque diaboli fraudes & insidias superasse.

Ieiunio & oratione vincuntur tentationes dæmonum.

III. *Ad extinguendam Albigensium hæresim 14. an. ieiunat Lutgardis.*

Tho. Cantipr. l b. 2. vitæ S. Lutgardis c. 2. apud Sur. to. Iunii 16.

Dum S. Lutgardis in Aquiria ordinis Cisterciensis monialis, diu, noctuque in contemplatione sine somno quiesceret, & pro populi salute ardenter oraret, imminente peste sæuissima Albigensium hæreticorum, beatissima Virgo Maria apparuit ei vultu lugubri & obscurato. Compatiens autem ei in visione Lutgardis, cũ magno cordis, & oris rugitu quæsiuit ab ea, quidnam haberet, & vnde tantus esset faciei pallor & squallor, quæ alioqui plena esset omnis gratiæ. Cui beatissima Virgo respondit: Ecce ab hæreticis & pseudochristianis rursus conspuitur, rursus crucifigitur filius meus. Tu ergo assume tibi lamentum & perpetuis septem annis ieiunato, vt sopiatur ira filii mei, quæ generatim vniuerso imminet orbi, itaq; toto septennio tale illa sibi indixit, ieiunium, vt pane & ceruisia contenta esset.

IV. *Septem dierum ieiunio continuo Lothario Regi pœne defuncto vitam reddit S. Sulpitius.*

In vita S. Sulpicii apud Sur. 17. Ian.

Lotharius Francorum Rex sæuissimo correptus morbo ad extrema aliquando tendebat. Regina repentino luctu obruta, monilia abiicit, vestes lacerat, euellit capillos genas discerpit. Regemque haud aliter atque iam extinctum plorat. Turbatur omnis Regia domus, iunguntur dominæ lacrymis planctus aulicorum: fit concursus omnium ad virũ Dei, Sulpicium, eius amplectuntur genua, infundunt lacrymis, obsecrant, vt pro salute regis, in supremo discrimine constituti, preces Deo offerat. Permotus vir sanctus faciem lacrymis rigat, tundit pectus, alta trahit suspiria producit vigilias, conficit se ieiuniis, perpetuis Deum precibus pulsat. Exactis inde diebus quinque, Regis fit etiam deploratior salus. Tum vero orant aulici virum sanctum, vt desinat se inedia conficere, paulumq; cibi accipiat. At ille: Nõ comedã, inquit, donec salutem Principi obtineam à Christo, cui seruio: illis contra asserentibus, principem iam pæne exhalasse, nec debere eum frustra se inedia tabefacere: vir Domini respondit: Vbi septem dies ieiunus permansero, vna cum Principe sanitati restituto cibum capiam. Aduenit dies cunctis optatissima, implentur sancti sacerdotis vota, dicta regi salus repẽte redditur, omniũ ore sacerdos prædicatur, & ad regis conuiuium honorificentissime euo-

Perseuerantia Sulpicii in ieiunio.

me euocatur, fecerat enim hæc res charum omnibus & gratum.

V. *Ad vitam diutius protrahendam ecclesiastica etiam valere ieiunia.*

Stanislaus Rescius de vita eius cap. 19.

Cum Stanislaus Hosius Cardinalis, in omni vita sua dies ieiuniorum ab Ecclesia institutos religiosissime castissimeque seruasset, sententiæ suæ constantiam ne in decursa ætate sua immutare voluit. Quamobrem cũ iam senex, Quadragesimam, summa cum animi alacritate, in summa abstinentia & vsu Quadragesimalium ciborum transigeret, nec posset vllis, aut medicorum aut quorumcunq; tandem precibus & exhortationibus expugnari vt cibis salubrioribus vteretur, dicere solebat, propterea se ieiuniorum dies ab Ecclesia institutos diligentissime seruare consueuisse, quod vellet longæuus esse super terram. Scriptum esse memorabat, Honora Patrem tuum & Matrem tuam, vt sis longæuus super terram. Pater, inquit, meus, est Deus in cœlis. Mater mea, est Ecclesia in terris. Ille præcipit, vt ieiunem, ista præcipit, vt his vel illis diebus, & isto vel illo tempore ieiunem. Vtrumq; libentissime audio, certamque spem concipio, futurum, vt obedientiæ meę fructum hunc referam, vt sim longæuus, sicut mihi Scriptura promittit, super terram.

Quadragesimali abstinentia vita protracta.

Quartum Præceptum Ecclesiæ.

Peccata tua sacerdoti proprio, aut alteri cum eius facultate confitetor.

TIT. XII. De exomologesi annua.

Guillelm. Pepin. tract. de Confess. ca. 22. lit. D.

EXEMP. I. *Princeps nolens confiteri, damnatur.*

PRinceps quidam duxit malam vitam, quem cũ cohortatur vxor eius ad confessionem, dicebat, Non possum confiteri, quia timeo, ne grauis pœnitentia detur mihi. Cui vxor: Et quomodo sustinere poteris pœnas inferni, quę grauiores sunt, quã quęuis pœnæ huius mundi: Cui ipse: Putas, quod infernus sit, aut pœna aliqua, aut diabolus, aut vita alia post vitam hanc: Sacerdotes autem ista inuenerunt, vt timeantur. Quę videns, quod nihil proficeret circa eum, dimisit in pace. Quadam nocte cum iaceret in strato suo, dæmones venientes & accipientes ipsum de loco suo, ad infernum portauerunt. Vxor autem eius videns hoc, quia sancta mulier erat; orauit Deum, vt sibi reuelaret statum viri sui. Et ecce mane surgens, corpus viri inuenit quasi titionem denigratum, & in manu litteram, in qua scriptum erat: Iam certificatus sum, quia infernus est, & timor, quem habui ad agendum pœnitentiam, me illuc deportauit.

Confessionem annuã negligens à dæmonibus abripitur.

II. *Nolens confiteri ob nimiam cupiditatem diuitiarum, plus solicitus de auro quam de salute, male perit.*

Refert B. Antoninus Archiep. Florentin. de quodam auaro, quod cum infirmaretur ad mortem, parentes & amici hortabantur eum ad contritionem & confessionem, respondit, Ego non possum, quia non habeo mecum cor. Cui ille: tu deliras, quid enim est quod dicis: quomodo enim viueres, si non haberes cor, & quis tibi extraxit? At ille, non deliro, sed verum esse quod dico. Vt autem sciatis verum esse quod dico, ite ad capsam, vbi sunt pecunię meæ, in quibus spem & fidem meam posui, & ibi inuenietis, sicque desperatus decessit. Cumque illi ad capsam accessissent, & aperuissent, inuenerunt quod ille dixerat, ibi videlicet inter pecunias cor illius miraculose factum, ad innuendum quod ibi fuerat affectus eius, iuxta illud Christi: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

Summ. S. Anton. 2. p. ti. 1. c. … §. 6.

Matth. 6.

III. *Mulier præ verecundia peccatum fornicationis occultans damnatur.*

Ibidem tit. 9. c. 9. §.

Scribit idem auctor fuisse, quandã mulierem nobilem, magnarum virtutum, famæ & consilij, quæ cum virum non haberet sibi à seruis Dei consultum erat, vt remaneret in sæculo potius quam monasterium intraret, quia plura bona in sæculo faciebat. Sed instigante dæmone, qui felici eius statui inuidebat, incidit in fornicationem. Quod illa postea quam citius perpendens, decreuit ingredi monasterium ad agendam pœnitentiã de scelere, & vitanda pericula iam experta. Quo facto dedit se maximæ abstinentiæ, vigiliis orationibus, silentiis & lectionibus, nunquam de fornicatione perpetrata præ verecundia voluit confiteri. Mortua autem Abbatissa, communi concordia ista electa est in Abbatissam propter exteriora exempla sanctitatis eius, quæ similior in magna austeritate degebat & monasterium administrabat. Post multa vero tempora, cum grauiter infirmaretur, rogauit eam quędam ex monialibus sibi magis familiaris, vt si contingeret eam decedere, sibi post mortem appareret, ad intimandum statum suum. Quod illa promisit, Domino dispensante. Mortua igitur, cum moniales expectarent de die in diem miraculis illustrari, quadam nocte apparuit illi, cui promiserat, tota turpis & tristis. Eam agnoscens cum interrogaret de statu, respondit: Damnata sum perpetuo in ignem æternum. Quod illa stupens ait: Quis ergo poterit saluus fieri si tu, quæ vitam tam singularem, tam irreprehensibilem, tam austeram in sæculo, & monasterio tenuisti, saluata non es. Cui illa: Non mireris, quia vna sola causa damnata sum, ex eo nimirum, quod in peccatum carnis in sæculo lapsa, præ verecundia nunquam volui confiteri.

Mulier peccatum præ verecundia celat in confessione.

Damnata propterea apparet.

Quia-

Quintum præceptum Ecclesiæ.

Sacrosanctam Euchariſtiam ſemel in anno, idque circa feſtum Paſchæ ſumito.

TIT. XIII. De Communione Paſchali.

Num. 11. Deut. 8. Exod. 12. Ioan. 6.

Filij Iſrael manducauerunt manna in deſerto.

Iudæi manducabant Paſcha, i. Agnum Paſchalem.

Amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

EXEMP. I. *Omittens ſemel in anno communicare damnatur.*

Io. Naucle. Prapo. Tubingenſ. Vol. 2. Chronogra. generat. 41.

CVm pro quodam defuncto ante annos centum & octoginta, die anniuerſario conſtituto in eccleſia ſancti Petri Romæ celebraret Gregorius: & cantaretur introitus, Requiem æternam dona eis Domine, audiuit vocem de cælo, Non faciam. Sed vir Deo deuotus, putans illuſionem eſſe, iuſſit reincipere Requiem: tunc rurſus audiuit vocem, Non faciam, quia anima illius damnata eſt. Proſequitur Gregorius officium, orans cauſam damnationis reuelari ſibi. Cui reuelatur ideo damnatus, quod propter inimicitias, quas remittere noluit, corpus Chriſti ſemel in anno omiſerit recipere, & de hoc confeſſus non fuiſſet.

II. *De Ermigildo Rege Cath. à patre Ariano occiſo, quod noluerit de manu Epiſc. Ariani in Paſchate communicare.*

Greg. lib. 3. Dial. cap. 31.

Ermigildus Rex hæret. per verbum Dei conuertitur.

Sicut multorum, qui ab Hiſpaniarum partibus veniunt, relatione cognouimus, nuper Ermigildus Rex Liuigildi Regis Wiſigothorum filius, ab Ariana hæreſi ad fidem Catholicam, viro reuerendiſſimo Leandro Iſpalitano Epiſcopo, dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto, prædicante conuerſus eſt. Quem Arianus pater, vt ad eandem hæreſim rediret, & præmiis ſuadere, & minis terrere conatus eſt. Cumque ille conſtantiſſime reſponderet, nunquam ſe veram fidem poſſe relinquere, quam ſemel agnouiſſet, iratus pater eum priuauit regno, rebuſq; expoliauit omnibus. Cumq; nec ſic virtutem mentis illius emollire valuiſſet, in arcta illum cuſtodia concludens, collum manuſque illius ferro ligauit. Cœpit itaque idem Ermigildus Rex iuuenis terrenum regnum deſpicere, & forti deſiderio cæleſte quærens in ciliciis, vinculatus iacens, omnipotenti Deo ad confortandum ſe preces effundere, tantoq; ſublimius gloriam tranſeuntis mundi deſpicere, quanto & religatus agnouerat nihil fuiſſe quod potuerit auferri. Superueniente autem Paſchalis feſtiuitatis die, intempeſtæ noctis ſilentio ad eum perfidus pater Arianum Epiſcopum miſit, vt ex eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Ariano Epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit, eiuſq; à ſe perfidiam dignis increpationibus repulit: quia exterius iacebat ligatus, apud ſe tamen in magno mentis culmine ſtabat ſecurus. Ad ſe itaq; reuerſo Epiſcopo Arianus pater infremuit: ſtatimq; ſuos apparitores miſit, qui conſtantiſſimum confeſſorem Dei illic, vbi iacebat, occiderent: quod & factum eſt. Nam mox vt ingreſſi ſunt, ſecurem eius cerebro infligentes, vitam corporis abſtulerunt, hocque in eo valuerunt perimere, quod ipſum quoque qui peremptus eſt, in ſe conſtiterat deſpexiſſe.

Pater filiũ rebus omnibus priuat.

Communionem in Paſchate de manu Epiſcopi Ariani reſpuit Ermigildus Rex Cath. Pater filio vitam adimit.

III. *Virtute ſumptæ Euchariſtiæ mira facta ſunt.*

Niceph. libr. 16 hiſt. Eccl. cap. 36.

Inter Perſidem & Indiam oppidum fuit Tzundaer nomine. In eo Cabades, maximam pecuniæ vim pretioſoſque, & pellucidos lapillos, clam aſſeruari intellexit. Eis vt vna cum oppido potiretur, nihil intentatum reliquit: ſed quo minus, quod volebat, efficeret, dæmones, qui theſaurum eum cuſtodiebant, obſtitere. Et poſtquam Perſicas euocationes & impoſturas expertus eſt, dęmonibus videlicet locum eum firmiſſime obtinentibus, nihil egit, per Iudæos rem expedire aggreſſus eſt: atq; vbi per eos quoq; optatis votiſq; ſuis potitus non eſt, per Chriſtianos tandem ſe, quod conabatur, confecturum eſſe arbitratus eſt, quos aduerſus dæmones poteſtatẽ recepiſſe audiuerat. Itaq; Chriſtianorum, qui apud Perſas erat, Epiſcopũ ad ſe vocauit. Qui ea de cauſa ſynaxi & conuentu eccleſiaſtico popularium ſuorũ coacto, & diuinis ſanctificationibus perceptis, eiſdemque Chriſtianis, qui ibi cõuenerant datis, ſigno crucis qui locum eum incolebant dæmones exegit, & Cabadę ſtatim ſine labore vllo oppidum tradidit. Quare conſternatus Perſa primo ſubſellio Epiſcopum Chriſtianorum cohoneſtauit, quum ad id vſque tempus Iudæi & Manichæi ſedes primarias obtinuiſſent. Atque ab eo tempore, vt deinceps quicunque vellent, Chriſtianorum ſacra colerent, poteſtatem liberam omnibus permiſit: quos ille antea excruciauerat, adeo vt etiam multis membra & partes eas per quas vox editur, ademerit: qui tamen illis quoque ſic amiſſis, non minus quam antea clare ſunt locuti.

TIT. XIV. De decimis perſoluendis.

2. Paral. 31.

Abraham credentium pater, & nepos eius Iacob Patriarcha, quæ optima habuerunt, in decimas dederunt.

Numer. 18.

Inter tribus Iſrael duodecim, vna tribus Leui erat à Deo electa, vt eſſet ſacerdotalis & tota ſacrificiis ac Dei laudibus intenta in ſuo tabernaculo. Huic autem tribui non dedit terram aliquam in terra promiſſionis, ſed mandauit, vt habitarent permixti omnibus aliis tribubus, à quibus acciperent decimam partem omnium fructuum terræ.

EXEMP.

EXEMP. I. *S. Stephanus Vngarorum Rex omnium rerum decimam beato Martino consecrat.*

Cartuit. in vita S. Steph. Reg. Hunga. apud Sur. die 20. Aug. c. 4. & 5. Baro. to. 10 ann. 997.

ANno Christi 997. Geisa primus Dux Christianus Hungariæ, ex hac vita migrauit in cælum, cui successit S. Stephanus eius filius, qui ætate licet adolescens, tamen sapientia canus erat, atque in primis religione pręstans, quod simul ac Pater decessit, ciuile bellum causa Christianæ fidei est exortum, extinxit. Res digna memoriæ, quã his verbis idem auctor est prosequutus: Diaboli instinctu populus Gentilis Christianæ fidei iugo colla supponere noluit, & cũ principib. Domini sui imperio subducere se moliebatur. itaq; depopulabantur eius vrbes, prędia vastabant, possessiones diripiebant, ministros cędebant, & vt cætera taceã, etiam ipsi insultabant. Cumq; ab huiusmodi improbitate reuocare se nollent, nec suo furori & amentiæ modum statuerent, Dux ipse diuinæ virtuti confidens, ad edomandam illorum rabiem cum sui exercitus copiis sub signis Dei dilecti Pontificis Martini, & clarissimi martyris Georgij mouit in hostes, qui tum forte obsidebant, quem vulgo Vesprinum vocant. Quod quidem illi in eius fecere contumeliam, vt quem ad locum ille familiarius consueuisset accedere, ibi ipsi considerent, essetque ex eo loco facilior ipsis aditus ad alia præsidia occupanda. At ille diuina fretus ope & clementia illos aggressus est, & illis quidem suis armis confidentibus, ipso vero fide armato, vtrimque congressi sunt. Victis tandem hostibus, & partim cæsis, partim captis, Dux victor abscessit, & sapienter quidem de illorum villis & agris siue possessionib. statuens, non quemadmodum olim Saul, qui superatis Amalechitis, contra quam Dominus iusserit, ex eorum spoliis optima quæq; seruauerat: sed quia Pannonia beatissimum Martinum apud se natum gloriatur, cuius etiam meritis vir Christi fidelis (vt iam dictum est) ex hostibus victoriam reportauit, nihil de rebus eorum in suos vsus conuertit, sed ex Dei amantium consilio, iuxta eiusdem sancti Præsulis fundum, eo loco, qui sacer mons dicitur, vbi S. Martinus, cum in Pannonia degeret, precari solitus erat, sub eius nomine monasterium construxit, possessiones & redditus ei tribuens. Idem vero Episcopus constituit, ex illorum captiuorum facultatibus decimas persolui volens, idque adeo exacte, vt si quis decem haberet proles, decimam prolem S. Martini cœnobio daret. Ita igitur hostibus sub iugum missis, Christi miles gaudio spirituali perfusus, omnem ingenij sui vim contulit ad consectandam doctrinam Euangelicam.

II. *Vt Robertus Friso Comes Flandriæ, Brugis S. Donatiani templum decimis ornarit.*

Iaco. Meyer. Anna. Flan. lib. 4. num. 1101.

Anno Domini millesimo centesimo primo, Robertus Comes Flandriæ sacerdotes D. Donatiani Brugensis mirifice honorauit: nam altaria, ac decimas, bonaque omnia ab maioribus suis collegio illi attributa non modo confirmauit, sed etiam omnibus eius loci sacerdotibus solidam concessit libertatem, præsentibus, & subsignantibus plurimis magnis viris.

III. *De decimis D. Thomæ Apostolo apud Indos ab Sagamo Rege decretis.*

Io. Petrus Maff. lib. 8. hist. Indicarum.

Lusitani profecti Meliaporem, vbi diui Thomæ Apostoli corpus esse audierant, æquatam solo ingẽtis amplitudinis vrbem offendunt. Paucæ tantum pyramides, turresq;, & columnę miserabili è strage supererant: nec non varij coloris lapides, ac veluti porphyretica peregregie sculpta fragmenta, quę antiquum vrbis ornatum, & elegantiã satis arguerent. In iis visebantur magnifici cuiusdam templi vestigia, vno tantum superstite ad orientalem plagam sacello, crebris intus forisq; lapideis crucibus è vetere disciplina consperso. Sub eo tecto latere Apostoli ossa cum accolæ pro certo affirmarent: primum omnium sarcire ipsum ædificium placuit: quod testudinis pondere pressi parietes aliquot locis vitium fecissent. Ad eos ergo fulciendos, ac renouanda fundamenta, conductis è vicino operis, dum effoditur humus, ad quintum ferme dodrãtem apparuit loculus lapidea tabula tectus: in quam ab interiore parte incisę prisca gentis lingua (vti à peritis cognitum est) litteræ testabantur, templum id à sancto Dei Apostolo Thoma quondam extructum: ei templo tuendo colendoque mercium, quæ in vrbem importarentur, decimam ab Sagamo rege attributam. Accesserat obtestatio ad posteros, ne quid ex eo vectigali, ac donatione imminutum vellent.

Decimarum antiquitas.

IV. *De decimis Iaponum Christianorum vltroneis.*

Ex epist. P. Balthasar. Gagi Iaponia 159.

Solebant Iaponenses, dum adhuc ethnici essent, de rebus omnibus, quas à Deo acceperant, item de lucro venditarum siue emptarum rerum, partem aliquam vanis suis diis offerre: quam consuetudinem obseruantes vero Deo eandem nunc offerunt.

V. *Danorum decimas defraudantium sacrilegium publica fame in eos immissa vlciscitur Deus.*

Io. Magnus in Goth. hist. lib. 18. c. 15. Saxo Gram. libr. 11 hist. Dan. Martyrolog. Suar. 6. Id. Iul. 10. Molã [...] 2 & 3. de decimis [...] dis Iac. Meyer lib. 3. hist. Fl[...] 1088.

Qui sine fraude decimas soluunt, benedictionem recipiunt: at contra, qui decimationem omnem nõ inferunt in horrea Domini, sed fraudẽ faciunt, audire coguntur: Si affiget homo Deum, quia vos cõfigitis me? & dixistis, in quo configimus te? In decimis & primitiis, & in penuria vestra maledicti estis. Sensisse hanc maledictionem aliquando Daniam testis est Ioannes Magnus Archiepiscop. Vpsalensis in Gothorum Sueuorumq; historia, Saxo Grammaticus in hist. Danorum, & alij, his verbis: Canutus Rex cũ summo ac pio studio contenderet, vt Christi ministris liberalius, & commodius de decimis & primitiis prouideretur, insigni cuiusdam Blacconis perfidia tradit⁹, ab insana plebe trucidatur. Quo facto tanta frumentorum penuria vniuersam Daniam inuasit, vt maxima populi pars alimentorum inops

inedia

inedia consumeretur. Enimuero abunde seges finitimis erat, vt priuata gentis, non publica terrarum vltio videretur. Sane tam euidens pœna aliis fruge abundantibus, Danis priuatim ingruens, & parricidam noxam, & perempti innocentiam liquido argumentata est Nec prius Danicis agris fæcunditas restituta est, quam populus ad cor reuersus, pœnitentiam ageret, se tam sanctum Regem occidisse, qui tam iusta & honesta pro Christi ministris postulasset: Iamque experimento didicerant, se iuste nouem frumentorum partes amisisse, qui decimam ex eis Deo, & Dei ministris reddere noluissent.

VI. *Nobiles Polonorum decimas soluere renuentes à Boleslao Rege coguntur.*

[...]on. to. 11. [...]nal. Eccl. 1012. 17. Longino [Cra]couiensi [Ca]nonico.

Postea contigit anno millesimo vigesimo secundo eorundem Polonorum ecclesiam conspiratione nobilium decimas soluere renuentium concuti, sed Regis Boleslai maxime pij auctoritate, atq; studio mox turbas illas euanuisse. Res autem gesta sic à Longino Cracouiensi Canonico describitur. Catholicæ religionis fidem cultumq; Satanæ inuidiæ malignitas in Poloniæ regno, & vicinis regionibus videns in breui temporis spatio, primo quidem sub Miezlao Duce, deinde sub Boleslao primo Polonorum rege vehementer germinasse, & funiculos tentorij sui latissima propagine diffudisse, turbinem, & procellam in regno eodem exciuit, & res fidei extinguere, & quietem, stabilitatemque ciuilem nisus est perturbare. Nonnulli siquidem nobiles Poloniæ Satana suggerente, ob onerosam decimarum manipularium solutionem, onerosos Christianos ritus dicentes, hi præsertim, qui in spurcitiis genitalibus enutriti, iugum orthodoxum non facile tolerabant, ad ritus redire profanos, & vetustam sacrilegamq; vitam resumere, & decimas non reddere tempore instituto, nec ecclesias frequentare, ministrosque, & sacerdotes de eorum ecclesiis pellere frequenti conspiratione disponebant. Id cum ad Boleslai Poloniæ Regis aures perductum esset, non tulit fidelissimus fidei Catholicæ propugnator gliscentem conspirationem consurgere: sed in ipso suo ortu illam extinxit. Auctores enim illius missis militib. comprehendit, & capita conspirationis partim capitali supplicio extinxit, partim verberibus mulctauit: cæteris minus reis, & sola contagione fœdatis aliorumque suasionem secutis parcendum decreuit.

VII. *De Eucherio Episc. in exilium relegato ob decimarum Ecclesiasticarum defensionem.*

[...]x Annal. S. Belgij per [Io]. Molan. [2]0. Febr.

Carolus Martellus Princeps bellicosissimus, & merito Rex Regum appellatus, durius tractabat ecclesiasticos: sanctum Eucherium Episcopum Aurelianensem in exilium misit cum omnibus propinquis, primum Coloniam. Vbi cum vitę commendatione fauorem clericorum consequeretur, metuit Marcellus querelas Romani Pontificis, ideoque relegauit eum in Hasbaniam, vbi sexto exilij anno obiit, multis gloriosus miraculis. Causa autem exilij erat, quia Carolum libere reprehenderat de conuersis in stipendium militare ecclesiæ decimis contra Saracenos.

VIII. *S. Bellinus Episc. Paduanus immaniter trucidatur à viro nobili sed auaro, Thoma Capiuacio, quod iuste conuictus & iudicatus esset ad soluēdas decimas agrorum, quos ibi habebat.*

Ioan. Molanum rursum ex historia Patauina scribentem referentemq; memorabile S. Bellini martyris exemplum, audiamus. Magis, inquit, versari placet in illustriori exemplo sancti Bellini, qui natione Germanus, sed dignitate Episcopus Patauinus, numero 71 anno Dom. 1149. die 26. Nouemb. decimarum ius suo consignauit martyrio. Quod quale fuerat, sic Bernardinus Cardeonus: Thomas, inquit, Capiuacius, cognomento Capiuiger, cum iuste cōuictus atq; iudicatus fuisset à Bellino Episcopo Patauino, viro sanctissimo, ad soluēdas decimas agrorum, quos sub Diœcesi Patauina latius possidebat, cum esset agri ditissimus: cui ea sententia vt homini auaro, videretur multum iacturæ adferre, non valens id æquo animo ferre, aggressus Bellinum Romam forte pro ecclesię suæ negotiis proficiscēṭem, in itinere iuxta Rodigium Pollicini oppidum, vt quidam volunt, canibus, vel vt alij affirmant, gladiis immaniter interemit. Qui quidem vir sanctus cum cœpisset post mortem miraculis supra modum nitere, & miracula multa facere, à summo Pontifice Eugenio IV. biennio post mortem, Catalogo Martyrum honorifice ascriptus est. Homicida autem ille, etsi pœnas impietatis, vt dignus erat, tunc forte legibus humanis, propter potentiam, non dederit: diuino tamen iudicio postmodum acriter punitus est. Nam iusta Dei vindicta grauissima posthæc inopia afflictus, quoad vixit, vitam traduxit miserrimam, & tanta æris alieni magnitudine oppressus, vt in carcere infeliciter reliquum suæ vitæ tempus degens, maxima egestate cōfectus, & ab omnib. derelictus, miser interierit. Insuper in vltionem tanti flagitij omnis etiam eius soboles, quę ab ipso defluxerat, donec superfuit, vt fertur, templum in honorem Diui Bellini Deo dicatum ingredi nunquam potuit. Sed huius progenies, vna cum fundis, & facultatib. haud multo post ita defecit, vt nulla ex ista radice omnino proles, Deo permittente, pullulāta remanserit.

Bernardin. Scardeon. Canon. lib. 3. de Antiquit. vrbis Patau. class. 3. Alb. Cranz. lib. 1. Metrop. & lib. 4. Daniæ ca. 37. Vsuardi Martyr. 26. Nou an. 1149.

Decimarū solutionem defendit S. Bellinus Ep. Paduanus, & ob id fit martyr.

S. Bellinus post martyrium nitet miraculis.

Thomæ Capiuacij decimas negantis & sacrilegi exitus infaustus.

IX. *De Episcopo decimas exigente à subditis in propria culina cremato, deque vindicta diuinitus secuta.*

Hector Boethius libro decimo tertio historiæ Scotorum, circa medium, rem plane similem sic commemorat: Cathenenses Episcopum suum, cui nomen Adamo erat, decimas more consueto forte à popularibus exigentem, ac cum non persoluerent, diris, vt mos, execrationibus eos persequētem, correptum domi suæ flagris prius fœde cæsum, in propria ipsius culina concremarunt. Quod flagitium

Hector Boethius lib. 13. hist. Scot. & Io. Magic lib. 4. de gestis Scot. cap. 10

vbi perlatum ad Alexandrum est (Regem Scotiæ intellige) contractis paucis quibusdam copiis, illuc extemplo ipse proficiscitur, ac statim comprehensis sceleris auctoribus, qui supra quadringentos erant, omnes supremo affecit supplicio. Postea subditur. Comitem vero Cathenensium, quod nec succurrisset inuocanti auxilium Adamo, nec trucidato, de homicidis supplicium mox sumpsisset: comitatu priuauit. Pontifex vbi Alexandri in puniendis hominibus flagitiosis diligentiam ac curam audisset, plurimis verbis eum per Legatum laudauit. Tertio inde anno, cum Alexander Rex, in festo Regum genio liberalius indulgeret, captata opportunitate, Comes Cathanesius supplex ad eum veniam rogatū venit cædis Adami, cuius quum innoxium se esse diceret, eum Alexander seueritate exuta, pristinæ fortunæ, accepta prius ingēti pecunia, restituit. Sed impunitatem hanc ab homine concessam haud inultam Deus dimisit. Nā famuli eius, quod eos asperius æquo tractasset, post paucos annos noctu trucidatum, ac in grabatum impositum (quo facinus occultum maneret) accensis ædibus concremarūnt. Periit igitur ille eodē supplicij genere (etsi aliquot annis postea) vt diuinitus factum videri possit, quo Adamum Episcopum affecerant, cuius in mortem ipse haud dubie consenserat.

X. *Episcopus decimas Abbatis vendicans ad tribunal Christi vocatur, & morte subita rapitur.*

Lambert. Scafnaburg. sub an. Dom. 1059. Theat. vitæ hum. l. 2. vol. 15.

Halberstadiensis Episcopus Burcardus, decimationes Saxoniæ, quæ ad monasterium Hersueldense pertinebant, sibi vendicabat ratione Episcopalis regiminis. Abbas eius cœnobij Meginherus iubet Episcopo per Fridericum Palatinum indicari, cum ad furta restituenda nullo iure adduci posset, breui instare tempus, quo coram Deo esset hæc causa diiudicanda. Moritur paulo post Abbas. Et cum Episcopus eius rei gratia Synodum indixisset, in itinere lapsus de equo domum relatus est: vbi tum suos domesticos, tum Episcopos se visitantes rogauit, vt decimas istas absque mora cœnobio restituerent. Se enim iniustitiæ pœnas iam luere.

XI. *Decimas non soluentes dira fame vexantur.*

Eugipius in vita S. Seuerin. cap. 17. apud Baron. to. 6. ad an. Dom. 475.

Quomodo per sanctum Seuerinum fuerit propulsata dira fames, quæ affligebat Gallias, Rhætios, Noricos, & alios Boreales populos, hortando nimirum eos ad decimarum solutionem, ita narrat Eugipius, postquam retulit eorum vexationem ob decimarum neglectum: Ciues quoq; (inquit) ex oppido Lauriaco, crebra quondā sancti Seuerini exhortatione commoniti licet, frugum decimas pauperibus offerre distulerant. Quibus fame constrictis, iam maturitate messium flauescente, vicina subsidia monstrabantur. At vbi rubiginis improuisa corruptio frugibus nocitura comparuit, mox ad ipsum conuenere, prostrati, pœnas suæ contumaciæ confitentes. Miles vero Christi Seuerinus fessos verbis spiritualibus alleuabat, dicens: Si decimas obtulissetis pauperibus, non solum æterna mercede frueremini, verum etiam commodis posseris abundare præsentibus: sed quia culpam propria confessione castigatis, de Domini pietate polliceor quod rubigo præsentis temporis tam valida, penitus non nocebit: tantum fides vestra vlterius non vacillet. Verum ciues ad persoluendas decimas hæc promissio reddidit promptiores. Tunc, vt solebat, hortatus est indici ieiunium. Quo expleto, placidus imber desperatæ messis amputauit incommoda.

Decimarū solutione frugum ... piæ co... licur.

TIT. XV. De traditionibus ecclesiasticis.

Rechabitæ magnam apud Deum gratiam promeruerunt, quod parentum traditioni obedierint. *Hieren.*

Paulus Apostolus electo Sila, profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam confirmans ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & Seniorum. *Act. c...*

Cum pertransirent ciuitates, Paulus & Silas nimirum, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis & Senioribus qui erant Hierosolymis. *Act. c...*

Laudat idem Paulus hoc nomine Corinthios, quod Apostolica præcepta, quæ viua voce tradita iam acceperant, sedulo custodirent. *1. Cor...*

EXEMP. I. *Traditiones præferendæ Archiuis, nec minoris auctoritatis, quam scriptura ipsa sacra.*

CVm S. Ignatius martyr audiuisset quosdam dicentes, nisi Euangelium inuenero in Archiuis, non credo: Talibus respondebat, quod Iesus pro Archiuis esset: nec enim, inquiebat, Spiritui debent Archiua præferri. Durum est enim contra stimulum calcitrare: durum est Christo nolle credere: durum est prædicationem Apostolorum reiicere. *In Ep... Philad... nos.*

II. *Traditionibus ecclesiasticis mordicus esse inhærendum.*

Cum idem Ignatius iter per Asiam faceret, licet attentissima cura à satellitibus, qui illum ductabāt, obseruaretur, ecclesias tamen cuiusque ciuitatis, ad quam forte proficisceretur, familiaribus colloquiis piisque hortationibus confirmauit: ac primum, vt hæreses, quæ iam tum primo nasci, & emergere cœperunt, maxime præcauerent, sedulo admonuit. Deinde hortatus est, vt Apostolorum traditioni mordicus adhęrescerent: quam quidem asseueranter testificatus, quo tutius posteritati reseruaretur, necessario scriptis mandandam existimauit. *Euseb. Cæsar. li... Eccl.*

Traditionib. mordicus adhærendum

III. *Romæ optime conseruari traditiones Apostolicas.*

Romæ cum ageret insignis ille vir Irenęus Ecclesiæ Lugdunensis id temporis presbyter, quem Tertullianus omnium doctrinarum curiosissimum exploratorem nominat, haud moles ædificiorum vrbem circumeundo cōtemplatus est, nec otiosus domi resedit: sed Apostolicæ Ecclesię fidem, ritus, mores, ac disciplinam, quam illi tradidissent Petrus & *D. Hier... Script. Eccl. in Iren. Tertu... aduers. ... cap. ...*

Paulus.

Paulus Apostolorum principes, quam diligentissime perscrutatus est, nactusq; ibi Apostolicas traditiones integras & illibatas, vt ab Apostolis ipsis traditæ fuerant, vigilantissime custoditas, & integerrime conseruatas, ad eas omnes, quod scriptis exagitat, exinde hæreticos prouocauit, quos sciret eo solo tam patenti testimonio (si quæ in eis reliqua esset ratio veritatis) conuinci posse.

IV. *Vt B. Antonius Abbas suis moriturus traditiones commendarit.*

Athanas. in vita S. Antonii.

D. Antonius Abbas mortem obiturus, & ad propriam patriam profecturus, magna cum lætitia suis præcipiebat desidiam instituto non debere subrepere, sed tanquam quotidie morituros, vt ante prædixerat, à sordidis cogitationibus animam custodire, & omnem æmulationem ad sanctos quosque conuertere: Meletianos vero schismaticosque, ne prope quidem accedere: Scitis enim, aiebat, eorum antiquam peruersitatem: neque cum Arianis communione iungamini, quia impietas eorum iam omnibus manifestata est. His enim illud addebat, nullum debere Christianum, cum seculi viderit potestates pro Arianorum & Meletianorum pugnare nequitia, à Christi territum discedere veritate: mortalium illam esse defensionem, nec diu fallacem permanere posse phantasiam. Quapropter aiebat, custodienda est pia fides in Christo & patrum religiosa traditio, quam ex scripturarum lectione, & crebro meæ paruitatis didicistis admonitu.

Traditio patrum servanda.

V. *D. Ioannes Apostolus suis discipulis etiam traditiones commendat.*

Hocherus Christi discip. in vita c. 47.

Cum D. Ioannes Apostolus exul esset, & ibi puerum cæcum curasset, ad eum vniuersi conuenerunt Iudæi, & Græci, & mulieres multæ: & loquebatur ad eos de sacris scripturis verbum Dei, & in fine adiecit: Filioli, estote memores verborum meorum, & seruate traditiones, quas accepistis ex ore meo, & præcepta Christi, quæ per sanctum eius Euangelium vobis tradita sunt, vt sitis obedientes filii, & regnabit Christus in vobis.

VI. *Ritus quosque seruandos pro laudabili cuiusque Ecclesiæ consuetudine.*

Aug. ep. 118. Decretum Gratiani p. 1. dist. c. 11. & Glos. ibidem. de Bellar. controuers.

Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri: sicuti quod Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cœlum, & aduentus de cœlo Spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur: & si quid aliud tale occurrerit quod seruetur ab vniuersa, quacunq; se diffundit Ecclesia, Alia vero, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti est, quod alii ieiunent Sabbato, alii vero nõ: alii quotidie cõmunicant corpori, & sanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt: alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi Sabbato tantum & Dominico, alibi tantum Dominico, & si quid aliud huiusmodi, animaduerti potest, totum hoc genus rerũ liberas habere obseruationes. Nec disciplina est in his melior graui, prudentique Christiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quamcumque forte deuenerit. Quod enim neq; cõtra fidem, neque bonos mores iniungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos viuitur, societate seruandũ est. Mater mea Mediolanũ me consecuta inuenit Ecclesiam Sabbato non ieiunantem: cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimæ memoriæ virum Ambrosium. At ille ait: Cũ Romam venio, ieiuno Sabbato: cum Mediolani sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam forte Ecclesiam veneris, eius morem serua: si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc cum matri renuntiassem, libenter amplexa est.

VII. *Chrismatis & olei exorcizati in baptismate vsum, veterem esse Ecclesiæ Cath. traditionem.*

Hincmar. in vita eius apud Sur. 13. Ianuar.

Æger quidam familiæ non ignobilis, sacro fonte nondum ablutus, cum à sancto Remigio Rhemorum Archiepiscopo visitari postularet, & iam velut in vltimo spiritu positus, credere se fateretur, & baptizari deposceret, ægroto abrenunciante, & benedicto fonte, sanctus Remigius à presbytero loci illius exorcisatum oleum & chrisma quæsiuit. Qui simplex oleum se quidem habere, sed oleum exorcizatum & chrisma in ampullis, in quibus fuerat, iam penitus defecisse respondit: Sanctus autem Remigius ipsas ampullas afferri præcepit: quas vacuas super altare misit, & se in orationem prostrauit. Surgens autem ab oratione, ampullam, in qua breuis habeatur olei exorcizati: & alteram ampullam, in qua breuis continebatur sacri chrismatis, plenas inuenit. Sicque infirmum, qui ante abrenuntiauerat, post abrenuntiationem oleo exorcizato perunxit: demumque baptisatum secundum traditionem ecclesiasticam chrismate sacro liniuit. Qui mox animę sanitate recepta, etiam corporis incolumitatem promeruit.

S. Remigius precibus impetrat sacrum chrisma.

Nota hic traditionẽ ecclesiasticam.

VIII. *Ritus Ecclesiæ Romanæ per traditionem receptos retinendos esse miraculo confirmatur.*

Richard. Bristonis to. 1. Motiuorum Antihæret. ex Beda lib. 1. hist. apud Surium 26. Maij.

Diuus Augustinus Britonum Apostolus, cum posteriores Britonas in Dominico Paschæ, in modo tonsuræ, in ritibus baptismi & aliis plurimis vnitati ecclesiæ contrarios cerneret, & longa disputatione habita, neque precibus, neque hortamentis, neque increpationibus suis ac sociorum, præbere assensum, sed suas potius traditiones vniuersis, quæ per orbem sibi in Christo concordant, ecclesiis præferre, huncl aboriosi ac longi certaminis finem fecit, vt diceret: Obsecremus Deum, & *qui habitare facit vnanimes in domo patris sui*, vt ipse nobis insinuare cælestibus signis dignetur, quæ sequẽda traditio, quibus sit viis ad ingressũ regni illius pperandum.

Psal. 67.

Adducatur aliquis æger, & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atque omnibus sequenda credatur. Quod cum aduersarii inuiti licet, concederent, allatus est quidam Anglus oculorũ luce priuatus: Qui cum oblatus Britonum sacerdotibus, nil curationis horum ministerio perciperet, tandem Augustinus iusta necessitate compulsus, flectit genua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, deprecans, vt visum cœco, quem amiserat, restitueret, & per illuminationem vnius hominis corporalem, in plurimorum cordibus fidelium, spiritalis gratiæ lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cœcus, ac verus summæ lucis præco ab omnibus prædicatur Augustinus.

TIT. XVI. De cæremoniis Ecclesiasticis.

EXEM. I. *Vt Iaddus Iudæorum Pontifex Alexandro Pontificalibus vestimentis indutus obuiam ierit.*

Iosephus Antiquit. Iudaic. lib. 21. ca. 16. Io Zonar. to. 1. Annalium.

POstquam Iaddus Iudæorum Pontifex audiuit Alexandrum magnum Gaza expurgata Hierosolyma propere perisse, solicitus hærebat inops cõsilii, nec inueniens quomodo deberet regem excipere iratum, eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis, ad opem eius confugit illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtq; populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse vero cum reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Experrectus autem è somno lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus, vt in somnis præmonitus fuerat, regis aduentũ præstolabatur: & cũ renuntiatũ esset, eũ iam nõ procul ab vrbe abesse progressus est cũ sacerdotibus, & vrbana multitudine, pompa quadam noua & venerabili, vsq; ad locũ qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectum sit. Et cum Phœnices & Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus rex posset permittere, direptionẽ scilicet vrbis & Pontificis exquisitũ suppliciũ: plane contrariũ euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, pontificemq; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem, cũ præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eũ accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vna ore consalutantibus Alexandrum, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cũ ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum pontificem. At ille nõ hunc se adorasse respondit, sed Deo, cuius Pontifex esset, honorẽ eum exhibuisse. Hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem, quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere: nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc, & visionis memor, quæ me ad hanc expeditionẽ impulit, puto me non sine numine in Dariũ exercitũ ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex animi sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit: & ascendens in templũ immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac pontifici quoq; suũ honorẽ exhibuit.

II. *Quomodo cæremoniæ Ecclesiæ Romanæ externos ad deuotionem trahant.*

Greg. Naz. Orat. in Iulian. Niceph. Eccl. hist. lib. ... cap. 21.

Cum Iulianus Imperator hoc vnum maxime ageret, vt omnes imperio Romano subditi Græcam complecterentur superstitionem, permolestum ei fuit, quod religionem suam à Christianismo gloria longe superari videret. Templa quidem, sacrificia, & patriæ Græcorum solennitates, festique dies per vrbes ex sententia ei fere procedebant. Illa vero maxime solicitudine angebatur, quomodo in posterum quoque cultũ talẽ stabiliret: quod metueret, si is præsidio suo destitueretur, ne breui rerum mutatione collaberetur. In primis sane quasi lethale vulnus ei hoc inflixit, quod multorum sacrificulorum coniuges, & liberos, & ministros Christianos esse videret: & quod secũ ipse consideraret, religionem nostram in sanctitate vitæ morumq; integritate eorum, qui eam complectuntur, consistere: omnem mouit funem, vt Græcorum mores ad instituta nostra accommodaret. Itaque in idolorum templis fieri curauit subsellia & primarios suggestus: instituit lectiones, & doctrinas, quæ tamen Græcis dogmatibus inniterentur: præterea sacerdotes, & lectores more nostro, item certas cæterarum horarum, & dierum preces. Scholas etiam & phrontisteria virorum & mulierum philosophiæ ethnicæ addictarum, peregrinorumq; & egenorum construxit domicilia, atq; aliam insuper ostendit humanitatẽ, vt Græcorum sacra talibus rebus admirationẽ consequerentur maiorẽ. Delectorũ quoq;, quę vel à prudentibus fiunt, ex cõsuetudine nostra pœnitentia interueniente, cõgruentes constituit coercitiones.

III. *Cæremoniæ ecclesiasticæ Valenti Imperatori stuporem incutiunt.*

Niceph. Call. ... hist. Eccl. ... 18. apud Baro. to. ... an. 370 ...

Quum Epiphaniorũ festus dies adesset, Valens Imperator cum vniuersa, quam secum habebat phantasia inaniq; & splendida pompa in ecclesiam, venit, & munus suũ ad sacrã mensam attulit: atque ibi, quod omnia miro ordine gererẽtur, ad stuporẽ

delapsus, & totus mutatus in solum concidisset, nisi quidam ex primoribus tunica correpta Imperatorem iam ruentem retinuisset. Vbi vero sermonem quoque cum viro contulit, magis etiam sapientiam sacrisq; obeundis concionibus atque conuenientibus peragendis dexteritatem, nec non ordinem rerum omnium pulcherrimum admiratus est.

IX. *De ceremoniis variis in baptismate Clodouei Regis Francorum ab Ecclesia obseruatis.*

vita S. mig. ap. r. 13 Ian. Hincma. Ep. scripta.

Cum Clodoueus satis superque instructus à beato Remigio iamiam baptizandus esset, via, qua ad baptisterium à domo regia eundum erat, velis ac cortinis depictis ex vtraque parte protenditur, desuper adumbratur, plateæ sternuntur, ecclesiæ cōponitur baptisterium, balsamo & cæteris odoramētis conspergitur: talemq; gratiam Dominus subministrabat in populo, vt æstimarent se paradisi odoribus refoueri. Sicque præcedentibus sacrosanctis Euangeliis, & crucibus cum hymnis & canticis spiritualibus, atque Litaneis, sanctorumque nominibus acclamatis, sanctus Pontifex manum tenens Regis è domo regia pergit ad baptisterium, subsequente regina & populo. Dum autem simul pergerent, Rex interrogauit Episcopum, dicens: Patrone, est hoc regnum Dei quod mihi promittis? Cui Episcopus: Non est hoc, inquit, illud regnum, sed initium viæ, per quam venitur ad illud. Cum vero peruenissent ad baptisteriū, clericus, qui chrisma deferebat, à populo est interceptus, vt ad fontem venire nequiuerit, sanctificato autem fonte, nutu diuino chrisma defuit. Et qui propter populi pressuram vlli non patebat ecclesiæ ingressus vel egressus, sanctus Pontifex oculis ac manibus protensis in cœlū cœpit tacite orare cum lacrymis. Et ecce subito columba niue candidior attulit in rostro ampullulā chrismate sancto repletam, cuius odore mirifico super omnes odores, quos ante in baptisterio senserant, omnes qui aderāt, inæstimabili odore repleti sunt. Accipiente a sancto Pontifice ipsam ampullulam species columbæ disparuit. De quo chrismate fudit venerandus Episcopus in fontem sacratum.

[C]hrismatis [a]mpulla [c]ælitus per [c]olumbam [a]llata.

V. *De cineribus à sacerdote percipiendis initio quadragesimæ, ab Angelo edocetur S. Lyduina.*

[I]o Brugm. [i]n vita eius [l].1.c.8. apud Sur. 14. April tom. 2.

Solebat S. Lyduina virgo admiranda, die cinerū pro sanctæ Ecclesiæ more ac instituto cineres è sacerdotis manu suscipere, sed si tardaret sacerdos, Angelus eius explebat vices. Cum itaque aliquando confessarius eius Ioannes Walteri ad eam venisset, rogaturus num cinere sancto consignari vellet, respondit illa, ab angelo sancto id iam factum esse. Stupente illo, quid sibi illud vellet, Lyduina dixit, vt manu tangeret caput ipsius. Fecit ille, & cineres sensit, iisdemq; etiam frontem suam communiuit. Docuerat eam Angelus reuerenter sacros illos cineres à sacerdote percipere, aliosque vt itidem facerent adhortari.

TIT. XVII. De auctoritate Ecclesiæ Romanæ.

EXEMP. I. *Romanam Ecclesiam summam habere potestatem.*

Histor. trip. lib. 4. c. 4.

Controuersiæ ad Pontificem referendę.

ROmanam Ecclesiam supremam habere auctoritatem, id Iulii facto comprobat Theodoretus libro quarto historiæ Tripart. his verbis: Eusebius (Arianus) eiusque consortes, calumnias in Athanasium factas Iulio Romano Pontifici destinauerunt. Qui ecclesiasticam sequens legem, etiam ipsos Romam venire præcepit, & venerabilem Athanasium ad iudicium regulariter euocauit. Ille continuo euocatione suscepta venit: calumniarum sarcinatores Romam quidem profecti non sunt, scientes facile suum posse capi mendacium: sed videntes oues pastore desolatas, lupum super eas pro pastore cōstituerunt id est, Gregorium, qui sex annis bestiis ferocibus crudelius vsus, pœnam malitiæ suæ soluit, ab omnibus amarissime laniatus.

II. *Quanti sint facienda Synodalia decreta, & quanta libertate defendenda, si a Romana sede sint approbata: & eius auctoritate munita.*

Niceph. Call. hist. eccl. li. 16.

Postquam Seuerus homo impius sedem Antiochenam inuasit, infinita, quæ verbis exprimere nō sit mala, à communione sua abhorrentibus, intulit. Et tum quidem Sabbam, solitudinis ciuē, & Theodosium cœnobiorum Principem ille Seuerus, aliiqua eius generis, vi adorti sunt, si eos in partibus suis haberent, omnia se consecutos rati, atque vbi animos eorum tentarunt, præclarus ille virtute Theodosius suggestum conscendit, ac veluti Dux quidā & Imperator pro concione monastica phalange aduocata, postquam multitudine silentium manu designauit, voce maiori sublata, hoc sic tonitrui in morē detonuit: *Si quis quatuor Synodos quatuor Euangeliis nō exæquat, anathema.* His verbis dictis, perinde atq; Angelus quidā, multitudine in stuporem coniecta, cum silentio omnibus inspectantibus per mediā turbā processit: & homines omnes cū animi cōsternatione viri eius tanquā egregii in bello Ducis consiliū factūq;, quo sanctas synodos sacris libris accensendas esse, veluti lege lata statuit, admirati sunt. Et litteras ad Imperatorē dantes, certamen se de eis ad sanguinē vsq; subituros, neq; ēt si quid accipat, se vllo modo à patrum traditionibus discessuros esse, indicarant atq; confirmarunt. Deinde circumquaque ciuitates peragrantes veluti inuicti belli Duces, omnibus facti sunt omnia, homines confirmantes, ad fortitudinē cohortantes, socordiam excitantes, hæreticā insaniā præuenientes, prædicantes denique Dei verbum simul Deum quidem & hominē, vnam vero eius subsistentiam siue personam esse, natura vtrumque horum, diuini-

Theodosii grauiter dictum.

tatem videlicet & humanitatem habentem. Id quod Synodus quoq; Chalcedonensis docuit: quæ etiam hæreticorum ex vtraq; parte errores declinauit. Eo enim quod personā vnam profitetur, Nestorii vesaniam repudiauit. Quod vero duas naturas deprædicat, Eutychetis & Dioscori contractionem reiecit. Ita Romana sedes censuit, tenuit ac tenet & tenebit.

Chalcedonensis Synodi doctrina contra hæreses.

III. *Auctoritas Ecclesiæ Catholicæ in suis decretis vera diuinitus probatur in sepulto excommunicato.*

Baro. to. 11. Annal. Eccles. ad an. Christi 1034. 17.

Finita secunda Concilii Lemouicensis Actione, rem memoria dignam ex nata occasione in medium attulit vnus ex Episcopis, quam ipsa acta sic habent: Tunc Episcopus Caturcensis cœpit enarrare dicens: Nuperrime post Conciliū Bituricense quidam de excommunicatis eques in nostra Diœcesi interfectus est, quē ego, rogantibus amicis, & propinquis eius, nullatenus soluere volui, vt cæteri me tum haberent: grauem enim culpam prædantis habuerat. Itaq; sine sacerdotis obsequio à militibus apud quandam ecclesiam sancti Petri, nō me iubente, sepultus est. Mane autem facto, corpus eius longe extra cœmiterium proiectum, & nudum super faciem eius terræ inuentū est: tumulus autem, vbi sepulturā habuerat, intactus, & ita, vt dimissus fuerat, repertus est. Quem iterum milites aperuere, & nihil amplius in eo nisi vestes, quibus inuolutū corpus fuerat, inuenerunt. Rursus cadauer ibidem sepelierunt, & diligenter tumulum sub enormi pondere terræ & lapidum claudunt: sed die altero proiectum cadauer, & tumulum intactum, vt supra aspiciunt. Quinquies sepeliunt: toties eodem electū tenore continentur. Tanto demum victi stupore, corpus longe à cœmiterio ecclesiæ terra obruunt. Quo terrore perculsi Principes militiæ, pacem nobis, velut putabamus, firmare nequaquam distulerunt. Ad hæc respondit Concilium: Quid hoc aliud est, nisi quia sub oculis hominū arbiter hominū affirmat, Ecclesiæ suæ auctoritatem, quia excōmmunicati à sepultura Christianorum iuste ab Episcopis segregantur? Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius quam pacem sectantur.

Mira de excom. sepulto in loco sacro.

IV. *De libertate Episcopi Oeniandi erga Imperatorem Anastasium in tuenda Romanæ sedis sententia.*

Io. Zonar. tom. 3. Annalium.

Episcoporum est tueri decreta Ecclesiæ.

Anno vicesimo quinto sui Imperii impurus Anastasius Episcopum Oeniandum audiens disertum admodum esse, & qui ora omnibus sententiæ de passo Deo assertoribus obturaret, eū hortatus est, vt ad suam factionem desciseeret, pollicens, cum quidquid petiisset illico acceptururū. Cui Episcopus: Tu, inquit, potius ad orthodoxos transi, ne dum opiniones impiorum hominum Seueri, Eutychis, & Dioscori amplecteris, æterno igni addicaris. Simulque apprehendens Imperatoris chlamydem: *Hæc, ait, vestis nequaquam te post mortem sequetur, O Imperator: sed sola comitabitur te pietas virtutum habitus:* missam fac Ecclesiam, quam Christus suo redemit sanguine. Indoctus es, & ratiocinandi ignarus, neq; vllum Ecclesiæ decretum perfecte intelligis: tantū imposturis & scurrilibus calumniis fatuos terres. Satis sit tibi dignitatis, quod Imperator es. Antistites Ecclesiæ vexare noli. Ad hæc Imperator pudore suffusus, obmutuit. Pauperrimus autem cum esset ille Episcopus, ne obulum quidem ab Imperatore voluit accipere, adeo liber erat, & solius in Deum fidei ac pietatis rationem habens.

V. *Auctoritatis ecclesiasticæ censuræ quanta sit efficacia ad coercendos Reges & Principes.*

Ex Theod. hist. Eccl. l. 5. cap. 18.

Albert. Pighius Campensis lib. Hierarchiæ Eccles. cap.

Ambrosii libertas in Theodosium.

Theodosius ille Magnus, Christianissimus alioqui Imperator, tamen pro humanæ fragilitate naturæ, præcipitis & inconsultæ iracundiæ, præsertim si quando iusta aliqua indignatione accenderetur, cum Tessalonicæ orta seditione, ex suis magistratibus aliquot à fureati multitudine saxis obruti & indigne tractati essent, ipse furorem furori obiiciens, in promiscuam multitudinem immisso milite magnam stragem edidisset, & populo post Mediolanum veniens ad templum de morte procederet, à B. Ambrosio tunc Mediolanensi Episcopo sibi occurrenti ante vestibulū, ingredi libera oratione prohibitus, & reprehensus de admisso scelere, excōmunicationis vinculo ad condignam vsque satisfactionem subiectus: iussusque reuerti in palatium, & ferre patienter vinculum, quod ipse omnium Dominus desuper approbaret. Quibus inquit ille, verbis motus Imperator, vt qui in sacra educatus doctrina sciret, quæ sacerdotum, quæque Imperatoris essent officia, cum gemitu & lacrymis in regiam reuertitur. Longo autem post tempore (octo enim menses abierant) venerat Natalitium Saluatoris nostri festum: at Imperator in regia sedebat lamentans & lacrymarum impendens stillicidia. Quo animaduerso, Ruffinus tunc aulæ magister, cuique ob familiaritatem liberius cū Imperatore loquendi potestas esset, accedit, & requirit tantarum lacrymarum causam. Tum Imp. acerbe eiulans, & largiter lacrymas profundens: Tu quidem Ruffine, inquit, ludis, meorum enim malorum sensu haud tangeris: Ego vero gemo lamentorque in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & mendicis pateat diuinum templum, illique libere ad deprecandum Dominum suum ingrediantur: mihi cum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum sit. Memoria enim teneo Dominicam vocem, quæ manifeste dicit: *Quemcumque ligaueritis in terra, is & in cœlo erit ligatus.* Tandem cum Ruffini verbis animatus, & in spē adductus impetrandæ absolutionis ab Ambrosio, præmissum illū ad exorandū Episcopū oratorē, ipse subsequeretur nec posset à Ruffino flecti Ambrosius, cū peruenisset, inquit, ad septa sacra, ipse quidē templū ingredi non præsumpsit, sed accedens ad Pontificē in ædicula salutatoria desidentē, prouolutus ad eius genua obsecrat, vt se vinculis absoluat. At Ambrosio tyrannicum dicente ad uentum

Theodosius pie & religiose instructus censuram Eccles. timet.

Anathemate percussus templo a cœlo eiectus.

Humilitas & pœnitentia Theodosii.

pentum eius, vt qui vim videretur inferre diuinis legibus, & absolutionem ab anathemate, sine legitima satisfactione, imperiali quodammodo fastu extorquere: Ego, inquit, contra legum sanctiones minime me offero, neq; contendo inique sacra intrare vestibula, sed te oro, vt vinculis me exoluas, vtq; tibi in mentem veniat communis Domini clementia, neu ianuam mihi occludas, quam omnibus, qui pœnitudine ducerentur, ipse Dominus aperuit. Cõtra vero percontante Pontifice, quam condignam pœnitentiam ostendisset post tantũ admissum scelus, qua medicina curasset grauissima illa vulnera, respondenteque Imperatore, ipsius esse medicinam temperare, qua vulnera illa sua possent curari, suorũ vero eadem vti: tandem exegit Ambrosius, vt legẽ de dilatione vindictæ scriberet, qua iracundiæ suffragia irrita redderentur. Et ita demum ab excõmunicatione solutus, & templum ingressus, nec stans, nec genibus flexis supplicabat Domino, sed pronus humi prostratus Dauidicam vocem emittebat: *Agglutinata est pauimento anima mea, viuifica me secundũ verbum tuum Domine*: manibus capillum vellens, & frontem percutiens, ac guttis fidelium lacrymarum pauimentum irrigans dari sibi veniam petebat.

Psalm. 118.

VI. *Auctoritatem ecclesiasticam in cohibendis sceleribus & sceleratis, omni vi, armisque omnibus, esse efficaciorem.*

Huius generis vnum ex multis Henrici eius nominis IV. Imp. adscribam exemplum: Hic itaq; cum in omni scelera & flagitia prolapsus, euerso iam statu Reip. turbata tranquillitate Ecclesiarum, ablata maiestate Imperij, euacuata auctoritate Principum, inuersis moribus, abolitis legibus, & secundum Prophetæ elogium, inundantibus maledicto, mendacio, homicidio, furto, postremo diuinis humanis, sacris profanis confusis omnibus, ipsi iam regno & imperio plane esset intolerabilis, nec optimatum & populorum aduersus eum toties facta coniuratio de ipso abrogando, & substituẽdo alio quicquam proficeret, sed Rempublicam misceret, cædibus incendiis & depopulationibus, ipso, vt callido erat ingenio, omnia eorum consilia, sceleratissimorum quorundam sibi obæratorum opera, interturbante, impediente ac dissipante, & optimates, quib. curæ erat Reipublicæ salus, persequente carceribus, proscriptionibus, & nullo non persecutionis genere, cum insuper vniuersalis Ecclesię Pastorem admonentem corripientemq; contempsisset, tandem ecclesiasticæ communioni illi interdictum est à Greg. VII. Rom. Pontifice, vna cum quibusdam, quorum omnia faciebat consilio, & quos impietatis ministros, consiliarios & fautores habebat. Inter quos cum Wilhelmus Traiecten. Episcopus causam Regis contra bonũ & æquum tueretur obstinatius, & propterea nõ solum nihili faciendam Romani Pontificis excommunicationem aliis persuadere conaretur, sed etiam publice dieb. solennibus inter Missarum solennia, ore rabido multa declamaret, & maledicta congereret in sanctum Pontificẽ, periurum, adulterum & pseudoapostolum illum appellans, breui post grauissima ægritudine derepente correptus, & vltricem Dei manum sentiens, miserabili eiulatu coram astantibus omnibus vociferans, iusto Dei iudicio & vitam præsentem se amisisse & æternam: quod in gratiam Regis Ecclesiasticæ auctoritati fecisset iniuriam, & Romano Pontifici, viro sancto & Apostolicarum virtutum sciens & prudens intulisset graues contumelias, & inter has ipsas voces sine vlla reconciliatione aut salutari pœnitentia exspirans infelicem spiritum, cæteris quidem vna cum Rege excommunicatis terribili exemplo extitit, & optimatum omnium animos religione impleuit, ita vt se paulatim omnes à palatio subtraherent, ne vetitæ communionis culpam pœnamq; incurrerẽt, nec ad Regem, licet crebris & solennibus iussionibus euocati, redire sustinebant, satius ducentes, Regem, quam Deum offendere, corporis quam animæ iacturam facere. Quamuis ille cõtra frustra irasceretur, fremeret, & minabundus in omnes insaniret, iactitans iniustam & nihili pendendam in se Romani Pontificis sententiam, in quem & alios sibi inobedientes, gladium suum, quem iuxta Apostoli vocem, ad vindictam malorum accepisse se iactitabat, iuste districtus esset, & rebellionis meritas pœnas exacturus. Sed plus valuit apud Principes Christiana religio, quam destituta iam auxiliis vana Principis comminatio.

Albertus Pighius li. 5. Hierarchiæ Ecclesiasticæ c. 2. Bar. to. 11. Annal. an. 1076. 35. 36

Henrici IV scelera.

Bene monentes contemnit.

Excommunicatur à Greg. VII.

Wilhelmi Ep. Traiecten praua defensio.

Eiusdem contumelię in Romanũ Põtificem.

Miserabilis eiusdem exitus.

Censuræ Pontificiæ cõtemptores eo exemplo horrent.

VII. *Primariam Ecclesiæ auctoritatem non ad quosuis, sed ad summum Pontificem pertinere miraculo declaratur.*

Inter eos, quos Henricus VIII. Anglorum Rex morte mulctari iussit, propterea quod constanter assererent, se nolle ab Ecclesia Catholica deficere, & validis rationibus & scripturæ testimoniis ostenderent, Regem sibi nõ posse vendicare Ecclesiasticam auctoritatem, supplicio quoq; affecti sunt Ioannes Trauersius sacræ Theologiæ Doctor in Hibernia, & Ioannes Toneus Augustinianus Cantuarię in Anglia. Stoneus quidem tenebatur aliquamdiu in carcere, ibiq; ad solita Christianorum arma confugiens, precibus & ieiunio triduano sine intermissione se dedit. Ibi tum ad eum facta est vox, licet neminem videret, quæ eius appellato nomine, iussit eum infracto animo pro ea, quam professus erat, sententia mortem oppetere. Multum inde ille confirmatus, permansit constans, nec vllis vel minis vel terroribus potuit à sententia deduci, maluitque fortiter mori pro iustitia, quam Regis parere voluntati. Porro Trauersius scriptis quibusdam Romani Pontificis primariam auctoritatem cum defendisset, eo nomine accusatus est: & raptus ad tribunal, non negauit, sed extensis digitis: His, ait, ea conscripsi, nec me eius facti vnquam vel pœnituit, vel Deo bene-

Laurentius Surius in breui Commentario rerum in orbe gestarum ad ann. Dom. 1535.

bene propitio pœnitebit. Igitur dictata in eum mortis sententia est, grauiaq; de more supplicia sumpta. Accidit ibi res admiratione digna, quam narrarunt illi, qui præsentes huic spectaculo interfuerũt. Cum carnifex manum illam amputasset, & spectante populo in ignem coniecisset, reliqua parte exusta, pollicem cum proximis duobus digitis, quibus solemus literas pingere, nulla ratione ignis, licet identidem inflammatus, absumere potuit. Quo insigni miraculo Deus, martyrem suum causam bonam tuendam suscepisse, declarare voluit: Causa enim, vt recte ait Augustinus, martyrem facit, non pœna.

Miraculũ de digitis igne non cõsumptis.

TIT. XVIII. Ecclesiasticos, non vero laicos rerum Ecclesiasticarum esse iudices.

Leuit. 14. Deut. 21. 2. Paral. 29.

Deus præcepit per Moysen omnem controuersiam à sacerdotibus dirimi.

Iosaphat Rex popularibus suis edixit, vt in iis, quæ ad legem, & cæremonias pertinerent, summum sacerdotem adiret, qui, si quid ambiguum esset, aut obscurum, tanquam diuinæ legis interpres id explicaret.

Decretaliũ lib 2. de Foro competenti.

Christus Matth 18. Dic Ecclesiæ: Est autem Ecclesia eo loco pastorum Ecclesiæ conuentus.

EXEMP. I. *Quomodo Constantinus Imp. in causas Ecclesiasticorum iudicium ferre detrectauerit.*

Ex Opt. in Append. nouissime Parisiis ed to Bar. to. 3. an. 313.

CVm Melchiades Papa in consessu decem & nouem Episcoporum damnato Donato hæretico, Cecilianum Carthaginensem Episcopum absoluisset, atque ab hoc iudicio Donatistæ schismatici ad Constantinum Imperatorem appellassent, indignatus ipse tam iniquæ & impiæ appellationi, sic respondit, vt Optatus scribit: O rabida furoris audacia! sicut in causis Gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt. Epistolam quoq; in hęc verba ad Episcopos dedit: Meum iudicium postulant, qui ipse iudicium Christi exspecto. Dico enim, vt se veritas habet: Sacerdotum iudicium ita debet haberi, ac si ipse Dominus residens iudicet. Nihil enim licet his aliud sentire, vel aliud iudicare, nisi quod Christi magisterio sunt edocti. Quid igitur sentiunt maligni homines, officia diaboli? Perquirunt secularia, relinquentes cælestia.

II. *Idem Constantinus querelarum libellos contra Sacerdotes cremari iubet.*

Baron. to. 3. Annal. an. 325. ex Sozom. lib 1. c. 16. & Trip. lib. 2. c. 1.

Cum Ariani Eustathium Antiochenum, Athanasium Alexandrinum, & alios Episcop. Catholicos infensos Constantino Imperatori reddere pertentarent, structis calumniis, & libellis, quib. eum impellerent, vt sedibus eos eiiceret, & in exilium amandaret, Imperator ex Donatistarũ causa diutius ventilata prudentior factus, à libellorum prorsus abstinuit lectione, quos omnes igne cremandos, ac sic penitus abolendos curauit. Rem vero ante Synodum gestam Sozomenus narrat his verbis: Multi autem ex sacerdotum numero qui (vt euenire solet) tanquam ad causas suas priuatas disceptandas in vnum conuenerant, tempus opportunũ sibi iam oblatum putarunt ad res eas corrigendas, quæ ipsorum animos offendissent. Itaq; singuli libellũ de criminibus, quę aliis obiicerent, Imperatori offerre, & peccata in se admissa iam ante exponere cœperunt. Cũ autem illud in dies fere singulos accideret, dat mandatum Imperator, vt singuli crimina quæ aliis obiicere constituerant, ad certum diem proponerent. Vbi dictus dies venit, Imperator oblatis sibi libellis acceptis: Istæ, inquit, criminationes tempus quidem sibi præstitutum habent, diem videlicet magni Iudicij Iudicem autem, qui sit tum de omnibus sententiam pronunciaturus, mihi vero non est fas, cum homo sim, eiusmodi causarum cognitionem arrogare, pręsertim cum & qui accusant, & qui accusantur, sacerdotes sint. Nam non deberent se tales præbere, vt ab altero iudicentur. Age igitur, deletis criminibus, exemplum diuinæ clementiæ in danda mutuo venia imitati, iungamus amicitiæ fœdera, & fidei negotia, quæ vos in hunc locum conuenire compulerunt, serio pertractemus. Hac habita oratione Imperator iubet tum criminationes illatas nullius momenti esse, tum libellos comburi, diemque præstituit, ad quem de rebus fidei vocatis in controuersiam decideretur.

Constantinus Imp. nolebat iudicare de causis sacerdotum.

III. *Aurelian. Imp. licet gentilis agnoscit Pontif. Romanum sanctæ Ecclesiæ iudicem.*

Euseb. Caesariens. lib. hist. Eccle. cap. 14.

Sub Aureliano Imperatore fuit Christianis cum Paulo Samosateno hęresiarcha controuersia de domo quadam, quam pars vtraq; templo exædificando designauerat. Consultus Cæsar, vt litem dirimeret, ad Romanum Pontificem (gentilis licet) causam disceptandam remisit, iussitque domum illis tribui, quibus Romanus Episcopus, & alij Italiæ sacerdotes adiudicassent. Nouerat enim (vt ait Eusebius) Romanum Pontificem supremum esse apud Christianos Iudicem, ad quem pertineret de rebus ecclesiasticis sententiam ferre.

IV. *Valentinian Imp. renuit de rebus fidei & Ecclesiæ iudicare.*

Niceph. lib. ... c 30. Sozom. 6 ca. 7. Rufin 1. cap. ... Baron. to. ... an. 364.

Postquam Valentinianus Imperator Valentem fratrem in Imperij collegam assumpsit, vt tũ Orientali tum Occidentali pariter languenti imperio simul consultum esset, illud opportunum (quod videbatur) remedium excogitauit: nimirum vt relicto Valente in Oriente, ipse sese transferret in Occidentem: sicque fore vt tumultuantes vndique barbaros coercerent. Eiusmodi itaque consilio inito, partitis inter se exercitibus, eorumque ductoribus, rebusq; dispositis, percursis Thraciis, vna simul in Pannoniã descendentes, Sirmium peruenêre. Inde tandem ab inuicem digressi, Valens reuersus est Constantinopolim

polim, Valentinianus vero Mediolanum se cõtulit. In itinere vero memoria dignum hoc accidisse Sozomenus tradit. Vbi, inquit, decessit Constantinopoli Valentinianus, perque Thraciam Romam versus iter fecit: Episcopi Hellesponti & Bithyniæ, & alij omnes, qui Filium Patri consubstantialem asserendum putabant, mittunt ad eum pro se Legatum Hypatianum Heracleę (quod est oppidum Perinthi) Episcopum, oratum, vt sibi de doctrina fidei rite cõstituenda in vnum conueniendi potestas permitteretur. Qui cum venisset ad Valentinianum, & Episcoporum ei postulata exposuisset, respondet ille: Sibi, qui vnus è laicorum numero erat, non licere se eiusmodi negotiis interponere: & ideo sacerdotes & Episcopi, inquit, quibus hæc curæ sunt, seorsum per se vbicunque ipsis libitum fuerit, in vnum conueniant. Quo responso ad legationem Hypatiani dato, Lampsaci Concilium cogunt.

…entinia- Imp. re- …de do- …na Ec- …æ iudi- …

V. *Principes periculose, cum dispendio animæ, corporis ac etiam rerum, sese rebus ecclesiasticis aliquando immiscent.*

…to. 10. …nal. ann. 910. ex …rio & …Crantz. …Metrop. …on. li. 2. c. … & M…ri- Scoto.

Otto secundus, Ottonis Magni filius, cum exercitu in Calabriam aduersus Saracenos Græcis adiunctos profectus, offenso numine in sanctis eius, ingẽtem cum exercitu cladem expertus est. Episcopatum, quem pater in sacrum honorem pretiosissimo martyri Laurentio erexerat, ambitione suorum, in peccatum ductus filius destruxit, non faciens ordinem: quasi qui aquam in mare fundit, Episcopatũ deiecit, vt plenum deliciis Archiepiscopatum ditaret: Tulit Episcopum optimo Laurentio, posuit Parthenopoli Archipræsulem nostro Mauritio. Factum est contra ius in Ecclesia Dei, donec adueniens nouus Rex, & religiosissimus veterem errorem correxit. Post tres Ottones Henricus Christianissimus ecce venit, qui malefacta correxit Propter hoc peccatum (veluti patet) pugnante Laurentio, victoriã Otto perdidit, & diebus suis omnem confusionem recepit. Auertente faciem Deo quæ sit virtus tua, ô homo, specta nunc in homine vno. Quid prodest bellicus ardor? Quid valet virtus sine suo loco? Age tunc cuncta cum consilio. Quorsum venis sapiens inuito Deo? sicut scriptum est: *Non est consilium, non est ratio contra Deum.* Quapropter audiamus bonum consilium, quo dicitur; *Omnes curas & cogitatum tuum iacta in Dominum, & ipse te enutriet. Spera in Domino, & ipse faciet.* Inspiciamus magnæ indolis virum, ex multo merito Imperatorem Augustum: ecce dum peccat flagellatur, plenus aduersis media vita moritur, iacet nunc inglorius, ô vtinam & non reprobus, pulchræ virtutis alumnus. Prius vero quã moreretur, vt ad pœnitentiam hominem stimularet, sicut est solus semper clemens Deus, talem visionem cuidam sapienti ostendit, quam vt auditam recolimus, infra annotare non absurdum putamus. Nocte intempesta, quando altus sopor solet occupare homines, vidit visum de quo agimus, Regẽ Ot-

…to pec- …s in S. …urentiũ …nitur.

…uerb. 21.

…lm. 54. …l. 36.

…sum de …ade ven- …ra Otto- …s II illius- …e causa.

tonem aureo solio sedentem, sub pedibus eius argenteum scabellum, Episcoporum, & adstantium procerum circa ipsum prospexit seriem longam. Intrauit autem decora facie, instar ignis, iuuenis, quẽ niuea vestis vestiuit, & purpurea stola in pectore cinxit. Nec stat. Via vadit, argenteum scabellum sub pedibus Cæsaris cum indignatione subtrahit, & auerso vultu ianuam petit. Quod ægre ferens, post illum cucurrit tale somniũ cernere qui meruit: Quæso, inquit, Domine mi, dedecus ne facias, suppedaneum reddas: quisquis qui tanta audes, obsecro, Regem coram populo ne confundas. (Hæc magna potentis Laurentij vera persona erat, sicut illi Episcopo post agnoscere Deus concesserat) Immo, inquit, si meum dedecus non emendat, maiora faciam, subtracto scabello, ipso solio deponam.

VI. *Honorius Imp. neq; per se, neque per suos rebus Ecclesiasticis se vult immiscere.*

Honorius Imp. Arcadium fratrem suum reprehendit, quod contentionibus ac controuersię Constantinopoli inter Episcopos, qui factionem Theophili, & eos qui Chrysostomi partes sequebãtur, exortis auctoritatem suam interposuisset: ac inter alia hæc ait: Si quid de causa Religionis inter Antistites ageretur, Episcopale oportuerit esse iudicium: ad illos enim diuinarum rerum interpretatio, ad hos Religionis spectat obsequium. Idem Imperator, ait Cassiodorus, misit in Africam Marcellinum Tribunum ac Notarium, qui erat ei quasi à secretis, vt ibi curaret haberi congressum & colloquium inter Catholicos & Donatistas, si qua ratione controuersiæ de religione conciliari possent. Voluit autẽ religiosissimus Princeps ita communicationi Marcellinum adesse, vt in illa non iudicis simpliciter, (laicis enim interdictum erat in causis Ecclesiæ iudicem agere) sed cognitoris, honorariique arbitri nomen ferret, cuius partes essent, suum cuique locum ac sedem assignare, pacificatorem agere, curare ne quid inter Episcopos inordinate vel tumultuarie fieret, & seposita vi omni & dolo, tranquille & sine strepitu cũcta transigerentur. Rursum, turbis ac periculoso schismate inter Clerum & populum Romanum exorto, cum in Sozimi Papæ mortui locum electione iusta suffectus esset Bonifacius, & Eulalius populi fauore in Sedem Petri se intruderet, Honorius Imp. iudicare noluit, vter illorum legitime & iuxta canones electus esset: sed, qui de nata controuersia disceptarent, Antistites & Clericos conuocari fecit. Nouerat enim Ecclesiasticam esse causam, non sui iuris aut tribunalis.

Baro. tom. 5. an. 404. & 411. Extat hac Epist. in eod. Vatic.

Lib. 6.

De electione Papæ nõ vult Honorius iudicare.

VII. *Theodosius iunior Episcoporum negotiis in Concil. se non interponit.*

Theodosius minor Honorij ex fratre nepos, in epistola, quam per domesticum, & familiarem suum ad Concilium Ephesinum dedit, ita scribit: Igitur Candidianum, præclarissimum religiosissimorum domesticorum comitem ad hãc sacram ve-

Cyrill. to. 4. epist. 17. Acta Ephes. edit Peltan. c. 32. to. 1.

ſtram Synodum abire iuſſimus, ſed ea lege & conditione, vt cum quæſtionibus & controuerſiis, quę circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat. Nefas enim eſt, qui ſanctiſſimorum Epiſcoporum catalogo adſcriptus non eſt, eum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationib. ſe immiſcere.

VIII. *Sigiſmundus Polon. Rex eiuſq; filius nolunt quidquam de rebus religionis decernere.*

Laur. Surius in Commēt. rerum in orbe geſtarum an. 1548.

Sigiſmundus Auguſtus, Sigiſmundi Regis Poloniæ filius, excelſo animo Princeps, & paternis veſtigiis in Catholica religione inſiſtens, patri ſucceſſit anno 1548. De illo teſtatur ampliſſimus Cardinalis Warmienſis Stanislaus Hoſius, eum, cum peterent nonnulli in comitiis Warshauienſibus, vt de cauſa religionis cognoſceret, conſtanter admodum recuſaſſe, dixiſſeque, non ſui id eſſe muneris: Regem ſe, non Pontificem, agere velle: ſatis ſibi negotij eſſe cum profanis cauſis. Eadem fuerat & Sigiſmundi patris eius vox. Erant enim quandoque, qui Sirenarum mortiferis cantionibus dementati, peterent ab illo, vt puram Lutherici Euangelij doctrinam in ſuo regno prædicari pateretur. Tum ille animo vere heroico, pureq; ac germane Chriſtiano: Non eſt meum, inquit, de puritate verbi cognoſcere: munus hoc Epiſcoporum eſt: quorum iudicio etiam ego ipſe libens me ſubmitto, quorumq; iuriſdictionem in omnibus ſaluam eſſe volo. Vtinam hanc tanti Regis conſtantiam plerique alij ſecuti eſſent politici magiſtratus, quibus ab impoſtoribus iſtis noui Euangelij buccinatoribus peſtifera adulatione perſuaſum eſt, ad ipſos pertinere, vt de fide & religione ſibi iudicium vſurpent. Quæ res magnas non vno loco attulit calamitates.

Vox Rege Catholico digna.

TIT. XIX. De diſciplina eccleſiaſtica.

4. Reg. 19. 3. Reg. 13. Num. 21.

Deus ipſe per Angelos caſtigabat delinquentes, vt in exercitu Sennacherib. Item per beluas, vt falſum Prophetam per Leonem. Populum murmurantem per ſerpentes. Sic Moyſes ipſe exactam ſeruabat diſciplinam, vt cum deſcenderet de monte. Sic Ioſue laſciuientem populum caſtigauit. Sic Chriſtus, & Apoſtoli, vt patet, ex 4 Euangeliis, & Actis Apoſtolorum & Epiſtolis.

EXEMP. I. *Iuſtitiam Eccleſiaſticam in delinquentes ſine reſpectu eſſe exercendam.*

Pet. Ribadeneira li. 2. de Princ. Chriſtiano c. 5. ex Surio to. 3.

CVm S. Dunſtanus Cantuarienſis in Anglia Archiepiſcopus, luxum quorundam ex Clero caſtigare vellet, eiuſque veniam & impunitatem Rex ipſe depoſceret, imago Chriſti cruci affixi, quæ pręſens erat ad Dunſtanum conuerſa hæc dixit, Caſtiga illos, neue parce: qua voce ſtupefactus Rex à deprecatione deſtitit.

II. *Toto ſeptennio pœnitentiam agit Maximus Ep. Salonitanus ſacris & communione interdictus.*

Greg. lib. 7. e...

Gregorius Magnus in cauſa Maximi Epiſcopi Salonitani, initio quidem clementiſſime moderatiſſimeque ſe geſſit, ſtuduitque pro viribus, vt ſeſe recognoſceret, ac facinoris, quod patrarat, pœniteret. At cum deinde hominem natura inſolentem, & imperatoris gratia ac patrocinio fretum, obſtinatiorem in ſua pertinacia cerneret, nihil veritus Imperatoris auctoritatem, audaciam Maximi fortiter fregit, eũque Chriſtianis Sacris, Communioneque fidelium interdictum in iis ſordib. totos annos ſeptem iacere permiſit. De cuius tandem ſeria quamuis ſera pœnitentia, ac ſanctiſſima Gregorij charitate ita Ioannes Diaconus: Inter hæc præuaricator Maximus anno ſeptimo excommunicationis ſuæ poſt caſtigationes & flagella Gregorij ad cor reuertens, Rauennam petiit (annuente pro ſua clementia S. Gregorio) & iactauit ſe tenſus intra ciuitatem in media ſilice clamans, & dicens: Peccaui Deo, & beatiſſimo Papę Gregorio. Et agente eo pœnitentiam tribus horis, cucurrit Gallinicus Exarchus, & Caſtorius Chartularius Eccleſiæ Romanæ cum Mariniano Epiſcopo, & leuauerũt eum de ſilice: qui etiam cœpit ampliorem pœnitentiam coram eis agere. Quod Gregorius vt audiuit, ad miſericordiam protinus rediit.

Lib. 4 ... S. Gre...

III. *Per diſciplinam demiſſe ſuſceptam Canonici animo purgatorio immunis.*

Tho. Cantiprat. li. ... Apum c. 17. §. ...

Cum in Teutoniæ partibus circa annum Domini milleſimum ducenteſimum quadrageſimum ſecundum, adoleſcens quidam nobilis in lubricitate corporis exceſſiſſet à ſenibus concanonicis, & à Decano ab ingreſſu eccleſiæ arctatus eſt, & infra ſepta monaſterij, quaſi pro agenda pœnitentia, in loco ad hoc deputato recluſus. Qui humiliter valde pœnã ſuſcipiens, flagellabatur interim à Decano, & grauibus conuiciis culpabatur. Eo autem adhuc in pœnitentia exiſtente, contigit eum à concanonico ſuo innocenter de nocte, & latenter occidi. Vno ergo, eadem nocte, ex canonicis, vno ſancto poſt matutinas orante ſuppliciter in ſecreto, vidit ſubito totam eccleſiam illuſtrari, & apparente multo comitatu Sanctorum, glorioſam Virginem matrẽ Chriſti in medio omnium velut magiſtram & dominã conſedere, & ſuper diuerſis negotiis vniuerſalis eccleſiæ tractatum habere. His finem datis, patronus eiuſdem eccleſiæ exorſus eſt, dicens: Et quis ex vobis miſerebitur mei canonici, vt præſentem Domini noſtri matrem pariter rogitemus, vt ſuper piaculo eius ſolita pietate flectatur: Et mox ſupplicantibus ſanctis allata eſt anima, & omnibus dicitur: Quia locus iſte ſpecialiter diſciplina viguit, & adoleſcens iſte iam mortuus diſciplinam libens accepit, & ex corde pœnituit, pro purgatorio cedat ei mors innocens, quam ipſe ſuſtinuit tu, autẽ anima, pete quod vis, & fiet tibi. Et anima: Pro occiſore, inquit, meo peto, qui me occiſo ſtatim valde pœnituit, & ad Dominum Apoſtolicum confeſtim iter arripuit, vt ipſe

Sanct... runt ... eccleſ... partic... ter pa... ſuaru... ecleſ.

Diſci... eccle... cæ vi...

miſe-

misericordiam consequatur: & mox responsum accepit: Sicut digne petisti anima, fiet tibi. Hæc vt audiuit orans, Canonicis quod vidisset exposuit. Locum igitur introeuntes occisum inueniunt, & deplangunt: occisorem vero, mox post factum, de nocte iter arripuisse ad Apostolicum repererunt.

IV. *De seuera disciplina Capitulari Rhemensis Decani in nepotem suum Canonicum Atrebatensem.*

...n lib. 2. ...9.§.3.

Audi iterum, quod Rhemensis ecclesiæ Decanus de filio sororis suæ egerit excedente. Ob amorem & reuerentiam dicti auunculi sui, canonica præbenda in Atrebatensi ecclesia clerico est liberaliter collata: post tempus autem, ipse clericus pro lapsu carnis punitus per annum suspenditur à præbenda. Inde casus accidit, vt Decanus, eius auunculus, ad ciuitatem Atrebatensem causis emergentibus deueniret. Qui honeste, vt talem virum decebat, à Canonicis est receptus. Narrat etiam ei excessus nepotis à sociis, pœnaque inflicta: vt scilicet canonica portione vno anno careret, promptumque esse Capitulum pœnam liberaliter relaxare nepoti, si pro eo preces fundere dignaretur. Et ille: Quare non? inquit. Filius sororis est. Conuocato ergo Capitulo Canonicorum, dixit: Nepotem in eum excessisse percepi, & iuxta consuetudinẽ ecclesiæ per annum in præbenda punitũ. Rogo vos, vt in meum arbitriũ ponatis hanc noxam: nec mora, cunctis læto vultu annuentibus (erat enim clericus de bonis sociis illis, quorũ nec vnus vnquã, vt vulgo dicitur, bene fecerat) Decanus subiunxit, dicens: Vestri gratia, vos Domini mei charissimi, noxam nepotis mei in meum arbitrium posuistis. Commendo quidem & approbo consuetudinẽ vestrã, qua per annum lubricos in carne puniti. isti anno, quo nepos meus à vobis in præbenda punitus est, alterum annum addo, vt duobus annis omni beneficio careat præbendali. Et si quidẽ medio tempore se correxit tali modo, vt digne restitui mereatur vestræ in hoc anno beneuolæ largitati: sin a. ipso facto quo male se gesserit, nunquã ad præbendã vel gremiũ huius ecclesiæ in perpetuũ admittatur. Hæc vt audiere Canonici, mire in verbo ædificati sunt, & tantam Decani virtutem per totam Galliam vulgauerunt.

...sciplinæ ...pitularis ...emorabi- ...exem- ...um.

V. *Disciplinam Eccles. lubens suscipit Henr. II. Angl. Rex ob cædem S. Thomæ à suis patratam.*

Neubrigensis lib. 2. histor. Angl. c. 25. Tho. Bozius de signis Ecclesiæ lib. 11. c. 9.

Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo septuagesimo, cum Thomas Cantuariensis Episcopus reconciliatus Henrico II. Angliæ Regi in Angliam rediisset, litteris Pontificis Romani diuulgatis, quas ipse impetrauerat, suspendit à munere episcopali Episcopum Eboracensem, & aliquot alios Episcopos, qui vna cum Eboracensi Henricum III. Henrici filium coronauerant: questus namq; Thomas est Pontifici Romano ea de re, quod coronatio ad Cantuariensem pertineret, diceretq; id factum nõ sine iniuria sua, qui tunc erat in exilio. Res perlata ad Henricum II. fuit in causa, vt recrudescentibus antiquis offensis inter alia diceret, se per vnum non posse regnare. Quod verbum nonnulli excipientes, nescio Rege, Thomam trucidarunt. Rex indigne id tulit: reos ipse Romam misit: legatos, qui ipsum purgarent apud Pontificem, addidit. Admissi ægri difficulter impetrarunt, vt Alex. III. legatos mitteret, qui rem cognoscerent, Regem vel absoluerent, vel damnarent. Missi innocentẽ Regem perpetratæ cædis inuenerunt. Rex a. sic ad eos est locutus: Disciplinam non refugio Christianam: decernite quod placuerit: deuote amplectar, exsequarque decretũ. Quo dicto, & veste abiecta iuxta morem publice pœnitentium, nudum se Ecclesiasticæ submisit disciplinæ. Hæc verba ipsa Neubrigensis Anglici scriptoris, qui hoc tempore vixit, flagellis cæsum more Ecclesiastico, humerisque nudatum in publico Regem narrantis.

Thomæ Cantuariens mors violenta.

Henrici II. Regis Ang' pœniten

Tt. XX. De aqua benedicta.

Olim à sacerdotibus benedicebantur aqua & cinis. *Leuit. 9. & Hebr. 9.*

Exemp. I. *D. Matthæus Apostolus aqua benedictæ institutor.*

S. Clem. Rõ. li. 8. Constit. Apost. c. 35. & prius ca. 29. iuxta transl. Francisci Turriani Baro. to. 1. Annal. an. Do. & Laur. Sur. in Chron. ad an 1524.

De aqua, & oleo ego Matthæus constituo, vt benedicat Episcopus aquam aut oleum: sin vero non aderit, benedicat presbyter præsente Diacono. Cum autem Episcopus aderit, assistant presbyter & Diaconus. Dicat autem in hunc modum: Domine Sabaoth, Deus virtutũ, creator aquarum & largitor olei, miserator & amator hominum qui dedisti aquam ad bibendum & abluendum, & oleum ad exhilarandum faciem in exultationem lætitiæ: ipse etiam nunc sanctifica per Christum hanc aquam & oleũ ex nomine eius, qui obtulit, vel quæ obtulit, & tribue ei vim sanandi, & depellendi morbũ, fugandi dæmones, expellendi insidias, per Christum spem nostram, cum quo tibi gloria, honor & cultus, ac sancto spiritui in sæcula, Amen.

Aquæ benedictæ vis, vsus & antiquitas.

II. *Aqua benedicta S. Io. Chrysostomus reddit sanum matri filium.*

Simeon Metaph. in vita S. Io. Chrys. 13. Nouemb. an. Dom. 390.

Narrat Metaphrastes aliquot miracula à S Ioanne Chrysostomo huius aquæ benedictæ vsu patrata in vita eiusdem sancti 13. Nouembris. Illustri, inquit, cuidam mulieri Antiochiæ, nomen erat Euclia: ei vero erat dilectus filius, qui ardenti febre laborabat, & veniebat in mortis periculum. Qui igitur? mater imitatur Chananeam, & non minus, quã filius suis inflammata visceribus accedit ad beatũ, emittens voces illi similes: & non similiter, vt illa in filia, sed in filio miserabiliter rogans, vt consequeretur misericordiam. Sed oportet animum attendere & considerare, quem admodum egregio illi viro erat animus, animas õt curare, illasq; multo magis: quoniam, vt male paterentur corpora, has inuenie-

bat cauſas. Et hoc quidem iam euaſit manifeſtum, per ea quæ præceſſerunt à nobis autem rurſus quoque oſtendetur. Videntur enim pueri parentes fuiſſe in vita agenda ſocordes, & negligentes. Cum enim concitate & inſane admodum ferretur mulier ad ſupplicandum; habebat enim maximam lamentandi occaſionem, vt quæ poſt quatuor filios iam mortuos ipſum quoque viſura eſſet mori, ille cum ſpiritu in eo habitante vidiſſet ea, quæ latebant, & cognouiſſet quod peccata parentum filiis mortem conciliauerant, cũ ea publice accuſaſſet: Hunc quoque, inquit, quintum, niſi eorum quæ feciſtis, vos ſubierit pœnitentia, videbitis è veſtigio mortuum, & exanimem. Cum a. parentes, his auditis, veram & ſinceram promiſiſſent pœnitentiam, ille miſertus calamitatis aquam iubet afferri, quam cum ter quidẽ ſignaſſet in nomine S. Trinitatis, & ter ea aſperſiſſet illum, qui ægrotabat, ſanum, & à morbo liberum reddidit ei, quæ genuerat.

III. *De curata cuiuſdam hæretici vxore hac ipſa aqua benedicta, miraculum.*

Idem Metaphr. in vita S. Io. Chryſoſtomi 13. Nou. an. D. 309. Leo Imp. in orat. de laud. S. Io. Chryſoſt. idem recenſet.

Qui illo, ait ille Metaphraſtes, tempore erat præſes ciuitatis, laborabat morbo dogmatum Marcionis, & fauebat illius ſectatoribus: & ideo parti orthodoxæ erat cauſa malorum innumerabilium. Huius vxorem is qui arcane, & benigne hæc variat dimiſit laborare morbo torminis inteſtinorum. Illa autem à malo ſuperata omnem quidem refellit medicinæ artem: omnes vero, qui eadem ſentiebant, vocantes ad orationem, nõ eam melius affecerunt; immo vero deterius, mali tempus ei producentes, vana ſpe curationis. Vix tandẽ autem Ioannis gratiæ recordati, cum hoc apud ſe ſtatuiſſent, quod ſi per ipſum fieret à morbo liberatio, ſimul etiam deſiſterent à morbo dogmatis, qui eſt longe grauior. Cum ſic ſibi perſuaſiſſent, in lecto decumbentem afferunt mulierem, & eam ſtatuunt pro foribus templi, deſiderantes inuenire Flauianũ, & beatum vultum Ioannis. Sancti ergo ad eos egrediũtur, neque enim par eſſe, neque honeſtũ cenſebant, vt eis templũ pateret, quorum anima nõ patebat dogmatibus pietatis. Primus autem eis dixit vetus ille homo Dei: Beata, inquam, illa & ſuauis lingua, Quid vos mouit, vt ſtatueritis venire ad templum Chriſtianorum, qui Chriſtum quidẽ auerſamini Marcionẽ a. plurimi facitis, & habetis in magno honore? quod quidem plane ſatis oſtendit, quod illius cultores conuocaueritis ad morbi, aut alicuius moleſtiæ liberationem, & quod cum illi precati eſſent, non aſſecuti ſunt curationem. Quod quidem vobis accidit præter expectationem. Diſcedite ergo ab hoc ſacro templo, quoniã nec vos poteritis omnino Chriſtũ tentare, ne hoc ſtulte puteris. Illi autem dicebant, ſe parentũ errore eſſe captos, & vſque in hodiernum diem fuiſſe ſuperatos à mala conſuetudine. Sed per Chriſtũ (aiebant) vos rogamus, miſeremini pœnitentiam. Sic enim eo quod corpus recte afficietis, efficietis etiam, vt ſana ſit anima: ſciatis enim fore, vt nos nequaquam amplius abſtineamus à cõmunione veſtra, quæ eſt ex vera pietate. His flexus magnus Ioannes iuſſit aquam afferri, cui cum diuinum ſignaculum inieciſſet Pontifex, ſic enim illic ei perſuaſit, mulieri infudit in Chriſti nomine. Quod quidem cum factum eſſet, quę in lecto decumbebat, ſtatim ſurrexit ſana, & cũ marito & ciuibus vna voce vnanimes Chriſtũ magnificabant.

S. Ioan. Chryſ a[...] bened. [...]retici v[...]rem ſan[...]

IV. *De ſanitate aquæ benefi io collata familiæ Hortenſii Senatoris Aruernæ ciuitatis.*

Greg. Turon. i[...] tis Patr[...] in vita [...] Quintia[...] an. D. 5[...]

B. Gregorius Turonenſis inſigne refert exemplũ in vita S. Quintiani Aruernæ ciuitatis Epiſcopi, his verbis: Poſt peractã ſtragem cladis Aruernæ, Hortenſius vnus ex Senatoribus comitatum vrbis illius agens, quendam de parentibus ſancti Honoratum nomine in vrbis platea nequiret retineri iuſſit: quod celeriter beato viro nunciatum eſt: tum ille per amicos ſuos cœpit rogare, vt eum data audientia ſolui iuberet, quod ille nullatenus præſtitit. Tunc beatus ſenex deferri ſe in plateã, qua ille tenebatur, iubet: allatus autem rogabat milites, vt eum dimitterent: illi vero timentes, obedire auſi non ſunt Pontifici. At ſacerdos: Ad domum, inquit, Hortenſii me velociter deportate: erat enim ſenex valde, & propriis pedibus ire non poterat: deferentibus a. eum in domum Hortenſii miniſtris eius, excutiens in eam puluerẽ calceamẽti ſui ait Maledicta ſit domus hęc & maledicti habitatores eius in ſempiternum, fiatque deſerta, & non ſit qui habitet in ea. Et dixit omnis populus, Amen. Et adiecit: Quæſo, Domine, nunquã de iſtius generatione promoueatur quiſquam ad Epiſcopale ſacerdotium, qui Epiſcopum non exaudit. Egreſſo autem ex ea ſacerdote, protinus omnes familiæ, quæ in domo illa erant, à febre corripiuntur, & parumper ingemiſcentes ſpiritum exhalabant: quod cum iam die tertia ageretur, videns Hortenſius ſibi nihil de ſuis ſeruis reſeruari, timens, ne etiã & ipſe pariter interiret, ad ſanctũ virũ mœſtus ingreditur, proiectuſque ad pedes eius cũ lacrymis veniam rogat, quam ille benigniſſime indulgens, benedictam aquam Domini tranſmiſit: illaq; per parietes reſperſa, omnis ægritudo protinus eſt depulſa, ac magna ibi virtus apparuit: nam & qui morbum incurrerant, ſanati ſunt; & qui ſanati erant, vltra non incurrerunt.

V. *Lunaticum aqua luſtrali curauit S. Odilo Abbas Cluniacenſis.*

Petr. Da[...] in vita S[...] Odilonis [...] D. 1048.

In Iurenſi monaſterio vir Domini Odilo Abbas Cluniacenſis aliquando conſtitutus, reperit puerum nomine Gerardum, terribili caducæ paſſionis languore detentum: qui ſæpiſſime quaſi lunaticus corruebat, & ſic eum occidui languoris impetus obruere conſueuerat, vt in eo neque vox, neque memoria, nec prorſus aliqua membrorum officia remanerent, ac fere à mortuo nihil diſtaret. Huic homo Dei miſericorditer cõdeſcẽdẽs, fratribus, vt pro

eo Dei

[…]lio cũ aqua […]icta.

eo Dei clementiam deprecentur, iniungit: ipse vero ad sacrosanctum altare, Missam celebraturus, accedit: æger etiam vt interesset, admonuit. Cui mox Eucharistiæ salutaris munus tradidit: deinde, sicut sibi moris erat, sanctificatam aquam cum beati Maioli calce propinauit. Nec mora, protinus à puero languor omnis abscessit, salus optata succedit: & sic per merita beati viri restituti sibi vigoris incolumitas permansit.

VI. *Cœcum illuminat aqua sanctificata S. Anselmus.*

[…]r. An[…]. vita [An]selmi. [A.]D.1106.

Accidit vna dierum, dum S. Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus celebrato Missæ solenni sacrificio, solus, prout ei consuetudinis erat, in oratorio per fletum Deo sese mactaret, vt quidam homo, pedes suos baculo regente, adueniret: Oratorium ipsum irrumpere gestiens: quem frater, & socius noster Alexander, monachus scilicet Ecclesiæ Cantuariensis, qui pro forib. egressum patris forte præstolabatur, intuens, Ecclesiam subire volentem detinuit, quid vellet sciscitans At ille clamosa voce se oculorum lumen amisisse, respondit, ac velle, vt seruus Dei sibi manum imponeret, sciens quod sancta merita eius sibi subuenirent. Pater igitur clamorem audiens, sed verba minime discernens, innuit præfato fratri venire ad se, & causam clamoris sui intimare. Tunc ille: Domine pater, ait, pauper quidam venit, conquerens se in oculis grauiter affligi: precaturque per vos ei signum Crucis imponi. At ille pio vultu: Ipse veniat, dixit: Itaque tertio super oculos eius, quod perebat, signum Crucis cum pollice pingens, orauit sic: Virtus Crucis Christi illuminet oculos istos, & ab eis omnẽ infirmitatẽ depellat, integræq; sanitati restituat. Et aspergens eos aqua sanctificata, hominem præcepit abire Alexander vero mox illum reducens, monuit, vt si factum viri Dei nõ vsque quaq. illi hac vice prima profuit, mane rediret, pollicens quod hoc ipsum illi repetita vice fieri impetraret. Ad quæ ille: Ego quidem bone Domine hac de causa nõ redibo, quia gratia Dei, & fidelis eius famuli, omni cæcitate fugata, clarissime video. Hæc ita scripsi, sicut ab ore ipsius Alexandri, qui præsentem se fuisse testatur, accepi.

[Cæ]cus il[lu]minatur [aqu]a lustra-

VII. *Filium Regis Scotiæ & mulierem cancro laborantem aqua benedicta sanat S. Mala hias.*

[E]x D. Ber[nard.] in vita Malachiæ […]aur. Sur. 5. […]ou. tom. 6. [A.]D. 1248.

Quæ S. Bernardus refert de S. Malachia Episcopo Hyberniæ in illius vita, sunt non minus insignia. Malachias, inquit, profectus à nobis prospere peruenit in Scotiam: & inuenit Dauid regem, qui adhuc hodie superest, in quodam castello suo, cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus honorifice à rege susceptus & humiliter exoratus, vt sanaret filium suum: aqua, cui benedixit, aspersit iuuenem, & intuens in eum, ait: Confide fili, non morieris hac vice. Dixit hoc, & die sequenti secundum dictum prophetæ, secuta est sanitas, sanitatem lætitia patris, clamor & strepitus totius exultantis familiæ. Et pertransiens Scotiã, in ipso introitu Angliæ diuertit ad Ecclesiam Gisisburnensem, vbi habitant viri religiosi canonicam ducentes vitam, ab antiquo familiares ei pro sua religiositate & honestate. Ibi adducta est ad eum mulier patiens morbum, quem cancrum vulgo appellant, ipso horrendum visu & sanauit eam. Nam vbi aqua, cui benedixit, aspersa sunt vlcerum loca, dolorem non sensit. Die vero sequenti vix vlcera apparebant.

[…]is aquæ [b]enedictæ.

Virtus aquę piacularis.

VIII. *B. Ioann. Eborac. Episcopus mulierem grauiter ægrotantem aqua benedicta subito sanitati restituit.*

Ex Venerab. Beda lib. 5. hist. Anglic. cap. 4. an. D. 721.

Aliud quoque non multum huic dissimile miraculum de B. Ioann. Episcop. Eboracens. narrat Venerabilis Beda, dicens: Villa erat Comitis cuiusdam, qui vocabatur Puch, non longe à monasterio nostro, id est, duorum ferme millium spatio separata, cuius coniunx quadraginta ferme diebus erat acerbissimo languore detenta, ita vt tribus septimanis non posset de cubiculo, in quo iacebat, foras efferri. Contigit autem eo tempore virum Dei illuc ad dedicandam ecclesiam ab eodem Comite vocari: cumque dedicata esset ecclesia, rogauit comes eũ ad prandendum domum suam ingredi: renuit Episcopus, dicens, Se ad monasterium, quod proximũ erat, reuerti debere. At ille obnixius precibus instans vouit etiam se eleemosynas pauperibus daturum, dummodo ille dignaretur ea die domũ suam ingrediens, ieiunium soluere. Rogaui & ego vna cum illo, promittens etiam me eleemosynas in alimoniam inopum dare, dum ille domum Comitis pransurus ac benedictionem daturus intraret. Cũque hoc tarde ac difficulter impetraremus, intrauimus ad reficiendum. Miserat autem Episcopus mulieri, quæ infirma iacebat, de aqua benedicta, quam in dedicationem ecclesiæ cõsecrauerat, per vnũ de his qui mecũ venerant fratribus, præcipiens, vt gustandã illi daret: & vbicunque maximũ ei dolorẽ inesse didicisset; de ipsa eam aqua lauaret. Quod vt factum est, surrexit statim mulier sana, & non solũ se infirmitate longa carere, sed & perditas dudũ vires recepisse sentiens, obtulit poculũ Episcopo, ac nobis: Cæptũq; ministeriũ nobis omnibus propinãdi vsq; ad prandiũ completũ non omisit, imitata socrum B. Petri, quæ cum febrium fuisset ardoribus fatigata, ad tactũ manus Dominicæ surrexit, & sanitate simul ac virtute recepta, ministrabat eis.

Aqua Gregoriana mulier infirma sanatur.

Matth. 8.

IX. *S. Fortunatus aqua benedicta cuidam Gotho coxam restituit.*

Ex D. Gregor. lib. 1. Dialog. ca. 10. Baron. tom. 7. Annal. an. D. 537. 11. 12. 13.

Quadam die Gothi iuxta Tudertinam ciuitatem venerunt, qui ad partes Rauennæ properabant, & duos paruulos pueros de possessione abstulerant, quæ possessio præfatæ Tudertinæ ciuitati subiacebat. Hoc cum viro sanctissimo Fortunato nunciatum fuisset, protinus misit, atq; eosdem Gothos ad se vocari fecit. Quos blãdo sermone alloquẽs, eorũ prius studuit asperitatẽ placare, ac post intulit dicens: Quale vultis pretium dabo, & puerulos, quos

abstulistis, reddite, mihique hoc gratiæ vestræ munus præbere. Tunc is, qui prior eorum esse videbatur, respondit dicens: Quicquid aliud præcipis facere parati sumus; nam istos paruulos nullatenus reddemus. Cui venerandus vir blande minatus dicit: Contristas me, fili, & non audis patrem tuum: noli me contristare: nam non expedit tibi. Sed idem Gothus in cordis sui feritate permanens negando discessit. Die vero altera digressurus, rursus ad Episcopum venit, quem iisdem verbis pro dictis puerulis iterum Episcopus rogauit. Cumque ad reddendum nullo modo consentire voluisset, contristatus Episcopus dixit: Scio quia tibi non expedit, quod me contristato discedis. Quæ Gothus verba despiciens, ad hospitium reuersus eosdem pueros, de quibus agebatur, equis super impositos cum suis hominibus præmisit: ipse vero statim ascendens equum, subsequutus est: cumque in eadem ciuitate ante B. Petri Apostoli ecclesiam venisset, equi eius per lapsus est qui cum eo corruit, & eius coxa mox facta est, ita vt in duabus partibus os esset diuisum: leuatusque in manibus, reductus est ad hospitium. Qui festinus misit, & pueros, quos præmiserat reduxit, & viro Fortunato venerabili mandauit, dicens: Rogo te, pater, mitte ad me Diaconum tuum: cuius Diaconus cum ad iacentem venisset, pueros, quos redditurũ se Episcopo omnino negauerat ad mediũ deduxit: eosque Diacono illius reddidit, dicens: Vade, & dic Domino meo Episcopo, quia maledixisti mihi, ecce percussus sum, sed pueros quos quæsisti recipe, & pro me, rogo, intercede. Susceptos itaque puerulos Diaconus ad Episcopum reduxit: cui benedictã aquã venerabilis Fortunatus statim dedit, dicens: Vade citius, & eã super iacentis corpus proiice. Perrexit itaque Diaconus, atq; ad Gothum introgressus, benedictã aquã super mẽbra illius aspersit. Res mira & vehementer stupenda: mox vt aqua benedicta Gothi coxã contigit, ita omnis fractura solidata est, & saluti pristinæ coxa restituta, vt hora eadem de lecto surgeret, & ascenso equo iter ageret, ac si nullam vnquam læsionẽ corporis pertulisset. Factumque est, vt qui sancto viro Fortunato pueros cum pretio reddere obedientiæ subiectus noluit, eos sine pretio pœna subactus donaret.

Gothus in obediens diuinam sensit vindictam.

Vsus & virtus aquæ benedictæ.

Albertus Crantzius lib. 5. Vandaliæ, ap. P. Petr. Thyræum, de dæmoniacis par. 3 c. 45.

X. *De captiuis Parisiensibus virtute aquæ sacræ carcere liberatis.*

Henricus Raceburgensis Comes captos tenebat Parisios multis tormentis in eos sæuiens: Intercessit pro ipsis Euernoldus Raceburgensis Episcopus, sed nihil profecit. Dies erat solennis Paschæ, cum captiui in catenis sub custodia starent in Ecclesia. Circuiens Pontifex, cum fideles aqua benedicta aspergeret, captiuorum quoq; aspergens catenam, dixit: *Dominus soluit compeditos.* Quid deinde: Mox catena dissilit, illis libere discedentibus, in facti testimonium catena seruatur.

Aquæ lustralis aspersione catenæ dissiliunt.

Psal. 145.

XI. *Obsessi à spiritibus immundis aqua benedicta liberantur.*

Sanctus Eligius Nouiomensis Episcopus nitebatur impias quasdam superstitiones, in quodam vico, haud procul à Nouiomensi oppido tollere: verum vbi pluribus concionibus nihil proficeret, iniuria etiam, atque contumelia ab auditoribus afficeretur, exemplum Apostoli secutus, tradit ipsos Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret. Currunt hinc ad sanctum virum obsessorum amici, auxilium magnis desideriis postulantes: sed hoc nõ nisi post vnius anni pœnitentiã, promittit Eligius. Tum ad se adductos (erant autem plures quinquaginta) aquæ benedictæ aspersione à spiritibus liberat.

Audoenus Rhotomagensis Ep. lib. 2. vitæ eius c. 20.

XII. *Aqua benedicta monachorum habitacula muniebat S. Aichardus Abbas vigilantissimus.*

Erat plane viro Dei B. Aichardo Gimensiensi Abbati familiaris consuetudo, cum fratres post labores diurnos corpora placido somno recrearent, vt pastor solicitus supra gregem Dominicum vigilias insomnes duceret, & claustra monasterii & singula familiæ Dei habitacula pererrando muniret, gestãs secum crucem Dominicam, & aquam exorcizatam ad effugandas importuni hostis insidias.

Fulbertus eius vitæ apud Surium 5. an. D. 689.

Vis aquæ benedictæ contra illusiones dæmonis.

XIII. *A dæmoniaca vexatione domum liberat eadem aqua S. VVillibrordus.*

Contigit cuidam patrifamilias: & domui suæ dira dæmoniacæ illusionis tentatio, ita vt aperte malignus in eius domo spiritus ex horrore, & maleficiis habitare agnosceretur. Nam subito cibos, vel vestimenta, vel alia domui necessaria rapere solebat, & in ignem mittere: quin etiam paruulum inter amplexus parentum pausantem, illis dormientibus tulit, & in ignem proiecit. Sed vagitu infantis parentes excitati, vix paruulum de incendio eruerunt: & multa atrocia eadem familia à nefando Spiritu perpessa est, nec à quolibet presbyterorũ expelli potuit, donec vir sanctus Willibrordus à patrefamilias postulatus, aquam illis benedictam direxit, præcipiens omnem domus illius suppellectilem foras efferre & aqua illa aspergi, præuidens in spiritu domum flammis comburendã esse: quibus ita gestis, vacuam domum à loco lectuli ignis inuasit, totamque consumpsit. Altera vero in eo loco cum sanctificatione aquæ benedictæ ædificata, nihil exinde pristinæ tentationis passi sunt in ea; sed cum omni tranquillitate, & quiete degentes, & Domino gratias agentes erant, qui illos per seruum suum redimere dignatus est.

Albinus Flaccus in vita S. Willibrordi Ep. Traiect. Anton. Marlius Archiep. Salernitan. sua Hydragiologia c. 3. an. D. 700.

Domus vexatio dæmonum aqua benedicta liberatur.

XIV. *Magicas præstigias dissipat aqua benedicta.*

Iosephus Iudæus ad Christi fidem conuersus, acceptis à Constantino Imp. 22. literis & potestate vna cum dignitate, in Tiberiadem venit, habens etiam epistoias, vt de Regis impensis sumptum faceret: immo ẽt ipse stipendiis à Rege honoratus erat. Incipit autem à Tiberiade ædificare. Templum autem maximum prius in vrbe fuit, & puto Hadrianum hoc esse vocatum. Cum vero hoc Hadriannm impe-

Bar. Card. Annal. to. 3 Ann. Eccl. an. 327. n. 37. ex Epiphanio hæres. 30.

Imperfectum permansisset, ciues ad publicum balneum id instaurare conabantur. Quo comperto Iosephus ex hoc occasionem habebat, & vbi inuenisset id per lapides quatuor cubitorum & quatuor pedũ ad aliquam altitudinem euectum, hinc incipit facere ecclesię structuram. Erat autem opus calce & alia materie. Caminos itaq; extra vrbem multos facere iussit, forte septem numero, fornaces autem vernacula lingua vocant. At vero callidi, & omnia facere audentes Iudæi à præstigiis apud ipsos fieri solitis non abstinuerunt: incantationibus enim quibusdã ac curiosa sedulitate ignem ligare ac disperdere generosi illi aggressi sunt, sed non perfecte potuerunt: cessabat enim ignis, & nõ operabatur, sed extra propriam (vt ita dicam) naturam constitutus erat. Vbi autem ij, qui combustibilem materiam igni addere iussi erant, ligna videlicet, siue sarmenta, nihil efficissent, Iosepho rem ipsam significarunt. Commotus igitur vir ipse, & zelo erga Dominum correptus, extra ciuitatem cucurrit: & vbi aquam in vase afferri iussisset, accepto aquę vase coram omnibus (multitudo enim ingens Iudæorum confluxerat ad spectaculum, euentum videre cupidi, & quid Iosephus facturus esset) magna voce crucis signaculum proprio suo digito vasi imposuit, &, inuocato nomine Iesu, sic dixit: In nomine Iesu Nazareni, quem crucifixerunt patres mei & omnium horum circumstantium, fiat virtus in hac aqua ad reprobationem omnis incantationis atq; magiæ, quam hi fecerunt & efficaciam potentiæ ignis, & ad perficiendam domum Domini. Et sic accepit aquam in manum, & de aqua singulas fornaces respersit, & dissoluta sunt incantamenta, & ignis coram omnibus emersit. Turbæ vero præsentes, clamore edito: Vnus Deus, qui auxiliatur Christianis, secesserunt.

...raculum aqua benedicta.

XV. *Dæmonum incantationes aqua sacra dissoluuntur.*

Non multo ante tempore Antesignanus quidam Caluinista doluit aliquando vehementer apud vnũ ex nostris Patribus, quod in suo districtu (erat enim custos cuiusdam arcis in Liuonia prouincia) lupos amplius capere non poterat, vt solebat: causans foueas, quæ in eorum capturam fiunt, fuisse à rusticis incantationibus pręceditas. Respondit Pater, habere se lustralem, seu benedictam aquam qua cum loca illa aspersurum se dicebat, vt incarnationes illæ dissoluerentur. Risit tum Caluinista (vt solent omnia deridentes hęretici) subdens: Ego si præcantationes huiusmodi aqua lustrali dissolutas viderem, luposq; propterea capi, crederem profecto, diuinam esse rem huiusmodi aquam. Erat item in quodam eius fundo, qui nuncupatur Parnomoysa, domus vicina cuidam lacui, quæ ita erat dæmonum vexationibus exposita, vt nullus omnino illam posset inhabitare, vt propterea ruinosa esset effecta. Igitur sacerdos noster benedixit de more aquam, foueasque illas conspersit, & confestim lupi aliquot capti sunt. Cum deinde in eodem fundo sanctum Missę sacrificium celebrasset, multis eo conuenientibus hominibus, ad domum illam sacro de more processit, domumq; sacris exorcismis, & aqua benedicta lustrauit, totamque deinde viciniam, affixitque in cacumine præcelsi montis magnam crucem, quibus rebus factum est, vt domus, viciniaque tota prorsus libera à dęmonum infestatione remanerent, ac manifestius eluxit, quam maxime dæmones aquam benedictam perhorrescant.

...Anton. ...sseuin. Soc. ...su sacerd. ...Estonibus ...iuonia po- ...lis ex lite- ...s ad incly- ...m Man- ...a Ducis- ...m datis an. ...om. 1585.

Incantationes soluit & expellit aqua benedicta.

XVI. *Marcellus Apameæ Episcopus aqua benedicta præualet contra dæmonem.*

Ex Episcoporum numero Marcellus, vir in rebus omnibus longe præstantissimus, lege, tanquam machina bellica, omnia delubra vrbis, cuius Episcopatum ipse administrabat, prorsus expugnauit. Qua in re gerenda fiducia in Deum potius, quam multorum hominum manu adiutus est. Atq; hoc loco facinus inprimis memorabile ab eo factum narrabo. Vbi Ioannes Episcopus Apameæ mortem obiisset, in eius locum diuinus Marcellus, vir spiritu, vt Apostoli præceptio vult, efferuescens, substitutus est, venit forte Apameam Præfectus Orientis, duobus ducibus cum duobus hominum millibus comitatus qui quidem plebe propter metum sibi à militibus iniectum quiescente, delubrum Iouis, quod amplissimum fuit, multis ac variis ornamentis illustratum deturbare aggreditur, verum cum structuram eius valde solitam & firme compactam cerneret, existimauit lapidum coagmentationem nullo modo posse dissolui: nam lapides erant grandissimi, arcte inter se iuncti & ferro præterea ac plumbo colligati. Quare Præfectum deterritum cum videret sanctus Marcellus, eum ad alias vrbes amandauit, ipseque Deum impense precatus est, vt viã sibi ad illius delubri demolitionem aperiret. Itaq; primo mane vir quidam, qui neq; architectus, neque lapidarius fuit, neque vllam aliam artem nouit: sed lapides & ligna humeris portare assueuerat, sua sponte eo venit qui vt accessit, promisit se delubrum facillime demoliturum: solum mercedẽ postulauit, qua duos opifices conduceret: quam simul ac sanctus Episcopus se daturum promiserat, eiusmodi quiddam excogitauit homo ille Delubrum habebat porticum quadratam erectam in sublime, sibiq; adiunctam: hanc sustentabant columnę, maxime pares ipsi templo ambitus autem cuiusq; sexdecim cubitorum fuit: lapis, ex quo erant fabricatæ, natura durissimus, nec facile lapidariorum instrumentis cedens Quarum singulas cum vndiq; suffodisset, ista & ædificia illis innixa tignis oleagineis suffulsisset, ad aliud eodem modo transiit. Nam tribus columnis ad hunc modum suffossis, iniicit tignis flammam. Verum dæmon quidam ater apparens, tigna (vt eorum fert natura) igni absumi non patitur, sed impetum flammæ cohibe[illegible] Vbi vero istud sæpius egerant, videbantque [illegible]nachinam illam frustra admotã, Episcopo sub meridiem forte dormienti indicant. Ille confestim ad sanctum

Ex l. 9. Eccl. hist. Trip. ca. 33. Theodor. l. 5. cap. 21. Bred. l. 5. cap. 38. Bar. to. 4. Annal. Eccl. an. 389. 106. 107. 108. Rom. 12.

Templum Iouis Apameni insolubile.

Cœmentarius opus aggreditur aliis inconcessum.

Dæmon impedit [illegible] ruinam.

Dei,

Dei templum propere contendit, aquam in vase afferri iubet, quam sub sacrosancto altari ponit: ipse autem humi in faciem prostratus, Dominum benignum & clementem precatur, ne tyrannidem dæmonis longius serpere permittat, sed tum eius patefaciat imbecillitatem, tum suam ipsius potentiam ostendat ad eum finem, vt infidelibus nulla maioris cæcitatis detur occasio. Hæc & alia his similia locutus, cum aquam signo crucis signasset: Equitium, vnum ex Diaconis, fide & pietatis studio egregie munitum, aquam iubet accipere, ocyus ad delubrum currere, & cum fide eam spargere, ignisq; flammam adhibere. Qua re confecta, dęmon aquę aspersę vim non ferens penitus aufugit. Ignis autem aqua suæ naturæ maxime aduersaria velut oleo fotus, tigna occupat, eaq; momento temporis prorsus absumit. Itaque columnæ basi sublata corruunt, aliasq; duodecim secum deiiciunt, ipsum præterea templi latus columnis cohærens violento illarum casu pariter deturbatum est: cuius ingenti fragore tota adeo ciuitas personabat, vt omnes ad illud ipsum delubrum spectandum concurrerent: atque simul vt intellexere dæmonem infestum fugatum esse, Hymnorum concentu vno ore omnes Deum celebrarunt. Eodem modo sanctus ille Episcopus alia quoque simulacrorum fana demolitus est.

Aqua cruce sanctificata fugatur dęmon.

XVII. *Aqua benedicta dæmonum phantasmata expellit S. Hubertus.*

Laur. Sur. to. 6. 3. Nou. an. 700.

Quanti vero hanc aquam faceret S. Hubertus Episcopus Leodiensis, licet ex verbis subiectis intelligere: Cæterum, inquit, iam nunc vade, aquam, quæ sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute imprægnata est, liquorq; olim itidem Apostolica auctoritate benedictus huc deferatur: quorum aspergine atque litura mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantasmata, vt amplius non sua audeat inferre machinamenta.

XVIII. *Pauor, qui superat puellæ à dæmone liberatæ, aqua benedicta depellitur.*

Rathenius Episc. Veronens. in vita eius an. Do. 715. 18. April. Sur. to. 2.

Non minoris efficaciæ censetur id quod S. Vrsmarus aqua hac sanctificata egit: Malbodiensis monasterij quandam monialem diabolus inuaserat, & vehementer eam laniabat. Adfuit Dei prouidentia Vrsmarus Episcopus, qui iussit illico ipsam sibi exhiberi. Quod cum factum fuisset, ille nō de sua, sed de Domini præsumens virtute accepto libro cœpit legere exorcismum super caput eius: dehinc benedicto oleo nares, oculosque, & os eius liniuit, & protinus immundum ab ea spiritum fugauit: liberata tamen puella, pauor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat: at vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri. Quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterij loca, & sic omnis pauor cum auctore suo satana discessit.

XIX. *Aqua crucis signo & oratione sacrata arreptitius sanatur.*

Ex Epi[st.] Iapon. [E]duardi S[...] 1554. an.

Anno Christi Domini 1554. quidam Antonius Neo-Christianus Cutamum se contulit triginta miliaribus Bungo dissitum, vbi in virum quendam incidit, cuius gulam ita dæmon ad dies 70. strinxerat, vt tantum non suffocaret: nihil enim cibi nec potus traiicere in stomachum poterat. Ille hominis casum miseratus, memorque diuinæ misericordiæ, qua latronem pœnitentem, rogantemque veniam è peccatis & morte æterna liberauisset, aquam signo crucis in Christi nomine signauit, addita oratione Dominica. Deinde arreptitium ad anteactæ vitæ scelera detestanda, Christique fidem ac veri Creatoris Saluatorisque notitiam adhortatus, cum ille crederet se diceret, aquam epotandam dedit: qua sine difficultate hausta, orizam addidit. Ille animo tum deinceps ad baptismum suscipiendum primo quoque tempore prorsus inflammatus est, idq; opere etiam compleuit, abiectis idolis, & orationes Christianas edoctus: verum non multo post vitam cum morte commutauit.

XX. *Eadem aqua B. Theodorus domum totam à spiritibus immundis liberam reddidit.*

Sim. Met. in eius vi[ta] circa an. D. 613.

Appropinquanti Theodoro Sicæcorum Archimandritæ ad sanctissimæ Dei genitricis monasterium, obuiam venit illi S. Theodorus Dux regius, & domum suam ad partes superiores sitam duxit virū sanctum, vt eam à magna dæmonum vexatione liberaret: homines enim & animalia rationis expertia ab immundis spiritibus vexabantur: & cum domestici pranderent, aut cœnarent, lapides super mensas iaciebantur, ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum telæ rumpebantur, & tanta murium & serpentum multitudo domum occupabat, vt prę formidine nemo in eam ingredi auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totā noctem psallendo, & Deum obsecrando traduxit, & aqua, cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à spiritibus immundis liberauit.

Aqua l[ustra]li dom[us] infesta[ta dæmo]ne dę[...] libera[tur].

XXI. *Energumena mulier apud Iaponem curata.*

Ioan. Petr. Maffeius [...] reb. Iap[on.] lib. 2. ep[ist.] an. Do. 15[54].

Cuiusdam Pauli filia ad templum nostrum accessit, quæ triginta iam annis male à Dæmone habebatur. Ea cum velle se Christianam esse dixisset, dum illi benedictionis formula traditur, hora meridiana erat circiter, vehementi pariter ipsa timore corripitur. Tum Balthasar ad exorcismos confugit, cœpitque mulieri suadere, vt nomen Iesu, necnon D. Michaelis pronuntiaret. Illa vero discruciata grauissime, ore compresso, voce veluti in cantum soluta, respondit, si Xacæ, & Amidæ, qui legem dedere Iaponiis, Idola repudiarentur, neminem adorandum esse præterea: neque vero se cuiuspiam vi ab eorum cultu posse abduci. Postridie, qui dies fuit B. Virgini sacer, templo Christianis referto, cum mulier quoque adesset, Balthasar sacro peracto quæsiuit ex ea, quo-

quomodo se haberet, bene cum respondisset: D. Michaelis nomen profer, inquit ille: tum fœmina denuo tremere, labiaque constringere. Dæmon autem: Ex illa iam: inquit abeo: veruntamen quoniã tribus iam ætatibus, patris videlicet filij, nepotisque domicilium mihi in his ædib collocatum obtinui, propterea nolo discedere. Instare Balthasar iterum, vt D. Michaelem appellet, Tum energumena, enimuero id esse iam putidum ac molestum: mox etiam contracto vultu, cum lacrymis: Quo migrem igitur, inquit. Cum in eo statu res esset, Christiani qui aderant, in preces dedere sese, nec ita multo post spiritus ille nequam erupit: mulier autem valde leuata est, atque integra prorsus mente, potum petiit, porrectamq; sibi aquam lustralem seu benedictam ebibit. Tum iussa dicere Iesus Maria, tam suauiter pronuntiauit, vt vox Angeli videretur. Ex eo tempore nunquam deinceps à dæmone vexata est, iamque Christiana sacra suscepit. Qui ægroti huc deuenere, ex iis ad 300 iam Christiani cernuntur, quorum sermones inter se de beneficiis à Domino post baptismum acceptis, operę pretiũ est audire, dum hic patientiam in morbo ferendo, ille recuperatam prope valetudinem prædicat. Solent autem huiusmodi ægroti, decem alios, quindecimue singuli ad Christianam religionem secum adducere, quorum corpora non alio medicamento curantur à nobis, nisi aqua benedicta, cuius virtus in hoc regno multis experimentis, pręsertim vero in oculorum curatione, quibus Iaponij vulgo laborant, est comprobata, vt eius petendæ causa à leucis 10. vel 12. vndique concurratur ad nos.

[Margin: …lier e…gumena …ratione …rata. …æ sacræ …us.]

XXII. *Aqua benedicta præmuniendi infantes aduersus maleficarum nocumenta.*

[Margin: Iacob. …engero …minicano …uit. har. …uis. in …alleo ma… …c.p.2.qu. An. Dom. …84.]

[Margin: …fantes …omodo …æmunien… contra …alefica… …m nocu… …enta.]

In ciuitate Spirensi anno Domini circiter millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, dum quædam deuota mulier cum quadam suspecta malefica verba habuisset iuxta morem muliercularum mutuo rixantium, rixosa: de nocte tamen cum paruulum lactentem cunis imponere voluisset, & mente reuoluens ea quæ de die cum suspecta malefica peregisset, timens de periculo pueri, herbas benedictas puero supposuit, aqua simili aspersit, sal exorcizatum ori paruuli immisit, eumq; signo Crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientem puerum audiuit: & dum iuxta morem puerum contrectare, & cunabulum in altum prope lectum positum mouere voluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerum contrectare, quia aberat, non potuit: tremens paupercula, & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso paruulum vagientem sub lecto, & in angulo sine læsione reperit.

XXIII. *S. Martha draconem miræ magnitudinis aqua sacra interemit.*

[Margin: …ambritius …ononius to. …de vita S. Pet. de…]

Erat super Rhodanum iuxta rupem ingentem in nemore quodam inter Arelatem, & Auinionem, versus occidentalem plagam, draco ingens medius animal terrestre, medius piscis, qui multos transeuntes, & superuenientes homines, asinos etiam & equos perimebat. Naues etiam, quæ per Rhodanum transibant, subuertebat. Veniebant ibi gentes sæpe, & populi armati, nec illum perimere valebant: quoniam proiectus à nemore in flumine latebat. Et erat grossior boue, longior equo, os & caput habens leoninum: dentes vt spata acutos: comas equinas: dorsum acutum, vt dolabrum: squamas hirsutas vt taranos scindẽtes, senos pedes, & vngues vrsinos, caudam vipeream binis parmis vt tortua vtraque parte munitus: duodecim leones, aut totidem vrsi illum superare nequibant. Cum autem incolæ eum vllo modo perimere nequissent: audierunt fama præconante, beatam Martham miraculis coruscantem, & dæmonia eiicientem, veneruntq; ad eam rogantes: vt veniret, & draconem à finibus suis expelleret. Perrexit ad locum Dei amica, Christi hospita: confidens in vero hospite suo, reperitque draconem in nemore hominem quem iugulauerat comedentem: & iacta super eum aqua sacrata, quã secum tulerat & signo ligneo sanctæ Crucis ei ostenso, draco stetit victus vt ouis: & beata proprio cingulo eum alligauit, & illico à populo lanceis, & lapidibus attritus est totus. Nuncupatur autem draco ille Tirascurus, vnde locus ille abhinc postea vocatus est Tirasconus, qui antea vocabatur Nerluc, id est, niger lucus: eo quod ibi erant nemora valde vmbrosa, & nigra.

[Margin: Nat. in Catal. SS. lib. 6. cap. 151. Guil. Eisengren. centur. 1. p. 3. dist. 3. ca. 1. an. Do. 50.]

[Margin: Serpentem interficit B. Martha aqua benedicta.]

XXIV. *Dæmon astans migranti ex hac vita aqua lustrali fugatur.*

In monasterio Cluniacensi quidam erat ægrotus in articulo mortis, qui videbat domum totam, seu cubiculum repleri deformibus, rostratisq; personis quod cum aduerteret vnus ex custodibus (erant enim duo conuersi Stephanus & Oliuus, qui assidebant ægroto) cœpit locum aqua benedicta aspergere, infirmus autem statim cœpit clamare: Eia, eia, fac quod facis, quia diaboli fugientes contendunt alter post alterum summa celeritate discedere.

[Margin: Pet. Venerab. lib. 1. miracul. ca. 7. an. Do 1158. qui fuit coætaneus D. Bernardi.]

XXV. *Adstantes morituro dæmones aqua benedicta aspersione fugantur.*

Fugare dæmonia in discipulorum transitu B. Petro Canensis cœnobij Abbati nouum non erat. Hugo enim monachus boni viri Raineri Fabri filius, cum patre & fratre suo alio, Mauro nomine, in monasterio conuersus est: quorum alter frater, velut eruditus & prudens, Prior monasterij fuit: hic autem in communi ordine simpliciter viuendo vsque ad mortem mansit: cumque iam recipiendæ mercedis suæ tempus venisset, ægritudinem corporeæ mortis incurrit. Ad quem pater venerabilis iam transeuntẽ venit, eiusq; animam omnipotenti Deo commendare studuit: Cui & moriens frater dixit: in fenestra illa pater, duæ aues sunt, vna valde pulcherrima, alia horribilis valde, & nigra. Rogo igitur, vt horribilem illam eiicias. Tunc admirari fratres, qui aderãt, cœperunt, quod attente monstraret, & quod monstra-

[Margin: Apud Sur. to. 7. in vita S. Petri Abb. an. 1090.]

[Margin: Dæmones morienti.]

bat, ipsi videre non poterant. Pius autem pater intelligens, quod moriens frater videre aliud quam viuentes posset, aquam exorcizatam sibi afferri iussit, qua profecto dum orando aspergens fenestram tangeret, nigram illam auem protinus discedere idē moriens vidit. Cumque Deo gratias ageret, sancta eius anima carne soluta est. Tunc fratres colligere cœperunt, quia ministerio venerandi patris, in horrida aue malus angelus recessit, bonus in pulchra ad ducatum præbendum electæ animæ remansit: quia illo recedente, eam statim, vt de corpore est egressa, ad æterna gaudia deducendam suscepit: nam idem frater post aliquantos dies in veste fulgenti caidam dormienti apparuit: & iam dubium non fuit, quodam bono duce susceptus ad æterna gaudia ab hoc exilio ascendit.

[Margin: Dæmones auibus insidiantes, aqua benedicta fugantur.]

XXVI. *Armenta mu dat aqua benedicta B. Theodorus Sicaorum Archimandrita.*

[Margin: Sim. Metap. in Vita S. Theodori, apud Sur. an. Dom. 613.]

Cum in Ancyranorum metropoli magna lues in homines, armentaque desæuiret, eius metropolis curatores, ad Dei seruum accedentes secum abduxerūt: cumq; filias haberent monachas in sanctissimo Dei genitricis monasterio, quod Becia vocatur, rogarunt eum, vt ibi moraretur, & pro illis Deum obsecraret. Constituto autem supplicationis die, omnes ciues & agricolæ conuenerunt ad supplicandum, & ipse cum illis Deum obsecrans ab ea peste ipsos liberauit. Aquam præterea benedixit, qua conspergebantur armenta, & libera erant Quamobrem gratias agentes Deo Metropolitæ, virum sanctum ad eius mansionem reduxerunt.

XXVII. *Locustarum vim omnia consumentem extinxit aqua piaculari S. Aphraates.*

[Margin: Theodoret. in histor. Religiosa Sanctorum Patrum sect. 8. ann. Dom. 370.]

Historia Sanctorum Patrum refert, quod cum locustæ aliquando regionem repente inuasissent, & instar ignis omnia consumerent, segetes, arbores, prata & nemora, venit ad sanctum virum Aphraatē quidam vir pius, rogans vt opem ferret vnum quidē agrum habenti, ex eo autem, & se, & vxorem, & filios, & familiam alenti, & à quo etiam Imperatoria exigeretur collatio. Is ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, iussit ad se afferri congiū aquæ. Postquam autem aquæ congium attulit is qui orabat, ei quidem manum imposuit, Deum autem est precatus, vt fluentum diuina impleret virtute. Deinde finita oratione, iussit vt in prædij limitib. aqua aspergeretur. Qui eam attulerat, fecit vt iussus fuerat, idque fuit illis agris pro vallo sacro sancto & inexpugnabili: nam vsque ad illos fines, reptantes & circumuolantes locustæ instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, & veluti quodam freno suffocatæ, & vltra progredi prohibitæ.

[Margin: Locustæ cessant.]

[Margin: Aquę benedictæ aspersio.]

XXVIII. *Locustæ ingruentes & omnia depascentes aquæ benedictæ beneficio extinguuntur.*

[Margin: Cæsar Baro. Annal. Eccl. tom. 10. an. Dom. 8… ex Ana… Biblioth… & Cod… Vatican… reb. gest… Stephan… VI.]

Anno Redemptoris octingentesimo octogesimo quinto, tempore Stephani Papæ VI. cum clades locustarum, quæ prædecessoris sui, Adriani videlicet, totam patriam consumpserant, male multiplicato germine nasci cœpissent, & omnia repleuissent, misertus idem sanctissimus Papa Stephanus afflicti populi, primum quidem diuulgauit, vt si quis de iis vnum sextarium caperet, & sibi attulisset, quinq; vel sex denarios ab eo perciperet. Hoc autem populi audientes, cœperunt huc illucque discurrere, easq; capere, & misericordissimo Patri ad emendum portare. Sed cum illas tali argumento delere nequisset, ad Domini misericordiam confugiens, in Oratoriū B. Gregorij, vbi lectus eius habetur, iuxta Ecclesiam Principis Apostolorum, veniens, sese cum lacrymis in orationem dedit, cumq; diutius orasset, surrexit: & aquam propriis manibus benedicens, mansionariis præcepit dicens: Tollite, & singulis distribuite, monentes, vt in nomine Domini agros suos circumeant, & hanc aquam aspergant per sata & vineas, petentes diuinum sibi suffragari subsidium. Quo facto tanta omnipotentis Dei subsecuta est misericordia, vt vbicunque ipsa aqua aspersa est, nulla penitus locusta remaneret. Hæc circumquaque vicini audientes, ad vrbem confluunt subueniri sibi deposcunt: omnem terram in pulueris modum locustis coopertam clamitant, quos benignus Papa commonuit, de cælo auxilium petere debere contra flagellum imminens.

[Margin: Locust… qua sac… extinct…]

XXIX. *Locustas & bruchos dispergit aqua benedicta.*

[Margin: Pet. Ran… in vita … Vincent… din. præ… lib. 3 a… Dom. 14…]

Apud Murisiam ciuitatem Hispaniæ citerioris quadam æstate locustæ, & bruchi innumerabiles intra dies quatuordecim omnia, quæ in agris erant, deuastarunt. Per id tempus venerat eo B. Vincentius, eum ciues vrbis dolentes adeunt, precum eius suffragia implorant. Ille iubet confestim adferri, aquam benedictam, deinde cum Clericis, qui eum assectari solebant, hymnos canentibus ad singulas vrbis portas accessit, stansq; in illarum medio contra ea loca, in quibus dicta animantia grassari dicebantur, aquam sacratam aspersit, & ecce postridie omnia extincta reperta sunt, & intra paucos dies agri & vineæ adeo restitutæ sunt, vt illo anno nulla fuerit penuria subsecuta.

[Margin: Locust… copia … struitur … qua ben… dicta.]

XXX. *Sorices è gentilium agris aqua lustrali fugantur.*

[Margin: Alan. C… Dialog. … contra o… pr…ssima… c. 3 ex lit… Dom. 156…]

Narrant, Sorices omnia sata misere vastantes, à terris Christianorum sacra aqua cōspersis ad proximos gentilium agros fugatos: quod cum illi viderent, terrasq; suas eorum multitudine grauius solito infestas, valde aduersus nouos Christianos indignabantur, Deumq; Christianorum ipsorum idolis longe potentiorē confiteri coacti sunt: quare Christiani cum tanta ex vsu sacræ aquæ beneficia percipiant, quoties in grauiores morbos incidunt, accersunt mox aliquem ex Patribus, vt sacra aqua ab eis perfundantur, eorumque orationibus iuuentur.

XXXI. *Olim tempore Leonis VI. Imp. ante prælium aspergebatur totus exercitus aqua piaculari.*

His

...n to.10. ...Do.911. ...bellic. ap-...se. 13.

His accedit, quod de Leone VI. refert Baronius in hæc verba: Porro suæ pariter pietatis vestigia reliquit impressa in commentario, quod res bellicas pertractauit. Vbi inter alia, vt pridie eius diei, quo prælium & certamen sit ineundum, curare debeat Dux exercitus per sacerdotem vniuersum exercitum expiari aqua lustrali vel benedicta: quod Græci dicere solent ἁγιάζειν, id est, aqua sancta aspergere, ἁγίασμα, apud Græcos Ecclesiastico more dici solet aqua benedicta. Ibidem habetur, vt quotidie mane & vespere vniuersus exercitus dicere debeat Trishagium hymnum.

...ua lu- ...li asper- ...ndus ...ristiano- ...n exerci-

XXXII. *De muliere difficultate pariendi laborante, virtute aquæ benedictæ sumptæ liberata.*

...ctor vitæ ...ernar. 4.c.4.n.3.

Alio tempore inquit, Auctor vitæ S. Bernardi, in territorio Antisiodorensi apud oppidum, quod Cona vocatur, mulier quædam mirabiliter laborans, periclitabatur multis diebus, eo quod venisset filius vsque ad partum, vt vires amplius non haberet parturiens. Cumque superuenisset interim seruus Christi, postulandi benedictionem aquam benedictam misit. Gustauit mulier, & confestim natus est puer. Quem venerabilis Episcopus Carnotensis Gaufridus baptizauit, Bernardi ei nomē imponens.

...s sumptæ ...uæ lu- ...alis.

XXXIII. *In Iapone curantur passim ægroti, vbi aquam lustralem hauserint.*

...b. Bozius ...5. de sign. ...ccles. ca. 2. ...m.5.

Insularum, quæ in Oriente communi nomine Moluccæ vocantur, indigenis omnibus commune est, vt cum febri vexantur, vel aliter aduersa valetudine, statim confugiant ad templum, aquam piacularem bibant, & protinus conualescant. Cuiusdā filii duo cum baptismo lustrati essent, confestim grauissima febri conflictari cœperunt: eorum pater, quasi id accidisset ob baptismum, querelarum plenus accedit ad sacerdotem, qui vt ostenderet, non à baptismo morbū profectum, iussit ægrotis aquam piacularem, siue, vt vocant, benedictam, bibendam dari: qua epota eodem momento sanitati sunt illi restitui. Diuarenses eadem contra venenatos ictus serpentum, remedio præsenti & efficaci vtuntur.

...qua pia- ...ulari eptoa ...assim mor- ...i ac ser- ...entum i- ...tus curan- ...ur.

TIT. XXI. De pane benedicto.

Matth. 14.

Christus Dominus benedixit panes in deserto pro populo.

EXEMP. I. *Pane benedicto ægros plurimos sanat D. Bernardus.*

Ex l.3. vita S. Bernardi c.5. Robert. Bella. li. 1. de beat. SS. c.9. Ludou. Grana li.2. Catech. in Sym Fidei cap. 27. §. 6.

CVm S. Bernardus apud Tholosates verbum Dei nunciaret contra sui temporis hæreticos, plurimis signis in seruo suo glorificatus est Deus, aliorum corda ab erroribus impiis reuocans, aliorum corpora à languoribus variis sanans. Est locus in regione eadem, Sarlatum nomen est illi, vbi sermone completo plurimos ad benedicendum panem, sicut vbiq; fiebat, Dei famulo offerebant. Quos ille eleuata manu & signo crucis edito, in Dei nomine benedicens. In hoc (inquit) scietis vera esse quæ à nobis, falsa, quæ ab hæreticis suadētur, si infirmi vestri gustatis panib. istis adepti fuerint sospitatē. Timēs autem venerabilis Episcopus Carnotensiū magnus ille Gaufridus, siquidem præsens erat, & proximus viro Dei: Si bona (inquit) fide sumpserint, sanabuntur. Cui pater sanctus de Domini virtute nihil hæsitans, Non hoc ego dixerim, ait: sed vere qui gustauerint, sanabuntur, vt proinde veros nos & veraces Dei nuncios esse cognoscant. Tam ingens multitudo languentium gustato eodem pane cōualuit, vt per totam Prouinciam verbum hoc diuulgaretur: & vir sanctus per vicina loca regrediens, ob cōcursus intolerabiles, declinauerit, & timuerit illo ire.

Benedicto pane sanat plurimos D. Bern.

II. *A febri quartana liberatur miles pane benedicto.*

Ex eadem vita S. Bern. li.4. cap.4.
Miraculum panis benedicti.

Vidimus (ait beatus Malachias Episcopus) in Maldensi territorio militem deuotissimas referentem gratias viro Dei, quod ad primum gustū panis ab eo benedicti, plenam receperit sospitatem à febre quartana, qua sic laborauerat mensibus ferme decem & octo, vt in hora accessionis quasi phreneticus nec matrem agnosceret suam.

III. *Lethaliter læsus adolescens pane benedicto curatur.*

Idem ibid.

Virum quoque venerabilem (ait idē Malachias) Gerardum Lemouicensem Episcopum testantem audiuimus, iuuenem quendam de familia sua lethaliter in capite saucium, cum iaceret spumans & impos mentis, immissa sibi in os buccella panis, quem benedixerat homo Dei, tam celerem sensisse virtutem, vt incolumis surgeret ipsa hora.

Efficacia benedictionis S. Bern.

IV. *Mulierem furibundam B. Romualdus sanat virtute panis benedicti.*

Petr. Damianus, apud Sur. in vita S. Romualdi Abbtis c. 65.

Petrus Damianus in vita S. Romualdi Abbatis refert, quod secularis quidam vir, Arduinus nomine, dicto Abbati se ad suscipiendum sanctæ conuersationis habitum tradidit: deinde domum, vt sua quaque disponeret, remeauit: cumque eum vxor sua venientem vidisset, fœmineo nimirum furore succensa, exclamauit aduersus eum, dicens: Sic bone vir ab hæretico & antiquo seductore nunc venis, & me miseram & destitutam omni humano solatio derelinquis? Quæ, hoc dicto protinus in amentiā vertitur, & ita furere & cōquassari cœpit, ac si patenter à dæmonio vexaretur. Habebat autē vir sanctus huiusmodi cōsuetudinē, vt si quando fratres in viam dirigeret, benedictū illis siue panē, siue pomū, seu quodcunq; aliud daret. Vnde discipuli; vt experti multoties fuerant, certū tenebant, quod si ex benedictione magistri cuilibet ægroto porrigerent ad salutē, illum incolumem redderent: nam & ex aqua, vnde manus eius abluebantur, plures languidi sæpe restituti sunt sanitati. Quod tamen cautissime oportebat fieri, ne si vir sanctus aliquatenus comprehenderet, in grauissimam tristitiam deueniret. Cum igitur diu fœmina miserabiliter vexaretur; quidā fratres, qui aderant, de benedictione pa-

Vltio diuina in fœminam sanctū virū Romualdum criminantem.

Nota vim benedicti panis.

nis, quam à magiſtro ſuſceperant, ei particulam tradiderunt. Quam cum mulier comediſſet, mente ſedata, ab omni redditur inſaniæ furore liberrima. Itaque protinus omnipotenti Deo, & Romualdo famulo eius recuperatæ ſanitatis gratias retulit, & viro ſuo cōuerſationis licentiā vlterius nō negauit.

V. *Pane benedicto liberantur Dani tormine inteſtinorum à S. Elphego.*

Baro. to. 11. an Dom. 1011. 6. ex Osbert. in vita S. Elphegi die 19. April. apud Sur. tom. 2.

Danorum pœna & pœnitentia ob vexatos S. Elphegū & Anglos.

S. Elphegus benefacit inimicis.

Dani tormine inteſtinorum pereuntes pane benedicto curantur.

Osbertus Monachus Cantuarienſis de curatis pane benedicto Danis, torminibus viſcerum laborantibus, hæc refert: Lætati igitur conſilio, mox ad Epiſcopum currunt, & de perpetrato facinore cum lacrymis veniam petunt, & de carcere eum extrahentes, ad publicos populi conſpectus cum honore deducunt. Et ait illis Epiſcopus: Etſi veſtra inſanabilis crudelitas veniam nō promeretur: tamen quid nos facere deceat, exemplo Domini edocemur, qui cum ſuorū dignatus eſſet lauare pedes diſcipulorum, non illum excluſit, à quo ſe tradendū eſſe præſciuit, immo ipſum ſanctiſſimo pane cibauit: Phariſæorum miniſtros potentiæ ſuæ verbo eliſit, ſed confeſtim eoſdem erigēdo ſanauit: & quod magnę bonitatis inſigne eſt, quos quotidie mandatis cœleſtibus pertinaci animo cernit reſiſtere, eos in cœlo ſedens adhuc patitur viuere, immo humanis rebus pluſquam cæteros præſtare. Quapropter, quoniam exemplorū illius deuotus cupio imitator exiſtere, oblitus incēdia ciuitatis, innocentium cædes, oblitus, inquā quæ in me facta eſt præteritæ impietatis ſicut ipſe patrem pro ſuis crucifixoribus, ita ego pro meis tortoribus ipſum interpellabo. Afferte ergo panē ſtatim vobis reddendum ſalutarem, quatenus ex hoc refecti, & cupitæ ſalutis beneficium adepti, aut gratias ſaluatori reddatis, aut ſceleratiores blaſphemi remaneatis. Et dato omnibus pane à ſe benedicto, omnes ab exitiali liberauit clade.

VI. *Vſum panis benedicti fuiſſe à tempore Apoſtolorum.*

Ex li. 2. hiſ. Apoſtol. per Abdiam Babylon. Epiſc.

Simon Magus, qui Deum ſe faciebat, contendens Petrum Apoſtolum confundere, & in malam Imperatoris gratiam iniicere, dixit Neroni: Miror te (inquit) Cæſar, hunc te alicuius momenti hominē exiſtimare, imperitū piſcatorem, mendaciſſimum, & nec in verbo, nec in re aliqua præditum poteſtate. Sed ne diutius hunc patiar inimicum, præcipiā modo Angelis meis, vt veniant & vindicent me de iſto. Ad quæ Petrus: Non quidem timeo Angelos tuos, qui me cogunt timere, & in virtute & in confidentia huius Chriſti Domini mei, quē te eſſe mentiris. Nam ſi diuinitas in te eſt, quæ cordis arcana rimatur, dic mihi nunc Simon, quid cogitem, vel quid facturus ſim, Quam cogitationem meam, antequam mentiatur tibi magus, Cæſar optime, aurib. tuis inſinuabo, vt non poſſit mentiri quid cogitem. Tum Nero: Accede huc, & dic mihi, quid cogites. Petrus dixit: Iube mihi adferri hordeaceum panem, & occulte dari. Cumq; hoc iuſſum fuiſſet, Petrus ait: Dicat nunc ergo Simon, quid cogitatum, quid dictum, quidue ſit factum à me. Tum Nero: Quid dicis Simon? Reſpondet Simon: Imo Petrus dicat, quid ego cogitauerim, vel quid fecerim. Tum Petrus: Quid cogitet Simon me ſcire docebo, ſi tamen ipſe prius dixerit, quid ego cogitauerim. Quæ cum audiuiſſet Simon: Hoc (inquit) ſcias, bone Imperator, quia cogitationes hominum nemo nouit, niſi ſolus Deus: cæterum Petrus mentitur. Ad quæ iterum Petrus: Tu vero qui filium Dei te eſſe dicis, dic quid cogitem, & fecerim modo in occulto, ſi potes exprime. Petrus autem benedixerat panem hordeaceum, quem acceperat, & fregerat, & in dextra atq; ſiniſtra manica ſua collocauerat, Tunc Simon indignatus, quod dicere non poſſet ſecretum Apoſtoli, exclamauit dicens: Procedant canes magni, & deuorent eum in conſpectu Cæſaris. Et cum hæc dixiſſet, apparuerunt canes miræ magnitudinis, & impetum fecerunt in Petrum. Petrus vero extendens manus in orationem, oſtendit canibus quem benedixerat panem. Quem vt viderunt canes, ſubito nuſquam comparuerunt. Tum conuerſus Petrus ad Cæſarem: Ecce oſtendi tibi Imperator, quid cogitarit Simon, non verbis, ſed factis: nam qui Angelos promiſerat, contra me eſſe venturos, canes exhibuit: vt ſe oſtenderet non diuinos Angelos, ſed caninos habere.

Vide an[...] quum b[...] dicendi [...] nis vſum

Panis c[...] ſecrati n[...] ra vis.

VII. *De puero vi panis benedicti à dæmone liberato.*

Simon M[...] taph. in [...] S. Pachom[...] apud Sur. [...] Maij.

Cum fama in omnem partem peruaſiſſet, Pachomium Abbatem multa in nomine Chriſti agere miracula, quidam filium ſuum, immanem habebat dęmonem, quotidie lugens, cum eum non poſſet ad ſanctum deducere, venit ipſe genu flectens & rogās vt panem benediceret, vt tempore veſcendi eum comedendum præberet laboranti. Ei itaque eſurienti pater panem obtulit. Dæmon autem id ſentiens, non permiſit ei, vt ipſum guſtaret, nec vt tangeret: ſed cum multa alia accepiſſet, expleuit appetitum. Rurſus ergo pater eius, cum hunc panem accepiſſet, & minutatim fregiſſet, cum minutiſſimis partibus caſei, iniecit fragmenta in medium dactylorum, eaque ſola ei appoſuit, vt actum ignorans, acciperet benedictionem. Ipſe autem rurſus ea aperiens, & humi iecit fragmenta, & dactylos abhorrens reliquit, volens nihil omnino guſtare. Cum ergo pater eius cum multis diebus reliquiſſet ieiunum, nihil aliud præter hunc panem reliquit in eius poteſtate. Is vero fame oppreſſus ex eo ſumpſit: & cum primum fuiſſet refectus, dormiit, & receſſit ab eo malum ſpiritus. Tunc Pater accepto, qui curatus erat, filio rurſus cum ipſo acceſſit Deum laudās, qui per ſuos ſanctos facit magna mirabilia, glorioſaque & inſignia, quorum non eſt numerus.

Pane ben[...] dicto pell[...] tur dæmo[...]

VIII. *De quodam à morbo atrociſſimo per virtutem panis benedicti curato.*

In vita S. Auſtregiſili Archiep.

Illuſtris matrona Deoque dicata Auſtroberta coniunx quondam Carnoldi illuſtriſſimi viri, referre ſolebat, ꝙ ipſa præſente geſtum fuit. Vnus è pi-

ſtoribus

ſtoribus eius; Leodemarus, morbo atrociſſimo vexabatur. Habebat autem ipſa panem à S. Auſtregiſilo Archiepiſcopo Bituricenſi benedictum, ipſique ab eo pro eulogiis tranſmiſſum. Seruabat ea hunc panem vt ſi quis male affectus videretur, illi integra fide ſumendum præberet. Rogauit ergo quoſdam, vt piſtorem hunc apprehenderet, & in eius os ex illo pane aliquid inferrent. At ille prorſus recuſauit, nec quicquam eius ſumere voluit: ingeſtus eſt tamen ipſo etiam inuito in os eius panis, imoque ille malum omne, quo cruciabatur, euomuit, & redditus ſanitati, hodieque officium ſuum fecit.

IX. *Panis benedictus multos annos incorruptus conſeruatur.*

Illud tacendum non eſt, quod ipſam quoq; ſubſtantiam panis ab omni corruptionis iniuria eadem benedicto vendicabat, adeo vt plures viderimus, qui per ſeptenniũ, & vltra, eoſdem ſeruauerint, panes nec colore, nec ſapore mutato Ante hoc paucos dies venerabiles Abbates Girardus & Henricus de Sueciæ partibus venientes, dum ſuper his conferremus, teſtati ſunt nobis, panem ante annos vndecim eius benedictione ſignatum manere adhuc apud ſe penitus incorruptum. Et nunc idoneum ſatis & euidens huius rei teſtimoniũ proferamus. Vir magnus & magnifice honorandus Danorum Epiſcopus Eskilus patrem ſanctum vnico venerabatur affectu, vnica devotione colebat. Nec cõtentus eſt in filiis eum videre, cum nouum cœnobium extruxiſſet, & impetraſſet ab eo deſideratum ſacræ congregationis examen. Præualuit apud eum deſiderium vehemens, vt homo tantæ auctoritatis, & Infulisillis tam eccleſiaſtica quam ſæculari auctoritate ſingulariter potens, expoſitis ſuis omnibus, etiam ſemetipſum periculis multis tradere & labori. Nam de expenſis dicere non eſt magnum, quamuis eundem audierimus proteſtantem, quod expenderit in itinere ipſo marcas amplius quam ſexcentas. Venit ergo Claráuallem tam humilis & ſublimisquẽ à finibus terræ nõ curioſitas audiendæ ſapientiæ, ſed fidei zelus & plenitudo deuotionis attraxerat. Vbi quantũ fleuerit, qualẽ ſe nõ modo erga eũ, quẽ tam vnice ſuſpiciebat, ſed ẽt erga minimos quoslibet fratrũ exhibuerit, nõ eſt facile dictu. Demũ rediturus ad propria, vt propitium à Dei famulo panẽ referre poſſet, & diutius conſeruare, humano ſenſu pręcipit, vt in clibano recoquatur, ſicut ſolent, qui maria tranſeunt, panẽ ferre bis coctũ. Audiens a. ſanctus, non eſt paſſus errare hominẽ tam deuotum, ſed amicabiliter arguens in hac parte fidem eius modicã inueniri: Itane (inquit) non poterit panẽ ipſum benedictio magis quã recoctio conſeruare. Et non acquieuit benedicere illũ, ſed communem ſibi panem præcipiens exhiberi, benedixit, & dixit: Ecce hunc tolle tecum, nihil deinceps de corruptione ſolicitus. Tulit, & ad ſuos rediens vſque hodie gloriatur, fidei ſuæ defectum euidentiſſima rei veritate conuinci. Confeſſus eſt etiam nobis de pane, quem retulit, quod nunc vſque, cum iam tertius annus tranſierit, illæſum eum beati viri fides & benedictio cuſtodierit. Panis benedictus diutiſſime ſeruatur ſine corruptione.

Tit. XXII. De Sale benedicto.

Exemp. I. *Aquæ Iericho ac terræ ſterilitas immiſſa per Eliſæum ſale ſanantur.*

Viri ciuitatis Iericho dixerunt aliquando ad Eliſæum Prophetam, qui ibi habitabat: Ecce habitatio ciuitatis huius optima eſt, ſicut tu ipſe Domine perſpicis, ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis. At ille ait: Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud ſal. Quod cum attuliſſent, egreſſus ad fontem aquarum, miſit in illum ſal & ait: Hæc dicit Dominus, Sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors, neque ſterilitas. Sanatæ ſunt ergo aquæ vſq; in diem hanc, iuxta verbũ Eliſæi quod locutus eſt. *Ex 4. li Re. cap. 2. nu. 19. d.*

II. *Vehemens incendium ſale benedicto ſedatur.*

Quodam tempore, cum ad tradendam diſcipulabus ſuis lectionem diuinam more ſolito conſediſſet ſancta Lioba Abbatiſſa, ex vna parte villę fortuitum exarſit incendium: quod conſumptis domibus quæ vel paleis, vel paluſtri tegebantur arundine, ad monaſterium, in quo virgo ſancta cum famulabus Dei manebat, flabris ſtimulantibus ferebatur, & graſſante igne, non ædificiis ſolum, verum etiam iumentis atque hominibus ipſis interitum minabatur. Tum vero trepidantis populi confuſus clamor attollitur, concurſus omniũ ad Abbatiſſam conuolat, rogant vt periculo, quod inſtabat, precibus ſanctis occurreret. Illa a. vt erat mentis patientiſſimæ, turbatis omnibus, fidei præſumptione nihil mouebatur, ſed iuſſit, vt ex ſuperiori parte fluminis, quod per mediũ monaſteriũ currebat, hauſtam ſibi aquã in concha celeriter afferrent. Quã ſine mora allatã, ſale, quod à S. Bonifacio benedictum indeſinenter ſecum habebat, adſperſit, dicens: Ite, & hanc aquam in flumen refundite, omniſque populus ab eo loco deorſum hauriat, & contra imperium ſæuientis incendii certatim mittat: quod cum feciſſent, omnis illa ignium violentia, quaſi cælitus immiſſo imbre, ita reſtincta eſt, vt nihil ædificiorum poſtea prorſus attingeret. Quo miraculo plebs omnis attonita, ad laudem Dei conuertitur, qui per fidem & orationes famulæ ſuæ tam ſublimiter eos à tanto crimine liberauerat.

In vita S. Lioba Abbatiſſæ virgin à Rudulpho Rabani Abb. diſcip. ſcripta c. 16. apud Sur. to. 5. die 28. Septemb.

Dè ſale benedicto ſtupendum miraculum.

III. *Sale benedicto ſanantur quoque animalia.*

Benedictio ſancti viri Bernardi Abbatis non modo hominibus, ſed pecoribus etiam & armentis tam frequenter profuit, vt monaſterii ſui cellearium dure aliquando increparit, quod ſibi non indicans, mori animalia permiſiſſet, vnde fuerãt Chriſti pauperes ſuſtentandi. Dehinc, vt ſolitus erat: benedixit

Auctor vitæ S. Bernar. lib. 4. cap. 4.

Salis benedictvis.

ſal, & animabilis iuſſit apponi, & protinus lues orta ceſſauit. Quod in aliis quoque monaſteriis vidimus & cognouimus, vt audiens fratrum animalia mori, interdum etiam non rogatus, ſed ipſe prior admonens eos, eodem remedio ſubueniret.

IV. *Sale & oleo à S. Monegunde benedicti præſens remedium adhibetur infirmis.*

Ex Gregor. Tur. lib. de vit. patr. c. 19. apud Sur. to. 3. Iul. cap. 9. An. 560. viuit.

Cum ſancta Montgundis ad meliorem vitam eſſet migratura ſanctimoniales, quas ſecum habebat, flebant valde, dicentes: Et cui nos mater ſancta relinquis? vel cui commendas filias, quas in hunc locum pro Dei intuitu congregaſti? At illa parumper lacrymans, ait: Si pacem ſanctificationemq; ſequamini, Deus erit protectio veſtra, habebitiſque ſanctum Martinum Antiſtitem paſtorem magnum. Ego quoque non diſcedam à vobis, ſed inuocata adero in medio charitatis veſtræ. At illæ rogabant, dicentes: Venturi ſunt multi infirmi ad nos, flagitantes benedictionem à te accipere: & quid faciemus cum te non viderint eſſe ſuperſtitem: Confuſæ enim eos foras emittemus cum tuam faciem non contemplabimur. Rogamus autem, vt quia hæc ab oculis noſtris abſconditur, ſaltem digneris oleum ſalemq; benedicere, de quo poſſimus ægrotis benedictionem flagitantibus miniſtrare. Tunc illa, benedicto oleo & ſale tradidit: quæ ſuſcipientes, diligentiſſime ſeruauerunt, & de ea benedictione multi poſt eius tranſitum ægroti incolumitatis beneficia ſunt experti.

Sancti inuocati adſunt nobis.

Sale & oleo plurimi curantur infirmi.

V. *Pane benedicto ſanatur febricitans.*

Laur. Sur. 15. Oct. in vita eius cap. 11.

Refertur in vita S. Oſvvaldi Epiſcopi Wigornienſis de quodam viro potenti, qui acri correptus febri, per nuncium viro Dei malam valetudinem ſuam indicauit, ille ergo benedictum panem ei miſit, iuſſitq; illum eo veſci cũ bona ſpe & fiducia recuperandæ ſalutis. Fecit ille, vt iuſſus erat, ſeque perfecte curatum ſenſit.

TIT. XXIII. De oleo ſolenniter ab Epiſcopo, vel alio quouis non ſolenniter benedicto.

EXEM. I. *Digitos oleo ſancto unctos dæmon lædere non poteſt.*

Ex Chron. Belg. Ioan. Moleniti an. 1400. P. Mart. Delrio l. 6. Diſquiſ. mag. c. 1. ſect. 3. q. 3. tom. 3.

IOannes Molinetus Chronici Belgici anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſcribit, Ægidium Nettelerum Decanum Cameracenſem, cũ exorciſaret Quercetenſes energumenas, quę loqui, labia claudente dæmone, nolebant, ſolitum digitis illis labra deducere, & increpitare hoſtem: Si vales poteſque digitos hos oleo ſacra imbutos mordere, vel lædere, en illos tibi permitto, ſi nequis, os aperi, impero. Mox autem energumenas viſas liberi magna moleſtia cœpiſſeque Decano parere, eique reſpondere ad quæſita.

II. *Quanti olim fiebat oleum benedictum.*

Thiodoret. in hiſt.

Vt fama ſanctitatis Simeonis Stilitæ è Romano Imperio ad Perſas vſque penetraſſet, diligenter ſciſſcitatus eſt Perſarum Rex ex legatis, qui ad ipſum venerant, quænam eſſet eius vita, & quæ miracula. Ferunt autem coniugem Regis Perſarum petiiſſe oleum eius benedictione conſecratum, & tanquam donum maximum accepiſſe. Quin & omnes Regis familiares & domeſtici à fama commoti, & multas in eum à Magis adornatas accipiẽtes calumnias diligenter rogabant: & cum intellexiſſent, virũ diuinum nominabãt. Cætera vero turba, & ad muliones accedentes, & ad famulos & milites: pecuniam offerebant, & rogabant, vt eſſent participes olei benedicti: vtique propter mirabiles effectus, quos videbant oleo benedicto effici.

III. *Mulier oleo benedicto à toxico liberatur.*

Ex Metaphr. apud Sur. 7. Feb. tom. 1.

In vita S. Parthenii Epiſcopi Lampſaci habet Metaphraſtes, quod Eucheria quædam nomine, vxor Agapii Magiſtriani Pageloti, veneficio attentata, cum ei roderentur inteſtina, allata eſt ad ſanctum virum, & cum in tribus ei eſſet precatus, & ex oleo ſanctorum eam potaſſet, ſanam remiſit in domum ſuam.

IV. *Oleo benedicto faſcinationes abigit mulier dæmonis arte concinnatas.*

Theodoret. in hiſt. SS. Patrum c.

Mulier quædam genere nobilis (ait Theodoretus) ſimul cum viro intemperante trahens iugum matrimonii, venit ad beatum hominem Aphraatem deflens ſerio propriam calamitatem: dicebat enim maritum concubinæ captum conſuetudine, magicis quibuſdam præſtigiis fuiſſe incantatũ, & odio habere: ipſam legitimo matrimonio coniunctam. Hæc autem dicebat mulier ſtans pro foribus atrii: ſic enim ſolebat colloqui cetũ fœmina, nullã enim admiſit vnquam intra fores. Tunc ergo mulieris eiulantis, oratione incantationis abolet operationem & cum olei guttam ab ipſa allatam inuocatione diuina ſanctificaſſet, iuſſit vt eo vngeretur. Hæc præcepta cum impleſſet mulier, coniugis amorem in ſe tranſtulit & perſuaſit, vt pro illegitimo legitimum cubile eligeret.

Olei ſanctificati vis.

V. *Sacerdos oleo benedicto monialem energumenam à dæmone grauiter vulneratam ſanat.*

Beda in c. 8. Lucæ f. 15.

Venerabilis Beda cum ageret de ſanatione monialis cuiuſdam obſeſſæ à variis, quæ dæmon inflixerat, vulneribus, & narraſſet vno excepto cætera ſanata, hæſitanti Sacerdoti ipſamet conſilium dedit. Si, inquit, oleũ pro infirmis conſecratũ eidẽ medicamenta aſperſeris, ſicque me perunxeris, ſtatim ſanitati reſtituar: nam vidi quondam per ſpiritũ in quadã longius poſita ciuitate, quã nunquã corporalibus oculi vidi, puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à ſacerdote curatam. Fecit vt illa ſuggeſſerat, ſtatimque volens remedium quod ante reſpuerat, accipere conſenſit.

Energumena oleo infirmorum per Episc. benedicto ſanatur.

VI. Hæc

VI. *Hoc oleo benedicto muta puella loquendi facultatem restituit D. Martinus.*

...de vi... Marti... 15. & ...3. ca 2. ...sana...

D. Martinus pusillum olei (inquit Sulpicius) cum exorcismi præfatione benedicit, atque ita in os puellæ sanctificatum liquorem, cum & linguam illius digitis teneret, infudit: nec fefellit sanctum virtutis euentus. Patris nomen interrogat, mox illa respondet: proclamat pater cum gaudio pariter & lacrymis Martini genua complexus, & hanc primam se filiæ audisse vocem cunctis stupentibus fatebatur.

VII. *Oleo benedicto curatur infirmus à S. Hospitio recluso.*

...regor. lib. 6. Franc. ...5. Baro. Annal. ...Do. 575.

...grina... ...es ad li... ...a Apo... ...orum.

Consueuerunt fideles Romam se conferre ad Apostolorum limina, vt ibi à diuersis languoribus sanarentur. Homo erat (inquit Gregorius) Andegauensis incola, qui per nimiam febrem eloquium pariter auditumq; perdiderat, & cum de febre conualuisset, surdus permanebat ac mutus. Igitur Diaconus ex Prouincia illa Romam directus est, vt beatorum Apostolorum pignora, vel reliquorum Sanctorum, qui illam vrbem muniunt, exhiberet. Qui cum ad parentes infirmi illius peruenisset, rogant eum, vt eum sibi comitem itineris sumere dignaretur, confisi, quod si beatissimorum Apostolorum adiret sepulcra, protinus posset assequi medicinam. Euntibus autem illis, venerunt ad locum, vbi beatus Hospitius habitabat. Quo salutato ac deosculato, causas itineris Diaconus pandit, ac proficisci se Romam indicat, seque his, qui sancto viro de naucleris amici essent, commendari deposcit: cumque ibi adhuc moraretur, sensit vir per spiritũ Domini adesse virtutem, & ait Diacono: Infirmũ, qui comes tui nunc est itineris, rogo, vt meis aspectibus repræsentes. At ille nihil moratus, velociter ad metatum vadit, inuenitq; infirmum febre plenum, qui per nutum aures suas dare tinnitum indicabat, apprehensumque ducit ad Sanctum Dei. At ille apprehensa, manu cæsarie, attraxit caput illius ad fenestram, assumptoq; oleo benedictione sanctificato, tenens, manu sinistra linguam eius ori, verticique capitis infudit, dicens: In nomine Domini mei Iesu Christi, aperiantur aures tuæ, reseretque os tuum virtus illa, quæ quondam ab homine surdo & muto noxium eiecit dæmonium. Et hæc dicens, interrogat nomen. Ille vero clara voce ait: Sic dicor: cumque hæc vidisset Diaconus, ait: Gratias tibi immensas refero, Christe, qui talia per seruum tuum dignaris ostendere. Quærebam Petrum, quærebam Paulum, Laurentiumque, vel reliquos, qui proprio cruore Romam illustrant: hic omnes reperi, hic cunctos inueni. Hæc eo cum maximo fletu & admiratione dicente, vir Dei omni intentione vanam vitans gloriam, ait: Sile, sile, dilectissime frater, non hæc ego facio, sed ille qui mundum ex nihilo condidit, qui pro nobis hominem suscipiens, cæcis visum, surdis auditum, mutis præstat eloquiũ: qui leprosis cutem pristinam, mortuis vitam, omnibusq; infirmis affluentem medicinam indulget. Tunc Diaconus gaudens abscessit cum comitibus suis.

...rdo resti... tur au... ...us.

...na gloria ...tanda.

VIII. *Sacro oleo & crucis signo sanatur oculus Regis Theodorici.*

Theodorico Gallorum Regi Clodouei filio accidit interdum, vt oculorum eius alter incredibili vexatus dolore omnem medicorum operam eluderet. Itaque illis de sua arte desperantibus, hoc vnum supererat Regi consilium, vt humano auxilio destitutus diuinum imploraret. Mittit igitur supplices nuncios ad venerabilem Abbatem Theodoricum, vt qui filiam reuocarat ad vitam, etiam celerrimam oculo ipsius faceret medicinam. Aduenit illico vir Dei, corpus solo sternit, animum tollit ad cælos, totus in preces pro Regis curatione incumbit. Post paululum erigens se, sacri olei parum infundit summo pollici suo, maleque affecto oculo signum salutiferæ Crucis imprimit, lumenq; pristinum temporis puncto Regi reformat. Rex lætus magnificat Regem Regum, ingenti gaudio plebs omnis exultat, glorificatur ab omnibus Deus.

In vita S. Theodorici. Abbat. apud Sur. 1. Iul. tom. 4.

Vis olei sacri & signi crucis.

IX. *Benedictum oleum serpentum morsus curat.*

Post obitum D. Antonij Magni cœlum toto triennio clausum terram ita arefecit, vt vulgo dicerent, Antonij mortem etiam elementa lugere. Non latuit fama Hilarionis accolas illius loci, & certatim virilis ac muliebris sexus, ora luridi & attenuati fame, pluuias à seruo Christi, id est à B. Antonij successore deprecabantur. Quos ille cernens mire doluit: eleuatisq; in cælum oculis, & vtrasq; in sublime erigens palmas statim impetrauit, quod rogauerat. Ecce autem sitiens arenosaque regio, postquam pluuiis irrigata est, tantam serpentum & venenatorem animalium ex improuiso ebulliuit multitudinem, vt percussi innumerabiles, nisi ad Hilarionem cucurrissent, statim interiissent. Benedicto itaque oleo vniuersi agricolæ atq; pastores tangentes vulnera certam salutem resumebant.

D. Hieron. in vita S. Hilarion.

Precibus pluuiam impetrat Hilarion.

Mira vis olei benedicti.

X. *Tempestas maris oleo benedicto sedatur.*

S. Germanus Antisiodorensis Episcopus, & S. Lupus Episcopus Trecensis, in Britanniam à Cælestino Papa delegati ad Pelagianam peruersitatem, quæ ibi tum sæuiebat, euertendam, tanto promptius heroes deuotissimi legationẽ illam susceperunt, quanto necessitas laboriosior apparebat. Hi itaque Oceanum mare, Christo duce & auctore, conscendunt; qui famulos suos inter discrimina & tutos reddidit & probatos. Ac primum de sinu Gallico flabris leuibus nauis in altũ prouecta ducitur, donec ad æquor medium perueniret, vbi porrectis in longum visib. nihil videretur quam cælum & maria. Nec multo post occurrit in pelago legionis inimicæ vis dæmonum, qui tantos ac tales viros peruadere ad recipiẽdam populorum salutem liuidis iniquitatibus inuiderent. Opponunt pericula, procellas concitant, cælum diemq; nubium nocte subducunt, & tenebrarũ

Constantius presbyter in vita S. Germ. l. 1. c. 19. apud Sur. tom. 4. & Baro to. 5. Annal. ann. Dom. 429.

S. Germanus & S. Lupus in Britanniam mittuntur.

caliginem maris atque aeris horrore congeminant. Ventorum furorem vela non sustinent: & Oceani moles fragilis cymba vix tolerat. Cedunt ministeria victa naturam. Ferebatur nauigium oratione, non viribus. Et casu dux ipse vel Pontifex, fractus corporis lassitudine, sopore resolutus est. Tum vero quasi repugnatore cessante, tempestas excitata conualuit, & iam nauigium perfusis fluctibus mergebatur. Tunc beatus Lupus, omnesque turbati, excitant seniorem, elementis furentibus opponendum. Qui periculi immanitate constantior Christum inuocat, Oceanum increpat, & procellis seuientibus causam religionis opponit, statimque assumpto oleo, in nomine Trinitatis leui aspergine fluctus sæuientes oppressit: collegam commonet, hortatur vniuersos: oratio vno ore & clamore profunditur. Adest diuinitas, fugantur inimici, tranquillitas serena subsequitur: venti contrarij ad itineris ministeria vertuntur: nauigium famulatrix vnda subsequitur, decursisque immensis spatiis, breui optati littoris quiete potiuntur.

Maris tempestas diuina virtute superatur.

TIT. XXIV. De cereis benedictis, & lampadibus.

EXEMP. I. *Quomodo quotannis in vigilia Paschæ lampades diuinitus accendantur, & perpetim ardeant ante sepulcrum Domini.*

Vrspergensis Abb. ex relatione Herimanni presbyteri. Wilhelm. Malmesburiens. Iacob. Grets. lib. 2. de Cruor. cap. 11.

ANno Domini millesimo centesimo primo, die sacratissimi sabbati, quo secundum antiquæ misericordiæ Domini παράκλησιν, baptismate iam consecrato, lumen de cælo nobis ministrari deuoti nimis exspectabamus vsq; ad vesperã, orationibus solitis institimus: tuncque propter peccata nostra, desiderato dono cælesti, quod etiam in conspectu gentium olim Christiani ante nos semper suscipere solebant, omnimodo frustrati, absque omni festiuæ synaxis officio, noctem illam Dominicæ Resurrectionis lugendo tantum & mœrendo transegimus: summo autem mane cum litaniis à sepulcro Domini nudi pedes processimus, ingressiq; ante templum Domini, quo scil. loco, id est, in monte Moria in arca Dauidem in maxima tribulatione exauditũ, cunctosq; exaudiendos, qui ibidem corde deuoto orarẽt, Salomoni promissum legimus. Mox post preces lacrymasque, ne nos deserẽdo, Christus nomini suo blasphemiam inter gentes prę pararet, fusas, necdum atrium illud famosum egredimur, & ecce concrepantia signa, laudes altisonas in occursum nobis ab his, qui remanserant, reboantes audiuimus, intrantes vero ecclesiam pręnominatam (sepulcri Domini) lampades duas cælitus incensas immenso gaudio repleti conspeximus. Quid plura? A baptismi officio, quo pridie cessaueramus, incipiẽtes, totum seruitij nostri pensum, Domino dudum subtractum, vsque ad missæ completionem, lętissima deuotione persoluimus, nobis quoque egressis, intermissam Syrorum, qui semper post nostrum egressum eodẽ psallere choro solent, lampades aliæ diuinitus accenduntur: ante vesperas vero & inter ipsas vespertinas laudes vsque ad sedecim huiusmodi lumina visibiliter amplifiantur, sicque contigit, vt pauci intra Hierusalem seu Christiani seu pagani reperirentur, qui tam euidentem Christi potentiam se non vidisse testarentur.

Lampades per se accẽsę in vigilia Pascha.

II. *Quomodo ignis sacer cælitus descendat ad accendendos cereos & lampades in nocte resurrect. Dominicæ, & de Saraceno Christianis illudente ibidem castigato.*

Rudolf. Monach. 4. hist. ... Gret. ... de S. C... cap. 11

Die magni illius sabbati, quo ignis mirabili Dei potentia veniens, ab vniuerso populo præstolatur, ibi cum ceteris incolis & peregrinis, Wilhelmo Comite Pictauiensi, & aliis Principibus, Odolricus Aurelianorum Præsul adstabat. Iamq; dies ipsa in vesperum transiens, repente penes horam, qua sperabatur ignis adfuturus, vnus Saracenorũ, scurra impudentissimus, ex plurima illorum multitudine, quę annuatim semper cum Christianis adesse solet, exclamauit, vt Christianis mos est, cum primum videtur, hagios, Kyrie eleison, & cauillanter cachinnum emisit: extensaque manu arripuit cereum de manu cuiusdam Christiani, aufugere tentans. Qui illico arreptus à dæmonio turpiter nimium vexari cœpit, quem prosequens Christianus, cereum abstulit. Ille vero tortus acerrime protinus inter Saracenorum manus exspirauit. Quod factum omnibus in commune terrorem immisit: Christicolis tamen gaudium & exultationem præbuit. Statim vero, vt assolet, Dei virtute erumpẽs ignis ex vna lampadarum, quę septem ibidem pendere cernuntur (plures ponit Vrspergensis) cursim eructando, cæteras inflammauit: quam lampadem cum suo oleo præfatus Episcopus emens auri libra à Iordano, qui tunc erat Patriarcha, secum detulit, atque in sede propria reponens plurima infirmis contulit beneficia.

III. *Lampadarum in locis sacris vsus diuino miraculo comprobatur.*

D. Greg. l. 3. Dial. cap. 30.

Lampadarum vsum Deo acceptissimum, non semel, verum multoties ipse miraculis editis declarauit. Hic breuiter referam, quæ S. Gregorius Papa de rebus suo tempore in vrbe Roma gestis scribit his verbis: Die vero alio, cum in ea lampades sine lumine dependerent, emisso diuinitus lumine sunt accẽsæ. Post paucos iterum dies, cum expletis Missarum solenniis, extinctis lampadibus, custos ex eadẽ ecclesia egressus esset, post paulum intrauit, & lampades, quas extinctas reliquerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxisse se credens, eas iam solicitus extinxit, & exiens ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampades, quas extinxerat, iterum accensas inuenit: vt videlicet ex ipso lumine aperte clareseeret, quia locus ille

Diuino miraculo lampadarum vsus comprobatus.

ille à tenebris in lucem veniſſet. Hæc ille, cum agit
de eccleſia S. Agathæ ab Arianis vindicata, & Ca-
tholicorum vſui reſtituta.

IIV. *De cereo ſepulcro S. Amarandi martyris Albigenſis affixo, diuinitus accenſo*

Tur. ...n rac.

Huic non abſimile ſcribit Grego. Turonenſis de
Amarando martyre, qui apud Albingenſem vrbem,
exacto agonis fidelis curſu, ſepultus, viuit in gloria.
Cuius, vt hiſtoria paſſionis declarat, ſepulcrum diu
vepribus ſepibuſque confectum latuit, ſed Domino
iubente Chriſtianis populis reuelatū eſt, & crypta,
in qua quieſcebat, patefacta reſplenduit. Sed cum
hoſtilitate impellente locus ille ab habitatoribus
fuiſſet euacuatus, à longinquo venientes incolæ,
honorem beato martyri, quaſi cuſtodi proprio nite-
bantur impendere. Igitur cum cereos frequenter
deuotio Chriſtiana deferret, quadam die contigit,
vt quidam prę longinquitate itineris, incrementum
ignis, quo accenderetur cereus, non exhiberet: ar-
reptamque ſilicem ferro verberat, quaſi ignem e'ici-
turus. Quod dum ageret, & crebris ictibus lapidem
quatiens nihil foci poſſet excutere, cæleſti lampade
cereus, qui iam beato ſepulcro affixus erat, illumi-
natur: ſicque factum eſt, vt, quæ humanæ non ex-
pleuerat induſtriæ, peragerentur diuini numinis
maieſtate. Ceſſante humano ſtudio cæleſtia officia
miniſtrantur, luminiſq; noui fulgore cereus clarifi-
catur acceſus. Quod cum populis manifeſtum fuiſ-
ſet, incrementum foci vlterius ad accendendum lu-
men nullus exhibere præſumpſit. Poſtquam vero lo-
cus ille inhabitari ab hominibus aſſidue cœpit, atq;
ibi domus, in quibus ignis accenderetur, adeſſent,
hoc miraculum non eſt vltra præſtitum plebi, cum
aliis miraculis frequentius illuſtretur.

...eos ac- ...i ante ...gines place- ...iraculo ...atur.

V. *Candelarum ante ſacras imagines poſitarum vſum placere Deo & ſanctis eius.*

...phron. ...at. ſpirit. ...p. 180.

Narrauit nobis ſanctiſſimus Dionyſ. presbyter S.
Eccleſiæ Aſcalonitarum, & ſacrorum vaſorum cu-
ſtos, de Abbate Ioan. Anachoreta, dicens: Quaſi ve-
re magnus in generatione iſta fuit. Atque ad com-
mendationem ſummorum illius apud Deum meri-
torum, hoc de ipſo miraculum narrabat: In ſpelunca
(inquit) morabatur ſenex, in partibus villæ, quæ di-
citur Sochus, viginti fere miliariis ab Hieruſalem.
Habebat autem ſenex in ſpelunca imaginem im-
maculatæ Dominæ noſtræ Dei genitricis ſemperq;
Virginis Mariæ, in vlnis ferentem Chriſtum Domi
num & Saluatorem noſtrum. Quoties igitur abire
volebat ad locum aliquem, vel per vaſtam ſolitudi-
nem, ſiue Hieroſolymam ad adorandam S. Crucem,
& venerabilia loca, vel in Sinai montem orationis
gratia, ſiue ad martyres diſtantes ab Hieroſolymis
multis prolixiſque interuallis (erat enim ſenex Mar-
tyrum reuerentiæ mirabiliter deditus, & nunc qui-
dem pergebat Epheſum ad S. Ioannem, nunc au-
tem Euchaitam ad S. Theodorum, nunc vero ad S.
Theclam in Seleuciam Iſauriæ, nunc ad S. Sergium
in Sarephas, & modo ad iſtum, modo ad illum ſan-
ctum) reficiebat candelam & accendebat vt ſibi cō-
ſuetudo erat, atque ad orationem ſtans, & Deo, vt
ſuum iter dirigeret, ſupplicans, dicebat ad Domi-
nam, intendens in imaginem ipſius: S. Domina no-
ſtra Dei genitrix, quia longum iter iturus ſum die-
bus multis perficiendum, candelæ tuæ curam habe,
eamque, ne extinguatur, iuxta propoſitum meum
ſerua: ego enim adiutorio tuo comitante iter arri-
pio. Hiſque ad imaginem dictis, egrediebatur, per-
actoque propoſito itinere, reuertebatur, aliquando
poſt menſem, ſæpe etiam poſt duos vel tres menſes,
nonnunquam poſt quinque vel ſex, & ita reperie-
bat integram candelam & ardentem, ſicut eam, cum
iter arriperet, dimiſerat: & nunquam hanc à ſe ipſa
extingui vidit, neque de ſomno ſurgens, neque à
peregrinatione rediens, neque ex eremo in ſpelun-
cam pergens.

...ſus imaginū apud S. patres.

Nota vſum peregrinationum ad loca ſancta.

Candelarū vſum ante imagines placere Deo & B. Marię.

TIT. XXV. De ſacris cineribus, & campanis benedictis.

EXEMP. I. *Quidam irridens ſacrorum cinerum vſum grauem irriſionis pœnam luit.*

Cæſarius Heiſterbacenſis lib. 10. hiſt. memorabilium cap. 53.

REfert Cęſarius ex Theodorico monacho quon-
dam in Wieda Comite, de ſacris cineribus
rem notatu dignam: Fuiſſe Confluentiæ carnificem
quendam, hominem in officio ſuo probum ſatis, qui
cum aliquando, tertia feria ante cineres, totam pe-
ne noctem in commeſſationibus expendiſſet, mane
quaſi ad abluendas carnes cum quodam ſuo colle-
ga tabernam intrauit, cumque ad officium Miſſæ
pulſaretur & fideles ad eccleſiam confluerent, nec-
non ex eadem taberna, iamque ſoli hi duo illic re-
manentes potarent, ait alter carnifici: Certe modo
diu nimis expectamus, eamus ergo ad eccleſiam
propter ſacros cineres. Cui ille, myſterium cinerum
irridendo, reſpondit: Sede, ego tibi dabo cineres, &
tu mihi: tollenſque cineres de lare iactauit ſuper ca-
put eius. Et ecce, mox pœna irriſionis ſubſecuta eſt:
nam ſtatim circa caput, & faciem, tantum ſenſit pul-
uerem, ac ſi follibus ei inſufflaretur: cumq; territus
exclamaret, tantum ore cineris hauſit, vt pœne ſuf-
focatus fuiſſet. Accurrerunt multi plagam tam mi-
rabilem videntes: ductus eſt in proximam inſulam,
in qua non puluis ſed gramen erat, ſed nihil ei pro-
fuit. In Rheno, in pomerio, in ſolario, neque in ali-
quo loco à turbine cinerum ſe defendere potuit: à
quibus tandem ſuffocatus pœnam irriſionis ſoluit.

II. *Campanarum vſus vnde, & quando apud Græcos cœperit.*

Baron. to. 10. Annal. an. 865.

Qui de rebus Venetis ſcribunt, referunt, anno
Domini octingenteſimo ſexageſimo quinto æ-
rea inſtrumenta, quæ campanas dicimus, vſui eſſe

cœpiſſe Græcis, miſſis ipſis à Duce Venetiarum Vrſo Patriciaco ad Michaelem Imperatorem.

III. *Vſus conſecrandi campanas in Eccleſia vnde ortum habebat.*

Baron. to. 10. ad an. 968.

Tempore Ioannis XIII. Pontificis quo Otto Imperator Romæ adhuc moraretur, contigit, primariam Lateranenſis eccleſiæ campanam miræ magnitudinis recens ęre fuſam ſuper campanile eleuari: quam prius idem Pontifex ſacris ritibus Deo conſecrauit, atque Ioannis nomine, puto Baptiſtæ, cuius eccleſiæ eſſet vſui, nuncupauit. Qui ſacer ritus in Eccleſia perſeuerauit, vt eo modo, quo ipſe vſus, cãpanæ in eccleſiis collocandæ, Deo primum, impoſito eis nomine, dicarentur: quod teſtantur veteres codices rituales: licet errore vulgi pro arbitrio vtẽtis vocibus, dicantur baptizari campanæ, cum ita ab Epiſcopis benedicuntur, non aliunde baptiſmi in re longe diſpari mutuati nomen, niſi quod ſicut in baptiſmo nomen imponitur baptizato, ita in ea conſecratione nomen campanæ daretur, idque ſiue ea ratione, vt diſtingui poſſet à cæteris, vel quod magis conduceret ad pietatem, ſi voce Sancti alicuius diceretur populus ad eccleſiam conuocari, cum alioqui nihil commune cum ſacramento baptiſmi habeant cæremoniæ illæ, ſed magis cum aliis ſacrorum vaſorum benedictionibus in S. Eccleſia Catholica antiquo vſu receptis.

Campanas conſecrãdi vſus vnde.

Campanæ improprie baptizari dicuntur.

IV *Campanarum Eccleſiæ Cath. pulſum dæmoni exoſum & inimicum exemplo manifeſtatur.*

Pet. venerab. Abb. Clunia. lib. 1. mirac. cap. 15.

Cum aliquando frater quidam Ioannes nomine natione Italicus, regularis diſciplinæ ſeueritatem faſtidiens, etiam fugere de monaſterio cogitaret, ipſe ei diabolus Abbatis ſpecie aſſumpta ſe obtulit: nam duobus dæmonibus in ſpecie monachorum ſe comitantibus, fratri in quodam monaſterij loco ſecreto ſoli reſidenti, multaque ſecum voluenti, opportunum fallendi tempus ſe inueniſſe credens, apparuit, eique aſſidens dixit: Ego (frater) modo huc hoſpitandi cauſa diuerti, ſed caſu te conſpiciens, agnoui multa te ſolicitudine laborare, multoſque in corde tuo cogitationum æſtus verſari. Quorum cauſa, licet quibuſdam referentibus mihi ex parte nota ſit, ſi tamen eam plenius indicaueris, potero forſitan vtile tibi dare conſilium. Vnde, quis ſis, & quare mœſtus ſis, amico quęrenti expone. Cumque frater ille ignoto, vt putabat, homini ſecreta cordis ſui aperire formidaret, & ſe tantummodo natione Italicum eſſe reſpondiſſet: dæmon, qui monachus videbatur, adiunxit: Et ego ipſius regionis Abbas ſum, & tibi bene in omnibus auxiliari poſſum. Noui enim, licet tu reticeas, quod Abbas monaſterij huius, & cæteri male te tractant, neq; vt dignum eſſet, honorant, inſuper multis ſæpe iniuriis vexant. Vnde admoneo te, vt tibi conſulas, & locum hunc omnimodis perniencioſum derelinquens mecum recedas. Paratus ſum enim te ab his malis eripere: & in Abbatiam meam, quæ Crypta ferrata dicitur, perductum, omni te ibi honore ſublimare. Ad hoc frater reſpondit: Ego hinc exire nullo modo poſſum, quia & clauſura monaſterij prohibet, & fratrum me multitudo circumdat. Tunc diabolus: Nec ego, inquit, quamdiu hic fueris, te in aliquo iuuare potero. Sed fac qualibet arte, vt ſepta monaſterij tranſgrediaris: quod poſtquam feceris, ego ſtatim adero, teque ad locum meum, vt dixi, perducam. Sed miſericors Deus, qui non permittit nos tentari ſupra quam ferre poſſumus, non vltra paſſus eſt hoſtem procedere: ſed, ſcriptum eſt, qui fecit illum, applicauit gladium eius. Quando namque hoc agebatur, fratrum conuentus in refectorio, ex conſuetudine, hora cœnandi reſidebat: qua expleta, à Priore, ſecundum morem, vno ictu ſcilla percuſſa eſt. Quo ſono audito, mox dæmon, qui Abbatem ſe fingebat, actus diuina virtute, à fratre, cui loquebatur, ſe abripuit, & præcipiti curſu, ac maximo impetu ad latrinas, quæ proximæ erant, vidente fratre iam dicto, in earum ſe inferiora demerſit.

Abbatem ſe mentitur dæmon.

Camp... rum ... contr... diabo...

V. *Quomodo ad ſonum Campanæ Senonenſis territi fuerunt hoſtes vrbem armis impetentes.*

Ex Ai... Lupi ... Senonen... Sur. 1... tom. 5...

Mortuo Theodorico Principe, Clotharius Rex in Burgundiam veniens, hoſtili manu armatum Blidebodem Ducem miſit in Senones. Illo ergo tela atrociter in opidum vibrante, S. Epiſcopus Lupus in Domino fidens, ad protomartyris Stephani ædem ſe contulit: cumque ad conuocandum populum ſignum eccleſiæ tangeret, viribus hoſtes deſtituti, tantoque ſunt terrore correpti, vt nullam ſibi ſalutis opem ſupereſſe putarent, niſi fuga ſibi conſulerent. Clotharius autem Rex vbi comperiſſet campanam illam ſonum edere gratiſſimum, iuſſit eam Pariſios tráſferri, vt eius tinnitu ſæpius delectaretur. Diſplicuit ea res B. Epiſcopo. Itaque mox vt ablata eſt à Senonibus omnem ſoni gratiam amiſit. Id Rex intelligens, ocyus iubet ſuo illam loco reſtitui. Vbi autem ad pontem Senonicum ventum eſt, rediit illi priſtinus ſonus, & ob ſancti viri merita, ſeptimo miliario auditus eſt.

Camp... Seno... Pariſ... transl... miru...

VI. *De campanis ſua ſponte ſonantibus.*

Chron. Sig... berti a... Dom. ...8.

Regis Dagoberti tempore ſanctus Præſul Vrſmarus in Flandrenſi prouincia prædicans, ſub honore S. Petri Apoſtoli ipſo ſibi reuelante eccleſiam Maldemburgenſem oppido ædificauit & conſecrauit, quam Deus multis miraculis vſquequaque glorificauit. Inter quæ illud tam mirabile, quam inauditum antea extitit, quod hoc anno Dominici nocte natalis contigit. Campanarium pręfatæ eccleſiæ vehementi vento flante, à ſuis locis euulſum ad terram fuit penitus inuerſatum, ita in aere pendens, & ruinam ſui minitans, vt ſemper caſurum, & cuncta vicina confracturum cerneretur. Sed cũ per ſex noctes & dies id tractaretur à populo, qualiter hinc inde extractis machinis ſurſum erigeretur, & vtcunque loco ſuo relocaretur, pridie Kalendas Ianuarij, circa noctis medium adueniens virtus diuina totã

eccle-

ecclesiam intus & foris impleuit luce ignea, & campanarum ad terram reclinatum totum simul erexit, ac firmissime locis suis relocauit, & campanas ibi dependentes mox sonare compulit. (...panæ ...onte ...it.)

VII. *Aliud de Campana ostentum mirum.*

Scribit Leonardus Vairus lib. 2. de fascino, in Celtiberiæ oppido Vililla campanam esse, quam vocant incolæ campanam miraculorũ, per aliquot menses priusquam respub. Christiana aliquid aduersi patiatur, hanc ex se ipsa nemine pulsante sonare solitam, cuius rei, vt ait, testimonium per publicos tabelliones hisce oculis egomet legi, præter fidem, quam de eadem re illius regni Proreges faciebant suis litteris. (*...ard. ...s l. 2. de ...no.*)

VIII. *Tintinnabulum per se sonans index est mortis alicuius ex domesticis.*

In Monasterio Bodkensi, quod B. Meinulphus confessor exædificauit, quoddam miraculum ordinarium contingit superioribus annumerandum: Tintinabulum, inquit, quoddam magnum æneum bene sonorum ibi reuerenter asseruatur: nam quoties aliqua ex eius monasterii sororibus breui erat abitura è vita, absq; vllo humano ministerio per se fortem reddebat sonum. (*...e'inus ...ona in ...S. Mei- ...bi.*)

IX. *Campanæ per se somnum edunt in funere cuiusdam viri ignoti.*

Anno à Christo incarnato millesimo sexagesimo secundo, cum fames intolerabilis Flandros premeret, grandisque multitudo hominum panis quęrendi gratia conflueret Aldemburgium, repertus ibi quidam prima luce, qui sub dio de nocte, fame vt creditum est, perierat, qui dum sepeliretur, prohibuit Sacerdos Godobertus, ne pulsarētur campanę, eo quod homo esset ignotus. Sed ecce ibi, stupentibus cunctis qui aderant, prodigio per se æra illa (mirum dictu) personuerunt. (*...ob Meye- ...l. 3. hist ...and. ad ...Dom. 62.*)

(...ampanas ...tisare in ...requiis ...efuncto- ...m, ritus ...st anti- ...uus.)

TIT. XXVI. De palmis, & granis benedictis.

Pueri Hebræorum portantes ramos oliuarum obuiauerunt Christo Domino Ierosolymam venienti clamantes & dicentes, Osanna in excelsis. (*Matth. 21.*)

EXEMP. I. *De sacrarum palmarum aduersus hostes visibiles & inuisibiles vi & efficacia.*

ANno Domini octingentesimo septuagesimo septimo, Ioan. Papa VIII, misit ad Carolum II. Imperatorem idibus Februariis palmas virides benedictas, cum tamen Dominica palmarum, qua in Ecclesia ex antiquo instituto benedici consueuerunt, non esset. Earum autem mittendarum ratio ista ab ipso ita describitur: Inter cætera, quæ vera crescente religione, ab olim Ecclesiastica facta vestræ pietati duximus intimanda, virentium palmarum ecce brauium mittimus, quod Apostolus non omnes qui currunt, sed vnum propter vnitatem legitime certantium accipere protestatur. Et inferius: Hodieq; manui vestræ speciali voto & prærogatiua plenam benedictione palmam, sicut cernitis, destinamus aduersus visibiles hostes & inuisibiles triumphum: optantes enim vos de cunctis aduersariis triumphare, nihil aptius vobis quam ramos palmarum duximus offerendos. (*Ioan. Pap. epist. 32. apud Baron. to. 10. Annal. an. 877. 12.*) (Palmarum sacrarum virtus.)

II. *De grano benedicto diuinitus ab incendio conseruato.* (*Ex litt. Aloys. Froes an. 1595. ad P. Claud. Aquauiu.*)

De deuotione magnaq; fide, quam habent Christiani noui in Iaponia de granis benedictis, vno atque altero exemplo perstringam. Ac primum: quodam in loco Omuræ Christianus quidam habebat vnum tantum granum benedictum, cuius vilis domuncula igne tota absumpta est. Bonus homo infelici casu angebatur plurimũ, ac imprimis, quod cum omni suppellectile sua etiam grani illius iacturam fecisset. Extincto igitur igne tanto desiderio tenebatur recuperandi grani, vt totum diem in cineribus cribro incernendis consumpserit, vt illud inuenire posset. Breuiter, visum est Domino illum solari, nam in eodem domus loco tandem inuenit tam integrum, ac si ignis nunquam illud attigisset.

III. *De alio eiusdem generis miraculo.*

Item accidit in domo cuiusdam pauperculæ mulieris, quam cum flamma corripuisset, & ille conaretur quicquid posset ex igne eripere, oblita tamen est coronæ, quæ cum duabus sphærulis benedictis quadam conflagrantis domus parte suspensa erat. Incendio restincto, mulier memor coronæ vehementer doluit, ac si magnum aliquod flagitiũ commisisset, quod illius, maxime a. durum sacrarum sphærularum, memoriam deposuisset. Et ecce cum omnia reducta essent in cineres, vtramque inter cineres, diu multumq; quæsitam, intactam & saluam inuenit, cum magna ipsius & reliquorum Christianorum consolatione. Nec parum hoc miro euentu in sua erga grana benedicta religione confirmata fuit. (*Ex iisdem litter. ad eundem.*)

TIT. XXVIII. De Litaniis, earum vsu, antiquitate, & effectibus.

EXEM. I. *De institutis à Sergio Papa Litaniis in honorem Deiparæ Virginis.*

ALbinus Flaccus, cum agit de Purificatione S. Mariæ, sic habet: De hac festiuitate & festiuitatibus sanctæ Mariæ in gestis Pontificalibus legitur, quod Sergius Papa præceperit Litanias fieri in die Præsentationis Domini in templo, ita n. scriptũ est, vt in die Annunciationis Domini, Dormitionis, ac Natiuitatis sanctæ Dei genitricis Marię, & S. Simeonis, quæ ὑπαντὴ dicitur Græce, cum Litaniis exeant à S. Hadriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat. (*Albin. Flac. de diuin. offic. apud Baron. tom. 8. an. 701 4.*) (Litaniæ in festis B. Mariæ institutæ.)

II. *Pro conuersione Saxonum Carolus Magnus postulat fieri Litanias.*

In epist. Adrian. Papæ ad Carol. Cornel. Scultingius to.1. Bibliotheca Eccl. ca.26.p.1.

Adrianus Papa ad petitionem Caroli Magni pro conuersione Saxonum Litanias fieri curauit Romę & in omnibus partibus sub ditione Romanæ Ecclesiæ existentibus vigesimo tertio, vigesimo sexto & vigesimo mensis Iunii diebus, hoc est, in vigilia Ioannis Baptistæ, in Natali Sanctorum Ioannis & Pauli, necnon & in vigilia beati Petri Apostoli, monet Carolum, vt iisdem diebus in omnibus finibus suis seu transmarinis partibus, vbi Christiani morantur, Litanias fieri curet. Et reipsa idem Carolus, vt scribit Rhegino lib. 2. Chronicorũ, Litanias per triduum cum toto exercitu aliquando celebrauit, petens à Deo vindictam in Auares, ad fluuium Anassum.

III. *Litania hebdomadatim bis instituta ad amouendas ex Italia & Sicilia barbarorum excursiones.*

Io. Diac. 4. vita Greg. 1. ca. 53 & l. 9. ep 45. apud Baro. to. 8. 601.

Litania bis in hebdomade ad barbaros vitandos.

Pro Barbarorum incursionibus in Italiam & Siciliam bis in hebdomada fieri Litanias Gregorius Magnus decernebat: Ne illis molientibus prosperitatem multitudo nostrorum præbeat peccatorum, lacrymis, ait obuiemus. Itaque hortor fratres, vt ad Redemptoris nostri remedia confugiamus, vt omni hebdomade, quarta & sexta feria, Litaniam inexcusabiliter indicamus, & contra hos barbaricæ crudelitatis incursus supernæ protectionis auxilium imploremus.

IV. *Arianorum hæreticorum Litania ab Arcadio Imperatore prohibetur.*

Sur. lib. 6. hist. Eccles. cap. 8.

Ariani cum extra ciuitatem Constantinopolitanam conuentus facerent, festis cuiusque septimanæ occurrentibus, in quibus conuentus in ecclesiis fieri solent, illi intra portas ciuitatis circiter porticus, in vnum congregati, cantus apte ad opinionem Arianam respondentes, quos ipsi composuerant, alternatim canunt, hocque per maiorem noctis partem faciunt. Primo diluculo, tales cantilenas alternis per mediam vrbem recitantes, è portis egrediuntur, & ad loca, vbi agunt conuentus, contendunt. Verum quia aduersus fidei consubstantialis fautores verba contumeliosa, quibus eorum animos irritarent, dicere non desinebant (nam sæpe hãc quasi cantilenã in eos cecinere: Vbi sunt qui tria vnã dicant esse potentiã?) Ioannes Chrysost. veritus ne aliquis ex simplicioribus eiusmodi cantibus ab Ecclesia abduceretur, quosdam ex suo populo illis contra comparuit, qui nocturnis hymnis decantandis similiter operam darent, Arianorumque in ea re studium eo pacto reprimerent, deniq; suos in ipsorum fide admodum confirmarent. At quamuis hoc Ioannis institutum valde commodum videretur: tamen illius euentus tumultu atq; etiam periculo non caruit. Quibus rebus Imperator Arcadius cõmotus, anno Domini trecentesimo nonagesimo sexto, ad Litaniam faciendam Arianis interdixit, statuta videlicet cõdemnatione centũ librarũ auri, contra officiũ sublimitatis eius si quid huiusmodi fieri vel in publico, vel in priuatis ędibus cõcedatur.

De hæret. l. o. C. Theo. Lex. Arca.

Dii co[…] Ariano[…]

V. *Dæmonis grauis infestatio per Litanias, & aquam lustralem dispergitur.*

Chron[…] berti a[…]

Dæm[…] infesta[…]

In parochia Moguntina malignus spiritus euidens nequitiæ suæ dedit indicium: nam primo lapides iaciendo, & parietes domorum quasi malleis pulsando, inde manifeste loquendo, furta etiã prodendo, discordias inter vicinos seminãdo homines inquietabat. Denique animos omnium contra vnũ hominem cõmouit, quasi propter eius peccata cæteri talia paterentur, cuius fruges in vnum coaceruatas incendit, qui vbicũq; intrasset, statim domus illa exurebatur, vt iã ei nisi in agris locus manendi nullus esset. Propter hoc presbyteris Litanias agentibus, & benedictam aquam spargentibus, inimicus lapides iaciendo, multis cruentatis, tandẽ aliquamdiu quietauit. Presbyteris recedentibus inimicus flebiliter vlulans, tandem presbyterũ quendam nominatim exprimens, se, quando aqua benedicta spargebatur, sub cappa illius, quasi familiaris sui latuisse professus est, accusans eum cũ filia procuratoris concubuisse. Sic per triennium institit, donec ibidẽ cuncta ædificia incendio consumeret.

Io. Dia[…] de vita S[…] Mag. c[…]

Ioannes Diaconus simile refert exemplum in vita S. Gregorii Magni, ac eiusdem hortatu, formidabile quoddã dæmonis quasi cornuti spectrum, certo cuidam loco ita infestum, vt in eo commorari nemo auderet: Litaniis tandem abactum & expulsum fuisse.

VI. *Litania in gratiarum actionem pro coercita lue, quæ Prouinciam Arelatensem depopulabatur, decantata.*

Greg. T[…] 4. hist. F[…] c. 5. & vi[…] ta S. Gal[…] Baro. t[…]7. 305.

Lues in[…]guinari[…] Galli E[…] oration[…] pellitur[…] Angeli ap[…]paritio.

Cum B. Quintinianus ab hoc mundo migrasset, S. Gallus in eius Cathedram rege opitulante, substitutus est. Huius tempore, cũ lues illa, quam inguinariam vocant, per diuersas regiones desæuiret, & maxime tunc Arelatensem Prouinciam depopularetur, sanctus Gallus non tantum pro se, quantum pro populo trepidus orat: cumq; diu noctuq; Dominũ deprecaretur, vt viuens plebem suã vastari non cerneret, per visum noctis apparuit ei Angelus Domini, qui tam cæsariem, quam vestem in similitudine niuis candidam efferebat, & ait ad eum: Bene enim facis, ô sacerdos, quod sic Dominum pro populo tuo supplices: exaudita est enim oratio tua, & ecce eris cum populo tuo ab hac infirmitate liberatus, nullusq; te viuente in regione ista ab hac strage deperiet, nunc ante timeas: post octo vero annos time. Vnde manifestũ fuit, transactis his annis, eum à sæculo discessurum. Expergefactus autem, & Deo gratias pro hac consolatione agens, quod eũ per cæleste nunciũ cõfortare dignatus est, rogationes illas instituit, vt media quadragesima psallendo, ad basilicam B. Iuliani martyris itinere

Litaniæ [...] gratiarũ actione institut[…]

pedestri

pedestri venirent. Sunt autem in hoc itinere quasi stadia CCCLX. Tunc etiam in subita contemplatione, parietes vel domorum vel ecclesiarum signari videbantur, vnde à rusticis hæc scriptio Thau vocabatur. Cum autem regiones alias lues illa consumeret, ad ciuitatem Aruernam, S. Galli intercedente oratione, non attigit, Vnde hanc non paruam censeo gratiam, qui hoc meruit, vt pastor positus oues deuorari defendente Domino nō videret.

VII. *In rebus aduersis ad Litanias confugiendum.*

Narrat Sozomenus li 4. hist Ecclesiasticæ, Achatium de Nicomediæ concussione monitum, Clericis mandasse, vt Deo serio supplicarent, & preces placatorias, pro sedanda illius ira, quam minabatur, funderent. Et li. 7. c. 23, docet, populum Antiochenum, cum cognouisset Theodosium Imperatorem, ob seditionem ibi motam, ira esse inflammatum, Deo supplicasse vt Imperatoris ira mitigaretur, vsur patis ad eam supplicationem melodiis lugubribus.

VIII. *De incurabili linguæ tumore Litaniis & ieiunio sanato.*

De morbo desperato Litaniis sanato hæc habet Albert. Cranz. Serpsit per multos lacrymabilis morbus de tumore linguarum; vindicante fortasse occulto iudicio rerum arbitro Deo, linguarum loquacium perniciosa venena Intumuit in ore lingua maximo dolore: nec valuere medicorum vlla remedia, donec Bertholdo in Deum respicere iubente, cum Litanias & ieiunia populo indiceret, plaga cessaret.

IX. *Incommoda cæli tempestas quotidiana Litaniarum recitatione sedatur.*

Sub annum Domini sexcentesimum septuagesimum sextum, in Italia tantæ pluuiæ & tonitrua fuerunt, quales nulla ætas hominum memorat, vt etiam homines & pecuaria fulgure interirent: & nisi per Litanias, quas quotidie faciebant, Dominus esset propiciatus, non potuissent homines triturare, vel in horreis frumenta retundere, in tantum, vt ex ipsis pluuiis denuo legumina renascerentur, & ad maturitatem deuenirent.

X. *Per Litanias Theodosius Imp. continuis imbribus, iisque densissimis finem imponit.*

Narrat Nicephorus libr. 14. Eccl. historiæ, quod tempore Theodosii iunioris longior aliquando tempestas pluuialis extitit, & ipse solitos Circenses ludos populo more recepto gratificans exhibebat. Cum vero vberiores ita deciderent imbres, ibi tum egregiam suam erga Deum pietatem declarauit, per præcones populo denunciari iubens, conducibilius videlicet esse, vt spectaculo repudiato, Deum, qui præsenti calamitate eos liberaret, precibus placarent: id quod confestim est factum Litania instituta est, supplicantes processere, laudibus Deum vexere, atque vna concors Ecclesia ciuitas tota facta, & ipse medius hymnis canendis præit habitu priuato incedens. Minime vero eū opinio fefellit: statim enim cœlum acrem turbidum serenitate commutauit, & frumento non mediocrem inopiam ingens quædam frugū copia & vbertas est consecuta.

XI. *Virulentissimam aeris contagionem Litaniis Romæ auertit Gregorius Magnus.*

Litaniæ maioris, quæ in festo beati Marci ab Ecclesia celebratur, institutionem ita describit Paulus Diaconus Montis Cassini monachus, Longobardorum historiographus, Tempore Pelagii Papæ II. anno videlicet Christi quingentesimo octuagesimo octauo, tanta fuit inundatio aquarum per Italiam, vt aquæ ascenderent vsq; ad fenestras superiores templi Neronis, quod Romæ erat, nec aquæ intrabant templum: tunc per Tybrim affluxit multitudo serpentum, inter quos fuit maximus draco, è quorum flatibus aer fuit correptus, & inde emersit pestis inguinaria, qua homines passim & subito moriebantur, & cum pene totus Romanus populus deleretur, Pelagius Papa omnibus ieiunium & processionē indixit, sed in ipsa processione, ipse cū septuaginta aliis expirauit, cui substitutus est Gregorius primus, qui & Magnus dictus est, & hanc Litaniam vbique terrarum seruari præcepit. Ideoque dicitur Litania Gregoriana vel Romana. Vocantur etiam cruces nigræ, quod in signū mœroris ex tanta hominum strage, & in signum pœnitentiæ homines nigris vestibus induerentur, & cruces ipsę & altaria nigris velarentur paramentis. Dicitur pręterea processio septiformis, eo quod ex statuto Gregorii in ea processione septeno ordine procederetur. Nam vt ait Gregorius Turon. l. 10. hist. Franc. cap. 1. Clerus egrediebatur ab ecclesia Sanctorū martyrum Cosmæ & Damiani: Omnes vero Abbates cū monachis suis, ab ecclesia Sanctorum martyrum Geruasii & Protasii, cum presbyteris regionis quartæ: Omnes Abbatissæ cum congregationibus suis, ab ecclesia sanctorum martyrum Ioannis & Pauli, cū presbyteris regionis secundæ: Omnes vero laici, ab ecclesia sancti protomartyris Stephani, cū presbyteris regionis septimæ: Omnes mulieres viduæ ab ecclesia sanct. Euphemię, cū presbyteris regionis quintę Omnes autem mulieres coniugatæ egrediebantur ab ecclesia sancti Clementis martyris, cum presbyteris regionis tertiæ, vt de singulis ecclesiis exeuntes cum precibus à lacrymis, ad beatæ Marię semper Virginis genitricis Domini nostri Iesu Christi basilicam congregarentur, vt ibi diutius cū fletu ac gemitu Domino supplicantes peccatorum veniam promereri valerent, sic per triduum Domini misericordiam deprecantes. Hæc ille.

Paul. Diac. de gest. Longob li. 3. c. 1. Io. Diac. lib. 1. vita S. Greg. c. 34. & 36. Greg. Tur. l. 10. hist. c. 1. & ex his Guil. Duran. in Rationali. Bar. to. 7. an. 589.

XII. *Diuina flagella à Vienna per Litanias remouet S. Mamertus Episcopus.*

S. Auitus Viennensis Episcopus, in quadam homilia, quam de Rogationibus scripsit, has ipsas Rogationes, quas ante Ascensionis Dominicæ triumphum celebramus, à Mamerto ipsius Viennensis vr-

Greg. Tur. l. 2. de gest. Franc. c. 34.

1 epiſt.1. Ado. Vienenſ at.6. Sigebert. an. 468. Baro.to. 6.475.

Rogationes à S. Mamerto inſtitutæ.

bis Epiſcopo, cui & hic eo tempore præerat, inſtitutas fuiſſe refert, dum vrbs illa multis terreretur prodigiis: nam terræmotu frequenter quatiebatur: ſed & ceruorum atque luporum feritas portas ingreſſa, per totam vrbem nihil metuens oberrabat: cumq; hæc per anni circulum gererentur, aduenientibus Paſchalis ſolennitatis diebus, expectabat miſericordiam Dei plebs tota deuote, vt vel hic magnæ ſolennitatis dies huic terrori terminum daret. Sed in ipſa glorioſæ noctis vigilia, dum Miſſarum celebrarentur ſolennia, ſubito palatium regale intramuraneum diuino igne ſuccenditur, pauore omnibus perterritis, & eccleſiam egreſſis, credentibus, ne aut hoc incendio vrbs tota conſumeretur, aut certe diſrupta tellure dehiſceret, ſanctus ſacerdos proſtratus ante altare cum gemitu & lacrymis Domini miſeroicrdiam imprecetur. Quid plura? penetrauit excelſa poli oratio pontificis inclyti, reſtrinxitque domus incendiũ flumen profluentium lacrymarũ: cumq; hæc agerentur, appropinquante Aſcenſione maieſtatis Dominicæ, indixit populis ieiuniũ, inſtituit orandi modũ, edendi ſeriem, erogandi hilarem diſpenſationẽ Ceſſantibus quoq; exinde terroribus, per cunctas Prouincias diſperſa facti fama, cunctos ſacerdotes imitari commonuit, quod ſacerdos fecit ex fide: quæ vſq; nunc in Chriſto nomine, per omnes Eccleſias in compunctione cordis & contritione ſpiritus celebrantur.

XIII. *Terræmotus ingens Conſtantinopoli per Litanias comprimitur.*

Niceph. Call. li. 14. Eccl. hiſt c.46. Syno.5. Conſtantinopoli Vrſperg. Abb. in Chron. Io. Naucle. vol.2. gen.15. an. Do. 441.

Theodoſio Imp. regnante terræmotus magnus & admirandus extitit, qui priores omnes magnitudine, celeritate, & temporis diuturnitate facile ſuperauit: nam ad menſes ſex maxime durauit, & non ex interuallo, ſed motu continuo concuſſit omnia idque per orbem ferre vniuerſum, adeo vt non ſolũ in vrbe imperante turres in præceps ierint, & murus variis in locis ruptus ſit, verum etiã circa Cherſoneſum ædificium id, quod μακρὸν τεῖχος, hoc eſt, longum murum vocant, ſimul omne conciderit, & innumerabilia vbique locorum, magnorum, operũ templorumque ædificia peſſum ierint. Terræmotus iſte Alexandriam quoque attigit. Antiochiæ a. impetu vehementiore imminens præcipua quæque ſpectacula maxime comminuit. Et innumerabiles accidere caſus, non terra tantum, verum etiam mari: alibi enim terra dehiſcens vicos frequentes abſorbuit, alicubi fontes non exigui ſubito exaruere: quibuſdã in locis vbertim aqua profluit, quæ ibi antea eſſe ſolita non fuerat. Arbores multæ vna cum truncis ſuis radicitus euulſæ. Aggeres plurimi derepente exiſtentes in montes ingentes conformati. Mare terminos ſuos tranſgreſſum, piſces ingentis magnitudinis mortuos veluti funda eiecit. Inſulæ plures vna cum incolis ſuis ſubmerſæ hodie quoq; non apparent: Naues vndis confertim decedẽtibus in arida medio mari immobiles conſiſtere viſæ Byzantii autem in maximum coniecti metum, à ruinis ædificiorum ſibi timentes, muros reliquerunt, & extra vrbem, in Campo, qui dicitur, morati ſunt, vna cũ Imperatore Theodoſio, & Patriarcha Proclo continuis precibus incumbentes, Deumq; vt propitius eis eſſet, & ab imminenti calamitate orbem liberaret, obteſtantes. Et cum aliquando motu graſſante, terra veluti fluctuans concurreretur, & homines per metum eam ex fundamentis ipſis extirpatum iri vererentur, & omnis Litaniis & ſupplicationibus dediti collacrymarent, & ea profundo intimoque animo miſericordiam diuinam implorarent: tum miraculũ præter opinionẽ omnium, quod ſenſum & mentẽ omnẽ excedat, ſubſecutũ eſt. Subito namq; è medio inſpectantibus omnibus, diuina quadam vi puer in aerem ſublimis ad cœleſtẽ vſq; tractum, ita vt iam non appareret, ſublatus, diuinã vocem, qua Angelis Deum laudibus ferre mos eſt, audiuit: eaque voce percepta, rurſum priore per aerem via reuerſus deſcendit: & Epiſcopo Proclo, ipſique Imperatori & multitudini omni ſupplicationibus operanti, Deumque hymnis celebranti, ab Angelis canentibus, ſe verba hæc audiſſe renunciauit: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miſerere noſtri.* Quæ vbi Proclus intellexit, ſtatim ad eum modũ populũ pſallere iuſſit, & terręmotus ẽt ſtatim conſtitit, omninoq; conquieuit. Imperator porro Theodoſius, & inter fœminas admiratione omnium digna Pulcheria, tanto miraculo perculſi, conſtitutione Imperiali confeſtim, vt per orbem omnem diuinus hymnis iſte concineretur, decreuerunt Et ex eo tempore Eccleſia Chriſti eum acceptum, non quodlibet tantum die vſurpat, ſed etiam, vt ſimpliciter dicam, cuiuſlibet carminis & laudis Dei initio ante omnia pleno ore præmittit: Puer verborum eorum miniſterium exequutus ſtatim vita defunctus eſt, & in magna eccleſia, quæ Pacis nomen obtinet, conditus. Locus autem, in quod ille in ſublime actus eſt, poſtea ὕψωμα ψεῖον, id eſt, diuina exaltatio, vocatus eſt.

Ad Lit contu Conſt nopol

Puer ce in ſublat inde ſus.

τελοσά hoc eſ ſanctu Angel hymn Deum num & num c branti

XIV. *In terræmotu Antiocheni ad Litanias confugiunt, & liberantur.*

Vrſperg. Abb. Chron. D.527

Anno ab Incarnatione Domini 527. tempore Iuſtiniani Imper. paſſa eſt Antiochia terræmotus magnos, & tempeſtates: & faciebant Litanias omnes diſcalciati, clamantes, Kyrie eleiſon. Apparuit autem in viſu cuidam Dei cultori, vt diceret omnibus. quod ſcriberetur in ſuperliminaribus ſuis, *Chriſtus nobiſcum, ſtate* Quo facto, ſtetit ira Dei.

XV. *B. Coleta in diſcrimine vitæ poſita, ad Litanias confugiens, illæſa euaſit.*

Stepha Iulian ius com poran c. 25. vit eius apud S to. 2. Mar 6.

B. Coleta Virgo religioſa, in omnibus rebus aduerſis, in negotiis arduis ſemper confugiendum cenſebat ad preces humiles, dicebatque tum per ſeipſam, tũ per ſorores, Litanias, quibus fidebat plurimũ, & ſingulari deuotione afficiebatur. Ea enim tẽpeſtate, quia in Francię regno tot ſæuiebat bello-

rum

rum tumultus, vt vix quiſnam auderet extra loca munita progredi, tametſi illa pro conditione ſexus multum meticuloſa fuiſſet, attamen conſtituit, pro Dei amore & animarum ſalute per longinquas proficiſci regiones, vtque id tutius poſſet, quotidie audire Miſſam de Epiphania Domini Itaque ſimul atque ingreſſa eſt iter, Litanias dicere cæpit, & Dei benignitate, Sanctorumque, qui illic inuocantur, meritis euaſit pericula omnia, in quibus multa fuere ſane horrenda. Proficiſcens enim aliquãdo cum multis ſororibus per regionem, cuius idioma ignorabat, vbi peruenit ad nemus quoddã latrociniis infeſtiſſimum, obuiam ei venerunt homines truculẽti arcubus & ſagittis inſtructi, qui ei & comitibus eius inſidias ſtruebant, eaſq; ſpoliare volebant: curribus enim propter itineris prolixitatem, & viarum aſperitatem vehebantur: quæ res non vulgarẽ apparatum præ ſe ferre videbatur. Illi ergo crudeles homines in verba prorſus barbara & inhoneſta cœpere prorũpere ad mala omnia parati. Coleta tum compleuerat Litanias, & ex Dei gratia intellexit, quid dicerent: poterat enim cum Apoſtolis quæuis capere idiomata, locutaq; eſt ad illos blande, placide atq; prudenter. Illi mox eius audita voce mutati mirabiliter, nõ ſolum ei & comitibus eius pepercerunt, ſed etiam promptos ſe obtulerunt ad eas ſecure deducendas quocunque vellent iter intendere. Coleta vero eis gratias egit, & ipſę ſine vllo maleficio receſſerunt.

...nias li- ...iſſime ...abat S. ...ta.

...tones ...ocem Coletæ ...abiliter ...tati.

XVI. *De eadem re aliud exemplum.*

Idem c.26.

Eadem Coleta viſitatura aliquando monaſteria ſua, cum ad locum quendam periculoſum perueniſſet, ſentiẽs in ſpiritu ſe in diſcrimine verſari, monuit ſorores, vt Litanias promerent. Quidam vero nobilis, ſæuus & immanis ſancta Coletæ opera & conatus magnis viribus impedire cupiens, per miniſtros ſuos iter eius diu explorari iuſſit. Illi vero Coletã & comites eius curauerunt illic detinendas, donec nobilis ille cũ ſuis eo adueniret. Is vbi venit, euomuit confeſtim è cœnoſo pectore lutulenta & turpia verba. Ei autem humiliter & religioſe Coleta reſpondit & ecce equi malignorum hominum manſerunt immoti, nec ad currum propius accedere potuerunt, quamuis poſſent facile retrocedere.

...uſtre miculum.

XVII. *Litaniæ olim etiam apud morientes legi ſolitæ.*

...vita S. ...ernar. lib.1. ...Annal. ...Iannonia ...ol.3.c.55.

Nequaquam prætereundum, quod de B. Aletha D. Bernardi matre ſcribit Guillelmus Abbas: ea enim cum multo tempore vixiſſet cum viro ſuo honeſte & iuſte ſecundum iuſtitias & honeſtates huius ſeculi, & legem fidemq; coniugij, quaſi vitam monaſticam ęmulans, & ſic de die in diem proficiens, tandem ad extrema peruenit. Obdormiuit autem pſallentibus clericis: qui conuenerant, & ipſa pariter pſallens, vt in extremis quoq; cum iam vox eius audiri non poſſet, adhuc moueri labia viderentur, & lingua palpitans Dominum confiteri. Demum inter Litaniæ ſupplicationes, cum diceretur, Per paſſionẽ & crucem tuam, libera eam Domine, eleuans manum ſignauit ſe, & emiſit ſpiritum, ita vt manum non poſſet deponere, quam leuarat.

XVIII. *S Chunegundis iam moribunda Litanias Sanctorum per ſe recitat.*

S. Chunegũdis Imperatrix, poſtquam quindecim annos in monaſterio vixiſſet, tandem pro nimia ciborum abſtinentia, orationis & vigiliarum incredibili perſeuerantia, cœpit corpore langueſcere, & ingraueſcente paulatim morbo deficere, ſed dum mẽbra dolore contraherentur exterius, ſpiritu tamen, quia laus Dei ſemper in ore eius, confortabatur interius. Vocabat ſanctos Angelos, quorum hic vita, illic non conſortio fruitur: Apoſtolos & Confeſſores, quorum fidem ſemper & confeſſionem tenuit, interpellabat. Virginum Chriſti in ſuo exitu inuitabat chorũ, quorum æmulatione in carne, dum præter carnem viueret, immaculatũ Deo conſecrauerat chorum: omnium Deo famulantium ſibi adeſſe, ſibi occurrere orabat auxilium. Vere quod ſcriptum eſt, diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, in obitu tantæ Virginis vidimus comprobatum.

In vita eius apud Sur. 3. die Martij.

Rom. 8.

XIX. *S. Tetta ſorori ſuæ in purgatorio lugenti veniam per Litanias obtinet.*

Litaniis, Anglorum Regis ſoror Virgo integerrima Tetta, Virgini ſorori defunctæ, & ob nonnullas peccatorum labeculas adhuc pœnas luenti veniam obtinuit, ita quidem vt ipſius tumuli terra, quæ ſubſederat, rurſum aſſurgeret, hiatumque inanem repleret.

Rudolphus Rabani diſcipuli de S. Charit.

XX. *Ad Litaniarum P. Fr. Xauerij libellum infirmi conualeſcunt.*

Imo vero Litaniarum libello, quem ſua ipſe manu Iaponum Apoſtolus Franciſcus Xauerius deſcripſerat quemq; in munitiſſima viri cuiuſdam Principis Hexandoni arce Chriſtianis nouis abiens reliquerat, ægrorum hominum corporibus impoſito, complures, & in iis Hexandonus iam deſperatus, ſanitati fuerunt reſtituti Tantum Catholicis opera danda, vt in tam ſalutari tamque vtili comprecatione vera deuotio, & quod Litaniæ vox ipſa requirit, ſtudium adhibeatur.

Ex l.2. Epiſt. de rebus Iapon. p.320.

XXI. *Quidam factioſi homines Litaniis & ſacerdotibus inſultantes diuinam perſentiunt vltionem.*

Circa annum Domini 1561. cũ Antuerpiæ in platea Cochlearia vulgo appellata, plerique rerum nouarum ſtudioſi conueniſſent, diemque feſtum agerent ob Patres Societatis Ieſu vrbe ſubmotos, ac pernam bene elixam in medium plateæ adferentes læti epularentur, ac deinde ad choreas, & tripudia ſe dederent, ecce paulo poſt, iſtius plateæ habitatores tam ſæua inuaſit peſtis, vt circiter 40. ex ea lue ſtatim extinguerentur, inter quos & Capitaneus, & præcipui iſtius loci incolæ fuerunt. Iidem quoque paucos ante menſes Catholicos ſcommatibus &

Tilm. Bredenbach. l.7. Coll. ſacr. cap.43.

dicteriis diuexerant, cum iuxta antiquissimum totius Ecclesiæ Catholicæ ritum, in diebus Rogationum, ab æde sacra D. Michaelis ad basilicam Deiparæ Virginis sacras Latinas solenniter & religiose peragerent. Vtriusque facinoris impietatem vna vltione Deus vindicauit, vt qui antea dissimulando se mitem & longanimē ostenderat, nunc vindicando se Deum vltionis declararet.

Rogationū irrisores peste rapiuntur.

TIT. XXVIII. De supplicationibus publicis.

EXEMP. I. *Supplicationibus & ieiunio Constantin. Ducis Græc. Imperat. 6. ingentem barbarorum copiam superat.*

Niceph. l. 19. cap. 21. hist. Eccl.

Supplicationes belli tēpore pro victoria.

IN vrbe Constantinopolitana, in anxia solicitudine quum ciues essent, & addubitarent, cuinā parti victoria arrisura esset, Angeli Dei quibusdam in Bithynia propter negotium certum Constantinopolim petentibus apparuere, eosque ibi annunciare iussere, vt illi precationi admodum incumberent, & animum fortem obtinerent, ac Deo crederent, victoriam Romanorum fore: illud insuper addentes, iudices ipsos inde & nuncios victorię, qui Romanis præsentem maxime opem ferant, à Deo missos esse. Quę res vbi ad aures hominum peruenit, non modo ciuibus ipsis animum addidit, sed etiam militum fortitudinem confirmauit.

II. *Supplicationibus & ieiunio ingentem Barbarorum copiam superat Constantin. Ducas Græcorum Imp. 6.*

Io. Curopalata apud Baron. tom. 11. Annal. ann. 1065. 64. 65.

Supplicationes indictæ aduersus hostes.

Hostes diuinitus superati.

Cum Vsorum natio ad sexcenta millia virorum bellicosorum erupisset, & Christiano orbi omnimodam cladem minaretur, Imperator Constantinus Ducas, vir pius, sed imbellis, cuius imperium etiam tunc in Oriente à Turcis vexabatur, credebat haud spei aliquid superesse, vt exundantibus Barbaris resisti posset. Tentasse tamē eos Imperator, legatione missa, muneribus, quidē auctor testatur, sed frustra. Qui cum vrgeretur ab vrbe exire aduersus hostes, non amplius quam centū quinquaginta milites, qui eum sequerentur, inuentos esse. Itaque sic rebus desperatis, fertur Imperator indixisse ieiunium, & sibi & populo frequentes supplicationes adhibuisse: ipse pedes cum lacrymis incedens, & contrito corde. Qua die conspecta est ab Vzis in tabernaculis commorantibus militum multitudo in acie dimicare, & cum summa festinatione, crebra contra ipsos tela iacere, ita vt ex ipsis nemo illæsus remanserit, quin vulnus acceperit. Ita pugnante Deo. Post hæc autē ad eundem Imperatorem peruenisse nūtium refert, qui affirmaret, gentem illam peste & fame consumptam, reliquias cū ducibus transmisso Istro ad propria remeasse. His acceptis (inquit Curopalates) Imperator Deo & Dei genitrici sacrificio cum gratiarum actione peracto, recta ad vrbem se contulit, quam reperit admirationis & stuporis plenā, vota que Deo accepta pro salute persoluentem. Verum omnes quod factum erat, diuinum miraculum censentes, Imperatoris erga Deum pietati adscribebant, quod non virtute & viribus, aut potentia Imperatoris, sed religione Deus ipse flexus esset. Post huiusmodi interitum quidam ex ipsis ad Imperatorem se contulere; à quo acceptis agris publicis Macedoniæ Romanos secuti sunt, & socij ipsorum, atque eis obedientes hactenus fuere, honoribus Senatoriis atq; illustribus dignati. Agebatur tunc sextus annus Imperatoris Constantini Ducæ. Indictione tertia, anno sex millesimo quingentesimo septuagesimo tertio ab orbe condito. Hactenus Curopalata, eadem & Zonaras atque Glycas Græci historici.

Vzica g... absq; a... debella...

III. *Supplicationibus ab ecclesia ad ecclesiam factis S. Eutychius Patriarcha pestem abegit.*

Eustat... presby... vita ei... pud Mo... & Sur... Aprilis

Tempore Eutychij patriarchæ Constantinopolitani ita pestis grassabatur, vt nisi hic à Deo electus, tanquam alter Phinees, obstitisset, omne genus hominum atque omnis ætas interiisset. Quomodo autem placatus est Deus: supplicationibus, quas ipse cum Christi studioso populo adhibuit, à sanctissima magna ecclesia incipiens, vsque ad ædem sanctæ & immaculatæ Dominæ nostræ, Dei genitricis semperque Virginis Mariæ, quæ in Blachernis colitur. Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa virgo de Spiritu sancto concepit, fierent, pepercit ille populo, angelumque cohibuit, qui ciuitatem sine intermissione percutiebat. Imitatus est in hac re vir admirabilis Dauid Propheta, qui cum propter populi enumerationem pestis debaccharetur, dicebat ad Deum: *Ego peccaui, dem ego pœnas, isti quid peccauerunt?* Et postquam vidit angelum in area Ornan Iebusæi, orauit eum, immo vero Dominum ne extenderet manum in Hierusalem, exauditus est. Quamobrem & altare constituit in ipsa area, & Domino boues immolauit, & placatus est, & mors sæuire desiit.

2. Reg. 4.

IV. *De celebri supplicatione quotannis Tornaci instituta, in perpetuam beneficij accepti memoriam.*

Ex Ar... & Mon... ment. E... Cathed... B. Mar... Tornac. & ... psa Tra... ne an. Et ex t... antiqu... dēte in... plo Mo... rij D. M... ni ibidem.

Anno à partu Virginis nonagesimo supra millesimum & secundo, Apostolicæ sedi præerat Vrbanus Papa II. Ecclesiæ vero Remensi Archiepiscopus Reualdus, Tornacensi ac Nouiomensi præsul Rabbodus. Francorum regnum tūc regebat Philippus & Romanorum imperium administrabat Henricus III. cum pestilens quidam æstus, totam adeo Neruiorum infestauit Prouinciam, vt corpora ipsa hoc ardere incendio, torreri, consumique omnium passim oculis viderentur. Cum vero pestilentiæ vis, vicinarum se regionum finibus minime contineret, ab remotissimis quique partibus hoc diuino vltionis igne inflammati, ad augustissimam Deiparę Virginis ædem tāquam ad saluberrimum fontem summo studio contendebant. Mox vbi longe lateque percrebuit fama, multorum ignes Dei benignitate

extin-

e labo- es Tor- ad B. ginem igiunt.

extinctos esse, tantus ad eam ædem factus est laborantium concursus, vt superuenientibus infirmis nullus omnino pateret ingressus, sed pro foribus in ipso atrio ante Deiparæ imaginem, quæ etiamnum visitur diciturque imago infirmorum, jacere cogebantur. Quoniam vero locus ille præ multitudine hominum pestilenti hoc igne infectorum tantum fœtorem ederet, vt ab ingredientibus tolerari non posset, à Cleri Principibus atque Canonicis, cogente ad id necessitate, decretum est, vt templo amouerentur ij, quorum tibias, combustis jam pedibus violentior ille incendisset æstus, & de quorum salute conclamatum esset. Qui ita eiecti, quia ob pestilentissimum, quo omnia inficiebant, nidorem nullũ in aliis Parochialibus Ecclesiis perfugium habere poterant, ad Diui Martini tunc temporis vacuam & cuiuis patẽtem à suis deferebantur, ibiq; terræ mandabantur, qui ignea illa tabe confecti interierant.

bbodus . Tornasis pesti os conlatur, ac medium adet.

Cuius pestilentię ita in gregem suum desęuientis vi ac furore permotus Præsul Rabbodus, conuocato totius prouinciæ ad B. Virginis populo, coactisque in vnum omnibus, verba fecit ad permouendos animos aptissima, ad pietatem in mentibus excitãdam accommodatissima, & ad iustam criminum vltionẽ agnoscendam maxime idonea. Quin & ipse, plus mille juuenum totondit comas, vestesque in terram nimio luxu defluentes, libidini potius quam necessitati seruientes, diuini in nos furoris irritamenta, præcidit, deinde vniuersis sexta feria integra vsque ad noctem jeiunare pręcepit: ita vt nec etiam infantuli nutricum papillas sugerent. Præterea insequenti sanctæ Crucis exaltatione, celebrem supplicationem cum sacris beatorum pignoribus, nudis circũ mœnia peragendam pedibus instituit, edixitque.

upplicatio Tornacenis quando & cur instituta.

Qua quidem religiose sic instituta, additis multorũ orationibus & eleemosynis, cõpressus est pestilentiæ grassantis furor, & iram Domini in misericordiã conuersam cuncti experiuntur. Solennis autem supplicatio illa, circum mœnia ipso Crucis exaltatę die constituta, in has vsque temporum calamitates perducta est, adeo vt de remotis circumpositisque regionibus ad eam interdum centum fere millia, homines promiscui sexus ætatis conuenerint.

V. *De siccitate nimia supplicationibus temperata.*

Carol Sigon. lib 16. de Imperio Occid. an. 522.

Quintianus Episcopus cum quodam tempore ciuitas siccitate nimia laboraret, supplicationes ante Ascensionem ad opportunam impetrandam pluuiam vetere ritu ecclesiæ celebrauit. Die vero tertia portæ vrbis appropinquantem ciues rogarunt, vt ipse precationem ad Deum pro impetranda pluuia faceret. Se enim confidere illo orante, Deum, extemplo aquã vberrimam effusurum.

Pluuia impetrata per supplicationes.

Tum ille prostratu hunc in modum orauit. Si clauso cælo pluuiæ non defluxerint propter peccatum populi, & conuersi deprecati fuerint faciem tuam, exaudi, Domine & dimitte peccata populi tui, & da pluuiam terrę, quam dedisti populo tuo ad possidendum. Atque his dictis, atris repente nubibus cælo effusis, salutaris pluuiæ humor excussus est, confitentibus omnibus se tantum boni ipsius Quintiani meritis assequutos.

VI. *Ad Sacramentariorum scelus expiandum supplicationes solennes indicta.*

Gabriel. Prateol. lib. 17. Elenchi hæresum n. 6. Ex Carionis Chron. appendice.

Anno millesimo quingentesimo tricesimo tertio, decimo octaua die Octobris, sub Francisco rege Francorum huius nominis primo, Sacramentariorũ secta in Gallia innotescit, sparsis affixisque, & in aula regia Parisiis, & aliis vrbis locis passim libellis famosis, qui sacrosanctæ Eucharistiæ honorem reuerentiamque eleuarent. Eadem labes aliquot etiam aliis Galliæ locis deprehensa est: & mense Ianuario rursum Lutetiæ in palatio regio foro causarum, passim inuenti sunt libelli ea de re conscripti. Proinde Rex vehementer cõmotus, quanta maxima potuit religione atque ceremonia indictis solennibus supplicationibus scelus hoc expiauit, pedes ipse aperto capite piacularem facem ardentem gestans, pone sequentibus regina Leonora, regiisque liberis, & aulæ primoribus, omnique populo. Qui & concione pomeridiana omnes ad exterminandam illam hęresim, nulla ratione aut generis aut amicitiæ habita, hortatus est: testatus etiam, se vel suum sibi brachium recisurum, si ea contagione infectum putaret. Sontes deprehensos, viuos exuri jussit.

VII. *Pluuia per supplicationes Christianorum impetratur, quæ per gentiles impetrari non potuit.*

Marc. Diac. Gazẽs. Eccl. in Vita S. Porphyr Episcop. apud Metap. & Sur. 26. Febr. apud Bar. tom. 5. 398.

Apud Gentiles Gazenses accidit, vt anno 398. essent siccitatis & defectus pluuiæ. Ciues vero omnes id adscribebant ingressui beati Porphyrij Episcopi, dicentes: Nobis responsum dedit Marna, fore vt Prophyrius esset auctor malorum ciuitati. Cum autem pergeret Deus non pluere primo mense, qui ab eis vocatur Dios, deinde etiam secundo, qui dicitur Epilleos: omnes affligebantur. Congregati autem Idololatriæ in Marnæo, multa sacrificia, & multas preces faciebant ea de causa. Dicebant enim Marnam esse Dominum imbrium (Marnam vero dicunt esse Iouem.) Cum autem perseuerassent septem dies hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatem in locum qui vocatur Orationis, animum despondentes reuersi sunt ad sua opera, nulla re effecta.

Marna idolum Gazẽse frustra inuocatum.

His sic factis, congregati Christiani cum viris & fœminis & pueris numero ducentis & octoginta rogarunt S. Porphyrium, vt cum eis egrederetur & precaretur, vt demitteretur pluuia: Iam enim erat fames, eoque magis, quod beati ingressui adscriberent siccitatem. Persuasus autem sanctus, cum indixisset jeiunium, jussit omnes vespere congregari in sancta Ecclesia, vt illic vigilias perageremus. Fecimus autem tota nocte triginta preces, & totidẽ genuflexiones, pręter choros & lectiones. Cum autem esset mane, accepto signo venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymno ad antiquam Ecclesiam, quę est à parte Occidentali ciuitatis,

Crux in supplicationibus præfertur

tis, quam aiunt ædificaſſe ſanctiſſimum ac beatiſſimum Aſclepam Epiſcopum, qui multas ſuſtinuit afflictiones pro fide Orthodoxa, cuius vita, & facta & ſcripta ſunt in paradiſo deli iarum. Cum ergo fuiſſemus in dicta Eccleſia, illic quoq; fudimus totidem preces: & illinc egreſſi, iuimus in ſanctum martyrium glorioſi martyris Timothei, in quo repoſitæ ſunt etiam aliæ reliquiæ Meuris martyris, & Theas, quæ relata eſt in numerum confeſſorum. Cumque illic feciſſemus totidem preces & genuflexiones, reuerſi ſumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genuflexionibus. Cum autem fuiſſemus circa ciuitatem, inuenimus eam clauſam (erat vero hora nona.) Idololatræ enim hoc fecerũt, volentes diſſipare populum, ne perficeremus ſupplicationes. Cum autem manſiſſemus duas horas ante portam, & nemo eſſet qui aperiret: videns Deus populi patientiam, fletuſque & ineffabiles lacrymas, maxime ſancti viri: motus miſericordia, quomodo tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet ventum Auſtrum, & nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura, & tonitura, ſimul atque ſol occidiſſet, & decidit multus imber, vt exiſtimarentur nõ guttæ, ſed grãdo de cœlo deiici. Nos autem præ magno gaudio propemodum non ſenſimus: Nos enim eramus inuicem cõplexi. Quidam vero Gentiles cum aſpexiſſent miracula, quæ Deus nobis fecerat, & credidiſſent, nobis portã aperuerunt: commixti ſunt nobiſcũ, clamantes, Chriſtus ſolus Deus, ipſe ſolus vicit. Conuenerunt autẽ nobiſcum in ſanctam Eccleſiam: & illinc beatus eos, dimiſit in pace, Chriſti ſignatos ſignaculo. Erant autem numero viri centum viginti ſeptem, & fœminæ triginta quinq;, & infantes quatuordecim, ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cum feciſſemus perfectam gratiarum actionem, receſſimus vnuſquiſque domum cum gaudio & pace. Tanta quippe pluuia deſcendit illa nocte & altera die, vt omnes timerent ne domus corruerent, ex quibus plurimæ erant conſtructæ ex lateribus.

Pluuia à Chriſtianis impetrata.

VIII. *De reliquiis S. Stephani in ſupplicationibus deportatis.*

D. Auguſt. li. 22. de Ciuit. cap. 8.
Reliquiæ ſanctorum in ſupplicationibus deferuntur.

Ad aquas Tibilitanas Epiſcopo afferente Proiecto reliquias martyris glorioſiſſimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concurſus & occurſus. Ibi cæca mulier, vt ad Epiſcopum portantem pignora ſacra duceretur, orauit: flores quos ferebat dedit: recepit, oculis admouit, protinus vidit. Stupentib. qui aderant, præibat exultans, viam carpens, & viæ ducem vlterius non requirens.

IX. *Aliud eiuſdem rei argumentum.*

Idem ibid.
Miraculum ad reliquias S. Stephani in ſuppli-

Memorati memoriam martyris, quæ poſita eſt in caſtello Synicenſi, quod Hipponenſi coloniæ vicinum eſt, eiuſdem loci Lucillus Epiſcopus, populo præcedente, atque ſequente portabat: Fiſtula, cuius moleſtia jamdiu laborauerat, & familiariſſimi ſui medici, qui eam ſecaret, operiebatur manus, illius piæ ſarcinæ vectatione, repente ſanata eſt. Nam deinceps eam in ſuo corpore non inuenit.

cat. ge… tas.

X. *Punitur ſupplicationes non approbans.*

Ex litt. Societ. 1585.

In Polonia ad retinendam hominum pietate nulla à noſtris prætermittitur cæremonia. Decernuntur domi foriſque ſupplicationes, in quibus ad varia templa frequens populus coit: cumque huiuſmodi ſupplicationem in prędio noſtro ſacerdos noſter inſtituiſſet, & per ſata ſupplicantium agmẽ hac pompa procederet, ſtomachari nobilis matrona cæpit, ſeu propter agri ſui vicinitatem, ſeu propter religionis diſſimilitudinem, grauiterq; ſuos ruſticos accuſauit, quod ad eam multitudinẽ ſeſe aggregaſſent: ſed mox ſenſit iracunda fœmina, quanti Catholicorum faciendi ſint ritus: nam cum eius ſata continentia ſint noſtris, de cælo tacta penituſque abraſa ſunt illa, cum hæc intacta atq; illæſa permanſerint.

Supplicationes probãs lier dat… nas.

XI. *Hæretici non ferentes Catholicorum ſupplicationes, ſuæ impietatis dant pœnas.*

Ex litter. Ann. Soc. an. 585. *Prou. Rh…*

Nec minorem plagam ſenſit alia mulier in Moguntina diœceſi. Cum enim Parochus hoc & ſuperiore anno, pro incolumitate frugum ſupplicationes publicas decreuiſſet, idq; à ciuibus religioſe inſtitutum ſuſceptumq; eſſet, deriſus à Lutheranis & Caluiniſtis eſt, affectuſque cum ſuis ciuibus contumelia. Sed Deus qui rebus humanis non indormit; immiſſa tempeſtate fruges omnes hęreticorum perdidit ac deleuit: cum tamen permixti cum eorum poſſeſſionibus erant, calamitas non attigerit.

In frugi… puniunt… hæretici quod ſu… plication… deriſerin…

XII. *De matrona Genuenſi, quæ proceſſionem irridens & prolem à ſacerdote baptizari nolens, eam mortuam poſtridie enixa eſt.*

Bred. lib. 7. *ſac. Collat. cap.* 57. *ex Dialogo P… ſeuantij & Paſquini e… cuſo Antu… an.* 1568.

Refert Bredembach. lib. 7. Collat. ſacr. quod cum Pharellus & Viretus primum Geneuæ ſecreto concionarentur, & Catholico ritu in ſolenni quodam feſto Virgines Deiparæ, proceſſio cum SS. reliquiarum deportatione inſtitueretur, matrona quædam primaria S. Deiparam & Sacerdotes irriſit: Poſtridie enixa ſit puerum mortuum. Quo viſo aperte ſiniſtram ſuam machinationem confeſſa ſit, nimirum ſe jam antea decreuiſſe, non permittere prolem ſuam à quoquam ſacerdote baptizari, ſicuti nec baptizata eſt.

XIII. *Ob neglectas ſupplicationes à Daniele prædictas fere tota exarſit Conſtantinopolis.*

Ex Act. Daniel. Styli… & Metaph. Sur 11. *Decemb. & Baro. tom.* 6. *ad an* 464.
Incendiu… vrbis Conſtantinop. à Daniele prædictũ.

Cum Daniel Stylites à Superis reuelationem accepiſſet, vrbem magnam, Conſtantinopolitanam magnas adorturas eſſe minas, eam Epiſcopo ſignificat Gennadio, jubens contentiore vti precatione. Quinetiã Imperatori Leoni prædicit ſimilia, & bis in hebdomada jubet communes fieri ſupplicationes: ſic enim eis pollicetur iram Dei futuram mitiorem. Atque ij quidem præceptis illius contemptui habitis, erant ipſa intellecturi experientia, ea quæ

multitudo peccatorum effecit, vt ad effectum deducerentur. Tempore itaque euoluto, quod Daniel prædixerat, repente in maxima & regia ciuitate incipit incendium: quod vsque adeo exarsit, adeoque inualuit, vt fere vniuersam peruaserit ciuitatem. Vix tandem in tanto malo eis venit in mentem sancti Danielis prædictio. Hæc Metaphrastes.

XIV. *Supplicationibus etiam intersunt pueri.*

Anno Domini millesimo quadringẽtesimoquinquagesimo, decimo septimo Calend. Maij, commissa fuit pugna forminiaca inter Francos & Anglos: vbi victi Angli, ac quadringenti & amplius interfecti: multi capti, multi fugati à Gallis. Hanc autem ob victoriam Lutetiæ Parisiorum habitæ sunt supplicationes, in quibus iussu Gulielm. Episcopi Parisiensis, omnes pueri vrbis, à templo sanctorum Innocentium martyrum ibant ad sacram ædem Deiparæ Virginis: traduntq; fuisse ad duodecim millia infra decimum quartum ætatis annum. Quæ res pia erat & laudabilis.

XV. *De pietate & humilitate à Thoma Moro in supplicationibus obseruata.*

Thomas Morus regni Angliæ Cancellarius, in supplicationibus de more publicis S. parochiæ suæ Crucem sacerdoti interdum præferebat, vulgaris clerici vel æditui officium facere nihil recusans, nihil detrectans, nihil erubescens, imo vehementer gaudens: quasiq; cum Dauid tripudians ante arcam Domini, & dicens: *Vilior fiam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Fecit hoc assidue, nisi cũ regni Cancellarius esset. Quo tamen tempore cum prolixæ illæ supplicationes fierent in hebdomada Rogationum, quibus procul sæpe itur, multumq; ambulandum est, monitus à suis, vt propter dignitatem equo vehi vellet, recusauit, dicens: Nolo Dominum meum peditem eques subsequi. Quod propter Crucifixi imaginem, in qua Dominum venerabatur, dixit.

In vita eius à Tho. Stapletono Doctore Theol. scripta cap. 6.

2. Reg. 6.

Thomæ Mori religio in supplicationibus.

Finis Partis Secundæ.

Ad maiorem Dei Sanctorumque omnium gloriam.


Biblioteka Jagiellońska
stdr0030910



LORES ... XE

PLORV...

P. Antonio Dai...